SJEVEROZAPADNA HRVATSKA U NARODNO OSLOBODILAČKOJ BORBI I SOCIJALISTIČKOJ REVOLUCIJI

IV.

GRAĐA

1941. — 1945.

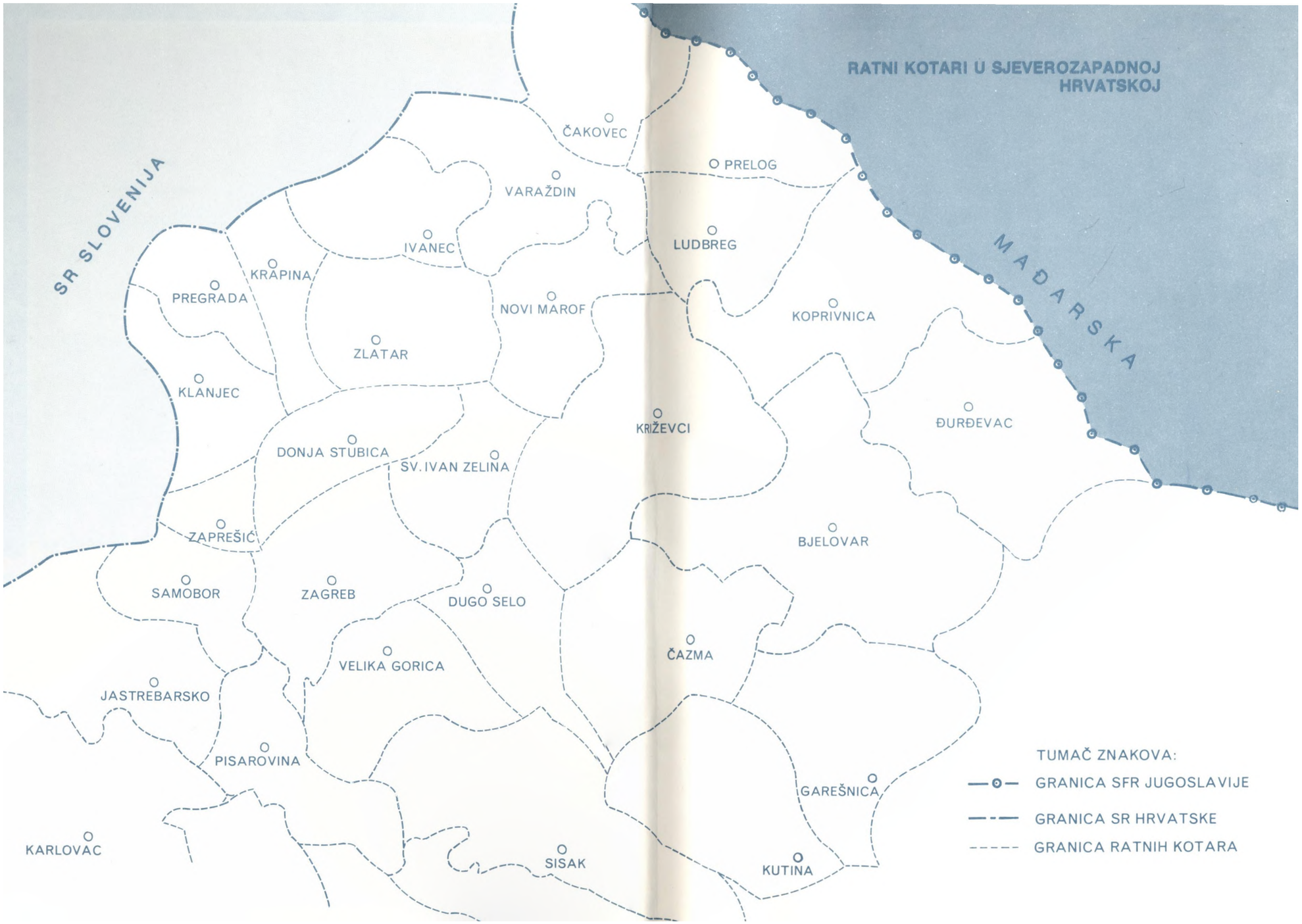
RATNI KOTARI U SJEVEROZAPADNOJ HRVATSKOJ
SR SLOVENIJA
MAĐARSKA
ČAKOVEC
PRELOG
VARAŽDIN
IVANEC
LUDBREG
KRAPINA
PREGRADA
NOVI MAROF
KOPRIVNICA
ZLATAR
KLANJEC
KRIŽEVCI
ĐURĐEVAC
DONJA STUBICA
SV. IVAN ZELINA
ZAPREŠIĆ
BJELOVAR
SAMOBOR
ZAGREB
DUGO SELO
ČAZMA
VELIKA GORICA
JASTREBARSKO
PISAROVINA
GAREŠNICA
KARLOVAC
SISAK
KUTINA
TUMAČ ZNAKOVA:
GRANICA SFR JUGOSLAVIJE
GRANICA SR HRVATSKE
GRANICA RATNIH KOTARA

POTPISNICI SAMOUPRAVNOG SPORAZUMA O ORGANIZACIJI RADA I UDRUŽIVANJU SREDSTAVA ZA IZDAVANJE »GRAĐE ZA POVIJEST NOP-a I SOCIJALISTIČKE REVOLUCIJE U SJEVEROZAPADNOJ HRVATSKOJ 1941 - 1945«

Skupština grada Zagreba, skupštine općina Čakovec, Čazma, Donja Stubica, Dugo Selo, Đurđevac, Garešnica, Ivanec, Ivanić-Grad, Jastrebarsko, Klanjec, Koprivnica, Krapina, Križevci, Kutina, Ludbreg, Novi Marof, Ozalj, Pregrada, Sisak, Varaždin, Vrbovec, Zabok, Zelina i Zlatar-Bistrica, Samoupravna interesna zajednica za kulturu općine Bjelovar, Republička zajednica za znanstveni rad i Republička samoupravna interesna zajednica u oblasti kulture

GRAĐA ZA POVIJEST NARODNOOSLOBODILAČKE BORBE I SOCIJALISTIČKE REVOLUCIJE U SJEVEROZAPADNOJ HRVATSKOJ 1941 - 1945.

Knjiga IV
(siječanj — svibanj 1943)

Zagreb 1985.

SAVJET ZA IZDAVANJE GRAĐE

Dragutin Plašć, predsjednik
Mirko Babić, Mirko Belošević, Mato Benički, Anka Berus, Antun Biber, Stjepan Blažeković, Josip Bogožalec, Ivan Božičević, Nikola Brezović, Rade Bulat, Vladimir Car, Stevo Cudić, Emil Ivane, Stjepan Iveković, Ivan Jadan, Dragutin Jakopović, Vjekoslav Janić, Vojin Jelača, Spasoje Kaladžija, Vladimir Kapun, Vukašin Karanović, Milka Kufrin, Božena Loborec, Vlado Mađarić, Josip Malina, Svetozar Matić, Pavao Mrvoš, Franjo Novak, Ilija Pavić, Pero Popović, Dragutin Pracaić, Paula Rakamarić, Josip Runjak, Branko Sruk, Andrija Šćurić, Josip Šlibar, Đuro Trubelja, Božidar Vučetić, Pavle Zukina

REDAKCIJSKI ODBOR

Pàvle Zukina, predsjednik
Lutvo Ahmetović, Mirko Belošević, Nikola Brezović. Rade Bulat, Mirko Gretić, Vjekoslav Janić, Vukašin Karanović, Vlado Madarić, Pero Popović, Josip Runjak

RADNA GRUPA ZA HISTORIJSKU OCJENU MATERIJALA

Anka Berus, Antun Biber, Ivan Božičević, Rade Bulat, Pavle Zukina

Stručne, administrativne i financijske poslove za Savjet obavio je Komitet za boračka i invalidska pitanja Skupštine grada Zagreba.

Izdavač: Savjet za izdavanje »Građe za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941 — 1945.«

Odgovara: Redakcijski odbor Savjeta za izdavanje »Grade za povijest NOP-a i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941 — 1945.«

Znanstvena priprema: Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske Zagreb

Istraživanja, obrada, bilješke i priprema za tisak: BranislavaVojnović-Mutavdžić
Zoran Batušić

P R E D G O V O R

Četvrta knjiga »Grade« svojim sadržajem obuhvaća područja općina potpisnica Samoupravnog sporazuma o izdavanju grade i grad Zagreb.

Vremenski se knjiga odnosi na razdoblje od 1. siječnja do 31. svibnja 1943. godine, razdoblje u kojemu dolazi do snažnoga organizacijskoga i političkog jačanja i razvoja NOP-a na tome području, u specifičnim i vrlo teškim uvjetima.

Za razliku od I-III knjige »Grade«, za ovu knjigu postoji znatno brojnija povijesna građa, od koje je manji dio objavljen u pojedinim publikacijama. To omogućuje veći izbor, premda je ta građa razasuta u oko 40-ak arhiva, muzeja i muzejskih zbirki na području sjeverozapadne Hrvatske, naročito u Zagrebu. Veliki broj dokumenata nalazi se u arhivima u Beogradu. Prilikom izbora prioritet je dan dokumentima NOP-a, odnosno dokumentima koji se po sadržaju odnose na šire područje ili govore o značajnijim zbivanjima i momentima. Od dokumenata neprijateljske provenijencije dani su poglavito oni koji govore o oružanoj oslobodilačkoj borbi, o djelatnosti Partije, o teroru, prije svega na okupiranom teritoriju i u gradovima, te ukazuju na ciljeve i interese okupacijskih sila i njihovih slugu na području sjeverozapadne Hrvatske, a u isto vrijeme nam omogućuju bolji uvid u povijesni razvitak NOP-a u to vrijeme na tom području.

U navođenju dokumenata vodilo se računa o ovim momentima koji su važni za razumijevanje sadržaja i karaktera knjige:

a) Dokumenti se donose kronološkim redom bez obzira na njihovo porijeklo;

b) Dokumenti se ediraju s poštovanjem svih njihovih osobitosti. U pripadajućim bilješkama daju se, ako je potrebno, najnužnija objašnjenja pojedinih imena, manje poznatih riječi i nekih drugih momenata;

c) Osim većine dokumenata koji se obljavljuju u cjelini, donose se i dijelovi onih čiji je sadržaj znatno širi, tj. odnosi se i na zbivanja izvan područja sjeverozapadne Hrvatske. Oni su omeđeni na početku i na kraju sa tri točke što je znak intervencije redakcije, a podrazumijeva ispuštanje teksta koji se ne tiče teritorija o kojemu je u knjizi riječ;

d) Radi preglednijeg korištenja, svi su dokumenti prezentirani s istim osnovnim elementima. Najprije su u lijevome gornjem kutu označeni datum i, gdje je moguće, mjesto nastanka, a zatim slijedi, u obliku naslova, kratka regesta, koja omogućuje prvi uvid u sadržaj dokumenta. Na kraju svakog dokumenta, tj. nakon njegova završenog teksta, daje se sažet tehnički opis izvora i njegova arhivska signatura ili označava publikacija iz koje je preuzet, te bilješke;

e) Tekstovi dokumenata objavljeni su sa svim svojim jezičkim, stilskim i gramatičkim obilježjima. Uglavnom su ispravljene samo očigledne slovne i pravopisne pogreške što je označeno uglatom zagradom;

f) Radi lakšeg i funkcionalnijeg korištenja knjige, na kraju knjige nalaze se kazalo osobnih imena i kazalo geografskih naziva te sadržaj u kojem su navedeni datum, mjesto i regesta svih dokumenata u knjizi i stranice na kojima se nalaze.

Knjiga može vrlo korisno i funkcionalno poslužiti i istraživačima i sudionicima revolucije, za dalje proučavanje i upoznavanje NOB-a u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, i širem krugu čitalaca — kulturno-prosvjetnim radnicima, javnim društvenim i političkim radnicima — da iz sadržaja objavljene dokumentacije što naposrednije upoznaju pojedine pojave i zbivanja u tom razdoblju NOB-a i revolucije na spomenutom području.

Svima koji su pomogli prilikom rada na ovoj knjizi izdavač i priređivači najsrdačnije zahvaljuju.

Redakcijski odbor

S K R A Ć E N I C E

AGITPROP —Agitaciono propagandni odjel
AFŽ — Antifašistička fronta žena
AH — Arhiv Hrvatske, Zagreb
AIHRPH —Arhiv Instituta za historiju radničkog pokreta H rvatske, Zagreb
AOZ — Antifašistički odbor žena
AVII — Arhiv Vojnoistorijskog instituta, Beograd
AVNOH — Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske, kasnije ZAVNOH
AVNOJ —Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije
CK KPH — Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske
CK KPJ — Centralni komitet Komunističke partije Jugoslavije
CK SKJ — Centralni komitet Saveza komunista Jugoslavije
CK SKOJ-a —Centralni komitet Saveza komunističke omladine Jugoslavije
Građa SZH — Građa za povijest NOP-a i socijalističke revolucije
I, II, III— u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941 — 1945, knjiga I, II i III, Zagreb
GSP — Glavni stan poglavnika
GŠ — Glavni štab
GŠH — Glavni štab Hrvatske
HAB — Historijski arhiv Bjelovar
HAS — Historijski arhiv Sisak
HAV — Historijski arhiv Varaždin
HAZ — Historijski arhiv Zagreb
HRS — Hrvatski radnički savez
HSS — Hrvatska seljačka stranka
IO HSS — Izvršni odbor Hrvatske seljačke stranke

JNOF —Jedinstvena narodnooslobodilačka fronta
JRZ —Jugoslavenska radikalna zajednica
Kl — Komunistička internacionala
KP — Komunistička partija
KPH — Komunistička partija Hrvatske
KPJ — Komunistička partija Jugoslavije
KOS — Kotarska oblast Samobor
KOZ — Kotarska oblast Zagreb
MGS — Muzej grada Siska
MGZ — Muzej grada Zagreba
MINDOM — Ministarstvo domobranstva
MINORS — Ministarstvo oružanih snaga
MK — Mjesni komitet
MNG — Ministarstvo narodnog gospodarstva
MUP — Ministarstvo unutrašnjih poslova
NDH — Nezavisna Država Hrvatska
NG — Neprijateljska građa
NP — Narodna pomoć
NOB — Narodnooslobodilačka borba
NOF — Narodnooslobodilačka fronta
NOO — Narodnooslobodilački odbor
NOP — Narodnooslobodilački pokret
NOU — Narodnooslobodilačka udarna (brigada)
NOV — Narodnooslobodilačka vojska
OK — Okružni komitet
PK — Pokrajinski komitet
POH — Partizanski odredi Hrvatske
POJ — Partizanski odredi Jugoslavije
RAVSIGUR — Ravnateljstvo za javni red i sigurnost
RSUP SRH — Republički sekretarijat unutrašnjih poslova SR Hrvatske
S.F. — S.N. — Smrt fašizmu — Sloboda narodu
SIĆ — Srp i čekić
SIGN — Signatura
SKOJ — Savez komunističke omladine Jugoslavije
SKP(b) — Svesavezna komunistička partija (boljševika)
SMG — Savez mlade generacije
SSSR — Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika
SUBNOR —Savez udruženja boraca i.'arodnooslobodilačkog rata

UNS — Ustaška nadzorna služba
URSS — Ujedinjeni radnički sindikalni savez
VII —Vojnoistorijski institut, Beograd
VS — Vrhovni štab (Jugoslavije)
V.T. —Vrlo tajno
VŽŽZ — Veliki župan župe Zagorje
ZAVNOH — Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobode nja Hrvatske
ZBORNIK —Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobo dilačkom ratu jugoslavenskih naroda, Beograd

1942, prosinac 29. **1**

Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske upućen Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske

STAB II. OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i PARTIZAN. ODREDA
HRVATSKE
Dne 29. XII 1942.
Broj: 479/42.

2. I. 1943'

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA
u II. Oper. Zoni N.O.V. i partiz. Odreda Hrvatske.

| Jedinica | Partizana | Mitraljeza | | Puškomitralježa | | | | Pušaka | | | | | Pištolja | | | Municije | | | | |

1942, prosinac 29.

Pregled socijalnoga i nacionalnog sastava i političke'pripadnosti boraca i rukovodilaca Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske upućen Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske

STAB II. OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I PARTIZAN. ODREDA
HRVATSKE
Dne 29. XII. 1942.
Broj 480/42.

Broj 4/43
Primljeno, dne ..... 194/..... .....

SOCIJALNI I NACIONALNI SASTAV I POLITIČKA PRIPADNOST
u II. Oper. Zoni N.O.V. I Partiz. Odreda Hrvatske.

Jedinica		Brojno stanje	Socijalni sastav						Nacionalni sastav					Politička pripadnost				
			Radnika	Seljaka	Zanatlija	Namještenika	Vojno-politička lica	Intelektualaca	Srba	Hrvata	Židova i ostalih	Muslimana	Slovenaca	Članova K.P.	Simpatizera	Članova ostalih partija	Skojevaca	Kandidata
XIII. Udarna Prol. Brigada HRVATSKE	komandn. sastav	110	23	41	31	4	2	9	47	61	.	1	1	77	17	.	2	14
	partiz.	446	98	256	68	11	1	12	216	215	–	3	12	37	136	-	204	69
Moslavački Odred N.O. P.V. Hrvatske	komandn. sastav	40	12	10	14	4	.	–	14	24	–	.	2	36	3	.	-	21
	partiz.	433	148	233	39	5	5	3	239	191	–	–	3	35	317	–	32	49
Kalnički Partiz. Odred	komandn. sastav																	
	partiz.	307	77	202	–	2	7	19	208	81	18	–	–	58	147	24	21	57
Komanda Žumberačkog Područja	komandn. sastav	11	5	6	–	.	–	.	2	9	–	–	.	11	.	–	–	.
	partiz.	84	28	54	-	2	–	-	30	53	1	-	-	7	72	-	5	-
S t a b II. Operat. Zone	komandn. sastav	6	2	1	–	2	.	1	2	4	–	.	.	6	–	.	.	–
	partiz.	20	8	11	-	1	–	-	10	10	-	–	–	2	11	–	2	5
Svega	komandn. sastav																	
	partiz.																	
U K U P N O		1457	401	814	152	31	15	44	768	648	19	4	18	269	703	24	266	195

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Primjedba: Stanje u XIII. Ud. Prolet. Brigadi jeste od 20. XII. o.g., a nisu uračunati drugovi koji su u bolnici, u Moslav. Odredu od 23. XI. o.g., a u Kalničkom Odredu od 15. XI. o.g. Kod Komande područja nisu uračunati drugovi koji se nalaze na kursu omi. pitomaca, a njihov broj je 64 (u glavnom su Hrvati iz općine Radatovići).

Polit, komesar i
v.d. komandanta:
M. Belinić

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1471, reg. br. 15/2.
Zbornik VII, tom V, knj. 30, dok. br. 198, str. 578-579.

3

1943, siječanj 1.

Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Bilogorskoga NOP odreda o brojnom stanju u neprijateljskim uporištima na području Moslavine

Štab
Moslavačkog N. 0. P. Odreda
Hrvatske
Informativni oficir
Dne 1. siječnja 1943.

ŠTABU BILOGORSKOG N. 0. P. ODREDA HRVATSKE

NA POLOŽAJU

Šaljemo vam brojno stanje neprijateljskih uporišta, kako slijedi :

1./ Veliki Zdenci: Gorskog Zdruga . . . . ukupno 150 voj.
2./ Hercegovac: Gor. Zdruga 300 Polj. bojna 150. žandara 15.....ukupno 465 voj.
3./ Garešnica: Gor. Zdruga 540, Gestapo 250, žandara 30, ...ukupno 820 voj.
4./ Gojilo: Nijem, i Ukr. 750, Dom. topnika i obkopara 65.....ukupno 815 voj.
5./ Zbjegovača: Nijemaca i Ukrajinaca . ukupno 46 voj.
6./ Poljana: Gor. Zdruga 300. Dom. Obkopara 20, Nijemaca 13..... ukupno 333 voj.
7./ Banova Jaruga: Nijem, i Ukrajinaca 187. Dom. čelj. straže 87..... ukupno 274 voj.
8./ Ilova: Nijem, i Ukrajinaca.....ukupno 120 voj.
9./ Husain: Nijem, i Ukrajinaca ..... ukupno 40 voj.
10./ Kutina: Gorskog Zdruga.....ukupno 1.295 voj.
11./ Repušnica: Dom. želj. straže 55, Nijemaca 5.....ukupno 60 voj.
12./ Gračanica: Dom. želj. straže 20, Nijemaca 8 .....ukupno 28 voj.
13./ Popovača: Dom. Gor. Zdruga 314 ustaša 40, Nijemaca 270 .....ukupno 624 voj.

14./ Ludina: Dom. želj. straže 30, Nijemaca 14 . ukupno 44voj.
15./ Novoselec Križ: Dom. želj. straže i Gor. Zdruga 570, Nijemaca 40 ..... ukupno 610 voj.
16./ Ivanić Grad: Domobrana i Nijemaca . . ukupno 600 voj.
17./ Dugo Selo: Nijem. 500, Gestapo 230, želj. str. 200, žandara 15.....ukupno 945 voj.
18./ Božjakovina: Nijemaca 650 ..... ukupno 650 voj.
19./ Križevci: Ustaša 250, Nijem. 500, Gestapo 250, dom. 980 ..... ukupno 1.980 voj.
20./ Narta: Nijemaca 100, žandara pitom. 200, Domobrana 200.....ukupno 500 voj.
21./ Grdevac: Žandara pitom. 160, milicije/naoruž. civili ust./ 45..... ukupno 205 voj.
22./ Velika Pisanica: Gestapo 210, Nijemaca 180..... ukupno 390 voj.

U buduće ćemo vam slati detaljnije izvještaje, pa vas molimo da i vi nama pošaljete pregled neprijateljskih uporišta na vašem sektoru.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

M. P.[1] Informativni oficir:
N. Cvitaš[2] v. r.

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 1602, reg. br. 1/10.

[1] Okrugli pečat: Štab Moslavačkog N. O. P. O. H. (u sredini petokraka zvijezda)
[2] Nikola Cvitaš

4

1943, početak siječnja

Zaključci Okružnoga komiteta KPH Čazma upućeni Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu doneseni na sastanku Biroa Okružnoga komiteta u vezi s budućim zadacima

ZAKLJUČCI SA SASTANKA BTROA O K ČAZMA:[1]

Partizani

1./ Obzirom na pretstojeće pozivanje u vojsku treba da sve organizacije porade na tome da što veći broj pozvanih mobiliziraju za partizane. Osobito to treba poraditi u hrvatskim selima.

2./ Da se ne bi dogodilo da Odred[2] ne nade na terenu nijednog terenca, kada dode na teren, zato će svaki kotarski komitet odrediti jedno ili više mjesta t.zv. prihvatnih mjesta na koja će se Odred javljati i koji treba da im pruže sve potrebne podatke i vodiče.

3./ U pogledu sanitetske službe potrebno je da organizacije povedu računa za sklanjanje lakše bolesnih partizana, kao i da pomoću privatne veze ili bilo kakove veze pronađu liječnike za Odred.

4./ Da bi se uspostavila što tiješnja veza između fronte i pozadine potrebno je da sve organizacije pristupe sakupljanju t.zv. božičnih darova za partizane. Tom prilikom neka održavaju organizacije sastanke koji će biti posvećeni našim partizanima, a iz tih sastanaka neka se pošalju darovi i čestitke.

5./ Sve organizacije dobit će stanoviti broj letaka koje će da rasture po mjestima gdje ima vojske. Osobito se naglaša potreba rada u garnizonima i hvatanja veza sa oficirskim kadrovima i vojnicima.

Partija:

Obzirom da je čvrstoća Partije na vrlo niskom stupnju, stvoreni su zaključci da će sve jedinice održati posebne sastanke za političku izgradnju. U tu svrhu odreden je jedan drug koji će neprestano krstariti po cijelom području 0. K. i prisustvovati tim sastancima. Plan, kao i materijal bit će poslan svim sekretarima jedinica, a koji će ujedno biti odgovorni za njegovo izvršenje.

2./ U što kraćem vremenu treba osamostaliti kotarske komitete. Za to će biti odgovorni članovi O. K. koji odgovaraju za taj kotar.

[1] U dokumentu nije naveden datum, ali je zaprimljen u Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu početkom siječnja 1943. godine.

[2] Odnosi se na Moslavački NOP odred.

3./ K. K. Kutina treba da uputi na poluoslobodcni teritorij druga Španjolca na organizaciono politički rad, jer se tamo osjećaju stanoviti nedostaci u tom pogledu.

S. K. O. J.

1./ Obzirom na promjenu koja je nastala u pitanju definicije SKOJ-a, treba se još ovog mjeseca provesti reorganizacija. Odgovorni drugovi, kao i članovi kotarskog komiteta treba da se upoznaju sa svim SKOJ-evskim materijalom, te da rukovode jedinicama, odnosno komitetima SKOJ-a.

2./ Pri Odredu organizirat će se vojno-politički kurs, pa sve organizacije SKOJ-a treba da mobiliziraju što veći broj polaznika.

N. O. O.

1./ Treba čim prije organizirati kotarske N. O. Odbore. U N. O. O-e treba da ulaze i žene, ali ne samo kao pretstavniee A. F. Ž-a, već kao članovi odbora i to kroz čitavu liniju. Kod organiziranja kotarskih N. O. O-a treba naročito paziti da ne organiziramo nepoželjne elemente.

A. F. Ž.

Isto kao i kod N. O. O. treba osnivati kotarske odbore, samo bez zastupanja muških.

Narodna Pomoć:

Neka sve organizacije, a naročito N. O. O-i i A. F. Ž-i povedu kampanju za skupljanje zimske pomoći za partizane, za siromašne obitelji čiji su staratelji u partizanima ili logorima.

Propaganda:

1./ Pokrenut je list »Moslavački Partizan« koji će izlaziti dva puta mjesečno, pa se umoljavaju sve organizacije da šalju dopise iz života svojih kotara za list. Dopise treba slati na odred.

2./ Što se tiče snabdjevanja organizacije sa radio izvještajima preuzeo je Odred da snabdjeva K. K. Kutina i K. K. Čazma, dok će K. K. Sisak[1] snabdjevati svoj teren i K. K. Dugo Selo

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP 45/343

' KK K.PH Sisak od rujna 1942. godine potpao je pod OK KPH Ca/.ma.

5

1943, siječanj 2.
Karlovac

Telefonsko obavještenje Operativnoga područja Karlovac Operativnome odjeljenju Glavnoga stožera domobranstva NDH o zauzimanju Krašića i o pokušaju talijansko-ustaških snaga da ga povrate

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
Pukovnik Tomašević,[1]	SATI 1510	
	DAN 2	
PRIMIO:	MJESEC I	
ustaški nadporučnik h an Jelavić	GODINA 1943.	PREDAO:

SADRŽAJ

Krašić nakon 14 satne herojske borbe pao[2]. Pomoć upućena iz Karlovca u toku noći naišla kod sela Brlenić na jak odpor neprijateljski'. Put bio jako prokopan i miniran. Tenkovi talijanski nisu mogli proći. Pokušao sam osobno sa 120 ljudi oko 12.30 probiti se do Krašića, nisam uspio. Do sada naših oko 80 mrtvih i oko 100 ra-

' Zapovjednik Operativnoga područja Karlovac. Ovo operativno područje, kojemu su, uglavnom, bile potčinjene sve ustaško-domobranske jedinice na području Karlovca i Zurnberka, preimenovano je u Prvi sektor (skraćeno: I zasek-Karlovac) i došlo pod nadležnost Općega vojničkog povjereništva pri talijanskoj Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« (Supersloda). O ovome vidi Zbornik VII, tom V, knj. 11. dok. br. 189

[2] Vidi: Dok. br. 7 i 14 te Zbornik VII, tom V. knj. 1 1. dok. br. I, 3, 4, 5, 126 i 129.

' Otpor je pružio jedan bataljon Četvrte NOU brigade. Vidi: Dok. br. 14 i Zbornik VII, tom V. knj. 11, dok. br.l, 3, 4. i 5.

njenih, za sudbinu ostalih nezna sc. Brojni stališ posade bio 450 ljudi. Pravac Krašić-Draganići podpuno otvoren, nemam snaga za zatvoriti taj prostor. P riet i opasnost svim selima od Draganića zaključno do Jaske[4]. Tražim pojačanje i to znatno pojačanje. U protivnom ne odgovaram za ništa. Neprijatelj jačine oko 2 brigade [5] sa 6 bacača i dva topa.

21/1 43 D[6]

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond \rDH, kut. 17, rcg. br. 2/1— 15

Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 124, str. 329 — 330.

6

1943, siječanj 3.
Zagreb

Dopis Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske u kojemu obavještava o kandidatima za ZAVNOH, o legionarima koji se vraćaju s istočnoga fronta, o premještanju Domobranskoga zbornog zapovjedništva iz Petrinje u Zagreb i o drugim pitanjima

Dragi drugovi

Za AVNOH našli su drugovi iz Varaždina tri bivša člana HSS, koji su sada naši simpatizeri, ali nam nisu javili njihova imena. Sutra ćemo govoriti s doktorom[1] koji se na naš poziv vratio iz Mađarske, pa ćemo Vam odmah javiti rezultat. U Zagrebu smo našli jednog vrlo popularnog profesora, koji simpatizira s našom borbom, ali još ne znamo da li će se odlučiti da pode na oslobođeni teritorij.

S Dugandžićcm Slavkom, o kome smo Vam pisali na osnovu inlormacija O. K. Krapina, ne stoji stvar kako smo Vam javili. Drugovi su nas naknadno obavijestili da se u njihovom okrugu ne nalazi

[4] Jastrebarsko.

[5] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar« i Četvrta NOU brigada Osme divizije Prvoga korpusa NOV i PO Hrvatske. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 1, 3, 4 i 5.

* Parai generala Fedora Dragojlova, načelnika Operativnoga odjeljenja Glavnoga stožera domobranstva. Njegovi se parali nalaze u većem broju ustaško-domobranskih dokumenata te se više neće objašnjavati.

[1] Dr Marko Zužić

Dugandžić Ja[k]ša[2] /to mu je pravo ime/, nego dva sindikalna funkcionera, i to: Kosovec i Slavko /prezimena nam nisu javili/. Za druga Ja[k]šu su nam javili da je bio na zagrebačkoj policiji, ali da sada ne znaju gdje je. Tražite ga prilikom zamjene.

Na Novu Godinu bila je parada legionara koji su se vratili sa Istočnog fronta. Pavelić im je u svom govoru kazao da će na partizane. Medu njima se nalazi i tako zvana Vražja kompanija,[3] koja bi trebala da odigra ulogu Francetićeve[4] Crne legije. Na paradi ih nije bilo mnogo, do dvije hiljade, ali govori se da ih zajedno sa regrutima iz Stokerau ima oko četrdeset hiljada /tri divizije/. Vode ih njemački oficiri, naoružani su njemačkim oružjem, a ima i među vojnicima priličan broj Nijemaca /oko 40%/. Govori da će s njima poći na partizane i jedanaest hiljada četnika.

Navodno je u vezi s ofenzivom[5] i premještanje Zbornog Zapovjedništva iz Petrinje u Zagreb i Zbornog zapovjedništva iz Banja Luke u Bos. Brod. Osim toga došlo je na zagrebački aerodrom deset bombardera s Istočnog fronta, te deset vagona avionskih bombi od 50— 100 kg.

Za tu ofanzivu Pavelić je otštampao trista hiljada letaka. Primjerke Vam šaljemo.[6]

Šaljemo Vam Žcljkov[7] izvještaj i pismo, ali bez lančića.

Priloženo pismo je za druga Markovića[8] iz Veša, kome smo ranije poslali produljeni pasoš.

Za karakteristike partizanima riješili smo da preporuke koje partizan nosi sa sobom daje partijska jedinica ili N. O. O. koji ga mobilizira, ali da naknadno; ili istovremeno, O. K. /za Zagreb M. K./ pošalje detaljnu karakteristiku u dva primjerka, jednu za odred u koji je partizan uvršten, a drugu za Vas.

U Vrapču postoji partijska jedinica koja je slala partizane i davala im karakteristike /sa jedanaest tačaka/, koje Vas nisu zadovoljavale. Mi ćemo svima O. K. dati upute kako da sastavljaju karakteristike.

U posljednje vrijeme primamo od Vas dosta materijala, i to nam mnogo pomaže u agitacionom i propagandnom radu. Samo, molimo Vas, šaljite nam najmanje po 20 komada od svake publika-

[2] Jakša Dugandžić
[3] Tzv. »Vražja divizija«
[4] Jure Francetić
[5] Odnosi se na pripreme za početak tzv. Četvrte neprijateljske ofenzive.
[6] Navedeni primjerak ustaškog letka nedostaje.
[7] Milutin Baltić
[8] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.

cije i više primjeraka »Borbe«.[9] Slažemo se s Vašim rješenjem da Vi snabdjevate direktno O. K. Zagreb, Ča/mu i Bjelovar. Nama prema tome ostaje Varaždin, Krapina, sam Zagreb, Slavonija, Slovenija i Srbija. Samo kažite drugovima i/. Agit-propa da ravnomjerno dijele materijal /.a okruge. Nama je došao u ruke paket za O. K. Zagreb sa 30 komada »Borbe«, a mi smo za dva okruga, za grad Zagreb, za Slavoniju, Sloveniju i Srbiju i za nas dobili samo 60 komada.

Molimo Vas pošaljite nam sve govore druga Staljina od početka rata koje imate.

Pisma koja ste nam slali predali smo osim pisma za Mršu,[10] jer ga nismo mogli naći po podacima na kuverti. Dajte nam tačniju adresu. (Šaljemo Vam i odgovor žene druga Terzića." Ona je pristala da drugovi kod nje stanuju, ali njezin otac na koga je pismo bilo naslovljeno, strašno se prestrašio i nije htio ni razgovarati s donosiocem pisma.)

M. K. nam je dao podatke i slike nekog sumnjivog tipa, čiju smo sliku dali povećati i umnožiti pa Vam šaljemo nekoliko kopija.

Ranije smo Vam bili javili da Kovačević[12] obilazi sela i pokušava organizirati Zaštitu. Naknadno smo saznali da to radi i Miklaužić.[13]

Bili smo Vam ranije javili da domobranska radio-stanica hvata vijesti jedne stanice na valu 78, koja vjerojatno pripada Draži.[14] Sada smo dobili detaljnije podatke o toj stanici. Čuje se na valovima oko 78, i to: Jig na 79,2, Rc na 77,5, Bn na 77, Kn na 78,2, Mk na 78, Ml na 81,6, Jes na 78.

Obračun će Vam podnijeti drug Konspirator[15], jer je on vodio blagajnu do 10. decembra i odnio sa sobom sve račune. Do par dana poslat ćemo Vam obračun primitaka i izdataka za decembar.

Marke su napokon dopremljene u Zagreb.

Primili smo »Borbu« broj 30, a nismo broj 28 i 29.

Ne znamo da li ste nešto od materijala koji smo tražili za kurs poslali po drugu koji se vraćao s kursa. Ti su materijali propali, jer su drugovi u Lukavcu imali sukob s ustašama te ih trojicu ubili, ali je drugu ostao ruksak sa materijalom za Zagreb.

[9] »Borba«, organ KPJ, vidi: Leksikon Narodnooslobodilački rat i revolucija u Jugoslaviji 1941 — 1945, Udruženi izdavači, Beograd, 1980, knj. 1, str. 109.

[10] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.

[11] Isto.

[12] Zvonimir Kovačević

[13] Tomo Miklaužić

[14] Draža Mihailović

[15] Dragutin Saili, do tog vremena rukovodilac Povjerenstva CK KPH u Zagrebu.

U jednom neutralnom poslanstvu smatra se kao sigurno da Vatikan — Španija — Portugal — Južno-američke države čine jedinstvenu grupu naklonjenu Saveznicima i da vrše napore u cilju privlačenja Italije u njihov sastav.

Interesirat će Vas mišljenje tih istih ljudi o razlogu zašto Saveznici još nisu očistili Tunis od Nijemaca i Talijana. Oni kažu da je to zato što Saveznici ne će da naprave grešku koju su Nijemci učinili kod Denkerka. Englezi i Amerikanci navodno hoće da nagomilaju toliku premoć i pripreme sve za neposrednu invaziju Italije nakon čišćenja Afrike, ne ostavljajući fašistima vremena da organiziraju otpor na poluotoku.

Šaljemo Vam »Glas Hrvatskog Zagorja«[16] br. 8 — 9, izvještaj o stanju prehrane domobranske vojske, podatke o kretanju vozova s naftom i po tri komada vojnih iskaznica i otpusnica.[17]

Drug Tempo[18] je sretno stigao do Mihajla.[19].

Prepis ovoga pisma šaljemo drugu Vladi.[20].

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

3. januar 1943.

Drugarski pozdrav,
Slavko[21] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 18/706.

[16] »Glas Hrvatskog Zagorja«
[17] Navedeni prilozi nedostaju.
[18] Svetozar Vukmanović
[19] Blagoje Nešković
[20] Vlado Popović
[21] Ivo Marinković, rukovodilac Povjerenstva CK KPH u Zagrebu.

7

1943, siječanj 3.
Zagreb

Iz izvještaja Zapovjedništva ustaške nadzorne službe Glavnome stožeru domobranstva NDH o zauzimanju Krašića, Kostanjevca i Željezna od strane partizanskih jedinica

»NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIĆTVO USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE

Broj. V. T. 1/42. U Zagrebu, 3. siječnja 1943.—

Predmet: Izvješće o stanju do
3. I. 1943 u 12 h.-

IZVJEŠĆE

I. Velika župa Gora:

Današnjim svojim izvješćem javlja Vrhovno oružničko zapovjedničtvo, na osnovu viesti primljene od 1. oružničke pukovnije, da je 2. o. m. u noći skupina odmetnika izvršila napad na selo Ljubljanicu, 8 km. sjeverno od Siska. Mjestna ustaška posada prihvatila je borbu u kojoj je nakon 3 sata odbila napad. . .«

». . . III. Velika župa Pokupje:

Poštanski ured u Karlovcu izvjestio je jučerašnjom brzojavkom, da je 31. prošlog mjeseca došla skupina od 212 partizana na poštu u Netretiću. Odavle su partizani odnjeli brzoglas, svežanj dopisnica i nešto gotovog novca.

Prema podatcima oružničkog krila u Karlovcu dostavlja današnjim izvješćem Vrhovno oružničko zapovjedničtvo, da su pobunjenici' — njih oko 2.500[2] — naoružani puškama, strojnicama i teškim bacačima 1. o. m. izvršili napadaj na Krašić, koji im je 2. o. m. uspjelo zauzeti, jer je naša posada u Krašiću brojila 65 oružnika, domobrana i ustaša.[3]

[1] Trinaesta proleterska N0U brigada »Rade Končar« i Četvrta NOU brigada. Vidi: Dok. br. 5 i 14. i Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 1, 3. i 4.

[2] Obje brigade imale su oko 1800 boraca. Vidi: Rade Bulat, Žumberak i Pokuplje u NOB, »Kultura«, Zagreb, 1951.

[3] Netočno. U Krašiću se pored ovoga tada nalazila Trideset i peta i dvije satnije Trideset i treće ustaške bojne.

Dne 1. o. m. u jutro započele su prema izvješću Zaštitnog redarstva za grad Zagreb i Veliku župu Prigorje od danas očajne borbe između 33. Ustaške bojne i premoćnih partizanskih snaga. Partizani su zauzeli sela Kostanjevac i Željezno, jer se je naša posada iz Željeznoga pred nadmoćnim neprijateljem morala povući u Gornju Vas.[4] Tokom 2. o. m. ustaše su dobili nalog, da se povuku iz Gornje Vasi i Novog Sela u Stojdragu. Prema obaviesti primljenoj oko ponoći iz Samobora izvješćuje isto Zaštitno redarstvo nadalje današnjim svojim izvješćem, da je cieli Zumberak u partizanskim rukama, dok su se naše snage uz teške gubitke povukle u Stojdragu. Partizani su zapalili mnogo kuća, škola i bolnica, a izgubljeno je dosta ratnog tvoriva. Vojne su vlasti odmah o tom obavještene.

IV. Velika Župa Prigorje:

Redarstvena oblast za grad Zagreb izvješćuje današnjim izvješćem, daje nepoznati broj partizana noćas napao željezničku postaju Pušća Bistra.[5] Partizani su provalili blagajnu i odnieli 64.000.- Kuna, a osim toga su razbili čitav električni uređaj. Sa sobom nisu nikoga odveli. . .«

». . . Za Dom spremni!

USTAŠKI NADZORNI ZAPOVJEDNIK:
Dr Crvenković v. r.
(Dr. Filip Crvenković)

4/1 D”

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 17, reg. br. 4/1-9.

Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 128, str. 338 — 340.

[4] Željezno su ustaše napustile još 28. prosinca 1942, prilikom napada Trećega bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«. Vidi: Dok. br. 14.

[5] Željezničku stanicu Pušća Bistra napala je Pušćanska partizanska udarna grupa. Vidi: Sjećanje Mesir Stjepana Luke, Zagrebački partizanski odred, Zagreb, 1976., str. 12.

8

1943, siječanj 4.
Zagreb

Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o razgovoru s dr Markom Žužićem i puštanju HSS-ovaca iz Lepoglave

Dragi drugovi

Razgovarali smo s doktorom. Kod prvih riječi vidjelo se da mu je krivo što se AVNOJ formirao bez njega, i pitao nas je da li se može i naknadno popunjavati. Mi smo mu kazali da je naše mišljenje da se može i da će se vjerojatno pupunjavati, jer u AVNOJ nema predstavnika Slovenaca.[1] On nas uvjerava da je izjava broja I[2] njegovo djelo. Sada kreće u II[3] gdje ga čeka čovjek broja I, a misli da će razgovarati i sa čovjekom broja III[4] i da će utjecati na nj da iziđe iz broja IV.[5] On je ovdje okupio oko sebe 10 ljudi, od njih bi još trojica s njim prešli na oslobođeni teritorij. Osim dva o kojima smo vam ranije pisali još je broj V[6] iz Slavonije. On se misli vratiti iz II krajem ovog mjeseca, ali nema ništa protiv da njegovi sumišljenici krenu prije njegova povratka, oko čega mi nastojimo, ali nemamo ni s jednim direktan kontakt što će se po svoj prilici u pogledu bar jednoga od njih u najskorije vrijeme izmijeniti. Mi ćemo još s njim razgovarati pa ćemo Vas o svemu obavijestiti. Doktor ide u II s familijom koju misli tamo ostaviti.

Javljaju nam drugovi iz Varaždina da su HSS koji su pušteni iz Lepoglave priredili u Varaždinu u hotelu »Janje« banket na kojem je bio prisutan šef varaždinske ustaške policije[7] kao »nepozvan« gost. Na banketu su padale razne izjave. Jedni su se izjašnjavali za saradnju s partizanima, dok su drugi to kategorički odbijali. Naknadno ćemo dobiti detaljnije obaviještenja koja ćemo Vam odmah dostaviti.

[1] Prvome zasjedanju AVNOJ-a, održanom u Bihaću 27. i 28. XI 1942. godine, delegati iz Slovenije nisu prisustvovali zbog neprijateljske ofenzive, već su u to tijelo naknadno kooptirani.

[2] Ivo Subašić

[3] Švicarska

[4] Juraj Šutej

[5] Vlada u Londonu

[6] Marko Marković

[7] Krunoslav Batušić

Naknadno smo doznali da raspoloženje medu legionarima za borbu protiv partizana nije nikakvo i da mnogi namjeravaju da se predadu ili da pobjegnu iz vojske. Predavanje će im svakako biti vrlo otežano, jer su izmiješani s Nijemcima. Ali sve govori da našima ne će borba s njima biti osobito teška.

Pavelić je u jednom razgovoru kazao da će protiv partizana upotrebiti sva sredstva: palenje sela i gradova pa i same otrovne gasove.

Nedavno ste nam pisaii da Vam treba smjesa za štamparske valjke, ali niste naznaćili treba li Vam smjesa na valjcima ili odvojeno, i koje su dimenzije valjka. I smjesa i valjci mogu se dobiti, pa nam javite potrebne podatke. Uopće kad nešto naručujete nemojte štedjeti na podatcima, nego pišite detaljno i stručno.

Javite nam je li stigao do Vas Konspirator* s pratnjom i kako su putovali.

Drug Ivić o kome smo Vam ranije pisali zove se pravim imenom Barbalić.[9] On može da dade i detaljnija obavještenja o drugu Mrakovčiću za koja se interesira partijska jedinica pri Komandi mjesta u Cetingradu. Molimo Vas uputite drugove na njega.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav,

4. siječnja 1943. Slavko[10] v.r.

I 5481 9537 5041 1738 4174 2307 Subašić'[1]
II 1431 9627 5396 3844 7319 2873 0914 Švicarska
III 9705 9047 6201 9715 Šutej
IV 1762 9817 9703 0816 7152 1491 5930 4589 7240 1953 Vlada u T.ondonu
V 5020 4119 1932 8375 4209 1121 9728 5714 6275 3172 Marko Marković

Original, strojopis
Sign., AI HR PH, KP-18/713

[s] Dragutin Saili

[9] Ivo Barbalić

[10] Ivo Marinkovic

" Prilikom zaprimanja u Centralnome komitetu KP Hrvatske, šifrirani dio teksta dešifriran i dopisan rukom.

9

1943, siječanj 4.

Pismo Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Mili Velimirovicu, članu Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku u kojemu ga se obavještava o održanoj konferenciji PK SKOJ-a za Hrvatsku, te o izabranom rukovodstvu

Pokrajinski komitet SKOJ-a
za Hrvatsku

Dragi druže Mile,

kako si već bio obavješten da će se održati Konferencija P. K. SKOJ-a za Hrvatsku, održala se 2. i 3. 1943. g. o samom Kongresu i Konferenciji izvjestit će te drug Vicko.

Koliko smo obavješteni od drugova iz Povjerenstva kao i od strane partijskih lunkcionera, o tvome odnosu kao elana P. K. SKOJ-a prema nižim rukovodstvima bio je netaktičan i ne dovodi do sređenja i jačanja organizacija.

Budući su drugovi sa manjim iskustvom u radu, to trebaš nastojati da se kod njih razvije samoinicijativa. Ona će se postići na taj način u koliko drugovi budu samostalno radili, pa makar i pravili greške, a ti da im pomažeš drugarskim savjetima i radeći na terenu.

Za sada ćemo te obavjestiti o novom rukovodstvu koje ie iz;i brano na Konferenciji:

Rukovodstvo Pokrajinskog broji 12 članova.

U biro su ušli:
za sekretara drug Kranželić Ivica, radnik iz Zagreba, dosadašnji sekretar M. K. SKOJ-a za Zagreb, zatim član politodjela I. Proleterske brigade, a u zadnje vrijeme instruktor kod P. K. SKOJ-a po radu u vojsci. Bio je hapšen za vrijeme Jugoslavije i zadnje vrijeme kao sekretar M. K. Zagreb. Prije tri mjeseca razmjenjen od V. Š. za Nijemce.

Ostali članovi Biroa:
Manulić Josip (Kratki) dosadašnji član P. K. SKOJ-a, radnik.
Kufrin Milka, dosadašnji P. K. SKOJ-a, studentica

Bude Grahovac, bivši sekretar O. K. SKOJ-a za Liku, seljak
Uzelac Slobodan dosadašnji član P. K. SKOJ-a, radnik

Članovi Plenuma:
Ilija Blanuša, iz politodjela VIII. brigade, radnik
Koštan Desa, sekretar Oblasnog Kom. za Dalmaciju, studentica
Baltić Milutin, dosadašnji član P. K. SKOJ-a, radnik
Jure Bilić, radnik iz Makarske, član rukovodstva za Dalmaciju
Velimirović Mile, dosadašnji član P. K. SKOJ-a, radnik
Jucko Sekulić, član Povjerenstva SKOJ-a za Slavoniju, dak
Ćosić Desa, član O. K. SKOJ-a za Liku

Odlukom Konferencije za sada članovi plenuma ostaju na svojim funkcijama i na istom terenu. Prema tome i ti i dalje ostaješ u Slavoniji.

Javljaj nam što češće o radu i stanju organizacija.

Drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

4/1. 1943. g. Sekretar.'

Kopija, strojopis, umnoženo na šapirografu.
Sign., A1HRPH, SKOJ-3/171.

[1] Ivica Kranželić

10

1943, siječanj 4.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o slučaju i radu Marka Mrkocija i organizacijskom stanju Partije na području kotara Zlatar

Okružni Komitet K. P. H.
Krapina
4. I. 1943.

Povjerenstvu C.K. K.P.H. *Zagreb,*

Izvještaj
o slučaju i radu druga Bertoša[1] i organizacionom stanju
u kotaru Zlatar:

Sa zlatarskim srezom O. K. sve do nedavno nije imao nikakve veze. O takvom položaju, o manjkavosti rada čitavog O. K. /koji u stv ari ni je postojao, jer su radili samo drugovi Crni[2] i Brko[1]/ iscrpno sam govorio u izvještaju koji je od mene zatražio drug Konspirator[4] prije svog odlaska /.a Gl. Stab. Drug Stef[5] upućen je ovamo na rad tek prije kratkog vremena, a ja sam do odlaska druga Crnog radio u tehnici, dok sada radim na terenu i u tehnici.

/Sve je to potrebno da sc napomene kako bi Povjerenstvo dobilopravu sliku o stanju stvari u ovom okrugu./

Naš posljednji izvještaj pov odom slučaja druga Bertoša koji ste v i odgovorili da partijska komisija ispita njegovu krivicu i da vam predložimo kaznu za njega, zasnivao se na izvještajima i izjavama drugova ToiK'a[h] i Brke, starih članova O.K. koji su uglavnom najviše krivi zato što se posljednjih mjeseci u kotaru Zlatar nije ništa radilo.

Drug Bcrtoš podnio je pred drugom Stefom i preda mnom 2. januara o. **g.** podroban izv ještaj o čitavom svom radu i o slanju u kot.

[1] Marko Mrkoci: u dokumentu sc pogrešno navodi konspirativno ime Bcrtoš. umjesto Bcrlaš.

[2] Josip Tucman

[3] Herceg August

[4] Dragutin Saili

[5] Stjepan Iveković

[6] Antun Jakuš

Zlatar iz kojeg — nakon što smo ga sravnili s izvještajima ostalih drugova — proizlazi:

Nakon razbijanja partizanskog odreda u Poznanovcu koncem travnja 1942., nastupila je u kot. Zlatar reakcija — 6 ljudi je ubijeno, 9 bačeno u konclogor, a 2 u ilegalstvu. Sav organizacioni rad po liniji Part, i nar.-osi. borbe je prestao. Clan O. K. Tonč koji je ostao legalan odustao je od svakog rada i to savjetovao ostalim ljudima. To je uradio također i drug Rabus[7] član plenuma O K

Drug Brko iz kot. Krapine koji je od bivših članova O. K. jedini ostao u vezi sa sek. O. K. drugom Crnim, znao je za ostatke partijskih jedinica u kot. Z1., ali nije tamo otišao da ponovno uspostavi rad.

8. rujna 1942. upućen je u Zagorje za formiranje partizanskih odreda od Štaba II. Z.[8] drug Bertoš, koji se do tada nalazio u partizanima u Slavoniji. On je došao u kot. Zlatar o čemu je bio obavješten drug Crni, da stupi s njime u vezu da usklade rad. Drug Bertoš prihvatio se u prvom redu partijskog rada /partijac je od 1939. god./ kako bi omogućio rad po vojnom pitanju. Pozvao je na aktivan rad drugove Rabusa i Tonča koji se u početku skanjivao i isto \ remeno nastojao da dođe u vezu sa 0. K. Krapina. Rezultati njegovog rada su slijedeći:

oživljene su 3 partijske jedinice koje su bile posve rastepene, a četv rta, nova je u stvaranju, formiran je NOO u Konjšćini, Bedekovčini, Belcu i jedan na terenu Sv. Ivana,[9] a u formiranju je u Hrašćini i Maču, formiran je 1 odbor AFŽ,

u NOF sakupljeno je u X. mj. 1350 kuna, u XI. 4.472 kune, u XII. mjes. 11.100 kuna — ukupno 16.922, kn., od toga je potrošeno 7.400 kn na prolazećc partizane i 2.100 na lične potrebe, svega 9590 kn. ostalo je 7.332 kn od čega je 6.000 predao O. K. a 1.332 zadržao za životne potrebe.

Osim toga drug Bertoš organizovao je SKOJ-evsku udarnu grupu od 1 1 omladinaca, koja je u mjes. studenom likvidirala poznatog ustaškog bandita Rukljača i zaplijenila na vlastelinstvu »Rauer« 700 kg pšenice, koja je bila određena za Njemačku. Pšenica je predana jednom domaćem drugu, koji je u proljeće potrošio svu svoju hranu na partizane, a i sada hrani stalno drugove za koje je u svojoj kući izgradio na prijedlog Bertoša podzemno sklonište. — Mi smo se suglasili s tim postupkom.

[7] Gabrijel Jug

[8] Odnosi se na Stab Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske.

[9] Sv. Ivan Zelina, danas Zelina

Sve je to drug B.'° radio bez ikakvih veza sa 0. K. ili s kim drugim. Krivnja zašto veza nije bila uspostavljena ne leži toliko na njemu koliko na članovima 0. K. On je tražio druga Brku u njegovom kraju, ali ga nije našao. Nakon toga drugovi Brko i Crni šalju za njega poruke koje on nije primio. Tu je mnogo kriv drug Tonč član
O. K. koji je i sam ostao bez veze, a koji je katkada nekim posrednim kanalom primao i materijal, ali nije ništa preduzeo da tim kanalom dode do veze iako je znao da drug Bertoš traži vezu. Kad je drug Crni jednom zgodom bio u Konjšćini saopćeno mu je da ga iraži drug Bertoš i da se nalazi u blizini međutim do sastanka i opet nije došlo. Drug Crni je znao gdje se nalazi drug B. dok to ovaj za njega nije znao.

Prilikom prebacivanja partizana mi smo posrednim kanalom prvi puta prodrli do Tonča i preko njega pismeno do Bertoša i Rabusa. Ta četa partizana mobilizirala je Bertošcvu udarnu grupu od
11 SKOJ-evaca. Drug B. zatražio je da mu se ostave 2 SKOJ-evca, jedan za kurira tim više što su se njegovi roditelji prijetili da će sve izdati, a drugog za kojeg je jamčilo 7 simpatizera čime su ga spasili zatvora. Time je mislio spriječiti provokacije. Mi smo prethodno bili obavješteni da je zatražio povratak sviju SKOJ-evaca.

Drug Brko koji se nalazio sa tom grupom partizana ovlastio je za rad u Kotaru Zlatar druga Rabusa.

Kod prolaska druge grupe partizana, koje je trebalo zadržati kroz jedan dan i dati im vezu za dalje, drug Bertoš izvjestio je i dao upute drugu Rabusu da odgovori da je nemoguće zadržati 15 partizana na njihovom terenu zbog zategnutog stanja koje je nastalo nakon odlaska Skojevaca u partizane iako nije bilo još nikakve reakcije. Ali je istovremeno za slučaj da dođu pripremio gdje će ih smjestiti. Našem kuriru drug Tonč odgovorio je po drugi puta da oni ne mogu primiti ljude jer nemaju kurira, nato sam došao sam u njihovo mjesto i prebacivanje je bilo uređeno, ali nisam mogao govoriti sa drugom Bertošem.

Drug Bertoš priznaje svoju pogrešku da u tom pogledu nije postupio onako kako treba.

Nakon toga drug Bertoš ie nastavio sa radom, umnožio na posuđeni stroj neki partijski materijal, treba dosta štampe za svoj teren što će i dobiti, jer smo uspostav ili stalnu i redov nu vezu pa je lako konačno i kot. Zlatar, povezan sa O. K. i nastavit će se sa radom.

Upoznavši se sa svim tim odlučili smo:

1/ Povući svoj izvještaj o drugu Bertošu koji je nastao na teme-

Iju nedovoljnog objavještenja,

2/ Zatražiti od Povjerenstva da se drug Bertoš ostavi i nadalje na političkom radu u svom srezu jer nam je nezamjenjiv,

3/ Drug Tonč ne vrši dužnost člana O. K. pa se kao s takvim ne može ni računati. On je odgovoran za zastoj čitavog rada u tom srezu kroz više mjeseci, kao i drugovi Brko i Crni, koji su znali za partijske jedinice koje su postojale, a nisu preduzeli sve potrebno da rad ponovno ožive. S toga predlažemo da se drugu Tonču saopći da više nije član O. K. On svoj nerad ispričava bolešću, što doduše stoji ali ga ona ne može ispričati što je naprimjer naredio da se povrati natrag »Glas H. Z.«[11] jer je tobože u mjestu reakcija koje uopće nije bilo, a drug Bertoš je vapio za materijalom. Takav postupak nije dostojan jednog partijca, a kamoli člana O. K,

4/ Upozoriti druga Bertoša na snošenje posljedica za sve propuste i učiniti ga odgovornim za politički rad u kot. Zlatar, i

5/ U kot. Zlatar upućuje se drug Štef da obiđe sve partijske jedinice i NOO-e, da na licu mjesta provjeri valjanost rada druga Bertoša.

Podnosimo ovaj izvještaj Povjerenstvu s time da nas odmah obavijesti da li se suglasuje s našim postupkom i da o odluci izvjesti Štab II. Operativne Zone.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav
Francek[12] v. r.
Štef[13] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/296

[11] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 1, 3 i 4.
Franjo Tuđman
[13] Kao bilj. 5.

11

1943, siječanj 4.
Zagreb

Obavijest Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Krapina o planiranom održavanju Kongresa kulturnih radnika na oslobođenoj teritoriji

OKRUŽNOM KOMITETU KRAPINA

Dragi drugovi,

U najskorije vrijeme održat će se kongres kulturnih radnika na oslobođenoj teritoriji. Vi treba da pošaljete što veći broj kulturnih radnika /književnika, pjesnika itd./ iz vašega okruga, prvo, zbog što većeg uspjeha kongresa, a drugo, zbog očuvanja života i osiguranja slobode njihovog djelovanja što se može postići jedino njihovim odlaskom na oslobođenu teritoriju.

Pred izvjesno vrijeme poslalo vam je Povjerenstvo P. K. SKOJ-a jednog druga da rukovodi radom SKOJ-a u vašem okrugu, međutim drug nije još došao u vezu s vama.[1] Potražite ga što prije. Možete ga naći u Konjščini preko javke na priloženoj ceduljici. Javka vrijedi od 6. do 10. siječnja.

Javite nam što ste poduzeli da osigurate prebacivanje drugova koji treba da pređu na oslobođeni teritorij. Da li ih namjeravate svojim kanalom uputiti ili preko Zagreba?

Jeste li postupili po okružnici A. F. Ž., tj. spremili pismeni izvještaj i izabrali delegatkinje za konferenciju? Na koji način mislite da osigurate prebacivanje drugarica na oslobođeni teritorij i njihov povratak.

Šaljemo vam 10.000 Kn /deset hiljada kuna/.

Drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

4. siječnja 1943. Slavko[2] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 81/2959

[1] To se odnosi na Josipa Kolara. Vidi: SZH, knj. III, dok. br. 346.
1 Ivo Marinković

12

1943, siječanj 5.
Zagreb

Cirkulamo pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu okružnim komitetima KPH Bjelovar, Varaždin i Zagreb o pripremama za održavanje Zemaljske konferencije AFŽ Hrvatske i Kongresa kulturnih radnika, na koje trebaju poslati delegate i što veći broj kulturnih radnika, te o drugim pitanjima.

OKRUŽNOM KOMITETU *BJELOVAR, VARAŽDIN, ZAGREB*

Dragi drugovi,

Za konferenciju A. F. Ž. koja će se održati 24. i 25. siječnja na oslobođenom teritoriju i na kojoj će se birati glavni odbor A. F. Ž. za Hrvatsku,[1] treba da pošaljete delegatkinje, i to po mogućnosti po jedna na svaki kotar. Osim toga treba da odmah pošaljete izvještaj o stanju i radu A. F. Ž., koliko ima odbora, kad su formirani i kako su radili, u čemu su se istakli, koje su njihove slabosti itd.

U najskorije vrijeme održat će se kongres kulturnih radnika na oslobođenom teritoriju. Vi treba da pošaljete što veći broj kulturnih radnika /književnika, pjesnika itd./ iz vašeg okruga, prvo zbog što većeg uspjeha kongresa, a drugo zbog očuvanja života i osiguranja slobode njihovog djelovanja što se može postići jedino njihovim odlaskom na oslobođenu teritoriju.

Radi provjeravanja ljudi koji idu u partizane treba da vaš 0. K. šalje detaljnu karakteristiku o svakom pojedinom. U karakteristici treba da bude označeno kakva je prošlost, lični život, poštenje, kojim je strankama pripadao ili simpatizirao itd. Te karakteristike treba da šaljete u dva primjerka, jedan u odred u koji je partizan uvršten a drugi nama za Ćaću.[2] Kako vi nećete moći da uvijek istovremeno sa otpremom partizana šaljete i takve karakteristike, to u tom slučaju treba da dade partizanu preporuku ili partijska jedinica ili.N. O. O. koji ga je mobilizirao. Za davanje karakteristika treba da odredite jednog druga iz vašeg O. K. koji će pomoću partijske organizacije pokupljati podatke i biti odgovoran za taj posao. Karakteristiku treba da odgovorni drug potpisuje ne svojim pravim partijskim imenom, nego posebnim imenom koje nam javite.

[1] Konferencija se nije održala zbog neprijateljske ofenzive.
[2] Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske

/Od pisama koja nam je drug Boris[3] poslao ne možemo ništa objaviti, jer su pisma lične prirode. Tako drugarica piše: »Posljednja misao to će biti on«, a o Partiji i Skoju né govori ništa. Isto tako o borbi govori maglovito: »kada milijuni nevinih polaze u smrt«.

Javite nam punkt preko kojega bi drugovi iz O. K. Zagreb mogli do vas. Potrebno je da uspostavite pješačku vezu između zagrebačkog i bjelovarskog Okruga. /Bjelovar./

/Obaviješteni smo da je Ružica Klas[4] uhapšena kod Ivanić-grada sa još 15 ljudi. Javite nam što znate o tome i da li je ona bila u nekoj partizanskoj jedinici, jer vijesti koje su došle do nas o njima nisu povoljne. Po tim informacijama ta se grupa međusobno posvađala i podnosila prijave ustašama.

Uredite da veza funkcionira i u slučaju da drug koji sada nosi poštu ode u vojsku.

Šaljemo vam poštu za Kalnički Odred. Ranije dok smo bili bez veze s vama poslali smo im poštu preko O. K. Bjelovar.

Treba da uspostavite vezu između vas i zagrebačkog O. K. Zato pošaljite pouzdanog čovjeka na javku iz priložene ceduljice. Tu javku šaljemo i Kalničkom Odredu, da je privremeno koristi dok se ne uspostavi s Odredom drugi kanal. /Varaždin/.

Drugovi iz O. K. Pokuplje javili su nam da je dezertirao iz partizanskog odreda bivši domobranski narednik Vicko Lipar iz Sv. Ivana Zeline. Ispitajte gdje se taj bandit nalazi i šta radi.

Obavješteni smo da dr. Radić u Sv. Ivanu Zelini odbija da liječi partizansku djecu. Ispitajte detaljnije i bez buke taj slučaj pa nam javite.

Obavješteni smo da je jedan član vašeg O. K. isključio jednog omladinca iz O. K. SKOJ-a i to radi toga što nije htio da zamijeni svoj revolver sa slabijim revolverom jedne drugarice. To je ne samo nepravilno nego upravo nekaradno. Prvo, motiv zbog kojega je omladinac kažnjen nije nikakav. Drugo članovi O. K. Partije nemaju pravo da udaljuju Skojevce iz njihovih komiteta, već to pravo ima samo Skojevski viši forum, u ovom slučaju Povjerenstvo P. K. SKOJ-a. Kazna toga vašeg člana izrečena nad Skojevcem nema nikakve vrijednosti, ništavna je. Vi nam slijedećom poštom objasnite taj slučaj.

Obavješteni smo da su u Vojnom Križu neki ljudi koji se izdavaju za partizane mučili i ubili 5 ljudi. Čak su im i čavle u glavu zabijali. Od tih pet žrtava jedan je sin bivšeg načelnika, a drugi je u-

[3] Stjepan Bogdan

[4] Ružica Klas uhapšena jc xa Ivanščici, strijeljana 4. VI 1944. godine, u Cerju kao borac Kalničkoga NOP odreda.

nuk sadašnjeg načelnika. Ispitajte ko je to učinio i na osnovu čega i kaznite krivca, a ako su partizani pozovite ih na odgovornost, osobito njihovog komandira i komesara. Poduzmite energične mjere da se slična zvjerstva ne događaju, jer takvi postupci nanose golemu štetu narodno-oslobodilačkoj borbi. /Čazma./

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

5. siječnja 1943. Drugarski pozdrav[5]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/299

13

1943, siječanj 5.
Petrinja

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Petrinja Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova NDH o eksploziji i napadu partizana na transportni vlak na pruzi između Blinjskog Kuta i Capraga 4. siječnja 1943. godine

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U PETRINJI

Taj. Broj: 17/1943. U Petrinji, dne 5. siečnja 1943.

Predmet: Svakodnevno izvješće za
4. siečnja 1943.

1/ **MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA**
GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST — ZAGREB

2/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST - ODSJEK X.

3/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
OBCEM ZAPOVJEDNIČTVU REDARSTVENE STRAŽE — ZAGREB

[5] Dokument je bez potpisa, u to vrijeme rukovodilac Povjerenstva CK KPH u Zagrebu bio je Ivo Marinković.

4/ ZAPOVJEDNICTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE — ZAGREB
5/ USTAŠKOJ NADZORNOJ SLUŽBI URED I. — ZAGREB
6/ USTAŠKOJ NADZORNOJ SLUŽBI URED II. — ZAGREB
7/ VELIKOJ ZUPI GORA - PETRINJA
8/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI — BANJA LUKA
9/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI — NOVA GRADIŠKA
10/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - KARLOVAC

Prema nalogu Ministarstva Unutarnjih Poslova — Glavnog Ravnateljstva za javni red i sigurnost od 10. I. 1942. Prs. broj 611/1942. predlaže se izviešće za 4. siečnja 1943. kako sliedi:

Prema brzoglasnom izviešću Ispostave Župske redarstvene oblasti u Sisku od danas, naletio je u noći 4. na 5. ovog mjeseca u 0.45 sati transportni vlak koji je putovao iz Zagreba u pravcu Sunje između Blinjskog Kuta i Capraga na paklenu mašinu, koju su postavili partizani.

Odmah iza eksplozije otvorili su partizani sa svih strana žestoku puščanu i strojopuščanu vatru, na pomenuti vlak, koji je bio natovaren vojničkim materijalom i tvorivom, konjima, kolima i samovozima, a kojeg su pratili Hrvatski legionari i to, 106 legionara i 4 časnika.

Kompozicija je brojila 53 vagona, od kojih su njih 12 sasvim uništeni, a ostali su izlomljeni, oštećeni, popaljeni i većim dijelom onesposobljeni za daljnju upotriebu.

Citavi vlak je po odmetničkim bandama opljačkan, a posada legionara koja je pratila vlak odvedena je po partizanima u nepoznatom pravcu.

Prema dobivenim podatcima bilo je odmetnika u jačini od oko 300 ljudi.

Broj žrtava prigodom ovog atentata, nije još detaljno utvrđen, a do sad je javljeno, da imade mrtvih 11 i 16 legionara.

U vlaku je bilo 27 konja, od kojih je 16 ubijeno. Bilo je oko 30 vojničkih vozila, kola i samovoza, od kojih je 12 kola sasvim izgorilo, a preostatak je oštećen i popaljen.

Za sudbinu odvedenih legionara ništa se nezna, ali je odmah na mjesto nesreće upućeno više vojnih jedinica sa zadatkom, da pretraže cijeli okolni teren i da uđu u trag zlikovcima.

Do sada nije ustanovljeno u kojem su se pravcu povukli odmetnici.

Od željezničkog osoblja poginuo je jedan ložač.

Prema izvješću Kotarske oblasti u Petrinji od 5. siečnja 1943. Prs. broj 8/43. došli su u noći na Novu Godinu, partizani u selo Bu-

dićinu, i to njih 5 — 6 na broju, te su se navraćali u razne kuće seljaka gdje su se zabavljali, jeli i pili.

Bili su naoružani raznim oružjem, a imali su vlastite partizanske uniforme. Žrtava kao i štete od njih nije bilo nikakove.

Ostalih izvieštaja ova Redarstvena oblast do danas nije primila.

Moli se ovo izviešće primiti do znanja.

ZA DOM SPREMNI!

ZAMJENIK Upravitelja
Župske redarstvene oblasti
/Lipnjak/
Lipnjak[2] v. r.

P-[1]

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., HAS, Fond Župska redarstvena oblast Karlovac, taj. br. 8/1943.

14

1943, siječanj 6.

Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu Prvoga korpusa i Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Krašić i borbama kod Željezna i Bukovice

ŠTAB XIII U. N. O.
PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONČARA«
Dana 6. I. 1943
OP. broj 8/1943

Operativni izvještaj broj 6

ŠTABU I KORPUSA HRVATSKE
ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

Brigada je nastavila sa uništavanjem ceste Zeljezno-Krašić. 28. XII. 1942 III bataljon dobio je zadatak da sa dvije čete postavi zasjedu kod Željezna. Pretpostavljalo se da će neprijatelj iz Željezna krenuti prema Krašiću. Zasjeda je bila postavljena kod sela Šinko-

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Petrinja

[2] Zvonimir Lipnjak

[3] Zaprimni pečat Župske redarstvene oblasti Karlovac taj. br. 8, od 8. I 1943. godine.

vići i Tomaševići. Ustaše[1] iz Kalja u jačini od jedne satnije pošli su prema Željeznom do škole gdje su se nalazili ustaše[2] i žandari. Škola je bila opsjednuta. Neprijatelj je ipak uspio izvući ustaše i žandare iz škole. Ali 2 četa pod zaštitom automatskoga oružja uspjela se prebaciti na jurišni položaj daleko 30 metara od škole i kad je neprijatelj počeo napuštati školu 2 četa izvršila je na njega juriš natjeravši ga u panično bjekstvo. Neprijatelj je u bijegu bacao municiju i spremu. Četa ga je gonila do Drašći Vrha.

Tom prilikom pao je u naše ruke slijedeći plijen: 5000 mauzer metaka, 3 komada ćebadi, 2 šinjela, 3 hlače, 2 bluze, 3 rezervne cijevi za puškomitraljez i dr.

Neprijatelj je imao 10 mrtvih i ranjenih.

Naši gubitci: jedan teže ranjen koji je umro.

U borbi su se istakli operativni oficir Mladen,[3] zamjenik komandira 2. čete Mirko Sekulić, puškomitraljezac Šaša Petar, puškomitraljezac Adam Vorkapić, koji je iz stojećega stava tukao neprijatelja i tom prilikom smrtno ranjen, Đuro Badovinac, Stevo Nikoliš, vodni delegat, i puškomitraljezac Dušan Tatalović.

Akcija nije izvedena po planu jer je izvršena iznenadno. Komandni kadar, naročito komandant[4] bataljona i operativni oficir pokazali su se samoinicijativni. Naročito je važno istaknuti traženje samih boraca II čete da se ide pod zgradu iako je teren oko škole bio sve brisan prostor. Istjerivanjem neprijatelja iz škole koju smo zapalili postali smo gospodari ceste od Kalja do Krašića i razbili jedno važno uporište neprijatelja na cesti Krašić-Samobor i spojili se sa ostalim nekontrolisanim dijelom Žumberka. Sam uspjeh kod Željezna doprinio [je] podizanju morala kod boraca III bataljona i jačanju poleta kod samog komandnog kadra tog bataljona.

Utrošeno je 800 komada mauzer metaka i 400 komada talijanskih. II bataljon toga dana prekopavao je cestu Krašić-Kostanjevac.

I bataljon nije imao borbe.

31. XII 1942. 1. četa I bataljona pošla je u Hrženik s namjerom da pohvata ustašku patrolu koja je dolazila iz Krašića. 2. četa toga bataljona da bi osigurala povlačenje toj četi postavila je zasjedu kod sela Strmac. Tog jutra neprijatelj[5] je krenuo u jačini od 200 ustaša iz Krašića raspoređen u dvije kolone. Jednom je kolonom krenuo cestom Krašić-Vivodina, a drugom Krašić-Kostanjevac. 1. četi prijetila je opasnost da bude odsječena od svoga položaja, stoga se povukla prema Bukovici gdje je prihvatila borbu. Neprijatelj

[1] i [2] Odnosi se na dijelove Trinaeste ustaške bojne.

[3] Ivan Mladen. Poginuo 1944 god. kao komandant NO brigade »Franjo Ogulinac-Seljo«.

[4] Bogdan Mamula

[5] Trideset i treća ustaška bojna

koji je krenuo prema Kostanjevcu pokušao je zaobići 2. četu, ali je pritom bio dočekan.

U toj borbi po viđenju partizana neprijatelj je imao 11 mrtvih.

Mi smo imali jednog teže ranjenog puškomitraljesca, Mirka Zlokaza, koji je u bolnici umro još istoe dana.

Zasjede su bile dobro postavljene. Što nisu čete uspjele nanijeti veće gubitke neprijatelju, natjerati ga u bijeg, razlog je mala jačina naših četa. Važno je napomenuti da je ovom prilikom došla do punog izražaja samostalnost komandnog kadra obiiu četa.

Utrošeno je oko 300 mauzer metaka i 130 talijanskih.

1. I. 1943 izvršen je napad na ustaše u Krašiću.[6] U Krašiću se tada po našim podatcima nalazila 33 pripremna bojna i nekoliko domobrana, dok nam nije bilo poznato da se pored 33 bojne nalaze i 2 satnije 35 bojne.[7] Ustaše su bile utvrđene u rovovima koji su počimali od crkve Sv. Ivana do Sela Bresarića s jedne strane, a s druge strane, tj. od groblja i sva istočna strana mjesta, bili su osigurani rovovima. Rovovi su bili većim dijelom otkriveni. Utvrđenja je gradila opkoparska satnija domobrana koja je tih dana bila došla iz Karlovca. Oko rovova žicu nisu imali jedino kod ulaza u mjesto. Sa sjeverne strane na cesti nalazila se prepreka od žice.

U napadu su učestvovali 2 bataljona naše brigade i potpuna IV brigada. Teren oko samoga Krašića: većim dijelom brisan prostor.

Naš I bataljon imao je likvidirati neprijatelja kod crkve Sv. Ivana, a potom prodirati u samo mjesto. II bataljon napadao je sa sjevero-zapadne strane a kao polaznu tačku uzeo je Strmac.

Zamisao Operativnoga štaba bila je da se izvrši blokada neprijatelja u mjestu do 7 sati uveče i da se kroz čitavu noć napucava, dok je glavni napad trebao otpočeti u 5 sati ujutro.

Međutim štabovi 1 i II bataljona nisu postupili po zapovijesti i otpočeli su već u 7 sati uveče sa napadom.[8] I bataljon napadao je sa 2 čete. Borci su se uspjeli privući u neposrednu blizinu ustaškoga stražara (svega 30 metara od same crkve) koji ih je zaustavio i pitao ko ide, a zatim opalio 2 metka. Prošlo je od toga momenta pa do otvaranja vatre sa strane neprijatelja čitavih 5 minuta. Nedostajao je juriš, brzina i neprijatelja bi se zateklo nepripravna. U tom neuspjelom pokušaju da se još prije određenog glavnog napada zauzme crkva 1 i 2 četa imale su 2 mrtva i 8 ranjenih. U međuvremenu došao je na položaj komandant brigade koji je poslije neuspjelog juriša naredio da se čete povuku u selo na odmaranje, a zatim za-

[6] i[7] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 1, 3 i 4.

[8] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 3 i 4.

jedno sa zamjenikom[9] politkomesara brigade, te štabom I bataljona i komandirima i komesarima 1 i 2 čete izvršio analizu neuspjelog juriša i pripremu novog.

II bataljon jednom četom zaposjeo je staro groblje, dok se neprijatelj nalazio u novom. Četa je pokušala zauzeti novo groblje, ali je bila odbijena 2 četa toga bataljona koja je ujutro u 5 sati zajedno sa 1 četom tog bataljona ponovo napadala na neprijatelja kod novog groblja. Cete su odbijene uz gubitke od 2 mrtva i 5 ranjenih. Među teško ranjenim nalazio se komandir 2 čete drug Vrga. Poslije tog neuspjelog napada ustaše su izvršile kontra-juriš koji je odbijen uz velike gubitke po njega. Čete su ostale na svom starome položaju. Štab bataljona vidjevši da je ponestalo municije i da crkva Sv. Ivan koja je ključ Krašića nije zauzeta izdao je naređenje da se jedna četa povuče na odmaranje u samo selo, a jedna ostane na položaju.

I bataljon pojačan sa jednim vodom 3 čete nije uspio likvidirati, neprijatelja kod crkve, pretpjevši 1 njegova četa velike gubitke. Kompletan jedan vod bio je izbačen iz stroja. Pošto je teren takve prirode da se zadržati četa preko dana kod crkve nije mogla, štab brigade u 7 sati ujutro izdao je naređenje da se čete povuku na položaje gdje neće biti na domet bombi.

Kad se svanulo počelo se gađati topom, ali uslijed magle pogodci nisu bili efikasni. Top je privučen na daljinu od 700 metara. Ujutro je potrošeno oko 5 granata, zatim se uslijed guste magle koja se navukla prestalo gađati do 10 sati, kada se ponovno razmakla magla nastavilo se gađanjem crkve. Od sedam granata 3 su pogodile u crkvu a jedna u rov ispred crkve. Čim je pala prva granata, neprijatelj je počeo napuštati rovove i bježati u crkvu i samo mjesto. Kod prvoga pogotka crkve neprijatelj je počeo napuštati crkvu. U 10 i 15 partizani I bataljona zaposjeli su crkvu Sv. Ivan.

Čete I bataljona po zauzimanju crkve nastavile su gonjenje neprijatelja koji je bježao prvo u mjesto, a zatim iz mjesta nastavio bježati u pravcu prema II bataljonu IV brigade.

Oko deset sati ustaše iz groblja, jer je bila oslabila vatra kod groblja, izvršili su protunapad na naš II bataljon. Na položaju nalazila se 3 četa tog bataljona sa komesarom bataljona.[10] Vatra neprijatelja tukla je bočno i frontalno položaje 3 čete. Neprijatelj je koristeći se maglom uspio podvući se 3 četi i u 10 sati, kada je I bataljon prestao sa napucavanjem kod crkve, i nestajanjem magle, izvršio

[9] Mato Horvatić
[10] Ivan Denac

juriš. Komandir" čete po odobrenju komesara bataljona izdao je naređenje da se četa povuče i uslijed nevojničkoga otstupanja neprijatelj je uspio nanijeti velike gubitke II bataljonu, a posebice 3 četi koja je imala 9 mrtvih i oko 10 ranjenih. Poslije likvidiranja neprijatelja kod crkve II bataljon ušao je u samo mjesto gdje je zajedno sa jednim vodom 3 čete I bataljona, u zajednici sa II bataljonom IV brigade, likvidirao neprijatelja od 130 ustaša koji su se bili zadržali u jednoj zgradi. Neprijatelj se nije htio predati dok nismo bili izvukli na položaj top i na našu prijetnju da ćemo tući zgradu sa topom predao se ustaški natporučnik sa 130 ustaša. Poslije toga nastavilo se sa pretresom kuća u samome mjestu, kojom prigodom je uhapšeno nekoliko ustaša.

III bataljon vršio je u zajednici sa I bataljonom IV brigade blokadu Kalja sem jugozapadne strane. Borbe nije imao. Drugog u noći ušao je u Kalje koje je neprijatelj bio napustio, i zarobio 3 ustašo

Tačan broj gubitaka koje je naša brigada nanijela neprijatelju ne može se odrediti, ali ima veliki udio u uništavanju neprijatelja. Obje brigade uništile su i iz stroja izbacile preko 500 ustaša i domobrana. Naši gubitci 29 mrtvih i 41 ranjen.

U toj borbi borci oba bataljona pokazali su veliku hrabrost i požrtvovanost. Naročito su se istakli svi borci 1 čete I bataljona sa komandirom i komesarom čete. Komandir čete drug Rade Bajić poginuo je od granate našeg topa. Komesar čete drug Stanko Filipović, iako teže ranjen u ruku, nije napuštao položaj već ga je obilazio i dizao moral kod boraca. Obadvojica su se pokazali kao neustrašiti proleteri. Neustrašivi i naročito hrabri pokazali su se borci

III čete I bataljona. Predvođeni svojim komandirom i komesarom, drugovima Palčićem Nikolom i Kursar Antonom, borci Dijanovć Tomo, zamjenik komesara, Radulović Dmitar[12], zamjenik komandira, Bižić Nikola, vodnik, Zajić Mile, desetar, Kombol Rudolf, mitraljezac, Vezner Stevo, Balaban Franjo, Dragosavljević Grujo, Mraović Petar, Rajaković Janko i Mavrić Franjo jurišali su prvi u mjesto i sukobili se sa tri stotine ustaša, pred kojima se nisu povukli, nego su 30 ubili, 14 zarobili, a ostale stjerali u zgradu, koje smo poslije istjerali, odnosno to su oni koji su se bili predali. Sam komandir drug Palčić Nikola, iako ranjen u ruku, nije ostavljao borce, već je zajedno s njima nastavio gonjenje neprijatelja i sam iz pištolja ubio trojicu ustaša i kroz sve vrijeme dok je bila borba nije ostavljao borce. Osim njih naročitu požrtvovanost pokazala je i omladinka

" Zugdija Zalić

[12] Poginuo kod Teslica 1944. god. kao zamjenik komandanta Prvog bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade.

drugarica Škorić Milka koja je ranjena izvukla puškomitraljez poginulog druga. Pohvalu zaslužuje i komandni kadar, odnosno štab bataljona radi svoje velike požrtvovanosti. Borci II bataljona i niži komandni kadar, zaslužuju svaku pohvalu. II četa i ovog puta pokazala se najboljom četom tog bataljona. Borci te čete brižno i požrtvovano su izvlačili svoje ranjene drugove, čak je bilo slučajeva da su borci u izvjesnim momentima i protiv naređenja da [ne] izvlače drugove sa bojišta, izvlačeći poginula trojica. Komandir te čete drug Ljuban Vrga, teško ranjen u obje noge, pjevao je pred borcima dok se vodila borba. Bezbroj je ovakovih primjera koji su se mogli vidjeti kod naših boraca.

Akcija nije izvedena po planu. Štabovi I i II bataljona pogriješili su što su u 19 sati otpočeli sa napadom umjesto napucavanjem i tako zamorili borce i otkrili svoje pravce napada. II bataljon IV brig., koji je po našoj ocjeni imao najlakši zadatak, otpočeo je sa napadom u 6 sati i 25 minuta iako je trebao napad otpočeti u 5 sati. Naši bataljoni bili su na položajima prije 5 sati. Naš štab postavio je pred štab I bat. da ne otpočinje sa napadom dok ne čuje vatru kod II bat. upravo zbog toga, jer je neprijatelj kod crkve očekivao glavni napad na njega i što je bio najteži zadatak likvidiranje neprijatelja kod crkve. Štabovi bataljona u najkritičnijim momentima nisu pokazali dovoljno samoinicijativnosti; tako je napr. štab I bataljona, kad je vidio da u toku noći neće moći likvidirati neprijatelja kod crkve, umjesto da povuče I četu, istu počeo povlačiti u svanjivanje kada je već bilo uslijedilo naređenje štaba brigade da se četa povuče, ali je već bilo kasno, jer je četa na brisanom prostoru i zbog velike blizine neprijatelja bila pretrpjela gubitke. Isti je slučaj bio i kod štaba drugog bataljona koji nije znao ocijeniti da položaj kod groblja, uslijed velike blizine neprijatelja koji se nalazio na novom groblju, ne može se zadržati kao jurišni položaj. Umjesto da su povukli čete 200 metara od groblja na malo brdo koje je bilo dominirajuće nad položajima neprijatelja kod groblja, a na starom groblju ostavili samo izvidnice, odnosno predstraže. Time bi bio spasio čete od velikih gubitaka. Štab brigade dobio je pismo od štaba II bataljona u 9 sati i 15 minuta da će pokušati ponovnim jurišem istjerati neprijatelja iz groblja. Mi smo bili svijesni da juriš tog bataljona nebi bio koristan dok se nije uspjelo likvidirati neprijatelja kod crkve Sv. Ivana, stoga smo izdali naređenje da se čete povuku sa starog groblja, ali je naše naređenje kasno stiglo, jer je neprijatelj već bio izvršio protunapad. Veza I bataljona sa II bata. IV brig., koji su trebali da međusobno održavaju najužu vezu, jer su imali zajednički da likvidiraju neprijatelja na liniji od crkve Sv. Ivana-Bresarići, bila je slaba tako da je međuprostor između ta dva bataljona bio bez

kontrole, dozvolivši na taj način da neprijatelj, nesmetan od vatre naših boraca, ugrožava bokove oba bataljona. Veza štaba brigade sa štabom I bataljona vrlo dobra, dok je sa štabom II bat. bila slabija. Uslijed magle nije se mogla iskoristiti signalizacija. Sa Operativnim štabom veza dobra. Po našem mišljenju nije trebalo izvršiti blokadu u 19 sati, jer se time samo neprijatelja uznemirilo, skrenula mu se pažnja na našu prisutnost i dala mu se mogućnost da izvrši raspodjelu snaga u mjestu, što se poslije i potvrdilo, jer je neprijatelj gotovo iz svih kuća pucao, a usto našim napucavanjem otkrivali smo svoje pravce napada. Mislimo da bi bio efikasniji napad ujutro uz sadejstvo teškog oružja. Razlozi tolikih žrtava koje smo imali pored iznesenih već razloga su neiskustvo samih boraca naše brigade, jer su većim dijelom stradali mladi borci.

U samoj borbi utrošeno je oko 5000 Mauzer i talijanskih metaka i 15 topovskih granata.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komandant:
Bulat Rade v. r.

Politkomesar:[13]

Original, strojopis
Sign., AV1I, Fond NOB, kut. 721, reg. br. 3/3

Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 17, str. 61 —66.

[13] Politkomesar je u to vrijeme bio Božo Spaček.

i

15

1943, siječanj 6.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Žumberak Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji i organizacijskom stanju partijskih, skojevskih i drugih antifašističkih organizacija u Žumberku

K. K. Žumberak
K. P. H.

6. I. 43.

OKRUŽNOM KOMITETU K. P. H. POKUPLJE

Izvještaj

Polit, situacija u opć. Radatovići razvija se i dalje povoljno. Narod sve ozbiljnije shvata NOB i sve potpunije učestvuje u njoj. Drugih strujanja uglavnom nema, sem pojedinačnih primjedbi na račun mobilizacije omladine. Rad »pete kolone« uglavnom je likvidiran.

Na teritoriji opć. Sošice, prije oslobođenom situacija se razvila na bolje sa promjenom vojničke situacije. Sem toga zadnjih dana vođena je kampanja za opć. odbore NOO, AFŽ i SMG. Življa polit, aktivnost, pojačano okupljanje i organizacija te promjena vojno-polit. situacije, dovela je do pojačanog učešća naroda u izgradnji narodne vlasti, antifaš. organizacija i pomoći vojsci. Novostvorene organizacije potrebno je učvrstiti i međusobno povezati preko konkretnih zadataka.

Na novooslob. dijelu stanovništvo je uglavnom simpatizerski raspoloženo, ali je zahvaćeno jakim strahom od ustaša. Narod je dosta neobaviješten i nesvjestan uslijed dugog ustaškog utjecaja. Narod u partizanima vidi »bolje ljude« nego što su ustaše, ali i jedne i druge smatra za isto — za »vojsku«. Ne shvata potpuno NOB i potrebu iste. Nije načisto sa okupatorom i njegovim slugama. Kao glavni zadatak nameće se stoga široki agit-prop, rad, te hitna organizacija nar. oslob. vlasti, te antifaš. organizacija.

Pri K. Komitetu postoje 3 ćelije. Broj partijaca povećao se s jednim novim drugom te iznosi 14. U zadnje vrijeme ćelije su bile transformirane, te rad nije bio sređen. Podijela rada uvijek iznova.

U radu samih ćelija osjeća se nedostatak samoinicijative sekretara i članova, kao i pogrešno i nepotpuno shvatanje kritike rada. Partijcima je ukazano na štetne posljedice takvog načina rada, na potrebu discipline i ljubavi prema Partiji i radu. Prosvjetni rad bio je nesređen uslijed nedostatka vremena; u zadnje vrijeme, zbog rada u bolnici. Od sada će se pristupiti sistematski radu. Predviđen je svakog tjedna jedan cio dan za teorijski rad. Sem toga, obavezno je individualno prorađivanje u svakom slobodnom trenutku. O tome podnosi izvještaj svaki partijac na prosvj. sastanku. Postavljen je plan rada u kome je predviđeno svršavanje nižeg kursa za 6 tjedana. U predviđeni materijal ulaze: Historija SKP (b), O Partiji, Organizaciono pitanje P. i rad antifašist. organizacija.

Pri K. K.-u postoji jedna kandidat, grupa od 3 člana. Održan je prvi sastanak. Govoreno je o ulozi i liniji K. P. u nar. osi. Borbi, o statutu P. i dužnostima partijaca i o programu K. P. Počelo je sa prorađivanjem I glave Historije SKP(b). Zakazan je slijedeći sastanak.

U opć. Radatović rukovodi kandidat, grupama OK KPH Pokuplje.

U opć. Sošice formirana je kand. grupa od 4 člana. Održan je prvi sastanak. Govoreno je o NOB, ulozi u NOB, o potrebi novih kadrova, o dužnostima partijaca, o' SSSR-u, o programu KP (jednim dijelom i to u vezi sa NOB). Čitani su članci iz oblasti učešća KP u NOB. Bila su prisutna 3 kandidata. Zakazan je slijedeći sastanak.

Po part, prilozima nije se radilo dovoljno. Pokupljeni su prilozi od kandidata i nekolicine simpatizera. Rad po ovom sektoru ne sme biti ni sektaški, ni preširok. Tako će se u buduće ispunjavati.

Sa radom NOO-a seoskih i opć. u opć Radatović nismo za sada konkretno upoznati, jer je traženi izvještaj zadržao OK Pokuplje.

Rad po ovom sektoru u opć. Sošice bio je usmjeren na uspostavljanje opć. NOO-a i učvršćenje seoskih NOO-a. Sprovođena je kampanja za izbore, prilikom čega su aktivizirani seoski NOO-i. Davani su im i konkretni zadaci: seoski sastanci za riješavanje aktuelnih pitanja, za čitanje radio-vesti i polit, konferencije, skupljanje priloga za štampu, obavješt. službe. Izabran je opć. NOO od 33 člana i uži odbor od 8 članova. Zakazan je prvi sastanak. Rad sa opć. NOO-om preuzima Kom. područja. Rad na organizaciji novih i učvršćenju starih seoskih NOO-a prelazi na opć. NOO. Sprovođenje ovih zadataka obezbedićemo radom part, kandidata po konkret, zadacima i part, kontrolom.

AFŽ je organizaciono obuhvatio celu opć. Radatoviće. Međutim povezanost seoski o. sa opć. o. nije dobra. Sem toga odbornice nisu postale rukovodioci i organizatori aktiva žena, već su same »trčale«

A.

i sprovodile konkretne zadatke: zimsku pomoć, pom. bolnici. Stavljeno je u zadatak da se opć. o. poveže sa seoskim preko redovnih, kontrolisanih sastanaka sa konkretnim zadacima i kontrolom ispunjavanja istih.

U opć. Sošice rad je u početnoj fazi. Organiziran je i opć. odbor 1 zakazan prvi sastanak. Odboru su dati i zadaci samo nije postignuta konkretna povezanost u radu. Seoskim odb. postavljeni su zadaci po pitanju zimske pom. i pom. bolnici samo nije upoznato funkcionisanje rada. I tu odbornice ne pretstavljaju organizatore i rukovodioce žena. Rad po pitanju nepismenosti i higijene nije postavljen dovoljno konkretno. Stavljeno je u zadatak da se opć. o. poveže sa seoskim o. preko redovnih sastanaka na kojima će se detaljno i konkretno postaviti svi zadaci, a naročito po pitanju organizacije nepismenosti i kulturno-prosvj. rada, te higijene.

U zadatak je stavljeno prodiranje i kretanje veza sa ženama u reonu Oštrca, Kostanjevca i u opć. Vivodina.

Izabrana je 1 delegat, za Konferenc. žena Hrvatske, a stavljeno je u zadatak pronalaženje još jedne iz opć. Sošice.

U opć. Radatovići postoji 13 SKOJ-evskih aktiva sa 49 članova. Jedan aktiv od 3 čl. je u vidu u selu Četiše.[1] SKOJ-u su postavljeni zadaci: organizacija omladine u SMG, kontrola rada SMG-a i učvršćenje istog; mobilizacija, pomoć vojsci (zimska pomoć), prosvjetni sastanci, borba protiv narod, izdaje (propaganda) i obavj. služba. Aktivi održavaju 2 puta nedeljno sast., ali nesamostalne. SKOJ-evci su održali 4 samostalna sast. sa SMG, po konkretnim zadacima.

U opć. Sošice ne postoje SKOJ-evski aktivi. Predviđeno je stvaranje aktiva u najskorije vrijeme. Postoje uslovi za uvođenje celog opć. odb. SMG-a u SKOJ. Prethodno će biti provjeren na zadacima.

Odlučeno je da se formira Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a u koje bi ušla 2 polit, radnika pri K. K.-u i 4 —5 domaćih SKOJ-evaca. Ovaj broj domaćih stalno bi se povećavao. Rukovodstvo će biti ilegalno. Sa svakim predviđenim članom razgovaraće se pojedinačno. Osnivački sastanak sazvan je za nedelju 10. I. 43 u Sošicama.

U opć. Radatović organiziran je SMG u svim selima sem jednog (Popovići). Opć. O. SMG ima 7 — 8 čl. Do sada je jednom transformiran uvođenjem SKOJ-evaca. Uslijed neaktivnosti i nediscipline članova, pristupiće se izmjeni cijelog odbora. Odbor je do sada održao 2 sast. U zadatku je da odbor održava 1 sast. nedeljno. Zadaci SMG-a kretali su se u okviru zimske pomoći, pomoći bolnici i mobilizacije preostalih omladinaca (SKOJ je preuzeo objašnjavanje i po-

[1] Odnosi se na današnje selo Ćetiši.

zivanje ovih omladinaca). Rad seoskih i opć. 0. učvrstiće se i povezaće se preko redovnih sastanaka, gdje će se postaviti zadaci po novom planu: okupljanje omladine u SMG preko organizacija koje obuhvataju omladinski život.

U većini sela starog teritorija opć. Sošice postoje odb. SMG-a. Uspostavljena su 2 nova odb. i to u Visoču (2) i Dančulovićima (3). Uspostavljen je opć. o. SMG-a od 6 članova. Zakazan je prvi sastanak na kome će opć. o. biti povezan sa seoskim preko redovnih sast. i zadataka po novom planu. Za sada su predviđeni zadaci: organizacija i učvršćenje, kulturno-prosvj. rad (domovi, sastanci, pjevanje, prepisiv. pjesama), pitanje mobilizacije, zimska pomoć, pioniri.

U Agitaciono-prop. radu uslijed transformacije u radne grupe, te kratkoročne i hitne izborne kampanje bilo je nedostataka. Sa polaskom na nove terene, te sa zadatkom prodiranja u krajeve gdje je stanovništvo bilo dugo pod ustaškim uticajem, nameće se potreba hitnog osposobljavanja svih radnika i grupa za najšire a. p. djelovanje. Potrebno je narodu prići na najzgodniji način, uhvatiti tjesan kontakt. To će se postići preko umjetničkih te zabavnih kulturno prosvj. sredstava a. p. Za to se moramo hitno osposobiti. Predviđeno je plansko čitanje materijala sa narodom. Izdaće se zidne novine (materijal već gotov). Svaki radnik je obavezan da u toku 1 tjedna napiše najmanje 1—2 članka.

Po pitanju part, rada u vojsci nemamo za sada izvještaja uslijed bolesti i nedolaska člana K. K.-a druga Ćuljata.[2]

U zadatak je stavljeno prodiranje u opć. Krašić i Kalje. U Kalju se nalaze na radu već 2 radnika, koji su uspostavili veze sa simpatizerima NOB. Stavljeno im je u zadatak hitna organizacija NOO (leg. ili ileg.) te AFŽ i SMG-a. Po part, liniji iznalaženje i povezivanje simp. KP i NOB koji dolaze u obzir za kandidate, te rad po p. p.[3] Postavljeno je i učvršćenje veze te obavj. služba i podaci o zvjerstvima.

U opć. Krašić zadatak je ispitati teren, polit, obraditi narod i pripremiti (po mogućnosti odmah sprovesti) organizaciju nar. vlasti i antifaš. organizacija.

O opć. Vivodina skupljaju se podaci.

Stavljeno je u zadatak svima radnicima da vode statistiku održanih sastanaka i postignutih rezultata.

[2] Josip Culjat

[3] Po partijskim poslovima.

Do 10. I. 43. stavljeno je u zadatak da se obradi cijelo porezna opć. Pećno, opć. Kalje.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Sekretar:
Saša,[4] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP- 166/37

16

1943, siječanj 7.

Obavijest Centralnoga komiteta KP Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o pripremama za skupštinu Zemaljskoga antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske i o drugim pitanjima

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
7. I. 43

POVJERENSTVU C. K. K. P. H. *ZAGREB*

Dragi drugovi,

Ovih smo vam dana javili., da će se skupština Zemaljskog Antifašističkog Vijeća Hrvatske održati 30. I. Pošaljite nam potreban broj vijećnika (po mogućnosti što više poznatih HSS-ovaca). U koliko oni ne mogu doći ranije, potrebno je da bar 5 — 6 dana prije skupštine imamo njihova imena i karakteristike. Vijećnici bi trebali biti ovdje najkasnije 28. o. mj. U koliko se nađu pogodne ličnosti za vijećnike, koje bi bile spriječene da dođu ovamo, mi ih možemo uzeti u Vijeće, i ako ne prisustvuju skupštini.

AVNOJ i Zemaljsko Antifašističko Vijeće Hrvatske pripremaju upis javnog zajma. Taj će zajam biti od velike političke i gospodarske koristi. Zato je potrebno da već sada, osobito kod imućnijih ljudi, vršite propagandu i pripremate teren za upisivanje zajma. Mno-

[4] Aleksandar Šokorac

go ovisi o vama, koji ste na neoslobođenom području, hoće li taj zajam uspjeti ili ne. Zemaljsko Antifašističko Vijeće Hrvatske raspisat će zajam od 100 miliona kuna. Jasno je, da će većinu toga zajma trebati upisati na neoslobođenom području, gdje se nalaze imućniji slojevi. Zajam će biti uskoro raspisan. Vi već sada možete vršiti predbilježbu za taj zajam. U propagandi za zajam treba isticati da je slom fašizma i njegovih plaćenika blizu i da su dani pobjede narodno-oslobodilačke borbe na vidiku.

U cilju opskrbljivanja s potrebnim novcem, organizirajte i vršite 1.[1] To danas neće biti teško. Prilažemo pismo Koboli.[2] Iz pisma ćete vidjeti o čemu se radi i nastojte da se ta stvar što prije izvede. Svi oni koji će u tom pogledu činiti usluge, a kojima zaprijeti neka opasnost, mogu, u koliko to žele, da dođu k nama.

Naša propaganda na neoslobođenom području ne zadovoljava. Ona daleko zaostaje za potrebama narodno-oslobodilačke borbe. Toj se propagandi mora od sada posvetiti daleko veća pažnja. Mi smo spremni da sa svoje strane učinimo sve, da vam štampamo i šaljemo potreban propagandni materijal. Na vama je da nabavkom i slanjem dovoljnih količina papira, garmont slova itd. omogućite štampanje potrebnog propagandnog materijala.

Da bi naša štampa mogla posvećivati veću pažnju i neoslobođenim krajevima, potrebno je da smjesta postavite saradnike i dopisnike za našu štampu, prema uputama koje smo vam poslali i da osigurate slanje dopisa i ostalog materijala. S time se ne smije duže čekati.

Izdali smo brošuru o vodstvu HSS-a.[3] U pripremi je brošura o četnicima, a zatim bi trebalo izdati brošuru o ustašama. U toj bi se brošuri ukratko obradila sva pitanja (politička, ekonomska, prosvjetna itd). Brošura bi imala biti kratka i konkretna. Zato je potrebno da nam što prije pošaljete potrebni materijal za tu brošuru iz svih područja života.

Poslat ćemo vam plan kursa, teme i ostalu štampu, koju ste tražili. U cilju podizanja i osposobljavanja vaših kadrova bilo bi dobro, da mi ovdje osnujemo jedan kurs. U taj bi kurs trebali dolaziti aktivisti, koji imaju uvjete za razvitak. Oni bi se po svršenom kursu vraćali k vama na rad. Pripremite dolazak nekolicine drugova (6 —8) i javite kad bi oni mogli stići. Vaši kursevi trebali bi i dalje da rade i to u većoj mjeri nego dosada.

i, u. u i i5 Sif_{re} naznačene ovim bilješkama nisu dešifrirane.

[2] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.

[3] Odnosi se na brošuru: »Izdajničko i reakcionarno vodstvo HSS i narodnooslobodilačka borba«, »Vjesnik«, prosinac 1942. godine.

Odlučili smo da se kod vas formira jedna udarna grupa, koja bi imala specijalne zadatke. Uslijed vaših slabosti vi takove grupe ne možete osnovati. Zato smo riješili da vam pošaljemo potrebne ljude, koji imaju dovoljno borbenog iskustva. Pripremite stanove i sve ostalo što je potrebno za 5 —6 drugova. Kad to bude gotovo, javite nam, pa ćemo ih poslati. Ta udarna grupa nebi bila vezana za M. K. Podrobne upute o njenom djelovanju poslat ćemo zajedno sa drugovima.

Slažemo se s vašim prijedlogom da Marko[4] uđe u Zemaljsko Vijeće. Ćaći[5] smo javili o vezi s Mađarskom. Do danas nismo dobili nikakove upute. Požurit ćemo tu stvar.

Prilažemo vam pismo o organizaciji obavještajne službe, i pismo Povjerenstvu SKOJ-a.[6]

Odredili smo specijalne kurire do Kupe, koji će nositi poštu za vas i primati vašu poštu za nas. Vi uredite kanal od Zagreba do Kupe. Isto tako treba urediti i jedan posebni kanal za stvari, koje vam mi šaljemo i od vas primamo.

S drugarskim komunističkim pozdravom

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

M. P.[8]

Andrija[7] v. r.

P. s. Nabavite i pošaljite što prije: termometar za mjerenje topline zraka, barometar (živin ili aneroidni), brzomjer vjetra, higrometar za mjerenje vlage i kompas — veći, točniji. Sve nam je to hitno potrebno.

Stigle su drugarice Beška[9] i Šagi.[10] Golub[11] je također stigao. Pošaljite nam jednog dobrog radio-telegrafistu. Po mogućnosti neka dođe jedan od onih, koji su radili na golubu, koga ste nam poslali. Neka dođe što prije. Pošaljite po mogućnosti veći broj radio-tehničara, i radio-telegrafista. Drug je Slavko[12] dobio adresu drugarice, koja je svršila telegrafski kurs. Potražite ju i pošaljite ovamo. Povežite se s radio-telegrafistima u vojsci i nastojte da nam ih poša-

[4] Marko Belinić

[5] Centralni komitet Komunističke partije Jugoslavije

[6] Navedeni prilozi nedostaju.

[7] Andrija Hebrang

[8] Okrugli pečat: Centralni komitet KP Hrvatske (u sredini petokraka zvijezda)

[9] Beška Turković Perei

[10] Ljubica Sagi

" Radio stanica

[12] Ivo Marinković

Ijete. Jedan od njih je II[13] zaposlen na radiogoniometru, stan III.[14] broj 4. Ili 9. Potražite ga preko IV.[15] koji je pomogao kod prevoza onih aparata. Šaljite nam što više radio-materijala, u prvom redu emisionih lampi i vibratora od 600— 1000 volti za pogon stanice. Mi slušamo u naznačeno vrijeme Vazduha,[16] ali ga do danas još nismo čuli. Javite nam da li ste primili naše pismo o vezi s Vazduhom. Put kojim je došao Konspirator[17] siguran je i dobar, samo neka se ide onako kako je pošla Beška.

Nazor [18] nas je sve oduševio. Njemu je sada dobro i punom se parom sprema na rad. Prekjučer je u Bihaću u čast njegovog dolaska bila održana vrlo uspjela akademija. On je svojim govorom kao Hrvat oduševio sve prisutne. Spremamo brošuru o njemu sa njegovim govorima. On priprema poziv javnim radnicima Hrvatske da dođu u partizane. Vi nemate običaj da potvrđujete primitak naših pisama. Od sada nam u svakom pismu točno naznačite datum naših pisama kad ste koje naše pismo dobili i što ste uradili po njemu.

Naknadno je stigao vaš najavljeni paket, ali u njemu se nisu nalazile sve stvari o kojima pišete. Primili smo paketić za Tita[19] i Fišera,[20] zatim dvoje naočari, 9 naliv-pera, 10 penkala, 2 sata, 3 štapića voska

Šaljemo vam fotografije[21]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/303

[16] Josip Kopinič
[17] Dragutin Saili
[18] Vladimir Nazor
[19] Josip Broz Tito
[20] Ivo Lola Ribar
[21] Dokumentu nedostaje kraj teksta.

17

1943, siječanj 8.

Iz izvještaja političkog komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkom komesaru Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o borbama za oslobođenje Krašiča i o političkom radu na području Žumberka

»ŠTAB II. OPERATIVNE ZONE
N. O. V. I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
broj 4/43
dne 8. siječnja 1943.

POLITKOMESARU N. O. V. i P. O. HRVATSKE

Komesarski izvještaj

Zumberak:

Od kada je neprijatelj napustio Oštre, Begovo Brdo i Prekrižje[1] još više je porastao moral kod boraca XIII. U. P. Brigade. Svakog dana tražili su akciju protiv ustaša. Pružila im se prilika da 28. XII. 1942. gone ustaše iz Željezna. Ustaše su se povlačile a naši borci ih na bjegu tukli. Napuštanjem Željezna od ustaša, mi smo dobili jedno važno uporište na cesti Samobor-Krašić i time proširili slobodni teritorij Žumberka. Narod je ovu vijest sa veseljem prihvatio i divio se našim borcima kako neprestano gone ustaše iz Žumberka. Još veće veselje zavladalo je kod boraca XIII. Brigade kad su doznali da dolaze topovi. Pravile su se razne kombinacije. Za vrijeme od 28. do 31. XII. održali smo konferenciju komesara, njihovih zamjenika i delegata u XIII. Brigadi. Tu smo raspravljali organizaciona i vojnička pitanja Brigade i podvukli smjernice političkog rada komesara i delegata. Moral boraca i komandnog kadra je odličan. U zadnje vrijeme mnogo se radi u prosvjetnom i dogojnom pogledu sa Brigadom. . . Omladinci koji su polazili vojno-politički kurs (Žumberčani) tražili su da idu u Brigadu, a ne u terensku četu. Tako je Brigada ojačala za 64 borca.

[1] Sela Oštre, Begovo Brdo, Gornje i Donje Prekrižje napustila je 33. ustaška pripremna bojna 24. i 25. prosinca 1942. pod pritiskom 13. proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

Ćim je stigla IV. Brigada, odmah smo pristupili izradi plana za zajedničke akcije.[2] Odlučili smo se da napadnemo Krašič. 1. siječnja 43. god. krenule su obje brigade, prema rasporedu koji je naveden u operativnom izvještaju, na izvršenje povjerenog zadatka. Visoki snijeg koji je netom pao, nije ništa smetao naše borce da sa veseljem kreću prema Krašiću iako znajući da će ostati cijelu noć, a možda i koji dan na položaju. Svi su borci vrlo dobro raspoloženi. Ne zna se da li je bolje raspoloženje kod XIII. ili IV. Brigade.

Prehrana boraca u zadnje vrijeme mnogo je lakša jer narod nakon naših uspjeha sve više voli partizane i daje im prema svojim mogućnostima dobru i obilnu hranu. Kad smo se približili selima oko Krašića, u mnogim kućama žene su pekle meso, muškarci nosili vino i častili našu vojsku. Oni su već imali prilike vidjeti partizane i dobro se s njima upoznati. Kad su se čuli prvi hitci, nakon kratkog vremena dolazili su prvi izvještaji koji su jasno potvrđivali da će neprijatelj biti uništen. Ispaljene su bile i dvije topovske granate, što je silno odjeknulo kod naših boraca i podiglo ofanzivni duh.

Borba u Krašiću bila je vrlo teška, ali unatoč toga neprijatelj je ipak morao sagnuti šiju. To se najbolje vidi po tome, što je na našoj strani bilo preko 60 ranjenih i 40 mrtvih drugova. A na strani neprijatelja bilo je oko 200 mrtvih i 323 zarobljena bandita. Vidi se to i po pljenu koji je naveden u operativnom izvještaju.

Borba se je vodila čitavu noć od 1. na 2. siječnja i nastavila se kroz cio 2. siječanj.[3] Ovakvih boraca, ovakve vojske kao što su ove dvije brigade historija sigurno ne poznaje. Pod najtežim uslovima, po brisanom prostoru kuda je neprijatelj tukao iz bacača mina i mitraljeza, oni su se neumorno i neustrašivo privlačili neprijateljskim položajima. Padne jedan drug ranjen, drugi mrtav, jedni ga izvlače pod neprijateljskom vatrom, a drugi hrabro nastupaju prema Krašiću. Ranjeni drugovi od XIII. Brigade nisu jaukali, nego su pjevali svojim borcima sve dotle dok nisu bili odvedeni u pozadinu.

Istih je slučajeva bilo i kod IV. Brigade, gdje je komandant bataljona bio ranjen i ostao dalje na položaju. Izvještaji koje smo primali stalno su glasili: »Nema te sile koju mi danas ne bi slomili«.

[2] Brigada je stigla na Zumberak 30. prosinca 1942. Istoga je dana u Štabu Druge operativne ione NOV i PO Hrvatske održano vojno-političko savjetovanje s komandama 4. hrvatske NOU (1. kordunaške) i 13. proleterske NOU brigade »Rade Končar«. Odlučeno je da se oslobodi Krašić i zbog toga je formiran Operativni štab, koji su sačinjavali: Petar Kleut (komandant 4. hrvatske NOU brigade), kao komandant, i Marko Belinić (politički komesar Druge operativne zone), kao politički komesar. Opširnije o tome: Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 99.

[3] Opširnije o rasporedu jedinica i toku borbe vidi: Dok. br. 5,7 i 14, te Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 99; knj. 11, dok.'br. 1, 3, 4, 5 i 15.

Unatoč toga što je bilo mnogo mrtvih na našoj strani i ranjenih drugova, pa i kretanje velikih kolona seljačkih kola, koja su prevozila naše ranjenike do bolnice, nije to ništa djelovalo na moral naših boraca, već naprotiv ovo je upravo kod njih izazvalo još veću upornost i borbenost, vapijući svi za osvetom neprijatelju koji nam je oduzeo tako dragocjene i voljene naše drugove. Baš to je bilo tragično za neprijatelja što nam je nanio visoke gubitke. Oko 11 sati prije podne došao je jedan drug u naš štab i plače, govorio je: »Vidio sam na svoje oči kako su nam zaklali ustaše dva druga, nećemo prestati pa makar izginuli svi do posljednjega dok ne osvetimo krv naših drugova«. Ovakvih primjera susretali smo gotovo na svakom mjestu.

Kad su naše jedinice ušle u Krašić, po Krašiću je tekla ustaška krv. Osam kilometara uz cestu od Krašića do Brlenića ležao je ustaški leš do leša. Vidjele se razmrskane glave ustaških razbojnika. Ravnica oko Krašića bila je prekrivena sa leševima ustaša, a na snijegu vidjeli su se dugački tragovi krvi. Snijeg oko Krašića bio je sav crn od dima eksplodiranih mina. Tko nije vidio ovu sliku oko Krašića, teško će si zamisliti kako je to izgledalo nakon završene borbe. Svuda je bilo ustaških leševa. Pred zgradama, po dvorištima, na ulici i po polju.

Ustaše su se borili do posljednjeg metka, a nisu za njima mnogo zaostajali ni domobrani. Kad smo ih pozivali na predaju, njihov odgovor je bio da nam majku staljinsku i inače dobacivali kojekakve pogrdne riječi. Isto tako, stalno su dovikivali: dok je njima na ramenu glava nećemo ući u Krašić. Ali kad su naši borci pod najtežim uslovima osvojili crkvu Sv. Ivana, u kojoj se je pred našim očima pružio najgadniji prizor, jer smo vidjeli ljudske izmetine i slamu, tako da je ličila na sve samo ne na crkvu, neprijatelj je počeo gubiti glavu i bježao je na sve strane, tražeći da se probije kroz obruč, kojeg su stegli naši borci oko Krašića. Na bijegu oni su bili uništeni i hvatani živi. Seljaci su nas u Krašiću sa zaprepašćenjem gledali. Znali su da je bilo mnogo ustaša u Krašiću i čudili se kako smo ih mogli slomiti. Oko 2 sata poslije podne, sa svih strana naše jedinice kretale su prema Krašiću. Istovremeno primali smo izvještaje od susjeda, gdje su pokušali Talijani i ustaše probiti se iz Karlovca do Krašića. Oni su čak upotrebljavali bacače plamena protiv naše vojske, ali im to sve nije pomoglo, jer su time još više izazvali otpor naših boraca. I odatle stizavali su izvještaji: ma kakva sila došla, mi ćemo je slomiti. U međuvremenu stigli su izvještaji iz Kalja, da je neprijatelj pobjegao prema Samoboru. Ustaše su prije svog bjega iz Kalja govorili, da je nastupio preokret. Bili su potpuno demoralizirani.

Naročito valja istaknuti držanje boraca Proleterske brigade, koji su pod najtežim uslovima izvlačili svoje ranjene drugove i njihovo oružje. Veliku ljubav pokazali su za svoje borce i naše dragocjeno oružje. Vidjelo se pojedine drugove kako [izvlače] oružje od ranjenika, mada su pri tome mnogi i sami zaglavili. Isto je potrebno istaknuti držanje Omladinskog i IV. bataljona IV. Brigade, kao i sam štab ove brigade, koji je na ćelu sa svojim marljivim komesarom[4] također vodio borbu protiv ustaša, kad su ovi pokušali da se probiju do sela gdje se nalazio njihov štab.

Kad smo ušli u Krašić, komesari dali su se odmah na posao, da stupe u kontakt sa seljacima. Neumorno su tumačili našu borbu i događaje u Krašiću. Niti jedan pojam nije ostao neobjašnjen, sve je bilo objašnjeno i pravilno shvaćeno od samog seljaštva.

3. siječnja održali smo pred crkvom skupštinu. Na skupštini sakupilo se oko 300 seljaka, koji su pažljivo saslušali naša izlaganja i odobravali našu političku liniju. Mi smo im govorili o političkim prilikama i doživljaju našeg naroda, kao i o vojničkim i političkim prilikama u svijetu. Ujedno smo im objasnili izdajničko držanje londonske vlade, Mačeka i drugih neprijateljskih elemenata našeg naroda. Za vrijeme skupštine da bi im naš uspjeh bio što više slikovit i jasan, izveli smo kolonu zarobljenih ustaša i domobrana da prodefilira kraj crkve.

Ljudi su se čudom pitali kako smo mogli ovoliko ustaša živih pohvatati. Govorili su, da im je sada jasno da nas ne može nitko pobjediti.

Mnogi od uhvaćenih ustaša sakrivali su se po štalama i svinjcima, gdje su ih naši čupali van i vodili u zarobljenički logor. Bilo je takvih slučajeva da su mnogi od ustaša i poslije njihovog sloma davali otpor. Tako na pr. jedan njihov mitraljezac pucao je 2 dana poslije njihovog sloma po jednom našem vodniku. Jasno, da je bio uhvaćen.

6. o. mj. kulturna sekcija Proleterske brigade održala je priredbu u »Vatrogasnom domu«. Priredba je bila vrlo dobro posjećena. Na toj priredbi, mi smo također govorili o općim prilikama u svijetu i u zemlji. Veliko oduševljenje vidjelo se kod naroda, koji je naša izlaganja u cijelosti sa odobravanjem prihvatio. Ljudi su se naročito obradovali kad smo im saopćili da se na čelu našeg Vrhovnog štaba nalazi hrvatski sin. Tražili su da drug Tito dođe u Krašić. Klicalo se Nacionalno-oslobodilačkoj fronti Hrvatske, Glavnom štabu

[4] Politički komesar 4. hrvatske (1. kordunaške) NOU brigade bio je tada Mile Martinović. Poginuo je nesretnim slučajem kod Krstinje 1944. godine kao član Okružnog NOO za Kordun.

Hrvatske, drugu Titu, Vrhovnom štabu i bratskom ruskom narodu. Raspoloženje bilo je mnogo bolje nego na prvoj skupštini.

Naši partizani sad sjede u Krašiću, kod električne rasvjete i radio-aparata. Seljaci ih dobro hrane. Imade mesa i kobasica, a na mnogim mjestima i bjelog kruha. Pored ostalog i vino piju.

Poslije skupštine u Krašiću, vodili smo ustaše u Sošice. 4. o. mj. najprije bio je svečani pogreb naših palih boraca. Masa svijeta prisustvovala je ovom pogrebu. Nakon pogreba izveli smo kolonu ustaških zarobljenika, da prodefilira pored sakupljenog svijeta. Ljudi su bili tako naelektrizirani da su ih htjeli javno linčovati, što im ipak nismo dozvolili. Mnoge žene plačući dolazile su pred nas i tražile, da će one same batinama ubijati ustaše. Sakupio se uglavnom svijet iz cijelog Žumberka, a naročito oni, čiji su domovi popaljeni. Mi smo tom prilikom održali skupštinu. Ovo je bila jedna od najživljih seljačkih skupština.

Mi smo, po zahtjevu naroda, iako to nije bio jedan od glavnih razloga, većinu ustaša likvidirali. Likvidirali smo ih radi toga, jer su nam kroz mjesec dana baš ovi isti ustaše nanijeli dosta gubitaka šta više, oni su 19. pr. mj. provalili u selo Plavci i Visoče, gdje su zapalili nekoliko seoskih kuća. Osim ovoga, dobili smo točne podatke o onima koji su bili palikuće i koljači. 192 ustaše likvidirali smo, a ostalo uputili smo djelomično kućama a nešto ih zadržali u partizanima. U partizanima zadržali smo one, za koje smo dobili točne podatke da nisu razbojnici, a bili su primorani, pa neki čak i slučajno uhvaćeni i natjerani u ustaše. Od domobrana, također smo ih 26 likvidirali. Likvidirali smo one koji su bili na groblju i zaklali nam 2 partizana, a jednog vodili po Krašiću i tukli. 28 domobrana dobrovoljno javilo se za partizane, a 26 smo ih zadržali sami.

Za vrijeme akcije sanitetska služba vrlo dobro je funkcionisala. Svakom ranjeniku pružena je pravovremeno pomoć, a isto tako brzo se je radilo na evakuaciji mrtvih i ranjenih boraca.

Naša bolnica imade sada oko 180 ranjenika. Za naše prilike ovo je ogroman broj. Nemamo dovoljno liječnika i ostalog stručnog osoblja. Ali život u bolnici, nakon što smo imenovali upravu,[5] mnogo je bolji nego prije. Komesar bolnice mnogo se stara za razne kulturne priredbe i predavanja, što kod ranjenika pobuđuje zadovoljstvo i simpatije prema njihovim štabovima. Prehrana bolesnih drugova momentalno je dosta dobra. Preko masovnih organizacija skuplja se potrebna hrana i pere veš za naše ranjene borce. ..«

». . . Sa mobilizacijom nastavljamo i dalje. U slijedećem izvještaju navest ćemo vam točan broj mobilisanih omladinaca. Sa mobili-

[5] Vidi »Građa« SZH, knjiga III, dok. br. 343,

zacijom nastavili smo u općinama Sošice, Vivodina a otpočećemo i u-općini Krašić, Sv. Jana i Kalje.

U Krašiću uspostavili smo Komandu mjesta. Za komandanta mjesta imenovali smo druga Milašinčić Grgu.

Ovom prilikom potrebno je da u vezi sa akcijom na Krašić istaknemo dobro držanje komesara IV. Brigade i zamjenika komandanta XIII. Proleterske brigade.[6] Listu za pohvalu ostalih boraca dostavit ćemo vam naknadno.

Iz Kalnika i Moslavine nismo primili izvještaj. Poslali smo tamo jednog od naših oficira da ispita stanje tih odreda i uspostavi vezu s nama. Poznato nam je jedino to, da se Kalnički odred povukao na Bilo-goru, kuda je pratio oslobođene crveno-armejske oficire do Vrhovnog štaba.

Povodom uspjelih akcija u Žumberku izdali smo letak kojeg vam u prilogu dostavljamo.[7]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar:«[8]

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1474. reg. br. 1—1

Zbornik VII, tom IX, knj. 3, dok. br. 15, str. 57 — 63.

[6] Zamjenik komandanta 13. proleterske NOU brigade »Rade Končar« bio je tada Milan Zeželj.

[7] Navedeni prilog nedostaje.

[11] Politički komesar Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske bio je Marko Belinić. On je tada ujedno obavljao i dužnost komandanta ove zone.

18

1943, siječanj 8.

Upute Centralnoga komiteta KP Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o daljem organiziranju obavještajne službe

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
8. I. 1943.

POVJERENSTVU C. K. *ZAGREB*

Dragi drugovi !

Iz Vaših izvještaja, kao i usmenih izvještaja druga Maloga[1] vidimo, da je u Zagrebu bila uspostavljena organi/rcija obavještajne službe. Vidjeli smo kod druga Konspiratora[2] niz izvještaja povjerenika, kojima se još i danas možemo koristiti. Mnogo je tih izvještaja propalo neiskorišteno, jer smo ih kasno primili.

Vaša se pisma u zadnje vrijeme uglavnom i temelje na obavještenjima, koja ste sa strane te službe dobivali, te ste na toj podlozi donosili Vaše ocjene situacije.

Značenje i ulogu te službe niste pravilno shvatili i ona ne može napredovati, te mislimo da će se morati i raspasti ako to bude dalje tako išlo. Vi do danas uopće niste smatrali potrebnim da nam materijal, koji tim putem dobivate dostavljate i da nam dadete tako mogućnost da se njime koriste naša partija i Narodno-Oslobodilačka Vojska. Ostavljali ste ga za sebe i svoje informacije. Naravna je stvar da uz takvo gledanje ne možete sav taj aparat razviti i iskoristiti sve one mogućnosti, koje se ovdje kriju. Vi ne možete rukovoditi tom službom, ako na nj gledate samo sa stanovišta interesa Vašega djelokruga. Zagreb je politički i vojnički centar velikog značenja za čitav Balkan i pruža mnogo mogućnosti za rad naše obavještajne službe, od kojeg bi rada mogli i mi i naša vojska imati golemih koristi. Samo je u tom slučaju potrebno da nam dadete mogućnosti da se njome stvarno koristimo.

[1] Dalibor Jakaša
[2] Dragutin Saili

Osim podataka, o kojima ste nas u općim crtama obavještavali u raznim pismima, o odnosima u najvišim tamošnjim političkim i vojničkim krugovima, potrebno je da organizirate i pribiranje, podataka o jakosti neprijateljske vojne sile, o njenoj dislokaciji, o pokretima, o disciplini, o unutrašnjem njenom raspadanju, o potrebama, o bolnim točkama, o namjerama, koncentracijama i td.

Nije nadalje dovoljno da nam vi javljate samo vaše ocjene na temelju takvih podataka, nego biste trebali organizirati tu službu tako, da ona obavještajnom otsjeku Glavnog Štaba daje podatke prema njegovim zahtjevima. Tu se traži, da se dadu što preciznija i detaljnija obavještenja, njihovo vrelo /s potrebnom konspiracijom/, kako je povjerenik došao do podataka, koji povjerenik daje podatak, ocjena rukovodioca tim radom o vjerojatnosti obavještenja /na temelju svih prikupljenih podataka/ i td. Naravno, da kod svega toga treba postupati konspirativno. Povjerenicima se mogu nadjeti kojekakva imena, tek toliko da se može sravnjivati i ocjenjivati rad svakog od njih kroz neko kontinuirano vrijeme, te tako provjeriti kako njega, tako i njegove izvore. Treba uvijek naznačiti dolazi li podatak iz nekih službenih dokumenata ili je po čuvenju, je li ga prikupio povjerenik direktno ili posredno i td. Naročitu pažnju treba obratiti brzini obavještavanja. Vi ste na pr. primili niz obavještenja o kretanju važnih željezničkih transporta, koji su podaci ostali neiskorišteni, jer mi za njih nismo pravovremeno znali. Mogli smo u protivnom slučaju povećati našu zalihu goriva za motorna vozila i nanijeti neprijatelju mnogo više štete.

Poslat ćemo vam idućom poštom upute o radu obavještajne službe, a kad uspostavite dobar kontakt vaše službe s onom Glavnog Štaba dobivat će ova i konkretnije zadatke, što će moći povoljno uticati na njen razvoj.

S drugarskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.[4] Andrija[3] vr.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-45/304

[3] Andrija Hebrang
[4] Okrugli pečat: Centralni komitet KP Hrvatske
(u sredini petokraka zvijezda)

19

1943, siječanj 8.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji u okrugu

Okružni Komitet K. P. H
Krapina

POVJERENSTVU C. K. K. P. H. *ZGB.*

Dragi drugovi!

U vezi sa Vašim dopisom od 4. o. mj. o kongresu kulturnih radnika na oslobođenoj teritoriji,[1] javljamo Vam da u našem okrugu nema takvih kulturnih radnika, ali se na daleko poznati umjetnici iz ovog okruga nalaze u Zagrebu pa ih treba na svaki način pozvati putem zagrebačkih organizacija.

Što se tiče prebacivanja drugova i drugarica na oslobođeni teritorij za AVNOH i konferenciju AFZ, čekamo vaš odgovor savezno našem posljednjem dopisu, jer ih namjeravamo uputiti preko Zagreba.

Posljednji letak bivših jugoslavenskih oficira primljen je kod širokih slojeva seljaštva sa nerazumjevanjem i negodovanjem. Zagorci /oni kojima još ne možemo otvoreno pristupiti/ zadojeni su mržnjom prema svemu jugoslavenskom i stog svog stanovišta vide u tom letku namjeru stvaranja bivše ili slične Jugoslavije, u kojoj bi opet imali hegemoniju velikosrpski šovinisti. Takvo svoje mišljenje opravdavaju time što su većina potpisanih oficira Srbi.

Radi toga bi za potrebe ovog okruga kao i čitavog Zagorja bilo neophodno potrebno da se što prije izda letak, a najbolje bi odgovaralo da je potpisan od Glavnog Štaba Narodno-Oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda Hrvatske, ili Jedinstvene Narodno--Oslobodilačke Fronte Hrvatske, ili tako nešto slično. Takav letak potrebno je odmah izdati, pošto su posljednji letci ostavili loš utisak, a HSS-ovci su u posljednje vrijeme započeli žučnu propagandu protiv narodno-oslobodilačke fronte i naše Partije, tražeći posvuda ljude za ponovno uspostavljanje svojih organizacija i Zaštite, što im međutim još nigdje nije uspjelo.

[1] Vidi dokument br. 11.

Odgovorite nam da li će se letak izdati, jer bi ga u protivnom izdao ovaj O. K.

Na teritoriju ovog okruga nalazi se majka Stjepana Jurekovića koji je po prijekom sudu u Zagrebu osuđen na smrt, a zatim pomilovan na deset godina tamnice u Lepoglavi i Sandora Jurekovića koji je osuđen na tri godine i bačen u Staru Gradišku iz Zagreba Kraljevac 15 /Zelengaj/. Ona je dosada dobivala iz NOF-a mjesečnu pomoć od 800 kuna, ali kako je onaj drug koji joj je pomoć dostavljao otišao u partizane to je ostala bez veze i u posljednja dva m jeseca nije ništa primila. Ovime preko nas moli da joj se pomoć ponovno uspostavi, jer nema potrebnih sredstava za život.

Vraćamo vam brošuru »Organizacija narodne vlasti na slobodnim teritorijama« i šaljemo vam pet primjeraka koje smo mi umnožili.[2]

Šaljemo vam karakteristiku[3] za mobiliziranog partizana u dva primjerka, s napomenom da jedan pošaljete prvom poštom za Štab II. O. Z., jer se ovaj čovjek silom uvukao u partizane, a uza se nema nikakvih podataka.

Potvrđujemo primitak od 10.000 /deset tisuća/ kuna.

Ako imate pri ruci pošaljite nam nešto literature o organizacionom pitanju partije, teoriji revolucije, ili nešto slično.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

8. januar 1943.

Drugarski pozdrav
Francek[4] v. r.

P S.

Kao što smo već javili u prijašnjim dopisima potreban nam je radio pa nam ga po mogućnosti odmah dostavite

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-45/306

[2] Vidi: Dr Leo Geršković, Dokumenti o razvoju narodne vlasti, Beograd, 1948 str 62-83.

[3] Navedena karakteristika nedostaje.

[4] Franjo Tuđman

20

1943, siječanj 8.
Brzaj a

Izvještaj Komesarijata Kalničkoga NOP odreda Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu i komesaru Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o općoj situaciji na operativnom području, te o stanju u odredu

Primjerak za Povjerenstvo C. K. K. P. H.
Zagreb

ŠTAB
Kalničkog
Narod. Oslobodilačkog
Partizanskog Odreda
Komesarijat
8. siječanj 1943.

KOMESARU II OPERATIVNE ZONE[1]

Opća politička situacija na sektoru Kalničkog Part. Odreda:

Naš sektor toliko je prostran a povezanost njegova sa Odredom tako je malena da mi nismo u stanju prikazati Vam stvarnu situaciju na cijelom našem sektoru. Što više nema ni izgleda da bi se to moglo u dogledno vrijeme izmjeniti. Prema uputstvima Štaba III Operativne Zone, pogrešno je dijeljenje snaga našeg odreda na sektore četa i bataljona. To znači da mi stvarno kontroliramo samo onaj dio našeg sektora na kojem se nalazimo baš u taj čas.

Prema izvještaju komesara bataljona, naš sektor na samom Kalniku, obilježen je u posljednje vrijeme izvjesnom klonulošću napose kod srpskog naroda. To se naročito očitovalo u selima Ivanec, Osijek, Duga Rijeka. Hrvati kolonisti napuštaju ta sela i odvoze hranu a Srbi prilično demoralizirani ustaškom pljačkom i ubistvima koja su ustaške bande počinile u Osijeku[2] gdje je opljačkan jedan zaseok /Anđelići/ i ubijena dva seljaka; Isto tako na raspoloženje tamošnjeg naroda utječe stalna posada u Pogancu, česti obilazak

[1] Marko Belinić obavljao je u to vrijeme dužnost komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske.

[2] Odnosi se na Vojakovački Osijek.

partizanskih jedinica i slab politički rad koji smo mi razvili među njima, sve je to uslovilo djelomičnu klonulost i malodušnost. Usto se pojačala neprijateljska propaganda šireći lažne vijesti o »strahovitim« našim gubitcima i navodno uništćnju cijelih naših jedinica.

Na našem dijelu Bilo Gore također su primjećene izvjesne pojave. Dobivamo dojam da nas narod ne dočekuje više tako toplo kao što je to ranije bilo naročito u onim selima u koja češće navraćamo. I to je u mnogom uslovljeno prolaskom legionara koji su se narodu zagrozili u koliko bi ovaj i dalje podržavao partizane. To vrijedi u prvom redu za hrvatska sela dok su Srbi još uvijek pune i otvorene simpatije za našu vojsku. Pa i ona grupa četnički nastrojena oko Manojlovića vlasnika rudnika iz Lepavine, sve čvršće se povezuje oko nas i služi nam u svemu što zatrebamo. Ako će se naš odnos i dalje razvijati ovako, onda će to biti još jedna pobjeda uslovljena pravilnom linijom Narodno-oslobodilačke borbe.

Primjećeno je, naročito u hrvatskim selima, veliko zanimanje naroda za oblik vlasti koju ćemo organizirati po slomu fašizma. To naročito vrijedi za imućnije seljake koji se boje kolektivizacije. Osjeća se da se neprijateljska propaganda naročito razvila u tom smislu. Inače i Hrvati i Srbi priznavaju da smo ih do sada spasili od rekvizicije kukuruza no kraj svega toga, pored našeg upozoravanja, samo su pojedinci pristupili sakrivanju hrane.

Naglasio sam da se raspoloženje i na ovom sektoru pogoršalo u izvjesnom smislu. Za ilustraciju navodim nekoliko primjera: Dne 1. —I — 1943. pokušalo je nekoliko bandita razoružati jednog našeg druga na izlasku iz sela kad se ovaj na čas udaljio iz kolone zbog vršenja nužde. Istog dana uvukao se neki bandit u selu gdje je ručala neka naša jedinica i tu u jednoj kući zaklao jednog našeg druga i zatim pobjegao. U nekim kućama seljaci su odbijali da dadu hranu za onoliko drugova koliko je bilo upućeno u njihovu kuću. No u isto vrijeme nalazili smo na primjere sve jačeg zaoštravanja između hrvatskog naroda i ustaških bandita. Tako su u selu Ribnjačkoj ustaše pretukli jednog Hrvata koji ih je psovao što su u borbi s partizanima ubili umjesto partizana kravu nekog tamošnjeg siromašnog seljaka. Ta ista banda u gonjenju naših jedinica došla je u Šandrovac, opila se i napastovala seoske djevojke što je izazvalo otvoreno negodovanje.

Na terenu se osjeća pomanjkanje propagandnog materijala i što je još gore pomanjkanje vijesti s frontova koji njih najviše zanimaju i prema kojima oni često određuju svoje »političko gledanje«.

Opća situacija u Odredu: Po odlasku našeg Štaba iz III Operativne Zone spojili smo se 1. —I—1943. sa našim bivšim III Bataljonom, sada jedinim bataljonom našeg Odreda. Njegovo stanje bilo

je teško. To je onaj bataljon u čijem se sastavu nalazila Žumberačka četa. U neprestanom vrludanju po Zagorju, Ivančici i Kalniku, umorni i do velike mjere iscrpljeni. Kroz nekoliko mjeseci oni su jedva održali tri do četri sastanka tako da je njihova politička izobrazba bila minimalna. Konačno pod dojmom posljednjih gubitaka prigodom prelaza /7 mrtvih 10 ranjenih/ pruge Koprivnica — Križevci, teških fizičkih napora posljednjih dana /probijanje iza Križevca/ sve je to govorilo u prilog da se bataljon povuče na odmor i da se poradi na vojnom i političkom učvršćenju.

Za odmor određeno je selo Brzaja na sektoru Bilo Gore i odatle šaljemo Vam i ove izvještaje. Na posebnom sastanku Štaba Odreda utvrđen je program rada glede reorganizacije bataljona.

Da bi se podigao politički nivo partizana i komandnog kadra, komesar Odreda održao je političke časove sa cijelim bataljonom po slijedećim temama: 1 /Lik partizana u Narodno-oslobodilačkoj Borbi /o časti, o ljubavi prema narodu, mržnji prema neprijatelju, drugarstvu, poštivanju oružja itd./. 2/ O prijateljima i neprijateljima Narodno-oslobodilačke borbe /porobljeni narodi i narodi Sovjetskog Saveza, Engleske i Amerike, — izbjeglička izdajnička vlada u Londonu, četnici Draže Mihajlovića, Nedića i Koste Pećanca, vodstvo HSS, ustaše, okupator/. 3/ Kako treba da se ponaša partizan i o čemu da razgovara za vrijeme predaha u srpskom ili hrvatskom selu /dobronamjernost u ophođenju s narodom kod traženja hrane i konaka, čuvanje vojničkih tajna, tumačenje linije NOB, o narodnoj vlasti itd./. Posebno je govoreno o pljački povodom dopisa C.K. K.P.H.

Proti te pojave započeli smo mi borbu još ranije i povodom toga poslali dopis komesarima bataljona kojega Vam dostavljamo u prilogu[3]. Na Pravoslavni Božić održali smo usmene novine a poslije toga malu igranku. Za vrijeme igranke prikazani su skečevi o partizanima pljačkašima i partizanima zabušantima.

To »zabušavanje« odnosi se na one partizane koji su se dan ranije javili na lekarsku kao nesposobni za daljni pokret. »Rezultat« skeča bio je taj da su se drugi dan javila još dvojica kao nesposobni mimo 35 koji su se javili prvi dan. Od brojnog stanja Odreda koje je tada bilo 184 javilo se njih 37 kao nesposobni za pokret. Pored nekoliko iznimaka koji su stvarno bolesni /bruh, bacanje krvi, upala podrebrice, proširenje vena/, većina njih tužila se na reumu i po svemu izgleda da ne žele produžiti s nama zbog poteškoća kroz koje prolazimo. Svi su oni izjavili želju da produže borbu u Bilogorskoj četi o kojoj ću naknadno govoriti.

[5] Navedeni prilog nedostaje.

Time smo ponovno u centru starih problema. 11 ranjenika, među njima nekoliko teških ostalo je na Kalniku. Njihova sudbina nam je nepoznata. Zamolili smo drugarski varaždinski O.K. da se pobrine za njih i da im pomogne štogod više mogne. Štab Bataljona učinio je i taj propust što se nije pobrinuo da im ostavi jedno stručno lice za njegu. Njega smo mi tek naknadno uputili tamo. Od prvoga dana to je naša najkrvavija rana. Predložili smo Bilogorskoj četi da organizira ambulantu na ovom terenu ali po svemu izgleda da ti drugovi to nisu ozbiljno shvatili. Kraj slabih partijskih veza, ispresijecanosti našeg terena cestama i željeznicama, naš Odred i dalje će teško rješavati taj problem i gubiti svoje ranjene drugove. Nije čudo onda da partizani napuštaju naš Odred a drugovi iz Bilogorske čete rekli su nam da je teško izvršiti mobilizaciju novog ljudstva za nas kad se neprestano kroz sva sela voze ranjenici Kalničkog Odreda. Samo od povratka našeg /poslije ofanzive/ t.j. u razdoblju od 11. — X I I — 1942. do 3. —I.—1943. /kad smo se povukli na odmor/ naš Odred je imao 17 mrtvih i 21 ranjenih. Od toga samo treći bataljon /t.j. koji je sada ostao uz nas/ imao je 10 mrtvih i 13 ranjenih! Nakon toga 37 »nemoćnih« i eto slike našeg odreda.

I onda oružje. Ma što radili imamo ga uvijek u rezervi. Tu smo nemoćni. Vjerojatno leži krivnja i na nama no mi je nismo svijesni. Naše je mišljenje da jé potrebno što hitnije organizirati mobilizacijski centar na Bilo Gori. Mobilizacijski centar postoji u Slavoniji i ljudstvo čak iz Podravine odlazi tamo a mi svakim danom osvajamo oružje i što nam preostaje nego da ga šaljemo u njihovom pravcu da ne upadnemo u prijašnju grešku /sakrivanje oružja/. No time se ocrtava druga opasnost. Naš Odred neće se jačati u potrebnoj mjeri. Naše će brojno stanje opadati a stari borci ginuti će sve više. Možda to i neće biti posve tako no naša je dužnost da Vam skrenemo pažnju na taj problem.

Nakon trodnevnog odmora otišle su naše jedinice noćas opet u akciju, a zatim krećemo ponovno na naš sektor vršeći usput akcije.

Odmor koji smo dali bataljonu nije dovoljan. Nastojati ćemo da usporimo naše pokrete u koliko će to biti moguće. Borbenost naših jedinica nije na visini. Strah pred Njemcima i legijom[4] vidan je. Disciplina isto tako. U kratko naš bataljon ne nosi u sebi udarne snage. Morati ćemo mnogo pažnje posvetiti i oprezno ih voditi kroz akcije kako bi ga pripremili za teže udarce.

Oprava partizana uglavnom zadovoljava. Zdravlje podrovano, uši u priličnom broju.

[4] Odnosi se na zloglasnu »Crnu legiju«, čiji je komandant bio ustaški pukovnik Jure Francetić.

Štabovi:

Štab Bataljona mnogo se trudi da udovolji svojim dužnostima. To naročito vrijedi za komandanta i komesara. Zamjenik komesara nije do sada zadovoljavao. Pozvali smo ga u štab Odreda i održali s njime sastanak. Ukazali smo mu na njegove greške /nehajnost, slabo drugarstvo i nedovoljna inicijativa/. Vidjeti ćemo koliko je pravilno shvatio naše primjedbe. Zamjenik kom-ta dobar drug ali bez dovoljno života. Štab u cjelini nedovoljno saživljen i napose nedovoljno vojno obrazovan.

Štab odreda odlaskom zamjenika komesara[5] i komandanta[6] popunjen je sada sa drugom Kučišom[7] kao zamjenikom komandanta i drugom Puštekom[8] kao zamjenikom komesara. Prvi od njih bio je do sada zamjenik komandanta I. bat. a drugi informativni oficir pri štabu Odreda. Po našem dolasku na teren varaždinskog O.K. tražićemo pomoć od tamošnjih drugova. Novi članovi Štaba Odreda za sada savjesno vrše svoju dužnost. Štab u cjelini nije saživljen. Nastojati ćemo prebroditi te poteškoće. Svakako, ne samo radi Štaba Odreda, bilo bi potrebno da netko iz Vašeg Štaba provede nekoliko dana u našoj sredini.

Jučer smo primili dopis iz Vašeg štaba. Nažalost u njemu smo našli samo izvještaj o borbama u Suhoru[9] i dopis sanitetskog referenta. Obzirom na našu situaciju i naše dopise, očekivali smo mnogo više.

Organizaciona pitanja:

Naš bataljon /184/ sastavljen je od drugova iz drugih bataljona koje smo zadržali kao poznavaoce terena, i 35 novo mobiliziranih, trebali smo reorganizirati u dva mala bataljona kako smo to učinili i na početku u Slavoniji sa jednakim brojnim stanjem. Međutim prema odluci sekretara C.K. K.P.H.[10] morali smo staviti Bjelovarskom O.K. na raspolaganje jedan vod. Time je ponovno oslabljeno naše brojno stalje, pored onih koje ćemo morati otpustiti kao nemoćne. Umjesto bataljona formirali smo treću četu.

[5] Vlado Mutak

[6] Mate Jerković

[7] Stjepan Kučiš

* Martin Puštek

[9] Odnosi se na borbu i zauzimanje važnoga talijanskoga i bjelogardejskog uporišta Suhor od strane Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« i Treće slovenske NOU brigade »Ivan Cankar«, 26. i 27. prosinca 1942. godine.

[10] Vlado Popović

Stvaranjem čete koja će biti pod rukovodstvom Bjelovarskog O.K. biti će popunjena jedna praznina na ovom sektoru. Tu četu do daljnje odluke, mi smo stavili pod našu vojnu kontrolu. Na sektoru Bilo gore nalazi se još četa druga Selje." Možda bi bilo najbolje da se te čete sjedine u vidu bilogorskog bataljona.

Za što uspješniju mobilizaciju tj. popunjenje ljudstva, zamolili smo Varaždinski, Bjelovarski i Virovitički O.K. da nam pomogne koliko je moguće.

Rad komesarijata:

Pored gore navedenih predavanja održati će se danas sastanak sa cijelim političkim rukovodstvom Odreda. Oživili smo ponovno tehniku i umnožili letak Vrhovnog Štaba domobranima zatim, najnovije radio vijesti, letak III Operativne Zone potpisan od Srba rodoljuba, sastavili i umnožili kratak letak sa parolama, umnožili članak iz Vojno političkog pregleda »Ćast starješine« a spremamo se umnožiti članak o Vintovki i još neke druge stvari.

Od 1 — 9[12] nismo održali ni jedan miting. Za održavanje mitinga potrebne su sada naročite prostorije zbog zime koja je nastupila /škole, veće zgrade/ što ne nalazimo tako često. Zbog zime smanjiti će se donekle naša pokretljivost pa ćemo nastojati s te strane ipak učiniti nešto više.

Blagajna: ,

Naš Odred raspolaže sada sa nešto preko 100.000 kuna. Obzirom na mnoga naša putovanja ovaj bi nam novac u glavnom mogao biti potreban. U koliko zadobijemo veću svotu poslati ćemo Vam uz naš idući izvještaj.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Komesar:
Josip Horvat v.r.

Komandant
Štrok[13] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-45/308

[11] Milan Popara Seljo — komandir Bilogorske partizanske čete.
[12] Odnosi se na razdoblje od 1—9. siječnja 1943. godine.
[13] Izidor Štrok

21

1943, siječanj 8.

Obavijest Centralnoga komiteta KP Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o slanju Okružnice Štaba Četvrte operativne zone o organizaciji službe Ratne mornarice NOV i PO Jugoslavije

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
8. I. 1943

POVJERENSTVU C.K. *ZAGREB*

Upućujemo Vam okružnicu[1] štaba IV. Operativne Zone o organizaciji službe Ratne Mornarice. Povežite se sa mornarima u ustanovama Hrvatske Ratne Mornarice[2] u Zagrebu, Sisku, Brodu i Zemunu i postupite prema uputama priložene okružnice. Osobito je važno da prodrete i da se povežete sa zapovjedništvom Ratne Mornarice u Zagrebu u cilju organiziranja obavještajne službe prema točki I. priložene okružnice. Isto tako preko Zagreba treba uspostaviti kanale do Crnog Mora i tamo razviti našu djelatnost u redovima naše mornarice.

Sve podatke kojima raspolažete ili koje ćete ubrzo prikupiti šaljite nama a mi ćemo ih dostaviti Stabu IV. Operativne Zone Sekciji za Ratnu Mornaricu[3].

Drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

M P.[5] **Andrija**[4] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/307

[1] Okružnica nedostaje.

[2] To se odnosi na Ratnu mornaricu NDH.

[3] Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije formirao je 18. studenog 1942. godine, pri Štabu Četvrte operativne zone Hrvatske, Sekciju za Ratnu mornaricu.

[4] Andrija Hebrang

[5] Okrugli pečat: Centralni komitet KP Hrvatske
(u sredini petokraka zvijezda)

22

1943, siječanj 8.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o komunističkoj propagandi na području Varaždina i u Zagrebu.

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU
Broj: V.T. 1 — 1943. Varaždin, dne 8. I. 1943.

Predmet: Izvještaj

ZAPOVJEDNIK USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA URED I.
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST N.D.H.
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJ. X.
VELIKA ŽUPA ZAGORJE *VARAŽDIN*

Partizanska promičba:

Početkom Nove Godine 1943. primječena je pojačana djelatnost komunističke promičbe — po dobivenim obavjestima, na području Župe obilaze partizanski glasnici u pratnji naoružanih partizana, te dijele po selima letke.

Oružnici obavješteni.-

Kom. letci u Varaždinu:

Dana 4. I. 1943. na večer oko 20 sati razbacivani su kom. letači po gradu. U toku od 15 minuta bio je čitavi redarstveni aparat u pokretu.

Do danas uhićeno je 15 osoba, istragom odkrivene su 2 ćelije »SKOJ-a«. Istraga se nastavlja i daljnja uhićenja su u toku.-

Kom. promičba u Vojski:

Podpisani je obavješten, da u ovdašnjoj posadi komunistički djeluje domobran Dragan Miljković, sin Hasanov iz Vel. Kladuše. Putem zapovjednika mjesta zatraženo je, da se obavi pretres kod Miljkovića. Prigodom pretresa pronađena je brošura »Moskva na-

ma i o nama« — dokazana je veza sa vodstvom Okružnog komiteta[1] u Varaždinu. Istraga se nastavlja u vezi sa vojnim vlastima.

Pouzdanik pod br. 101 u Zagrebu:

Gore navedeni pouzdanik posjetio me je na dan 6. I. Odkrio je komunističku bandu u Topničkom odjelu, Glavno dom. skladište Zagreb.-

Uputio sam ga Upravitelju Zaštitnog Redarstva g. Rukavini[2] u Zagreb. Obavješten sam, da je stvar vrlo povoljna.-

ZA DOM SPREMNI !

M P.' Upravitelj Župske redar, oblasti:
Krunoslav Batušić, v.r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2201, taj. 62/1943.

23

1943, siječanj 9.
Zagreb

Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o slanju kandidata na osnivačku skupštinu Zemaljskoga antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske te o drugim pitanjima

Dragi drugovi,

Primili smo pismo druga Paje[1] poslije odlaska druga Konspiratora[2], te Vam ne možemo dati tražene letke iz arhiva, jer nam Konspirator nije te stvari predao.

[1] Odnosi se na Okružni komitet KPH Varaždin.
[2] Josip Rukavina
[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

[1] Pavle Gregorić
[2] Dragutin Saili

Sutra Vam šaljemo dva čovjeka za skupštinu Vijeća. Jedan je I[3] o kome smo vam već pisali i koga pozna Konspirator. Drugi je II[4] koji je naš simpatizer, a poznat je seljacima iz kotara Sv. Ivan Zelina, jer je ranije bio HSS —[ovac] i formirao organizacije po nekim selima.

B[5].K[6]. i A[7], još nisu spremni. Danas i jučer smo ih tražili da se porazgovorimo s njima, ali ih nismo našli kod kuće.

Razgovarali smo s III[8] zastupnikom HSS i senatorom, ali nismo imali uspjeha. On se slaže s borbom, ali ne će da ništa poduzme bez savjetovanja s vodstvom i pitat će za savjet — Pernara[9]. Isto tako smo razgovarali s IV[10], ali ni njega nismo mogli skloniti da pođe na skupštinu, iako je on mnogo bliži nama i narodnoj borbi od III. Naš je utisak da ćemo ga strpljivim nagovaranjem predobiti da kasnije ipak pođe na oslobođeni teritorij.

Danas ćemo razgovarati s još nekim ljudima, a u nedjelju sa jednim od osnivača HSS, pa ćemo Vas odmah izvjestiti.

Šaljemo Vam prepis jednog vojnog dokumenta o komunističkoj propagandi."

Drug Dojmi[12] za koga ste pitali nije se dobro držao. Teretio je druga Vojina Avramovića.

Dobili smo neka ne osobito pouzdana obavještenja o Legionarskoj »Vražjoj diviziji«[13]. Po tim obavještenjima Vražja divizija ima 2 puka po 4 bojne, od kojih su po tri pješadijske i jedna topnička. Svaka pješadijska bojna ima po 3 čete pješadijske i jednu mitraljesku /protuavionsku/, i 1 vod biciklista i komordžija. Cijela divizija ima oko 5 hiljada ljudi. Dislokacija nepoznata. Spominje se kao sjedište divizije Sisak, a pukova Sinj i Kostajnica. Starešinski kadar Nijemci. U redovima legionara koji su većinom regruti, protunjemačko raspoloženje. Komandant divizije rekao je još u Njemačkoj legionarima da će se boriti protiv partizana, a nakon pobjede nad njima da će ići na Istočni front.

[3] Filip Lakuš
[4] Slavko Fučkan
[5] Ljubo Babić
[6] Miroslav Krleža
[7] Antun Augustinčić
[8] Franjo Malčić
[9] Ivan Pernar
[10] Ivan Granđa
[11] Navedeni prilog nedostaje
[12] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[13] Odnosi se na 369. legionarsku »Vražju diviziju«.

Za zamjenu:

1. Eia Morella, krojačica, sada u Staroj Gradiški.
2. Slavko Mikulić, zatočenik u Jasenovcu, član R.K. Familije[14]
3. Anica Živkovič, član kružoka radila u A.F.Z., dobro se držala.
4. Vojin Avramović, na policiji u Zagrebu.
5. Stjepan Simunec, namještenik »Putnika«.

Šaljemo vam lančić za druga Milu[15] iz C.K. SKOJ-a i pismo za druga Čiku[16], po 9 brojeva »H.N.«[17] i »N.H.«[18] 1 broj »Spremnosti« i dva broja »Vojnika«.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

9. januara 1943.

Drugarski pozdrav,
Slavko[19] v.r.

I. 2480 7126 7601 1736 Lakuš[20]
II. 2626 1174 2843 1792 4074 Fučkan
III. 2790 4194 3044 8017 9268 Malčić
IV. 2731 4104 1543 3188 4205 1149 Granđa

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 18/750

[14] Rajonski komitet Partije
[15] Isto kao i 12.
[16] Milutin Košarić
[17] »Hrvatski narod«
[18] »Nova Hrvatska«
[19] Ivo Marinković, rukovodilac Povjerenstva CK KPH u Zagrebu.
[20] Prilikom zaprimanja u Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu šifrirani dio teksta dešifriran i dopisan rukom.

24

1943, siječanj 11.

Dopis Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o potrebi uspostavljanja novih veza i osiguranju postojećih kanala sa Zagrebom

OKRUŽNI KOMITET K.P.H.
POKUPLJE
I L I . 1943. godine

D r a g i d r u g o v i

Pošto se pred nas postavlja svakog dana sve ozbiljnije pitanje veza nužno je potrebno da uspostavimo nove veze i time osiguramo kanal dosada postojećim vezama. Drugovi mi do danas imademo dva kanala sa Zagrebom oba za prebacivanje ljudi i jedan za poštu. Drugovi punktovi ovih kanala nalaze se jedan u Novaki[ma] /Sv. Nedjelji/, dok drugi u Velikoj Gorici, plus uz ove treba uspostavit preko Jaruna i Savske ceste u koliko je to moguće javite nam punkt tj. javku u ovim mjestima. Drugovi vi uradite sve što se može sa Vaše strane a mi ćemo s naše.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Uz drugarski pozdrav
SAMOBORAC[1] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/314

[1] Ignac Pipić, član Okružnoga komiteta KPH Pokuplje, zadužen od Okružnoga komiteta za održavanje veza.

25

1943, siječanj 11.

Obavijest Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o uspostavljenoj vezi u Ministarstvu unutarnjih poslova NDH

11.januar 1943.

POVJERENSTVU C.K. K.P.H. ZGB.

Dragi drugovi

Preko jednog ovdašnjeg simpatizera došao sam u vezu s jednim policijskim nadstražarom koji radi na Markovom trgu u Ministarstvu unutarnjih poslova u tajništvu Ravnateljstva za javni red i sigurnost. Taj nadstražar je naš simpatizer. U Zgbu. se nalazi oko 2 godine, a prije toga je služio u Novom Sadu i Beogradu. Ovaj drug koji me je s njime upoznao živio je pred nekoliko godina u Srijemu pa ga dobro poznaje i jamči za njega da je čestit čovjek.-

Koliko sam mogao ispitati, i provjeriti u razgovoru sa samim njim (nadstraž.) uvjerio sam se da je pošten i iskren drug, koji bi želio pomoći nar.-oslob. borbi.

Ovaj nadstražar je sam od mene tražio da ga iskoristim za sve čime god on može koristiti. Kako sam se uvjerio da ima poštene i iskrene namjere, da je ozbiljan čovjek, i da nam može i te kako dobro poslužiti, ugovorio sam s njime da ću ga spojiti s jednim odgovornim drugom iz Zgba, po čijim će direktivama raditi. U prilogu vam šaljem adresu i javku pa odmah pošaljite druga da se spoji s njime.[1] Drug nadstr. **može da nam posluži za legit. sa štambiljom Min. unut. poslova, može davati dragocjene podatke o pripremama, namjerama i akcijama ustaša i policije, zatim o kretanju ustaških glavešina, ministara i samog Pavelića.** (Kaže da Pavelić često odlazi sa vrlo malom pratnjom na Sljeme, a to on može doznati. Ne bi bilo loše zarobiti ga, a to se može izvesti uz dobro obavještenje.) Osim toga mogao bi nam u ime Minist, unut. poslova nabaviti zabranjenu robu (materijal za štampu), a također i prenijeti kakve stvari vlakom, itd. itd. Ako se dobro razmotri, postoji mnogo mogućnosti gdje može izvanredno poslužiti.

[1] Navedeni prilozi nedostaju.

Ja sam mu uručio sliku da izradi legitimaciju za mene i da mi pošalje nekoliko štambiljanih araka papira. Kad se povežete s njime javite mi, da ga ja više ne upotrebljavam posebno, nego da ide sve preko vas.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!
Drugarski pozdrav
Francek,[2] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/313

26

1943, siječanj 11.
Rakov Potok

Izvještaj Oružničke postaje Rakov Potok Kotarskoj oblasti Samobor o dolasku i smještaju njemačke vojske na području postaje a »radi čišćenja partizana«

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ORUŽNItKA POSTAJA
80

Izvješće o prispjeću
Njemačke vojske na područje
ove postaje dostavlja'.

KOTARSKOJ OBLASTI
SAMOBOR

Rakov Potok 11. siječnja 1943 godine.

Dne 9. siječnja 1943 godine, prispjela je na područje ove postaje Njemačka vojska, pješadija, prema saznanju isti su došli iz Srbije, ostat će na području ove postaje mjesec dana, isti su došli radi čišćenja partizana.

[2] Franjo Tuđman

[1] Radi se o dijelovima njemačke divizije »Prinz Eugen«, koja je tu bila u prolazu za ofenzivu na centralni oslobođeni teritorij.

Isti su smješteni i to: u mjestu Rakovom Potoku, u školi i po privatnim kućama, imade ih oko 400, u Kalinovici su smješteni u Higienskom zavodu i isti imade oko 400, u Kerestincu su smješteni Časničkoj i dočasničkoj ustaškoj školi, i istih imade oko 300.

Dne 10. sječnja 1943 godine, došlo ih je oko 400 u mjesto Galgovo i Sveti Martin, i isti su smješteni u školi u Svetom Martinu i u Galgovu po privatnim kućama.

Zapovjednik postaje narednik
Ivan Ivčević
Ivan Ivčević, v.r.

DOSTAVLJENO:
Zapovjedničtvu oružničkog voda Zagreb.
M.P.[2]

Original, strojopis
Sign., AH, Fond KOS, kut. 8, taj. br. 34/43.

27

1943,siječanj 13.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o stanju u okrugu

O.K. [KPH] Varaždin.

DRUGARSKOM POVJERENSTVU C.K. K.P.H.
ZAGREB

Dragi drugovi,

primili smo poštu 7. —I. — , poslanu 4. —I. — . Dobili smo 5 primeraka proglasa A.V.N.O.J.[1], 1 primerak »Borbe« br. 27., 15 primeraka »Borbe« br. 30, 15 primeraka brošure »Jasenovački logor«,[2] 1 primerak »Pesme borbe«.

[2] Zaprimni pečat Kotarske oblasti Samobor, taj. br. 24 od 20. I 1943. godine.

[1] Odnosi se na Proglas AVNOJ-a »Narodima Jugoslavije« upućen s Prvoga zasjedanja AVNOJ-a u Bihaću, 27. studenoga 1942. godine.

[2] Brošuru je napisao dr Mladen Iveković, a izdao u prosincu 1942. godine Izvršni odbor AVNOJ-a u Bihaću.

Stupili smo u vezu sa O.K. Krapina, i oni nam šalju poštu za Štab odreda[3], koju ćemo predati kada se Štab vrati. Slali smo čovjeka na javku za O.K. Zagreb. Odgovor očekujemo danas ili sutra.

Po pitanju provjeravanja ljudi, koji idu u partizane, odredili smo druga, člana O.K., koji će se potpisivati imenom Stanko[4]. Mi smo i do sada davali karakteristike partizana, ali ne tako opširno.

Ružica Klas je uhapšena, ne kod Ivanić-grada, već na Ivančici[5]. Uhvaćena je sa još 4 druga. Ona se na policiji drži prilično dobro. Priznala je neke vojničke stvari, ali nije priznala ništa o pomagačima kod njezinog begstva sa policije, niti je odala drugove, koje pozna iz Varaždina. Ona je pripadala našem partizanskom Odredu, I. bataljonu, II. četi, III. vodu[6]. Za stradanje njezino, kao i ostalih uhvaćenih drugova, kriva je premala kontrola rukovodstva nad partizanima. Na ovu činjenicu upozorili smo Štab odreda na sastanku štabske ćelije. Ne stoji, da su se drugovi međusobno posvadili; u zatvoru ne terete jedan drugoga.

Za konferenciju A.F.Z-a, koja treba da se održi 24. — 25. — o. mj.[7] ne možemo poslati ni jednog delegata iz ovih razloga: 1. nemamo ni jedne ilegalne žene, koja bi mogla da pretstavlja A.F.Z. Legalne drugarice ne mogu se odlučiti na taj put, s izgovorom, da moraju preći u ilegalnost. 2. drugarica, koja bi pristala da ide, uhapšena je 7. — I.[8] Sada je puštena i vidjet ćemo, da li će moći otići. 3. Na našem terenu ne nalazi se ni jedna partizanska jedinica, pa ne znamo, kojim kanalom bismo slali žene.

Rad A.F.Ž-a kod nas:

Kotar Ludbreg: U selu P.[9] imamo grupu od 6 žena, u L.[10] grupu od 3 žene. S ovim ženama radi član K.K. drugarica Š.[11]

Kotar Varaždin: Sam Varaždin obuhvaća 30 žena, koje nisu organizaciono povezane. Nekoje od njih rade aktivno u N.P.[12], dok druge rade na štrikanju rukavica i čarapa.

U kotaru Ivanec formira se grupa od 4 žene, dok u kotaru **Novi Marof** ne obuhvaćamo ništa.

[3] i [6] Odnosi se na Kalnički NOP odred.
[4] Redakcija nije utvrdila na koga se to odnosi.
[5] Vidi: Dok. br. 12, bilj. 4.
[7] Konferencija se nije održala zbog neprijateljske ofenzive.
[8] Redakcija nije utvrdila na koga se to odnosi.
[9] Poljanec
[10] Ludbreg
[11] Stefica Madarić, član Kotarskoga komiteta KPH Ludbreg.
[12] Narodna pomoć.

Za tako slab rad sa ženama odgovorni smo mi sami. Nismo nikako mogli naći ženu, koja bi samostalno radila po A.F.Ž-u. Prije Božića trebala se je formirati jedna grupa, koja bi bila odgovorna za organizaciju A.F.Z-a, ali zbog hapšenja jedne drugarice nije formirana.

Po pitanju saradnje za štampu postupili smo po direktivama. Razaslali smo dopis svim terenskim radnicima. U samom Varaždinu uspjeli smo da nađemo neke dopisnike, dok od ostalih terenskih radnika nismo još dobili odgovor.

Za A.V.N.O.H. našli smo u Kotaru Varaždin ljude, koje ćemo slati na oslobođeni teritorij. Rukovodili smo se direktivama.

Za kongres kulturnih radnika imamo u izgledu jednog umjetnika. On se osjeća komunistom, poznat je kao pošten čovjek, ali se nije još sasvim odlučio za put.

Delegati, koji dolaze u obzir po A.F.Z-u, po A.V.N.O.H., kao i za kongres kulturnih radnika postavljaju pitanje svojih porodica. U vezi s time odgovorite nam, da li mogu putovati sa cijelom obitelji na oslobođeni teritorij. Mi za sada nemamo mogućnosti, da njihove porodice sklonimo na sigurno mjesto.

U vezi sa reorganizacijom općinskih partijskih jedinica, mi smo tu i tamo radili po novoj direktivi. U jednom selu imali smo čak 2 ćelije, jer je sastajanje svih zajedno bilo nemoguće iz konspirativnih razloga.

N.P. i N.O.O. fuzionirati ćemo i postupiti po direktivi.

Umnožili smo 500 komada »Vjesnika« i 1500 komada letaka namijenjenih vojsci. Šaljemo vam od svakoga po dva primerka.

U posljednjem našem dopisu javili smo vam za hapšenja u Međimurju. Do sada smo dobili sljedeće obavijesti: 22. —XII. —42. u noći trebalo je da se prebaci grupa od 12 drugova za partizane. Među njima bio je sekretar[13] K.K. Čakovec i ujedno delegat za plenum O.K. Organizaciju prebacivanja preuzeo je on sam na sebe i povjerio nekom Tarandeku[14], koji je po svim dosadašnjim vijestima provokator. Tarandek je svršio tečaj za rudarskog poslovođu, bio namješten u petrolejskom poduzeću u Međimurju, ali to mu je bilo samo fiktivno namještenje. On se nalazi u mađarskoj tajnoj policijskoj službi. Do tog uvjerenja došli smo i mi sami, jer je Tarandek viđen u Varaždinu 24.— XII. —42., a i on je trebao 22. —XII.— da ide sa cijelom grupom u partizane.

Prema dosadašnjim vijestima uhvaćeno je u Čakovcu i okolici 180 do 200 ljudi. Naša organizacija stradala je temeljito. Rad u Me-

[13] Vinko Karlović

[14] Valent Tarandek

đimurju pokušali smo preko nekih novih ljudi, koji su nastanjeni u Varaždinu, a nedeljno jedan put prelaze granicu.

Kod dijeljenja letaka namijenjenog vojsci, došlo je do provale u redovima omladine. Do sada je uhapšeno 20 omladinaca, 2 žene, povjerenik »Tivara«. Već duže vremena se govori o temeljitom čišćenju u Varaždinu. Neprijatelj je pohvatao omladince, jer su već od ranije kompromitirani. Konkretno nije imao ništa protiv njih. Uz drugove je pohvatao još neke mladiće, koji nisu ništa radili. Isti slučaj je i sa starijim uhapšenicima (na pr.: Tivarov povjerenik, koji je poznati reakcionar). Mučenjem omladinaca provala se proširila. Jedino smo uspjeli sačuvati srednjoškolsku omladinu. Na vrijeme smo upozorili kompromitirane omladince na opasnost: dvojica su se sklonila, dok ostali u tome nisu uspjeli, i ako bi nekoji to bili učinili.

Dosad smo uspjeli sačuvati redove [naših] starijih drugova; provala se nije proširila na [.....][15] Kompromitirane drugove obavijestili smo, da [ne spavaju] kod kuće i da se čuvaju. Nekoji su se sklonili, a nekoji špekuliraju.

Molimo vas, da nam pošaljete najmanje 30 komada »Borbe« i još »Pjesme borbe«. Mi smo vam dali jedan primjerak Historije S.K.P. [b]-a. Sada je nama neophodno potrebna, zato nam šaljite 5 — 6 primjeraka. Također trebamo matrice i kores-pastu, jer nam druga ne odgovara.

Odred se ne nalazi na našem terenu. Dva bataljona su otišla u Slavoniju, a jedan se prebacio preko Save za Žumberak. Stab će se vratiti oko 1. —II.— i onda ćemo mu izručiti poštu, koju ste za njih poslali.

Vezu ćemo i dalje održavati preko istog čovjeka.

Odgovarajte nam opširnije na naše dopise jer nam je to potrebno za rad.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

13. — I. — 43.

Drugarskipozdrav
Mali[16] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/316

[15] Na tom mjestu dokument je oštećen.
[16] Stjepan Ivić

28

1943, siječanj 13.
Garić

Obavijest Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o savjetovanju okružnih komiteta u Slavoniji te o organiziranju partijskog savjetovanja za okrug Čazmu

Okružni komitet
ČAZMA
13.januar 1943.

Drugarskom

POVJERENSTVU C.K. K.P.H.
ZAGREB

Sa zakašnjenjem javljamo vam se zbog toga, što nam je kod povratka iz Slavonije bio put presječen, pa smo morali ići okolnim mnogo daljim putem. Na savjetovanju bilo je prisutno čest članova 0. K. i dva iz kotarskih. Poslije savjetovanja održali smo sastanak 0. K. na kome je bio prisutan i drug Vlado,[1] a na kojem su donešene neke promjene i to; u organizacionom pogledu da je Kotarski Komitet Garešnica potpao pod 0. K. Čazma i da je sekretar istoga komiteta drug Zelenko[2] postao članom O. K., dok je drug Sijedi[3] prešao na rad za bjelovarski 0. K.

U pogledu vojske savjetovao mi je drug Vlado da povedemo više računa, te da sam Biro smjestimo u bazi Odreda,[4] a tim više što je poslije formiranja Brigada stanje u Odredu ostalo slabo kako u vojnom tako i političkom pogledu. Nameće nam se među prvim zadacima da organiziramo i učvrstimo partiju kroz sve vojne jedinice i na taj način osiguramo rukovodstvo partije, što do sada ni u kom slučaju nije bilo. Dvanaestog ovog mjeseca održali smo sastanak O. K. Što se tiče veze sa vama uredite sa drugom koji donosi list /on je član K. K./.

' Vlado Popović
[2] Valent Bolt
[3] Stjepan Kenđel
[4] Odnosi se na Moslavački NOP odred.

Drug Vlado kazao nam je da organiziramo partijsko savjetovanje za 0. K. Čazma koje bi se održalo ovdje na Gariću 30. I. Detaljniji izvještaj poslaćemo za par dana.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za O. K.
Ćuk[5] v. r

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/317

29

1943, siječanj 14.

Upute Centralnoga komiteta SKOJ-a organizacijama SKOJ-a u vojsci o radu SKOJ-evskih organizacija u Narodnooslobodilačkoj vojsci i partizanskim odredima Jugoslavije

ORGANIZACIJAMA SKOJ-a U VOJSCI

Kroz čitavo vrijeme, kroz sve faze razvitka naše vojske, od prvih diverzionih grupica pa do sadanje već potpuno moderne vojske veliki, a u mnogim jedinicama i pretežni dio sačinjavali su omladinci. Bili su prvi kada je trebalo jurišati na bunkere, kada je trebalo izdržati najteže marševe. U naj.težim momentima preko mnogobrojnih »Igmana« i »Treskavica« omladina je davala neprekidno, jedan za drugim, nebrojene dokaze o odanosti svetoj borbi za slobodu naših naroda, nepokolebivoj riješenosti da u njoj ustraje do kraja pa ma šta se desilo. U vatri borbe, kroz najveće napore školovalo se i raslo jedno novo pokoljenje — pokoljenje heroja, onih mnogobrojnih junaka sa Kozare, Kupresa i ostalih mnogobrojnih poprišta borbe.

Stvaranjem naših vojnih formacija, prelaskom na jedan novi način borbe protiv fašizma, na oružanu borbu, pred SKOJ su se postavili novi, do tada nepoznati zadaci. SKOJ je trebao ovdje u novim uslovima i na novi način da postane borbeni rukovodilac omla-

[5] Vinko Jeđut, sekretar OK KPH Čazma.

dine, da bude ono čvrsto jezgro u četi koja će biti najbolji oslonac i pomoćnik vojnoj komandi. Usred napornih marševa i svakodnevnih krvavih borbi, SKOJ je morao da nađe vremena, da nađe pogodne forme kako da u masu omladinaca unese svijest o našoj borbi, da stvara i učvršćuje oružano bratstvo svih naših naroda — jedan od najvažnijih uslova naše pobjede. Trebalo je naći mogućnosti i načina da se od neukih mladića stvore prekaljeni borci vični svakoj vrsti oružja, za koje neće ni beton ni bodljikava žica biti nikakva prepreka. Usred najžešćih okršaja trebalo je naći načina da se podigne nivo općeg znanja omladinaca i da se stvore ne samo odani borci danas nego i sposobni graditelji novoga sutra.

Postavljen pred sve te zadatke SKOJ je još jedanput pokazao svoju životnu snagu, časno je rješio i ovaj zadatak, pored svih nesnalaženja i tu i tamo trenutnih lutanja. Uporedo sa razvitkom vojne organizacije, istina sa malim zakašnjenjem razvila se i Skojevska organizacija. Kada je naša vojska narasla u bataljone i Skojevska organizacija je učinila veliki korak napred povezujući samostalne četne grupe (aktive) stvaranjem bataljonskih kpmiteta SKOJ-a. Bataljonski komiteti su ondje gdje su od početka pravilno radili, dali nov zamah skojevskom radu. Međutim nisu svuda bataljonski komiteti odmah odgovorili svome zadatku, a u novo formiranim brigadama oni se još ni danas ne osjećaju kao rukovodstva koja pomažu četnim grupama (aktivima) postavljaju im zadatke i kontrolišu njihov rad. Mnogo više su oni skup sekretara od kojih se svaki interesuje samo za svoju četu. Taj nedostatak treba što prije otkloniti na slijedeći način: 1/ bataljonski komitet treba da sačinjavaju sekretari četnih grupa i sekretar bataljonskog komiteta koji nije vezan ni za jednu grupu (aktiv) kako bi se mogao naći svuda — posvetiti se radu u cijelom bataljonu. U bataljonskom komitetu treba izvršiti podjelu rada po sektorima i razvijati ga u bataljonskom opsegu, što znači organizovati bataljonske priredbe, predavanja, konferencije i drugo. Ali razvijajući ovaj rad treba neprekidno paziti na to da zbog njega ne trpi rad u četi, već da se međusobno dopunjavaju. Osjećaj odgovornosti, ne samo za rad svoje grupe (aktiva) već i za cjelokupan skojevski rad u bataljonu, mora da se razvije kod svakog člana komiteta. Svaki član komiteta mora da odlazi na skojevske sastanke drugih četa, i to ne samo kao gost, već kao rukovodilac koji dolazi da kontroliše i pomogne rad.

Ali svakodnevno se razvija naša vojska. Ona je već davno narasla u brigade, divizije i korpuse. Danas ponovo naše skojevske organizacije zaostaju iza razvitka vojske. Brigade kao jedna jedinstvena vojna cjelina koja nastupa jedinstveno u svim vojnim zadacima, zahtijeva i jedinstveni rad SKOJ-a, — jedinstveno rukovodstvo.

Mnogobrojnim bataljonskim organizacijama nije moguće više direktno rukovoditi. Do sada taj problem jedinstvenog rukovodstva riješavan je savjetovanjima — zajedničkim sastancima svih bataljonskih komiteta u brigade. Međutim sada su svi uslovi sazreli i nameće se kao neodložna potreba stvaranja **brigadnih komiteta.** Oni treba da budu sastavljeni od sekretara bataljonskih komiteta.

Neki naši drugovi koji se nisu mogli snaći u novim prilikama, prenijeli su u vojsku stare oblike koje je skojevska organizacija imala u uslovima ilegalnog rada i time stvorili zbrku u vojnoj skojevskoj organizaciji. Stvarana su razna »jezgra«, »odgojne grupe«, dijeljeni skojevci na »aktiviste« i »neaktiviste« i svim tim mnogobrojnim formama stvorili pometnju iz koje nisu mogli isplivati. Kao rezultat tako komplikovane organizacije bilo je svođenje čitavog rada na održavanje mase sastanaka jednih te istih ljudi samo u različitim formama. Međutim, naša organizacija u vojsci je prosta. Osnovni i jedini oblik organizacije u vojsci, pored brigadnih i bataljonskih komiteta, je skojevska grupa (aktiv) u četi. Van nje nikakvih drugih skojevskih organizacija nema i ne treba da bude.

Grupa (aktiv) je u isto vrijeme radno i vaspitno tijelo. Ono mora da rukovodi cjelokupnim životom omladine u četi, i da vaspitava mlade komuniste. Negdje su naše organizacije poprimile isključivo vaspitni karakter — pretvorili se u kružoke koji su imali isključivo zadatak da na rijetkim sastancima pročitaju po neki letak. Time je SKOJ prestao da bude živa organizacija koja rukovodi radom i borbom omladine, što je u daljoj liniji srozalo ugled SKOJ-a u očima mladih boraca. Na dnevni red svojih radnih sastanaka koji se moraju redovno održavati, grupa (aktiv) stavlja konkretne stvari iz života čete i o njima donosi odluke. Grupa, u suglasnosti sa dobivenim direktivama, stvara plan po svakom sektoru rada, daje određene zadatke svakom svom članu.

Rad naših organizacija u vojsci otežan je i pokretima i borbama. Ali naša vojska najveći dio vremena provodi u pokretu i borbi. Prekinuti rad za to vrijeme znači ne odgovoriti zadacima i stvarno likvidirati SKOJ. SKOJ mora baš u vrijeme pokreta i borbi da radi, da se pokaže kao organizator i rukovodilac. Ni tada sastanci ne smiju izostati, makar kratki i samo po jednom pitanju sazvani, ali oni se moraju održavati, organizacija mora da živi i radi u svim prilikama.

Treba se osloboditi shvatanja da je cio rad sadržan u sastancima. Sastanci predstavljaju samo dio rada, koji služi za to da se pretresu iskustva i donesu odluke za rad koji treba da se odvija između dva sastanka.

SKOJ je organizacija **komunističke** omladine, koja ima zadatak ne samo da bude organizator i rukovodilac omladine u borbi, već i vaspitač — stvaralac novih kadrova komunista za našu partiju. Iz redova SKOJ-a treba da niknu nove hiljade mladih partijaca. Negdje naši drugovi to nisu shvatili već su se poplašili da bi komunistička izgradnja skojevaca mogla štetiti liniji Narodno-oslobodilačke borbe, pa su je potpuno zapostavili. Izgradnja komunista, pripremanje novih kadrova našoj partiji, ostaje još uvijek jedan od najvažnijih zadataka SKOJ-a.

SKOJ je **masovna** organizacija komunističke omladine. Vrata SKOJ-a ne smiju biti zatvorena masi poštenih mladih boraca naše vojske koji se osjećaju vezanim za ciljeve naše partije, i koji su spremni da rade na sprovođenju njene linije. Treba težiti tome da svaki omladinac u brigadi bude Skojevac. Ali pogrešno je smatrati da svaki omladinac koji uđe u brigadu automatski treba da postane član SKOJ-a. Do stupnja kada će svi mladi borci u brigadi biti skojevci dolazi se upornim radom na uzdizanju i vaspitanju omladine. Pogrešno su radili oni drugovi koji su SKOJ stvarali prostim upisivanjem u članstvo svih boraca koji nemaju više od dvadeset i pet godina, ili su na četnim sastancima pitali ko hoće da uđe u SKOJ. O prijemu svakog novog člana treba da rešava sastanak grupe (aktiva).

Naučiti se rukovođenju, to je zahtjev koji se danas postavlja pred sve naše komitete. Znati uvijek šta se hoće da uradi i imati sistem u radu. Od svih problema koji se u jednom momentu postavljaju na riješavanje vidjeti onaj najvažniji koji treba postaviti na prvo mjesto, ali tako da se rješavanje ostalih problema ne zapostavi, već da se i manje važni poslovi svršavaju vezujući ih za onaj najvažniji. U tom se naši komiteti ne snalaze uvijek. Tako na pr. u nekim brigadama vodeći borbu protiv pljačkaških pojava, naši su drugovi potpuno zapostavili rad po ostalim sektorima. A trebalo je, naprotiv, aktivizirati rad po svim sektorima i dati im karakter borbe protiv pljačke. Treba osigurati stalnu kontrolu i pomoć nižim rukovodstvima i grupama (aktivima). Treba razviti kod svakog člana svijest o odgovornosti za cjelokupan rad na sektoru tog komiteta. Naučiti se pravilnom shvaćanju direktiva, ne uzevši direktive šablonski, prosto je prenoseći onako kako je došla, već uvijek pronaći najbolju formu u kojoj se ona može sprovesti — prilagoditi je uslovima svoje brigade.

Naučiti se organizovanju i rukovođenju utakmicom, to je novi veliki zadatak koji se pred nas postavlja, i od čijeg riješenja zavisi da li će naš rad krenuti krupnim koracima naprijed i dati mnogo veće rezultate. Do sada je o udarničkom takmičenju često govo-

reno, ali je ono rijetko organizovano postavljeno. Brigadni i bataljonski komiteti moraju takmičenje postaviti ne samo kao takmičenje uopće, već kao takmičenje koje ima odredeni oblik, gdje se zna tko se s kime takmiči, u čemu se takmiči, gdje se objavljuju i prate rezultati i gdje postoji neki način na koji će se vidno obilježiti onaj koji je pokazao najbolje rezultate bilo pojedinac ili neka jedinica. Objavljivanje rezultata može da se vrši preko brigadnih i bataljonskih listova preko četnih i bataljonskih konferencija. Takmičenje treba organizovati kao podstrek za pojačanje rada na sektorima koji slabije stoje, ili u vezi sa rješavanjem pitanja od osobitog značaja. Sistem takmičenja se mora savladati tako da on postane sistem rada.

PODJELA RADA I ZADATCI

Da bi se rad uspješnije odvijao, dijeli se na sektore i svaki se dodijeljuje, jednome ili više drugova da po njemu prvenstveno radi. To ne znači da svaki treba da radi samo po svom sektoru i da ga se ostalo ne tiče. Naprotiv treba raditi i pomagati svuda gdje god se može. Važno je pravilno izvršiti podjelu rada tj. obuhvatiti sve sektore i dati svaki sektor onome kome će najviše odgovarati, koji će imati najviše sposobnosti za njega.

Vojnički rad. Način i sredstva borbe svakim danom se komplikuju. Mi već danas vodimo moderni rat sa gotovo svim rodovima oružja. Sve to iziskuje od naših boraca mnogo više znanja i vještine da iskoriste sve što može da im pruži oružje kojim raspolažu da bi nanijeli neprijatelju najviše moguću štetu i pri tom da izbjegnu sve nepotrebne žrtve. Taj zadatak mora i SKOJ da rješava. Nije više dovoljno učiti omladince samo rukovanju automatskim oružjem. To mora da se zna ali to nije sve. Danas se treba učiti borbi protiv tenkova pravljenju modernih zaklona itd. Već danas u našoj, još uvijek, na principu dobrovoljnosti zasnovanoj vojsci, treba učiti omladince rukovođenju jedinicama, stvarati oficire buduće općenarodne vojske. Treba koristiti iskustva stečena u svakoj akciji i učiti postojeću vojnu literaturu.

Politički rad. Naša vojska je politička vojska. Ona ima određene političke ciljeve koji uslovljavaju i način borbe. Svijest naših boraca o opravdanosti tih ciljeva za koje se bore čini onu snagu koja nas je održala u najtežim časovima neprijateljskih ofenziva. Tu svijest treba podizati i učvršćivati, naročito kod novih boraca koji dolaze u brigade sa oduševljenjem. Ali bez jasnih pojmova i bez potrebne svijesti. Veliki zadatak koji stoji pred SKOJ-em u vojsci je u tome da od tih oduševljenih mladića stvori svjesne i nepokolebljive borce

za pravednu stvar naših naroda, koji će bez kolebanja čvrsto držeći pušku ići do kraja, i koji će znati da jednom već izvojevanu slobodu brane i sačuvaju. Već danas slobodi koja se u krvi rađa prijete, između ostalih, izbjeglički banditi iz Londona. Pribiraju se već razne protuve koje su do sada prespavale u mišjim rupama, a sada pred perspektivom bliskog sloma fašizma, izlaze iz mraka i pripremaju se da ugrabe plodove napora i krvi najboljih sinova naših naroda.

— Spremaju se da ponovo zajaše na narodnu grbaču, da vrate ono staro samo u još gorem obliku.

Najmoćnije oružje naše pobjede, bratstvo omladine svih naroda Jugoslavije, treba stvarati, treba još više učvršćivati. Ono mora da se manifestuje svuda, na svakom koraku. Brigade koje su sastavljene od boraca iz raznih krajeva naše zemlje treba da budu uzor oružanog bratstva, međusobne ljubavi i povjerenja.

Svaki omladinac u brigadi mora da bude sposoban, ne samo da se junački bori već i da na svakom mjestu brani liniju Narodnooslobodilačke borbe, da zna svakome reći tko mu je prijatelj a tko neprijatelj. Da zna da je neprijatelj isti makar kakvu košulju obukao, da je isti u Srbiji kao u Hrvatskoj, u Bosni kao u Sloveniji. U vezi sa time treba kod svakog omladinca učvrstiti riješenost da se bori na svakom terenu, svuda gdje to naš Vrhovni štab bude naredio.

Predavanja, referati, prorada materijala naših štabova i Partije, treba da služe tom cilju. U diskusijama koje organizuju politkomesari skojevci moraju biti najaktivniji učesnici.

Kulturno-prosvjetni rad. Teško je naslijeđe koje su nam u ovom pogledu ostavili reakcionarni režimi bivše Jugoslavije. U naše brigade dolaze omladinci, koji ne samo da stoje na vrlo niskom stupnju kulturnog razvitka već su i jednim dijelom i nepismeni. Tu u našim brigadama oni treba da nauče što kod svojih kuća nisu mogli. Zadatak koji stoji pred našom organizacijom u vojsci jeste, što brže raditi, koristiti svaki minut slobodnog vremena, na položaju ili na odmoru, da bi se što prije nadoknadilo ono što je bez naše krivice propušteno. Rad je obiman i raznovrstan.

Pjevački horovi u mnogim brigadama postoje samo u riječi. Oni pjevaju dvije tri pjesme, a pošto se ne organizuju priredbe i javni nastupi nema ni podstreka za učenje novih pjesama. Treba razlikovati hor koji vježba i priprema pjesme za priredbe, od pjevanja u četi koje treba organizovati svuda i u kojem učestvuju čitava četa.

Diletantske sekcije u mnogim brigadama ne postoje, a ima dosta brigada u kojima one postoje, ali uvijek nastupaju sa jednim istim programom. Program mora da bude svaki put drugi — novi. Materijala, skečeva, recitacija i si. nema u velikom izboru, ali ga

ima i često puta propada po torbama nekih drugova. Njega treba tražiti po mogućnosti umnožavati i u međusobnom dodiru brigada mijenjati. Ono što nedostaje treba da bude napisano od samih vojnika, stvari iz svakidašnjeg života.

Nepismenost treba likvidirati brzo. Nebi smjelo da se nađe ni jedan omladinac poslije mjesec dana života u brigadi, koji nebi znao da piše i čita.

Zidne novine (džepne) su sektor djelatnosti na kojem može da učestvuje sva omladina. To je već pokazalo iskustvo nekih brigada, gdje je na zidnim novinama sarađivalo 90% omladinaca.

Predavanja treba organizirati po planu, unaprijed odredivši koja će se predavanja održati. Pri određivanju predavanja treba uvijek imati u vidu stepen razvitka omladinaca, i odrediti predavanja koja su najpotrebnija i koja će dati najviše koristi. Bilo je brigada koje su držeći predavanja bez plana držali i takova koje omladinci nisu u stanju da shvate. To treba izbjeći.

Kulturno-prosvjetni rad u četi treba da bude sektor na kojem će raditi najviše omladine.

Rad na terenu. Organizacije SKOJ-a i USAOJ-a po selima su vrlo mlade i bez iskustva u radu. Njima trebaju pomoći naše organizacije iz vojske. Nije dosta ako se na jednom općem zboru u selu pojavi govornik ispred omladine. Nije dosta ni to ako se održavaju čisto omladinske konferencije. Potrebno je povezivati se sa organizacijama na terenu i pomagati im u radu, tamo gdje naša vojska oslobađa nove krajeve a tih organizacija nema treba ih i stvarati. Ovaj rad koristiće i drugovima u vojsci jer će im osigurati svestraniji razvitak. U tu svrhu treba upoznati sve članove SKOJ-a sa formama rada i zadatcima organizacije na terenu. Proučavati materijal u vezi sa tim, naročito članke u »Omladinskoj borbi«.

Vojno-obavještajna služba. Ovaj sektor rada je često nepravilno shvaćen. Smatralo se da drug koji po tom pitanju radi treba da pazi na sve greške svojih drugova. Tako su njega počinjali izbjegavati smatrajući ga nekim špijunom. Međutim nije zadatak druga koji po ovome radi da pazi na greške drugova koje trebaju svi u drugarskoj kritici da ispravljaju već da pribavlja, što je uostalom zadatak i svakog drugog skojevca, podatke o djelovanju i kretanju neprijatelja.

Gore su nabrojeni nekoliki sektori rada koji su najosnovniji. Ali za podjelu rada ne možemo imati šablon koji bi važio uvijek i u svim prilikama. Način na koji će se podijeliti rad zavisi od zadataka koji se u jednom momentu pred nas postavljaju, i od broja članova koje imamo. Naveli smo nekoliko sektora rada koji se u različitim

uslovima mogu razčlanjivati ili kojima se može dodati još i neki drugi sektor.

14. _ i. _ 1943. g.

CENTRALNI KOMITET
SAVEZA KOMUNISTIČKE OMLADINE
JUGOSLAVIJE

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ- 1/15

30

1943, siječanj 14.

Obavijest Centralnoga komiteta KP Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o planiranom uspostavljanju veze grupe domobranskih oficira s partizanima

14.I. 1943.

POVJERENSTVU C. K. *ZAGREB*

Danas smo iz vrlo pouzdanog izvora obaviješteni da je ovih dana bio u IV.' kapetan korvete I,[2] član stožera Hrv. ratne mornarice u Zagrebu. On je došao sa zadatkom da uspostavi vezu između grupe od 60 hrvatskih oficira iz Zagreba i partizana. U Zagrebu nije mogao uhvatiti vezu, jer nije imao povjerenja u svakoga, kao i naši drugovi u njih. Zbog nekih poteškoća on taj posao nije mogao obaviti. Cijela njegova grupa spremna je da pređe partizanima. Među njima ima i intendanata, koji raspolažu s materijalom, koji bi oni mogli dostavljati nama. Povežite se odmah sa I, koji stanuje II.[3] Odmah neka ode netko do njega s ovom lozinkom III.[4]

Ova je stvar vrlo hitna i važna. Učinite brzo sve što možete, da bi oni prešli k nama. Potvrdite primitak od ovoga pisma i hitno nas obav ijestite što ste učinili.

Informirajte se u Zagrebu i Zemunu, gdje bi se mogli promijeniti srpski dinari /Nedićevi/ u kune. Ujedno se interesirajte gdje i

' Redakcija nije uspjela dešifrirati ovu šifru.
[2] Isto.
[1] Isto.
[4] Isto.

pošto bi se mogao unovčiti srebreni novac (dvadesetdinarke i austrijske kruge i forinti), zatim dukati, napoleondori itd. Ta je stvar hitna, jer nam je potreban novac. Što je bilo s RM /Marke/. Ako nisu razmijenjene požurite sa razmjenom i pošaljite nam novac.

Nabavite, ako ikako možete, jedan manji ciklostil i potrebni materijal, pa nam ga što prije pošaljite.

Latas čisto slučajno nije potpisao onaj letak. G. Š. ne može dati nikakve potvrde osim oficirima. To su očito kukavice, koje se pokoravaju naređenjima ustaških vlasti, a kraj toga bi htjeli ostati čista obraza i žive glave.

Neka netko ode do IV

Omogućite Nadi, za koju prilažemo pismo da dode ovamo.[5]

I. 6852,5047,6086,2330,5110,4758,2607,

II. 7566, 8126, 0378, 6518, 0426, 5752, 2614, 7818, 9 broj 3 459, 0615, 7506, 1186, 9013, 4901, 5965, 8714, 0545, 6351, 946(2)?, 7944, 1453, 9750.7110,1275,7810,2657,

III. »3180, 1185,4861, 4645, 2013, 2496, 8717, 9690, 3265, 451, 8,7685,1870,9672,7557,7217,4614,6880,1517, 0813,91 89, 1909,3540,?«
»8522,0149,4486,2918,0757,32325,9596,9143,1 478,0359,8107,636«

IV. 5179, 9781, 4801, 4364, 8793.

Drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Andrija[6] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/320

[5]Redakcija nije utvrdila na koga se to odnosi.
[6] Andrija Hebrang

31

1943, siječanj 14.
Zagreb

Bilješka s konferencije Edmunda Glaise von Horstenaua, njemačkoga opunomoćenog generala u Hrvatskoj, i Rudolfa Liitersa, zapovjednika njemačkih trupa u Hrvatskoj, o tretmanu očekivanih zarobljenika u vezi s tzv. Četvrtom ofenzivom na oslobođenu teritoriju

Aktovna zabil ješka
o konferenciji po pitanju zarobljenika[1] koje treba očekivati
16. siječnja 1943

Prisutni su bili: major von Pott
konjički kapetan Gode
kapetan Wallner.

1.) Zapovjednik[2] stoji na načelnom gledištu da kod provjeravanja zarobljenika budu isključena hrvatska nadleštva.

2.) Njemački opunomoćeni general[3] preporučuje da se u Komisijama za provjeravanje kod Zapovjednika njemačkih trupa, pored službe bezbjednosti angažiraju i civilni komesari hrvatske državne službe kao savjetodavni članovi. Uključivanje civilnih komesara izgleda potrebno zato, da bi se izbjeglo da trupe koje ne poznaju mjesne prilike ne bi radikalno postupale u lojalnim selima odnosno hapsile ljude za koje nam je u interesu da ostanu na mjestu u duhu akcije smirivanja.

Njemački opunomoćeni general predlaže da se kod pukova odnosno divizija angažiraju Komisije za provjeravanje zarobljenika, koje stoje pod odgovornim rukovodstvom službe bezbjednosti, i kojima kao što je već ranije pomenuto civilni komesari hrvatske državne službe i delegati Petersenovog njemačkog Štaba za posredovanje rada.

Za provjeravanje u većim logorima doći će u obzir 369, 717, pješadijska divizija i SS-divizija, eventualno i 714.

Kod div izija provjeravanje bi se vršilo prema slijedećim vrstama zarobljenika:

a) Ljudstvo za zamjenu, ukupno oko 150 istaknutih odličnika i 300 zatvorenika predviđenih za odmazdu.
Ovi zatvorenici ostaju u zatvoru zapovjednika, njemačkih trupa.

[1] Misli se na pohapšeno stanovništvo ili taoce u toku operacije »Weis«.
[2] Zapovjednik njemačkih trupa u Hrvatskoj, general Liithers.
[3] Glaise von Horstenau.

b) Neosumnjičene, koji su pronađeni sposobnim za radnu upotrebu u Njemačkoj, otpremiti transportima u specijalni logor, Osijek.

c) Sumnjivi, koji dolaze u obzir za otpremanje u Norvešku, prebacivanje sabirnim transportima u prihvatni logor, Zemun.

d) Zarobljenici o kojima Komisija za provjeravanje ne može da stvori točnu ocjenu i kod kojih je potrebno dalje ispitivanje, otpremaju se u specijalni logor I, Sisak.

Specijalni logori Osijek, Zemun i Sisak biti će pod njemačkom upravom, staranje preuzima Njemački opunomoćeni general.

Zapovijednik se umoljava da, Komisiji za provjeravanje Sisak, stavi na raspolaganje jednog do dva organa službe bezbjednosti i odgovarajući broj vojnih žandarma za čuvanje logora.

Sa predajom zarobljenika u logor Sisak, Osijek i Zemun, prestaje odgovornost Zapovjednika njemačkih trupa u Hrvatskoj. Kao novi logori još su uzeti u obzir logor Sisak II radnog štaba Petersen, koji ima kapacitet 1.500 lica i još jedan drugi specijalni logor, koji bi mogao primiti 4 do 5.000 zarobljenika te kao logor za otpremanje za radni štab Petersen i ovaj logor bi se još imao zatražiti od Hrvata. Zapovjednik se umoljava da i za ovaj logor stavi na raspolaganje vojne žandarme za čuvanje.

Njemački opunomoćeni general prema tome raspolaže slijedećim kapacitetom za prijem zarobljenika:

Specijalni logor, Zemun:	oko 9.000	(u slučaju nužde može se u ovaj logor privremeno smjestiti i 18.000)
Osijek:	5.000	
Sisak I (prolazni logor):	5.000	
Sisak II (rezervni logor):	1.500	
i logor koji će se još zatražiti od Hrvata oko:	5.000	
Ukupno:	25.500	

3.) Za dovođenje 187. divizije kao prateće komande za željezničke transporte od strane njemačkog opunomoćenog generala ne može se dobiti suglasnost, jer snage 187. divizije kojima se još raspolaže moraju biti spremne za eventualne zadatke osiguranja zapadno od Zagreba.

Za dovođenje 369. puka za davanje straža za transport zarobljenika, njemački opunomoćeni general je stavio primjedbu da se hrvatski vojnici ovog puka moraju smatrati kao nedovoljno pouzdani za te zadatke.

4.) U pogledu molbe hrvatskih vlasti za puštanje navodno nevinih zarobljenika koji se nalaze u logorima pod njemačkim opunomoćenim generalom, ovaj zadržava pravo odluke.

VVallner v. r.

Original, strojopis, na njemačkom jeziku.
Sign., AV11, Arhiva njemačka, NAV— T—501, r. 267, s. 428— 30.

32

1943, siječanj 15.

Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu Prvoga korpusa i Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akciji na željezničkoj pruzi Jastrebarsko-Desinec i upadu u Samobor

ŠTAB XIII N. 0. U.
PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR«
Dana 15. I. 1943.
Op. broj 66/1943.

Operativni izvještaj broj 7.

ŠTABU I KORPUSA HRVATSKE
ŠTABU II OPERATIVNE ZONE

Poslije zauzimanja Krašića[1] cesta od Stojdrage do Brlenića bila je pod kontrolom naših jedinica, koje su je stalno uništavale. Neprijatelj[2] koji je uspio pobjeći iz Kalja, Gornje Vasi i Novog Sela zadržao se u Stojdragi. Naš III Proleterski bataljon zaposjeo je ta napuštena mjesta sa zadatkom prekopavanja ceste i ispitivanja na-

[1] Vidi Zbornik VII. tom V, knj. 11, dok. br. 1, 3, 4. i 15.
[2] Dijelovi Trinaeste ustaške bojne.

mjera samoga neprijatelja. Ostala dva bataljona nalazili su se u Hrženiku i Strmcu.

Reakcija neprijatelja na pad Krašića pokazala se u slijedećem. Posada u Ozlju (jačine dvije satnije domobrana i jedne satnije ustaša[3]) dobila je pojačanje od 200 Talijana,[4] dok je u Draganiće došla jedna bojna domobrana.[5] Ustaše i domobrani iz Ozlja prešli su Kupu, i zauzeli kote Sv. Rok i Vrhovac. Tamo se nalazio jedan bataljon IV Brigade koji ih nije uspio odbiti. Neprijatelj je imao namjeru da sa zaposjedanjem tih kota osigura lijevu obalu Kupe, i time i svoju posadu u Ozlju. Nije imao namjeru da povrati Krašić. Namjera domobrana koji su se nalazili u Draganićima izgleda da je bila osiguranje pruge. Bataljoni IV Udarne brigade bili su raspoređeni tako da smo kontrolisali sav teren oko Jaske do Sv. Jane.

Po naređenju[6] Operativnog štaba IV Udarne i XIII Proleterske brigade imala se razrušiti pruga između Jaske i Desinca. Naša Brigada dobila je zadatak da na istu akciju krene sa dva bataljona, u zajednici sa dva udarna bataljona IV Brigade. Komandant ove akcije bio je određen od strane Operativnog štaba — komandant XIII Proleterske brigade a politički komesar — zamjenik političkoga komesara Operativnog štaba drug Spaček Božo.

Rušenje pruge imao je u zadatak jedan bataljon IV Udarne brigade sa pionirskom četom iste Brigade, dok je drugi bataljon iste Brigade davao osiguranje prema Jaski.

Naš II Proleterski bataljon dobio je zadatak da postavi osiguranje prema Zdenčini, dok je I Proleterski bataljon bio u selu Pavlovčani kod Štaba brigade kao rezerva. Dvije čete II Proleterskoga bataljona, razvijene u strijelce, krenule su odmah po dolasku na prugu prema željezničkoj stanici Desinec, dok je 2 četa toga bataljona zauzela položaj pred mostom, koji se nalazio 1000 metara od stanice Desinec. Na most su postavljene prepreke od telefonskih stubova. Kod mosta se nalazila domobranska stražara, u kojoj se nalazilo 3 domobrana i koji su se predali bez otpora. Prva i treća četa toga bataljona zauzeli su položaj kod željezničke stanice Desinec, iz koje su uspjeli pobjeći domobrani, gdje su postavili sva potrebna osiguranja.

[3] Dva sata ustaške posadne bojne iz Zagreba i jedan sat Pete bojne Trećega ustaškoga stajaćega djelatnog zdruga.

[4] Dopunski grenadirski bataljon, četa minobacača iz sastava divizije »Cacciatori delle Alpi« i jedan artiljerijski vod.

[5] Deveta novačka bojna.

[6] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 38.

Pošto je pruga bila tvrda uspjelo se samo da skine jedan blok šina, i poruše telegrafski i telefonski stubovi u dužini od 2 kilometra.

Pri povratku sa pruge upaljena je željeznička stanica Desinec. Kad je neprijatelj iz Jaske primijetio da se naše snage nalaze na pruzi, počeo je tući topovima s jedne i druge strane pruge, ali žrtava nije bilo.

Akcija je izvršena noću između 8 i 9. I, od 11 sati u noći do 3 sata ujutro.

Plijen u ovoj akciji bio je 3 puške i sva sprema od trojice domobrana.

Gubitaka u ovoj akciji nije bilo, a također ni utroška municije.

Akcija nije izvedena po planu. Nedostajale su pripreme za izvršenje same akcije. Na brzinu je dobito naređenje od Operativnog štaba, i to tako, da je naređenje došlo u 9.30 a moralo se skrenuti na akciju već u 12 sati, tako da su drugovi imali jedva vremena za objed. Neprijatelj[7] iz Ozlja i Draganića iskoristio je otsustvo tih naših snaga, tako da je 9. I ujutro napao na položaje koje su držali dva bataljona IV Brigade kod Brlenića i Vrhovca. Neprijatelj je u tom napadu imao 6 tenkova. Uspio je da rastjera te bataljone sa njihovih položaja, i da s tenkovima uđe u Krašić. Oparativni štab nije nas izvjestio o tome događaju, sve dok se nismo povratili u Prekrižje, gdje smo zatekli rastjerane bataljone.

Po naređenju Operativnoga štaba naša Brigada dobila je zadatak da sa dva bataljona krene, u zajednici sa IV Udarnom brigadom, i izvrši napad noću između 11 i 12 januara na ustašku posadu u Samoboru.[8] Ta posada brojala je 63 ustaše i žandara a bila je smještena u žandarmerijskoj stanici, koja nije bila utvrđena. Sem toga bilo je nešto finanaca i policajaca, koji su se nalazili u općinskoj zgradi. Posada ostalih garnizona vidi se u priloženoj zapovijesti broj 11.[9] Za ovu akciju bili su određeni naši Prvi i Treći proleterski bataljon. Bataljoni su krenuli na izvršenje akcije 11 januara, i to tako da je I Bataljon kretao iz Prekrižja preko Kostanjevca, Vlašić Polje, Balabana, Tomaševića, Željeznog, Pećnog, Višoševića, Jarušja, gdje se sastao sa Trećim bataljonom koji je išao iz Gornje Vasi preko Budinjaka, Šimraka za Jarušje, a odatle krenuli preko Dragaša-Slapnice prema Samoboru. Marš je trajao čitav dan i do kasno u noć.

Zadatci naših bataljona vide se iz priložene zapovijesti.

[7] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 138.

Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 38.

U putu smo doznali da se u Samoboru nalazi,oko 1200 Njemaca,[10] koji su došli prije dan u samo mjesto, te se po predviđenom planu nije mogao izvršiti sam zadatak. Naš III Proleterski bataljon, koji je trebao da napada na Samobor sa zapadne i sjeverne strane, izvršio je taj zadatak na ovaj način: dvije čete napale su na Samobor između sela Vrhovčaka i ceste koja vodi od Bregane za Samobor. One su se privukle do prvih kuća u Samoboru, odakle su napucale na neprijatelja. Neprijatelj međutim nije odgovarao vatrom. Radi velikih snaga u samome mjestu bataljon se povukao u 5 sati ujutro po naređenju Štaba brigade. I Bataljon postavio je zasjedu prema Bregani i Stojdragi sa dvije čete, dok je sa jednom četom pojačanom sa 2 teška mitraljeza postavio zasjedu kod Vratnika. Taj se bataljon također povukao u 5 sati ujutro bez ikakve borbe. Bataljoni su se sastali u Slanome Dolu, a odatle preko Jarušja povratili se u pravcu svojih starih baza.

Do plijena u ovoj akciji nije došlo.

Žrtava također nismo imali, dok je u samoj akciji utrošeno 400 komada mauzer metaka.

Akcija nije izvedena po planu, iz razloga što se u samome mjestu nalazile veće snage, na koje nismo računali prije donošenja odluke za samu akciju. Stoga se i nije upadalo u samo mjesto, nego se napucavalo da bi se vidjela reakcija neprijatelja, na osnovu koje bismo mogli nešto preduzeti. Zatim bila je prevelika udaljenost koja je izmorila borce, te su stigli na položaje tek između 11 i 12 sati u noći. Iako smo još u Jarušju doznali za posadu u Samoboru, i o tome izvijestili Operativni štab, isti se nije nato osvrtao, nego je ostao pri odluci da se izvrši akcija. Tako su borci izvršili marš duži nego što je trebalo. Za vrijeme akcije Operativni štab nije se nalazio na mjestu određenom u zapovijesti, tako da nismo mogli dobivati naređenja, jer naši izvještaji koje smo im slali nisu do njih stizali. Tako se na primjer dogodilo da je zamjenik komandanta[11] Operativnog štaba, kada je stigao naš izvještaj, u kome smo izvijestili da smo ponovno doznali da su stigli Njemci u Samobor, i da naš III Bataljon napada sredinu grada, jer da se tamo nalaze tri nezaštićena topa.[12] Isto tako Stab brigade nije znao da je IV Bataljon IV Brigade, koji je bio rezerva Operativnog štaba, ušao u Samobor,[13] jer

[10] Dijelovi SS divizije »Prinz Eugen«. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 147.

" Vojislav Ivetić. Poginuo kod Krašića 30. siječnja 1943. god. kao operativni oficir Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

[12] Rečenica je u originalu nedovršena. Nije jasno šta se htjelo reći.

[13] Prema izjavi Joce Miljkovića, koji je tada bio zamjenik komandanta Četvrtoga bataljona, pri upadu u Samobor ovaj je bataljon zarobio 7 Nijemaca i 20 konja sa samarima.

da smo to znali i da smo bili obavješteni, izvršili bi upad sa našim III bataljonom u sam grad i ne bi se samo napucavalo kao' što je bio slučaj. Naš I Bataljon zakasnio je na maršu 1 sat od vremena predviđenog u zapovijesti, radi seljenja spreme.

Po povratku sa te akcije doznali smo o nekim tobožnjim namjerama neprijatelja da isti izvrši ofenzivu na oslobođeni teritorij Žumberka, te smo u svrhu toga, po naređenju Operativnog štaba, razmjestili naše bataljone i dali im zadatke u slučaju nailaska neprijatelja.[14] Raspored i zadaci bataljona vide se iz priložene zapovijesti broj 12.[15]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara: **Horvatić Mato** v. r.

Komandant: **Bulat Rade** v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 721, reg. br. 15/3

Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 52, str. 148— 151.

33

1943, siječanj 16.

Iz komesarskoga izvještaja Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkome komesaru Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o vojnopolitičkoj situaciji i akcijama partizanskih snaga na teritoriji ove zone

»STAB II. OPERATIVNE ZONE
N. O. V. i P. ODREDA HRVATSKE
Broj: /43
dne 16. I. 1943

POLITKOMESARU N. O. V. i P. O. HRVATSKE

Komesarski izvještaj:. . . «

»... Žumberak:

Poslije uspjele akcije na Krašić[1] i Kalje[2] jedinice IV. i XIII. brigade uglavnom su se odmarale do 8. o. mj. Nakon toga, pristupili

[14][15] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 50.

' Napad na selo Krašić počeo je noću 1/2. siječnja 1943. i nastavljen je tokom dana. Završio je potpunim uspjehom. Vidi: Dok. br. 17.

[2] Neprijatelj je napustio selo Kalje tokom 2. siječnja 1943. prije nego su ga dijelovi 4. hrvatske (1. kordunaške) NOU brigade i 13. proleterske NOU brigade »Rade Končar« uspjeli okružiti. Opširnije o tome vidi: Dok. br. 14 i Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok, br. 1 i 15.

smo daljem izvođenju naših zadataka. Izdali smo zapovjest da se razori željeznička pruga između Jaske[3] i Desinca.[4] Dva bataljona XIII. i dva bataljona IV. brigade krenuli su još u toku dana 8. o. mj. na izvršenje povjerenog im zadatka.

Borci su bili željni akcija i sa zadovoljstvom prihvatili ovo naređenje. Naročito su bili zadovoljni borci IV. brigade, računajući da će nakon ove akcije napustiti Žumberak i krenuti za Kordun.

Pruga nije srušena onako kao što je to bilo u zapovjesti i planu predviđeno. Srušena je tek jedna šina i zapaljena stanica Desinec. Svi su se izgovarali, da nisu imali potrebnog alata, pa radi toga nisu u cijelosti izvršili povjereni im zadatak. Međutim, stvar je bila u tome, da su bataljoni dosta kasno stigli na određeno mjesto i tako izgubili na vremenu i nisu zbog toga mogli izvršiti zadatak u cijelosti.

Prilikom razaranja pruge zarobljeno je 6 domobrana, koji su čuvali prugu. Domobrani su izjavili da su jedva čekali da dođu partizani, da ih oslobode patnja i glada kojeg proživljavaju u rovu kod pruge. Zaplijenjeno je nešto municije i 6 pušaka.

Za vrijeme povratka ovih jedinica, Talijani su stalno tukli put njihova povlačenja sa topovima. Kod boraca IV. brigade počelo se ozbiljno postavljati pitanje povratka na Kordun. U međuvremenu

9. I. napao je neprijatelj jedan bataljon IV. brigade, koji je bio na položaju prema Draganićima. Neprijatelj je prodro u Krašić sa 6 tenkova i nešto ustaša. Naši borci izgubili su glavu te se prepali tenkova i u paničnom bjegstvu povlačili se iz Krašića prema Prekrižju. Komandanti bataljona nisu se snašli i nisu držali svoje jedinice u svojim rukama, nego su zajedno nastavili bijeg sa svojim borcima. Da je bilo malo više snalaženja mogli smo uhvatiti dva tenka. Proleterska brigada nalazila se u to vrijeme na položajima oko Prekrižja i Lovića Prekriškog i nije imala mogućnosti da na vrijeme pritekne u pomoć II. i III. bataljonu IV. brigade.

Narod je u okolini Krašića loše primio ustaše, koji su ponovo došli u Krašić, ali je bilo pojedinaca koji su se radovali. Ovom prilikom ustaškog upada u Krašić ustaše su ubili 4 borca III. bataljona IV. brigade i jednog živog uhvatili. Ovo je za nas jedan osjetljivi udarac. Pokazala se samostalnost kod komandnog osoblja ovih bataljona, koja je dovela do ovog poraza. Ustaše su još istog dana napustile Krašić. Naknadno smo saznali da je tada bio u Krašiću zapovjednik Karlovca, Tomašević.[5] Mogli smo ga zarobiti, da je bilo više snalaženja, kao što smo to i napred spomenuli.

[1] Jastrebarsko

[4] Vidi: Dok. br. 32 i Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 33, 138. i 147.

[5] Ivan Tomašević ,

Iza toga spremili smo akciju na Samobor. U to vrijeme u Samoboru bila je mala ustaška posada, te smo prema tome i izradili plan. Akcija je izvedena od 11. na 12. ov. mj. Borci su se radovali kada su kretali na ovu akciju, jer znadu da će ta akcija široko odjeknuti. Drugovi iz Proleterske brigade tražili su da njihovi bataljoni sudjeluju u ovoj akciji.

Pokret je bio veoma naporan, jer je trebalo izvršiti veliki marš u jednom danu, i u protivnom slučaju mogla bi naša namjera biti otkrivena i akcija onemogućena. Za vrijeme puta do Samobora jedan partizan pao je u nesvijest zbog velikog napora. Sela kraj koja smo prolazili bliže Samobora, još nisu nikada vidjeli toliko partizana i čudili se od kuda tolika vojska.

Prije samog Samobora, doznali smo da se tamo nalaze Njemci koji su stigli dan prije našeg napada. Kod naših boraca nastala je mala zabrinutost zbog tih vješti pogotovo kad su doznali da je preko hiljadu Njemaca. Mi nismo mogli odustati od akcije nego smo naredili da krećemo dalje i da se akcija na brzinu izvrši.

Komandant[6] XIII. brigade nije isturio na određeni položaj svoje bataljone, zbog toga što je doznao da se u Samoboru nalaze Njemci. Rekao je da je nemoguće izvršiti akciju sa ovim snagama te da bi trebalo od akcije odustati. II. bataljon IV. brigade također nije izvršio svoj zadatak, jer nije na vrijeme stigao na određeni položaj, a nije izvršio svoj zadatak ni I. i III. bataljon IV. brigade.. .

Sa operativnim štabom nalazio se i IV. bataljon IV. brigade sa kojim smo ušli u sam Samobor. U Samoboru sve je bilo mirno. Nitko se nije nadao da bi mogao Samobor biti napadnut. Njemci su spavali po raznim kućama, a mi smo se dali na posao, pretraživajući kuće, da zarobimo Njemce. Došli smo do vile Dr. Gušića,[7] gdje su se nalazili Njemci, sa konjima, i tu na spavanju uhvatili 5 Njemaca. Pošli smo dalje i našli još dvojicu. Odmah smo pristupili evakuaciji konja. Zarobljeno je 21 konj i 7 njemačkih vojnika. Sve se je radilo na brzinu...

Građani Samobora sa čudom su gledali partizane. Do tada nikada nisu vidjeli našu vojsku. Za njih je to bila velika senzacija i iznenađenje. Svi [su] nas pitali da li ćemo ostati stalno u Samoboru i pokazali velike simpatije za našu vojsku. Pokazivali nam kuće gdje se nalaze Njemci i ustaše. Za čitavo vrijeme dok smo bili u Samoboru a to je trajalo od prilike jedan sat, nije pao ni jedan hitac, kako s naše, tako i sa neprijateljske strane. Naš prilaz i ulazak u Samobor bio je sjajno izveden, samo da su sve jedinice u cijelosti izvršile na-

[6] Rade Bulat
[7] Dr Branko Gušić

ređenje, uspjeh bi bio potpun. Kad smo se vraćali iz Samobora, počela je paljba. Njemci su tukli iz bacača, a čuli su se i zvukovi motora iz Zagreba, t. j. cestom u pravcu Zagreba.

Naš dolazak u Samobor će imati jakog odjeka u cijeloj Hrvatskoj. Za Pavelića je ovo jedan od teških udaraca, kad se partizani pojavljuju čak u Samoboru i to baš onda, kad on tamo vrši koncentraciju snaga za ofanzivu na Zumberak. Ovim našim gestom vjerujemo da smo za nekoliko dana odgodili neprijateljsku ofanzivu jer smo neprijatelja iznenadili.

Naši [su] borci veoma zadovoljni ovim pothvatom, ali su mnogi i nezadovoljni, jer nisu zadatak izvršili. Mnogi su se uvjerili, da je napad bio moguć ma da su Njemci bili u Samoboru. To što smo doveli zarobljenike, još više je podiglo moral boraca obiju brigada jer sada vide da je moguće voditi borbu i protiv Njemaca. Njemci koje smo zarobili plaču kao ljuta godina. Stalno pitaju da li će vidjeti svoje familije. Među zarobljenima 4 su starca preko 40 godina, a jedan mladić od 17 godina. Oni [su] svi rodom iz Bačke. Kažu da se kod njih sad provodi mobilizacija od 17 — 50 godina. Među njemačkim oficirima imade i oficira izdajnika Nedića. Imade među njima i Srba — Nedićevih četnika. Oni svi pa i Nemci imadu kokarde s mrtvačkim glavama. Ovim Njemcima piše u legitimaciji, da pripadaju SS trupama. Ova petorica koji se nalaze kod nas bit će poslani Vama. Ako ćete moći dobiti kojeg našeg druga za njih neće biti loše. Nadalje su Njemci izjavili, da jè njima dosta rata. Da se oni neće boriti protiv »partizana«. Kažu da još nikad nisu vidjeli ovako »veliko brdo«.

Narod je akcije naše vojske, koja je provodila u Zumberku, sa velikim oduševljenjem primio. Iz okolice Kalja svakog dana stižu Komandi područja novčani i ostali prilozi na našu vojsku. Ovo je velika prekretnica u držanju ljudi oko Kalja. Mnogi su prilikom bijega ustaša plakali od straha da ćemo ih mi potući, a sad kad vide da je njihovo mišljenje bilo netačno vesele se partizanima. Političke prilike se u Zumberku mnogo menjaju u našu korist — u korist Narodno-oslobodilačke borbe. One greške koje su bile još ljetos učinjene u Zumberku sada su ispravljene. Ustaška bojna koja je bila formirana od Zumberčana potpuno se rasprsla. Svi su Zumberčani dezertirali i svakog dana po koji dolazi na Komandu područja da se javi i donese svoju pušku i odijelo. Iz Stojdrage javili su nam se neki ustaše iz okolice Osijeka, da bi željeli pobjeći do nas, ako mi nećemo da ih pobijemo. Javili smo im da dođu. Dok pišem ovaj izvještaj možda su već stigli. Iz Bubnjaraca juče su došli 3 ustaše i javili se sa oružjem, ali su tražili da ih pustimo njihovim kućama. Još su kod nas, ali smo odlučili da ih pustimo kući, iako je to protivno na-

redbi G. $-a. To smo učinili zbog toga jer su nam oni obećali da će pozvati i druge svoje poznanike da se jave partizanima, koji će ih osloboditi patnja koje doživljavaju u rovovima. Prema izjavama ovih ustaša, kao i izvještajima koje primamo izgleda da je nastupila velika demoralizacija u njihovim redovima. Mi smo u vezi s tim izdali letak u kojem pozivamo ustaše na predaju. Taj letak vam u prilogu dostavljamo.[8] Ovo je treći letak kojeg smo izdali do sada.

U posljednje vrijeme provodimo mobilizaciju u cijelom Žumberku. Do sada mobilisali smo ukupno 116 omladinaca. Jedan dio, koji je htio ići u brigadu, uputili smo u brigadu, a drugi je ostao u terenskoj četi. Terenska četa preraštava u bataljon. Ona broji sada 103 partizana.

Komandni kadar terenske čete dosta nam je slab. Kotarski komitet koji treba partijski da radi sa ovom četom slabo joj posvećuje pažnje na izgradnji kadrova. Tako nam je posao dosta otežan, jer uglavnom mi moramo sami da se brinemo oko vojno-političke izgradnje ove čete.

Komanda područja također ne radi osobito, jer nema dovoljan broj iskusnih ljudi u tom radu, ali je stanje ipak bolje nego što je bilo na početku. Jasno da naša Komanda područja nije ono što je komanda područja na Vašem teritoriju, ali ipak nam mnogo pomaže kod organizacije narodne vlasti i u pogledu obavještajne službe. Obavještajna služba prilično nam je dobra. Znademo uglavnom na vrijeme što se zbiva u Karlovcu, Ozlju, Samoboru pa i u Zagrebu i drugim okolnim mjestima.

U Krašiću još uvijek postoji naša komanda mjesta, koja uglavnom radi po obavještajno-informativnim zadacima i daje stražu u samom mjestu. Ona osim toga radi na pronalaženju neprijateljskih elemenata i suzbija širenje »pete kolone«, koja je bila prilično jaka u ovom dijelu.

Na sektoru naše zone prilično HSS djeluje u zadnje vrijeme, naime pokušava djelovati. No oni nemaju nekih velikih rezultata, ali ipak sprečavaju uspješnu mobilizaciju omladine u našu vojsku.

U Zumbcrku smo organizirali do sada N. O. O.-e u dvije općine i to u Radatovićima i Sošicama. Ovi odbori izvršavaju zadatak narodno-demokratske vlasti. Oni su prilično proradili. Ovu organizaciju provodimo uz pomoć O. K. Pokuplje. Sada radimo na tome da se organizira općinski odbor u Vivodini i Kostanjevcu. Mi smo donijeli zaključak da općinu Sošice podijelimo u dva dijela, i to na Sošice i Kostanjevac. To smo odlučili zbog toga, jer je ova općina prilično široka, a jedan dio pučanstva su katolici, a drugi su unijati.

‘ Navedeni prilog nedostaje.

Oni će ovako bolje raditi. To je bila želja samih žitelja ove općine pa smo odlučili tako postupiti. Po selima ovih općina su uglavnom svuda organizirani seoski N. O. O.-i. Kad bi imali potrebni broj sposobnih političkih radnika, politički i organizacioni rad bio bi mnogo bolji nego što je sada. Uslovi su za politički rad sad dosta su povoljni.

Neprijateljska ofanziva o kojoj smo Vam javili još nije otpočela. Neprijatelj je uglavnom skoncentrisao vojsku oko Samobora, Jaske, Dragnića, Ozlja i Metlike.[9] No, za sada još ne pokušava da nas napada. Mi smo uvjereni da neku ozbiljnu ofanzivu protiv nas za sad ne može poduzeti, ali izgleda da ova koncentracija njegovih ranijih snaga oko Žumberka imade cilj osporiti našu ofanzivu, kako bi neprijatelj na taj način mogao izvršiti ofanzivu na našu vojsku na drugim sektorima. Vjerojatno mu je cilj da nas ovdje pasivizira sa ovim malim kontigentima, da nas uglavnom ne pusti bliže Žumberku i tako da može vršiti pritisak u Bosni. Možda će čak pokušati sa nekom kaznenom ekspedicijom na Žumberak, ali mi ćemo svaki pokušaj sprečiti. U svrhu da možemo i dalje vršiti ofanzivu odlučili smo jedan dio težih ranjenika poslati na Kordun na liječenje. Mi smo to već izvršili. Poslali smo po Vašem odobrenju oko 80 drugova. Prebacivanje ovih drugova preko Kupe dosta je loše ispalo, jer je veliki broj za jednokratno prebacivanje. S njima smo poslali I. bataljon IV. brigade da ih otprati, a nakon toga da se odmah vrati u sastav svoje brigade.

Kod boraca i štaba IV. brigade javlja se težnja za povratak na Kordun. Oni gotovo negoduju što se već nisu vratili natrag. Izgovaraju se sa svim i svačim samo da bi mogli otići odavde. U prvom redu nisu zadovoljni sa ishranom i to uglavnom od onda kad su saznali da do daljnjega ostaju ovdje. Mi smo skrenuli pažnju njihovom štabu da suzbije ovakve tendencije kod svojih boraca,.jer su oni vojska koja nije vezana samo za jedno područje, nego da budu tamo gdje ih više komande odrede. . .«

». . . Zasada poduzeli smo što je potrebno da razbijemo neprijateljsku ofanzivu. Bataljoni su stavljeni na dominantne položaje, istovremeno dali smo i borcima 4 dana odmora.

Kad smo slali naše ranjenike na Kordun, mnogi ljudi i žene plakali su, da ih neka ostavimo ovdje, da će oni za njih učiniti sve da što prije ozdrave. Ovo je također jedan od dokaza, kako se narod

* Radilo se o grupiranju okupatorsko-kvislinških snaga određenih za tzv. Četvrtu neprijateljsku ofenzivu (dijelova njemačke 7. SS divizije »Prinz Eugen«, talijanske divizije »Lombardia«, 13. ustaške bojne, ustaške posadne bojne iz Zagreba i drugih manjih jedinica). U toku te ofenzive, neprijatelj je na prostoru Žumberka izvodio samo demonstrativne napade kako bi partizanske snage vezao uz to područje.

politički drži u ovim krajevima. Likvidaciju ustaša narod je dobro prihvatio, t. j. onih koji su bili zarobljeni u Krašiću.

U zajednici sa 0. K. Pokuplja izdali smo list »Rodoljub«. Koncept toga lista šaljemo Vam na uvid i odobrenje za štampu. Javite da li ga možemo izdavati ili ne. Isto tako Vam šaljemo primjerak »Radio vijesti« koje izdajemo svaki dan.[10] Za sada nam ponestaje papira pa ćemo morati ograničiti izlaženje »Radio vijesti« na tri puta tjedno.

Pokuplje:

Terenska četa u Kljuki u zadnje vrijeme dosta je pasivna. Do te pasivnosti došlo zbog toga, jer ona daje osiguranje za prebacivanje raznih drugova do nas i do G. S-a, a i radi toga jer je na tom sektoru mnogo ustaša. Kod njih vlada prilična panika. Stalno govore o nekoj ofanzivi, koja se sprema na njih. U zadnje vrijeme oni su uspjeli izvršiti malu mobilizaciju u svoju četu. Mobilizirali su 20 novih boraca. Tako ova četa broji sada preko 70 ljudi. Kad smo mi ostavili tu terensku jedinicu imala je svega 20 boraca.

Politički rad im se odvijao uglavnom na održavanju manjih sastanaka i konferencija. U zadnje vrijeme, od zadnjeg izvještaja, održali su miting u Lučelnici, Kravarskom, Pokupskom i Šišljaviću. Disciplina jednog dijela njihovih boraca je dosta loša. Loša je radi toga jer je i sam komesar čete dosta slab i ne zna organizirati pravilan vojno-politički rad među partizanima. HSS je na njihovom terenu dosta aktivna. Neki Urban" dosta im smeta kod mobilizacije seljaka u partizane. On govori, da neka narod čeka dok ga Maček[12] ne pozove.

Moslavina:

Iz Moslavine još uvjek nismo primili izvještaja. Kao što smo Vam javili u zadnjem izvještaju poslali smo tamo jednog oficira da ispita stanje njihovog odreda.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar:[13]

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1474, reg. br. 2— 1
Zbornik VII, tom IX, knj. 3, dok. br. 30, str. 107-117.

[IU] Navedeni primjerci »Rodoljuba« i »Radio vijesti« nedostaju.

[11] Stjepan Urban

[12] Vladko Maček

[13] Tada je politički komesar Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske bio Marko Belinić.

34

1943, siječanj 17.

Pismo Okružnoga komiteta SKOJ-a Novo Mesto Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku s prijedlozima o suradnji

17.1. 1943.

POKRAJINSKOM KOMITETU SKOJ-a
Z/*HRVAŠ KO*

Naše Okrožje je na meji s Hrvaško na Gorjancih. Radi tega bi nas zelo veselilo, če bi imeli z vami redno zvezo. Lahko bi si izmenjali svoje iskušnje pri mladinskem delu in stem bi svoje iskušnje obogatili. Naš kontakt bi bil v prvi vrsti pismen preko Gorjancev. Če bi pa kdaj lahko stopili v poseben kontakt, bi mi z veseljem prišli na sastanek na vašo stran. Zelo nas zanimajo vaše metode dela z mladino pri SKOJ-u in Savezu Mlade Generacije, v vanjski in v zaleđu, na osvobojenem in okupiranem ozemlju, kako mladino pritegnjete, kako je vzgajate, kakšno konkretno delo ji daste i td.

Prosimo vas, da nam radno pošiljete vse vaše mladinske publikacije, kod se »Mladi komunist«, »Omladinski borac«, »Pionir«, »Omladinska borba« i td. Pa tudi za nazaj nam pošljite, če prav je že več mesev staro. Ražen tega vas prosimo, da bi nam poslali kakšnokoli literaturo o mladini v SSSR, članke, podatke in t.d. To najbolj potrebujemo. In če imate kakšne edicije mladinske K. I. v Moskvi v nemškem ali drugem jeziku. Literature nam najbolj primanjkuju.

Ker nismo mogli prisostvovati I. Antifašističkem kongresu omladine v Bihaću, ker smo bili prekasno obvešćeni, zato nas zelo interesira, kako je bilo tam, kakšni referate so bili, kakšna rezolucija je sprieta i td. Zelo nam je žal, da nismo mogli priti na kongres. Pri nas je mladina zelo navdušena, posebno radi edinstva mladine vseh narodov Jugoslavije v proti fašistični borbi. Z navdušenjem pozdravlja mladina v Novomeškem okrožju bratsko Hrvaško in drugo mladino. Naša skupna borba nam daje že večjo moč in vstrajnost v borbi protiv zverinjskemu fašizmu in domaćih izdajalcem.

Ker smo si sosedi in smo mi na meji, za to bodo naše tesne in prijateljske zveze še bolj zbližale Hrvaško in Slovensko mladino v skupni borbi.

Pokrajinske komitetu SKOJ-a za Hrvaško in vsej mladine na Hrvaškem pošiljamo tople bratske in borbene pozdrave.

Za Okrožni komitet SKOJ-a NOVO MESTO

Sekretar:
Spelea[1]

Original, strojopis
Sign., A1HRPH, SKOJ- 3/180

35

1943, siječanj 17.
Crikvenica

Iz izvještaja Komande Talijanskoga Petoga armijskog korpusa Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« o akcijama partizana na području Žumberka

»TELEGRAM

Datum otpreme 17.1. 32 —XXI
i u 20.20 časova
čas prijema 17. I. 43 —XXI
u 22.30 časova

OD KOMANDE V ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE - OPER. ODJELJENJU
i radi znanja,

KOMANDI XI i XVIII ARMIJ. KORPUSA

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE
Br. 901
Stiglo 18 sij. 1943-XXI

Br. 704/0p.

[1] Vida Stanič

NOVOSTI U 18 CÀSOVA DANA 17 TEK.

Pokreti partizana:

1) Utvrđeno da su još uvijek jake partizanske jedinice[1] u zoni Vivodina (Samobor LI —CD), Oštre (MN — CF), Visoče (LI —CF), Kordići (Kl — CF), Kostanjevac (MK —CD), Prekrižje (MK —CD). . .«

».. .3) Dana 15 o. g. primjećen prolazak oko 500 partizana preko Kamanja (Samobor KI-BU), koji su dolazili iz Žumberka (Samobor IH —KI —CK) i bili upućeni u zonu Periasica[2] (Karlovac MK-AT).

Divizija »Lombardia«:

Dana 16. o. m. naš odred izvršio izviđanje u zoni Kamanje i utvrdio da su partizani prešli Kupu 15. o. m.[3]

Noću uoči 17. o. m. voz-cisterna, upućen za Italiju, iskliznuo iz šina u blizini stanice Kamanje (Samobor LI — BZ) a zatim bio napadnut od partizanskih formacija[4], koje su uspjele da zapale 22 kola-cisterne. Kod naše pratnje 2 crnokošuljaša mrtva, 3 vojnika i 2 crnokošuljaša nestali. Poslata na mjesto pojačanja i izvršena artiljeriska paljba od Ozlja. . .«

». . . GENERAL GLORIA[5]«

Original, strojopis, na talijanskom jeziku
Sign., AVII, Arhiva talijanska, kut. 18, reg. br. A/6

Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 155, str. 408 — 409.

[1] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar« i Četvrta NOU brigada.

[2,3] Trinaestoga siječnja Prvi bataljon Četvrte NOU brigade prebacio se s ranjenicima iz Žumberka na Kordun.

[4] Vidi dok. br. 43.

[5] Alessandro Gloria

36

1943, siječanj 18.
Zagreb

Izvještaj Povjerenstva PK SKOJ-a u Zagrebu, Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o političkoj situaciji i organizacijskom stanju skojevskih organizacija na području Povjerenstva

POKRAJINSKOM KOMTTF.TU SKOJ-a

Z/\ *HRVATSKU*

Dragi drugovi,

Primio sam od Vas dosada tri pisma, zatim pismo C.K. SKOJ-a po pitanju zimske pomoći, kao i pismo C.K. SKOJ-a upućeno našem komitetu povodom našega rada.

Samo pismo C.K. SKOJ-a mnogo mi je pomoglo u vezi sa organizacionim pitanjem SKOJ-a kao i S.M.G. te je dalo jasnu perspektivu za naš rad. U vezi sa pismima koja sam dobio od Vas smatram da u Vašem pismu u kojem pišete o organizacionim promjenama koje su nastale t. j. ispravkama nije istaknuto nekoliko pitanja na koja tražim od vas objašnjenja i to:

1/ U pismu C.K. SKOJ-a ne govori se o skojevskim jedinicama dok u vašem pismu vi to podvlačite.

2/ Povodom promjene imena na skojevske jedinice na mjesto aktivi nije rečeno ništa o opštinskim i reonskim rukovodstvima da li će taj naziv ostati ili će biti naziv opštinski, reonski aktivi, kako smo to sa drugom Milom[1] iz C.K. SKOJ-a razgovarali pred moj polazak. U pismu C.K. SKOJ-a govori se o opštinskim rukovodstvima.

3/ O S.M.G. trebala bi malo detaljnija objašnjenja i to za neoslobođeni teritorij.

Mi smo prišli sprovađanju direktiva iz Vaših pisama, a mojim dolaskom ovamo[2] vršene su preinake na reonske aktive. Cirkular po kojem treba slati izvještaje nismo primili i ako Vi pišete da se treba po njemu slati izvještaje. U zadnjem pismu također pišete, da šaljete pisma direktivna direktno na mene dok materijal direktno na organizacije, ne znam zašto ovo drugo pišete kad i materijal dolazi na mene po jedan ili dva primjerka.

U vezi sa konferencijom koja je već održana nismo mogli poduzeti ništa po pitanju delegata za istu jer smo pisma dobili nekoliko

[1] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.

[2] O dolasku Milutina Baltića u Zagreb, vidi »Građa« III, dok. br. 318, i 324. bilj. 23.

dana prije konferencije. Ta prva dva pisma dobili smo nakon pet tjedana, kako je pisano prvo pismo.

Prilažem Vam detaljan izvještaj po okruzima kojeg smo primili zadnje vrijeme. Od zadnji puta što sam Vam pisao[3] novo je to da smo dobili izvještaj iz Varaždinskog okruga. U ovom okrugu rad je vrlo mlad, ali je bilo prilično uspjeha. Formiran je O.K. SKOJ-a a našim radom obuhvaćena su tri kotara i to: Varaždin, Ivanec i Ludbreg. Okružno rukovodstvo tek je formirano i nije se još povezalo sa partizanskim jedinicama na svojem terenu. Po pitanju mobilizacije za partizane nisu učinili mnogo, pa čak i sami neki SKOJ-evci odazivaju se u domobransku vojsku.— Pojava partizana u tom kraju imala je dobrog odjeka na omladinu, ali SKOJ-evske organizacije još vrlo mlade nisu uspjele tu omladinu organizaciono obuhvatiti. Osim toga represalije neprijatelja utiču i na neke SKOJ-evce koji se iz bojazni odazivaju u vojsku.

U krapinskom okrugu radom su obuhvaćene dve opštine. U ove dve opštine rad je pokrenuo drug[4] za kojega smo Vam već javili da smo ga poslali u taj okrug. Sada taj je drug povezan sa partijom u tom okrugu te će rad na teritoriju čitavog okruga imati više uspjeha.

Iz bjelovarskog okruga prilažem Vam izvadak iz partijskog izvještaja[5]. SKOJ-evskog rada u tom okrugu tako rekuć nema.

U Zagrebu sada je sređeno svih pet rajona, sada se sređuje studentski sektor i reorganizira njihovo rukovodstvo. U jednom rajonu uhapšena su dvojica SKOJ-evca, ali je provala lokalizirana. Teror i hapšenja stalno se povećavaju naročito u ovo zadnje vrijeme.

Povodom naredbe stožera ustaške mladeži za grad Zagreb da se sva muška mladež ima prijaviti u tabore ustaške mladeži radi upisa u iste, mjesna organizacija izdala je letak koji [je] imao dobrog odjeka među omladinom. Prema dosad raspoloživim podacima ustaška naredba imala je slabog uspjeha.

Poslije zadnjih hapšenja i gubljenja veza broj SKOJ-evaca u mjestu mnogo se je smanjio, ali organizacija je ponovo oporavila se i kroz kratko vrijeme broj članstva će se prilično povećati. Spajanjem radničkog i srednjoškolskog sektora pokazalo se je prilično koristi, ali [i] poteškoće, jer su naučnicima mogući sastanci jedino na večer, a to vrijeme jeste najnepogodnije za sastanke.

[3] Vidi Izvještaj Milutina Baltica upućenog PK SKOJ-u od 29. prosinca 1942. g., »Građa« III, dok. br. 346.

[4] Josip Kolar

[5] Navedeni prilog nedostaje a prema partijskom izvještaju od 15. prosinca 1942. g. na bjelovarskom okrugu postojala su 3 aktiva s 10 članova SKOJ-a, ali su od tih 10, šest uhapšena. Vidi »Građa« III, dok. br. 324.

Mobilizacija za partizane sada je malo otpočela, ali još uvijek kanali za prebacivanje jesu velik problem. Omladinaca ima mnogo koji hoće ići u partizane i to u Zagrebu dok po okruzima nije takovo stanje. Stoga smo dali direktivu Zagrebačkom okrugu za mobilizaciju SKOJ-evaca jer ih je broj u tom okrugu prilično velik. Sa tom mobilizacijom treba se dati podstreka i ostaloj omladini koja se još uvijek plaši represalija neprijatelja.

Uspostavili smo samostalne veze sa Cazmanskim, Krapinskim i Zagrebačkim okrugom dok za Varaždinski okrug služimo se partijskom vezom.

Veze su prilično ekspeditivne, ali sama rukovodstva na terenu još su u tom pogledu slaba. Što se tiče naših veza za ovu poštu kao i materijal mogli bi se služiti kanalom preko Čazmanskog O.K. Od nas do njih stigne pošta za tri dana samo kakve su veze dalje preko Banije. O tome smo pisali O.K. Čazma. Druga mogućnost jest u koliko može sa svoje strane Žumberački O.K. SKOJ-a da organizira kanal. Drugih mogućnosti za sad mi nemamo ovdje.

Uskoro ćete dobiti geštetner i crtača za vašu tehniku.

»Omladinsku borbu«, Ant. faš. mitinzi omladine u Moskvi, članke drugova Ribara[6] i Dugonjića[7] posebno umnožene, smo primili. Ako je ikako moguće šaljite svakog materijala po pet primjeraka kako bi mogli odmah poslati svakom okrugu po jedan primjerak a oni kod sebe imadu mogućnosti da ih umnože. Naročito »Omladinsku Borbu« koju mi ovdje za sad ne možemo umnažati pa da je dobiju bar O.K.

Naše organizacije kao kontakt s njima tek su počele da oživljavaju te im se je i naš rad mnogo povećao. Međutim ovakovo Povjerenstvo[8] ne može obavljati sve te poslove, te ujedno obići pojedine okruge što se pred nas postavlja za najskorije vrijeme. Za proširenje Povjerenstva ja sam vam poslao prijedlog za druga Miku Sisčana,[9] ali vi mi o tom niste ništa odgovorili. Za povjereništvo dolazi **u** obzir i sekretar[10] mjesne Zagrebačke organizacije, javite što prije vaše mišljenje o tim prijedlozima.

* Ivo Lola Ribar
[7] Rato Dugonjić
* Odnosi se na Povjerenstvo PK SKOJ-a u Zagrebu, vidi bilj. 3.
[9] Mika Spiljak
[10] Mirko Peršen

Brojčani pregled SKOJ-evskih organizacija

Okrug	Kotar	Broj aktiva	Broj iktivista	Odb. S. M G.	Ukupno	Pionir
Zagrebački 7 čl. 0. K.	Zagreb K. R." ne postoji	21	103	5	283	1 gr- 4 čl.
	Sv. Ivan Zelina K. R. 4 člana	5	21	2	50	
	Dugo Selo	4	21		61	II gr. 9 čl.
	Stubica K. R. 5 članova	2	15			
	Ukupno	31	160	7	394	3 gr. 13 čl.
Varaždinski 0. K. 3 čl.	Mjes. Varaždin tri sela	3	45 17		III M. K. Varaždin 24 vrši funkciju K. K.	
	Ivanec K. R. 3 člana		10		20	
	Ludbreg K. R. 6 članova	5	30			
	Ukupno		102		156	
Kotarevi: Čakovec, Prèlog, Novi Marof nisu obuhvaćeni						
Ćazmanski O. K. 4 čl.	Obuhvaća: Čazmu, Kutinu Sisak kotareve koji imadu svoja kot. ruk.		170		310 Izvješta 7 tjedan	pred a
Bjelovarski okrug	... Organizaciono SKOJ.....[12] 3[6] n. SKOJ-evaca					
Krapinski okrug			15			
Zgb. MK —4 čl.	Mj. Zagreb	32	350	Od toga 50 studenata 300 rad. i int.		
Ukupno			797 SKOJ-evaca			

Dok se je broj članstva povećao u okruzima u Zagrebu je mnogo pao iz razloga koje sam već naveo u ovom pismu. Ne mogu Vam

[11] Kotarsko rukovodstvo
[12] Vidi bilj. 5.

ovog puta poslati obračun kao i novac jer sam novac primio samo od zagrebačke organizacije, a isti podmiruje naše vlastite potrebe.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

18 —1 — 43. g. Drugarski pozdrav:[13]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-3/18la

37

1943, siječanj 18.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o održanom partijskom savjetovanju pri Štabu Treće operativne zone NOV i PO Hrvatske, situaciji u okrugu, te sjednici Okružnoga komiteta, održanoj 5. siječnja 1943. godine

O.K. K.P.H.
Bjelovar

POVJERENIŠTVU C.K. K.P.H.
ZAGREB

Dragi drugovi!

Poslali smo Vam Izvještaj još 16. XII. 1942. g. u kojem smo iznijeli rad i stanje organizacije u našem okrugu. U tom smo izvještaju zamolili da nam pošaljete kritiku samog izvještaja kao i upute kako se izvještaji pišu. Međutim Vi na to ne odgovarate kao da izvještaj niste ni primili. Javite nam što je s time.

Naš 0. K. je dobio poziv za savjetovanje koje je održano 25. XII. 1942. pri Štabu III. Oper. Zone i mi smo se odazvali tom pozivu tako, da su išla na to savjetovanje 3 člana okružnog i 3 člana kotarskih komiteta. Savjetovanju je prisustvovao drug Vlado,[1] sekretar C.K. K.P.H. i sa njime smo održali poseban sastanak.

[13] Dokument je bez potpisa, u to vrijeme rukovodilac Povjerenstva PK SKOJ-a u Zagrebu bio je Milutin Baltić.

[1] Vlado Popović

Na samom savjetovanju smo podnijeli izvještaj o stanju naše organizacije kao i na posebnom sastanku našeg O.K. s drugom Vladom. — Na tom posebnom sastanku saopćio nam je drug Vlado da iz našeg O.K. odlazi drug Bijeli[2] i da ostaje na radu u Slavoniji gdje će — kako kaže drug Vlado — više dati, a mjesto Bijelog ušao je u naš O.K. drug Sijedi,[3] dosada član O.K. Čazma.

Zatim nam je savjetovao drug Vlado da formiramo neku bazu (centar) O.K. iz kojeg bi se centra rukovodilo radom. Mi smo do sada radili ovako (a po savjetu druga Cule-a)[4] da je sekretar O.K. obilazio Kot. Komitete i tako kontrolirao rad. Drug Vlado nam je dokazao da je to neispravan način rada i mi smo zaključili da svakako formiramo taj centar.

Na tom smo sastanku zaključili još i to da se formira jedna četa partizana koja bi stalno operirala na našem terenu (otprilike, od pruge Bjelovar-Kloštar, do pruge Križevci — Koprivnica) i čiji bi zadaci bilo pomaganje radu O.K. kod mitinga, mobilizacija i vršenja manjih akcija. U tu svrhu je odlučeno da prvi Bilogorski bataljon dade 15 boraca, a ostale Kalnički Partizanski Odred.

Također je konstatirana i slabost našeg O. K. kao i potreba pojačanja bar još s jednim ili dvojicom sposobnih političkih radnika. Drug Vlado je obećao da će nam dodijeliti jednog druga na rad ako to bude moguće. Isto se obraćamo i na Vas da imate to u vidu i da nam prvom prilikom pošaljete jednog druga za politički rad na terenu.

Na povratku sa savjetovanja održali smo sjednicu O.K. i to 5. I 1943. s koje sjednice ćemo Vam i podnijeti izvještaj. Sjednici su prisustvovali članovi O.K. osim druga Zvonka[5] (odgovornog za Križevce). Dnevni red sjednice bio je slijedeći: 1) Izvještaj (druga sekretara)[6] sa savjetovanja, 2) izvještaji po radu: Partijska organizacija, 3) SKOJ i SMG, 4) N.O.O. i AFŽ, 5) Tehnika, 6) Agitprop, 7) Partizani, 8) Vojska (N. D. H.), 9) HSS, četnici, 10) N.P., 11) Honorar polit, radnika, 12) Kritika i samokritika, 13) Obavještajna služba i veze, 14) Čitanje dopisa, 15) Raspodjela materijala i obračun.

Drug sekretar iznosi ukratko najvažnije tačke sa savjetovanja. Naglašava pritom da su naši prvi zadaci, mobilizacija i popularizacija AVNOJ-a i Narodno-oslobodilačke vojske. Također naglašava potrebu učvršćenja našeg O.K. tako da O.K. postane zbilja ruko-

[2] Ivan Božićević
[3] Stjepan Kenđel
[4] Dušan Čalić
[5] Franjo Zajšek
Ivan Matačić

vodstvo u radu, a ne da se gubi u sitnicama kao što je ranije bio običaj: (Prije se, naime radilo tako da su članovi 0. K. išli po selima i osnivali N.O.O.). S tim u vezi je napomenuo i to da treba raditi i na osamostaljivanju Kot. komiteta (koji su za sada vrlo nesamostalni) tako da i oni postanu zbilja rukovodstva u svojim kotarevima.

Sada slijede izvještaji po Komitetima — Partijska organizacija. Brojčano stanje partijske organizacije u kotarevima Bjelovar, Đurđevac i Križevci je jednako kao što smo iznijeli u prošlom izvještaju. — Jedino smo K.K. Bjelovar pojačali za 1 druga tako da sada ima 5 članova.

Znatno se je promijenila situacija u kotaru Koprivnica. Tu je stanje ovakovo:

K.K. ima 6 članova (5 legalnih i 1 ileg.)
3 partijske jedinice po 3 člana
4 kandidatske s 14 članova

Nakon tog izvještaja došlo je do diskusije između druga Sijedog i druga sekretara po jednom pitanju o kojem ćete Vi dati presudno mišljenje. Pitanje se sastoji u slijedećem: K.K. Koprivnica ima 6 članova, a tri part, jedinice. Drug Sijedi tvrdi da taj K.K. može imati najviše 3 člana tj. iz svake jedinice da uđe po jedan drug u K.K. Obrazlaže svoj stav time tvrdeći da se jedino tako i tim putem stvaraju partijski forumi. To je put odozdo prema gore i najprije jedinice a onda iz jedinica se biraju opć., kotarski, pa okružni.

Drug sekretar tvrdi da to nije jedini put i jedini način stvaranja part, organizacija i foruma, nego da se mogu i drugim putem (putem odozgo — prema dolje) postavljati partijski forumi ako to prilike zahtijevaju. A mi se nalazimo baš u takovoj situaciji u kojoj nam ovaj drugi put više odgovara i koji je korisniji za naš rad. Kad bi postupili onako kako kaže drug Sijedi trebali bi čekati dugo vremena da uspostavimo sve potrebne forume i time ne bi bilo rukovodstava u radu, a u koliko bi i postojala bila bi slaba. Na pr. K.K. Križevci ima 4 člana, a nema sada nijedne part, jedinice. — Drug sekretar dopušta da je onaj način koji predlaže drug Sijedi ispravniji i normalniji i taj se način ne odbacuje, ali njega ćemo primijeniti tamo i onda gdje dopuste prilike, a za sada smo prisiljeni da se služimo drugim načinom organizacije. — Treba biti elastičan u radu i snalaziti se te prema prilikama odabrati najprikladniji način rada, a ne držati se samo jedne određene šablone i po njoj raditi. —

Učinjeno je kako je rekao drug sekretar no svakako želimo da Vi u tom dadete konačni sud, jer to drug Sijedi zahtijeva.

Po završetku izvještaja slijedi kritika izvještaja. Kao glavna slabost naše partijske organizacije uzeta je; nesamostalnost srednjih rukovotstava (kot. komiteta) i partijskih jedinica, nedovoljna

čvrstoća tih naših organizacija i premalen broj partijaca zbog čega se i ne provode u život sve odluke viših partijskih foruma.

Zaključak je donesen u tom pravcu: popravljanje tih slabosti — Zatim je donesen zaključak da se izvrši podjela rada (kod kot. kom.) po sektorima, a ne po selima i općinama kao što je dosada bilo.

Potom je zaključeno da se formira baza O.K. koju smo nazvali biro okružnog komiteta i u koji su ušla 2 člana i to drug sekretar i drug odgovoran za tehniku. — Formiranje baze smo uzeli kao prvi zadatak.

SKOJ I SMG

Stanje SKOJ i SMG je približno jednako kao što smo iznijeli u zadnjem izvještaju. Znatnije promjene bilježimo u kotaru Koprivnica u kojem je stanje ovakovo:

Kot. komitet SKOJ-a ima 5 članova (4 druga + 1 drugarica)

Skojevsko rukovodstvo od 6 članova za jednu općinu

4 aktiva sa 18 članova

4 aktiva SMG s 20 članova

U većini kotareva nije SKOJ organizaciono oformljen i to zbog naše greške koju smo već iznijeli, a to je bila, zapostavljanje SKOJ-a. Prosto nismo našli vremena za SKOJ. To je bilo neispravno i sada nastojimo SKOJ što jače učvrstiti i oformiti (jer postoje omladinci kojima treba dati organizaciju). — Svejedno još uvijek nam je glavna ta zapreka što nas ima malo, ali nadamo se da ćemo baš za SKOJ sami osposobiti ljude.

N. O. O.

Po tom sektoru smo prilično uznapredovali tako da se je broj odbora nešto povećao.

Većina tih N.O. odbora nije dovoljno aktivna u političkom pravcu svog rada nego se uglavnom bave skupljanjem priloga za N.O. Fond i to je njihova glavna slabost.

Ukazali smo in na to i upozorili naše part, organizacije da pojačaju politički rad N.O.O.-a, a za skupljanje priloga da formiraju odbore Nar. osi. Fonda (prema Vašim uputstvima od 27. XII. 1942.). —

Postoji jedan vrlo mali broj odbora i to u kot. Bjelovar koji rade potpuno legalno i koji [su] skoro nosioci vlasti u selu.

A. F. Ž.

U tom smo radu najmanje učinili. Imamo u čitavom okrugu svega 6 odbora A. F. Z.-a. Ali da pojačamo taj rad poslali smo 3 druga-

rice na kurs u Slavoniju, tako da će njihovim povratkom i taj sektor našeg rada oživjeti.

Tehnika

Kao što smo javili bavimo se osnivanjem tehnike i nešto već imamo: to je hektograf, a u vidu imamo jedan stroj za umnožavanje što nije sigurno. No kako bilo da bilo zaključili smo da tehnika mora proraditi 15. I. 1943.

Odobrili smo drugu Pepi[7] odgovornom za tehniku da digne zajam od 20.000 kuna, jer imamo mogućnosti da kupimo dosta papira pa ćemo ga kupiti da ga imamo u rezervi.

U vezi sa stvaranjem tehnike je i naš Agitprop. Ćim tehnika proradi organiziraćemo izdavanje radio-izvještaja i letke lokalnog karaktera.

Partizani

Kako je zaključeno da se formira četa koja bi operirala na našem terenu, kontrolirat ćemo i rukovodit ćemo radom te čete. Ta je četa formirana u zajedničkom dogovoru sa Štabom Kal. Part. Odreda i broji 40 boraca. — Kontroliraćemo i rad Kal. Part. Odreda dok se bude zadržavao na našem terenu. — Dogovorili smo se još i to da ta četa ostaje sa Kalničkim odredom tako dugo dok je on na našem terenu kao i da vojnički pripada i odgovara do daljnjeg Štabu tog odreda.

U vezi s formiranjem te čete poslali smo dopis Virovitičkom O.K. i Štabu Bilogorske čete koja se nalazi na Bilogori. U dopisu njima smo predložili da spojimo našu četu i tu Bilogorsku pa da formiramo bataljon koji bi operirao sve do pruge Križevci-Koprivnica. — U koliko bi se u tom složili, obavijestili bi o tom Povjerenstvo C.K. i Štab III. Oper. Zone. — Želimo da nam Vi javite što mislite o tom prijedlogu.

Vojska (N.D.H.)

Dobro smo povezani s vojskom u Koprivničkom kotaru, kojim putem dobivamo pravovremeno obaviještenja o kretanju vojske. Tu imamo jednog druga partijski odgovornog za taj rad.

U kotaru Bjelovar smo imali također druga odgovornog za rad u vojsci, ali je ta veza prekinuta i sada radimo na uspostavljanju te veze. Uspostavljanjem i te veze te pojačanjem rada na tom sektoru imaćemo pregled kretanja vojske u čitavom našem okrugu.

[7is] Ante Dobrila

i

H. S. S.

Budući da je naš okrug pretežno hrvatski, HSS je imao ovdje najviše pristalica. Aktivnost HSS-a opaža se naročito u Podravini u Koprivničkom, a djelomično u Đurđevačkom kotaru. U ostalim je djelovima HSS pasivan i hrvatske mase u tim dijelovima simpatiziraju narodno-oslobodilačku borbu. Ako se HSS aktivira i u tim krajevima postoji mogućnost da dobije jedan dio tih masa opet k sebi. Koliki će biti taj dio ovisi o nama i o jakosti naše partijske organizacije. Ukoliko uspijemo da ih već sada što jače povežemo iskoristivši te njihove simpatije HSS će dobiti manji dio.

U Koprivničkom kotaru je imao naš jedan drug član O.K.[8] sastanak s nekim prestavnicima HSS-a kojem je prisustvovao i Magovac Božidar i na tom sastanku su oni tražili da ih se prizna kao stranku.

Naš je drug otvoreno i jasno iznio naš stav i platformu na kojoj bi mogli surađivati, međutim oni nijesu pristali na to, govoreći da ćemo mi njih trebati. — Među tim HSS-ovcima koji su bili na sastanku ima dvojica s kojima bi — izgleda — bila moguća suradnja.

Stoga smo mi postavili rad ovako: izdvojiti ovu dvojicu i s njima raditi, a preko njih, a i direktno preko naših organizacija djelovati na mase i raskrinkavati vodstvo HSS pod čiji utjecaj one još podliježu. I te mase simpatiziraju nar. oslb. borbu, ali u svim važnijim pitanjima traže savjet vodstva HSS. —

Tu se vidi slabost naše part, organizacije, jer nije uspjela raskrinkati dovoljno vodstvo HSS-a i na što smo upozorili part, organizaciju u tom kotaru, s napomenom da povede više računa o radu HSS-a.

Četnici

Opasnost četništva postoji i ne postoji. Opet sve ovisi o nama i našoj organizaciji. Srpske mase kod nas većim dijelom surađuju s nama i ako ih uspijemo još jače vezati uz naše organizacije četnička opasnost neće postojati.

Četničke aktivnosti opažaju se jedino u selima oko Koprivničke Rijeke gdje je i bio pokušaj organiziranog rada sa strane četnika koji [je] suzbijen strijeljanjem jednog četničkog eksponenta Devića. Tu će trebati jače poraditi da se spriječe i preteku četnici ukoliko bi ponovo pokušali.

— Općenito možemo reći da su mase u našem okrugu još uvijek prilično nepokretne. Tu i tamo gdje su prošli partizani opaža se gibanje koje mi moramo još jače oživiti našim radom i propagandom i tako podići borbenu sposobnost tih masa.

U posljednje vrijeme se opaža jaki revolt masa u Podravini povodom dolaska neke bande iz Bosne i Like koja je naoružana i došla ovdje na prehranu. — Da pojačamo taj revolt kanimo izdati o tom letak čim dobijemo detaljnije obavijesti o toj bandi. (Odakle je? I pošto je došla ovamo?)

N. **P.**

Po vašoj direktivi (27. XII. 42.) osnivaćemo odbore N.O. Fonda koji će preuzeti dužnosti bivših odbora N.P. i raditi pod kontrolom N.O. Odbora.

— Po pitanju honorara političkih radnika odlučili [smo] da svaki dobije 500 kn mjesečno za svoje lične potrebe (cigarete, kalodont, sapun itd.), a ukoliko bi mu bila potrebna veća suma odobriće mu je O.K. ukoliko vidi da mu [je] zbilja potrebno. — O tom smo mnogo diskutirali, pa Vas molimo da nam i o tom nešto kažete.

Obavještajna služba i veze

Obavještajnu službu nismo imali, ali smo odlučili da je osnujemo tako da imamo točan pregled o tom što se zbiva na našem terenu.

— Veze su uspostavljene medu kotarevima osim križevačkog koji je još uvijek prilično otsječen i nema direktne veze.

Uspostavili smo čvrste veze s O.K. Varaždin i Virovitica, te učvršćivamo vezu s O.K. Čazma s kojim je veza za sada slaba.

— Što se tiče veze s O.K. Zgb. uspostavićemo je što prije preko O.K. Čazma, a i do Dugog Sela.

Dragi drugovi! Time bi završili izvještaj i ponovo vas molimo da nam pošaljete drugarsku kritiku izvještaja i ukažete na sve njegove nedostatke.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav

18.I. 1943.

Za O.K Bjelovar
Viktor[9] v. r.

P.S. K izvještaju Vam prilažemo i obračun.

O.K. K.P.H.
Bjelovar

POVJERENIŠTVU C.K. K.P.H.
ZAGREB

Dragi drugovi!

Zadnji obračun našeg O.K. podnio je drug Bijeli Povjereništvu C.K. K.P.H. za Slavoniju i Srijem, 2. oktobra 1942. g.[10]

Stoga Vam mi šaljemo obračun za mjesece listopad, studeni i prosinac i pri tom napominjemo da ćemo odsada slati redovno obračun, za svaki mjesec.

Dobici:

Ostatak od zadnjeg obračun		Kuna 1.200
Moslavački Part, odred dao našem O.K.		20.000
Kaln. Part. Odred III. bat.		500
Partijska članarina		800
N.O. Fond		28.000
SKOJ i SMG		621
Ukupno	kuna	51.981

Izdaci:

Bilogorskom vodu	Kuna	13.330
Duhan za partizane	”	3.340
Honorar za pol. radnike		7.461
Pomoć žrtvama reakcije		3.500
Zimsko rublje	»»	8.710
Odijelo za druga		1.500
Tehnika (sitne potrebe)	*ft*	405
Ukupno	Kuna	38.246

Ostatak u gotovom 13.735 Kuna. Taj novac zadržavamo za potrebe naše tehnike.

Prilozi u naturi: 1680 komada cigareta, 16 pari čarapa, 34 komada plahti, 44 kg brašna, 57 kg graha, 6 kg masti, 5 kom. ručnika, 1 stolnjak, 2 para veša, 2 para rukavica, 5 kom. gaća, 3 košulje i 5 ruksaka.

[10] Vidi: »Građa« SZH, knjiga III, dok. br. 152.

Priloge u naturi ćemo upotrijebiti kao pomoć žrtvama reakcije što je već djelomično i učinjeno.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

15.1. 1943. Drugarski pozdrav
Viktor v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/323

38

1943, siječanj 19.

Naredba Štaba Kalničkoga NOP odreda pripadajućim mu jedinicama o formiranju Drugoga bataljona te o izmjenama u komandnom kadru odreda

ŠTAB
Kalničkog
Narod. Oslobodilačkog
Partizanskog Odreda
19. siječanj 1943.

NAREDBA BROJ 9

Povodom pojačanja jedinica našeg Odreda, a u cilju što bolje organizacije naših snaga, određuje se slijedeće:

1. Iz dosadašnje 3 čete I bataljona i Bilogorske čete t. j. 4. čete I bataljona, formira se II bataljon Kalničkog Partizanskog Odreda.

2. Za komandanta II bataljona odreduje se drug Corković.[1] Za njegovog zamjenika odreduje se drug Korać,[2] dosadašnji komandiri 2. i 1. čete I bataljona.

3. Za komesara II bataljona određuje se drug Robić.[3] Za njegovog zamjenika drug Fabijan,[4] dosadašnji komesari 1. i 2. čete.

4. Za komandira 1. čete I bataljona određuje se drug Stevo Miočinović, dosadašnji vodnik bivšeg II bataljona K.P.O.

[1] Dušan Corković
[2] Miloš Korać
[3] Ivo Robić
* Franjo Fabijan

Za komesara 1 čete I bataljona određuje se drug Zec[5] dosadašnji zamjenik komesara 3. čete I bataljona.

5. Za komandira 2. čete I bataljona određuje se drug Crnković,[6] dosadašnji zamjenik komandira 2. čete I bataljona.

Za komesara 2. čete I bataljona, određuje se drug Oštrolučan,[7] dosadašnji ekonom I bataljona.

6. Za komandira 1. čete II bataljona određuje se drug Mandić Jovica, dosadašnji komandir 3. čete I bataljona.

Za komesara 1. čete II bataljona određuje se drug Milosavljević Duka, dosadašnji komandir 3. čete I bataljona.

7. Za komandira 2. čete II bataljona određuje se drug Manojlović Miloš, dosadašnji komandir 4. čete I bataljona /Bilogorska četa/.

Za komesara 2. čete II bataljona određuje se drug Ladešić,[8] dosadašnji komesar 4. čete I bataljona /Bilogorska četa/.

8. Štabovi bataljona odrediti će svaki po jednog ekonoma i bolničara za svoj bataljon, imena kojih će naknadno dostaviti Štabu Odreda na odobrenje.

9. Za informativnog oficira pri Štabu Odreda određuje se drug Blažić,[9] dosadašnji informativni oficir pri štabu bataljona.

Ova naredba se ima pročitati pred čitavim strojem i stupa na snagu današnjim danom.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komesar:[10]

Komandant:
Štrok" v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/326

[5] Mojica Birta
[6] Nikola Crnković
[7] Mićo Oštrolučan
[8] Nikola Ladišić
[9] Antun Blažić
Potpis nedostaje, komesar u to vrijeme bio je Josip Horvat.
" Izidor Strok

39

1943, siječanj 19.

Izvještaj Ignaca Pipića, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji i partijskom radu na području samoborskoga kotara te prekinutim vezama s kotarskim komitetima KPH Velika Gorica i Pisarovina

OKRUŽNI KOMITET POKUPLJE
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
19. I. 1943. godine.

IZVJEŠTAJ

Dragi drugovi

Od zadnjeg izv ještaja pa do danas u našem Okrugu dogodile su se pojedine promjene. Devetog prvog [9. I.] 1943. stigla je veća količina neprijateljskih hordi u naš Okrug te zaposjeli pojedina mjesta, kao na primjer, Samobor, Bistrac, Bregana, Sv. Nedjelja, Sv. Martin, Galgovo, dok u pozadini svojih posada zaposjeli su ova mjesta, Kerestinec, Lučko, Hrvatski Leskovac, Brezovica, Brezovački Marof i Gračani. U Gračanima se ukopavaju, zaposjeli su i obližnja mjesta oko Zagreba, na primjer: Sv. Klara, Čehi, Odra, Velika i Mala Mlaka itd. Drugovi ove posade stigle su ovamo zbog osiguranja njihovih transporta koji idu za Jadran, tako barem izgleda, a pričaju i sami ljudi. Drugovi, za ovo malo vrijeme boravka neprijatelja u ovim mjestima, dao nam je mnogo propagandnog materijala, a to je na taj način, jer prvog dana kad je došla njemačka banda, ubila jednog kočijaša iz Kalinovice nedužnog. Nadalje su počeli pljačkati po selima, izseljavati pojedine gospodare iz njihovih kuća, oduzimati konje i kola i si.

Drugovi, politička situacija u kotaru samoborskom, kao i agitacija mnogo je uspješnija, tj. popravlja se, pošto su nam dali mnogo materijala, tako da možemo ukazati ljudima na njihova djela jerbo su to činjenice koje ljudi vide, a i osjećaju na svojim vlastitim gospodarstvom. Da bi što više raskrinkali neprijatelja stvorili smo agitaciju tj. počeli smo na sva usta da ukazujemo ljudima djela koja su počinili ti banditi. Drugovi takav njihov rad uz pomoć naše agitacije natjeralo [je] ljude da još više zamrze, kao i ono malo morala kog su imali pao je na najniži nivo spram tih njemačkih fašističkih hordi, kao i njihovih slugu ustaša [i] četnika.

Drugovi, dolaskom njemačkih gadova ovamo, odmah sam sazvao sjednicu K.K. Samobor, gdje se govorilo po pitanju veza, kao i na ukazivanje ljudima na njihova djela. Po vezama se govorilo mnogo, jer dolaženjem njemačkih hordi ostali smo odsječeni od Pisarovine i Velike Gorice. Neznam iz kojih razloga drugovi iz K.K Pisarovina ne dolaze na vezu. Ja sam slao dva puta drugove do Bratinje da izvide da li je cesta Klinča Selo-Pisarovina blokirana, drugovi su izjavili da je cesta slobodna, jedino po pričanju ljudi, navodno zadnji puta tj. 11. na veče, jedna naša desetina naišla [je] na zasjedu, tom prilikom je ubijeno nekoliko partizana i ustaša, da li to odgovara istini neznam. Danas sam poslao dva druga skroz u selo Kupčina da uvate vezu. Što se tiče Velike Gorice s njom nemam uopće veze od kako se dogodila provala na kanalu. Drugovi uz sve vaše ukazivanje i podvlačenje na važnost veza ipak se dogodio jedan i to velik propust. Drugovi ja sam se trudio da dođem u vezu sa drugom Dukom,' još dok sam bio tu kod Vas rekao sam drugovima iz K.K. Pisarovina da uspostave vezu sa Velikom Goricom i da nađu druga Duku, te da mu rečeju da dođe kod mene, drugovi kad su ga pronašli i rekli su mu da dođe k meni, on je odgovorio to je sigurno zbog veza, to nije tako važno. Uz sve to ja sam pisao drugu pismo, pisao sam i K.K. Velika Gorica, i jednom sam išao sam do Lučelnice i dalje nisam mogao, dakle od svega toga nije se napravilo ništa. Doznao sam da je bio kod Vas i da ste mu vi rekli da dođe u vezu s menom, ali niti iz toga ništa.

Drugovi na kanalu se nalazi mnogo sanitetskog materijala i pisaćeg koji ide za G. Š. Nalazi se i preko pedeset ljudi koji idu u partizane, nalaze se i kuriri koje ste poslali preko Velike Gorice za Kalnički Odred. Pošto veze nemam a neznam kad će biti, poslat ću drugove kurire u Zagorje preko Sv. Nedjelje.

Drugovi Kotarski komitet Samobor održao je sjednicu 17. ovog mjeseca. Sjednici sam prisustvovao i ja. Govorilo se po svim pitanjima, a naročito po pitanju agitacije i propagande, te su drugovi rekli da je potreban letak povodom dolaženja njemčadi u ova mjesta. Letak će izdati K.K. Samobor. Formalno je formiran Kotarski N.O.O.[2] u kojeg su ušli četiri partijca i četiri ne partijca, za rukovodećeg druga izabran je partijac istovremeno sekretar jedne selske jedinice. Drugovi pošto nisam siguran da li je to dovoljno što znam samo ja, što nismo prije obavestili Vas nego što smo formirali, te Vas molim da mi date uputstva, isto tako javite da li je dovoljno ušlo ljudi

[1] Duka Vasić

[2] Kotarski NOO Samobor formiran je 6. siječnja 1943. godine u Horvatima, a za prvoga predsjednika izabran je Ivan Sokolčič Fabijan.

u Odbor itd. Drugovi od zadnjeg izvještaja pa do danas nije se primjetilo ništa po pitanju H.S.S. u kotaru samoborskom.

Sa Kotarskim komitetom Pisarovina nemam veze, od jedanaestoga ovog mjeseca. Poslije zadnjeg izvještaja pozvao sam druga Prebega[3] da dođe k meni i drug je došao, u razgovoru s njime drug je rekao da je kretanje u selu Kupčini nemoguće isto tako i u samoj šumi. Na temelju toga ja sam mu rekao da se preseli čitav Kotarski u selo, istovremeno dao sam mu u zadatak da raspodjeli rad tj. drugove po pojedinim selima. Tog puta htio sam ići s njim da održimo sastanak K.K. Pisarovina, na to mi je rekao da nemože držati sastanak pošto nema polovicu prisutnih drugova, već da će me obavestiti kad ih prikupi, već je prošlo deset dana drug me ne obaveštava, već šta više nemamo veze.

Drugarskom

Okružnom Komitetu Pokuplje
Komunističke Partije Hrvatske

Uz drugarski pozdrav
Samoborac[4] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/325

40

1943, siječanj 19.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o situaciji u okrugu

Dragi drugovi !

U vezi s vašim dopisom od 15. o. mj. odgovaram vam slijedeće:

Drug Crni' je stigao ovamo o čemu vas i sam obavještava.

Izvještaje za koje vi tvrdite da su nepouzdani, pisao sam ja i za njih snosim potpunu odgovornost. Da bih vam dokazao njihovu istinitost, odgovorit ću vam ukratko činjeničnim stanjem na sve vaše navode. Da je stvarno tako kako navodim, o tome će se uvjeriti drug koji bude odaslan od Povjerenstva CK u ovaj okrug.

[3] Nikola Brezović
[4] Ignac Pipić

[1] Josip Tucman

Što se tiče OK u svojim ranijim izvještajima naveo sam vam da on kao takav ne postoji. Poslije odlaska druga Crnog na kurs, na terenu je ostao kao član OK samo drug Herceg,[2] čiji rad nikako ne zadovoljava, o čemu će vas drug Crni podrobno izvjestiti. Ja sam radio u tehnici, a kako poslije odlaska druga Crnog na terenu nije niko ostao to sam preuzeo i sve njegove poslove. Za to vrijeme rad se razvijao na slijedeći način: početkom prosinca izvršeno oslob. sovj. oficira, na što sam izgubio tjedan dana — za to vrijeme trebalo je osigurati smještaj i prehranu partizanske čete, jer se nije znalo, kojim bi pravcem krenuli. Kasnije smo još u 3 navrata trebali smještati grupe partizana. Oko 17. decembra stigao je ovamo drug Štef,[3] kojeg ste vi poslali kao člana ovog OK. Nas dvojica smo održavali redovno sast. s part. jed. i niz sastanka i mitinga radi osnivanja NOO-a. Za to vrijeme rad se organizaciono učvrstio i proširio i što je prije svega, povezao. U kotaru Klanjec formirali smo 6 (šest) seoskih NOO-a i obnovili jednu rastepenu partij. jedinicu, primivši u nju 2 nova člana; u kotaru Pregrada formiran je 1 NOO i konačno uspostavljena je veza sa kotarom Zlatar, koje do tada uopće nije bilo. I evo tu smo kod slučaja Bertaš.[4] Ja sam vam u iscrpnom izvještaju o njemu naveo kako je došlo do protuslovnih izvještaja, ali jer ste vi povukli zaključak o našoj nepouzdanosti, ponovit ću još jednom. Daklem, kod prebacivanja partizana, nakon što sam bezuspješno slao 3 puta kurira radi uspostave veze, otišao sam sam u Zlatarski srez i došao u dodir sa čl. O.K. Tončom[5], koji mi je rekao o Bertašu da on radi na svoju ruku, Bertaš pismeno odgovara, da ne može smjestiti na svom terenu partizane ni za jedan dan, a član O. K. Herceg, koji je s Bertašem govorio izvještava da se s drugom Ber. ne može raditi — na temelju toga nastao je moj prvi izvještaj, koji se osnivao na krivoj obavještenosti članova O. K. Usput ću spomenuti da smo pretresajući pitanje kako da se uredi ovaj okrug, uvjerili se da je neophodno potrebno da se formira novi OK. Drug Crni rekao je da će predložiti da se stari raspusti, o čemu ćete u najskorije vrijeme biti izvješteni. — Drugi moj izvještaj ili kako vi kažete ispravak, nastao je na temelju izvještaja druga Bertaša i njegovog sravnjenja sa izvještajima ostalih drugova. On je posve točan. Javili smo vam da je drug Štef upućen na teren na sektor druga Bertaša i nakon 8 dana boravka javlja nam da je njegov rad hvalevrijedan, da zadovoljava, da je drug Bertaš uspio organizaciono

[2] August Herceg
[3] Stjepan Iveković
[4] Marko Mrkoci
[5] Antun Jakuš

obuhvatiti cio kotar. Kako se iz toga vidi tu nema nikakve nepouzdanosti.

Da se rad u okrugu u posljednja 2 mjeseca dobro razvijao vidi se i po potražnji štampe — tiraža »Glasa H. Z.«[6] povećala se za 150 primjeraka.

Što se tiče druga Dugandžića,[7] tu mi se potkrala zabuna u imenima, jer sam govorio s dva druga istaknuta tramvajca. Svakako vrlo nezgodna stvar, ali sam vas o tome odmah izvjestio.

Povodom slučaja Augusta Jurine, ne može se zaključiti da mi nismo »osobito savjesni u svom radu« jer ga nismo mi lično uputili u partizane, već su to učinili vodiči, obični seljaci simpatizeti kojima se on zaprijetio da će ih izdati i ubiti. Kad smo mi za to doznali on je već otišao, i tu se nije ništa moglo izmijeniti.

Drugovi, na temelju mojih izvještaja i čitavog mog rada u toku prošlih 7 mj. u očajno slabim prilikama koje vladaju u ovom okrugu (što se tiče sređivanja part, org.) uvjeren sam da ne biste mogli zaključiti »da nema garancija da sutrašnjom poštom primite ispravku« i »da štetim nar. oslob. borbi«, kad bi poznavali u tančine stvarno stanje ovoga okruga i rad pojedinih drugova.

Ne sjećam se da sam vas ja pitao za drugaricu iz Konjščine i još uvijek tvrdim da nisam, a odgovorio sam vam da je nema u ovom okrugu jer je stvarno ni nema i još uvijek nije došla.

Posve je točno da je negativno djelovanje Poziva jugosl. oficira uvjetovano slabim uspjehom našega rada, ali je točno i to da je ono uvjetovano i specijalnim prilikama Hrv. Zagorja, čije je pučanstvo (sitno seljaštvo) čisto hrvatsko i kao takovo zadojeno, zahvaljujući bivšim jugosl. režimima mržnjom prema svemu srpskom i jugoslavenskom, pa čak i prema samom imenu. Osim toga letak se baca za najšire mase, daklem za one koje tek moramo pridobiti za Nar.-osl. borbu, a to će nam u ovom kraju uspjeti, ako pučanstvu pristupamo prije svega sa hrvatskom, što ne znači da treba šutjeti i nijekati neophodnost zajedničke borbe hrvatskog i srpskog naroda i potrebu njihovog jedinstva kako sada u nar.-osl. borbi, tako i nakon oslobođenja u zajedničkoj porodici bratskih naroda Jugoslavije.

Obračun primitaka i izdataka poslat ću vam slijedećom poštom.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

19. januar 1943. Drugarskipozdrav

Francek[8] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/327

[6] »Glas Hrvatskog Zagorja«
[7] Jakša Dugandžić
* Franjo Tuđman

41

1943, siječanj 19.
Veliko Korenovo

Izvještaj posadnog zapovjedništva u Velikom Korenovu ustaškom stožeru Bilogora u Bjelovaru o situaciji na području Prvoga stožernog zapovjedništva ustaškog pokreta Bilogora

Posadno zapovjedničtvo
Vel. Korenovo
Br. 3/43.

STOŽERNOM ZAPOVJEDNICTVU U. P. /BILOGORA/
BJELOVAR

Izvješćuje natpis o slijedećem:

Dana 18. o. mj. idući od svoje kuće ustaša ova posade Stanjek Ivan prolazeći pokraj gostione Krašić u Galovcu bio je napadnut čista mira po grupi od petorice ljudi koji su na njega navalili iz te gostione. Jedan od njih Marko Markesina iz Nevine kad je Stanjek prolazio pokraj gostione izašao je van i povikao: Majku ti ustašku. .. što ideš u Bosnu a ne da radiš tu red po selu.« i pošao prema Stanjeku sa izvučenim samokresom. Za njim je iz gostione izišlo još četiri čovjeka kao Ivan Antolić isto iz Nevinca kojeg je isto prepoznao, ali ovi nisu ništa govorili. Stanek je videći da na njega ide grupa ljudi, a ne imajući kod sebe pušku, za svoju odbranu trgnuo bombu koju je imao o pasu i brzo je otvorio povikao im da ako se ne odstrane i ostave ga na miru baciti na njih istu. — Tu su priskočili još neki ljudi i napadača Markesinu odgurali u gostionu. Stanjek je nato produžio put i usput je saznao da su isti pokidali po selu neke plakate koje su upravne vlasti dale izložiti. Iste navode tvrdi i dovodnik ovog zapovjedničtva Ahmet Demirović.

Moli se natpis da ovo uzme do znanja i istog Markesinu pozove [na] odgovornost jer to prelazi svaku granicu da i sami pojedini Hrvati iz najhrvatskijih sela napadaju ustaše. To najbolje potvrđuje vijesti da su se partizani poslije prepada u Obrovnici cio dan zadržali u Nevincu, a nije se našao ni jedan Hrvat toga sela pa bi isto dojavio ili se bilo kako stavio u vezu sa bilo kojom oružnom sna-

gom u blizini toga sela. To potvrđuje da su seljani toga sela simpatizeri partizana i da ih oni pomalo zaštićuju.

Moli se natpis da o tome povede račun.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Zapovjednik posade:
ust. prič. por.
M. P. /TerezićT./

ŽUPSKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Velika župa Bilogora
Bjelovar
Broj 229
1943.

ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI
BJE L OVA R

Dostavlja se nadpisu spis, time da se protiv navedenih povede postupak, a o učinjenom izvjesti ovo zapovjedništvo.

ZA DOM SPREMNI!

p Stož. zapovjednik U. P.
Ust. nadporučnik /Kokor/

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U BJELOVARU

Broj: 2472/43. Bjelovar, 26. veljače 1943.

KOTARSKOJ OBLASTI
BJELOVAR

Na postupak i izvješće u povratku spisa.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
Župske Redarstvene oblasti
/Pavletić/, v. r.

Original, strojopis
Sign., HAB, Zbirka neprijateljskih dokumenata o akcijama partizana D5—21/3.

42

1943, siječanj 20.

Naređenje Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o poduzimanju akcija na pruzi Zagreb-Karlovac, a u vezi s početkom tzv. Četvrte neprijateljske ofenzive na centralni oslobođeni teritorij

Op.
20 I 1943

ŠTABU TI OPERATIVNE ZONE

Danas 20 I 1943 otpočeo je neprijatelj od Karlovca, u jačini od 20.000 bandita, sa ofenzivom na naš oslobođeni teritorij.[1] Koncentrisali smo naše snage u cilju razbijanja neprijateljske ofenzive i zadavanja neprijatelju većih gubitaka.

Uhvaćena je zapovijest pukovnika Tomaševića[2] u kojoj stoji: Početi sa napadom u pravcu Slunja, a prema Zumberku vršiti demonstrativni napad.[3]

To znači da će neprijatelj na vas izvesti fingirani napad u cilju da prikuje vaše snage za taj sektor.

Sa svim vašim snagama izvršite pritisak u pravcu Karlovca.[4] Rušite prugu Zagreb-Karlovac[5], napadajte pojedina uporišta na njoj i budite što aktivniji, drskiji, jer je to od velike važnosti u sadašnjoj situaciji. Naročito vam se skreće pažnja na prugu Zagreb — Karlovac, jer Smo obaviješteni da će neprijatelj uputiti još neka pojačanja.

Danas smo trebali uhvatiti sa vama vezu preko radio-stanice. To nismo uspjeli, pošto izgleda da vi niste postavili vašu radio-stanicu.[6] Nastojte da što prije postavite vašu radio-stanicu da bismo imali sa vama direktnu vezu, pošto će se kuriri sad mnogo teže kretati.

[1] Riječ je o tzv. Četvrtoj neprijateljskoj ofenzivi.

[2] Ivan Tomašević, zapovjednik Prvoga ustaško-domobranskog sektora sa sjedištem u Karlovcu.

[3] Vidi: Dok. br. 51.

[4] Vidi: Zbornik VII, tom V. knj. 11. dok br. 58

[5] lslo.

[6] Vidi: Dok br 43

Imajte u vidu da neprijatelj na vas vrši samo fingirani napad i da mu je zadatak da onemogući djelovanje vaših snaga u pravcu Karlovca.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar:[7] Komandant:[8]

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, reg. br. 1/1

Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 62, str. 177.

43

1943, siječanj 20.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o koncentraciji neprijateljskih snaga oko Žumberka i napadu na vlak kod Kamanja

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P. ODREDA HRVATSKE
Op. br.: 71
Dne 20. I. 1943

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P. ODREDA HRVATSKE

Primili smo Vaša pisma br. 44/43 od 15. I, br. 53/43 od 16. I i pismo Op. br. 54/43 o. g. Također su stigli drugovi sa radiostanicom, a s njima je stigao i drug Ribar i Ratko.[1] Poduzeli smo sve što je potrebno da nam radiostanica što prije proradi. Za sada je nesigurno da stanicu smjestimo u Krašiću gdje ima električna struja, nego smo nabavili motor i ostale stvari koje su potrebne za proizvodnju struje da stanica bude neovisna od struje koju dobivaju Krašić i Pribić iz Ozlja.

[7] Komesar Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske bio je Vladimir Bakarić.
* Komandant Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske bio je Ivo Rukavina.

[1] Ivo Lola Ribar, sekretar, i Rato Dugonjić, član CK SKOJ-a, prešli su, na putu iz Bihaća za Sloveniju, i preko Zumberka, gdje su se zadržali nekoliko dana, kao i prilikom povratka iz Slovenije.

Do sada neprijatelj nije otpočeo ofanzivu na naš teritorij, ali je izvršio koncentraciju, koja se i dalje provodi sa njegove strane u okolici Samobora, Bregane, Kerestinca, Kalinovice, Jaske, Zdenčine, Draganića i Ozlja. Do sada imade u tom pojasu 5.000 Njemaca, 2.000 domobrana, 2000 Talijana i oko 700 ustaša[2]. Kod Metlike nema od našeg zadnjeg izvještaja nikakvih promjena. Neprijatelj u tom dijelu ne vrši nikakvu značajniju koncentraciju.

U toku jučerašnjeg dana primjećeno je da Njemci vuku transporte cestom od Jaske prema Karlovcu. Transporti idu danju i noću. Vuku uglavnom komoru i topništvo, i to prema Pisarovini i Pokupskom.

Bataljon »Jože Vlahovića« IV brigade[3] izvršio je veoma uspješni napad na prugu kod Kamanja.[4] Prebacio seje preko Kupe 16 o. mj. i čekao voz. Voz je naišao oko 1 sat i zaustavio se na mjestu gdje su naši borci raskinuli prugu. Naši su partizani otvorili vatru na dotični voz, a Talijani[5] koji su se nalazili u tom vlaku prihvatili su borbu. Borba je trajala 1 sat i neprijatelj je bio slomljen. U tom transportnom vozu bilo je prikopčano 22 cisterne pune benzina. Naši su se drugovi dali na posao i zapalili voz. Izgorjelo je 22 cisterne benzina i ostala kompozicija. Zarobili su 5 Talijana i 7 željezničara, a ubili su 4 Talijana. Na našoj strani tri ranjena druga. Pruga je na tom mjestu onesposobljena i ne radi još danas, a vjerovatno i neće raditi još par dana. Opis ove akcije iznijet ćemo naknadno u operativnom izvještaju.

Što se tiče boravka IV brigade na našem teritoriju mi smo saopćili drugovima onako kao što ste nam vi javili u svojem pismu, da će ona ostati do daljnjeg naređenja na ovom sektoru, a nikako nismo govorili o tome da izlazi iz sastava svoje divizije.[6] Napomenuli smo i to da će ostati do daljnjeg naređenja pod našom komandom zbog jedinstvene komande nad svim jedinicama koje operišu na ovome sektoru. Pitali smo drugove iz IV brigade kako su mogli da jave netočan izvještaj, a oni kažu da im je to rekao naš oficir kojeg smo slali do Vas. To međutim nije bilo službeno s naše strane nigdje rečeno da će ostati stalno na ovom sektoru, a najmanje im je bilo rečeno da će izaći iz sastava svoje divizije.

[2] Na tom području nalazile su se tada slijedeće neprijateljske snage: dijelovi SS divizije »Prinz Eugen«, Deveta novačka bojna (u rajonu Draganić), Deseta ustaška (u rajonu Jastrebarsko) dijelovi Prve opkoparske bojne (pionirske), dijelovi Druge pješačke pukovnije, dijelovi divizija »Isonzo«, «Lombardia« i »Cacciatori della Alpi«.

[J] Odnosi se na Četvrtu kordunašku NOU brigadu.

[4] Vidi: Dok. br. 51.

* Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. II, dok. br. 155.

[6] Osma divizija NOV i PO Hrvatske.

Poduzeli smo sve što je potrebno da razbijemo koncentraciju Njemaca u okolici Žumberka i Pokuplja. Udarit ćemo u pravcu Pisarovine i Kupčine.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

M p 7

Komesar:
M.[8] Belinić v. r.

P. S. Organizovali smo terensku četu i poslali je na teren oko Ribnika i Vukove Gorice, sa zadatkom da vrši mobilizaciju, organizira obavještajnu službu i osigurava veze, preko Kupe kod Kamanja i Marindola, između našeg Štaba i vas.

Danas smo poslali jednog[9] od naših oficira u Sloveniju, da tamo izvijesti drugove o nastaloj situaciji u našim krajevima i da sa drugom Arsom[10] razgovara o zajedničkom djelovanju slovenskih i naših brigada za razbijanje neprijateljskih koncentracija.

M. Belinić

Original, strojopis
Sign. AVII, Fond NOB, kut. 1472, reg. br. 4/3

Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 63, str. 178— 179.

[7] Okrugli pečat: Stab Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske

* Marko Belinić

[9] Rudolf Reljac, obavještajni oficir Druge operativne zone. Na toj je dužnosti i poginuo, u svibnju 1943. godine u selu Krmačini, kod Vivodine, u borbi s ustašama.

[10] Arso Jovanović, u to vrijeme načelnik Vrhovnoga štaba NOV i PO Jugoslavije.

44

1943, siječanj 20.
Zagreb

Izvještaj Ravnateljstva Državnih željeznica Prometnome odsjeku Glavnoga ravnateljstva za promet NDH o napadu partizana na pomoćni vlak između Banove Jaruge i Poljane

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
RAVNATELJSTVO
DRŽAVNIH ŽELJEZNICA
Broj: Taj. 205 1943.
Zagreb, dne 20. siječnja 1943.
Mihanovićeva ul. 12

GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA PROMET
PROMETNI ODSJEK
ZAGREB

Savezno sa brzojavnom prijavom postaje Banova Jaruga broj 69 F od 17. I 1943. dostavlja se Istražno izvješće:

»Dne 17. siječnja 1943. u 0 sati i 04 časa u km, 2.7/8 između Banove Jaruge i Poljane pomoćni vlak bez broja koji je išao u pomoć u Poljanu naišao je na pakleni stroj koji je eksplodirao pod kolima Kn 646683. Kod te nezgode 6 mrtvih, 3 teško i 7 lakše ranjena domobrana.

Pomoćni vlak koji je išao u pomoć Poljani, pošao je iz Banove Jaruge u 23 sata i 50 časa sa 30 domobrana i zapovjednikom zastavnikom.

Vlak je bio sastavljen 1 Kn 646683, 1 Ird. 400653 stroj 50 — 083 i službena kola Dp 50029.

U Kn. kolima bilo je 16 domobrana u Ird. 9 na stroju zapovjednik, zastavnik u službenim kolima, 5. —

Kada je vlak koji je vozio oprezno i korakom došao u km. 2.7/8 naišao na pakleni stroj, koji je eksplodirao pod kolima Kn 646683.

Pad, kola potpuno uništio i kola su isklizla, a u kolima su nastradali svi vojnici. Cim je nastala eksplozija od stražarnice Međurić koja je izgorila i bunkera koji se nalaze okolo stražara, udaljeno 100 metara od mjesta nezgode, nastala je jaka pucnjava od strane partizana na vlak.

Strojovođa je odmah prebacio kormilo za nazad i po naređenju zastavnika, počeo vožnju punom parom.

Kada su se udaljili 1 km od mjesta nezgode primjetio je strojovođa da su kola Kn 646683 iskliznula i odmah stao. Otkopčali su kola Kn 646683, ranjenike prenijeli u druga kola i produžili vožnju do postaje Banova Jaruga.

Pakleni stroj je bio postavljen u sredinu tračnica na lijevu stranu u pravcu vožnje Banova Jaruga-Pakrac, a zapaljač postavljen na samu tračnicu, koji je bio u vezi s paklenim strojem.

Kada je kod vožnje kotač kola Kn 646683 došao na zapaljač, nastala je eksplozija pod samim kolima.

Od eksplozije oštećena je tračnica u dužini 4 metra i odbačena 20 metara, te je pruga postala nesposobna za promet.

Vrsta eksploziva nije se mogla ustanoviti jer nisu ostali tragovi, već je morao biti dinamit u jakosti 2 — 3 kg.

Kod eksplozije nisu na pruzi napravljene jame, već jedino što je jedan dio tračnica otkinuo i odbacio.

Napad je počeo na mjesto Poljana dne 16. I 43. u 20 sati i 30 časa što je o tome postaja Poljana obavijestila Banovu Jarugu.

O tome je bio obaviješten zapovjednik satnik Ladišić koji je odredio da se pošalje pomoć u Poljanu.

Da partizani pomoć osujete to su u km 2.7/8 između Banove Jaruge i Poljane, postavili pakleni stroj, a tako isto u km 14.6/7 između Brezine Bujavica-Kukunjevac, jedno polje nadignuli.

Noćna ophodnja pruge nije vršena po željezničkom osoblju, već samo danja i to od 6 sati ujutro do 18 sati.

Noćnu ophodnju pruge obavljali su seljaci iz okolice koji su po zapovjedniku radi odgovornosti uhvaćeni.

Oklopni vlak s radnicima i nadzirateljem pruge, krenuli iz Lipika u 9 sati i 18 časa, zadržavao se je na popravku pruge u km. 14.6/7, 172 časa i stigao u km. 2.7/8 u 14 sati. Pruga je bila osposobljena za promet u 16 sati, vlak 1732 otkazan.

Poginuli su razvodnik Ivan Tonković, domobrani Ante Franičević, Franjo Heđi, Petar Ančić, Josip Forjan, August Đukić.

Ranjeni su vodnik Fabian Premuž, domobrani Alojz Kunstić, Mijo Smederevac, Petar Sepac, Dragutin Musa, Vinko Ruž, Jure Draženović, Petar Glavaš, Ante Jurić i Jakov Bešlić 4 sat. I bojne I gorskog zdruga.

Šteta na kolima broj 646683 Kuna 2.880 na pruzi Kuna 15.000.-

Ukupno prouzročena šteta Kuna 17.880.- Radi nastradalih domobrana, krivnja je u tome što su se stavili na prva kola u pravcu vožnje, ne računajući da bi mogao vlak naići na pakleni stroj i da bi moglo doći do nesreće.

Osim toga partizani su se smjestili u stajalištu Međurić kao i bunkere koji nisu bili zaposjednuti po vojsci, te su mogli bez ikakve opasnosti i smetnje postaviti pakleni stroj u udaljenosti 100 metara od stražare i motriti kada će naići vlak na pakleni stroj i vlak sa puščanom vatrom napasti.

Budući nije bio noćni promet, te se nije obavljala noćna ophodnja po željezničkom osoblju, već su vršili ophod seljaci iz okolice koji su za prugu odgovarali.«

Po nalogu Upravitelja
Nadstojnik prometnog odsjeka:
/V. Moslavac/
M. P.[1] **Moslavac** v.r.

Original, strojopis
Sign., Kseroks kopija originala, u posjedu Redakcije

45

1943, siječanj 21.
Sušak

Iz obavještenja talijanske Više komande oružanih snaga »Slovenija — — Dalmacija« komandantu divizije »Lombardia«, generalu Gasstoneu Gambari, o borbama za Krašić

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA - DALMACIJA«
(2-a armija)
Odjeljenje I

Br. 1/1946 prot. pov.
Odg. na dopis br. . . od..
Priložene karte br... .[2]
Predmet: Vijesti iz Karlovca.

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA |
»SLOVENIJA - DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

V. P. 10, 21 siječnja 1943
(godina XXI)

br. 1233
Prispjelo 23. sij. 1943 — XXI

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ravnateljstvo hrvatskih državnih željeznica
Zagreb

[liJ] Tako stoji u originalu.

GOSPODINU GENERALU KOMANDANTU DIVIZIJE
»LOMBARDIA«

V. P. 47

--------- 3 OPERATIVNOM ODJELJENJU VIŠE KOM. OR. SN.
»SLOVENIJA - DALMACIJA«

Sjedište

Dostavlja se, na znanje, kopija izvještaja »I« prispjelog iz Karlovca.

Po naređenju
brigadni general
načelnik štaba
7[4] C. Primieri[5]

Iz Karlovca

Predmet: Partizanski napad na Krašić[6]
(Samobr: NH-BZ) od 1.1.43. i
dalje. —

O partizanskom napadu na Krašić od 1 tekućeg doznaju se iz raznih vjerodostojnih izvora — ustaških, hrvatskih,[7] srpskih[8] i partizanskih — slijedeće pojedinosti:

Mjesto je bilo posjednuto od jedne pionirske čete domobrana i od 1 bataljona ustaša sastavljeno skoro isključivo od elemenata iz Srema, ukupno oko 600 ljudi (oko 100 domobrana, a ostalo ustaše ili domobrani u ustaškim uniformama[9]).

Četom domobrana komandovao je poručnik Sega (poginuo u borbi); ustašama je komandovao kapetan Schiler (ranjen, a zatim se ubio da ne padne živ u ruke ustanika).

Nisu raspolagali sa mnogo automatskog oružja: poneki mitraljez i malo puškomitraljeza.

Ustanici su se skupili oko Krašića u broju od 2 ili 3000[10] (prema ustaškom izvoru: u broju od 3 do 5000); bile su slovenačke i kordunaške jedinice."

[3] Oznaka da je ovaj primjerak poslat naslovu.

[4] Pukovnik Giacomo Zanussi.

[5] demento Primieri

[6] O napadu na Krašić vidi: Dok. br. 14 i Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 1, 3, 4 i 5.

[7] Domobranskih

[8] Četničkih

[9] Odnosi se na Trideset i treću ustašku pripremnu bojnu.

[10] Napad na Krašić i osiguranje napada izvršile su Trinaesta proleterska NOU brigada i Četvrta NOU brigada. Brojno stanje obiju brigada prije napada na Krašić bilo je oko 1800 boraca. Slovenske jedinice nisu sudjelovale u ovom napadu. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. ! 1, dok. br. 1.

Oni iz Slovenije su se spustili iz Zumberka (Gorjanci), oni iz Korduna prebacili su se do Krašića pomalo, u grupama od 60 do 100 ljudi, krećući se iz zone južno do Barilovića i Leskovca (Karlovac ND-BD i NH-BD), prešli rijeku Mrežnicu blizu Banove Drage (Karlovac: NI-BD) i probili se u pravcu sjeverozapada — mjesto Lipa — preko rijeke Dobre i Kupe na italijansku teritoriju, zatim prema sjeveru duž granične linije — nenadgledane ni od nas ni od Hrvata — na sjever od Metlike, gdje su se sjedinili sa slovenačkim grupama u maršu prema cilju označenom za napad. Druge grupe partizana prošle su pak kroz Netretić (Samobor: LI-BM), ostale su još nastupale iz Banije direktno na Krašić.[12]

Najzgodniji hodnik za prolaz partizana od Korduna za Žumberak i obratno je onaj koji sačinjava široki pojas teritorije koja ide duž granice između Slovenije i Hrvatske van kontrole naših posada i hrvatskih garnizona, koji su i jedni i drugi, povučeni u odnosu na graničnu liniju. Dok partizani moraju preduzeti neke mjere predostrožnosti da bi prešli tok Mrežnice, duž koje ide željeznička pruga, slobodno mogu da se kreću u zoni između Crnomelja i Karlovca, odnosno između Metlike i Ozlja, izbjegavajući kratak radijus kontrole većih garnizona.

Napad su izvršili Kordunaši, to jest partizani iz Korduna, među kojima je bilo nešto elemenata iz Karlovca, kao bivši hrvatski poručnik Dragee Đebalo, koji je nedavno dezertirao, zatim izvjesna Gerhinka i drugi dok su se Slovenci držali u rezervi na malom otstojanju od naselja, da bi pritrčali u slučaju potrebe. Borba je trajala deset sati. Garnizon je bio potpuno pregažen. Partizani su zauzeli mjesto, ali su ga zatim, slijedećih dana, evakuisali, po dolasku oružanih snaga hrvatskog garnizona iz Karlovca, koje su nanijele partizanima veoma teške gubitke (računa se 200 mrtvih[13]). Sad u Krašiću ne stanuje niko i ne drže ga posjednutog ni hrvatske trupe ni bande ustanika.

Gubici Hrvata su veoma teški: 600 ljudi, koji su sačinjavali garnizon Krašić; dobrih 400 su pali u šake ustanika; drugi su poginuli u borbi, najmanje 120, ili pobjegli u Karlovac, nešto više od sedamdesetak, među njima 7 pionira[14]. . .

Izgleda daje napadom na Krašić rukovodila zloglasna Nada Galjer, atentatorka na poštansku palatu u Zagrebu 14. rujna 1941.[15]

[12] Netočno. Cijela Četvrta NOU brigada prebacila se na Zumberak potkraj prosinca 1942. godine. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 98.

[13] Netočno. Gubici brigada u borbi za Krašić bili su slijedeći: 21 mrtav i 41 ranjen. Vidi: Dok. br. 14.

[14] Vidi: Dok. br. 5 i 14 i Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 1, 3, 4 i 5.

[15] Napadom na Krašić rukovodio je Operativni štab Četvrte NOU brigade i Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

Izgleda da su se italijanski tenkovi upućeni u pravcu Krašića, koji su stigli u Draganiće, vratili na polaznu točku.

Međutim, hrvatski tenkovi koji su slijedećih dana stigli iz Zagreba snažno su poduprli dejstvo Hrvata pri istjerivanju ustanika iz Krašića.

Ali hrvatski revanš nije izbrisao mrlju poraza pretrpljenog 1-og.-

Original, strojopis, na talijanskom jeziku
Sign., AVII, Arhiva talijanska, kut. 17, reg. br. C/3.

Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 166, str. 432 — 434.

46

1943, siječanj 21.
Zagreb

Oglas Pokretnoga prijekog suda o presudi grupi komunista i simpatizera iz Krapine

IZ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA

Broj: 7446 Zagreb, dne 21. siečnja1943.

OGLAS

Po pokretnom priekom sudu u Zagrebu, dana 20. siečnja 1943. osuđeni su na kaznu smrti strieljanjem:

Opt. Stjepan Kovačec, rkt. vjere, iz Jesenjdola, 33 godine star, neoženjen;

Opt. Stjepan Nežmahen, rkt. vjere, iz Krapine, 48 god. star, oženjen, otac 1 djeteta;

Opt. Petar Richter, rkt. vjere, iz Radoboja, 28 god. star, oženjen

i

Opt. Ivan Božić, rkt. vjere, iz Brdovca, 32 god. star, oženjen.

Što je **Stjepan Kovačec,** počam od mjeseca srpnja 1942., bio član komunističke stranke, član kotarskog komunističkog komiteta[1] i sekretar obćinskog komiteta u Đurmancu, kao jedne trojke; što je organizirao i vodio komunističke sastanke, na kojima je zaključivao

[1] Odnosi se na Kotarski komitet KPH Krapina.

JU

glede daljnjeg organiziranja i sakupljanja narodne pomoći i oružja; što je vršio sabotažu rušenjem žične željeznice ugljenokopa »Mirna«, prekidanjem njemačkog brzoglasnog voda; dizanjem u zrak željezničkog mosta kod Đurmanca, spajanjem električnog voda sa željezničkim tračnicama u Đurmancu, svrhom ubijanja vlakovođe električnom strujom; nadalje što je bio i sam vođa jedne grupe za sabiranje narodne pomoći, te opetovano davao sam a sabirao od drugih novčane prinose, da nabavi jednu vojničku pušku sa nabojima; što je izdavao naloge Branku Gretić, Leopoldu Horvat i Franji Skele, članovima komunističkog komiteta, da presjeku njemački brzoglasni vod i što je još u vrijeme 21. rujna 1942. posjedovao jednu vojničku pušku sa sto naboja, te konačno što je, skupa sa **Stjepanom Nežmahen i Dr. Petrom Richter,** propustio prijaviti vlastima ostale poznate komuniste i partizane, kao i njihov protudržavni rad.

Sto je **Stjepan Nežmahen,** kao komunistički simpatizer, davao hranu komunisti Slavku Leskovaru iz Zagreba i sa ovim, kao i delegatom komunističke partije, Petrom Richterom, organizirao odbor za sakupljanje narodne pomoći i preuzeo ulogu blagajnika za Krapinu, te što je opetovano davao sam u tu svrhu novčane priloge i takove sabirao od drugih, te konačno što je propustio prijaviti vlastima poznate mu komuniste i partizane, kao i njihov protudržavni rad.

Što je **Dr. Petar Richter** kao komunistički simpatizer, jednog točnije ne ustanovljenog dana u proljeću 1942. u Krapini, sa delegatom komunističke partije iz Zagreba, Augustom Herceg, organizirao odbor za narodnu pomoć u Krapini, te opetovano davao sam novčane iznose u tu svrhu i što nije prijavio vlastima protudržavni rad drugih poznatih mu komunista i partizana.

Što je **Ivan Božić** opetovano davao novčane iznose za narodnu pomoć.

Smrtna kazna izvršena je nad STJEPANOM KOVAĆECOM u zakonskom roku, a milošću POGLAVNIKA smrtna kazna je pretvorena STJEPANU NEŽMAHEN I Dr. PETRU RICHTER u doživotnu tešku tamnicu, a IVANU BOŽIĆ na dvadeset godina teške tamnice.

IZ MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA

Original, plakat
Sign., AIHRPH, NG kut. 482, fase. 1.

47

1943, siječanj 22.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji i radu na području okruga

OKRUŽNI KOMITET POKUPLJE
Komunističke Partije Hrvatske

DRUGARSKOM
CENTRALNOM KOMITETU K. P. H.

Dragi drugovi,

U prošlom našem izvještaju javili smo vam da pokrećemo list. Naknadno smo vas obavijestili o djelatnosti profesora Urbana,[1] ali do danas na oba ova pisma nismo dobili od vas nikakvog odgovora. List smo izdali u 300 primjeraka i uglavnom smo ga rasturili. Prilažemo i vama 2 primjerka, pa molimo da nam javite svoje zapažanje.[2] Ovaj broj nije ispunjen sa posve konkretnim materijalom iz našeg okruga, onako kako bismo mi želili. To je radi toga što smo mi sami odavde morali slagati sav materijal, jer još nismo uspjeli uposliti sve drugove oko sakupljanja dopisa. U ovom broju nastojali smo da sa svoje strane populariziramo čim više AVNOJ. Ujedno, kako je HSS-ovo vodstvo kod nas jedna ozbiljna kočnica aktiviranja hrvatskih masa u oslobodilačkoj borbi, nastojali smo da i raskrinkavanju njegovog vodstava posvetimo nešto više pažnje. Doduše bilo bi bolje da smo mjesto članka kog smo donijeli, uzeli jednog od tih HSS-ovskih bremzera i njega svojski raskrinkali pred narodom. To nam ovaj put nije bilo moguće, jer nam teško ide sa sakupljanjem konkretnih podataka o pojedinim njihovim glavešinama.

Što se tiče Urbana, Marko[3] nam je rekao da ste mu javili da je nama upućeno neko pismo povodom njega. Mi to pismo nismo dobili. Svakako ako ikako budemo uspjeli do Urbana doći, nastojaćemo da vam ga bilo milo, bilo silom pošaljemo.

Već više od deset dana nalazimo se otsječeni od naših KK-a na okupiranom teritoriju, jer je neprijatelj, kako izgleda izvršio bloka-

[1] Prof. Stjepan Urbani. Vidi: Dok. br. 149. i F. Jelić-Butić, HSS 1941 — 1945, Zagreb, 1983, str. 162— 163, bilj. br. 126 i 128.

[2] Riječ je o listu »Rodoljub« koji je pokrenuo Okružni komitet KPH Pokuplje.

[su] Marko Belinić

du Žumberka iz straha da se naše brigade ne bi spuštale na njegove komunikacije, koje su mu potrebne za prevoz vojske i ratnog materijala. Uslijed toga niti se mi možemo probiti dolje, niti naši drugovi odozdo gore. Drug sekretar je prije četiri dana probao preći u Pokuplje, ali se je morao vratiti nazad, jer je bio dočekan od njemačkih vojnika. Kako izgleda neprijatelj je morao skoncentrirati jače snage i oko Kupe, pa će biti vjerojatno da se je i sam KK Pisarovina morao povući na Kordun. O tome zasada nemamo nikakvih podataka. Poznato nam je isto tako da su i neprijateljski garnizoni oko Samobora pojačani i da veće patrole stalno krstare po selima samoborskog kotara. Uslijed toga ne znamo kako se razvija rad i u tom kotaru. Velika Gorica, koja je do danas imala najteže okolnosti rada uslijed jakih ustaških garnizona, izgleda da je danas u najboljim mogućnostima za rad. Svakako ćemo nastojati da odmah šaljemo nekoga našeg da se pokuša prebaciti preko pruge i ceste i pohvatati odmah sve veze i učvrstiti ih.

Što se tiče rada na oslobođenom kotaru Žumberka, on se razvija prilično dobro, ali nas još ne zadovoljava potpuno. Izbori za narodnu vlast provode se kratkim putem, tj. pojedinačno po selima i općinama. Osjećamo veliku oskudicu u terenskim partijskim radnicima. Doduše cijelo težište bačeno je na to, da se od domaćih ljudi napravi jedan dovoljan kadar sposobnih drugova, koji će nam pomoći da ovladamo ovim terenom. To ide prilično sporo, jer od ranije nije nikada u ovim krajevima naša partija imala nikakva utjecaja. Narod je na veoma niskom kulturnom stepenu osobito u općinama Vivodina, Sošice i Kalje, i stoji pod prilično jakim utjecajem klera, HSS-a i ustaša. Što se tiče općine Krašić, mi nismo uspjeli ništa drugo osim uspostaviti par labavih veza preko kojih namjeravamo nastaviti rad. I opet smo i tu osjetili tu oskudicu u ljudima koje bismo mogli postaviti samo na tom terenu. Neprijateljske ophodnje stalno su u svim selima te općine, pa drugovi, koji nisu domaći tu, ne mogu se dugo zadržavati u tom kraju.

Odgovorni partijski funkcioneri iz brigada, po našem mišljenju, nisu dovoljno dobro shvatili važnost suradnje između nas i njih na ovome terenu, te je i to jedan od razloga zašto mi još nijesmo uspjeli ovladati potpuno sa ovim oslobođenim krajem. Drugu sekretaru polit, odjela 13-e Brigade smo u par navrata, već prije mjesec i pol dana, naglašavali važnost toga, i pozivali ga da nam uvijek javi imena svih onih pozitivnih ljudi na koje su oni naišli u svojim pokretima, pa da tako olakšamo rad ovdašnjem KK-u.

Međutim sve dotle dok se nismo zaprijetili pritužbom kod vas, drug Mato[4] nam [se] nije prije trudio to dati. Tako smo mi efektiv-

[4] Mato Horvatić

no politički mnogo izgubili uslijed takovog držanja. Drug, član polit. odjela 4.- te Brigade mjesto kad je došao ovamo da se svratio odmah kod nas i sporazumio se s nama o političkom radu na ovome terenu, napravio je, prema izvještaju samog komandanta te brigade, jednu krupnu političku grešku, jer je na putu od Krašića prema Prekrižju išamarao jednu djevojku. I to se baš događa u kraju gdje neprijatelj nastoji da iskoristi svaki i najmanji naš propust. Mi smo drugovima saopćili da od njih tražimo dok su na našem terenu, da skupa s nama surađuju u pogledu rada sa narodom. Što se tiče partijskog rada u vojsci (brigadama) to naša stvar nije, ali molimo da i vi sa svoje strane upozorite sve drugove iz polit, odjela pojedinih brigada, koje se nalaze kod nas, i onih koje će eventualno doći, da se u pogledu rada sa narodom i koordinacije u tom pogledu sporazumijevaju s nama. Kako izgleda oni su ponešto krivo shvatili svoj položaj partijskog radnika i svoju odgovornost za partijski rad. Radi toga nam se i događaju takovi propusti, kao šamaranje, i klanje na trgu desetorice ustaša od strane druga zamjenika komandanta 13-e Brigade. Prigodom likvidiranja zarobljenih ustaša kod Krašića obaviješteni smo da je bačen živ u jamu jedan domobranski zastavnik dok je nekoliko ustaša na pola živih doživilo njegovu sudbinu. Narod je od neprijatelja o tome obaviješten. I za te greške mi danas moramo ispaštati.

Poznato vam je da je ovdje osnovana i Komanda Područja[5] pred koju se stavljaju teški zadaci. Partizani za tu komandu nisu birani prema zaslugama u borbi (ranjeni, invalidi, bolesni), nego se i kod toga rukovodilo krivom pretpostavkom. Kandidat za partizansku četu u području bio je onaj koji je najgori lijenčina, najveći zabušant najgora kukavica, i politički nepopravljivi sektaš. Na naše traženje da ovoj četi dadu bar dobrog političkog komesara, ili komandira, nije se uopće osvrtalo. Tako kad je danas u pitanju izgradnja nove bolnice, prehrana vojske, borba protiv pete kolone, postavljanje partizanskih straža, osiguranje veza i prenos štamparskog materijala za nas i za ostale, nemoguće je uopće sa ovakvim ljudima temeljito riješiti ma i jedno pitanje.

Mi znamo da Proleterska Brigada mora imati prvoklasne i vojne i političke rukovodioce, ali znamo i to da će svi njezini vojni uspjesi biti umanjeni ukoliko ne bude slobodna teritorija bila ovladana i vojnički i politički. Radi toga je svakako potrebno da se Komandi Područja dade dobar ili komandir ili komesar, jer se od postojećih neće moći to napraviti. Danas je nama to osobito važno s

[5] Komanda Žumberačkog područja formirana je 2. prosinca 1942. godine. Vidi: Građa SZH, knj. III, dok br. 307.

razloga što mi moramo dobavljati čim veće količine pisaćeg pribora, koji nam je nužno potreban kako za list, tako za »Radio vijesti« i ostali partijski i popularni materijal za narod. Na taj način nastojat ćemo, dok ne podignemo nove kadrove, nadomjestiti nedostatke u partijskim radnicima na terenu.

Mi uopće nemamo dovoljno partijaca u cijelom našem okrugu, pa ih radi toga i ne možemo opterećivati suviše sa ovakvim prenošenjem, a partizani iz terenskih četa sa ovakvim rukovodstvom jedva su u stanju da daju straže. Mi sami iz redova naših partijaca ne možemo odvojiti niti jednoga za polit, komesara, pa se radi toga ' obraćamo vama.

U Pokuplju imamo na zalihi prilične količine hrane, koje naše origade neće da koriste. Tu ćemo hranu djelomično prebaciti na Kordun u koliko nam bude to moguće. Kada bismo imali mogućnosti, bilo bi bolje da je ovdje prebacimo, jer ima sela gdje su partizani pojeli gotovo i sjeme od krumpira. Već kroz mjesec, dva, dana postaviti će se pred naše Narodno-oslobodilačke odbore i pitanje prehrane pojedinih sela.

Odlučili smo da obrazujemo jedan niži partijski kurs za sve partijce i kandidate sa Žumberka, a kasnije, prema mogućnostima, proširili bi i na ostale partijce iz našeg okruga. Na tom kursu bilo bi prorađivano: O partiji (teorija i organizaciono pitanje), Teoriju revolucije, Diktatura proletarijata i sovjetska vlast, Nacionalno i seljačko pitanje, Strategija i taktika, Ustav SSSR-a, i Uloga i zadaci naše Partije u Narodno-oslobodilačkoj borbi. Taj kurs bi bio održan u obliku nekoliko predavanja sa diskusijom. Kurs bi vodio sekretar našeg komiteta, i on će početi odmah, tako da se iskoristi vrijeme za koje sekretar neće moći proći u okupirane krajeve. Svakako se nadamo da će drugovima taj kurs koristiti. To radimo radi toga, što je stvarno sasvim nizak nivo partijske i političke izgradnje naših članova, a kako nam izgleda da pomoći sa vaše strane nećemo moći dobiti. Nadalje namjeravamo otpočeti sa predavanjima i kulturno-prosvjetnim priredbama po pojedinim općinama oslobođenog teritorija. Tu ćemo iskoristiti sve drugove koji će nam moći nešto pomoći. Nadamo se da ćemo time podići interes ovdašnjeg svijeta za događaje u svijetu i kod nas, te ga time jače aktivirati u narodno-oslobodilačkoj borbi i vezati uz našu Partiju. Ne znamo kome da se obratimo, za popularni materijal za ove svrhe.

U krajevima koji su sada oslobođeni mobilizacija se veoma teško provodi. Omladina je uglavnom ili u domobranima ili u ustaša-

ma. Onaj dio koji je ostao kod kuće odupire se svim silama mobilizaciji. Ovih dana po nalogu druga komesara Marka[6], Komanda područja trebaće izvesti prisilnu mobilizaciju u općinama Vivodina, Sošice i Kalje. Ne možemo sad znati točno kakav će biti odaziv, ali vjerujemo da će ih mnogo pobjeći u gradove koje drži Pavelić u svojim rukama. Narod je strašno nepovjerljiv ili direktno neprijateljski raspoložen prema nama. Razlozi su u tome što je strašno neobaviješten i neki raniji i sadašnji ispadi naših drugova, kao i to da je vodstvo koje je bilo HSS-ovsko u ovim krajevima nakon sloma Jugoslavije odmah pristupilo ustašama i povuklo za sobom jedan dio ljudi. Ti su uprljali svoje prste i ne vraćaju se nazad svojim kućama. Njihovi bliži koji su ovdje teško se mire sa našom novom vlašću.

Preko naših veza možemo nabavljati mesarskog, novinskog i pisaćeg papira. Mi ćemo sami nabaviti novinski papir i slati ga direktno na V. Š.[7] za »Borbu«, pa ćemo od njih tražiti da nam šalju više primjeraka.

Jednim svojim pismom javili smo vam da zasada ne možemo pokriti svoje izdatke prihodima koje imamo, pa smo vas molili da nam pošaljete nešto novaca u svrhu uređenja naše tehnike. Na to pismo nismo dobili odgovora.

Izgleda nam da će veza preko Kupe na Pisarovinu biti onemogućena posve, pa molimo da nam već od sada sav materijal šaljete kanalom Druge Op. Zone, kako bismo ga na vrijeme mogli dobiti. Sva vaša pisma dobivamo gotovo redovito sa zakašnjenjem.

Drugarski komunistički pozdrav

22/1-1943. **Mika**[8] v.r.

Smrt fašizmu — sloboda narodu

P. s. Za Antifašističko Vijeće Hrvatske šaljemo iz Zumberka druga Vladić Janka iz Lešća, koji je partijski kandidat. Oko 50 pari veša, 50 pari čarapa, 20 komada vesta, 10 ručnika, nešto gunjeva, plahti, rukavica, hlača, kaputa i ostalog, predali smo za ovdašnju bolnicu i za terensku četu u Kljuki. Kljuku smo pojačali za 20 novih partizana.

Mika v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 18/805

[7] Misli se na Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije.
* Lutvo Ahmetović, sekretar OK KPH Pokuplje.

48

1943, siječanj 22.
Zagreb

Dopis Ministarstva narodnog gospodarstva NDH gradonačelniku Zagreba Ivanu Werneru u kojemu se donosi predstavka Hrvatskoga radničkog saveza i Hrvatske radničke komore o nezadovoljstvu među radnicima u Zagrebu

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO NARODNOG GOSPODARSTVA
URED MINISTRA

Br.:54 —M —43 Zagreb, 22. siečnja1943.

Gospodine gradonačelnice!

Od Hrvatskog radničkog saveza i Hrvatske radničke komore primio sam predstavku od 19. o. mj., koju Vam evo radi obavještenja priopćujem. Ova predstavka glasi:

»Gospodine ministre!

Zadnjih nekoliko tjedana, a osobito zadnjih dana osjeća se sve to jače otvoreno nezadovoljstvo radničtva po poduzećima u kojima rade. Došlo je tako daleko, da dužnostnici Hrvatskog radničkog saveza i Hrvatske radničke komore ne mogu uobće doći među radničtvo, a da se ne izlože najvećim prigovorima pa čak i fizičkim napadajima. Povjerenički sastanak sazvan po drž. savezničaru gosp. prof. Seitz-u[1] pred 4 tjedna pokazao je, da mnoštvo problema, koji zadiru u radnički život nisu još nikako riešeni i uslied toga je stanje među zagrebačkim radničtvom, a u glavnom to se odnosi i na pokrajinu, veoma kritično.

Nezadovoljstvo u glavnom izbija radi toga, što još uviek kod nas nisu uređeni radni odnosi između posloprimaca i poslodavaca, te što još uviek postoji staro stanje, koje je zatečeno osnutkom Nezavisne Države Hrvatske. Zakonska odredba o uređenju radnih odnosa, koju je Poglavnik podpisao 30. travnja pr. god. i koju su radnici tako željno očekivali nije još uobće stupila u život. 9 mjeseci je prošlo od proglašenja te zakonske odredbe, a da se dalje nije ni prstom maknulo. Stalno smo radničtvo mirili i stalno nam se je sa službene strane obećavalo brzo riešenje te stvari, a eto još nije ni do danas ništa učinjeno, a podpuno smo uvjereni, da ako se ovako

[1] Aleksandar Seitz

nastavi dalje, da će proći još godinu dana, da se nešto učini. To je jedno od važnih razloga nezadovoljstva među radničtvom.

Što se pak tiče razpoloženja zagrebačkog radničtva, ono ima i drugih svojih briga, koje su teže nego i u jednom kraju zemlje osim Bosne. U Zagrebu je naime Gradska aprovizacija u glavnom izjednačila sve potrošače međusobno bez obzira da li rade težke fizičke poslove ili uobće ne rade ništa. Tako na pr. Gradska aprovizacija opskrbljuje sa priličnim količinama živežnih namirnica restauracije i gostionice u kojima se često hrane bezposleni ljudi, a ovih je dana odbila radničkoj kuhinji dati bilo što živežnih namirnica za ono siromašno rađničtvo i delegate Hrvatskog radničkog saveza, koji se na proputovanju ili službenim dolaskom u Zagrebu zadrže koji dan. Dok mnoge restauracije i gostionice dobijaju od Gradske aprovizacije živežne namirnice, dotle Gradska aprovizacija nije našla za potrebno, da radničkoj kuhinji u Zagrebu, koja je imala namjeru kuhati jedno toplo jelo za sirotinju, proda jedan ili dva vagona graha, makar je Gradska aprovizacija primila od države 30 vagona graha.

Tako su na primjer državni činovnici pred Božić primili po osobi koliko smo obaviešteni po 1 kg masti, nešto tjestenine, a valjda i drugih živežnih namirnica, dok zagrebačkom radničtvu nije od nikuda dato ništa.

Uobće sa strane grada i Gradske aprovizacije postupa se sa radničtvom kao sa građanima drugoga reda. Sve predstavke, koje upućuje HRS gradu i gradskim ustanovama ostaju bez odaziva, a u najvećem broju slučajeva se uobće ne odgovara.

Nije dakle čudo, da u Zagrebu među radničtvom vlada veliko nezadovoljstvo i ogorčenje, kad se na pr. činovnicima dieli mast, a rađničtvo se prepušta »švercu« i njegovim visokim cienama.

Da nesreća bude još gora došla je zabrana putovanja tako, da su zagrebački radnici, koji su u najvećem dielu iz bliže okolice upućeni izključivo na prehranu od onoga što primaju od Gradske aprovizacije. Od Gradske se aprovizacije primi nešto kruha, nešto ulja, nešto šećera, a zadnje vrieme nema uobće ni krumpira. Od tih se količina ne može zagrebački radnik prehranjivati. Sada pak, kad mu je zabranjeno putovanje u pokrajinu osuđen je na gladovanje. Do čega će ovo dovesti našu zemlju prepuštamo mjerodavnima.

Međutim je jedno sigurno, da bi HRS učinio najveći zločin protiv države i naroda, kad bi neopaženo pustili da stvari teku ovako dalje. Vodstvo HRS-a i Hrv. Rad. komore ne može danas učiniti drugo nego da se zahvali na svojim dužnostima, jer smo na žalost došli do spoznaje, da nismo u stanju učiniti ništa, da se stvari poprave.

Kad bi gospodin gradski načelnik Ivan Werner imao malo razumjevanja za potrebe zagrebačkog radničtva, onda bi on naredio, da se radničkoj zadruzi u Zagrebu, koja je osnovana potporom samih vlasti, stavi na razpolaganje stanovite količine graha, masti, krumpira, te da se proda zagrebačkom radničtvu. Ali kad su za gosp. gradskog načelnika svi građani jednaki, onda od te idealne jednakosti imamo to, da radnici gladuju, a gospoda živu kako ih volja.

Oprostite gosp. ministre, što Vam ovako pišemo, ali smo primorani to učiniti u uvjerenju, da ćemo kod Vas sigurno naći najviše razumjevanje, te da ćete Vi na najvišem mjestu zastupati našu stvar najbolje, jer o tom ovisi sudbina ne samo radništva nego ciele zemlje.

U napried se zahvaljujemo, te ostajemo

Za Poglavnika i za Dom Spremni!

Za Hrvatski radnički savez:[2] Za Hrv. radničku komoru.[3]

Izvolite gospodine gradonačelniče primiti izraz moga dubokog poštovanja i srdačan pozdrav.

Za Dom Spreman!

Ministar
narodnog gospodarstva:
Balen[4] v. r.

Original, strojopis
Sign., AH, MNG, fase. 6, br. 215/1943

[2] Potpis nečitak.
[J] Isto.
[4] Josip Balen

49

1943, siječanj 23.
Zagreb

Zapovijed Edmunda Glaisea von Horstenaua, njemačkoga opunomoćenog generala u Hrvatskoj, trupama podređenim generalu, koja je poslana i Rukovodstvu Njemačke narodne grupe u Hrvatskoj o akcijama protiv snaga NOP-a u sjeverozapadnoj Hrvatskoj

Tajni komandni predmet

Nemački opunomoćeni general
u Hrvatskoj

I a[1]) Oznaka akta 110 Br. 0152/43, taj. kom. predm.

Rukovodstvu narodnosne grupe
Zagreb, 23.1. 43

Priloga: 3 22 primerka
9 primeraka

ZAPOVEST ZA AKCIJU
ZA SEVERNO HRVATSKO PODRUČJE

1.) Prema naređenju Vrhovnog komandanta Jugoistok (Vrhovna komanda vojne grupe E) Ia br. 06/43 tajni komandni predmet samo za šefa od 7. I. 43 Nemački opunomoćeni general u Hrvatskoj preuzima za vreme većih operacija, koje su otpočele 20. 1. 1943 na demarkacionoj liniji i južno od nje, zadatke Zapovednika nemačkih trupa u Hrvatskoj na teritoriji severno od Save kao i na području ograničenom linijom: Sava od granice Reich-a kod Dobove do lakta Save 2 km severno od Blinskog Kuta — Blinski Kut — Bijelnik — Maja — Vrtljine — demarkaciona linija do granice Reich-a kod Bregane — granica Reich-a do Save, južno od Save.

2.) Ovi zadaci, koji su ovim preuzeti, jesu:

a) Ugušivanje ustaničkog pokreta na toj teritoriji,

b) Osiguranje saobraćajnih i telekomunikacionih veza, važnih za vođenje rata u prostoru Jugoistoka, naročito obezbeđenje železničke pruge: granica Reich-a-Beograd.

[1] Operativno odjeljenje štaba.

c) Zaštita svih objekata i saobraćajnih puteva, važnih za vojnu privredu, koji se nalaze na tom području.

3.) Za ovo su u operativnom pogledu podređene Nemačkom opunomoćenom generalu, počev od 20. 1. 43, sve nemačke i hrvatske trupe i naoružane formacije.

4.) Za izvršenje zadataka navedenih u tač. 2.) stoje na raspolaganju srazmerno slabe snage. Stoga je neophodno strogo pribiranje svih raspoloživih trupa i formacija. Pri tome je predviđena najtešnja saradnja sa hrvatskim generalštabom.

Prilikom štabne konferencije
30. I. 43 saopšteno u izvodu.
A (ltgayer)[2]

Br. 1/pov	Nemačka narodnosna grupa u Hrvatskoj Voćstvo narodnosne grupe				
Primljeno 29.1. 1943.					
Na obradu					
Rešeno 30. I. 43					
Reg. br.					
Nar. grupa	Ađ.	Pol.	Veza	Kane.	Pri-vreda

5.). . ,[3]

6.) Štab za obezbeđenje železnica u Hrvatskoj sa priključenim mu jedinicama podređuje «e neposredno Nemačkom opunomoćenom generalu u Hrvatskoj.

7.)...

8.)...

9.)...

10.) Naročiti značaj pridavati izviđanju neprijatelja. Samo blagovremeno doznavanje i javljanje o neprijateljskim pokretima i namerama omogućava pravovremeno preduzimanje protivmera. Trupe ne smeju da leže u »zimovnicima«, nego moraju neprijatelja stalno uznemiravati odašiljanjem izviđačkih grupa i poternih odeljenja borbenim marševima, premeštanjem garnizona i manjim pothvatima, pri čemu nastojati svima sredstvima da se prikupe

[2] Branimir Altgayer,

[3] **Pod rednim brojevima 5, 7, 8 i 9 tekst nedostaje.**

obaveštenja o protivniku. Korišćenje stanovništva za izviđanje, angažovanje seljaka, trgovaca i drugih za agente, biće od koristi.

11.) Postupak sa zarobljenicima:

a) Zarobljenike koji se zateknu u borbi sa oružjem u ruci bez obzira na starost i pol posle saslušanja streljati.

b) Zarobljenike ili uhapšenike, za koje je nesumnjivo dokazano da su partizani ili njihovi jataci, treba kao predviđene za odmazdu, sprovesti u sabirne logore pa će u duhu zakonskih odredaba biti određeni za mere odmazdi prilikom akata sabotaža ili ubistava koja izvrše komunisti. Postarati se za uređenje podesnih sabirnih logora.

c) Uhapšenike, koji izgledaju sumnjivi zbog pomaganja ustanka, predati u sabirni logor Zemun ili Osijek na prisilni rad.

12.) Postupak sa stanovništvom:

Samovoljne postupke svake vrste protiv lojalnog stanovništva treba najvećom oštrinom suzbijati, bez obzira sa koje bi strane usledili. Stanovništvo mora biti svesno toga da se, u slučaju pomaganja ustanka, ima više da boji trupe nego partizana, ali mora, međutim, i da stekne uverenje da trupe postupaju pravično i da štite ljude koji su mirni.

13.) Izveštavanje: Komandanti grupa i Štab za obezbeđenje železnica dostavlja Nemačkom opunomoćenom generalu u Hrvatskoj a istovremeno informativno hrvatskom generalštabu u Zagrebu i Zapovedniku nemačkih trupa u Hrvatskoj i to:

a) Dnevne izveštaje: dnevno da stignu do 9.30 časova. Sastavljanje prema prilogu 2).

b) Preglede izvještaja o neprijatelju sa sažetim obaveštenjima o neprijatelju (sa naznačenjem izvora!) od slučaja do slučaja, već prema raspoloživom materijalu, najmanje jedanput nedeljno.

c) Ocene situacije svakog 15. i 25. u mesecu prema prilogu 3).

d) Naročite događaje, kao teže slučajeve sabotaža i slično odmah čim se dozna teletipom, radiogramom ili telefonom

Ključ za raspodelu
vidi koncept

Nemački opunomoćeni general
u Hrvatskoj
potpis na konceptu
Glaise v. r.
generallajtnant

Za tačnost:
Pott[4] v. r.
major

Original, strojopis, na njemačkom jeziku.
Sign., RSUP SR Hrvatske.

[4] Eugen von Pott

50

1943, siječanj 23.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o sukobu partizana i domobrana u okolici sela Prkosa te o hapšenju 33 osobe u Varaždinu »radi komunizma«

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU

Broj: Prs. 311/43. Varaždin, dne 23. I.1943.

Predmet: Izvještaj

1./ GLAVNI RAVNATELJ ZA JAVNI RED I SIGURNOST N. D. H.
2./ GLAVNI RAVNATEU ZA JAVNI RED I SIGURNOSTODSJ. X.
3./ ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
4./ USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA URED I. ZAGREB
5 / **VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN**
6./ ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST BJELOVAR

IZVJEŠTAJ

Kotarska oblast Ludbreg:

Oruž. bojnik Križišnik u 10.40 sati javlja:
Prilikom jučerašnjeg podhvata u okolici sela Prkos došlo je do sukoba između jedne grupe partizana, jačine 200 — 250 ljudi naoružanih sa dvije teške strojnice, više ručnih strojnica, puškama i bombama, sa našim oružanim snagama jačine oko 200 domobrana.' Sukob je trajao od 18— 19 sati. Partizani su razbijeni u dva dijela. Jedan se povukao prema selu Vrhovcu, a drugi prema selu Radeljevu kotar Koprivnica.

Na mjestu nađene su tri partizanske lješine, 2 muške i jedna ženska, čija istovjetnost nije utvrđena. Podhvat se danas nastavlja.-

Grad Varaždin:

Savezno se protukomunističkom iztragom uhićene su po ovoj oblasti sliedeće osobe:

[1] Vidi: Dok. br. 53.

Murković Ivan	iz Vratna	radi komunizma
Topinka Franjo	iz Varaždina	
Bednarek Robert		
Došen Branko		
Lampi Josip		
Bauman Ljudevit		
Ivančić Ivan		
Handžić Ivan		
Handžić Antun		
Polak Franjo		
Boltižar Ladislav		
Mihalinec Branko		
Belas Milan		
Petrina Branko		
Branilović Mijo		
Bauman Ratimir		
Kričevcov Josip		
Vitez Ljudevit		
Koletić Mirko		
Došek Josip		
Schönwald Žiga		
Domitar Josip		
Herceg Emil		
Slukan Božena		
Slukan Ljubica		
Stefuljak Rudolf		
Fuks Marta	iz Lepoglave	
Cerovečki Jakob	iz Varaždina	
Prester Ivan	iz Budinšćine	
Šipek Milan	iz Ivanca	
Rihtar Ferdo	tf ,r	
Miklaušić Budimil	ft ,,	
Jagetić Branko		

Od navedenih većini je dokazana krivnja — nekolicina ce vjerojatno biti puštena — iztraga teče povoljno i daljnja uhićenja su u toku.-

ZA DOM SPREMNI!

M. P.[2]

Upravitelj
Župske redar, oblasti:
Krunoslav Batušić, v. r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2201, Taj. 232/1943.

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

51

1943, siječanj 24.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o preduzetim mjerama za razbijanje neprijateljske koncentracije oko Žumberka

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N. 0. V. i PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Broj: 84-/43.
Dne 24. I. 1943

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I PARTIZ. ODREDA HRVATSKE

Primili smo vaše naređenje i izvještaje od 20. o. mj. o ofanzivi koju vrši neprijatelj sa svojim bandama na naš slobodni teritorij Korduna i Banije.[1] Mi smo još ranije primijetili, kada je neprijatelj vršio koncentraciju svojih snaga oko Jaske, Draganića i Pisarovine, da će vjerojatno izvršiti ofanzivu u pravcu našeg slobodnog teritorija Korduna. U svrhu razbijanja neprijateljske koncentracije, mi smo odmah prema vašim uputama poduzeli konkretne mjere. Tako smo n. pr. od 16. na 17. o. mj. razorili prugu i zapalili voz cisterna sa benzinom kod Kamanja.[2] Nadalje smo rokirali naše snage prema Draganićima i Jaski[3] i gonili neprijatelja u Jasku i Karlovac. 22. o. mj. napali smo neprijateljsku tenkovsku kolonu između Jaske i Draganića i nanijeli neprijatelju gubitke, koji su nam za sada još nepoznati.[4] Istog dana naše lijevo krilo razbilo je jednu satniju domobrana pred samim Draganićima.[5] Tom prilikom smo vidjeli, mada je neprijatelj rastrubio da će izvršiti ofanzivu na Zumberak, da je to obična laž, jer nigdje nismo naišli na velike neprijateljske snage i otpor neprijatelja, već naprotiv — neprijatelj je bježao pred našim jedinicama. Naše se jedinice XIII Ud. brigade danas nalaze dva kilometra pred Jaskom i napucavaju na samu Jasku. Jedinice

[1] Riječ je o tzv. Četvrtoj neprijateljskoj ofenzivi. Vidi: Dok. br. 42 i Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 64, 66, 67, 68 i 84.

[2] Vidi: Dok. br. 43 i Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 58.

[3] Vidi: Dok. br. 62 i Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 92.

[*] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 73.

[5] Vidi bilješku 3.

A

IV Brigade nalaze se na lijevom krilu od Brlenića do Mahična. 23. o. mj. razorili smo prugu Karlovac-Metlika kod Mahična.

Obzirom na naređenje koje smo primili preko naše radio-stanice »Slobodna Jugoslavija«, sazvali smo konferenciju štabova brigada i predočili im naše zadatke u vezi sa ofanzivom koju neprijatelj vrši na Kordun i Baniju. Mi smo drugovima saopćili naš plan, da ćemo najuspješnije oslabiti neprijateljsku ofanzivu time ako do temelja uništimo komunikacije Zagreb-Karlovac i Zagreb-Sisak, zatim da vršimo napade na sve neprijateljske garnizone koji se nalaze na ovim komunikacijama od Karlovca sve do Zagreba. Drug Kleut[6] i Tarabić[7] nikako se nisu htjeli saglasiti sa našim prijedlogom, a naročito se nije saglasio drug Kleut. On je uporno stajao na stanovištu, da ćemo najuspješnije suzbiti neprijateljsku ofanzivu na Kordun, ako se prebacimo sa svim snagama na Kordun i Baniju i tučemo neprijatelja s leđa. Mi nismo prihvatili takav njegov stav, nego smo ostali pri svom naređenju. U međuvremenu primili smo vaše pismeno naređenje[8] koje nam potvrđuje pravilnost našeg stava i mi ćemo u cijelosti prema njemu postupiti. Pojačat ćemo aktivnost naših snaga do krajnjih granica na onim linijama koje ste nam vi u svojem pismu naveli. Sa političke strane objasnit ćemo to svim borcima, naročito borcima IV Brigade, koji pod sugestijom nekih drugova iz samog štaba brigade teže za povratkom na Kordun. Mi ćemo im objasniti da oni upravo ovdje djelujući na komunikacionim linijama brane zajedno s nama naš slobodni teritorij Korduna.

Neprijatelj zaista, kao što ste nam vi javili,[9] vrši fingirani napad za Žumberak. 23. o. mj. pokušao je s jednom patrolom od oko 200 ljudi da krene prema Višoševićima, ali ga je u tome suzbio jedan naš terenski vod. Isto tako, pokušao je danas da krene iz Metlike u istoj jačini prema Suhoru gdje ga je također najurila jedna naša desetina. Neprijatelj se u glavnom kreće sa jačim patrolama, da bi na taj način prikazao kako će vršiti ofanzivu na Žumberak i vezao naše snage za brda, da se one ne spuštaju na komunikacije. Mi smo te namjere neprijatelja prozreli i nismo se dali smesti njegovom taktikom.

Iz Bosiljeva dobili smo danas podatke, koji datiraju od jučer 23. o. mj., o neprijateljskim snagama u Karlovcu. U Karlovcu imade jedna nepotpuna divizija[10] Švaba iz Beograda, koji su mahom iz Banata, pod komandom pravih njemačkih oficira, naoružani su

[6] Petar Kleut

[7] Joco Tarabić

». » >'5 Vidi: Dok. br. 42.

[10112] Dijelovi SS divizije »Prinz Eugen«

brdskim topovima i lakim mitraljezima, šmajserima i sa 12 tenkova. Tenkovi su im nepokretni tako da se ne mogu kretati ni na karlovačkim ulicama.

U okolnim selima mobilišu omladinu i šalju je u Njemačku, vrše pljačku i pale sela u kojima pogine koji Nijemac. Istovremeno u takvim selima ubijaju cjelokupno stanovništvo.[11] Tvrde da navodno kreću prema Jadranu. Na sektoru Duga Resa — Generalski Stol — Vinica — Netretić stanje je nepromijenjeno. Iz Samobora Nijemci[12] su krenuli preko Jaske za Karlovac, a u Samoboru ostavili su manju posadu koja bi trebala braniti grad. U Metliki pojačana je neprijateljska posada sa 400 fašista.[13]

Našu radio-stanicu montirali smo 22. o. mj., ali do sada, unatoč toga što je u ispravnom stanju, nismo uspjeli uhvatiti s vama vezu. Svakako ćemo i dalje pozivati vašu stanicu i nastojati da se povežemo s vama. Bilo bi dobro danam javite, na koji način bi se mogli povezati preko naše radio-stanice sa Zagrebom.[14]

Dakle, kao što smo naprijed saopćili, pojačat ćemo aktivnost naših jedinica u onom pravcu kao što ste nam javili.[15]

Formirali smo terenski bataljon koji će čarkati sa neprijateljom za vrijeme odsustva naših jedinica u drugim krajevima.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

M. P.

Polit, komesar i v. d. komandanta:
M.[16] Belinić v. r.

M. P.[17]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, reg. br. 5/3

Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 82, str. 227 — 229.

[11] Vidi: Dok. br. 62.
[13] Iz sastava talijanske Osamdeset pete legije crnih košulja. Vidi: Dok. br. 57.
[14] Riječ je o vezi s Povjerenstvom CK KPH u Zagrebu.
[16] Marko Belinić
[17] Okrugli pečat: Stab Druge operativne zone NOP odreda Hrvatske.

52

1943, siječanj 25.

Dopis Okružnoga komiteta KPH Krapina partijskim jedinicama okruga o dostavi poziva Izvršnoga odbora AVNOJ-a, s apelom narodnooslobodilačkim odborima da vode kampanju sakupljanja pomoći za jedinice NOV

Okružni Komitet
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
Krapina

25. siječnja 1943.

SVIM PARTIJSKIM JEDINICAMA OVOG OKRUGA

Dragi drugovi!

Dostavljamo vam poziv Izvršnog Odbora AVNOJ-a, dopis vijećnika iz Hrvatske,[1] kao i apel NOO-ima našeg okruga, s tima da svim silama pomognete kampanju za zimsku pomoć našoj Narodnooslobodilačkoj vojsci. Kampanja traje 14 dana — od 30. siječnja do 12. veljače o. g.

Sve naše snage moramo uložiti za uspješan rezultat ove kampanje i svim svojim autoritetom pomoći NOO-ima u akciji sakupljanja, jer to će biti također smotra našeg rada, naše sposobnosti i našeg ugleda u narodu.

Osigurajmo uspjeh, kampanje pod parolom: »Sve za naše borce, sve za front! Sve za pobjedu!

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Original, strojopis, umnoženo na šapirografu
Sign., AIHRPH, KP- 81/2960

' Vidi: ZAVNOH 1943, Zagreb, 1964, knj. 1, dok. br. 10.

53

1943, siječanj 25.

Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda komandantu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju u odredu i njegovim akcijama od 11- 31. siječnja 1943. godine

ŠTAB
Kalničkog
Narod. Oslobodilačkog
Partizanskog Odreda
25. siječanj 1943.'

KOMANDANTU II OPERATIVNE ZONE[2]

1. Stanje neprijatelja na sektoru Kalničkog Partizanskog Odreda.

Od zadnjeg izvještaja koji je poslan 9. siječnja 1943. godine stanje na ovom sektoru nije se bitno promjenilo. Posade manjih i većih mjesta svakog časa se mijenjaju. Neprijatelj u zadnje vrijeme imade novu taktiku uznemirivanja našeg Odreda s namjerom da nas otjera s ovoga sektora. Posada koja je bila u Velikom Pogancu otišla je u Mali Poganac i tamo se opet počela ukopavati. Osim posada u Koprivnici, Ludbregu, Varaždinu i Križevcima nema na Kalniku nikakovih naročitih posada. Prema najnovijim informacijama nalaze se neke posade u Velikoj Mučnoj /želj. stanica/, Donjari i Carevdaru. Na prostoru između željezničkih pruga Koprivnica--Križevci, Bjelovar-Križevci, Koprivnica-Kloštar nalaze se posade osim u Bjelovaru također i u Kapeli, Virju, Đurđevcu i Kloštru. Kolike su posade u tim mjestima zbog vrlo oskudnih veza neznamo. Za sada nema na našem sektoru nikakovih naročitih vojničkih koncentracija. Pruga Koprivnica-Križevci nije više blokirana od njemačkih snaga. U posljednje vrijeme počele su krstariti po našem sektoru patrole u jačini 100 neprijateljskih vojnika sa zadatkom da pronađu naše ranjenike koji su bili konspirirani po selima našega sektora. 29. o. mj. nalazili smo se u Sredicama i tada je neprijatelj naišao u jačini od nekoliko stotina ljudi i nametnuo nam borbu koju smo vodili od podneva do navečer kada se neprijatelj sa ranjeni-

[1] Iz sadržaja dokumenta vidljivo je da je dokument krivo datiran.
[2] Marko Belinić

ma i mrtvima povukao. U isto vrijeme neprijatelj je prema dobivenim informacijama postavio zasjedu u Zdjelicama /put kojim obično mi prolazimo/. Isto tako počele su iz pravca Križevaca krstariti neprijateljske patrole duž čitave pruge.

Akcije:

11. siječnja 1943. zasjeda Odreda u Zrinjskoj na bandu koja je kretala iz Grđevca, dobivena dva puškomitraljeza /jedan njemački/ pet mauzer karabina, tri bombe i 550 komada municije. Neprijatelj je imao oko 10 mrtvih. Naš jedan lakše ranjen.

9. siječanj 1943. zasjeda u Zrinjskoj na ustaše. Tom prilikom izgubili smo puškomitraljez, a poginuo je i puškomitraljezac. Neprijatelj je imao jednog mrtvog. Zaplijenjen je jedan karabin /zbog izgubljenog mitraljeza povedena je istraga/.

17. siječnja 1943. napad neprijatelja u jačini od oko 100 ljudi kod Zdjelica. Neprijatelj je imao dva ranjena.

21. siječnja 1943. napad na željezničku stanicu Mučna Rijeka. Zapaljena stanica, uništeni blokovi, minirana skretnica, zarobljeno 8 domobrana medu njima 4 domobrana Srba koji su se nalazili u selu. Zaplijenjeno 5 karabina i oko 300 komada municije.

22. siječnja 1943. napad neprijatelja na naš I bataljon u Prkosu.[3] Neprijatelj je imao nekoliko ranjenih.

24. siječanj 1943. zasjede na cesti Križevci-Koprivnica, na patrole koje su trebale stići iz Sokolovca i Križevca. Zasjede nisu uspjele zbog vrlo slabog terena za postavljanje zasjeda. Neprijatelj je imao jednog mrtvog ustašu i zaplijenjen je jedan karabin, jedna bomba i 50 komada municije.

25. siječnja 1943. ponovna akcija jedne čete na stanicu Veliku Mučnu. Miniran je most željeznički. Isti je oštećen. Dignuta skretnica. Iste noći druga četa uništila je rudnik u Carevdaru, zaplijenjeno oko 7 kg eksploziva.

29. siječnja 1943. napad neprijatelja na Sredice. Neprijatelj je bio u jačini od 300 do 350 ljudi. Kod toga imao po pričanju seljaka jednog mrtvog i 6 ranjenih. Naš jedan drug teže ranjen.

31. siječanj 1943. postavljena nagazna mina na željezničku prugu kod Lepavine. Lokomotiva oštećena, tračnica rastrgana.

Opća situacija u Odredu

Povratak našeg Odreda na Kalnik bio je u znaku bolnoga pitanja ranjenika. Sve do danas Odred ne posjeduje niti jedne ambulan-

[3] Vidi: Dok. br. 50.

te ili bližeg skloništa za ranjenike. Tako smo prisiljeni da uz put ostavljamo naše ranjenike i bolesnike po raznim selima a ista sela nisu dovoljno na političkoj visini da bi mogli konspirisati naše drugove. Zadnje vrijeme su neki naši ranjenici pali u ruke neprijatelju kako je spomenuto u komesarskom izvještaju. Da se poboljša situacija poduzeli smo nov« mjere. Četa koja je bila određena sa strane i u sporazumu s bjelovarskim O. K. u cilju zaštite njihovog rada, ostala je i dalje u našem sastavu jer je naše mišljenje da se tako mala jedinica nemože kretati na onom terenu. O tome smo izvjestili bjelovarski O. K. i stavili mu prijedlog da može od nas preuzeti četu s time da i odgovara za njezinu sudbinu. Do sada nismo primili odgovor na taj dopis od bjelovarskog O. K. Pruga koja je bila blokirana od njemačkih snaga od Koprivnice do Križevca nije bila napadana od naše strane zbog slijedećih razloga: 1. Snage s kojima smo raspolagali bile su slabe a borbeni duh na niskom nivou. 2. Isti bataljon koji je imao za zadatak da pređe prugu i da izvrši akciju na pruzi bio je odbijen uz dosta velike gubitke koji su javljeni u prošlom izvještaju. 3. Materijal za miniranje u ono vrijeme nismo imali s kojim bi nanesli neprijatelju gubitke.

Moral i borbeni duh partizana nije na visini, razlozi su slijedeći: Bataljon koji nam je ostao da operišemo na ovom sektoru u brojnom stanju je bio mali a sada se razvio i prerastao u dva bataljona. Taj porast uslovljen je mobilizacijom novog ljudstva za oružje koje smo imali od prije. Ovim ljudima treba dati punu pomoć u političkom i vojničkom pogledu da bi mogli izvršavati svoje zadatke.

Naše perspektive

Da uspostavimo naše veze za uspješnije izvršavanje naših akcija koristiti ćemo slabosti neprijatelja i njegovu demoralizaciju. Naš Odred većinu akcija vrši na prugama i postavlja zasjede, pošto na ovom sektoru manjih posada nema.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Komesar: **J. Horvat**[4] v. r.

Komandant: **Štrok**[5] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/331

[4] Josip Horvat
[5] Izidor Strok

54

1943, siječanj 25.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o sukobu partizana i domobrana kod Prkosa i o nastavku istrage protiv članova SKOJ-a u Varaždinu

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU

Broj: V. T. 9/43 Varaždin dne 25. I.1943.

Predmet: Izvještaj

1./ GLAVNI RAVNATELJ ZA JAVNI RED I SIGURNOST N. D. H.
2./ GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIG. ODSJ. X ZGB
3./ **VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN**
4./ USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA URED I. ZAGREB

I Z V J E Š T A J

Kotarska oblast Ludbreg:

Svojim izvješćem T. broj 88 od 23. I. 1943. javlja sliedeće: »Savezno sa ovdašnjim izvještajem od 22. siečnja br. Taj. 80, te brzoglasnim izvješćima od jučer u jutro i od jučer na večer izvješćuje se da su dne 22. siečnja o. g. vođene borbe između naših domobranskih snaga i partizanskih snaga kod sela Prkosa obćine Rasinja a ne kako je bilo izvješćeno kod Radeljeva sela. Prema do sada dobivenim podatcima od zapovjednika oružničke postaje u Rasinji o tim borbama, ubijena su 2 partizana i jedna partizanka dok su naše snage imale samo jednog lakše ranjenog domobrana. Odredio sam da se ubijeni partizani odnosno partizanka dopreme u Ludbreg radi identifikacije.

Napominje se, da sa strane zapovjedničtva naših domobranskih snaga koje su sudjelovale u navedenoj borbi ova oblast nije primila nikakove podatke, niti o samoj borbi niti u poslijedku borbe, pa se moli kod nadležnih ishoditi naređenje da i vojne vlasti obavještavaju o svim događajima i njihovim saznanjima i građanske vlasti, jer se to ukazuje neophodno potrebnim, što uostalom određuje i okružnica Glavnog stana Poglavnika GSP br 318 od 16. travnja 1942.

Prema do sada dobivenim podatcima iz istoga vrela partizani su kod Prkosa razbijeni, te se povlače u više grupa južno i jugoistočno od Prkosa. Naše snage ih navodno dalje progone.

Umoljava se putem Min. Dom. izhoditi da vojne vlasti o svakoj provedenoj akciji šalju izvještaj i građanskim vlastima na čijem području se akcija provodi.

Grad Varaždin:

U predmetu iztrage protiv komunističkih organizacija »SKOJ-a« u Varaždinu izvješćuje se da se ista neumorno nastavlja; broj uhićenika danomice se povećava — niti vode po Vel. Župi Zagorje i u Međimurje.

U subotu dne 22. I. pobjegao je iz Varaždina u Međimurje Rožić Milan koji se naziva književnik te je u Čakovcu uhićen ali je na zamolbu podpisanog izručen istoga dana ovoi oblasti te podvrgnut saslušavanju.

Prije nekoliko dana nestao je od svoje kuće Ivan Herceg, klobučar, isti je prije bijega pokušao otrovat /čajem/ svoga sina Ratimira[1] koji je već bio uhićen. Ratimir je brzovozom prevežen u bolnicu i tako spašen. Izvidima utvrđeno je, da je Ratimir bio jedan od najagilnijih organizatora »SKOJ-a«, nadalje da je Ivan Herceg nabavljao oružje i municiju za partizane te u svojoj radnji izrađivao kape za partizane.

Sin Ivanov Ratimir Herceg je tokom noći od 24. na 25. I. o. g. u ćeliji počinio samoubojstvo vješanjem o željezne rešetke na prozoru .-

O ovom događaju sliedi poseban potanki izvještaj zajedno sa nalazom red. liječničke komisije.

Na ostalom području nema ništa novoga.

ZA DOM SPREMNI!

M. P.[2]

Upravitelj
Župske redar, oblasti:
Krunoslav Batušić, v. r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2201, taj. 263/1943.

[1] Ratimir Herceg, bio je u to vrijeme sekretar Gradskoga komiteta SKOJ-a Varaždin.

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

55

1943, siječanj 25.
Karlovac

Brzojav Operativnoga područja Karlovac Glavnome stožeru domobranstva NDH o napadu partizana na Draganiće

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:	KOME SE JAVILO:
Pukovnik Tomašević[1]	SATI 21.20 DAN 25. MJESEC siečanj	Pukovnik Tomašević
PRIMIO: Bojnik Orrasch	GODINA	PREDAO: Bojnik Orasch

S A D R Ž A J

Kod Karlovca vrlo teška situacija. Neprijatelj probio položaj kod Draganića.[2] Jedna bojna upućena je u toku današnjeg dana u pravcu Volavje. Sa talijanskim pojačanjima pokušat ćemo popraviti situaciju oko Draganića. Spoj sa Draganićima još imamo. Molim najžurnije pojačanje iz Zagreba.

Po nalogu g. Generala Dragojlova[3] nazvao sam puk. Tomaševića i uputio ga, da se odmah javi brzoglasno g. Generalu. 22.35 23.10: i da nazove
g. Generala po drugi puta
između 23.30 i 23.45.

Bojnik Orrasch

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 17, reg. br. 25/1 — 50

Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 190, str. 487.

[1] Ivan Tomašević

[2] Odnosi se na napad Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« i Četvrte NOU brigade na neprijateljsku posadu u Draganićima i na rušenje pruge i ceste Zagreb-Karlovac u rajonu Draganića. Vidi: Dok. br. 62.

[3] Fedor Dragojlov

56

1943, siječanj 26.
Bjelovar

Izvještaj Zapovjedništva Prve pješačke divizije Glavnome stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu na posadu u Mučnoj Rijeci i Carevdaru

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIEME:		KOME SE JAVILO:
1. pješ. div. p.pukov. Švajger	SATI	0900	
	DAN	26.	
	MJESEC	siečnja	
PRIMIO: p.pukovnik Žmavec	GODINA	1943	PREDAO:

SADRŽAJ

Noćas izvršen napadaj partizana[1] na Mučnu Rijeku i Carevdar.

U Mučnoj Rijeci uništene skretnice, željeznički most i željezničke zgrade.

U Carevdaru uništeni željeznički blokovi i oko 100 b.b. stubova posječeno.

Uputit će se najvjerojatnije:

Legionarski sat na dio željezničke pruge Carevdar-Lepavina, a 1. koturaški sat na željezničku prugu u prostoru Sokolovca i Mučne.

Točan raspored javit će se u toku današnjeg dana, budući da zapovjednik divizije[2] još nije donio odluku.

Predlaže da se smjeni sa položaja bojnik Kostial,[3] zapovjednik koturaške bojne, budući da se stanje neće popraviti sve dok on bude zapovjednik te bojne.

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 17, reg. br. 25/1-56
Zbornik VII, tom, V, knj. 11, dok. br. 196, str. 498.

[1] Napad su izvršile dvije čete Prvoga bataljona Kalničkoga NOP odreda.

[2] Prva pješadijska divizija, čije se sjedište nalazilo u Bjelovaru. Vidi i njemački dokument u Zborniku VII, tom V, knj. 11, dok. br. 206.

[3] Zvonko Kostial Zivanovič

57

1943, siječanj 26.
Ljubljana

Naređenje komande talijanskoga Jedanaestoga armijskog korpusa podređenim jedinicama o razmještaju njihovih jedinica za zaštitu pruge Karlovac-Metlika i za napad na Žumberak

POVJERLJIVO
HITNO

RUČNIFONOGRAM

V. P. 46, 26 siječnja 1943/XXI

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 1498
STIGLO: 27 siječnja 1943
GOD. XXI

OD KOMANDE XI ARMIJSKOG KORPUSA

KOMANDI PJEŠAD. DIVIZIJE »LOMBARDIA«
KOMANDI PJEŠAD. DIVIZIJE »ISONZO«
KOMANDI PJEŠAD. DIVIZIJE »CACCIATORI DELLE ALPI«
i na znanje:
KOMANDI SUPERSLODE
KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA

02/532 Potvrđuju se usmena naređenja.

1) Do 27 tekućeg izvršiti sljedeći razmještaj:

U nadležnosti divizije »Lombardia«:

— 11/51[1] Jastrebarsko (OL-CD);
— 105[2] crne košulje Karlovac.

U Nadležnosti divizije »Isonzo«:

— »Nizza«[3] za zaštitu željezničke dionice Ozalj (MK-BU)-Metlika;

[1] Drugi bataljon Pedeset prvoga pješadiskog puka.

[2] Sto peta legija crnih košulja, koja je bila sastavljena od: Sto četvrtoga i Sto petoga bataljona. Nalazila se u sastavu divizije »Cacciatori delle Alpi«.

[3] Vjerojatno 215 bataljon crnih košulja »Nizza« koji se nalazio u sastavu Jedanaestoga armijskog korpusa.

— III/24[4] i 85® crne košulje Metlika:
— I/23[6] Črnomelj.

2) — Zaštita željeznice je povjerena:
— od Metlike do Ozlja diviziji »Isonzo«. Vojna delegacija transporta 602 približiće dio sredstava i materijala za opravku lokomotive u Črnomelju.
— od Ozlja do Karlovca i od Generalskog Stola (Kl —AH) od Zdenčine diviziji »Lombardia«.

3) — U petak 29 tekućeg izvršiti poznatu akciju[7] od Metlike, Ozlja, Karlovca, Jastrebarskog na Vivodinu (LI-CD) — Krašić (NH - BZ) - Hrastje (01 - CD).

GENERAL GAMBARA[8]

Za točnost prijepisa:
za PUKOVNIKA NAČ. ŠTABA službeno odsutnog
PUKOVNIK POM. NAČ. ŠTABA
— C. Sartori —
Sartori v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Arhiva talijanska, kut. 3, reg. br. c/6

Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 199, str. 505 — 506.

[4] Treći bataljon Dvadeset četvrtoga pješadijskog puka divizije »Isonzo«.

[5] Osamdeset peta legija crnih košulja. Sastav i pripadnost višoj jedinici nepoznati.

[6] Prvi bataljon Dvadeset trećega pješadijskog puka divizije »Isonzo«.

[7] Odnosi se na napad talijanskih i ustaško-domobranskih snaga na Trinaestu proletersku NOU brigadu »Rade Končar« i Četvrtu NOU brigadu na području Brlenić-Krašić-Prekrižje. Vidi: Dok. br. 66 i Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 223.

[8] Gasstone Gambara

58

1943, siječanj 26.
Karlovac

Brzojav zapovjednika Prvoga domobranskog sektora Glavnome stožeru domobranstva NDH o napadu partizana na rajon Draganići

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIJEME:		KOME SE JAVILO:
Zapovjednik I sektora pukovnik Tomašević	SATI	16.40	
	DAN	26.	
	MJESEC	siečnja	
PRIMIO: Službujući častnik Topnički potpukov. (Pečar)	GODINA	1943	PREDAO:

SADRŽAJ

25. ovog mjeseca u 0900 sati uvečer napao je neprijatelj[1] 9. novačku bojnu na crti selo Gornja Kupčina — s. Carski Bregi — s. Seljansko Selo.

Oko 2330 sati neprijatelj[2] se probio u selo Draganiće gdje se je do 0800 sati u jutro razvila ulična borba. Ujedno je neprijatelj[3] podpuno obkolio 3. sat 9. novačke bojne u s. Gornja Kupčina.

U 0430 26. ovog mjeseca uputio sam pojačanje u jačini 1 1/2 sata i to vlakom do Zorkovca, a od Zorkovca preko Vukšinog Šipka za Draganiće.[4]

U isto vrieme 10. ustaška bojna kod Volavja kreće u pomoć prema Gornjoj Kupčini. Obje pomoćne kolone uspievaju oko 11 sati da se probiju do obsjednutih.

[1] ‘6 U tim borbama sudjelovale su Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar« i Četvrta NOU brigada. Slovenske brigade u tim borbama nisu sudjelovale.

[2] Treći bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« i Četvrti bataljon Četvrte NOU brigade.

[3] Bataljon »Joža Vlahović« Četvrte NOU brigade. Vidi: Dok. br. 77.

[4] Vidi: Dok. br. 62.

10. ustaška bojna na taj način degažira posadu Gornje Kupčine pod cienu velikih vlastitih gubitaka. Konačno oko 12.30 sati biva neprijatelj odbačen prema Krašiću.[5]

Od zarobljenih partizana saznalo se da su u toj borbi učestvovale 4. i 13. slovenska brigada,[6] a sa ciljem, da se probiju u pravcu šuma oko Crne Mlake a potom u Kordun.[7]

Prema izjavi istih zarobljenika treba očekivati ponovni napad s još jačim snagama. Vlastiti gubitci do sada koliko se saznalo 13 mrtvih i oko 20 ranjenih.

Neprijateljski gubitci oko 30 mrtvih.[8] Cete su jako zamorene.

P. 26/1

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 17, reg. br. 26/1-40.

Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 195, str. 496 — 497.

59

1943, siječanj 27.
Zagreb

Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o organizacijskom stanju partijske, skojevske i drugih antifašističkih organizacija u Zagrebu u siječnju 1943. godine

27/1
JANUAR 1943.

IZVJEŠTAJ BR. 1.

Mjesna partijska organizacija broji ukupno 80 čl. Partije, organiziranih u 16 ćelija koje su raspoređene u 4 rajona.

U Rajonskim komitetima ima 14 čl. dok M. K. ima 4 čl.[1]

Pri ćelijama ima 18 ileg. kružoka sa 52 čl. među njima desetak kandidata za Partiju.

[5] Netočno. Vidi: Dok. br. 62.

[7] O ovome vidi: Dok. br. 62.

[8] Ukupni gubici Trinaeste i Četvrte NOU brigade u ovim borbama bili su: 10 mrtvih i 27 ranjenih. Vidi: Dok. br. 77.

[1] Perica Dozet, Ivan Mećar, Janko Zrinšćak i Ladislav Parfant.

Jedna ćelija je direktno vezana za M. K. (izvan rajona) ona ima svoj biro 4 čl. i djeluje na Željeznici.

U ruke neprijatelju palo je poslednjih dana (januar) 7 čl. Partije, među njima 1 čl. M. K. (koji je bio teško ranjen i podlegao)[2] 3 čl. R. K. i jedan član Mjesnog N.O.O.[3]

Organizaciono stanje mjesne organizacije je uopšte uzevši slabo. Počevši od samog M.K. pa do ćelija kadrovi su mladi i slabi po svojoj teorijskoj sposobnosti i organizacionom iskustvu.

Partijski materijal se nije proučavao. Kadrovi i cjelokupno članstvo su vrlo malo čitali partijsku literaturu i to sve bez kontrole tj. dato im je na vlastitu volju i inicijativu tako da mnogi nisu ni pročitali. Konstatovano je da mnogi od članova nisu pročitali Okružnicu CK KPH broj 3 i 4. Od partijskog materijala članstvo je uglavnom čitalo »12 uslova o boljš. part.«, brošuru o »O konspiraciji«, zatim »Proleter« broj 14—15 (koji također nije sve članstvo pročitalo). Kadrovi su vrlo mladi po svom radu i partijskom članstvu. Većinom su od nekoliko mjeseci, godinu, i rijetko preko godinu dana članstva. Kadrovi i članstvo su naučeni na spori i šablonski rad. Tako da je spori i šablonski (često birokratrski) rad i začahurenost pojedinaca opšta pojava te važi kao karakteristika za čitavu partijsku organizaciju.

Pojave nediscipline u raznim oblicima ima u čitavoj part. ogr. Nema dovoljno osjećaja odgovornosti i točnosti. Kadrovima i članstvu nedostaje samoinicijative te snage za samostalno djelovanje a što je od osobite potrebe u sadašnjim uslovima i teškoćama za pomoć foruma u svakom konkretnom slučaju i u svako doba.

Slabost kadrova i članstva je i u tom što nisu savladali organizacione metode rada. Oni rade rasplinuto i površno. Rad part, organizacije kao i pojedinaca najčešće se sastoji u tehničkim poslovima; Nabavljanja i prenošenja raznog materijala, spremanje istog — Prenošenje, rasturanje literature, održavanje veze, povezivanja, sastanaka, sabiranja dobrov. pril. i t. slično. Dok politički rukovodećeg i organizacionog rada nedostaje. (Slučaj i kod svih masovnih org.) Pored toga što je članstvo slabo i što nema dovoljnog broja aktivista na koje bi se moglo potpuno osloniti, te što su kadrovi i članstvo nedovoljno sposobni da u cjelosti odgovore zadatku u sadašnjoj situaciji Rukovodstvo (MK) nepoznaje u dovoljnoj mjeri kadrove i članstvo te prema tome nemože da postavi pojedince na odgovarajuće mjesto prema njegovim kvalitetama i sposob. [nostima]

[2] Marko Linarić
[3] Marija Zubrinić

jer ih ne poznaje. Radi toga nam se nameće problem upoznavanja kadrova i članstva.—

Konspiracija u Partiji nije na dovoljnoj visini. Slaba je i još u mnogom nepravilna u odnosu prema rukovodstvu od kojeg se često prikriva i ono što bi Rukovodstvo trebalo znati. To u mnogom otežava upoznavanje kadrova i ljudi od strane rukovodstva te i svih okolnosti koje pomažu ocjeniti i otkriti kvalitete i sposobnosti pojedinaca. — To se pomalo ostvaruje —

Držanje na policiji: Kod uhapšenih članova Partije u posij, vreme nije se dosad moglo utvrditi držanje, odnosno nije otkriveno loše držanje, dok za neke se već znade da se dobro drže (jedan je član Partije svega 15 dana u Partiji i drži se dobro).

Uslijed slabe izgrađenosti članstva — nedovoljnog proučavanja brošure »O držanju pred klas. nepr.«, nedovoljno prenošenje i korištenje iskustva drugih, nepoznavanje metode policije i t.d., može se zaključiti da još svi čl. Partije ne znadu kako se treba držati na policiji.

U mnogo čemu se stanje popravlja i popravljeno je u radu dosta nepravilnosti. Postizava se i osjeća nešto aktivnije djelovanje R. K. te aktivizacija ćelija se počima osjećati. Promjenuta je nešto brzina i način u radu organizacije i pojedinaca. Ostvario se uži kontakt M. K. i R. K.[4] Otklonila se najgrublja nepravilnost u odnosu Partije i masovnih organizacija. Partijci su počeli u masovnim organizacijama da rade kao članovi dotičnih organizacija a ne kao nekad »Politička veza«.

Svi ovi rezultati i uspjesi su djelimično postignuti dok o čvrstini i jakoj aktivizaciji nemožemo još govoriti, još nisu sve snage niti probuđene, još nisu pojedinci shvatili potrebu živog i upornog rada, još je čitavi organizacijski aparat takav da M. K. nije u stanju da sa njim ostvari jače gibanje masa jer ni samu organizaciju nemože dobro i odlučno staviti u pokret.

U Partiji za sad vlada jedinstvo tj. bez otvorenih unutarnjih neprijatelja koji javno rade protiv Partije i bez mimoilaženja.

Likvidacijom »Žutog«[5] obustavljena je velika opasnost protupartijskog rada unutar naših organizacija. Nije se poslije moglo ustanoviti organizovanog protupartijskog djelovanja unutar Partije. Nastavlja se sa raskrinkavanjem njegovog zločinačkog djelovanja.—

Rad ćelija je nešto postao pravilniji i korisniji uklanjanjem prakse sa 1. i 2. člana. — Redovitije se sastanci održavaju.

[4] Mjesni komitet i Rajonski komitet

[5] Ivan Jordan, likvidiran u listopadu 1942.

Slabost ćelija je u osposobljavanju i pronalaženju ljudi za ulaz u Partiju, tako da se u tom mnogo sektaši i ne radi marljivo na brojčanom omasovljenju partijske organizacije. I sam M. K. nije dovoljno sa svoje strane insistirao na tom, tako da je to pitanje gotovo bilo zaboravljeno. U 2 mjeseca je primljeno svega 5 članova u Partiju.

Posebno u organizaciji na Željeznici

Partijska ćelija na željeznici ima 21 čl. (5 ćel. odjeljenja), biro ima 4 člana. Pri ćeliji postoje 2 kružoka sa ukupno 5 čl.-

U Part. org. na želj. je izvršeno čišćenje, isključena su 4 člana Partije koji su radili na Sava kolodvoru. Isključeni su zbog nerada. Više od 6 mjeseci nisu htjeli doći na sastanak a svi pokušaji da se ponovo aktiviziraju ostali su bez uspjeha.

Ćelijski biro je popunjen sa 2 člana dok je jedan iz biroa isključen radi neaktivnosti i nesposobnosti.

Organizacija je nakon velike začahurenosti i naročite pasivnosti (poslije hapšenja radi transformatora)[6] počela da življe radi i postigla izvjesne rezultate. Uspjeli su prodrijeti među stanično osoblje (pregledači kola, skretničari) te porast u simpatizerima (prema izvještaju 214 ljudi). Osnovali su 1 novi matični NOO i 6 odbora fonda. Otpočeli rad među šegrtima (omladincima), okupili 15 omladinaca i osnovali jedan odbor od 4 omladinca. Počeli su raditi sa ženama, okupili 6 žena.—

Pronađena su 4 čovjeka za borbene grupe od kojih je vojno rukovodstvo dosad trojicu primilo, sakupili su odjeće i saniteta (u vrednosti oko 10.000 kuna) i u gotovom 15.000 kuna. To su rezultati postignuti posljednjeg mjeseca.-

Likvidacija Žutog uglavnom je djelovala dobro. Osjeća se nešto straha i odgovornosti za veze sa Žutim. Tako da su nekolicina davali izjave (bez da ih je neko pitao) da oni nisu znali što Žuti radi i da ih je on obmanuo, te da oni nisu krivi i t. si. Neki su molili oproštenje.

Partijac »Čeho«[7] koji mu je služio kao javka nije još saslušan. Na zahtjev Partije da se skloni sklonio se i nije išao na posao. U strahu je da će biti ubijen i moli oproštenje — te se opravdava da nije kriv. —

[6] To se odnosi na diverziju u Branimirovoj ulici, izvršenu 21. travnja 1942. godine na postrojenja željezničkoga električnoga redukcijskog transformatora. Vidi: Građa SZH, Knj. III, dok. br. 177. i 250.

[7] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.

Nastavlja se sa objašnjavanjem i raskrinkavanjem Žutog — i njegovih postupaka i namjera.—

Stanje na Želj. je i dalje nepotpuno ispitano i nepoznat je uticaj Žutog do detalja te se o tom mora i dalje voditi računa i ispitivati razvoj stvari unutar organizacije — Hapšenja u vezi sa ubijstvom Žutog nije do sad bilo.

Uhapšena su 2 čovjeka na Želj. (1 čl. kružoka). Uzrok hapšenja: uhvaćeno pismo koje je poslano iz partizanskih jedinica.

N.O.O.

Prema najnovijim podatcima postoji Mjesni NOO sa 2 čl. Ima 5 kotarskih NOO sa 22 člana (odbornika), 94 niža odbora sa 364 odbornika.

Uz taj broj NOO povezano je 84 sabiračka odbora (odbori fonda) sa 241 odbornikom. Rukovodstvo i Kontrolu u radu NOO osigurala je partijska organizacija na taj način što se u višim odborima (Mjesni, Kotarski i Matični) nalazi članova Partije koji rade kao članovi dotičnih odbora. U NOO se nalazi ukupno oko 20 čl. partije.

Pred 2 mjeseca nije u NOO bilo toliko članova KP u NOO i rad. čl. u NOO bio je nepravilan.

Uslijed toga što se u NOO nalazi spomenuti broj čl. part. NOO su počeli da se učvršćuju jer su pod kontrolom i podsticajem part, org. (M. K. — R. K. i ćelija). Ta čvrstina je još nedovoljna i slaba kao što je i sama part. org. slaba.

Sem toga NOO su novostvorena i tek organizaciono oformljena org. za koju se tek može utvrditi da počima da radi kao samostalna org. Tek se je uspjelo povezati Mjesni NOO sa K. NOO i ostale odbore sa K NOO i međusobno, te su veze i međusobna suradnja odbora svakako još slabije, negdje formalne i povremene. Rad NOO je vrlo jednostavan i uglavnom se do sad sastoji u sabirnim akcijama, tek u novije vreme u širenju i čitanju literature te kao najmasovnija org. rasturaju najveći dio štampe —

Za dopunjavanje Mjesnog NOO predviđeni su 2 čovjeka (po zaključku MK na sastanku), članovi su Partije. Radili do sad u Kot. NOO.

Iz II K NOO uhapšen je jedan član K NOO (nepartijac), do sad nije nitko pao u vezi sa njegovim padom. Uzrok hapšenja do sad nepoznat.

Na terenu IV K NOO uhapšena su 2 čl. jednog nižeg NOO. Uzrok, uhvaćene lozinke za skladišta saniteta (Car i drugi — nezna se ime). Hapšenje 14./I izvršeno.

AFŽ

AFŽ je slabo i najlošije sređena po svojoj čvrstini organizacije. Stvaramo je tek u najnovije vrijeme.

Stvoren je Mjesni AFŽ koji se tek par puta sastao, a tako isto Kotarski AFŽ odbori.

Do sad postoje 4 Kotarska odbora AFŽ sa 12 odbornica i 74 niža odbora AFŽ, sa ukupno 274 članice odbora. Broj žena koje ti odbori okupljaju nije točnije poznat ali se iz izvještaja pojedinih kotareva vidi da je taj broj relativno malen u odnosu prema broju odbora.

Zbog toga što u part. org. ima svega nekoliko žena čl. Partije u AFŽ odborima se nalazi svega 2 članice Partije.

Rad odbora AFŽ pomažu članovi iz ćelija.

AFŽ je kao org. tek u početnom stadiju. — Rad se AFŽ sastoji uglavnom u sabiranju materijala i pomoći u novcu te u čitanju i širenju naše liter, u najnovije vreme. No političkoj izgradnji žena se dosad malo učinilo jer ih se tek organizaciono povezati uspjelo.-

Omladinska org.

Skojevska org. je nakon velike raspršenosti i pogubljenih veza uspjela da se sabere i poveže. Stvoreno je skojevsko rukovodstvo (mjesno) u kojem su 3 člana Partije.[8] Uspostavljena je veza između Skojevskih i partijskih rajona, na taj način što se u SKOJ-u nalazi članova Partije koji su u vezi sa RK i ćelijama.

Pored unutarnje organizacione slabosti SKOJ-a još je najveća slabost rada na omladinskom sektoru u tom što nije stvorena masovna omi. org. (SMG) u kojoj bi SKOJ kao org. i SKOJ-evci kao članovi te org. imali masovno polje rada. Dakle sektaški rad i postojanje SKOJ-a izvan masovne organiz. treba otkloniti stvaranjem SMG, koji još kao org. ne postoji.

SKOJ je uspostavio svoju tehniku[9] za štampanje, koja funkcionira. Izdali su letak i štampali nešto materijala u posij, vrijeme.

Vojni sektor

2 člana vojnog rukovodstva primili su do sada 4 čovjeka za borbene grupe sa kojima još do sad nisu ništa konkretno uradili.

* Novi Mjesni komitet SKOJ-a u Zagrebu formiran je u prosincu 1942. godine u sastavu: sekretar Mirko Peršen, članovi: Nikola Aleksa, Branko Tušak, Fumica Fedel i Stjepan Đureta.

* Omladinska tehnika bila je najprije smještena u Solovljevoj ulici, a zatim, kraće vrijeme, u Zavodu za slijepe, na Radničkoj cesti, dok se određeni materijal umnožavao i u prostorijama tadašnjeg Ministarstva saobraćaja i javnih radova NDH u Petrinjskoj 7.

Pronađeno je još 10 ljudi za borbene grupe ali još ih rukovodstvo nije dobilo od part. org. i SKOJ-a

Količine oružja u skladištu mahom do sad nisu poznate, tek iz nekih skladišta znamo za 8 karabina, 1 puškomitr., nekoliko hilj. metaka, 167 bombi te nešto Ekrezita i baruta.

Obavještajna služba nije organizovana. Tek kroz part. org. se od pojedinih ljudi, koji nisu provjereni niti stalni u obavještavanju, dobivaju neki podatci.

Mnogo smo propustili u organizaciji obav. službe — nismo znali kome da dademo organizacija O. b. — službe računajući i tragajući za čovjekom naročite sposobnosti. Jednog smo predvidili ali ga nismo još uveli u rad.

Mjesna tehnika za štampanje je nakon 2 i pol meseca prekinutog rada otpočela svoj rad i radila dobro uz nešto nedostataka (slab stan, nedovoljno i nespremno osoblje za kucanje na matrice).

Uglavnom je u posljednje vrijeme izbačena zadovoljavajuća količina materijala.

Štampano je:

1) Učimo se Lenjinskom stilu u radu
2) Pred Novom odgovornosti (za čl. P.)
3) Govor Staljina (okt.)
4) Proglas AVNOJ-a
5) Poziv oficirima (letak)
6) 6 mjeseci rata u B. Krajini (članak)
7) Vjesnik Jed. Fr. broj 18 i 19
8) Narodno Oslob. broj 1
9) Borba, Vanredno saopćenje
10) Borba broj 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 odštampane su u člancima po 1/2 posebno i 2 posebno, broj 32 cijelo.

Sve ovo uglavnom štampano je od 400 — 700 komada (primjeraka) (točan broj u priloženoj cedulji).[10]

U posljednje vreme doznali smo za jednu grupu organiziranih ljudi koji bez veze i znanja Partije rade i izdaju listove »Partizanski vjesnik« i »Budućnost«. U listovima iznose vijesti Slobodne Jugoslavije, u člancima pišu protiv okupatora i ustaša. — Osjeća se ponešto lijevog skretanja u člancima. Jedan od tih ljudi pod imenom »Komandir« razgovarao je sa našim članom Partije. Izjavljuje da je

[10] Redakcija nije pronašla priloženu cedulju.

bez veze sa Partijom ostao te da rade samoinicijativno i traže vezu sa Partijom.

Nismo ustanovili koji su to ljudi i o čemu se radi.

Tomek[11] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/336

60

1943, siječanj 28.

Naredba Operativnoga štaba hrvatskih i slovenskih brigada pripadajućim jedinicama o formiranju zajedničke operativne komande.

NAREDBA BR. 1
OPERATIVNOG ŠTABA HRVATSKIH I SLOVENAČKIH BRIGADA
OD 28. I. 1943.

I. U svrhu zajedničkih operacija i jedinstvenog rukovodstva hrvatskih i slovenačkih brigada, i to: XIII Udarne proleterske brigade »Rade Končara«, IV Udarne narodnooslobodilačke brigade Hrvatske, Udarne brigade »Toneta Tomšiča«, Udarne brigade »Matija Gubca« i Udarne brigade »Ivana Cankarja«, formira se zajednički Operativni štab.

II. Kao komandant Operativnog štaba hrvatskih i slovenačkih brigada biti će drug Milovan Šaranović, a njegov zamjenik drug Kleut Petar. Kao politkomesar biti će drug Belinić Marko, komesar II Operativne zone Hrvatske, a njegov zamjenik drug Rudi Hrast,[1] komesar Dolenjske operativne zone, Načelnik ovog štaba biti će drug Joco Tarabić. Za intendenta ovog štaba imenuje se drug Henrik Ferdo.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Komesar:
M. Belinić v. r

Komandant
M. Šaranović v. r.

Na znanje:
Glavnom Štabu Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske

[11] Perica Dozet, sekretar Mjesnoga komiteta KPH Zagreb.

[1] Viktor Avbelj

Glavnom poveljstvu slovenskih partizanskih čet
Štabu II Operativne zone N.O.V. i P.O. Hrvatske
Štabu Dolenjske Operativne zone

Na znanje i postupak:

Štabu XIII Udarne proleterske brigade »Rade Končar«
Štabu IV Udarne narodnooslobodilačke brigade Hrvatske
Štabu Udarne brigade »Toneta Tomšiča«
Štabu Udarne brigade »Matije Gubca«
Štabu Udarne brigade »Ivana Cankarja«
Komandi Žumberačkog područja II Op. zone N.O.V. i P.O. Hrvatske

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB. kut. 106, reg. br. 7— I

61

1943, siječanj 28.
Karlovac

Izvještaj Zapovjedništva Prvoga domobranskog sektora Glavnome stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu njemačkih i ustaško--domobranskih snaga u pravcu Krašića

BRZOGLASNI BRZOJAV

TKO JAVLJA:	VRIJEME!	KOME SE JAVILO:
puk. Tomašević[1]	SATI 13,45 DAN 28. MJESEC I.	
PRIMIO:	GODINA 1943.	PREDAO:

SADRŽAJ

ZASEK I.[2] sa op. br. 391/taj. od danas javlja:

27. ov. mj. u 19 sati došao je njem. satnik Engelman od Verflegs-batl[3]. SS Prinz Eugen, koji je javio da je njegov sat u Draganićima,

[1] Ivan Tomašević

[2] Prvi sektor (skraćeno: I zasek Karlovac)

[3] Pogrešno. Treba da stoji: Verfügung (potpun naslov: Verfügungsbataillon SS »Prinz Eugen«). Bataljon je formiran od njemačke nacionalne manjine na području NDH.

a njegov zapovjednik bojne sa jednim satom u Ozlju i imaju namje-
ru izvršiti noćni napad na Krašić te tražio da mu se osiguraju opasni bokovi, a pošto je prethodno bio upoznat sa situacijom od strane zapovjed. zasek I. pukovnika Tomaševića. Na ovo traženje izdao sam nalog da jedan sat iz Ozlja posjedne crtu k. 200-s. Osrednjak, a 1 sat ustaški iz s. Izimlja[4] da bude spreman za intervenciju pravcem prema G. Kupčini. 0 njemačkim satovima nisam ništa dalje znao. Otišao sam u Draganiće 28. I. u 8 sati da pregledam IX. novačku bojnu na postavu. Tamo sam susreo njemačkog satnika Engelmana i saznao da se sat zapovjednika bojne težko probija iz pravca Brlenića prema selu Vanci[5] (sjeverozapadno od Draganića) i da moli pomoć. Snažnom intervencijom ustaškog sata iz sela Izimlja uspjelo je spasiti ostatke njemačkog sata i zapovjednika bojne. Od zapovjednika njemačke bojne saznao sam da se je uz teške gubitke probijao preko Sela Bresarića i Brlenića i da ga ie spasila samo intervencija ustaškog sata iz Izimlja. Naveo je, da mu se je do Krašića pridružio zapovjednik ustaškog posadnog sata sa dva voda i da su od strane partizana bili razbijeni, te da nezna šta se dalje dogodilo sa ustaškim polusatom, od navedenog ustaškog posadnog sata vratio se je vod koji je posjeo određenu crtu, međutim o daljoj sudbini ostala dva voda koje je na vlastitu ruku poveo preko određene crte zapovjednik sata ustaški poručnik Barišić.[6]

Njemački gubitci 10 mrtvih.

Naši gubitci nepoznati.

Molim da Njemci ne rade više na ovakav avanturistički način jer to može imati težkih posljedica.

Prema procjeni njemačkog bojnika oko Krašića nalazi se barem jedna brigada partizana.[7]

Naša IX. novačka bojna veoma slaba i neće sa uspjehom moći držati Draganiće. Potrebna joj je zamjena ili pojačanje.

Talijanska bojna koja je trebala stići iz Ljubljane u Draganiće nije još došla.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 17, reg. br. 28/1 — 21

Zbornik, VII, tom V, knj. 11, dok. br. 208, str. 527 — 528.

[4] Izimje.
[5] Vjerojatno: Vrbanci
[6] O ovim borbama vidi: Dok. br. 62.
[7] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«. Vidi: Dok. br. 62. *

62

1943, siječanj 29.

Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu Prvoga korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na Draganiće i komunikaciju Zagreb-Karlovac.

ŠTAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR«
Op. broj 134 29. I. 43

Operativni izvještaj

ŠTABU I HRVATSKOG KORPUSA
ŠTABU II OPERATIVNE ZONE
OPERATIVNOM ŠTABU XIII I IV BRIGADE

U našem zadnjem operativnom izvještaju[1] iznesene su sve pripreme i razmještaj snaga naše brigade, protiv ofanzive koja nam je u prvo vrijeme izgledala da je uperena na snage koje operišu u Zumberku. Budući da je to bilo samo zavaravanje namjera[2] samoga neprijatelja mi smo nastavili sa našom ofanzivom u Žumberku. Neprijatelj[3] je u vremenu od 15. do 20. ov. mjes. uspio da nesmetano prebaci snage iz Zagreba u Karlovac koje su trebale da vrše ofanzivu na naš slobodni teritorij. To je uspio iz razloga što nismo vjerovali u tu ofanzivu, nego u ofanzivu na naše snage.

Za to vrijeme po naređenju Operativnog štaba imala se da razruši željeznička pruga između Karlovca i Metlike.[4] Za tu akciju dobio je zadatak naš II Proleterski bataljon pojačan sa jednom četom I Proleterskog bataljona. U tu svrhu prebačen je taj bataljon iz Gornje Vasi u Magovce odakle je imao u zajednici sa IV Udarnom brigadom izvesti taj zadatak. U noći između 19 i 20 taj bataljon, sa jednom četom I Bataljona, a prema zapovijesti Operativnog štaba, krenuo je na izvršenje samog zadatka. Po zapovijesti Operativnog štaba zadatak rušenja pruge imao se izvršiti od tunela kod Ozlja do sela Orljavca.[5] Osiguranje prema Metliki i Ozlju imao je dati jedan

[1] Redakcija raspolaže samo zapoviješću za raspored jedinica. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 50.

[2] **Prikrivanje stvarnih namjera.**

[3] Riječ je o snagama SS divizije »Prinz Eugen«.

[4] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 92.

[5] Vjerojatno Ilovca.

bataljon IV Udarne brigade. Taj se bataljon po zapovijesti istoga štaba imao prvi da prebaci preko Kupe kod Kamanja. Po njegovom prebacivanju imao se prebaciti naš II Proleterski bataljon, koji je imao biti kod Kupe u 7.30 sati uvečer.

Organizovanje prebacivanja preko Kupe imala je da izvrši IV Udarna brigada. Do prebacivanja preko Kupe i do izvršenja samoga zadatka nije došlo, iz razloga što se nije prebacio prvi IV Bataljon IV Brigade koji nam je trebao osigurati prugu. Razlog tome navode zaposjedanje pruge od strane Talijana. Naš II Proleterski bataljon nije se htio povratiti dok ne ispita situaciju na samoj pruzi, pošto IV Bataljon IV Brigade koga su sreli u putu nije mogao dati ništa konkretnog o zaposjedanju pruge. I zaista naš II Proleterski bataljon ispitao je situaciju oko Kupe i ustanovio da na pruzi nije bilo uopšte Talijana. Razlog koji je navodio IV Bataljon IV Brigade da je ista zaposjednuta bila je vatra od nafte, koju su toga dana zapalili Talijani kao ostatak od 22 cisterne koje su prije dva dana zapalili borci IV Udarne brigade.

Budući da se organizovanje prebačaja preko Kupe nije izvršilo i da se povratio bataljon koji je imao osigurati prugu, to se povratio i naš II Proleterski bataljon u Draščicu, mjesto predviđeno zapovješću Operativnog štaba.

Nakon te neizvršene akcije uvidjelo se da ofanziva na Žumberak ne postoji, te je u tu svrhu donesena odluka od strane Operativnog štaba da se pridržavaju neprijateljske komunikacije između Zagreba i Karlovca i na taj način ometu dovlačenja pojačanja i ratnog materijala njemačkim jedinicama koje operišu na Kordunu. Stoga je i naša brigada izvršila pokret 21 januara u pravcu tih komunikacija.

22 januara došlo je do sukoba između naših jedinica i neprijateljske jače patrole u Petrovini. Naš III Proleterski bataljon imao je zadatak da toga dana zaposjedne to mjesto. Ujedno ulazeći u mjesto ulazila je i ta neprijateljska patrola. Bataljon se odmah razvio za borbu, a u isto vrijeme došle su i snage I Proleterskog bataljona iz Slavetića, čija je osmatračnica već izdaleka opazila neprijatelja, i odmah pošao u pravcu neprijatelja. Čim je neprijatelj opazio naše snage odmah je pri početku borbe otstupio u pravcu Volavja. Jačina neprijatelja bila je oko 150 vojnika-domobrana praćena sa 4 tenka.

Budući da je neprijatelj odmah umakao nije se došlo do ratnog plijena, a niti je poznato da li je neprijatelj za vrijeme toga kratkog sukoba imao gubitaka. Na našoj strani također nije bilo gubitaka.

Utrošeno je oko 500 komada metaka.

Neprijatelju su se ipak mogli nanijeti gubitci da je III bataljon bio brži i da se na vrijeme snašao. Činjenica je i to da u samom mjestu nije bilo neprijateljskih snaga i da se u isto ulazilo malo neoprezno.

Neprijatelj se nalazio u Volavju[6] jačine jedne satnije domobrana. Stoga je bila donesena odluka da se napadne na samo mjesto i ta posada razoruža. Napad se imao izvršiti noću između 23. i 24. januara. Zadatak je imao izvršiti naš III Proleterski bataljon. I Proleterski bataljon dao je osiguranje prema Jaski i Novakima, dok je jedna četa II proleterskog bataljona bila u rezervi. Za tu akciju bila je jedna četa III Proleterskog bataljona obučena u bijele plahte. Napad je trebao biti izvršen u 21 sat. Međutim neprijatelj je u 19 sati pobjegao iz samog mjesta tako je III Proleterski bataljon ušao u prazno mjesto. U samom mjestu zapaljena je škola u kojoj su bili smješteni domobrani.

24 januara na konferenciji štabova brigada sa Operativnim štabom bila je donesena odluka povodom poziva Glavnog štaba Hrvatske preko »Slobodne Jugoslavije«, da se obje brigade prebace preko Kupe u pravcu Ribnika i da se ugroze neprijateljske snage sa leđa ispred Karlovca.[7] U međuvremenu stiglo je naređenje da se djeluje na neprijateljske komunikacije između Zagreba i Karlovca.[8] U tu svrhu 25 januara koncentrisane su snage obiju brigada u Krašiću za vršenje toga zadatka.

Naša brigada dobila je zadatak da razruši prugu kod mjesta Bencetića i da osigura napad IV Brigade na Draganiće od strane Karlovca. Raspored snaga naše brigade za tu akciju vidi se iz priložene zapovijesti broj 1.[9] Prije polaska na tu akciju pretpostavljalo se da bi se neprijatelj mogao nalaziti u Vukšinom Šipku, koji bi se trebao likvidirati u samom nastupu. Akcija se izvršila noću između 25 i 26 januara. I zaista neprijatelj se nalazio u Vukšinom Šipku. Likvidaciju neprijatelja imao je izvesti naš III Proleterski bataljon. Pogreškom IV bataljona IV Brigade neprijatelj je bio prije napadnut od strane toga bataljona. Tako je trajalo dugo podilaženje našeg III Bataljona. Snage neprijatelja bile su raspoređene po okolnim brežuljcima Vukšina Šipka, kao i u samom mjestu. Napadom IV Bataljona IV Brigade neprijatelj je bio stjeran u Vukšin Šipak. Dolaskom našeg III Bataljona napad na mjesto izvršen je u zajednici s tim bataljonom IV Brigade u 23 sata. Naš bataljon napadao je sa sjeverne, dok je IV Bataljon IV Brigade napadao sa južne strane.

[6] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 73.

[7] • Dok. br. 51.

[9] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 92.

Jačina neprijatelja u samom mjestu bila je oko 60 domobrana. Odmah u prvom naletu mjesto je zauzeto.

Gubici neprijatelja nisu nam poznati ali po pričanju civila imali su 3 mrtva i 4 ranjena koje su sa sobom odnijeli odbjegli domobrani. Tom prilikom zarobljen je 31 domobran.

Naši gubici bili su jedan teže ranjen, koji je kašnje umro.

Plijen je bio 20 pušaka, 2 puškomitraljeza, 1 mali bacač, oko 4.000 metaka kao i ostale spreme.

Akcija je izvedena po planu i neprijatelj je u prvom naletu likvidiran. Istina je i to da su naše snage bile kud i kamo veće od snaga neprijatelja. Tom prilikom treba istaći hrabrost svih boraca toga bataljona koji su jedinstveno, u zajednici sa IV Bataljonom IV Brigade, upali u samo mjesto.

Po likvidiranju toga mjesta naš II Proleterski bataljon pojačan sa jednom četom III Proleterskog bataljona krenuo, u 1 sat poslije pola noći, u pravcu Bencetića da bi dao osiguranje prema Karlovcu i izvršio rušenje pruge. Marš je bio duži nego što je bilo predviđeno, pa se rušenje pruge nije moglo izvršiti, nego se samo zabarikadirala cesta i dato osiguranje. Snage su se povukle u pravcu Vukšina Šipka u 6 sati ujutro.

Toga dana 26 januara krenule su ustaše i domobrani[10] nepoznate jačine iz Zorkovca u pravcu Vukšina Šipka. U 10 sati ujutro došlo je do borbe između našeg II i III Proleterskog bataljona sa neprijateljskim snagama. Poslije dvočasovne borbe neprijatelj je bio protjeran.

Tom prilikom nađena su 3 mrtva ustaše, iz 5. bojne, među kojima jedan narednik, koji je bio odlikovan kolajnom Ante Pavelića za hrabrost. Broj ubijenih i ranjenih nije nam poznat ali je svakako veći, što dokazuju krvavi tragovi kuda su ustaše bježali.

Naši gubici iznose jedan mrtav i dva ranjena od kojih jedan teže.

Zaplijenjeno je 3 puške, oko 1.000 metaka.

Nedostaci prilikom toga sukoba bili su ti što se prerano otvorila vatra na neprijatelja koji je mogao biti uvučen u obuhvatna kliješta.

Prema zapovijesti[11] Operativnog štaba noću između 26 i 27 januara naša brigada imala je da razoruža nepoznate neprijateljske snage u Čeglju, i da razruši željezničku prugu između Domagovića i Draganića. Zadaci pojedinih bataljona vide se iz priložene zapovijesti broj 2. Naš II Proleterski bataljon imao je zadatak da razoruža

[10] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 195.
[11] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 98.

tu posadu. Bataljon je ušao u mjesto Čeglje u 21.30 časova, pošto neprijatelja nije bilo.

Dvije čete III Proleterskog bataljona vršile su rušenje pruge i telefonskih stubova. K njima se pridružio i II Bataljon u 1 sat poslije pola noći. Tom prilikom nije se razrušilo skoro ni malo same pruge, jer se nije bio pribavio ni alat potreban za rušenje pruge. Razlog je i to što je to pruga prvorazredna te se sa alatom koji je bio prikupljen nije moglo izvršiti. Eksploziva nije se posjedovalo, te se nije mogao srušiti ni jedan propust. Ali je ipak posječeno 5 kilometara telefonskih stubova. Poslije te akcije snage naše brigade smještene su bile u Guče, Brlenić i Bresarić.

Noću između 27 i 28 januara napao je neprijatelj[12] na selo Bresarić u koje je bio smješten naš I Bataljon. Napad je izvršen u 12.30 časova u noći sa strane Ozlja i Zorkovca. Jačina neprijatelja bila je oko 200 Njemaca, ustaša i domobrana. Neprijatelj je bio ipak donekle iznenadio naš bataljon, čija se jedna četa povukla u pravcu Brlenića, a ostale snage toga bataljona u pravcu Hrženika. Po zauzimanju toga sela neprijatelj je krenuo u pravcu Brlenića i došao u sukob sa našim snagama u Brleniću. Budući da su se u samom mjestu nalazile svega dvije čete III Bataljona i jedna četa I Bataljona to se moralo dati osiguranje četi pratećih oruđa u jačini jedne čete. Jedna četa III Bataljona ostala je na cesti kao osiguranje Operativnog štaba i koja je prva došla u sukob sa neprijateljem koji je nastupao cestom. Tako je za napad ostala svega jedna četa I Bataljona koja je osiguravala ulaz u selo. Napad se nije mogao odmah preduzeti s tim malim snagama, budući da se nije poznavala jačina neprijatelja, dok ne dođu snage II Proleterskog bataljona iz Guca. Kako je postojala bojazan da neprijatelj sa ceste prodre u selo, to je naša četa za vezu poduzela napad prema cesti. Uspjela je da izvjesne snage otsiječe od njene glavnine, i da ih natjera na četu koja je osiguravala Operativni štab. Ta ih je četa razbila i protjerala preko polja. Ostale snage neprijatelja bile su suzbijene u pravcu Bresarića. Neprijatelj se bio utvrdio ispred sela Bresarića odakle je pružao otpor. Za vrijeme te borbe došla je 2 četa III Bataljona koja zaobišavši neprijatelja na njegovom desnom krilu natjerala ga je u bjekstvo preko polja u pravcu Gornje Kupčine gdje su se nalazile snage IV Brigade.

Neprijatelj je za ovaj napad nastupao u dvije kolone u pravcu Krašića. Te su se snage sastale u mjestu i produžile za Bresarić, dok su izvjesna osiguranja ostavili kod crkve sv. Ivana blizu Hrženika, vjerovatno da im štite odstupnicu. Ali kako su im naši borci udarili

[12] Jedna četa iz sastava SS divizije »Prinz Eugen«.

sa boka, to neprijatelj nije mogao odstupiti u tome pravcu. Ta zaštitnica dočekala je u noći našu mitraljesku četu, koja se također nalazila sa I Bataljonom u Bresariću. Tom prilikom poginuo je jedan borac mitraljeske čete.

Gubici neprijatelja bili su: 2 zarobljena Njemca, 2 mrtva Njemca i još više ranjenih koji su uspjeli da pobjegnu sa glavninom. To dokazuju krvavi tragovi kuda ie neprijatelj bježao.

Naši gubici iznose 3 mrtva i jedan teže ranjen koji je kašnje umro.

Plijen je bio 4 puške, nešto municije i ostale spreme.

Utrošeno je oko 700 komada metaka.

Neprijatelj je u mjestima gdje je ulazio činio zvjerstva nad mirnim civilnim stanovništvom, pri čemu je zaklato oko 8 civila.[13] Za sobom su također poveli oko 40 civila, koje su naši partizani prilikom borbe oslobodili. Taj krvavi postupak fašističkih zvijeri izazvao je veliko negodovanje kod civilnog stanovništva mjesta Krašića i okolice.

Naročitih nedostataka za vrijeme ovog noćnog prepada nije bilo. Iako su borci bili tri dana i tri noći u borbi nisu bili tako neoprezni kao što je moglo ispasti. Premda je to bio prvi noćni napad mnogima borcima, ipak su komandiri četa uspjeli da održe čete na okupu, da zauzmu položaj i obavijeste na vrijeme Štab brigade koji se nalazio u Brleniću.

Ovom prilikom treba istaći borce čete za vezu, koji su neodoljivom brzinom jurišali na fašističke barbare. Borba je prestala u 4.30 sati ujutro.

Na kraju treba dodati da smo prilikom ispitivanja terena izgubili 5 boraca. I to: 2 borca II Proleterskog bataljona koji su nastradali u Sv. Jani od njemačke patrole 23 januara prilikom ispitivanja neprijateljskih kretanja; i 3 borca I Proleterskog bataljona koji su kao patrola bili uhvaćeni u blizini Volavja, odvedeni u Jasku i strijeljani.

Situacija na ovom sektoru Žumberka je takva da svakodnevno neprijatelj vrši demonstrativne ispade sa znatnim snagama u cilju da veže naše snage za te ispade, i na taj način omete našu daljnu

[13] Ovaj pokolj Nijemci su izvršili prilikom povlačenja iz Bresarića.

ofanzivu na njegove glavne komunikacije, koje mu služe za dovoz ratnog materijala svojim jedinicama na Kordunu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Božo Spaček v. r.

Komandant,
Bulat Rade v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 721, reg. br. 30/3

Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 108, str. 283 — 288.

63

1943, siječanj 29.

Obavijest Marka Belinića, političkoga komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske, Ivi Marinkoviću, rukovodiocu Povjerenstva CK KPH u Zagrebu, o akcijama izvršenima od 12—26. siječnja 1943. godine na širem području Zumberka

Dragi druže Slavko![1]

5. o. mj. poslao sam ti pismo po kuriru, ali se on do danas nije vratio. Neobično je važno da nam hitno pošaljete podatke o neprijatelju u Zagrebu. Nastojte da nas u tome stalno obavještavate.

Mi smo u poslednje vrijeme vodili slijedeće akcije: 12. I napali smo Samobor — zarobili smo 7 Njemaca i 22 konja, 17. I. razrušena je pruga kod Kamanja[2] i zapaljen voz cisterna — izgorjelo je 308.300 kg. benzina. 22. I. vodili smo borbu sa domobranima između Krašića i Draganića. Ostalo je nekoliko mrtvih domobrana. 23. I. razorena je pruga između Zrkovca i Mahična. 25. i 26. I. napali smo Draganić i sve posade do Jaske. Borba je trajala 18 sati. Zarobili smo 70 vojnika i oficira, 3 teška mitraljeza, 6 puškomitraljeza, 80 pušaka, 30.000 metaka, 3 bacača mina i 84 mine.[3]

S. F. - S. N.

29.1.

Marko,[4] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/339

[1] Ivo Marinković
[2] Vidi: Dok. br. 43.
[3] O ovim akcijama vidi: Dok. br. 51 i 62.
[4] Marko Belinić

64

1943, siječanj 29.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o sastanku i radu Kotarskoga komiteta u drugoj polovini siječnja 1943. godine

KOTARSKI KOMITET SAMOBOR
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

IZVJEŠTAJ O RADU

28/1 1943 god. održali smo sastanak na kojem je bio dnevni red slijedeći:

1/ Vanjska i unutarnja situacija.
2/ Izvještaj o radu.
3/ Primanje u Partiju i kandidatura.
4/ Akcije.
5/ Raspored.
6/ Razno.
7/ Kritika.

Drug IVAN[1] je otvorio sastanak, a iza toga smo pročitali »Radio vijesti« od 25, 26, 27 i 28/1 1943 god. koje smo primali mi sami kod jednog našeg simpatizera. Potom smo malo diskutirali o uspjesima naše Narodno-oslobodilačke vojske, a iza toga smo prešli na izvještaje.

Održan je jedan sastanak sa partijskom jedinicom u Sv. Nedelji i jedan sa Partijskom jedinicom u Stupniku. U općini Sv. Martin su postojala 3 N.O.O. sa kojima je održan po jedan sastanak, i osnovan jedan novi N.O.O. U općini Sv. Martin postoje dva odbora A.F.Ž. sa kojima je održan po jedan sastanak sa svakim. Postoji i jedan aktiv S.K.O.J-a od 4 člana, koji imaju osnovano dva odbora SMG i održavaju redovito sastanke s njima, a održan je sastanak i sa aktivom S.K.O.J-a. U Stupniku ima jedan odbor SMG, i dva odbora SMG u Sv. Nedelji.

Veze sa Kupčinom nemamo od 11/1, a mi smo slali na vezu 19, 20 i 21/1, koja nije uspostavljena, jer se oni nalaze preko na oslobođenom teritoriju i nisu se vratili još do 28/1 natrag.

Održan je jedan sastanak u Sv. Martinu sa omladincima, koji su trebali ići u vojsku, ali nismo uspjeli, otišli su u domobrane. Razlog

[1] / / Pavao Videković

je taj, jer im prijete roditelji, da će biti spaljeni ako oni idu u partizane. Održan je jedan sastanak sa omladincima u Sv. Nedelji, koji su također otišli u domobrane, a razlog je isti kao i kod onih u Sv. Martinu.

Zaključeno je na partijskoj jedinici u Sv. Nedelji, da će primiti dva nova člana u Partiju, koji su do sada bili kandidati, a također da se dade kandidatura jednome drugu, koji je do sada bio u N.O.O. Partijska jedinica Stupnik ima jednog druga, kojemu će dati kandidaturu. Po zaključku od zadnjeg sastanka, dali smo kandidaturu trojici drugova, koji su u N.O.O. općine Sv. Martin.

Drugovi, početkom ofenzive na oslobođeni teritorij, zaključili smo da ćemo izvršiti neke akcije, tako da i mi spriječimo neprijatelja u ofenzivi, bar onoliko koliko možemo. O uspjesima ćemo vas obavjestiti poslije izvršenja. Partijska jedinica Sv. Nedelja izvršila je jednu akciju, razoružali su jednog domobrana, s time smo dobili jednu pušku 80 metaka i cijelu ratnu spremu osim hlača i cipela.

U našem kotaru Nijemci su ubili tri čovjeka, o jednom smo vas obavjestili, a dvojica su naknadno ubita. Jedan domobran je išao iz zabave i baš kad je dolazio pred svoje dvorište, na komandu stoj, nije stao i Nijemac ga ubio. Iza toga je izašao njegov brat iz kuće te počeo nešto galamiti, žaleći za bratom, Nijemci su ga istukli tako, da je dobio poremećaj mozga. Jedan je vozio Nijemce i kod Jaske se udaljio od kolone 30 metara i Švaba ga ubio. Jednoga su također, jako istukli, jer se bunio protiv vožnje.

Dolaskom Nijemaca u naš Kotar, nastalo je ogorčenje ljudi spram njih, zbog toga, jer su istjerivali pojedine obitelji iz njihovih kuća, i naselili se oni, i zbog oduzimanja konja i kola za prevoz njihovih trupa. A isto vremeno ljudi su se dosta uplašili zbog ubistva ljudi, i njihovih proglasa da će streljati za svaku sitnicu, koja bi bila uperena protiv njih.

Prema nepotpunim podatcima nalazi se oko Samobora do 1.000 /hiljadu/ ustaša, koji se nalaze na više mjesta: Samobor, Bregana, Stojdraga, kod Hrvatiča, Kotari i Rude, Lipovec i oko stotina u Kerestincu. Dok Njemačke snage su otišle iz našeg kotara prema Karlovcu, samo gdje kad prođe koja satnija, nekih zaostataka.

I stime završavamo sa našim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

29/1 1943 god. drug **Ivan,**[2] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 166/40

65

1943, siječanj 29.
Bjelovar

Iz izvještaja Župske redarstvene oblasti u Bjelovaru Zapovjedništvu ustaške nadzorne službe i drugim ustaškim vlastima o akcijama partizana na području te oblasti od 1. prosinca 1942. do 15. siječnja 1943. godine

»ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U BJELOVARU

Broj:T. 33 D./43. Bjelovar, dne 29. siječnja1943.

Predmet: ***Izvješće o položaju***

ZAPOVJEDNIŠTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE : ZAGREB.
USTAŠKOJ NADZORNOJ SLUŽBI URED I. :ZAGREB.
RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST : ZAGREB.
VELIKOJ ZUPI BILOGORA : BJELOVAR.
VELIKOJ ZUPI PRIGORJE : ZAGREB.
VELIKOJ ZUPI ZAGORJE : VARAŽDIN.
USTAŠKOM STOŽERU BILOGORA : BJELOVAR.
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI : VARAŽDIN.
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI : OSIJEK.
ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI : NOVA GRADIŠKA.

Župska redarstvena oblast u Bjelovaru podnaša izvješće za od 1. prosinca 1942. do 15. siječnja 1943. g. sa svim važnijim događajima koji su se na povjerenom području zbili, kao i obćoj situaciji na spomenutom području.

U mjesecu prosincu 1942. uslijed partizanskih napadaja bilo je kod izvjesnog dijela Hrvata neraspoloženje radi toga što državne vlasti nisu u stanju pružiti punu zaštitu, nego partizani uspijevaju u svojim podhvatima. U mjesecu siječnju se stanje nešto popravilo i bilo je manje napadaja. Unutarnji događaji potpuno su potisnuli vanjski događaji, tako da se za iste narod vrlo malo zanima. U narodu su najnovije mjere državne vlade u cilju sređenja prilika naišle na povoljan odjek. Svaki pošteni i iskreni Hrvat želi očuvanje i sređenje Nezavisne Države Hrvatske, a mali je broj onih koji su se toliko zaboravili te priželjkuju nešto maglovito, što bi bilo samo na propast Hrv. naroda.

Srbi su se u pojedinim selima istočno i sjeveroistočno cijelog kotara Bjelovara i na cijelom području kotara Garešnica i Grubi-

šno polje priklonili partizanima, jer su im partizani nametnuli svoju vlast, te neki dobrovoljno, a neki pod silom surađuju sa partizanima. Više nego sigurno kada bi se ta područja očistila od partizana da bi se oni pokorili našim vlastima. U ostalim krajevima na povjerenom području Srbi se drže mirno.

Zidovi su obzirom na neznatni broj podpuno bezopasni i drže se mirno.

Njemačka narodna skupina živi u dobrim odnosima sa Hrvatima i isto tako, je izložena napadajima partizanskih bandi.

Česi i Mađari neispoljavaju svoje misli, ali je više nego sigurno da nisu raspoloženi prema Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, nego se drže po strani i čekaju kako će se završiti ovaj rat.

II.

KOMUNIZAM

Na području grada Bjelovara nije opažena nikakova komunistička djelatnost. Ova oblast budno pazi na kretanje sumljivih osoba, te nastoji da svaku akciju u začetku uguši. Nastoji se osim toga otkriti svaki pokušaj stvaranja komunističke organizacije, odnosno otkriti već postojeće.

Na području ove oblasti postoje još uvijek tri grupe partizana i to: Moslavački odred u jačini oko 400 — 500 ljudi dobro oboružanih čiji se štab nalazi u Vel. Prokopu 10 km sjev. zapadno od Garešnice. Ova grupa ugrožava cieli kotar Garešnički i Cazmanski. Druga grupa t. zv. Bilogorski odred u jačini od 500 ljudi dobro oboružani nalazi se na području kotara Grubišno Polje, a prelaze i na područje kotara Bjelovar u sela izpod Bilo Gore i jugo.zapadni dio kotara Đurđevac radi pljačke i osvete prema ustašama.

Treća grupa Kalničkog odreda u jačini oko 200 — 250 ljudi nalazi se u području Kalničkog gorja, a povremeno prelazi i u Bilogoru gdje po selima pljačkaju, ubijaju ustaše i druge Hrvate na koje sumnjaju da su protiv njih. Sve ove grupe razdjeljuju se na manje grupice i pojedinačno upadaju u sela i pljačkaju a kada namjeravaju izvršiti kakov veći napadaj onda se grupišu. U posliednje vrijeme zapovjednik Moslavačkog i Bilogorskog odreda počeli su sa vrbovanjem i novačenjem mladića za svoje odrede među stanovništvom na području kotara Garešnica i Grubišno Polje. Šalju pozive sposobnim i mlađim ljudima da se jave u njihovu vojsku pa tko neće dobrovoljno unovače ga silom i tako pojačavaju svoje odrede. Unovačene mladiće ne ostavljaju u području odakle su rodom, već ih uz sigurnu partizansku pratnju iz područja kotara Garešnica i

Grubišno polje prebacuju u Slavoniju a one iz Slavonije ovamo da ne mogu pobjeći. Među grko-istočnjacima nađe se dosta koji se dobrovoljno javljaju jer vjeruju partizanskoj promičbi da će oni pobjediti. Kod Hrvata odziv je slab, ima ih koje su svukli pod prietnjom smrtne kazne, a neki bježe izvan njihovog domašaja.

Od posljednjeg izvješća dogodilo se sliedeće: .. .«

».. . Dana 1. siečnja 1943. prošla je kroz selo Bukovlje i Đurđić 4 km jugoistočno od Križevaca grupa oko 200 partizana koja se je vjerojatno prebacila iz Kalničkog gorja prieko željezničke pruge južno od Križevaca gdje nema njemačke straže, i otišli su prema Bilogori. Istog dana 1943. u 13 sati seljak... un[1] Stjepan iz Male Mučne u kući Pintarić Mate u selu Široko 14 km. jugozapadno od Koprivnice, zaklao je jednog partizana, koji se zadržavao u selu od one grupe koji su bili razbijeni od Njemaca 31. XII. 1942. kod Donjare. Oružje i streljivo od onog ubijenog partizana uzela je njemačka straža koja se nalazila u Maloj Mučnoj.

Dana 2. siječnja 1943. primjećena je jedna veća grupa partizana u selu Vel. Branjska 13. km. sjever, istočno od Križevaca koja se kretala u pravcu Bilogore. Istog dana 1943. oko 7 sati pojavila se jedna veća skupina partizana u selima Velikoj i Maloj Črešnjevici, Grabovnici i Sedlarici, 7 do 8 km jugozapadno od Pitomače. Po ovim selima iz dućana pokupili sav duvan, cigarete i šečer dočim drugih kriminalnih djela nisu počinili.

Dana 1. siečnja 1943. oko 16 sati došla su u selo Vel. Trnoviticu 12 km sjeverno od Garešnice 3 oboružana partizana i od seljaka Merkl Stjepana, Talijan Franje i Čordaš Vendela odnieli po jednu pušku dvocjevku, a za koje su imali dozvole od naših vlasti i otišli su prema selu Popovcu 10. km sjev. zapadno od Garešnice.

Dana 2. siječnja 1943. došla je jedna skupina oko 100 partizana u selo Gornje Sredice 6 km sjev. zapadno od Kapele kot. Bjelovar gdje se zadržala do 5. siječnja 1943., a onda otišli preko sela Poljančana prema selu Donje Zdjelice. Iz sela Poljančana poveli su sobom seljake Pintarić Blaža i Kovačić Ivana koje su zadržali do večeri, a onda ih pustili, a partizani krenuli prema Kapeli.

Dana 3. siječnja 1943. oko 3.20. sati pošla je ova grupa partizana na Kapelu sa sjeverne strane, a jedna grupa oko 100 partizana pošla je prema Kapeli preko sela Gor. Plavnica i Starlevljana gdje su izašli na cestu koja ide od Bjelovara. Ova grupa naišla je na jednu busiju Oružn. postaje Kapela, u borbi ubijen je jedan partizan. Tom prilikom partizani su zarobili oruž. vodnika Pašić Azisa i 3 domo-

[1] Tekst nečitak.

brana koje su povukli prema selu Čurlovcu 5 km istočno od Kapele, gdje su oruž. vodnika Pašića i domobrana Prisuda Ivana ubili, a 2 domobrana pustili. Pri prolasku kroz Kapelu partizani su iz dućana Kraljića Marka i Mazice Marka odnieli raznih stvari u vrijednosti 6.500 kuna, a od mjestnog liečnika neke injekcije i liekove, ali ništa nisu platili. Istodobno podrezali su 7 telefonskih stupova i prekinuli brzoglasnu vezu sa Bjelovarom.

Dana 5. siečnja 1943. oko 23. sata došla je veća skupina partizana u selo Bedenik 15 km jugoistočno od Bjelovara i po selu tražili ustaše, te su odveli ustašu Crlenjak Alojza i Pavec Ivana i pravoslavce Grubačević Milka, Lekić Nikolu i Rapljan Veljka te odnieli i 4 civilne puške koje su našli u selu. Crljenjak se vratio 8. siječnja o. g. dočim drugi nisu i nezna se šta je s njima.

Dana 5. siečnja 1943. oko 22 sata došli su partizani u selo Orlovac i Lasovac 16 i 20 km jugoistočno od Bjelovara i tražili ustaše pa kada ustaše nisu našli pokupili su od mjestnih vatrogasaca njihovu odoru i otišli. Istoga dana ubijen je od partizana u selu Vrtlinska 7 km južno od Čazme[2] se nalazio na dopustu kod svoje kuće.

Dana 5. siečnja u 14 sati došlo je u selo Vel. Barna 5 km sjev. zapadno od Grubišnog polja oko 30 partizana i odveli sobom Obraz Antuna, Robić Ivana i Kolar Đuru, koji se više nisu vratili svojim kućama.

Dana 6. siečnja 1943. oko 6 sati pojavilo se oko 40 partizana u selu Ladislavu 5 km sjeverno od Hercegovca sela postavili straže a 20 partizana pošlo kroz selo i oduzimali civilno oružje: puške, te su oduzeli 5 civilnih pušaka dvocjevki sa nešto naboja. U selo su došli na jednim kolima Margetić Joze ustaše iz sela Orlovca, obćina Nova Rača, kotara Bjelovar koji je vozio opljačkane stvari. U Ladislavu su uzeli druga kola od seljaka Kožar Ivana, pretovarili sve stvari iz kola Margetića te njega vratili natrag u Orlovac, a Kožar je sa kolima i partizanima preko Vel. Trnovitice otišao u Popovac 10 km. sjev.-zapadno od Garešnice.

Dana 8. siečnja 1943. oko 20 sati došlo je u selo Vezišće 6 km južno od Križa, kot. Čazma, oko 50 partizana i u kući Bratko Dorè našli Kovačić Franju redarstvenog stražara iz Zagreba koji se nalazio na 3-dnevnom dopustu i odnieli svu njegovu odoru i oružje. Istoga dana oko 21 sat druga grupa oko 30 partizana došla je u selo Deanovac, 5 km sjeverozapadno od Križa kot. Čazma i od djelatnog domobrana Lisjak Marka 6. strož. sata III. bojne, 4 gor. zdruga koji se nalazio na 6. tjednom dopustu, odnieli svu vojničku odoru i oru-

[2] **U dokumentu nedostaje ime ubijenoga.**

žje koje je imao kod sebe: pušku mauzer sa 90 naboja, 2 nabojnače, pripadni remen i bod.

Dana 9. siečnja 1943. oko 23 sata nepoznati broj partizana došao je u selo Obrovnicu, 8 km južno od Bjelovara, te su od 8 seoskih ustaša pokupili oružje i odoru, a drugo ništa nisu učinili. Istog dana oko 22 sata došla je jedna skupina oko 400 partizana u selo Sedlaricu 7 km jugozapadno od Pitomače, rasporedili se na konačište po 4:5 u svaku kuću, gdje su tražili i dobili večeru, od seljaka Capan Lovre oduzeli 5 hl vina i popili, a 10. I. u 7. sati napustili selo i otišli prema selu Brzaja 15 km sjeverno od Grubišnog Polja. Za vrieme zadržavanja u selu Sedlarica nisu nikoga zlostavljali, samo su pitali i tražili ustaše.

Dana 9. siječnja 1943. oko 23 sata jedna grupa oko 200 partizana došla je u selo Ladislav 5 km sjeverno od Hercegovca, u selu pokupili 11 seljaka, a od mjesnih kovača čekiće i kliešte pa otišli na željezničku postaju Pavlovac Dražica gdje su raztrgali željezničku prugu, podrezali 12 brzoglasnih stupova i zapalili željezničku postaju. Po završenom razaranju 10. I. u 3 sata vratili se natrag u Ladislav, seljake pustili kući, a partizani preko Vel. Trnovitice otišli u Popovac 10 km sjev. zapadno od Garešnice.

Dana 10. 11. i 12. siečnja 1943. odbjegli Dr. Hirschl Mladen liečnik koji je bio u duševnoj bolnici u Popovači navodno živčano bolestan poslije bjegstva otišao je medu partizane, te je izvršio vakcinisanje svih partizana Moslavačkog i Bilogorskog odreda protiv tifusa. Vakcine je navodno dobio iz Zagreba.

Dana 10. siečnja 1943. po letećoj obhodnji postaje Križevci uhvaćeno je u vinogradima sela Vojakovačkog Osijeka 10 km. sjev. istočno od Križevaca u klieti Dr Pomperà Ivana odvjetnika iz Križevaca gdje su bili prikriveni 6 partizana od kojih su 4 bili teško ranjeni u borbi sa njemačkom vojskom 31. prosinca 1942. kod sela Donjare. Kod istih je pronađeno 3 voj. puške, 3 bombe i 1 samokres, ali odpora nisu davali. Istog dana na području oružničke postaje Vukovje pridošla je nova grupa oko 100 naoružanih partizana navodno Bosanaca i Kordunaša, razdielili se u obhodnje po 10 ljudi i po selima od naroda oduzimali plahte, gunjeve, odiela i nasilno odvodili mladiće od 17 do 30 god. radi novačenja za partizansku narodnu vojsku.

Dana 11. siečnja 1943. u 13 sati kod ciglane sela Zrinjska 11 km. sjeverno od Grubišnog Polja, došlo je do borbe između naše kombinovane obhodnje: 20 domobrana, 13 ustaša i 3 oružnika sa partizanima kojih je u ciglani i u selu Zrinjska bilo oko 500. U ovoj borbi poginuo je 1 ustaša a 4 su ranjeni, 2 domobrana teže ranjena, 2 zarobljena. Partizanima je tada palo u plien 2 lake strojnice i 3 vojnič-

ke puške. Na strani partizana bilo je 7 mrtvih i 11 teže ranjenih. Našoj postrojbi došla je u pomoć 3. i 5. satnija II. bojne I. gorskog zdruga iz Vel. Grđevca i partizane su raztjerali te se isti povukli u Bilogoru. Istog dana u 22 sata došlo je u selo Vel. Poganac 17 km zapadno od Koprivnice 10 partizana gdje su zatekli obć. stražara iz Sokolovca Matuša Stjepana, te od istog oduzeli 1 građanski samokres, pripasni remen i bod i zabranili mu da više obavlja funkciju stražara po selima. Istog dana jedna skupina oko 500 partizana izvršila je napadaj na oružničku postaju Ivanska, 15 km južno od Bjelovara. Borba je trajala od 21.30 do 2 sata. Postaju je branilo 30 oružnika i domobrana. Napadaj je odbijen. U toku borbe ranjen je oružnik Čorapina Ante u lievu stranu grudi. Kod partizana bila su 3 teško ranjena odvežena a broj mrtvih nezna se. Partizani su se povukli preko sela Bereka u selo Popovac 10 km sjev. zapadno od Garešnice. Iste noći ova grupa partizana prolazeći kroz selo Berek zapalili su pučku školu i jednu obćinsku zgradu gdje se je privremeno smjestila obćina jer su glavnu zgradu u kojoj je bila obćina partizani zapalili 2. XII.

Dana 13. siečnja 1943. oko 17.30 došla su tri partizana u mjesto Garešnicu istočno izvan posadnog obruča u kuću ustaše Marković Andrije koji se nalazio na zdravstvenom dopustu i od istog odnieli vojničku pušku bez naboja.

Dana 13. siečnja 1943. oko 20 sati jedna grupa od 20 partizana došla je u selo Palešnik 8 km sjev. istočno od Garešnice i po selu kupili raznu odjeću naročito vojničku i oružje. Ovi partizani bili su ogrnuti bielim ogrtačima. Pri polasku iz sela 14. siečnja 1943. u 5 sati odveli su sobom starješinu sela Mihaljević Miška i ustaše Kendel Ivana i Kupješić Jakoba. Mihaljević se je vratio istog dana u 22 sata, a ustaše su partizani zadržali kod sebe i za njihovu sudbinu se nezna. Istog dana u 10 sati došla je jedna skupina oko 100 partizana u selo Sedlaricu 7 km jugozapadno od Pitomače, oko sela postaviti straže i smjestili se po kućama u selu gdje su odmarali do 17 sati, a onda otišli u selo Vel. Trešnjevicu, 2 km zapadno od Sedlarice gdje su prenoćili. Za vrijeme zadržavanja u ovim selima nisu počinili ništa, osim što su im seljaci morali davati hranu.

Dana 13. siečnja 1943. oko 12 sati došla je jedna skupina od 11 partizana u selo Sredska, obcine Ivanska 16 km južno od Bjelovara i od tamošnjih seljaka kolonista oduzimali stoku, tražili i oduzimali oružje i vojničku odoru, pa kada su nakupili uzeli su od seljaka Rizman Imbre, Mikec Stanka i Rogina Frica po par konja i saone, te se odvezli u Popovac 10 km sjev. zapadno od Garešnice, odakle su seljake pustili, a konje i saone zadržali, jer je to bilo državno a ne njihovo jer su oni kolonisti na posjedima izseljenih grkoistočnjaka.

Dana 14. siečnja 1943. u 22 sata došlo je selo Berek, 18 km južno od Bjelovara oko 400 partizana, pa pošto u tom selu nema sada niti oružničke postaje niti drugih naših oružanih postrojbi, to su partizani izselili poštu i jednog krojača iz jedne obćinske zgrade, pa onda zapalili tu zgradu i stan obć. bilježnika, koje su još ostale od zadnjeg uništenja, te su tako i posliednje dvije obćinske zgrade uništili, te je do sada u selu Bereku uništeno: nova obćinska zgrada gdje je bio obćinski ured, stara obćinska zgrada gdje je bila pošta i jedan krojač, stan obć. bilježnika, stan obć. blagajnika i pučka škola. Sve ove zgrade bile su podesne za smještaj vojske i oružnika pa su ih zato partizani uništili. Osim ovih zgrada uništena je jednokatna zgrada vlasništvo Vojnović: Kromiček gdje je bila smještena oružnička postaja, te sada u Bereku nema zgrade gdje bi se mogla makar i privremeno smjestiti oružnička postaja.

Istog dana u selu Grabrovnici 5 km jugozapadno od Pitomače ubijen je od lutajućih partizana mladić Horvat Franjo, jer na njihov poziv nije htio stati. Iste noći ovi partizani opljačkali su od Erkatić Antuna 5.000 kuna, a od Vučko Đure 1.000 kuna.

Dana 14. siečnja 1943. u 20 sati došla je u selo Malu Trešnjevicu 8 km jugozapadno od Pitomače oko 500 partizana, rasporedili se po kućama na prenoćište, gdje su ostali sliedećeg dana do 9 sati. Za to vrieme držali su svoj uobičajeni partizanski govor. Pri polazku iz Trešnjevice poveli su sobom porodicu Slanivić, ali na molbu seljana pustili su ih. Istog dana oko 9 — 30 sati ova grupa partizana došla je u selo Kozarevac 9 km jug.-zapadno od Pitomače, prošli kroz selo bez da su koga uznemirivali i otišli prema selu Suha Katalena gdje se zadržali do 14 sati, a onda otišli u pravcu sela Jasenik i Šandrovac, 15 km istočno od Bjelovara.

Kako je iz izloženog vidljivo djelatnost partizana se od posliednjeg izvješća pojačala naročito u mjesecu prosincu, dočim je početkom 1943. nešto popustila i to na taj način što su se partizani ograničili na manje napadaje po selima i pljačke.

Najlošiji položaj je na području kotareva Garešnice i Grubišnog Polja te dobar dio kotara bjelovarskog. Tako partizani na cielom području kotara Garešnica osim u samoj Garešnici, Hercegovcu i Vel. Zdencima vrše svoju vlast. Partizani izdaju propusnice i vrše nadzor nad svim kretanjima u navedenim mjestima. Gotovo u svim selima obćine Vukovje, Berek i Trnovitica partizani imaju osnovane svoje partizanske narodne odbore kojima je prvenstvena dužnost da nedozvoljava izvoz hrane sa svog područja i da točno izvršuju naloge partizanskih zapovjedništava.

Dvije trećine područja kotara Grubišno Polje izloženo je partizanskoj djelatnosti i vlasti tako da kotarska oblast nemože na

istom području vršiti nikakovu vlast. Redarstvena djelatnost i vlast ograničena je na isključivo Grubišno Polje i Vel. Grđevac sa najbližom okolicom.

Što se tiče kotareva Križevci i Koprivnica u istima u glavnom djeluju kalnički partizani, ali je položaj još uvijek takav, da partizani izvjesne točke u kotaru ugrožuju, ali nemaju svoju vlast.

Relativno je najbolja situacija na području kotara Đurđevac. Ovdje dolazi u glavnom do pojedinačnih ispada partizanskih, ali u navedenom razdoblju nije bilo napadaja većega obujma.

Općenito se može reći da narod na cielom području Velike župe Bilogora jedva čeka da se započne sa čišćenjem na području Velike župe Bilogora, jer ako ovako dulje potraje narod će sasma pobjeći utjecaju partizanske promičbe. Ovdje se naročito treba napomenuti, da bi bilo neobhodno nužno što više proraditi na promičbi, a to nebi bilo ni teško, jer se protivnička promičba t. j. partizanska ne temelji na nekim jačim dokazima i činjenicama, nego samo napada i obećaje kule u zraku. Uporedo djelatnost vojnička na terenu i promičba podigle bi sviest kod širih slojeva.

U svakom slučaju neodgodiva je nužda započeti sa ozbiljnom i opsežnom djelatnošću naših oružanih snaga protiv partizana.

III.

ČETNIKOVANJE

Ne dolazi u obzir.

IV.

RAD PROTUHRVATSKIH DRUŠTAVA I INIH USTANOVA

Ne dolazi u obzir.

V.

BIVŠA H. S. S.

Nisu nastupile nikakove promjene od prijašnjih izvješća, osim što su članovi istaknutiji bivše H. S. S. pušteni iz Lepoglave na slobodu.[3] Ovi se u glavnom drže po strani osim nekojih koji su pristupili radu oko sređenja političkih prilika.

[3] O tome detaljnije vidi: F. Jelić-Butić, HSS 1941 — 1945, Zagreb, 1983, str. 91.

VI.

RADNIČTVO

Nije bilo nikakovih štrajkova ni sukoba kod radničtva.

VII.

SOCIJALNA PITANJA

Socijalne prilike i prehrana su teške naročito kod građanstva, a napose državnog činovničtva, koje nije u mogućnosti plaćati visoke ciene za pojedine svoje potrebe. Naročito je teška i upravo nemoguća nabavka obuće, što opet naročito teško pogađa drž. činovničtvo. No prilike još uvjek nisu takove da bi ugrozile javni red i sigurnost, ali svakako pogoduju partizanskoj promičbi koja upravo glupo tvrdi da su za to krivi ustaše i Nezavisna Država Hrvatska. Svakako da takova promičba na ljude priprostije i nesvjesne pomalo djeluje.

VIII.

KRIMINALITET

Kriminalitet je od prošlih izvješća u opadanju.

Podređene oblasti kao i ova oblast svim raspoloživim silama suzbijaju nabijanje ciena i nelegalnu trgovinu. Uslijed zabrane putovanja, odnosno ograničenja pao je »šverc« na najmanju mjeru.

IX.

OSOBNA I MATERIJALNA PITANJA

Nema nikakovih novih traženja osim onih koja su navedena u ranijim izvješćima.

X.

OSTALI VAŽNIJI DOGOĐAJI

Ostalih važnijih događaja nije bilo.

Ova oblast provodi opsežan posao oko reorganizacije prijavnog ureda. S time u vezi pristupilo se izdavanju osobnih iskaznica za područje grada Bjelovara kod kojega posla je usposleno cjelokupno činovničtvo. Osim toga bile su dvije veće istrage, te je zbog toga ovo izvješće zakasnilo, pa se iz navedenih razloga ovim izvješćem obuhvatilo razdoblje od 1. prosinca 1942. g. do 15. siječnja 1943. g. t. j. 45 dana, što se moli uzeti do znanja.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj žup. red. oblasti
/Karlo Wagner/
Karlo Wagner v. r.

M. P.[4]

M. P.[5]

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2201, taj. br. 404/1943.

66

1943, siječanj 30.
Karlovac

Izvještaj Komande talijanske divizije »Lombardia« komandama Petoga i Jedanaestoga talijanskoga armijskog korpusa o napadu talijanskih i ustaško-domobranskih jedinica na partizanske jedinice u Žumberku

PREDMET:

Dato na uvid Ekselenciji Robotti-u.
„ „ „ „ Nač. štaba.
„ „ „ „ Pom. nač. štaba.

TELEGRAM

Datum otpreme: 30.1. 43; 19.00
i čas prijema 3P. I. 43; 23.55

OD KOMANDE DIVIZIJE »LOMBARDIA«
KOMANDI XI ARMIJSKOG KORPUSA
V

Br. 02/1531 protok.

[4] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Bjelovar

[5] Zaprimni pečat Velikog župana župe Zagorje, Varaždin, taj. br. 404, od 10. II 1943. godine.

Jutros je započela akcija na Krašić.[1]

Trupe koje učestvuju iz Jastrebarskog: jedna pojačana četa 1/74-og pješadijskog,[2] 2 čete tenkova bacača plamena u pravcu kretanja Jastrebarsko —Petrovina —Silovina, komandant kapetan Fabbri. Iz Draganića: II/51-og pješadijskog,[3] bataljon crnih košulja, 2 čete I/31-og[4] tenkista sa pravcem pokreta Draganići —Krašić, komandant potpukovnik Vetrano de Novari; *X* bataljon ustaša sa pravcem kretanja: Novaki — Mokrica (NM — BZ) — Krupače (NR — BZ); iz zone Draganići — Jazvaci (NM — BZ) IX bataljon domobrana sa pravcem kretanja Pesak — Seljansko Selo — Jazbina.

Kolona Fabbri je naišla na slabe otpore u zoni Sv. Telo (NM —CD) koji su odmah slomljeni.

Kolona Vetrano je naišla u Brleniću na jak otpor partizanskih grupa[5] zabarikadiranih na istočnom kraju naselja.

Ustanici[6], oko 200 sa 6 puškomitraljeza, odbijeni su prema Bresariću uspješnom intervencijom tenkova.

U 14,45 časova tenkovi iste kolone dostigli su prve kuće Krašića, dok je pješadija još savladala otpore u zoni Bregarić.[7]

Potpukovnik Vetrano, čuvši buku borbe kolone »Isonzo«,[8] ubrzao je kretanje u tom pravcu.[9]

Do sada je utvrđeno 8 mrtvih i 15 ranjenih partizana.

S naše strane jedan teško ranjen 11/51 pješad.

Naredio sam da kolona Vetrano ubrza svoje napredovanje stupivši u vezu sa kolonom Orifici.[10]

General RuggLiJero[11]

Original, strojopis, na talijanskom jeziku
Sign., AVII, Arhiva talijanska, kut. 3, C/6
Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 219, str. 558 — 559.

[1] Odnosi se na napad talijanskih i ustaško-domobranskih snaga na jedinice NOV i PO Hrvatske na Zumberku. Vidi: Dok. br. 62.

[2] Iz redova divizije »Lombardia«.

[3] Iz sastava divizije »Cacciatori delle Alpi«.

* Prvoga bataljona Trideset prvoga pješadijskoga tenkovskog puka, čije su dvije čete bile od 23. prosinca dislocirane u rajonu Karlovac.

*■ [6] '[7] Odnosi se na Treći bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«, koji je zatvarao pravce: Zorkovac—Bresarić —Krašić i Draganići —G. Kupčina —Brlenić —Bresarić — Krašić.

[8] '' Talijanske kolone iz sastava divizije »Isonzo« napadale su pravcem: Vivodina — Dvorišče — Hrženik — Krašić, s namjerom da sa sjeverne strane opkole i, u saradnji s jedinicama iz Zorkovca, Jastrebarskog i Draganića, unište u rajonu Krašića Trinaestu proletersku NOU brigadu »Rade Končar« i Četvrtu NOU brigadu. Vidi: Dok. br. 62.

[10] Iz sastava divizije »Isonzo«. Nazvana po imenu komandanta. Napadala iz Vivodine pravcem Dvorišće— Bukovica sa zadatkom da zatvori pravac odstupanja Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« i Četvrte NOU brigade.

[11] Vittorio Ruggiero

67

1943, siječanj 31.
Zagreb

Pregled i statistički podaci Zavoda za gluhonijeme u Zagrebu Gradskome poglavarstvu o bolestima i smrtnim slučajevima u Prihvatilištu Zavoda za djecu s Kozare

Prilog grad. izvj. 1942.
Prilog C./

Brojidbeni pregled zdravstvenog napredka pitomaca, brojidbeni podatci bolesti i smrtnih slučajeva u domu.

U ovoj godini prošlo je kroz ovo prihvatilište 5.612 većinom djece u dobi od 1 do 16 godine, a osim toga i izvjestan broj odraslih.

Sva ta djeca, pa i odrasli bolovali su od slijedećih bolesti:

Trbušni tifus	110	slučajeva
Pjegavi tifus	83	
Disenterija	180	
Enterocolitis	4032	
Šarlah	48	„
Morbili	485	
Varicelle	320	„
Difterija	68	
Gripa	3270	
Angina	814	„
Meningitis	27	
Bronchopneumonia	245	„
Pleuritis	70	„
Tuberkuloza	87	„
Trachom	19	„
Conjunctivitis	480	
Skorbut /avitaminosa, rachitis/	3200	
Svrab	5320	
Penfiqus	17	„
Impetigo	3370	„
Furunculoza	1980	„
Trichophitia	1370	„
Parotitis epidem	85	„
Opekline	23	„
Ericepel	32	„
Ozliede	1360	
Caries dent. /Extrakcije/	287	„
Uremia	2	„
Epilepsia*.	14	„

Kretenizam		
Enterokokna sepsa.....		
Paratifus.....		
Pertusis		265
Vitium cordis.....		
Anemia.....		
Fracture	 5	
Razni tjelesni i duš. defekti.....	 15	
		30.264

Od toga broja oboljelih upućeno je u bolnicu i to:

U bolnicu za zarazne bolesti.....	81 muž	. diete 65. žen. diete i	16 žena
u bolnicu ss. milosrdnica . . .	8 „	9 „	2 „
u bolnicu na Rebru.....	2 „	1	II
u bolnicu zakladnu sv. Duh ..	3 „	1 „	li
u dječju kliniku.....	13 „	9 „	li
u zubnu kliniku.....	2 „	1 „	li
u antituberc. dispanzer	2 „	2 „	II
u kiruršku kliniku	– „	1 „	li
u kliniku za uho, nos i grlo ..	5 „	1	1
u dermatološku kliniku	4 „	2 „	1 „
u ortopedsku kliniku.....	2 „	››	li
u očnu kliniku.....	–M	II	1 „
u kliniku za unut. bolesti . . .	–	II	1 ..
u boln. za duš. bolesti u Vrapču	– „	1	II
Svega upućeno u bolnice.....	122 m.	djece 93 žen. djece	23 žena

Svi ostali bolesnici liečili su se u zavodu. [**22**]'

Poprečni broj bolesnika u zavodu iznosio je dnevno 150, a broj redovitih ambulantnih pregleda kretao se od 120 do 140 dnevno.

Broj smrtnih slučajeva u domu iznosio je 157.

U Zagrebu, dne 31. siečnja 1943.

Liečnik: **Dr Permuš Franjo** v. r.

Upravitelj: **Ljudevit Šafarić** v.r.

M. P.[2]

Original, strojopis
Sign., Kseroks-kopija originala u posjedu Redakcije.

[1] Točan zbroj dopisan rukom.

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Zavod za gluhonijeme — Zagreb

68

1943, veljača 1.
Karlovac

Izvještaj Ustaškoga stožera Pokuplje Glavnome ustaškom stanu NDH o borbama na području Žumberka u toku druge polovine siječnja 1943. godine

USTAŠKI STOŽER POKUPJE
KARLOVAC
Broj 31 (Tajno) 1943. Karlovac, dne 1. veljače1943.

GLAVNOM USTAŠKOM STANU

ZAPOVJEDNIČTVU POSTROJNIKA
ZAGREB

Ovoredarstvena stražarnica na željezničkoj postaji izvješćuje da je tamo prijavio Bura Josip, gradski radnik iz Karlovca nastanjen u Ustaškoj ul. 11., da mu je 28. ov. mj.[1] oko pola noći došao jedan njemački vojnik u njegov stan, izvadio nož i tražio da mu dade novaca. Kod njega su te noći spavali još 3 putnika koji su došli na sajam. Njemački vojnik, izjavljuje Bura, tražio je i od njih novaca, te je od 1 putnika uzeo 1.800.- Kuna, a potom otišao.

Ovo će redarstvo nastojati doznati ime tog vojnika, te kojoj jedinici pripada, kako bi se protiv istoga mogao povesti postupak.—

Jutarnjim vlakom odpremljeno je u Zagreb u bolnicu 7 ranjenih njemačkih vojnika.—

Kotarska oblast Jastrebarsko svojim dopisom od 25. ov. mj.[2] broj 73 Pr./43., izvješćuje da je 22 ov. mj.[3] poslije podne došla u Petrovinu domobranska vojska zajedno sa 4 talijanska tenka koju vojsku je primjetila partizanska kontrola iz obližnjih sela. Partizani su napali tu vojsku, ali čim su Talijani primjetili partizanske odrede isti su se sa svojim vojnim tenkovima vratili natrag, te ostavili domobransku vojsku samu. Nakon kraće borbe domobrana sa partizanima domobrani su se povukli prema Volavju. Partizani ušavši u Petrovinu rasporedili se po kućama i tražili hrane. Moglo ih je biti po prilici do 500. Svi su bili dobro naoružani strojnicama i puška-

I. 2 i 3 Pogrešno. Treba: prošlog mjeseca, jer se izvještaji odnose na siječanj 1943. godine.

ma. U Petrovini su dana 23. siečnja ov. g. u jutro u 7 sati zapalili školu i općinu. Istoga dana pripremili su se za napadaj na domobransku vojsku u Volavju, ali su se domobrani već prije bili povukli, tako da su partizani došavši u Volavje zapalili [zgradu] koja je podpuno izgorjela, a potom se vratili natrag u Petrovinu.—

Kotarska oblast Jastrebarsko također dostavlja izvješće oružničke postaje Jastrebarsko od 25. I 1943. broj 172/43., u kojoj se javlja da su 19 siječnja njemačke trupe bile na prolazu kroz Jastrebarsko. Jedan njihov odred od 30 vojnika odvojio se je i odjašio u selo Sv. Janu. Na putu u Sv. Janu susreli su dvojicu partizana, koji su vidjevši ih počeli bježati, a našto su vojnici na njih otvorili vatru i obojicu ustrijelili. Od njih su oduzeli puške od kojih je jedna bila talijanska dugačka, a druga mauzerov karabin. Nakon odlazka njemačkih vojnika ubijene su pregledali tamošnji seljaci, pa su kod njih našli 2 bombe talijanske ručne i kod svakoga njegovu izkaznicu tako da se moglo zaključiti da se jedan od njih zove **Graf Vladimir,** brijački pomoćnik, rod. 1915. u Sesvetama, kotar Zagreb, dok je drugi imao iskaznicu na ime Milčinović Dako, iz sela Radatović (Slovenija), ali budući nije bilo svjetlopisa nije se moglo točno ustanoviti, da li ta iskaznica pripada njemu.

Prema brzoglasnom izvješću ovoredarstvene stražarnice na željezničkoj postaji u noći 29 — 30 ov. mj. nepoznata osoba pripucala je na njemačkog vojnika, koji je bio na straži kod želj. vagona u kojem se nalaze spreme njemačkih jedinica. Njemački vojnik bacio je bombu u pravcu od kuda je pucnjava dolazila. Prema još neustanovljenim podacima po svemu izgleda da je na njemačkog vojnika pripucao jedan od talijanskih vojnika koji se nalaze na želj. postaji.

Oružnička postaja Draganići svojim dopisom od 28. siečnja br. 120/43. izvješćuje, da je 27. siečnja 1943. oko 22 sata posadni ustaški sat sa 2 satnije Njemaca započeo akciju kod Ozlja u pravcu Krašića —Brlenića protiv odmetnika. Dva roja ustaškog posadnog sata pod zapovjedničtvom poruč. Barišić Stanka sa jednim njemačkim majorom i jednim poručnikom, te jednim dočastnikom došli su bez odpora do sela Brlenića, odnosno Bresarića. U navedenim selima ustaše i njemački častnici bili su od neprijatelja[4] obkoljeni i u borbi razpršeni. Četvorica ustaških momaka bez oružja prijavili su se danas u 10 sati na ovu postaju. Za častnike i ostalo ljudstvo se ne zna.

Odmetničke jake snage[5] nalaze se u šumi **Krupače; Jazbina; selu G. Kupčina; Brlenić; Bresarić; Pribić i Prekrižje.**

[4] Odnosi se na Trinaestu proletersku NOU brigadu »Rade Končar«. Vidi: Dok. br. 61 i 62.

[5] Četvrta NOU brigada i Trinaesta NOU brigada »Rade Končar«.

Dana 28. ov. mj. počela je akcija Njemaca od Draganića prema Krašiću. Ove su pak postrojbe naišle na jake snage odmetnika[6] u selu **Gucima,** obć. Draganići i u selu **Vuk.— Šipak,**[7] obć. Krašić. Izhod borbe još nije poznat, no koliko se moglo doznati iz još nepotvrđenog izvora, naša je i njemačka vojska u tom sukobu imala trideset mrtvih i šestdeset teže ranjenih. O svemu ovome izvješteno je Vrhovno oružničko zapovjedničtvo u Zagrebu i Krilni vod u Karlovcu.

U svim vojnim operacijama sa strane talijanske vojske a prema prijavama našega naroda zapaža se, da talijanski vojnici oduzimaju našim ljudima hranu pa i odjeću.

Tako da u selu Krašiću obitelji Hržić, od koje su dva člana ustaškog pokreta, oduzeli su svu hranu i robe. Poduzete su sve mjere od strane ovoga stožera preko velike župe i talijanskoga častnika fašiste koji je za vezu u Karlovcu i obećano je da se više neće ovakovi slučajevi ponavljati.

Nadalje izvještavamo Naslov izvještaj Ustaškog logora Jastrebarsko o nemarnosti upravnih vlasti kod davanja prve pomoći ranjenicima koji stignu sa položaja. Takova prijava prilaže se[8] u izvorniku s molbom da Naslov poradi, kako bi sve vlasti u ovakovim slučajevima međusobno povezale i u svemu izašle ranjenicima u susret, jer bi takov postupak osobito dobro moralno djelovao kako na same ranjenike i ostale vojnike tako i na prisutno pučanstvo.

Od strane ovoga stožera je u nekoliko navrata zatraženo, da se u Netretić obćinu pošalje pomoć, gdje se partizani sakupljaju jer ih se od žumberačke strane potiskuje, te preko ovoga područja prevoze ranjene i mrtve, ali se niti najmanja pomoć nije poslala.

Tako su u Ribniku bili dva dana sa svojim ranjenicima i o tome su od strane ovoga stožera obavieštene vojne vlasti, ali se nije poduzelo ništa. Tako danas brzoglasno zamolila je oružnička postaja Netretić pomoć od 50 do 100 ljudi i da bi se svi tamo nalazeći se partizani u jačini od 150 ljudi pohvatali.

Nadalje izvještavamo Naslov, da će svi naši ljudi, koji su na operativnom području po Talijanima uhapšeni, biti prema obavijesti generala Scipione-a[9] pušteni na slobodu na zauzimanje ovoga stožera, jer su to sve nevini ljudi..Operacije[10] se na području ovoga stože-

[6] Vidi: Dok. br. 77.

[7] Vukšin Šipak

[8] Navedeni prilog nedostaje.

[9] Komandant talijanskih snaga na području Karlovca bio je Pietro Scipione.

[10] Odnosi se na operaciju »Weiss« (četvrtu neprijateljsku ofenzivu) i na napad talijanskih jedinica na Žumberak.

ra vrše po njemačkim, talijanskim i našim vojnim formacijama. Napada sa strane partizana imade u pozadini operacija, pa je radi toga dosta mrtvih i ranjenih. Tako je 2. II. ov. g. došlo iz Žumberka oko 100 ranjenih Talijana, a na Kordunu imade naših i njemačkih vojnika ranjenih i mrtvih.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

M. P.

Po nalogu Stožernika
pobočnik za upravu:
M. Karakatić v. r.

Broj: V. T. 14-10-1943.

Za točnost priepisa jamči:
ODJELNI UPRAVITELJ
za vezu sa državnim vlastima:
(Prof. M. Eterović)
Eterović v. r.

M. P.[11]

Ovjereni prijepis originala, strojopis
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 18, reg. br. 12/1 — 53

Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 96, str. 336 — 341.

[11] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Glavni ustaški stan
Zapovjedničtvo postrojnika

69

1943, veljača 2.
Zagreb

Dopis Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Štabu Kalničkoga NOP odreda s uputama za povezivanje s Okružnim komitetom KPH Varaždin i o drugim pitanjima

ŠTABU N.O.P.O. KALNIK

Dragi drugovi,

Primili smo vaše izvještaje od 21 /XII. 1942. i od 8/1. 1943.' Mi smo vašu poštu poslali II Operativnoj Zoni, a isto tako vam šaljemo i njihovu poštu za vas.

Na osnovu vašeg izvještaja vidimo s kakvim se teškoćama borite, vanjskim i unutarnjim, ali poznavajući vašu upornost nadamo se da ćete uz pomoć drugova iz O.K. Varaždin prebroditi sve teškoće.

Nas interesuju neke stvari na koje nam odmah odgovorite. Prvo, da li je uspostavljen kanal između vas i zagrebačkog O.K. tj. Sv. Ivana Zelina? Taj je kanal vrlo važan zbog mobilizacije partizana iz Zagreba koja će se lako odvijati ako taj kanal bude pravilno funkcionirao. Obaviješteni smo daje vašom krivnjom taj kanal prekinut, te su novomobilizirani partizani lutali po terenu ne znajući kuda da krenu.

Javite nam da li vam je O.K. Varaždin dao jednog svog člana za zamjenika polit, komesara. Ne slažemo se sa vašim prijedlogom da jedan član K.K. bude obavještajni oficir u vašem štabu. Za taj posao možete upotrijebiti kojeg nižeg partijskog funkcionera na pr. sekretara ćelije ili člana općinskog komiteta.

Osim nama izvještaje treba da podnosite i O.K. Varaždin da bi drugovi mogli dobiti uvid u probleme koji stoje pred vama i pomoći vam da ih pravilno riješite.

Iz vaših izvještaja vidimo da ste četničku opasnost podcijenili. To je opasno. Treba da pripazite na četnike, da vam se ne bi desilo ono što se desilo drugovima u Bosni, Gorskom Kotaru itd., tj. da vas zaskoče kad se vi tome najmanje nadate. Treba da imate u vidu da se četnici na oko prikazuju pristašama narodno-oslobodilačke borbe samo da bi nesmetano mogli da vrše svoj razorni rad. Isto tako prodiskutirajte s drugovima iz O.K. Varaždin o banditima koji

[1] Vidi: Dok. br. 20 i Građa SZH, knj. III, dok. br. 334 i 335.

napadaju partizane i o mjerama koje treba poduzeti da se priječi ponavljanje sličnih incidenata.

Čitali smo vaš skeč i ne odobravamo ga. Po njemu svi partizani ili velika većina izlaze kao zabušanti. To je nepravilno. U slučaju da skeč padne u ruke neprijatelju, upotrijebio bi ga protiv nas. Moral partizana treba podizati na drugi način. Na pr. objašnjavanjem partizanima uloge koju vrši K.P.O. u prenošenju narodno-oslobodilačke borbe u srce Hrvatske, bilo na redovitim sastancima ili na izvanrednim konferencijama. Skeč povucite iz saobraćaja.

Interesira nas što je sa Bilogorskom četom. Što je s vodom koji je ostao kao zaštita O.K. Bjelovar, koja četa operira u trokutu Križevci —Bjelovar—Koprivnica. To nam iz izvještaja nije jasno. Javite nam što je s ambulantom i kako se moglo desiti da ste ostavili ranjenike bez zaštite i njege.

Vi u svom pismu nama od 23/XII. 1942. pišete da ćete nam »po mogućnosti otposlati ... ponovno neku svotu«. Ne znamo što ste s time mislili, jer mi ne znamo ni za kakovu svotu koju ste nam vi ranije slali. Objasnite nam tu stvar.

Kažite drugu Štroku[2] da mu zbog toga što mu je dnevnik pao u ruke neprijatelju, te su uslijed toga ugroženi naši simpatizeri u neprijateljskoj vojsci, zabranjujemo da od sada vodi privatni dnevnik. Čudi nas kako ga slučaj druga Čuića[3] nije učinio opreznijim.

Javite nam nacionalni i socijalni sastav vašeg Odreda.

Skrećemo vam pažnju na to da vi u svom izvještaju pišete Vrhovni Štab N.O.V. i P.O. Hrvatske, iako biste morali znati da za Hrvatsku imamo **Glavni Štab,** a za Jugoslaviju **Vrhovni.**

Osigurajte vezu s nama i javljajte nam se češće.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

2. februara 1943. Drugarski pozdrav,[4]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/349

[1] Izidor Strok

[3] Dane Čuić

[4] Dokument je bez potpisa, u to vrijeme rukovodilac Povjerenstva CK KPH u Zagrebu bio je Ivo Marinković

70

1943, veljača 3.
Zagreb

Naređenje Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Pokuplje o osiguranju ispravnog funkcioniranja kanala s Centralnim komitetom KP Hrvatske, dostavi kopije izvještaja i primjedbama na prvi broj »Rodoljuba«

OKRUŽNOM KOMITETU POKUPLJE

Dragi drugovi,

Naši kanali s Ćaćom[1] preko vas ne funkcioniraju kako treba. Paketi neuredno dolaze. Tako paketi s materijalom za O.K. Zagreb dolaze nama, a nije isključeno da po koji naš paket zaluta na drugo mjesto. Neka pisma zastaju na kanalu preko mjesec dana. Tako je na pr. pismo P.K. SKOJ-a s pozivom na konferenciju od 17. novembra stiglo u Zagreb poslije Božića tako da drugovi nisu mogli nikoga na konferenciju poslati. Materijal druga Tempa[2] koji je morao da stigne u Zagreb početkom decembra još do danas nije ovdje, a mi ne znamo gdje je. Osim toga posljednje hapšenje u Gucima pokazuje da drugovi nisu čuvali kanal već da su se punktovi tog kanala upotrebljavali i za druge stvari. Tako je u momentu provale ustaša u klijeti bio jedan dio vaše tehnike, što je nepravilno jer je trebalo da kanal služi samo svrsi kojoj je namijenjen. Vi ste odgovorni pred Ćaćom i pred nama za pravilno funkcioniranje kanala, pa zato tražimo od vas da osigurate njegovo pravilno funkcioniranje do Kupe, a od Kupe dalje će ga osigurati Ćaća. Mi smo uvjereni da vi uvidate kolika je važnost tog kanala kao i to kolikog je značaja brzina njegovog funkcioniranja. Zbog toga odredite najbolje drugove da se brinu za kanal i saopćite im da je to kanal za Ćaću, što oni ne smiju drugovima da saopćavaju. Mi predlažemo da vi odredite dva dobra i pouzdana druga, partijca koji će biti direktni kuriri od Kupe do blizine Zagreba. Jedan od njih bi svake večeri mogao da bude na Kupi. Oni mogu da se kreću noću, ako im je nemoguće po danu, i da u toku noći prevale čitav taj put. Na sličan je način Ćaća uredio kanal do Kupe. Kanali treba da se urede, a bez vaše pomoći mi ćemo to teško moći urediti, zato zahtjevamo od vas da nam u tome pomognete.

[1] Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske
[2] Svetozar Vukmanović

Isto tako mi ne primamo od vas nikakav izvještaj. Vama je rečeno da kopiju svakog izvještaja šaljete nama, iako niste pod našim neposrednim rukovodstvom. Nama je teško vjerovati da vi do sada niste poslali Ćaći nijedan izvještaj. U tom slučaju ni mi ne možemo od vas dobiti kopije. Ali ako ste izvještaj slali, tražimo da nam kopije **odmah** pošaljete.

Došlo nam je u ruke pismo druga Saše[3] koje piše drugovima u S. preko druga Gubca.[4] Na osnovu toga pisma došli smo do uvjerenja da drug Saša ima talenta za pisanje članaka, pa vam predlažemo da obratite pažnju na njega i da ga osposobite za dopisnika. Pročitali smo vaš »Rodoljub« do kojeg smo slučajno došli jer broj namijenjen nama nismo dobili. Vrlo smo se obradovali vašem uspjehu. »Rodoljub« je dobar list, lijepo uređen i uvjereni smo da će odigrati značajnu ulogu u podizanju svijesti kod boraca i naroda na vašem terenu. Mi imamo nekoliko primjedbi da vam saopćimo i nadamo se da će vam one pomoći kod uređivanja drugog broja. U članku »Antifašističko Vijeće. . . krupan uspjeh narodno-oslobodilačke borbe« vi netačno definirate AVNOJ kao jedno predstavništvo sa zadatkom da vodi sve tekuće poslove«. U toj definiciji nije istaknuta osobito važna funkcija AVNOJ-a da bude istinski politički predstavnik naših naroda koji su do sada pred stranim svijetom predstavljale razne protunarodne vlade i agenti okupatora kao Pavelić,[5] Nedić[6] i jugoslavenska vlada u Londonu. Osim toga u članku se pretjeruje kad se kaže da su »četničke horde Draže Mihajlovića popalile biser naše domovine Dalmaciju i naše lijepo Primorje, poklali tamo sve što im je došlo pod ruku«. Trebalo je kazati konkretno gdje su četnici klali i palili, kao na pr. u Gatima kod Omiša, u Dugopolju kod Splita itd. Tako stvar ispada uvjerljivija. U članku »Pokuplje u oslobodilačkoj borbi« vi izričito spominjete sela koja pomažu narodno-oslobodilačku borbu i idu na zajedničke akcije s partizanima. To ne smijete činiti jer neprijatelj na temelju takovog vašeg pisanja može da izvrši represalije na ta sela i da ih sravni sa zemljom da bi zaplašio ostale.

Trebalo je kazati da su seljaci pomagali partizanima u prekapanju cesta i si. a tačnije podatke ne davati. Isto vrijedi i za općinu R.[7] u članku »Oni koji su jučer bili nepoznati«. Ne smijete uslijed svojih pobjeda zaboraviti činjenicu daje vaš teritorij samo privremeno

[3] Aleksandar Šokorac
[4] Milan Kuren
[5] Ante Pavelić
[6] Milan Nedić
[7] Radatović

oslobođen. U članku »Žene na poslu« kaže se: Pred vratima samog Zagreba sa ovu stranu Save . . . plele su naše drugarice. . .«. Iz toga se dobija utisak kao da se u Zagrebu ne može raditi i ne radi za potrebe narodno-oslobodilačke vojske, što je nepravilno. Članak »Krv, palež, ubistva« nepravilno je postavljen te se dobija slika da sela stradaju zbog partizana. Članak je trebalo postaviti ovako: okupator pali, pljačka i ubija, a partizani sprečavaju pljačku itd. i tako pomažu narodu da očuva svoje živote i imovinu — primjer Pilatovci. U članku je suvišno i nepravilno isticanje Cigana, jer se na taj način mržnja sa okupatora prenosi na njih, koji su od N.D.H. strahovito stradali. Vi osim toga kažete za ustaše i bjelogardiste: »svi su oni imali svoja načela u postupanju sa **slavenskim** narodima«.
To se može kazati o Hitlerovim razbojnicima, ali u ovom slučaju kad je riječ o domaćim izdajicama, to zvuči namješteno. Tu treba kazati prave razloge njihove izdajničke rabote a ti su: težnja da se održe na vlasti, u cilju očuvanja svojih sebičnih interesa protiv naroda i uz pomoć najljućih neprijatelja naših naroda. Članak »Vlastitim snagama do pobjede« ne odgovara naslovu a bilo bi potrebno da se u jednom članku prikaže podrobnije značaj oslobođenja Zumberka i koje je koristi od toga imao tamošnji narod, i narodno-oslobodilačka borba uopće.

Obaviješteni smo od nekih simpatizera da je prilikom posljednjih sukoba u Žumberku zarobljeno od Nijemaca dvijesta partizana. Mi tim glasinama ne vjerujemo, ali voljeli bismo da od vas dobijemo tačan izvještaj o našim gubicima.

Obavješteni smo od drugova iz O.K. Zagreb da je kurir koji je saobraćao između II Operativne Zone i Zagreba, a koji je ranije bio policajac, ustaški agent. Mi pretpostavljamo da je i njega Žuti /Jernej/® poslao k vama. Ako je informacija tačna, uapsite bandita i povedite istragu nad njim. Žuti je likvidiran.

Upozorite druga Šturmana[9] da ne traži razna obaviještenja vojne prirode od svojih ranijih drugova u Zagrebu. On na taj način stvara svoju ličnu obaviještajnu službu mjesto da potpomaže partijsku obaviještajnu službu.

Šaljemo vam u prilogu upute[10] koje smo poslali našim O. K. jer mislimo da će i vama koristiti.

* Ivan Jordan
[9] Nikola Marđetko
[10] Navedeni prilog nedostaje.

Sta je sa stvarima drugarice Zinete" koje su ostale u Lukavcu? **Tamo se u** kuferu nalaze dvije haljine, **2** para čarapa vunenih i **2** para svilenih, **2** spavačice, jedna debela i jedna tanka. Drug Duka[12] **zna za te** stvari. Nemojte dozvoliti da stvari toliko na kanalu zastaju i **da na** kraju čak i propadnu.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

3. februara 1943. Drugarski pozdrav,[13]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/353

71

1943, veljača 3.
Zagreb

Izvještaj Zaštitnoga redarstva Ustaške nadzorne službe za grad Zagreb i Veliku župu Prigorje Ministarstvu oružanih snaga NDH o napadu talijanskih jedinica na partizanske snage u Žumberku.

USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA
ZAŠTITNO REDARSTVO
ZA GRAD ZAGREB I VELIKU ZUPU PRIGORJE U ZAGREBU

Broj: Taj 44/1943 Zagreb, dne 3. veljače 1943

Predmet: Prilike u Žumberačko-
Pokupskom području —
izviešće, predlaže se. *Vrložurno*[1]

MINISTARSTVU HRVATSKIH ORUŽANIH SNAGA -
PODHVATNI ODJEL
ZAGREB

Ovo redarstvo primilo je podatke o stanju na području Zumberka i to sliedeće:

[11] Lepa Perović
[12] Duka Vasić
[13] Dokument je bez potpisa, u to vrijeme je Ivo Marinković rukovodilac Povjerenstva CK KPH u Zagrebu.
[1] Dopisano tintom.

U subotu dne 30 siečnja 1943. počeli su Talijani sa jačim poduhvatom progoniti odmetnike u Zumberku.[2] Isti su pošli u pravcu Draganića prema Krašiću. Sudjelovalo je osam bojna Talijana, i to tri bojne iz Karlovca i pet bojna, koje su došle iz Slovenije.[3] Podhvatom je upravljao jedan general talijanski,[4] koji je u tu svrhu došao iz Slovenije. Ime toga generala do sada ovo redarstvo nije moglo ustanoviti, a navodno je isti sudjelovao i u ratu Španjolskom.[5]

Koliko je ovo redarstvo obaviešteno, Talijani niesu niti u Karlovcu, a niti u Zagrebu obaviestili nikoga o svome podhvatu u Zumberku, nego su izviestili Zapoviedničtvo naših oružanih snaga u Karlovcu naknadno već kad su podhvati počeli.

Od naših snaga u Zumberku nije sudjelovao nitko u podhvatu.

Talijani su se sukobili sa partizanima[6] kod Krašića. Rezultat ove borbe nije točno provjeren, jer Talijani niesu htjeli davati podatke našim organima, koji su izaslani tamo.- Prema podacima, koje je ovo redarstvo prikupilo, na strani partizana bili su gubici: oko 40 — 50 mrtvih i oko stotinu do stotinu i pedeset ranjenih.[7] Gotove sve ranjene, a i nekoje mrtve, Talijani su prevezli u Karlovac. U toj borbi poginuo je jedan zapovjednik partizanski.[8] To se provjerilo po činovima na njegovoj odori, ali ime se nije ustanovilo, jer to Talijani niesu dozvolili.

Na strani Talijana bili su također veći gubitci, iako Talijani to ne taje, ali neće kazati točan broj. Prema izjavi jednog talijanskog častnika, Talijani imaju oko 40 mrtvih i oko 100 ranjenih.[9]

Od Krašića krenuli su Talijani prema Kostanjevcu i to samo oklopnim kolima, dok je glavnina ostala u Krašiću. Na tom putu partizani[10] su ih napali dosta jakom vatrom, te su Talijani vratili se

[2] O ovom napadu talijanskih jedinica na jedinice NOV na području Zumberka vidi: Dok. br. 57. i 68. i Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 220, 223 i knj. 12, dok. br. 97 i 107.

[1] Vidi: Dok. br. 57. i Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 220.

[4] General Gasstone Gambara

[5] Odnosi se na rat u Španjolskoj od 1936 — 1939. godine, u kojemu su talijanske i njemačke fašističke jedinice sudjelovale na strani generala Franca, protiv republikanske Španjolske.

[6] Treći bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«. Vidi: Dok. br. 74.

[7] Netočno. Cijela Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar« u borbama 30. i 31. siječnja te 1. veljače, na pravcu od Draganića i od Vivodine, imala je 9 mrtvih i 42 ranjena. Vidi. Dok. br. 74. i 77.

[8] Vojislav Ivetić, tada operativni oficir Trinaeste proleterske NOU brigade. O njegovoj smrti vidi: Dok. br. 74.

' O gubicima talijanskih jedinica pri napadu na jedinice NOV na području Zumberka vidi Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 107.

[10] Prvi i Treći bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

natrag ne prihvaćajući borbu. Ovo se je dogodilo u nedjelju dne 31. siečnja 1943.

Isti dan tj. u nedelju Talijani su zrakoplovstvom podpuno uništili ova sela: Sošice (osim crkve), Plavci, Kordići, Sv. Nikola, Begovo Brdo i još neka manja sela.

Naše pučanstvo pobjeglo je iz svih ovih sela bilo k 13 ustaškoj bojni u Stojdragu, bilo u Samobor ili Jasku.[11]

Dne 1. veljače 1943. Talijani su se iz Krašića povukli prema Karlovcu nakon što su odvukli veliki plien, naročito vino, hranu, stoku, živad, svinje itd.

Prema podatcima koje je dobilo ovo redarstvo, broj partizana u Žumberku se je povećao i to sa II., V. i VII brigadom.[12] Ove brigade prebacile su se preko Crne Mlake u Žumberak[13] i spojile se sa IV i XIII partizanskom brigadom, koje se već dulje vremena nalaze u Žumberku. Može postojati mogućnost, da su se ove tri brigade iz Like[14] prebacile preko slovenačkog područja u Žumberak. Svaka od ove tri brigade broji oko 600 — 700 Jjudi. Pored toga sa talijanskog područja prebacila se jedna brigada Slovenaca[15] u Žumberak i spojila se s ostalim partizanima. Ova grupa partizana iz Slovenije broji oko 300 ljudi,[16] koji su dosta slabo naoružani. (Imaju samo pet lakih stroj nica).-

Sinoć tj. 2. veljače 1943. došle su velike grupe partizana u Sv. Janu, Petrovinu i Slavetić, gdje su zauzeli sve seljačke kuće.- Ova grupa partizana koja je došla u Sv. Janu ima 40 konja natovarenih većinom sa teškim strojnicama.-

Položaji partizana u Žumberku sada su: Pribić-Slavetić-Malunje-Sv. Jana-Prekrižje-Noršić Brieg-Šipački Brieg prema Stojdragi.

Kod Novog Sela, Mrzlog Polja, Budinjaka i Gornje Vasi sagradili su partizani bunkere i potrebne rovove za odpor.

Prema gornjem vidi se, da su partizanske snage u neposrednoj blizini Zagreba veoma velike. Kako na području čitavoga Zumberka ima u svemu oko 400 naših vojnika sposobnih za borbu i to u Stojdragi oko 200 ustaša i u Samoboru oko 200 ljudi sposobnih za borbu, to je očita situacija na tom području.

Partizani po svim selima u Žumberku odvode sve muškarce i prisiljavaju ih, da se bore u njihovim redovima. Isto tako po selima kupe sve konje, volove, stoku, odjeću itd. Javno govore, da će primiti borbu, jer da oni znadu svoj zadatak.

[11] Jastrebarsko.

i2. u. i« us Netočno. Na Žumberku i Gorjancima, pored Četvrte NOU brigade i Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« nalazile su se još Prva, Druga i Treća NOU brigada NOV i PO Slovenije. Vidi: Dok. br. 77.

[16] Svaka je slovenska brigada brojila oko 600 boraca.

Izgleda, da partizani namjeravaju napasti Stojdragu, a možda i Samobor, te se prebaciti u Zagorje, a to im obzirom na naše i njihove snage ne bi bilo niti teško.

Prednje izvješće predlaže se naslovu s molbom, da se najžurnije poduzme potrebno kako bi se osujetile namjere partizana, a s druge strane, da se spasi čisto hrvatsko pučanstvo u selima Žumberka, ako se još ima što spasti.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
Joso Rukavina v. r.
(Joso Rukavina)

M. P.[17]

Op. 3 II) **P.**

Na Žumberku IV., XIII i slov. brigada sigurno![18]

3/II D

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 18, reg. br. 3/1 — 33.

Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 106, str. 363 — 365.

[17] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Prigorje
Ustaška nadzorna služba
Zaštitno redarstvo Zagreb

•* U originalu tintom dopisao general Fedor Dragojlov.

72

1943, veljača 3.
Ljubljana

Izvještaj Štaba Jedanaestoga talijanskoga armijskog korpusa Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« o borbama s partizanskim jedinicama kod Vivodine i Krašića

Podnijeto na pregled Eks. Roboti-ju
podnijeto na pregled načelniku štaba
podnijeto na pregled pomoćniku načelnika štaba
poslan prepis Obavještajnom odjeljenju
poslan prepis Kr. karabinjerima

Glavna komanda oružanih snaga
»Slovenija-Dalmacija«
Operativno odeljenje
Br. 1852
Stiglo 3. febr. 1943-XXI

TELEGRAM

OD KOMANDE XI ARM KORPUSA
ZA SUPERSLODA — OPERATIVNO ODELJENJE

NASTAVAK DANAŠNJEG BILTENA Br. 02/685

Uporedna akcija divizija »Isonzo« — »Lombardia« izvršena sjeverno od željeznice Zdenčina-Karlovac-Metlika u cilju osiguravanja poznatih linija za snabdjevanje kao i same željeznice, započeta ujutro 29. januara, danas je dovršena.

U akciji su sudjelovali bataljoni 1/23, 111/24 pješadijskog puka, LXXXV crnih košulja i bataljon crnih košulja »Nizza« pod komandom divizije »Isonzo«; 11/51 pješ. puka, 105. bataljon crnih košulja, jedna četa 73. pješ. puka i dvije čete tenkova »L« pod komandom divizije »Lombardia«.

Akcija je išla za tim da se prisile na borbu i unište partizanske formacije razmještene sjeverno od željeznice Jastrebarsko-Karlovac-Metlika pokretnom četiriju kolona, koje su konvergirale ka prostoru Bukovica (MH —CD) Jezerine (MK —CD) i koje su krenule iz Metlike, Ozalj (MK —BU) Draganići (OI —BU) i Jastrebarsko.

Veoma jake formacije ustanika, koje se računaju na oko 4000 ljudi, prisiljene su na borbu između Vivodine (LI —CD) Krašić (NH — BZ) i tučene u teškim sukobima.

Pogodovane terenom, koji se spušta od sjevera prema jugu, razrovanim i teškim, posutim grupama dominantnih kuća, koje su organizirane kao središte vatre, ustaničke bande mogle su se dijelom izvući iz obuhvata i povući se prema Gorjancima.

Iz vijesti dosad stiglih izlazi:

— naši gubici — 59 mrtvih među njima četiri oficira, 160 ranjenih (desetak teško) među njima 10 oficira, 38 nestalih (među kojima poneka patrola, koja se još nije vratila u svoju jedinicu), jedno sedamdesetak izgubljenih mazgi.

— protivnički gubici — 140 mrtvih izbrojenih na terenu među kojima jedan komandant brigade, koji prema dokumentima nađenim kod njega izlazi da je bio rukovodilac akcije bandi porazmještenih u zoni.

Narod složno tvrdi da se je neprijatelj povukao sa oko 60 kola mrtvih i ranjenih osim leševa, koji su na položaju sahranjeni. Ukupno smatram da su ustanici imali ne manje od 700 gubitaka.

Naši bataljoni, svi smanjene jačine (od kojih četiri svedena na dvije čete) pokazali su agresivnost, borbenu volju i duh samoprijegora briljantno savladavši vremenske i terenske nezgode.

Nakon što sam u cjelini postigao cilj, koji sam sebi postavio, naredio sam povratak bataljona odrekavši se da gonim neprijatelja zbog apsolutne potrebe da dopustim odmor bataljonima, koji su svi bili teško angažirani, od samog početka akcije.

Dana 30. pošao sam na položaj da pratim i bolje koordiniram konačnu fazu akcije. Do danas sam pregledao sve jedinice i svuda ustanovio veoma visok duh.

Artiljerija u pratnji kolona i artiljerija garnizona tukle su veoma efikasno neprijateljske koncentracije i položaje.

Vazduhoplovna akcija pokazala se je naročito efikasna obzirom na jačinu protivničkih formacija ma da je izvedena sa malo sredstava (svima koja su bila na raspoloženju).

Narod je pozdravio i prihvatio akciju naših trupa.

General Gambara«[1]

Original, strojopis na talijanskom jeziku
Sign., AVII, Talijanska arhiva, kut. 18, reg. br. B— 1.

Zbornik VII, tom VI, knj. 5, dok. br. 134, str. 443 — 444.

[1] Gasstone Gambara

73

1943, veljača 3.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o istrazi protiv grupe komunista u Varaždinu, kretanju i akcijama partizana na ludbreškom kotaru i širenju letaka u zlatarskom kotaru

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU

Broj: V. T. 11/43Ž Varaždin, dne 3. II. 1943.

Predmet: Izvještaj

1./ GLAVNI RAVNATELJ ZA JAVNI RED I SIGURNOST N. D. H.
2./ GLAVNI RAVNATELJ ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJEK X.
3./ USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA URED I. *ZAGREB*
4./ **VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN**
5./ ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST *BJELOVAR*

I Z V J E Š T A J

Grad Varaždin:

Povodom istrage, koja se vodi proti grupa komunista, kod ove oblasti, a tokom koje je Ratimir Herceg počinio samoubojstvo — izdali su članovi komunističke stranke u Varaždinu letak, koji se u prilogu pod ./. prilažu. Istraga se vodi, te ima izgleda, da će se počiniteljima ući u trag.

Kotar Ludbreg:

Kotarski predstojnik pod br. V. T. 12/43. od 3. II. t. g. javlja sliedeće:

»Obavješten sam od zapovjedničtva mjesta u Ludbregu, da posada u Ludbregu broji svega oko 150 momaka, a od tog broja da ih je samo oko 50 — 60 sposobno za borbu, dok su ostali novaci, koji se nalaze u vojsci svega par dana. Jutros sam međutim primio službenu obaviest, da se u blizini Ludbrega /Ludb. Ivanec, Duga Rijeka, Segovina, Veliki Poganac/ nalazi partizanska snaga jačine 500 — 600 partizana.

Molim žurno ishoditi kod nadležnih u Zagrebu pojačanje posade Ludbreg, jer sa sadašnjom snagom je nemoguće Ludbreg obraniti u slučaju napada jačih partizanskih snaga a još manje je moguće ići u napad /Napad najbolja odbrana/. Moli se uredovati najžurnije.-«

Moli se za najžurnije posredovanje kod zapovjedničtva grada Zagreba, jer bi se moglo dogoditi, da Ludbreg bude napadnut, s obzirom na malu posadu — može biti i zauzet po partizanima.-

Bezuvjetno je potrebno, da se Kalničko područje temeljito čim prije očisti!

Dne 1. II. došla je grupa od 40 partizana u selo Ludbreški Ivanec, da provodi prisilnu mobilizaciju.

U noći 1 — 2. II. oko 24 sata grupa partizana zauzela je bez ikakovog odpora bunker na želj. mostu kod Rasinje, zarobila 10 domobrana, svukli ih i pustili, te zapalili bunker.-

Izdaja je očita, jer je bunker moderno izgrađen i uz slabiju posadu neosvojiv — ako se pruži bilo kakav odpor.-

Kotar Zlatar:

U selima: Jarek, Trgovišće, Hrašćina, Maretić, Krapina, Budinšćina, Lobor, Klimen, dne 29. I. t. g. pronađeni su letaki pod naslovom: »Ženama Jugoslavije«.

Po načinu rasturanja istih očito je, da su te letke rasturali članovi komunističke partije t. zv. »terenci«.

Istragu vodi tamošnje oružničtvo i kot. oblast — no do sada bez uspjeha.-

Iz ostalih kotareva nema nikakovih obavjesti.-

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
M. P.' Župske redar,oblasti:
Krunoslav Batušić, v. r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2201, taj. 356/1943.

Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

74

1943, veljača 4.

Iz izvještaja Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu Prvoga korpusa NOV i PO Hrvatske o borbama u toku ofenzive na Žumberak

»ŠTAB
XIII PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR«
op. broj 141 4. II. 1943 g.

Op erativni izvještaj 19.-

ŠTABU I HRVATSKOG KORPUSA.-
ŠTABU II OPERATIVNE ZONE.-
OPERATIVNOM ŠTABU HRVATSKIH I SLOVENSKIH BRIGADA.-[1]

Pred borbu sa Talijanima Brigada se nalazila u selima Brlenić, Bresarić, Hrženik, Mitraljeska četa u Bukovici i Ceta pratećih oruđa u Prekrižju.

30. I krenuli su Talijani[2] sa snagama od oko 500 vojnika i 7 tenkova iz Draganića i Zorkovca prema Brleniću gdje je držao položaj naš III proleterski bataljon. Razvila se je uporna borba koja je trajala od 10 sati ujutro do 2 sata poslije podne. Uslijed jake minobacačke vatre i uskoće položaja na kojem su snage bile raspoređene, u

2 sata bataljon se povukao do sela Bresarića gdje je ponovo zauzeo položaje i nastavio borbu s tenkovima i pješadijom. Položaji su zauzeti iznad sela Bresarić i crkve Sv. Ivan. Talijani su pokušali uz pomoć tenkova prodrijeti putem Bresarić-Hrženik, ali dočekani od boraca našeg III bataljona bili su odbijeni. Tom prilikom ubijen je jedan tenkista i tenk je bio stao, i naš operativni oficir drug Ivetić Vojislav vidjevši da je tenk stao pokušao je s nekoliko drugova zarobiti tenk i vjerovatno bi bio uspio da nije dobio bočnu vatru iz tenka koji je dolazio iz Krašića, od koje je herojski i poginuo.

[1] O formiranju ovoga štaba vidi: Dok. br. 77.

a. s Ù Drugi bataljon Pedeset prvoga pješadijskog puka divizije »Cacciatori delle Alpi«, bataljon crnih košulja i jedna četa Prvoga bataljona Trideset prvoga tenkovskog puka. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok br. 220.

I proleterski bataljon toga dana nije stupao u borbu. Jednom četom osiguravao je kod Vrhovca od Ozlja. Pošto su Talijani bili zanoćili u Bresariću naš Štab odlučio je protjerati neprijatelja sa položaja oko sela. Zadatak je dobio I bataljon pojačan jednom četom III proleterskog bataljona. Neprijatelj se nalazio na položajima oko puta Bresarić-Hrženik sa kojih ga nismo uspjeli satjerati, nanijevši mu ipak žrtve.

Poslije toga neuspjelog pokušaja bataljoni su se I i III povukli u Hrženik na odmaranje isturivši jake patrole prema neprijatelju. Da bi onemogućili nesmetano kretanje neprijateljskih tenkova, naš Štab izdao je naređenje I i III bataljonu da na putu Hrženik-Bresarić i u samom selu Hrženik podignu prepreke, što su i učinili, i da se na položajima ukopaju.

31.1, toga jutra, Talijani su krenuli iz Bresarića sa tenkovima i pješadijom, dok su iz Krašića preko Sv. Ivana nadirali tenkovi. Prepreke na tim putevima nisu bile dovoljno jake da spriječe prolaz tenkova i vidjevši to, I proleterski bataljon povukao se sa položaja ispred Hrženika i zauzeo položaj u samome selu gdje je i podignuta jedna jaka prepreka koju tenkovi nisu mogli srušiti. Štab brigade izdao je naređenje da se na tom položaju mora pružiti otpor neprijatelju i upustiti se u borbu s tenkovima. 4 neprijateljska tenka pošto su srušili prepreke na putevima stigli su do glavne prepreke u selu i pokušali istu srušiti. Jakom puškomitraljeskom i mitraljeskom vatrom neprijateljski tenkovi odbijeni su, čak nisu uspjeli ispaliti ni jedan rafal iz tenkovskih mitraljeza. Toga dana neprijatelj je 4 puta pokušavao tenkovima prodrijeti kroz Hrženik, ali je svakog puta bio odbijen. Raspoloženje boraca toga bataljona poslije prvog odbijenog napada tenkova bilo je tako da su se spremali da neki tenk zarobe, unište. Neprijatelj vidjevši da se ne može probiti kroz Hrženik počeo je tući uzani prostor u selu gdje je bio položaj I bataljona bacačima. Pod jakom vatrom 4 neprijateljska teška bacača mina, I proleterski bataljon po naređenju Štaba brigade povukao se na položaje u blizini Paulovog Brega, jednom četom zaposjeo je položaj između sela Hutina i Bukovice, jer je neprijatelj nastupao desnom stranom ceste Krašić-Vivodina i time ugrožavao naš lijevi bok i otstupnicu. Naš III bataljon jednom četom držao je položaj kod sela Vrhovca prema Ozlju, dok nije primijećen pokret neprijatelja[3] od Ozlja, kada je zaposjeo čitav bataljon položaje prema Vrhovcu. Bataljon je uspio spriječiti neprijatelja da nastupa putem Ozalj-Hrženik kuda se je kretao i da ugrozi desni bok našeg I bataljona.

Operativni štab izdao je naređenje III bataljonu IV brigade koji se nalazio na položajima kod Dvorišća da istoga dana drži položaje

[3] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 223.

prema Ozlju i da se stavi pod komandu našeg Štaba. Za sve vrijeme borbe taj bataljon ostao je pasivni posmatrač, on se nije aktivno angažovao u borbi s neprijateljem iako je imao zadatak da štiti od Ozlja, a sam Štab toga bataljona izvijestio nas je da je dobio naređenje da uspostavi vezu s našim Štabom, a ne da se stavi pod komandu našeg Štaba. Taj bataljon imao je punu mogućnost obilaženja neprijatelja svojim desnim krilom na neprijateljev lijevi bok i u momentu kada je naš III bataljon vodio borbu kod Vrhovca da je pomenuti bataljon tako postupio, sigurno bi neprijatelj bio odbijen i mi bi na tome sektoru mogli preći u protunapad sa sigurnim izgledima na uspjeh.

Poslije povlačenja našeg I bataljona iz Hrženika naš I i III bataljon IV brigade držali su položaje od Bukovice-Grandić[4]-Paulov Breg-Vrhovac. Talijani koji su zaposjeli Hrženik poslije napuštanja istog sela od strane našeg I bataljona nastavili su sa nastupanjem prema Grandić Bregu, ali ovog puta bez tenkova. Štab brigade u tom momentu nalazio se sa našim III bataljonom koji je držao položaje do ceste Krašić-Vivodina. . .«

». . . Naš II bataljon naređenjem Operativnog štaba dobio je zadatak da napadne talijansku kolonu[5] koja je kretala od Vivodine za Krašić. Po naređenju Operativnog štaba naš bataljon trebao je zaposjesti Lović Prekriški, ali pošto je neprijatelj već bio prodro plan je promijenjen, naš II bataljon uz pomoć naše Mitraljeske čete koja se nalazila u Bukovici napao je neprijatelja kod Kuprezove Gorice koji je odmah počeo odstupati cestom za Vivodinu. Borci II bataljona nastavili su sa gonjenjem neprijatelja kod koga je bilo nastupilo panično bježanje, koji se vidjevši da je zaokružen sa svih strana zadržao u selu Radušče od kuda je pružao organizovani i jači otpor. Koliko je bio broj neprijateljskih vojnika na tom položaju nije se moglo utvrditi, ali je bio dosta velik, naoružan sa dva topa, nekoliko bacača i dosta mitraljeza. Pokušan je napad na neprijatelja na tom položaju, ali je bio bezuspješan, jer se neprijatelj uporno branio i imao je premoć automatskog teškog oružja, dok sa naše strane nisu bili iskorišteni i efikasno upotrijebljeni laki bacači.

Napuštanjem Grandić Brega neprijatelj je zauzeo dominantne položaje i moglo se ocijeniti da će neprijatelj uspjeti spojiti se sa opkoljenim vojnicima u selu Radušče.

1. II naš II bataljon ostao je u selu Bukovici sa zadatkom onemogućavanja spajanja neprijatelja sa Grandić Brega sa selom Radušče, dok je I bataljon zauzeo položaje kod sela Hutina, prema Bu-

[4] Grandić Breg

kovici, sa zadatkom sprečavanja pokreta neprijatelja od Krašića prema Vivodini. Neprijatelj[6] koji je kretao iz Krašića cestom za Vi vođinu postavljao je desna osiguranja duž same ceste i već je bio uspio zauzeti dan ranije dvorac grofa Turkovića koji nije bio branjen. Neprijatelj je pokušavao zauzeti i Bukovicu koju je branio naš II bataljon. U 10 sati ujutro neprijateljska pješadija sa 6 tenkova provalila je u Bukovicu. Borci II proleterskog bataljona kuću po kuću su napuštali i odstupili do polovice sela gdje su se zaustavili i pružili žestok otpor. Neprijateljski tenkovi bili su odbijeni, a neprijateljska pješadija ostala je u napuštenim kućama, tako da je polovicu sela držao neprijatelj, a polovicu dvije čete II proleterskog bataljona koje su se nalazile u tom momentu u selu. Neprijatelj je toga dana pokušao 6 puta tenkovima da zauzme selo ali je svakog puta bio odbijen. Važno je napomenuti da su tenkovi bili zaustavljeni samo puščanom i mitraljeskom vatrom, da nije bilo prepreka i da se borci nisu nalazili u utvrđenim zgradama, već na otvorenom prostoru za malim zaklonima koje su sami pravili i oko kuća. Ni jaka minobacačka vatra koja se poslije neuspjelih napada tenkovima skoncentrisala na naše položaje u selu nije mogla slomiti otpor naših boraca. Oko 4.30 sati poslije podne upotrebom našega bacača prisilili smo neprijatelja da napusti selo.

Od Operativnog štaba dobili smo naređenje da naša Brigada u 6 sati poslije podne napadne neprijatelja na sektoru između Hrženika i Grandića Brega. Tačno u 6 sati naš II proleterski bataljon krenuo je da likvidira neprijatelja na Grandić Bregu, a I proleterski bataljon da likvidira Hrženik. Neprijatelj se u Hrženiku nije nalazio, dok je na Grandić Bregu pružao žilav otpor. Bataljoni su bili na svojim mjestima kada je naš Štab opazio pokret duge talijanske kolone cestom od sela Radoši za Krašić. Neprijateljska kolona išla je mirno, vojnici su držali u rukama puškomitraljeze i puške, a sa sobom su vozili nekoliko mrtvih i ranjenih vojnika. Oni su se tako tajno kretali, kako bi se reklo »nisu davali ni glasa od sebe«. Naš stražar koji se nalazio na cesti na raskršću puta za Prekrižje zaustavio je kolonu i pitao »tko su« ali Talijani nisu odgovarali niti su pucali. Sam komandant Brigade sa jednim partizanom iz čete za vezu došao je u blizinu od dva do tri metra do talijanske kolone i galamili i zvali ih jer ih nismo odmah mogli poznati: »ajdete, drugovi naprijed, ovdje su proleteri«. To nisu izgledali ljudi, već žive mumije. Vidjevši naš Šta zgodnu priliku da se neprijatelju nanesu krvavi gubici i zaplijeni mnogo spreme i oružja donio je odluku da se bataljoni povuku i postave zasjedu koloni. Na našu žalost, a na sreću neprijatelja, bataljoni su stigli 15 minuta poslije prolaza kolone. Posle toga I i II proleterski bataljon povukli su se u Donje Prekrižje

na odmaranje, a 2. II. naša Brigada povukla se je u Prekrižje i Begovo Brdo.

Gubitci neprijatelja u tim borbama nisu nam poznati ali po pričanju naroda iz Krašića i okoline neprijatelj je odvukao punih 9 kamiona mrtvih vojnika. Sigurno je da je veći dio gubitaka nanijela naša Brigada. Po našoj ocjeni neprijatelj je u borbi s našom Brigadom imao najmanje 150 mrtvih vojnika i oficira i priličan broj ranjenih vojnika. Zarobljeno je živih 21 talijanski vojnik, dosta je mrtvih vojnika i mula ostalo na mjestu gdje je naš II proleterski bataljon vodio borbu. U tim borbama s Talijanima naša Brigada imala je 9 mrtvih i 42 ranjena, od kojih 3 teže a ostali lakše. Nekolicina je ostala u bataljonima, jer im ozljede nisu teže prirode.

U tim borbama naša je Brigada zaplijenila jedan talijanski puškomitraljez, 2 laka bacača mina, 2 brede, dosta municije i ostale vojničke spreme. Svakog dana pronalazimo oružje i materijala na mjestu gdje je vođena borba.

U ovim borbama svi borci i rukovodioci pokazali su visoku svijest, borbenost, odlučnost, žilavost i disciplinovanost. Teško je reći koje bio bolji borac, komandir ili komesar. Ipak naš II i III bataljon pokazali su se boljima od I proleterskog bataljona. Naročito treba pohvaliti 2 i 3 četu II proleterskog bataljona, komesara bataljona druga Denca Ivana i komandanta Iliju Popovića[7] koji su se u neutvrđenoj Bukovici borili sa tenkovima i uspješno ih odbijali. Na licima tih boraca nije bilo zabrinutosti i straha pred tenkovima, oni su odgovarali u izvještajima: »naš Staljingrad ne predajemo«. Pored njih istakli su se borci Šintić Josip, Mihić Mate, komesar I čete Branko Vurdelja i delegat Tomaš Iso. Borci III proleterskog bataljona na položajima u Brleniću ostali su do posljednjega, nisu se povlačili bez naređenja svojih starješina iako ih je kiša bacačkih mina obasipala. Sve puškomitraljesce treba pohvaliti jer su štedili municiju, nisu gađali kada nisu imali cilj i pokazali su punu hladnokrvnost i mirnoću na položaju. Od ovih treba posebice pohvaliti Tatalović Dušana i Paskaš Luku, obojica iz 2 čete, komandira te čete druga Tarbuka Đorđu koji je ubio tenkistu, zamjenika komandanta druga Hinića[8] koji je, iako dva puta ranjen, vršio svoju dužnost dok nije po treći put ranjen. I borci I proleterskog bataljona pokazali su visoku borbenost i izdržljivost. U borbi s tenkovima na Hrženiku istakla se 3 četa tog bataljona. Za vrijeme juriša neprijateljskih tenkova i borbi te čete pjevali su, nisu se bojali tenkova ia-

[7] Poginuo 1. svibnja 1943. godine prilikom napada na St. Rupert, kao komandant Prvoga bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

* Stevo Hinić, poginuo kod sela Toplica 1944. god. u borbi protiv Nijemaca, kao komandant Zumberačko-pokupskoga NOP odreda.

ko su bili udaljeni 5—10 metara od istih. Koncerat naših mitraljeza pojačavala je harmonika druga »Dupina« Melkiora Pilepića, zamjenika komesara 1 čete I proleterskog bataljona. Uvjerenje je zavladalo: tenkove odbijamo i odbijaćemo, a izazvao uvjerenje kod neprijatelja da sa svojim tenkovima ne može prodrijeti na tom položaju, pa je počeo tući minobacačima.

U toj borbi poginuo je naš operativni oficir drug Ivetić Vojislav. Drug Ivetić bio je primjer narodnog borca, vojnika. Herojski je poginuo kod pokušaja da zarobi tenk. Naš Štab brigade smatra da se drug Ivetić može nazvati Narodnim herojem, sve podatke o njemu u najkraćem vremenu dostavit ćemo gore pomenutim štabovima s predlogom o prozivanju njega Narodnim herojem.[9]

U ovim borbama naša je Brigada stekla bogata iskustva u frontalnim borbama i borbi s tenkovima. Ona je očeličila sve borce i rukovodioce naše Brigade, ona ju je ojačala vojnički i politički. U borbi s tenkovima osjetio se nadostatak, upravo neiskustvo, tako da je prevladavalo uvjerenje kod nekih rukovodilaca da se ne možemo boriti s tenkovima. Pokazalo se da se tenk može tući i običnom municijom, bombama i da tenk bez pješadije ne predstavlja opasnost, da se s tenkovima može boriti preprekama, i da smo ovoga puta kopali vučije jame sigurno bi imali neki tenk u svojim rukama, a što ćemo u budućnosti praktikovati, da na svakom položaju stvaramo prepreke i kopamo vučije jame kuda može neprijatelj tenkovima prodirati. Danas kod svakog borca i rukovodioca naše Brigade prevladava uvjerenje da se tenk može i zarobiti, što ćemo u budućnosti i pokušati.

U ovim borbama naš komandni kadar četa zadovoljavao je, držao je čete u rukama. Još uvijek ne dolazi do punog izražaja komanda komandira, vodnika i desetara, tako da se događalo daje često puta otvarana vatra na velikoj udaljenosti, da se pucalo bez ikakvog učinka. Ukopavanje na položajima pokazalo je svoje dobre strane. Borci su izdržali svu vatru minobacača, topova, bombardovanje aviona. Nije bilo paničarskog bježanja na položaju, ali su mnogi pokazali, pa po neki i rukovodioci, nerazumjevanja u sklanjanju od aviona, topovskih granata i dr. Po našem mišeljenju otstupanje pred neprijateljem podiglo je moral kod neprijateljskih vojnika i uvjerenje u našu slabost, da smo nesposobni spriječiti njegov pokušaj izbavljanja opkoljenih vojnika. Uspješnije bi se bilo pokazalo da se za blokadu ostavio manji dio snaga kad se nije već uspjelo prvim jurišem, neprijateljska pojačanja koja su kretala u pomoć opkoljenim vojnicima razbijati i uništavati. Tako je neprija-

[9] Proglašen je narodnim herojem 5. srpnja 1951. godine.

telj na položajima na kojima su naš I i III bataljon davali osiguranja imao čitav lanac manjih osiguranja koja su se mogla uspješno napadati. U gonjenju razbijenog neprijatelja još nismo dovoljno iskusni i brzi. Veza sa svim našim jedinicama i sa Operativnim štabom vrlo dobro je funkcionisala. Borci naše čete za vezu pokazali su visoku savjesnost u svojoj službi.

U svim tim borbama ukupni utrošak municije jeste 9.133 za mauzer, 2.109 talijanske, 1.300 za brede i 15 topovskih granata, nekoliko mina, lakih bacača.

Sada se Brigada nalazi na položajima određenim u zapovijesti koju prilažemo.-[10]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Božo Spaček v. r

Komandant
Bulat R.“ v. r.

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, kut. 1472, reg. br. 8/3.

Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 12, str. 39 — 45.

75

1943, veljača 4.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji, akcijama i radu na području pisarovinskog kotara

K.K.K.P.H. PISAROVINA.

Politička situacija uslijed koncentracije neprijateljskih snaga, stalna krstarenja po čitavom terenu osim Pokupskoga, prelaz neprijatelja u ofenzivu pojačanom propagandom, odstupanje naših snaga sve je to dovelo narod u strah a k tomu još i nekoliko naših neuspjeha tako da je političko stanje mnogo pogoršano. Mi se trudimo i prikazujemo kako su to posljednji trzaji fašizma i kako će se on osvećivati na civilnom pučanstvu. A k tomu još u početku ofenzive prelaz nekojih mladih pravoslavaca na našu stranu i to je narod osuđivao da zašto ti mladi ljudi nisu u vojski već da se bave švercom. Mi smo ih popisali i predat ćemo ih komandi područja.

[10] Navedeni prilog nedostaje.
[11] Rade Bulat

U pogledu rada H.S.S. Jedan seoski predsednik je izjavio da će se partizanima dati poslije rata stranka. Jedan drugi predsjednik izjavio je da za Mačeka[1] komunisti lažu da o njemu to nije istina. Pop iz Farkašića koji je likvidiran od strane naših partizana izjavio je da cijeli narod čeka da ga Maček pozove i da će poći u borbu kada se osjeti da su Englezi prodrli ovamo. Isto da se i on nalazi na toj strani pošto da su partizani komunistički nastrojeni. Mi na svakom koraku gdje nam se god pruži prilika prikazujemo djela Jug. vlade, Draže[2] i vodstva H.S.S. Narod u većini odobrava dok se kod nekojih vidi još kolebanje i kao [da] im još nije jasno za Mačeka. Sam politički rad nam je mnogo otežan i smetan od okupatora pošto nam je stalno za petama. U partizanima vršili smo reorganizaciju.

Po rešenju II op. zone postavljen je za komesara čete[3] Stanojević Dušan. A po predlogu druga Ivice[4] postavljen je i komandir čete.[5] Pošto se je predviđalo da će trebati biti na jednom mjestu do 20 partizana sa komandantom koji su preuzeli sve veze preko sebe a četa bi bila imala zadaću da obilazi terenom i vrši manje akcije. Taj plan nam je ometen od strane neprijatelja tako da se drugovi moraju zadržavati zajedno. Do sada je samo zadržavanje bilo teško na terenu pošto nam je snijeg napravio velikih nepogoda kako u pogledu veza tako i kod kretanja po terenu. A k tome slab rad part, organizacije u vojsci sve to dovodi do toga da kod naših drugova nema borbenosti a dosta je tomu kriva i neprijateljska ofenziva. Mnogo zadataka nije izvršeno koji su stajali pred nama, nešto našom krivnjom, a većinom krivnjom neprijatelja i vremen. nepogoda. Iz čete su prošla 2 partizana cigana nisu se do danas vratili, jedan skojevac Times kada smo putovali za Žumberak bolile su ga noge tada je vraćen u logor K.K., poslije je prošao i ležao u Kupčini, nato su naišli ustaše i došli su do njega nisu mu htjele ništa, taj se sada nalazi kod kuće neznamo dali će se vratiti ili neće? Isti je izbačen iz SKOJ-a, a kaznit će se poslije. U toku prošlog mjeseca bili su drugovi više puta napadnuti, do sada je izgubljen jedan drug i puškomitraljez. A po izgledu da se je i 2. II kada smo bili napadnuti kod Vugrinica predao jedan koji je došao prije dva dana u partizane bio je star oko 38 — 40 godina po izgledu duševno slab. Još do sada se nije vratio do nas. Po našem mišljenju trebalo bi našu četu poslati negdje do jače jedinice da prode kroz nekoliko akcija da se malo

[1] Vlatko Maček

[2] Draža Mihajlović

[3] Odnosi se na četu »Kljuka«, koja je 8. svibnja 1943. prerasla u Drugi bataljon Zumberačko-pokupskoga NOP odreda.

[4] Ivica Tomšić

[5] Milan Radović

očeliče. A samom komandantu bi bio potreban vojni kurs ako će ostati kod nas pošto mu dosta fali u rukovođenju vojskom i operacijama. A naš teren iziskuje samostalne drugove pošto su udaljeni od komande:

Pošto je stari Kotarski N.O.O. raspušten predviđeni su novi drugovi koji će doći u njega i to Gajdaš[6] predsjednik, Martin,[7] podpredsjednik, Hlopek,[8] tajnik, Slavko,[9] blagajnik i još jedan drug. Samo se još do sada nije mogao sastaviti radi otežanog dolaska na sastanak.

Reorganiziran je općinski odbor u Pokupskom, raspuštena su dva seoska koja su bila pod uticajem vodstva H.S.S., pristupiti će se u tim selima stvaranju drugih odbora koji neće biti pod uticajom neprijatelja. Jedan seoski koji se je nalazio u kotaru Sisak predan je tamošnjoj organizaciji. U Pisarovini stvoren je jedan seoski. Drugih promjena nema, odbora 4. opć., 13 seoskih, odbornika 75, 3 partijca [i] kandidata 4 u njima.

Oslobođenih sela ni općina nemamo.

Izbori nisu izvršeni ni u jednom mjestu.

Mobilizacija u partizane od 9. I do 1. II mobilizirano 14 drugova. Od 1. XII 1942. do 1. II 1943. sabrano priloga i to:

8 120 kuna u novcu
1 293 utrošeno
6 827 u Blagajni kuna

od toga dana drugarici pomoć čiji je drug u logoru 1000 kuna
293 za kuverte papir i popravak sata
1293 ukupno, utrošeno 1. II. 1.943

U rublju priloženo je:

51 Ručnik
15 košulja
55 Plahti od toga poslano bolnici zone 46 komada
16 Gaća
3 Kaputa
1 Hlače
1 Komad platna
1 Maramica

[6] Tomo Mikulić
[7] Martin Stupljanec
[8] Josip Špišić
[9] Slavko Crnolatec

1 Šal
1 Čarape
1 Ženski rubac
1 Stolnjak
2 para cipela. Te još neka količina rublja [za] kojega nemamo kod sebe popisa. Od gornjega je veša već nešto dano partizanima.

U hrani je priloženo i to:

47. vagana krumpira
6 i 45 lit kukuruza 45 lit kukuruza.
21. „ 50 „ lit graha 50 lit graha
10 „ 10 „ miješano.
7 -- Pšenice -- Pšenice

85 „ 42 -- ukupno.

za 60 kuna priloženo koverti i papira.

7 lit pšenice dano za pomoć [drugu] koji je siromašan a radi na vezi
60 „ krumpira „ „ .....

25 „ kukuruza „ „ „ ukupno	85.42
10 „ Graha „ „ „ odbit	1 02
102 „ ostaje	84 4

Od gornje hrane je jedna količina spremljena na slobodnom teritoriju

Glavni nedostatci u radu N.O.O. su strah i nepoznavanje organizacionih zadataka.

Rad sa SKOJ-em je dosta slab i u tom pogledu nam je neprijatelj nanesao mnogo štete i zakočio rad. Samo kotarsko rukovodstvo neredovito se sastaje i nije samostalno. Drug koji je zadužen od K.K. partije za rad je do sada slabo vodio o tomu računa. Sekretar je bio na konferencijama i sa tim se je puno zaostalo. Jedan aktiv koji se je nalazio na terenu kot. Sisak je predan njima. Primljena su tri nova druga u SKOJ. Stvoren je jedan novi odbor UA omladine Jug od 2 SKOJ. i tri druga. Sada imademo 9 aktivista od toga 3 partijca jedan aktiv, 3 odbora U.S.A.O.J. 22 omladinca obuhvaćeno u U.S.A.O.J. i na tom radu vide se velike manjkavosti sa naše strane i smetnje od neprijatelja. U radu sa ženama nismo u pogledu organizacije postigli nikakvih rezultata, odbor koji je postavljen, dolaskom neprijatelja, nekoje drugarice napustile su terene a ostale ne rade takorekuć ništa. Održano je više sastanaka sa ženama po terenu samo se boje organizacije, nemaju povjerenja jedna pred drugom.

U partijskoj organizaciji vršili smo reorganizaciju i čistku. Iz Partije izbačeni su na terenu dva druga koji nisu htjeli da izvršavaju direktive koje su bile pred njih postavljene i to neproučavanje

materijala, ne dolaženje na sastanke, neodržavanje veza i jedan kao da je bio pod uticajem H.S.S. Nakon pretresanja njihovih slučajeva izbačeni su iz Partije. Isto tako izbačena su iz Partije u vojsci to vam njihov slučaj prilažemo posebno. U ovim danima koji su bili za nas katastrofalni nekoji drugovi pokazali su puno izdržljivosti dok je kod drugih bilo dosta slabosti. Partija u cijelosti još nije ni iz daleka ono što bi trebala da bude, oseća se manjkavost u svakom pogledu. Tu se vide i naše slabosti i manjkavosti u radu samog K. K. a dosta nas je omeo u zadnjih 45 dana i stalni napad i smetnje neprijatelja.

Plan o reorganizaciji još nije do kraja izvršen. Šaljemo vam nekoliko ispunjenih kadrovnika.[10].

Za Geš" se nezna. Danas izgleda da je neki napad od Bučice prema Kirinu i Ostrožinu.

S. F. S. N.

Drugarski pozdrav

4.11 1.943 Prebeg[12] v.r.

P. S. Broj partijaca, nac. i soc. sastav kao i kandidate poslat ćemo vam naknadno, pošto nismo stigli sastaviti

Prebeg v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-166/43

76

1943, veljača 5.
Zagreb

Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu partijskih, skojevskih i drugih masovnih antifašističkih organizacija na području Povjerenstva *

D r a g i d r u g o v i

Od prošlog našeg izvještaja tri su događaja koja vrše jak uticaj na raspoloženje hrvatskih masa. Prvo je katastrofalan poraz Nije-

[10] Navedeni kadrovnici nedostaju.
[11] Glavni štab NOV i PO Hrvatske.
[12] Nikola Brezović.
* Dokument je šifriran, a obzirom da se šifre ponavljaju, radi lakšeg snalaženja, bilješke koje se odnose na istu šifru označene su s istim brojem.

maca kod Staljingrada, drugo ofenziva na oslobođeni teritorij i treće pripremanje opće mobilizacije od strane Pavelića.

Sjajne pobjede Crvene Armije kod Staljingrada i na drugim sektorima Istočnog fronta stvorile su kod velike većine naroda čvrstu vjeru u konačni i skori slom Hitlera i njegovih slugu. Borbeno raspoloženje kod simpatizera narodno-oslobodilačke borbe raste. Naprotiv kod ustaša i drugih okupatorskih agenata pojavljuje se strah pred odgovornošću za zločine izvršene nad narodom.

Ofenziva koju je neprijatelj poduzeo protiv oslobođene teritorije djeluje opet u suprotnom pravcu. Ona kod naših simpatizera izaziva strah da se ne bi ponovio slučaj Kozare, a i vijest o otrovnim plinovima kod Orahovice zabrinula je narod. Još prije početka ofenzive neprijatelji su bili proširili glasine da su Bihać i Slunj osvojeni i da su zarobljeni članovi Izvršnog Odbora AVNOJ-a i Vrhovnog Štaba, čak su spominjali imena: Tito Broz i Ivan Ribar. Tim glasinama nasjedali su neki naši simpatizeri. Mi smo smatrali potrebnim da se to u bilo kakvoj formi demantira i javili smo to drugu Titu. I stvarno demanti je objavljen, ali na žalost samo par dana pred stvarni pad Slunja. Kod kolebljivih simpatizera naše borbe kao što su naši saradnici iz HSS i drugih građanskih stranaka, neprijateljska ofenziva izaziva tendenciju da se ne angažiraju »prerano«. Ti ljudi špekuliraju i čekaju ishod ofenzive prije nego što se definitivno odluče.

Pripremanje opće mobilizacije izaziva još veću mržnju na Pavelićevu bandu. Ljudi na sve načine nastoje da se izvuku od vojne službe. Mnogi od njih spremni su da idu u partizane, ali često puta mi ne možemo da ih prihvatimo, i tako se oni odazivlju pozivima i polaze u vojsku odakle će vrlo teško moći da prebjegnu, jer ih šalju u Njemačku na vojnu obuku i ne vraćaju ih više u Hrvatsku, već ih oblače u njemačke uniforme i šalju na Istočni Front.

0 našim pregovorima s ljudima koji dolaze u obzir za AVNOH već smo vam ranije pisali, ali smatramo potrebnim da vas i ovom prilikom o tome izvjestimo. Kako vam je poznato već se dugo natežemo sa doktorom I.[1], ali se gotovo nismo makli s mrtve točke. Njemu se ni ranije nije tako rado išlo na oslobođeni teritorij, a sada nakon početka ofenzive ne možemo ga predobiti da se odluči. On je tvrdio da ima za sobom deset uglednih funkcionera HSS-a. Mi to nismo mogli provjeriti, jer smo razgovarali samo s jednim, s II,[2] ali ni on se nije mogao odlučiti, a sada čujemo da se nalazi u bolnici. I.[1] je namjeravao najprije da dođe u III[3] da skloni familiju

[1] Marko Zužić
[2] Nikola Hundrić
[J] Švicarska

na sigurno i da se sastane sa ljudima IV[4] za koga on tvrdi da je pod njegovim uticajem dao one poznate izjave. Kad nije dobio dozvolu da putuje u **III[3]** nastoji je dobiti za V,[5] ali ni to nekako ne ide. Izjavio je da će ići čim uredi te stvari s familijom. Mi smo razgovarali i sa **VI[6]** s kojim je još drug Konspirator[63] bio u kontaktu, i bili smo sve uredili za njegov odlazak na oslobođeni teritorij, ali on je u posljednji čas odbio da pođe. Posredstvom VI[6] došli smo u dodir s **VII,[7]** poslanikom HSS i senatorom. Utisak koji je na nas ostavio nije najbolji. On je jako povezan uz izdajničko vodstvo HSS. Nije nam dao nikakav odgovor, već je pošao da pita za savjet Pernara.[8] Razgovarali smo i s VIII,[9] ali ni njega nismo mogli uvjeriti da je vrijeme da krene na oslobođeni teritorij. Drugovi iz O.K. Zagreb bili su našli jednog čovjeka, ali nama se nije učinio dovoljno ozbiljnim, pa vam ga nismo poslali. Bili smo i u IX[10] gdje smo razgovarali sa starim Radićevcima X" i XI,[12] bratom ubijenog. Oni obojica odobravaju narodno-oslobodilačku borbu i članovi su N.O.O., ali izjavili su da ne mogu ići zbog porodičnih prilika. XI[12] je jedino pristao da pođe na petnaest dana, ali nije došao na određeno mjesto kad je trebalo da krene na put. Razgovarali smo i s XII[13] ocem, koji kaže da je voljan ići, ali stalno odgađa. Obaviješteni smo da je i XII[13] stric spreman da pođe, ali mi do sada nismo s njim razgovarali direktno, nego preko O.K. Krapina. Iz Krapine je bio došao XIII,'[4] i mi smo ga bili uputili po kanalu, ali se vratio jer se kanalom nije više moglo ići. Iz Zagreba smo vam poslali XIV,[15] a iz Dugog Sela je otišao XV — Posavec.[16] U Čazmi čeka na mogućnost prelaza preko Save drug Ljuban.'[7] Drugovi iz Varaždina su nas izvjestili da su našli trojicu vijećnika, ali ništa nam detaljnije nisu javili, niti njihova imena. O XVI[18] i XVII[19] smo vam već javili, ali i ta stvar stoji na mrtvoj tački. Drugovi iz O. K. Bjelovar poveli su nekakve pregovore

[4] Ivan Šubašić
[5] Mađarska
[4] Filip Lakuš
»a i7« Dragutin Saili
[7] Franjo Malčić
* Ivan Pernar
[9] Ivan Granđa
[10] Rugvica
[11] Mato Juršić
[12] Đuro Predavec
[15] Redakcija nije ustanovila na koga se odnosi.
[14] Bartol Augustinčić
[15] Slavko Fučkan
[14] Ivan Skubić Posavec
[17] Ljuban Đarić
[18] Antun Augustinčić
•* Ljubo Babić

s HSS-ovskim funkcionerima, među kojima je bio i XVIII,[2U] ali pregovori nisu urodili nikakovim rezultatom, šta više povećali su zategnutost. HSS-ovci su od naših drugova tražili da ih priznaju kao stranku. Kako su to mislili ne znamo, pa smo zatražili od drugova detaljniji izvještaj o toku pregovora. Na rastanku su HSS-ovci kazali našim drugovima: »Vi ćete nas još trebati«

Mi smo javili svim drugovima da se s obzirom na neprijateljsku ofenzivu odgađa odlazak vijećnika na Kordun, ali da sve vijećnike, kao i kulturne radnike, mogu slati na oslobođeni teritorij u Slavoniju, gdje će se zadržati do časa kad se otvori put na Kordun.

Već smo vam pisali o poruci Dedinoj[21] u vezi sa IV[4] koji je spreman da pozove pristaše HSS i članove Seljačke i Građanske Zaštite da se pridruže partizanima. Mi smo Dedu uputili na druga Tita, ali smo naknadno razgovarali s drugom Vladom[22] i u sporazumu s njim poručili Dedi da se, ako se može diskutirati sa IV,[4] utiče na njega u tom pravcu da on pozove pristaše HSS i članove Zaštite da stupe u redove Narodno-oslobodilačke vojske koja se jedina u našoj zemlji bori protiv okupatora i njegovih slugu. Na taj se način ne bi popularizirao IV[4] nego Narodno-oslobodilačka vojska, i takva bi njegova izjava značila njegovu kapitulaciju. U slučaju da se na njega ne može uticati, neka on radi što hoće, a mi ćemo zauzeti stav konkretno prema njegovom radu. Dedi smo još poručili da mi možemo i bez takva IV[4] poziva vršiti mobilizaciju hrvatskih masa u Narodno-oslobodilačku vojsku. Poruku smo poslali s Vladinim potpisom.

U najnovije vrijeme doznali smo da je jedna trockistička grupa, u kojoj se ističe ing. Mladen Hegedušić, počela da diže glavu i kleveće našu Partiju i druga Staljina, širi lažne i demoralizatorne vijesti o oslobođenoj teritoriji koju da će Nijemci likvidirati i si. Iz sličnog izvora mislimo da je i »Budućnost, organ komunističke omladine« koju smo vam ranije poslali.

I policija je počela da piše letke da bi i na taj način unosila zabunu. Šaljemo vam jedan primjerak jednog takvog letka[23] da ga vidite i da se uvjerite s kakvim se mi ovdje teškoćama borimo.

U posljednje vrijeme pojačao se policijski teror. Racije su temeljitije, a spremaju i blokadu čitavog grada po uzoru na sofijsku, tj. namjeravaju obustaviti svaki promet i zabraniti svako kretanje za nekoliko dana i vršiti pretrese po stanovima. Za taj posao doveli su iz Sofije nekoliko stotina agenata Gestapoa. Mi smo bili obaviješte-

[20] Božidar Magovac

[21] Odnosi se na Komunističku internacionalu.

22. 77 »3 vlado Popović

[23] Redakcija nije uspjela pronaći navedeni letak.

ni da će ta blokada početi početkom februara, ali se zbog nečega, izgleda zbog trvenja između Gestapoa i UNS-a, odgodila. Da bismo sačuvali kadar od udarca neprijatelja, mi smo odlučili da se privremeno sklone XLI[24] svi ugroženi drugovi, a mi smo se i sami sklonili. Našem radu ne smeta mnogo to što smo XLI,[24] jer smo u vezi s partijskim organizacijama, ali takva mjera koči rad mjesne organizacije, jer su se morali povući svi članovi M.K. U ponedjeljak, 8. februara, drugovi će se vratiti, ako dotle ne izbije kakva nepredviđena opasnost. Mi namjeravamo doskočiti mjerama Gestapoa na taj način što će svaki ugroženi drug naći jednog nekompromitiranog druga ili simpatizera koga ćemo XXXVIII[25] te će se tako pomoću XXXIX[26] ugroženi drugovi moći XL.[27] Osim toga poduzeli smo korake da dobijemo na vrijeme obavijest kada će blokada početi, a ugroženim drugovima smo dali direktivu da zadrže sadašnje stanove, da se u slučaju ponovne potrebe imaju gdje skloniti. S drugom Vladom smo se dogovorili da se osobito ugroženi drugovi u slučaju još većeg terora privremeno sklone kod partizanskih odreda.

Organizaciono stanje partijskih organizacija
Zagreb

Sto se tiče organizacionog stanja zagrebačke mjesne organizacije mi vam ovog puta ne ćemo iznositi u ciframa broj članova i ćelija, jer smo to učinili u prošlom izvještaju. Dotaknut ćemo se nekih drugih organizacionih pitanja. Napominjemo samo da više nemamo krnjih ćelija, kao što ste to mogli vidjeti iz prošlog našeg izvještaja, od 1 ili 2 člana, nego su nešto reorganizacijom, a nešto primanjem novih članova, organizirane ćelije sa potpunim brojem članova.

Upravo kad smo M.K. reorganizirali i popunili na 5 članova,[28] te je takav davao donekle garanciju da će se razviti i da će postavljene zadatke savladati, zadesio nas je težak udarac, XIX[29] nam je pored Perice[30] najbolji XX,[31] koji je imao najviše uslova da se razvije u do-

[24] Izvan Zagreba
[25] Poslati u partizane
[26] Njihovih dokumenata.
[27] Legalizirati
[28] Sastav Mjesnoga komiteta KPH Zagreb u to vrijeme bio je: Perica Dozet, Ivan Mećar, Marko Linarić, Janko Zrinšćak i Ladislav Parfant.
[29] Poginuo
[30] Perica Dozet
[31] Član Mjesnoga komiteta, drug Bobi, bravar, Marko Linarić.

brog rukovodioca. XXI.[32] O tome poslije opširnije. Drug je držao najvažnije sektore: N.O.O., AFŽ, agitprop i V Rajon.

Ostala su na taj način 4 člana M.K. od kojih je jedan ugrožen,[33] jer ga traži policija kao vojnog bjegunca, a po upornosti kojom ga traže on sumnja da je provaljen po nekima koji su još ranije uhapšeni. Mi ga do sada nismo poslali u partizane, jer ga nemamo s kim zamijeniti, ali ćemo morati to učiniti da ne bi pao. U tom slučaju će nam ostati svega 3 člana M.K.

Slabostima M.K. o kojima smo vam pisali u prošlom izvještaju dodajemo činjenicu da kod većine članova M.K. nije razvijen u dovoljnoj mjeri boljševički osjećaj odgovornosti. To se donekle može razumjeti kada se zna da su mjesecima radili bez neke jače kontrole. To se ispoljilo naročito sada kada smo pred njih postavili niz konkretnih zadataka i kada tražimo njihovo izvršenje. Često nailazimo na odgovor: ne može se, mi činimo sve što možemo, pa ne ide. Tu je pored ostalih još jedna teškoća koja nam nameće novi zadatak: vaspitanje rukovodećih, a i svih ostalih drugova u duhu upornog savladavanja teškoća i razvijanja kod njih osjećaja boljševičke odgovornosti. A to se može postići dajući im konkretnu pomoć po nizu pitanja i vršeći kontrolu nad izvršenjem postavljenih zadataka. Uslijed tih i drugih nedostataka tempo rada je spor, u radu ima puno šablonskog, pa ako se ne ide po poznatom šablon, onda stvari zapinju.

Zbog takvog shvatanja dosta postavljenih zadataka nije izvršeno, iako se moglo, kao na pr. stvaranje R.K. I Rajona. Sada je hapšenje u XXII[34] pa ćemo morati odložiti formiranje R.K. I Rajona, jer nam trebaju drugovi za XXIII[35] XXII.[34] Dakle sporost u radu naročito pri ovakvim uslovima donosi nam nove teškoće.

Najnovija hapšenja počela su ovako:

U,stan XXIV[36] upala je policija i htjela ga uhapsiti, ali on se XXV.[37] Sumnja se da su kod njega našli neke ispunjene upitnike za kadrove. Ali poslije njegove smrti nije bilo nikakvih hapšenja. Nakon toga XX[31] saziva sastanak XXVI.[38] Sastanak se održava u stanu u kome je skladište saniteta. U to isto vrijeme bilo je hapšenje po liniji NOO, tj. XXVII[39] iz XXVIII[4U] koja je imala preko sebe XXIX.[4']

[12] Ranjen s četiri metka, u bolnici podlegao ranama.
[33] Vjerojatno se to odnosi na Ladislava Parfanta.
[34] Treći i Peti rajonski komitet.
[35] Popunjen je
[36] Sekretar Petoga rajona.
[37] Zaklao
[38] Petog rajona
[39] Uhapšena je drugarica
[40] Mjesnog NOO

Kod nje su nađene javke i lozinke za podizanje saniteta iz nekih stanova, te je policija upala, koliko mi do sada znamo, u 5 — 6 stanova i pohapsile ljude.

Za vrijeme sastanka XXVI,[38] tj. u toku dolaženja drugova na sastanak policija upada u stan, nastaje puškaranje u kom je teško ranjen domaćin kuće zatim XX,[31] koji je kasnije podlegao ranama, XXX,[42] dva člana XXVI[38] su pobjegla, od njih je jedan ranjen, a drugi je zdrav i čitav.

Na taj način nam je XXXI[43] XXXII[44] XXVI,[38] koje je bilo jedno od najboljih baš zahvaljujući tome što ga je vodio XX.[31].

To se desilo njihovom sopstvenom nebudnošću, jer su držali sastanak u jeku hapšenja, i to u stanu u kome se držao sanitet, ne provjerivši prethodno da li je stan za što drugo upotrebljavan. Podvlačimo da je drugovima u nekoliko navrata naglašavano da sastanke XXXII[44] smiju održavati samo u stanovima koji nisu upotrebljavani ni za što drugo, ali da bi se to sprovelo u život morali smo platiti ponovno skupim žrtvama.

Uhapšena je također XXXIII[45] sa još jednim drugom XXXIV.[46] Ne znamo još uzrok. Do sada po njima niko nije pao.

Hapšenja o kojima vam pišemo počela su 14. januara, a do sada nije bilo većih hapšenja, te izgleda da se XXXV.[47] Neki od onih koji su bili pali kao javke za sanitet osuđeni su na 6 mjeseci logora. Po tom mislimo da ne će biti nekih provala i da su hapšenja po toj najnovijoj liniji uglavnom prestala.

Rad Jordana, željezničkog radnika, zvanog Žuti ili Jernej,[48] nanio je Mjesnoj organizaciji osobite poteškoće. Pokazalo se da on nije samo neuračunljiv čovjek, nego neprijatelj Partije. Odpremni odbor za odašiljanje partizana, u kome je on radio, ranije je bio vezan za Povjerenstvo. Rukovodilac toga odbora bio je drug Nos,[49] a član odbora Žuti. Na njima je ležala sva otprema. Žuti je držao veze sa Kordunom, Banijom, Slavonijom, Zumberkom, Gorskim Kotarom, a Nos je držao vezu s XXXVI.[50] Kada je drug Nos pao sve je ostalo u rukama Žutoga i on nije htio da preda veze kad smo htjeli da ih uzmemo od njega i predamo mjesnoj organizaciji, i to zbog njegovog nesolidnog rada i radi brže otpreme. Uzalud je bilo svako pozi-

42 Jedan član Rajonskog komiteta nije bježao i uhapšen

43 Raspršeno

44 Rukovodstvo

45 **Clanica** Trećega **rajona**

46 Partijac

47 Uhapšeni odgovorni drugovi se dobro drže

48 Ivan Jordan

45 Vlado Lončarić

50 Povjerenstvo

vanje na partijsku disciplinu. Tada smo morali obustaviti svako sianje partizana preko tih kanala, jer smo sumnjali da je Žuti konfident. A to je značilo gotovo obustaviti svako slanje u partizane, dok se ne pronađu novi kanali. Otada nastaje njegova otvorena borba protiv partijske organizacije. On umnožava i dijeli svoje vlastite letke sa svojim potpisom. U tim je lecima pozivao partijsko članstvo da otkažu poslušnost sadašnjem rukovodstvu, koje se nametnulo pa »pije radničku krv i troši mukom stečene radničke pare«. Dalje je on u tim lecima nazivao rukovodstvo »salonskim intrigantima« i tvrdio da su svi stari drugovi otišli u partizane, a on jedini da je od starih drugova ostao te njega hoće da smaknu radi toga što nije htio da preda veze koje su mu povjerene od strane odgovornih drugova koji su svi vani. Da su salonci te veze tražili samo zato da bi sabotirali odlazak ljudi u partizane. Da je laž da je on konfident i da je to izmišljeno kako bi se mogao smaknuti on — Jernej jedini još preostali stari drug, kako bi »salonska banda« mogla nesmetano zajašiti ostale drugove koji su mladi i neiskusni. U tim lecima kao »salonska banda« spominje se izričito XXXVI[50] kao i M.K.,[51] a naročito se bio okomio na jednog druga kojemu je trebao predati veze, a koji je sada u XXXVII[52] XXXII.[44] Ali on se nije zadržao samo na tome nego je počeo održavati sastanke na koje je pozivao pojedine XXXIV[46] iz željezničke organizacije za koje je mislio da su mu odani, ali mahom su na tim sastancima učestvovali simpatizeri sa željeznice. Na tim sastancima govorio je ono isto što i u lecima i tražio da ne drže vezu sa sadašnjim rukovodstvom, nego sa njim, jer da je vojska tj, partizani glavno, a da on ima vezu sa Štabom partizana. Takvih sastanaka, koliko mi znamo, bilo je 5 — 6. Od jednog kurira on je bio dobio neke naše materijale kao neke brojeve »Borbe« i dr. te ih preko neke radnice proturio u jednu fabriku. Ta je radnica govorila ostalim radnicama: mi vam dajemo »Borbu«, a oni tj, Partija, ne daju vam; mi imamo vezu, a oni su se nametnuli. Pri tome je najgore bilo to što je on bio ranije u željezničkom rukovodstvu i poznavao čitav rad na željeznici. Naši drugovi na željeznici, otkada je on otišao iz željezničkog rukovodstva u otpremni odbor, mislili su da je on postao viši partijski funkcioner te su tumačili cijelu stvar kao sukob između drugova u rukovodstvu. On je prema tome imao dosta ljudi na željeznici koji, iako se ne bi mogli nazvati njegovim pristalicama, a ono su svakako imali u njega povjerenje, a to se najbolje vidi po tome što je on saznao za odluku o njegovoj likvidaciji, a također je poslije saznao za sve one koji su na

[51] Mjesni komitet KPH Zagreb
[52] Vojno

željeznici bili protiv njegovog razornog rada, pa je nekima od njih pisao prijeteća pisma. Nakon LXXI[53] Žutoga jednog je od tih drugova tražila policija, pa smo ga morali prebaciti u partizane.

Njegov razorni rad prijetio je da nam pocijepa partijsku organizaciju, osim toga što je potpuno zakočio odašiljanje partizana, držeći u svojim rukama sve kanale i sve kurire. Mi smo zaključili daje on u vezi s policijom, te da nastoji unijeti zabunu u naše redove i stvoriti neku policijsku organizaciju, kao što je to već pokušao u Sarajevu — ukoliko vam je to poznato. Tu je mogućnost on imao s obzirom na svoje mnoge veze i poznanstva, te mladost i neiskusnost naših drugova, a kao stariji partijac imao je i uticaja naročito na željeznici.

Mi smo poduzeli ove mjere: pisali smo svim štabovima da ne šalju više kurire na toga bandita, ali tu smo odmah naišli na teškoće, jer su se sa mnogim štabovima morale tek uspostaviti veze da se pošalje pismo, jer su jedine veze bile preko njega. Pisali smo Štabu **II** Zone da ga pozove, jer je on tvrdio da će samo partizanima odgovarati. Dabogme, on se nije odazvao. Dalje kroz sve partijske organizacije označili smo ga kao neprijatelja Partije objasnivši drugovima u čemu je njegov zločinački rad. I najzad stavili smo MK-u kao najhitniji zadatak: organizirati LXX[54] LXXI.[S3] Ali kako je on saznao da je LXXII[55] čuvao se, pa nam se pokušaj LXXI[53] nekoliko puta izjalovio. Konačno smo slučajno došli u vezu sa kurirom iz Banije koji je poslan na Žutoga, a kako smo ga od ranije poznavali iz Zagreba, angažovali smo ga da nam pomogne u tome LXXI.[53] On je drugove poveo kada je imao sastanak s tim tipom i tako je izvršeno **LXXI.[53]** Još jedan dokaz više da je Žuti bio povezan sa policijom jeste što je tome kuriru napravio legitimaciju, jer je ovaj nije imao, slikavši ga prethodno u vojnoj uniformi. Rekao mu je zatim da mu može nabaviti sve stvari koje treba pa mu je i nabavio ciklostil i ostalo. Taj kurir je XLII[56] XLIII.[57] Prilikom čitave ove stvari, on se vrlo slabo držao. Bio je neodlučan i tražio da mi odložimo LXXI[53] dok se od njega ne izvuku stvari koje su nabavljene za B.[58] Kada je trebao da povede Žutome drugove koji su određeni za LXXI[53] nije htio, bio je jako preplašen i tražio da idu sami. Kad su oni insistirali otkazao je poslušnost, na što su ga oni morali revolverom prisiliti da ide. Sve se to kod njega svodi na obični kukavičluk, a sumnjati

[55] Likvidiranje
[54] Njegovo
[55] Osuđeni
[56] Ivo Zižić, član Agitprop komisije
[57] Okružni komitet KPH Banija
[5‘] Vjerojatno Banija

se ne može u njegovo poštenje. Toliko da znate o njegovom držanju pa možete javiti XLIII.[57] On je izgleda još ovdje, jer zbog ofanzive ne može natrag.

Sa LXXI[53] Žutoga mi ne smatramo da je likvidiran i sav taj policijski centar koji se počeo stvarati protiv partijske organizacije u Zagrebu. Pogotovo nismo sigurni da još po koji kurir nije u vezi sa tom bandom, jer kod naših Odreda u okolini loš je običaj da se na svoju ruku šalju kuriri. To čine čak i pojedini bataljoni i čete, pa je tako teško imati kontrolu. Od LXXI[53] Žutoga do sada nismo opazili neko okupljanje, ali tu moramo biti do kraja budni.

U vezi s tim napominjemo da je od svih naših partijskih organizacija najslabija XLIV.[59] Ima partijskih jedinica koje se nisu sastale po dva mjeseca. Mi smo učinili sve da ih aktiviziramo, ali nam do sada nije uspjelo. Obzirom na njihovu neaktivnost koja je u vezi sa krajnjom zaplašenošću, a obzirom da nismo znali ko kakav stav ima prema Žutome i ko ga iz XLIV[59] organizacije obavještava, to smo diskutovali da raspustimo tu organizaciju, da uzmemo iz nje ono što je najzdravije i započnemo rad ponovo. Takvu odluku još nismo donijeli, ali izgleda da će to biti jedino rješenje.

Rad mjesne organizacije otežan je još pomenutim stalnim racijama. Sve češće sada se blokiraju čitavi krajevi i pretresaju stanovi, a vrši se gotovo svakodnevno legitimiranje blokadom ulica, a sad sve češće opipavaju ljude.

Za mjesnu zagrebačku organizaciju bolno je naročito pitanje rukovodioca. Nema ljudi koji bi umjeli koliko toliko pravilno rukovoditi. U malo normalnijim prilikama može se uzeti kao pravilno da se rukovodioci izdižu iz organizacije. Ali prilike su zadnjih godinu dvije ovdje takve da izdignuti drugovi brzo padaju ili bivaju provaljeni te moraju u partizane. A kada uzemo da su skoro bez izuzetka svi stari kadrovi, ukoliko nisu pali u ruke neprijatelja, otišli u partizane — to imamo situaciju kakvu nismo imali ni u najtežim periodima za vrijeme Jugoslavije — potpuni nedostatak sposobnih rukovodećih kadrova. Mi smatramo zato da bi nam vi u tome mogli pomoći na taj način da nam pošaljete još bar 2 — 3 druga kao Perica koji bi imali minimum iskustva kao rukovodioci. Te bi drugove iskoristili u brzom podizanju mjesne partijske organizacije, jer ovako će ići vrlo sporo, a situacija može biti možda vrlo brzo u Z.[agrebu] revolucionarna.

To su naše teškoće u sređivanju i učvršćivanju naše partijske organizacije u Zagrebu.

[59] Željezničarska

Kao što vidite jedan od glavnih zadataka koje smo od vas dobili: učvršćenje svih, a naročito zagrebačke partijske organizacije, mi nismo mogli još ostvariti uslijed velikih teškoća koje nam se u tom radu stalno nameću. Prema tome je jasno da takva organizaciona slabost partijske organizacije ima odraza i na sektore partijskog rada tj. na vanpartijske organizacije.

SKOJ

Iz zadnjeg našeg izvještaja vidjeli ste u kakvom je stanju bila mjesna skojevska organizacija. Sada se stanje popravilo. Formiran je M.K. SKOJ-a.[60] On ima 4 člana, od toga su tri radnika[61] i 1 intelektualac /sekretar/,[62] 3 partijca i 1 kandidat partije. Izvršena je reorganizacija, te mjesto ranije podjele na istočno, zapadno i rukovodstvo centra, te rukovodstvo srednjoškolaca i rukovodstvo studenata, rad je podjeljen na reone po uzoru na partijsku podjelu. To smo učinili radi lakše pomoći Partije SKOJ-u. Srednjoškolci su mjesto ranijeg svog rukovodstva pripojeni pojedinim rejonima, jer srednje škole većinom ne rade. Kod studenata je ostalo po starome. Kod njih vlada velika zaplašenost poslije zadnjih provala u SKOJ-u, pa su čak od odgovornih rukovodioca SKOJ-a sa tog sektora padali prijedlozi da se studentski sektor SKOJ-a likvidira radi opasnosti rada, a drugovi pripoje nekom drugom sektoru.

Ne može se kazati da je SKOJ ovdje pokazao neke rezultate u svojoj aktivnosti, ali je činjenica da je skojevska organizacija u Zagrebu uspostavljena, a to je dobar uspjeh obzirom na potpunu njenu razbijenost poslije onih velikih hapšenja.

Osigurali smo također pomoć SKOJ-u od strane partijskih organizacija, od ćelija pa do M.K., ali naša slabost je još u tome što članovi Partije gotovo pojma nemaju kako treba raditi u SKOJ-u i uopšte sa omladinom.

M.K. SKOJ-a ima i svoju tehniku koju je skoro obrazovao, te mogu samostalno umnožavati skojevske materijale. Na sređivanju skojevske organizacije najviše je drug XLV[63] radio, ali je imao punu pomoć M.K. Partije, koji mu je i dao 3 druga za M.K. SKOJ-a.

U koliko želite malo detaljnije da se upoznate sa radom SKOJ-a kako u mjestu tako i u okruzima potražite izvještaje kod P.K. SKOJ-a koje im drug XLV[63] redovno šalje, a ako hoćete možemo vam i mi slati duplikat svakog njihovog izvještaja, pa nam javite o tom.

[60] Mirko Peršen, Branko Tušak, Ivan Kožić i Josip Preskar
[61] Branko Tušak, Ivan Kožić i Josip Preskar
[62] Mirko Peršen
[63] Milutin Baltić

Drug XLV[63] dobro radi, ali drugi član XXXVI[50] mlad je još i posve neiskusan, te vrlo malo može od sebe dati. Da bi oni mogli koliko toliko djelovati kao rukovodstvo potreban im je bar još jedan član. Oni su tražili druga Miku[64] koji radi u XLVI[65] kotaru, pa im P.K. SKOJ-a nije ništa odgovorio. A i mi smo vas o tome pitali i nismo dobili nikakva odgovora. Molimo vas odgovorite nam po tome pitanju.

Za drugaricu XLVII[66] koja je bila XLVIII[67] XXXVI[50] XLIX,[68] pa uhapšena dobili smo vijest da je u logoru u Staroj Gradiški, pa je prvom prilikom tražite za zamjenu.

N. O. O.

Upravo kada smo bili na putu učvršćivanja mreže naših N. 0. O., te kada su postavljeni kao glavni zadaci da se odliferuje sav sakupljeni sanitet kao i zimska odjeća, čega je bilo u priličnim količinama, te da se poslije toga odmah započne jednomjesečna kampanja za sakupljanje zimske pomoći partizanima /ono što smo mislili liferovati davno je već sakupljeno/ — nastalo je hapšenje po toj liniji našeg rada, i to baš u jeku sakupljanja stvari za liferovanje koje su zbog slabe organizacije rada na tome sektoru ležale i po nekoliko mjeseci u raznim stanovima. U tu svrhu bile su i date lozinke za stanove u kojima su se te stvari nalazile. Dio tih adresa bio je kod drugarice iz XXVIII[40] koja je, ne znamo još kako, uhapšena. Kao što smo gore spomenuli po tim adresama došla je policija u stanove i hapsila. Tu su nam propale velike količine saniteta i nešto robe, i kod drugarice koja je rukovala XXIX[41] još i sav L,[69] ne znamo tačno, ali vjerojatno da će to biti oko LI.[70] Dalje je uhapšen LII,[71] te još nekoliko drugova po toj liniji, izgleda sve u vezi sa javkama za sanitet. Izgleda da se drugarica iz XXVIII,[40] LIH[72] ali još nikoga nisu hapsili osim po onim lozinkama za koje predpostavljamo da su nađene kod nje napisane.

Kao i na svim drugim sektorima i tu nam se nameće pitanje: učvrstiti organizaciju, pa bi rad išao. Nije pitanje sakupiti robu ili sanitet, mobilisati ljude za partizane. Pitanje je stvoriti skladišta

64 Mika Spiljak
45 Velikogorički
66 Marija Radović
67 Clan
*• SKOJ-a
49 Obračun za mjesec decembar, čiju sumu
70 Tristo hiljada
71 Predsjednik Drugoga kotarskog NOO i jedan član istog NOO
72 Dobro drži, jer je ona mnogo znala

dobro sakrivena za sakupljenu robu, organizovati kanale za otpre-
mu toga svega, kao i kanale za partizane. A to opet pretpostavlja organizirane odbore i izvršenu podjelu rada u njima. Tim putem se
1 ide. Ali svuda i svuda spotičemo se na organizaciona pitanja, a organizacionog iskustva je malo, vrlo malo kako kod partijskih tako i kod ostalih drugova.

A.F.Ž.

Poslije hapšenja i provala, kako smo vas već izvjestili AFŽ je bi-
la također razbijena. Postojali su samo pojedini najniži odbori. Mi
smo ne imajući u početku sposobnih drugarica za Mjesni odbor,
pošli putem stvaranja najprije kotarskih odbora /Zagreb se dijeli
na nekoliko kotara/, te smo iz tih odbora kasnije uzeli 4 najbolje drugarice i formirali od njih Mjesni odbor.[73] Kasnije ćemo im naći zamjenu u kotarskim odborima, pa će one moći da djeluju kao pra-
vo rukovodstvo. Od njih su tri radnice i 1 intelektualka, 2 partijke i
2 kandidata partije. Drugarice su mlade, ali vrlo odane i vrijedne. I tu smo dakle tek u formiranju organizacije.

Udarne grupe

Tu smo najslabiji. Uspjeli smo tek da formiramo XXXVII[52] XXXII[44] od 2 člana, a trećega imamo u kombinaciji dok ispitamo točnije njegovu prošlost, tako da bi to XXXII[44] imalo tada 3 člana. Oba druga koji već sada rade povezano dobri su, ali iako rade već mjesec dana nisu imali rezultata. Obrazovane su bile 2 udarne grupe, od kojih je veza sa jednom izgubljena smrću druga koji se XXV.[37] Dok smo druge vanpartijske organizacije uspjeli bar uspostaviti, ovdje nismo ni toliko uspjeli, pa ćemo tome sektoru od sada morati posvetiti najveću pažnju tim prije što nam je to drugi najvažniji zadatak koji ste nam vi postavili. Mi to ne zaboravljamo, ali bez pomoći mjesne organizacije izvršenje tog zadatka ide sporo, a mjesna je organizacija još uvijek slaba. U zadnjih mjesec dana likvidirana su 3 neprijatelja, ali to nije djelo nijedne organizovane grupe, nego dvojice drugova jednog iz XXXVII,[52] XXXII[44] i jednog koji je predviđen za XXXVII[52] XXXII.[44].

Obavještajna služba ,

Vi ste nam, drugovi, u zadnjem pismu predbacili da nismo pravilno shvatili značaj i ulogu obavještajne službe, te da smo obavještenja zadržavali uglavnom za sebe i svoje informacije. Mi ne razu-

[73] Redakcija nije ustanovila sastav Odbora

mijemo šta tačno pod tim mislite. Sva važnija dokumenta i obavještenja koja smo dobivali mi smo vam slali, a o izvještajima koje vam je pokazao drug Konspirator,[74] te o povjerenicima koji su nam te izvještaje davali, mi ne znamo ništa. Kada bi mi imali povjerenika onda bi mogli i organizirati obavještajnu službu. Naša nastojanja po tome pitanju su ova: Kako mi kao XXXVI[50] nismo imali gotovo nikakve organizovane obavještajne službe poslije pada oficira i preuzimanja nekih od strane druga S.,[75] to smo sebi postavili u zadatak da tu službu organizujemo prvenstveno pomoću mjesne organizacije. Mi preko mjesne organizacije dobivamo niz važnih podataka, uglavnom sve ono što smo vam u zadnjim našim pismima slali. Mi smo svjesni da to nije sve što se traži od te službe, jer su vojne stvari najvažnije a toga smo vam vrlo malo poslali iz razloga što s tim izvorima više nemamo veze, jer su oni u druga S. Ali mi smo riješili da preko mjesne organizacije sakupljamo obavještenja razne vrste, da pri tom vodimo računa koji nam ljudi daju najtačnija, najvažnija i najprovjerenija obavještenja, te ispitavši njihovu odanost da ih angažujemo kao stalne povjerenike za obavještavanje, te pomoću njih i nekih odgovornih drugova koje ćemo odrediti za taj posao, stvorimo našu obavještajnu mrežu. Mi već imamo neke u vidu, samo nam ipak treba vremena da ih malo bolje provjerimo, a kako u našoj mjesnoj organizaciji ide sve dosta sporim tempom, to i ova stvar ide sporije nego što bi morala. Mi smo shvatili značaj te službe, ali sva je stvar u tome da treba vremena dok stvoriš organizaciju **koje nemaš.**

Agit-prop

Naš Agitprop ima sada svega 2 člana, jer i pored našeg nastojanja do sada nismo mogli naći još kojeg druga sposobnog da uđe u tu komisiju. Za neko vrijeme bili smo odustali od namjere da pokrenemo list »Narodna borba«. Htjeli smo najprije osposobiti drugove iz agit-propa, dajući im manje zadatke, a prije svega morali smo da ih upoznamo sa svom našom partijskom kao i propagandističkom literaturom, koju su oni vrlo neredovno primali ili je uopšte nisu ni primali. Sada su se oni dosta pripremili za svoj posao, pa ćemo uskoro početi izdavati list.

U vezi s tim stoji donekle zadatak koji ste nam postavili: organizovanje dopisništva za našu centralnu štampu. Mi smo na tome, nešto učinili, ali na početku ide teško. Tražili smo da se pišu članci ili da se da bar suvi materijal za našu centralnu štampu. Dobili smo oko 20 dopisa, ali ti dopisi nikako nisu od interesa za centralnu

[75] nos j_{van} Krajačić

štampu. Mi smo ih pregledali pa ćemo neke štampati u ovdašnjim lokalnim listovima /»Glas Hrvatskog Zagorja« i »Rodoljub«/. Od dopisnika koji nam pišu izabrat ćemo stalne dopisnike, ali smo još u potrazi za drugom koji bi bio sposoban da to organizuje tj. da bude saradnik. Dok ga ne dobijemo riješili smo da dopise predajemo našoj Agit-prop komisiji da ih ona pregleda, pa da vam onda šaljemo što je za centralnu štampu.

U zadnje vrijeme mjesna organizacija umnožava sve važnije stvari koje dobivamo od vas. U idućem izvještaju pisaćemo vam koliko smo čega umnožili, a ako je potrebno možemo vam poslati po jedan primjerak od svakog umnoženog materijala.

Mi smo vam poslali 95.000 araka hartije i oko 15 kutija matrica. Da li ste to primili? Mi ovdje možemo mnogo štošta nabaviti, ali je najveće pitanje odlifrovati sve i pitanje novca, jer često naručujete vrlo skupe stvari koje se ni na koji način ne mogu dobiti besplatno. Zato kada naručujete skupe stvari /filmski i fotoaparati itd./ onda nam pošaljite i novac.

Zagrebački okrug

U prošlom izvještaju mi vas nismo izvjestili o stanju partijske organizacije i o radu u zagrebačkom okrugu. Tako smo postupili na osnovu izjave druga Marka[76] koji nam je rekao da ste vi odlučili da zagrebački O.K. dođe pod neposredno vaše rukovodstvo, nama da šalje kopije izvještaja, a pomoć u radu da mu ukazuje drug Marko, dakle isto kao što je slučaj sa O.K. Pokuplje. Na sastanku s drugom Vladom[77] predložili smo mu da O.K. Zagreb dođe pod naše rukovodstvo, jer mi njima možemo najviše pomoći i stvarno smo im pomagali više nego i jednom drugom O.K. O tome smo namjeravali i vama pisati. Drug nam je Vlado rekao da takvu direktivu vi niste dali i da je po sredi zabuna druga Marka. Zato ćemo vam od sada slati i izvještaje o zagrebačkom O.K.-u.

Sam O. K. sastojao se ranije od 7 članova, na sjednici plenuma održanoj 3 januara kooptirana su nova tri člana, a jedan je član koji je u isto vrijeme bio član XXXVI[50] P. K. SKOJ-a, razriješen dužnosti člana O.K. da bi bolje mogao da obavlja svoje skojevske dužnosti. Prema tome ostalo je 9 članova O.K. Ali jednog od ranijih članova smo suspendirali, a poništili smo kooptaciju druga iza koga smo od XXXVI[50] SKOJ-a obavješteni da ne zaslužuje toliko povjerenje naše Partije. Suspendiran je drug Kosak koji je ranije bio učitelj u Poloju na Kordunu. On se ranije nije ni malo isticao svojom borbenošću već je naprotiv pokazivao veliku dozu oportuni-

[76] Marko Belinić

zma i kukavičluka. Razlog njegovog suspendiranja jeste to što je on u vrijeme veljunskog pokolja, u maju 1941, odveo ustašama dva seljaka. On to opravdava na razne načine, govori o spremnosti da bude, ako je potrebno, izveden pred narodni sud i kažnjen, ali on je tu svoju stvar pred Partiju iznio tek onda kad je vidio da je u rukovodstvu jedan od drugova koji ga poznaje od ranije. Mi smo od njega tražili očitovanje po toj stvari, suspendirali ga, a upitali smo preko vas K.K. Veljun da nam detaljnije pišu o tom slučaju. Na sastanku s drugom Vladom odlučeno je da ga O.K. Čazma pozove u Odred /moslavački/ i da ga tamo zadrži dok se stvar ne likvidira. Tako je opet O.K. spao na 7 članova. Jedina je prednost što se vratio drug Prigorac,[78] sekretar. Na istom plenumu izabran je biro od 5 članova 1 sekretarijat i podjeljene funkcije i odgovornosti po sektorima. Drugovi iz komiteta su većinom mladi članovi Partije i hoće da rade, ali im fali organizacionog iskustva te se gube u sitnicama. Ranije su O.K. sačinjavali sekretari K.K., ali je sada to izmijenjeno, te nijedan član biroa nije sekretar nekog K.K.

K.K. Zagreb sastoji se od 4 člana, općinskog komiteta nema nijednog, a u izgledu je da će se u najskorije vrijeme formirati u općini LIV.[79] Od 12 općina K.K. je djelomično obuhvatio 7 LIV,[79] LV[80], 5 nije obuhvatio osim što u Pušci ima nešto partijaca koje niko iz K.K. ne pozna, pa će se povezati s njima preko sekretara O.K. Krapine. Od tih 7 općina ima LVI,[81] LVII[82] i to u svakoj općini po jedna osim u LIV[79] gdje postoje LVIII[83] LVII.[82] Članova ima 38 od toga 2 žene.

K.K. Sveti Ivan Zelina sastoji se od 4 člana. Ranije ih je bilo 5, ali je jedan isključen iz komiteta zbog oportunističkog držanja. Od 6 općina obuhvaćeno je 5, ali ni u jednoj ne postoji općinski komitet. Samo u 3 općine postoje potpune ćelije, u jednoj krnja ćelija od 2 člana, od kojih je jedan isključeni drug iz K.K. U jednoj općini postoji samo jedan član Partije, a u jednom samo jedan simpatizer. Članova Partije ima ukupno 16, od toga nijedna žena.

K.K. Stubica ne postoji, ali u izgledu je formiranje K.K. od 3 člana. Od 5 općina obuhvaćene su 4. S Oroslavljem nema veze, a ranija partijska organizacija je razbijena. U 3 općine postoje potpune jedinice, a u jednoj krnja jedinica od 2 člana. Članova Partije ima 21. a nijedna žena.

[7]* Pavao Lončar
[79] Brdovec, Prigorje
[80] Sesvete, Vrapče, Stenjevac, Zaprešić, Stupnik, Sv. Klara
[81] Devet
[82] Jedinica
[83] Tri

K.K. Dugo Selo ima 6 članova i obuhvata 4 od 5 općina, u 2 općine postoje po 2 ćelije, a u 2 po jedna. Članova ima 22, a od toga 2 žene.

Ni u jednom kotaru nema kružoka.

U ostalim okruzima nije se stanje od posljednjeg izvještaja znatno promijenilo, pa vam zato ne ćemo ovog puta iznositi brojno stanje po jedinicama, nego ćemo vam iznijeti najvažnije promjene.

Krapinski okrug

O.K. Krapina kako smo vam reć ranije bili javili u stvari ne postoji, a jedini njegov aktivni član bio je sekretar drug Crni.[84] Kad je on pošao na kurs rad je posvema zapeo. Mi vidimo da smo pogriješili što ga nismo zadržali i poslali na kurs kasnije. Kad je drug Crni pošao na kurs ostavio je kao svoga »zamjenika« druga Franceka[85] koji nije član O.K. nego radi u krapinskoj tehnici. Drug Francek je dobar tehničar, tehnika pod njegovim rukovodstvom radi dobro i brzo, ali on nije dorastao da politički rukovodi jednim okrugom, a i brzoplet je tako da nam je slao nedovoljno provjerene izvještaje. Mi smo im kao člana O.K., sredinom decembra, poslali druga Bracu,[86] člana naše agit-prop komisije, a drug nas Crni nakon povratka obavještava da će se na terenu naći drugova doraslih za O.K. 6. februara će se održati savjetovanje[87] krapinskog okruga kome će prisustvovati neko od nas. Kao primjer njihove slabosti i šablonskog postupka navodimo dvije stvari. U štampi je objavljeno da su 4 Krapinca osuđena na smrt. Od njih je jedan strijeljan, a 3 pomilovana na robiju. Na plakatima piše još i to da je jedan od njih bio član K.K. Od nekih simpatizera čuli smo da su se slabo držali. Ali drugovi iz O.K. nisu nam o toj stvari javili ni riječi. Poziv jugoslavenskim oficirima oni su umnožili i razdijelili — seljacima, pa nam javljaju kako je taj letak od seljaka loše primljen. Dva člana ovoga O.K. potpuno su se pasivizirala o čemu smo vam pisali u prošlom izvještaju.

Varaždinski okrug

Partijska organizacija u tome okrugu je pogođena uslijed provale u kotaru Čakovec. Do provale je došlo na taj način što je sekretar[88] K. K. Čakovec nasjeo jednom agentu mađarske tajne policije nekom Tarandeku. 22. decembra u noći trebala je da se prebaci gru-

[84] Josip Tucman
[85] Franjo Tuđman
[86] Stjepan Iveković
[87] Vidi: Dok. br. 80.
[88] Vinko Karlović

pa od 12 drugova za partizane. S njima je bio i sekretar K.K. koji je išao na plenarnu sjednicu O.K. Organizaciju prebacivanja preuzeo je on sam na sebe. Za to je znao i Tarandek koji je navodno i sam htio da ide u partizane. Svi su drugovi kod prelaza Drave pohvatani, a kako su se slabo držali prouzročili su nova hapšenja, tako daje sada u Čakovcu i okolini uhapšeno oko 180 — 200 ljudi. Partijska organizacija je temeljito stradala. I u samom Varaždinu došlo je do provale u redovima omladine.[89] Hapšenja su nastala povodom dijeljenja letka V. Š. hrvatskim vojnicima od maja prošle godine kojeg su drugovi sada umnožili i razdijelili. Policija je pohapsila od ranije kompromitirane omladince koji su svojim slabim držanjem skrivili provalu u SKOJ-u specijalno među radničkim omladincima. Uhapšeno je 20 omladinaca, 2 drugarice i povjerenik Tivara koji nije naš. Dosad provala nije zahvatila partijsku organizaciju, ali postoji ta opasnost jer se neki drugovi nepravilno odnose prema direktivi O.K., te se ne sklanjaju. U tom pogledu postoji priličan oportunizam kod naših drugova, tako da se i kompromitovani drugovi i omladinci nerado odlučuju da pođu u partizane, te na taj način ugrožavaju i sebe i organizaciju. U vezi sa hapšenjima u Međimurju prekinuta je momentalno veza sa LIX.[90]

Čazmanski okrug

Na savjetovanju u Slavoniji kome su prisustvovali i drugovi iz O.K. Čazma odlučeno je da se kotar Garešnica izdvoji iz Virovitičkog okruga i pripoji čazmanskom. Na taj je način O. K. Čazma dobio velik dio oslobođenog teritorija i mogućnost da se riješi teških ilegalnih uslova rada, te da svoje sjedište smjesti uz Štab Moslavačkog Odreda. Ta se mjera pokazala vrlo korisnom. Drugovi su u novim uslovima dobili širinu pogleda koja im je ranije manjkala, a imaju i veću mogućnost da pomažu partijskoj organizaciji u Odredu, što su ranije bili zanemarili. Jedan član O.K. Čazma, drug Sijedi,[91] otišao je u O.K. Bjelovar kao pojačanje. Članovi O.K. su većinom stariji partijci i naše je mišljenje da će moći s uspjehom da rješavaju zadatke koji im se postave. Jedino još se nisu navikli na ratni tempo. Na savjetovanju je još zaključeno da O.K. Čazma i O.K. Bjelovar šalju drugove na partijski kurs u Slavoniju, a drugovi iz Čazme nisu pošli, iako je bilo vremena, prosto zato što O.K. nije stigao da ih pošalje. Prilikom dolaska druga Slavka[92] njima tako su

[89] Vidi: Dok. br. 22, 54. i 73.
[90] KP Mađarska
[91] [195] Stjepan Kenđel
[92] Ivo Marinković

slabo organizirali njegov put da ga na određenom mjestu nije niko čekao, te je morao na sreću nastaviti put do njih. Prisustvo druga Vlade[93] će im mnogo koristiti i naše je mišljenje da će oni biti jedan od naših najboljih komiteta. Savjetovanju u Slavoniji prisustvovali su članovi O. K. i svi su oni tom prilikom mnogo naučili.

Bjelovarski okrug

Savjetovanje u Slavoniji je osobito koristilo drugovima iz bjelovarskog okruga, jer su oni do sad od nas dobili najmanje pomoći od svih O.K. Savjetovanju su prisustvovali 3 člana O.K. i 3 člana K. K. Drug je Bijeli LX[94] ispao iz O.K. i ostao u agitpropu slavonskog XXXVI,[50] a na mjesto njega su dobili iz O.K. Čazma druga Sijedog.[95] Na savjetovanju je zaključeno da formiraju svoj centar u srpskim selima u Bilo Gori iz kojeg bi lakše rukovodili radom, a za osiguranje su dobili jedan vod partizana koji će im pomagati kod mitinga, kod mobilizacije itd. Partijska organizacija je slaba. Nešto se popravilo stanje u zadnje vrijeme osobito u kotaru Koprivnica, gdje sada postoji K.K. od 6 članova i 3 jedinice po 3 člana i 14 kandidata. Upozorićemo drugove da im je K.K. preglomazan za tako mali broj partijskih jedinica.

Partizani

Naša je slabost što nemamo potpunog uvida u rad i stanje partijskih organizacija u odredima. Sadašnje stanje i Kalničkog i Moslavačkog odreda je loše. Najbolji kadar, osobito iz Moslavačkog odreda, otišao je u Slavonsku diviziju, pa su oba odreda momentalno u nekoj vrsti krize. Odredi su do sada dobivali nedovoljnu pomoć od O.K.

To se stanje sada popravilo u pogledu Moslavačkog p.o. Jednoj četi Kalničkog p. o. koja operira između pruge Bjelovar-Kloštar i pruge Križevci-Koprivnica ukazuje pomoć O.K. Bjelovar.

Veze

Što se tiče veza sa vama tu smo zavisni od O.K. Pokuplje. Ti drugovi nisu učinili sve što su mogli za pravilno funkcioniranje kanala, tako da pisma zakašnjavaju, paketi dolaze neuredno, a materijal druga Tempa[96] koji je trebao da stigne početkom decembra, još leži negdje na kanalu, pa možda je i propao, a mi ne možemo doći do njega ni doznati gdje je.

[4] Ivan Božičević Bijeli
*[6] Svetozar Vukmanović

Veza sa LXI[97] funkcionira s naše strane, samo je nešto zapelo između LXII[98] i LXI.[97] Kurir iz LXI[97] nije došao u LXII[98] od početka januara. Baš očekujemo našeg kurira, pa ćemo vam moći nešto više
0 tome kazati, prije nego otpremimo izvještaj.

Sa LXIII" nemamo direktnu vezu nego preko LXIV.[100]

Veze sa LXV[101] su dobre i imamo 4 kanala od kojih dva redovito upotrebljavamo, a dva su za nuždu preko O.K. Čazma i O.K. Bjelovar. Imamo još jednu vezu preko LXVI,'[02], ali ta nije sigurna, jer slavonsko XXXVI[50] nema stalnu vezu sa partijskom organizacijom u LXVI,'[02] tako da su do sada dva požeška izvještaja išla preko nas u LXV.[101]

Za LXVII[103] nam je drug Tempo ostavio pismo, ali mi nismo još nikoga poslali, jer nismo našli pouzdanog druga koji dobro poznaje LXVII,[103] što je uvjet da dobro obavi posao, jer nemamo tačne adrese nego samo opis ulice i kuće.

Za LXVIII[104] imamo staru javku. Neznamo da li još vrijedi. Međutim drug S.[tevo][105] ima veze sa LXVIII,[104] pa ćemo nastojati da tim putem dođemo do drugova i da im, koliko budemo mogli, ukažemo pomoć slanjem partijskog materijala i dr., jer znamo da je to njima potrebno, pošto mislimo da nemaju veze sa svojim rukovodstvom.

Sa okružnim komitetima imamo veze i to dobre i redovite, dva puta tjedno, sa Zagrebačkim, Čazmanskim i Krapinskim O.K., dok veze sa Varaždinskim i Bjelovarskim O.K. nisu tako redovite, ali su dobre.

Mi smo drugovima iz svih O.K. stavili u zadatak da uspostave čvrste pješačke veze sa svim susjednim O.K., a isto tako i sa štabom najbližeg odreda. Taj zadatak je do sada djelomično riješen.

Dragi drugovi, iz našeg izvještaja možete dosta jasno vidjeti mnoge naše slabosti i nedostatke. Mi poneke sektore našeg rada tek sada organizujemo. Znamo da bi naš izvještaj trebao da govori više o konkretnim rezultatima: koliko smo ljudi mobilizirali za partizane, koliko smo saniteta i ostalog prikupili za partizane, koja važna obavještenja smo prikupili, koliko su špijuna i neprijatelja likvidirale naše udarne grupe itd. Tih rezultata ima, ali još nedovoljno
1malo.

" Beograd
[98] Zemun
[99] Slovenija
[100] Anton Korošec
[101] Slavonija
[102] Slavonska Požega
[103] Sarajevo
[104] Banja Luka

S tim u vezi stoji pitanje o kome hoćemo da vam govorimo. To je pitanje popunjavanja našeg XXXVI.[50]

Mi imamo 5 okruga i grad Zagreb. Zagreb je važan politički centar, naši okruži su srce Hrvatske. U masama ovog dijela Hrvatske veliko je previranje. One su na prekretnici. Simpatije su nesumnjivo u ogromnoj većini na našoj strani. Ali iako je dosta davno postavljen pred našu Partiju u ovim krajevima zadatak masovno mobiliziranje Hrvata u partizane, mi smo tu dali vrlo slabe rezultate. Samo jedan primjer: naš Kalnički odred ima na žalost uvijek više pušaka nego što može mobilisati partizana, iako operiše većinom u čisto hrvatskim krajevima. Glavni uzrok toj našoj nemoći jeste slabost naših partijskih organizacija koje nisu u stanju da to previranje masa okrenu odlučno u pravcu oružane borbe protiv okupatora, ustaša i četnika, nisu dakle u stanju da politički rukovode tim masama, da im se odlučno stave na čelo. Ta njihova slabost je kako politička /naši O. K.-i ne raskrinkavaju skoro nigdje sa dovoljno odlučnosti i ubeđenosti izdajničko vodstvo HSS-a i svuda se po tom pitanju osjeća neko oklijevanje, mlakost i blijedokrvnost kod naših drugova/, tako pogotovo organizaciona. U Zagrebu gdje nije pitanje mobilizacije za partizane, gdje bi se pogotovo radništvo masovno moglo mobilisati pojavljuju se druge smetnje kao nepostojanje dobro organiziranih kanala za prebacivanje, tako da nikada ne možemo prebaciti onoliko u partizane koliko možemo mobilisati. Ta teškoća nije toliko u vezi sa nemarnošću naših O. K. koji organizuju kanale za prebacivanje koliko sa njihovom općom organizacionom slabošću.

Jedan primjer: prilikom zadnje mobilizacije od 12.000 novaka koju je Pavelić izvršio za račun Nijemaca /Ministarstvo Domobranstva izdalo je akt gdje stoji da će ti novaci ići na obuku u Njemačku, biti u disciplinskom i sudskom postupku podvrgnuti njemačkim vojnim vlastima i zaklinjati se Fireru/ mi smo najbolje osjetili svu našu nemoć. Ljudi i dalje idu masovno da ginu na Istočni Front, a među njima čak i naši simpatizeri, zato što kod seljaka nismo još uspjeli stvoriti prekretnicu u našu korist, a radnike pozivamo da se ne odazivaju, a nismo u stanju ni da ih prebacimo u partizane. Ovaj konkretni primjer pokazuje kako teško i sporo reagiraju naše partijske organizacije ondje gdje treba najbrže i najefikasnije reagirati.

Sve ove naše slabosti nama nameću uporan i svakodnevan rad na političkom podizanju našeg mjesnog komiteta, pogotovo svih naših O.K., uporan rad na svladavanju niza vrlo krupnih, a i mnogobrojnih najsitnijih organizacionih nedostataka svih naših komiteta i ostalih partijskih organizacija.

Vi ste nam prilikom dolaska drugarice Zine[106] postavili ove glavne zadatke: učvršćenje partijske organizacije, provođenje masovne mobilizacije u partizane, formiranje i učvršćenje vojne organizacije i organizacija obavještajne službe. U zadnje vrijeme dobili smo važne političke zadatke: stupiti u dodir sa mnogim prvacima ostalih stranaka i pridobiti ih za saradnju u AVNOH-u, stupiti u vezu sa poštenim javnim radnicima i pridobiti ih za rad na oslobođenoj teritoriji, otpremiti sve koji su ugroženi od ustaškog terora na oslobođenu teritoriju. U najnovije vrijeme nametnuo nam se zadatak organiziranja dopisništva i saradnje za našu centralnu štampu i organizacije obavještajne službe na široj bazi, te mobilizacije mornara. Pri tome još imamo namjeru početi izdavati list.

Ako se sasvim ozbiljno i pravilno shvate, naši su zadaci krupni i ozbiljni. Neki od njih kao na pr. veza sa ljudima iz drugih stranaka i razgovori s njima oduzimaju mnogo vremena i jedno od nas samo na tome pitanju imalo bi mnogo posla.

Mi smo svjesni goleme važnosti zadataka koje vi postavljate pred nas, mi se trudimo da što bolje, da što brže i što savjesnije izvršimo vaše direktive, ali nama često nedostaje snaga da sve to obavimo kako bismo željeli i kako treba. LXIX[107] smo malo u XXXVI.[50] Mi nijedan od postavljenih zadataka nismo valjano izvršili i to ne samo zbog objektivnih teškoća, nego i zbog slabosti samog XXXVI.[50]

Zato vas molimo, dragi drugovi, da bi bolje mogli izvršavati svoje zadatke da nam pošaljete svakako najmanje još jednoga druga ili drugaricu za XXXVI.[50]

Mi možemo raditi i sami, možemo dati rezultate i daćemo ih, ali činjenica je da u potpunosti riješiti sve zadatke koji su pred nama ne možemo sami, a pogotovo ne možemo postati pravo političko rukovodstvo.

Mi osjećamo punu odgovornost za povjerene zadatke, i budite uvjereni, drugovi, da nam tim teže pada kad smo često uvjereni da ih ne možemo riješiti onako kako treba i kako će jedino koristiti našoj Partiji.

Prije jedno desetak dana pozvao nas je k sebi drug Vlado koji zbog neprijateljske ofanzive nije mogao da pređe Savu. Mi smo njegovo pismo primili 19. o. m., a 21. o. m. drug Slavko je otišao do nje-

io> iio8 Lep$_a$ Perović

[107] Nas dvoje

ga, izložio mu stanje kod nas i naše teškoće i dobio od njega izvjes-**ne upute** za dalji rad.

Drugarski pozdrav

5. februara 1943. Zina[108] v.r.

[109] Drug Slavko je.uhapšen 9/II. Jedan tip[110] doveo mu policiju na sastanak.

Izvještaj vam nismo mogli poslati, jer nemamo veze sa vama usljed ofanzive. Slavku je policiju doveo poštar tj. kurir koji nam je prenosio poštu od vas. O tome ćemo vam poslije pisati opširnije. Ovaj izvještaj šaljemo preko II zone, pa ako oni budu imali vezu sa vama poslaćemo vam neka obavještenja i dokumenta koja sad ne šaljemo, jer nismo sigurni u ovu vezu tj. nismo sigurni da ćete to sve primiti.

Zina v. r.

I	3231	4515	8245	3770			
II	2845	0024	0508	4838	5164	8648	
III	1534	5872	8687	1899	8818	2902	1550
IV	5485	4010	0129	9800	0034	7384	
V	2491	8934	8450	3545	6658	7863	5400
VI	2481	8928	487	9501			
VII	2993	5421	8648	7583	2701		
VIII	2435	8662	5955	0157	9964	5645	
IX	9485	4075	6488	7286	2700	1001	
X	7895	4084	9950	0503	1700		
XI	5458	4973	1194	3871	4043		
XII	2192	4819	9348	0569	4553	4146	
XIII	3545	3070	6500	8404	5668	6051	9785
	8953	4824					
XIV	3505	8062	8277	6459	2573		
XV	8407	5052	0150	0103	5755		
XVI	6455	4073	6115	9895	4975	8240	6087
	8837	7377					
XVII	1501	4964	6801	3870			
XVIII	3455	4465	4801	7430	5194	8289	1290
	7842	1488	7540	4324			
XIX	5455	5475	6728	2405	4092	6926	
XX	6288	2402	1945	8258	2338	8928	4370
	5804	2534	1007	5804	2619	3144	2800
	1819						
XXI	8493	5486	6226	6408	4653	7051	0540
	5650	9708	9480	1084	5349	4267	4012
	9540	3355	4482	4925	2153	2672	8545

[109] Dalji tekst dopisan rukom

[1,0] Mate Rendulić

	5243	2883	4026	0681	2992	6829	3448
	2600	1825	1490				
CXII	5498	2905	6054	0502	2582	8026	5497
	2892	8334	7294	2182	5447	9228	1181
	3916	8157	1852	9714	5297		
oaii	8288	2792	7115	8267	2972	4925	2267
	2400						
KXIV	4547	2424	7829	0264	2600	1829	1898
	2800	6529	5240	2852	6109	7295	1482
	6334						
XXV	1171	1970	0824	3145	4454		
XXVI	8280	0652	9524	0285	2610	9729	5248
	2633	4334					
XXVII	4277	8702	1927	9000	0624	0119	7890
	2606	5978	4270	5800	1879	7886	6714
	9149						
XXVIII	2897	8904	6989	8469	8605	8945	5549
	2666						
XXIX	5435	2404	7514	8260	4577		
XXX	2467	2404	5139	2406	0880	4001	5439
	0874	0826	7489	4932	5150	7290	0645
	0159	9260	6042	7727	0219	2794	0724
	2401						
XXXI	9781	2953	7545	8299	3071	4846	9562
XXXII	9385	4072	0857	4488	1750	9547	5294
	5895	6956					
XXXIII	6082	0810	9240	7486	5705	1509	5867
	5405	4056	0588	5910	9789	9562	5035
	4354						
XXXIV	5715	2987	9579	7187	8935	4687	
XXXV	4577	4715	9848	9500	5690	5040	8576
	7907	8554	4789	7697	8856	7583	5885
	9165	0485	3442	8758	3488	5706	2879
	9563	4887	9450	0561			
XXXVI	8788	4745	8749	0469	4803	6945	9495
	4945	8946					
XXXVII	1468	4775	9240	8175			
XXXVIII	9578	4794	9248	1795	4974	8155	5458
	4457	6426	7483	4930	4846	7542	
XXXIX	2408	4274	8049	5044	4874	8059	3485
	5426	7135	5622	7159	3041	5491	6924
XL	2482	9127	3061	5718	9112	7245	1810
	3151	9841					
XLI	2651	6715	6071	5631	7764	5273	1417
	9461	6394					
XLII	7481	0657	4440	0406	5764	8874	1792
	4037	4736	0405	7981	8928	9469	5724
	7976	8457	4854	7758	7390	4624	
XLIII	5748	4304	2374	8467	1874	9754	
XLIV	4403	5985	4749	7546	7350	3245	
	3871	5987	9959	7703	8439		
XLV	8452	4587	4457	4067	8884	6846	

XLVI	4183	7987	4708	7408	4704	8956
	9780	4064	8770	7485		
XLVII	2791	0987	9748	7093	7487	9304
	3988	4748	8748	3171		
XLVIII	6488	7417	9240			
XLIX	8407	4094	6749	1992		
L	8476	4684	9374	6485	4084	8449
	1792	4974	9046	5077	4465	7348
	3796	5774	4845	0421	7987	9468
	7587	8954	0840	4572	5954	0540
LI	4769	7857	8507	4068	4704	9748
	8647	4914	9348	6454		
LI I	8489	4804	6579	5477	4904	6045
	9457	4874	0348	8495	4004	8946
	7467	4084	7446	3448	0952	7643
	9460	4824	0847	5040	4074	9046
	3481	4924	0648	8741	7924	0748
	8405	4982	7048	2408	0750	4504
LIII	6798	4704	2948	8073	4880	9440
	7487	4904	6948	2467	5484	7846
	3548	4594	5504	0485	6444	9573
	3048	6410	9109			
LIV	1008	4964	9574	4380	4664	8247
	9769	4794	8748	0489	4694	8789
	3794					
LV	5070	4640	4448	0065	7930	9448
	8391	4984	8648	7045	4757	9379
	8467	4904	6448	3043	4644	9179
	8088	0904	6548	7086	4850	7549
	5408	4884	6748	7401	4244	8046
	5491	0970	0840	3045	7637	4374
LVI	6497	5444	8704	5092		
LVII	7497	0404	5040	8067	0860	7001
LVIII	4765	7670	8708			
LIX	2075	4584	5169	6797	4900	1546
	5077	4068	0680			
LX	1009	5644	0748	6487	5444	8748
	6482					
LXI	6560	4696	6048	6967	9679	
LXII	4390	4684	5407	8462		
LXIII	8402	4894	6448	0469	4504	0749
	1492					
LXIV	2078	0780	9504	5087	0400	3003
LXV	5078	0464	5408	8078	4674	8749
	3045					
LXVI	5055	7467	4704	0486	7521	
LXVII	4746	7597	8109	7797	0445	8887
LXVI 11	1401	7924	0779	3048	0444	7740
	0015					
LXIX	2403	0454	7679	4488	4724	6704
LXX	2407	4904	6048	8474	0899	6996
LXXI	8047	4884	3448	7180	4520	5576

1092 0074 9349
LXXII 5444 0440 7649 709046945945

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-19/823.

77

1943, veljača 5.

Izvještaj političkoga komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkom komesaru Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o borbama na području Žumberka od 16. siječnja do 5. veljače 1943. godine

STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P. ODREDA HRVATSKE
K. Br. 119/43
Dne 5. II 1943

POLITKOMESARU[1] N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Komesarski izvještaj:

Kalnik:

Od našeg zadnjeg izvještaja[2] od ovog odreda nismo primili nikakvih izvještaja, a nije se vratio ni naš oficir[3] kojeg smo tamo poslali.

Moslavina:

Iz Moslavine ne dobivamo već dva mjeseca nikakvih izvještaja mada smo ih pozvali da pošalju u naš štab svoju patrolu sa izvještajima i zbog redovnog funkcionisanja veza s nama. Oni vjerojatno održavaju veze sa Slavonijom.[4]

[1] Vladimir Bakarić
[2] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 9, dok. br. 5.
[J] Dane Livada
[4] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 73.

Pokuplje:

Terenska četa »Kljuka« također nam se u posljednje vrijeme ne javlja. Ona je preselila svoje sjedište prema Lekeniku jer se je uslijed neprijateljske ofanzive na Kordun[5] na svom prijašnjem sektoru[6] nesigurno osjećala. Do sada se ova čete nije vratila na svoj sektor.

Žumberak:

Nakon akcije na Samobor,[7] naše jedinice su se odmarale do 16. I. Za to vrijeme održane su konferencije sa štabovima brigada u svrhu sređivanja unutarnjih prilika obiju brigada. Pošto je tada izgledalo da neprijatelj namjerava voditi ofanzivu pritiv nas, vršili smo istovremeno pripreme za razbijanje takve ofanzive.

16. I. Bataljon »Jože Vlahovića« IV brigade krenuo je na akciju kod Kamanja sa zadatkom da razruši prugu i dočeka voz.[8] Akcija je u cijelosti uspjela. Prethodno je bila razorena pruga i na istome mjestu sačekan je teretni voz. Naišao je voz-cisterna. Naši borci otvoriše vatru na ovaj voz koji se je survao sa pruge i benzin počeo je da curi na sve strane. Ovom vozu bio je prikopčan jedan blindirani vagon u kojem su se nalazili Talijani, kao pratnja voza, koji su davali našim borcima snažan otpor. Neprijatelj je međutim bio slomljen za jedan sat borbe. Naši borci dali se odmah na posao i zapalili voz. Izgorjelo je 308.300 kg. benzina, 22 cisterne i jedna lokomotiva.

Zaplijenjen je jedan mitraljez i jedan šmajser. Zarobljeno je 5 Talijana i 7 željezničara, a ubijeno je 5 Talijana. Na našoj strani 3 ranjena druga.

Od zapaljenog benzina plamen je visoko lizao u vis i rasvjetlio je cijeli Žumberak i okolicu Karlovca, pa čak i prema Zagrebu do Jaske. Naši borci osokoljeni ovim velikim uspjehom željno su očekivali kada će i opet na prugu. Narod je u Zumberku ovu akciju sa oduševljenjem prihvatio, tim prije jer smo doznali od željezničara da je taj benzin bio namjenjen za avione u Ljubljani, koji bi vjerovatno bombardirali i Žumberak. Ova akcija, i akcija na Samobor, još je više povećala simpatije naroda prema našoj vojsci.

19. I. 1943 izvršene su pripreme za temeljito rušenje pruge kod Kamanja. Ali ova akcija ostala je bez ikakvog uspjeha. Kada su se jedinice naših brigada primaknule Kupi, vidio se neki plamen kod

[5] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 90

[6] Četa je ranije djelovala na jugozapadnim padinama Vukomeričkih gorica i u šumi Kljuki.

[7] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 38

[8] Vidi: Dok. br. 43. i 51.

Kamanja, jer je još uvijek gorio benzin koji je zapaljen prije dva dana, i zbog toga naši borci nisu se usudili preći preko Kupe, misleći da se tamo nalaze Talijani. Nitko nije stvar provjerio, da li se tamo zaista nalaze neprijateljski vojnici ili ne, pa čak ni Operativni štab, već jednostavno se počeli svi povlačiti od Kupe. Tako je time učinjen veliki propust i pruga nije srušena, mada ju nije nitko čuvao. Od Operativnog štaba nalazio se je sa jedinicama drug Kleut[9] i Tarabić.[10]

Pošto su jedinice bile prilično zamorene dugim marševima prema Samoboru i natrag, te po samom Zumberku, nakon ove neuspjele akcije dali smo im dva dana odmora. Ovaj odmor iskorišten je u radu sa vojskom i komandnim kadrom. Naročito je bilo potrebno raditi sa drugovima iz IV brigade, koji su ozbiljno postavili pitanje povratka na Kordun. Naime, ustvari, je bilo što borci nemaju rezervnog veša i svi su već zaušili, jer se nisu mogli kroz mjesec dana presvlačiti, te su to postavili kao razlog da se vrate na Kordun. Mi smo svima objasnili da oni time što se nalaze ovdje brane i Kordun i podnose velike žrtve za Narodno-oslobodilačku borbu, ali da za sada ipak se još ne mogu vratiti, jer neprijatelj koncentrira snage oko Zumberka, a te snage morat ćemo zajednički razbijati. Nakon toga stanje se je u brigadi popravilo. Borci su svijesno shvatili svoj zadatak i velike napore koje podnose ovdje i tako se saglasili da ostanu i dalje na svom terenu, tražeći stalno akcije da uništimo neprijatelja.

22. I. 1943 krenule su obje brigade prema Krašiću i Jaski sa zadatkom da razbijamo neprijateljsku koncentraciju." Vodila se je borba u Brleniću sa domobranima, kojom prilikom je ubijeno 10 domobrana i više ih je bilo ranjeno. Na našoj strani 2 lakše ranjena i jedan mrtav. Istovremeno vodile su jedinice XIII brigade borbu sa tenkovskom kolonom kod Petrovine i Volavja.[12] Tenkovska kolona bila je razbijena i dva tenka oštećena. Ove borbe dale su našim borcima novog poleta. Proleteri jurišali su na tenkove i tako ulili pouzdanje u sve borce da je borba protiv tenkova moguća i na taj način razbili onu famu »da se protiv tenkova ne može boriti«.

Narod je iz ovih krajeva promatrao borbu sa tenkovima. Seljaci su se čudili kako se naši borci hrvaju sa ovim željeznim kolosima i konačno ih razbili i posve raspršili. Mnogi su seljaci pričali da je naša vojska tvrđa od čelika. Iskoristili smo priliku i odmah sazvali zbor seljaka u Petrovini, na koji se je skupilo preko 300 ljudi, koji su izlaganja naših boraca sa pažnjom i oduševljenjem prihvatili.

[9] Petar kleut

[10] Joco Tarabić

[11] [i,J] Vidi: Dok. br. 51. i 62.

23. I. 43 krenuo je jedan dio naših snaga, uglavnom snage IV brigade, u pravcu Mahična na rušenje pruge. Mahično je blizu Karlovca. Pruga je bila razorena na dužini od 200 metara, ali ovaj puta nije naišao nikakav voz. Dok su jedinice IV brigade rušile prugu, jedinice XIII brigade spustile su se na glavnu cestu Zagreb-Karlovac kod Jaske, istu zabarikadirale i čekale neprijateljsku kolonu, koja je trebala da kreće pravcem Karlovca. Neprijatelj nije naišao.

24. I. jedinice obiju brigada su bile na odmoru, ali na položajima prema Draganićima i Jaski.

25. I. 43 preko dana izvršili smo postrojavanje obiju brigada u Krašiću. Tada smo borcima govorili o ofanzivi koju je mrski okupator poduzeo protiv naše slobodne teritorije. Borci su bili silno ogorčeni protivu neprijatelja i njegovih bandi, koje su otpočele ponovno haračenje na Kordunu i drugim krajevima slobodnog teritorija, i zakleli se da će se krvavo neprijatelju osvetiti. Bilo je sjajnih prizora. Mnogi su od boraca plakali u težnji za osvetom. Svi su oni vikali: »Idemo u Zagreb da uhvatimo Pavelića«. Problem povratka na Kordun bio je riješen.[13] Svaki je borac vidio da je upravo sada potrebno razviti aktivnost na ovome dijelu do krajnjih granica.

Tako su poslije ovog zbora krenule obje brigade na izvršenje novog zadatka. Sve je kretalo prema Draganićima. Borci radosni što će ovu noć tući neprijatelja. Za 2 sata čula se je paklenska vatra, od Draganića do Jaske. Naše su jedinice napale neprijatelja u Vukšin Šipku, Šipku, Gucima, G. Kupčini i Draganićima.[14] Prodor naših jedinica bio je snažan i iznenadan. Neprijatelj se nije nadao da ćemo ga napasti. Napali smo jednu[15] bojnu novaka domobrana, koja je brojila oko 600 ljudi. Ubrzo su stizali izvještaji sa položaja. Još u toku noći neprijatelj je bio likvidiran u Vukšin Šipku, Šipku, Gucima i Draganićima. Naše jedinice prodrle su na prugu Zagreb-Karlovac i odmah istu počele razarati. No, prugu im nije uspjelo razoriti, jer nisu imali potrebnog alata. Natovarili su na prugu barikade i posjekli 2 kilometra t. t. stubova.

Naši su borci odlučili čekati voz preko dana, ali je neprijatelj krenuo sa tenkovima iz Karlovca, pa su uslijed toga bili prisiljeni povući se iz dnevnih položaja. Kroz čitavo to vrijeme jedan dio naših snaga vodio je ogorčenu borbu sa domobranima muslimanima u G. Kupčini. Neprijatelj je davao ogorčeni otpor. Ali su ga naši borci 26. I poslije podne slomili. Kod neprijatelja nastalo opće bježanie, a na bijegu uništavali su ga naši borci. Tako je i ovdje nepri-

[13] Misli se na povratak Četvrte NOU brigade. Vidi: Dok. br. 51.

[14] Vidi: Zbornik VII, tom. V, knj. 11, dok. br. 92 i 98.

[15] Deveta bojna

jatelj bio likvidiran. Za vrijeme borbe u Kupčini krenuo je neprijatelj[16] iz Jaske sa 3 tenka. Naši borci odbili su neprijatelja i razbili tenkovsku kolonu.

Zumberak je sada cijeli slobodan od glavne ceste Zagreb-Karlovac između Jaske i Draganića. Naše snage se sada nalaze na ovoj cesti i drže je pod svojom kontrolom na ovome dijelu.

Za vrijeme borbi poginulo je i nekoliko seljaka, koje su ubili domobrani.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 50 mrtvih i mnogo ranjenih vojnika i oficira. Zarobili smo 70 domobrana i 2 poručnika. Zaplijenili smo 3 teška mitraljeza, 3 laka bacača mina, 4 puškomitraljeza, 1 šmajser, 60 pušaka, 20.000 metaka, 90 mina i druge ratne spreme.

Na našoj strani bilo je 27 ranjenih i 10 mrtvih drugova. Da je i ovaj puta visok gubitak na našoj strani jasno dokazuju ove brojke. Razlog tome leži na omladinskom bataljonu, koji je jurišao bez predaha, ne uzimajući dovoljno zaklon od neprijateljske vatre. Sam omladinski bataljon IV brigade imao 20 ranjenih i 6 mrtvih drugova.

Sanitetska služba ovaj puta dobro je funkcionirala. Ranjenim drugovima na brzinu pružena je prva pomoć, a nakon toga su otpremani u glavno previjalište u Sošice, a odatle bili upućivani u bolnicu.

Za vrijeme ove borbe Operativni štab, t. j. komandant učinio je jednu fatalnu pogrešku. On je, naime, uputio top omladinskom bataljonu IV brigade po bijelom danu i brisanom prostoru kuda je neprijatelj sipao vatru iz mitraljeza, pa su tom prilikom poginula 4 konja, a posada topa bila je cijela raspršena ostavljajući top da ga neprijatelj zaplijeni. Zahvaljujući nesposobnosti neprijatelja i njegovom strahu, top je ostao na jednoj poljani odakle su ga kasnije naši borci neoštećena izvukli.

Potrebno je da Vam napomenemo držanje poručnika Kosa, koji je bio zarobljen. On je imao jedan šmajser i ispalio svu municiju. Dotični je rodom iz Varaždina. Kad smo ga pitali zašto je ispalio svu municiju rekao je: »Da je moral pucati, jer je baš u to vrijeme pošao do svoje Štefice, koja je baš u to vrijeme došla iz Varaždina«. Nadalje je tražio od nas da mu vratimo njegov šmajser, jer ga bu drugče morao platiti 6.000 kuna, a to znači pol leta služiti za njega, a njegova Štefica sa kojom se je prije 8 mjeseci oženio bu ostala bez novaca.

U ovoj akciji naročito se je istaknuo svojom borbenošću Bataljon »Jože Vlahović« IV brigade, koji je uporno vodio borbu protiv

[16] Iz sastava divizije »Lombardia«.

muslimana[17] sve dotle dok ih nije slomio. Isto tako je dobro izvršio svoj zadatak II bataljon Proleterske brigade, koji je vodio borbu sa tenkovima.

Poslije ovih borbi jedinice su se povukle na položaje oko ceste Zagreb-Karlovac. Iz ovih položaja 26. I u noći trebalo je izvršiti rušenje pruge ali koje i opet nije uspjelo. Borci su bili prilično izmoreni i nisu imali potrebnog materijala pa su se vratili natrag na svoje položaje neobavljena posla. Jedino što su uspjeli da zabarikadiraju prugu i cestu tako, da vozovi nisu jedan dan saobraćali.

Štab XIII brigade dobro se je držao u ovoj borbi. Dok je štab IV brigade učinio grešku, jer je slao krivo izvještaje o tome da je neprijatelj u Kupčini već likvidiran u toku noći a kad tamo — borba je trajala još po danu sve dotle dok nije otišao na položaj komesar[18] Operativnog štaba zajedno sa načelnikom[19] i poduzeli snažan juriš i tek tada je neprijatelj bio slomljen.

Po završenim akcijama u Draganićima, Petrovini, Šipku, Kupčini i Gucima zapaljene su sve zgrade u kojima se je nalazio neprijatelj.

27. I 43 jedinice naših brigada su bile na odmoru. U toku ove noći provalilo je nekoliko stotina Njemaca iz Ozlja prema Krašiću.[20] Naši borci nisu bili pripremni na ovaj iznenadni prepad pa je došlo do čitave gužve. Naši se borci ubrzo snašli i započeli bitku sa Njemcima u Krašiću i okolici. Njemci su bili potučeni i najureni. Ali prije negoli su pobjegli, t. j. na samom bijegu, oni su u selu Bresariću zaklali 6 seljaka i jednu ženu. Pored ovoga bacali bombe kroz prozore seljačkih kuća. Drugi dan seljaci su strahovito negodovali protiv Njemaca. Nastala je tek sada prava mržnja protiv Njemaca.

29. I. 43 bio je pogreb ovih žrtava na kojem smo mi govorili masi sakupljenog svijeta. Svijet je sa gnušanjem gledao na njemačke razbojnike, koji su počeli klati Hrvate u najbližoj okolici Zagreba. Pogreb je održan u Krašiću. Narod se je skupljao oko naše vojske, moleći je da ne ode iz njihovih sela, da ih brani od ovih barbara.

Nakon ovog slučaja političko stanje toliko se je popravilo da je to upravo nevjerovatno. Narod daje partizanima sve što god ovi žele. Danas su svi seljaci na našoj strani iz cijele ove okolice. Upravo sada seljaci odobravaju naš postupak sa ustašama koje smo zarobili u Krašiću.

[11] Riječ je o pripadnicima Devete novačke bojne,

i« 127 M_{ar}ko Belinić

[19] Joco Tarabić

[20] **Vidi: Dok. br. 62.**

Došao nam je jedan primjerak »Glasonoše« iz Karlovca u ruke u kojem ustaše plaču za ustašama iz Krašića. Taj list Vam u prilogu šaljemo, da ga pročitate.

Nakon ovih borbi vodili smo pregovore sa Slovencima.[21] Naime, dobili smo naređenje G. S.-a[22] preko »Radiostanice Slobodna Jugos.[lavija] i pismeno naređenje[23] u vezi sa ofanzivom koju neprijatelj vodi na naš slobodni teritorij Korduna, Banije, Bosne i Like, pa smo pozvali i Slovence da i oni učestvuju u ovim borbama protiv neprijatelja kako bi mu zajedničkim silama zadali što jače udarce.

28. I održana je konferencija u našem štabu na kojoj smo se u cijelosti sporazumjeli o vođenju zajedničkih akcija njihovih i naših brigada. Tri njihove brigade,[24] iako su manje od naših sada učestvuju u zajedničkim operacijama sa našim brigadama. Formirali [smo] zajednički Operativni štab u koji je ušao kao komandant drug Šaranović Milovan,[25] komandant V. D.[26] Zone, a kao komesar toga štaba ušao je komesar[27] naše Zone. Načelnik štaba je drug Joco Tarabić, načelnik štaba naše VIII divizije (Hrvatske).

Za vrijeme dok smo vodili pregovore, slovenske su brigade već bile na putu. Od ovog vremena pa do 30. I desilo se je nešto veoma značajno i interesantno. Njemci su prilikom kada su provalili u Krašić pohapsili 60 seljaka i vodili ih sa sobom. Oni su se međutim zadržali kod Sv. Roka zajedno sa ovim seljacima. Naši partizani tamo ih napali i oslobodili ove seljake. Seljaci su bili pušteni kućama. Oko svojih kuća oni su ljubili naše partizane, govoreći: »Jedino ste nas vi spasili od sigurne smrti«.

Poslije ovih borbi stigle su slovenske brigade 30. I. Naše jedinice nalazile su se i dalje na položajima oko Draganića. Talijani[28] u Metlici znajući da se naše snage nalaze na glavnoj komunikaciji Zagreb-Karlovac pošli su od 30. na 31. I iz Metlike za 2.000 vojnika u pravcu Vivodine, 600 pošlo ih je sa 6 tenkova iz Ozlja, 500 pošlo ih je sa 5 tenkova iz Karlovca i 400 sa 3 tenka pošlo je iz Jaske. Svi su krenuli pravcem Krašića. **Ukupno je kretalo preko 3000 Talijana naoružanih sa automatskim oružjem i topovima,** u pravcu da opkole naše snage koje su se nalazile oko Draganića.

[21] Misli se na Glavni štab NOV i PO Slovenije.

[22] Misli se na Glavni štab NOV i PO Hrvatske.

[23] Vidi: Dok. br. 42.

[24] Prva NOU brigada »Toneta Tomšića«, Druga NOU brigada »Matije Gubca« i Treća NOU brigada »Ivana Cankara«.

[25] Narodni heroj. Poginuo u borbi protiv Talijana na Žumberku, 31. lipnja 1943. god., kao načelnik Glavnoga štaba Slovenije.

[26] Vzhodnodolenske — Istočnodolenske

[28] Iz sastava divizije »Isonzo«.

Neprijatelj je međutim bio slabe sreće. Slovenske brigade čim je pošao iz Metlike bile su mu za leđima. Naše jedinice kretale su mu u susret od Krašića. Jedan dio snaga bacili smo sa boka (opširnije o tome vidjet ćete iz operativnog izvještaja).[29] Razvila se je ljuta bitka između Krašića i Vivodine. Neprijatelj koji je kretao iz Karlovca i Ozlja sa tenkovima bio je razbijen od Proleterske brigade. Proleteri jurišali su na tenkove. Tom prilikom oštetili 3 tenka i odbili pohod neprijatelja prema Žumbcrku. Jedan dio IV brigade tukao je neprijatelja sa boka. Neprijatelj koji je kretao sa kolonom od 2000 vojnika iz Metlike preko Vivodine bio je u cijelosti opkoljen. Čelični obruč oko Talijana stezao se je sve više. Bitka je bila paklenska. Talijani bježali su na sve strane, a naši mitraljezi radili su savršeno. Kosili su Talijane kao travu. Naši divni borci zauzeli su dobro položaje iz kojih su čistili mrskog neprijatelja. Neprijatelj je mislio da opkoli nas, a konačno bio je sam opkoljen.

Na drugom dijelu fronta[30] hrabro su se tukla dva bataljona Proleterske brigade, a jedan bataljon sudjelovao je kod opkoljavanja ove dugačke kolone iz Vivodine. Borba sa Talijanima trajala je tri dana, 31. I, 1. II i 2. II.

Talijani su stalno dovlačili nama iza leđa nova pojačanja iz Karlovca. Tako da je drugog dana borbe sudjelovalo oko 5000 Talijana u borbi protiv nas. Topovi su tukli na sve strane. Avijacija (3 aviona) bombardovala je i mitraljirala stalno naše položaje. Ali sve to nije moglo slomiti volju naših boraca za uništenje neprijatelja. Naprotiv, što je neprijatelj više tukao sa bacačima, topovima i avionima, te jurio tenkovima, naši borci su bili svakog časa sve čvršći i ustrajniji u borbi. Bio je jedan slučaj, da su Talijani prodrli u selo Bukovicu. Na jednoj strani držali su se oni sa dva tenka, a na drugoj strani sela bio je II bataljon Proleterske brigade na čelu sa komandantom Ilijom Popovićem[31] i Simićem.[32] Razvio se je ljuti boj. Naši drugovi su vikali: »Mi branimo Staljingrad. Neprijatelj će biti uništen«. Tako su glasili njihovi izvještaji. Na cesti nije bilo barikada, pa je neprijatelj mogao da prodre tenkovima do njih. Oni su pustili tenkove na 20 metara i odatle otvorili vatru i oštetili oba tenka. Nato su dojurila još tri tenka preko Krašića da oslobode svoje »kolege«.

[29] Vidi: Dok. br. 74.

[30] Riječ je o položajima koje je držala Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«. Vidi: Dok. br. 74.

[31] Poginuo 1. svibnja 1943. god. prilikom napada na St. Rupert, kao komandant bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

[32] Narodni heroj Milan Mraovič. Poginuo kod Donje Kupčine, 22. kolovoza 1943. god. kao vršilac dužnosti komandanta Turopoljsko-pokupskoga NOP odreda.

Naši hrabri borci uspjeli su da najure neprijatelja iz ovog sela.

Bitka se nastavlja i dalje. Opkoljeni neprijatelj biva uništen svakog momenta. Leš na lešu leži na bojnom polju. Vrše se juriši na sve strane. 1. II. u noći stigli su i Slovenci na položaje te i oni vršili juriš na Talijane. Orio se glas: »Proklet hudič talijanski, juriš«. Bombe su sijevale na sve strane, a brojni leševi Talijana prekrivali su brda i doline između Vivodine i Krašića.

Talijani su konačno bili 2. II slomljeni. Na bojnom polju ostavili su 250 mrtvih vojnika i 2 viša oficira, 450 ranjenih, 180 ubijenih mazgi. A zarobili smo svega 20. Ostalo se je ipak razbježalo.

Zaplijenjeno je među ostalim plijenom, koji se još prebrojava, 2 teška bacača sa 30 mina, 5 lakih bacača sa 100 mina, nekoliko teških mitraljeza, puškomitraljeza, bombi, pušaka, topovskih granata, municije i velika količina razne spreme.

Ova bitka bila je zaista strašna. Talijani tukli su ko ludi iz automatskog oružja, topova i aviona. Naši borci pokazali su da se znadu tući i frontalno i sa tenkovima i sa svim mogućim trupama. U ovim bojevima sudjelovali su izrazito samo fašisti.

Naše brigade imale 10 mrtvih i 20 lakše i 6 teže ranjenih drugova. Slovenske brigade imale 41 ranjenog i 5 mrtvih drugova.

U ovim bojevima sa razbojničkim fašistima utvrdilo se jedinstvo hrvatskih i slovenskih brigada. Ono je zaista krvlju stvoreno u borbi protiv zajedničkog neprijatelja.

Ovim operacijama rukovodio je drug Milovan Šaranović.

Uspjeh bio bi mnogo veći da smo odmah od početka imali sve jedinice u svojim rukama. U samom početku nismo imali veze sa slovenskim brigadama pa smo morali sami letjeti iz jednog krila na drugo da povezujemo jedinice i organizujemo snažan juriš. Mnogo nam je pomogao u ovim operacijama drug Joco Tarabić. Pokazao se je kao vojnik visokih sposobnosti, hrabar borac i dobar drug. Bili smo svi na položaju. To je doduše bilo i nepravilno, jer štab nije mogao raditi kao cjelina, jer je svaki rukovodio na jednom mjestu. Kasnije smo tu grešku ispravili i komanda je bila jedinstvena, a neprijatelj ubrzo bio je likvidiran.

Talijanski krvnici odakle su dolazili t. j. od Ozlja i Karlovca, palili su sva sela. Dok ovi koji su pošli od Metlike to nisu stigli.

Zapaljena su sela oko Krašića i to: Hrženik, Lović Prekriški, Grandić Breg, Lović,[33] Sipki,[34] Vrhovac, Bresarić i druga.

Narod je svuda molio boga za našu pobjedu. Zene skrušenih ruku stalno u skupovima na glas molile se bogu za pobjedu partizana.

[15] Gornji i Donji

[34] Vukšin Šipak

Molile nas da ih ne napustimo jer će i njihova sela izgorjeti. Nosile su našim borcima na položaj hranu, iako su položaji stalno bili bombardirani od topova, bacača i aviona. Vidjele se košare i lonci na glavama djece, koja su kretala u pravcu položaja, gdje su se nalazili naši borci. Mnogi su oni pješačili sa hranom za borce po nekoliko kilometara, ne štedeći truda i života koji je bio stalno ugrožen. Svi su sa napetošću posmatrali ovu gigantsku borbu. Divili se partizanima kako razbijaju neprijateljske horde.

Posebice moramo naglasiti da je junačkom smrću u borbi sa tenkovima poginuo drug Ivetić Vojo. On je sam jurišao na tenk, ubio tenkista i u času kada je htio da sjedne u tenk i likvidira pomoćnika tenkiste, najurio je drugi tenk i prošišao druga Ivetića. On je bio operativni oficir XIII proleterske brigade. Mi predlažemo da se druga Ivetića proglasi narodnim herojem.[35] Isti je bio član K.P. godinu dana, a rođen je 1919. godine u Bosni.

Nakon ove borbe poduzeli smo potrebne mjere za izvođenje zajedničkog plana sa slovenskim brigadama. Formirali smo diviziju od 3 brigade, ali jasno da je to samo privremenog karaktera, dok se nalaze na ovom sektoru. To smo učinili zbog lakšeg rukovođenja i da bude jedna jaka operativna cjelina kako bi mogli dati u najbližoj okolici Zagreba i Karlovca neprijatelju što osjetnije gubitke. Po tim pitanjima smo se sporazumjeli sa komandantom Slovenije drugom Mačekom.[36] Njihove brigade ostat će ovdje još jedno kraće vrijeme dok neprijatelja dobro ne nalupamo u zagrebačkoj okolici.

Što se tiče stanja u našim brigadama ono je prilično dobro. Naročito je dobro stanje sada u XIII brigadi, jedino je to slabo što je mala, jer ona redovito imade dosta gubitaka u borbama. Ona je izgubila od svog dolaska ovamo preko 250 boraca, a to je zaista velik broj. Sada mobilišemo i potpunit ćemo ju sa terenskim bataljonom. U IV brigadi stanje nije loše. Težnja za povratkom na Kordun je otpala. Jedino se drugovi iz štaba tuže na Kleuta, da on gotovo ne mari za njihovu brigadu od kada je bio komandant Operativnog štaba. Mi smo ga zato ispustili iz Operativnog štaba slovenskih i hrvatskih brigada, da se može vratiti u svoju brigadu. Izgleda da njemu konvenira igrati se velike ličnosti. Rade[37] seje u zadnje vrijeme prilično popravio. I sam je uvidio ranije greške i mnogo se trudi da ih popravi. Joco Tarabić je dobar, samo mu treba više samoinicijative.

U zadnje vrijeme mobilisali smo priličan broj omladinaca u Žumberku. Do sada poslali smo ih u brigadu 60, a danas smo posla-

" Proglašen za narodnog heroja 5. srpnja 1951. godine.

[36] Ivan Maček

[37] Rade Bulat

li još daljnjih 60. Tako jc brigada popunjavana iz terenskog bataljona. Terenski bataljon broji sada 140 partizana, koji su mahom Žumberčani. Komandni kadar smo uzeli od onih drugova koji su ranjeni i nisu sposobni za naporne marševe, a bili su prije u brigadi.

Sada vršimo mobilizaciju 5 godišta iz nekih sela po onakvom sistemu kao što je dobila Komanda područja upute od G.Š.-a.[38]

Od posljednjeg izvještaja[39] održali smo i nekoliko zborova. Održan je zbor u Kaštu, Oštrcu, Kostanjevcu i Radatoviću. Zborovi su relativno vrlo dobro uspjeli.

Konačno je organiziran i općinski N.O.O. za Sošice i Oštre t. j. Kostanjevac. Kostanjevac je prije pripadao općini Sošice, a mi smo to organizovali u dvije općine, jer je tako pučanstvo tražilo. To smo izvršili saglasno sa O.K. Pokuplja.[40] Po ovom pitanju mi radimo saglasno s njima. Naime, mi njima pomažemo.

Zarobljeni Talijani još se nalaze kod nas, a domobrane smo pustili kućama.

Terenska četa u Ribniku počela je sa mobilizacijom, ali do sada nije imala naročitih rezultata. Ne znamo još sigurno koji su razlozi, ali izgleda da Talijani i tamo šuruju, pa se naša četa zavukla u neku rupu i šuti.

Na ostalom sektoru[41] naše Zone momentalno nam nisu poznate političke prilike, jer nam veza sa Zagrebom[42] veoma slabo funkcioniše. Pošta od nas ide do njih ali od njih u zadnji mjesec dana nismo primili ništa.

Iza našeg uspjeha u borbama sa Talijanama narod je veoma dobro raspoložen u Žumberku.

Sada se spremamo na nove akcije koje će se kretati u pravcu Zagreba.[43] Imamo namjeru da topom tučemo u Zagreb.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar:[44]

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1474, reg. br. 3/1

Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 15, str. 49 — 59.

[38] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 63.

[39] Vidi: Dok. br. 51.

[40] Odnosi se na Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za Pokuplje.

[41] Riječ je o Hrvatskom zagorju, Kalniku i Moslavini.

[42] Vjerojatno se misli na vezu s Povjerenstvom Centralnoga komiteta Komunističke partije Hrvatske u Zagrebu.

[43] U toku veljače ove su jedinice djelovale uglavnom duž komunikacije Zagreb-Jastrebarsko. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 29 i 30.

[44] U to je vrijeme komesar Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske bio Marko Beli-

78

1943, veljača 5.
Zagreb

Iz dnevnoga izvještaja Glavnoga oružničkog zapovjedništva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o borbama s partizanima na području Žumberka i Kalnika

»NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
GLAVNO ORUŽNIĆKO ZAPOVJEDNIĆTVO
ODJEL ZA JAVNU SIGURNOST
Broj 36/tajno.
U Zagrebu, dne 5. veljače 1943.

Predmet: Dnevno izvješće od
5. veljače do 8 sati.

1). GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (Operativni odjel)
2). GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Područje 1. oružničke pukovnije:

1. II. u borbi sa jačim partizanskim snagama[1] na predjelu Prekrižje-Strmac-Slavetić (s. Krašića) bila je obkoljena jedna talijanska bojna, te je pretrpjela gubitke: 32 poginula, 80 ranjenih i oko 100 nestalih, dok su gubitci partizana nepoznati.[2]

U toku noći 3/4. II. partizani u jačini 3 brigade[3] (oko 3000) zaposjeli su područje Slavetić — Sv. Jana — Prodin Dol — Pleševica prema Prekrižju, gdje čekaju dolazak još dvie Kordunske brigade, a zatim da produže u pravcu Jastrebarskog; Zdenčine i Zagreba.[4]

4. II. u 01,00 sati izvršila je jedna skupina partizana Kalničkog odreda (oko 300) napadaj na domobransku stražu željezničke po-

[1] Prvi i Drugi bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«. Vidi: Dok. br. 74.

[2] Ove su se borbe vodile u vrijeme napada talijanskih jedinica na području Žumberak--Gorjanci. Vidi: Dok. br. 74. i 77.

[3] Četvrta NOU brigada, Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar« i Prva slovenska NOU brigada »Tone Tomšić«.

[4] Netočno. Prema podacima iz dokumenata Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske nije postojao plan da se na Žumberak prebace dvije kordunaške brigade. Naprotiv, Peta i Petnaesta NO brigade Osme divizije u ovo vrijeme, pa sve do pred kraj veljače, djeluju na području Like, južno od Bihaća. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 89 i 90.

taje Čukovec (4 km. j. izt. Ludbrega). Poslije kraće borbe 1 dočastik poginuo, a 39 domobrana zarobljeno i odvedeno. Željeznička ruga na jednom mjestu minirana i razorena. Promet obustavljen. Irzoglasni stupovi na cesti i željezničkoj pruzi između km 223 — 224 osječeni i veze prekinute.

4. II. oko 13,00 sati partizani zaposjeli sela Bukovje, Kotare i iraslovje (6 km j. z. Samobora). Jačina nepoznata.

5. II. u 01,00 sat partizani[5] napali Zdenčinu i Klinča Selo. Naša osada iz Klinča Sela povukla se u Zdenčinu. Partizani u Klinča Se- i zapalili općinu. Borba se vodi. Dosad naši gubitci: 3 ustaše ranje- i. Podrobniji podaci manjkaju.

5. II. u 01,30 i 03,30 sati skupina partizana došla u s. Ga|govo (7 m j. izt. Samobora) i zapalili pismaru općine Sv. Martin pod Oki- em pisaći, stroj razlupali i 9.500 kuna opljačkali.

Predstojnik sigurnostnog odjela
pukovnik (Ćamil Osmanagić)
M. P.[6] Osmanagić« v.r.
M.P.[6]

/II D

Original, umnožen na šapirografu
>ign., AVI I, Fond NDH, kut. 18, reg. br. 5/1— 13.

[bornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 121, str. 392 — 393.

79

943, veljača 6.
'agreb

Pismo kurira Mate Rendulića Ivi Marinkoviću u kojemu mu zakazuje astanak na kojemu je uhapšen Ivo Marinković

Druže Slavko![1]

Sigurno će Te iznenaditi što Ti se javljam, jer Ti sigurno vjeruješ da sam ja još uvijek u Prokopu ali Ti si mi veoma potreban. Pre-

[5] Dijelovi Četvrte NOU brigade, Prve slovenske NOU brigade »Tone Tomšić« i Druge lovenske NOU brigade »Matija Gubec«.

[6] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Vrhovno oružničko zapovjedničtvo
Odjel za javnu sigurnost

[1] Ivo Marinković

ma naređenju druga Vlade[2] bio sam dodieljen po svojoj volji na politički rad u Vel. Goricu, ali tamo nisam mogao dospjeti a to ću ti usmeno javiti pa sada nemam što da radim a ujedno sam obećao dr. »Capi«[3] i »Čuku«[4] da ću im poslati jedan mitraljez jer im je to veoma potrebno, ja sam to izgleda nabavio ali neznam kako da to odašaljem pa Te molim da svakako javiš kako da to odašaljem odnosno da se o svemu dogovorimo, najviše bi volio da se sastanem s Tobom ali mislim da je moguće nezgodno zbog mene, ali mislim da to nije opasno pa Ti odluči da se sastanemo ili dogovorimo. Svakako iavi što da radim i kako da to odašaliem. Tebi ie sigurno poznato da je zdravlje Druga Vlade sekretara bilo veoma loše i da je Čuk pisao za neke stvari i ljekove što je hitno trebao, ali neznam da li si mu to poslao jer izgleda da se desilo nešto na našoj vezi. Također javi mi ako bi trebao da ja odem na vezu za Kordun jer iako mi to nije drago.

Svakako javi što da radim.

Zgb. — 6—II — 1943. S. F. — S. N. Mato[5] (poštar) v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-45/355

80

1943, veljača 6 — 7.

Zapisnik s partijskoga savjetovanja Okružnoga komiteta KPH Krapina upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o organizacijskom stanju Partije, SKOJ-a i drugih antifašističkih organizacija u okrugu te o izboru novoga Okružnoga komiteta i budućim zadacima

ZAPISNIK
O SAVJETOVANJU KRAPINSKOG OKRUGA ODRŽANOM 6.
I 7. VELJAČE 1943.

Savjetovanju je prisustvovao izaslanik Povjerenstva CK KPH iz Zgba drug Slavko' i 15 delegata iz čitavog okruga, od njih trojica članovi dosadašnjeg OK.

[2] Vlado Popović
[3] Vjekoslav Janić
[4] Vinko Jedut
[5] Mato Rendulić, vidi o tome opširnije u: Đuro Zatezalo i Tomislav Majetić, Profesor Ivo Marinković, monografija o revolucionaru, Karlovac, 1975, .str. 135— 144.

' Ivo Marinković

Sekretar OK drug Crni[2] otvorio je savjetovanje s drugarskim pozdravom: »Smrt fašizmu — sloboda narodu«, a zatim je drug Slavko u svome govoru iznio važnost ovog savjetovanja, rekavši da ono treba da bude prekretnica rada part. org. u ovom okrugu. Dosadanji rad part. org. nikako ne zadovoljava tako da je u čitavoj Hrvatskoj najslabiji Krapinski okrug. Golemi politički i vojnički uspjesi naše narodno-oslobodilačke borbe pod rukovodstvom naše Partije u ovom su okrugu nedovoljno i nikako iskorišteni. Od danas treba da se stanje u ovom okrugu iz temelja izmjeni, da rad krene novim pravilnim putem kako to odgovara interesima naše Partije. Treba se prije svega zaoštriti sukob između naroda i ustaša, treba pomoću part. org. mobilizirati seljaštvo ovog okruga u našu Nar. Osi. Vojsku. Sve to postići će se ako se učvrsti part. org. ovog okruga, ako njeni rukovodioci porade uporno ugledajući se na herojsku Boljševičku Partiju. Ne smije se dopustiti, kao što je to sada, da u čitavom kotaru nema ni jedne partijske organizacije.

Prije prelaza na rad savjetovanja pročitani su slijedeći pozdravi upućeni CK KPJ i CK KPH, koji su primljeni s velikim odobravanjem:

Drugarskom C.K. K.P.J.

Dragi drugovi!

Ponosni na boljševičko rukovodstvo naše Partije, na naš herojski C.K. K.P.J., koji pod vodstvom druga Tita uspješno vodi pravednu borbu naših naroda za oslobođenje od mrskih okupatora i njihovih sluga ustaša i četnika, obećajemo da ćemo još intenzivnije poraditi na mobilizaciji hrvatskih masa i organiziranju narodnog ustanka u našem okrugu i šaljemo vam naše plamene kom. pozdrave.

Učesnici savjetovanja
Krapinskog Okruga

Drugarskom C. K. K. P. H.

Dragi drugovi!

Svjesni slabosti naših part, organizacija i nedostatnog našeg rada na mobilizaciji ovog dijela Hrv. Zagorja u nar. osi. borbu, obećajemo đa ćemo uložiti sve svoje snage na učvršćenju part. org. i pod vašim rukovodstvom proširiti narodni ustanak u sve kotare našeg okruga.

Primite naše plamene komunističke pozdrave.

Učesnici savjetovanja
Krapinskog Okruga

J

[2] Josip Tucman

Nakon toga drug sekretar pročitao je slijedeći dnevni red:

1. Organizaciono stanje u okrugu
2. Politička situacija u okrugu
3. NOO-i i AVNOJ
4. Partizani i udarne grupe
5. SKOJ i SMG
6. AFŽ
7. Agitprop
8. Razno
9. Formiranje OK

1. Organizaciono stanje.

Izvještaj podnosi sekretar drug Crni. Iznosi stanje OK u proljeće 1942., kad je on poslije razbijanja partizana ostao u ovom okrugu, prije toga je bio član zagrebačkog OK. Sekretar Krapinskog Okruga bio je drug Edo Leskovar, koji je u mjesecu kolovozu 1942. poginuo preko granice u Sloveniji, na izvršenju zadatka. Od starih članova OK jedan je poginuo[3] za vrijeme proljetnih partizanskih borba, a drugi, drug Tonč[4] sasvim se povukao čak je i kočio rad, drug Mika[5] koji je bio također član OK i politkom part, voda otišao je sa 5 drugova u vojsku, tako da je ostao samo drug Herceg.[6] Organizacije u čitavom okrugu nakon reakcije u proljeće 1942. bile su razbijene. U kotaru Klanjec rastepla se part, jedinica u Luci, koja je imala 7 članova, i u općini Veliko Trgovišće koja je brojila 6 članova. U zlatarskom kotaru, koji je bio najbolji nije ostalo ništa. U kotaru Pregrada bile su dvije jedinice, ali su provokacijom razbijene u jeseni 1942. U kotaru Krapina, gdje je radio član OK drug Herceg bile su dvije jedinice, ali su u jesen 1942. hapšenjem razjurene. Sada u čitavom srezu nema ništa.

Sadanje je stanje ovakovo:

Kotar Klanjec ima 7 općina, s partijskim organizacijama obuhvaćene su tri: postoji part. jed. u Klanjcu koja radi vrlo skučeno; obnovljena je part. jed. u Luci, broji 5 članova; obnovljena je part. jed. u Dubrovčanu, broji 5 članova; part. jed. u Ravnicama koja dobro radi, obuhvatila je i okolna sela, broji 7 članova. U općinama Tuhelj, Zagorska Sela, Kraljevec i Dubravica nema jedinice ni NOO. Postoji KK koji je zapušten, ali će se obnoviti.

[1] Ivan Krkač
[4] Antun Jakuš
[5] Ivan Jadan
[6] August Herceg

Kotar Pregrada: Od starih part. jed. nije ništa preostalo; postoji jedinica u Krap. Toplicama od 9 članova koja dosta dobro radi. KK nema.

Kotar Krapina: Postojala je part. jed. od 7 članova, od nje je bio formiran i MK i KK. U jesen je pohvatano 30 naših ljudi među njima i partijci i sada nema ništa u čitavom kotaru, ali postoje dobri izgledi za rad.

Kotar Zlatar: U tom kotaru bio je rad vrlo razgranat, postojao je KK i četiri člana OK bila su iz toga kotara, ali je nakon razbijanja partizana u svibnju 1942. rad potpuno prestao i nije započeo sve dok u rujnu nije došao drug Bertaš.[7] Kotar Zlatar ima 7 općina. U općini Mače postoje /tri/ 3 part. jed. jedna od 5, druga od 4 i treća od 3 člana. U općini Lobor postoje 2 jedinice od 7 članova. U Bedekovčini ima part. jed. od 3 člana i u Hraščina Trgovišću od 3 člana. Za Zlatar postoji KK od 5 članova.

U čitavom okrugu ima svega 52 partijaca.

Drug Crni zatim iznosi da su on i drug Herceg na savjetovanju u Zagrebu u kolovozu 1942. dobili zadatke: jačanje part, org., vršenje akcija i započeti rad u zlatarkom kotaru.

U dugotrajnoj i živoj diskusiji kritikovan je dosadanji nezadovoljavajući rad članova OK. Osobito je pretresano pitanje zašto nije uspostavljen rad u zlatarskom kotaru i ako se znalo za ostatke part, jed. i zašto part, jedinica u Luci nije prije obnovljena. Osim toga zašto nije uspostavljena veza sa zlatarskim kotarom kada je tamo započeo rad drug Bertaš i Rabus,[8] koji su tražili vezu sa OK koji je bio obavješten da je drug Bertaš upućen u ovaj okrug na rad po vojnom pitanju pa se zato trebalo s njime staviti u vezu.

Određeno je da posebna komisija ispita rad i oportunistički stav biv. člana OK druga Tonča, koji ne izvršuje dužnosti člana Partije, a koji i sam traži da ga se riješi odgovornijeg rada radi bolesti.

Također je određeno da posebna komisija ispita slučaj druga Mike, koji je kao član sekretarijata OK i politkom part, voda otišao u Pavelićevu vojsku, bio u njoj nekoliko mjeseci, a zatim zarobljen od partizana, izložio je svoj slučaj članovima CK, radio neko vrijeme na oslobođenoj teritoriji i onda je na prijedlog druga Crnog vraćen na rad u svoju jedinicu.

Poslije diskusije uzeo je riječ drug Slavko koji je između ostalog rekao: Partijska organizacija u vašem okrugu je najslabija u Hrvatskoj i zato je kriv oportunizam bivšeg rukovodstva OK, koji je

[7] Marko Mrkoci
[8] Gabrijel Jug

prepustio sve povoljne mogućnosti za rad. Pod takvim rukovodstvom naša Partija u ovom okrugu nije ispunila svoju zadaću, ovdašnja part. org. nije uspjela narod Hrv. Zag. uklopiti u zajedničku borbu s ostalim krajevima naše zemlje. Bilo je slučajeva da je neprijatelj uništio čitave okružne komitete, ali kada su ponovno uspostavljeni nastavili su još istrajnije sa radom i danas ti okruži stoje mnogo bolje nego krapinski. Radi reakcije mnogi su rukovodeći drugovi ovog okruga dezertirali, poginuli ili pohapšeni, ćelije su se umjesto jačale raspadale. Nije se postupalo komunistički t.j. kad nam neprijatelj zada poraz treba da ga tučemo još jačim snagama. Da se jednom za uvijek prekine s tim nezdravim stanjem u ovom okrugu potrebno je:

1. da se part. org. očiste od svih oportunista koji ne odgovaraju našoj Partiji. U našu Partiju treba da uđu samo borbeni i odlučni drugovi, koji mrze neprijatelja i koji su svaki čas spremni da se uporno i neustrašivo bore protiv njega,

2. da se u Partiju uvedu novi borbeni drugovi koji su već prethodno isprobani i prekaljeni u radu i borbi,

3. postojeće članove Partije nastojati izgraditi, podići im politički nivo i to kako na kursevima tako i na sastancima ćelija,

4. partijski rukovodioci treba da rade na vojnički, ratni način, to znači treba da budu odlučni, dovitljivi, brzi u odlukama, nepopustljivi, elastični, neustrašivi, uporni i neumoljivi u svome radu.

Jedan od glavnih zadataka novog OK bit će da se pobrine da jedinice žive pravim partijskim životom. Potrebno je da se poveća konspiracija. Članovi OK ne smiju imati zasebno svoj kotar u kome će raditi, već svi članovi kolektivno odgovaraju za rad u čitavom okrugu. Mora se uspostaviti veza sa susjednim OK.

2. Politička situacija u okrugu.

Drug Crni je u svom izvještaju iznio kako moral naroda ovog okruga uslijed uspjeha naše oslobodilačke partizanske vojske i pobjeda Crvene Armije sve više raste, seljaci sve otvorenije mrze ustaše koji nemaju nikoga za sobom.

U diskusiji raspravljan je izdajnički stav HSS-a i dr. Mačeka i skrenuta pažnja drugovima za zločinačku rabotu nekih njihovih pristaša, koji već sada pokušavaju da organiziraju »Zaštitu«, koja bi preuzela vlast od ustaša, otvoreno sabotiraju narodno-oslobodilačku borbu i kleveću našu Partiju.

Drug Slavko upozorio je drugove kako treba raskrinkati namjere fašističkih bandita koji hoće narodno-oslobodilačku borbu da prebace na klasni teren, ali istovremeno naglasivši da »ko je protiv naše Partije taj je i protiv narodno-oslobodilačke borbe«, jer je je-

dino naša Partija ostala vjerna narodu i bori se za njegovo oslobođenje i bolju budućnost.

3. **NOO-i i AVNOJ.**

Iznijevši važnost formiranja narodne vlasti drug Štef[9] podnio je slijedeći izvještaj o stanju na okrugu:

U kotaru Pregrada postoji jedan NOO, a 3 su u osnivanju, u kotaru Klanjec postoje 6 NOO-a, 4 su u formiranju, u kotaru Zlatar ima 11 NOO-a, u kotaru Krapina nema nijednog NOO-a.

U diskusiji učesnici su kritikovali djelatnost dosadanjeg rada partijskih rukovodioca i jedinica ovog okruga koji snose glavnu krivnju što postoji čitava općina pa čak i kotar u kome nema nijednog NOO-a.

4. Partizani i udarne grupe.

Referira drug Crni i iznosi kako je partizanskim akcijama podignut moral narodu. U ljetu prošle godine organizirane su dvije udarne grupe koje su se rasteple. Izvršene su slijedeće diverzione akcije: dva puta je razrušena pruga i tom prilikom prevaljene su 2 lokomotive i 3 vagona, razrušena je žična željeznica u rudokopu Radoboj, likvidirana su 2 ustaška bandita i zaplijenjeno oko 700 kg pšenice. Sada postoje 4 udarne omladinske grupe koje su spremne na akcije.

5. **SKOJ i SMG.**

Drug Matek[10] u svom izvještaju kaže, da kad je on pred dva mjeseca poslan od Povjerenstva PK SKOJ-a" na rad u ovaj okrug, ovdje po pitanju omladine nije bilo učinjeno ništa. Sadanje stanje je slijedeće:

Formirano je 10 odbora SMG i jedan je u osnivanju; postoji jedna SKOJ-evska jedinica od 5 član[ova].

Drug Slavko stavlja u dužnost OK da pomogne rad SKOJ-a na taj način, što će mu dodijeliti nekoliko mlađih partijaca.

6. AFŽ.

Drug Bertaš izvještava da u čitavom okrugu postoje 2 odbora AFŽ, dok su 3 u formiranju.

[9] Stjepan Iveković
[10] Josip Kolar
[11] Odnosi se na Povjerenstvo PK SKOJ-a u Zagrebu.

U diskusiji je naglašeno da za takvo stanje u ovom okrugu po pitanju AFŽ snose odgovornost rukovodeći partijci sa svim partijskim jedinicama, koje su tom pitanju pristupile neozbiljno i ako postoje uvjeti za rad, jer kod naših žena postoji interesiranje za nar.-osl. borbu, tim više što je to borba za njihovu ravnopravnost; one su već nebrojeno puta svojim radom dokazale da ne zaostaju za svojim drugovima, ali nema ko da ih organizaciono poveže.

7. Agitprop.

U svom izvještaju drug Stef iznosi uspjeh tehnike, koje je prema priznanju Povjerenstva CK najbolja u užem dijelu Hrvatske. U našoj tehnici uređuje se »Glas Hrv. Zag.« koji je preštampavan i u drugim okruzima, ali koji ima veliki nedostatak što u njemu nema više članaka o životu i borbi naroda ovoga okruga, zato je potrebno da se organizira na terenu dopisništvo. Tehnika je dosada izdala slijedeće stvari:

1. »Glas Hrv. Zag.« do 11 broja; 2. »Vijesti partizanskog radia« do br. 7; 3. Dva Biltena Vrh. Štaba; 4. 12 brošura i to: Dimitrov: O kadrovima, Manuilski: Staljin, veliki teoretičar komunizma; Proleter br. 14— 15; Pjesme Grmečkih partizana; Tito: Međunarod. znač. nar.-osl. borbe u Jugosl. i zamaskirani izdajice, Moskva nama i o nama, Vjesnik br. 18; Pjesme borbe; Konspiracija, Org. nar. vlasti, Reakc. vodstvo HSS-a i nar.-osl. borba, Staljin: Nacionalno pitanje i o nacional, pit. u Jugosl.; 5. Letak Štaba NOPO Hrv. Zag. upućen zagor. selj »Svim rodoljubima« od Povj. CK KPH povodom 25. god. OR, »Hrv. vojn., podofic. i ofic.« potpisan od Vrh. St. NOP i DVJ, Poziv jugosl. ofic., »Ženama Jugosl.« od CO AFZ-a, 6. Okružnica AVNOJ-a »Svim NOO-ima« i letak OK KPH Krapina upućen Hrv. Zagorcima.

Održana su 4 veća mitinga i niz sastanaka na kojima su bila okupljena čitava sela.

U diskusiji iznijeta je potreba pisanja parola i propagiranja borbenih pjesama.

8. Razno.

Neki drugovi su stavili primjedbu da je potrebno da partijske jedinice posvete veću pažnju sabiranju partijskih priloga, jer je dosadanji rezultat ne zadoVoljavajući isto tako kao i onaj NOF-a.

9. Formiranje OK.

Nakon što je kazao da postoji više načina formiranja OK drug Slavko predložio je da OK izabere komisija od 3 člana što je prihva-

ćeno. U komisiju su ušli drugovi: Crni, Bertaš i Marjan.[12] Nakon kratkog vijećanja komisija je predložila OK od 7 članova[13] u koji su ušli drugovi:[14]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 81/2965

81

1943, veljača 6.
Zagreb

Izvještaj Ravnateljstva državnih željeznica Prometnome odsjeku Glavnog ravnateljstva za promet NDH o napadu partizana na prugu između željezničkih postaja Pavlovac-Dražice i Hercegovac-Trnovitica

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
RAVNATELJSTVO
DRŽAVNIH ŽELJEZNICA
Broj: Taj. 447 1943.
Zagreb, dne 6. veljače 1943.
Mihanovićeva ul. 12

Predmet: Dne 26/27. I o. g. izvršen je napad partizana na prugu između postaje Pavlovac Dražice i Hercegovca Trnovitice u km. 39.600 do 39.700.

GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA PROMET
PROMETNI ODSJEK
ZAGREB

Dostavljamo izvješće sekcije Bjelovar

Tajno 22 od 28. I

»U noći od 26/27. o. mj. izvršen je napadaj na prugu između postaja Pavlovac Dražica i Hercegovac Trnovitica kod stajališta Ladis-

[12] Ivica Gretić

[13] Prema sjećanjima Mirka Beloševića, Mirka Gretića, Ivana Jadana, Marka Mrkocija i Dragutina Rafaja u OK KPH Krapina izabrano je tada 7 članova: sekretar Josip Tucman, članovi Marko Mrkoci, Stjepan Iveković, Ivica Gretić, Gabrijel Jug, August Bartol i Janko Halapir. Kasnije su u OK KPH Krapina kooptirani Josip Kolar, Tonka Jurin i Dragutin Rafaj.

[14] Dokumentu nedostaje daljnji tekst.

lav u km. 39.600 — 39.700, na području upravne općine Hercegovac, kotar Garešnica, Velika Župa Bilogora.

Prilikom napada uništeno je 60 kom. spojnih vijaka, jedna tračnica je savinuta, te se je morala izmjeniti. Prepiljeno je 22 kom. b. b. stupova na 3 mjesta, te će se morati zamjeniti novima.

Slijedeći dan t. j. 27. o. rnj. je pruga popravljena i osposobljena za promet.

Ukupna šteta iznaša oko 47.900 Kuna.

Gornje izvješće dostavili smo u prijepisu Zapovjed. tehn. organ, rada u Zagrebu.-«

Po nalogu Upravitelja
Nadstojnik prometnog odsjeka:
/V. Moslavac/
M. P.[1] Moslavac v. r.

M. P [2]

Original, strojopis
Sign., Kseroks-kopija originala u posjedu Redakcije

82

1943, veljača 8.
Sisak

Popis djece koju su njemačke vlasti dopremile u Sabirni logor Sisak, 8. veljače 1943. godine

SISAK

POPIS DJECE KOJA SU DOPRAĆENA PO NJEMAČKIM VLASTIMA
DANA 8. VELJAČE 1943.

1.	Ranić Danica	Jovan Marica	1938.	Novi Grabovac, Novska, prav. puštena kući 1943. pod br. 20/11 314
2.	Stojanović Danica	Ilija Draginja	1937.	Kukunjev-ci, Pakrac Pakrac
3.	Katarajin Milan	Tomo Milica	1939.	N. Grabov. Novska Novska

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ravnateljstvo hrvatskih državnih željeznica
Zagreb

[2] Zaprimni pečat Ministarstva za promet — Zagreb, Glavno ravnateljstvo za promet taj. br. 636 od 17. III 1943. godine.

4. Vuga Petar	Jovan Petra	1938.	N. Grabov. Novska	Novska	prav	
5. Drlić Milan	Đuro Milka	1936.	,,	,,		
6. Rončević Zora	Mirko Ljuba	1935.	,,	,,		
7. Rončević Vojin	Marko Stoja	1940.		,,		pušten kući 23/ II- 1943. pod br. 354
8. Utješinović Tošo	Teodor Vukosava	1940.	,,	,,		odpremljen od Njemač. vlasti 19/11 1943.
9. Utješinović Stoja	Teodor Vukosava	1939.	,,	,,	u	
10. Vuga Dušanka	Jovo Draginja	1940.	,,	,,	a	
1. Vuga Mileva	Jovo Draginja	1932.		,,	a	
.2. Ranić Đuro	Đuro Ana	1939.	,,	,,		
13. Ranić Milka	Đuro Ana	1936.	N. Grabov. Novska	,,		
14. Ranić Draga	Đuro Ana	1930.		,,	a	
5. Ranić Jovan	Đuro Ana	1931.		,,	a	
6. Ranić Mara	Tošo Petra	1930.		,,	a	
7. Ranić Jelena	Tošo Petra	1939.			a	
8. Toroman Milinko	Radovan Smilja	1940.			a	
9. Rončević An ka	Petar Draga	1939.	,,	,,		
!0. Gaćeša Nada	Stojan Miholjka	1934.		,,	a	
:1. Gaćeša Danica	Stojan Miholjka	1935.		,,	a	
.2. Vuga Ankica	Milan Koviljka	1937.		,,	a	
!3. Kalanjek Marko	Milan Petra	1933.	Brezovica Novska	,,		odpremljen od Njemač. vlasti 19/11. 1943.
14. Ranić Nikola	Petar Jula	1932.	N. Grab.	,,		pušten kući 20/11 1943. aod br. 314.
5. Gaćeša Mileva	Joco Ana	1936.			a	
6. Gaćeša Zorka	Joco Ana	1940.	,,		a	
7. Rončević Velinka	Milan Stoja	1932.				Duštena kući 23/11- 1943. pod br. 354

28. Toroman Milan	Radovan Smilja	1932. N. Grab.	Novska	prav.	
29. Utješinović Jovanka	Petar Mileva	1930.		”	
30. Bodegrajac Sajka	Đuro Ljuba	1932.			
31. Toroman Ljeposava	Radovan Smilja	1933.			
32. Bjelajac Bosiljka	Mirko Milica	1932.			
33. Kvrgić Milka	Mirko Ljuba	1932.			
34. Rončević Pajo	Mile Mileva	1940.	”	„ odpremljen od Njemač. vlasti 19. II 1943.	
35. Rončević Olga	Mile Mileva	1930.	”	„ odpremljen od Njemač. vlasti 19/11 1943.	
36. Rončević Marko	Mile Mileva	1934.	M	„ Odpremljen od Njemač. vlasti 19/11 1943.	
37. Rončević Petar	Mile Mileva	1932. • „	”	„ odpremljen od Njemač. vlasti 19/11 1943.	
3&. Utješinović Vaso	Milan Stana	1935.	”	„ odpremljen od Njemač. vlasti 19/11 1943.	
39. Utješinović Mile	Milan Stana	1939.	”	„ »	
40. Vuga Jelena	Lazo Pava	1935.	”	»» i«	
41. Bjelajac Dušan	Ilija Draginja	1934.	”	” ”	
42. Ranić Milan	Đuro Marija	1932.	”	” ”	
43. Ranic Joco	Đuro Jelena	1930.	”	„	
44. Ranić Milan	Marko Kata	1930.	”	„	
45. Ranić Milan	Đuro Jelena	1935.	”	„ odpremljen od Njemač. vlasti 19/11-1943.	
46. Ranić Branko	Marko Kata	1935.	”	„	
47. Utješinović Mileva	Milan Ana	1938.	”		
48. Utješinović Zorka	Milan Ana	1936.	”		

49.	Komlja-novićJovanka	Ilija Mileva	1930.	Kuku nj e-vac Pakrac	Pakrac	pra\ odpremljen od Njemač vlasti 19/11-1943.
50.	Toroman Gina	Ilija Milica	1936	Gradina Draksenić	Dubica	
51.	Toroman Ana	Ilija Milica	1935.	,,		>> u
52.	Kovačević Boro	Marko Anda	1934	,,	,,	,,
53.	Kovačević Milan	Marko Anda	1938		,,	
54.	Kovačević Milka	Marko Anda	1937.			
55.	Gaćeša Mileva	Jovo Jula	1932.	N. Grabo-vac Novska	Novska	,»
56.	Toroman Milica	Aleksa Ana	1930.	Gradina Draksenić	Dubica	"
57.	Utješino-vićPetar	Srđan Ana	1933.	N. Grab. Novska	Novska	,,
58.	Utješino-vićMara	Srđan Ana	1932.			
59.	Gačeša Draga	Jovo Jula	1929.		tf	
60.	Utješino-vićDanica	Petar Mileva	1929.	,,		
61.	Pavičić Ljeposava	Luka Draginja	1929.	,,	,,	
62.	Tadić Ljuba	Petar Saveta	1930.	Baira Novska	,,	
63.	Toroman Dobrila	Radovan Smilja	1929.	Gradina Draksenić	Dubica	
64.	Čulibrk Savo	Filip Draginja	1930.	Brezovica Novska	Novska	
65.	Alavuko-vićMilan	Stevan Jula	1930.	Gor. Kova-čev. Pakrac	Pakrac	.. pušten kući 24/11 43. pod br. 359
66.	Alavuko-vićMirko	Petar Jula	1933.	,,	,,	,,
67.	Rončević Milan	Mile Mileva	1929.	N. Grab. Novska	Novska	odpremljen od Njemač. vlasti 19/11 —43.
68.	Ranić Glišo	Đuro Ana	1930.	««		

69.	**Ranić Joca**	Tešo Petra	1929.	N. Grab. Novska	Novska	
70.	**Marić Mijo**	Marko Ana	1930.	·»		prav. pušun kući 20/11 —43. pod br. 285
71.	**Bjelajac Dušan**	Mirko Danica	1940.	-	»	
72.	**Miletić Marija**	Martin Anka	1936.	St. Gr.		rkt.
73.	**Miletić Reza**	-	1940.	Novska Novska		
74.	**Goga Ranko**	Radovan Kosa	3. mje-seca	N. Grab. Novska	Novska prav.	
75.	**Rončević Jela**	Andrija Stoja	11. mje-seci		„	
76.	**Utješino-vić Mirko**	Mile Ana	18. mje-seci	„	»» tt	
77.	**Utješino-vić Dušan**	Milan Milka	18. mje-seci		„	
78.	**Ranić Ljuba**	Velimir Dušanka	18. mje-seci	„	„	
79.	**Drnić Nikola**	Đuro Milka	18. mje-seci		tt tt	
80.	**Ranić Milan**	Tešo Pava	18. mje-seci	„	ıı ıı	
81.	**Kovačević Bogdan**	Relja Jela	12. mje-seci		ıı n	
82.	**Dragaš Milan**	Nikola Milka	rod. g-1931.	D. Mlinoga, Jabukovac	Petrinja	
83.	**Jovanović Stevo**	Petar Pava	rod. g-1935.	Dereza Pakrac	Pakrac	

Original, strojopis
Sign., Dokument se nalazi u MGS.

83

1943, veljača 9.

Dopis Centralnoga komiteta KPH Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o odnosu prema Hrvatskoj seljačkoj stranci

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
..... 1943.*

POVJERENSTVU C.K. ZGB.

Dragi drugovi!

Ogromni uspjesi Crvene Armije i antifašističke borbe u svijetu i kod nas sve očitije pokazuju da se približuje slom fašizma. Ta činjenica prisiljava izdajničko vodstvo HSS-a da istupa sve otvorenije i da ubrzava pripreme za svoje izdajničke planove. Da bi pred narodom prikrilo svoje izdajničke planove i svoje djelovanje, vodstvo je HSS-a prisiljeno primjenjivati posebne metode zavaravanja masa i prikrivanja svog izdajničkog djelovanja.

Iz priloženog prepisa direktivnog pisma,[1] koje je vodstvo HSS-a uputilo svojim povjerenicima za Dalmaciju i druge krajeve, upoznat ćete se kako s njegovim planovima, tako i metodama rada. To će vam u velikoj mjeri olakšati raskrinkavanje izdajničkog vodstva HSS-a i borbu protiv njegovih izdajničkih planova.

Našu kampanju i borbu protiv vodstva HSS-a treba ne samo pooštriti i proširiti, nego i sve više konkretizirati i potkrijepljivati novim argumentima. Priloženi prepis direktivnog pisma HSS pruža za to dovoljno materijala. Našu borbu protiv vodstva HSS-a i njegovog izdajničkog djelovanja treba voditi na temelju podataka i argumenata izloženih u brošuri »Izdajničko vodstvo HSS-a«. . . .«, »Proleteru« i člancima »Vijesnika«. Te argumente valja dopunjavati novim podacima i dokazima. Zato je potrebno savjesno pratiti djelovanje vodstva HSS-a, njegove parole, oblike i metode rada.

Skrećemo vam pažnju na slijedeće stvari iz pisma vodstva HSS-a:

1. Izdajničko vodstvo HSS-a priznaje svoju saradnju s fašističkim okupatorima. Ono pregovara s njemačkim okupatorima o likvi-

* Dokument je na tom mjestu oštećen.

[1] Navedeni prijepis direktivnog pisma vodstva HSS-a svojim povjerenicima za Dalmaciju i druge krajeve nedostaje. Vidi: AIHRPH, IO HSS.

daciji ustaškog režima i stvaranju »novog režima«, u kome bi učestvovali i predstavnici vodstva HSS-a;

2. Saradujuči s fašističkim okupatorima, izdajničko vodstvo HSS-a istovremeno priprema teren za okupaciju Hrvatske od strane američkih i engleskih trupa u času sloma fašizma;

3. Ono priprema politički teren i vrši organizacione pripreme za preuzimanje vlasti poslije rata i

4. Vodstvo HSS-a ustaje protiv svake borbe protiv fašističkih okupatora i njihovih slugu, nastoji na sve načine da obmane i zavara mase, da prikrije svoje djelovanje pred nama, kako bismo ga »pustili na miru« i time omogućili da iza naših leđa nesmetano vrše pripreme za ostvarenje svojih izdajničkih planova.

Drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Andrija[2] v. r.

M. P.[4] M. ***P.***[3]

[5] Pošaljite prepis
Povjerenstvu za Slavoniju.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/357

84

1943, veljača 11.
Zagreb

Izvještaj jednoga od suradnika NOP-a Mjesnome komitetu KPH Zagreb o kretanju vlakova i o akcijama zrakoplovaca simpatizera NOP-a'

11. II. 43.

Protivno nego što je javljeno jučer, danas je iz Beograda odputovao samo 1 vlak sa 25 cisterna petroleja, u 19. h. Ovih dana, do daljnje obavijesti, svaki dan će iz Beograda odputovati naveče oko

[2] Andrija Hebrang

[3] Okrugli pečat: Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske (u sredini petokraka zvijezda)

[4] Isto.

[5] Dopisano tintom, a odnosi se na Povjerenstvo CK KPH za Slavoniju.

[1] 0 organizaciji i radu obavještajne službe vidi: Dok. br. 76. i 164.

19 —20 h 1 vlak sa 25 cisterna nafte. Ovi vlakovi, kao i današnji vlak, idu preko L 1.

Između Zagreba i Karlovca ponovno je prekinuta pruga na dva mjesta. Računa se da će prekid trajati do preksutra.

Zrakoplovni oficiri koji polaze sa avionima na akcije protiv partizana, a koji su naši simpatizeri, javljat će odmah nakon uzleta preko radia kuda idu i koju su zadaću dobili, tako da se još mogu poduzeti mjere. Ranije to ne mogu da jave, jer mogu da otvore zapečaćene zapovesti tek u avionu. Znak za raspoznavanje preko radia je ZAP,[2] nakon koga će Morseom biti dana obavještenja. Javljat će na valu 350. Potrebno je dakle da se pazi na te informacije, naročito između 9 — 11 i 2 — 4 h poslepodne, kad se polazi na akcije.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 70/1569

85

1943, veljača 12.

Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu Prvoga korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na Draganiće i okolna sela

ŠTAB XIII PROLETERSKE UDARNE
BRIGADE »RADE KONČAR«
br. 151
dne 12/11 1943 g.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ BROJ 10.-

ŠTABU 1 KORPUSA HRVATSKE. -
STABU II OPERATIVNE ZONE.-
OPERATIVNOM ŠTABU HRVATSKIH I SLOVENSKIH BRIGADA.-

Brigada je napadala neprijateljsku posadu u selu Draganići,[1] sa jugozapadne strane.

III proleterski bataljon napadao je preko sela Jazvaci, Vrbanci i Budrovci, i kotu 230 kod crkve sv. Jurja. Po nalaženju istog bataljo-

[2] Kratica za »Živio Ante Pavelić.«

[1] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 29.

na, dobiveni su podaci da se nalazi kod crkve sv. Jurja II satnija IX novačke bojne. Po dobivenim podatcima bataljon je otpočeo sa napadom sa dvije čete i neprijatelja sa prvim naletom naših boraca satjerao sa groblja i od crkve iz njihovih rovova, u popov stan. I stan se je odmah blokirao. Jedna četa izbačena na osiguranje od Draganića u selo Jazvaci. Zgrada je bila dosta nezgodna za prilaz i bila je na jednom spratu, tako da se cijelu noć vodila borba. Borci istog bataljona pokušavali su 3 —4 puta jurišati ali nije uspjelo, tako da je došao i dan. Kada se je počelo svanjivati izdato je naređenje od Štaba brigade da se čete tog bataljona povuku na bolji dominirajući položaj sa koga su držale blokadu same zgrade i neprijatelju onemogućivale bijeg iz same zgrade.

Blokada je držata od 9. II od 22 časa do 10. II. do 14 časova. Izdato je naređenje od Štaba brigade da se izvrše pripreme bataljona za napad. Po tome je i Štab bataljona postupio, izvršio pripremu i počeo u 14,30 sati sa stezanjem obruča oko zgrade. Neprijatelj, vidjevši da će biti ponovno napadnut i po danu, pružio je žestok otpor ali mu nije uspjelo odbiti peti napad našeg III proleterskog bataljona. Naši borci sa malim bacačem ubacili su dvije mine kroz prozor u sobu gdje se je nalazio zapovjednik satnije, koga su iste mine ranile, i čim je bio ranjen odmah se čula iz kuće vika: »Drugovi, ne pucajte, predajemo se«, i domobrani su odmah na gomile počeli izlaziti iz zgrade i produžavati u stroju prema Štabu brigade. U to vrijeme njihove predaje došla su dva aviona koji su kružili iznad zgrade, a u isto vrijeme neprijatelj u većim snagama počeo da juriša na zgradu, da spriječi evakuaciju plijena. Jedna četa, istog bataljona, koja je bila na osiguranju, otvorila je žestoku vatru na neprijatelja i odbacila ga natrag u Draganiće, a čete koje su evakuirale plijen požurile su sa evakuacijom tako da nije ništa od plijena ostalo. U isto vrijeme neprijatelj[2] od zapadne strane, od sela Zorkovac, nailazio je u streljačkom stroju da dođe u pomoć opkoljenim i odbijenim. Tom prilikom zarobljen je 81 domobran, među kojima su bila dva oficira.

Zaplijenjeno je 7 puškomitraljeza, 4 šmajsera i oko 70 karabina i mnogo ratne spreme, koju nije bilo moguće prebrojati odmah. Zaplijenjena su dva konja sa kolima i priborom.

II proleterski bataljon napadao je neprijatelja kroz sela Goljak, Mrzljak i Darići, i naišao na neprijatelja u selu Darići, na 1 satniju IX novačke bojne, koja je pružila otpor kod crkve u Budrovcima. Tom prilikom zarobljena su 63 domobrana, među kojima su bili jedan oficir i jedan vojni ljekar. Zapli jenjeno je: 4 puškomitraljeza, 50

[2] Iz sastava Devete novačke bojne.

karabina i 1 poljska bolnica i mnogo ostalog ratnog materijala, i 1 šmajser, 12 konja.

I proleterski bataljon sa dvije čete bio je u rezervi kod Štaba brigade i evakuisao plijen i zarobljenike, a sa jednom četom bio je u rezervi kod Operativnog štaba.

Gubici neprijatelja: 1 mrtav i 3 —4 ranjena.

Gubici na našoj strani: III proleterski bataljon 5 lakše ranjenih, II proleterski bataljon ništa ranjenih, I proleterski bataljon jedan lakše ranjen, od kojih će se dostaviti lista ranjenih.

U ovoj akciji naročito se istakao sekretar 1 čete III proleterskog bataljona drug Nikoliš Stevan,[3] koji je uzeo bacač od nišandžije i privukao se uza samu zgradu i bacio dvije bombe iz bacača u sobu.

Akcija nije izvedena po planu. Oba bataljona zakasnili su. III bataljon napravio je grešku što je jednim vodom u nastupanju ispitivao da li se nalazi neprijatelj kod crkve sv. Jurja iako se predpostavljalo da je tamo neprijatelj, a izviđanjem voda neprijatelj je otkrio prisustvo naših snaga. Da je bataljon sa svim snagama nastupao kao što je to i bilo predviđeno u zapovjesti, sigurno bi neprijatelja bili iznenadili. Kad je neprijatelj uspio pobjeći sa groblja i okolnih zgrada gdje su mu se nalazile predstraže, Štab bataljona nije odlučno i brzo pristupio likvidaciji neprijatelja u popovom stanu. Zgrada je bila neutvrđena, bez žice i zazidanih prozora i vrata; veliki prozori kroz koje se moglo uspješno ubacivati bombe i blizina zgrada koje su se mogle upotrijebiti kao jurišni položaj.

II proleterski bataljon bio je prodorniji i brži, ali se je i kod njega osjetio nedostatak u čišćenju i gonjenju neprijatelja u mjestu. Često su se puta borci zadržavali u kućama na sporednijim stvarima, dozvoljavajući da neprijatelj bježi ili se sakriva. Veza između Štaba brigade i III proleterskog bataljona bila je stalna, dok je sa II bataljonom preko noći bila slaba. Veza Štaba brigade sa Operativnim štabom za vrijeme noći slaba, a razlog tome što kuriri ne poznaju puteve. Preko dana veza je bila normalna. Veza sa Cankarjevom brigadom dobra, dok se sa Brigadom Ivana Tomšića nije za vrijeme borbe uopće uspostavila.

U ovoj akciji naši su borci pokazali visoku svijest i disciplinovanost. Za sve vrijeme dok su bili na položajima, iako neprospavane noći i gladni, nije bio ni jedan slučaj negodovanja. Oni su u akciji u pitanju plijena pokazali veliku disciplinovanost i visoku svijest kod podjele plijena. Sve stvari koje su borci uzeli — činjeno je po odobrenju, nije bio ni jedan slučaj samovoljnosti, čak su se i cigarete slale u ratnom plijenu. Moral poslije ovog uspjeha još je čvršći,

[3] Poginuo kod Mrkonjić-grada 1944. god. u borbi protiv Nijemaca, kao politički komesar bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«.

jer u samoj akciji nismo imali mrtvih a niti mnogo ranjenih, uz velik plijen.

U ovoj akciji utrošeno je 1.625 metaka.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara: **Horvatić Mato** v. r.

Komandant: **Bulat Rade** v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 721, reg. br. 31/3

Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 44, str. 142— 147.

86

1943, veljača 12.

Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama izvršenima od 1. do 12. veljače 1943. godine i stanju u odredu

STAB
KALNIČKOG
NAROD.-OSLOBODILACKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
12. veljače 1943

KOMANDANTU' II OPERATIVNE ZONE

1. Stanje neprijatelja na sektoru Kalničkog part, odreda

Od zadnjeg izvještaja, koji je poslan 25 siječnja 1943, stanje na ovom sektoru nije se bitno promjenilo. Na sektoru na kojem naš odred operira za sada se ne nalazi manjih posada nego samo veće posade u većim mjestima. Najmanje posade na ovom sektoru jesu od 100 žandara, legionara ili domobrana, i to su dobro utvrđeni, tako da se bez teškog oružja ne može osvajati. Posade na ovom sektoru su slijedeće: Koprivnica pruga-Križevci, Velika Mučna, Carevdar, pruga Koprivnica-Ludbreg, Varaždinske Toplice, Novi Marof, Ko-

[1] Štab zone tada nije imao komandanta. Ovu dužnost vršio je politički komesar zone Marko Belinić.

privnica pruga-Virovitica, Đurđevac, Kloštar, Virje, Špišić Bukovica i Kapela na sektoru Bilo Gore.

Ovih dana kruže vijesti sa više strana da će neprijatelj praviti ofanzivu na naš sektor.[2] Dobili smo vijest i iz pouzdanih izvora da bi ofanziva započela 13. o. mj.

2. Akcije

1 — II— 1943 Akcija na željezničku stanicu Kunovec-Subotica. Zapaljena stanica, minirane skretnice. Državni kukuruz koji se nalazio u Subotici dijelom podijeljen, dijelom uništen. Razoružana posada u bunkeru na potoku Gliboki kod Subotice. Zarobljeno 10 francuskih trometki sa 250 komada municije i nekoliko šinjela i bluza. Zasjeda na vlak kod Donjara. Akcija nije uspjela zbog toga što je mina eksplodirala mnogo ranije nego je vlak naišao.

3 — I I — 1943 Akcija na željezničku stanicu Cukovec. Akcija u cijelosti uspjela. Zarobljeno 29 domobrana koturaša. Zarobljeno 25 karabina tipa mauzer, 1 pištolj, 3500 komada municije, 1 teški mitraljez, jedan puškomitraljez i jedan prsni mitraljez. U isto vrijeme minirane su skretnice. Porušeno oko 50 bandera na pruzi kao i na cesti. Naša jedinica nije imala gubitaka. Neprijatelj je imao jednoga mrtvoga.

5 — II — 1943 U noći u tri sata pokušao je neprijatelj napasti naše jedinice u Velikom Botinovcu i Malom Pogancu. Neprijatelj je odbijen. Ujutro oko 7 sati neprijatelj je ponovo pod zaštitom magle napao naše položaje. Nakon jednosatne borbe naše su se jedinice povukle zadavši kod toga neprijatelju gubitke. Neprijatelj je imao ukupno 8 mrtvih, od toga 4 Njemca, 3 legionara i jedan žandar. Broj ranjenih nepoznat. Neprijatelj je kod toga napadao sa snagom od oko 1000 ljudi: 400 Njemaca, križevačka legija, domobrani koturaši i sokolovački[3] žandari. Naši gubici iznose 2 mrtva i 3 ranjena. Od tih dva lakše ranjena. Kod toga napada teže nam je ranjen komandir čete.

7 — I I — 1943 Naše snage napale su neprijateljsko žandarsko uporište u Rasinji. Napad nije uspio. Naše snage su imale jednog mrtvog i 3 ranjena. Arhiva u općini zapaljena. Rekvirirano 1800 kuna. Zaplijenjena pisaća mašina i šapirograf. Uništeni telefonski i telegrafski uređaji.

10 — 11—1943 Zasjeda na putu između Prnjavora i Sokolovca. Neprijatelj nije naišao.

[2] Neprijateljska ofenziva na Kalnik počela je 27. veljače. Vidi: Dok. br. 127.
[3] Misli se na žandare iz sela Sokolovca.

11 — 11— 1943 Zasjeda na vlak na pruzi Koprivnica-Križevci. Mina koja je bila postavljena na pruzi prerano je eksplodirala. Ta zasjeda na vlak nije uspjela.

Jedna četa srušila je bandere u duljini od tri kilometra na pruzi Ludbreg-Koprivnica.

3. **Opća situacija u odredu**

Stanje u odredu zadnje vrijeme se mnogo popravilo. Najtežu krizu smo prebrodili a to je: da oružje ne trebamo spremati, nego imamo ljudstva danas više na raspolaganju nego ljudstva.[4] To se vidi iz prvog izvještaja da smo u zadnjih 20 dana porasli od 160 na 350 partizana. Također smo riješili jedno važno pitanje o našim ranjenicima tako da nam ne padaju neprijatelju u ruke.[5] Moral i borbeni duh u odredu nije baš na velikoj visini, pošto je to sve novo ljudstvo a k tome je omladina koja nije nikad sa oružjem radila. Takovi mladi partizani trebali bi proći jedan vojnički i politički kurs barem dvije nedjelje, a na ovom sektoru to nije moguće pošto smo uvijek u pokretu.

4. **Naše perspektive**

Miniranje pruga, skretnica, postavljanje zasjeda, rezanje bandera na prugama i cestama i napadi na manje posade. Zadnje vrijeme osjeća se slabost neprijatelja koja nam daje mogućnost da poboljšamo naš položaj. Ofanziva koja se sprema na naš sektor početi će za koji dan. Mi ćemo nastojati da izađemo iz obruča.

SMRT FAŠIZMI SI OBOO A N A R O I M ' '

Komesar: u. z. **Martin**[6] v. r.

Komandant: **Štrok**[7] v.r.

M. P.[8]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1600, reg. br. 9/3

Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 45, str. 147 — 151.

[4] Vjerojatno greška. Treba stajati: oružja.

[5] Prije je odred svoje ranjenike upućivao u Slavoniju, što je, zbog udaljenosti i nesigurnosti, predstavljalo velike teškoće. Događalo se da su ranjenike ostavljali po selima, gdje su često padali u ruke neprijatelja. Zato je odred pristupio gradnji bolnice na Kalniku. Vidi: Dok. br. 87.

[6] Martin Puštek, kao pročelnik Prosvjetnoga odjela ZAVNOH-a umro sredinom 1944. godine.

[7] Izidor Strok

[8] Okrugli pečat: Štab Kalničkog partizanskog odreda. (u sredini petokraka zvijezda)

87

1943, veljača 13.

Izvještaj Komesarijata Štaba Kalničkoga NOP odreda političkome komesaru Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju u odredu i na području Kalnika

ŠTAB
KALNIČKOG
NAROD. OSLOBODILAČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
Komesarijat

13. veljače 1943

KOMESARU[1] II OPERATIVNE ZONE

Dne 9 —II prispjela je naša patrola iz Žumberka, zajedno s Vašim oficirom za vezu drugom Livadom.[2] Po njoj smo primili svu poštu koju ste nam poslali.

I ovu poštu smo primili s ogromnim zakašnjenjem. Tu patrolu smo mi poslali 22 —XI —1942, a vratila se k nama tek 10 — 1 — 1943. Da bi se to slanje pošte poboljšalo, mi smo u dogovoru s Vašim oficirom za vezu zaključili da Vam šaljemo svakih 8 dana po jednog kurira u civilu. Vojničku patrolu skoro je nemoguće slati, a i njihov put traje suviše dugo.

Druga Livadu informirali smo o stanju na terenu i u odredu. On se je od nas uputio u III Zonu zajedno s našim komesarom' odreda u pratnji jednoga voda.

Opća situacija u odredu

Od 1 — I naš je odred porastao od 150 na 350 drugova. Prosječna starost partizana jest oko jedan mjesec. Starijih drugova vrlo je malo — oni su uglavnom komandni kadar. Od novih drugova 40 ih je mobilizirano s pozivom. Te činjenice jasno govore daje vojno-političko obrazovanje dosta oskudno. Ono je danas takovo da se s njima vrlo teško vrše akcije većeg stila. Mi nastojimo svim silama da

[1] Marko Belinić
[2] Dane Livada
[3] Josip Horvat

taj nedostatak odstranimo stalnim vojnim vježbanjem i održavanjem predavanja. Uspjeh se opaža. Prema tome moralno, borbeno i političko jedinstvo jedinica nije na visini.

Potrebno je još primjetiti da je neprijatelj pokušao sa ubacivanjem špijuna u naš odred. On je imao zadatak da prikupi podatke o našoj snazi, ubije nekog od komandnog osoblja te da se tada povrati u svoju jedinicu, križevačku legiju. To nas ubacivanje uznemirava jer nam je obavještajna služba dosta loša. Mi još uviek nemamo obavještajnog oficira a nema ni izgleda da ga u skoro vrijeme postavimo radi manjka izgrađenog ljudstva. Za danas tu dužnost vrše partijci i politički radnici.

Pitanje zbrinjavanja bolesnih drugova još nam uvijek zadaje dosta muka. Da to pitanje kako tako riješimo uredili smo bolnicu u starim, već jednom od bande provaljenim zemunicama, a istovremeno uređujemo nove.

Rezervne hrane za odred nemamo. U Podravini postoje državni magacini s hranom (Zempro). Tu hranu vrlo je teško pospremiti jer nam neprijatelj nikada neda dovoljno vremena za izgradnju zemunica.

Opća situacija na terenu K.P.O.

Na terenu samog Kalnika osjeća se veći interes za našu borbu. Ljudi dolaze u štab, traže upute za osnivanje NOO-a, sakrivanje hrane, organizaciju kurirske službe, seoske straže itd.

Izgleda da je osnovni razlog tog većeg interesovanja što su Njemci poslije borbe u Botinovcu[4] pokupili sve muškarce i odveli ih u Koprivnicu, te što je neprijatelj počeo s pojačanom pljačkom hrane.

Kako bjelovarski O.K.[5] gotovo i nema političkih radnika na ovom terenu, to naši politkomesari rade na tim pitanjima. Do sada su osnovana dva odbora AFZ-a i dva NOO-a, uređena je kurirska služba i seoske straže.

Uhapšeni su seljaci iz Botinovca pušteni na slobodu, tek je 10 njih ostavljeno kao taoci, koji bi imali biti strijeljani u slučaju ako pušteni seljaci s nama opet uspostave vezu. Seljaci se nisu preplašili te pretnje, oni su shvatili da radi toga ne smije prestati narodna borba i izjasnili se za još odlučniji stav prema neprijatelju.

Kod ovog slučaja značajno je još i to da su ugledni građani Koprivnice, a i sami upravni činovnici nastojali iz petnih sila da ne do-

[4] Vidi: Dok. br. 86.

[5] Okružni komitet KPH Bjelovar

đe do strijeljanja tih ljudi. To jasno govori o sve većem nepovjerenju u dugotrajnost ustaške vlasti.

Isti se simptomi zapažaju i kod domobranskih časnika. Prema vjerodostojnim podacima kod njih je danas glavni predmet razgovora na koju će se stranu prikloniti — partizanima ili HSS-u.

Na ostalom dijelu našeg terena prilike nam nisu poznate jer se zadnjih 10 dana nalazimo na terenu samoga Kalnika.

Naše perspektive

Kao što je već u posljednjem izvještaju napomenuto, neprijatelj ovdje nije skoncentrirao veće snage. Mi tu prednost ipak ne možemo dovoljno iskoristiti jer se neprijatelj temeljito ukopao i povukao u tvrde zgrade. Potrebna je velika umješnost da se ga istjera iz rovova i iz zgrada. Mi još tome u cijelosti nismo dorasli; borbena saživjelost jedinica je premala a štabovi i komandni kadar bez dovoljno iskustva. No ipak u februaru se opaža napredak. Proglasili smo februarsko natjecanje pod parolom: »Hoćemo III bataljon«. Uspjeh možete vidjeti iz izvještaja[6] druga komandanta. Mi za danas možemo pripremati manje akcije, jer nam to diktira vojno-politička spremnost naših partizana i naše naoružanje. Mi međutim pripremamo nekoliko većih akcija a o uspjehu istih čuti ćete u slijedećem izvještaju.

Izgleda da se ovih dana priprema na nas reakcija.[7] Mi je želimo dočekati na Kalniku, no ukoliko će biti prejaka povući ćemo se iz obruča.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar: u. z.
Martin[8] v. r.

Komandant:
Štrok[9] v.r.

M. P.[10]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1600, reg. br. 10/3

Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 48, str. 158— 160.

[6] Vidi: Dok. br. 86.
[7] Neprijateljska ofanziva na Kalnik počela je 27. veljače. Vidi: Dok. br. 127.
[8] Martin Puštek, vidi: Dok. br. 86, bilj. 6.
[9] Izidor Štrok
[10] Okrugli pečat: Štab Kalničkog partizanskog odreda.
(u sredini petokraka zvijezda)

88

1943, veljača 14.
Zagreb

Iz dnevnoga izvještaja Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o diverzijama i akcijama jedinica NOV i PO Hrvatske u Pokuplju i Kalniku 12. i 13. veljače 1943. godine

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 45
(po podacima primljenim 14. II. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovca: 13. II. oko 21 sat između želj. postaje Lazina i Draganići (na pruzi Karlovac — Zagreb) partizani[1] su napali osobni i oklopni vlak koji je uslijed rastavljenih tračnica izkliznuo. Bližih podataka još nema, jer su veze prekinute.

Podr. Pisarovine: 13. II. između Pisarovine i Banskog Kovačevca (13 km j. z. od Pisarovine) partizani[2] su napali našu obhodnju. Od obhodnje 6 je poginulo a 4 zarobljena.

Podr. Kalnika: Prema izvješću II. dom. zbora oko 400 naoružanih partizana[3] krenulo je iz s. V. Poganac (16 km z. od Koprivnice) preko s. Duga Rijeka (19 km z. od Koprivnice) u smjeru Kalnika. . .«

»... ZA TOČNOST:

Pročelnik operat. odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov[5] v. r.

Glavar glavnog stožera
general (Prpić)
Prpić[4] v.r.

M P.[6]«

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AIHRPH. Fond NG. In\ . hr. 33741

[1] Vidi: Dok. br. 148.
[2] Prvi bataljon Kordunaškoga NOP odreda.
[3] Odnosi se na dijelove Kalničkoga NOP odreda.
[4] Ivan Prpić
[5] Fedor Dragojlov
[6] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Glavni stožer domobranstva
Operativni odjel

89

1943, veljača 15.

Pismo terenskoga radnika Kotarskome komitetu KPH Donja Stubica o događajima na terenu, o mobilizaciji, te podacima o prikupljenom oružju na području općina Donja Stubica, Bistra i Orosiavje

Druže Vilko![1] Tcron dne 15 TT ,q4^

Budući da je danas loše vreme i nemoguće za prenašanje štofa to smo odgodili do daljnjeg dok nebu povoljnije vreme za to. Pa prema tome nemojte ni vi slati ljude.

Kod nas imade sledeće novosti: Na Bistri počinili su samoubistvo 2 njemačka oficira i to dne 12. ov. mj. Razlog je što su dobili od kuće pismo da im je sve porušeno. Dne 12. ov. mj. u noći u selo D. Bistra kod Grgeč Mate došla su 2 njemačka časnika i ukrali 4 kom. purana. Isti ih je primjetio, potrčao za njima i oduzeo im purane.

U selo Luki kot. Klanjec došli su neki dan Švabe kod jednog seljaka i podmetnuli mu u žito bombe i municiju. Drugi dan došli su drugi i pretraživali te pronašavši u žitu bombe i municiju oduzeli su mu sve.

U Igrišču uapšena je drugarica od Velija. Ona je uapšena kao taoc za svoga muža jer je on prijavljen. Radi iste prijave uapšeni su još iz sela Slatine 3 muškarca i jedna žena. Sve njih prijavio je jedan kriminalac imenom Šimec Joža koji ih je vidio na jednom širem sastanku u Slatini. Taj Šimec pao je slučajno u ruke bandi te je počeo odavati.

U Igrišču dogodio se neki dan još sledeći slučaj: Na večer zaustavili su na putu jednog seljaka 4 bandita te ga u ime partizana odveli u šumu gdje su ga svukli do gola i objesili. Isti se je nekako spasio i odmah otišao u Pavelićevu vojsku. Krivce još nismo pronašli, ali je istraga u toku.

Podatci o mobilizaciji:

Općina Bistra.....	99 ljudi
Općina D. Stubica.....	6
Općina Oroslavlje.....	8
Ukupno 113	ljudi

Podatci o oružju:

Općina D. Stubica: 2 kom mauzerke sa 60 kom metaka, 8 kom civilnih dvocevki, 1 kom civilne jednocevke, 2 kom levorvera F. N. 9

[1] Mijo Krošelj, politički sekretar KK KPH Donja Stubica.

mm, 2 levorvera 9 mm, 1 kom gaser, 1 levorver 12 mm, 1 levorver 6,35 mm, 2 kom ofenz. i 1 kom defanziv. bombe.

Općina Bistra: 2 kom karabina sa 30 kom metaka, 9 kom civilnih dvocevki, 5 kom gasera, 2 kom štavera, 1 kom levorver crnogorac, 5 kom defanzivnih bombi.

Općina Oroslavlje: 1 kom štever 8 mm, 1 levorver 6,35 mm, 1 gaser, 1 F- N. 9 mm, 3 kom defanz. i 2 kom ofanzivne bombe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Drugarski pozdrav
Mirko[2] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 80/2916

90

1943, veljača 15.
Varaždin

Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Oružničkome zapovjedništvu Zagreb o akcijama partizana na području Ludbrega

ORUŽNIČKO KRILNO ZAPOVJEDNIČTVO
VARAŽDIN
1. oružničke pukovnije
Broj 173/Taj.
U Varaždinu, dne 15. veljače 1943.

Predmet: Pismeno dnevno izvješće, predlaže.-

VRHOVNOM ORUŽNIĆKOM ZAPOVJEDNIĆTVU /J. S./ ZAGREB.
ZAPOVJEDNICTVU 1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE /J. S./ SISAK.
ZAPOVJEDNIĆTVU GRADA ZAGREBA..... ZAGREB
MJESTNOM ZAPOVJEDNICTVU..... VARAŽDIN.
VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE ..... VARAŽDIN.

Temeljem zapovjedi Vrhovnog oružničkog zapovjedničtva /Odjel J. S./ Broj 29/ Taj. od 5. siječnja 1943. toč. 8. predlažem sliedeće dnevno izvješće:

[2] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.

Oružnička postaja Ludbreg javlja.

13. II. u 22. 15 sati, potkraj železničke pruge između sela Čukovec i Bolfan /4 i 6 km. j.-ist. Ludbrega/ primjećena je jedna grupa partizana 300 — 400 ljudi, tamo se zadržavali u najvećoj tišini.- Tj 23.30 sati, jedna grupa neutvrđenog broja odovojila se i otišla u selo Sv. Petar /6 km. istočno Ludbrega/, tamo podjelili prikupljeni višak kukuruza među one seljake, koji su taj kukuruz dali za državu.- Iz Sv. Petra prebacila seje ista grupa u Mali Bukovec /10 km. s. istoč. Ludbrega/, tamo napali poštanski ured i obćinu, iz pošte odnijeli 1.300- Kuna gotovog novca i jedan krugovalnik, a brzoglasnu napravu uništili.- Iz obćine odnijeli 2.800- Kuna gotovog novca.- Od trgovca Kolenza iz Malog Bukovca odnijeli sve cigarete i platili, a od trgovca Milajsa odnijeli 20.000- Kuna gotovog novca i jedan krugovalnik.

14. II. ista grupa partizana u Dugoj Rijeci /8 km. južno Ludbrega/ zaklala je 6 komada blaga.

Zapovjednik, bojnik:
Gustav Kržišnik v. r.

Original, strojopis
Sign., AH, AŽŽZ, kut. 2201, taj. br. 467/1943.

91

1943, veljača 16.
Petrinja

Iz izvještaja Župske redarstvene oblasti Petrinja Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova i ostalim vlastima NDH o partizanskim akcijama od 1. do 14. veljače 1943. godine

»NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U PETRINJI

Broj:Taj. 152/1943. Petrinja, 16. II.1943

Predmet: Izviešće o položaju od
1. do 15. veljače 1943.

1/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Glavnom Ravnateljstvu za javni red i sigurnost
na ruke **g.** Ravnatelja

2./ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Glavnom Ravnateljstvu za javni red i sigurnost Odsjek X.
na ruke g. Ravnatelja
3./ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Općem Zapovjedničtvu redarstvene straže
na ruke g. Zapoviednika
4./ ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE
na ruke g. Zapoviednika
5./ USTAŠKOJ NADZORNOJ SLUŽBI URED I.
na ruke g. Upravitelja
6./ USTAŠKOJ NADZORNOJ SLUŽBI URED II.
na ruke g. Upravitelja
7./ ZAŠTITNOM REDARSTVU
na ruke g. Upravitelja
8./ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - KARLOVAC
na ruke g. Upravitelja
9./ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - NOVA GRADIŠKA
na ruke g. Upravitelja
10./ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - BANJA LUKA
na ruke g. Upravitelja

Prema nalogu Ministarstva Unutarnjih poslova — Ravnateljstva za javni red i sigurnost od 9. XII. 1941. broj Prs. 12585/1941. predlaže se izviešće o položaju za razdoblje od 1. do 15. veljače 1943. kako sliedi:

A./ KOMUNIZAM:

U gore označenom razdoblju na području ove Župske redarstvene oblasti, nije bila zapažena izrazita komunistička promičba, a komunističko partizanska tek u toliko, što su u Lekeniku pronađeni letci komunističkog sadržaja.

U samom gradu Sisku kao i okolici imade dosta pristalica komunizma, koji priželjkuju komunističko uređenje Države, a iz razloga, što u Sisku imade oveći broj tvornica, to se među radništvom širi protudržavna promičba, a isto tako slušaju se radio viesti stranih, nama neprijateljskih stanica Moskve i Londona...«

»... B./ ŽIDOVI:

Na području ove župske redarstvene oblasti imade neznatan broj Zidova, pa se prema tome o njihovom radu i kretanju nije moglo ništa naročito zapaziti.

C./ SRPSTVO SAVEZNO SA ODMETNIĆTVOM:

Četničke akcije na području ove Velike župe ne postoje, već samo partizanske.

Srpski živalj na ovom području jednako je nepouzdan i nepovjerljiv. Sve što je god bilo sposobno za borbu, odmetnulo se u šumu k partizanima, a ostali su starci i nejaka djeca. Svi ti od srca priželjkuju pobjedu komunizma i jedino u toj pobjedi vide za sebe opstanak, osobnu i imovinsku sigurnost.

U izvršavanju svojih zločinačkih diela nalaze gotovo uviek partizani svoj oslon kod Srba-pravoslavaca, koji ih podupiraju svim sredstvima, a napose živežnim namirnicama, kao i u dojavljivanju o stanju i kretanju Hrvatskih oružanih snaga.

Imade bezbroj dokaza, kojima se utvrđuje, da su u napadajima na pojedina mjesta uništene hrvatske kuće, imovina Hrvata, dok je ostala u cielosti pošteđena imovina pravoslavaca.

Prema tome očito je, da se u današnjem partizanskom obliku izvršavanja zločina nad hrvatskim pučanstvom i hrvatskom imovinom krije utopistička-megalomanska misao velikosrpstva i ponovnog oživotvorenja srpske ideje na jugoistoku Europe.

Partizani dali su jačeg otpora hrvatskim legionarima na području obćine Kraljevčani i u okolici kotara Glinskog. Pravoslavni živalj naročito u okolici Gline povukao se je najvećim dielom u pravcu Petrove gore. Jedna grupa prebacila se sa Korduna na ljevu obalu Kupe, na područje kotara Sisak i Pisarovina, a ostale partizanske bande u koliko nisu izginule u borbama, povukle su se prema Bosni.

Prema dobivenim podatcima ostalo je još partizana u Samarici u podzemnim tajnim skrovištima, te kad bi se ovo područje temeljito pretreslo, naišlo bi se još na manje skupine partizana, a i pronašlo bi se po koje skladište municije kao i skladište živežnih namirnica. ..«

».. . Uslijed razorne djelatnosti partizanskih bandi razrušena je na nekim dielovima pruga Caprag-Karlovac, koja se sada opravlja, ali željeznički saobraćaj još nije za sada uspostavljen.

Isto tako privode se kraju radovi na opravku pruge između Kostajnice i Bos. Novog, te se je nadati, da će se kroz tri do četiri dana potpuno uspostaviti saobraćaj na dielu pruge Sunja-Bos. Novi-Banja Luka.

Prema do sada stiglim obaviestima, važni događaji u gore navedenom razdoblju su sliedeći:

31. I. na 1. II. 1943. održali su partizani u selu Stražbenici sjednicu na kojoj je presjedavao jedan partizan iz okoline Siska. . .«

». .. 2. II. na 3. II. 1943. došli su partizani u selo Erd. Tišinu, pet km. sjeverno od Siska, te su odnjeli domobranu Petranović Josipu vojničku odoru, a isto tako ustaši Gec Josipu ustašku odoru i dvije bombe, a potom su otišli u nepoznatom pravcu.

3. II. 1943. došla je veća grupa partizana u kuću legionara Ožvald Stjepana, kojeg su svukli i oduzeli mu odoru. Iz istog sela odveli su Margušić Ivana, kojega su u obližnom polju ubili. O izvršenom činu partizani su se izgubili u pravcu šume Žutice.

4. II. 1943. iz vinograda Prkovac, općine Lekenik udaljio se je nepoznato kuda, vinogradar Špiler Josip sa ženom i sa četvero djece, pokupivši pri odlasku sve bolje stvari, pa se na osnovu toga sumnja, da se pridružio k odmetnicima.

6. II. 1943. vratio se je iz partizanskog zarobljeništva Farkaš Nikola iz sela Markašić, kojeg su odveli partizani 30. I. 1943. prilikom napadaja na selo Farkašić, gdje su zapalili župni dvor i školu, te uz Farkašića odveli sa sobom župnika i narodnog zastupnika Irgolić Antuna, koji je po pričanju Farkašića odveden nekamo preko rieke Kupe na viši sud partizanske komande.

8. II. 1943. došla je jedna postrojba Ustaške pripremne bojne iz Petrinje u sukob sa partizanima, pa je u tom sukobu ranjen jedan ustaša.. .«

». .. 13. II. 1943. odmetnuli su se u partizane Čavić Đuro i Zimonja Milan, obojica iz sela Nebojana, općina Gora.

Istoga dana doveo je seljak Ivan Brkanac iz Boka općina Kaptolska Tišina, seljaku Krajačiću jednog partizana, koji je tražio od Krajačića da mu dade veliko korito, kako bi se prevezao preko Save. Krajačić nije tog korita dao, a partizan se je izgubio u nepoznatom pravcu.

14. II. 1943. odveli su partizani iz sela Hrastelnice šest mladića u starosti između 17 i 19 godina. Broj, jačina, te naoružanje partizana koji su odveli mladiće nije poznata, kao ni pravac kamo su ih odveli.

Istoga dana došli su partizani u Selo Mahovo, pa su seljaku Margeši Juri oduzeli krugovalnik, te ga sobom odnjeli.

15. II. 1943. našli su organi oružničke postaje Lekenika, letke komunističkog sadržaja, na brzoglasnim stupovima na cesti u Lekeniku.

D./ EVENTUALI JE:

Obzirom na gore izloženo, može se reći, da je stanje javne sigurnosti, kao i obća politička situacija na području ove Župske redarstvene oblasti, a s obzirom na akciju čišćenja, koje je provela

hrvatska oružana snaga u savezu sa prijateljskom savezničkom snagom, nešto povoljnija.

Obračun sa partizanima na području ove župe provodio se sustavno i po planu, pa je došlo vrieme kad bi se sve narodne snage morale ujediniti u borbi za konačnu pobjedu.

Mjesta, koja su oslobođena i očišćena po hrvatskoj oružanoj snagi od partizana pokazuju stvarnu sliku njihove strahovlade.

U tim mjestima ubijeno je i zlostavljano nezaštićeno pučanstvo, mahom žene, djeca i starci. Uništena je hrvatska javna i posebnička imovina i stvarana pustoš Duh mržnje protiv hrvatskog naroda očitovao se na svakom koraku i radu partizanskih bandi, koje su htjele u ovom odjelu otvoriti svoja uporišta i zločinačka gnijezda.

Zločinstva, koja su do sada izvršivali neprijatelji hrvatskog naroda na području ove Župske redarstvene oblasti, tolika su i takovog opsega, da su spriečavala izvršivanje mnogih važnijih zadataka na korist cielog naroda kao n. pr. uredne obradbe zemljišta, te razdiobe živežnih namirnica.

U napuštenim krajevima od strane partizana nađena je velika količina živežnih namirnica kao i hrane za stoku, a koja se po izaslanicima ZEMPROA[1] ne može prikupljati tako dugo dok ne bude osiguran pročišćeni teren, a za koje je potrebno imati oveće oružničke posade.. .«

»Zamjenik upravitelja
M. P.[3] Župske red. oblasti
M. P.[4] Lipnjak[2]v.r.«

Original, strojopis
Sign., HAS, Fond Župske redarstvene oblasti Petrinja, taj. br. 152/43.

[1] Državna poslovna središtnjica za zemaljske proizvode
[2] Zvonimir Lipnjak
[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Petrinja
[4] Zaprimni pečat Župske redarstvene oblasti Karlovac, taj. br. 8, od 20. II. 1943. godine

92

1943, veljača 16.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o kretanju partizana po selima kalničkog područja

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU
Broj: V.T. 18/43. Varaždin, dne 16.11. 1943.
Predmet: Izvještaj

1./ GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST N. D. H.
2./ GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJEK X
3./ USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA URED I. ZAGREB
4 / VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN
5./ ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST BJELOVAR

IZVJEŠTAJ

Kotar Ludbreg:

Na području pomenutog kotara nalaze se po selima Kalničkog područja manje skupine partizana — neodređenog broja.

U neposrednoj blizini Ludbrega na području kotara Koprivnica nalazi se u selima Duga Rijeka i Rasinja 500 — 600 partizana, koji mogu svaki čas napraviti prepad na Ludbreg!

Prema dobivenim informacijama — to se mora očekivati a sama posada u Ludbregu je jako oslabljena, te teško da će biti u stanju jedan ovakav napad izdržati.

Poslije napada na Ludbreg kane isti se prebaciti u Zagorje. Prednje se stavlja na znanje sa molbom, da se preduzmu **najžurnije** mjere, da se već jednoć likvidira taj Kalnički odred — **dok nije prekasno!**

Upozoravaju se mjerodavni, da bi u slučaju prodora partizana u Ludbreg bila ne samo ogromna materijalna šteta već u današnjim prilikama — kud i kamo veća moralna šteta — a za protivnika dobit u promičbenom pogledu, te bi time u čitavom Zagorju bio poljuljan autoritet vlasti!

Iz Varaždina ne može se poslati niti jedna vojna jedinica u akciju — tako bar redovito se čuju odgovori od zapovjedničtva mjesta.-

Oružničko krilo — toliko je oslabljeno, da je pravo čudo, što do sada u obće imamo mir u Zagorju.

Molim, da se ovaj izvještaj uzme doslovno do znanja i da se najžurnije poduzmu najenergičnije mjere u cilju uzpostave reda i mira na Kalničkom području, koje je partizansko žarište za čitavo Zagorje i Međimurje.-

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
M. P.[1] Župske redar, oblasti:
Krunoslav Batušić, v. r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut 2201, taj. 476/1943.

93

1943, veljača 17.
Nova Rača

Izvještaj Oružničke postaje Nova Rača Zapovjedništvu Prve oružničke pukovnije Sisak i drugim vlastima NDH o napadu partizana na općinsku zgradu u mjestu Severin

ORUZNIČKA POSTAJA
NOVA RACA
Broj: 473.

Nova-Rača dne 27. veljače 1943.

PREDMET: Partizanske skupine
općinsku zgradu u selu Severin,
upalili, izvješćuje.-

1. Zapovjedničtvu 1. oruž. pukovnije Sisak
2. Oružničkom krilnom zapovjedništvu Bjelovar
3. Župskoj redarstvenoj oblasti Bjelovar
4. Državnom tužiteljstvu Bjelovar
5. Kotarskoj oblasti Bjelovar
6. Zapovjedničtvu I. pjš. divizije za gl. stož. Bjelovar
7. Vodnom oružničkom zapovjedničtvu Bjelovar

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

Dne 21. veljače 1943. godine, u 23.15 sati došla je grupa partizana od oko 40 do 50 u mjesto Severin, tom prilikom uzeli su općinskog blagajnika Zinić Josipa iz stana, da im otvori općinsku blagajnu i vodili ga sa sobom u općinu, blagajnu otvorio nije pošto se je nalazio jedan ključ od kase u općinskog načelnika Tudić Stjepana po kojega partizani nisu išli pošto je dosta udaljen od općine, pitali su blagajnika koliko u kasi imade novaca, on im je kazao oko 10.000 kuna. Nato su partizani počeli oko 1 sat paliti općinu i to najprije na tavanu pismohranu, zatim pošto su predhodno u pisarnicama izvršili pretrese ormara i ladica od astala zapalili su i doljnji dio općinske zgrade koja je do temelja sa svom pismohranom i nameštajom izgorela.

U ladici astala kod općinskog načelnika nalazilo se je 9.190 kuna gotovog novca primljenog za iskaznice i od preduzeća Zempro[1] za žito, za taj novac nije poznato da li je izgorio ili su ga odnesli partizani. Isto tako nije poznato dali su odnesli pisarničkog materijala i općinske štambilje, pošto od općine prilikom ove pljačke i palenja nije bio nitko prisutan.-

U poštarskom uredu pošte Severin, po izjavi upravnika Žuića Petra došli su partizani u 23.15 sati, zalupali na prozore i vrata da otvori našto je on morao otvoriti, potom su ušli unutra 3 muškarca sa uperenim pištoljima u njega i 3 ženske, obučeni u raznim odorama, zatražili od njega državni novac, te uzeli 265.88 kuna gotovog novca, poštarskih maraka u vrednosti 16,10 kuna, zatim su mu naredili da zove poštu Bjelovar, kad je dozvao poštu Bjelovar uzeo je jedan partizan slušalicu i rekao ovde partizanska 17 brigada, daj mi na brzoglas Tabornika Stefanovića, tom prilikom nezna što je odgovorio iz Bjelovara samo zna da je rekao partizan da će i u Bjelovar doći.-

Na oduzeti novac i marke dali su potvrdu sa naslovom »17. partizanska brigada, sa potpisom polit, komesar Varga«.-

Prilikom svog napadaja nisu partizani nikoga zlostavljali, tukli, a niti sobom odveli. Kod napada na poštu nije nitko povređen niti životom stradao, požar je pogašen po vatrogascima iz Severina.-

Prije napadaja partizani su došli iz sela Trnovitice preko Lasovca i St. Rače, a otišli su po svršenome djelu do sela Orovca, općine Severin kotara Bjelovara, Vel. Župe Bilogora, a odatle u nepoznatom pravcu.

Zapovjednik narednik
(Mate Šimundža)
Šimundža, v.r.

Original, strojopis
Sign., HAB, Fond Velika župa Bilogora, E 3— Ic, 48.

[1] Državna poslovna središtnjica za zemaljske proizvode

94

1943, veljača 18.
Zagreb

Transportna lista Sabirnog logora Sisak s imenima, prezimenima i ostalim podacima radnica upućenih na rad u Njemačku

Predajnici[1]

TRANSPORTNA LISTINA
radnica, koje su upućene iz sabirališta u Sisku za firmu I. G. Farben-industrie A. G. Premnitz A. A. Brandenburg a/ Hawal — polaze transportom iz Zagreba, dan 18. veliače 1943.

Ime i prezime Name u. Vorname	God. rod. Geburts-tag	Mjesto st. Kotar Wohnort Bezirk	Bračno stanje verh. o. ledig	Vje-ra Reli-gion	Br. trans, liste Nr=der Lohnt.	Narod-nost Kroate Serbe Slove-ne Deut-sche	Br. putnice i obi. koje ju je izdala — Nr. des Passes u. Aussellungs behörde
1	2	3	4	5	6	7	8
Đapa Zorka	1922.	Međuvođe Bos. Dubica	neud.	prav.	109.352	K.	Zagreb 645/5
Budmir Stana	1918.	Aginci Bos. Dubica	udata		10.9351	K.	Zagreb 645/7
Klaić Mara	1905.	Šljučana Bos. Dubica			109.335	K.	Zagreb 645/69
Uzelac Radosava	1918.	Međuvođe Bos. Dubica			-	K.	Zagreb 645/25
Čirić Anka	1922.	"			109.350	K.	Zagreb 645/6
Trkuljak Draginja	1898.	"			109.336	K.	Zagreb 645/82
Milić Vuka	1915.	Brekinja Bos. Dubica			109.334	K.	Zagreb 645/15
Knežević Rosa	1913.	Čelebinci Bos. Dubica			109.340	K.	Zagreb 645/75
Gujić Desanka	1908.	-	rast.	gkt.	-	K.	Zagreb 645/84
Milatović Mika	1905.	Međuvođe Bos. Dubica	udata	prav.	109.333	K.	Zagreb 645/9
Tomas Stana	1900.	Johova Bos. Dubica	-	-	109.349	K.	Zagreb 645/4
Burazer Stana	1902.	Brekinja Bos. Dubica	udata	prav.	109.348	K.	Zagreb 645/1

[1] Lista koja se predaje uz transport.

1	2	3	4	5	6	7	8
Ručno Darinka	1921.	Mirkovac Bos. Dubica	-	..	109.347	K.	Zagreb 654/
Radojević Petra	1910.	Palančište Priedor	>•	••	109.346	K.	Zagreb 645/
Miljetović Draginja	1907.	Međuvođe Bos. Dubica	..	..	109.380	K.	Zagreb 645/
Babić Sava	1912.	Jelavec Bos. Dubica	-	–		K.	Zagreb 645/

I. G. **Farbenindustrie A.** G. **Premnitz**

Kukavica Draginja	1912.	Mazić Bos. Novi	udata	prav.	109.379	K.	Zagreb 645/45
Filipović Janja	1903.	Dol. Vončevo Bos. Novi	■■		109.378	K	Zagreb 645/46
Graovac Desa	1927.	Slabinja Bos. Dubica	-		109.377	K	Zagreb 645/47
Zec Marija	1896.	Rieka Bos. Dubica	--	,, ----------		K.	Zagreb 645/48
Marković Mika	1897.	Zaginac Bos. Dubica	•>		109.376.	K.	Zagreb 645/30
Borović Vida	1911.	Kalendari Kostajnica	->		109.375	K.	Zagreb 645/67
Stojaković Desanka	1901.	Jofovo Bos. Dubica	•-		109.399	K.	Zagreb 645/41
Stojatović Pava	1916.	Dvorište Bos. Dubica	-		109.388	K.	Zagreb 645/1
Banjac Ljuba	1914.	Brekinja Hrv. Dubica	•>		109.398	K.	Zagreb 645/18
Karan Ilinka	1895.	Slabinja Kostajnica	••		109.397	K.	Zagreb 645/21
Miljatović Stana	1900.	Cevarlije Bos. Dubica	••		109.396	K.	Zagreb 645/16
Gajić Jovanka	1927.	Jaruge Priedor	neud.	prav.	109.395	K.	Zagreb 645/22
Gajić Sava	1900.	Mirkovac Bos. Dubica	udata		109.394	K.	Zagreb 645/36
Kesar Milica	1927.	Kalenderce Novska	neud.		109.393	K.	Zagreb 645/37
Balaban Kosa	1912.	Ajderovac Bos. Dubica	••		109.392	K.	Zagreb 645/37
Rusmir Vida	1904.	Petrinja Kostajnica	udata		109.391	K.	Zagreb 645/39
Kragulj Mileva	1911.	Palančište Priedor	»		109.390	K.	Zagreb 645/1
Burazor Ana	1915.	Meduvede Bos. Dubica	..	,, —		K.	Zagreb 645/19
Dragičević Rosa	1904.	Vlaškovci Bos. Dubica		,, —		K.	Zagreb 645/17

1	2	3	4	5	6	7	8
Stojaković Stana	1926.	Dvorište Bos. Dubica	neud.	,,	-	K	Zagreb 645/20
Pralica Smilja	1927.	••	-	>•	-	K.	Zagreb 645/40
Bogun Sava	1919.	Ametovci Bos. Novi	udata			K.	Zagreb 645/26
		I. G. Farbenindustrie A. G. Premnitz					
Prodanović Mileva	1927.	Grnjosovac Bos. Dubica	neud.	prav.	109.388	K.	Zagreb 645/31
Neževič Milja	1925.	Celebinci Bos. Dubica	-		109.387	K.	Zagreb 645/30
Prodanović Milka	1912.	Grnjosovica Bos. Dubica	udata		109.386	K.	Zagreb 645/32
Prodanović Marica	1894.	Grnjosovac Bos. Dubica	udov.		109.385	K.	Zagreb 645/33
Gajić Rosa	1913.	Mirkovac Bos. Dubica	udata		109.384	K.	Zagreb 645/35
Đenadije Vukosava	1915.	Mirkovac Bos. Dubica	udata	prav.	109.383	K.	Zagreb 645/51
Balaban Stoja	1918.	Ajderovac Bos. Dubica	-		109.382	K.	Zagreb 645/53
Karan Mila	1927.	Slabina B. Kostajnica	neud.		109.381	K.	Zagreb 645/23
Đenić Milinka	1911.	D. Vodićevo Bos. Novi	udata		—	K.	Zagreb 645/29
Trkulja Jovanka	1913.	Međuvede B. Dubica	»		109.375	K.	Zagreb 645/42
Trubarac Pava	1911.	"	••		109.372	K.	Zagreb 645/43
Janjus • Smilja	1909.	Šljučani B. Dubica	,,		109.371	K.	Zagreb 645/70
Milinović Bosa	1904.	Međuvede Bos. Dubica	••		-	K.	Zagreb 645/14
Vilić Milka	1927.	Mrazovci Bos. Dubica	neud.		-	K.	Zagreb 645/34
Pralica Darinka	1925.	Tvorište Bos. Dubica	▪▪		109.370	K.	Zagreb 645/64
Bogun Deva	1893.	Ametovci Bos. Dubica	udov.		109.369	K.	Zagreb 645/66
Trubarac Stoja	1900.	Međuvede Bos. Dubica	-•		109.367	K.	Zagreb 645/61
Bogun Stoja	1927.	Ametovci Bos. Novi	neud.		109.366	K.	Zagreb 645/63
Mađar Draginja	1907.	Gor. Jelovac Priedor	udata		109.365	K.	Zagreb 645/62
Bokan Ana	1915.	Mirkovci Bos. Dubica	,,		109.355	K.	Zagreb 645/58
Stojinić Milka	1918.	Vurdel B. Dubica			109.363	K.	Zagreb 645/61

1	2	3	4 5	6	7	8
Nevajda Mara	1922.	Božić Bos. Dubica	„	109.362	K.	Zagreb 645/57
Marijić Draginja	1920.	Jalovac Bos. Dubica	udata prav.	109.364	K.	Zagreb 645/56
Crnobrnja Stoja	1895.	Komlenac Bos. Dubica	udov.	109.360	K.	Zagreb 645/59
Petić Zorka	1913.	Poljavec Bos. Novi	udata „	109.359	K.	Zagreb 645/55
Lazić Vajka	1898.	Mirkovac Bos. Dubica	>> „	109.358	K.	Zagreb 645/54
Kondić Ana	1912.	Tukućani Bos. Dubica	„ „	109.357	K.	Zagreb 645/52
Miladnović Dušanka	1926.	Balta Priedor	neud. „	109.356	K.	Zagreb 645/13
Kosov Zorka	1918.	Bos. Pretinja Bos. Kostajnica	udata „	109.354	K.	Zagreb 645/11
Karan Ljuba	1905.	„	..	109.345	K.	Zagreb 645/8
Đapa Marija	1893.	Vel. Palančište Priedor	„ „	109.353.	K.	Zagreb 645/24
Vokić Ana	1900.	Vel. Palanćište Priedor	„ „	109.344	K.	Zagreb 645/71
Graovac Milica	1914.	Slabinja Bos. Dubica	„ „	109.343	K.	Zagreb 645/78
Mileusnić Savka	1893.	Ličani Bos. Dubica	„ „	109.342	K.	Zagreb 645/79
Balaban Stoja	1898.	Ajderovac Bos. Dubica	udov. „	109.341	K.	Zagreb 645/47
Graovac Vida	1927.	Slabinja Bos. Dubica	neud. „	-	K.	Zagreb 645/675
Strikar Jovanka	1896.	Komlonac Bos. Dubica	udata	109.338	K.	Zagreb 645/76
Koteran Zorka	1913.	Ajderovci Bos. Dubica		109.339	K.	Zagreb 645/74
Radulović Mileva	1917.	Božić Bos. Dubica		109.337	K.	Zagreb 645/83

Zagreb, 18. II 1943.

Original, strojopis
Sign., Dokument se čuva u Muzeju grada Siska.

1943, veljača 20.

Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o političkom radu i stanju u Odredu i na području Moslavine

ŠTAB
MOSLAVAČKOG
ODREDA
N. O. P. O. H.
dne 20. II. 1943.

IZVJEŠTAJ O POLITIČKOM RADU I STANJU U ODREDU I POZADINI.-

27. XII. 1942. izvršeno je reformiranje našeg Odreda pošto smo poslali 300 vojnika u sastav novoosnovane IV hrvatske divizije.[1] Sa ostatkom snaga od oko 250 ljudi pristupili smo formiranju novog Odreda.

Nakon te reorganizacije novopostavljeni Štab odreda našao se u vrlo teškoj situaciji. Drugovi koji su vršili taj posao postupili su nepravilno, te su sve bolje drugove poslali za diviziju, dok su u Odredu ostali uglavnom mlađi drugovi bez ikakvog iskustva u borbi i neprivikli partizanskom načinu života. Isto tako našli smo se u velikoj neprilici za niži komandni sastav, pošto su svi iskusniji rukovodeći drugovi otišli u diviziju.

Naš položaj u mnogome je olakšao dolazak O. K. Čazma[2] u našu neposrednu blizinu, dok se je ranije zadržavao uglavnom oko Čazme i Ivanić Grada.

Nakon odlaska drugova za diviziju pristupilo se mobilizaciji. Ona nije bila najbolje pripremljena, jer nije bilo mnogo vremena, ali usprkos te činjenice odziv je bio vrlo dobar, te su se gotovo odazvali na sve razaslate pozive. Mobilizacija je provedena u deset sela nastanjenih Srbima, Mađarima i Hrvatima. Većina mobilisanih poslana je za diviziju, dok je samo nekolicina njih ostala u Odredu. Bili smo naime mišljenja da će jedna veća jedinica lakše i

[1] **O formiranju ove divizije vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 10, prim. 9 uz dok. br. 45.**

[2] Okružni komitet KPH Čazma

brže asimilirati te nove neiskusne drugove i stvoriti od njih dobre borce, nego jedna mala jedinica kao što je naš Odred.

U posljednje vrijeme pristižu u naše redove Hrvati iz okolnih krajeva u većim grupama od 15 — 20 ljudi, tako da se osjeća vidno poboljšanje u tom pogledu. Sve su to uglavnom radnici dok je seljački elemenat i dalje prilično pasivan. Većina njih je dobila pozive za domobranstvo, ali radije stupaju u naše redove.

K nama je prebjeglo i nekoliko vojnika i jedan zastavnik (pojedinačno, ne znajući jedan za drugoga) iz okolnih posada koje se nalaze u sastavu I gorskog zdruga, najelitnije Pavelićeve jedinice. U našim redovima pokazali su se kao odlični borci. Ovi su sasvim neobaviješteni o položaju u zemlji i svijetu, te opravdano vjerujemo da bi ovakvi slučajevi bili češći kad bi uspjeli da među njih proturimo naše radio-izvještaje ili letke. Mi ćemo poduzeti sve da to i postignemo.

Sto se tiče rada u samom Odredu, glavnu pažnju smo posvetili pridizanju kadrova, jer smo oskudijevali u komandirima, komesarima, polit, delegatima i vodnicima, dok se je Odred brzim tempom povećavao usprkos toga što smo blizu 500 drugova poslali za diviziju osim 300 ljudi koje smo dali pri samom osnutku divizije. Danas upravo formiramo drugi bataljon (do danas je bio samo jedan bataljon), te smo uspjeli u tome da imamo dobar komandni sastav za novoformirane čete.

Veliki nedostatak nam je u tome, što nemamo mogućnosti akcije, jer je neprijatelj utvrđen u jačim garnizonima a naše snage nisu dovoljne da ih napadnemo. A baš u akcijama čeliče se partizani, povećava se borbenost i disciplina, a isto tako tu se jedino mogu uočiti drugovi koji su sposobni da rukovode jedinicom.

Unutar samog Odreda ne može se primjetiti nikakove četničke tendence a isto tako ni rovarenje bilo kakve druge organizacije ili grupe. Ne osjeća se nikakva razlika između Hrvata i Srba, te smo u stvaranju borbenog jedinstva tih dvaju naroda potpuno uspjeli.

Drugarstvo i disciplina u pojedinim jedinicama nije na dovoljnoj visini, a razlog je u tome što je većina drugova vrlo kratko vrijeme u našim redovima; ali svi preduvjeti za poboljšanje toga stanja postoje i to će se u najskorije vrijeme i popraviti.

U naše redove pristupila su i tri omladinca koji su kao domobrani bili na kursu u Njemačkoj, a pripadali su onim jedinicama[3] koje sada vrše ofanzivu[4] na [naš] oslobođeni teritorij. Oni tvrde da u tim jedinicama ima vrlo malen broj germanofila i ustaša, ali da je

[3] Riječ je o 369. legionarskoj diviziji.

[4] Odnosi se na tzv. Četvrtu neprijateljsku ofenzivu.

veliki teror i strogi nadzor komandnog osoblja koji su svi od reda Nijemci. Isto tako prebjegao je k nama i jedan »legionar« koji je prisilno bio odaslan na Istočni front.

Na našem teritoriju su javno mnijenje i simpatije naroda na našoj strani. Mi smo uspijeli upoznati narod na čitavom našem teritoriju sa ciljevima naše borbe. Danas postoji samo mali broj sela oko Bjelovara kroz koja nisu prošli partizani.

Srpska sela sa nešto Hrvata i Mađara masovno učestvuju u aktivnoj borbi, dok se u hrvatskim selima, naročito u onim gdje je nekada bila jaka HSS, još uvijek osjeća djelovanje reakcionarne politike te stranke, tj. pasivnost. Simpatije jesu na našoj strani, ali se ipak ostaje kod kuće ili se odlazi u domobrane, jer to je ipak »sigurnije«. Razlog je ovoj pasivnosti i nepovjerljivosti u tome, što nije bilo jačih partizanskih formacija na ovom terenu, a bez snažne vojske neće se ni moći provesti mobilizacija hrvatskih masa u ovim krajevima. Naskoro očekujemo posjetu nekih djelova IV hrvatske divizije[5], pa vjerujemo da će i to rapidnim korakom poći naprijed.

Pred nekih mjesec dana otkrili smo u jednom selu koje je još pod nadzorom neprijatelja zametak četničke organizacije. Sva trojica bandita su uhvaćena i javno pred narodom strijeljana. To su sve bili bivši državni ili općinski činovnici koji su primali penziju i od ustaške vlasti. Kolovođa Đuro Košić bivši žandarmerijski narednik, boravio je neko vrijeme u Rakovici u Lici i odande donio zamisao o osnutku četničke organizacije. Međutim organizaciju nisu uspjeli stvoriti, nego su se ograničili da odbijaju narod od partizana i šire vijesti o dolasku četničkih brigada i engleskih trupa koje će partizane uništiti. Ipak svoj gnjusni posao nisu uspjeli razgranati i njihov rad nije ostavio nikakvih ozbiljnijih i štetnih posljedica.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komandant: Janić Vjekoslav v. r. M P.[6] Polit, komesar: Kezele Slavko v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1471, reg. br. 4/1

Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 66, str. 207 — 209.

[5] Dijelovi ove divizije tada nisu išli u Moslavinu.
[6] Okrugli pečat: Štab Moslavačkog NOP odreda (u sredini petokraka zvijezda)

96

1943, veljača 20.

Naredba Komande Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske i Prve operativne zone NOV i PO Dolenjske o organiziranju zajedničke sanitetske službe, osnivanju i imenovanju uprave zajedničke vojno-partizanske bolnice

NAREDBA BR. 1.
Komandanta II. Operativne Zone Hrvatske i I. Operativne Zone Dolenjske od 20. II. 1943. godine.

I. Budući da Brigade II. Operativne Zone Hrvatske i Brigade I. Operativne Zone Dolenjske, vrše već dulje vremena zajedničke akcije na sektoru Žumberka i teritorija Slovenije, a u cilju što uspješnijeg organizovanja sanitetske službe na teritoriju obiju Zona, odlučeno je da se organizuje privremeno zajednički sanitet obiju Zona, dok te specijalne prilike ovog terena zahtevaju. U tu svrhu se privremeno osniva Vojno-partizanska bolnica II. Operativne Zone Hrvatske i I. Operativne Zone Dolenjske, pa se za tu bolnicu imenuje sljedeća uprava:

1. Za upravnika te bolnice imenuje se drug Dr. Luka[1]), dosadašnji referent saniteta Udarne Brigade »Ivana Cankarja«, za zamj. drug J. Milunić.[2]
2. Za komesara te bolnice imenuje se drug Ante Novak.
3. Za zamjenika komesara bolnice imenuje se drug Viktor Koričan.
4. Za glavnog intendanta bolnice imenuje se drug ing. Zeljko Gumhalter.
5. Gore imenovana uprava imenovat će uprave pojedinih odjeljenja bolnice.
6. Ova naredba stupa odmah na snagu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Komandanta I. Del. Oper. Zone:[4]
Komesar I. Del. Oper. Zone:[5]

Komesar i v. d. komandanta II- Oper. Zone Hrvatske[3].

M. P.

[1] Dr Franc Novak — »Luka«
[2] Dr Josip Milunić
[3] Marko Belinić
[4] Dr Jože Brilej
[5] Milovan Saranović

Na znanje:

Glavnom štabu Narodno-oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda Hrvatske.
Glavno poveljstvu Narodno-oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda Slovenije.
Štabu XIII. Udarne Proleterske Brigade »Rade Končar«.
Komandi Zumberačkog područja.
Štabu Udarne Brigade »Ivana Cankarja«.
Štabu Udarne Brigade »Matije Gupca«.

Original, strojopis

Zbornik dokumenata i podataka sanitetske službe u Narodnooslobodilačkom ratu jugoslovenskih naroda, knjiga 5, Beograd 1967., dok. br. 88, str. 362 — 263

97

1943, veljača 20.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o situaciji u kotarevima Zlatar i Ludbreg sa spiskom osoba koje su u Varaždinu uhapšene »radi komunizma«

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU

Broj: V. T. 19/43. Varaždin, dne 20. II.1943.
Predmet: Izvještaj

1./ GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST N. D. H.
2.1 GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJEK X.
3./ USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA URED I.
4./ OBĆE ZAPOVJEDNIČTVO REDARSTVENE STRAŽE ZGB
5 / VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN
6./ ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST BJELOVAR

IZVJEŠTAJ

Kotar Zlatar:

Na području kotara u više općina nađeni su letci komunističkog sadržaja. Letci su namjenjeni »Narodu Hrvatskog Zagorja«.[1] — Letke su razbacali tako zvani »terenci« partizani koji se kreću po Zagorju.-

Kotar Ludbreg:

Prema pouzdanim obavjestima partizani teroriziraju koloniste na području Kalnika, čiji se sinovi nisu odazvali njihovoj mobilizaciji — taj narod je bez zaštite vlasti prepušten sam sebi i izložen milosti partizana — moli se poraditi na tome, da se to područje već jednoć temeljito očisti. — Dne 18. II. zarobljena su 2 njemačka častnika, nalaze se također na području Kalnika.

Grad Varaždin:

Kod ove oblasti u zatvoru radi komunizma nalaze se sliedeće osobe:

1./	Fabota Marijan	Varaždin
2./	Ferek Ivan	Lepoglava
3./	Nemeti Josip	Varaždin
4./	Pavešić Ivan	
5./	Košić Tomo	
6./	Herceg Vera	
7./	Kociper Zvonko	
8./	Rumiha Sanda	
9./	Pavlinić Ladislav	
10./	Fric Eduard	
11./	Bednarek Robert	
12./	Došen Branko.	
13./	Hadžić Ivan	
14./	Hadžić Antun	
15./	Lampi Josip	
16./	Boltižar Lavoslav	
17./	Mihalinec Branko	
18./	Belas Milan	
19./	Bauman Ratimir	
20./	Kričevcov Josip	
21./	Petrina Branko	
22./	Branilović Mijo	

[1] **Vidi: Dok. br. 115.**

23./	Ivančić Ivan	Varaždin
24./	Vitez Ljudevit	”
25./	Koletić Mirko	”
26./	Došek Josip	”
27./	Domitar Josip	Zagreb
28./	Jagetić Branko	Ivanec
29./	Štefuljak Rudolf	Lepoglava
30./	Buder Ivan	”
31./	Tomašek Andrija	Varaždin
32./	Herceg Emil	”
33./	Šipek Milan	Ivanec
34./	Rihtar Ferdo	”
35./	Miklaušić Budimir	”
36./	Kontak Ivan	Varaždin
37./	Rožić Milan	”
38./	Fuchs Marta	Lepoglava

Istraga se nastavlja — među uhićenima je i Rumiha Sanda, koja je bila u grupi koturaša,[2] koji su dne 4. ov. mj. ubili dom. vodnika Ećimovića na Ludbreškoj mitnici.

Jučer dne 19. II. određena je bila racija na koturaše, tom zgodom zaplienjeno je 136 bicikla, radi raznih neispravnosti i jer nisu bili registrirani.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
M.P.[3] Župske redar, oblasti:
Krunoslav Batušić v.r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2201, taj. 510/1943.

[2] Biciklista

[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

98

1943, veljača 21.
Zagreb

Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Štabu Druge operativne zone MOV i PO Hrvatske o hapšenju Ive Marinkovića, rukovodioca Povjerenstva, te o prilikama u Zagrebu

Dragi d r u g o v i

Primili smo Vaše zadnje pismo od 6. Il^ao i ono prije toga čijega se datuma momentano ne možemo sjetiti, kao i Andrijino[1] pismo.

Odgovorili vam nismo, jer smo pretrpani poslom pošto su nam usljed velikih hapšenja ovdje popadali mnogi drugovi. Pao je i drug Slavko.[2] Izdao ga je naš bivši poštar za Geš[3] iz Sv. Klare.[4] Zato spriječite preko Pokupskoga VK[5] svako slanje ma kakve pošte na sestru toga tipa koja je poslije primala poštu tj. poslije njegova odlaska u partizane gdje je i uhapšen.

Pitate o prilikama ovdje. One su vrlo teške. Teror iz dana u dan postaje gori. Hapšenja su svakodnevna i masovna. Racije takođe. Citavi blokovi ulica bivaju posjednuti od policije, legitimiše se i hapsi i to po danu, a vrše se često i noćne blokade. Imamo obavještenja da će vršiti blokadu po uzoru na Sofiju t.j. blokirati cijeli grad. Nekidan su u ll^h do podne upali u tramvaj na Ilici i pretresli svima tašne i pakete. Ukoliko više gube u toliko će biti gori teror. Toga smo svjesni. Najgore nam je za stanove. Nema se gdje raditi ni stanovati, jer su mnogi stanovi provaljeni ili ugroženi. Do sada hapšeni drugovi se dosta dobro drže.

Izvršit ćemo agitaciju za odlazak u vašu prolet. brigadu »Rade Končar«. To je dobro, jer ljudi rade idu kad znaju čak i jedinicu, a pogotovo, ako je ta jedinica popularna. Ali nije kod nas ovdje u Zagrebu stvar u tome da ljudi neće da idu. Naprotiv radnici hoće u partizane, nego je pitanje otpremanja naše najbolnije pitanje. Dosada su svi kanali koje su organizovali naši OK-i slabo funkcionirali, tako slabo da nikada nismo mogli otpremiti onoliko ljudi koliko se javilo za partizane. Zato ponovo skrećemo pažnju vama, drugovi,

[1] Andrija Hebrang
[2] 111 Ivo Marinković
[3] Glavni štab NOV i PO Hrvatske
[4] Vidi: Dok. br. 79.
[5] Vojni kanal

da pošto ste u blizini OK Pokuplja pomognete drugovima u organiziranju kanala, ne samo onih za otpremu ljudi u partizane, nego i svih ostalih, jer pitanje veza jeste jedno od najvažnijih pitanja naše organizacije. Nema li veza čitava organizacija labavi i počinje se raspadati, jer ne može biti rukovođena iz jednoga centra. To naglašavamo, jer nam se čini da nije učinjeno onoliko koliko je trebalo na našim uzajamnim vezama.

Drug Si. je pao, a ne znamo da li je imao sa vama ugovornu šifru, ali nam se čini da jeste. Ako je to ona koju mi mislimo onda nam na ključ »Žumberački« javite koji ste ključ sa njima uredili. Važnije stvari sve moramo šifrirati, jer najnovije iskustvo je pokazalo da je jedan od najodgovornijih kurira postao izdajica, a možda je i ranije bio provokator.

Otsada kad nam pišete adresa će biti: P.H. Ćaće.[6] Tako na koverti, a i u pismu ne spominjite nigdje puni naš naslov.

Mi nemamo veze sa Gešom i sa Hrv. Ćaćom, pa ćemo preko vas poslati neke stvari za njih, jer se nadamo da ćete vi svakako prije nas doći s njima u vezu. Javite nam odmah čim dođete u vezu sa njima.

Šaljemo vam poštu od Kalničkog odreda koju smo dobili za vas. Kao što vidite mi s njima imamo vezu, kao i sa Moslavinom, a preko nas možete dobiti vezu i sa Slavonijom. Tako što imate za Kalnik, Moslavinu ili Slavoniju sve možete slati preko nas.

Obradovala nas je vaša najnovija aktivnost o kojoj smo čuli preko putnika, ali detaljnije smo saznali tek iz ovoga vašega pisma. Podatke o neprijatelju slaćemo vam koliko god dođemo do njih, a sad nam je teško, jer primamo udarac za udarcem i najbolji nam drugovi padaju.

Od drugova smo dobili slijedeća obavještenja koja bi vas mogla interesirati:

»Sjevero-istočno od Zumberka, Samobor, Sv. Nedjelja na liniji Zdenčina posadni garnizoni defanzivnog karaktera. U Zagrebu postoji jedna nazovi divizija Njemaca koji uopće nisu sposobni da stupe u borbu. To oni drže kao trupe pozadine, jer su regrutovani od raznih godišta. Za Karlovac i Gorski Kotar nemamo podataka. U kratkom vremenu će biti ispitana situacija te će se dostaviti. Za sada ne postoji nikakav pokret protivnika u tome pravcu.«

Drug. pozdrav

21/11-1943. Pele(Z)[7]v.r.

* Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu

[7] Lepa Perović Zina

P.S. Drugovi, molimo Vas da pronađete druga Miku,[8] omladinca koji je radio kao part, instruktor u velikogoričkom kotaru, te da ga pošaljete sekretaruOK-Zagreb[9]gdje treba da primi po odluci partije drugu dužnost. Drugovi tvrde da ga zna drug Marko,[10] pa neka on to svrši.

Potvrdite nam prijem ovoga pisma kao i budućih naših pisama da možemo kontrolisati kako funkcioniše veza. Naknadno smo konstatovali da vam je drug SI." odgovorio na vaše predzadnje pismo, samo prilično kratko.

Z. v.r.

Original, rukopis
Sign., AIH RPH, KP-19/855

99

1943, veljača 21.

Obavijest Centralnoga komiteta KP Hrvatske Okružnome komitetu KPH Pokuplje o upućivanju Stipe Ugarkovića koji će pomoći u radu Okružnoga komiteta

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
Dne 21. II. 1943.

OKRUŽNOM KOMITETU ZA POKUPLJE

Dragi drugovi,

ovih smo vam dana uputili druga Stipu[1] kao pomoć O.K.-u. Da ne bi bilo zabune napominjemo da drug Stipe ima prava sudjelovanja na sjednicama O.K. koga će pomagati svojim savjetima i prijedlozima. On isto tako ima pravo da obilazi sve partijske i vanpartijske organizacije i rukovodstva kako bi se upoznao s načinom njihovog rada i eventualnim nedostacima i pogreškama. U pismu koje će Vam on donijeti, upozorili smo vas na neke njegove slabosti

[8] Mika Špiljak
[9] Pavao Lončar
[10] Marko Belinić
' Stipe Ugarković

koje je ranije ispoljavao. Mi smo u svemu tome prije njegovog odlaska s njime razgovarali, i on nam je obećao da će izbjegavati svake sukobe i trzavice, te da će dati sve od sebe. Nastojte i vi sa svoje strane da ne dajete nikakvog povoda za stvaranje zategnutih odnosa ili trzavica. Osnovno načelo koje treba da vas rukovodi treba da bude drugarska i kolektivna saradnja.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav
Andrija[2] v.r.

M P.[3]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/47

100

1943, veljača 21.

Naređenje Štaba Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske pripadajućim jedinicama za napad na neprijateljsko uporište u Garešnici

K-I.[1] NOVH
Broj 244, dne 21 II 1943. 23.50h

Naređenje za napad na neprijateljsko uporište Garešnicu.

ŠTABU K-2 K-3, K-4, M.O. i M.Č.[2]

Dolaskom u Hrvatsku[3] pred nas se postavlja i vrlo važan politički zadatak: uliti povjerenje hrvatskom narodu ovoga kraja u moć Narodno-oslobodilačke Vojske, jer to je jedina mogućnost da ga se podigne na oružanu borbu. Najuspješnija mobilizacija hrvatskog

[2] Andrija Hebrang

[3] Okrugli pečat: Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske (u sredini petokraka zvijezda)

[1] Iz konspirativnih razloga, Stab Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske izdao je 8. veljače 1943. god. naređenje da se za Štab divizije i štabove brigada uvode slijedeći nazivi: Štab divizije: K-l, Štab Dvanaeste NOU brigade: K-2, Štab Šesnaeste NO brigade: K-3 i Štab Sedamnaeste NO brigade: K-4.

[2] Moslavačkome odredu i mitraljeskoj četi.

[3] Misli se na područje zapadno od rijeke Ilove.

naroda ovoga kraja izvela bi se likvidacijom neprijateljskog uporišta Garešnice. Hrvati ovoga kraja izjavljuju: »Oslobodite Garešnicu, pa nas sve pozovite u vojsku i mi ćemo doći!«

Još uvijek traje neprijateljska ofanziva[4] na naš oslobođeni teritorij, pa prema tome moramo pristupiti sa još više odgovornosti izvršavanju naredbe druga Tita od 12. II 1943,[5]

Uzevši u obzir gornje činjenice, Štab ove divizije donio je odluku da likvidira neprijateljsko uporište Garešnicu.

Prema do sada prikupljenim podacima snage neprijateljske u tom uporištu su slijedeće: 126 domobrana gorskog zdruga, 60 ustaša i oko 10-15 žandara.[6] Naoružanje im je: 1 teški i 4 laka minobacača, 3 teška mitraljeza i 20 puškomitraljeza, ostalo karabini.

U cilju likvidacije tog uporišta Štab IV divizije Narodno Oslobodilačke Vojske Hrvatske

NAREĐUJE
(sekcija Bjelovar 1 : 100.000)

1. — XII brigadi

a) bataljon a[7] (IV) pojačan 1 teškim mitraljezom treba da likvidira uporište broj 7[8]. Taj bataljon nastupa cestom Malo Vukovje — Garešnica zaobilazi mlin i udara s jugozapadne strane k tom uporištu. Jednim svojim dijelom treba odmah da zaposjednu zgrade sjeverno od željezničke stanice, da spriječi bandi da ih ona iz željezničke stanice ne zaposjeđne, a s druge strane da spriječi bandi iz uporišta br. 3[9] da ovima u želj. stanici pođe tim putem u pomoć.

Taj bataljon treba da drži vezu sa bataljonom b[10] (II) iste brigade koji likvidira uporište broj 1" i s bataljonom a[12] Moslavačkog odreda koji likvidira uporište 3,44[13] i 5,[14] te s bataljonom b[15] Moslavačkog odreda koji postavlja streljački stroj duž pruge.

b) bataljon b (II) pojačan sa 1 teškim mitraljezom treba da likvidira uporište br. 1 i 2.[16] Nastupa jednom kolonom sa zapadne

[4] Riječ je o tzv. Četvrtoj neprijateljskoj ofenzivi.

[5] Odnosi se na zapovijest Josipa Broza Tita, vrhovnoga komandanta NOV i PO Jugoslavije od 7. veljače 1943. godine.

[6] Garnizon u Garešnici sačinjavale su slijedeće neprijateljske jedinice: Prvi sat Treće bojne Prvoga gorskog zdruga, mjesne ustaše i žandari.

[7] Četvrti bataljon. «

[8] Željezničku stanicu.

», i3 IM Redakcija nije mogla utvrditi koji su to objekti.

[10] Drugi bataljon

" [1,6] Građansku školu i žandarmerijsku stanicu

[12] Prvi bataljon.

[15] Drugi bataljon.

strane kote 156, putem kroz ciglanu, sjeverno od sajmišta te se razdvaja dalje na dva dijela. Jedan dio pristupa likvidaciji uporišta broj 2, a drugi dio opkoljava uporište br. 1 sa sjeverne i zapadne strane. Druga kolona tog bataljona dolazi k zgradi cestom Vukovje —Garešnica, te prešavši potok Garešnicu napada uporište s južne i istočne strane.

c) bataljon c[17] (I) pojačan 1 teškim mitraljezom postavlja zasjedu na cesti Garešnica —Uljanik u šumi sjeverno od ribogojilišta, uz nasip duž potoka Toplice u obliku slova L.

Ta zasjeda pored svog glavnog zadatka da spriječi i uništi bandu ako pođe s te strane šume Garešnice u pomoć Garešnici, treba da jednom jačom patrolom uništi i poštansku i općinsku arhivu u Uljaniku, te da poruši mostove na toj cesti i tt instalacije u tom mjestu. Na cestu navaljati drveća.

Vezu hvata i drži sa snagama XVII brigade u Kajgani i sa bataljonom b) XII brigade u M. Vukovju, i napokon s bataljonom a) XII brigade.

d) bataljon d[18] (III) pojačan sa 2 teška mitraljeza postavlja zasjedu na cesti Garešnica —Gojilo na južnom dijelu M. Vukovja sa zadatkom da ruši tu cestu i mostove na njoj i da spriječi i uništi bandu, ako pođe u pomoć Garešnici iz Gojila.

Drži vrsto vezu sa bataljonom b)[19] XVI brigade da zajednički vještim manevrom ispuni svoj zadatak. Isto tako treba da održava vezu sa bataljonom c) XII brigade i s bataljonom a) iste brigade.

2. XVI brigadi

a) Bataljon a)[20] pojačan 1 teškim mitraljezom treba da likvidira neprijateljsko uporište broj 8[21]. Nastupa sa sjeverne strane cestom Bjelovar —Garešnica.

Vezu hvata i održava sa bataljonom a) Moslavačkog odreda koji likvidira uporišta br. 3, 4 i 5. Isto tako treba da drži vezu s bataljonom c)[22] XVII brigade u Zdenčacu.

b) bataljon b. postavlja zasjedu pojačanu jednim teškim mitraljezom na putu Garešnica —V. Vukovje prema Gojilu sa zadatkom da u vezi s bataljonom d) XII brigade spriječi i uništi svaku pomoć

[17] Prvi bataljon
'* Treći bataljon
[19] Treći bataljon
[20] Drugi bataljon
[21] Ustaški tabor.
[22] Prvi bataljon

Garešnici s te strane. Držati najčvršću vezu s bataljonom d) XII brigade-c) bataljon c.[23] ostaje u divizijskoj rezervi.

3. XVII brigadi

a) jedna četa bataljona a)[24] postavlja zasjedu na razvaljenoj cesti Garešnica — Bjelovar u šumi Rastovac i na putu iz Malog Pašijana prema toj cesti sa zadatkom da spriječi eventualni dolazak neprijatelja sa te strane. Drži vezu sa bataljonom b) iz te brigade u Trupinskom Gaju kao i iz bataljona c) iste brigade u Zdenčacu. Ostatak toga bataljona postavlja zasjedu na istočnoj strani Kajgane na putu koji spaja Vel. Zdence sa južnim dijelom Garešnice preko Klokočevca, Tomašice i Kajgane. Drži vezu s bataljonom, c. u Zdenčacu i sa bataljonom c) XII brigade.

b) bataljon b)[25] pojačan 1 teškim mitraljezom postavlja zasjedu na želj. pruzi Garešnica —Vel. Pisanica prema želj. stanici Hercegovac sa zadatkom da spriječi pomoć Garešnici s te strane. Da ruši prugu i tt veze, da navalja na njih drveće i da zapali želj. stanicu Hercegovac u kojem prema podacima nema posade.

Osigurati se sa istočne strane od sela Hercegovac.

Drži vezu s bataljonom c. u Zdenčacu i bataljonom a. XVII brigade u Pašijanu.

c) bataljon c. pojačan s 1 teškim mitraljezom postavlja zasjedu sjeverno od Zdenčaca na cesti Hercegovac —Garešnica sa zadatkom da spriječi i uništi bandu ako s te strane pođe u pomoć Garešnici. Ruši cestu i mostove na njoj. Osim toga taj bataljon će pročistiti eventualne banditske straže u Brestovu. Drži vezu s bataljonom b. iste brigade i sa snagama a. bataljona u selu Kajgani, te napokon s bataljonom b) Moslavačkog odreda i bataljonom a. XVI brigade.

4. Moslavačkom odredu

a) Bataljon a. likvidira uporište 3, 4 i 5 — 35 domobrana. Taj bataljon nastupa sa sjeverne strane prostorom između želj. pruge i ceste istočno od sela Garešnice, te izlazi na cestu u samoj Garešnici sjeverno od kotara i pristupa likvidaciji na planu naznačenih objekata. Vezu treba da drži s bataljonom XVI brigade bataljon b) Moslavačkog odreda, a sa bataljonom a) XII brigade.

[21] Prvi bataljon
[24] Drugi bataljon
[25] Treći bataljon.

b) Bataljon b. postavlja streljački stroj duž pruge Garešnica — Hercegovac od mjesta gdje ta pruga presijeca cestu Garešnica —Uljanik do mjesta gdje pruga presjeca cestu Garešnica — Zdenčac. Ospbito jake patrole postavit će na tim presjecima. Zadatak toga bataljona jeste da hvata eventualne bjegunce iz Garešnice i da ruši prugu i tt veze na naznačenom sektoru. Vezu drži s bataljonom a) Moslavačkog odreda, s bataljonima XII brigade, bataljonom c. XVII brigade, te napokon sa snagama XVII brigade u Kajgani.

5. Mitraljeskoj četi:

a) 5 mitraljeskih odelenja dodijelili XII brigadi;
b) Dva mitraljeska odelenja dodijeliti XVI brigadi;
c) Dva mitraljeska odelenja dodijeliti XVII brigadi;
Ovu raspodjelu učiniti tokom 22. II 1943. do podne.

U bataljone koji sutra idu na zasjede prema V. Zdencima i Gojilu treba da štabovi brigada dodijeljena im mitraljeska odelenja upute uz potrebnu pratnju i vodiče naknadno, tj. kad se ti bataljoni vrate na svoje mjesto u zasjedu, predviđeno za vrijeme same akcije.

6. Vod za vezu bit će uz K.l gdje će na licu mjesta dobiti usmeno zadatak.

7. Štab K.l nalazit će se svojom rezervom na ciglani na putu iz Kapelice za Garešnicu.

Štab K.2 sa svojom rezervom nalazit će se u Ciglenici na cesti Garešnica — M a l o Vukovje.

Štab K.3 nalazit će se sa svojom rezervom u prvim kućama Dišnika na putu iz Dišnika za Garešnicu kod slovo c Rastova.

Štab K.4 nalazit će se u Vel. Pašijanu u najjužnijim kućama.

Štab M.O nalazit će se u najzapadnijim kućama Kajgane na mjestu gdje je potok Kajgana presjeca put iz Kajgane u Garešnicu.

Komanda mitraljeske čete nalazite će se uz K.2.

8. Veza između svih štabova održaće se kuririma. S kurirom treba radi sigurnosti uvjek poslati po jednoga ili dva druga.

Štabovi brigada i M.O. slat će redovne izvještaje. Treba ih slati i u izvanrednim okolnostima bez obzira na vrijeme.

Jedan Štab šalje uvijek izvještaje štabu divizije preko sebi najbližeg štaba.

Na izvještajima hitne naravi naznačiti na omotu »hitno« i slati ih po mogućnosti preko kurira na konju.

9. Centar za evakuaciju ranjenika bit će u Popovcu.

Svaka brigada organiziraće svoje brigadno previjalište i to XII brigada: u Kapelici. Tu će istodobno biti previjalište za ranjenike Moslavačkog odreda.

XVI i XVII brigada organiziraće previjalište u Dišniku. Ali ranjenike uvijek treba otpremiti u najbliže previjalište.

10. Centar za evakuaciju plijena biće u Popovcu. Evakuaciju plijena organiziraće intendant divizije uz pomoć intendanata brigade. Intendant divizije treba da stalno drži vezu s bilo kojim štabom brigade ili s Kl da bi mogao na vreme izvući plijen.

11. Centar za evakuaciju ranjenika biće Kostanjevac.

12. Početak napada biće 22. II 1943. u 21 čas.

13. Znaci za raspoznavanje za noć od 22 na 23 o. mj. biće PAS-POGLAVNIK, na dan 23. poziv: s obje puške dići pušku ležerno[26] iznad glave. Odziv lijevom rukom izbaciti pušku u stranu u vertikalnom položaju.

14. Povlačenje će se izvršiti po pismenom naređenju K.l. Osim toga za svaku eventualnost ispaliće K.l kao znak za povlačenje snop raketa i to po tri puta po dvije crvene.

Pravci povlačenja: Svaka jedinica povući će se u polaznu svoju bazu za napad.

Povlačenja nema bez naređenja. Ukoliko se ne uspije likvidirati to uporište tokom noći, akcija će se produžiti verovatno tokom dana.

15. **Važna napomena:**

a) Opetovati svom komandnom kadru napomene iz naredbe ovoga štaba br. 230/43 od 19. II.

b) Prilikom napada na izvjesni objekat treba odmah posjesti sve okolne zidane zgrade i nedozvoliti da se banda u njih uvuče.

c) Nakon likvidacije svog uporišta treba jedinica tada bezuvjetno i odmah prilaziti u pomoć susjednoj jedinici koja još nije likvidirala svoje uporište. To treba učiniti bez posebnog naređenja.

d) Na zadnjoj našoj akciji pokazalo se kod nekoliko naših bataljona kako je efikasna dobro organizovana mitraljeska vatra. Skrenite još jedanput pažnju vašim komandantima bataljona i komandirima četa da zasjeda uspijeva samo onda ako se neprijatelja pripusti blizu i ako se tuče iznenadno dobro organizovanom snažnom mitraljeskom vatrom. Isto tako skrenite pažnju onim rukovo-

[26] Krivo. Vjerovatno treba stajati: »... s obje ruke dići pušku horizontalno«.

diocima koji napadaju objekte da se bombaši mogu vrlo lako privući i najbolje branjenoj zgradi ako je naša vatra dobro organizovana. (Vidi napomene iz naređenja broj 230/43 i naređenja ovog štaba broj 197/43).[27]

e) Osobitu pažnju treba da skrenete na izbor mjesta vašeg štaba i štabova vaših bataljona. Ne smije se nikad i nipošto dozvoliti da bilo koje lice nije član toga štaba (kuriri, stražari, civili, zarobljenici itd.) prisustvuje u samom štabu jer to ometa rad i konspiraciju.

f) Prije odašiljanja kurira i patrola za hvatanje veze uvijek temeljito objasniti tim drugovima gdje se nalazi štab u koji se šalju i put kojim se najlakše i najbrže dođe do tog štaba.

g) Štab XII brigade preuzima ove akcije komandu nad bataljonom b) XVI brigade.

h) Upoznati dobro partizane osobito nove drugove s načinom upotrebe noćnih i dnevnih znakova raspoznavanja.

i) Zasjede koje nemaju prirodnih zaklona neka si iskopaju potrebne rovove.

Prilog: Skica Garešnice s podacima.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar
Jefto Šašić s.r.

Komandant
Petar Drapšin s.r.

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, kut. 892, reg. br. 22-1/1

[27] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 42. i 57.

1943, veljača 21.
Petrinja

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Petrinja Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova NDH o akciji partizana u Farkašiću te nekim događajima u gradu Sisku

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST PETRINJA

Taj. Broj: 181/1943 U Petrinji, dne 21. veljače 1943.

Predmet: Svakodnevno izviešće za
21. veljače 1943.

1/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST - ZAGREB
2/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST — ODSJEK X.
3/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
OBĆEM ZAPOVJEDNIČTVU REDARSTVENE STRAŽE — ZAGREB
4/ ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE NADZORNE SLUŽBE — ZAGREB
5/ USTAŠKOJ NADZORNOJ SLUŽBI URED I. — ZAGREB
6/ USTAŠKOJ NADZORNOJ SLUŽBI URED II. — ZAGREB
7/ VELIKOJ ŽUPI GORA - PETRINJA
8/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI — BANJA LUKA
9/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - NOVA GRADIŠKA
10/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI — KARLOVAC

Prema nalogu Ministarstva unutarnjih poslova — Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost od 10. I. 1942. Prs. broj 611/1942. predlaže se izviešće za 21. veljače 1943. kako sliedi:

Savezno sa dnevnim izviešćem od 2. veljače 1943. broj: Taj. 120-1943. u kojem je Kotarska oblast u Sisku pod brojem 961/1943. od 31. I. 1943. javila, da su partizani 30. siečnja 1943. zapalili župni dvor i školu u Farkašiću i odveli sa sobom župnika i narodnog zastupnika Irgolić Antun u nepoznatom pravcu, a prema danas dobivenim podatcima od strane Kotarske oblasti u Pisarovini od 14. II. 1943. broj: Prs. 58/43 pronađeno je 12. II. 1943. u šumi Suhača kod Pokupskog mrtvo tijelo Irgolić Antuna, bivšeg župnika, i narodnog zastupnika.

Pokojni Irgolić pokopan je na groblju u Pokupskom.

Prema izviešću Izpostave župske redarstvene oblasti u Sisku od 19. veljače broj: 32/43 nestali su 18. ov. mj. oko 5 sati poslije podne iz teritorije grada Siska 8 osoba, većinom radnika.

Temeljito se sumnja, da su isti odbjegli partizanima.

Prema izviešću iste oblasti dogodio se 17. ov. mj. na kolodvoru u Sisku nesretan slučaj uslied toga, što je Leš Ivan iz Odre nespretno baratao s bombama, koje je našao kod odranskog mosta, a koje su u njegovim rukama eksplodirale, te ranile 20 osoba.

Bombe potječu od njemačkih vojnika, koje su na odranskom mostu nezaštićeno ostavljene, budući nisu prilikom dnevnog gađanja eksplodirale, pa su kao takve morale još ostati izložene 3 sata.

Leš Ivana je teško povrieđen, tako da će jedva ostati na životu, a od ostalih osoba još su 5 vrlo teško ranjeni, te su smjesta odpremljeni u bolnicu u Sisak.

Savezno sa ovostranim izviešćem od 15. veljače 1943. broj: Taj. 150/1943, a prema izviešću Kotarske oblasti u Sisku od 18. II. 1943. broj: Prs. 115/1943. povratio se od partizana Sertić Josip, čiji se preslušni zapisnik u prilogu pod./, u priepisu prilaže.[1] Drugih izviešća ova oblast do danas nije primila.

Moli se ovo izviešće primiti do znanja.

ZA DOM SPREMNI!

Zamjenik upravitelja
Župske red. oblasti
Lipnjak[2] vr.

M.P.[3]

M.P.[4]

Original, strojopis

Sign., HAS, Župska redarstvena oblast Karlovac, reg. br. 8/1943.

[1] Navedeni prilog nedostaje

[2] Zvonimir Lipnjak

[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Petrinja

[4] Zaprimni pečat Župske redarstvene oblasti Karlovac, taj. br. 8, od 24. II 1943. godine.

102

1943, veljača 22.

Naređenje Štaba Sedamnaeste NO brigade pripadajućim jedinicama za napad na Garešnicu

K.-IV
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Broj: 145/43
DANA: 22. II **1943.** 9,15 sati

Naređenje za akciju na Garešnicu

STABU I, II, III BATALJONA I
BOLNIČARSKOJ ČETI

Na položaju

ZAPOVJEST

BORCIMA, KOMANDIRIMA, KOMANDANTIMA I POL.
KOMESARIMA XVII BRIGADE

Snage IV divizije noćas će napasti neprijateljsko uporište Garešnicu. Jedinice koje upadaju u samo uporište moraju biti zaštićene sa leđa. Neprijatelj ni po koju cijenu ne smije prodreti i pružiti pomoć bandi koja se nalazi u uporištu. Jedinice naše Brigade dobile su častan zadatak da spriječe dolazak bande u Garešnicu. zadatak koji je pred nas postavio štab naše divizije mi borci, desetari, vodnici, komandiri, komandanti i pol komesari naše Brigade moramo u potpunosti izvršiti.

Za izvršenje prednjeg zadatka štab XVII Brigade izdaje slijedeće:

NAREĐENJE:

I Bataljon:

Pojačan sa jednim teškim mitraljezom postavlja zasjedu sjeverno od Zdenčaca na cesti Hercegovac-Garešnica sa zadatkom da spriječi i uništi bandu ako sa te strane pođe u pomoć Garešnici. Ruši cestu i mostove na njoj.

Osim toga taj će bataljon pročistiti eventualne banditske straže u Brestovcu.

Ovaj bataljon održava vezu sa III bataljonom ove Brigade koji se nalazi u Trupinskom Gaju i sa djelovima II bataljona ove Brigade koji se nalaze u Kajgani. Održava vezu sa jednim bataljonom

Moslavačkog Odreda koji drži tanki streljački stroj duž pruge Garešnica—Hercegovac od mjesta gdje presjeca pruga cestu Garešnica- — Uljanik pa do mjesta gdje presjeca pruga cestu Garešnica —Zdenčac. Održava vezu s jednim bataljonom XVI brigade koji likvidira neprijateljsko uporište broj 8, a koje se nalazi na zapadnoj strani uporišta.

II Bataljon:

Ovaj bataljon postaviti će zasjedu sa jednom četom na cesti Garešnica — Bjelovar u šumi Rastovac i na putu iz Malog Pašjana prema toj cesti sa zadatkom da spriječi eventualni dolazak neprijatelja s te strane. Ovi djelovi toga bataljona održavaju vezu sa III bataljonom ove brigade u Zdenčacu.

Ostatak bataljona postavlja zasjedu na istočnoj strani Kajgane, na putu koji spaja V. Zdence sa južnim dijelom Garešnice, preko Klokočevca, Tomašice i Kajgane. Održava vezu sa I bataljonom u Zdenčacu i s jednim bataljonom XII brigade koji se nalazi na cesti Garešnica — Uljanik u šumi sjeverno od Ribogojilišta.

III Bataljon:

Ovaj bataljon pojačan sa jednim teškim mitraljezom postavlja zasjedu na željezničkoj prugi Garešnica — V. Pisanica prema željezničkoj stanici Hercegovac, sa zadatkom da spriječi pomoć Garešnici s te strane. Da ruši prugu i T.T. veze, da navalja na njih drveće i da zapali željezničku stanicu Hercegovac u kojoj prema podacima nema posade.

Osigurati se sa istočne strane od sela Hercegovca.

Ovaj bataljon održava vezu s I bataljonom ove brigade u Zdenčacu i sa djelovima II bataljona ove brigade u Pašjanu, tj. na cesti Bjelovar — Garešnica.

Ovaj bataljon ostaje na istim svojim položajima sa istim svojim snagama i još se pojačava sa jednim teškim mitraljezom.

Štab II bataljona odrediti će jedan vod sa jednim Pm. za pratnju štaba brigade koji će im jednovremeno služiti kao i rezerva. Isto i štab I bataljona odrediti će jedan vod sa Pm. za rezervu štaba brigade koga će uputiti u štab brigade kada dođe na svoj položaj po prvom kuriru.

Štab brigade nalaziti će se u V. Pašjanu u najjužnijim kućama, tj. blizu ceste Bjelovar — Garešnica.

Veza između štabova održavati će se pomoću kurira, sa kurirom slati vodiča (poznavalac terena) i po jednoga pratioca partizana.

Štabovi bataljona održavati će vezu sa štabom brigade svaki sat, a u slučaju neke promjene i češće.

Na izvještajima hitne naravi naznačiti na omotu »hitno« i slati ih po mogućnosti preko kurira na konju.

Centar za evakuaciju ranjenika biće u Popovcu. Brigadno previjalište nalaziti će se u Dišniku.

Centar za evakuaciju plijena biće u Popovcu.

Centar za evakuaciju zarobljenika biće Kostanjevac.

Znaci raspoznavanja za noć 22. na 23. biće:

PAS.....POGLAVNIK

Za dan 23. II 1943.

POZIV: S obje ruke dići pušku horizontalno iznad glave.

ODGOVOR: Lijevom rukom izbaciti pušku u stranu u vertikalnom položaju.

Povlačenja će se vršiti po pismenom naređenju ovoga štaba, a osim toga za svaku eventualnost ispaliti će K. I kao znak za povlačenje snop raketa i to: tri puta po dvije crvene.

Pravci povlačenja: Svaki bataljon povući će se u svoju polaznu bazu za napad, tj. V. Mlinjska i Kostanjevac.

Povlačenja nema bez naređenja. U koliko se ne uspije likvidirati uporište za vrijeme noći, borba će se produžiti i tokom dana.

VAŽNE NAPOMENE I UPOZORENJA

Skrećemo pažnju drugovima da neprijatelj ni pod koju cijenu ne smije probiti zasjedu.

Ako banda dođe, pustiti je na odstojanju od 5-10 metara i potom otvoriti ubitačnu vatru iz svih automatskih oružja i pušaka. Komandant ili komandir ako dozvoli svojim borcima da pucaju na neprijatelja iznad 50 do 100 metara biti će najstrože kažnjeni.

U koliko bi neprijatelj pokušao da prodre sa tenkovima grupe sa zapaljivim bombama treba đa pristupe likvidaciji istih prema već datim uputama. Pešadiju koja nastupa iza tenkova treba jakom mitraljeskom vatrom uništiti. Za uništenje tenkova dobro će poslužiti i probojna municija, probojnu municiju mora imati svaki puškomitraljezac i isto tako i teški mitraljezi.

Bataljon koji drži zasjedu na pruzi mora razrušiti najmanje 2 km pruge i uništiti što više T.T. veza.

Drugovi koji se nalaze u zasjedi, moraju iskopati rovove.

Štabovi bataljona moraju imati u rezervi najmanje jedan vod, a po mogućnosti i četu, te ako banda naiđe s tom četom udariti je sa boka ili sa leđa. Isto tako mora se povesti računa o pomoći susjednim zasjedama. Ako banda udari na koju od tih zasjeda, a neka zasjeda ne vodi borbu, onda će sa dijelovima svojih jedinica priskočiti u pomoć susjednoj zasjedi. Ne smije se dogoditi na drugovi svi napuste svoje položaje i pođu u pomoć susjednim zasjedama.

Zasjede moraju biti na svojim mjestima najmanje jedan sat prije početka napada.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Pol. komesar,[2] Komandant[1]

Original, strojopis
Sign., AVII, fond NDH, kut. 1129, reg. br. 24-1/1

103

1943, veljača 22.

Izvještaj Štaba Sedamnaeste NO brigade Štabu Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na Garešnicu

NAPAD NA GAREŠNICU

(22. i 23. II 1943. g.)
(Sekcija Bjelovar, razmer 1 : 100.000)

Neprijatalj se nalazio u jačini 400 vojnika u uporištu Garešnica s namerom da brani uporište i kontroliše komunikacije. Susedna neprijateljska uporišta su bila u selima: Hercegovac — Veliki Zdenci — Veliki Grđevac — Kutina.

Naši polazni položaji su bili u selima: Kostanjevac — Velika Mlinska. Odluka je bila napasti u sklopu čitave Divizije neprijatelja i likvidirati njegovo uporište Garešnicu.

Za napad su izvršene sledeće pripreme: nabavljena su mehanička sredstva za rušenje cesta i pruge i pripremljena su sredstva za borbu protiv tenkova: boce napunjene benzinom i bombe.

Izdata je pismena zapovest za napad, koja je obuhvatila zadatak ostalih jedinica Divizije i zadatak naše Brigade. Dok su ostale jedinice Divizije imale zadatak da napadnu i likvidiraju uporište Garešnica, naša Brigada je imala zadatak da postavi osiguranja na pravcima koji vode iz susednih neprijateljskih uporišta: Hercegovac — Veliki Zdenci — Veliki Grđevac. Prema dobivenom zadatku naređeno je: 1. bataljon ima zadatak da postavi osiguranja preko ceste i pruge u s. Zdenčac i da spreči prodor neprijatelja sa pravca s. Her-

[1] Radojica Nenezić
[2] Joco Krajačić

cegovac. Na levom krilu da uspostavi i održava vezu sa 3. bataljonom, a na desnom sa 2. bataljonom. 2. bataljon imao je zadatak da postavi osiguranja preko s. Kajgana. Desnim krilom da se nasloni na reku Ilovu, a na levom da uspostavi i održava vezu sa 1. bataljonom, i da stalno kontroliše međuprostor. Zadatak 3. bataljona je bio da postavi osiguranja na ivici šume Trupinski Gaj. Osigurati da neprijatelj s tog pravca ne bi prodro u pomoć napadnutoj posadi u Garešnici i u slučaju neprijateljskog napada na 1. bataljon intervenisati napadom na neprijatelja. Pošto je napad trebao da počne 22. II u 22 časa, to je naređeno da jedinice naše Brigade posednu položaj 1 čas pred početak napada. Na datim položajima utvrditi se kopanjem zaklona za stav ležeći. Ispred položaja porušiti drveće na cestu i prekopati cestu radi sprečavanja prolaza neprijateljskih tenkova. 3. bataljon je pored toga imao zadatak da u toku noći poruši što više prugu. Povlačenje u polazne položaje samo po pismenom naređenju.

Jedinice su u određeno vreme posele položaje, utvrdile se i izvršile naređena rušenja. 23. II u 3 časa neprijatelj, jačine 600 ljudi potpomognut sa 6 tenkova od po 2,5 tone, naišao je na naše položaje sa pravca Hercegovac — Palešnik — Zdenčac. Prvi napad neprijatelja bio je oštar, ali je dobro organizovanom vatrom naših jedinica bio odbijen. Po odbijanju neprijatelj je pokušao nekoliko slabijih napada na naše položaje u centru rasporeda, ali je svaki takav pokušaj odbijen bočnim udarcima našeg levokrilnog bataljona. U toku dana neprijatelj nije pokušao prodor na desnom krilu. Idućeg dana neprijatelj je tenkovima preduzeo fingiran napad na centru kođ s. Zdenčac dok je istovremeno prešao u glavni napad pravcem kroz s. Klokočevac — s. Kajgana u cilju proboja. Za ovaj napad neprijatelj je koncentrisao 800 vojnika. Napad je bio vrlo žestok i dobro pripremljen, te je neprijatelju uspelo da potisne naš 2. btaljon kome je ponestalo municije. U toj vrlo kritičnoj situaciji rukovodioci 2. bataljona poveli su borce na juriš i u borbi prsa u prsa, nožem i kundakom, razbili su neprijatelja i odbacili ga. Kako su za to vreme jednice, koje su vršile napad na Garešnicu uspele da delimično likvidiraju neprijateljsko uporište, to je prema pismenom naređenju izvršeno povlačenje u polazne položaje. Neprijatelj nije preduzeo gonjenje naših jedinica. [24. u 8 ujutro][1]

Veza sa jedinicama, koje su vršile napad na Garešnicu održavana je kuririma slanjem pismenih i usmenih izvještaja.

[1] Dopisano tintom.

Od susednih jedinica, pojačanja iz Moslavačkog odreda, koja su stigla na desno krilo 2 bataljona, olakšala su nam odbranu i obezbeđenje.

U toku oba dana dejstvovala je neprijateljska avijacija, ali gubitaka od nje nismo imali.

Vlastiti gubici u ljudstvu iznosili su: poginulih 7, ranjenih 12. Od rukovodilaca poginuo je Bosanac Spaso, pol. delegat 3. čete 1. bataljona, a ranjeni su: Vitanović Branko, komandir čete iz 2. bataljona i Petrošević Dušan, vodnik iz 2. bataljona. Gubitaka u materijalu i oružju nije bilo.

Neprijateljski gubici u ljudstvu: [oko 85 mrtvih i 100 ranjenih][2]. Od materijala i oružja nije ništa zaplenjeno.

Utrošeno je oko 10.000 metaka. Popuna municijom nije vršena.

Neprijateljske jedinice su bile iz sastava I Gorske Divizije iz Daruvara.

Stanje naših jedinica posle borbe bilo je vrlo dobro, sposobne su bile za dalju borbu. Neprijatelj je bio razbijen i nije više pokušavao sa napadima.

U borbi su se istakli — 1. bataljon, a naročito 1. četa upornim i uspešnim odbijanjem napada neprijateljskih tenkova bez specijalnih sredstava za protivtenkovsku odbranu, već smo ručnim bombama i mitraljezima. Od rukovodilaca istakli su se naročito: Šibi Ivan, komesar 2. bataljona i Sužnjević Nikola zam. komandanta 2. bataljona, umešnim vođenjem bataljona jer su u teškoj situaciji kad je neprijatelj potisnuo naše borce kojima je ponestalo municije, lično poveli borce na juriš i u bliskoj borbi razbili neprijatelja. U borbi sa neprijateljskim tenkovima istakli su se naročito Bosanac Spaso, pol. delegat 2. čete 1. bataljona i Ratić Đuro, puškomitraljezac 1. čete 1. bataljona.

Zaključak: postojalo je sadejstvo između jedinica, ali nije bilo na visini tako da osim frontalnog odbijanja neprijateljskog napada nije postignut značajniji uspeh, premda je postojalo uslova za opkoljavanje i uništenje delova neprijateljskih snaga.[3]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1129, reg. br. 7-2/4.

[2] Isto.

[3] Dokument nije potpisan, u to vrijeme komesar Štaba Sedamnaeste NO brigade bio je Joco Krajačić, a komandant Radoica Nenezić

104

1943, veljača 22.

Izvještaj Okružnog komiteta KPH Bjelovar Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o sjednici Okružnoga komiteta KPH Bjelovar od 5. veljače 1943. godine na kojoj se raspravljalo o političkoj situaciji u okrugu, o organizacijskom stanju Partije, SKOJ-a, NOO i AFŽ, te o radu tehnike

O.K. K.P.H.
Bjelovar

POVJERENSTVU C.K. K.P.H.
ZAGREB

Dragi drugovi!

Izvještaj koji Vam sada šaljemo ide sa nešto zakašnjenja. Taj će izvještaj prikazati stanje koje je bilo 5-11-1943. kad smo i održali sjednicu našeg O.K. Dnevni red sjednice bio je slijedeći: 1/ Izvještaj sekretara; čitanje nekih dopisa od Povjerenstva, 2/ Part. org. 3/ SKOJ, SMG, 4/ N.O.O. AFŽ, 5/ Tehnika i agit. prop. 6/ Partizani 7/ Vojska /N.D.H./, 8/ HSS, Četnici, 9/ Veze, 10/ Kritika i samokritika, 11/ Obračun, 12/ Razno.

Sastanku su prisustvovali svi drugovi članovi O.K. Boris,[1] Sijedi[2] Zvonko,[3] Pepo[4] i drug sekretar Viktor.[5]

Prvo ćemo iznijeti političku situaciju u našem okrugu.

Utjecaj naše Part, org.-e je općenito još prilično malen. Jači utjecaj Partije osjeća se djelomično u Bjelovarskom i Koprivničkom kotaru, dok je utjecaj Partije u Đurđevačkom kotaru veoma slab a u Križevačkom najslabiji. U prva dva kotara mase vole našu Partiju što se primjećuje kod hrv. i srp. masa. Ta ljubav prema našoj Partiji očituje se u tom što sela vole naše polit, radnike i vole kad im neko od njih dođe održati sastanak. Zatim traže da im se govori, da se drže mitinzi jer hoće da »opet nešto čuju«.

[1] Stjepan Bogdan
[2] Stjepan Kenđel
[3] Franjo Zajšek
[4] Ante Dobrila
[5] Ivan Matačić

S tim u vezi napominjem to da smo baš u Bjelovarskom kotaru uspjeli vezati srpske mase za našu part. org. tako da ti Srbi sami budno paze na svoje sunarodnjake da nebi koji otišao u četničke vode i u koliko nešto primjete odmah o tom obavještavaju partizane ili polit, radnike. Na te mase imamo presudan utjecaj, ali slabost part, org-e u tom kotaru prouzrokovao je da taj utjecaj nismo više iskoristili.

U selu Bačkovica opć. V. Pisanica su sami ljudi civili odbili nedavno bandu koja je u mnogo većem broju napala nego što je bilo naoružanih civila. Civili su imali oko 10 karabina koje su im ostavili naši partizani i tim su odbili oko 300 neprijateljskih vojnika. Tu se također vidi utjecaj naše part, org.-e.

U Koprivničkom kotaru vidi se utjecaj naše Partije kod hrv. masa tako da smo u nekim općinama uspjeh potpuno raskrinkati HSS. /Na pr. u opć. Đelekovac/.

U Đurđevačkom kotaru se opaža jaka aktivnost HSS u vidu nekih sastanaka i potajnih dogovora. Tu HSS nije nikako raskrinkan, jer je tu part. org. slaba. Budući da imamo vezu s jednim lijevim HSS-ovcem održaćemo uskoro sastanak s nekima od HSS-a. Nastojaćemo na tom sastanku pravilno postupiti da nebi bez potrebe zaoštravali odnose s njima. O tom sastanku ćemo Vas detaljno izvjestiti.

Što se tiče četnika rekli smo da postoji opasnost u Sokolovačkoj općini Koprivničkog kotara. Konkretno nemamo još ništa u tom pravcu, ali ćemo istaći da je u posljednje vrijeme iz te općine veliki broj ljudi otišao u partizane i time se situacija promijenila u našu korist.

Istaknućemo još nešto. Mnogi seljaci dobivaju pozive za vojsku i većina ih se ne odazivlje odmah, nego čekaju i skrivaju se govoreći da će u partizane čim se otopi [snijeg]. Nećemo biti naivni da vjerujemo da će zbilja svi u partizane, no, ali takovim pričanjem samih seljaka stvara se jedna povoljna psihoza i time partizani postaju bliži narodu koji ih sve više voli. Pojačanim radom naše part, org.-e mogli bi u skoro vrijeme dobiti lijep broj ljudi u partizane. Možda smo, to malo previše optimistički gledali, ali ako je i tako nije ipak daleko od stvarnosti.

Malo smo učinili za popularizaciju AVNOJ-a. Jedino što smo učinili jest to što smo stalno u svim našim partijskim kao i vanpartijskim organizacijama govorili o AVNOJ-u te čitali proglase AVNOJ-a. Samo vijeće je narodu nekako daleko i strano pa ćemo morati dosta poraditi oko toga da ga populariziramo. Ne osjećaju mase da je to njihovo vijeće njihova vlast nego im je to AVNOJ još uvijek nešto daleko i imaginarno.

Točan broj mobiliziranih ne možemo točno ustanoviti opet zbog nedovoljne čvrstoče naše part, org.-e no otprilike ih ima oko 130 mobiliziranih, a spremnih popisanih za partizane oko 50 ljudi. Ta 50-orica nisu još u partizanima zato što je naš teren ostao opet bez partizana, jer su Kalničani našu četu odveli sa sobom na Kalnik.

Kako nas izvještava komesar Kain. P. Odreda[6] on je nedavno razgovarao sa sekretarom C.K. K.P.H.[7] i tu tom razgovoru je zaključeno da se [na] naš teren pošalje bataljon od Kaln. P.O. i to koncem mjeseca veljače, i tada ćemo uspješnije mobilizirati.

Organizaciono stanje naše part, org-e

Čitav O.K. ima 9 part, jedinica s 40 članova i 6 partijaca van jedinica, 9 kandidatskih kružoka sa 34 članova.

Imamo dva K.K. po 4 člana, treći od 6 članova i četvrti od 5 čl. Taj četvrti je za kotar Bjelovar, ali obuhvaća pola kotara /6 opć./ i zovemo ga rejonski, a za drugih 6 opć. ćemo formirati drugi rejonski komitet, a iz tih dvaju K.K. Bjelovar. To smo učinili zbog toga što je taj kotar vrlo velik i razbacan.

Naši partijci su većinom novi i nisu još potpuno shvatili ozbiljnost part, organizacije. Podižući njihovu svijest i partijnost izgubiće se te greške. Najveća nekonspiracija vlada u Đurđevačkom kotaru, a i sam komitet tog kotara je oportunistički nastrojen i to naročito dva člana tog komiteta. Zaključili smo da ih još jednom upozorimo na to i ukoliko odlučno ne prekinu s oportunističkim radom isključićemo ih iz kot. komiteta. Ostali komiteti kao i jedinice obećavaju dosta i razvijaju se dobro. Izgleda da je sekretar kot. kom. Koprivnica sklon oportunizmu no ukoliko je tako suzbićemo to u začetku. Nedavno smo poslali dvojicu drugova na polit, kurs u Slavoniju i njihov povratak će mnogo pojačati kot. komitete kojima pripadaju.

Sam O.K. je prilično čvrst i razvija se povoljno. Imamo u vidu dva nova druga koje bi uzeli u O.K. i dok ih primimo obavijestićemo Vas.

SKOJ i SMG

Svega imamo 7 aktiva s ukupno 27 članova i 8 odbora SMG sa 47 članova. Imamo i jedno SKOJ-evsko kotarsko rukovodstvo i to za kotar Koprivnicu. Rad s omladinom je još uvijek vrlo slab. Glav-

[6] Josip Horvat
[7] Vlado Popović

nn

na nam teškoća u tom što nam manjkaju omladinski rukovodioci koji se izgrađuju polako. Nastojaćemo sada da najprije formiramo Okružno rukovodstvo SKOJ-a, a onda ostala rukovodstva. Vjerujemo da ćemo, tim putem lakše ojačati rad s omladinom.

Narodno oslobodilački odbori

Ćitav O.K. ima 31 odbor i jedan općinski od 7 članova. Kao što smo zadnji put izvjestili ti odbori slabo djeluju politički. Glavni uzrok tome su ilegalni uslovi rada, a većina naših odbora je ilegalnih. Najbolji su odbori u Bjelovarskom kotaru koji sam ima 20 odbora, i jedan opć. odbor. Taj opć. odbor je legalan i obuhvaća 7 sela koja, također rade legalno.

Ovi su odbori prilično uznapredovali i narod ih voli jer ih je on po svojoj volji i birao. Baš u Bjelovarskom kotaru su drugovi griješili diktirajući odborima. Mi smo ih odmah ispravili tako da preko partijaca članova odbora rukovodimo njihovim radom i tome pravilno ostvarujemo rukovodeću ulogu Partije u tom radu.

Odbori u ostalim kotarevima se polako osamostaljuju.

Rad sa ženama

Taj sektor našeg rada je zbilja malo oživio povratkom drugarica sa kursa. Imamo svega 14 odbora A.F.Ž.-a, sa 74 drugarice i ti mladi odbori počeli su raditi s mnogo volje i elana.

Sve je to tek u povojima i tek početak. Nešto konkretnije moći ćemo reći dok vidimo njihov rad.

Partizani

Sada nemamo partizanskih formacija. No kako smo rekli ranije dobićemo bataljon koncem veljače koji ćemo kontrolirati.

U Bjelovarskom kotaru postoji jedna udarna grupa koja je već izvršila neke manje akcije. Glavni joj je zadatak čišćenje sela od bandita, jer još ima dosta sela u kojima ti banditi ometaju naš rad. Tom udarnom grupom rukovodi K.K. Bjelovar. Ima izgleda da se takova grupa formira i u Đurđevačkom kotaru.

Vojska /N.D.H./ s

Kako smo Vas izvjestili imali smo mogućnosti uspostavljanja veze s vojskom u Bjelovaru koji [je] glavno središte no hapšenjem druga koji je trebao da nas poveže veza je prekinuta. Pronašli smo drugi put kojim ćemo uspostaviti vezu s tom vojskom no sada još nemamo o tom izvještaja.

Što se tiče obavještajne službe nemamo iskustva u organiziranju pa Vas molimo da nam pošaljete uputstva što prije, pa ćemo je onda organizirati.

Tehnika

Naša tehnika je dosada umnožila letak »Hrvatskim oficirima i podoficirima...« u 300 komada na hektografsku rolu. Taj je letak podijeljen i ljudi traže još letaka. Nakon toga je tehnika prestala raditi, jer nije bilo pisaće mašine. Sad smo mašinu nabavili i umnožavamo »Pismo jednog poštenog HSS-ovca« članak iz »Glasa Hrv. Zagorja«. Budući da smo dobili matrice počećemo raditi na stroj i to će ići brže. Imamo već pripremljeni materijal za štampanje i što ćemo naštampati izvjestićemo Vas.

K.K. Bjelovar ima također malu tehniku koja se sastoji od hektografske role i ta tehnika sada umnaža »Uputstva za rad N.O.O.«. Ta uputstva smo dobili uz ostali materijal iz Slavonije.

Agitprop

Za Agitprop štampaćemo neke članke iz »BORBE« i »Vijesnika« /na pr. Četnička kama.../, a svakako ćemo umnožiti i govor Nazorov.

Saradnika za naše centralne listove nemamo, jer ne možemo naći odgovarajuću osobu.

Veze

Jedino je veza s Vama slaba. Uspostavili bi vezu s Vama preko Dugog Sela, ali ne znamo na kog bi se tamo obratili od O.K. Zgb. kad ne poznamo nijednog političkog radnika.

Veze sa susjednim O.K. su dobre kao što je dobra naša veza sa Slavonijom. Prilažemo i blagajnički izvještaj.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav

22-11-1943.

za O.K. Bjelovar
Viktor v.r.

O.K. K.P.H.
Bjelovar

POVJERENSTVU C.K. K.P.H.
ZAGREB

Obračun za mjesec siječanj

PRIMICI:

Partijska članarina	Kuna	2.000	
Partijski prilog	”	5.365	
SKOJ — članarina	”	180	[Predano
N.O. Fond	”	41.816	Pov.
Ostatak od prošlog obračuna ...	”	13.735	SKOJ-a][8]
Ukupno	Kuna	63.096	

IZDACI:

Pomoć žrtvama reakcije	Kuna	1.700
Za partizane	„	5.275
Politički radnici.....	„	7.151
Ukupno	Kuna	14.126
Ostatak	Kuna	48.970
Ukupno	Kuna	63.096

Vratili smo dug od 20.000 kuna koji smo posudili od privatnika za tehniku.

Prema tome ostaje gotovine 28.970 Kuna koju Vam u cjelosti šijemo.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav
za O.K. Bjelovar
Viktor[9] v.r.

22-11-1943.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-45/362

[8] **Dopisano tintom.**

105

1943, veljača 22.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o slučaju druga Stjepana Bogdana, člana Okružnoga komiteta te obavijest o primitku uputstva za pisanje izvještaja i uputstva za reorganizaciju rada Okružnoga komiteta

O.K. K.P.H.
Bjelovar

POVJERENSTVU C.K. K.P.H.
ZAGREB

Dragi drugovi !

Primili smo Vaš dopis u kojem nam šaljete uputstva za pisanje izvještaja. Samim dopisom ćemo se mnogo koristiti tako da ćemo Vam prema njemu u buduće pisati izvještaje.

Uputstva za reorganizaciju O.K. su za nas potpuno nova, jer dosada nešto slično nismo čuli niti poznavali. Ta uputstva ćemo temeljito prodiskutirati i nakon toga reorganizirati naš O.K. Sama stvar nam je u principu prilično jasna dok nam u praksi to izgleda malo mutno. Mutna je zbog toga što još nismo detaljno promislili kako bi to trebalo zapravo izgledati u praksi. Reorganizaciju ćemo sprovesti na našem slijedećem sastanku i odmah ćemo Vas o tom izvjestiti da nam ispravite eventualne pogreške.

Molili bi Vas da nam što prije pošaljete letak koji smo Vam poslali na korekturu.

Sada ćemo Vam ispričati jedan nezgodan slučaj koji se je desio jednom članu našeg O.K. Budući da još nije bilo sastanka O.K. nismo o tom diskutirali na O.K. i prema tome O.K. nije donio još svoje mišljenje o tom, ali jer ćete Vi ipak o tom donijeti presudnu odluku pišemo Vam odmah o tom'.

Drug Boris[1] član našeg O.K. prolazio je jednog večera kroz neko selo u namjeri da uđe u jednu kuću k jednom našem drugu. U neposrednoj blizini te kuće susreo se je sa žandarima koji su stajali na cesti. Drug Boris kako sam kaže — nije vjerovao da su to žandari, jer nije dobro vidio, budući da je bio mrak, nego je mislio da su to domobrani no tek kad su ga ovi zaustavili vidio je da su to zbilja

[1] Stjepan Bogdan

žandari. Oni su ga zatražili legitimaciju i propusnicu. Drug Boris im preda legitimaciju /koja je glasila na njegovo pravo ime/, a za propusnicu je rekao da nema. Na to jedan žandar istrgne aktentašku koju je Boris nosio u ruci i kaže mu da ide s njima. Nakon toga Boris se trgne i pobjegne im. Žandara je bilo trojica i opalili su za drugom Borisom dva metka no nisu pogodili i tako im je on živ pobjegao ostavši bez aktentaške.

U toj tački nalazila su se dva službena pisma koja, je pisao sekretar O.K. za K.K. Đurđevac i u kojima je davao uputstva za rad tom komitetu. Osim toga nalazila se unutra i jedna bilježnica druga Borisa u kojoj si je on bilježio sve o radu na svom kotaru. Drug Boris je bio odgovoran za kotar Đurđevac i prema tome u njegovoj bilježnici su zapisane sve naše organizacije koje postoje na tom kotaru. Istina nema tu zapisanih punih imena naših drugova s tog kotara no koliko je meni poznato drug Boris je pisao uvijek početna slova imena drugova i sela. Pisma koja su pisana kotarskom komitetu su pisana punim naslovom »Kotarskom komitetu Đurđevac«. Uz to je bio u tački i neki propagandni materijal koji je drug Boris nosio sa sobom i sve to skupa sa taškom je palo žandarima u ruke. Osim gore spomenutog nalazila se u toj tački i dva pisma koja je pisao drug Pepo[2] od tehnike za K.K. Đurđevac, koja su — naravno — također pala u ruke žandarima.

Iznijećemo sada mišljenje biroa o tom slučaju budući da još nije bilo sastanka O.K. kako smo gore spomenuli.

1/ Drug Boris je prečesto svraćao u to selo i to bez potrebe. Njegov sektor nije samo to selo nego čitav kotar i on je trebao da se podjednako zadržava po svim mjestima, a ne da svaki čas svraća u to još po danu, iako smo mi izričito naglasili da se ne smije kretati po danu, jer može lako pasti, a i kompromitirati mjesta /kuće/ kojima dolazi. Osim toga drug Boris je znao da u to selo često dolaze žandari pa je trebao biti oprezniji i nikako šetati se selom po danu.

2/ Drug Boris je trebao imati pištolj spreman u džepu od zimskog kaputa a ne držati ga pod zakopčanim zimskim kaputom tako da nije mogao do njega.

3/ Drugu Borisu je trebalo biti jasno da će svakako morati pokušati spasiti se bijegom i to je trebao učiniti odmah t.j. dok je još imao tašku u ruci, a ne prepustiti žandarima takav materijal.

4/ Drug Boris je u toj tački imao i jednu bombu /što smo zaboravili gore spomenuti/ što je opet velika neopreznost, jer bombe se ne nose u tački.

[2] Ante Dobrila

5/ Drug Boris je znao da je u jednom od palih pisama spomenuto ime jedne drugarice po kojem vlast može odmah pronaći tu drugaricu i drug Boris nije odmah obavijestio ozbiljno tu drugaricu da se skloni, iako je on to mogao smjesta učiniti. Padom te drugarice došla bi direktno u opasnost čitava part. org. u tom kotaru, jer zahvaljujući nekonspiraciji koja vlada u tom kotaru drugarica iako nije partijka znade skoro sve naše aktiviste u tom kotaru.

6/ Drug Boris je tom svojom neopreznošću otkrio vlastima da postoji partijska organizacija u tom kotaru i time dao povoda za sistematsko njuškanje i špijuniranje.

Mislimo da se ovakova neopreznost i greška nikako nije smjela dogoditi jednom članu Okružnog Komiteta i mislimo da ne može ostati nekažnjena.

2elimo da Vi donesete odluku o tom, jer mi ne možemo predložiti neku određenu kaznu, budući da u kažnjevanju nemamo još nikakvog iskustva.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

22-11-1943. Drugarski pozdrav

Viktor[3] v.r.

P.S. Povodom Borisova slučaja vlast još za sada nije ništa poduzela no izgleda da traži početnu točku s koje će udariti.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-45/361

106

1943, veljača 22.

Kadrovski upitnik Štabne ćelije Kalničkoga NOP odreda upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu s podacima Martina Pušteka, zamjenika komesara Odreda

Štabna ćelija
Kalničkog
Partizanskog Odreda

ODGOVOR NA PITANJA O KADROVIMA'

1. Opći podaci:

1. Puštek Martin /Marin/
2. Rođen 1913, 27. rujna u Poljani Dolnjoj, kotar Varaždin.
3. Učitelj.
4. Roditelji su mi srednje imućni seljaci, vole našu borbu ali ih je teško aktivno u nju uvući. Iz porodice nemam nikoga u službi neprijatelja.
5. Odrastao sam na selu u porodici gdje je vladala dosta lijepa harmonija. Roditelji su uspjeli razviti u meni ljubav prema ljudima i radu. Otac je bio član HSS-a ali se nije nikada aktivnije bavio politikom. Uspjelo mu je da u meni probudi ipak ljubav prema politici. Poslije pučke škole prešao sam u gimnaziju. Tu se nisam nikako mogao sroditi sa gospodskom djecom, nego su mi društvo uvijek bila djeca periferije. Tako je nastalo doba praćka i čitanja romana po dinar. Školu nisam volio. Radio sam tek toliko da prođem. U trećoj gimnaziji sam počeo čitati domaću literaturu i prestao sam sa skitanjem.

Nakon gimnazije pošao sam u učiteljsku školu. Promjena sredine povoljno je utjecala na mena. Postao sam sređeniji i sve me više privlačila literatura. Politički sam tada radio u smislu HSS-a, no u doticaju sa naprednom literaturom počeo sam se smatrati ljevičarom. Peti tečaj sam iskoristio za proučavanje ljevičarske literature koje je na žalost bilo vrlo malo na raspolaganju. Za vrijeme službe **u** kadru došao sam **u** dodir sa vrlo spremnim drugovima koji su mnogo doprinesli mome razvitku.

[1] Redakcija uvrstila kao ogledni primjer kadrovske partijske politike u NOB-u.

6. Organizaciono nisam pripadao ni jednoj stranci. Do 18 godine sam se smatrao pristašom HSS-a a od tada ljevičarom.

II Partijska biografija

7. Član KP postao sam 1940. u mjesnoj organizaciji Turčišće /kotar Prelog/.

8. U partiju me primio sekreter OK Varaždin drug Joža Hrnčević.[2]

9. Kao kandidat KP bio sam smatran od 1938.

10. Član SKOJ-a nisam bio.

11. Radio sam u učiteljskom društvu.

12. Bio sam član partijskih jedinica.

13. Nisam bio delegat na partijskim savjetovanjima, konferencijama ili kongresima.

14. Rad mi je ocijenjen povoljno.

15. Partijskih kazni nemam.

16. Hapšen sam bio u srpnju 1941.[3] u Međimurju te zatvoren do veljače 1942. po raznim zatvorima Mađarske.

17. Na policiji nisam odao nikoga, ali moje držanje ipak nije bilo pravilno.

18. U radu sam marljiv i dosta inicijativan. Dosta se brzo snalazim na novim dužnostima. Osnovna mi je slabost nedovoljna energičnost a ponekad sam i malo nesamostalan.

III Učešće **u partizanskoj borbi**

19. U partizanske sam formacije stupio u rujnu 1942. godine u Slavoniji.

20. U redove boraca otišao sam iz vojske /bio sam zarobljen kao domobranski oficir/ u saglasnosti sa partijskom jedinicom u Slavonskom Brodu.

21. Do 10.-X — radio sam u agitprop grupi pri štabu III Zone a poslije toga sam stupio u Kalnički Partizanski Odred. Tu sam najprije vršio dužnost zamjenika komesara bataljona. Iza toga sam bio informativni oficir pri Štabu odreda a sada vršim dužnost zamjenika komesara Odreda.

22. Kao običan borac nisam učestvovao u akcijama, a kao komesar sam uvijek držao svoje mjesto. U krupnim akcijama nisam učestvovao.

[2] Josip Hrnčević, sekretar OK KPH Varaždin 1941. godine.

[3] O tom hapšenju vidi: Građa SZH, knjiga I, dok. br. 193.

IV Nivo izgradnje

23. Marx-Lenjin. teoriju svladao sam prilično dobro, t.j. proučio sam prevedenu literaturu a kraj toga još neke stvari od Varge, Dutt-a, Staljina i Lenjina u izdanju E.S.I. u Parizu.

24. Kurseve nisam polazio.

25. Specijalno znanje imam iz pedagogije. Naročito sam se bavio organizacijom školstva, nastavnog plana i programa. Proučio sam donekle sovjetsku pedagogiju /Pistrk, Gruzdjev, Medinski/.

V Opća ocjena

26. Lični i porodični život prilično uredan. Većih lomova ste strane nije bilo.

27. Pošten, marljiv i dosta inicijativan no nekad nedovoljno samostalan.

28. Partijski rad je ocjenjivan povoljno.

29. Najbolje mu odgovara rad na organizaciji školstva.

30. ...

22. veljača 1943.

Kadrovik:
Puštek Martin v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-45/363

107

1943, veljača 23.

Izvještaj Okružnoga komiteta SKOJ-a za Pokuplje Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o stanju i radu skojevskih i omladinskih organizacija te o političkoj situaciji u okrugu

OKRUŽNI KOMITET SKOJ-a
ZA POKUPLJE

DRUGARSKOM
POKRAJINSKOM KOMITETU SKOJ-a
ZA HRVATSKU!

D r u g o v i ,

Htio bih da vas detaljno upoznam sa stanjem omladinskih organizacija, političkom situacijom, i kadrovima, kojima raspolaže

naš okrug, kao prvoj sjednici članova našeg Komiteta, koje je predvidio O.K. Partije.

Prva sjednica O.K. SKOJ-a za Pokuplje, održana je 20-11-1943, koji se sastoji od pet članova i to: Mika — sekretar;[1] Tomac[2] — dosadašnji član O.K. SKOJ-a Karlovac, sada izabran za zamjenika sekretara; Jura[3] — dosadašnji sekretar Kotarskog Rukovodstva Pisarovina, deset mjeseci član SKOJ-a, 6 mj. član Partije, dosta nepokretan, odgojen u Kotaru koji je bio oportunistički nastrojen, što se i na njega odrazilo; Pavić[4] mladi SKOJ-evac, svega četiri mjeseca član SKOJ-a, kooptacijom u O.K. primljen za člana Partije, ima dobru volju, odan je i poletan; Anđelka,[5] član SKOJ-a od 1939. godine, a član Partije od 1941. god., prilično izgrađena, njen uspjeh u radu vidit ćemo na terenu.

Općenito stanje ovog Okruga, kao i politička situacija sastoji se u slijedećem:

1. Sam O.K. Partije formiran je prije 3-4 mjeseca[6] i počeo je sa dosta slabim kadrom.

2. Dotad u nekim kotarima ovog Okruga SKOJ-evskog rada nikada nije bilo, dok je u nekim postojao potpuno skučen, 1-2 sela.

3. Muška omladina uslijed takvog stanja, nalazi se većim dijelom u Pavelićevoj vojsci osim pojedinaca iz onih sela gdje se nešto radilo, i oslobođene teritorije kotara Žumberak, koja je mobilisana u naše brigade.

Veliku pažnju posvećujemo izvlačenju omladinaca iz Pavelićeve vojske, i stvaranju udarnih i diverzantskih grupa, kao i mobilizaciji omladine za partizane. Naročito vodimo propagandu na raskrinkavanju izdajničkog vodstva HSS-a, koja je u ovom okrugu naročito jaka i aktivna, prema tome i opasna kočnica u vršenju mobilizacije, jer otvoreno vodi propagandu, za odazivanje na Pavelićevu mobilizaciju, kao i sabotažu pomaganja narodno-oslobodilačke borbe. Stanje masa prilično je kolebljivo, u kotaru Žumberak, dobrim dijelom zbog bojazni pred ofenzivom.

Da bi se upoznali sa stanjem naših organizacija, koje je konstatovano na prvoj sjednici našeg Komiteta, i preko toga dobili uvid u dosadašnji rad, te bili u mogućnosti pratiti naš budući rad, iznijet ćemo vam to stanje sa svim njegovim karakteristikama:

[1] [17] Mika Spiljak

[2] Joža Tome

[3] Jura Mikulić

[4] Duka Pavić

[5] Anđelka Poljak

[6] O prvom sastanku OK KPH Pokuplje, 15. listopada 1942. godine, vidi: Grada SZH, knj. III, dok. br. 176.

Kotar Žumberak: Postoji SKOJ-evsko rukovodstvo od četiri člana.

Općina Radatović: Postoji općinsko rukovodstvo od pet članova, i 14 SKOJ-evskih aktiva, sa sveukupno 52 SKOJ-evca.

U većini sela organizirani su Odbori Ujedinjenog Saveza, organizovana je radna četa, organizovano je nekoliko domova itd. Sve to tek je postavljeno, nema organizacione čvrstoće, nije im dat pun sadržaj rada, pristupano je preusko, tako da za omladinu nije bilo pune mogućnosti izživljavanja, a široki slojevi mladih nisu mogli biti obuhvaćeni, te mi nismo mogli iskoristiti sve snage koje se kriju u omladini. /Ovo se odnosi, ne samo na ovu općinu, već na čitav okrug, a naročito kotar Žumberak, gdje su te mogućnosti mogle biti najbolje iskorištene, pošto je teritorij slobodan./

Općina Sošice: Postoji sedam aktiva SKOJ-a, oko 10 odbora Ujedinjenog Saveza, ali sve je to tako, ništa utvrđeno, bez podrške omladinskih masa.

Općina Kalje: Dva odbora SMG, ništa drugo.

Dok u općinama Krašić i Vivodina zasada nemamo ništa.

Kotar Pisarovina: Dosadašnje Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a rasformirano je. Neki u vojsku, jedan za člana O.K. ostao još jedan. Njihov dosadašnji rad kao Rukovodstva sastojao se u glavnom u kurirskoj službi, i održavanju veza, dok se organizacionim pitanjem nisu zanimali, i poneki nisu imali čist pojam što je to SKOJ. Tako da u tom kotaru, iako se već radi preko godinu dana, i postoje uslovi dobrog razvitka danas imamo svega dva SKOJ-evska aktiva i tri odbora SMG, koji vise u zraku, bez ikakve sadržine rada.

Kotar Velika Gorica: U tom kotaru do pred tri mjeseca uopće nije bilo rada sa SKOJ-em, raniji rad Partije skroz oportunistički, tako da su Partija i SKOJ počeli rad na razvalinama oportunizma. Dosad su organizovana 4 aktiva SKOJ-a i 1 odbor SMG. U više sela imamo 1 do 2 omladinca, ali to zasad ne pretstavlja organizaciju, pa 0 tom ne možemo govoriti. Kotarsko rukovodstvo je u formiranju, drugovi su predviđeni.

Kotar Samobor: Postoje svega dva SKOJ-evska aktiva, osim toga postoji omladinska, diverzantska grupa koja je već skantala 2 lokomotive, ali sva ta omladina organizaciono je neobuhvaćena.

Kotar Jaska: Tu je rad Partije i SKOJ-a počeo pred 3 mjeseca, jer tu je i Partija i SKOJ pretrpjeli strašan udarac, skoro potpuno likvidirani dolaskom fašizma. Zasada postoje 2 SKOJ-evska aktiva, ali postoje dobri uslovi za razvitak omladinskih organizacija. Imaju 1 diverzantsku grupu.

Naši zadaci:

Na neoslobođenom teritoriju okruga učvrstiti postojeće, proširiti rad na nova sela, naročito sreska mjesta, Jaska, Samobor, Gorica, Pisarovina, stvarati SKOJ-evske aktive, udarne grupe, odbore Ujedinjenog Saveza, organizovanje kotarskih i općinskih rukovodstva, te njihovo osamostalenje. U oslobođenom kotaru stvoriti organizacije u onim općinama gdje do sad ne postoje, proširiti i učvrstiti u postojećim, dati im potpuno organizovan karakter, prema uputstvima o stvaranju Ujedinjenog saveza.

Sam SKOJ, kao predvodnika mladih u borbi, što čvršće organizovati stalnim podizanjem političkog nivoa svijesnosti i odgovornosti, putem davanja im stalnih uputstava, rješavanja konkretnih zadataka i održavanjem kratkih SKOJ-evskih kurseva.

Za masovno okupljanje mladih u svrhu stvaranja Ujedinjenog Saveza zaključeno je, da se organizuje Agtiprop grupa pri O. K. SKOJ-a, kao centar za stvaranje po selima, pjevačkih zborova, diletantskih sekcija, uvježbavanje horskih recitacija itd., a do stvaranja po samim selima, to bi vršila sama grupa. Zato vam se obraćamo, ako možete da nam u tu svrhu pošaljete stručno sposobno lice, kao stručnog rukovodioca tom grupom.

Drugovi, odmah nam javite vaše mišljenje o tome i dajte nam konkretna uputstva, u koliko nije nešto pravilno postavljeno ili je izostavljeno, vi nam pomognite.

Dne 23. veljače 1943.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav
Mika[7] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-3/193

108

1943, veljača 23.
Zagreb

Iz dnevnoga izvještaja Ministarstva domobranstva NDH Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama jedinica NOV i PO Hrvatske na području Kalnika, Bilogore, Moslavine i Zagreba

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 54
(po podacima primljenim 23. II. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD REKE SAVE I KUPE:

Podr. Kalnika: Noću 20/21. II. između želj. postaje Kunovec i Čukovec (6 i 14.km. s. z. od Koprivnice) partizani[1] su oštetili želj. prugu.

Podr. Bilo Gore: U noćnom napadu na Vel. Pisanicu 19/20. II.[2] (Dnevno izvješće 52) partizani[3] su u Bulincu uništili prometni ured i skladište Zempra[4] između želj. postaje Bulinac i Vel. Pisanica oštetili prugu, a u Vel. Pisanici, zapalili želj. postaju i skladište.

U toku podhvata u Bilo Gori 19. II. iz s. Bedenička (19 km izt. j. izt. od Bjelovara) otvorena je jaka vatra na 1 njemačku bojnu.[5] Nakon višesatne borbe selo je zauzeto i spaljeno. 1 njemački vojnik je ranjen, dok su 43 partizana poginula, a više ranjeno.[6]

22. II. završeno je čišćenje Bilo Gore bez neprijateljskog odpora.

Podr. Zagreba: 20. II. upalo je oko 10 partizana u s. Stupnik (12 km j. z. od Zagreba) i opljačkali općinu i 1 teretni samovoz sa hranom. Ovom prigodom ubili su 1 njemačkog zrakoplovnog dočastnika iz zrakoplovne škole Lučko.

Pod. Moslavine: 22. II. oko 22 sata partizani[7] su napali Garešnicu. Prema izvješću 1. gor. div. od danas borba je trajala cijelu noć i

[1] Dijelovi Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 127.

[2] Napad izvršili dijelovi Dvanaeste i Sedamnaeste NO brigade Četvrte divizije. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 69, 70 i 79.

[3] Četvrti bataljon Dvanaeste NO brigade.

[4] Državna poslovna središtnjica za zemaljske proizvode.

[5] Ovaj je bataljon bio iz sastava 135. grenadirskog puka njemačke 187. rezervne divizije. S njim se borio Drugi bataljon Sedamnaeste NO brigade. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12. dok, br. 79.

[6] Sveukupni gubici jedinica Četvrte divizije u borbama za V. Pisanicu-bili su 4 mrtva i 24 ranjena. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 31.

[7] Dijelovi Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske i Moslavački NOP odred. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 72, 73, 75, 77 i 79.

sudeći po vatri koja se još čuje Garešnica se drži. Upućena pojačanja iz Vel. Grdevca, Vel. Zdenci i Grubišnog Polja stupila su u borbu sa jačim neprijateljskim snagama[8] kod s. Palešnik (7 km s. izt. od Garešnice) i po zauzeću istog kod s. Zdenčac[9] (6 km s. izt. od Garešnice). Upućuju se daljnja pojačanja. Naši dosadašnji gubitci iznose:

1 mrtav i 4 ranjena, dok neprijateljski nisu poznati...«

»>. . B) JUŽNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Karlovca: Manje partizanske snage nalaze se u s. Netretić (11 km z. od Karlovca) i okolici. — Us. Netretić partizani su porušili poštu, a u obćini spalili spise, a u s. Ribnik (18 km s. z. od Karlovca) porušili poštu.. .«

ZA TOČNOST:
Pročelnik operat. odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov" v. r.

M. P.«[12]

». . .Glavar glavnog stožera
general (Prpić)...
Prpić[10] v. r.

Original, umnožen na šapirografu.
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 19, reg. br. 6/1 — 67.

Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 185, str. 531—533.

[8] S pojačanjima iz Velikoga Grđevca u rajonu Trupinski Gaj vodio je borbu Treći bataljon Sedamnaeste NO brigade.

[9] Kod sela Zdenčac vodio je borbu Prvi bataljon Sedamnaeste NO brigade.

[10] Ivan Prpić

" Fedor Dragojlov

[12] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Glavni stožer domobranstva
Operativni odjel

109

1943, veljača 24.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o teroru Nijemaca, akcijama partizana i o radu Okružnoga komiteta

Okružni Komitet Pokuplje
Komunističke Partije Hrvatske

DRUGARSKOM
CENTRALNOM KOMITETU KPH.

Dragi drugovi,

Radi vašeg obavještenja javljamo vam se sada samo ovim kratkim izvještajem, dok ćemo vam ovih dana poslati jedan iscrpniji kako o političkoj situaciji na ovom terenu, tako i o organizacionom stanju i našem radu.

Polazeći kroz ove kotareve u ofenzivi na oslobođeni teritorij Nijemci su vršili teror nad seljacima u čijim su se selima zadržavali ili kuda su patrolirali. U okolici Samobora ubili su 2 seljaka od kojih je jedan bio domobran na dopustu i ujedno brat ustaškog tabornika. Seljake su skupa sa njihovom zapregom i stokom prisiljavali da im voze komoru put oslobođenog teritorija, a neke su vukli čak i do Bihaća. Uzgred su ih i tukli. Od toga doba pa sve do danas proglašen je cijeli naš okrug kao zona gdje operira njemačka vojska, te je uvedeno neke vrsti opsadno stanje. U samoborskom kotaru kretanje je zabranjeno od 7 — 7, a ujedno i svaki saobraćaj između pojedinih sela čak i za vrijeme cijelog dana. Prekršitelje se može bez ikakova poziva ubiti. Isto je stanje i u kotarevima Jaska[1] i Velika Gorica i Pisarovina. Uopće je pojačano patroliranje ustaških i njemačkih vojnika koji su veoma dobro za ovaj slučaj [najoružani.

Nešto uslijed ovog terora, a nešto i uslijed toga što naša terenska četa radi brojčane slabosti nije u stanju da se zakači sa ovim gadovima i da ih malo ispraši, te tako malo podigne moral narodu, seljaci su prilično zaplašeni i boje se klanja i palenja. U nekim selima smo uspjeli da ih odvučemo od kuće kuda su Švabe prolazile, te tako tu nijesu mogli dobiti nikakovih prevoznih sredstava. Dosta slučajeva je bilo pojedinačnog bježanja muškaraca ispred njih, te su

[1] Jastrebarsko

tako Švabi morali sa puškom u ruci čuvati svakog seljaka dok je zaprezo kola. Općenito moral pučanstva je prilično popustio uslijed straha pred njima i nemanja vjere u to da nas okupatori neće moći nikada uništiti. Narod je vidio i motorizaciju i topove, pa ga je to uplašilo. Stanje se za sada nešto popravlja, jer smo preduzeli mi sami mimo vojske nekoliko akcija za dizanje morala i ometanje nepriјateljskih komunikacija o čemu ćemo se govoriti niže.

HSS-ovci vode novu politiku i kod nas. Uspjeli smo u njihove redove ubaciti jednog našeg plašljivog simpatizera, te taj stoji sada u kontaktu sa Levinom Freslom bivšim sekretarom kotarske organizacije za Samobor. Od njega doznajemo da se oni polako ograđuju od Draže[2] i govore da nemogu sa njime i kako će oni biti prisiljeni stvarati svoju vojsku. Zato govore svim svojim pristalicama da omladinu šalju u domobranstvo, jer da su njihovi gotovo svi viši oficiri. Ova izjava je po našem mišljenju veoma značajna. Razgovor /kojeg Fresi smatra veoma povjerljivim, jer ovom čovjeku vjeruje/ je bio veoma kratak, pa nije mogao doznati ništa podrobnijeg o tome njihovome planu sa domobranstvom. Izgleda da oni misle domobranstvo iskoristiti u svoje svrhe, što će reći u jednom momentu se domoći vojske. Svakako mi budno pratimo njihovo kretanje i primjećujemo da je u zadnje vrijeme veoma konspirativno. Ipak smo došli do jednog njihovog proglasa ili programa, kojeg vam šaljemo u prilogu.[3] Radi ovakovog njihovog držanja u ovome momentu izgledi za mobilizaciju su nam nešto oslabili. Zadnjih dana smo mobilizirali oko 30 omladinaca dobrovoljaca. Njihovo raskrinkavanje napreduje. U nekim, može se reći većini sela velikogoričkog kotara nazivaju ih seljaci četnicima broj 2. Ne smiju otvoreno pred narod izlaziti. Sami se u najužim krugovima sastaju i vjećaju.

Što se tiče ustaša, oni su počeli kupiti mast od seljaštva i to tako da od pojedine kuće traže po par kila. Do sada nijesu to radili, pa čak u nekim bogatijim selima nijesu niti žito još oduzimali. Narod ih gotovo niti u jednom selu ne želi čuti ni vidjeti. »Slobodna Jugoslavija«[4] se svuda sluša i njezine emisije prepričavaju i komentiraju.
I mi sa svoje strane nastojimo da je čim više populariziramo a ujedno izdajemo dnevne »Radio vijesti« u cca 500 primjeraka, već prema potrebi.

U našem prošlom izvještaju povodom Komande područja, izgleda nam da je nastao izvjestan nesporazum i to radi našeg pisanja. Kada je bila osnovana dato joj je bilo nešto slabih partizana i ko-

[2] Draža Mihajlović
[3] Navedeni prilog nedostaje.
[4] Odnosi se na radio-stanicu pri Kominterni

mandnog kadra za terensku četu. Sama K. Područja, komandant sa pomoćnicima su dobri, i na njih se nije odnosila ona naša karakteristika. Slabost se očitovala kod čete, za koju smo dali karakteristiku nakon kraćeg rada sa njima, a i na osnovu izvještaja koji su podnešeni na partijskom savjetovanju brigade, gdje se referiralo o slanju ljudi u »terence«. Komesar i komandir čete su se pokazali stvarno onakovim za kakove su ih u brigadi držali. Naknadnim dodjeljivanjem drugova koji vode kurs za novo pridošle omladince, i upotpunjavanjem čete stvar se izmjenila na bolje. Samo brojno stanje nije dovoljno, a pojačati ga ne možemo jer tu dolazi u prvom redu brigada u obzir. Izmjenom i političke i vojne situacije ta četa će moći sa našom pomoći udovoljiti ovim zahtjevima koji će se preda nju postavljati. Drug Marko[5] nam je skrenuo pažnju na to da je izgleda uslijed ovakovog našeg izvještaja kod vas dobita takova slika stanja koja bi trebala da pomalo zabrinjava. Radi toga uglavnom i pišemo ovo sada da stvar izvedemo na čisto. U slijedećem izvještaju ćemo se potanje osvrnuti na ovo pitanje.

Poslali smo vam »Rodoljub« ali niti od vas niti od vašeg AGIT-PROPA ne dobivamo nikakovih savjeta ili primjedaba. Zelili bismo čuti vaše mišljenje o njemu i to tim više što ćemo uskoro izdati i drugi broj, pa bi nam to bilo korisno.

Nakon mjesec dana od izbora, tek nam ovog tjedna uspjelo sakupiti sve drugove koje smo predvidili za OK SKOJ-a i sa njima održati sjednicu, upoznati ih sa njihovim zadacima i poslati na teren. Opširniji izvještaj slijedi.

Neprijateljska ofenziva na oslobođeni teritorij ponukala nas je da i mi neprijatelju po svojoj liniji damo jedan udarac na komunikaciji. Zato smo u noći od 1. na 2. ov. mj. rastavili tračnice na prugi Zagreb-Karlovac i tako stumbali dvije Pavelićeve lokomotive. Uslijed toga promet obustavljen 17 sati. To je izvršeno prije nego što su naše brigade došle na prugu. U akciji sudjelovalo 9 omladinaca sa jednim članom našeg komiteta. Sa četom Kljuka od koje smo dali 20 boraca za brigadu, a koja sad ima na broju 20 partizana i uz pomoć KK Samobor /sa oko 35 partijaca i simpatizera/ upali smo u općinsku upravu Stupnik 9 km od Zagreba i zaplijenili cca 800 kg masti, i cca 1500 kg brašna. Mast i brašno su sakupljale ustaše od naroda, sad smo ga dovezli kolima gore do nas i tako osigurali prehranu bolnici, komandi područja, pa i nama i KK-u Žumberak za svojih 3 mjeseca. Ujedno zaplijenili oko 15.000 araka papira koji nam je dobro došao.

[5] Marko Belinić, politički komesar Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske

Isto tako smo opskrbili bolnicu sa sanitetom, od kojeg je jedan bio već prebačen za oslobođeni teritorij, a drugi će ovih dana na put.

Radi ovakvog neprijateljskog terora naoružali smo oko 15 drugova koji rade po vezama i na diverzantskim akcijama sa puškama. Svi su učestvovali u akciji na Stupnik, koju smo izveli kako radi plijena tako i radi dizanja morala narodu. Nakon ovih dvaju akcija moral se popravlja, ali i teror pojačava.

Jedan dio omladinaca formirali smo u diverzantske grupe sa zadacima rušenja pruge i ubijanjem neprijateljskih elemenata. Ovih dana je došao do nas i drug Gromovnik,[6] pa smo s njime sporazumjeli da te omladince poduči u svome zanatu. Tako ćemo ga radi toga otpratiti od njih i malo do pred vrata Zagreba. Uspjeha će biti, ako budemo našli potreban materijal. Gromovnika ćemo provodati po neoslobođenom dijelu našeg okruga. On je voljan.

Veze sa vama preko Kupe nemamo sada. Na tom kanalu smo imali provalu te nam je tom prilikom razdržana organizacija u Vel. Gorici. Sa Zagrebom imamo vezu za ljude, materijal i poštu. Tražili **smo** od druga Slav ka[7] da nam dade još par javki. **Obavješteni smo od druga Prigorca[8] da je drug Slavko pao u Zagrebu. Uhapšen je tako što ga je na ulici pokazao neki željezničar iz Sv. Klare sa kojim je on držao vezu.** Željezničar je išao u partizane u Slavoniju te je **tom** prilikom pao i podlegao te provaljuje. Izgleda da je postao konfident. Mislimo da ste vi sa tim slučajem upoznati, ali vam ipak sa svoje strane javljamo. To se dogodilo negdje oko 15. ov. mj. Detalje još ne znamo. Kako će veze sa Zgbom biti nakon njegova pada ne **znamo** još. Do sada je dobro.

Proširenjem rada morati ćemo izvršiti i mi neku dopunu svoga komiteta i izabrati između sebe organizacionog i političkog sekretara radi pravilnijeg razvijanja rada. O tome ćemo vam kasnije staviti prijedloge. Sada smo mišljenja da bi u svoj plenum uzeli i sekretara OK SKOJ-a druga Miku,[9] pa nam radi toga javite svoje mišljenje.

Iz iskustva smo vidjeli da je potrebno najmanje tri druga na okupu da bi se moglo na vrijeme priskočiti u pomoć svuda gdje ustreba i što češće posjetiti KK-e te ih posvježavati sa novim zadacima. Radi toga ćemo odmah nakon naše sjednice ostaviti pored sekretara još dva druga kod nas.

U doba kada je počela ofenziva drug sekretar se prebacio na neoslobođeni teritorij te je tom prilikom obišao KK Samobor i drugo-

[6] Ivan Hariš
[7] Ivo Marinković, rukovodilac Povjerenstva CK KPH u Zagrebu
[8] Pavao Lončar, sekretar OK KPH Zagreb
[9] Mika Spiljak, sekretar OK SKOJ-a Pokuplje

ve u Jaski dok se u Veliku Goricu nije mogao prebaciti, a sa sekretarom[10] KK Pisarovina došao u dodir i sa njime se sporazumio o radu u tom kotaru. Uslijed teških veza radi njemačkih i ustaških patrola KK Pisarovina nije se tada sastao i nije mogao doći na njihove sjednice. Čim se svrši posao oko »Rodoljuba« i kurs on će se ponovo svratiti dolje, dok će do tog doba ostati dolje stalno drugovi Bendo" i Nacek[12] /Samoborec/, a drug Ivica[13] i Duka[14] bili bi u Žumberku. Isto tako od CK SKOJ-a će ostati gore za sada drug sekretar[15] i jedan drug iz OK. U koliko biste bili saglasni sa tim da druga Miku uzmemo u naš komitet sa time da bude sekretar OK SKOJ-a onda bi nas bila 4 gore, pa mislimo da bismo onda mogli izvršavati češće i uspješnije kontrole i davati bolje ispomoći drugovima na terenu.

Pomoć za tehniku koju ste nam poslali primili smo. Radi ravnanja vam javljamo da za sada trošimo papir koji je za vas poslan iz Zgba i to radi toga to radimo što ga nemamo dolje gdje skloniti na sigurno, a neznamo kada ćemo moći do vas uspostaviti sigurniji kanal.

Drugarski komunistički pozdrav

24/11-43. Miško[16] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 19/862

[10] Nikola Brezović
[11] Stjepan Koren, član OK KPH Pokuplje
[12] Ignac Pipić, član OK KPH Pokuplje
[13] Ivica Lopaić, član OK KPH Pokuplje
[14] Duka Vasić, član OK KPH Pokuplje
[15] Ivo Lola Ribar, sekretar CK SKOJ-a
[16] Lutvo Ahmetović

1943, veljača 24.

Izvještaj Štaba Šesnaeste NO brigade Štabu Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na Garešnicu

ŠTAB K-3[1]
Narod. Oslob. Vojske Hrvatske
Broj 61/1943
24. II. 43 godine u 12,40 h.

Podnosi izvještaj o akciji na Garešnicu.

ŠTABU K-l[2] NAROD. OSLOB. V. HRVATSKE

U vezi naređenja divizije br. 251 od 24. II. 1943 god. podnosimo izvještaj o akciji na uporište Garešnicu.[3]

I bataljon ove brigade bio rezerva divizije.

II bataljon ove brigade imao je zadatak likvidirati uporište br. 8 tj. ustaški tabor. Zadatku je pristupio na vrijeme. Banda je davala jak otpor i nije se mogao likvidirati u prvom naletu. Dok se bataljon rasporedio u opsadno stanje banda se uspjela organizovano srediti u samom uporištu u zgradi koja je bila na sprat i jakog materijala, te je uspjela odbiti svaki nalet naših jedinica. Oko 13 h zabunom ili nesmotrenošću netačno obavješteni od susjednih jedinica bataljon se povukao oko 500 — 600 m. uslijed jake bacačke vatre koja je padala u neposrednu blizinu boraca raspoređenih za opsadu.

Takvim rasporedom bataljon je dočekao i noć 24. II. smatrajući da će bandu moći likvidirati ili natjerati u bjegstvo što se zapazilo prebacivanjem bande iz prvošnjeg uporišta u drugo obližnje uporište dok se banda nije spojila sa ostatkom nelikvidiranih bandita u mjestu. Banda je pokušala da se koncentrira u prvi mah i organizira za prodor prema Kapelici i dalje za Gojilo, ali kada je bila osujećena i raspored naših snaga izvršen kontra njihovim namjerama tako da su svaki pokret bili praćeni vatrom odustali su od napred pomenute namjere i pokušali da se bace i prodru preko ceste i dalje

' Šifrirani naziv za Štab Šesnaeste NO brigade.
[2] šifrirani naziv za Štab Četvrte NO divizije.
[3] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 73.

za prugu, gdje su bili ponovno tučeni i praćeni vatrom naših boraca, odustali su i od tih namjera i zagrupirali se u žand. stanicu gdje su se sastali sa ostatkom nelikvidirane bande i organizirali otpor protiv naših napadajućih snaga koje su oko 19,30 ponovo pokušale da likvidiraju bandu, ali nisu uspjeli.

Prva zgrada u kojoj se banda-ustaše nalazila likvidirana je bombama i avionskom bombom od 12 kg, te je banda bila prisiljena na bjegstvo napuštanjem zgrade. Vremenske vatrene prekide koristio je bataljon za izvlačenje plijena i kada je bila potreba zaštite izvlačenja komore to je vršeno pod vatrom.

U toku cijeloga dana glavni zadatak bio je izvlačenje plijena iz magacina koji je u prvom naletu pao u naše ruke.

Vezu ovaj bataljon imao je stalnu i neprekidnu sa brigadom, dok za dugo vremena nije uspostavio sa bataljonom K —2[4] koji je likvidirao stanicu i napokon sa bataljonom M. O.[5] Ova veza uspostavljena je nakon dugih napora i poteškoća i slanja patrola od strane II bataljona.

II bataljon zarobio je 8 karabina, nešto municije, nekoliko oružnog pribora i jedan talijanski laki mitraljez sa nekoliko metaka.

Poginulo je u II bataljonu 2 druga i 3 ranjena.

Broj likvidiranih bandita iznosio bi od prilike oko 20 izbačenih iz stroja, broj mrtvih i ranjenih ponaosob ne može se izneti.

II bataljon utrošio je od prilike oko 3.000 — 4.000 metaka računajući tu i broj izbačenih metaka iz pridodatnog teškog mitraljeza.

III bataljon bio je u zasjedi prema Gojilu V. Vukovije i potpadao pod komandu K-2 za vrijeme akcije. Brigada nije primala operativne izvještaje te prema tome ne može ni dati podatke o uspjehu i radu toga bataljona.

Rad bataljona i njegov uspjeh u akciji podneće K-2, u koliko ne podnese podneće ovaj štab kada se dobiju podaci od bataljona naknadno.

Jedinice su stigle na određena mjesta i smještene su na odmor.

Broj plijena nepoznat je brigadi, jer se evakuirao pod kontrolom intendanta divizije i intendanta brigade, te će intendant divizije moći dati točan popis plijena ove akcije.

Smrt fašizmu – sloboda narodu

Zam. Politkomesara:

Komandant
Knežević Rade v. r.

Original strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1796, reg. br. 24/7.

[4] Šifrirani naziv za Stab Dvanaeste NO brigade.
[5] Moslavački odred.

I 11

1943, veljača 24.
Sisak

Iz dnevnoga izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o borbama s partizanima na Kalniku i Bilo-gori i akcijama pripadajućih jedinica na području Banije

»ZAPOVJEDNIĆTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
GLAV. STOŽ. ODJEL »Veomažurno«
Op. Br. 539/Taj.

U Sisku, dne 24. veljače 1943. Tajno!

PREDMET: Dnevno izvješće

I. D. Z. za 24. veljače 1943.
do 18 sati.

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(Operativni odjel).

Savezne zapovjedi Glst. Op. Br. 3219/Tajno od 9. VIII. 1942., dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000).

1. A. — Kratka ociena situacije:

Utvrđena borbena djelatnost u oblasti Moslavine jedne partizanske brigade[1] (oko 1000 ljudi) koja se još 20. II. o. g. prebacila na prostoriju: Oštri Zid (12 km juž. od Ivanske) — s. Simljanik —s. Garešnica iz Slavonije.

Na području Bilo Gore tamošnja partizanska skupina[2] dobila je pojačanje i sada djeluje na želj. prugu Bjelovar-Garešnica.

[1] Na području Moslavine, od 20. veljače, nalazila se Četvrta divizija NOV i PO Hrvatske koja je u svom sastavu imala tri brigade, i Moslavački NOP odred. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 73.

[2] Odnosi se na Bilogorsku četu, koja je u vojnom pogledu bila pod kontrolom Kalničkoga NOP odreda. Političku kontrolu nad njom imao je Okružni komitet KPH za Bjelovar. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 37.

1. B. — Djelatnost podređenih četa i pojedinosti o neprijatelju:

Područje grada Zagreba: — Bez događaja.

Područje 1. Pješačke divizije:

1.— Legionarski sat 1. pješ. divizije iz Križevaca[3] napao noćas 23 /24[4] na jednu partizansku skupinu[5] kod Ivanca (9 km jug. zap. od Ludbrega), skupinu obkolio. Partizani su imali 7 mrtvih, među kojima i sam zapovjednik imenom CVITKOVIČ[6] i jedna žena.

2.— Noću 23/24. II. o. g. partizani su izvršili sliedeće napadaje:

— oko 100 partizana[7] na želj. postaju Galovac (5 km juž. od Bjelovara), razoružali željezničku stražu i 2 domobrana odveli. Ukupna jačina straže bila je 10 domobrana. U borbi 1 partizan ranjen; željez. postaju nisu uništili, ali su zapalili skladište željez. postaje;

— oko 60 partizana[8] napalo na željez. postaju Kokinac (7 km jug. ist. od Bjelovara), razoružali stražu željez. postaje — 12 domobrana — od kojih su 7 odveli. Željez. postaju nisu uništili; zapalili 30 vagona ugljena u rudniku Ciglena (8 km ist. od Bjelovara).. .«

». . . I. C. — VLASTITE NAMJERE:

2.— Pokretanje i premještaj vlastitih četa:

8. satnija 11. pješ. pukovnije vraćena je iz Banjalučkog zdruga u sastav svoje pukovnije u Sisak, i po retabliranju biti će upućena u sastav svoje bojne u Glinu.[9]

3.— Osobiti događaji i mjere izvan borbene djelatnosti četa:

Nije bilo.

Po nalogu Zapovjednika
ZAST. GLAVARA STOŽERA,
bojnik (Šteger)
Šteger v. n

P 25/11 **D«**

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 19. reg. br. 9/1 — 3

Zbornik VII, tom V, knj. 12. dok. br. 190, str. 548-550.

[3] U originalu riječi »iz Križevaca« dopisane olovkom.

[4] Datum u originalu napisan crvenom olovkom.

[5] Napad je izvršen na Štab Kalničkoga NOP odreda i jednu četu koja je tada bila u formiranju. Vidi: Dok. br. 127.

[6] Odnosi se na pomoćnika intendanta Kalničkoga NOP odreda.

[7] " Vjerojatno je ove napade izvršila Bilogorska četa.

[9] U originalu s lijeve strane ovog odjeljka dopisano crvenom olovkom »odsj. 3«, a ispod odjeljak »11/11« (vjerojatno se odnosi na Drugu bojnu Jedanaeste pješ. pukovnije).

1 1 2

1943, veljača 24.
Daruvar

Telegram Zapovjedništva Prve gorske divizije u Daruvaru Operativnom odjelu Ministarstva domobranstva NDH i grupi West o napadu partizana na Garešnicu

PRIMLJENA BRZOJAVKA

PRIMLJENO OD: Daruvar	DAN: 24. 2.43.	SAT I MINUT: 1550	BROJ: 158
PUTEM KRUGOVALNE POSTAJE ZAGREB	DAN: 25. 2.43.	SATI MINUT:0720	BROJ: 827

SADRŽAJ

ZA KOGA: OPERATIVNOM ODJELU I GRUPI WEST

SPOJ:

Kod GAREŠNICE potvrđeno je da je GAREŠNICU napala četvrta partizanska divizija XII, XVI, XVII, brigada, moslavački i Bilogorski [odred].

Glavne snage povukle su se preko TRNOVITICE i POPOVCA, jedan manji dio preko DIŠNIKA i PROKOPA u zapadnom smjeru.

Radi gonjenja neprijatelja upućene su ojačane satnije smjerovima iz 1/4 gorskog zdruga GAREŠNICA, ROGOZA, GAREŠNICA KAPELICA, BRŠLJANICA, GAREŠNICA DIŠNIK.

Iz IV/1 gorskog zdruga ZDENČAC, PAŠIJAN, POPOVAC, PALEŠNIK, PAŠIJANSKI GAJ, VELIKA MLINSKA.

Iz II/I gorskog zdruga HERCEGOVAC, TRUPINSKI GAJ, MALA MLINSKA. Potreba upućivanja Njemačke bojne iz BJELOVARA u smjeru IVANJSKE i dalje prema jugoistoku ponovno se naglašuje.

Posada GAREŠNICA držala se za vrieme napadaja odlično.

Njeni ukupni gubitci iznose iz posadne satnije III/1 gorskog zdruga: 8 poginulih, među kojima i jedan zastavnik i jedan vodnik, 12 nestalih i 12 ranjenih.

Od ustaša 1 poginuo 3 ranjena, od građanstva 9 poginulo, nekoliko ranjeno. Neprijateljski gubitci oko **100 mrtvih i veći broj ranje-**

nih, koji su od partizana odvučeni u smjeru PROKOPA. Na ostalom području bez novih događaja.

U spoju Op. broj 2094/tajno OPERODU[1] šaljemo izvješća samo radi znanja, jedino za današnje poslednje izvješće zamolili smo prienos grupi West, jer sa njom nismo imali vezu.

Eventualan prienos intervencije naglasiti ćemo u buduće svaki puta zasebno.

Op. broj 524. GORDIV[2]

P 25/2 D

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 10, reg. br. 9/1-12.

113

1943, veljača 25.

Iz izvještaja političkoga komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkome komesaru Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o moralno-političkom stanju u jedinicama i o općoj situaciji na terenu

STAB II. OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
Op. broj 190
Dne 25. II. 1943.

KOMESARU NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Komesarski izvještaj:

I.
OPĆA SITUACIJA

Kalnik:

Sektor djelovanja Kalničkog partizanskog odreda veoma je prostran a povezanost Odreda sa čitavim sektorom dosta je malena.

[1] Operativni odjel domobranstva
[2] Gorska divizija.

Tako ovaj Odred nije u stanju da prikaže stvarnu siutaciju sa čitavog sektora koji mu pripada.

Nakon neprijateljske ofanzive protiv ovog Odreda situacija mnogo seje izmjenila. Naši partizani boreći se protiv Crne legije po Hrvatskom Zagorju i na prostoru Bilogore, napustili su za kratko vrijeme okolicu Kalnika, što je neprijatalju dalo adut u ruke da rastrubi pred narodom, kako su svi partizani pobijeni. Čitav Odred bio je povučen u pravcu Bilogore gde su mu odkomandovana 2 bataljona za slavonske brigade a nakon toga vratio se je natrag na svoj teren oko Kalnika.

Kada se je oslabljeni Odred vratio na kalnički sektor, seljaci nisu više primali partizane sa onom toplinom, kao što je to bilo prije. Mnogi su se čudili što su partizani još uvijek živi ali su imali velikog straha, da ih primaju u svoje domove, bojeći se ustaškog terora jer su ustaše prilikom ofanzive zaprijetili da će im paliti domove. Naročito se je opazila klonulost i malodušnost pravoslavnog življa u okolici Kalnika u selima Osijek, Ivanec i Duga Rijeka. Hrvati kolonisti napuštaju ta sela i odvoze hranu bježeći pred partizanima, a Srbi prilično [se] demoraliziraju ustaškom pljačkom i ubistvima dvaju seljaka. Ustaše su u Osijeku opljačkali zaselak Anđelići. Na raspoloženje tamošnjeg pučanstva mnogo uteče stalna ustaška posada u Pogancu, često napuštanje terena od strane partizanskih jedinica i slab politički rad našeg Odreda, sve je to uslovilo djelomično učmalost i malodušnost kod naroda.

U okolici Bilogore stanje također nije bolje. Narod ne dočekuje više partizane onako kao što ih je to dočekivao ranije. Ovu hladnoću kod naroda primjetili su partizani baš u onim selima, u koja su najviše navraćali. Izgleda da je to uslovljeno prolaskom legionara kroz sela, koji su se narodu zagrozili u koliko bi on i dalje podržavao partizane da će ga klati i paliti domove. To vrijedi u prvom redu za hrvatska sela, dok su Srbi još uvijek puni otvorenih simpatija za našu vojsku. Grupa četnički nastrojenih elemenata oko Manojlovića, vlasnika rudnika iz Lepavine, sve čvršće se povezuje oko naših partizana i služi im u svemu, što zatrebaju.

U hrvatskim selima primjećeno je naročito zanimanje naroda za oblik vlasti koju ćemo organizirati nakon sloma fašizma. Seljaci se boje, naročito imućni, kolektivizacije. Ovo je najbolji dokaz slabog političkog rada, što narod nije upoznat sa narodno-oslobodilačkom demokratskom vlašću, koju uspostavlja on sam pomoću naše vojske na onim dijelovima naše zemlje gdje je najuren okupator i njegove sluge. Slabo političko djelovanje s naše strane, a aktivnost izvjesnih HSS-ovaca u posljednje vrijeme, koji tumače ljudima kako ćemo mi ukinuti privatno vlasništvo, dosta otežava djelovanje

naših partizana u tim krajevima. Inače Hrvati i Srbi priznaju, da su ih partizani spasili od rekviracije [rekvizicije] kukuruza i pljačke. Istovremeno nailazili su naši partizani na primjere sve jačeg zaoštravanja odnosa između hrvatskog naroda i ustaških bandita. U Hrvatskom Zagorju, okolica Novi Marof, Zlatar i Ivanec, naročito su seljaci prožeti mržnjom prema ustašama. U posljednje vrijeme mladići u tim krajevima sakrivaju se od Pavelićevih vlasti i ne odazivaju se njegovoj mobilizaciji. Za razliku od ranije, kada su Zagorci odlazili u domobrane, govoreći »mi bomo svoje puške dali partizanima« danas imade grupica koje ne idu ni u domobrane, ali ne idu ni u partizane nego se kriju po selima. U bližoj okolici Zagreba oko Pušće i Zaprešića, priličan broj omladine nije se odazvao na poziv Pavelića da stupe u vojsku, nego je jedna grupa došla dobrovoljno u partizane.

Žumberak

Uspjesi koje je postigla naša vojska u posljednja 3 mjeseca u Zumberku imali su dobar odjek na seljaštvo u ovome kraju. Narod u svim općinama pristupa izgradnji narodno-oslobodilačke demokratske vlasti.

Općina Radatovići je svakako najbolja i narod se je listom uputio oko narodno-oslobodilačkog odbora i naše vojske. Formirane su masovne narodne organizacije u kojima su pokupljene žene i omladina i pioniri. U toj općini nema špijuna i petokolonaša jer su oni ranije pročišćeni, a danas narodno-oslobodilački odbor i ostale masovne organizacije sa svojim djelovanjem u narodu spriječili su mogućnost djelovanja neprijateljima narodno-oslobodilačke borbe.

Općina Vivodina, koja je bila u velikoj većini pod ustaškim utjecajem, u posljednje vrijeme mnogo se je popravila. Mi smo u ovoj općini postupili vrlo oprezno sa seljacima, uvjeravajući ih u ciljeve današnje borbe za oslobođenje našeg naroda od tuđinskih osvajača i njihovih četničkih i ustaških slugu. U tom političkom djelovanju raskrinkavali smo HSS i Mačeka, koji je također imao jako uporište u ovoj općini. Nismo se služili zapljenom i rekviriranjem osim u slučajevima gdje je bilo dokazano, da su pojedinci zaista ustaški krvnici i izdajnici našeg naroda. Svaki takav akt predhodno smo politički narodu objasnili, tako da su seljaci sami učestvovali sa simpatijama kod zapljene imovine takovih elemenata. Konačno smo uspjeli veliku većinu seljaka, omladine i žena uvjeriti o izdajničkom i protuhrvatskom djelovanju krvnika Pavelića, a ujedno smo uspjeli da raskrinkamo Mačeka, koji je saveznik četničkih banda Draže Mihailovića. Dok smo uvjeravali narod o današnjoj borbi, istovremeno smo prema koljačima, koje su Žumberčani dobro

poznavali, postupili veoma oštro i likvidirali ih. Do sada streljano je iz ove općine 17 ustaša krvnika što je narod u Žumberku i seljaci iz općine Vivodine sa simpatijama prihvatio.

I u ovoj općini formirane su masovne narodne organizacije, ali općinski narodno-oslobodilački odbor još uvijek nije izabran. Izabrani su tek odbori po selima, a sada ćemo pristupiti radnjama za izbor općinskog odbora. Općinski odbor do sada nismo birali zbog toga jer nismo imali pregled ljudi, a isto tako iz tih razloga, što su ti ljudi bili nepouzdani i ustaški nastrojeni.

U zadnje vrijeme iz ove općine javilo se je u našu vojsku nekoliko omladinaca dobrovoljaca.

Općina Kalje također se vidno popravlja. Seljaci iz Petričkog Sela, koji su bili listom na strani ustaša, našim postupkom uspjeli smo, da ih djelomično uvjerimo u izdajničku rabotu Pavelića i njegovih ustaških krvnika, pa i ovi seljaci podupiru našu narodno-oslobodilačku vojsku. Iz općine Kalje, selo Pećno, Sičevac, Tisovac, Dane, Bratelji, javljaju se omladinci dobrovoljno u našu vojsku. I u toj općini u mnogim selima formirane su masovne narodne organizacije i seoski narodno-oslobodilački odbori, ali općinski odbor također još nije formiran. Naš postupak prema seljacima ove općine bio je također veoma obazriv. U Gornjoj Vasi imade jedan stari HSS-ovac, koji bi nam mogao biti opasan, ali mi smo za sada prema njemu obazrivi, a pred narodom raskrinkavamo Mačeka, te govorimo i o tom njegovom pristalici, ako se on slaže sa Mačekom, da je neprijatelj našeg naroda isto tako, kao što je to i vodstvo HSS-a.

Općina Sošice također mnogo se je popravila. Omladinci također pristupaju u našu vojsku. Najlošije selo jeste Oštre. Ovo selo je veliko pa smo, kao što smo Vaš već ranije izvjestili, formirali općinski odbor za Oštre, Kostanjevac i ostala sela ove porezne općine /imaju/ posebni općinski narodno-oslobodilački odbor. U Oštrcu ima dosta petokolonaša, ustaških elemenata, a najjači utjecaj,imade HS>S. Mi nastojimo i ovdje uvjerljivo postupati, te raskrinkavamo HSS, četnike i ustaške bande.

U općini Krašić, Petrovina i Sv. Jana u organizacionom pogledu do sada nije se uspjelo postići nikakvih rezultata. Ali politički uspjeli smo mnogo. Ove općine bile su najviše pod utjecajem HSS-a, a bilo je i mnogo ustaških elemenata. Našim političkim djelovanjem, dobrim djelom smo uspjeli potpuno omraziti ustaše i raskrinkati HSS i njezinu izdajničku politiku prema našem narodu. Seljaci iz ovih općina veoma se simpatično odnose prema našoj vojsci, a pogotovo nakon uspjele borbe protiv Talijana i Njemaca koje smo do nogu potukli. U tim općinamtt gotovo nema ni jednog sela u kojem se nisu zadržavali naši partizani, gdje ih je narod vrlo

ljepo primio. Naš postupak i ovdje je više uvjerljivog karaktera nego oštrog postupanja. No, ipak smo u općini Krašić, selo Hutin, streljali jednog seljaka, koji je prošle godine uhvatio jednog partizana i predao ga ustašama. Kada je ovaj sa još dvojicom bio uhapšen, čuli su se glasovi od seljaka, da je dotični lopov i treba ga streljati. Mi smo unapred poduzeli mjere, da seljaci našu odluku prihvate i pravilno ju politički shvate. Iz ovih općina do sada javilo se je nekoliko omladinaca za našu vojsku.

U zadnje vrijeme održali smo nekoliko zborova, koji su dosta dobro uspjeli. U Vivodini održana su 2 zbora, na kojima je bilo prisutno preko 300 seljaka.

23. II. održali smo proslavu 25-godišnjice postanka Crvene armije. Proslava je održana u Sošicama. Preko 500 seljaka prisustvovalo je ovoj proslavi. Postrojili smo također našu Brigadu[1] i terenske jedinice, kojom prilikom smo održali i defile naše vojske. Ova proslava zaista je u cjelosti uspjela. Na zboru govorili su prestavnici vojske, narodno-oslobodilačke vlasti, omladine, žena i komunističke Partije, a govorila je ruska komsomolka, koja se momentalno nalazi u našem štabu, o značenju Crvene armije i 23. februara.

Narod je sa velikim oduševljenjem prihvatio izlaganja svih govornika, a priličnu senzaciju izazvala je pojava ruske omladinke, koju su naše radnice dovele iz logora u Berlinu.

Pokuplje:

U Pokuplju narod je mnogo zastrašen. Prepadi ustaša u pojedina sela mnogo su doprinjeli tome, da se narod boji primati partizane u svoje kuće. S druge strane, u tom kraju osjeća se aktivno djelovanje HSS-ovačkih elemenata, koji šire parolu među seljaštvom, da treba ići u domobrane, ali po mogućnosti ne treba se boriti protiv partizana, niti ići u partizane ni u ustaše. Ova rabota HSS-a mnogo sputava pristupanje omladine u naše redove, nego se ona odaziva Pavelićevoj mobilizaciji u domobrane. U samoborskom kotaru stanje se mnogo popravlja. Utjecaj HSS-a sve je slabiji. I pored parole, koju je izbacio Maček, da treba ići u domobrane, u posljednje vrijeme dve grupe omladinaca i jedna grupa rezervista seljaka došli su u našu vojsku. Najlošiji srezovi za sada su Pisarovina i Velika Gorica. U ovim kotarima HSS ima najjači utjecaj. No, ipak narod znade za uspjehe naše vojske u Žumberku i najbližoj okolici Zagreba, što u većini sa simpatijama prihvaća. Naše djelovanje u političkom pogledu u tim srezovima dosta je slabo. Svakako bi bilo potrebno, da naše jače jedinice prokrstare po tim krajevima, što bi u svakom slu-

[1] Riječ je o 13. proleterskoj NOU brigadi »Rade Končar«.

čaju imalo pozitivnih rezultata. Do sada nam to nije bilo moguće, ali ćemo u buduće o tome voditi računa.

Ribnik — Bosiljevo:

Uslijed neuspjeha neprijateljske ofanzive, raspoloženje naroda mnogo se je popravilo, koje je napočetku te ofanzive bilo dosta loše. Narod je bio zaplašen i malodušan, bojeći se klanja i paleža, ako će imati veze sa partizanima. Tako je i mobilizacija za našu vojsku bila dosta otežana, ali sad sazrevaju uslovi, da se ona uspješno provodi. HSS u ovim krajevima također nastoji djelovati, te unaša priličnu zabunu među seljaštvo. Karakteristično je to da Vukova Gorica, gdje je HSS imala najviše utjecaja, danas stoji listom na strani narodno-oslobodilačke borbe. Muško i žensko, staro i mlado, sve je to na strani naše borbe.

»Opće napomene«:

»... Kod slovenskog pučanstva u dolini Krke u Beloj Krajini narod je saradnju između hrvatskih i slovenskih partizana sa velikom simpatijom prihvatio.

Paleži, koje su Talijani izvršili prilikom njihovog nadiranja prema Vivodini i Krašiću, izazvali su silnu mržnju kod ovdašnjeg pučanstva prema njima, a velike simpatije za našu vojsku, koja se je 3 dana junački borila.[2] Pošto su u tim borbama sudjelovale i slovenske brigade, mi smo narodu politički objašnjavali, kako je slovenski i hrvatski narod ujedinjen uspio, da porazi okupatora.

Klanja koja su Njemci izvršili u Bresariću[3] također su izazvala veliku mržnju prema njemačkim fašistima i njihovim ustaškim slugama. Krašićanci stalno pozivaju našu vojsku, da ostane kod Krašića.

II.
STANJE U NAŠIM JEDINICAMA

XIII. Proleterska brigada:

Neprekidne borbe, koje su vođene od dolaska XIII. Brigade u Žumberak, nanijele su joj osjetljive gubitke. Iz stroja izbačeno je oko 250 boraca. Ovi gubici osjetljivo su djelovali na njen razvitak. Bilo je slučajeva, da su bataljoni brojili na licu 80 boraca. Njezino

[2] Borba se vodila 31. siječnja i 1. i 2. veljače 1943. Opširnije o tome vidi: Dok. br. 77.

[5] Pokolj seljaka u s. Bresariću izvršila je noću 27/28. siječnja 1943, jedna četa iz sastava 7. SS divizije »Princ Eugen«. Opširnije o tome vidi: Dok. br. 62. i 77.

naoružanje u automatskom oružju srazmerno prema brojnom stanju dosta je veliko. Cesto puta desio se je slučaj, da je puškomitraljezac ostao bez pomoćnika i morao nositi sam ranac sa municijom. Tako stanje mnogo je zamaralo borce i zbog toga redovno se dešavao slučaj, da su u borbama padali drugovi iz komandnog kadra. Ovo je bilo najfatalnije za brzi razvitak Brigade. Komandni kadar po bataljonima i četama mnogo je uslijed takvih prilika zamjenjen sa novim, manje iskusnim kadrom.

Pred nas postavilo se je ozbiljno pitanje popunjavanja Brigade, što smo vršili sa dobrovoljcima i novomobiliziranim omladincima. Da bi u Brigadu ulazili barem kako-tako obučeni borci obrazovali smo vojno-politički kurs, koji traje 15 dana. Na tom kursu novomobilisani borci dobiju najosnovnije vojničke i političke upute, što se je pokazalo veoma korisnim. U Brigadu uputili smo u posljednje vrijeme 180 takvih boraca. Sada se nalazi na kursu preko 100 omladinaca, koji će također po završetku ići u Brigadu. Kostur Brigade još uvijek sačinjavaju borci bivšeg proleterskog bataljona iz kojih se regrutuje novi komandni kadar na mjesto poginulih i izbačenih iz stroja komandira i komesara.

U samoj Brigadi uvijek se koristi slobodno vrijeme za vojno-političku izobrazbu boraca. Rad se provodi po planu. U tom nastojanju imade i vidnih rezultata. Novomobilisani borci postali su hrabri, ustrajni i dobri jurišači. Oni su discipliriovani i politički pravilno postupaju u smislu linije narodno-oslobodilačke borbe.

Za vrijeme jake zime bilo je oboljenja od reumatizma, što se je naročito opažalo kod Žumberčana. Danas takvih pojava nema. Nakon dolaska XIII. Brigade u Žumberak ozbiljan problem koji se je postavio pred nas bilo je pitanje odjeće i obuće. Mnogi borci bili su bosi, bez odjela i veša. Taj problem do danas u raznim akcijama uspjeli smo rješiti. Svi su borci dobro obuveni, imadu šinjele i veš.

Higijenskim prilikama preko komesara također se je posvetilo mnogo pažnje. Borci su bili ušljivi, ali intenzivnim radom na uništavanju uši, ova Brigada danas je posve čista. Kad su borci na odmoru pronalaze kotlove i raznu burad u kojima pare odjela i veš i na taj način uništavaju uši. U tom pogledu svi su pokazali mnogo razumjevanja i marljivosti.

Komandant Brigade u posljednje vrijeme vidno se popravio,[4] jedino mu manjka sposobnost u pogledu zaštite boraca, da ne ginu u velikom broju prilikom akcije. No, i u tom pogledu stvar ipak ide naprijed. Nadamo se, da ćemo i taj nedostatak ukloniti.

[4] Komandant 13. proleterske brigade »Rade Končar« bio je tada Rade Bulat.

Komesar Brigade[5] također je veoma marljiv i pokazuje u posljednje vrijeme mnogo više snalaženja u svome radu, nego li je to bio slučaj ranije. Jedini nedostatak mu je u tome, što ne šalje redovno svoje izvještaje. On to opravdava s time, da vrlo slabo piše.

Zamjenik komesara[6] u zadnje vrijeme mnogo je marljiviji i aktivniji nego što je bio ranije. Redovno obilazi sve jedinice i održava političke konferencije i sastanke. Zamjenik komandanta drug Žeželj[7] u zadnje vrijeme bio je nešto boležljiv, što je bila posljedica rane iz Krašića. Konačno je ozdravio i sada se nalazi opet u štabu Brigade.

Nesuglasice koje su postojale u štabu Brigade između komesara i komandanta konačno su upornim radom i našim nastojanjem odklonjene. Štab Brigade radi dosta homogeno i odnos drugarstva je dobar.

Formiran je politički odio, koji je također proradio. Izdali su list svoje Brigade, kojeg Vam u prilogu dostavljamo. U listu je štampano pismo komandantu Slovenije[8] povodom poklona šmajsera, koje pismo je potpuno nepravilno formulirano, što smo mi sa svoje strane oštro kritikovali komesara i komandanta zbog te nepravilnosti.

Stanje u Brigadi još uvijek u cjelosti ne zadovoljavà zbog njezine malobrojnosti i pomanjkanja komandnog kadra, koji je izbačen iz stroja u borbama, ali činimo sve napore, da se Brigada što brže i bolje upotpuni. Bilo bi svakako uputno kad bi mogli dobiti nešto boraca iz Dalmacije ili Gorskog Kotara.

Terenski bataljon Žumberka:

Da Brigada postane operativna jedinica, formirali su terenski bataljon od Zumberčana i manje sposobnih boraca za pokret. Ovaj bataljon broji 145 ljudi. On daje partizanske straže i stražu kod bolnice. Još uvijek nismo uspjeli da ga u cjelosti sredimo, jer nam fali potrebni komandni kadar. Za komandanta tog bataljona imenovali smo Tomšić Ivicu, koji je bio komandir terenske čete »Kljuka«. .. »Ovom bataljonu posvetit ćemo više pažnje, a naročito po pitanju izgradnje komandnog kadra, tako da se on učvrsti i preraste u terenski odred.

Kvalitet boraca ovog bataljona je slabiji od onih u Brigadi. Ali će on ipak porasti pravilnim vojno-političkim radom.

[5] Politički komesar je tada bio Božo Spaček.
[6] Zamjenik političkog komesara bio je Mato Horvatić.
[7] Milan Zeželj
[8] Misli se na komandanta Glavnoga štaba NOV i PO Slovenije.

Komanda područja u zadnje vrijeme također se sređuje. S njom smo imali velikih poteškoća uslijed pomanjkanja kadra s jedne strane, a s druge strane, teritorij se je stalno proširivao i posao je bio svakog dana sve veći, u kojem se je komandant, njegov pomoćnik i zamjenik vrlo teško snalazio. U posljednje vrijeme došlo je iz Zagreba nekoliko sposobnijih drugova, pa se prilike sređuju.

Terenska četa »Kljuka«:

Ova četa, iako je brojala 60 ljudi, nije nikako odgovarala svom zadatku. U prvom redu mnogo se je sektašilo, a s druge strane jašili su na repu HSS-a i tako sami onemogućili uspješno provođenje mobilizacije koja je mogla biti mnogo veća za našu vojsku. . .

Iz ove čete izdvojili smo 20 boraca i upitili ih u Proletersku brigadu.

Kalnički odred:

Po dolasku iz Slavonije spojio se je štab Odreda sa svojim 3. bataljonom, sada jedinim bataljonom ovog Odreda. Stanje ovog Odreda dosta je teško, jer su borci stalnim i neprekidnim marševima mnogo izmoreni. Tako je štab Odreda bio prisiljen, da pošalje u prvom početku mjeseca januara bataljone na odmor od nekoliko dana na Bilogoru. Jedinice ovog Odreda na početku druge polovice mjeseca januara sakupile su se ponovo u okolici Kalnika.

Nakon povratka na prostoriju Kalnika počelo se intenzivno raditi sa partizanima i komandnim kadrom u vojno-političkom pogledu. Održano je nekoliko referata po pitanju linije narodno-oslobodilačke borbe, o četničkoj raboti banda Draže Mihailovića, o izdajničkoj ulozi HSS-a i disciplini koja mora vladati u našim redovima. Disciplina u ovom Odredu mnogo je popustila nakon izdvajanja dvaju bataljona. Sada se Odred i opet sređuje i obećaje da će i opet pretstavljati onu snagu koju je pretstavljao i ranije.

U toku zime bilo je mnogo oboljenja od raznih bolesti. Sve je to smanjilo udarnu moć ovog Odreda.

U ovom Odredu bilo je dosta rezervnog oružja, koje se u posljednje vrijeme šalje u Slavoniju. Oružja će biti stalno barem za sada u ovom Odredu suviše, jer novomobilisani ljudi oko Bjelovara i iz Podravine odlaze u Slavoniju.

Uslijed malobrojnosti ovog Odreda i grešaka koje su učinjene prilikom izvođenja akcija, u ovom Odredu također su padali ljudi iz komandnog kadra. Ovo je svakako bio težak udarac za razvitak Odreda.

Terenska četa »Ribnik«:

Ovu četu mi smo formirali po naređenju Glavnog štaba od boraca iz IV. Brigade. Ona međutim nije izvršila u cjelosti svoj zadatak, jer je mobilizirala svega 10 novih boraca, koji su ostali u njezinom sastavu. IV Brigada prilikom svog povratka na Kordun uzela je sa sobom 20 boraca iz ove čete. Ovo je oslabilo četu i smanjilo još više njezinu sposobnost za eventualne akcije. Sada broji ova četa 20 ljudi.

Bolnica:

Pitanje bolnice bilo je za nas jedan od prvorazrednih problema za čije rešenje smo se najviše zalagali. Pošto smo mi na granici Slovenije, a vršimo također zajedničke akcije sa slovenskim brigadama, to smo formirali u sporazumu sa Dolenjskom zonom zajedničku bolnicu. U našoj bolnici imademo 3 lječnika, od toga 2 Slovenca i Dr. Milunića. Naša bolnica može za sada primiti 200 ljudi. Bolnicu smo snabdjeli sa dovoljnom količinom sanitetskog materijala za gornji broj ljudi i sa hranom. Stanje u bolnici dosta je solidno i naši ranjenici prilično su zadovoljni, kako sa prehranom tako i sa lječničkom pažnjom, koja im se posvećuje. Naročito su zadovoljni sa Dr. Milunićem. On nam je pomogao mnogo na sređivanju sanitetskih prilika i u našem štabu odgovoran je za sanitet na čitavom području naše Zone. Mi smo se pobrinuli za dobavu sanitetskog materijala, od čega smo i Vama poslali izvjesnu količinu po IV. Brigadi. Za slučaju ofanzive izgradili smo do sada 2 zemunice za spremanje teških i nepokretnih ranjenika, koje su također snabdjevene sa potrebnom količinom hrane i sanitetskog materijala.

Diverzanti:

U samoborskom kotaru formirali smo diverzantsku grupu, koja ima zadatak, da ruši željezničku prugu Zagreb-Karlovac u neposrednoj blizini Zagreba. Ova grupa izvršila je do sada 2 akcije, što ćete vidjeti iz operativnog izvještaja. Grupa je vrlo aktivna i odvažna, pa smo odlučili, da pošaljemo Iliju Gromovnika,[9] da ju još više stručno usavrši.

Rad našeg štaba:

U poslednje vrijeme uzeli smo jednog borca iz XIII. Brigade i postaviti ga za oficira za vezu u našem štabu. Veze su nam sa našim jedinicama sada prilično dobre.

Zbog neimanja komandanta rad štaba je svakako otežan, jer komesar mora da radi jedan i drugi posao. Zbog toga i nismo mogli da šaljemo iscrpne izvještaje, jer je komesar redovno na položaju sa jedinicama. Ali smo se trudili da taj manjak nadoknadimo i da ne bude zastoja u akcijama i političkom djelovanju. Nastojali smo da budemo svugdje gdje je to potrebno, ali ipak je u tome velika poteškoća. ..«

» . . . Naši nedostaci:

Iz ovog izvještaja moglo bi se zaključiti po postignutim uspjesima naše vojske da kod nas ide sve u najboljem redu. Ali, imade još mnogo nedostataka i poteškoća. Naši nedostaci u glavnom se sastoje u tome, da ipak nismo do maksimuma iskoristili sve mogućnosti za proširenje naše ofanzive, nego se bacamo iz garnizona na garnizon. Stojdragu trebali smo već likvidirati, ali eto do sada još uvijek nije likvidirana. Isto tako nismo likvidirali Jasku, što je neprijatelju dalo mogućnosti, da ojača garnizon i time onemogući naš napad na Jasku. Metlika također još nije likvidirana. Do sada još nije bilo doduše ni moguće, ali ćemo nastojati, da sve ovo u najbližoj budućnosti ispravimo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
M. Belinić v. r.«

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, kut. 1474, reg. br. 5—1

Zbornik VII, tom IX, knj 3, dok. br. 70, str. 289 — 298.

114

1943, veljača 27.
Koprivnica

Izvještaj Kotarske oblasti u Koprivnici Velikoj župi Bilogora u Bjelovaru i ostalim vlastima NDH o aktivnosti partizana na području koprivničkoga kotara

KOTARSKA OBLAST U KOPRIVNICI

Broj: 103 Taj. 1943. Koprivnica, dne 27. veljače 1943.

Predmet: Partizana kretanje.

1/ Velikoj župi Bilo-gora u Bjelovaru
2/ Župskoj redarstvenoj oblasti u Bjelovaru
3/ Dienststelle der Deutschen Division[1]

Nova Gradiška, Smidenhaus

Izviešćuje se, da iza napada izvršenog po partizanima dne 21. ov. mjeseca na putnički vlak kod željezničke postaje Sokolovac, nije na području ovog kotara primjećena nikakova naročita djelatnost partizana.

Partizanska skupina, koja se posljednjih dana nalazila po selima Vel. Pogancu, Redeljevom selu, Vel. Grabičani[ma], Rasinjici i Ribnjaku navodno se povukla još dalje u pravcu zapada i to djelom na područje kotara ludbreškog, a dijelom na području kotara križevačkog, a savezno izviešću predloženim dne 23. ov. mj. pod brojem 92 Taj. Ovo se nije međutim moglo točno provjeriti, jer ova kotarska oblast u tom pogledu od područnih oružničkih postaja Koprivnica i Sokolovac nije do danas dobila podataka.

U pogledu pregovora, kojeg su vodile njemačke vojne vlasti sa partizanima Kalničkog partizanskog odreda, ova je kotarska oblast saznala, da je bio sastanak između predstavnika njemačkih oružanih snaga i partizana dne 25. ov. mj. u Subotici, kotara ludbreškog. Međutim pobliži rezultat ovih pregovora ovoj oblasti nije poznat.

Danas ujutro krenule su na teren u pravcu Kalničkog gorja postrojbe naše i Njemačke vojske, a vjerojatno u svrhu poduzima-

[1] Sjedište njemačke divizije

nja akcije protiv partizana. Pobližih podataka o ovome ova kotarska oblast nema.

ZA DOM SPREMNI!

M. P.[2] Kotarski predstojnik:
Leo Poljac v. r.

M. P.[3]

Original, strojopis
Sign., HAB, Zbirka neprijateljskih dokumenata o akcijama partizana, 186/1943.

115

1943, veljača

Proglas Okružnoga komiteta KPH Krapina narodu Hrvatskoga zagorja da stupi u Narodnooslobodilačku vojsku

NARODE HRVATSKOG ZAGORJA!

Porobljavanjem naše zemlje od krvavog fašizma, naš je narod pao u najveće i do sada nezapamćeno ropstvo. Narod Hrv. Zagorja je to svom jačinom osjetio na svojim leđima. Hitler je preko svoga sluge Pavelića otpočeo odmah sa strahovitom pljačkom bogatstva naše zemlje. Izvezlo se gotovo sve: stoka, žito i zemaljske plodine, što se samo izvesti moglo. Odavno se u trgovinama ne može kupiti ni deka brašna, ni deka masti kao ni bilo koja neophodno potrebna roba kao odjeća, obuća i drugo.

Braćo Zagorci! Koliko nas je to pogodilo to i sami znadete. U mnogim i mnogim seljačkim kućama ponestalo je već kruha i masti. Ono malo što se još nije oduzelo i izvezlo prodaje se po strahovito visokim cijenama, što naš zagorski svijet ne može kupovati, pošto nema novčanih sredstava. Ustaške vlasti nam poručuju, da se neka ne nadamo preko općina dobiti bilo kakovih živežnih namirnica, jer da ih nema. Dakle, nemamo čime kupovati, a nemamo ni gdje.

[2] Okrugli pečat Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Koprivnica

[3] Dokument Kotarske oblasti Koprivnica, taj. br. 103/1943, od 27. II 1943. godine proslijeđen Kotarskoj oblasti Bjelovar »na znanje«.

Ali, braćo Zagorci! Nije to sve što nas udara i bije. Ustaške vlasti su otpočele i po našem siromašnom i pasivnom **Hrv. Zagorju sa rekvizicijom: masti, kukuruza, graha, pšenice i stoke.** Zlikovac Pavelić izdao je već naređenje da vam oružanom snagom oduzme **vašu** muku i trud. O sramote i zločinstva! Počeli su oduzimati i ono, na čemu naš zagorski kraj najviše oskudijeva. Što to znači? To znači da su nas krvavi fašizam i njegove sluge ustaše osudili na smrt **glađu.** Ali na to trebate tim pljačkašima dostojno odgovoriti, vi potomci Matije Gupca. Ni deke masti, ni zrna pšenice ili kukuruza, ni **grla** stoke; branite svoju muku i trud, ne nasjedajte neprijateljima, koji vas stalno pozivaju da mirujete, da još nije došao čas. Ustanite vilama sjekirama i oružjem u ruci oduprite se pljački. Dižimo i mi narodni ustanak kao naša braća u drugim hrvatskim krajevima, te **u** zajedničkoj borbi sa bratskim srpskim i slovenskim narodom **us**postavimo pravu narodnu vlast, koja je već i uspostavljena **u** mnogim oslobođenim selima, gradovima i pokrajinama naše domovine.

Vojni obveznici i omladino! Ne odazivajte se i ne stupajte **u** Pavelićevu vojsku, u Pavelićevoj vojsci se proganja, pune zatvori i gladuje se! Otkažite poslušnost izdajici, izrodu, krvniku i tlačitelju našeg naroda Paveliću. Pavelić šalje nas — očeve i sinove naše zemlje ginuti za interese omrznutog fašizma na Istočni front, na Crno More, kao i u Njemačku na prisilan i ropski rad. Pavelić šalje svoju vojsku ovdje protiv naše braće, protiv naše Narodno- Oslob. Vojske i Partiz. Odreda Jugoslavije, koja se bori za najuzvišenije ciljeve naših porobljenih naroda, a to su: **istjerivanje i uništenje okupatora iz naše zemlje, uništenje domaćih izroda i izdajica te vraćanje svih oduzetih dijelova naše zemlje u sastav naše buduće sretne i zaista slobodne domovine.**

Vojni obveznici i omladino Hrv. Zagorja! Stupajte smjelo u partizanske redove koji se bore za bolju i sretniju budućnost našeg naroda, a koji su već oslobodili veliki dio naše domovine ispod jarma okupatorskih i ustaških vlasti. Samo potpunoma okupljeni oko našeg slavnog i herojskog Vrhovnog Štaba NOV i POJ na čelu sa junačkim drugom Titom i čvrsto zbijeni u redovima NOV i POJ najbolja je garancija što bržeg svršetka tog krvavog rata, a naše pobjede i oslobođenja.

Razbojnik Pavelić postepeno, ali stalno provodi mobilizaciju, a upravo ovih dana kani to i pojačati. Naš odgovor treba na to biti: **nijedan obveznik nijedan regrut u vojsku krvnika Pavelića.** Mobilizacija za Pavelićevu vojsku treba da se pretvori u mobilizaciju za Narodno-Oslobodilačku Vojsku i Partizanske Odrede Jugoslavije. To i samo to je put oslobođenja našeg porobljenog naroda. Pored naše snažne Narodno-Oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda

Jugoslavije garancija naše pobjede je i nepobjediva Crvena Armija bratske nam ruske zemlje.

Zato k oružju Hrvatski Zagorci, na obranu časti, imovine i života svojih!

ŽIVJELA NEPOBJEDIVA I HEROJSKA CRVENA ARMIJA!

ŽIVJELA NARODNO-OSLOBODILAČKA VOJSKA I PARTIZANSKI ODREDI JUGOSLAVIJE!

ŽIVIO VRHOVNI STAB NOV I POJ!

ŽIVIO VRHOVNI KOMANDANT NOV I POJ DRUG TITO!

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Veljača, 1943.

OkružniKomitet
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
Krapina

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AIHRPH, KP-88/3724

116

1943, ožujak 1.
Zagreb

Dopis tajnika Ministarstva narodnoga gospodarstva Glavnome ravnateljstvu za prehranu s izvacima anonimnog pisma građanima u kojemu se kritizira stanje prehrane u Zagrebu, a koje se u prilogu donosi u cjelini

MINISTARSTVO NARODNOG GOSPODARSTVA
URED MINISTRA

Br: Zagreb, 1. ožujka1943.

GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA PREHRANU
NA RUKE GLAVNOG RAVNATELJA DR. KRAFTA'
ZAGREB

U jednom anonimnom pismu, koje je upućeno ovom uredu kritikuje se današnje stanje prehrane. Evo izvadak iz tog pisma, koji se odnosi na prehranu:

[1] **Stjepan Kraft**

»Svi dobromisleći ljudi pitaju se nakon objelodanjenja zaključaka Vaše sjednice o spriečavanju kriomčarenja nekoliko pitanja:

1.— kako je moguće, da se u verižnoj trgovini nalazi i prodaja po Vašem priznanju sladora po 700.— Kn kad je slador pod državnim monopolom?

Na koji način dolaze kriomčari do njega ako ne pomoću onih, koji njim rukuju u državnom monopolu!

2.— žalostna ova naša vlast zabranila je svako putovanje svim građanima ove zemlje bez propustnice, zabranjuje nošenje hrane u grad i grozi se plienjenjem. A molimo Vas što će građani jesti ako neće moći ni kupiti pa i kriomčarenu robu? Valjda one namirnice, koje mu izdaje gradska aprovizacija pod rukovodstvom Vašeg toliko sposobnog i zaslušnog mesara Wernera,[2] koji bi bio bolje uradio da je ostao pred svojom mesarskom klupom nego li što se primio posla za koji nema ni sposobnosti niti je dostojan da sjedi na slavnoj stolici načelnika glavnog hrvatskog grada. Izgleda da ti Vaši stručnjaci Kraft i Šarić zaista nemaju mozga u glavi kad se može ovako bezglavo raditi i stvarati uvjete za otvoreni revolt prema vlasti. Nismo mi gospodo stoka, kojom bi Vi za dulje mogli ovako postupati kako postupate.

Nastavite li ovako netko će od tih Vaših mudraca još tražiti, da moramo sa propustnicom ići i na W.C.

Mi Vam dobronamjerno preporučamo, da ne pravite zaprieke da si građanin za svoje potrebe ne smije donieti u kuću potrebni živež, jer zabranite li mu to, Vi ga silite na otvorenu bunu.

Putujte gospodo danas vlakom i pitajte tko putuje? Drž. namještenici-kriomčari, a građani koji trebaju za svoju obitelj živež koji ne mogu dobiti od grad. aprovizacije treba da budu izvrgnuti neugodnostima.«

Po odredbi ministra
Tajnik:

Gospodinu ministru narodnog gospodarstva Balenu[3]
Zagreb.

Gospodine ministre!.. .«[4]

»... Objektivno vam govorimo i to upamtite: odkako je sadanja vlast došla na upravu zemlje, još nije izdala jednu jedinu odredbu, koja bi svojom sadržinom privlačila pučanstvo toj vlasti i uzaludno

[2] Ivan Werner
[3] Josip Balen
[4] Ispušteni tekst dan je u popratnom dopisu.

je svako vaše laskanje radniku i seljaku, uzaludne su svi vaši pohodi u narod, on nije uz vas baš zbog vašeg mahnitanja u svim pravcima.

3/ Priznajete da su se mnogi domogli raznih trgovina za koje nemaju stručnog znanja i spreme! A tko im je doznačio te trgovine?

4/ Priznajete, da u svim poslovima kriomčarenja prednjače oni, koji bi morali služiti uzorom čestitosti. Gospodo, veću pljusku niste mogli dati svojemu radu, svojim bezglavim djelima i svemu tomu mahnitanju.

Mi vam dobronamjerno preporučamo, da ne pravite zaprieke da si građanin za svoje potrebe ne smije donijeti u kuću potrebni živež, jer zabranite li mu to, vi ga silite na otvorenu bunu.

U državne urede unesite reda i iz njih izbacite sve ono što je nepotrebno, jer trutova koji ništa ne rade a primaju plaću imate na hiljade.

Putujte gospodo danas vlakom i pitajte tko putuje? Drž. namještenici-kriomčari, a građani koji trebaju za svoju obitelj živež koji ne mogu dobiti od grad. aprovizacije treba da budu izvrgnuti neugodnostima. Maknite nesposobnog Wernera sa položaja na koji ne spada, on je sramota Poglavniku i Zagrebu, jer gospodo sve se podnosi ali samo do stanovite granice. Kad mahnitanje prevrši mjeru, onda pucaju sve zaprieke pred gnjevom narodnim, a vi izgleda hotice činite ono što gnjevi i stvara zlu krv.

Neka Werner bude neznam kako zaslužan za ustaštvo, on je sramota ne samo za Zagreb, već i za cielu Hrvatsku, jer jedan naprašiti mesar nije dorastao da stoji na mjestu gradonačelnika. Ako vam to neide u glavu uvjeriti će te se o tom kad bude kasno.

Veli se, riba smrdi od glave, ta poslovica ima svoj raison d'etre u našim prilikama i samo božja milost mogla bi tu pomoći.

Gospodine ministre, onaj koji zlo sije zlo će i žeti, a Vi ste do danas svim državnim monopolekim proizvodima povisili obilno ciene, a obarate se na kriomčare bez kojih bi Zagreb do danas po vašem Werneru crkao. Nemate gospodo spreme niste dorasli situaciji i to je sve. Svi vama danas dobro dolaze, no malo ih je koji vam prilaze, jer kompromitirani ste na svim linijama i pitanje je dana, kad će narod postati komunista samo zbog Vaših djela. Seljak mora dati po 16 kn. kg. teletine, a vi ju prodajete po 100 kn. kg. i t.d. i t.d.

Dvanaesti sat udara da se opametite i spasite što se spasiti dade, jer propustite li to, srušiti će vas sama vaša nesposobnost i gnjev narodni. Neznate vi gospodo kako sve vrije i kakovo mišljenje prema vama vlada u narodu. Nemojte se samo tješiti skupštinama i kićenim laskama seljaku i radniku, jer oni su dušom i srcem daleko od vas samo zbog bezglavosti vaših djela. Izdajnik bi bio onaj koji

ne bi volio svoju državu, ali gospodo ovo nije naša država, ovo je domena Talijana i Švaba.

Vi mislite da narod ne zna i ne vidi i ne čuje što se zbiva u zemlji kroz ove naše osloboditelje, predaleko bi nas zavelo razglabanje o tom no upamtite jedno: ovako kako je danas kod nas ne može ostati, jer to jednostavno narod ne će. On će i izginuti rade nego li laž primati kao istinu. A kod nas je sve laž, laž, laž!

U samom Zagrebu vam se šeću partizani u velikom broju, rade svoj posao razaranja, a vi, vi sjedite udobno i donosite mjere koje i one koji im nisu prijatelji tjeraju u njihovo kolo.

Preduboko ste gospodo zaglibili kojekakovim djelima i danas se ne možete izkoprcati kao ni pile iz kučina.

To vam poručuju dobronamjerni građani zagrebački, a vi kako znate.«

Kopija, strojopis
Sign., AH, MNG, fase, 6, br. 215/1943.

117

1943, ožujak 2.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Žumberak Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji na terenu i radu organizacija KPH i SKOJ-a, te masovnih antifašističkih organizacija AIOO, AFŽ i USAOH

ŽUMBERACKI KOTARSKI KOMITET
K.P.H.
2. III. 43.

POKUPSKOM OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H.

Politička situacija u opć. Radatović i jednom dijelu opć. Sošice razvija se povoljno. Opć. **Radatović** dostigla je priličan stepen razvitka na polju narodne vlasti i masovnih organizacija. Primjećuje se djelatnost simpatizera londonske izbjegličke vlade u manjem obimu (biv. HSS-ovci, JNS-ovci[1] itd.) U opć. **Sošice** razvitak je komplikovaniji uslijed podijeljenosti općine. Stanje u rajonu Oštrca i Kostanjevca nije se mnogo promjenilo. Uzroci su: sam karakter to-

[1] Odnosi se na pristalice bivše Hrvatske seljačke stranke i Jugoslovenske nacionalne stranke.

ga terena i oslabljen politički rad (teren se povećao, težište rada prebačeno dalje). Ovakovo stanje otežava razvitak drugog dijela općine. U opć. **Vivodina** situacija se razvija na bolje, istina polako, ali uzima sve čvršći karakter. To je razumljivo s obzirom na razvitak međunarodne i naše unutarnjopolitičke situacije, te našeg upornog političkog rada. U narodu se vrši raslojavanje. Narodne mase se gibaju i kreću polako naprijed. Reakcionarni elementi (ustaše, HSS-ovci i dr.) pokazuju sve više svoje pravo lice, te se na taj način stvaraju preduslovi za njihovo raskrinkavanje i izoliranje od masa. HSS-ovci u zajednici sa ustašama i popovima razvijaju u zadnje vrijeme veću aktivnost u cilju cijepanja i pasiviziranja masa, njihovog odvajanja od Nar.-osl. borbe i pripremanja terena u svoju korist. Njihova aktivnost naročito je primjetna u rajonu Prekrižja gdje je narod u zadnje vrijeme bio naročito pogođen fašističkim terorom. Koristeći se takovim stanjem i nekojim krupnijim greškama naše vojske (IV Brigada, slovenske brigade) HSS-ovci pokušavaju okupljanje naroda (skupljaju priloge za pogorele, šalju izvjesnu novčanu pomoć govoreći da ta pomoć ne dolazi ni od jedne vlasti, ni od partizana niti od Pavelića, nego od poštenih Hrvata koji stoje po strani, od crkve i t.sl.). U opć. **Krašić** situacija se polako razvija uslijed češćih promjena vojno-političkog karaktera. Ovaj teritorij se unekoliko nalazi pod kontrolom neprijatelja, u tijesnoj je vezi sa okupiranim područjem, uslijed čega je moguće ubacivanje neprijateljskih agenata. Zbog svega toga organizacija još ne poprima čvrst i stalan karakter. U opć. **Kalje** situacija je različita. Slično kao u Sošicama razvitak rajona Pećna, Mrzlog Polja, jednog dijela Grabra i Starog Grada koči stanje u katoličkim selima (rajon Kalje, Novo Selo) i jednom dijelu grko-katoličkih sela (rajon Grabar, Željezno). Mnogi ljudi iz ovih sela nalaze se u ustašama i održavaju stalnu vezu sa svojim porodicama. Preko njih i raznih drugih elemenata (biv. ustaše, dezerteri iz NOV, ustaški simpatizeri, HSS-ovci itd.) drži neprijatelj ova sela pod svojim utjecajem. Uslijed razvoja opće situacije vrši se i ovdje raslojavanje. Povezivanjem našeg političkog rada sa datom situacijom kreće se razvitak ovih krajeva lagano naprijed.

Iz razvoja političke situacije na našem terenu, u vezi sa razvojem opće situacije, može se vidjeti da ujedinjeni neprijatelji našeg naroda a naročito HSS-ovci i ostali njima srodni elementi pojačavaju prilično svoju aktivnost, te pokušavaju okupljanje narodnih masa na svojim parolama (primjer Prekrižja, zatim u Vivodini gdje se ocrtavaju forme njihovog tajnog rada u vezi sa terorom ustaških bandita i sabotažom našeg organizacionog rada. Istovremeno, u Vivodini, žele da se prikažu kao naši simpatizeri i novčano pomažu

većim sumama). Uslijed ovoga znatno ćemo pooštriti budnost po pitanju Nar.-osl. borbe, svestrano organizirati strogo konspirativnu obavještajnu službu. Naročita pažnja posvetiće se raskrinkavanju HSS-a i njegovoj izolaciji.

Jedan od najvažnijih zadataka, naročito u vezi s perspektivom budućeg razvoja događaja, jeste stvaranje partijske organizacije na terenu. U opć. Radatović i Sošice postignuti su konkretni rezultati. U opć. Radatović postoji jedna partijska jedinica od četiri člana, nedavno osamostaljena. Do sada je održavan jedan sastanak nedjeljno i to radni. Otsada će se održavati redovno dva sastanka: radni i vaspitni. Na svaki sastanak dolazi član K. K. Jedinica se postepeno osamostaljuje, te će kroz izvjesno vrijeme dobiti zadatke koji obuhvataju i ostali teritorij. Osim toga postoje četiri kandidatske grupe sa ukupno 14 članova. Kvalitet kandidata je različit. Dvojica imaju uslova da se u kratkom roku osamostale. Šestorica za mjesec dana. Ima izgleda za stvaranje još jedne grupe. U opć. Sošice postoje tri kandidatske grupe po četiri člana i jedna pripremna grupa od četiri člana. Jedna grupa ima izgleda da se u skoro vrijeme osamostali. Clan jedne grupe primljen je u Partiju i priključen privremeno jednoj partijskoj Jedinici pri K. K. Ima izgleda za stvaranje novih grupa. U opć. Vivodina postoji jedna kandidatska grupa od tri člana. U opć. Kalje i Krašić postoje uslovi za formiranje kandidatskih grupa, čemu će se pristupiti još u toku ove nedjelje. Pred kandidatske grupe postavljaju se konkretni zadatci po aktiviziranju narodne vlasti i masovnih organizacija. Uporedo sprovodi se teoretsko izgrađivanje. Grupe održavaju uglavnom jedan sastanak tjedno. Partijske jedinice pri K. K. postepeno se osamostaljuju; podiže se kvalitet partijaca. Partijski kadar se povećao primanjem dva kandidata u Partiju (Joža Mađar Ljubica Milašinčić). Pet drugova koji imaju uslova za najbrži razvitak, upućeno je na partijski kurs. Jedinice održavaju dva sastanka nedjeljno: radni i vaspitni, na što troše dva dana u tjednu. Teoretska izgradnja ne napreduje dovoljno uslijed slabije organizacije vremena. Pri K. K. postoji jedna kandidatska grupa od četiri člana koja održava jedan vaspitni sastanak tjedno. Do sada se nije obraćala dovoljna pažnja kandidatima. Staviće se u zadatak i partijskim radnicima da prate njihov rad na terenu, njihov razvitak, te da ih sistematski pomažu i izdižu. Radi poboljšanja teoretske izgrađenosti kod većine partijaca i svih kandidata, kao i udaranja njenih temelja kod domaćih kadrova, predviđeni su partijski kursevi u daljoj budućnosti. Za sada će se pristupiti pripremi materijala i plana kursa. K. K. se povećao te ima pet članova. U plenum K. K. primljen je drug Zivković. Povećanjem komiteta omogućena je bolja podjela rada. Rad komiteta osjeća se i razvija se, ali sadrži

izvjesne nedostatke i to pri organizaciji rada, vremena, teoretskog rada, izdizanju kadrova. Ima i nesnalaženja na terenu. Premalo pažnje posvijećeno je pitanju HSS-a.

U opć. **Radatović** opć. NOO izrastao je već u organ prave narodne vlasti. Međutim još nije postao centar političko-borbenog okupljanja naroda. Seoski NOO-i zadržavaju se još uglavnom na ekonomskom snabdijevanju vojske i vršenju sitnijih administrativnih poslova. Svakih sedam dana održava se sjednica užeg opć. odbora, a svakih 14 dana šireg. U opć. **Sošice** opć. NOO je još nesamostalan. Seoski NOO-i također. Između opć. NOO-a i seoskih odbora ne postoji povezanost, stoga se zaključci i direktive ne sprovode u život. Preko kandidata oživjeće i povezaće se djelatnost NOO-a. Do sada su održavane samo sjednice užeg opć. odbora. Riješeno je, da se svake nedjelje održi sjednica užeg, a svakih 14 dana šireg odbora. U rajonu Oštrca i Kostanjevca formirana su tri inicijativna ilegalna NOO-a, sa zadatkom da na svojim sektorima organiziraju ilegalne seoske NOO-e. Ovi imaju zadatak: stvaranje odozdo čvrstih temelja narodne vlasti, nadzor legalnih NOO-a stvorenih odozgo i sveopću obavještajnu službu.

Radi glomaznosti i različite situacije riješeno je da se opć. **Kalje** podijeli u dvije opć. Jedna sa centrom u Pećnu obuhvatala bi rajon Pećna, Grabra i Željezna. Druga sa centrom u Kalju ili Mrzlom Polju obuhvatala bi Poklek, Budinjak, Kalje i možda dio Starog Grada. Jedan dio Starog Grada priključio bi se Sošicama. U Pećnu je održana predizborna konferencija, na kojoj se većina odbornika iz Pećna izjasnila za ovaj plan. Nisu bili zastupljeni Grabar (samo jedan prisutan odbornik) i Željezno. Za nedjelju 7 o. m. predviđena je predizborna konferencija u Mrzlom Polju. Formiranje opć. NOO-e **u** Pećnu i Kalju povezaće snage i doprinijeće planskom i bržem razvitku. Udariće se čvrsti temelji narodnoj vlasti, omogućiće se što potpunije iskorišćenje mogućnosti ovih općina. U nizu sela reaktivirani su stari i uspostavljeni novi NOO-i. U rajonu **Budinjak:** Osredak 2, Budinjak 2, Bratelji 2, Siječevac 2, Rajon **Grabar:** Dani 1, Kordići 1, Raj ići 1, Tihočaj 1, Pavkovići 1, Pavlanci 1, Brezovac 3, Delivuki 3, Golubići 3, Jelenići 1 ileg., Višoševići 1 ileg., Šimraki 1 i leg., Šobatovići 1, Đurašini 1. Rajon **Kalje:** Kalje 2, Hartje 3, Grič 3. Pred seoske NOO-e postavljeni su zadatci: popis stanovništva, propaganda i priprema za mobilizaciju, obavještajna služba, zimska pomoć, prilog za štampu. Najbolje rezultate dala je pomoć bolnici **(u** Pećnu i Tisovcu skupljeno 400 kg. suhog i svježeg voća i 700.- Kn.), zimska pomoć i prilog za štampu. U više sela izvršen je popis stanovništva. U rajonu **Mrzlo Polje** formirani su seoski NOO-i: Prevagi 1, Javor 2, Glušinja 3, Višči Vrh 3, Mrzlo Polje 3.

U opć. **Vivodina** prilike ne omogućavaju još formiranje legalnih **NOO-a** u cijeloj općini osim u pojedinim selima. **U** selu Gorniki for**miran** je legalni NOO od 2 člana. Zadatci su mu: agitacija i propa**ganda,** NOF, obavještajna služba. **U** nizu sela formirani su ilegalni **NOO-i.** Rajon **Vivodina:** Cerje 1, Vrškovac 2, Obrež 1, Lović Gornji 2, **Rajon Prekrižje:** Prekrižje Gornje 2, Prekrižje Donje 2, Radina Gori**ca** 1. Zadatci su im: agitacija i propaganda, NOF, obavještajna slu**žba.** Pokazuje se da je ilegalan rad u sadašnjim uslovima, dok se na**rod** čvrsto ne obuhvati, najpogodnija forma. Tim putem stvaramo **teren** za formiranje solidnih legalnih NOO-a.

U opć. **Krašić** formirani su u izvjesnom broju sela ilegalni NOO-i. I ovdje prilike ne dozvoljavaju još formiranje legalnih NOO-**a.** Rajon **Pribić:** Dol 2, Pribić Donji 2, Zalčev Breg 1, Rude 2, Svrže**vo** 1. Kostel 2.

Rajon **Krašić:** Krupače 1, Crkveni Pribić 2, Pribić Gornji 2. Ovim odborima dati su redovni zadatci.

Poslije formiranja općinskog NOO-a u Pećnu pristupiće se odmah pripremama za formiranje kotarskog NOO-a. Konkretni plan nije donijet. Predviđeni su drugovi za rukovodstvo kao i vjerojatan sastav odbora. Sjedište je predviđeno u neposrednoj blizini Komande Područja ili K. K. Formiranjem kotarskog NOO-a postigao bi se veći napredak u planskom i jedinstvenom izgrađivanju i učvršćenju narodne vlasti na teritoriju cijelog kotara.

U opć. **Radatović** postigla je A.F.Ž. najveći napredak. Organizacija izrasta postepeno u borbeno-politički centar okupljanja žena. Opć. odbornice održavaju samostalno političke sastanke. Na polju pomoći bolnici i zimske pomoći postignuti su prilični rezultati (bolnica se uredno snabdijeva mlijekom i drugim). Manje je učinjeno u pogledu kulturno-prosvjetnog rada (ne održavaju se kulturni sastanci, nije organizovan nijedan kurs).

U opć. **Sošice** stanje organizacije je uglavnom nepromijenjeno. Razvijanje organizacije i njeno pretvaranje u borbeno-politički centar okupljanja žena postići će se pojačanjem utjecaja partijske organizacije. U tu svrhu data je kandidatura pretsjednici opć. odbora, a u vidu su još dvije odbornice. Svakom sastanku prisustvuje član Partije.

U opć. **Kalje** formirani su u izvjesnom broju sela odbori A.F.Ž. Rajon **Budinjak:** Siječevac 3, Bratelji 1, Budinjak 1, Osredak 3. Rajon **Grabar:** Dani 2, Rajići 1, Tihočaj 1, Višoševići 1 ileg., Pavlanci 1, Pavkovići 1. Rajon **Pećno:** Stići 3, Staničići 1. Zadatci su im: agitacija i propaganda; zimska pomoć, pomoć bolnici, popis nepismenih, priprema kurseva i kulturnog rada. Konkretni rezultati postignuti su po zimskoj pomoći i pomoći bolnici. Uzrok nedovoljne aktiviza-

cije žena, naročito po političkom i kulturnom podizanju žena, jeste nepravilno prilaženje ženama naših partijskih radnika.

U opć. **Vivodina** nema promjena. Sa proširenjem i učvršćenjem organizacije ilegalnih NOO-a, sa razvojem vojno-političke situacije, povećaće se mogućnost organizacije. Partijska organizacija sa svoje strane nije iskoristila sve mogućnosti. Ima propusta u prilaženju ženama, nisu iskorišteni ilegalni NOO-i i ostali simpatizeri, kao ni organizacija A.F.Ž. u Sošicama, i Radatoviću.

U opć. **Krašić** stanje je nešto bolje nego u Vivodini. Organizirani su ilegalni odbori A.F.Ž. u Pribiću Donjem 1, Krupačama 1, i legalan odbor u Rudama 1. I ovdje treba povezati rad na svim sektorima i pravilno prilaziti ženama.

Opći nedostatak naših partijskih organizacija jeste nepravilno prilaženje ženama. Potrebno je prilaziti ženama po onim pitanjima koja njih direktno i oštro pogađaju. Potrebno je uhvatiti prisan kontakt sa ženama.

U ovom smislu data su uputstva političkim radnicima.

K. K. će kontrolirati rad SKOJ-evskih organizacija na terenu pomoću svojih partijskih radnika i partijskih jedinica na terenu (partijski radnici dolaziće na aktive). K. R.[2] SKOJ-a prima direktive od O. K. SKOJ-a. K. K. kontroliraće sprovođenje direktiva i pružaće svu pomoć. Svakoj sjednici K. R. prisustvuje član K. K. Kotarski Komitet organiziraće na terenu SKOJ-evske aktive i organizacije USAOJ-a, a zatim ih predavati K. R. Kotarsko Rukovodstvo podnosiće pismeni izvještaj K. K.-u. Naši politički radnici formirali su u Pribiću Crkvenom SKOJ-evski aktiv od tri člana, a organizacije USAOJ-a u Rajićima 2, Mrzlom Polju 3, Budinjak 3, Brezovcu 2, Rudama 2, Prevagima 1.

Agitaciono-propagandistički i kulturno-prosvjetni rad postavlja se na ispravnu osnovu. Formirana je agitprop grupa specijalno sa zadatkom agitacije i propagande, te kulturno-prosvjetnog rada. Vodi se kurs ka tome da grupa u prvom redu bude stvaralačka, da vaspita i pokrene mase, da kod njih stvori osnovu za samostalnu političku orijentaciju. Radu će se pristupiti planski uz punu pomoć i kontrolu partije. Predviđeni su kulturni domovi sa čitaonicama, redovna predavanja, zidne novine. Domovi i čitaonice osnivaju se u većim centrima.

Pored opć. Radatović i Sošice gdje još postoje mobilizacione mogućnosti, u jednom dijelu opć. Kalje (Pećno, dio Grabra, Pokleka, Starog Grada, Mrzlog Polja) prilično je zrela situacija za prisilnu mobilizaciju. U Pećnu i Grabru izvršen je popis pet godišta om-

[2] Kotarsko rukovodstvo

ladine, te će se u najskorije vrijeme pristupiti mobilizaciji. U drugom dijelu opć. Kalje (Kalje, Željezno, dijelovi Grabra, Mrzlog Polja, Pokleka, Budinjaka) sprovodiće se dobrovoljna mobilizacija. U opć. Krašić i Vivodina također. U ovom radu naše oganizacije ne razvijaju potrebnu agitaciju i propagandu, nemaju dovoljno elastičnosti. Ovo pitanje se redovno zabacuje.

Aktiviziranjem omladinskih organizacija i A.F.Ž-a, upornom i elastičnom propagandom postići će se prelom u radu po dobrovoljnoj mobilizaciji.

U terenskim vojnim jedinicama potrebna je čvrsta partijska organizacija, zbog same svrhe tih jedinica. One pored svojih pozadinskih vojnih dužnosti imaju u zadatku i svestran politički rad. U postojećim terenskim jedinicama ne postoji partijska organizacija. Nedovoljan je broj partijaca (u svakoj četi dva). Predviđeno je izdizanje najboljih drugova i formiranje partijskih jedinica. Najveća pažnja obratiće se pravilnom odgoju kadrova.

Po pitanju raskrinkavanja HSS-a nisu naše partijske organizacije pokazale dovoljno inicijative i elastičnosti. HSS pretstavlja danas glavnog neprijatelja, glavni oslonac okupatora. Potrebno je, konkretno uhvatiti forme njihove ilegalne organizacije, parole, letke itd. Potrebno je javno raskrinkavati HSS i to ne samo na općim primjerima, nego i na konkretnim primjerima sa ovog terena. Treba ih izolirati i izdvojiti od masa. Ne smije se dozvoliti uvlačenje HSS-ovaca u naše organizacije, jer oni pokušavaju da ih razbiju iznutra. Na svim partijskim jedinicama i kandidatskim grupama detaljno će se pretresti pitanje HSS-a i dati konkretne upute za rad.

K. K. održavaće tjedno dva sastanka i to: jedan radni (utorkom) i vaspitni (subotom). Izvršena je i privremena podijela rada s obzirom na teren i vrijeme. Svi članovi obuhvataju u radu sve sektore. Vezama su specijalno zaduženi drug Živković i drug Joža.

Drug Gumhalter,[3] intendant bolnice, bio bi vrlo potreban za rad u agitprop grupi. Drugarski O. K. treba da ga zatraži od Komande Područja, utoliko prije što je prijašnji intendant bolnice Nikica Heraković stigao u Sošice. Potrebno je od K. K. Vrginmosta tražiti karakteristike za druga Miljenka, bivšeg sekretara K. K. SKOJ-a Vrginmost, sada u Komandi mjesta Krašić.

U toku zadnje dvije nedjelje održani su slijedeći sastanci i zborovi: **opć. Kalje. Mrzlo Polje:** održan **1** s. pris. **14** ljudi. **Prevagi:** jednom poj. obrađeno, obuhvaćeno 6 ljudi. **Glušinja Javor:** jednom poj. obrađeno, obuhvaćeno 6 ljudi. **Gorinja:** održan **1** s. pris. **15** ljudi. **Grič** jednom poj. obrađeno, obuhvaćeno 5 ljudi. **Tomaševci:** održan

[3] Zeljko Gumhalter

1 s. pris. 14 ljudi, promjenjen odbornik. **Hartje:** jednom poj. obrađeno, obuhvaćeno 6 ljudi. **Čučići, Staničići:** održan 1 s. pris. 60 ljudi. **Opć. Vivodina. Prekrižje Gornje:** održano 2 s. pris. 52 ljudi. **Rude:** održan 1 s. pris. 35 ljudi. **Puškarov Jarak:** jednom poj. obrađeno, obuhvaćeno 15 ljudi (ova dva sela spadaju u opć. Krašić, kao i daljna sela). **Krašić:** održan 1 s. jednom poj. obrađeno, obuhvaćeno **32** čovjeka. **Pribić Donji:** dvaput poj. obrađeno, obuhvaćeno 14 ljudi. **Kupčina:** jednom poj. obrađeno, obuhvaćeno 10 ljudi. **Brlenić:** održan 1 s. pris. 15 ljudi. **Brezarić:** jednom poj. obrađeno, obuhvaćeno 10 ljudi. **Crkveni Pribić:** održan 1 zbor pris. 50 ljudi. **Opć. Vivodina: Varaštovac:** održano 2 zbora i jednom poj. obrađeno, obuhvaćeno 370 ljudi. **Vrškovac:** održan 1 s. pris. 42 čovjeka. **Galezova Draga:** jednom poj. obrađeno, obuhvaćeno 3 čovjeka. **Cerje:** jednom poj. obrađeno, obuhvaćeno 6 ljudi. **Vrbanki:** jednom poj. obrađeno, obuhvaćeno 3 čovjeka. **Hodinci:** jednom poj. obrađeno, obuhvaćeno **35** ljudi. **Opć. Kalje: Pećno:** održana 2 zbora pris. 210 ljudi. **Mrzlo Polje** : održan 1 zbor pri sahrani Petra Stijića iz Dana, pris. 300 ljudi. **Opć. Sošice: Kašt:** održan 1 zbor pris. 180 ljudi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Saša[4] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 166/53

[4] Aleksandar Šokorac

118

1943, ožujak 2.
Zagreb

Izvještaj Općega zapovjedništva redarstvene straže Ministarstva unutarnjih poslova NDH Zapovjedništvu ustaške vojnice o napadu partizana na Ludbreg i vojno-političkoj situaciji na Kalniku

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
OBĆE ZAPOVJEDNIČTVO REDARSTVENE STRAŽE

V. T. broj: 350/1943. U Zagrebu, dne 2. ožujka 1943.

Predmet: Napad partizana
na Ludbreg.-

ZAPOVJEDNIČTVU USTAŠKE VOJNICE
na ruke zapovjednika u/
Zagrebu

Upravitelj župske redarstvene oblasti u Varaždinu sa broj: V. T. 22/43. izvještava:

»Sinoć 23. II. u 22 i 30 sati počeo je sa svih strana koncentričan napadaj vrlo jakih partizanskih odreda na Ludbreg.'-

Istodobno prekinute su sve **brzoglasne i brzojavne veze** sa Ludbregom, a također i željeznička pruga iza Martijanca dignuta je u zrak.-

Napadaj je trajao do 4 sati u jutro neprekidno!

U 6 sati preko Koprivnice i Zagreba javio se brzoglasom predstojnik koji javlja, da imadu velike gubitke u ljudima, te imade više mrtvih častnika i vojnika — poslije toga opet je veza prekinuta a za daljnji razvoj događaja ne može se ništa javiti.

Cim je potpisani primio prvu obaviest o napadaju na Ludbreg zatražio sam od mjestnog zapovjedničtva, da se uputi pomoć u Ludbreg — dobio sam natrag odgovor: »Ne može se uputiti ništa, jer nema nikoga«!

Podpisani je svojim izvještajima već mnogo puta zamolio da se odredi čišćenje Kalničkog područja — sve je to ostalo — uzalud glas vapijućeg u pustinji. Nije poduzeto ništa!

Neka mi se ne zamjeri ovakova primjedba — ali ja sam bio od početka na izvoru tragedije našega naroda u Bihaću i poznato mi je kako su se događaji razvijali — pa baš zato tvrdim da je partizansko

[1] Napadao je samo Kalnički NOP odred. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 98.

žarište na Kalniku — najopasnije po našu državu i sadašnji poredak i to iz sliedećih razloga:

1. Jer se tako-zvani Kalnički odred u većem dijelu sastoji od Hrvata intelektualaca.

2. Jer pomenuti »odred« djeluje u čistim hrvatskim krajevima sve do Drave i preko Drave!

3. Jer takozvani »terenci« toga odjela kao domaći sinovi imadu vrlo mnogo uspjeha svojom promičbom — koja upravno razorno djeluje na naš inače čisti narodni elemenat, koji imade biti stup sveukupnih naših oružanih snaga!

4. Narod koji vrlo dobro znade da na tom Kalničkom području nema i nije nikada više bilo od 800— 1000 odmetnika[2] i da njihovo skoro suvereno vladanje traje na tom području već godinu dana — svakim danom gubi sve to više povjerenje u državnu vlast te mnogi pod pretnjom podležu partizanskoj promičbi — otrov se širi dalje poput zaraze, a posljedice su na dlanu — danas napadaj na Ludbreg — sutra će biti na Varaždin a preksutra.....

Po završetku izvještaja doznao sam: željeznička pruga Martijanec —Ludbreg je na 7 (sedam) mjesta dignuta u zrak.-

U Ludbregu ubijen je 1 zastavnik i 1 domobran. Dvie strojopuške, 17 pušaka i 1 strojosamokres.-

Napadaj su izvršila 2 bataljona partizana (oko 600 ljudi)[3], 1 ranjeni partizan, teže ranjen, živ uhvaćen.«-

.O.

Dostavljam prednje izviešće sa mišljenjem da bi trebalo žurno preduzeti čišćenje Kalničkog područja sa jakim snagama.-

Partizani su na tom području svakim danom brojniji i imaju sve jači upliv na sela. Još sada je moguće ovo područje podpuno očistiti, ali ako će se sa čišćenjem Kalnika dugo čekati, može Kalnik postati druga Kozara.-

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

OBĆI ZAPOVJEDNIK REDARSTVENE STRAŽE
USTAŠKI PUKOVNIK:
(Skoliber)
Skoliber

M. P.[4]

[2] [13] Odnosi se na Kalnički NOP odred, koji je u to vrijeme imao tri bataljona sa 300 — 400 boraca. Vidi: Dok. br. 127. i 132.

[4] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Vrhovno zapovjedničtvo redarstvene službe
Stožerni ured

Staro — već smo isto
izravno dobili D
-8. III. 1943[5]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 20, reg. br. 8/1 — 55.
Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 102, str. 455 — 459.

119

1943, ožujak 4.

Pismo Vinka Jedu ta, sekretara Okružnoga komiteta KPH Čazma, Pavlu Lončaru, sekretaru Okružnoga komiteta KPH Zagreb, kojim ga obavještava o kretanju Kalničkoga NOP odreda i o drugim novostima

Druže Prigorec[1]

Primio sam Tvoj list u kojem mi javljaš šta se dogodilo sa Slavkom.[2] Onaj bandit izgleda da je sve provalio što je god znao. Bio je i na Gariću prilikom posljednje reakcije i tamo je sve u detalje pričao kao n. p. gdje je bio Štab — gdje O.K. i t.d.

Padom Slavka nanešen je našoj Partiji veliki gubitak — i zato je potrebno da što čvršće povežemo naše redove i osiguramo od takvih bandita.

Rado bi se sastao s tobom, ako bi to bilo moguće sa tvoje strane, za sada se nalazim na Dugoselskom kotaru, a mogao bi autom do Sesveta, pa ako mi javiš gdje da dođem i kod koga da odsjednem doći ću.

Za vezu (poštu) tražio sam da se ista uspostavi drugim putem jer đosadanja je previše spora.

Iz našeg okruga došla je kod Vas u Cučerje jedna drugarica učiteljica koja je bila u Kotarskom AFŽ (sekretar) zove se Nadežda[3] (ilegalno) (sledećom poštom javit ću pravo ime).

Mi se nismo svama dogovorili za lozinku ali neka netko dođe kod nje i neka kaže **da ga je poslala šogorica da joj kaže da je šogorica poslala onaj novac koji je od nje primila.**

[5] U originalu, ovaj dio teksta dopisan crnom i crvenom olovkom.
[1] Pavao Lončar, sekretar OK KPH Zagreb
[2] Ivo Marinković
[3] Marica Skrivanek

Druže Prigorec!

Oni drugovi koji su poslani za Odred[4] na našem su terenu jer Odred je otišao pred reakcijom u Slavoniju — mi smo od njih org. jednu četu — ali nam fali još oružja pa te molim da sve oružje koje imate na raspolaganju pošaljete ovamo da se u slučaju reakcije možemo probiti — jer za sada imamo oko 110 njih bez oružja — poradi u tome pogledu da se ne dogodi ono najgore.

Kalnički odred izgleda da se prebacio preko Čazmanskog kotara i on je bio u stopu praćen bandom te da je došlo i do borbe. Kako je svršilo neznamo jer još nisam dobio podatke. Naš odred povukao se pred reakcijom za Slavoniju, a bila je ovdje i čitava IV divizija koja se isto povukla za Slavoniju.

Uz drugarski pozdrav

S. F. — S. N.

4/III — 43. **Ćuk (Vinko)**[5] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP- 77/2353

120

1943, ožujak 5.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Krapina Okružnome komitetu KPH Zagreb o potrebi stalne međusobne veze, o prekinutom kanalu iz Zeline za Štab Kalničkoga NOP odreda preko kojega šalju 20 drugova u Odred, a koje bi trebalo dočekati u Konjšćini

O. K. Krapina
5. III 1943.

Primljeno 12/111. 43.
Prig.[1]

O. K. ZAGREB

Dragi drugovi !

Prema uputama Povjer.[enstva] C.K. K.P.H. potrebno je da stojimo u neprekidnoj vezi. To učinite sa svoje strane sve što je potrebno kao [što] smo i mi sa svoje strane učinili.

[4] Odnosi se na Moslavački NOP odred
[5] Vinko Jedut
[1] **Pavao Lončar**

Isto tako izmjenjivati ćemo međusobno materijal koji izlazi u našim tehnikama.

Da li stojite poslije pada druga Slavka[2] u vezi sa Povjerenstvom? U koliko nemate veze sa Povjerenstvom to nam javite, da vam mi uspostavimo vezu.

Kako nam je javljeno kanal za vezu preko Sv. Ivana[3] je prekinut za Štab Kal.[ničkog] part.[izanskog] odreda, te čim uspostavite vezu javite nama kao i Povjerenstvu.

Mi šaljemo drugove (oko 20 mobiliziranih drugova) za Kalnički odred. Ovi drugovi će stići u četvrtak noć[u] 11. III u Konjščinu, pa prema tome smjesta se uputite u Konjščinu da preuzmete drugove.

Obavijestite nas o primitku ovog pisma.

Uz drugarski pozdrav

S. F. — S. N.

Crni[4] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP- 77/2354

121

1943, ožujak, 6.

Izvještaj Stjepana Korena, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o radu Kotarskoga komiteta KPH Samobor i političkom stanju u samoborskom kotaru

Dana, 6. III. 1943.

ZA DRUGARSKI
OKRUŽNI KOMITET K. P. H. — Pokuplje

Dragi drugovi,

Održali smo vanredni sastanak Kotarskog komiteta — Samobor. Upoznata je drugarica Anka[1] sa stanjem u dotičnom kraju, načinom djelovanja i si. Drugarica je uvrštena u isti Komitet, tako da

[2] Ivo Marinković
[1] Zelina
[4] Josip Tucman
[1] Anka Vipotnik

daje drugovima inicijativu u radu te da gura rad i Kotarskog komiteta kao i druga Đuru[2] u radu po SKOJ-u. Konstatirano je da su HSS-ovci postali u zadnje vrijeme vrlo agilni i da se sve češće sastaju. Zastupnik Lenard[3] izbacio parolu koju sada ostali iznose HSS-ovački elementi: Uspostava od podunavskih država jedne federativne pod dinastijom starijih Habzburga. Zapaženo je da i neki ustaše upotpunjuju i pomažu politiku HSS-ovaca. Također HSS-ovac Kralj[4] iz Stupnika redovito odlazi u Zgb, gdje se sastaje sa nekim HSS-ovcima. Isti stalno agitira u svom selu za HSS, da će biti uspostavljena ponovo Zaštita koja će preuzeti vlast a da će uskoro doći ovamo Engleska vojska koja će ovdje odigrati glavnu ulogu. Tako će svakako oni dobiti vlast u svoje ruke. HSS je sada glavno uporište fašista u našoj zemlji.

Drug Ivan[5] je vrlo požrtvovan i trudi se da će svaki zadatak bez razmišljanja izvršiti. Voljan je da radi, ali stvarno uvijek očekuje neko naređenje od drugih. Trči ovamo i onamo i opterećuje se poslom koji bi trebao dati drugima na izvršenje. Drug Ivan je iznio jučer da će trebati od sada sve te HSS-ovce postrijeljati jer da su postali sve agilniji tako da je jedan kod koga su do sada se mogli zadržavati i kojeg su smatrali za simpatizera otvoreno istupio za istu parolu koju je Lenard iznio, i da on neće više pomagati komuniste.

Po cijelom kotaru se osjeća stvarno djelovanje HSS-ovaca. Mi smo kod Draganoša sreli četiri seljaka iz Vlaškovca i iz općine Desinec. Isti su na upit što tu traže rekli da su došli kupovati svinje, premda u tom kraju se nikada nisu odgajale svinje za prodaju. Ti su isti dobro poznavali HSS-ovački stav i dobri su diskutanti. Oni su obilazili po mom mišljenju ona gornja sela i održavali sastanke. Nije isključeno da su oni već obišli sva donja sela pod Plešivicom kada se već bacaju sasvim blizu našeg slobodnog teritorija. Drugovi koji tamo rade nisu uspjeli da ih primjete na njihovom radu. Po izvještaju ovih drugova iz K. K. Samobora vidi se da je i ovdje pojavan rad tih elemenata. Nije isključeno da su dobili opet kakove nove direktive. Drugovima smo dali u zadatak da budno paze na kretanje njihovo, na parole kojima misle okupljati mase da ih na svakom koraku raskrinkavaju, da prate njihove sastanke i da šalju svoje ljude na te sastanke. O njihovom kretanju da redovito šalju izvještaje gore, parolama, načinu djelovanja, letcima itd.

Djelokrug rada ovog K. K. vrlo je uzak. Ograničio se na ona sela *dje se zadržavaju i to je selo Horvati i tamo u opć. Sv. Nedjelja

[2] Jura Mikulić
[3] Fabijan Lenard
[4] Juraj Kralj
[5] Pavel Videković, sekretar KK KPH Samobor.

jedno dva sela. U tim selima su oni stvarno do neke mjere uspjeli okupiti mase ali su sada zastali mjesto da ih izdižu na viši stepen svijesnosti i sve čvršće ih povežu sa narodnooslobodilačkom borbom. Partijska organizacija ima neke temelje samo treba mnogo još djelovati jer je to sasvim sirov elemenat. Mogućnosti ima da se kroz kraće vrijeme stvori nešto solidnija i borbena part. org. U ovim selima većina ljudi se osjeća komunistima. Sada stoji na odgovornim drugovima da takovo stanje pravilno iskoriste. Omladinci su vrlo požrtvovni i oni vrše sve gotovo kurirske i po vezi dužnosti. Mnogo ima kod njih poleta i volje. Ali ipak se sa strane odgovornih drugova ne posvećuje nikakova pažnja takovim poletnim drugovima da se razviju dalje, nego se njihova poletnost uz drugove otupljuje.

Po pitanju veza rješeno je da se uspostavi odmah u sporazumu sa OK KPH Zgb preko Jaruna-Stupnika. Također je drug Ivan uspostavio još jednu rezervnu vezu.

Zaključeno je da se formiraju još tri borbene grupe koje će Ilija Gromovnik[6] naučiti djelovati. Te bi vršile diverzantske akcije na pruzi. Jedna bi bila u Stupniku, jedna u Sv. Nedjelji, a jedna Sv. Martin.

Da se stvori jedna dobra obavještajna služba preko svih masovnih i partijske organizacije, potrebno je nekog od drugova iz dotičnih org. koji će po tome biti zadužen.

Naročito je naglašena konspiracija i rečeno je da na svakom sastanku govore o konspiraciji i tumače je. Isto tako da se drugovi nauče na najilegalniji rad, jer se suviše njihovo kretanje legaliziralo, kao i sam rad.

Uhvaćena je veza sa samim Samoborom. Na sastanak je došo neki stolar. Vrlo je plašljiv i ne daje nikakove garancije da bi se moglo nešto ozbiljnije poduzeti. Iskoristiće se za nabavljanje materijala, saniteta te da nam pošalje drugove koji po njegovom iskazu su previše borbeni da ih treba bremzati. Svakako veza će biti uspostavljena. Naročito će se djelovati na prodiranje u radničke krugove.

Drugovima je dato u zadatak da nabave etera iz Leskovca[7] pošto imaju vezu.

Najveću pažnju da posvete drugovima koji imadu mogućnosti za uzdizanje i razvitak

Sve snage da upotrijebe za to da što više mobiliziraju. Ovaj mjesec smo proglasili mjesec natjecanja za mobilizaciju.

Potreban je letak u najmanje 500 primjeraka za ovaj kotar. Letak preinačite prema gore opisanoj situaciji.

[6] Ivan Hariš

[7] Odnosi se na Hrvatski Leskovac.

Drugovi imaju također veze sa posadom u Leskovcu a o čemu će oni detaljnije izvijestiti.

Iz Zagreba mogu dnevno slati po dvadesetak drugova samo treba im sa ove strane osigurati prebacivanje za dalje. Tako javlja veza Zagrebačkog MK.

Potrebno je da vi poradite gore na tome da se redovito šalju svaki dan patrole do u blizinu Okića koje bi preuzimale drugove jer u protivnom drugovi u Okiću neće moći da vrše svoje zadatke. Njj. hov djelokrug jest uglavnom samo u vođenju i prebacivanju drugova te drug Bobi[8] imade nešto omladinaca koji još nisu organizaciono učvršćeni ni povezani. Isto tako neki nedostaci drugova koji tamo radi nisu bili stvarno u skladu. Svakako će tim drugovima trebati što prije pomoć jer prilike to zahtijevaju. HSS je vrlo agilan u selima i to dosta konspirativno rade ti banditi, i

Mi smo ovdje uredili da drugove šalju od sada redovito što više mogu dnevno iz Zgb. Oni će kroz jednu noć biti prebačeni do Okića sada stoji na vama da vi ste strane šaljete vezu do u blizinu Okića.

Danas na večer ćemo voditi pregovore sa posadom u Leskovcu i mi idemo tamo.

Druga Prigorca[9] sam pozvao da usmeno rješimo pitanje veza preko našeg terena sa OK KPH Zgb. isto tako da uredimo u pogledu živežnih namirnica koje ćemo staviti na raspolaganje MK Zgb.

Drug Ivan može od sada nabavljati svakovrsni materijal, papir, sanitet i ostalo preko nekih novih veza koje je uspio uhvatiti.

Inače nema ovdje nikakovih promjena u pogledu neprijateljskih posada. U zadnje vrijeme šalju ponovo sve više vojske za Bosnu.

Kod zasjede za vrijeme borbi kod Stojdrage kažu ljudi iz Samobora da je palo oko trideset ustaša, a dvadeset šest ranjeno.

Ponovo ću se javiti iz slijedećeg punkta

Smrt fašizmu – sloboda narodu

Uz drugarski komunistički pozdrav
Benđo[10] v. r.

P. S. Ako li je krojač zgotovio odijelo, pošaljite ga dolje, jer dosta se ovako kretati, a kući nemogu da odanle nešto nabavim.

Benđo v. r.

Original, strojopis
Sing. AIHRPH, KP- 166/60

* Vinko Rak

[9] Pavao Lončar, sekretar OK KPH Zagreb.

[10] Stjepan Koren, član OK KPH Pokuplje.

122

1943, ožujak 6.
Bjelovar

Izvještaj Oružničke postaje Bjelovar Kotarskoj oblasti Bjelovar i ostalim vlastima NDH o akcijama partizana na području bjelovarskog kotara

U Bjelovaru dne 6. ožujka 1943.

Pojava partizana
izvješćuje.-

1.	ZAPOVJEDNIČTVU I. PJEŠAČKE DIVIZIJE	BJELOVAR
2.	ZAPOVJEDNIČTVU I. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE	SISAK
3.	ZAPOVJEDNIČTVU KOTURAŠKE BOJNE	KOPRIVNICA
4.	ORUŽNICKOM KRILNOM ZAPOVJEDNIČTVU	BJELOVAR
5.	ORUZNICKOM VODNOM ZAPOVJEDNIČTVU	BJELOVAR
6.	DRŽAVNOM TUŽITELJSTVU	BJELOVAR
7.	ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI	BJELOVAR
8.	**KOTARSKOJ OBLASTI**	**BJELOVAR**

U noći 3. na 4. ožujka 1943. posjekli su partizani na željezničkoj pruzi u V. Trojstvu, općine iste, kotara Bjelovar, sjeveroistočno 9 kil. udaljeno od Bjelovara 7 brzoglasnih stubova.-

Dana 5. ožujka 1943. po danu dočekao je partizan Mato Klemar iz Tomaša, općine Prespa, kotara Bjelovar, istočno 7 kil. udaljeno od Bjelovara, seljaka Gorički Stjepana iz Zdralova, općine Prespa, kotara Bjelovar, na polju između sela Tomaša i Zdralova te Goričkog izudarao pištoljem po glavi i nanio mu ozlede, Goričkom je uspjelo pobjeći da ga nije ubio.

Molim mjerodavne da se odredi jedan veći odred i da se unište Tomaški partizani, kojih ima do sada 17 osoba među partizanima i ovi partizani Tomaški sve ovo zlo rade u okolici Bjelovara.-

Zapovjednik narednik
Milan Asić v. r.

M. P.[1]

Original, strojopis
Sign., HAB, Zbirka neprijateljskih dokumenata o akcijama partizana D 5- 273.

[1] Zaprimni pečat Kotarske oblasti u Bjelovaru br. 4416 od 6. III 1943. godine.

1943, ožujak 6.
Bjelovar

Izvještaj Zapovjedništva Prve pješačke divizije Zapovjedništvu Prvoga domobranskog zbora o borbama s partizanima na Kalniku, Bilo-gori i Moslavini u toku veljače 1943. godine

ZAPOVJEDNICTVO
1. PJEŠAČKE DIVIZIJE
Gl. st. Br. 849/taj.
U Bjelovaru dne 6. III. 1943.

Predmet: Bojna relacija za mjesec veljaču 1943. godine.

Spoj: I. D. S. Gl. st. br. 2532/taj. 42. godine i Gl. st. br. 1293/taj. 43. god. **TAJNO**

ZAPOVJEDNICTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA.

Savezno nalogu toga Zapovjedničtva Gl. st. br. 2532/taj. 42. i Gl. st.br. 1293/taj. 43. godine dostavlja se »**Bojna relacija**« za mjesec veljaču 1943. godine u sliedećem:

I. DIO
OPERACIJE - - AKCIJE

U kojima su učestvovale pojedine čete na području operativne zone ove divizije u toku mjeseca veljače 1943. sa stečenim i uočenim nedostatcima i griješkama.

Oblast Kalnika:

31-/1- II- 1943. Pod pritiskom njemačkih postrojbi koje su počam od 31. I. o. g. poduzele akciju protiv partizana u oblasti Bilo Gore (na području s. G. Sredice i Topolovac (8 km, s. z. od Kapele) uspjela je jedna partizanska skupina od oko 200 partizana,[1] koja je uspjela da se izvuče iz njemačkog obruča, da prede željezničku pru-

' [12] **Kalnički NOP odred. Vidi: Dok. br. 86. i 132.**

gu između Carevdara i Lepavine i time prebaci u oblast Kalnika. Po **prelazu** pruge ova je skupina pokušala da minira željezničku prugu.

Po uspjelom prelazu željezničke pruge ova grupa partizana ut- **aborila** se je kod s. M. Poganac. **U** toku ovoga dana nije bilo borbe.

1./2. II. 1943. Između 23.00 i 24.00 sata ova skupina partizana prišla je željezničkoj postaji Kunovec (6 km. s. z. od Koprivnice), istu zapalila, minirala prugu a potom napala stražarski toranj Rasinja na potoku Gliboki. Ovu stražu daje Križevačka željeznička stražarska bojna. Straža je bila zarobljena, razoružana, svučena a potom puštena.

2. II. 1943. Legionarska satnija, koja taktički osigurava dio željezničke pruge od Križevaca do Lepavine, sukobila se je između 23.00 i 24.00 sata sa ovom partizanskom skupinom, koja je prišla pruzi između Lepavine i Carevdara i ovom prilikom zapalila jednu stražarnicu i dignula prugu. Primivši borbu partizani su se pod zaštitom mraka povukli i razbježali u raznim pravcima.

4. II. 1943. Noću ovoga dana posada željezničke postaje Cukovec, koju daje Križ. želj. str. bojna, otkrila je približavanje partizana (gore spomenuta grupa) koji su ih napali i pri izvršenom napadu uspjeli da zapale postaju i miniraju prugu. Kako je u vođenoj borbi poginuo zapovjednik ove posade a partizani bili nadmoćniji uspjeli su da svu posadu (30 domobrana) zarobe, razoružaju, svuku a potom i puste. Osim zapovjednika posade, stožernog narednika Šarovića, koji je u ovoj borbi poginuo, 1 domobran je ranjen.

7. II. 1943. U toku ove noći jedna partizanska skupina[2] došla je do s. Rasinja ovom prilikom napala oružničku postaju u istom selu. Oružnici su prihvatili borbu te su se partizani, koristeći noć, povukli.

15. II. 1943. Noću u 4 sata ova partizanska skupina, pod zaštitom mraka prišla je M. Rieci. Posada koja taktički osigurava ovaj dio pruge uz pripomoć koturaške satnije u vođenoj borbi odbila je partizane, koji su se pod zaštitom mraka povukli. **U** vođenoj borbi našim četama uspjelo je zarobiti 2 partizana. Za vrijeme vođenja borbe sa našim četama partizani uspjeli su da postavljenom minom dignu želj. prugu u namjeri da bi osujetili pristizanje pojačanja. Pruga je docnije opravljena.

17. II. 1943. Oko 6 sati pripremali su partizani prepad na osobni vlak br. 213 između postaje Sokolovac i Carevdar. Međutim strojovođa ovog osobnog vlaka i vlakopratno osoblje istog primijetili su kretanje partizana, te odustali od daljnje vožnje ka Križevcima i

vlak povratili u Koprivnicu. Po povratku vlaka u Koprivnicu odmah je upućen ponovo vlak sa vojskom (ustaše iz Koprivnice i Koturaška satnija) te je u Donjari između Lepavine i Carevdara došlo do borbe sa ovom grupom partizana, koja se je potom većim dijelom prebacila na istok (Bilo Gore) a manjim dijelom u Kalnik. Od ustaša 3 su poginula a 6 ranjeno. U vođenoj borbi poginuo je 1 partizan. Do ove borbe došlo je prilikom uspjelog partizanskog pokušaja da se iz Kafnika vrate u Bilo Goru.

18. II. 1943. Oko 8.00 sati dio partizana koji se je posle vođene borbe prethodnog dana povukao u Kalnik napao je osobni vlak kod Carevdara i tom prilikom bila je prevrnuta lokomotiva, 2 željezničara i 1 žena lakše a 1 domobran i 1 ustaša teže ranjeni. Posada koja taktički osigurava ovaj dio pruge (Križevačke želj. str. bojne), napala je ovu skupinu partizana koja se je razbježala u pravcu s. M. Poganac. Iste noći jedan drugi dio ove partizanske skupine uspio je da pod zaštitom mraka postavi mine i digne željezničku prugu između Kunovca i Čukovca. Ovom prilikom čule su se jake eksplozije. Pruga je odmah popravljena.

23. II. 1943. Legionarska satnija iz sastava odsjeka Kalnik-Bilo izvršila je prepad na jednu skupinu partizana[3] kod Ivanca (9 km. j. j. z. od Ludbrega) te uspjela da zarobi 5 partizana, u borbi ubije 10—15 partizana među kojima i samog zapovjednika ove skupine po imenu Cvitković.[4]

Oblast Bilo Gore:

4/5. II. 1943. Oko 24.00 sata jedna skupina od 5 —6 partizana došla je neopaženo u s. Novoseljani (1 *'A* km. od Bjelovara) i iz kuće odvela ustaškog zbirnika Jakova Vusića i ubila ga kod jednog plasta siena. Upućene potjere od ustaša i domobrana nisu mogle iste pronaći.

15. II. 1943. Jedna jača partizanska skupina[5] u toku ovoga dana zadržala se je na području: s. Zrinjska — s. Ćremušina — s. Brzaja — s. Bačkovica i u toku istog dana obskrbljivala se stokom iz s. V. Črešnjevica a potom se povukla prema S. Brzaja (11 km. s. i. od V. Pisanice).

[3] Kalnički NOP odred. Vidi: Dok. br. 127. i 132.

[4] Cvitković nije bio komandant, nego pomoćnik odredskoga ekonoma. Vidi: Dok. br. 127.

[5] Šesnaesta NO brigada Četvrte divizije i Treći bataljon Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 62.

18. II. 1943. U 7.00 sati jedna skupina oko 50 partizana[6] došla je u V. Trojstvo. Napadnuta je ovom prilikom straža na postaji. Stražu daje Križ. želj. str. bojna. Straža je bila zarobljena, razoružana, svučena a potom puštena.

Istog dana 2. pohodna satnija 1. p. p. koja je vršila razvidanje u Gornjim Mostima i Gornjim Zdjelicama sukobila se je sa jednom jačom skupinom partizana[7] od oko 200 kod g. Zdjelice. U vođenoj borbi sa ovom skupinom 2. pohodna satnija imala je 1 poginulog domobrana, 2 zarobljena i 2 nestala domobrana. Kako su partizani bili brojno jači uspjeli su da se potom povuku u pravcu Sredica (20 km. od Đurđevca). Koturaški sat iz Bregi odmah je upućen u razvidanje prema Mostima.

19. II. 1943. Ovog dana bio je u toku podhvat **1.** gorske divizije u Bilo Gori protiv partizana. Kombinovana satnija 3. nov. pukovnije koja je dejstvovala na pravcu od Bulinca ka istoku (između postrojbi gorske divizije i Njemaca) imala je tešku borbu sa partizanima[8] kod Bedenika *(2* km. s. i. od Bulinca) gdje je bila i obkoljena te joj je žurno upućena u pomoć 1. pohodna satnija 1 p. p. iz Ivanjske. U ovom sukobu poginuo je 1 zastavnik i 3 domobrana. . .

Po provjerenim padatcima jedna jača partizanska skupina[9] od oko 800 partizana u toku dana 18. o. m. i u toku noći 18./19. o. m. uspjela je da se probije iz oblasti Bilo Gore preko s. Pavlovca i Trnovitice (13 km. s. od Garešnice) u Moslavinu i time izbjegne obuhvatu postrojbi 1. gorske divizije. Ovaj partizanski proboj iz oblasti Bilo Gore ka Moslavini pojačava djelatnost njihovog haranja u toj oblasti.

24. II. 1943. U toku ove noći jedna skupina od oko 100 partizana napala je želj. postaju Galovac (5 km. j. od Bjelovara). Ovom prilikom napadnuta je i straža na postaji koju daje Križ. želj. str. bojna. Straža je bila zarobljena, razoružana, svučena a docnije puštena. 1 domobran ranjen.

Iste noći jedna druga skupina partizana napala je želj. postaju Kokinac (7 km. j. i. od Bjelovara). Ovom prilikom napadnuta je i straža na samoj postaji, zarobljena, razoružana, svučena i dielom puštena, 7 domobrana odveli su sobom.

‘ Treći bataljon Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 127.

[7] Drugi bataljon Kalničkoga NOP odreda.

[8] Borbu je vodio Drugi bataljon Sedamnaeste NO brigade. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12. dok. br. 79.

[9] Četvrta divizija NOV i PO Hrvatske i Moslavački NOP odred. Vidi: Dok. br. 143.

27. II. 1943. U 12.00 sati jedna skupina partizana napala je i zapalila općinu u Severinu[10] i opljačkala poštu iz koje je odnjela 17.000 kuna.

Oblast Moslavine:

11. II. 1943. U suradnji postrojbi ove divizije u podhvatu 1. gorske divizije prema Moslavačkoj planini učestvovale su sliedeće /jedinice/ ove divizije: 1. pohodna satnija učestvovala je aktivno u podhvatu pravcem: Ivanjska — Babinac—Krivaja —Simljani — Oštri Zid sa zadaćom da što prije dođe u dodir II/L. G. z. u čiji sastav potom ulazi.

1. vod 2. pohodne satnije upućen je u Čazmu; i u zaprečavanju na liniji: južni rub Severina — Severinski potok —r. Čazma —most južno od s. Kabal učestvovala je 2. pohodna satnija bez jednog voda, 14. polusatnija 1. p. p. i kombinovana satnija 3. nov. pukovnije i 80 ustaša.

20. II. 1943. Jedna partizanska skupina od oko 1000 partizana" stigla je ovog dana na područje s. Oštri Zid (12 km. j. od Ivanjske) — Šimjenik — G. Garešnica. Pomenuta partizanska skupina uspjela je probiti obruč u podhvatu 1. gorske divizije u Bilo Gori a koji je podhvat ovog dana završen. Proboj je izvršen na pravcu V. Pisanica — Trnovitica (10 km s. od Garešnice) — Moslavina.

B. ISKUSTVA

Partizani izbjegavaju borbu sa jačim jedinicama. U toku ovoga mjeseca najviše su napadali slabe straže duž željezničkih pruga, koje su uviek padale kao plien istima.

C. NEDOSTATCI I GRIJEŠKE:

1.— Domobrani nemaju mnogo borbenog duha. Poslije napadaja partizana izvjestan broj odlazi sa istima.

2. — Slabo naoružanje jedinica Križevačke željezničke straž. bojne (stare francuske puške) sa kojima domobrani iz sastava straža na željezničkim postajama ne mogu voditi borbu sa partizanima naoružanim boljim puškama.

[10] Vidi: Dok. br. 150.

[11] Kao bilj. br. 9.

Vidi priedlog Gl. st. b. 804/taj. od 3. o. m.

3.— Nemanje samovoza. Bez samovoza ne može biti uspjeha a podhvat se samo svodi na potiskivanje i uzaludno trošenje ljudske snage a onemogućuje svaku priliku za odsjecanje (koja se zamjenjuje bezkorisnim potiskivanjem u gubljenju dodira po padu mraka i za uredovnu obskrbu).

4.— Veoma slabe krugovalne veze zbog tehničkih nedostataka naših krugovala i veoma spora krugovalna šifra.

5.— Dugotrajno čekanje prilikom žurnih brzoglasnih razgovora.

Zapovjednik pukov,
(Zgaga)
Zgaga[12] v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 53, reg. br. 2/2— 11.

Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 115, str. 488 — 495.

[12] **Mirko Zgaga**

124

1943, ožujak 6.
Zagreb

Direktiva Edmmunda Glaisea von Horstenaua, njemačkoga opunomoćenog generala u Hrvatskoj, Vodstvu njemačko narodne grupe u Hrvatskoj o propagandnoj aktivnosti protiv NOP-a

Nemački opunomoćeni general
u Hrvatskoj
Odeljenje Ic/1[1]) v 11 Br. 163/43 pov.

Poverljivo

Zagreb, 6. 3.1943

Predmet: Direktive za propagandu

u Hrvatskoj
Prilozi: — 1 — (2 lista)

Nemačka narodnosna grupa
U Hrvatskoj
Voćstvo narodnosne grupe

Oznaka 37/pov.
Primljeno 20. 3. 1943
Na obradu
Svršeno: 20. 3. — nem. gener.
Oznaka Reg.

Nar. grupa	Ad.	Pol.	Veza	Kane.	Privr.

U Hrvatskoj je dosada bila jako zanemarena sopstvena propaganda na teritoriji severno od Save. Pravilna, dobro promišljena specijalnim privrednim prilikama i osobinama različitih delova stanovništva na ovom prostoru prilagođena propaganda je, međutim, baš ovde od najveće važnosti. Stanovništvo, koje je većim delom imućno i mnogostruko izmešano sa nemačkim i mađarskim manjinama ovde oduvek mnogo manje naginje komunizmu, nego u siromašnim područjima na jugu. I hrvatska državna ideja preovlađuje u srednjim i zapadnim područjima prema jugoslovenskim i velikosrpskim idejama.

[1] Obavještajno odjeljenje štaba, nadležno i za propagandu.

Zato sprovođenje propagande naročito ovde zahteva sasvim — pored čvrstog pridržavanja jedne određene opšte linije — jasno postavljanje cilja za konkretne mesne zadatke uz najveću elastičnost i vesto prilagođavanje delu stanovništva, na koji treba uticati propagandom. Pri strogom izgrađivanju težišta, ima se uvek razmišljati o sledećem:

a) Šta treba postići?
b) Kako izgledaju područja koja se imaju obraditi? Narodnosno, religiozno, u pogledu snabdevanja itd.
c) Od čega trpe, šta ljudi očekuju?
d) Kako radi neprijateljska propaganda, šta je dosada postigla, kako se ova propaganda može razbiti?

Propaganda, dakle zahteva, ako zaista treba da ima uspeha, tačnu i marljivu studiju za dotičnu svrhu. Ljudi, kojima treba da se obraća, moraju osećati kao da se lično njima govori.

Letak, koji proistekne iz trenutnog nadahnuća — bez ikakvog stručnog znanja — često može više štetiti nego koristiti.

Naročitom brižljivošću mora se propaganda sprovoditi kod podrešenih hrvatskih i volksdeutscher-skih trupa i borbenih formacija, da bi ove dobile ideju za svoju akciju. Isto važi i za sve činovnike i radnike, koji rade za nas, kao železničare, poštanske činovnike, radnike u industriji naoružanja itd.

Pored takvog rada zaduženih propagandnih organa, stalo je i do toga da svaki oficir, podoficir i vojnik bude obavešten o važnosti i značaju propagande na jugoistočnom prostoru. On sam mora da veruje u opštu liniju propagande, i time da bude njen nosilac prilikom razgovora sa civilnim stanovništvom. On uvek mora da zna stalne lokalne direktive propagande, kako bi se i ovde mogao pravilno držati na konkretnom području.

Na ovo stalno usmeravanje i sarađivanje celokupne trupe, treba polagati najveću važnost.

Obaveštavanje trupa vršiti, koliko to dozvoljava akcija, na osnovu priloženih »Direktiva za propagandu u Hrvatskoj«.

Za tačnost:
Potpis nečitak
major
Ključ za raspodelu
vidi koncept

Za Nemačkog opunomoćenog generala
u Hrvatskoj
Načelnik štaba
na konceptu potpisao
Freiherr v. Funck
pukovnik

DIREKTIVE ZA PROPAGANDU U HRVATSKOJ

1.) Boljševizam, neprijatelj br. 1. Naša borba nije upravljena protiv ovoga ili onoga naroda u Evropi, nego protiv boljševizma,

kao oličenja beskulturnosti i ljudskog podzemlja. On je razarač religije, neprijatelj hrišćanstva i islama u svakom obliku. On pretstavlja masu umesto ličnosti i zajednice, i kraj slobodi pojedinca, naročito seljaštva. (Svaki seljak zadržava samo još jednu kravu i nešto povrtnjaka, sve ostalo pripada državi).

Činjenica, da je Sovjetska Rusija trenutno još sposobna da napregne snage, počiva samo na najstrašnijim i najnedostojnijim metodama postupanja sa čovekom. Samo narod, koji više od pre 25 godina stoji pod knutom boljševizma, to dozvoljava, pošto taj narod — hermetički odvojen od svih drugih naroda na zemlji — poznaje život samo kao crn i tužan. U sovjetskoj armiji gazduju politruci i komesari sa nepoverenjem i strahom jednih pred drugima. Drugarstvo, koje pretstavlja bazu svake vojničke zajednice kod svih ostalih naroda, kod Sovjeta je nepoznato. Sve se radi iz straha od špijuniranja i metka u potiljak. Kako bi inače bilo moguće, da se preko milion vojnika sa područja na Istoku, koja su Nemci zaposeli, danas oduševljeno bori pod zastavom Nemačke. Karakteristična je Staljinova zapovest od prošlog leta, po kojoj su u svakoj diviziji predviđena 2 bataljona samo za to, da gađaju na druge bataljone u slučaju ako bi ovi hteli da otstupe. To ni kod jedne kulturne nacijc nije moguće.

2.) Tok nemačko-ruskog rata tek je ocrtao gigantsko naoružanje i paklene namere Sovjeta koje pretstavljaju strahovite opasnosti za celu Evropu. Jedino sila, koja je u stanju da se suprotstavi ovoj opasnosti, je Nemačka. Poraz Nemačke značio bi isto što i boljševizacija Evrope. Ova vrsta razvoja bila bi neminovna i nebi ga mogla zadržati ni Éngleska ni Amerika. Stoga se Nemačka istovremeno bori za celokupnu Evropu.

3.) ..

4.) Drugi deo naroda dozvoljava đa ga boljševici zaluđuju. Iako sami nisu komunisti, bore se u redovima partizana pod komandom komunista, ili ih u najmanju ruku potpomažu. Ovo uspeva komunistima samo zato, što se ovde u Hrvatskoj najveštije umeju da kamufliraju* jer zasada često puta svesno štede život i privatno vlasništvo, štite porodicu i crkvu i ispisuju u svom programu toleranciju i demokratiju. Ova kamuflaža je često oprobano i krajnje opasno oružje boljševizma. Otuda je važnije, da mu se ponovo skine maska sa lica. Milioni boraca na Istočnom frontu su svedoci o njegovom pravom licu, uništavanju crkava i svake religije, otimačini svakog poseda, porobljavanju naroda.

5.) ...

[2] Pod rednim brojevima 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11 i 12 tekst nedostaje.

6.) ...
7) ...
8.) .. -
9.) ...
10.) I Hrvatska u ovoj Evropi ima veliku privrednu i političku budućnost. Pretpostavka za ovo je, u prvom redu mir i red. Svaki onaj koji ometa mir i red, bez obzira kojem pravcu pripada, vrši sabotažu. Ko mirne građane progoni samo zbog njihove vere ili iskorišćava čak državnu silu za sebične interese, nisko zadovoljstvo u ubijanju, pljačku i lično bogaćenje, pomaže protivnika i naš je neprijatelj. Niko se ne sme proganjati zbog svoje konfesionalne pripadnosti pripadao on rimokatoličkoj, muslimanskoj ili pravoslavnoj veri. Svaki je dobrodošao, koji spozna zapovest ovoga časa: Stvoriti mir i red u zemlji i prikupiti sve snage za odlučujuću borbu Evrope protiv boljševizma.
11.).
12.) .

Original, strojopis na njemačkom jeziku
Sign., RSUP SR Hrvatske

125

1943, ožujak 6.
Samobor

Izvještaj Zapovjedništva Samoborskoga odsjeka zapovjedniku grada Zagreba o akcijama partizana u drugoj polovini veljače 1943. godine na području odsjeka

ZAPOVJEDNICTVO SAMOBORSKOG ODSJEKA
Broj: 54/tajno
Samobor, 6. ožujka 1943. —

Predmet: Podhvatno izvješće
u toku mjeseca veljače. —

ZAPOVJEDNIKU GRADA ZAGREBA
U ZAGREBU.-

22. II. 1943.— Po saznanju naših izvidnika, partizani su opljačkali mjesto Stupnik, te smo krenuli u potjeru za partizanima sa 1.

satom XIII. Ust. bojne i dijelovima brzog sklopa P. T. S.[1] u pravcu Rude —Sv. Jana —Slavetić. Dostignute su zaštitnice partizana, te su 3 ubijena: Zarobljena je 1 puška i 1 ručna praska (bomba).
Vlastitih gubitaka nema.—

24. II. 1943.— Kombinirani sat XIII. Ust. bojne i dijelovi brzog sklopa P. T. S. krenuli su u 5 sati u jutro na izviđanje okolice Okića. Na neprijatelja nije se naišlo.—

26. II. 1943.— Uslijed napada partizana na posadu u selu Stojdragi,[2] koja se sastoji od 1. sata Zagrebačke posadne bojne, pod zapovjedničtvom poručnika Suk Vilima, krenuli smo u pomoć prema Stojdragi dana 27. II. o. g. sa 1. satom XIII. ust. bojne i dielovima brzog sklopa P. T. S., te 1. satom Ustaške posadne bojne iz Zagreba.
Neprijatelj je odbijen.—
Vlastiti gubitci: 2 mrtva (od toga 1 dočastnik) i 12 ranjenih (od toga 5 teže, a ostali lakše).
Neprijateljski gubitci: 24 mrtva (od toga 4 častnika, to jest komandir čete i politički komesari) i 8 kola ranjenih (oko 20 partizana).[3]
Grieške su bile sliedeće: Nastupanje cestom kroz klisuru istovremeno kada i pobočnice grebenima.
Obskrba i popuna streljivom dobro je funkcionirala.
Moral kod jedinica bio je na visini.—
Hrabro su se iztakli u obrani Stojdrage Ust. poručn. **Vilim Suk,** zastavnik **Ivica Verner,** dovodnik **Srećko Marević,** rojnik **Mehmed Saldunović,** vojničar **Mato Stojaković.**
U prilogu dostavlja se obrazac br. 1. 2. 3. na daljnju upotrebu. —

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Zapovjednik Samoboroskog Odsjeka
Ustaški bojnik:
M. Šulentić v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 53, reg. br. 2/2—31.

Zbornik VII, tom V, knj. 13. dok. br. 114, str. 486 — 487.

[1] Poglavnikov tjelesni zdrug

[2] Stojdragu su napale Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar« i slovenska NOU brigada »Ivan Cankar«. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 84. i tom V, knj. 13, dok. bc 45, 98, 105.

[3] Netočno, vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 45.

126

1943, ožujak 7.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji, zaključcima plenarne sjednice Okružnoga komiteta i organizacijskom stanju u okrugu

Okružni Komitet
Krapina 7. III.1943.

IZVJEŠTAJ

Dragi drugovi!

U našem okrugu do prije kratkog vremena nije bilo osim s naše strane nikakvog političkog djelovanja, tek su neki pojedinci pokušali ometati nar. oslob. borbu pozivajući mase na pasivnost. U posljednje vrijeme pojavili su se u dva kotara, Pregrada i Klanjec, reakcioneri iz HSS-a, bivši zaštitnici i počeli su polit, djelovati u općinama Krapinske Toplice i Zagorska sela. U Krapinskim Toplicama održali su jedan sastanak na kojem je bilo oko 15 ljudi. Pošto smo našim drugovima već prije skrenuli pažnju da /prisustvuju/ pripaze na njihovo djelovanje, jedan drug je prisustvovao na tom sastanku. Oni su na tom sastanku popularizirali borbu Sovj.[etskog] Saveza i govorili da se on bori za slobodu našeg naroda, da HSS treba da iskoristi tu borbu. O Engleskoj su govorili malo. Mnogo više su pričali o Americi, popularizirajući Ruzvelta kao državnika, koji će spasiti naš narod. Dapače su ga proglasili za nekog »vođu«. 0 narod.[noj] oslob.[odilačkoj] borbi uopće nisu govorili, jedino su napadali komuniste, kao glavne neprijatelje našeg naroda, koje treba uništiti. Govorili su da će svi komunisti biti uništeni »pet minuta prije dvanaest«. Na kraju sastanka govorili su o partizanima, a po svemu se je vidjelo da ih se jako boje. U Zag.[orskim] Selima počeli su izdavati »Radio vijesti«, koje prilažemo. Za njihov rad na obnavljanju organizacije /još/ nismo više ništa saznali. U našem okrugu drugih građ.[anskih] polit.[ičkih] stranaka uopće nije bilo.

Utjecaj naše Partije na seljačke mase u našem okrugu dosta je dobar. To se opaža sve većim brojem simpatizera i pritokom članova u našu Partiju. Potrebno je naglasiti da su **ljudi koji su organizirani u NOO-ima naši simpatizeri i da uglavnom nisu prišli nar. oslob.[vojsci] s raznim polit.[ičkim] mišljenjima.**

Ustaše nemaju nikakvog polit.[ičkog] utjecaja na narod osim što ga zastrašivanjem prilično uspjevaju ušutkati da protiv njih jav-

no ne govori. Evo jednog slučaja s jedne ustaške skupštine u zlatarskom srezu: Na skupštini koju su ustaše prisilno sazvali jedan čovjek objasnio je narodu pred ustaškim govornikom ustaški protunarodni rad i ustaša se sa svojih nekoliko agenata morao povući ispred mase. U sobi kuda se je povukao rečeno mu je da taj čovjek ima brata u partizanima. Iza toga je on izašao i nastavio pričati ljudima kako na žalost ima među njima i takovih koji imadu braću u partizanima. Na to su se ljudi nasmijali i razišli. — Sami ustaški glavešine traže mogućnost da se izvuku iz ustaškog pokreta, a neki od njih traže s nama vezu.

Utjecaj HSS-a za sada se još ne osjeća, osim kod nekih biv.[ših] funkcionera i pojedinaca koji su pod njihovim utjecajem.

0 četnicima i o njihovoj vladi u Londonu ne treba ni govoriti, jer ih čitavi narod strahovito mrzi.

O formiranju AVNOJ-a narod govori malo, osim naših drugova, simpatizera i Nar.[odno] Osl.[obodilačkih] Odbora s kojima smo neprestano u kontaktu i kojima je objašnjeno njegovo značenje i važnost. Narod u ovom kraju vrlo nerado govori o Jugoslaviji, što je posljedica biv.[šeg] jugosl.[avenskog] režima, a i naša neaktivnost u tom pogledu, jer nismo dovoljno objašnjavali masama potrebnu bratsku suradnju naroda Jugoslavije u ovoj teškoj nar.[odno] osl.[obodilačkoj] borbi. Naprotiv, kada im se govori o Zemaljskom] Vijeću za Hrvatsku o tom govore sa ushićenjem i vidi se da ih to veseli, jer osjećaju da bi to bila jedina garancija za sutrašnju slob.[odnu] Hrvatsku. Na sjednici Plenuma OK donijeli smo zaključak da neumorno tumačimo narodnim masama važnost AVNOJ-a.

U posljednje vrijeme vršio se je prisilan otkup stoke i masti. Narod je primio rekviziciju s negodovanjem, ali ipak je davao. Uz to je govorio da su bar tu partizani, pa da njima damo, a ne sve da ustaše odnesu. Posljednjih dana odpočela je rekvizicija kukuruza, što je izazvalo još veće ogorčenje među narodom. Tom rekvizicijom naročito su pogođeni siromašni seljaci, tim više, što u većini slučajeva siromašniji moraju dati više kukuruza od bogatijih.

Izgledi za mobilizaciju u partizane su dosta dobri. Kod toga nam pomaže stanje u kojem živi naš narod u Zagorju, a i naš pojačani rad koji se sve više počeo osjećati u zadnje vrijeme. Sada imamo mobiliziranih 20 drugova,[1] koji čekaju već devet dana na vezu da se prebace u partizane. Čim dobijemo vezu, koja je prekinuta uslijed ofenzive neprijatelja, a kojom bi mogli pozvati barem neke

[1] Vidi: Dok. br. 120.

snage na naš teritorij, vjerujemo u masovno odlaženje, naročito omladine u nar.[odno] osl.[obodilačku] voisku.

Za našu mornaricu za sada nismo mogli mobilizirati nijednog druga, pošto nismo na nijednog naišli koji je služio u mornarici.

Naročitih skretanja ni u lijevo ni u desno nismo zapazili; bilo je tuđih mišljenja našoj Partiji kod nekih naših drugova po pitanju AFŽ-a, do čega je dovela niska njihova svijest. Upornim našim tumačenjem to njihovo mišljenje je od njih uglavnom odstranjeno.

Za podizanje svijesti naših članova Partije odlučili smo formirati kurseve po kotarevima. Jedan je već bio počeo s radom u kot.[aru] Klanjec, ali je morao prestati radom uslijed reakcije, jer su baš u toj općini počela hapšenja.

Provala o kojoj smo vam javili bila se je počela širiti, ali izgleda da će se zaustaviti dobrim držanjem naših drugova i koliko nam je za sada poznato čini se da će biti lokalizirana. Provala je bila po kanalu za prebacivanje u partizane.

5 /III/ 43. Održana je

plenarna sjednica OK Krapina na njoj su donešeni slijedeći zaključci

1. Usljed prekinute veze sa partizanima 3 druga iz OK bi trebali da odvedu mobilizirane drugove do Odreda i da uspostave vezu. To je prihvaćeno na prijedlog jednog druga. Moje lično mišljenje, nisam se složio [s]time da idu 3 druga iz OK već radi hitne potrebne veze da ide jedan sa mobiliziranim drugovima. Molim vas da vi o tome date svoje mišljenje.

2. Donesen je zaključak da se u najkraćem roku formira OK SKOJ-a jer postoje zato uslovi i to u roku mjesec dana jedan drug je dobio taj zadatak.

3. Isto je donesen zaključak za Inicijativni odbor A.F.Ž.-a i taj zadatak je preuzeo jedan drug. Imena drugova vam ne pišemo zato, jer njih još do sada niste dobili. A i taj zadatak za imena, je dobio jedan drug i dobit ćete njih u najkraće vrijeme.

4. Zaključeno je da se umnože materijali »Reakcionarno vodstvo HSS« po drugi put, jer se to jako traži i »Seljačko pitanje« od druga Staljina i Lenjina o seoskoj sirotinji.

5. Čim pošaljemo ove drugove u partizane da počnemo sa čišćenjem našeg teritorija od ustaša, i sada se tu i tamo koji likvidira. U ponedjeljak je jedan likvidiran u općini Veliko Trgovište. Ali ako bi sada počeli sa generalnim čišćenjem, navaliti će reakcija i pohvatati ove nenaoružane drugove. Narod bi se uplašio, i bio bio nam rad

vrlo otežan. A kada odpremimo ove u partizane, to će nam jako pomoći kod mobilizacije, i biti će nam lakše voditi akcije, jer malo ljudi se lakše skloni, a žandari i onako vrše pretres sela kuću po kuću. U općini Lukić je hodalo 60 žandara po selima i naoružani mitraljezima. Mi nenaoružani ne možemo im se suprotstaviti.

Drugarski pozdrav

S. f. S. n.

Crni[2] v. r.

Okružni komitet
Krapina 7. III.1943.

ORGANIZACIONI IZVJEŠTAJ

7. II. 1943. formiran je novi OK.[3] Pošto se je stari potpuno raspao i svojim skretanjima doveo do raspada svih starih organizacija. Od starih drugova nije nitko ostao u forumu. Oni su ispitani po komisiji[4] i OK je donio slijedeće odluke o kojima ćete vi dati svoje mišljenje i po tome donijeti odluke.

Druga Tonča[5] mi smo isključili iz Partije, radi njegovog oportunističkog držanja i sabot'erstva. Drug Herceg[6] ostaje u Partiji sa napomenom da ne može ući u nikakva rukovodstva. Drug Mika[7] ostaje kao član Partije. Mogao bi za sada u općinsko rukovodstvo pa čak i kotarski komitet, jer drug Mika se odnosi samokritički spram štetnog rada u bivšem Okružnom komitetu i trudi se da svoje pogreške ispravi. Vrlo je marljiv i aktivno radi.

OK je sastavljen od 7 drugova
Sekretarijat 3 druga Biro 4 druga
Imamo 15 partijskih jedinica, 69 članova
2 KK i to Zlatar i Pregrada
Zlatar 5 članova, Pregrada 4
Šaljemo vam radio vijesti HSS
ustašku okružnicu broj 12,
zapisnike saslušanih drugova bivšeg OK
Ključ za šifru i obračun za godinu /42. i siječanj /43.

[2] [18] Josip Tucman
[5] Vidi: Dok. br. 80.
[4] Vidi: Dok. br. 151, bilj. br. 9, 10. i 11.
[5] Antun Jakuš
[6] August Herceg
[7] Ivan Jadan

Šaljemo vam 3 domovnice i 4 domobranska lista.

Upravo doznajemo da se je Kalnički odred povukao u Moslavi-**nu,** dakle onaj zaključak da vode drugove u odred otpada.

Drugarski pozdrav

S.F. S.N.

Crni[8] v. r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/370.

127

1943, ožujak 7.

Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o snagama neprijatelja na području Kalnika, te o akcijama odreda od 12. veljače do 7. ožujka 1943. godine

ŠTAB
KALNICKOG
NAROD. OSLOBODILAČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
Br. OP
7 ožujak 1943

KOMANDANTU' II OPERATIVNE ZONE

1. Stanje neprijatelja na terenu Kal. part, odreda.

Neprijatelj se nalazi u istim bazama kako je već spomenuto i u dosadašnjim izvještajima[2]. Njihovo brojno stanje nije se znatno promijenilo. Neprijatelj je u tim mjestima utvrđen. Na pruzi Koprivnica—Križevci nalaze se također posade i to Velika Mučna, Sokolovac, Donjara i Carevdar. Njihovo brojno stanje teško je utvrditi budući da se ista svakim danom mijenja. Čas iz Donjare odlaze u Sokolovac (danju i noću) patrole u jačini od 30 ljudi dobro naoružanih. S druge strane pak iz Mučne odlaze u Sokolovac (danju i noću). Te posade kad su u mjestu ukopane i naoružane su teškim au-

[1] Dužnost komandanta vršio je tada politički komesar Marko Belinić.

[2] Vidi: Dok. br. 86.

tomatskim oružjem. Zbog čestih napada na vlakove, neprijatelj u najnovije vrijeme prakticira uz svaki osobni vlak dodati jedan utvrđeni marvinski vagon[3] s kojim kani obraniti vlak od napada. I[T] novije vrijeme pokušava napadati noću legija iz Križevaca. Po svemu izgleda da je legija uopće dobila zadatak da napada noću (Ivanec). Naše veze sa neprijateljskim garnizonima su ojačale. Sve više prilaze u naše redove domobrani iz neprijateljskih garnizona sa željom da se bore u našim redovima (Ludbreg). Po njihovim izjavama vidi se da u domobranskim garnizonima vlada nezadovoljstvo i da još mnogi i mnogi domobrani kane prebjeći na našu stranu. Isto tako mnogi zarobljeni domobrani ostaju u našim redovima.

Neprijateljski garnizoni pokušavaju ubaciti, odnosno ubacili su u naše redove svoje špijune, no ti su našom budnošću vrlo brzo otkriveni i likvidirani. Još uvijek ima na našem sektoru u pojedinim selima ponešto bandita koji nas špijuniraju i dojavljivaju neprijateljskim garnizonima.

Na sektoru Bilo Gora nalaze se još uvijek iste posade kako je javljeno i u prošlim izvještajima. Skoro mjesec dana imali smo mira, neprijatelj se zadovoljio manjim napadajima (Ivanec, Botinovac). Sve je to bilo tako do 26 veljače ove godine, dok nismo dobili obavijest da se sprema na kalničke partizane ofanziva koja bi trebala započeti već 27 rano u zoru.

2. Akcije.

12 —II— Zasjeda na vlak između Sokolovca i Velike Mučne. Akcija nije uspjela s razloga što je mina prerano eksplodirala.

13 —II— Akcija na teški mitraljez na crkvi u Selniku. Akcija nije uspjela.

14 — 11— Akcija na posadu na željezničkoj stanici Mučna Reka. Akcija nije uspjela s razloga što je među partizanima a dijelom i kod komandnog kadra mišljenje da je nemoguće osvojiti mjesta koja /su/ ukopana i utvrđena bez težeg oružja.

17 — 11— Zasjeda na željezničkoj pruzi između Sokolovca i Velike Mučne. Naša zasjeda bila je opažena i neprijatelj je došao iz Koprivnice sa većim snagama, sa zadatkom da našu zasjedu opkoli i uništi. Naše snage izvršile su juriš i kod toga razbile neprijatelja i nanijele mu teške gubitke (9 mrtvih, 6 ranjenih); kod toga su naše snage zarobile 7 karabina, 700 metaka, pištolj, šest pari odjeće i obuće. Naša su tri druga nestala.

18 — II— Naš jedan vod poslan u Sv. Petar Orehovec da razoruža žandarmerisku stanicu. Žandari pobjegli. Tom prilikom zapli-

[3] Za prijevoz stoke.

jenjeno oko 150 kg masti i 2.000 kuna. Isti dan zasjeda na vlak kod Carevdara. Vlak izbačen iz tračnica. Zarobljeno 8 karabina, 400 metaka i tri pištolja. Zarobljeno 10 domobrana, 2 Nijemca, 2 legionara, 1 ustaša. Na našoj strani nije bilo ni ranjenih ni mrtvih. Kod te akcije naša zasjeda prema Koprivnici borila se sa legijom iz Donjare koja je pokušavala doći u pomoć napadnutom vlaku.

19 —II— Napad na osobni vlak između Donjare i Carevdara. Akcija nije uspjela, premda je vlak zaustavljen, s razloga što je banda tom zgodom imala jedan utvrđeni marvinski vagon u tom vlaku i nije dopustila prilaz samome vlaku.

20 —II— Akcija na Selnik. Zarobljeno 5 karabina, 150 metaka, 4 domobrana. Iste noći sabotaža na pruzi Koprivnica — Ludbreg. Uništeno oko 5 km telefonske veze kako na pruzi tako i na cesti. Te noći dignuta je također pruga na 6 mjesta.

21 — II — Naš jedan vod krenuo je na hapšenje bandita u mjestima Martijanec i Vrbanovac. Ti banditi stalno su špijunirali naše terenske radnike i dojavljivali vlastima. U općini Martijanec zaplijenjeno 9470 kuna.

22 —II— Napad legije iz Križevaca na Ivanec[4] gdje se nalazio Štab odreda i obrazovana popunidbena četa. Po svemu izgleda da je banda bila točno obaviještena da obrazovna četa nije potpuno naoružana i da nije sposobna da dade neki otpor i da bi na taj način najlakše uhvatila čitav Štab odreda. Napad je izvršen noću. Štab odreda i obrazovna četa su se odmah poslije večere prebacili u Malu Rijeku. Kad je banda naišla noću u Ivanec, naših snaga u Ivancu nije bilo. Kod tog napadaja ipak je stradao jedan naš drug koji je bio pomoćnik odredskog ekonoma i koji je zaostao u selu zbog nekih svojih poslova. Formiran III b. i 2/1 — bolnica (K).[5]

24 —II— Upad u garnizon u Ludbregu. Akcija je zamišljena tako da jedan dio naših snaga napravi klin u samo mjesto tako da se banda iz rovova ne može povući u same kasarne koje su sve jednokatnice i dvokatnice. Ostale naše snage imale su očistiti i uništiti željezničku stanicu, žandarsku stanicu, mlin i kolski most prema Koprivnici. Po izvršenju toga zadatka trebao je Štab odreda odlučiti da li će se nastaviti čišćenje i ostalih objekata u samom mjestu. Zadatak nije u cijelosti uspio. Naše snage koje su napadale na kolski most nisu mogle osvojiti kolski most jer je isti bio dobro branjen i što je na istom noću kao prepreka žica. Lijevo i desno od kolskog mosta također naše snage nisu mogle proći zbog nabujalosti rijeke Bednje. Napadačka grupa koja je trebala napadati mlin

[4] Vidi: Dok. br. 123.

[5] Riječ je o formiranju Trećega bataljona i bolnice na Kalniku.

uspjela je na juriš osvojiti taj mlin. Kod mlina zarobljeno 24 domobrana, 19 karabina, 1 puškomitraljez, 1 prsni mitraljez i 1300 metaka. U samom mlinu pao je jedan neprijateljski zastavnik. P_0 izvršenom čišćenju toga mlina trebala je ta napadačka grupa /očistiti/ žandarmerijsku stanicu zajedno sa drugom napadačkom grupom koja je trebala doći od kolskog mosta prema Koprivnici. Druga jedna naša napadačka grupa imala je očistiti i uništiti željezničku stanicu. Ta napadačka grupa nije uspjela. Ta grupa zarobila je jednog domobrana sa karabinom i municijom. Domobrani koji su se nalazili u rovovima pobjegli su i sakrili se. Kod čitavog napada na Ludbreg osjetilo se da su otpor davali samo puškomitraljezi i teški mitraljezi i gdjegdje koja puška. Napad je počeo u 22 i 30 minuta a povlačenje izvršeno u 3 sata. Kod čitavog napada mi smo imali 2 mrtva i 3 ranjena. Napad nije uspio jer je uglavnom proizišlo mišljenje da se utvrđeni objekti ne mogu osvajati bez teškog oružja. Napad je djelomično uspio. Što nisu likvidirani svi objekti koji su bili predviđeni treba pripisati donekle netačnim podacima koji su nam dostavljeni o fortifikaciji i broju ljudstva u pojedinim uporištima, a napose neodlučnosti partizana i štabova bataljona koji još uvijek osjećaju nemoć pred utvrđenim zgradama.

26 —II— primio je naš Štab obavještenje da će 27. rano u zoru započeti ofanziva. U toj ofanzivi trebalo bi sudjelovati: čitava koturaška bojna iz Koprivnice, prvi i drugi pohodni sat iz Bjelovara, 14. protuoklopni sat iz Bjelovara, 11. pješačka pukovnija, legija iz Križevaca, neke njemačke postrojbe, oružnička satnija, dvije satnije topnika kao strijelaca, topništvo iz Varaždina kao i svi ustaše, žandari i financi sa sektora Kalnik —Bilo Gora.[6] Mi smo još prije samog obavještenja o ofanzivi stvorili odluku da krenemo u pravcu Sv. Ivana Zeline a isto tako da stupimo i u kontakt sa Moslavačkim odredom sa ciljem da vršimo neke zajedničke akcije, a isto tako da djelujemo politički kroz ta mjesta jer tuda još nisu prolazile partizanske formacije većeg obima. Mi smo ostali kod te svoje odluke i krenuli prema mjestu Kamešnici — Kalnik. 27. II držao je čitav dan jedan naš bataljon zasjedu u Kamešnici. Oko 4 sata po podne naišao je neprijatelj,[7] kojega je taj bataljon razbio i protjerao. Neprijatelj je kod toga imao oko 10 što mrtvih što ranjenih. Borba je trajala do mraka. Mi smo imali jednoga ranjenoga. Mi smo krenuli sa čitavim Odredom prema Velikoj i Gornjem Tkalcu. Još pred samim mjestom Gornji Tkalec došla je obavijest da će Nijemci oko 5 sati po podne zaposjesti to mjesto. Mi smo odmah uputili na glavnu državnu cestu koja vodi iz Križevaca prema Zagrebu naše snage

[6] , 7 i« o neprijateljskim snagama u ovoj ofenzivi vidi: Dok. br. 146.

da naprave zasjedu. No u taj čas već su dolazili kamioni iz Križevaca. Razvila se teška borba. Nijemci su upotrijebili i bacače. Naše snage su vršile juriš na neprijatelja i kamione, no Nijemci su odmah iza toga vršili protujuriš. Nijemcima su stalno stizala pojačanja i tukli naše snage s desnog boka. Kod te žestoke borbe uništili smo 3 kamiona a Nijemci su imali oko 15 što mrtvih što ranjenih. Mi smo imali 1 mrtvog i 5 ranjenih. Naše snage povukle su se već u mraku. U noći napravili smo pokret prema Gradecu gdje smo uz put na željezničkoj stanici uništili telegrafske uređaje. Potom smo sa čitavim Odredom kao i sa ranjenim drugovima krenuli u pravcu Bojane gdje smo se te noći odmarali. Ujutro, nekoliko časaka prije nego što su nas napali Nijemci, žandari i domobrani,[8] obavijestio nas jedan seljak iz Mikleuša da su tamo noću stigli kamioni sa vojskom i tankete. Odmah smo naredili zbor i pokret, no naš Odred nije se uspio razviti jer su neprijateljske tankete i kamioni stizali u selo Bojanu. Neprijatelj se odmah dao u potjeru za našim Odredom i stalno je stiskao obruč oko naših snaga u šumi zvanoj Pijesak. Neprijatelj uspio je razbiti naš Odred.

Dva bataljona zajedno sa Štabom odreda nastojali su da se izvuku iz obruča. No kako to nije uspjelo, to su se konspirirali u šume i tokom noći izvukli se iz tog obruča i krenuli u pravcu Šamarice — Podgarić. III bataljon zajedno sa svojim štabom odijelio se od glavnine i s njim do danas nismo uhvatili vezu. Kola sa ranjenicima ostala su također i za njihovu sudbinu do danas ne znamo ništa konkretnije. Prema nekim još nepotvrđenim podacima naš III bataljon prebacio se prema Bilo Gori. Broj gubitaka kod neprijatelja nije nam poznat. Broj poginulih i ranjenih naših također nam nije poznat ali računamo da bi se mogao kretati oko 20.

4 —III stigao je Odred sa dva bataljona u selo Podgarić gdje je uhvatio vezu s Moslavačkim odredom i organizirao odmor u selu Gornja Garešnica odakle će naš Odred ponovo krenuti na svoj sektor.

3. Opća situacija u Odredu.

Od prošlog izvještaja pa do danas povećao se naš Odred na oko 400 partizana. To povećanje izvršeno je djelomično mobilizacijom, a djelomično s dobrovoljcima sa sektora Kalnik i iz Zagreba. Naoružanje je izvršeno sa već prije otetim oružjem koje je bilo zakopano a djelomično sa novozadobivenim. Naglo povećanje Odreda predstavljalo je izvjesnu slabost. Zbog toga je naš Štab donio odluku da se formira obrazovna četa čiji bi bio zadatak da sa svim novodolazećim ljudstvom izvrši obuku. To obrazovanje novodolazećeg ljudstva trebalo je po prilici trajati 10 do 20 dana. U toj četi radilo

128

1943, ožujak 7.

Obavijest Štaba Kalničkoga NOP Odreda Povjerenstvu CK KPH u Zag. rebu o uspostavljenim kanalima i vezama s Okružnim komitetom KPH Varaždin

ŠTAB
Kalničkog
Narod. Oslobodilačkog
Partizanskog Odreda
br: OB
7. ožujak 1943.

DRUGARSKOM POVJERENSTVU CK KPH ZA ZAGREB

Dragi drugovi! Javljamo Vam se sa priličnim zakašnjenjem i to iz Moslavine kako to i vidite iz priloženog izvještaja. Sada Vam i odgovaramo na Vaš dopis od 2. veljače 1943.

a/ Kanal sa Sv. Ivanom Zelinom jest uspostavljen i do danas smo tim putem primili dvije grupe drugova. Taj kanal našom krivnjom nikada nije bio prekinut jer mi za njega uopće nismo znali, dok nam Vi o njemu niste javili.

b/ Varaždinski OK nije nam do sada dao ni jednog svog člana. U zadnjem dopisu drugarskom OK Varaždin mi smo im skrenuli pažnju na tu činjenicu. Njihovo rukovodstvo našim Odredom samo je prigodno i to zbog toga što ni jedan član našeg štaba nije u sastavfu] OK niti je koji član Varaždinskog OK u sastavu našeg Odreda.

c/ Pitanje našeg obavještajnog oficira rješili smo shodno Vašim sugestijama.

d/ Naše izvještaje šaljemo i Varaždinskom OK.

e/ Po pitanju četnika niti smo šta nova primjetili niti smo nešto napose uradili. Pojačali smo svoju obavještajnu službu na terenu,

f/ Vaša ocjena našeg skeča je pravilna. Mi smo ga povukli,

g/ Za sada u trokutu Bjelovar —Križevci —Koprivnica ne operira nitko. Po zamisli Bjelovarskog OK trebao je tu operirati jedan vod. Mi smo smatrali da je to premalo i podigli smo taj vod na četu. Pokazalo se da banda toliko kontrolira ondašnja sela da je nemoguće održati se toj četi na onom terenu. Naš komesar koji je prošli mjesec otišao u štab IV divizije našao se tamo sa drugom Vladom[1] i

[1] Vlado Popović

predložio mu da se na taj sektor pošalje cijeli bataljon što će se i **učiniti** ovih dana.

h/ Obzirom na »ponovno« slanje novaca, riječ je o 200.000 kuna koje smo odposlali u štab II Operativne Zone. Prema tome je naša formulacija bila pogrešna.

i/ Drug Štrok[2] nije vodio nikakav privatan dnevnik. Neprijatelju je pala u ruke službena arhiva druga komandanta.

j/ Točni nacionalni i socijalni sastav našega Odreda ovaj čas nismo u stanju da Vam pošaljemo. U našem odredu ima najmanje 60% Hrvata.

k/ Nepravilno označavanje štabova rezultat je naše nepažnje.

1/ Nastojati ćemo da Vam se javljamo češće.

Primite mnogo drugarskih pozdrava a napose naš borbeni

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komesar:
Horvat[5] v. r.

Komandant:
Štrok[4] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/369

[2] [14] Izidor Strok
[3] Josip Horvat

129

1943, ožujak 8.

Direktivno pismo Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Okružnome komitetu SKOJ-a za Pokuplje kojim traži da im se dostavi popis svih članova OK SKOJ-a s njihovim karakteristikama, daju upute za rad s organizacijom USAOJ-a na oslobođenom i na neoslobođenom području, kao i upute za održavanje kotarske konferencije USAOJ-a u Žumberku

POKRAJINSKI KOMITET
SAVEZA KOMUNISTIČKE OMLADINE JUGOSLAVIJE
ZA HRVATSKU

8. III. 43.

OKRUŽNOM KOMITETU SKOJ-a ZA POKUPLJE

Dragi drugovi!

Primili smo vaš izvještaj.[1]

Što se tiče članova vašeg Komiteta mi vam ne možemo odgovoriti ništa jer ih mi ne poznamo osim druga Tornea[2] i to u toliko što smo sa njime razgovarali kada je bio na konferenciji u januaru mjesecu, a onda nije bilo još govora o formiranju Okružnog Komiteta za vaš Okrug i tko će sve ući u njega. Svakako bi trebali da nas u najskorije vrijeme obavijestite o čitavom rukovodstvu i opširnu karakteristiku za sve članove Komiteta sa pravim imenima i prezimenima.

U samom izvještaju kažete da je rad bio dosta slab što znači da nije bio pravilno postavljen i zato nije dao onih rezultata koji su se očekivali što se najbolje pokazalo u pojedinim kotarevima gdje se većina omladine odazivala u Pavelićevu vojsku, razlog tome je i gotovo potpuno pomanjkanje SKOJ-evskih rukovodstava. Već je bilo krajnje vrijeme da se tamo srede prilike i da se omladinski pokret jače i pravilnije počne razvijati. — Rad ste pravilno postavili, imate u glavnom dobar pregled situacije po svim kotarevima, odredili ste konkretne zadatke koji stoje pred vama, rukovodstvo je za sada dovoljno brojno, a uz pomoć partijske organizacije moći ćete da pokrenete svim silama.

Osvrnut ćemo se i primjetiti neke stvari prema vašem izvještaju.

[1] Vidi: Dok. br. 107.
[2] Joža Tome

Vjerujemo da ipak većina omladine nije u Pavelićevoj vojsci i da se uz intenzivan rad može mobilizirati u našu vojsku. Vrlo je potrebno da vaš rad naročito na neoslobođenom teritoriju usredotočite baš na mobilizaciju, a u vezi s tim treba razviti veliku propagandu. Politički momenti zato su mobilizacija omladine za Istočni front i borbu protiv naše N. O. Vojske, sudbina hrvatske omladine na staljingradskom frontu i u borbama u Bosni, težak položaj hrvatske omladine u pitanju povlačenja na robski rad u Njemačku, velika skupoća po gradovima, a pljačka i rekvizicija na selu. Isto tako treba popularizirati mobilizaciju hrvatske omladine u partizane u Dalmaciji, Hrvatskom Primorju i Gorskom Kotaru, raskrinkavati naročito potrebno je Mačeka i vodstvo HSS-a i to ne više kao sabotere nego kao otvorene saveznike četnika Draže Mihajlovića i izbjegličke vlade. Iskorištavati treba ovu neuspjelu posljednju generalnu neprijateljsku ofanzivu i jačanje naše NO Vojske.

Pored toga što je potrebno izvlačiti omladince iz Pavelićeve vojske, danas mi to trebamo postaviti još šire a to je — prelaz čitavih jedinica k nama i to ne pasivno da se povrate kućama, jer će biti poslani na Istočni front — već da ostanu i bore se na našoj strani. Veze sa domobranskim garnizonima naročito treba da su čvrste.

U pogledu kolebljivosti kako vi kažete masa u Žumberku, treba tumačiti omladini i narodu važnost Žumberka po svom položaju za Zagreb i cijelu Sjevernu Hrvatsku koliko za nas toliko i za neprijatelja. Ukazivati treba na primjere naroda na Baniji i Kordunu koji je prošao niz najtežih neprijateljskih ofanziva, ali spremnošću na ofanzivu uvijek se snašao evakuacijom i kopanjem zemunica. Treba tumačiti da baš zbog tih razloga trebaju svi Zumberčani da se jave u vojsku i čvrsto drže pušku u ruci.

Nikad ne smijete dozvoliti da vam kotarska i druga rukovodstva SKOJ-a i USAOJ-a ostanu okrnjena, već ih treba odmah popuniti sa onim kadrovima s kojima raspolažete. Ne trebate se bojati izdizati dobre omladince, hrabre i požrtvovane, koji su možda teoretski i po iskustvu na niskom nivou. Isto tako proširite SKOJ-evske grupe /aktive/ novim omladincima. Vjerojatno da omladinaca koji vole našu Partiju i rade po njenoj liniji ima više nego što je broj po vašem izvještaju. Javite nam koliki su ti vaši aktivi.

Pored razvijanja i organizacije SKOJ-a na oslobođenom i neoslobođenom teritoriju trebate razvijati odbore Ujedinjenog Saveza Antifašističke omladine Jugoslavije. Te odbore treba osamostaljivati i nikako ne dozvoliti da se ti odbori u stvari pretvore u SKOJ-evske aktive i komitete. USAOJ je daleko šira organizacija negoli SKOJ, a SKOJ-evske grupe osnivaju se baš unutar pojedinih organizacija USAOJ-a. Baš u USAOJ treba uvlačiti masu omladinaca koji

su pod uticajem Mačekove izdajničke politike. Na neoslobođenom teritoriju osnivat ćete odbore USAOJ-a na konkretnijim pitanjima i poslovima: odbor narodne pomoći, odbore po pitanju borbe protiv rekvizicije i za skrivanje hrane, diverzantske omladinske grupe, odbore u šegrtskim školama, u legalnim i »divljim« sportskim klubovima, odbore u prisilnim organizacijama. Prema tome proizlaze i zadaci USAOJ-a na neoslobođenom teritoriju:

Na oslobođenom teritoriju sa organizacijom USAOJ-a i odnosom SKOJ-a prema njemu stoji isto kao i na neoslobođenom teritoriju samo je sadržaj rada drugi. Osnovne organizacije su 1/ radne čete /desetine i vodovi u manjim selima koje se spajaju u čete/. Njima se daju konkretni radovi već prema potrebama: u popaljenim selima građenje kuća, skloništa i koliba, dovoz materijala i drva — naročito porodicama palih u borbama i boraca, kao i onima koji sami ne mogu. Borba za čistoću sela i s tim u vezi suzbijanje tifusa također je zadatak radnih četa. Radovi za vojsku: pranje i šurenje, kuvanje, transport, briga za ranjenike, prekopavanje cesta itd. U ovim danima naročito je važan zadatak radnih četa obrada zemlje: napuštene, zemlje boraca i palih u borbi. Sve te radove treba obavljati u vezi sa Narodno-oslobodilačkim Odborima. Odmah u početku pazite da se radne čete nebi razvijale i radovi izvršavali spontano, bez vašeg rukovodstva i znanja. Mislimo organizirati jedno veliko takmičenje za obradu zemlje na cijelom oslobođenom teritoriju, zato i vi politički pripremite omladinu zborovima, mitinzima, sastancima, štampom itd. Izvidite mogućnost obrade /sjeme, stoka za vuču, radna snaga itd./ i na taj način pripremite takmičenje. Način rada Ujedinjenog Saveza jest na bazi takmičenja, vod s vodom, četa s četom po svim pitanjima. 2/ Kulturno prosvjetne omladinske grupe kojima je zadatak organiziranje horova, diletantskih grupa, recitativnih grupa, predavanja, 3/ Analfabetski tečajevi naročito su važni za Žumberak, gdje ima priličan broj nepismenih. 4/ Savez pionira o kojemu nam vi ništa ne pišete. Odmah naučite sve organizacije USAOJ-a /i SKOJ-a/ da vam podnose izvještaje o izvršenom radu radnih četa, broja kulturno prosvjetnih priredaba, broja onih koji su naučili pisati, a na neoslobođenom teritoriju isto tako podatke sa brojevima, datumima i mjestima i imenima.

Pišite nam kako je sa radom među ženskom omladinom, koliko je ona uvučena u pokret. Ne dozvoljavajte da se sektaši u odnosu prema ženskoj omladini.

Treba da si postavite na neoslobođenom teritoriju kao najvažniji zadatak na liniji Zagreb — Žumberak naročito danas stvaranje sigurnih, brzih, mnogobrojnih kanala za prebacivanje ljudi iz Zagreba u partizane. Napominjemo vam da je veliki broj omladinaca u Za-

grebu spremnih da odmah dođe k nama, ali ih zadržava samo pomanjkanje dobrih prolaza iz Zagreba do najbližih naših jedinica. Ne zaboravite da nas u svakom izvještaju obavijestite koliko ste po tom pitanju učinili.

O životu i radu omladine u čisto hrvatskom okrugu kao što je vaš mi ne znamo ništa. Vaš izvještaj toliko je oskudan, da iz njeg ne možemo baš ništa razabrati. Mi smo morali saznati tek od drugova iz CK KPH da je akciju na pruzi izvršilo 9 omladinaca, a vi pišete: »Naša diverzantska grupa skantala je dvije lokomotive«. Nas sve zanima o životu omladine vašeg okruga i vi treba da ozbiljno organizirate dopisničku službu, a za to vrijeme obavezujemo vas da nam šaljete dopise za našu omladinsku i dnevnu štampu — reportaže, pjesme — doživljaje iz života vaše omladine. Pitanje odanosti NOB, mržnje prema ustašama i HSS-u, primjere masovnog i pojedinačnog herojstva omladine, detaljne opise rada vaših diverzantskih grupa, žrtvovanje omladine u skupljanju i darovima za našu NO Vojsku, iz života samoborske, jastrebarske, turopoljske omladine. Iz Žumberka ima vjerojatno masa divnih primjera bratstva omladine hrvatske, srpske i slovenske, njihovih zajedničkih akcija, života radnih četa, kulturnih priredaba, zborova itd. itd.

Količina materijala koju ćemo vam slati ovisi o tome koliko ćete nam vi nabaviti papira i ostalih potrebština /geštetner, papir, kancelarijski, packpapir, voštane matrice, šapirograf, »otina« geštetner boja, kopčica za uvezivanje listova papira Klammer/. Za naše lične potrebe, molimo vas da nam nabavite i što prije pošaljete: sapuna za pranje i brijanje, dva aparata za brijanje i nožića, nekoliko češljeva /dobrih/, nekoliko čvrstih džepnih noževa, saharina koliko možete, četkice za zube i kreme /toga što više/, crne kreme za cipele i vazelina za cipele, dvije kefe za čišćenje mazanje i glancanje cipela, konca crnog i bijelog, igala. Ova naša lična narudžba prilično je velika, ali mi te stvari vrlo teško nabavljamo.

Prilažemo vam jedan primjerak »Omladinske borbe« br. 4 —5, a jedno pismo Zemaljskog Sekretarijata USAOJ-a /da vidite kako je trebalo da bude postavljeno takmičenje i rad koji je ometan neprijateljskom ofanzivom/.[3]

Sve stvari koje za nas šaljete pošaljite uz jednog pratioca do O.K. SKOJ-a za Kordun, jer se inače dešava da propadne.

Nadamo se vašim iscrpnim, čestim i brzim izvještajima kao i masi dopisa.

^/'Omladinski domovi.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

8. III. 1943. g. Drugarski pozdrav:[4]

[5] Navedeni prilog nedostaje.

[4] Ivica Kranželić

P. S.

U Zumberku treba da održite kotarsku konferenciju Ujedinjenog Saveza Antifašističke omladine Jugoslavije s ovim dnevnim redom: I/O značaju I. Antifašističkoga Kongresa omladine Jugoslavije /u kratko kao uvod/ 2/ Prorada organizacione rezolucije I. Antifašističkog Kongresa omladine Jugoslavije /stvaranje Ujedinjenog Saveza/ 3/ Zadaci koji stoje pred kotarskom organizacijom USAOJ-a za Zumberak /svi oni radovi o kojima smo vam pisali u ovom pismu/ 4/ Organizaciono pitanje USAOJ-a /o samoj organizaciji odbora i biranje kotarskog Odbora USAOJ-a/ 5/ Na toj konferenciji treba organizirati takmičenje za one radove i kulturno prosvjetni rad i analfabetske tečajeve o čemu smo također pisali. — Za takovu konferenciju trebali bi skupiti 100 delegata i to iz svakog sela i organizacije. Kotarski odbor može da bude od 4 do 5 članova Za pretsednika trebalo bi izabrati najpopularnijeg i najboljeg omladinca, on nebi trebao biti iz Kotarskog komiteta SKOJ-a, a u samom kotarskom odboru treba omogućiti izbor jednoga člana Kotarskog komiteta SKOJ-a, koji bi ušao u taj odbor. Taj odbor treba da odmah sastavi i izvještaj o održanoj konferenciji i pošalje preko nas Zemaljskom Sekretarijatu USAOJ-a. Nastojte da čim prije formirate i ilegalni Okružni odbor USAOJ-a, kao i kotarske odbore USAOJ-a na neoslobođenom teritoriju.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ- 3/214

130

1943, ožujak 8.

Obavijest Marka Belinića, komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu, o partizanskim akcijama kod Samobora, Pleterja i Metlike i o zadacima okružnih komiteta KPH Varaždin i Čazma prema Kalničkome i Moslavačkome NOP odredu

Dragi drugovi!

U posljednje vrijeme poslao sam Vam materijal i poštu koja je stigla od Ćaće[1] za Vas,[2] ali mi do danas niste potvrdili primitak.

[1] Centralni komitet KP Hrvatske
[2] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu

Molim Vas da mi što prije potvrdite primitak pošte koju ste primili. To mi je potrebno radi toga da možemo kontrolirati veze da li one dobro funkcioniraju ili ne. Osim toga Ćaća traži od mene da mu svaku poštu potvrdim. Danas Vam također šaljem materijal koji je stigao za Vas.

Veze sa Ćaćom imademo dobre, pa ako imate što hitno možete preko nas slati, jer mi to možemo objaviti po zraku.

Kod nas u posljednje vrijeme nema ništa naročito nova. Vodili smo borbu u Stojdragi i u najbližoj okolici Samobora sa ustašama. U borbi ostalo preko 50 mrtvih i mnogo ranjenih ustaša. Oštetili smo jedan tenk. Na našoj strani 2 mrtva i 7 ranjenih drugova.

19. II. napali smo Bjelu gardu u Pleterju u Sloveniji. Borba je trajala dva dana. Neprijatelj je bio slomljen. Talijani i Bjela garda imali su preko 120 mrtvih i mnogo ranjenih. Na našoj strani 7 mrtvih i 18 ranjenih boraca.

14. III. Napali smo Metliku. Borba je trajala jednu noć ali nismo uspjeli likvidirati Talijane, jer su strašno utvrđeni. U toj borbi imali smo 4 ranjena druga. Istovremeno smo na dva mjesta razrušili prugu Metlika —Karlovac i Metlika —Novo Mesto. Ofanziva naših jedinica još uvijek se nastavlja. Uspostavili smo veze preko patrola sa Kalnikom i Moslavinom, kao i Slavonijom.

Skrenite pažnju O.K.-u Varaždina da pripazi na rad našeg odreda na Kalniku, jer se tamo prilično sektaši. Mi smo pisali komesaru[3] toga Odreda i skrenuli mu pažnju na razne greške koje se tamo dešavaju. Naš oficir koji je boravio kod njih se je vratio i dao nam točan izvještaj o radu toga Odreda. Isto tako treba da skrenete pažnju O.K.-u Čazma da pripazi na rad Moslavačkog Odreda, jer se i tamo dešavaju slične greške, a naročito je nepravilan odnos komandnog kadra prema borcima i narodu. O tome nas je također izvjestio naš oficir, koji je bio kod njih. I njima smo mi pisali i skrenuli im pažnju na greške koje se dešavaju u tom Odredu.

Ovamo je stigao Klepac Dragutin.[4] Mi smo telegrafskim putem pitali G. Š. šta da radimo s njim. U buduće javite nam za svakog čovjeka kojeg šaljete ovamo točnu karakteristiku, a ne samo ime i prezime i jamca za dotično lice. Ljude iz Zagreba za našu vojsku šaljite sve ovamo, a ne na Kalnik i Moslavinu. Naime potrebno je da naša proleterska brigada[5] dobije što više proletarijata iz Zagreba. Nastojte ju popularizirati što više pred radnicima. Sada se vrši nat-

[3] Josip Horvat

[4] Jedan od ubačenih agenata Gestapoa u Trinaestu proletersku NOU brigadu »Rade Končar«, otkriven u kolovozu 1943. godine i strijeljan.

[5] Odnosi se na Trinaestu proletersku NOU brigadu »Rade Končar«

ječaj u svim ostalim jedinicama na sektoru G. Š-a za ovu brigadu, da se javljaju dobrovoljci za našu brigadu u svim krajevima zemlje.

Ovih dana došla su kod nas dva ustaška oficira iz Zagreba od ustaške posadne djelatne bojne. Jedan je poručnik Kožulj, a drugi je zastavnik Rušnjak. Njih ćemo poslati u G. Š.

Javite nam opširno o stanju kod Vas.

Drugarski komunistički pozdrav!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

8. III. 43. M. Belinić[6] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/371

131

1943. ožujak 9.

Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o hapšenju Ive Marinkovića, kooptiranju novih članova u Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu, o teroru i hapšenjima u Zagrebu, aktivnosti HSS, mobilizaciji u NOV i ofenzivi na Moslavački NOP odred*

Dragi drugovi,

Primili smo poštu koju ste poslali za I[1] i poslali je dalje, a također smo primili »Borbu« br. 36 i 10 primjeraka »Iz pitanja lenjinizma«, ali nismo primili Vaše pismo koje ste nam uz to poslali, a koje se izgleda izgubilo. To nam je krivo i zato vas molimo da nam ponovite što je bilo u tome pismu.

Ovoga puta ne možemo vam javiti ništa dobro. Prošli put[2] t. j. na kraju našega izvještaja javili smo vam da je pao drug II.[3] Sada malo opširnije o tome. Naš kurir[4] koji je prenosio vašu poštu za nas od zadnjega punkta u Sv. Klari bio je u vezi sa likvidacijom III[5] navodno tražen od policije. Rješeno je da se on prebaci u partizane

[6] Marko Belinić

* Dokument je šifriran, s obzirom da se šifre ponavljaju, radi lakšeg snalaženja, bilješke koje se odnose na istu šifru označene su s istim brojem.

[1] Srbija

[2] Vidi: Dok. br. 76.

[5] Ivo Marinković

* Mato Rendulić

[5] Žutoga, tj. Ivana Jordana

i kako je baš tada drug II[3] išao na sastanak sa drugom IV[6] u Moslavački odred poveo je i njega sa sobom. Poslije povratka druga II[3] mi dobivamo pismo od toga našega kurira redovnom vezom u kome on traži sastanak sa drugom II[3] radi prebacivanja nekoga V[7] iz velikogoričkog kotara u Moslavački odred na raspolaganje štabu. II[3] je znao za tu stvar tj. za V[7] i otišao je na sastanak, ali je ovaj kurir doveo policiju na sastanak i tako je II[3] pao. Dan poslije toga dobivamo pismo od VI[8] da je taj kurir uhapšen u VII.[9] Da smo ga dobili dan ranije II[3] ne bi pao. Naša je ogromna greška što smo dozvolili da II[3] ide na sastanak za jednu sitniju stvar koju su mogli i drugi svršiti. Izdajica kurir slobodno se šeta i mi sumnjamo da je on i od ranije bio provokator možda u vezi sa antipartiskom bandom III[5] iako je pred nama uvijek tvrdio da je protiv III[5] i čak šta više, da mu ovaj piše prijeteća pisma. Ovaj tip bio je partijac — željezničarski radnik.

Pored toga što smo doživjeli težak udarac padom druga II[3] i to baš onda kada smo rad prilično organizovali i kada se stvar naročito u okruzima počela dobro razvijati — mi smo zabrinuti za druga IV.[6] Ovaj kurir izdajica bio je u Moslavačkom odredu i upoznao IV[6] i svakako mogao barem koliko toliko naslutiti IX.[10] A baš u to vrijeme IV[6] se teško razbolio tj. dobio je zapalenje pluća tako da je imao visoku temperaturu i nije mogao da se makne sa postelje. A teren Moslavačkog odreda je sasvim nesiguran za bolesna čovjeka. Drugovi iz Moslavine poduzeli su sve da se drugu IV[6] ukaže ljekarska pomoć, mi smo mu odovud slali neke lijekove, ali čim se desio pad druga II[3] mi smo odmah javili VI[8] i Moslavačkom odredu u čemu je stvar, te tražili da sklone druga IV[6] na sigurnije mjesto, jer u najmanju ruku ovaj izdajnik može da otkrije mjesto štaba, te da bombarduju ili izvrše kakav prepad. Mi smo tražili osim toga da nam hitno jave kako je drugu IV[6] i ako je potrebno da pošaljemo auto te da ga prebacimo ovamo (auto bi našao drug VIII"). Ali nas brine što otuda nismo primili nikakva odgovora ni od Moslavačkog odreda, ni od VI,[8] ni od druga IV,[6] a otkad smo pisali ima već preko 20 dana. Bojimo se da se nije šta desilo drugu IV,[6] ali nadamo se da su se valjda negdje dalje smjestili. Ne znamo da li je drug IV[6] našao mogućnosti da se vama javi poslije svoje bolesti, pa ako vam se javio pišite nam kako mu je.

[6] Vladom Popovićem
[7] Mitraljeza
[8] Okružni komitet KPH Čazma
[9] Kutina
[10] Koje on
" Stevo, Ivan Krajačić

O drugu II[3] čuli smo: da su ga strahovito mučili i tukli 8 puta dosada da ga smatraju nekakvim doktorom Popovićem (valjda X[12]) da je najzad on pokušao samoubistvo razrezavši grlo staklom, ali da to nije opasno po život, no da ga sada liječe i momentalno su prestali sa mučenjem. Sa njim je pala jedna naša XI.[13]

Da stvar bude još zapletenija i teža desila nam se slijedeća stvar: organizovana je XII,[14] XIII[15] koji je na sastanak sa XIV,[16] II.3 On je trebao da dođe na sastanak jednome drugu i napravljena mu ie zasjeda. Ali on nije došao na sastanak. Naš XV[17] tuda se vrzmao da kontrolira kako će se izvršiti čitava stvar. Bio je mrak i on vidjevši da nema XIII[15] u određeno vrijeme priđe drugu koji ga je čekao. Naša zasjeda je mislila da je to XIII,[15] pa raspali po XV,[17] te ga ozbiljno rani. Dobio je dva metka u ruku i jedan u koljeno. Na ruci mu nije slomljena kost, ali u nozi je metak kraj same čašice u koljenu, te ne znamo kako će se rana razvijati. Dosada je dobro i nema nikakvih komplikacija.

Poslije pogibije druga Bobija,[18] odlaska u partizane druga Hromoga[19] (bio ugrožen) i sada ranjavanja druga XV,[17] XVI[20] je ostao na dva člana.[21] Kooptirali smo dvojicu novih,[22] jer smo smatrali da u ovoj situaciji XVI[20] ne može ostati na dva člana. Novi drugovi su mladi, ali imaju uslova da se razviju. Tako sada imamo XVI[20] od 4 člana, a ako brzo ozdravi XV,[17] onda će ih biti pet, pa će XVI[20] biti sposoban opet da radi.

Preksinoć je pala XVII.[23] S njom je imao vezu samo drug VIII." Još ne znamo kako je došlo do njenoga hapšenja, jer nije bila angažovana bilo u kakvom ozbiljnom radu.

O prilikama ovdje možemo vam reći samo nekoliko općenitih stvari: teror je svakim danom sve jači. Racije i hapšenja su svakodnevna, a sada po bijelom danu pretresaju tašne u tramvaju. U zadnjim hapšenjima nije ostao pošteđen nijedan naš reon. Ali drugovi se relativno dobro drže, a u svakom slučaju bolje nego svih ranijih hapšenja.

[12] Vladom Popovićem
[13] Kurirka
[14] Likvidacija
[15] Mato Rendulić
[16] Doveo policiju
[17] Organizacioni sekretar Mjesnog komiteta, Perica Dozet
'* Marko Linarić
[19] Janko Zrinjščak
[20] Mjesni komitet
[21] Ivan Mećar i Ladislav Parfant
[22] Boris Bakrač i Vinko Neđeral
[23] Herta (Hass), Titova drugarica

Sprema se opšta mobilizacija. Govori se samo da Pavelić nije **pristao da** se opšta mobilizacija sprovede odjednom, jer smatra da **će tada** velika većina pobjeći u šume, pa čak i žene. On predlaže po**stepenu** mobilizaciju. Izgleda da se to tako i sprovodi, jer mobiliza**cija nije** još objavljena, ali su svaki dan tramvaji puni novoobuče**nih** domobrana. Govori se takođe da svi Njemci tj. njemački vojni**ci, pa i** oni koji se bore protiv naše oslobođene teritorije moraju do 15/III na istočni front. To sve se čuje iz oficirskih krugova. Sada će **biti** još teže kretati se **u** Zagrebu, jer navodno da će hvatati sve **osim onih** koji mogu dokazati da su zaposleni na onim poslovima **koji neće** biti obustavljeni radi mobilizacije, a biće navodno obu**stavljene** sve manje važne privredne grane (brijačnice tj. frizeraji, **drogerije,** parfimerije itd.).

Od političkih grupa najaktivniji su HSS-ovci. Oni su izdali brošuru: »Hrvatska i Hrvati«,[24] koju vam šaljemo. Mi ćemo pokuša**ti** odgovoriti na nju, ali smatramo da bi to trebalo učiniti u central**noj** našoj štampi. Navodno tu su brošuru **pisali Košutić**[25] i **Pernar.**[26] Drug VIII[11] ima obavještenja da je Maček kod fon Kašea[27] u vili.

Osjeća se i aktivnost **jugoslavenskih elemenata** (a la **Grga Anđe**linović) koji vrlo vješto prilaze ljudima, ali imaju mali uticaj. **Ima i** Dražinih **agenata,** ali ti imaju najslabiji uticaj. **Najopasniji su HSS-**ovci, jer imaju najviše uticaja. Ovdje izlazi nekakav listić: »Sloboda **i** Slavensko bratstvo«, koga izgleda izdaju jugoslaveni, ali još nismo **ušli u** trag ko stoji iza toga.

0 rezultatima naše mobilizacije javićemo vam u idućem redovnom izvještaju, ali sada vam javljamo da u najnovije vrijeme sve **ide** mnogo uspješnije, bolje funkcioniraju kanali, pa smo samo u februaru poslali u partizane oko 80 ljudi.

Šaljemo vam neka dokumenta koja će vas interesirati,[28] a koja smo sva dobili preko XVI.[20] Kao što vidite dobrih stvari dobivamo, **ali** obavještajna služba nije još organizirana. Među tim dokumentima ima stvari koje vam vjerovatno nisu ni potrebne kao na pr. **obavještenja o kretanju vlakova** ili prevedeni članci iz strane štampe **ili** obavještenja o akcijama partizana na vlakove, pa nam pišite ako vam ne trebaju. Obavještenja o kretanju vlakova, iako se na osnovu njih ne mogu vršiti akcije dok eventualno ne bi imali dobru vezu preko vazduha, šaljemo vam radi toga da vidite kojim prugama se najčešće kreću petrolejski vlakovi — obavještenja o akcijama na

[24] Tekst brošure vidi: F. Jelić-Butić, HSS, Zagreb 1983, dok. br. 10, str. 321 —326.

[25] August Košutić

[26] Ivan Pernar

[27] Siegfried Kasche, poslanik Trećega Reicha u tzv. Nezavisnoj Državi Hrvatskoj.

[28] Navedeni dokumenti nedostaju.

vlakove šaljemo vam, jer smatramo da će biti od interesa da ih usporedite sa našim izvještajima.

Da li ste primili naš izvještaj od 5. februara.[29] Taj smo izvještaj pisali još dok je II[3] bio na slobodi. On je nekoliko dana poslije toga pao.

Sada se po svemu dogovaramo XVIII[30] i drug VIII." On je doduše zauzet puno na drugoj strani, ali ipak o važnijim stvarima uvijek donosimo zajedničke odluke. •

Javite nam bar otprilike kakvoga su karaktera akcije koje će vršiti onih 5 — 6 drugova XIX;[31] da li za te stanove treba i može da zna XVI,[20] jer preko njih mi uglavnom i dobivamo sve stanove. Stanova još za sada nemamo radi vrlo čestih hapšenja, ali ćemo ih sigurno naći.

Iz azbuke smo izbacili slova ć, đ, lj, nj, dž, da se znate ravnati u pogledu šifre.

Među ostalim stvarima šaljemo vam i pismo nekoga Klepca[32] novinara, koji je nekada pisao predgovor nekim sovjetskim ilustracijama koje su izdane na našem jeziku ili nešto slično, vjerojatno vi za njega znate, pa odlučite šta ćete s njim. Mi smo ga poslali u partizane, pa se on sada nalazi u Žumberku. Ako ga budete pozivali tamo je.

Šaljemo vam i članak jednog bivšeg HSS-ovca, a sada našega druga koji nije posve pravilan, ali koji se po našem mišljenju može iskoristiti u centralnoj štampi sa izvjesnim prepravkama i potpisom »Bivši HSS-ovac«. Šaljemo dva pozdrava od Krapinaca.

Zatim dva pisma za Mariju[33] i Olgu,[34] koja su stara, ali ih ranije nismo mogli poslati, onda zaostale potvrde o primljenom materijalu, jedan recept za rane i propusnica jednoga kurira koji je izgleda bio u vezi sa Žutim[35] da se ispita da li je tamo i ko mu je na slobodnom teritoriju dao tu propusnicu da li sada dolazi u Zagreb, da li je čovjek Žutoga ili je poslan na njega kao na javku, a ne zna šta je sa Žutim. Po tom pitanju molimo vas da nam što prije odgovorite.

Dok vam ovo pišemo dobili smo nove vijesti. Drug IV[6] je izvan opasnosti. Poslije izdaje onoga kurira pošla je ofanziva na Moslavački odred. Kurir presvučen u domobrana vodio je vojsku, pokazao selo i kuće gdje je bio štab i drug IV.[6] Oni su svi sa bolesnim IV[6]

[29] Vidi: Dok. br. 76.
[30] Ja (Lepa Perović)
[31] Sto će ih poslati.
[33] Dragutin KJepac, vidi: Dok. br. 130. bilj. 4.
[33] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[34] Isto.
[35] Ivan Jordan

fiorali da se povlače i probijaju kroz obruč. Imali su 7 mrtvih i preko 14 ranjenih, ali tu se partizani dobro držali, jer su bili svjesni ko irn j[e] povjeren. Drug je sada u XX[36] i treba mu još 2 nedjelje da se **oporavi.** Opasnost od bolesti je prošla, ali je jako oslabio. Naknad-
[n]o saznajemo da druga II[3] ne smatraju Popovićem, nego nekakvim Slavkom Marinkovićem, a njegova legitimacija je XXI,[37] pa ako ga **tražite** za zamjenu tražite pod tim imenom. On se još nalazi na trgu

N.

Naknadno smo primili vaše pismo koje se zagubilo, a prije dva dana i ono od 9./II u kome nam šaljete HSS-ovsko direktivno pismo. Ovo naše pismo i materijal poslaćemo vam jednim novim kanalom, pa nam javite u kom ste ga roku dobili, te ako dobro i brzo funkcioniše i dalje ćemo ga upotrebljavati, a i vi nama obratnim putem pišite.

Prije dva dana bila su velika hapšenja na željeznici povodom likvidacije jednoga gestapovca, a izgleda je Rendulić[38] pokazivao koga treba hapsiti. Uhapšeno je oko 50. S tim u vezi izgleda da je pala i drugarica XVII[23] koja je stanovala kod neke činovnice sa željeznice koja je navodno bila nekompromitirana.[39].

U vezi sa onim doktorom XXII[40] koji navodno ima za sobom 10 HSS-ovih poslanika javljamo vam slijedeće: kada je poslije pada druga II[3] trebalo s njima nastaviti razgovore glede njegova odlaska na oslobođeni teritorij drug VIII" je preko svojih veza htio da provjeri kakav je doktor i doznao je:

1) taj čovjek je bio **prvi pregovarač sa ovlaštenjem ustaškog** stožera između Tvornice vagona u Brodu i države NDH za nabavku vagona. To mu je izradio Juco Rukavina.[41]

2) On trguje stranom valutom i zlatom za račun ustaških ministara, trguje također bakrom ima radi toga veze sa Švicarskom, a bio je skoro i u Mađarskoj. Po njegovoj sopstvenoj izjavi pred užim krugom njegovih poznanika bio je i u mađarskom parlamentu.

3) On je svoju ženu koja je Crnogorka legalno doveo iz Srbije u Zagreb.

4) On sam živi u hotelu »Esplanada«.

5) Nijedan pošteni Radićevac ili HSS-ovac ne priznaje ga kao HSS-ovca, jer je on ranije bio Zboraš ili Borbaš (to ne znamo ovoga

[16] Slavoniji

" Pod imenom Franjo Sulentić

[38] Mato Rendulić

[M] Ema Sibl

[40] Marko Zužić

[41] Upravitelj Ravnateljstva ustaškog redarstva za Veliku župu Prigorje i Zagreb.

momenta tačno šta je od to dvoje bio), a Maček ga je prihvatio kao financijskog stručnjaka.

6) On nema nikoga za sobom.

Iz svih gore navedenih naših obavještenja mi smo zaključili da je on špekulant, a možda i špijun, pa smo riješili da se više ne vode nikakvi razgovori sa njim. Greška je naša bila da ga ranije nismo provjeravali.

Za sada, drugovi, nemamo više šta važnije da vam pišemo, nego vas pozdravljamo:

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

9/III— 1943. Z.[42]

Pored našeg pisma i materijala u 7 koverata šaljemo vam pismo koje smo za vas dobili od Slavonaca i pismo PK-u SKOJ-a od druga Ž. (M.)[43]

I	1024	5304	2841	9411	4914					
II	4542	4835	4146	9028	4784					
III	4405	4054	9748							
IV	4488	4437	4733	9060						
V	8457	4854	9948	3448	0484	2744	4591			
VI	9769	4264	8199	4792	8937	4374				
VII	2775	5054	9748	8463	0452					
VIII	5074	7678	4478	9762						
IX	2079	7670	9201	9769	4594					
X	6428	7418	9348	5048	4548					
XI	2574	5757	6788	8792	0730	4304				
XII	2487	4824	7448	7086	7919	9376	7487	4930	4304	
XIII	5763	7920	0348	5002	7970	8648				
XIV	3485	4440	8379	5049	4757	4874	7486	4770	8779	
	4070									
XV	9765	7677	6179	2407	4840	9304	3767	8897	6945	
	2455	4724	1843	8097	0454	9304	9782	6926	7267	
XVI	8759	7204								
XVII	2743	7957	6579	1895	7970	8476	9761	7637	4348	9784
	8700	8645	9787	0837	6394					
XVIII	7091	7954								
XIX	5484	7697	6678	7744	0670	4205	7079	8790	6507	8041
	0947	6788								
XX	9798	5417	9478	5348	1688	1842	7780			

[42] Zi na, Lepa Perović

[43] Z. (M) = Zeljko Milutin, tj. Milutin Baltić, rukovodilac Povjerenstva PK SKOJ-a u Zagrebu

XXI	7155	8610	9200	7294		7150	8550	8747	2487	6486	2656
	7805										
XXII	4005	4015	8881	3075							

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP- 20/898.

132

1943, ožujak 9.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama pripadajućih jedinica na području Moslavine, Kalnika i Zumberka

STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Broj: Op. . . ./43.
Dne 9. III. 1943.

Operativni izvještaj.

GLAVNOM ŠTABU NAR.-OSL. VOJSKE I PARTIZ. ODREDA HRVATSKE

Moslavina:

Pošto je veći dio snaga Moslavačkog odreda ušao u sastav IV Divizije,[1] prišlo se reorganizaciji Odreda. Vršena je mobilizacija, koja je brojčano ojačala Odred, ali su kroz to vrijeme bile vezane snage tako, da je bilo poteškoća u vršenju akcija.

20. XII. 1942. izvršen je napad na vlak na pruzi Zagreb — Novska, sa snagama od dva bataljona. Uslijed nesporazuma s prometnim činovnikom željezničke stanice Gračanica, napadnut je krivi vlak koji je vozio tenkove i kamione, a u sastavu kompozicije nalazila su se dva blindirana vagona. Kad je vlak stao, izvršen je juriš, koji je neprijatelj dočekao jakom vatrom iz blindiranih vagona i tenkova, što nije u prvi mah smelo naše borce, te su pojedinci uspjeli uskočiti u lokomotivu i pojedine vagone. Nakon toga, nepri-

[1] *[2] Vidi: Dok. br. 95.

jatelj se prebacio preko nasipa i jakom vatrom automatskih oružja prisilio naše snage na povlačenje. Naši gubitci su 5 mrtvih i 6 ranjenih, dok su neprijateljski gubitci daleko veći. Tom prilikom poginuo je herojskom smrću drug Božić Nikola, operativni oficir I bataljona, jedan od najhrabrijih boraca ovog odreda. Njemu je uspjelo da prvi uđe u lokomotivu, nožem likvidira strojovođu Nijemca i još nekoliko njemačkih vojnika. Zatim je skočio u drugi vagon gdje je nastavio borbu nožem, dok nije pao izrešetan neprijateljskim metcima.

Akcija nije uspjela zbog nesporazuma s prometnim činovnikom i što nije određeno vrijeme za sam napad.

28. XII. 1942. otposlano je u sastav IV Divizije 300 boraca,[2] naoružanih s puškama »Mauzer«, 7 puškomitraljeza i 2 prsna mitraljeza, tako da je u Odredu ostalo oko 100 dobrih pušaka, 3 puškomitraljeza, te nešto pušaka francuskih, »Manliher« i lovačkih duplica.

Ljudstvo koje je ostalo u Odredu, bilo je uglavnom sastavljeno od novopridošlih drugova, koji nisu imali borbenog iskustva i nisu dovoljno osposobljeni za rukovodioce četa i vodova, ali je ipak od najboljih formiran Štab bataljona i komandni sastav četa. Kako Štab bataljona, tako i Štab odreda, u stalnom obilaženju četa, ulaže truda da od ovih mladih partizana stvori što prije dobre vojnike. Tražene su akcije, kako bi u njima što bolje osposobili i očeličili mlade borce. Od tih akcija neke su uspjele, dok one koje su slovile kao teže, nisu uspjele. U nizu tih akcija zarobljeno je: 10 »Mauzer« karabina, 34 francuske puške sa 954 metka, 33 duplice, oko 50 bombi, 16 pištolja, 36 šinjela, 22 hlače i bluze, 39 ćebadi, 18 pari čizama, 59 pari cipela i druge spreme.

Veće akcije nisu uspjele, od kojih su napadi na žandarmerijske stanice Ivanska i Vojni Križ. Akcija na željezničkoj stanici kod Husaina uspjela je, ali poslije izvršene akcije naši borci iznenađeni su od jakih neprijateljskih snaga, koje su ih opkolile. U toj borbi palo je 6 drugova, a među njima zamjenik komandanta bataljona, te komesar i komandir čete. Ovaj neuspjeh kao i ostali leži u tome, što su mladi borci kao i komandni kadar još neiskusni.

Uz oružje stečeno u akcijama, pridolazi puška za puškom sa raznih strana. U Odred došlo je nekoliko domobrana i 4 legionara, koji su pobjegli iz neprijateljskih jedinica.

29.1 jedna satnija I Gorskog zdruga napala je naše jedinice u selu Popovcu, u cilju da dopre do Velikog Prokopa. Naši borci prihvatili su borbu i nakon dulje borbe odbacili neprijatelja.

13. II izvršen je napad na mjesto Šarampov kraj Ivanić Grada, koji je uspio prema predviđenom planu. Plijen je slijedeći: 2 puško-

mitraljeza s 4.000 metaka, 108 pušaka s 5.000 metaka, 2 sanduka bombi, 25 ćebadi i ostale spreme. Zarobljeno je 70 domobrana.

Isti dan, neprijatelj je s 5.000 vojnika[3] krenuo prema našim jedinicama, koje su o tome bile obaviještene 12 sati ranije. Kako se naše snage nisu spojile sa snagama koje su vršile akciju kod Ivanić Grada, a među njima bilo je mnogo nenaoružanih drugova te bolesni drug sekretar Vlado,[4] odlučeno je da napuste svoj sektor i krenu u pravcu Bilo Gore. Radi odmora, zadržali su se u Grbovcu kraj Grubišnog Polja. Na cesti Vel. Zdenci —Vel. Grđevac, naša zasjeda zarobila je jedan kamion, koji je vozio sir i maslac za njemačku vojsku. Na odmoru u Grbovcu, napao je neprijatelj naše jedinice sa jednom satnijom Gorskog zdruga pojačanim snagama iz Grubišnog Polja. Neprijatelj, koji je bio vođen civilima, uspio je proći mimo naših zasjeda i ući u selo. U toku borbe koja je trajala četiri sata, naši borci imali su 8 mrtvih i 8 ranjenih drugova, dok je neprijatelj imao 4 mrtva i nepoznat broj ranjenih. Našim borcima uspjelo je za vrijeme borbe evakuirati mrtve i ranjene drugove, kao i plijen iz kamiona, te su potom napustili selo.

Istog dana, naše jedinice došle su u kontakt s IV Divizijom, koja se poslije akcije na Viroviticu[5] prebacila u Bilo Goru. Drug Vlado prebačen je na oslobođeni teritorij u Slavoniju.

19. II povratile su se naše jedinice u Moslavinu, gdje je haračio neprijatelj,[6] opljačkao čitavo selo Vel. Prokop i zapalio nekoliko kuća.

Pošto ovaj Odred stalno jača, pristupit će se formiranju drugog bataljona.

Razne diverzne akcije koje je trebao izvršiti ovaj Odred nisu izvršene, pošto nemaju eksploziva. Kako smo već napomenuli, mobilizacija je dosta ometala u vršenju akcija, jer najbolje snage bile su na putu u Slavoniju kao pratnja mobilisanih drugova. Za vrijeme vršenja mobilizacije Odred je brojčano ojačao, a u Slavoniju je otposlano oko 500 vojnika.

U vezi s daljnjim akcijama, predviđeno je djelovati u pravcu Ćazme, Ivanić Grada i Bjelovara.

Dolaskom IV Divizije u Moslavinu,[7] iako ne znamo kakova su dobili naređenja, dali smo im naše mišljenje prema kome treba da djeluju i vrše operacije na komunikacijama Zagreb —Novska i Zagreb — Koprivnica, te Koprivnica —Varaždin i Varaždin —Zagreb, a bilo bi potrebno da na svom putu prođu i kroz Hrvatsko Zagorje.

[1] " Odnosi se na dijelove Prve gorske divizije.

* Vladimir Popović, sekretar Centralnoga komiteta Komunističke partije Hrvatske.

[5] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 31.

[7] Isto.

Kalnik:

Na sektoru Kalničkog odreda nalazi se neprijatelj s jačim posadama u većim mjestima, a manjih posada nema. Neprijatelj je dobro utvrđen, te je bez teškog oružja teško doći od oružja.

I. II izvršena je akcija na željezničku stanicu Kunovec —Subotica.[8] Zapaljena je stanica i minirane skretnice, a posada u bunkeru na potoku Gliboki kod Subotice razoružana je, Zaplijenjeno je: 10 francuskih trometaka s 250 metaka, te nekoliko šinjela i bluza.

Zasjeda na vlak kod Donjare nije uspjela, jer je mina eksplodirala mnogo ranije nego je vlak naišao.

3. II jedinice tog odreda napale su željezničku stanicu Čukovec,[9] te u cijelosti uspjele. Zarobljeno je 29 domobrana, a zaplijenjeno:
25 karabina »Mauzer«, 1 pištolj, 3500 metaka, 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez i prsni mitraljez. U isto vrijeme minirane su skretnice. Porušeno je oko 50 bandera na pruzi i cesti. Na našoj strani nije bilo gubitaka, a neprijatelj je imao jednog mrtvog.

5. II noću u tri sata, pokušao je neprijatelj s 1000 vojnika napasti naše jedinice u Vel. Botinovcu i Malom Pogancu,[10] ali je odbijen. Ujutro oko 7 sati, neprijatelj je pod zaštitom magle izvršio ponovno napad, te su se naše jedinice nakon jednosatne borbe povukle, zadavši neprijatelju gubitke. Neprijatelj je imao 8 mrtvih, od toga 4 Nijemca, 3 legionara i 1 žandara, a broj ranjenih je nepoznat. Naši gubitci su 2 mrtva i 3 ranjena, od kojih 2 lakše ranjena, a teže je ranjen komandir čete.

7. II snage Odreda napale su neprijateljsko uporište u Rasinji," ali bez uspjeha. Neprijatelj nam je nanio jednog mrtvog i 3 ranjena druga. Općinska arhiva zapaljena je, a zaplijenjeno je: 1800 kuna, jedna pisaća mašina i šapirograf. Uništeni su telefonski i telegrafski uređaji.

10. II postavljena je zasjeda na putu između Prnjavora i Sokolovca,[12] ali neprijatelj nije naišao.

II. II postavljena je zasjeda na vlak na pruzi Koprivnica-Križevci.[13] Mina koja je bila postavljena na pruzi prerano je eksplodirala, te zasjeda nije uspjela.

Jedna četa srušila je bandere u duljini od tri kilometra na pruzi Ludbreg — Koprivnica.[14]

Stanje u Odredu dosta se popravilo. U zadnje vrijeme Odred je porastao u 20 dana od 160 na 350 boraca i sada višak u oružju ne leži neiskorišten. Borbeni duh boraca nije na visini, pošto imade dobar dio omladinaca i novog ljudstva koje nije služilo vojsku, ali

8 do 15 Vidi- Dok br. 86.

će uz starije borce pravilnim radom i uspješnim akcijama očeličiti i postati borbeniji.

U vezi s budućim akcijama, predviđene su diverzne akcije na komunikacije, kao i na manje neprijateljske posade. Postoje neprijatelj utvrđen, date su Odredu upute kako će moći uništiti neprijateljske posade, t. j. da se za takove akcije jedinice dobro pripreme, da se organiziraju mineri i snabdije ih se potrebnim materijalom (eksplozivom, granatama i benzinskim flašama), čime će uništiti neprijatelja u utvrdama.

Prema nekim vijestima,neprijatelj sprema ofanzivu[15] na sektor Kalničkog odreda, te smo u tom smislu dali upute i izdali naređenje našim jedinicama. Jedinice tog odreda preći će u ofanzivu u pravcu Hrvatskog Zagorja, u čemu će ih pomoći IV Divizija, koja operiše u pravcu sektora tog Odreda.[16]

Žumberak:

26. II izvršila je XIII prol. ud. brigada »Rade Končar« i Ud. br. »Ivana Cankarja« napad na neprijateljsku posadu u Stojdragi.[17] Snage neprijatelja i raspored jedinica vide se u priloženoj zapovjedi.

XIII P. U. Brigada stigla je na položaj sa zakašnjenjem od dva i pol sata, te kad su dvije čete ove brigade stigle u neposrednu blizinu neprijateljskih rovova, primile su jaku vatru neprijatelja. U tom momentu nije bilo odlučnosti kod četa da izvrše juriš, te da na taj način istjeraju neprijatelja iz rovova i zbiju u kuće u selu. Snage koje su bile u napadu povukle su se pred zoru na pogodne položaje sa zadatkom da drže blokadu neprijatelja tokom dana. U. B. »Ivana Cankarja« dijelom svojih snaga napadala je neprijateljsku posadu sa zapadne strane, ali također nije uspjela u svojim namjerama, radi neodlučnosti boraca.

Za vrijeme blokade neprijatelja u garnizonu u Stojdragi, II Bataljon XIII P. U. B. dao je osiguranje prema Samoboru, od neprijatelja koji bi pokušao krenuti u pomoć neprijateljskoj posadi. Oko 10 sati jedna desetina toga bataljona odkrila je zasjedu svojim krstarenjem po selu ispred zasjede i time je propao cijeli plan zasjede. Neprijatelj odkrivši raspored snaga u zasjedi, počeo je spretno manevrisati, i potisnuo je bataljon iz početnih položaja, a nakon toga pošlo mu je za rukom da probije osiguranje II Bataljona, te tako ugrozi I Bataljon koji je držao blokadu. III Bataljon XIII P. U. B.,

[16] U toku veljače Četvrta (slavonska) divizija operirala je na području Moslavine i Bilogore.

[17] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 83.

kao i ugroženi I Bataljon dali su dio svojih snaga II Bataljonu, te je tako odbijena namjera neprijatelja da dovede pojačanje opkoljenom neprijatelju. Neprijatelj je kasnije vršio sve veći pritisak u namjeri da se na svaki način spoji sa neprijateljskom posadom u Stojdragi. Pošto je XIII P. U. B. bila skoro sva na osiguranju, nije joj preostalo snaga za napad na neprijateljsku posadu, koju je trebalo likvidirati tokom noći, te je Štab brigade povukao na svoju ruku u 21 sat brigadu s položaja u Novo Selo.

Neprijateljski gubitci u ovoj borbi iznose navodno 40 mrtvih i isto toliko ranjenih. Naši gubitci bili su jedan poginuo i 9 ranjenih, od čega 2 teško ranjena, a ostali lako. Od ranjenih drugova jedan je nakon dva dana umro.

Akcija nije uspjela iz slijedećih razloga: XIII P. U. B. zakasnila je na položaj dva i pol sata, jer Štab brigade nije uočio težak i dosta neprohodan teren. Jedinice obiju brigada bile su vrlo neodlučne u najodlučnijem momentu, kada je trebalo izvršiti juriš na neprijatelja, što je glavni uzrok da posada nije likvidirana još prve noći. Štab II bataljona XIII P. U. B. bio je vrlo neoprezan i dozvolio je da ga neprijatelj iznenadi. Komandir 1. čete istog bataljona uputio je jednu desetinu u selo ispred zasjede i time odkrio zasjedu.

4. III. izvršen je napad na neprijateljsku posadu u Metlici. Broj snaga, raspored snaga i njihovi zadatci vide se iz priložene zapovjedi.[18]

Brigade bile su u tačno određenom vremenu na svojim položajima. Jedinice koje su učestvovale u samome napadu, dobro su osmotrile bunkere i žicu koja se nalazila ispred bunkera i cijele Metlike. Tačno u 20 časova U. B. »Ivana Cankarja« prekinula je prema naređenju svjetlo koje je osvjetljavalo bunkere, žicu i cijelu Metliku. Napadne jedinice privukle su se neprimjetno do žice, presjekle žicu i dijelom uspjele proći između bunkera, ali je sada nastala neodlučnost kod boraca i tako nisu napali bunkere s leđa, kako je bilo predviđeno u planu. U tom momentu neprijatelj je bio vrlo iznenađen, jer nije u opće otvarao vatru, ali neodlučnost boraca dala mu je dovoljno vremena da se pribere i otvori vatru iz bunkera. Naši borci su se nakon neprijateljske vatre povukli van žice, a pred jutro na nove položaje.

U. B. »Ivana Cankarja« koja je bila u zasjedi prema Karlovcu, porušila je prugu između postaje Rozalnice i Metlike. U. B. »Matije Gubca« porušila je prugu i jedan most na pruzi Metlika — Črnomelj.

U toku dana odlučeno je, da se napad ne ponovi, jer je neprijatelj čekao spreman na borbu, te je izdato naređenje da se brigade povuku s položaja.

" Opširnije o napadu na Metliku vidi: Zbornik VII, tom VI, knj. 5, dok. br. 75. i 76.

Naši gubitci iznose 7 mrtvih i 18 ranjenih, od koga broja XIII P. U. B. imade 4 iako ranjena. Gubitci neprijatelja su nepoznati.

Akcija nije uspjela iz slijedećih razloga: I ako je neprijatelj bio jako utvrđen s cijelim nizom zidanih bunkera i opleten oko cijelog mjesta žicom, uspjelo se probiti našim snagama neopaženo kroz žicu i doći u neposrednu blizinu bunkera i tako iznenaditi neprijatelja. Ali u tom momentu nastala je neodlučnost kod naših boraca, te nisu prišli likvidaciji bunkera. Neprijatelj je iskoristio to vrijeme i prisilio naše borce na povlačenje. Ista neodlučnost osjećala se kod štabova bataljona i komandi četa, ali u manjoj mjeri kod XIII. P. U. B., dok kod U. B. »Toneta Tomšiča« osjećali su se ti nedostatci kod štaba brigade, bataljona i komandi četa. Štab te brigade pokazao je uz to nedovoljno vojno iskustvo, misleći da će jurišem pod neprijateljskom vatrom borci likvidirati neprijatelja, mjesto da se neopaženo privlače k bunkerima, kako je to bio slučaj kod XIII. P. U. B. Iz tog razloga gotovo svi ranjeni i mrtvi borci pripadaju Tomšićevoj brigadi.

Poslije ove akcije krenule su tri slovenske brigade preko Krke prema naređenju svog Glavnog štaba. XIII. P. U. Brigada smjestila se na prostoriji Krašić —Pribić.

Kako je XIII Proleterska ud. brigada brojčano dosta oslabljena, povedena je kampanja za popunjavanje iste u Moslavačkom i Kalničkom odredu kako bi se javili dobrovoljci, a priljev u partizane je iz dana u dan sve veći i veći, tako da imade izgleda da će brigada do skora brojčano ojačati. Udarna kvaliteta brigade pala je samo obzirom na broj boraca.

Naše slijedeće akcije:

Prema dobivenim podacima o kretanju neprijatelja izgleda da neprijatelj ne kani u dogledno vrijeme vršiti ofanzivu na oslobođeni teritorij Žumberka. Neprijateljske posade u garnizonima su uglavnom nepromijenjene. Kako se na oslobođenom terenu nalazi zajednička bolnica[19] hrvatskih i slovenskih partizana, a čiji je broj oko 180 (od toga broja su većinom Slovenci, a jedan dio imade boraca IV U. Brigade), terenske jedinice Komande žumberačkog područja i Vzhodnodolenskog[20] odreda svojim patrolama osiguravat će bolnicu, kako XIII P. U. Brigada ne bi bacala svoje snage na to, nego bi bila slobodna u vršenju akcija. U vezi s time, imademo namjeru s XIII P. U. B. prokrstariti kroz neko vrijeme Pokupljem, t. j. terenom između Kupe, pruge Zagreb —Sisak i pruge Za-

[19] Ova bolnica Druge operativne zone nalazila se u selu Jezernice kod Sošica.
[20] Zapadnodolenjskoga.

greb — Karlovac. Na tom terenu razoružali bi neke neprijateljske posade i vršili mobilizaciju, za koju imade uslova prema dobivenim podacima.

Pokuplje:

Od naše terenske jedinice u Pokuplju[21] nismo dobili izvještaja.

Komanda mjesta Bosiljevo:

Rad terenske jedinice ove komande je dosta slab, pošto su to sve mladi i dosta neiskusni drugovi, to ćemo na taj teren poslati nekoliko iskusnijih drugova. Do sada izvršili su nekoliko rekvizicija od narodnih neprijatelja za vlastite potrebe, te vrše mobilizaciju.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Polit, komesar i
v. d. komandanta:[22]

Kopija, strojopis

Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, reg. br. 4/3

Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 25, str. 91 —98.

133

1943, ožujak 9.

Izvještaj Štabne ćelije Kalničkoga NOP odreda Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o partijskom radu u Odredu od 9. siječnja do 28. veljače 1943. godine

Štabna ćelija
K. P. O.
9. ožujak 1943

POVJERENSTVU CK KPH ZA ZAGREB.

O partijskom radu u našem Odredu nije do danas podnešen ni jedan izvještaj. Radi toga bi ovaj izvještaj trebao da obuhvati rad

[21] To je bila samostalna partizanska četa »Kljuka«.

[22] U to je vrijeme komesar Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske bio Marko Belinić.

od postanka Odreda do danas. No kako u Odredu ne postoje podaci o tome radu, jer je prijašnji zamjenik komesara, drug Mrki,[1] premješten u decembru prošle godine u jednu od slavonskih brigada ponio sa sobom sve podatke o partijskom radu, to će za taj vremenski odsjek biti govoreno tek općenito. Izvještaj sa svim potrebnim podacima može se podnijeti tek za vrijeme od imenovanja novog zamjenika komesara, t. j. od 9. siječnja pa do konca veljače.

Opći uvjeti rada.

Život našeg Odreda vezan je uz stalne pokrete. Mjesto boravka mijenja se gotovo svaki dan. Krećemo se uvijek blizu neprijateljskih baza i on nastoji da nas stalno uznemiruje. Vrlo često organizira neku jaču grupu koja nas goni i prisiljava na bitke, a u roku od 5 mjeseci doživili smo 4 veće neprijateljske ofanzive. Kod našeg prvog naleta na Kalnik bili smo mirni tek jedan dan, kod drugog tri, trećeg 14, četvrtog 26 dana. Za vrijeme ofenzive napuštali smo naš teren. Tada smo se kretali ili u pravcu Bilo Gore, Zagorja a ovaj put Moslavine. Ti putevi bili su redovno opasni. Neprijatelj bi nas ganjao sa svojim, na ovom terenu, najboljim jedinicama, motorizacijom pa čak i tanketama.

Takvi uslovi života nikako ne pogoduju jednom sistematskom radu. Radi se prema prilikama, iskorištava se vrijeme momentanog mirovanja, žuri se jer se nikada ne zna kada će se taj mir prekinuti. Drugovi moraju uvijek biti spremni za borbu i vrlo ih je teško povući na sastanak, jer se uvijek može očekivati neko neugodno iznenađenje. Sastanci su zato neredoviti. Ima tjedana kad se održe po tri sastanka a prođu i po dva kada nije održan ni jedan, jer u koliko nam dade neprijatelj mira prekidamo ga mi napadajući bandu. Sastanci se održavaju većinom noću a danju na položajima ili zasjedama.

Brojno stanje partijskih jedinica i članstva te njihov rad.

Naš Odred ima danas tri bataljona a to znači da ima 4 štabne ćelije, 6 četnih ćelija, te jedinicu koja radi u bolnici.

Ćelija štaba odreda ima 8 članova, dok ćelije štabova bataljona imaju po 5 članova. U I bataljonu jedinica 1 čete ima 6 a jedinica druge čete 7 članova. U II bataljonu jedinica 1 čete ima 6 a druga 5, dok u III bataljonu svaka ima po 3 člana. U bolnici se sada nalazi 5 članova. Ukupni je broj svih članova prema tome 58.

Ćelija štaba odreda održala je 4 radna sastanka na kojima su se u glavnom tretirala organizaciona pitanja Odreda, a na zadnjem i

[1] Vladimir Mutak

rad partije u Odredu. Štabna ćelija I bataljona održala je 6 radnih sastanaka /za vrijeme od početka siječnja do kraja veljače/, štabna ćelija II bataljona 2 radna sastanka /II bataljon je osnovan 19. siječnja 1943/, dok je treći bataljon održao samo jedan sastanak, jer je isti formiran tek 26. veljače 1943. Štabne ćelije bataljona raspravljale su također o organizacionim pitanjima svojih jedinica, dok obrazovnih sastanaka ni kod jedne štabne ćelije nije bilo.

Bataljonski biro I bataljona održao je 6 sastanaka, II bataljona 2, dok u III još nije postavljen. Rad biroa odvijao se u pravcu sređivanja i ispravljanja rada četnih jedinica.

Četna ćelija 1 čete I bataljona održala je 5 radnih i 4 obrazovna sastanka, dok je ćelija 2 čete održala 7 radnih i 2 obrazovna.

Četne ćelije II bataljona održale su 2 obrazovana i 6 radnih sastanaka.

Jedinice III bataljona tek su formirane.

Do reorganizacije našega Odreda u Brzaji koja je izvršena između 1. i 10. siječnja 1943, rad se jedinica odvijao više manje slučajno i bez određenog plana. Drugovi nisu poznavali referat »Rad partije u vojsci« te je radi toga trpio cjelokupan posao. Zato se pred nas postavilo kao zadatak da se prvenstveno prouči taj referat a onda postavi plan i program rada. Kako je veliki dio naših partijaca sasvim mlad pa prema tome nedovoljno politički obrazovan, to se je prvenstveno morala savladati linija narodnooslobodilačke borbe, a iza toga osnove iz marx-lenjmističke nauke. (Da bi se vidio nivo naših partijaca donašamo slijedeći primjer: Jedan drug sekretar četne jedinice, koji je prije radio u sindikatu, održao je partizanima predavanje o potrebi rušenja kapitalizma). Time se htjelo osposobiti drugove za rad u četama i na selu.

Kao osnovica za vojnu izobrazbu uzet je program izdan po Štabu I Operativne Zone.

Od toga postavljenoga zadatka do danas je savladana linija narodno-oslobodilačke borbe i program vojne izobrazbe. Pokraj toga proučen je jedan cijeli niz brošura, novina i letaka. Od najglavnijih pominjemo slijedeće: Moskva nama i o nama, 25-godišnjica Velike oktobarske revolucije, Vojno-politički vjesnik, Vjesnik /glasilo AVNOJ-a/, Zena danas, Domoljub, Partizan, Mladi pionir, Borba itd.

Kurs marxističke naobrazbe bio je započet, ali su održana tek 4 predavanja /partijcima, članovima SKOJ-a i kandidatima/ i to iz razvitka društva. Iz organizacionog pitanja same Partije prorađeno je »12 uslova za boljševizaciju partije«.

Rad jedinica na radnim sastancima odvijao se prema dnevnom redu koji je iznešen u referatu »Rad partije u vojsci«. Za svaki sektor rada bio je zadužen po jedan drug. Na obrazovnim sastancima

proradila se narodno-oslobodilačka linija te ostali napred navedeni materijal. Drugovi su dobivali konkretne zadatke pa se iza toga provjeravalo da li su izvršeni i kako su izvršeni.

Rad partijaca u četi sastojao se u tome da su održavali sastanke u desetini, vodu ili četi. Rad je bio kulturno-obrazovne prirode. Najviše se radilo na savlađivanju narodno-oslobodilačke linije, upoznavanju SSSR-a, čitanju naše štampe i u davanju uputa za saobraćaj sa stanovništvom. Tjedno su održana 2 ili 3 sastanka sa desetinom ili vodom, dok je sa četama bilo rjeđe radi težeg sakupljanja.

Rad na vojnoj izobrazbi provodili su vodnici i komandiri dok su ostali partijci upoznavali drugove sa oružjem.

Rad u selu svodio se redovito na razgovor sa seljacima u kojemu ih se upoznavalo sa ciljevima narodne borbe, našim neprijateljima te organizacijom narodne vlasti. Mitinge su redovito održavali članovi štabnih ćelija, a zabavni dio ispunjavali bi članovi SKOJ-a. U svakoj četi je zadužen jedan drug sa tim radom, no sastanci su ipak vrlo rijetki a rad nedovoljno organizovan. Do sada je samo I bataljon održao 2 sastanka na kojima se govorilo o položaju i ulozi omladine u današnjoj borbi.

Rad sa AFŽ je tek započet. Održana su 3 sastanka na kojima se govorilo o zadacima i položaju žene u današnje doba a naročito o ženi u partizanskom odredu.

Brojno stanje jedinica SKOJ-a i članstva te njihov rad.

U 1 četi I bataljona ima 10 članova i dva kandidata, a u 2 četi 9 članova i 2 kandidata.

U prvoj četi II bataljona ima 9 članova i 3 kandidata, a u drugoj 9 članova i 5 kandidata.

III bataljon ima u svakoj četi po 6 SKOJ-evaca.

Jedinice I bataljona održale su od početka siječnja do kraja veljače 12 kombinovänih sastanaka /radni i obrazovni/ te ujedno 10 sastanaka poslije izvršenih akcija, na kojima se provela kritika držanja pojedinih članova u borbi.

Jedinice II bataljona održale su od formiranja bataljona 8 kombinovanih sastanaka i 6 sastanaka poslije akcija.

Bataljonsko rukovodstvo I bataljona održalo je 4 sastanka a II bataljona 2 sastanka. Za rad SKOJ-a u Odredu odgovoran je drug Zlatko Rukavina.

Pred članove SKOJ-a bio je postavljen zadatak da se upoznaju sa našom linijom, osnovima marxizma, da provedu kulturni rad u Odredu i na selu te da postanu majstori svoga oružja. Od toga je do

danas izvršeno slijedeće: Članovi su upoznali liniju narodno-oslobodilačke borbe, savladali prilično dobro vještinu rukovanja oružjem, nepismenost u jedinicama smanjili a iz marxizma upoznali razvitak društva, kratki kurs povijesti Partije. Ujedno je prorađena napred navedena literatura.

Nedostaci.

Rad partijskih i skojevskih jedinica još uvijek nije dosta organizovan ne iskorištava se dovoljno planski ono malo raspoloživog vremena. Ne osjeća se dovoljno jak utjecaj Partije koji bi se prema broju morao predpostavljati. U Odredu se tek nazire nastajanje rukovodstva Partije. Ugled drugova nije dovoljno velik. Oni su hrabri i pošteni ali nemaju potrebno obrazovanje. Radi toga se ne može osjetiti veličina naše Partije. Kod toga je mnogo griješio i komandni kadar jer je nedovoljno uzdizao često puta vrlo lijepi rad i hrabre podvige drugova partijaca. Osim toga velik je nedostatak što ni jedan član OK Varaždin nije član našega štaba i obrnuto.

Naši zadaci.

Da bi se postiglo puno rukovodstvo Partije potrebno je da planski pristupimo teoretskoj izgradnji drugova te podizanju njihovog ugleda. U tu svrhu nam je potreban brojniji materijal za kurs. Nešto smo stvorili sami a nešto dobili od drugarskog OK Čazma. No molimo i Vas da nam pošaljete što je više moguće. Poznato nam je da pomanjkanje materijala nije isprika za nerad. Mi se i ne kanimo ispričavati nego radi teških prilika u kojima živi naš Odred, rad bi bio mnogo efikasniji. Dolazi vrijeme kada će rad u zasjedama davati najveće mogućnosti. Taj će rad provoditi većinom drugovi delegati i sekretari jedinica, a oni to ne mogu učiniti u koliko nemaju točnih uputa i gotov materijal.

Ujedno molimo da nam se pošalju upute za rad sa SKOJ-em jer nam taj još uvijek nije dovoljno jasan a i članovi OK ne poznaju dovoljno rad SKOJ-a u vojsci.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Sekretar štabne ćelije K.P.O.
/zamjenik komesara odreda/:
Mar.[2] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 45/372

[2] Martin Puštek

134

1943, ožujak 9.

Članak iz »Glasa Hrvatskog Zagorja« o napadu grupe partizana na Konjšćinu

USPJELA AKCIJA U KONJŠĆINI

9. ožujak [1943.]

Grupa zagorskih partizana izvršila je uspješnu akciju na željezničku stanicu u Konjšćini.[1] Stanicu je čuvala domobranska straža, koja je brzo razoružana, a zatim su uništeni svi željeznički, telefonski i telegrafski uređaji. Neprijatelju je nanesena velika šteta. Partizani su zaplijenili 10 vojničkih pušaka, 15 bomba kao i izvjesnu količinu obuće, odjeće, i drugog ratnog materijala. Vijest o ovoj akciji živo je odjeknula u čitavoj okolini i jako uplašila bezglave ustaške razbojnike, jer im ona pokazuje da u Zagorju nema mjesta kuda ne bi dostigla osvetnička ruka partizanskih boraca.

Glas Hrvatskog Zagorja, br. 14, 15. travanj 1943. god. II.
Sign., AIHRPH, ZB- Per- 38/258.

135

1943, ožujak 9.
Bjelovar

Izvještaj Oružničke postaje Bjelovar Kotarskoj oblasti Bjelovar i ostalim vlastima NDH o dolasku partizana u Veliko Trojstvo

U Bjelovaru 9 ožujka 1943

Predmet: Pojava partizana
izvješćuje.—

1. ZAPOVJEDNIŠTVU I. PJEŠAČKE DIVIZIJE BJELOVAR
2. ZAPOVJEDNIŠTVU I. ORUŽNIC. PUKOVNIJE SISAK
3. ZAPOVJEDNIŠTVU KOTURAŠKE BOJNE KOPRIVNICA

[1] **O ovoj akciji vidi: Dok. br. 137.**

4. ZAPOVJEDNIŠTVU ORUŽNICKOG KRILA BJELOVAR
5. ZAPOVJEDNIŠTVU ORUŽNICKOG VODA BJELOVAR
6. ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI BJELOVAR
7. **KOTARSKOJ OBLASTI** **BJELOVAR**

Dne 8 ožujka 1943. javila je preko brzoglasa poštarica g. Ljubica Ciganović iz Vel. Trojstva, općine iste, kotara Bjelovar sjeverno istočno 9 kilometara udaljeno od Bjelovara, da je došla jedna skupina partizana na istu poštu noću između 7. i 8. ožujka 1943, te polupali brzoglas, izneli Poglavnikovu sliku na polje i pocijepali je zatim odneli iz kase 4165 kuna gotova novca, zatim su otišli na željezničku postaju Vel. Trojstvo demolirali je unišli u istu [i] odneli novca 700 kuna, zatim karte.—

Iste noći nalazila su se 2 riznička stražara kod predstojnika željezničke postaje t. j. kod svoga prijatelja iz Sarajeva koji su došli da kupe živežnih namirnica, iste stražare svukli i razoružali, a njih ostavili dalje da spavaju, također iste noći otišli su na željezničku postaju Mišulinovac, također polupali brzoglas.—

Napred navedeni partizani nijesu nikoga sa sobom odveli niti koga zlostavljali, broj istih koliko ih je bilo nije s mogao ustanoviti točno, ali se misli da ih je bilo po prilici 50 do 60.

Dana 8. ov. mj. nije se mogao izvještaj dostaviti pošto nije bilo moguće prikupiti potrebne podatke. —

Zapovjednik narednik:
u. z. **Ivan Kolaić** v. r.

M. P.[1]

Original, strojopis
Sign., HAB, Zbirka neprijateljskih dokumenata o akcijama partizana, D 5—282.

[1] Zaprimni pečat Kotarske oblasti Bjelovar, br. 4161 od 9. III 1943. godine

136

1943, ožujak 10.

Naredba Adolfa Hitlera, vrhovnog komandanta Wermachta, Alexandru Löhru, komandantu njemačkih trupa Jugoistoka, da se na teritoriji NDH, zaposjednutoj od njemačkih trupa, organizira i njemačka policijska uprava

P rep i s Prilog l[1]

F i r e r F. H. Qu. 10.3.43.

OKW (WESt) Qu. (Verw.)[2]
br. 001264/43, str. pov.

Strogo poverljivo

20 primeraka
14. primerak

Za potpuno smirivanje hrvatskih oblasti, koje su oslobođene od komunista naređujem:

1.) Oblasti obuhvaćene operacijom »Vajs«[3] i, u vezi s tim, delovi područja hrvatske države, koji su proglašeni za operativna područja, ostaju do daljnjeg nemačka operativna područja.

2.) Rajhsfirer SS angažuje policiju na teritoriju koju su osvojile nemačke jedinice i stavlja je pod komandu svoga opunomoćenika,[4] sa zadatkom da oslobođene oblasti konačno obezbedi i umiri. Lokalne snage u tom smislu mogu koristiti.

3.) Razgraničenje prostorije na kojoj će, unutar operativne zone, dejstvovati organi rejhsfirera SS, određuje k-dant nemačkih trupa u Hrvatskoj[5] vodeći računa pri tome da gro vojnih jedinica što je moguće brže bude oslobođen za druge zadatke.

4.) »Opunomoćenik rajhsfirera SS pri komandantu nemačkih trupa u Hrvatskoj« dobij a direktive za svoj rad u vezi tačke 2 isključivo od rajhsfirera SS.

Ukoliko razvoj situacije bude zahtevao da na toj teritoriji ponovo dođe do borbenih dejstava, sve angažovane policijske ustanove,

[1] Dopisano rukom.
[2] Oberkommando der Wermacht/Wehrmachtsführungsstab, Quartier (Verwaltung)- Vrhovna komanda Vermahta /Generalštab, pozadina (uprava).
[3] Vidi: Zbornik VII, tom XII, knj. 3, dok. br. 13, 28, 30. i 33.
[4] Odnosi se na Konstantina Kamerhofera.
[5] Rudolf Liiters.

u cilju jedinstvenog angažovanja svih snaga, izvršavaju naređenja nemačkog trupnog komandanta.

potp. Adolf Hitler
F. d. R. d. A.
generalštabni pukovnik

Fotokopija, strojopis na njemačkom jeziku
Sign., AVII, NAV- T- 77, r. 788, s. 5517499.

Zbornik VII, tom XII, knj. 3, dok. br. 34, str. 155— 156.

137

1943, ožujak 10.
Varaždin

Dnevni izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Vrhovnome oružničkom zapovjedništvu u Zagrebu i ostalim vlastima NDH o napadu partizana na željezničku stanicu Konjšćina

ORUŽNIČKO KRILNO ZAPOVJEDNICTVO
VARAŽDIN
1. oružničke pukovnije
Broj — 75/Taj.

U Varaždinu, dne 10. ožujka 1943.

Predmet: Pismeno dnevno izvješće, predlaže.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNICTVU /J. S./	**ZAGREB.**
ZAPOVJEDNICTVU 1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE /J. S./	SISAK.
ZAPOVJENIĆTVU GRADA ZAGREBA	ZAGREB.
MJESTNOM ZAPOVJEDNICTVU	VARAŽDIN.
VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE	VARAŽDIN.

Temeljem zapovjedi Vrhovnog oružničkog zapovjedničtva J. S. Broj 29/Taj. od 5. siječnja 1943. toč. 8. predlažem sliedeće dnevno izvješće.

‘ Potpis nečitak.

10. III. u 01.20 sati, napadnuta je bila po partizanima jačine 50 ljudi željez. postaja Konščina, na pruzi Varaždin —Zagreb.— Borba je trajala 5 minuta.— Straža od 10 domobrana 1. sata. 2. želez. bojne razoružana je i ostavljena na željez. postaji. —Odnešeno im je 10 pušaka sa streljivom i 15 bombi.— Željez. zgrada i prozori su mjestimice oštećeni od zrna.— Brzoglasne i brzojavne naprave nisu oštećene, sem što je nekoliko žica pokidano.— Partizani su došli sa područja oružničke postaje Sv. Ivan Zelina i u tom pravcu pobjegli.

Preduzete su mjere za njihovo progonjenje.

Zapovjednik, bojnik:
M. P.[1] Gustav Kržišnik,v.r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut br. 2201, taj. 669/1943.

138

1943, ožujak 10.
Pitomača

Izvještaj Razdjela rizničke straže Pitomača Povjereništvu rizničke straže Đurđevac o napadu partizana na Pitomaču

Razdjel financijalne straže
Pitomača
Broj 342 dne 10/III 1943.

Sadržaj: Napadaj
partizana na Pitomaču

POVJERENIČTVU RIZNItKE STRAŽE
Đurđevac

Noću 9/10/III. 1943 napala je jedna skupina partizana na mjesto Pitomaču kojom su prilikom upalili zgradu u kojoj je bila smještena oružnička postaja kao i tabor ustaške mladeži. Ova je zgrada do temelja izgorjela.

Nadalje su u općini spalili sve spise, a na želj. postaji i pošti polupali brzoglasne i brzojavne sprave, zatim su u pisarni državnog rudarskog poduzeća polupali sav namještaj.

[1] Zaprimni pečat Velikog župana Župe Zagorje taj. br. 669, od 11. III 1943. godine

Od napadaja je pošteđena vojarna rizničke straže i državna šumarija.

Odpor nije dat s nikoje strane, a ni od nikojih oblasti nije zatraživana pomoć od rizničke straže.

U Pitomači dne 10/III. 1943.

Zapovjednik razdjela
Stjepan Dujmović, v. r.
prigl.

Original, rukopis
Sign. AH, DR GNRS, fase. 82 broj 2625

139

1943, ožujak 11.
Samobor

Pismo Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu javlja da su formirane udarne grupe, te da Ivan Hariš može doći na njihov teren

K.K. K.P.H.
SAMOBOR

Drugarskom
O.K. K.P.H. POKUPLJE!

Dragi drugovi !

Primili smo dva vaša pisma, koja ste poslali za K. K. Samobor, kao i ostali materijal koji ide za Zgb., Vel. Goricu i Pisarovinu, i jedan paket materijala za K. K. Samobor. U tom paketu smo primili 3 komada »Iz pitanja lenjinizma«, 8 komada »Dnevne vješti« dok Ustav SSSR nismo primili, niti »Clan o dužnosti i pravu građana i društveno uređenje«.

Formirali smo dve udarne grupe, 1 broji 6 čl., 1 broji 12 čl. ukupno 18 drugova. Diverzante nismo formirali, ali se može odmah uzeti od svih udarnih grupa nekoliko boljih drugova, koje bi se podučilo u tom zanatu. Prema tome može drug Gromovnik[1] odmah doći. Vi ste nama već jedanput pisali za druga Gromovnika, kao i za

[1] Ivan Hariš

diverzije na pruzi Zagreb — Zidani Most i Zagreb —Karlovac, dali su moguće izvršiti, i mi smo vama na to odmah odpisali čim smo primili to pismo, da je moguće sve što ste nam pisali, dali ste dobili to pismo neznam, ali izgleda da niste dok pišete opet za Gromovnika. Dakle moguće je izvršiti te diverzije i neka drug čim prije dođe.

Suho meso ćemo vam poslati po prvoj vezi kad će se prebacivati ljudi, a naoružanje u puškama pištoljama i bombama, također sljedeći puta, jer treba točno popisati.

Boje za agit-prop C.K. ćemo nabaviti čim prije i poslati, koliko ćemo najviše moći.

Što pišete za Kljuku da se uputi odmah do vas radi donošenja materijala to nam nije jasno, jer mi nemamo nikakovog materijala kod nas, a dali ima K. K. Pisarovina, to isto neznamo, ako imaju dolje je drug Samoborac,[2] pa će ga on poslati.

A također nam nije jasno o primanju ljudi u partizane, jer mi nismo još nikoga zaustavili, da neide u partizane, jedino SKOJ-evce koji su nužno potrebni ovdje na terenu. Tražimo o tom razjašnjenje.

Pišete nam za letak o H. S. S-ovcima. Mi smo ga vama već poslali dali ste ga primili to nam odmah javite, da vam šaljemo drugoga, ako niste primili onoga što smo vam ga poslali.

Ivan[3] je rekao da će poslati rotacionku, ako nije ja ću ga obavijestiti da ju odmah šalje.

Novac nam je također potreban i to oko 5.000 kuna, jer treba naplatiti valjke, a imamo i nešto ulja oko 20 litara za kupiti.

Papira sa kockama i ravnim crtama, možemo nabaviti prilično veliku količinu, a to nam javite dali je takav potreban, pa ćemo ga odmah naručiti.

Drug Reljac[4] iz štaba II. O. Zone je poslao pred par dana dva druga do nas bez ikakovog pisma, samo su imali propusnicu, da ispitaju kakove su neprijateljske snage. Ja mislim da to nije ni malo zgodno, da drugovi dolaze bez ikakovog pisma i traže neke podatke, pa neka se druga Reljca o tom obavjesti da više tako ne šalje.

Neprijateljske snage u našem kotaru su nepromjenjene.

Od onog omladinca što je došao pred par dana u partizane, imenom PIPIC TOMO iz Horvati, je otišao otac već četiri dana od kuće. A ljudi kažu da je rekao da ide u ustašku Crnu legiju. Zbog toga je potrebno da se tog omladinca metne pod »opasku« da nebi on prošao u partizane nešto u vezi s time, što je njegov otac mislio pre-

[2] Ignac Pipić
[5] Pavel Videković
[4] Rudolf Reljac

ći u Ustaše, i da bi stime nešto kombinirali, zbog toga se neka na njega malo pripazi.

Dragi drugovi šaljemo vam slijedeće stvari: 2 zavoja, 10 plahti i 2.040 kom. cigareta i 6 komada sapuna. Preko nas šalje K. K. Pisarovina 8 paketa papira.

Drugovi pišite nam, što ste sve primili od prije i što vam sada šaljemo tako da znamo da se nebi putem što izgubilo.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

11. III. 1942. Uz drugarski pozdrav

Zorić[5] v. r.

P. S. Drugovi!

Kod nas ima u domobranima jedan iz Žumberka PETAR KOS selo CERNIK kč. br. 4, molimo vas da se propitate kakav je to čovjek, jer hoće imati neke veze sa nama, ako je dobar da se upoznamo s njime, ako je bandit da ga likvidiramo.

Zorić • v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 166/64

140

1943, ožujak 12.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o situaciji na terenu, teroru neprijatelja i neprijateljskim posadama

K.K. K.P.H.
Pisarovina

OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H. POKUPLJE

Politička situacija na našem terenu.

Opaža se rad pojedinih predstavnika H.S.S.-a kod kojih to ranije nismo primjećivali. Pred narod izlaze sa parolama, da nije ni poglavnik za sve kriv. Nekoji koji su bili u N.O.O. postaju pasivni tako da ih se mora čistit van, izgleda da je to njihova želja da razbiju

[5] Ivan Pipić

naše organizacije, koje već postoje i da ih pasiviziraju te da na taj **način** odvuku od nas mase. Isto postavljaju pitanje zašto se četnici bore samo kod nas a da ih u Srbiji nema, to u stvari misle na nas samo se još ne osuđuju iznesti pred narod. Prije nekoliko dana bio je neki prijatelj od Tome Baburića, iz Dalmacije u Rečici, tamo su u jednoj gostioni sa još nekojim viđenijim H.S.S.-ovim funkcioneri-ma imali neke razgovore, poslije toga su se po svom običaju dobro napili i razišli. Njihov sadržaj sastanka nismo još do sada mogli doznati.

Rad Tora[1] isto tako djeluje štetno na našu borbu, on je zajedno sa Mikom Orečićem članom K.P. K.K. Vrgin-most govorio majki od jednog partizana da samo neka ide po njega da će joj ga oni pustit samo da ide kod komandanta, pošto da će on više valjati kod kuće nego u partizanima. To je djelovalo na majku i na tog omladinca da je on stvarno ostao kod kuće. Jedan trgovac je na molbu druga Šturmana[2] poslao vreću soli ta so je zabunom poslata preko.[3] Kada je Tor nekako doznao za to pisao je tom trgovcu da neka malo pol-aglje radi pošto da još nije vreme da se izloži. U pojedinim općina-ma imade dosta ljudi koji su dobili pozive ali pošto još ustaška vlast pravilno ne funkcionira nema raznašača pošte, a neće si niko sam ići po poziv, tako to stoji po nekoliko mjeseci. Na vijesti o mo-bilizaciji pitaju se pojedinci od H.S.S.-a što da kažu narodu ako do toga dođe. Mi smo doneli zaključak da bi Tora trebalo odstraniti sa našeg terena a naše je mišljenje da bi ga trebalo i likvidirat, a ako se vi sa time nebi složili da ga se barem odstrani tako da ne može dolaziti na naš teren. Isto tako potrebno je više puta izdati letak u većoj mjeri za raskrinkavanje tih bandita.

Dolaskom druga Samoborca[4] na naš teren uz njegovu pomoć vršimo u partiji reorganizaciju. O svemu ćemo vas naknadno obavi-jestiti. Drugarica Anđelka[5] je do sada radila u jednoj općini imala ' je dobar uspjeh.

Rad Agit-propa

Pošto smo zakasnili sa proslavom 25-godišnjice osnutka Crvene Armije odlučili smo da pripremimo proslavu za dan 3. III. Umnožili smo 80 crteža za brošure »Tito«, »25-godišnjica Crvene Armije« i 20 parola sa kratkim prikazom značaja Crv. Arm. u N.O.B. Taj materi-

[1] Ivan Tor
[2] Nikola Marđetko
[1] Tj. preko Kupe
[4] Ignac Pipić
[5] Anđelka Poljak

jal smo podijelili u svim općinama našega terena jedino u Draganić nismo, tamo smo poslali samo odboru.

Za proslavu 8 marta smo izdali letak u 246 primjeraka. Umnožili smo crtež sa lista »Žena danas« u 191 primjerak. Revolucionarnih anti-fašističkih parola sa crtežom iz »Pionira«, gdje žena plete čarape, 101 komad, bez crteža 40 komada. Taj materijal smo uoči i na 8 marta dijelili po našem terenu. Crteži su većim dijelom pribijeni po stanovima i drveću. Obuhvatili smo teren istovremeno, samo smo zakasnili u Pokupsko pošto je kasno izdano tako da ni je moglo na vreme stići, tamo će se razdijeliti naknadno. Umnožili smo »Radio vijesti« od 2. III. u 66 primjeraka, od 6. III u 106 primjeraka. Iako smo pojačali rad na našem terenu još uvjek se vidi manjak u materijalu a naročito u raskrinkavanju vodstva H.S.S-a. Kao i u tome što još uvijek nemamo dosta materijala da bi mogli sa njime obasipat sva sela. Pošto se u zadnje vrijeme pojavljuje na našem terenu materijal, ustaše su pojačali pažnju i trude se svim silama da nas pronađu.

Neprijateljske posade su nepromijenjene, iz Bučice prelaze ustaše u Pokupsko, tamo se sastaju sa patrolama iz Buševca i Kravarskoga. Naši drugovi su se sa njima sastali u Pokupskom. Naši drugovi koji se nalaze tamo na radu su se sastali sa jednim ustašom koji je išao u patrolu predhodnicu. Ćim ga je jedan drug primio za pušku drugi mu je uperio revolver u vrat i ispalio metak u vrat samo je ustaša maknuo glavom tako da se je metak samo malo zapeo za vrat. Nato je ustaša odmah zapalio bombu i držao je u ruci. Naši su drugovi legli a on bombu pustio i ostao stojeći. Nakon toga su ostali ustaše otvorili vatru i naši su se drugovi povukli obadva zdrava. Ustaše i po ostalom terenu idu u patrole i postavljaju zasjede. Posade na prugi su nepromijenjene. Nešto se govori da će doći u kotar Pisarovina pojačanje, ostaci 15 i 35 bojne u sastav ove bojne koja se nalazi Lasinja Pisarovina.

12.III. 1943 Drugarski pozdrav
S. F. S. N.

Prebeg,[6] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 166/65

• Nikola Brezović

1943, ožujak 12.
Bjelovar

Dopis Kotarske oblasti Bjelovar općinskim poglavarstvima o proglašenju Zakonske odredbe o suzbijanju nasilnih čina protiv države, pojedinih osoba i imovine, od 20. srpnja 1942. godine

KOTARSKA OBLAST U BJELOVARU.
Broj: 4862— 1943. Bjelovar, dne 12. ožujka1943.
Predmet: Proglašenje ZAKONSKE ODREDBE
0 SUZBIJANJU NASILNIH
CINA PROTI DRŽAVI I DR.

OBĆINSKO POGLAVARSTVO 1-12.

Temeljem naloga Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost broj: 32.494/43. od 11. ožujka 1943. imade naslov na uobičajeni **način višekratno** proglasiti 1. ZAKONSKE ODREDBE O SUZBIJANJU NASILNIH KAŽNJIVIH CINA PROTI DRŽAVI, pojedinim osobama **i** imovini od 20. srpnja 1942. godine koji glasi:

I. UPUĆIVANJE U SABIRNE LOGORE.

1.

»Pojedini članovi obitelji osoba, koje same ili u zajednici s oružanim skupinama narušavaju javni red i sigurnost, ili koje ugrožavaju mir i spokojstvo HRVATSKOG NARODA, ili koje poduzmu kakav nasilni kažnjivi čin proti DRŽAVI, pojedinim osobama ili imovini kao i članovi obitelji od kuće odbjeglih osoba, mogu se uputiti na prisilan boravak u SABIRNE LOGORE. Ove logore ovlašteno je osnivati MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA - RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST u pojedinim mjestima NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE.

Članovima obitelji osoba, navedenih u prvoj stavci, smatraju se sve one osobe, koje s takovim osobama zajednički žive u kućnoj zadruzi u smislu zakona o zadrugama od 9. svibnja 1889, odnosno žena, roditelji, djeca te braća i sestre osoba, navedenih u prvoj stavci, ukoliko s ovim osobama žive u zajedničkom kućanstvu.«

Primitak prednjeg naloga potvrditi.

Za Dom spremni!

Kotarski predstojnik:
Kolesar v. r.

Original, strojopis
Sign., HAB, Zbirka neprijateljskih dokumenata o akcijama partizana D 5- 284.

142

1943, ožujak 13.

Pismo Marka Belinića, komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske, Okružnome komitetu KPH Zagreb u kojemu osvrćući se na rad Okružnoga komiteta daje upute za dalji rad

Dragi drugovi !

Primio sam Vaše pismo i izvještaj o Vašem radu od 3. III. o. g. Rad Vašeg Okruga ipak u cijelosti ne odgovara. Još uvjek niste uspjeli da organizirate K.K. Stubice. Rad vaših N.O.O-a. također prilično uzak i ne masovan. Takvi odbori koji nemaju veze sa narodom i nisu od naroda voljeni, neće moći izvršiti zadatak koji se pred njih postavlja. Zato posvećujte više pažnje ljudima koje birate u takve odbore. Nemojte birati ljude koji sektaše, već one koji imadu ugled kod naroda i koji će biti aktivni, a ne sterilni, kao što je to slučaj kod Vas. Uostalom vi imate veze sa Povjerenstvom,[1] kojeg redovno izvještavajte o vašem radu, pa će Vam ono u tom pogledu pomoći.

Trebali ste se ipak prije javiti. Drug Prigorac[2] kad je bio ovdje dobio [je] jasno uputstva kako treba da veza između nas funkcionira, ali kako izgleda da tom pitanju niste posvetili dovoljno pažnje. Prošlo je dva mjeseca, a da od Vas nisam primio ništa osim jednog pisamca u kojem ste javili da je drug Slavko[3] pao.

Druga Gubca[4] možete zadržati na terenskom radu, ali na njegovo mjesto morate naći drugog kurira, koji će stalno saobraćati između nas. Mirka Vanića, ja nemogu poslati tamo, jer se on nalazi

[1] Odnosi se na Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu.
[2] Pavao Lončar
[3] Ivo Marinković
[4] Milan Kuren

na vojnom radu u Lici. No, u najskorije vrijeme poslat ćemo jednog druga, ali ćemo se prethodno o tome sporazumjeti sa C.K.
U slijedećem pismu javit ću Vam se opširnije.

Primite drugarski komunistički pozdrav!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

13. III- 43- Marko[5] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP- 78/2355

143

1943, ožujak 13.

Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama odreda i Četvrte NO divizije od 22. veljače do 10. ožujka 1943. godine

Štab
Moslavačkog Odreda
N.O.P. O.H.
13. III. 1943.

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

18 — 11— 1943. mogao se naš odred povratiti sa Bilo-gore u svoju staru bazu Moslavinu, jer se neprijateljske snage koje su na tom sektoru vršile reakciju povukle. Krenuli smo ranije dva dana nego IV. divizija kojoj smo trebali da pripremimo dolazak i sve što je bilo potrebno u vezi izvršenja zajedničke akcije na jača neprijateljska uporišta našega terena. U samoj Bilo-gori naš Odred stavio se pod jedinstvenu komandu štaba divizije. U par dana zajedničkog života na Bilo-gori ušle su naše snage u sastav jedne složene akcije za okruživanje manjih neprijateljskih snaga, ali naš manevar neprijatelj je na vrijeme primjetio i umakao. Nakon našeg povratka u Moslavinu stigla je 20. III. 1943. za nama i IV. divizija.

22. II. 1943. otpočela je zajednička akcija divizije i našeg Odreda na sresko mjesto Garešnica. Neprijateljske snage u mjestu bile su

[5] **Marko Belinić**

slijedeće: 1 satnija I. Gorskog zdruga u jačini od 160 vojnika, 50 ustaša, 30 žandara i oko 50, dan ranije, naoružanih civila. Naš I. bataljon imao je da likvidira tri uporišta, dok je naš II. bataljon imao zadatak da postavi zasjedu duž željezničke pruge i da je istovremeno ruši. Akcija je započela u 21 sat. Do jutra nije ni jedno uporište bilo likvidirano osim jednog manjeg kojeg su svladali dijelovi jedne brigade koja je sudjelovala u napadu. Uslijedilo je naređenje da se napad nastavi i tokom dana dok se ne likvidiraju sva uporišta. Neprijatelj je pokazao žilavu borbenost a jaki visoki blokovi zgrada mnogo su mu pomogli pri samoj obrani. Naši I. bataljon krivo shvativši naređenje o produženju borbe danju, povukao se sa svojeg položaja do kojeg je dopro tokom noći jer je bio na brisanom prostoru i time načinio pogrešku. U toku ispravljanja te greške naišla je putem od Velikih Zdenaca preko Klokočevca i Tomašice neprijateljska formacija u jačini od 800 ljudi potpomognuta topovima. U taj čas na toj zasjedi nalazio se svega 1 pojačani vod XVII brigade. Iz toga pravca nije se predviđao dolazak neprijatelja pa je tu postavljena svega jedna četa. Od te čete otišla su dva voda kao pojačanje zasjedi na cesti Garešnica — Hercegovac gdje je banda već ranije napala sa još jačim snagama, nastojeći da razbije naš obruč i dopre do Garešnice. Na tom sektoru neprijatelj je bio poduprt sa 7 tenkova. Oslabljeni vod na zasjedi Veliki Zdenci — Tomašica bio je brzo odbačen sa svoga položaja od daleko premoćnijih neprijateljskih snaga. Pošto se štab našeg Odreda nalazio u selu Kajgani, tj. baš na putu kojim je neprijatelj nadirao poduzeli smo sve da se neprijatelj zaustavi. Naše dvije čete koje nisu više mogle da promijene situaciju u samom mjestu jer se po danu nije više dalo približiti onim objektima koje su trebali osvojiti, naš štab ih je povukao u pomoć vodu XVII. brigade koji je bio u odstupanju. Dolaskom tih dviju četa neprijatelj je bio zaustavljen. Borba je vođena preko cijeloga dana. Poslije podne istoga dana dobili smo pojačanje jedne čete XII. brigade i pred večer zajedničkim jurišem odbacili neprijatelja gotovo kilometar i pol natrag. Treća četa našeg I. bataljona koja je ostala u samom mjestu ušla je u sastav XII. brigade i zajedno s njima nastavila likvidaranjem uporišta.

Bandi je uglavnom uspjelo da se koncentrira u dvije jake zgrade, koje je bilo teško zauzeti bez topa ili eksploziva. Uslijed velikog potroška municije, izmorenosti partizana i novo očekivanog pritiska neprijatelja na naše zasjede donešena je odluka o povlačenju 24. II. u 4 sata u jutro. Povlačenje je izvršeno, a da ni jednu od dviju zgrada nije uspjelo likvidirati.

U toj borbi imali smo 5 mrtvih i 9 ranjenih drugova. Plijen u oružju nije nam u tančine poznat, ali je malen.

25. II. 1943. njemačka vojska koja je došla iz Bjelovara preko Ivanjske napala je iznenada dijelove XVI. brigade koji su se nalazili u selu Oštri Zid. U jakim borbama neprijatelj se probio u pravcu Popovca gdje se nalazio štab divizije i štab našeg Odreda. U selu je bila svega jedna oslabljena četa našeg II. bataljona i 2 teška mitraljeza. Razvila se kratka borba i mi smo se povukli jer je banda naišla i glavnom cestom Berek — Garešnica. Neprijatelj je uspio sa iznenađenjem zbog gotovo nikakvih veza među jedinicama, jer je štab divizije dobio obavijesti o bandi svega nekoliko minuta prije njenog dolaska. Jedan naš bataljon dobio je istoga dana zadatak da prebaci ranjenike za Slavoniju. Iste noći, nakon konsultovanja odlučeno je da se divizija, kao i naš Odred povuku za Slavoniju.

27. II. 1943. naš I. bataljon koji je pratio ranjene drugove, a koje su na putu preuzeli drugovi iz brigade prebacio se rano u jutro natrag na poprište jučerašnjih borbi, zajedno sa štabom odreda. Cilj povratka bio je da se neprijatelju postave zasjede a i da se umiri stanovništvo koje je dolaskom Nijemaca bilo zastrašeno. Međutim neprijatelj se je isti dan povukao tako da se nismo nigdje sa njim sukobili.

Nijemci su zapalili hrvatsko selo Šimljanik, a u selu Oštri Zid pobili su oko 40 ljudi /6 Srba, 6 — 8 Mađara, a ostalo Hrvati/ tim zvjerskim postupkom Nijemaca narod je bio strahovito zastrašen.

U vremenu od 20. II. do 5. III. jedan naš vod vršio je akciju u prostoru Ivanić Grad —Čazma. Jedna akcija izvršena je na stražu željezničkog mosta na Česmi kod sela Deanovac.[1] Zaplijenjeno je: 1 belgijski puškomitraljez, 20 ruskih pušaka i oko 1.500 metaka. Gubitaka nije bilo.

Isti vod izvršio je akciju na žandarmerijsku stanicu u Posavskim Bregima. Zaplijenjeno je 8 karabina, 3 pištolja, 20 ćebadi i druge spreme. Isto tako je izvršena akcija u Sesvetama gdje je zaplijenjeno 10 pušaka tipa »Manliher«.

Vraćanjem II. bataljona iz Slavonije i voda koji je vršio akcije na prostoru Ivanić Grad —Čazma proveli smo reorganizaciju Odreda jer je po naređenju druga sekretara Vlade[2] koji se nalazi u Slavoniji ostavljeno 180 ljudi bez oružja.

10. III. 1943. provedena je reorganizacija Odreda i formiran je ponovno II. bataljon. Imademo mnogo posve novih drugova, ali su to u glavnom proleteri koji će se brzo snaći i priviknuti radu i životu u partizanskim redovima. Njih smo proporcionalno razredili u čete tako da budu u sastavu starijih drugova.

[1] Vjerojatno je riječ o nekom potoku, jer kraj Deanovca ne teče Česma.

[2] Vlado Popović

Naši borci pošli su u akciju na Garešnicu kroz dobro krštenje i njihova je borbenost s time porasla.

Svaki bataljon podjeljen je na tri čete od 50 do 60 ljudi.

Štabovi nam još nisu potpuni, a isto tako u četama nam ne dostaje par delegata.

Što se tiče novo pridošlih drugova mišljenja smo da je to dobar materijal iz kojega ćemo za najkraće vrijeme moći izvući dobre komandire i niže političke rukovodioce.

Izradili smo operativni plan po kome treba da razvijemo jaču i širu djelatnost van našeg uskog moslavačkog terena, gdje su neprijateljski garnizoni jaki. Namjeravamo jednu stalnu snagu baciti na sektor Ivanić Grad —Čazma. Drugi dio snaga preći će u Posavinu, a jedan dio će ostati u Moslavini u starim bazama, sa zadatkom jačeg prodiranja u pravcu Bjelovara.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODIMA!

Polit. Komesar: p [3] Komandant:

Kezele Slavko v. r. **Janić Vjekoslav** v.r.

Original, strojopis
Sign. AIHRPH, NOV- 11/1323

144

1943, ožujak 13.

Izvještaj informativnog oficira Štaba Moslavačkog NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o organizaciji informativne službe i brojnom stanju u neprijateljskim uporištima

ŠTAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
N.O. P O H.
dne 13. III. 1943.

IZVJEŠTAJ INFORMATIVNOG OFICIRA

I. Organizacija informativne službe: Informativna služba na našem teritoriju organizirana je na slijedeći način: od svih neprija-

[3] Okrugli pečat: Stab Moslavačkog odreda N.O. P.O.H. (u sredini petokraka zvijezda)

teljskih uporišta postoje kurirske linije koje vode k štabu odreda. Kuriri su pouzdani seljaci a iz najbliže okoline neprijateljskih baza. U svakom neprijateljskom uporištu imam po kojeg druga koji me izvještava o brojnom stanju neprijatelja. Izvještaj šalje po tim kuririma i to svaki drugi dan. Međutim te linije ne funkcioniraju kako treba, a pogotovo sada ne, jer su nam gotovo svi drugovi u tim neprijateljskim bazama uhapšeni. Sada nanovo uspostavljam liniju i za kratko vrijeme nadam se da će mi opet te linije funkcionirati kako treba. U našem Odredu postoje još dva informativna oficira i to u svakom bataljonu po jedan. Bataljonski informativni oficiri su podijelili sektore i kontrolišu linije i stanje neprijatelja u dotičnim bazama. Ja kontrolišem cijeli naš teritorij i stalno obilazim najbližu okolinu neprijateljskih baza, te izvještavam komandanta Odreda bez obzira na liniju i na brojno stanje neprijatelja, tj. da li je isto ili se je promjenilo.

II. Stanje neprijatelja u njegovim uporištima: Neprijateljska uporišta koja okružuju naš teritorij su slijedeća: Popovača, Kutina, Goilo, Banova Jaruga, Garešnica, Hercegovac, Ivanjska, Čazma, Novoselec, Križ i Ivanić Grad. Njihovo brojno stanje je konstantno, samo u slučaju reakcije se povećava. U tim uporištima su u glavnom posade iz I. Gorskog Zdruga i mali broj domobrana gospodarske bojne.

Momentalno stanje neprijatelja u tim bazama je slijedeće: Popovača 1 satnija, Kutina 1 satnija, /to je izuzetan slučaj inače su najmanje 2 satnije/, Goilo 2 satnije i nešto Nijemaca, Banova Jaruga 450 Nijemaca i 1 satnija domobrana, Garešnica 1 satnija i 40 ustaša, Hercegovac 2 satnije /I satnija gospodarska/, Ivanjska 1 satnija, Čazma 1 satnija, Novoselec — Križ 1 satnija i Ivanić Grad 1 satnija.

Naoružanje tih posada je dosta jako, tako da svaka satnija imade 2 teška mitraljeza, 2 bacača i 10—12 strojnica. Osim toga Goilo i Kutina imaju po 2 topa.

Molim vas da mi date upute kako ste vi organizirali informativnu službu, tako da naše eventualne nedostatke popunim.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Polit. Komesar:	Inform, oficir:	Komandant:
Kezele Slavko v.r.	**Vrančić Nikola** v. r.	**Janić Vjekoslav** v.r.

M. P.[1]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV- 11/1324

[1] Okrugli pečat: Štab Moslavačkog odreda N.O. P.O.H. (u sredini petokraka zvijezda)

1943, ožujak 13.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Žumberak Okružnome komitetu KPH Pokuplje o sakupljanju zimske pomoći i pomoći bolnici s brojčanim podacima te o odlasku omladinaca u Narodnooslobodilačku vojsku

KOTARSKI KOMITET ŽUMBERAK
K.P.H.
13. III. 43.

POKUPSKOM OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H.

U opć. Radatović prikupio je A. F. Ž. u okviru stalne (redovite) akcije za zimsku pomoć i pomoć bolnici od 14. II. 43. do 7. III. 43. slijedeće:

Doljani: 47 hljebova kruha, jaja 70, graha 28 kg., 110 kg. krumpira, masti 2 kg., mlijeka 14 lit., šljiva 70 kg., jabuka 7 kg., mesa 4 kg., 15 zavoja i 11 komada veša. **Dučići:** mlijeka 190 lit., graha 12 kg., masti 3 kg., luka 1 i pol kg., oraha 3 kg., kruha 29 hljebova, šljiva 5 kg., vina 18 lit., veša 28 komada. **Liješće:** mlijeka 135 lit., jaja 40 komada, brašna 4 kg., jabuka 9 kg., graha 15 kg., suhe šljive 3 kg., veša 23 komada. **Pilatovci:** jaja 77 komada, mlijeka 65 lit., šećera 1/4 kg., kave 1/4 kg., masti 1 kg., putra 1 kg., jabuka 3 kg., kruha 2 kg., putra 1 kg., kave 1 kg., šećera 1 kg., zavoja 15 komada. **Goleši:** krumpir 60 kg., graha 15 kg., jabuka 15 kg., brašna 5 kg., rakije 3 lit., jaja 16 komada i 1 kokoš. **Brezovica:** jaja 34 kom., oraha 2 kg., luka 1 kg., jabuka 8 kg., mlijeka 77 kg., mesa 6 kg., vina 16 lit., masti 4 i 1/4 kg., pšeničnog brašna 15 kg., krumpira 150 kg. **Šiljki:** brašna 16 kg., jaja 10 kom., 12 lit., kruha 10 hljebova, 10 zavoja, veša 9 kom. **Kamenci:** masti 1 kg., brašna 10 kg., kruha 10 hljebova, mlijeka 4 lit., veša 6 kom. **Četiše i Malinci:** vina 3 lit., krumpira 15 kg., jabuka 5 kg., graha 8 kg., šljiva i krušaka 8 kg., rakije 3 lit., kruha 10 hljebova, jaja 6 kom., brašna 7 kg., ručnika 4 kom., 1 jastuk 2 plahte, 1 zavoj, gaća 2 kom., 3 košulje, 3 zavoja. **Sekulići:** graha 28 kg., krumpira 57 kg masti 5 k., jaja 14 kom., vina 11 lit., šljiva 5 kg., jabuka 1 kg., putra 1 kg., kruha 16 hljebova, mlijeka 63 lit., veša 8 kom., zavoja 11 kom. **Dragoševci:** jaja 76 kom., masti 5 kg., putra 1 kg., kruha 23 hljebova, krumpira 100 kg., suhog voća 5 kg., oraha 3 kg., mlijeka 88 lit., pekmeza 2 kg., mesa 2 kg., veša 51 kom. **Keseri:** jaja 14 komada, šljiva 1 kg., brašna 2 kg., 3 žlice. **Gudalji i Bulići:** mlijeka 80 lit., jaja 16

kom., šljiva 14 kg., brašna 2 kg., kruha 15 hljebova, graha 3 kg., **krumpira** 38 **kg.,** vina 1 lit., veša 5 kom., 1 plahta, 6 zavoja. **Grmki: mlijeka** 25 lit., jaja 33 kom., masti 1 kg., **Kunčani:** kruha 15 hljebo-**va, mlijeka** 50 lit., jaja 40 kom., masti 15 kg., suhog voća 30 kg., veša **8 kom.**

U **opć.** Kalje, **rajon Pećno** i selo **Tisovac,** prikupljeno je pomoći **za bolnicu:** 400 kg. svježeg i suhog voća, te 700.— Kuna. Prikupljeno **priloga** za štampu: **Dani** 110.— Kn., **Pećno** 568.— Kn., **Bratelji** 190.— Kn., **Prevagi** 230.— Kn., **Mrzlo Polje** 380.— Kn., Glušinja 1 **kg.,** čistog papira. Za zimsku pomoć prikupljeno je u Siječevcu 102.- Kn.

U **opć.** Krašić, selo **Rude,** javilo se dobrovoljno 3 omladinca **u partizane.**

Opć. NOO **Radatović** prikupio je u NOF od 13. XII. 42. do 31. **XII.** 42. slijedeću sumu novca: **Dragoševci** 1170.— L., **Malinci** 135.— **Kuljaji** 225.— **Kamenci** 235. — **Kunčani** 600.— **Gudelji** 90. — **Brezovica** 540.— **Cvjetiše** 465. — **Gaj** 115.— **Doljani** 735.— **Drage** 475.— **Malici** 250.— **Liješće** 1692.— **Pilatovci** 565.— **Bulići** 235.— **Popovići** 325.— **Pilatovci** (naknadno) 120.— **Milčinovići — Grmki** 215. — **Rajakovići** 63.— **Radatović —Brdo** 1080.— **Dučići** 1100.— **Ratkovići — Vukšići** 205.— **Goleši —Malo Liješće** 520.— Ukupno prikupljeno 11155. — Lira.

Opć. odbor A.F.Z. za opć. **Radatović** prikupio je u NOF od 23. **XII.** 43. do 31. XII 43. slijedeću sumu novca: **Dragoševci** 438.— **Keseri** 50.— Lira i 170.— Kuna, **Grmki** 48.— **Šiljki** 68.— **Cvjetiše** 77.— **Malinci** 69.— **Kamenci** 52.— **Pilatovci** 123.50, **Liješće** 245.— **Drage** 161.— **Doljani** 317.— **Dučići** 288.— **Gudelji** 37.— **Kunčani** 165. — **Brezovica** 160.— **Gaj —Malici** 185.— **Radatovići** 97.— **Bulići** 77.— **Kuljaji** 48.— **Ukupno prikupljeno** 2705.— Lira i 170 Kuna.

Opć. NOO **Radatovići** prikupio u NOF od 13. I. 43. do 28. II. 43. slijedeću sumu novca: **Gudelji** 44.— Lire i 40.— Kuna, **Dučići** 200.— **Sekulići** 137.50 **Rajakovići** 112.50 **Bulići** 12.50 **Šiljki** 200.- **Popovići** 200.— **Doljani** 100.— **Gaj.** 100.— Malinci 400 — Kuna. Ukupno prikupljeno 1106.50 Lira i 440.— Kn.

U opć. **Sošice** prikupljeno je u okviru 14-dnevne kampanje za zimsku pomoć slijedeće: **Sošice:** 1460.— Kn, 120 kg. kukuruza, 60 **kg.** krumpira, 19 kg. graha, 40 kg. masti, 30 komada jaja. **Reštovo:** 130.— Kn, 16 kg. kukuruza, 11 kg. graha. **Plavci:** 224.- Kn, 13 kg. kukuruza, 44 kg. krumpira, 4 kg. graha, 70 dkg. masti. **Jezernice:** 370.- Kn, 23 kg kukuruza 89 kg., krumpira, 12 kg. graha, 1,10 kg. masti. **Visoče:** 24.- Kn, 13 kg. kukuruza, 7 kg. graha, 60 dkg. masti, 7 jaja. **Badovinci:** 1123.- Kn. 82 kg. kukuruza, 133 kg. krumpira, 26 **kg.** graha, 57 kg. pšenice, 1,75 kg. masti. **Kašt:** 638.- Kn, 8 kg. ku-

kuruza. **Dančulovići:** 1130.— Kn 74 kg. kukuruza, 83 kg. krumpira, 13 kg. graha, 38 kg. pšenice. **Radinovo Brdo:** 340.— Kn,13 kg. krumpira, 8 kg. graha. **Brašljevica:** 1170.— Kn, 94 kg. kukuruza, 205 kg. krumpira, 25 kg. graha, 38 kg. pšenice, 9 kg. masti, 13 jaja, 8 kobasica, 3 komada veša.

Opć. NOO za opć. **Sošice** prikupio je slijedeće za NOF od 1. III. 43.: **Brašljevica:** 1890.— Kn, 120 kg. krumpira, 72 kg. kukuruza, 32 kg. graha. **Kašt:** 1662.— Kn. **Dančulovići:** 991.— Kn. **Radinovo Brdo:** 1261.— Kn. **Sopote:** 3720.— Kn. **Badovinci:** 532.— Kn i 17.— Lira. **Plavci:** 217.— Kn. **Visoče:** 420.— Kn. **Sošice:** 2025.— Kn. **Kordići:** 405.— Kn. **Reštovo:** 680.— Kn. **Jezernice:** 50.— Kn. **Cernik:** 120.— **Žamarije:** 225.— Kn. **Dolnji Oštre:** 1075.— Kn. **Gornji Oštre:** 1035. — **Kostanjevac** : 796.— Kn. **Tupčina:** 420.— Kn. **Jurkovo Selo:** 140.— Kn.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Saša[1] v. r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP - 166/66

[1] Aleksandar Šokorac

146

1943, ožujak 13.
Bjelovar

Izvještaj Zapovjedništva Prve pješačke divizije Zapovjedništvu Prvoga domobranskog zbora o ofenzivi jedinica divizije protiv partizana na području Kalnika i Bilo-gore, od 27. veljače do 8. ožujka 1943. godine

ZAPOVJEDNIČTVO
1. PJEŠAČKE DIVIZIJE

Glst Br. 974/tatj.
U Bjelovaru, dne 13. III. 1943.

Predmet: Bojna relacija za
podhvat »Mirko«.

ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG SBORA

Dostavlja se bojna relacija za podhvat »Mirko« u Kalniku i Bilo Gori od 27. II. do 8. III. ov. god. u sliedećem:

I. IZVRŠENJE PODHVATA: po zapovjedi I. Domobranskog sbora Op. br. 499/tajno od 24. II. ove godine.

II. TRAJANJE PODHVATA: od 27. II. do 8. III. ov. god. uključno.

III. ZAPOVJEDANJE PODHVATOM: zapovjedničtvo 1. pješačke divizije.

IV. ZADAĆA PODHVATA:
Uništenje komunističkih skupina u prostoru Kalnik pl. i Bilo Gore s obje strane željezničke pruge Križevci —Koprivnica.

V. IDEJA PODHVATA:
Da bi taj podhvat uspio važno je bilo sliedeće:

1.— Energično i skroz ofanzivno dejstvo protiv komunističkih skupina u Kalniku.

2.— Sigurno zatvaranje željezničke pruge Križevci — Koprivnica sa ciljem da se onemogući:

a) bjegstvo komunista iz Kalnika u Bilo Goru a zbog podhvata pod 1); i

b) bjegstvo komunista iz Bilo Gore u Kalnik zbog podhvata pod 3) ili pak radi pojačanja kalničkih komunista iz Bilo Gore.

3.— Sigurno zatvaranje svih pravaca koji izinsurgiranog djela sjevero-zapadne Bilo Gore vode duž iste u jugo istočnompravcu (sprečavanje bjegstva partizana u pravcu oblasti Grubišno Polje).

Zbog iznietih zadaća pod 1) do 3), podhvat se je imao izvršiti sa dvije skupine i to

— skupina A izvršila je zadaće pod 1) i 2); i

— skupina B izvršila je zadaću pod 3).

VI. POSTROJBE KOJE SU U PODHVATU UČESTVOVALE I PODJELA ISTIH NA SKUPINE A I B.

1. — Skupina A.:

a) **Zapovjednik:** pješački pukovnik Antun Nardeli;

b) **Stožer skupine a:** Operativni dio stožera 11. pješačke pukovnije (postrojen u Sisku), dojavni vod za ovaj stožer dati će nadzorničtvo dojavničtva i biti će postrojen u Zagrebu;

c) **Bojna Ivan:**

— Zapovjednik: odrediti će zapovjedničtvo operativnog područja grada Zagreba;

— 1. pohodna satnija 2. p. p.;

— 1. novački eskadron konjaničke pukovnije (postrojen kao streljačka satnija);

— 1. bitnica II. topničkog sklopa (postrojena kao pješačka satnija);

Cijela bojna postrojava se u Zagrebu.

d) **Bojna Josip:**

— Zapovjednik: nadsatnik Josip Horžić;

— koturaška bojna (stožer; 1., 2., 3., 4., i stožerni sat);

— 1. bitnica I. topničkog sklopa (postrojena kao pješačka satnija u Varaždinu); i

— 2. bitnica II. topničkog sklopa sa 2 brdske haubice 10 cm M. 16/19 sa konjskom zapregom (postrojena u Varaždinu).

e) **Bojna Antun:**

— Zapovjednik: pješački bojnik Miroslav Štampar sa stožerom bojne koga je obrazovao pješački bojnik Eršek u Križevcima;

— legionarski sat;

— udarna satnija I. konjaničkog sklopa;

— 1 ustaška satnija; i

— 1 njemačka satnija koju će uputiti zapovjednik grupe West.

f) **Jedna prateća satnija Antuna:** 1 poluvod topova 37 mm. i 1 poluvod bacača 80 mm (postrojen kod 11. p. p. u Sisku); i

g) 1 **roj obkopara:** iz I. obkoparske bojne (postrojen u Sisku).

Raspored postrojbi pod f) i g) izvršiti će zapovjednik skupine A.

h) Sve ustaške, oružničke i naoružane rizničke snage koje se nalaze na području skupine A.

2.— Skupina B:

a) Zapovjednik: pješački podpukovnik Josip Trupac;

b) stožer skupine: postrojen po zapovjedi Gl. st. br. 688/ taj. 1. pješačke divizije;

c) **sastav:**

— 2. pohodna satnija 1. p. p.;

— 14. satnija 1. p. p. (kao streljačka satnija);

— 1 oružnički sat (200 ljudi) iz oružničke škole Bjelovar;

— 1 vod P. O. topova; i

— 1 vod strojnice;

— sve ustaške, oružničke i naoružane rizničke snage na području skupine B.

Brojčana stanja skupine A. **i B.: vidi prigib 1.**

VII. OSNOVNA ZAMISAO PROVEDBE PODHVATA bila je:

— **1. period:** uništenje komunističkih skupina u Kalniku sa jednovremenim zatvaranjem svih prilaza iz Kalnika u Bilo Goru (sve to radi skupina A) kao i zatvaranja prolaza duž Bilo Gore od sjevero zapada ka jugo istoku (radi skupina B); i

— **2. period:** koji je izravno imao slijediti prvom, kao njegovo prirodno taktičko produženje sa ciljem: uništenje komunističkih skupina i čišćenje istočno od željezničke pruge (rade skupine A i B).

a) **1. Period:**

Skupina A:

— aktivno dejstvo u Kalniku:

— što brže nadrieti sa bojnom Ivan iz Križevaca i bojnom Josip iz Koprivnice sa ciljem da se u **što kraćem roku** zatvori obruč u obliku polukruga zapadno od željezničke pruge.

U tome cilju:

— sa bojnom Josip dejstvovati iznenadno pravcem: Rasinja — Ivanjčec — D. Rijeka — Ivanec, a sa bojnom Ivan pravcem: Križevci — D. Glogovnica — Osijek — Apatovac, obuhvatajući sva slobodna mjesta prema sjeveru i sjevero zapadu. Označeni pravci su vanjski i zbog toga trebalo je paziti da i ostali važni pravci između naznačenog vanjskog pravca i željezničke pruge Križevci — Koprivnica ne budu zanemareni.

Zatvaranje pravca — puta koji od Martijanca vodi preko Kalnika ka D. Rijeki bila je zadaća 1. bitnice I. topničkog sklopa (pješačka satnija). Ova satnija imade biti kod D. Rijeke odnosno u borbenom rasporedu u visini toga sela u isto vrieme u koje će vrieme

otpočeti i pokreti ostalih snaga 1. dana podhvata prema ciljevima koje je u vezi napried iznietog imao odrediti zapovjednik skupine A.

—Zatvaranje želj. pruge Križevci —Koprivnica:

Vrši bojna Antun. Pomenuta pruga imala se je najsigurnije zatvoriti, naročito na jače ugroženom djelu: Carevdar —Sokolovac.

Skupina **B:** Skupina B imala je zadaću nadziranje i pouzdano zatvaranje pravaca koji vode sa zapada na istok i obratno a na području od s. D. Zdjelica do zaključno Kapele i Lipovog brda. Pri tome energično izviđati jačim obhodnjama prema sjeveru (D. Mosti) i sjevero zapadu. U ostalom za skupinu B važe u svemu načela koja su iznieta kod skupine A u pogledu zatvaranja želj. pruge.

B) Drugi period:

Drugi period podhvata imao se je razvijati iz prvog perioda, kao njegov prirodni nastavak, ne čekajući na neko veće pregrupiranje, niti gubiti vrieme.

VIII. TOK PODHVATA.

A.- PRVI PERIOD (27. II. do 4. III)

1. — Skupina A.

a) **27. veljače:**

Bojna Josip 27. II. u 03.00 sata krenula je iz Koprivnice pravcem: s. Subotica — raskrsnica puteva (Rasinja —Kuzminec) — K. 163 — K. 234 (Cvetkovečki Brdo) — K. 282 (Orsagovića Šuma) — s. Ivanjčec — K. 284, kojoj je koti težila kao prvom cilju. Tu je trebala doći u dodir sa bojnom Ivan. Međutim, kako je bojna Ivan morala promjeniti pravac, produžila je prodiranje Rakovčica Šuma — s. Radeljevo — s. Prkos — gdje je zanoćila. U svome radu nailazila je na **slabiji odpor.** Bitnica od 2 haubice bila je na položaju kod s. Rasinje, ali do njene uporabe nije došlo.

Bojna Ivan trebala je vlakom stići iz Zagreba do 03.00 sati u Križevce. Međutim stigla je u Križevce oko 05.00 sati. Zbog toga je preduzela **pokret sa zakašnjenjem od 2.00 sata** pravcem: Križevci —s. Ivanec —Glogovnica —Ivanova strana do s. Apatovca, gdje je dobila zapovjed da skrene od dobivene zadaće jer je jedna jaka grupa partizana bila u to vrieme u s. Kalniku.[1] Bojna Ivan promjenila je pravac ka zapadu za odmetnicima koje je potiskivala ka jugu. U vriemenu od 17.00 do 18.00 sati stupila je u borbu sa odmetnicima na prevoju Kalnika —Vratnog, te je uspjela produžiti gonjenje do pada mraka. Noć je omogućila odmetnicima da se izgubi dodir, ali su u toku noći do svanuća prikupljeni podatci da je od-

[1] **Tada se tu nalazio Štab Kalničkoga NOP odreda sa tri bataljona. Vidi: Zbornik VII, tom. V, knj. 13. dok. br. 18, 98, 100, 105, 110. i 125.**

metnička skupina zanoćila u s. Miholjcu, a bojna Ivan vratila se i **zanoćila** u s. Osijeku.

Bojna Antun vršila je osiguranje pruge bez uznemiravanja.

U toku ovoga dana **bitnica pješke iz Varaždina** nije uhvatila do-**dir** sa našim djelovima.

b) 28. veljače:

Bojna Josip 28. veljače koja je zanoćila u Prkosu vršila je detaljno razviđanje diela predjela od Glibovačkog potoka do željezničke pruge Lepavina — Rijeka, no pretraživanjem na odmetnike nije naiš-**la.** Zbog toga je izdat nalog da zanoći u Sokolovcu, a 2 satnije da uputi u Koprivnicu, koje satnije da uzmu koturove, te da na koturima iste večeri budu u Križevcima.

Ovoga dana cjela pažnja i živahnost bila je upravljena na rad **bojne Ivan,** koja je trebala energično goniti neprijateljsku skupinu[2] **koja se** je sa svog prenoćišta iz s. Miholjca povlačila ka jugu u prav-**cu** Zagrebačke ceste kroz šumu Globočec. Međutim, rad bojne Ivan **bio je** veoma spor.

Obavješten o namjerama odmetnika i njihovom pravcu kretanja, zapovjednik skupine A izdao je nalog u 12.00 sati da njemačka satnija na samovozima, koja se je nalazila u Lepavini, odmah i najbržim putem krene za Križevce, gdje je stvarno stigla u 15.00 sati. Zapovjedniku ove njemačke satnije izdao je zapovjed da odmah produži Zagrebačkom cestom za Vrbovec te da presječe odstupnicu partizana.[3] Kod s. G. Tkalec, njemačka satnija na samovozima dočekana je vatrom od strane odmetnika uslied čega je pokret obustav-**ljen** i kod s. G. Tkalec razvila se oštra borba, koja je trajala do pada mraka. U ovoj borbi uzelo je učešće svo naoružanje njemačke satni-**je, te** su **u** ovoj borbi gubitci na strani njemačke satnije 3 mrtva i 12 ranjenih, a na neprijateljskoj strani 12 mrtvih i 17 ranjenih.[4] **Među** poginulim partizanima bio je zapovjednik bataljona i komandir če-**te.** Ćim su 2 koturaške satnije kasno u večer stigle u Križevce upućene su ka s. G. Tkalec i stavljene pod zapovjedničtvo zapovjednika njemačke satnije kao pojačanje sa nalogom da se preko cijele noći održava sa neprijateljem dodir i progoni dalje u stopu.

Partizani su noć iskoristili za dalji bjeg i prešli preko s. Gradec ka šumi Novakuši u šumi Bukovac.

Prema izjavi kasnije zarobljenih partizana sukobio se kod s. G. Tkalec spomenuti njemački sat sa II. i III. partizanskom bojnom koja je bila na maršu u pravcu Moslavine. I. partizanska bojna je

[2] 13 Odnosi se na Kalnički NOP odred, koji se probijao prema Moslavini. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok br. 18, 98, 100.

[4] '* O gubicima vidi: Dok. br. 127.

tome sukobu pravodobno izmakla i prešla cestu još prije nailaska spomenutog njemačkog sata a prilikom prielaza pruge uništila uređaje željezničke postaje Gradec.[5]

c) 1**. ožujak:**

1. ožujka, pošto je uhvaćen spoj sa njemačkom satnijom i pridate 2 koturaške satnije kod s. Vrbovec, izdat je nalog da se produži sa proganjanjem partizana u cilju njihovog podpunog uništenja. Zbog toga je za ovaj dan izdat sliedeći nalog:

a) da njemačka satnija sa 2 koturaške satnije obrazuje desnu skupinu za progon partizana u pravcu Dubrave;

b) da 1. pohodna satnija 1. p. p., koja je od strane ovog zapovjedničtva stavljena u toku noći na raspolaganje zapovjedniku skupine A u Sv. Ivanu Žabno, preduzme progon pravcem s. Haganj — Bukovac šuma —s. Dubrava, a

c) da ostatak koturaške bojne, koji je prebačen vlakom iz Sokolovca preko Križevaca na Sv. Ivan Zabno, produži odmah progon na jug preko s. Žavnice —s. Srpske Kapele —s. Vukšinca.

U ovom proganjanju partizana došlo je do mjestimičnih borbi i to kod s. Srpske Kapele i u šumi Bukovac.

Kako je ovoga dana stavljenana raspoloženje iz Zagreba 1 satnija oklopljenih kola na željezničkoj postaji Križ, to je izdat nalog da ova satnija bojnih kola krene odmah u Čazmu, gdje će dobiti daljne zapovjedi.

Po padu mraka ovoga dana ponovno je izgubljen dodir sa odmetnicima ali se je do svanuća dobilo obavještenje da su partizani zanoćili u selu Bojani i Dragancu.

U toku noći 1./2. III. sve postrojbe koje su uzele učešća u progonu partizana ovim pravcem stavljene su pod zapovjedničtvo ustaškog bojnika Oreškovića kako bi se 2. ožujka objedinjenim zapovjedanjem moglo uspješno završiti likvidiranje cjele ove partizanske skupine.

Bojna Ivan koja je zanoćila u s. Miholjcu i zatvarala pravac ka sjeveru da ne bi partizani u toku noći imali mogućnost da se probiju ka Kalniku ovoga dana nije učestvovala u borbi.

Kod bojne Antun na želj. pruzi bilo je stanje bez promjene.

d) **2. ožujka:**

2. ožujka u samo svanuće izvršeno je obkoljavanje s. Bojana i s. Draganac. Kako su partizani uhvaćeni na prenoćištu, to se je razvila ovdje oštra borba koja je trajala od 07.00 do 09.00 sati. Iako su partizani imali dosta gubitaka, uspjelo im je da se kroz šume pokri-

[5] " Akciju su izvršili dijelovi Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 127.

venim zemljištem uvuku u šumu Pijesak. Izvršeno je obkoljavalje ponovno su se razvile jake borbe gdje su partizani imali velike gubitke. Najbolji dokaz da je kod partizana nastupila panika jeste taj, što je pretraživanjem šume Pijesak pored pronađenih mnogo mrtvih, pronađeno dosta pušaka, streljiva, lijekova, nosila i t.d.

Tu je pronađena pismohrana štaba Kalničkog partizanskog odreda sa pečatom i cjela ambulantna pismohrana. U ovoj oštroj borbi uspjehu je doprinjela najviše satnija bornih kola Poglavnikovog Tjelesnog zdruga, kojom prilikom su spašeni partizanskog ropstva 1 njemački častnik, jedan njemački dočastnik i 1 njemački vojnik. Po padu mraka, njemačka satnija ostala je u s. Mikleušu sa 1 pohodnom satnijom I. p. p., dok se koturaška bojna sa satnijom bojnih kola povukla na prenoćište u Ćazmu.

Istoga dana bojna Ivan vraćena je u Križevce pošto u Kalniku nije bilo više partizanskih skupina.

U toku noći 2/3. III. dobiven je izvještaj da se u Kalničkom Gorju pojavila ponovno jedna partizanska skupina (vjerojatno slovenačka) zbog čega je iste noći bojna Ivan upućena u G. Rijeku radi uništenja ove nove pojavljene skupine.

e) **3. ožujak:**

Dne 3. ožujka izdat je nalog za progon partizanskih raspršenih manjih skupina koji su po dobivenim podatcima istoga dana rano odstupili preko Šumarice — Oštrog Zida ka Moslavačkom Gorju. Ali kako su se imali podatci da se pojedine manje partizanske skupine raspršile uz sve strane kako prema Narti i Bjelovaru tako i prema sjeveru i zapadu a pošto su postrojbe već bile u nemogućnosti da stignu one djelove koji su se već povukli u Moslavinu te da bi se podhvat mogao produžiti u Kalniku i Bilo Gori izdat je nalog da se podhvat u predjelu Čazme obustavi i postrojbe prikupe u Čazmi, a potom prebace u Križevce.

Bojna Ivan je toga dana izvršila razviđanje od južnih padina Kalnika grebenom u pravcu Kozjeg Hrbeka—K. 426 i kako nije naišla u obće na partizanske skupine u zapadnom djelu Kalničkog Gorja prenoćila je u Varaždinskim Toplicama.

f) 4. ožujak:

4. ožujka izvršeno je prebacivanje **koturaške bojne i satnije bojnih kola** iz Čazme na željezničku postaju Križ odakle vlakom za Križevce gdje su stigli istoga dana poslie podne.

Bojna Ivan ovoga dana upućena je iz Varaždinskih Toplica preko istočnog djela Kalničkog Gorja ka s. V. Poganac gdje je zanoćila. Do dodira sa partizanima nije u obće došlo.

U toku noći 4/5. III. izvršene su potrebne pripreme za pretresanje jugo istočnih padina Kalnika a u predjelu Glibovački potok —

Koprivnička Rijeka — željeznička pruga (Donjara—Mučna) — P_0-tum potok uslijed čega je koturaška bojna tokom noći prebačena vlakom na svoj odsjek.

Kod bojne Antun nije bilo nikakovih promjena na pruzi.

2.— **Skupina B.**

Kod skupine B nije bilo nikakovih događaja. Ovo je razumljivo zbog toga što su partizani iz Kalnika odstupili u Moslavinu a nekako se je to predpostavilo — u Bilo Goru. Vjerovatni razlog za ovo odstupanje u Moslavinu (u mjesto u Bilo Goru) je taj što su oni (partizani) vjerovatno saznali za jačinu zapriečnih pojasa kako na pruzi Križevci — Koprivnica (bojna Antun) i s. z. od pruge Bjelovar—Kloštar (skupina B) tako i na liniji: Hum — Bisag (zapriečavanje od strane zapovjedničtva grada Zagreba).

Kako je 28. II. skupina A od strane ovoga stožera bila pojačana sa 1 pohodnom satnijom 1. p. p. (do sada u Ivanjskoj) to je radi zaštite Ivanjske i Bjelovara prema jugu (insurgirana Moslavina) iz sastava skupine B izvučena 1 kombinirana satnija i bačena u Ivanjsku.

2. III. u 8.00 sati izdata je zapovjedniku skupine B zapovjed da 2. pohodnu satniju 1. p. p. ostavi u Kapeli a da se sa ostatkom skupine B vrati u Bjelovar.

Po dolasku skupine B. u Bjelovar a pošto je i ranije spomenuta kombinovana satnija iz Ivanjske (koja je zamjenila 1. pohodnu satniju 1. p. p.) upućena u pojačanje skupine A. ka Pijesak šumi kod Čazme je 14 satnija 1. p. p. (iz sastava dosadanje skupine B) upućena u Ivanjsku.

B. DRUGI PERIOD (5. III. do 8. III.)

Za drugi period podhvata bila je izdata sliedeća zapovjed:

1 — 5. ovog mjeseca — čišćenje Kalnika na prostoru između Glibokog potoka i želj. pruge i to sa:

a) **bojnom Ivan:** sa odsjeka: s. Grabičani —V. Poganac —Gokot šuma nadirati pravcem: V. Poganac —Botinovac —Lepavina ka odsjeku V Mučna —Carevdar:

b) **bojnom Josip:** (koja stiže 4. ovog mjeseca želj. preselicom iz Križa, istu zadržati u Križevcima i instradirati dalje 4./5. ovog mjeseca tako da 5. III. o. g. u 3.00 sata osvane na odsjeku: V Mučna — Carevdar) sa odsjeka V. Mučna — Carevdar nadirati ka odsjeku: Grabičani —Gokot šuma:

c) **bojna kola:**

1 vod stražara na cesti Carevdar —V. Mučna: i

1 vod u pričuvi u Križevcima (na raspoloženju zapovjednika skupine A):

d) **bojna Antun:** osiguranje pruge.

2 — 6. ovog mjeseca — čišćenje Bilo Gore na prostoru između **pruge** i linije: Javorovac — Kapela i to sa:

a) **bojnom Ivan:** nadiranje sa odsjeka: Carevdar— Rijeka ka odsjeku Topolovac —Hudovljani:

b) **bojna Josip:** 5./6. ovog mjeseca prebacuje se u najvećoj tajnosti u Podravski Novigrad odakle najkraćim pravcem izbije na liniju: Javorovac —Svinjčina (231 — j. i. od G. Sredica) i sa tog odsjeka nadire ka bojni Ivan. U njen sastav ulazi i 2. pohodna satnija 1. **p. p.** u Kapeli koja obrazuje lijevo krilo bojne Josip pravcem Kapela—Topolovac.

Razlozi za ovo:

1.— Kalnik još uvjek nije čist. U njemu nema više partizanskih postrojbi ali se u njemu još uvijek zadržavaju male partizanske grupice, dobro sakrivene od strane njima naklonjenog pučanstva koje ništa ne javlja o pokretima i bavljenju partizana; i

2.— Čišćenje sjevero zapadnog djela Bilo Gore.

a) **5. ožujak:**

Dne 5. III. **bojna Ivan** imala je zadaću da sa linije Glibovački potok nadire ka pruzi u cilju pretresa ovog djela zemljišta. Po izvršenoj zadaći stigla je na želj. prugu, ali bez ikakvih podataka o partizanima.

Bojna Josip imala je istu zadaću u suprotnom smjeru ali isto bez rezultata.

b) 6. ožujak:

Radi skupina A (bez njemačke motorizovane satnije) pojačana jednom kombiniranom bojnom (»Zvonimir«) zapovjedničtva grada Zagreba a koja je u toku prvog perioda podhvata vršila zaprečavanje u dolini r. Lonje između Novog Marofa i Bisaga.

Bojna Josip koja je u toku noći 5./6. III. bila prikupljena u Koprivnici prebačena je vlakom u 02.00 sati 6. ovog mjeseca na želj. postaju Podravski Novigrad, a po izvršenom tajnom iskrcavanju odmah je upućena preko s. Javorovca na svoj položaj odakle je trebala odpočeti čišćenje zemljišta od odmetnika i to na prostoriju: s. D. Mosti — Poljančani — Svinjčina (231) —Pavlin Kloštar. Sa ove linije oko 07.00 sati preduzela je nadiranje obćim pravcem s. G. Sredica— G. Križ— M. Mučna —M. Branjska. Lijevom granicom zone nadiranja upućena je iz Kapele 2. pohodna satnija 1. p. p. pravcem: Reskovac — Topolovac — Ladislav. Haubička bitnica iz Koprivnice

bila je postavljena u osmatrajući postav za djelovanje u pravcu s. Hudovljani na prostoriju k. 183 —Sv. Vid —s. Sirovica.

Bojna Josip izvršila je svoju zadaću u podpunosti i stigla u Sokolovac poslie podne u 16.00 sati, no u toku svoga podhvata, i ako je detaljno pretresano svako selo i šuma, nije naišla na odmetnike.

Bojna Josip prenoćila je u Sokolovcu i u toku noći 6./7. III. dobila je zapovjed da 7. sa manjim odjelima vrši razviđanje ka selima: Vrhovec —Grdak — Prnjavor — M. Poganac —M. Branjska —Miličani — Paunovac, inače da dan koristi za odmaranje.

Bojna Ivan, koja je prenoćila 5./6. III. u Sokolovcu, krenula je 6. ovog mjeseca sa linije: Rijeka —V. Mučna — Sokolovac —Lepavina — Carevdar i nadirala obćim pravcem: Lepavina —M. Branjska —M. Mučna —G. Križ — G. Sredice, dakle u susret bojni Josip i zanoćila u s. Topolovac. I ova bojna u pretresu zemljišta u određenoj zoni nije nailazila na odmetnike.

Oko 08.00 sati zapovjenik **kombinirane bojne,** koja je bojna vršila zaprečavanje na liniji: Hum — Bisag, javio se brzoglasom i stavio na raspolaganje zapovjedniku skupine A, uslied čega, a pošto je dobiven izvještaj da je u toku noći napadan ugljenokop Rasinja[6] i isti opljačkan od strane 30 odmetnika, koja je grupa odmetnika navodno krenula ka Kalniku, izdata je zapovjed da se odmah krene pravcem: Sudovec —Vojnovec —s. Kalnik, te da ovu skupinu pronađe i uništi. Ova bojna stigla je oko 15.00 sati u G. Rijeku, gdje je po naknadnoj zapovjedi ostala bez 1 satnije, a 1 satnija upućena je u s. Kalnik. U tom rasporedu bojna je prenoćila. Kako na svom putu ni ova bojna nije naišla na odmetnike, naloženo je da prikupi u toku noći što više podataka o prenoćištu odmetnika.

Bojna Antun vršila je osiguranje želj. pruge Križevci — Koprivnica. Oko 20.00 sati kod Donjare bilo je puškaranja sa odmetnicima koji su vjerovatno preko dana bili prikriveni i pokušali da pređu sa jedne strane pruge na drugu i u kojoj su namjeri suzbijeni.

Satnija oklopljenih kola koja je bila prikupljena u Križevcima dobila je zadatak da 6. ovog mjeseca preko cjelog dana zatvori cestu Sv. Ivan Zabno —Rovište i da preko ustaškog logora i oružnika u Sv. Ivanu Zabno i Bjelovaru prikuplja podatke i vrši razviđanje ć> kretanju odmetnika ali nije ništa doznato. Poslije podne satnija je vraćena na prenoćište u Križevce gdje je dobila zapovjed da 7. III-jutarnjim vlakom krene u Zagreb.

c) **7. ožujak:**

7. III. **bojna Josip** vršila je razviđanje manjim djelovima u pravcu Vrhovca —Grdaka — Prnjavora — M. Poganca —M. Branjske —Miličana i Paunovca ali nije došla u dodir sa odmetnicima.

Bojna Ivan po zapovjedi vršila je razviđanje u pravcu s. Jako-**povca** —s. Gredice —s. Poljančani —s. D. Mosti u kojem da prenoći. Vršeći ovaj zadatak nije naišla na odmetnika niti je o njima od mje-**štana** što doznala.

Bojna Zvonimir: U Kalničkom Gorju vršila je pretres sela Kal-**nik,** Vratno, Osijek i naročito Jasenovo Brdo da bi se pronašla skla-**dišta** odmetnika no nije ništa nađeno.

Bojna Antun vršila je osiguranje želj. pruge Carevdar — Rijeka, a satnija okloplienih kola prebačena jutarnjim vlakom u Zagreb.

d) 8. ožujak:

Bojna Josip dobila je zapovjed da 1 satniju uputi iz Topolovca pravcem: Donjara —Koprivnička Rijeka —Zlodava šuma u V. Poga-**nac,** razviđajući i prikupljajući podatke o odmetnicima i da tamo **ostane** do daljeg, 1 satniju da uputi pravcem: Sokolovac —Grdak — Orlovac —Vincekova kota —Razbojište —Koprivničko groblje — Koprivnica, 1 satniju uputi da osigura želj. prugu Mučna —Lepavina i najzad jedna satnija da preuzme posadne straže u Koprivnici i da osigura rudnik »Mirna —Bregi«.

Bojna Ivan iz s. D. Mosti gdje je prenoćila, krenula je pravcem rudnika uglja s. D. Bakovčin za Koprivnicu, razviđajući taj prostor, **a** po stignuću u Koprivnicu da pripremi potrebno za utovar i prievoz u Zagreb, što je toga dana i izvršeno. Prievoz u Zagreb izvršen je 9. ovog mjeseca.

Bojna Zvonimir krenula je pravcem s. Apatovac —Grabulin šu-**ma— s. Ribnjak** —s. Radeljevo —s. Rasinja razviđajući zemljište. U **Rasinji bojna** se ukrcala na vlak za prievoz u Zagreb, kamo kreće **dne 9. ovog** mjeseca.

Bojna Antun u toku 8. III. uputila je ustašku satniju iz svog **sastava u** Bjelovar, a bitnicu haubičku iz Varaždina u Varaždin, kao **i bitnicu** pješke iz sastava bojne Ivan. Osiguranje djela pruge koje je **vršila ustaška** satnija, preuzela je satnija iz bojne Josip.

IX. PODATCI O PARTIZANIMA

1.— Kalnik:

a) stanje prije podhvata:

Prema izjavama kod s. Brezovljani (z. od Sv. Ivana Zabna) zarobljenih partizana čijim se izjavama može podpuno povjeriti, nalazile su se u Kalniku 3 partizanske bojne (I., II, i III.) od kojih je III. bojna formirana tek 25. i 26. veljače t. j. neposredno prije početka podhvata **(27.** II.). Ukupno brojčano stanje tih bataljona bilo je **420 — 450** partizana (naoružanih). Strojnice ni jedan bataljon nije

imao već je svaki bataljon od automatskog naoružanja imao 2 — 3 strojopuške. Streljivo poprečno 20 — 25 naboja na pojedinca. Obuća i odjeća naročito kod onih koji su posljednje vrieme regrutovani iz s. Branjska, V. i M. Sesvete, Rasinjice i Poganca je vrlo slaba te su gotovo većina novaka u svojim građanskim odjelima.

la) **Stanje poslie podhvata:**

Pošto su spomenute 3 partizanske bojne uspjele umaknuti u Moslavinu, to se Kalnik za sada može smatrati kao **očišćen od partizanskih postrojbi ali ne i od partizana, takozvanih terenaca,** kojih ima u svakom selu po nekoliko. Oni se povremeno skupljaju u grupe od 25 — 30 partizana i kao takvi preduzimaju manje podhvate (kao na primjer onaj u Rasinji 5./6. III.). U pogledu uznemiravanja ti su partizani najopasniji baš zato što su malobrojni i što se zbog toga ne mogu pronaći pošto su sakriveni kod pučanstva koje njih ne izdaje.

2.— Sjevero zapadni dio Bilo Gore:

U tome djelu Bilo Gore nije bilo partizanskih postrojbi već samo »terenci« (seoski partizani) kojih ima vjerovatno i sada i za koje važi iznieto u predhodnoj točci pod b).

X. PODATCI O PUČANSTVU.

Pučanstvo je, ili njima (partizanima) naklonjeno (najvećim djelom) ili se plaši partizanske osvete. Svakako niko apsolutno ništa ne javlja. Podhvat »Mirko« je u tome pogledu eklatantan primjer.

27. i 28. II. dvije bojne krstare Kalnikom uzduž i poprieko, bez nailaska na partizane — a 28. II./I. III. izvršen je partizanski napadaj na Ludbreg.[7]

1., 2., 3. i 4. III. krstari u Kalniku jedna bojna a 5. III. dvije bojne — a 5./6. III. izvršen je partizanski napadaj na rudnik Rasinja.

Nepobitno je dokazano da stanovnici »prelaznici«, bivši pravoslavci, pomažu odmetnike, kako sa hranom tako i sa obavještenjima a pogotovo stanovnici sela: V. i M. Branjska, Ladislav (jugo istočno od pruge) i V. i M. Poganac, Sokolovac, Osijek, Radeljevo (sjevero zapadno od pruge).

Nepobitno je tako isto dokazano da u samoj Koprivnici ima dosta partizana. Ovo proizilazi iz izjava spomenutih partizana. Potrebna uhićenja su izvršena, a istraga se dalje najtemeljitije vodi.

[7] Napad je izvršio Kalnički NOP odred. Vidi: Dok. br. 127. i Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 98, 100, 105 i 125.

XI. GUBITCI

1.— Vlastiti:

28. II. u borbi kod s. G. Tkalec:

— 3 mrtva njemačka vojnika;

_12 ranjenih njemačkih vojnika.

2.— Partizanski:

27. II. u Kalniku: 1 partizanski jatak poginuo a 2 su ranjena;

28. II. kod G. **Tkalca:** 12 partizana poginulih a 6 ranjenih;

2. III. u borbi kod s. Bojana i Pijesak šuma: 35 partizana poginulo i 12 ranjenih. 7 partizana zarobljeno;

6. III. u Bilo Gori: 1 partizan streljan i 9 osoba uhićenih.

Svega: 48 partizana poginulih, 1 streljan, 20 ranjenih, 7 zarobljenih i 9 uhićenih.[8]

Plien: 6 pušaka, 600 naboja, 5 bombi, 3 kgr. dinamita, ambulanta sa ljekovima i pismohrana, 600 cigareta i 6 kola koja su vozila njihove ranjenike.

Od partizanskog zarobljeničtva oslobođeni: 1 njemački častnik, 1 njemački gefreiter, 1 hrvatski legionar i 1 domobran.

XII. PRIEDLOG ZA ODLIKOVANJE.

Dostavljen je zapovjedničtvu I. Domobranskog sbora sa:

Gl. st. br. 891/taj.od 10. ov. mjeseca za ljudstvo njemačke motorizovane satnije;

— Gl. st. br. 891/1./taj. od 12. ov. mjeseca za ljudstvo brzog sklopa P. T. Z.

XIII. IZKUSTVA.

1.— Uspjeh ovog podhvata bio bi još veći da je bilo moguće osigurati **brza prenosna sredstva,** t. j. veći broj samovoza za brzo prebacivanje postrojbi. Ovako su častnici, dočastnici i domobrani, izdržavajući najteže fizičke napore, ipak uspjevali da vrše neprekidno potiskivanje, ali **presjecanje odstupnice pri kraju nije se moglo sprovesti zbog zamora.** Najbolji dokaz za ovo jeste da je baš ovaj uspjeh koji je postignut došao od brzog sklopa Poglavnikovih T. Z. pod zapovjedničtvom ustaškog bojnika Oreškovića i njemačke motorizirane satnije Oberleutnanta LUdtke-a;

2.— Improvizirane postrojbe nikada nisu pogodne za uspješno vođenje operacija. Prvi je uslov da postoji poznavanje starješina i pravi pojam podređenosti. Na pr.: Zapovjednik pukovnije, ako vrši jedan podhvat sa svojim bojnama, poznavajući zapovjednike bojni i zapovjednike satnija najpravilnije će odrediti svakom svoju ulogu. Svakoga treba iskoristiti prema njegovim sposobnostima. Međutim, kada su satnije raznorodne iz više postrojbi, kada zapovjednik

bojne ne poznaje svoje zapovjednike satnija i zapovjednik pukovnije ne poznaje zapovjednike bojne veoma je teško raditi.

XIV. GRIEŠKE.

1. — **Zakašnjenje kombinirane Zagrebačke bojne (»Ivan«)** koja je morala stići u Križevce 27. II. u 3.00 a stigla je sa zakašnjenjem od 90 minuta. Navodno je saobraćajni činovnik na postaji Zagreb—Borongaj imao zapovjed da kovertu sa instradacijom bojne otvori u 2.45 sati i da preselicu stavi u pokret 15 minuta kasnije t. j. u vremenu kada je ista trebala biti u Križevcima.

Napominjem da je zakašnjenje baš te bojne imalo jako nezgodnih posljedica pošto je baš ta bojna imala mogućnost da još u posljednjem trenutku zakači začelje odstupajućih partizanskih bojni, a što bi njoj vjerojatno i uspjelo da je pravodobno (u 3.00 sata) ili možda još nešto ranije, stigla u Križevce.

2.— **Spori, mlitavi i izrazito neenergični rad zapovjednika kombinovane Zagrebačke bojne** ustaškog bojnika Jošića (vidi izvješće ovoga zapovjedničtva Op. Br. 787/taj. od 1. ovog mjeseca i Gl. st. br. 816/taj. od 3. ovog mjeseca).

XV. NEDOSTATCI.

1.— **Nemanje samovoza za brzo prebacivanje bojna.** Bez samovoza ne može biti uspjeha u partizanskom ratovanju a podhvat se svodi samo na pritiskivanje i uzaludno trošenje snaga ljudstva a onemogućava svaku priliku za odsjecanje koje se zamjenjuje bezkorisnim potiskivanjem i gubljenjem svakog dodira po padu mraka. (2179 vojnika protiv 450 partizana).

Jasno je da partizan koji bježi od sigurne smrti koja ga čeka **pozadi njega** i koji ima osnovicu za obskrbu **ispred sebe, nesravnjeno brže bježi** nego što ga domobranska postrojba bez mehaničkih prevoznih sredstava i sa osnovicom pozadi sebe, može goniti.

2.— **Upotreba kombiniranih bojni** sastavljenih od raznih bitnica i eskadrona pješke i podpuno nepoznata zapovjedničtvu podhvata.

3.— **Jako osjetljive krugovalne postaje u spoju sa jednom nemogućom šifrom** koja u pogledu sporosti šifrovanja i dešifrovanja vjerovatno nema primjera.

4. — **Dugotrajno čekanje na brzoglasne spojeve.** Njemci na primjer počnu govoriti u 8.00 sati a završavaju u 10.00 sati a poslije 10.00 sati su opet svi drugi razgovori važniji od operativnih.

XVI. PRIGIBI.

Prigib 1): Brojčani stališ u podhvatu upotrebljenih postrojbi; i

Prigib 2): Pronađena pismohrana sa iskazom spisa (Gl. st. br. 894/taj. od 12. ovog mjeseca).[9]

Zapovjednik pukovnik,
(Zgaga)
Zgaga[10] pk. v. r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 53, reg. br. 6/2— 15.

Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 136, str. 539 — 553.

147

1943, ožujak 13.
Petrinja

Iz izvještaja Župske redarstvene oblasti u Petrinji Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova NDH o napadu partizana na Sunju i Topolovac

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U PETRINJI
Taj: Broj: 304/1943. U Petrinji, dne 13. ožujka 1943.

Predmet: Svakodnevno izvješće za
12. ožujka 1943.

1/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST — ZAGREB
2/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST - ODSJEK X.
3/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODJEL II/a
4/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODJEL II/b

[9] U originalu, cijela ova rečenica prevučena plavom tintom.
[10] **Mirko Zgaga**

5/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
OBĆEM ZAPOVJEDNIŠTVU REDARSTVENE STRAŽE - ZAG REB

6/ VELIKOJ ZUPI GORA - PETRINJA

7/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - BANJA LUKA

8/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - NOVA GRADIŠKA

9/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - KARLOVAC

Prema nalogu Ministarstva Unutarnjih Poslova — Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost od 10. II. 1942. Prs. broj 611/1942. predlaže se izvješće za 12. ožujka 1943. kako slijedi:

Savezno sa ovostranim izvješćem od 11. ožujka 1943. broj Taj. 294/1943. u kojem je javljeno o napadaju partizana na obćinu Sunja, isto se popunjuje time, što su partizani te zgode odveli sa sobom tamošnjeg liječnika Dr. Tomašića i seljaka Jandrić Milana sa kolima i konjima.

Osim već javljenog broja željezničara, koje su partizani prilikom napadaja na Sunju odveli sa sobom, odveli su partizani i oko 150 domobrana.

Jednog ustašu kojeg su našli u uniformi u Sunji zaklali su, a neke ustaše su ranili, ali isti su se uspjeli sakriti.

Nadalje osim već navedenih popaljenih zgrada, popalili su partizani i trgovinu Komljenović Lovre.

Oko popaljene zgrade obćinskog poglavarstva nalazilo se je četiri jakih i čvrstih bunkera u kojima su bili smješteni, osim 12 oružnika, šest rizničkih stražara i dvanaest oružnika u civilu, pa izgleda da bi navedene osobe mogle odoljeti napadajima partizana, te je malo nevjerojatno da su partizani uspjeli osvojiti i zapaliti spomenute objekte.

Izgleda da je bio poljuljan moral spomenutih branioca, te je zato uspjelo partizanima da zauzmu i zapale rečene objekte.

Prema dobivenim podatcima moglo je biti napadača oko željezničke postaje oko 2 000, dočim se je u samo mjesto Sunju prebacilo preko željezničke pruge između Blinjskog Kuta i Brđana skupina od 300 partizana.

Prema izvješću Kotarske oblasti u Petrinji od 13. ožujka 1943. broj Prs. 182/1943. pronađen je u Mlinogi 8. III 1943. jedan partizanski letak sa nadnevkom od 22. II 1943.

Prema izvješću Kotarske oblasti u Sisku broj Prs. 188/1944. ušli su partizani 11. III. 1943. u zgradu obćinskog poglavarstva u Topolovcu, te su provalili u uredovnicu obćinskog blagajnika, te ga prisilili, da im otvori blagajnu, iz koje su odnijeli 51 000 Kuna obćinskog novca.

Iz blagajne izvadili su sve blagajničke spise, te ih zajedno sa ostalim spisima zapalili pred općinom.

Nadalje su partizani ušli u sobu općinskog bilježnika, te tamo također spalili sve spise, pokvarili brzoglas i uzeli 30 klg. masti.

Od seljaka Šmigmator Franje zatražili su kola i konje, da odvezu sa sobom opljačkanu robu, a i blagajnika htjeli su povesti sa sobom, no međutim mu je uspjelo pobjeći. Partizana je bilo oko 8, a otišli su u pravcu sela Budaševa.

Postoji sumnja, da je partizane naručio bilježnik Horvat Baltazar, pa se po predmetu vode izvidi.

Drugih izvješća do danas ova redarstvena oblast nije primila.

Moli se ovo izvješće primiti do znanja.

ZA DOM SPREMNI !

ZAMJENIK
Upravitelja Zup. redarstvene oblasti
Lipnjak'v.r.”

M.P.[2]

M.P.[3]

Original, strojopis
Sign., HAS, Fond Župske redarstvene oblasti Petrinja, taj. br. 304/1943.

[1] Zvonimir Lipnjak
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Petrinja
[3] Zaprimni pečat: Župska redarstvena oblast Karlovac, taj. br. 8, od 16. II 1943. godine

148

1943, ožujak 14.

Iz izvještaja Štaba Osme divizije NOV Hrvatske Štabu Prvoga korpusa NOV i PO Hrvatske o borbama Četvrte NOU brigade na Žumberku i na Kordunu, od 25. prosinca 1942. do 26. veljače 1943. godine

»STAB VIII DIVIZIJE I KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
op. br. 13
14-111-1943

Izvještaj o operacijama IV brigade u Žumberku dostavlja

ŠTABU I KORPUSA N. 0. V. HRVATSKE

25. XII. 1942 godine prema naređenju Štaba korpusa naša IV brigada izdvojila se iz sastava Divizije, koja je u to vrijeme bila na Kordunu, i krenula je za Žumberak.[1] Po dolasku u Žumberak brigada je u zajednici sa XIII proleterskom udarnom brigadom izvršila nekoliko operacija po raznim mjestima Žumberka i nanijela neprijatelju osjetljive gubitke. Pored toga po povratku iz Žumberka IV brigada izvršila je nekoliko akcija na Kordunu. Akcije ili operacije koje je izvela IV brigada u Žumberku i Kordunu jesu slijedeće:

I.

1. I. 1943 godine

IV brigada u zajednici sa XIII ud. proleterskom brigadom napala je neprijateljsku posadu u Krašiću.[2] Raspored brigade u toku borbe bio je slijedeći: Jedan bataljon vršio je blokadu Kalja i vodio borbu sa ustašama koji su bježali iz Kalja, drugi bataljon vršio je napad sa južne strane na Krašić vezujući se desnim krilom sa jedinicama XIII ud. pr. brigade, 3. bataljon blokirao je Krašić sa sjever-

[1] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 1.
[2] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 1.

ne **i istočne** strane i vršio pritisak na neprijatelja sa tih strana, **4. bataljon** bio je u zasjedi kod sela Brlenić na cesti Karlovac — **Draganići** — Krašić, za slučaj neprijateljskog nadiranja iz pravca **Draganića** i Karlovca. Poslije dosta naporne borbe neprijateljska posada u Krašiću bila je likvidirana.

U ovoj borbi jedinice naše brigade zarobile su: 200 ustaša, domobrana i žandara i oficira. Zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez, 4 puškomitraljeza, oko 160 pušaka, 4 pištolja, 1 šmajser, 9.000 metaka, 1 motorcikl.

Gubitci neprijatelja u ovoj akciji su slijedeći: oko 150 neprijateljskih vojnika i oficira ubijeno u borbi i veći broj ranjenih.

Sopstveni gubitci su slijedeći: 9 mrtvih i 22 ranjena druga.

Naknadno umrlih od rana nije bilo.

Naročito su se istakli i zaslužuju svaku pohvalu 4. bataljon i njegov komandant drug Kljajić Miloš.[3]

Akcija je izvedena po planu. Krupnih grešaka nije bilo.

U ovoj borbi utrošeno je 9.000 puščanih puškomitraljeskih metaka, a za teške mitraljeze 1.300 metaka.

Naročitih napomena nema.

II.

9. I. 1943 godine

Neprijatelj je sa jačim snagama krenuo iz Ozlja i pokušao da se probije kroz naš II bataljon koji je držao položaj oko sela Podbrežje i Vrhovca. Prvi neprijateljski napad bio je odbijen. Istog dana neprijatelj je pod zaštitom tenkova i artiljeriske vatre uspio da se probije na desnom krilu našeg 2 bataljona i ušao u Krašić.[4] Naš **4.** bataljon koji je držao položaje oko sela Brlenića morao se povući, a u toku povlačenja vodio je borbu sa neprijateljem. U ovim borbama na našoj strani bilo je 7 mrtvih i nestalih drugova, a 6 ranjenih. U borbi je izgubljeno 8 karabina sa 600 metaka.

Na strani neprijatelja bilo je dosta mrtvih i ranjenih neprijateljskih vojnika, a naročito onih koji su nailazili na naš IV bataljon. Broj mrtvih i ranjenih neprijateljskih vojnika nije nam poznat.

U borbi utrošeno je 600 metaka.

[3] Narodni heroj. Poginuo kod sela Kordići u Zumberku u srpnju 1944. god. kao komandant Prve brigade Osme divizije.

[4] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 50.

III.

10. I. 1943 godine

IV brigada u zajednici sa XIII ud. pr. brigadom[5] dobila je zadatak da izvrši napad na Samobor.[6] Jedinice brigade bile su raspoređene ovako: 3. bataljon napadao je sa južne i istočne strane, 2 bataljon postavio je zasjedu neprijatelju koji bi kretao /u pomoć/ iz Zagreba, 4. bataljon ostao je kao rezerva kod Operativnog štaba, a 1. bataljon imao je da izvrši evakuaciju dobivenog plijena.

I, II i III bataljon uslijed velike zime i rđavog terena nisu stigli na svoje položaje i time nisu ni izvršili dobivene zadatke.

Čekajući napad do 1 sat 12. I, Operativni štab naredio je našem IV bataljonu da upadne u Samobor, što je i učinjeno.

IV bataljon u svom prodoru u mjesto Samobor zarobio je 21 konja, 19 novih samara za mitraljeze, 6 njemačkih vojnika, 5 pušaka sa municijom, 5 ranaca i drugog sitnog ratnog materijala.

Na našoj strani nije bilo mrtvih ni ranjenih drugova, dok na strani neprijatelja u mjestu Samoboru ubijena su 2 njemačka vojnika.

Ova akcija slabo je izvedena i nije donijela one razultate koji su se mogli postići. Razlog jeste u tome što jedinice IV, a i XIII ud. pr. brigade nisu stigle u određeno vrijeme na svoje položaje.

Od jedinica naše brigade istakao se IV bataljon i zaista držao se dobro za vrijeme vršenja upada u Samobor.

Akcija nije izvedena po planu. Greške u akciji jesu dosta velike; kao što je već navedeno, jedinice u većini nisu stigle na određeno mjesto.

Do borbe u većoj mjeri nije dolazio i prema tome municije nije niti utrošeno. Veze sa susjednim jedinicama bile su vrlo slabe.

IV.

16.I. 1943 god.

Naš 3. bataljon »Jože Vlahovića« izvršio je prelaz preko rijeke Kupe kod Kamanja i sačekao neprijateljski voz,[7] koji se je prilikom nailaska na prekinutu prugu sglajzao[8] i stao. Odmah zatim borci našeg 3 bataljona otvorili su jaku puščanu i puškomitraljesku vatru i otvorila se borba sa Talijanima koji su pratili vlak.

[5] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«.
[6] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 43 i 50.
[7] Vidi: Dok. br. 43.
[8] Iskočio iz kolosijeka.

U ovoj akciji zarobljeno je 4 talijanska vojnika i 7 željezničara, a zaplijenjeno: 1 avionski mitraljez »Breda«, 1 šmajser, 3 puške, 3 pištolja i 500 metaka za talijanske puške. Osim toga cijela kompozicija voza, koja je imala 22 vagona —cisterne puna benzina, 2 vagona puna građevnog materijala, 2 blindirana vagona i 1 lokomotivu, bila je zapaljena i potpuno uništena. Neprijatelju je nanešena velika šteta. Benzina izgorjelo je 308.300 kg. Pruga na ovom mjestu također je onesposobljena na saobraćaj u dužini oko 400 metara.

Neprijatelj je u ovoj akciji imao 4 mrtva Talijana i nepoznat broj ranjenih.

Na našoj strani bila su 3 druga ranjena, a mrtvih nije bilo.

Naknadno umrlih od rana nije bilo.

Drugovi i starješine koji su se naročito istakli i zaslužili svaku pohvalu jesu: vodnik Zorić Mile i desetari Sučević Petar i Dakić Milić iz 1. čete.

Akcija je izvedena po planu. Grešaka nije bilo. Snalaženje starješina i jedinica bilo je vrlo dobro. Veze bile su dobre.

Utrošak municije: 1.500 metaka. Pokvarenog i izgubljenog oružja u borbi nije bilo.

Naročitih napomena nema.

V.

25. I. 1943 god.

Naša brigada u zajednici sa XIII ud. pr. brigadom napadala je mjesto Draganiće,[9] t.j. neprijateljsku posadu u Draganićima, i okolna sela, kao i vršila je rušenje komunikacija, pruge i ceste Zagreb — Karlovac.

Jedinice brigade bile su raspoređene i dobile ovakve zadatke: 2. i 4. bataljon nastupali su pravcem sela Brlenić —Carski Breg —Guci —Draganići s tim da likvidiraju sve neprijateljske posade u navedenim selima, a zatim da izvrše napad na Draganiće. Naš 3. bataljon imao je da čisti neprijateljske posade pravcem Brlenić — sjeverna G. Kupčina —Ceglje —Domagović. Tehnička[10] četa bila je u rezervi kod Štaba brigade. Akcija je počela 25.1 uvečer i trajala cijelu noć, a 26. I. t. g. produžena je borba sa neprijateljem. Mjesto Draganići nije osvojeno.

U ovoj akciji naše jedinice zarobile su 50 neprijateljskih vojnika a zaplijenjeno je: 2 puškomitraljeza, 21 puška, 1 mali bacač mina, 60 mina, 2 teška mitraljeza, 9.000 metaka i dosta ostale ratne spreme.

[9] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 92.

[10] Pionirska.

Na neprijateljskoj strani poginulo je 26 vojnika, a također bilo je i mnogo ranjenih.

Na našoj strani bilo je 7 mrtvih i ranjenih 35 drugova. Od ranjenih drugova dva su naknadno umrla.

Drugova koji su pali smrću heroja nije bilo. Naročitog isticanja u borbi nije bilo.

Akcija je izvedena po tačno određenom planu iz razloga što nismo znali snage neprijatelja u Draganićima kao i u okolnim selima. Greške u akciji su: Nedovoljna vojnička vještina kod nekih jedinica, a naročito kod 3. omladinskog bataljona. Kod starješina, a naročito nižih, nije bilo samoinicijative. Snalaženje starješina bilo je dosta dobro. Veze sa susjednim jedinicama bile su dobre, sem 4. bataljona s kojim nije bilo stalno veze.

Municije je utrošeno 9.100 metaka. Manjak municije iznosi 100 metaka. Pokvarenog oružja u ovoj brigadi bilo je dosta, a naročito onih pušaka koje se nose kao rezerva. Izgubljenog oružja nije bilo. Oružje poginulih i ranjenih drugova izvučeno je iz borbe.

Ujedno se podnosi izvještaj o svim borbama koje je brigada vodila 26, 27. i 28. ov. mj. a prema zapovijesti Operativnog štaba od 26. i 27. I. 1943.

a) Dobiven je zadatak da odmah poslije akcije na Draganiće krenemo sa našom brigadom u napad na neprijatelja u selu Novaki", kao i da postavimo zasjedu prema selu Cvetkoviću. Ova akcija nije izvršena jer smo naišli na neprijatelja u selu Volavju,[12] napali ga i nismo uspjeli likvidirati neprijatelja u Volavju, a zatim po naređenju vratili se sa brigadom u polaznu bazu.

b) 27. I IV brigada dobila je zadatak da sa jednim bataljonom izvrši prekopavanje ceste Zagreb-Karlovac između sela Novaki i Ćeglja,[13] kao i ostalih komunikacija kojima neprijatelj može da kreće sa svojom motorizacijom. Ova akcija nije uspjela iz razloga što je neprijatelj bio u zasjedi na tim mjestima. Mrtvih i ranjenih drugova nije bilo.

c) 28. I vođena je borba sa neprijateljem koji je prešao rijeku Kupčinu iz sela Brlenića.[14] U ovoj borbi učestvovao je 3. bataljon IV brigade. Neprijatelj je odbijen i odstupio je u pravcu Volavja kroz šumu.

U toku ove borbe poginuo je jedan drug a 4 su ranjena. Naš 4. bataljon koji je također učestvovao toga dana u borbi zarobio je

[11] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 98.
[12] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 73.
[13] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 98.
[14] Vidi: Dok. br. 77.

oko 10 neprijateljskih vojnika, ranjenih također bio je izvjestan

broj koji je nepoznat. Zarobljeno je od oružja: 1 puškomitraljez i 3 puške. Izgubljen je u borbi 1 avionski mitraljez, čiji je nišandžija bio ranjen.

VI.

30. i 31. I i 1. i 2. II. 1943.

Vođena je borba sa Talijanima koji su kretali iz Novog Mesta, Črnomelja, Krašića i Vivodine.[15] U borbi sa Talijanima pored IV brigade učestvovale su i jedinice XIII ud. pr. brigade kao i slovenačke brigade. Borba je vođena na položajima oko sela Prekrižje, Hutin Lović i Hrženik. IV brigada je vodila borbu sa Talijanima koji su se kretali iz Vivodine. Neprijatelj je bio odbijen.

U ovim borbama naše jedinice zarobile su: 1 teški mitraljez, 2 laka bacača, 3 puškomitraljeza, 30 karabina, 1 teški bacač mina, 36 mina za veliki bacač, 70 mina za mali bacač, 24 topovske granate, 4 mazge sa samarima, 6.000 metaka i mnogo drugog ratnog materijala.

IV brigada u ovim borbama ubila je 92 neprijateljska vojnika i 82 mazge koje su nađene na bojnom polju. Osim toga još mnogo neprijateljskih vojnika poginulo je i ranjeno, a koje je neprijatelj izvukao.

Na našoj strani bilo je 4 mrtva i 21 ranjen drug.

Naknadno umrlih od rana nije bilo.

Drugova koji su pali smrću heroja nije bilo.

Akcija je izvedena po planu, jer do borbe došlo je iznenada, ali borba se odvijala dosta dobro. Velikih grešaka nije bilo. Snalaženje starješina i jedinica bilo je dobro. Veze sa susjednim jedinicama nisu bile redovne ali ipak dobre. Borci su se pokazali u ovoj borbi izdržljivim i upornim jer zaista bili su duže vremena na položajima po kiši i po rđavom vremenu.

Utrošak municije na našoj strani iznosi 15.000 metaka. Manjak municije 9.000 metaka. Pokvarenog i izgubljenog oružja nije bilo. Od ranjenih i poginulih drugova oružje je izvučeno.

VII.

5.II. 1943 godine

IV brigada u zajednici sa slovenačkim brigadama napala je Klinča Selo i Zdenčinu i vršila rušenje pruge Jastrebarsko —Zagreb

[15] Vidi: Dok. br. 74. i 77.

kod Zdenčine. Jedinice naše brigade bile su po zadatku raspoređene ovako: 4. bataljon napao je posadu u Klinča Selu i protjerao je, 2. bataljon bio je na osiguranju prema Samoboru, a 3. bataljon rušio je prugu Jastrebarsko —Zagreb.

U ovoj akciji nije zarobljeno neprijateljskih vojnika niti pak uhvaćen neki važniji plijen. Škola i općina u kojima je neprijatelj stanovao zapaljene su.

Gubitci neprijatelja su nepoznati.

Naši gubitci: 1 drug teže ranjen, a mrtvih nije bilo.

Umrlih od rana nije bilo.

Naročitog isticanja nije bilo. Za pohvalu boraca i starješina nije bilo.

Akcija je izvedena po planu. Greške su manje i neznatne. Snalaženje starješina bilo je dobro. Veze sa jedinicama bile su dobre.

Municije u borbi utrošeno je onoliko koliko je pronađeno kod neprijatelja u zgradama gdje je stanovao. Pokvarenog i u borbi izgubljenog oružja nije bilo. Oružje ranjenog druga izvučeno je iz borbe. Pruge je uništeno 1.400 metara i onesposobljen jedan most na pruzi. Uništena je 1 lokomotiva na pruzi.

VIII.

10. II. 1943 god.

IV brigada osiguravala je i postavila zasjedu neprijatelju koji bi krenuo prema Draganićima iz pravca Jastrebarskog. Draganiće je napala XIII ud. pr. brigada u zajednici sa slovenačkim brigadama.[16] IV bataljon vodio je borbu sa Nijemcima i ustašama na položaju kod Čeglja i Izimja.

U borbi zarobljeno je 6 njemačkih vojnika i 2 željezničara, a uhvaćeno je od oružja 9 karabina, 1 pištolj i 160 metaka. Pored ovoga naš II bataljon i tehnička četa uništili su 250 metara pruge, 1 mostić dug oko 500 [17] metara i zaplijenjen je jedan vlak sa 48 vagona koji su bili natovareni sa izvjesnim materijalom.

Gubitci neprijatelja bili su 10 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Na našoj strani bilo je 8 ranjenih drugova, od kojih je 1 umro na putu za bolnicu.

Drugova koji su pali smrću heroja nije bilo. Za pohvalu drugova nije bilo.

Akcija je izvedena po planu. Grešaka većih nije bilo. Snalaženje starješina i jedinica bilo je dobro. Veze između jedinica bile su dobre.

[16] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 29, 30.

[17] Vjerojatno omaška. Na ovoj relaciji ima samo manjih propusta.

Utrošak municije u ovoj akciji bio je 500 metaka po svim vrstama oružja. Oružje od ranjenih drugova izvučeno je.

IX.

13. II. 1943 godine

4. bataljon IV brigade u zajednici sa slovenačkim brigadama izvršio je rušenje pruge kod željezničke stanice Lazina između Karlovca i Jaske. Pruga je srušena oko 500 metara. Sačekan je voz i u njemu zarobljeno 40 Talijana i domobrana a ubijeno preko 40 Talijana, među kojima 3 oficira. Voz je zapaljen, a civili i željezničari koji su bili u vozu pušteni su na slobodu. U ovome vozu pored ostalih zarobljena su dva ustaša iz Karlovca, koji su likvidirani. Također je zaplijenjeno oružje i municija i drugog ratnog materijala.

Na našoj strani bio je 1 drug mrtav i 1 ranjen. Akcija je izvedena po planu i sve zaplijenjene stvari došle su u korist slovenačkih brigada.

X.

15. II. 1943 godine

IV brigada po naređenju krenula je iz sela Kotara jastrebarskog za Kordun.[18] Pravac kretanja bio je izabran: Slavetić — Vivodina — prelaz preko Kupe kod Kamanja. Ćeta koja je prva prešla rijeku Kupu prekinula je prugu kod Kamanja i za to vrijeme porušila izvjesni dio pruge. Naišao je teretni vlak sa 50 vagona i iskočio iz šina u neposrednoj blizini mjesta gdje smo se prebacivali preko Kupe. Zarobljeno je 8 željezničara, koji su nakon saslušanja pušteni. U vlaku se nalazio jedan vagon topovske municije, 1 vagon suhih smokava, 3 vagona duhana u listu, 2 vagona operušatih kokošiju i 9 vagona-cisterni sa naftom.

Kada su prebačeni još neki dijelovi početo je sa izvlačenjem plijena. Došao je oklopni vlak do mjesta prekida i ispalio nekoliko rafala iz mitraljeza u pravcu porušenog vlaka i zatim se vratio nazad. Izvučeno je 100 sanduka topovske municije, od kojih je 50 prebačeno za Žumberak, a 50 mi smo dopremili na Kordun, odnosno smjestili u Bosiljevu. U isto vrijeme porušeno je 200 metara pruge. Voz i ostatak topovske municije zapaljen je i uništen.

Do borbe nije dolazilo... «

[18] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 76.

». . . Ukupan ratni plijen:

Zarobljeno je 269 ustaša, žandara i domobrana, 12 Nijemaca, 17 četnika, 51 Talijan i 20 željezničara. Među zarobljenim ima i nekoliko oficira kao i 1 talijanski kapetan.

Zaplijenjeno je: 2 šmajsera, 6 teških mitraljeza, 9 puškomitraljeza, 266 pušaka, 3 mala bacača mina sa 130 mina, 1 teški bacač sa 3o mina, 11 pištolja, 21 konj, 4 mazge, 23 nova samara za mitraljeze, 1 motorcikl, 50.800 puščanih i mitraljeskih metaka, 5 ranaca, 65.000 lira, 4400 kuna, 124 topovske granate, 100 sanduka topovskih granata 99 mm i dosta ostale spreme.

Ukupni gubitci neprijatelja:

Mrtvih 443 (ustaša, domobrana, žandara, četnika, Talijana i Nijemaca), 82 mazge, za koje se tačno znade a pored toga ima mnogo veći broj ranjenih, pa čak i mrtvih, koje je neprijatelj uspio da izvuče.

Porušeno je oko 7.750 metara pruge i t.t. veze, 2 mosta na pruzi, na različitim mjestima, zapaljena i uništena 3 kompletna voza sa lokomotivama, među kojima se nalazilo: 31 vagon-cisterna pun benzina i nafte, 1 vagon topovske municije, 2 blindirana vagona, 3 vagona duvana, 2 vagona operušanih kokošiju, 1 vagon suhih smokava, dok je u ostalim vagonima bio razni građevinski i drugi materijal. Nešto smokava, duvana i kokošiju razdijeljeno je narodu iz obližnjih sela. Ukupno je zapaljeno i uništeno preko 150 vagona i 5 lokomotiva.

Ukupni naši gubitci:

37 mrtvih, 123 ranjena od kojih su 3 podlegla. U borbi je izgubljeno 8 karabina, 1 avionski mitraljez i 600 metaka, dok je od ostalih ranjenih i poginulih oružje izvučeno iz borbe.

Utrošak municije:

Utrošeno je 41.250 puščanih i mitraljeskih metaka, 6 mina za teški bacač, 12 mina za laki bacač i 8 granata za top 65 mm.

Razlika u municiji: višak 26 mina za teški bacač, 118 mina za laki bacač, 9.550 puščanih i mitraljeskih metaka, a manjak 8 topovskih granata 65 mm.

Napomena:

Sve naprijed navedene operacije IV brigada izvodila je van sastava naše divizije, pa zbog toga ne možemo sa svoje strane dati neku objektivnu kritiku niti smo do sada mogli prekontrolisati tok operacija, zadObijeni plijen i gubitke.

Prema izvještaju IV brigade karabini koji su dobijeni u akcijama za vrijeme bavljenja u Žumberku u najviše slučajeva davani su jedinicama slovenačkih brigada, zatim je brigada naoružavala i neke jedinice na terenu u Bosiljevu, te se zbog toga ne vidi u brojnom stanju veliki porast u naoružanju (karabina) kod brigade. Pored toga, kada je brigada vodila borbu oko Draganića, bilo je od Operativnog štaba naređeno da dobiju 2 puškomitraljeza, ali naređenje Operativnog štaba od strane 13. ud. pr. brigade nije izvršeno i puškomitraljezi su ostali kod njih. Također nas je brigada izvijestila da je ovakovih slučajeva bilo više prilikom operacija sa slovenačkim brigadama i sa XIII ud. pr. brigadom, koje nisu potpuno izvršavale naređenja Operativng štaba u pogledu raspodjele i predaje spreme, oružja i municije, tako da je mnogo spreme ostalo u njihovim jedinicama koje je pripadalo IV brigadi.

SMRT FAŽIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkom
A. Turkulin[19] v. r.

Komandant:
V. Ćetković[20] v.r.

M. P.[21]

Prilog:
Lista i pregled gubitaka."[22]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 421 A, reg. br. 17/1-3

Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 43, str. 179-191

[19] Artur Turkulin
[20] Vlado ćetković
[21] Okrugli pečat: Stab VIII divizije I korpusa
Narodno-oslobodilačke vojske
Hrvatske
(u sredini petokraka zvijezda)
[22] Navedeni prilog nedostaje.

149

1943, ožujak 14.

Pismo Ignaca Pipića, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje, Okružnome komitetu KPH Pokuplje o poslanim pismima profesora Urbanija prijateljima, te o zauzimanju stava prema njemu, s prilogom Urbanijeva pisma Franji Puškariću

OKRUŽNI KOMITET POKUPLJE
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

Dragi drugovi!

Danas tj. 14. III. 43. dobio sam pisma koje piše prof. Urbani[1] iz Karlovca svojim prijateljima, kao što su mu Tor[2] i neki Puškarić Franjo pod pseudonimom /Tatek/ navodno da je taj 'Tatek' zamjenik komandanta područja Kordun.

S ovim pismom prilažem Vam original pismo, i navodim pojedine riječi koje je govorio prof. Urbani pred jednim domobranom te nas je isti domobran izvjestio o propagandi i namjerama prof. Urbania. Drugovi, domobran me izvjestio o propagandi i namjerama te veli: Da je prije nekoliko dana došao prof. Urbani u njegovu satniju i počeo sa pojedinima razgovarati i uvjeravati ih, kako naša Borba nije onakova kako je mi prikazivamo tj. neborimo se za narod, nego treba stvarati pravu narodnu vojsku koja bi se trebala zvani Hrv. republikanska vojska. Istovremeno širi glasine, kako ima u Zagrebu oko tri hiljade /3000/ naoružane zaštite.

Kad je isti domobran vidio u čemu je stvar, i šta taj bandit hoće, nastojao se s njime sprijateljiti tako da mu je prof. Urbani povjerio i ova pisma kao i kuda ih treba predati. Treba ih predati Toru i Tor će predati Tateku, kao i nekog poslati u Zagreb i taj bi trebao urediti tj. uspostaviti vezu tako da se može čim prije prebaciti u partizane August Košutić, ali ne pod tim imenom već pod pseudonimom kojeg ću Vam javiti naknadno u koliko saznam, što ima izgleda da ću moći, preko jednog našeg druga člana KP koji lično održava vezu sa prof. Urbaniem.

Drugovi ja sam dao drugu u zadatak da se s njim poveže kao pristaša H. S. S-a, jer sam mislio da nam je nužno potrebno saznati

[1] Stjepan Urbani

sta rade i šta namjeravaju, a naročito saznati za njihove ljude. Stoga sam bio mišljenja da ne bi bilo loše predati pisma Toru stime bi saznali tko je taj Tatek kao i ostali saradnici. Drugovi na sve ovo dajte Vi svoje mišljenje kako da postupimo. Javio sam i O. K. Karlovac za Tateka.

Uz drugarski komunistički pozdrav
SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Dana 14. III. 1943. Naterenu[3]

Razno !
KARLOVAC, 4. III. 1943.

Dragi Tatek!

Evo da se i tebi javim. Ti si već sigurno čuo, da sam se vratio iz zarobljeništva od partizana i da se nalazim sada u pritvoru 3. pj. pukovnije u Karlovcu.

Kad sam došao ovamo, izgledalo je, da ću imati stanovitih neugodnosti, pa su me čak stavili pod istragu i optužili po & 2. zak. odredbe o ratnim sudovima. Protiv mene je postajala lažna prijava, da sam ja izdao posadu u Hrvatskom Blagaju i da sam otišao u partizane međutim ja sam u svojoj obrani dokazao, a isto su potvrdili i svi svedoci, da o izdaji nije bilo nikakova govora. Iza zarobljenja su me partizani htjeli streljati, zlostavljali su me i vrlo loše sa mnom postupali. Na svu sreću se tamo našao neki moj bivši đak, Janjanin, koji se za mene zauzeo, da me se ne bi streljalo. Oni su mi poštedili život uz da ostanem u njihovoj službi. Ja sam nato pristao, nadajući se, da će mi uspeti pobjeći. Ali to nisam nikako mogao, jer sam stalno bio pod paskom. Tako sam uvjek, dok sam išao na teren, bio u pratnji jednog naoružanog partizana. Meni su govorili, da mi je to putovođa, ali to je bio moj stražar. Tako sam po nalogu bio i u Slunju, gdje sam isto morao predstavljati nekog dobrovoljnog odmetnika čim sa prvi puta primetio da sam bez paske, pobjegao sam i prijavio se oružničkoj postaji u Letovaniću. No dakako kad sam ja tako izložio svoju obranu, bilo je jasno da sam nevin. Pogotovo pošto sam već od ranije oslobođen od vojske, te imam stipendiju za studiju u Njemačkoj, to je zbilja svakome jasno, da bih ja te blagodati iskoristio, da sam ikako mogao međutim, moji protivnici nisu mirovali, nego su silom htjeli, da mi skinu glavu. Predali su neku tužbu ustaškom stanu, da je Ćanica Opačić pred nekim rekao, da

[3] Dokument je bez potpisa. Pisao ga je Ignac Pipić, član OK KPH Pokuplje, koji se u to vrijeme nalazio na terenu Pisarovine.

sam ja bio u Zagrebu po specijalnoj misiji. A kad sam pobjegao i predao se našim vlastima, da je rekao, Opet je onaj ludi Urban otišao predaleko, pa su ga uhvatili oružnici. Međutim ta tužba, koja je potpuno neosnovana, ne može nikako utjecati na moj predmet jer su domobranski sudovi vrlo objektivniji i traže za svaku stvar dokaze. Isto tako ne može na moj predmet utjecati niti ona glupa vijest, što je izašla u novinama od 12. II., gdje se mene navodi, kao jednog od odmetničkih vođa, jer je iz moje obrane jasno, da sam ja u Slunju bio kao obični zarobljenik koga su odmetnici upotrebljavali u svoju promičbu. Sada je stanje ovakovo: istraga je dovršena i sudac istražitelj je pronašao, da sam ja potpuno nevin, te je predložio, da se protiv mene obustavi postupak i pusti me se na slobodu. Stim se je prijedlogom složilo i sudsko odjeljenje na Zbornom području, pa sad treba u mom predmetu samo još suglasnost ministarstva i vojno državnog tužioca. Tako se ja nadam, da ću do konca ovoga mjeseca biti na slobodi. No onda ćemo se iza dugo vremena ponovno vidjeti, pa ću Ti imati, kao i svim našim prijatelima, puno toga za pričati. Kad se opet nađemo kod čašice rakije, vidjet ćeš, da sam ja onaj isti stari:

Na boravak u pritvoru ne mogu se ništa tužiti. Tu je društvo vrlo ugodno, zabavljamo se kartanjem, a na večer pohađamo kino, ili odemo malo u birtiju. Ima tu drugova, koji su u pritvoru već preko godinu dana. Samo moj predmet ne će zavlačiti tako dugo, jer trebaju časnika, pa su uvidjeli, da to nema smisla predugo zavlačiti.

Primi mnogo srdačni pozdrava
Ti i svi naši drugovi i prijatelji

Tvoj odani
Prof. Stjepan Urbani

Kopija, strojopis

Sign., AIHRPH, KP-166/68.

150

1943, ožujak 14.
Sisak

Iz izvještaja Zapovjedništva Prve oružničke pukovnije Glavnome zapovjedništvu oružništva NDH i ostalim vlastima o akcijama partizana na području pukovnije za razdoblje od 1. do 15. ožujka 1943. godine

»ZAPOVJEDNICTVO
1. ORUZNIČKE PUKOVNIJE TAJNO
J.S. Broj 331/Taj.

U Sisku 14. ožujka 1943.

Predmet: Doglasno izvješće za
vrieme od 1. do 15. ožujka 1943.

1. **GLAVNOM** ZAPOVJEDNIČTVU ORUZNIĆTVA **ZAGREB**
2. PREDSJEDNICTVU VLADE NA RUKE POMOĆNIKU PREDSJEDNIKA VLADE DRŽ. TAJNIKU DR. VJEKOSLAVU VRANČIĆU **ZAGREB**
3. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST **ZAGREB**
4. ZAPOVJEDNIČTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA **SISAK**
5. **ZAPOVJEDNIČTVU 2. 3. 4. 5. i 6. ORUŽNICKE PUKOVNIJE**
6. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJEK X. **ZAGREB**

Na temelju zapovjedi Glavnog zapovjedničtva oružničtva J.S. Br. 320/Taj. od 31. srpnja 1941. predlažem za minulih 15 dana izvješće kako sliedi:

I. OPĆE UNUTARNJE STANJE:

1. Raspoloženje naroda: Hrvatski narod na području pukovnije velikim dielom zadovoljan je sa Državnim uređenjem i odan Poglavniku i ustaškoj ideologiji. Prisutnošću naših legionara i njemačke vojske djelatnost odmetnika u mnogim predjelima oslabila je, te se narod osjeća sigurnijim i zaštićenijim, što mnogo utiče na raspoloženje. — U narodu je zavladalo uvjerenje, da će konačno našim legionarima i njemačkoj vojsci uspjeti raspršiti ili uništiti odmetničke bande i da će moći mirno pristupiti svojim poslovima i obradi polja sa nastupom proljeća.

ŽIDOVI: U koliko ih je ostalo na području pukovnije, ne osjeća se nikakovo djelovanje, čak se ne pokazuju da ih ima.

GRĆKOISTOČNJACI: Na područjima gdje se kreću i borave odmetnici, ove pomažu, ili im se pridružuju, neki milom, a neki silom i uslijed prietnji odmetnika. — Na područjima gdje nema odmetnika, drže se lojalno i mirni su.

NARODNOSTNE SKUPINE: Njemačka skupina je zadovoljna uspostavom N. D. H., ali u pojedinim selima, koja su izložena napadajima odmetnika, nisu raspoloženi, jer ih odmetnici pljačkaju.

Česti su povučeni, javno ne ispoljavaju svoje misli, ali se može zaključiti, da nisu raspoloženi prema N. D. H., drže se po strani i čekaju, kako će se završiti ovaj rat.

Mađari su više naklonjeni Mađarskoj nego N. D. H., osobito oni pored Mađarske granice nerado se odazivaju u vojsku i priželjkuju pripojenje Mađarskoj.

2. **ČETNIČKA DJELATNOST:** Djeluje samo na području krila Ogulin kao »Dobrovoljna protukomunistička milicija«, koju su organizirale talijanske vojne vlasti. Sa talijanskom vojskom povremeno sudjeluju kod podhvata protiv odmetnika. — Prema našim vlastima su nelojalni i neiskreni.

26. II. održali su sastanak četnika u selu Vučkoviću, kotara Delnice neki bivši jugoslovenski kapetan nepoznatog imena i bivši jugoslovenski podporučnik Korač Ilija iz Gomirja, gdje su zaključili opću mobilizaciju četnika.

2. III. u 00.30 sati došlo je nekoliko četnika kod željezničke postaje u Hrvatskim Moravicama do zgrade gdje je noćivala straža ustaša, koja prati vlak od Ogulina do Hrvatskih Moravica, te su pomenutu zgradu osvjetljivali sa električnom lampom. Ustaški stražar otvorio je na četnike puščanu vatru i ranio četnike Vučinić Stevu i Tatalović Dušana, te su obojica preveženi u talijansku bolnicu u Delnicama.

3. **KOMUNISTI:** Nastavljaju sa svojim djelovanjem kao i do sada. Ciljevi, sredstava i predmeti napadaja i metode rada i dalje su im isti.

Na području oružničkog krila Bjelovar postoje još uvijek Moslavački, Bilogorski i Kalnički odredi i djeluju na istim područjima kao i prije, a u posliednje vrieme osobito su ugroženi kotarevi Garešnica i Grubišno Polje, gdje su odmetnici postali djelatniji. Još jc dosta djelatan i odred Žumberački, koji uviek ugrožava područje kotareva Jastrebarsko i Samobor.

Od posljednjeg izvješća na području pojedinih krila ove pukovnije zbili su se sliedeći događaji:

KRILO ZAGREB

24. II. u 22.00 sata 6 odmetnika naoružanih voj. puškama došlo je u selo Ludina (6 km s.-z. od Popovače) i općinskog liečnika Dr. Sergija Vaskrsenskog odveli sobom u šumu Kopčić Brdo gdje je morao ukazati liečničku pomoć jednoj partizanki, koja boluje od tifusa, a zatim su ga pustili.

26. II. oko 23.00 sata jedna jača skupina naoružanih odmetnika napala je na 1. sat, 13. bojne u Stojdragi (12 km s.-z. od Samobora). Borba je trajala do 08.00 sati sliedećeg dana, kada je našima stigla pomoć iz Samobora, te su se odmetnici razbježali. — Na našoj strani 2 ustaša poginula i 11 ih ranjeno. — Na strani odmetnika bilo je oko 60 što mrtvih, što ranjenih, među kojima i 4 njihova častnika.

24. II. u selu Mustafina Klada (11 km s. od Popovače) odmetnici su uhvatili ustašu Fijan Ivana i nedaleko od sela u šumi ubili ga.

27. II. u 15.00 sati predali su se na oružničkoj postaji Kutina sa oružjem i strieljivom Rudolf Zelenjak iz Gračanice i Vladimir Tomek iz Osekova kotara Kutina, koji su bili odvedeni po odmetnicima u mjesecu siečnju o. g., a sada im je uspjelo pobjeći od odmetnika iz Prokopa (10 km s.-z. od Garešnice).

Istog dana u 21.30 sati 4 odmetnika došla su kod seljaka Sepec Josipa u selo Trebovca (5 km s.-z. od Posav. Bregi) i od njega oduzeli 3000 kuna gotovog novca i 80 komada cigareta.

28. II. u 21.00 sat 4 naoružana odmetnika došla su u selo Opatinac (4 km s.-i. od Posav. Bregi) i od seljaka Penežić Đure oduzeli 86.546 kuna gotovog novca Z. z. Prečec i 10 litara masti, a zatim se izgubili u nepoznatom pravcu.

28. II. u 20.00 sati 4 naoružana odmetnika došla su u selo Slatinu (4 km s. od Kutine) i ubili seljaka Luketić Marka, navodno što je dojavljivao našim vlastima o kretanju odmetnika. — Po svršenom činu otišli su u nepoznatom pravcu.

Istog dana na samoj državnoj granici između N. D. H. i Njemačkog Rajha (6 km j.-z. od Jesenica) uhićen je odmetnik Bašić Josip, koji je predat nadzornoj službi u Samoboru.

2. III. predao se je na oružničkoj postaji Kutina sa oružjem i strieljivom Kasulan Mirko iz Gračanice, kotara Kutina, koji je u mjesecu siečnju o. g. po odmetnicima bio odveden i kod njih bio kao postolar, a sada mu je uspjelo pobjeći.

4. III. u 24.00 sata dva nepoznata naoružana odmetnika došla su u selo Osekovo (6 km. j. od Popovače) i iz nepoznatih razloga seljaka Flekač Rudolfa iz puške ubili, a zatim se u nepoznatom pravcu udaljili.

6. III. u 01.00 sat oko 400 dobro naoružanih odmetnika napalo je na oružničku postaju i općinu Posav. Bregi. — Iz oružničke posta-

je opljačkali svu državnu opremu i strieljivo. — Oružnike razoružali, svukli i pustili. — Iz obćine odnieli 5000 kuna gotovog novca, a od gostioničara Stubara oko 200 kg svinjske masti. — Prilikom odlaska odveli su sobom dvojicu ustaša, za čiju se sudbinu ne zna...«

»KRILO VARAŽDIN«

»... 28. II. oko 22.00 sata veća skupina odmetnika napala je na mjesto Ludbreg. — Borba je trajala do 29. II. do 03.00 sata, kada je napad odbijen bez gubitaka na našoj strani.

U vriemenu od 6. do 26. II. o. g. sa područja oružničke postaje Rasinja, kotara Ludbreg, udaljili su se od svojih kuća i pridružili odmetnicima 2 mladića i 2 djevojke u dobi od 17-19 godina.

2. III. uhićen je Josip Bartol iz Ravnica, kotara Klanjec, jer je utvrđeno da stoji u vezi sa komunistima, te je predan župskoj redarstvenoj oblasti u Varaždinu.

5. III. u 23.00 sata oko 30 odmetnika napalo je ugljenokop »Rasinja« kod Podravske Subotice (13 km j.-i. od Ludbrega) i iz istog odnieli 30 kg dinamita, 250 kapisla, 2 gunja, 2 plahte, 1 par gumenih čizama i cielu ručnu apoteku vriednu 30.000 kuna. — Po svršenom činu odmetnici su otišli u pravcu sela Vrhovca i Jankovca (12 km j.-i. od Ludbrega).

6. na 7. III. na želj. pruzi Zagreb-Varaždin 5 km od želj. postaje Budinščina prema Zaboku pored želj. pruge porušena su 2 b.b. stupa i porezane žice.

25. II. odmetnici su strieljali 5 seljaka iz sela Vrbanovca, ustaškog zbirnika Ploha Nikolu iz Križovljana, ustaškog zbirnika Bobetić Ivana iz sela Poljanca i 1 ustašu iz sela Slanja (6 km j.-z. od Ludbrega), koji je bio na dopustu. — Sve ove osobe odmetnici su odveli 23. II. u pravcu Kalnika.

KRILO BJELOVAR

19. II. u 01.00 sat oko 60 naoružanih odmetnika došlo je u selo Vel. Trnoviticu (12 km s. od Garešnice).

20. II. od 04.00 sata do 08.00 sati iz šume »Zdenački Gaj« (3 km i. od Hercegovca) prebacivali su se odmetnici u šumu »Trupinski Gaj« (3 km z. od Hercegovca). — Odmetnika je bilo oko 1000, među kojima dosta žena i djece.

Istog dana od 03.00 do 12.00 sati veća skupina odmetnika prebacivala se je kod sela Dražice (8 km s.-z. od Hercegovca) iz područja kotara Grubišno Polje prema selu Vel. i Mala Trnovitica (5 km s.-z. od Hercegovca), gdje su se razmjestili po kućama, te tražili jelo i odmarali se.

21. II. oko 05.00 sati kroz selo Trnava (3 km s.-i. od Hercegovca) iz šume »Zdenački Gaj« prema šumi »Trupinski Gaj« prošlo je oko 50 naoružanih odmetnika.

22. II. od 03.00 do 06.00 sati 2 km od želj. postaje Hercegovac prema Garešnici odmetnici su porušili b.b. liniju i želj. prugu na 2 mjesta.

22. II. oko 14.00 sati u šumi »Zdenački Gaj« na cesti (3 km i. od Hercegovca) oko 100 odmetnika napalo je puščanom vatrom samovoz poljoprivredne straže iz Hercegovca kada je iz Vel. Zdenaca (6 km i. od Hercegovca) prebacivao 4. satniju. — Žrtava nije bilo, jer je samovoz velikom brzinom projurio cestom.

22. II. u 21 sat napala je na mjesto Garešnicu 14. i 16. odmetnička brigada Moslavački odred u jačini oko 1800 ljudi. — 3. sat III. bojne, I. Gorskog zdruga, ustaška priprema i oružničtvo davalo je otpor. — Borba je trajala do 24. II. do 08.00 sati, kada je posadi u Garešnici stigla pomoć i odmetnici se povukli. — Partizanima je uspjelo sa sjeverne i južne strane ući u Garešnicu, te su zapalili željezničku postaju, obćinu, porezni ured i nastambu ustaške pripreme. — Na našoj strani 9 mrtvih, 11 ranjenih i 13 zarobljenih. — Na strani odmetnika oko 300 mrtvih i veći broj ranjenih, koje su odmetnici u toku borbe odvozili u obližnja sela. — Među mrtvima navodno da ima 1 komandant i 2 komandira odmetnička.

23. na 24. II. na želj. pruzi Bjelovar-Garešnica odmetnici su zapalili želj. postaju Hercegovac i lugarsku kuću državne šumarije »Ilova«.

Iste noći na istoj želj. pruzi odmetnici su zapalili želj. postaju Palešnik.

24. II. u selu Palešniku (7 km. s.-i. od Garešnice) došlo je do borbe između naših domobranskih postrojbi i odmetnika. — Borba je trajala od 03.00 do 06.00 sati. — Na našoj strani gubitaka nije bilo.
— Na strani odmetnika 1 ubijen i 1 ranjen koji je uhvaćen.

24. II. u selu Apatovac (14 km s. od Križevaca) u zgradi i dvorištu pučke škole zadržavalo se je oko 250 odmetnika naoružanih puškama, 4 strojopuške i 1 teškom strojnicom. — Za vrieme zadržavanja držali su igranku i promičbne govore. — Istog dana oko 11.00 sati otišli su u pravcu sela Duga Rieka (8 km j.-z. od Ludbrega).

25. II u 07.30 sati oko 200 naoružanih odmetnika došlo je u selo Severin (11 km j.-i. od Bjelovara) — U obćini provalili stol obćinskog načelnika i odnieli 9.190 kuna gotovog novca primljenog za izkaznice i žito od preduzeća Zemproa, a zatim obćinu zapalili. — Iz poštanskog ureda odnieli su 263 kune gotovog noca i poštanskih maraka u vriednosti 16.105 kuna.

Ovi odmetnici došli su od sela Vel. Trnovitica (12 km s. od Garešnice), a otišli su u pravcu sela Orovac (3 km s. od Severina) i dalje prema šumi Bilo Gora.

Istog dana u selu Trnovitički Vinogradi (13 km s. od Garešnice) vođena je borba između naših domobranski postrojbi i odmetnika.
— Na našoj strani 5 domobrana poginulo i 2 ranjena. — Na strani odmetnika gubitci nisu poznati.

Istog dana u 17.00 sati 250 odmetnika među kojima oko 16 konjanika, prebacili su se preko sela Ladislav (4 km s. od Hercegovca) u pravcu sela Pavlovca (9 km z. od Grubišnog Polja).

Ovi odmetnici na cesti između sela Pavlovca i Vel. Zdenaca (7 km z. od Grubišnog polja), napali su teretni samovoz I. Gorskog zdruga, koji je prevozio strieljivo. — Posadu samovoza poubijali, strieljivo odnieli, a samovoz zapalili.

28. II. na želj. pruzi Zagreb-Kutina 4 km od Ivanić Grada prema Križu oko 50 odmetnika bez borbe razoružali su 20 domobrana V. željez. straž. bojne, koji su osiguravali želj. prugu i 1 most, te ih odveli sobom, a baraku (nastambu) zapalili. — Odmetnicima je palo u ruke 20 voj. pušaka, 1 strojopuška i sve strieljivo.

28. II. u 16.00 sati u selu Gor. Tkalec (10 km j.-z. od Križevaca), naše i savezničke postrojbe sukobile su se sa skupinom oko 160 odmetnika. — Tri njemačka vojnika poginula, dok na strani odmetnika gubitci nisu poznati, jer su odmetnici svoje mrtve odnieli sobom u pravcu sela Repinac (4 km j.-i. od Gor. Tkaleca).

Istog dana u 23.20 sati ova skupina odmetnika došla je u selo Gradac (13 km j.-z. od Križevaca). — U općini i na želj. postaji spise, knjige i namještaj uništili, a novac odnieli.

1. III. ista skupina odmetnika došla je preko sela Fuka, Habljanovac i Ivančani (6-7 km sjeverno i s.-i. do Dubrave) u selo Bolč (12 km z. od Bjelovara), gdje su se zadržali do pred večer.

1. III. oko 17.00 sati preko sela Dragnec (5 km s. od Čazme) prošlo je sa područja oruž. postaje Dubrava oko 600 odmetnika, među kojima i 10 žena. — Zadržali se u selu Bojana (5 km i. od Čazme) gdje su prenoćili. — Naoružani su bili sa puškama, 4 strojnice, oko 20 parabela, a po nekoji i sa samokresom.

1. III. u selu Marčani (7 km z. od Čazme) nalazila se je veća skupina odmetnika. — Iz Marče prešli su u selo Novu i Staru Marču (9-10 km z. od Čazme).

2. III. u 02.00 sati preko Kloštar Ivanića prema selu Lipovac (2 km s.-z od Kloštra Ivanića) prešlo je oko 100 naoružanih odmetnika u obhodnjama od po 10-15 ljudi.

Istog dana oko 01.00 sat kod sela Dejanovca (12 km j.-z. od Čazme) prošla je veća skupina odmetnika u pravcu Ivanić Grada.

2. III. oko 01.00 sat 3 km od želj. postaje Paulovac prema želj. postaji Sirova Katalena na želj. pruzi Bjelovar-Koprivnica oko 100 odmetnika pored pruge prerezali su 14 h.b. stupova. — Po svršenom činu odmetnici su otišli prema selu Sandrovac (14 km i. od Bjelovara).

2. III. u 07.00 sati motorizovani odjel Ustaške vojnice pod zapovjedničtvom bojnika Oreškovića izvršio je napadaj na odmetnike u selu Bojana (5 km i. od Čazme), gdje je bilo oko 600 odmetnika. — Borba je trajala do 09.00 sati, kada su odmetnici pobjegli u šumu »Pijesak« (9 km i. od Čazme). — Na našoj strani gubitaka nema, dok kod odmetnika bilo je dosta mrtvih i ranjenih. — Iz šume »Pijesak« odmetnici su se prebacili u šumu Garjevicu.

2. III. u 23.20 sati oko 50-60 odmetnika napalo je na oruž. postaju Ivanjska (13 km j. od Bjelovara). — Borba je trajala oko tri i pol sata, kada je napad odbijen bez vlastitih gubitaka. — Na strani odmetnika gubitci nisu poznati.

3. III. u 01.00 sat oko 500 odmetnika došlo je u selo Samarica (13 km j.-i. od Čazme) i tražili jelo. — Zadržali su se do 06.00 sati, kada su otišli u selo Šimljanik i Oštri Zid (18 km j.-i. od Čazme), gdje se i sada nalaze.

3. III. u 24.00 sata oko 100 naoružanih odmetnika došlo je u selo Malo Korenovo (5 km j.-i. od Bjelovara), odakle su otišli u selo Kokinac (8 km j.-i. od Bjelovara). — 4. III. oko 05.00 sati otišli su prema Bilo Gori.

3. na 4. III. na želj. pruzi Bjelovar-Kloštar kod sela Vel. Trojstva odmetnici su posjekli 7 b.b. stupova.

4. III. oko 09.00 sati u sei Kašljavac (12 km i. od Bjelovara) došlo je do borbe između naših domobrana i skupine oko 300 odmetnika. — Borba je trajala do 11.00 sati. — Na našoj strani 1 domobran poginuo i 1 teško ranjen. — Na strani odmetnika gubitci nisu poznti. — Odmetnici su se povukli u pravcu sela Sandrovac (14 km i. od Bjelovara).

7. III. u 07.00 sati u selo Vrtlinska (7 km j. od Čazme) došlo je oko 150-200 odmetnika, gdje su se razmjestili po kućama, te jeli i odmarali se cielog dana.

7. na 8. III. u neustanovljeno vrieme oko 50-60 odmetnika došlo je u selo Vel. Trojstvo (8 km s.-i. od Bjelovara). — Iz pošte odnieli 4.160 kuna gotovog novca, poderali Poglavnikovu sliku i razbili brzoglas. — Iz želj. postaje odnieli 700 kuna gotovog novca i demolirali uredovnicu.

Iste noći kod nadstojnika želj. postaje nalazili su se na prenoćištu 2 riznička stražara, koje su odmetnici razoružali, svukli i pustili.

Iz Vel. Trojstva odmetnici su otišli na *željezničku postaju Mišu* linovac (9 km s.-i. od Bjelovara), gdje su razbili *brzoglas.*

7. III. u 03.00 sata u selo Kaniška Iva (5 km j. od *Garešnice) došlo* je oko 100 naoružanih odmetnika. — *Zapalili pučku školu Hrvatski* seljački dom i sve zgrade ribogojstva D. *D. Poljana.*

Po svršenom činu odmetnici su se *povukli u* pravcu šume *Garjevica* (15 km s.-z. od Garešnice).

7. III. između 05.00 i 06.00 sati kroz selo Zdenčac i *Tomašica* (5-6 km s.-i. od Garešnice) prošlo je oko 400 odmetnika sa *područja* kotara Daruvar i otišli u selo Popovac (10 km s.-z. *od Garešnice).*

KRILO PETRINJA «

»... 26. II. u 23.30 sati oko 50 naoružanih *odmetnika došlo je* u selo Vel. Svinjičku (15 km i. od Siska) i od *1* domobrana na dopustu oduzeli vojničku odoru...«

»... 27. II. oko 02.00 sata 60 odmetnika *došlo je u selo* Gušće *(17* km j.-i. od Siska). — Od legionara organizacije *Todt Josipa Kukuruča* oduzeli njemačku odoru, važnije izprave, 10.000 *kuna gotovog* novca i ženine mu zlatnike. — Zatim Kukurića i *obćinskog stražara* Miku Taborca odveli sobom. Kukuriću *je uspjelo pobjeći,* a Taborac je 28. II. pronađen u šumi ubijen...«

»... 28. II. oko 22.00 sata u selu Dubrovčak *Desni* (17 *km s.-z. od* Siska) tri naoružana odmetnika ubili su seoskog starješinu *Babica* Ivana.

28. II. u 22.00 sata oko 40 naoružanih *odmetnika došlo je u selo* Gredu (8 km s.-z. od Siska) i 20 mladića nasilno *odveli sobom u šumu.*

Istodobno tri odmetnika od gornje skupine u *istom selu došli* su u kuću Tetrac Đure gdje je bila zabava, te su u *nastalom metežu* jednog legionara ubili i 1 vodnika ranili, koji su se na zabavi nalazili. — Od dvojice legionara oduzeli su odoru. — Među *odmetnicima* prepoznat je Čaušević Đuro iz sela Nebojana, *kotara Petrinja,* nastanjen u Gredi....«

»... 2. III. oko 03.30 sati 6 odmetnika došlo *je* u selo Pračno (5 km j. od Siska) i iz mlina Josipa Cara odnieli remenja u vr*iednosti* 68.000 kuna ...«

»... 4. III. oko 13.30 sati 5 naoružanih odmetnika *došlo je na* državno dobro »Bukovica« (12 km i. od Siska). — 2 *traktora razbili.* — Odnieli sobom 8 kg benzina, 6 kg tovotne masti, oko 7 kg *ulja i* drugih raznih stvari...«

»... 6. III. oko 22.00 sata nepoznati broj odmetnika *došao je* u *selo* St. Pračno (2 km z. od Siska). — Mahinček Baru i *Curie* Stefana iz samokresa ubili, te od istih idnieli 90.000 kuna *gotovog novca i*

raznih odjevnih stvari u vr. 16.000 kuna, a od seljaka Grujice Blaža odnieli su 60 kg masti...«[1]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 53/1-1, reg. br. 149.

151

1943, ožujak 15.
Zagreb

Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Krapina u kojemu se zahtijeva raskrinkavanje reakcionarnog vodstva HSS u okrugu, odgovara na primljeni izvještaj Okružnoga komiteta te šalje na nj primjedbe

O. K. K.[1]

15.-III-43.

Dragi drugovi,

U zadnje vrijeme osjeća se jače grupiranje pojedinih reakcionarnih klika, a naročito aktivnost reakcionarnog vodstva HSS-a. Sve te reakcionarne klike počinju da sprovode i svoju organizacionu djelatnost, te vrše agitaciju i propagandu putem sastanaka, letaka i brošura. Osnovno što ih rukovodi u toj njihovoj djelatnosti, jeste činjenica da uviđaju skori slom fašizma, te se kao lješinari spremaju da poslije njegovog sloma zauzmu vlast i ponovo zajašu narodu na grbaču.

Za danas najaktivnije je reakcionarno votstvo HSS-a. Ono održava sastanke po svim našim okruzima, kao i ostalim krajevima Hrvatske i u Zagrebu, a izdalo je već i jedan oveći napis »Hrvatska i Hrvati« pod potpisom Veritas[2] u kome se otvoreno ustaje protiv partizana. Do ruku naše Partije došlo je i direktivno pismo votstva HSS-a svojim ljudima u Dalmaciji i drugim krajevima na osnovu koga se najbolje mogu raskrinkati mračni planovi te reakcionarne klike.

U samom Zagrebu osjeća se i aktivnost bivših »Jugoslavena« (Grga Anđelinović) koji su u svojoj propagandi vrlo vješti tj. vješto

[1] Dokumentu nedostaje kraj.
[1] Okružni komitet KPH Krapina.
[2] Vidi AIHRPH, IO HSS i NG, kut. 492.

prilaze ljudima, ali im je uticaj zasada još neznatan. Oni ili Dražinovci koji su inače dosta bliski u svome radu, izdaju neki listić koji se zove »Sloboda i Slavensko bratstvo«, a koji treba oštro suzbiti, ako se kod vas pojavi, jer je dosta lukavo pisan (umnažaju ga na geštetneru). »Jugoslaveni« okupljaju bivše sokole, a pokrenuto je i ponovno organizovanje skauta (ne znamo tačno, ali izgleda da su i tu po srijedi »Jugoslaveni«) i to kao oružanih grupa. To sve znači da reakcionarne klike okupljaju tj. ponovo organizuju izvjesne formacije koje su im za vrijeme Jugoslavije poslužile za ugnjetavanje naroda, nadajući sa da će im sada poslužiti da se lakše dočepaju vlasti.

Specijalno u Zagrebu osjeća se također djelatnost izvjesnih antipartijskih elemenata koji istupaju u ime komunista i naše Partije. Oni izdaju listić »Partizanski vjesnik« i »Budućnost, list komunističke omladine« (umnoženo na šapirografu) u kojima pokušavaju da iskrive liniju naše Partije propagirajući klasnu borbu. Ovo izgleda da su trockistički elementi udruženi sa policijom. Na njihovu inicijativu izgleda da je izdan i provokatorski letak sa potpisom: Okružni komitet Zagreb, u kome se pozivaju radnici u borbu protiv seljaka, jer da su oni krivi radničkoj bijedi. Obaviješteni smo da se u jednom našem okrugu pojavio »Partizanski vijesnik«, pa budite budni da naši neprijatelji, šireći te antipartijske stvari, ne bi unijeli zabunu u naše redove.

Za vas, drugovi, koji većinom radite u čisto hrvatskim krajevima najveću smetnju u političkom djelovanju može predstavljati reakcionarno vodstvo HSS-a. Zato najviše pažnje posvetite raskrinkavanju te reakcionarne klike. U tu svrhu šaljemo vam pismo H. Ćaće[3] o tome na koji način treba raskrinkavati to vodstvo. To pismo, zatim direktivno pismo HSS-a, »Proleter«, »Vijesnici«, brošura »Reakcionarno vodstvo HSS-a«, ako ih dobro prostudirate olakšaće vam mnogo taj zadatak.

Politički dio vašeg izvještaja[4] dobar je, pa tako i u buduće uvijek izvještavajte, samo kada govorite o političkom uticaju naše Partije onda ga mi ne možemo mjeriti prema onome kako vi izvještavate prilično maglovito »naša Partija ima uticaja«. Vaš politički uticaj t.j. uticaj naše Partije u tome okrugu mi možemo ocjeniti konkretnim rezultatima tj. brojem mobiliziranih u partizane, brojem učesnika u akcijama vaših udarnih grupa, veličinom i popularnošću NOF-a itd. O djelatnosti neprijateljskih političkih grupa pišite nam uvijek šta ste vi konkretno poduzeli da bi je suzbili.

[3] Centralni komitet KP Hrvatske.

Kao što već vidite iz gornjega vaš izvještaj od.....[5] smo primili. Ma taj izvještaj daćemo vam, drugovi, nekoliko naših primjedaba. Pored gornjih primjedaba o političkom dijelu izvještaja napominjemo da je baza vaših NOO prilično uska što se vidi iz izvještaja gdje vi kažete: »Ljudi koji su organizirani u NOO-ima su naši simpatizeri i da uglavnom nisu prišli narodno-oslobodilačkoj borbi s raznim političkim mišljenjima«. Ako hoćemo da bazu narodno-oslobodilačke fronte proširimo onda baš u NOO-ima moraju biti ljudi raznih političkih uvjerenja, ali svi pristalice narodno-oslobodilačke borbe, a naročito svi pošteni HSS-ovci koje našim upornim radom treba ubijediti kako je politika njihovog vodstva izdajnička. Treba se sa potrebnim razumijevanjem odnositi prema seljačkoj ideologiji braće Radića i ubjediti HSS-ovce da današnje vodstvo HSS-a izdaje tu ideologiju. Na jednom mjestu vi kažete kako narod u tome kraju neće da čuje o četnicima. Eto baš na toj činjenici treba raskrinkavati reakcionarno vodstvo HSS-a i jasno je da će vam mržnja toga naroda prema četnicima pomoći da raskrinkate mračne tipove iz vodstva HSS-a, koji povezujući se sa četničkom vladom u Londonu hoće da zajaše na grbaču svome sopstvenom narodu.

Izvještavate nas da je veliko nezadovoljstvo naroda sa rekvizicijom, ali da se ipak daje ustašama. Samo nam ne kažete šta ste vi učinili da organizujete otpor prema prisilnom oduzimanju. Zbog toga nam se čini da niste dovoljno iskoristili mogućnost zaoštravanja sukoba između naroda i ustaša baš na tim ekonomskim pitanjima koja najneposrednije i najosjetljivije pogađaju narod u Zagorju.

Što se tiče formalne strane izvještaja moglo bi vam se, drugovi, dosta primjetiti. Prije svega izvještaj je iscjepkan i ne sačinjava jednu cjelinu. Organizacioni izvještaj[6] nema potrebe odvajati. Drug koji je pisao organizacioni dio izvještaja morao bi se potruditi da savlada pravopis uz pomoć ostalih drugova koji su to ranije možda savladati.

U obračunu za 1942. godinu poslali ste nam jednu kunu manje, a u obračunu za siječanj 1943. — 300 kuna više. Zato vam te tri stotine kuna vraćamo. Svakako vi imate kopiju obračuna, pa je pregledajte i uvjerit ćete se da ste krivo sabrali, pa zato poslali više.

Kada nam šaljete neka dokumenta koja možemo koristiti onda uvijek pošaljite i jedan ispunjen original primjerak sa pečatom i potpisom, jer ćemo tako poslana dokumenta brže i lakše koristiti.

[5] U tekstu nedostaje datum, odnosi se na izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina od 7. ožujka 1943, vidi: Dok. br. 126.

[6] Isto.

Ovdje mislimo na formulare »Domovnice« i »Domobranskog iskaznog lista« koje ste nam poslali sa izvještajem.

Ne pišete nam ništa kakav je program partijskog kursa koga ste obrazovali. Treba da se držite onoga plana koji je o kursevima izložen u »Borbi« (ukoliko ste dobili taj broj), a mi ćemo vam idućom poštom poslati program kursa kakav se sprovodi ovdie. Napominjemo da su osnovni materijali za svaki p. (artijski) kurs: Istorija S. K.

P. (b), »Osnovi lenjinizma« i partijski materijali.

Pišite nam opširnije kako je došlo do provale na kanalu za prebacivanje partizana, jer nam je ta stvar sasvim nejasna. Nije nikako potrebno da trojica članova OK sprovode partizane. Ćudi nas da ste došli do takvoga zaključka. Vi bi stvar trebali organizovati tako da nijedan od vas ne mora ići nego da ih preko sigurnih naših punktova prate dobri kuriri, ali kad je već stvar takva da ste izgubili vezu onda je sasvim dovoljno da ide jedan član OK. Zapamtite, drugovi, da ste vi organizatori i politički rukovodioci na tome okrugu, te ne smijete nikada padati u sitničarenje i na taj način se pretvarati u nekakva trčkarala.

U idućem pismu izložite nam detaljnije kakav je vaš plan za formiranje OK SKOJ-a, koje ljude mislite uzeti u obzir. Odgovorni drugovi iz SKOJ-a mišljenja su da se tamo još za sada ne može pristupiti formiranju OK SKOJ-a radi toga što se rad ni malo nije razgranao, te se tako ni SKOJ-evski aktivisti nisu mogli vidjeti na radu, a tek kad pokažu izvjesne pozitivne rezultate u radu, trebalo bi ih uzeti u kombinaciju za članove OK SKOJ-a. Po takvim pitanjima vi svakako možete i trebate sarađivati i dogovarati se sa odgovornim drugovima iz SKOJ-evskih rukovodstava i to najbolje preko druga koji je tamo odgovoran za rad SKOJ-a[7] i koji ima vezu sa svojim višim SKOJ-evskim rukovodstvom[8].

Za drugove čija ste nam saslušanja poslali vi pišete: »Oni su ispitani po komisiji i OK je donio slijedeću odluku. Mi smo isključili « itd. Iz tog vašeg navoda vidi se da su vam neke stvari nejasne. Stvar sa partijskim komisijama svoji ovako: viši part, forum imenuje komisiju za saslušanje drugova po izvjesnim krivicama. Ta komisija poslije saslušanja drugova daje predlog višem forumu, koji ju je imenovao o kazni saslušanim drugovima, ako stekne uvjerenje da su pogriješili ili pak ako stekne uvjerenje da nema greške onda ne predlaže nikakvu kaznu. Na osnovu prijedloga komisije viši forum donosi odluku o kazni. On može potvrditi prijedlog komisije, a može izreći oštriju ili blažu kaznu. Prema tome je nepravilno da ko-

[7] Josip Kolar

[8] Povjerenstvo PK SKOJ-a u Zagrebu.

misija saslušava, a vaš OK donosi odluku, nego je pravilno da komisija sasluša, da prijedlog i u ovom slučaju uputi ga nama, jer obzirom na to da su drugovi bivši članovi OK, odluku o njihovim kaznama treba da donesu drugovi ovdje.

Za druga Miku[9] slažemo se sa prijedlogom komisije, za druga Hercega[10] također, samo sa napomenom da bi ukoliko je sposoban mogao ući u kakvo vojničko rukovodstvo. Za druga Tonča" nam je prilično nejasno na osnovu čega komisija predlaže isključenje. Mišljenja smo ako drug Tonč hoće da radi, ako se dobro drži prema kritici da ga ne bi trebalo isključiti nego kazniti strogim ukorom, no ako se on povukao, te ne radi ili sabotira, onda ga treba isključiti. O tome nam pišite. Svima drugovima komisija treba da saopšti kaznu sa napomenom da od njihovog odnosa prema učinjenoj greški zavisi i odnos Partije prema njima. Kaznu treba saopštiti svima članovima Partije bez spominjanja imena, ali treba navesti zašto su pomenuti drugovi kažnjeni i to zato da bi na taj način vaspitno djelovali na ostale članove Partije.

Drugove koji su mobilisani za partizane, ako nemate veze sa Kalničkim odredom, šaljite preko O. K. Z. za Žumberak, ali se prethodno morate sa njima po tome pitanju dogovoriti, jer imate vezu sa njima. Ispitajte takođe mogućnost vaše bliže veze sa Zumberkom preko gornjeg dijela Save, pa nam o tome pišite, a koliko je nama poznato tim putem je jednom jedan vod nosio neku poštu od Kalnika za Žumberak, pa bi se možda i stalan kanal mogao uspostaviti što bi i nama koristilo.

Cim saznate što pouzdanije o Kaln. odredu javite, a nemojte mnogo vjerovati onome partizanu koji je iz borbe pobjegao, jer on stvari posmatra sa svoga dezerterskog stanovišta.

Sa OKZ[12] ne trebamo vezu, ali javite drugovima iz OK Var.[13] da nam preko vas pošalju izvještaj, a mi ćemo im jednim drugim a ne dosadašnjim kanalom pisati. Posumnjali smo da je onaj čovjek koji je sa nama tražio vezu zaista sekretar[14] O. K. Var., jer se njegov rukopis ne slaže sa onim iz prijašnjih izvještaja, pa neka sekretar napiše izvještaj svojom rukom. Ako koji od vas pozna lično sekretara OK Var. neka nam opiše kako on izgleda.

Zašto ste nam slali čitavu šifru, kad smo naglasili da znamo šifru i da trebamo samo ključ, još smo vam zato baš i dali novi ključ

[9] Ivan Jadan Mika; o tome vidi: Zapisnik u AIHRPH, KP-81/2964.
[10] August Herceg Brko; o tome vidi: Zapisnik u AIHRPH, KP-81/2963.
" Antun Jakuš Tonč; o tome vidi: Zapisnik u AIHRPH, KP-81/2966.
[12] Okružni komitet KPH Zagreb.
[15] Okružni komitet KPH Varaždin.
[14] Stjepan Ivić Mali

»Žumberački« da na njega javite ugovoreni ključ. Vi ste to shvatili, pa ste na jednoj cedulji i napisali, a ipak ste nepotrebno slali čitavu šifru, a da je izvještaj pao pala bi i šifra.

Jedno mjesto iz izvještaja nam je sasvim nejasno. Pišete: »Imena drugova vam ne pišemo zato jer njih još dosada niste dobili.« Ne znamo šta time mislite.

Drug Braco[15] treba da pošalje javku za nekoga gospodina I koju je 11./XI dao sekretaru OR Zagreb. S tim drugom sekretarom Bracu je upoznao drug Konspirator[16] i Slavko,[17] ali je javka već zaboravljena i sada treba ponovo da se pošalje i to nama i šifrirano. Stvar je hitna.

Drugovi, ne zaboravljajte metati datum na pisma i izvještaje, a također nemojte da vam se izvještaji sastoje od mnogih papirića nego da budu jedinstveni.

Odsada ćemo naš II zvati Hrvatski Ćaća i to važi samo za naš i vaš međusobni saobraćaj.

Šaljemo vam najnoviji broj »Proletera« koga treba umnožiti i temeljito proraditi najprije vi, a onda sve ostale Part, organizacije uz vašu pomoć. Trebate konkretno prodiskutovati šta treba učiniti da se direktive iz »Proletera« sprovedu u život, a onda što temeljitije mobilisati sve naše snage da se one provedu u život na vašem okrugu. Taj broj nije originalan, nažalost imamo svega jedan primjerak, pa smo vam poslali umnoženi primjerak kojim ćete se moći poslužiti, iako je tehnički prilično slabo izrađen.

Šaljemo vam još u prilogu:

1) Jedan primjerak »Iz pitanja lenjinizma«
2) Pismo H. [rvatskog] Ćaće
3) Direktivno pismo HSS-a
4) 1 primjerak brošurice »8. mart« koja će vam poslužiti za proslavu 8. marta kao dana žena, iako dolazi sa zakašnjenjem.

Drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

15/III-1943. **Pele[18] v. r.**

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-81/2971.

[15] Stjepan Iveković
[16] Dragutin Saili
[17] Ivo Marinković
[18] Lepa Perović

=i00

152

1943, ožujak 17.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KPH o situaciji na terenu Okružnog komiteta, o aktivnosti HSS, o planiranim akcijama u Pokuplju te o drugim pitanjima

OKRUŽNI KOMITET POKUPLJE
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
17. III. 1943.

DRUGARSKOM
CENTRALNOM KOMITETU KPH.

Dragi drugovi.

Od prošlog našeg izvještaja do danas u cijelom našem okrugu počelo je osjetnije kretanje Mač[e]kovaca'. Naročito su aktivni u pogledu slanja omladine u domobranstvo. U Samoborskom kotaru izlaze pred narod s parolom o uspostavi Austro-Ugarske sa Habsburgovcima na čelu. To proturaju njihovi funkcioneri iz toga kotara na čelu sa Lenardom[2]. U koga nemaju podpuno povjerenje sa njim ne razgovaraju. Po svemu, kako nam izgleda, njihov centar iz kojega idu krakovi van granica našega okruga nalazi se negdje u Pisarovinskom kotaru, odakle idu kuriri na sve strane i izgleda nam, da je sa naše strane učinjena jedna kolosalna usluga Urbaniu[3], dozvoljavajući mu ranije da tu mrežu rasplete. Što se njega tiče doznajemo, da se nalazi u Karlovcu. Tu je na slobodi i prema pismima koja šalje van, a koja idu kroz ruke nekih naših drugova da on i nezna, javlja se nekim svojim kortešima da će uskoro opet van. Kako izgleda, uspjet ćemo kada izađe da ga dopratimo do vas. U koliko nebude htio, bićemo prisiljeni likvidirati ga. Njegove veze sada kontroliramo. Izgleda nam, da oni iz Pisarovine imaju vezu sa Zagrebom i to preko Stupnika i Velike Gorice. U tragu smo za jednim krakom koji ide iz Jaske za oslobođeni teritorij Vivodine i Krašića. U ovim dvjema općinama krenulo je na bolje sa aktiviranjem naroda. Do jučer se tamo na naše sastanke odazivalo po par ljudi, danas se na-

[1] Odnosi se na mačekovce, pristalice reakcionarnog dijela vodstva HSS s drom Vladkom Mačekom na čelu.

[2] Fabijan Lenard

[3] Stjepan Urbani

rod odaziva u stotinama na zborove i ponešto je pristupačniji organiziranju. Ova prekretnica u narodnom raspoloženju kosnula je ustaše iz ovoga kraja, te se oni oružani noću prebacuju u sela i teroriziraju pučanstvo. U par navrata su pucali na odbornike i jednog ranili. Kako mi nijesmo još za sada u stanju da dademo narodu ovoga kraja neku pomoć u namirnicama i modroj galici za lozu, iskoristili su nam to Mač[e]kovci i sporazumno sa ustaškim vlastima iz Jaske /sastavljene od ranijih HSS-ovaca/ jedan od njih nabavio je neke namirnice i rasprodao među narod. Na taj način nastoje da sebi ponovno podignu ugled. Da nam se ovakovo nešto nebi ponavljalo, zabranili smo svako kretanje bez znanja vojnih vlasti, od toga narod neće imati štete a ovi razbojnici neće moći lako stvarati karijere.

Na oslobođenom Žumberku pokušali su nam dva puta podmetnuti neke postupke na osnovu kojih bi napravili razdor između samog naroda i između naroda i vojske s druge strane. U općini Radatović N. O. O. je zaključio da se ima sva zemlja obraditi. U koliko netko nemože da obradi svu zemlju, neka se sa drugim sporazumije da mu je on obradi uz dogovorene uvjete, koje će oni sami sporazumno bez ičijeg mješanja odrediti. Stari pretstavnici općine i sekretar sadašnje N. O. O-a — svi bivši jugoslaveni i sadanje prikrivene pristalice Dražine[4] — preko nekih brbljivih odbornika prenijeli su stvar tako, kao da će se zemlja dijeliti. Stvar smo odmah ispravili i sa te strane se sada ne bojimo. Drugi slučaj je sa imanjem Križevačke nadbiskupije. Naša je vojska tamo rekvirirala nešto blaga. Popovi govoreći da oni nisu u stanju bez blaga obraditi zemlju daju je seljacima u napolicu. Seljaci traže nam zaštitu od takvog izrabljivanja. Drugi dolaze i traže da im se dade zemlja nekih posjednika koji su odselili u Zagreb, ne radi našeg dolaska nego radi toga, što su im Talijani popalili jedan dio njihovih stanja. Ti ljudi nijesu narodni neprijatelji. Izgleda da ih na ovo podstrekavaju HSS-ovci, koji bi htjeli da nam na vrat nature podjelu zemlje, a oni bi onda razglasili kako mi dijelimo svu zemlju. To se događa kod Krašića. Mi smo stali na stanovište, da je stvar pogodbe, stvar seljaka i popova, a mi ipak nećemo dozvoliti da se ovako seljaštvo izrabljuje. Oni nam isto tako proturaju alarmantne vijesti o neprijateljskim ofanzivama na nas i slično.

U cijelom okrugu nastojimo da ih na njim vlastitim djelima raskinkavamo. Još uvijek nijesmo uspjeli da naše komitete i partijce oživimo na ovome poslu u tolikoj mjeri, da bi oni u svakoj prilici znali se uspješno snaći. Tu i tamo dobijemo po koji izvještaj o radu

[4] Draža Mihailović

ovih štetočina ali je to sve prilično mršavo. Ovih dana smo izdali jedan letak za Samobor, u kojem smo se oborili na njih i na njihovu prljavu rabotu. U »Rodoljubu« smo im dali dosta prostora. Ovakovo raskrinkavanje neće biti potpunoma uspješno, u koliko nebude narod mogao češće vidjeti u svojim selima našu vojsku, koja je za njega jedino snaga. Izgleda nema da će XIII-ta brigada moći čuvati bolnicu i oslobođeni teritorij i vršiti neke akcije dolje i to u ovim momentima kada se izgleda sprema neki ispad ili ofenziva na Žumberak. Svakako da će to vezati naše snage ovdje. Uopće za slučaj neke jače neprijateljske akcije bolnica će biti najteži problem koji će absorbirati mnogo naših snaga. Ne znamo dali će se moći braniti i teritorij i bolnicu sa ovim snagama, a niti govora nemože biti o nekom spuštanju u Pokuplje. Radi toga smo mišljenja ako se ima snaga na Kordunu, prebaciti ih na nekoliko dana u Pokuplje da tamo pročiste neke manje ustaške posade na granici Pisarovine i Velike Gorice. Time bismo kod naroda u tom kraju manifestirali našu snagu, očistili taj teren od ustaša, olakšali tamo rad i ponovno uspostavili kanale koji idu tim putem. Neprijatelj zna od kolike je važnosti za nas ovaj teren ne samo radi našeg kanala, nego i politički, pa je postavio tu neke posade sastavljene od ustaša-koljača, koji krstare po okolici i teroriziraju narod. Sa vodom partizana kojega imamo na tom sektoru nemožemo ništa ozbiljnijeg poduzeti. Mislimo da bi ovako kombinovanim radom postigli mnogo više u raskrinkavanju Mačkovaca, dizanja ustanka u ovim.krajevima i učvršćivanju utjecaja naše Partije.

Mi sa svoje strane se nadamo da ćemo od ovih udarnih grupa njihovim aktiviranjem stvoriti partizanske jedinice za operacije po našem okrugu. Ujedno ćemo od sada pojačavati i »Kljuku«[5] sa novo mobiliziranim ljudima iz našeg okruga. To nam je za sada moguće jer se brigada[6] polako popunjava sa zagrebčanima koji dolaze preko naših kanala. Ako ne bude češćih krstarenja naših jedinica po ovome terenu i ako nama ne bude uspjelo tamo stvoriti jaču partizansku jedinicu (što ne mislimo da ćemo uspjeti u kratkom roku), onda će mnogo teže ići sa raskrinkavanjem HSS-ovaca i mobilizacijom.

U Žumberku smo u općini Radatović primili u Partiju 5 drugova, u općini Sošice 1, dok u Radatoviću imademo još 10 kandidata od kojih ćemo ovih dana neke primiti, u Vivodini imademo kandidatsku grupu od 4 člana, u općini Sošice od 4. U formiranju su kandidatske grupe u općini Krašić i Kalje.

[5] Odnosi se na četu koja djeluje u Pokuplju, s bazom u šumi Kljuka po kojoj je dobila naziv.

[6] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«.

Pored općinskih NOO-a za Sošice i Radatović formiran je i općinski NOO za Kalje i inicijativni odbor za formiranje Narodno-oslobodilačke vlasti u općini Vivodina. Ovih dana pristupićemo formiranju kotarskog NOO-a i kotarskog odbora AFŽ.

SKOJ-evske aktive imamo po svim općinama a njihova rukovodstva za općine Radatović i Sošice. Prije 20 dana formirali smo kotarsko rukovodstvo SKOJ-a.

AFŽ odbori formirani su po svim selima općine Radatović i Sošice, a djelomično u općini Kalje, dok općinski AFŽ imamo za Sošice i Kalje. U formiranju su odbori u Krašiću, a u Vivodini probijamo tek led.

Osnovna slabost svih masovnih organizacija nam je u tome što im nije dat puni sadržaj rada, te su nam do sada sa malim izuzetkom, sve osim NOO-a visile u zraku. Odbornicima nije bilo dovoljno posvećeno pažnje, pa su se radi toga gubili u sitnicama, te tako nijesu mogli do sada poprimiti pravi karakter masovnih narodnih organizacija. To je bilo i uslijed naše nedovoljne kontrole nad K. K. Žumberak kojeg smo pretrpavali sa direktivama, a nijesmo dovoljno kontrolirali njihovo provođenje. Stvar sada ispravljamo, jer i nas ima sada dovoljno da im možemo pružiti punu pomoć.

Kako smo ranije izvijestili provedena je prisilna mobilizacija u jednom dijelu općine Sošice, ali nam nije uspjelo, jer velik dio obveznika je pobjegao u domobrane ili na rad van oslobođenog teritorija. Onima koji su pobjegli rekviriran je njihov dio imovine. Ta je općina i pored najviše uloženog našeg truda i rada u njoj, najgora u Žumberku. Narodnih neprijatelja ima priličan broj pa uslijed toga nismo do sada vršili nikakove rekvizicije. Danas nakon 5 mjesečnog rada, nemožemo dozvoliti da nam bježe i prijavljuju se domobranima, pa smo radi toga i prišli rekviziciji. Izuzev Radatovića gdje je bio masovan dobrovoljan odaziv u partizane, u drugim općinama nažalost ide slabo sa mobilizacijom. Ovih dana će se javiti njih nekoliko iz Vivodine i Kalja.

U Samoborskom kotaru primljena su još dva nova druga u Partiju i formirano K. R.[7] SKOJ-a, inače brojno stanje članstva je nepromjenjeno. Komitet je sada dopunjen sa drugaricom Vipotnik[8], koju smo primili od O. K. Karlovac poslanu prema vašem naređenju. Formiran je Kotarski NOO. Mobilizirali smo ponovno 15 drugova i drugarica. Po pitanju raskrinkavanja Mačkovaca, mobilizacije, veza i akcija, ovaj kotar nam je najaktivniji. Za Stupničku akciju povukli su prema naknadno dobivenim obavještenjima 40 drugova

[7] Kotarsko rukovodstvo.
[8] Anka Vipotnik

u civilu. Prilozima za vojsku i Partiju prednjače svim kotarevima našeg okruga. Nedostatci su im što se tu i tamo zalijetaju u klasificiranju seljaka na kulake i sirotinju, a raskrinkavajući HSS-ovce zaborave na okupatore. Po masovnim organizacijama još nijesu iskoristili sve mogućnosti koje im se pružaju. Osobito se to osjeća kod AFZ-a pa smo im zato i poslali drugaricu Vipotnik. Još se nisu osamostalili, pa ćemo radi toga slati redovito na njihove sjednice po nekog od nas.

U vezi sa provalom iz Zagreba stradao nam je kotar Velika Gorica. Jernej[9] koji je u Zagrebu likvidiran kao špijun, poslao nam je preko kanala nekog agenta, koji je sve punktove na njemu provalio. Iza toga naš član Duka[10] bio je opkoljen u jednoj klijeti od ustaša. Uspio je jedva izvući glavu, ali mu je tamo ostao materijal adresiran na K. K. Velika Gorica. Tragajući za K. K-om ustaše su pohapsili niz ljudi, uglavnom najviše naših ranijih odpadnika, koje su strašno mučili i neke poubijali. Tom prilikom pao je i jedan član Partije, bivši student, koji je provalio sve što je znao. Tako su nam pala dva člana Partije i gotovo svi NOO-i sa ovu stranu pruge. Nešto uslijed pada, a nešto uslijed bježanja nemožemo znati, koliki su nam stvarno tamo gubici. Tako su ustaše doznale za naš kanal i postavili posade u tom kraju, koje stalno krstare. K. K. kojeg smo od ranije naslijedili nije zadovoljio svojim radom pa smo izvršili izmjenu njegovog članstva. Od starih je ostao jedan dok smo uzeli još novu četvoricu. Radi učvršćenja,komiteta tamo su otišli drug Bendo" i drug Mika,[12] koji će se naknadno vratiti u Pisarovinu i Samobor.

Prema našem utjecaju ovaj je kotar podijeljen na dio s ovu stranu pruge i na dio s onu stranu pruge. S ovu stranu, narod je borbeniji i pristupačniji organiziranju, dok je s onu stranu teže. To su redovito bogatiji seljaci koji su se za ovo vrijeme još više obogatili švercujući u Zagreb. Ipak i pored toga tamo se prodire, samo nešto sporije.

Masovne organizacije u tom kotaru vise u zraku. Teško se aktiviraju. Mobilizacija je veoma slaba, jer je jedan velik dio omladine već od ranije otišao u domobrane. Danas ih se otuda izvlači u manjem broju i šalje u partizane, ali ne želi da se bori. Kada bismo mogli tamo poslati bar za jedno kratko vrijeme jednu našu jedinicu da malo počne ganjati ustaše, onda bi se stvar pokrenula s ove toč-

[9] Ivan Jordan
[10] Duka Vasić
" Stjepan Koren
[12] Mika Spiljak

ke, jer bi se htjeli ili nehtjeli seljaci morali pomaknuti. To bi bilo p_o našem mišljenju najbolje sredstvo za aktiviranje.

Pisarovina nam je po broju članova najjači kotar (29) a po utjecaju gotovo najslabiji. Bili su se navikli na rad pod okriljem naše vojske, a kada je ona otišla i neprijatelj došao, onda su izgubili glave. Ni sam narod nisu na to pripremili, pa danas podliježe ustaško--mačekovoj propagandi. Ustaše naime u Kupčini za vrijeme svog zadržavanja tamo održali su zbor, na kojemu je jedan njihov oficir govorio narodu da ne ide ni u domobrane ni u partizane, nego da ostane raditi kod svoje kuće. Reakcija od strane ćelije u Kupčini i NOO-a nije se nimalo osjetila nakon ovog zbora. Drugi drugovi sa strane do sada se tamo nisu mogli zadržavati jer komitet nije stvorio već od ranije za to mogućnosti. Sada u tom kotaru čistimo partijsku organizaciju. Tamo će još otići drug Stipe,[13] da pomaže našem članu drugu Naceku[14] oko sređivanja i čišćenja organizacije.

U Jasku smo dali druga Valečića,[15] kojeg ste nam vi poslali. Trebao je učvrstiti postojeće ćelije i pojačati rad masovnih organizacija. Po svemu sudeći on to neće uspjeti, jer je suviše mrtav i neodlučan za ovakav posao. Ćelije za sada rade samo po vezama oko prebacivanja ljudi do nas. Rad na raskrinkavanju mač[e]kovaca nije dovoljan. Mobilizaciju vrše u manjim razmjerima, jer još uvijek nisu iskoristili sve mogućnosti koje im se tu pružaju.

Komanda područja polako se popravlja. Od partizana koji su ispali iz brigade formiran je terenski bataljon (68 ljudi). Politički odsjek šepa, jer mu fali osoblja da [bi se] mogao koliko toliko srediti. Ekonomski otsjek će biti teže sređivati jer nema na raspolaganju hrane. Dali smo mogućnost trgovcima da vrše nabavke nekih namirnica, a da zato izvoze vino. Sa NOO-ima se sporazumjelo da se otvore sajmovi kao ranije, da bi se tako bar u nekoliko riješio problem nestašice nekih artikala. Za ovaj otsjek je životno pitanje dobava hrane iz okupiranih krajeva naših okruga, pa ćemo i radi toga morati poslati ovaj bataljon dolje, u koliko on bude sa svojim snagama mogao tu nešto napraviti. Obavještajni i sudski otsjek su za sada najbolji i to u glavnom radi toga, što imaju punu pomoć svih članova Partije pri kotarskom komitetu.

Bolnicu smo za sada opskrbili sa svim potrepštinama kako sanitetskim, tako i prehranbenim. Ćelija je tamo oživila sav bolnički aparat i skupa sa ranjenicima pokrenula svoj list. Jedan dio sanite-

[13] Stipe Ugarković
[14] Ignac Pipić
[15] Alojz Valečić

ta poslan je na oslobođeni teritorij, dok se manje količine šalju redovito kuririma. Kako su se u bolnici pojavila dva-tri slučaja pjegavca, poduzete su preventivne mjere kod vojske i pučanstva. Uz pomoć NOO-a pravi se nova bolnica, koja će moći prihvatiti sve ranjenike.

Kurs sa četrnaest partijaca smo održali. Od toga su bila 3 iz Pisarovine, 3 iz Samobora, 2 iz Jaske, 1 iz Velike Gorice i 5 iz Žumberka. Materijal je sav temeljito prorađen, pa smo mišljenja da će nam to mnogo pomoći i da ćemo preko kursista u nekoliko oživiti još bolje rad u njihovim kotarevima. Izbor kursista nije najbolje izvršen od strane K. K.-a, pa ćemo kod slijedećeg mi sami odabirati kandidate za njega. Trajao je trinajst dana. Ako nebude nekih vanrednih događaja novi ćemo početi kroz mjesec dana.

Pri našem komitetu odredili smo druga Ivicu[16] za Agit-prop, s time da si on nađe za ispomoć još dva dobra druga. Tako se nadamo da ćemo na tom polju polučiti nešto više uspjeha. »Rodoljub« smo ovaj put izdali u 620 primjeraka. Sadržajno i tehnički je po našem mišljenju puno bolji od prošlog. Zadnjeg mjeseca izdali smo 3 letka, od toga 2 za Samobor i 1 za cijeli okrug povodom opće mobilizacije. Priloženo vam ih dostavljamo skupa sa jednim letkom kojeg su mač[e]kovci i ustaše proturali po oslobođenom teritoriju Vivodine.[17] U Zumberku gotovo svakodnevno se održavaju manji zborovi po svim selima i općinama, dok se svake nedjelje održava po jedan veliki zbor u svakoj općini.

Od kotarskih komiteta smo tražili da nam redovito svakih 15 dana šalju izvještaje sa točnim podacima o kretanju mač[e]kovih pristalica. Mislimo da na osnovu toga izdajemo redovito letke u kojima ćemo ih raskrinkavati.

O radu po ovome sektoru podnosimo nešto izcrpniji izvještaj vašem Agitpropu.

Iz »Dnevnih Vijesti« vidimo da se tamo kuburi sa prehranom. Pitanje prehrane je i kod nas već sada teško, ali ako mi sa svoje strane ne bismo bili u stanju preuzeti sakupljenu hranu u Veliko Goričkom kotaru, mogli bismo je eventualno prebaciti na oslobođeni teritorij Korduna, za potrebe naše vojske. Drugovima u Zagrebu smo pisali da im možemo staviti na raspolaganje nešto hrane za njihove potrebe, kao i za pomoć porodicama naših poginulih drugova i onih koji su u zatvoru ili u partizanima. Od njih još nemamo odgovora.

[16] Ivica Lopaić
[17] Navedeni prilozi nedostaju.

Kako smo vam već javili drug Stipe je došao do nas i mi ćemo se sa svoje strane držati strogo uputa koje ste nam dali u pogledu suradnje sa njime. Mislimo da će nam biti od velike koristi. Sa naše strane neće biti nikakovih nekorektnosti. Sada momentalno obilazi masovne organizacije na terenu Zumberka i istovremeno upućuje drugove sa kojima se nalazi na terenu kako teba raditi.

Kako nam izgleda bitka sa HSS-om tek sada počinje pa je potrebno da i vi sa svoje strane malo više posvetite pažnje našem radu i da se češće osvrnete sa svojim uputama i savjetima. Situacija postaje ovdje nešto zamršenija.

Sa drugom Fišerom[18] smo se razgovarali o prilikama u našem okrugu i on nam je sa svoje strane obećao pomoć u koliko on i dalje bude ostao u ovom kraju.

Drugarski pozdrav
Smrt fašizmu - sloboda narodu!

P. S. Veze sa Zgbom sa naše strane su dobre —

Miško[19] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/69

153

1943, ožujak 17.

Zajednički proglas Inicijativnoga odbora ZAVNOH-a i vijećnika AVNOJ-a iz Hrvatske hrvatskome i srpskome narodu u kojemu iznose zadatke Inicijativnoga odbora te pozivaju* sve *rodoljube u redove JNOF i NOV, u borbu za konačno oslobođenje zemlje

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

HRVATSKOM I SRPSKOM NARODU!

Braćo i sestre! Drugovi i drugarice!

Sjajni su nam uspjesi naše junačke Narodno-oslobodilačke Vojske Jugoslavije, pod komandom Vrhovnog Štaba i druga Tita, omogućili koncem prošle godine stvaranje najvišeg političkog predstavništva naroda Jugoslavije —**.Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ).**

[18] Ivo Lola Ribar
[19] Lutvo Ahmetović

Stojeći dosljedno na stanovištu najširih demokratskih sloboda i pune nacionalne ravnopravnosti vijećnici AVNOJ-a — pristupili su radovima na **osnivanju narodnog predstavništva Hrvatske — Zemaljskog Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hrvatske** (ZAVNOH).

Nedavna tako zvana generalna ofenziva ujedinjenih neprijatelja narodno-oslobodilačke borbe: Nijemaca, Talijana, Pavelićevih ustaša i četnika Draže Mihailovića na naš oslobođeni teritorij, odgodila je na stanovito vrijeme osnivanje ZAVNOH-a. Međutim sve jači razmah narodno-oslobodilačke borbe u Hrvatskoj i nužnost rješavanja mnogih po život naroda važnih pitanja, koja su se postavila pred nas, **nametnuli su potrebu osnivanja privremenog narodnog predstavništva i rukovodećeg organa, koji će obavljati sve te poslove dok se ne osnuje** ZAVNOH. U tu svrhu vijećnici AVNOJ-a iz Hrvatske formirali [su] **Inicijativni Odbor ZAVNOH-a.**

Zadaci Inicijatnog Odbora jesu:

1. da u što kraće vrijeme obavi sve radove za konstituiranje ZAVNOH-a;

2. da još čvršće poveže oslobođene i neoslobođene krajeve Hrvatske i mobilizira sve narodne snage — bez obzira na vjerske, nacionalne i stranačke razlike — **u borbu za konačno istjerivanje njemačkih i talijanskih fašističkih okupatora iz Hrvatske, za uništenje njihovih domaćih plaćenika Pavelićevih ustaša i četnika Draže Mihailovića;**

3. da pojača borbu protiv onih podmuklih nastojanja agenata izdajničke jugoslavenke »vlade« u Londonu i izdajničkog vodstva HSS-a, koji — u interesu uspostave stare protunarodne, reakcionarne vladavine i vladavine nacionalnog ugnjetavanja — nastoje kočiti razvitak narodno-oslobodilačke borbe i razbijati jedinstvo naših naroda;

4. da preuzme rukovođenje svim poslovima narodne vlasti u Hrvatskoj.

Hrvatski i srpski narode;

Inicijativni Odbor ZAVNOH-a preuzeo je odmah u svoje ruke rješavanje svih tih zadataka kao i ostale poslove naše narodno-oslobodilačke borbe u pitanjima političkog, gospodarskog, socijalnog, kulturnog i zdravstvenog života naših naroda, u prvom redu pitanje organiziranja pomoći našoj junačkoj Narodno-oslobodilačkoj Vojsci.

U ovim poslovima stoje pred Inicijativnim Odborom velike zadaće:

— **širiti plamen narodno-oslobodilačke borbe na sve krajeve Hrvatske,**

— osigurati ishranu naše junačke Narodno-oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda,

— opskrbiti i pomoći hiljadama izbjeglica, kojima su fašističke zvijeri uz pomoć zločinačkih ustaša i krvoločnih četnika uništili svu imovinu,

— zbrinjavati porodice i nejaku djecu poginulih boraca,

— podizati bolnice, ambulante, škole i kulturne domove koje su fašistički barbari u svom nemoćnom bijesu spalili,

— pomoći opljačkanim i osiromašenim seljacima,

— obnoviti privredni život naše pozadine.

Sva ova i druga pitanja moći će Inicijativni Odbor s uspjehom riješiti samo onda, ako svi iskreni rodoljubi, ako svi NOO-i, ako sve masovne antifašističke organizacije: Ujedinjeni Savez Antifašističke Omladine Jugoslavije (USAOJ), Antifašistička Fronta Žena (A. F. Z.) i druge pomognu njegova nastojanja; ako NOO-i, i seoski i općinski i kotarski i okružni, budu savjesno ispunjavali sve upute i naređenja od najsitnijih do najkrupnijih; ako sve narodne organizacije sprovedu masovnu mobilizaciju naroda, žena i omladine za ispunjavanje postavljenih zadataka.

Pozivamo stoga sav hrvatski i srpski narod s oslobođenog i neoslobođenog teritorija Hrvatske, da svim silama pomogne Inicijativni Odbor u vršenju njegovih dužnosti. Neka svaki odbornik, svaka odbornica, svaki čovjek, žena i omladinac izvrši svoj posao onako kao što ga izvršavaju naši junački vojnici NOV i partizani, koji s divnim samoprijegorom i besprimjernim junaštvom bez obzira na krv i žrtve vrše svoju dužnost u uništavanju daleko nadmoćnijeg i bolje naoružanog neprijatelja!

Braćo i sestre! Drugovi i drugarice!

O našem radu, o radu svih nas ovisi život naše pozadine, o njemu ovisi pobjedonosni završetak naše velike i teške borbe. Baš je sada vrijeme da se svi Srbi i Hrvati, svi pošteni rodoljubi bez razlike na vjeru, stranku i političko uvjerenje, okupe oko Narodno-oslobodilačke Fronte, oko naše junačke vojske i našeg Inicijativnog Odbora, te da svim silama pomognu svetu borbu za oslobođenje naših naroda od fašističkog jarma. Na istočnom Frontu naš moćni saveznik Sovjetski Savez i njegova herojska Crvena Armija nesmiljenim udarcima lomi Hitlerovu ratnu mašinu, a fašističke razbojnike tjera sve dalje na zapad. U Africi naši saveznici Engleska i Amerika čiste posljednja uporišta fašističkih osvajača. U cijeloj okupiranoj Evropi dižu se slobodoljubivi narodi u borbu protiv krvavog fašizma. Kod nas je u Hrvatskoj toliko razvikana generalna ofenziva Nijemaca, Talijana, Pavelićevih ustaša i četnika Draže Mihailovića doživjela poraz. U Bosni gdje neprijateljska ofenziva još uvijek traje,

dobivaju Nijemci, Talijani, ustaše i četnici sve teže i krvavije udarce od naše junačke vojske i nema sumnje da će ova ofenziva i tamo doživjeti svoj slom, kao što su ga doživjele i sve ranije.

Kuda god pogledate, fašizam doživljuje udarac za udarcem; fašizam se svagdje ruši, fašizam sve brže srlja u neminovnu propast!

I baš zato treba sada, u ovim sudbonosnim trenucima, mobilizirati sve snage srpskog i hrvatskog naroda i pojačati borbu protiv fašističkih okupatora i njihovih plaćenika, borbu za što skorije oslobođenje naše domovine. Ujedno se treba najodlučnije boriti i protiv drugih neprijatelja naroda, saveznika i pomagača fašističkih okupatora, četnika i izdajničkog vodstva HSS-a.

Ti podmukli neprijatelji naroda, agenti izdajničke jugoslavenske »vlade«, četnici i izdajničko vodstvo HSS-a s Mačekom na čelu, koji su svojom protunarodnom politikom i doveli do brzog porobljavanja naše domovine, naprežu sve svoje snage da razbiju borbeno jedinstvo Hrvata i Srba i oslabe narodno-oslobodilačku borbu, kad je već ne mogu spriječiti. U tom se cilju izbjeglička vlada povezala s krvavim okupatorima. Njen ministar Draža Mihailović vodi danas zajedno s njemačkim i talijanskim fašističkim hordama i ustaškim krvolocima borbu protiv Narodno-oslobodilačke Vojske i partizana, kolje nevine Hrvate, Srbe i Muslimane, pljačka njihovu imovinu i pali njihove domove. Izdajničko vodstvo HSS-a s Mačekom na čelu špekulira na sve strane. Ono je povezano sa svima neprijateljima hrvatskog i srpskog naroda: počam od velikosrpske jugoslavenske vlade i četnika sve do ustaša, okupatora i drugih. Izdajničko vodstvo HSS-a proturuje svakodnevno u narod svoja povjerljiva pisma u cilju kočenja i sabotiranja oslobodilačke borbe hrvatskog i srpskog naroda. Ono sprečava mobilizaciju Hrvata u Narodno-oslobodilačku Vojsku i partizane, a pomaže Pavelićevu mobilizaciju. Što više ono potajno organizira svoje oružane bande koje će sutra gurnuti u borbu protiv naroda.

Neće i ne smiju uspjeti neprijatelji naroda ma pod kakvom se maskom sakrivali. Ni jugoslavenska vlada sa svojim četnicima, ni izdajnik Maček sa svojim oružanim bandama ne će i ne smiju uspjeti. Oni ne će uspjeti da oslabe i razbiju redove narodno-oslobodilačke borbe i njene vojske, neće uspjeti da spriječe izvojevanje slobode i ravnopravnosti naših naroda, ne će i ne smiju uspjeti da našim narodima nametnu novi jaram i novo ropstvo. Svi će se njihovi izdajnički planovi razbiti o borbeno jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda i njihove junačke Narodno-oslobodilačke Vojske.

Hrvatski i srpski narode!

Naša junačka Narodno-oslobodilačka Vojska i Partizanski Odredi, koji skoro već dvije godine vode neravnu, divovsku borbu s nje-

mačkim i talijanskim fašističkim okupatorima i njihovim domaćim plaćenicima ustašama i četnicima, najbolji je zalog naše pobjede nad krvavim fašizmom i najčvršća garancija izvojevanja nezavisnosti, istinskih demokratskih prava i nacionalne slobode.

Zato svi bez razlike, svi Srbi i Hrvati s oslobođenog i neoslobođenog teritorija Hrvatske trebamo uprijeti svim snagama da jačamo našu uzdanicu, naše miljenče — našu hrabru Narodno-oslobodilačku Vojsku i Partizanske Odrede! Pregnimo svim silama da učvrstimo našu pozadinu, jer o snazi pozadine ovisi snaga naše vojske, o snazi naše vojske ovisi život, sudbina i bolja budućnost naših napaćenih naroda!

Pozivamo sve iskrene hrvatske i srpske rodoljube, sve narodno--oslobodilačke ustanove, sve masovne antifašističke organizacije, da još čvršće zbiju svoje redove oko Narodno-oslobodilačke Fronte, oko Narodno-oslobodilačke Vojske i Inicijativnog Odbora ZAVNOH-a i da nam pomognu u vršenju naših teških ali časnih zadaća.

Zato svi u borbu! Svi na posao! Svaki na svoju dužnost pod parolom: »Sve za vojsku, sve za pobjedu!«

Živjela narodno-oslobodilačka borba Hrvata i Srba!

Živjelo Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Jugoslavije!

Živio Vrhovni Štab Narodno-oslobodilačke vojske i Partizanskih Odreda Jugoslavije i naš vrhovni komandant drug Tito!

Živio Glavni Štab Narodno-oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda Hrvatske!

Živjeli naši veliki saveznici Sovjetski Savez, Engleska i Amerika!

Živjela herojska Crvena Armija i njezin vrhovni komandant drug Staljin!

Živjelo bratstvo i borbeno jedinstvo srpskog i hrvatskog naroda!

INICIJATIVNI ODBOR ZAVNOH-a:[1]

Dr. PAVAO GREGORIĆ, liječnik iz Zagreba, član AVNOJ-a,

STANKO-ČANICA OPAČlC, seljak iz Tušilovića, član AVNOJ-a i G. Š. Hrvatske,

ŠIME BALEN, novinar iz Zagreba, član AVNOJ-a,

PAVAO KRCE, seljak i bivši narodni zastupnik HSS iz Sinja, član AVNOJ-a

[1] Navedenih osam članova Inicijativnoga odbora ZAVNOH-a činili su njegovo radno tijelo.

fX)K0 JOVANIĆ, privatni namještenik iz Srba, pomoćnik komandanta NOV i PO Hrvatske,

BRANKO ZLATARIĆ, činovnik Gospodarske Sloge iz Zagreba i član AVNOJ-a,

VLADKA[2] BABIĆ, učiteljica iz Sušaka,

NIKOLA GRULOVIĆ, privatni činovnik iz Sremske Mitrovice, član AVNOJ-a

ČLANOVI AVNOJ-a IZ HRVATSKE:[3]

Dr. VLADIMIR BAKARIČ, advokatski pripravnik iz Zagreba, politički komesar NOV i PO Hrvatske,

JURICA DRAUŠNIK, bivši predsjednik općine Vrapče i komandant žumberačkog područja II. Operativne Zone,

ANDRIJA HEBRANG, privatni namještenik iz Zagreba,

Dr. MLADEN IVEKOVIĆ, tajnik Obrtničke komore iz Zagreba, član I. O. AVNOJ-a,

VICKO KRSTULOVIČ, radnik iz Splita, komandant IV. Operativne zone Hrvatske,

Dr. GOJKO NIKOLIŠ, liječnik iz Sjeničaka, referent saniteta V. Š.-a,

[2] Pogrešno napisano ime. Ispravno Vlatka Babić.

[3] Među potpisanim članovima AVNOJ-a iz Hvatske na proglasu se ne nalaze imena dra Ivana Ribara i Florijana Sušića, koji se, međutim, nalaze na popisu vijećnika Prvoga zasjedanja ANOJ-a, kao delegati iz Hrvatske. Vidi: »Prvo i Drugo zasedanje AVNOJ-a," Beograd, 1953, str. 11-12, Osim toga, u navedenom djelu ime Nikole Grulovića ne nalazi se na popisu vijećnika iz Hrvatske, već na popisu vojvođanskih delegata (n. dj., str. 13). Objašnjenje tih razlika redakcija nalazi u ovim činjenicama: Dr Ivan Ribar, kao predsjednik AVNOJ-a, nije se mogao pobliže angažirati u stvaranju jednoga od zemaljskih rukovodstava, a bio je u to vrijeme zajedno s Vrhovnim štabom NOV i POJ, izvan Hrvatske: Florijan Sušić je, prema usmenom obavještenju Ive Amulića, tada sekretara Pokrajinskoga komiteta KPH za Dalmaciju, bio delegiran za vijećnika AVNOJ-a na Prvome zasjedanju od strane PK KPH za Dalmaciju. Djelovao je u Livnu i nije bio u užem kontaktu s drugim članovima AVNOJ-a iz Hrvatske, pa se vjerojatno zbog toga njegovo ime ne pojavljuje na tom proglasu. — Sto se tiče Nikole Grulovića, iz dokumenta br. 9, Zbornik ZAVNOH-a 1943/1, vidi se da je on kao Sremac uzet u obzir za vijećnika ZAVNOH-a, jer Srem u to vrijeme još potpada pod političko rukovodstvo KP Hrvatske.

KATA PEJNOVIĆ, seljanka iz Smiljana, predsjednica A. F. Z.-a Jugoslavije,

ĐURO TILJAK, akademski slikar iz Zagreba,

17. III. 1943.[4]

Original, knjigotisak

Sign., IHRPH, Fond ZAVNOH-a, 3-XX/208-1943.

Zbornik ZAVNOH, 1943/1, dok. br. 25, str. 72-76.

[4] Iz posljednje rečenice teksta dokumenta br. 19, Zbornik ZAVNOH-a 1943/1, može se zaključiti da je proglas Inicijativnoga odbora nastao odmah nakon njegova konstituiranja, tj. prvih dana ožujka. U Arhivu IHRPH nalazi se i primjerak proglasa Inicijativnoga odbora ZAVNOH-a koji nije datiran, pa na osnovi toga redakcija zaključuje da je proglas dva puta štampan i da je datum na proglasu zapravo datum drugoga izdanja. Redakcija je odlučila da taj datum s tom rezervom prihvati, jer se nijedan drugi datum ne može točno utvrditi.

154

1943, *ožujak 19.*

Obavijest Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Politbirou Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« o upućivanju 19 drugarica i drugova iz Hrvatskog zagorja u brigadu

Okružni komitet Pokuplje
Komunističke Partije Hrvatske
19. III. 1943.

POLITBIROU XIII.
PROLETERSKE BRIGADE HRVATSKE.

Šaljemo vam slijedeće drugove i druearice:

Rukljač Rudolf, rod. 1920. po zanimanju radnik, služio vojsku, simpatizer.
Vragović Franjo, rod. 1915. po zanimanju trg. pomoćnik, služio vojsku, simpatizer.
Težak Slavko, rod. 1922. po zanimanju krojač, bio partizan 1. čete 3. bataljona Kalničkog odreda. Bio na bolovanju.
Đunđek Stjepan, rod. 1924. po zanimanju radnik, SKOJ-evac.
Kuhta Ivan, rod. 1926. po zanimanju radnik, SKOJ-evac.
Krkač Stjepan, rod. 1921. po zanimanju radnik, SKOJ-evac.
Breko Stjepan, rod. 1923. po zanimanju radnik, SKOJ-evac.
Solenički Vid, rod. 1924. po zanimanju radnik, SKOJ-evac.
Piškor Pavao, rod. 1924. po zanimanju radnik, simpatizer.
Klokočar Vinko, rod. 1923. po zanimanju poljodjelac, simpatizer.
Živković Franjo, rod. 1923. po zanimanju poljodjelac, simpatizer.
Hrvol Ivan, rod. 1919. po zanimanju poljodjelac, simpatizer.
Šegula Franjo, rod. 1908. po zanimanju vrtljar, simpatizer.
Raos Boris, rod. 1924. po zanimanju postol. pomoć., SKOJ-evac.
Jančić Katica, rod. 1923. po zanimanju poljodjelka, simpatizer.
Balja Zorica, rod. 1925. po zanimanju poljodjelka, simpatizer.
Vrhovec Verica, rod. 1927. po zanimanju kućanica, SKOJ-evka.
Pohle Nina, rod. 1922. po zanimanju trg. pomoćn. simpatizer.
Horvatić Josip, rod. 1923. po zanimanju radnik, SKOJ-evac.

Primjedba: Navedeni drugovi i drugarice stigli su iz Zagorja, budući da nisu imali veze sa tamošnjim odredom. Većina njih želi da ide u Zagorje i potrebno je da im u tom smislu politički objasnite našu borbu.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav

Ivica[1] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, NOV-6/765.

155

1943, ožujak 20.
Zagreb

Pismo Povjerenstva Centralnoga komiteta KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Zagreb s uputama o uvođenju kolektivnoga rukovođenja unutar okružnih komiteta SKOJ-a

OK-Z[1].

Dragi drugovi,

Šta je sa poštom koju smo preko vas poslali za II zonu i OK. Pokuplje i Drugovi nam pišu, sa datumom 8. marta, a iz tih se pisama vidi da nisu primili našu poštu.

Vi, drugovi morate **obavezno** potvrditi svako, pismo koje ste od las primili, a također i od drugih to tražite. Ako vi poštu predate lalje onda morate kontrolirati da li je i stigla na mjesto. Ovakvu ilikavost sa poštom više ne možemo trpiti.

Da li su na vas stigle neke pošiljke materijala zajedno sa zadljim pismom? U tim pismima piše se o materijalu, a materijala ligdje. Je li to možda poslano na MK-Z?[2] Ako je poslano onda zašto lam o tome ne javite drugovi? Ako materijal nije došao do vas tađe nam javite tako da znamo istraživati gdje je.

[1] Ivica Lopaić, član Okružnoga komiteta KPH Pokuplje.

[1] Okružni komitet KPH Zagreb.
[2] Mjesni komitet KPH Zagreb.

Oba pisma od H Ćaće[3] i Geša[4] bila su potpuno otvorena. Zašto niste konstatovali i nama saopštili ako ste dobili otvoreno? Ni to nećemo više trpiti tim prije što smo vam ranije pisali o tome da je pošta stizala raspečaćena i da vi imate konstatovati kako ste je dobili i ako ste je dobili otvorenu ispitati gdje je otvorena.

Drugovi iz skojevskog rukovodstva su nam dostavili slijedeće:

1) Da ste jednoga druga sami bez dogovora sa njima kooptirali u KK SKOJ-a Stubica, a onoga koji je tu prije njega bio poslali jednostavno SKOJ-u.

2) Da tražite izvještaj od druga Janka[5], što vam on može dati, ali nije dužan, nego treba da rad skoja kontrolišete preko druga koji je u vašem OK odgovoran za taj sektor.

3) Da KK Dugo Selo protestira što je drugarica Seka[6] smijenjena iz OK SKOJ-a. Šta ima tu da se miješa KK Dugo Selo. To nije njihova stvar.

4) Da se sa njima ne odgovarate po radu SKOJ-a.

Drugovi, molimo vas prekinite sa tom praksom. Obesbijedite kolektivno rukovođenje kako unutar vašega OK tako i sa rukovodstvom Skoja. Bez kolektivnog rukovođenja neće biti uspjeha. To smo vam već nekoliko puta napominjali, ali se uvijek stare greške ponavljaju.

Još jednu stvar su drugovi iz SKOJ-a kritikovali: kada trebate što da se izradi u njihovoj tehnici vi to sprovodite preko KK Dugo Selo. Zašto se direktno ne vežete nego komplikujete stvar.

Po svim postavljenim pitanjima nam odgovorite.

Šaljemo vam pismo i 4 primjerka »Narodne borbe« za OK Pokuplje. To im najhitnije dostavite.

Za vas šaljemo jedan primjerak »Narodne borbe«.

20/111-1943 Drug. pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu o„i„[7] ,,

Pošta također jako zakašnjava. Ispitajte gdje se ona tako dugo zadržava?

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2359

[3] Centralni komitet KP Hrvatske.
[4] Glavni štab NOV i PO Hrvatske.
[5] Drago Peruško
[6] Dušanka Čalić
[7] Lepa Perović

Pregled brojnog stanja 1 naoružanja Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« za 15. ožujak 1943. godine upućen Glavnome štabu NOV / PO Hrvatske

STAB XIII PROLETERSKE UDARNE BRIGADE »RADE KONČARA« HRVATSKE

Op. br. 172 dne. 17/111 1943 **g.**

P R E G L E D

Brojnog stanja i naoružanja u XIII Proleterskoj brigadi »Rade Končara« za 15-111-1945. godine

| Jedinica | BROJNO STANJE | | | | | | NAORUŽANJE | | | | | |

157

1943, ožujak 22.
Žumberak

Pismo Ive Lole Ribara Centralnome komitetu KP Hrvatske i Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o suradnji slovenskih i hrvatskih partizana

22. III. 43

CK-u KPH i GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE. -

Dragi drugovi!

Drug Maček[1], Komandant NOV i PO Slovenije, s kojim sam jučer zajedno doputovao do Štaba vaše II Zone, a koji putuje na zakazani razgovor k vama, izneće vam iscrpno vojno-politički položaj u Sloveniji kao i predloge za buduću zajedničku saradnju naših hrvatskih i slovenskih jedinica na ovim terenima. Sa svoje strane, kao delegat[2] CK KPJ u Sloveniji, hteo bih da prije razgovora koje ćete voditi napomenem sljedeće:

1. — Prva organizovana saradnja hrvatskih i slovenskih brigada[3] (koju smo ostvarili u zajedničkim akcijama tokom februara) pokazal je mnogovrsne i plodonosne rezultate. Svojim dolaskom, slovenske brigade su bitno izmijenile položaj na sektoru Žumberak--Pokuplje u korist naših snaga, jer neprijatelj nije s tim dolaskom računao — otuda i italijanski poraz u trodnevnoj bitci Vivodina--Krašić. S druge strane, udarna snaga pet brigada omogućila nam je i odavde efikasno učešće u zajedničkoj borbi protiv neprijatelja koji je navaljivao na slobodnu teritoriju. Treće, specijalno za slovenske brigade ova saradnja i borbe na hrvatskom terenu bile su dragocjena škola i borbeno iskustvo, i četvrto učinjen je i ovdje krupan korak naprijed u pravcu likvidiranja lokalnih i regionalnih pregrada i stvaranje **jedne** vojske. Ovaj poslednji rezultat je politički naročito značajan, posebno kad se ima u vidu da su kod naših hrvatskih i slovenskih partizanskih rukovodioca na ovim graničnim terenima od ranije postojali ostaci lokalnih uskogrudnosti. Baš postojanje takvih ostataka i prinudilo je i mene i druga Mačeka da lično uzmemo učešća prvih deset dana u organizovanju zajedničke

[1] Ivan Maček

[2] Ivo Lola Ribar

[3] Prva organizirana suradnja između hrvatskih i slovenskih partizana počinje već 1941. godine, a između hrvatskih i slovenskih brigada poslije njihova formiranja u studenome 1942. O toj suradnji vidi: Građa SZH, III, dok. br. 303. i 304.

saradnje hrv. i slov. brigada — drug Marko[4] i ostali odgovorni rukovodioci s jedne i s druge strane shvatili su pravilno našu liniju u tom pravcu i učinili mnogo sa svoje strane. Danas je bratstvo hrvatskih i slovenskih boraca već utvrđena činjenica i budući zadatak sastoji se u njegovom proširivanju i učvršćenju.

2. — Po mom shvatanju, najnoviji vojno-politički razvoj na vašem terenu kao i u Sloveniji nameće nužnost i potrebu znatno stalnije i čvršće vojničke saradnje naših hrvatskih i slovenačkih snaga na čitavom operativnom području s obe strane Kupe, koje pretstavlja zaista jednu cjelinu i pruža bogate mogućnosti. O tome će drug Maček konkretno razgovarati s vama. Treba, međutim, voditi računa i o političkoj važnosti ove vojničke saradnje — naša vojska u Sloveniji razvijala se, silom okolnosti, izolovano od naših jedinica u ostalim krajevima. Tendencija mnogih malograđanskih elemenata među našim saveznicima u Osvobodilnoj fronti bila je uvek negovanje tog partikularizma — učvršćenje saradnje naše slovenske i hrvatske vojske razbija tu pregradu na konkretan način, učvršćuje načelo jedne vojske i jedne komande u svim zemljama Jugoslavije i silno učvršćuje naše pozicije, za danas i sutra.

3. — Vrlo teški složeni uslovi ratovanja u Sloveniji — o kojima će vam pričati drug Maček — čine da naše jedinice na ovom terenu dolaze do oružja znatno sporije no što je to slučaj kod nas u Hrvatskoj, Bosni itd., tako da tempo naoružavanja naše vojske ovde počinje da znatno zaostaje za tempom priliva novomobilisanih u naše jedinice. Ovaj priliv, naročito značajan u Primorskoj, Gorenjskoj i Štajerskoj stavlja naše drugove ovde pred velike teškoće. Smatram da je potrebno da učinite sve kako bi u tom pravcu izašli u susret našim slovenačkim drugovima: i to primanjem dela njihovog ljudstva u vaše jedinice i, u koliko je moguće, pomoć u naoružanju — naročito težem, koje ovde potpuno nedostaje. CK KP Slovenije zamolio me je da vam obratim naročito pažnju na ovaj momenat i potražim vašu drugarsku pomoć: zato bi bilo neophodno da ovo pitanje sasvim konkretno rešite s drugom Mačekom.

4. — U partijskom pogledu, potrebno je naglašavati stalno našim drugovima rukovodiocima i organizacijama na ovim terenima važnost ostvarenja pune hrvatsko-slovenske saradnje i budnosti protiv svakog i najmanjeg skretanja s te linije (kao slučaj onog famoznog pisma Štaba XIII Brigade drugu Mačeku, koje je vrlo loše odjeknulo među slovenskim borcima).

Toliko o o.vim pitanjima, koja ćete raspravljati s drugom Mačekom.

[4] Marko Belinić

Ja sam, inače, tek delimično završio svoj rad u Sloveniji: obišao teren u Ljubljanskoj pokrajini, pokupio izveštaje iz njemačkog dijela, vidio prilike u vojsci itd. Ovih dana trebalo je da se nađem s drugom Bevcom[5] i da održimo zakazanu part, konferenciju za Sloveniju ali su nas neprijateljski pokreti i provala kanala za vezu omeli. Sada moram da pričekam ponovno uspostavljanje te veze, a u međuvremenu možda ću skočiti na desetak dana i do Zgb. gde me hitno (ne znam o čemu se radi) poziva drug Stevo[6]. U koliko odem tamo videću i šta rade vaše Povjerenstvo pa ću vas izvjestiti prilikom mog povratka[7].

Kopija, strojopis
Arhiv CK SKJ, Fond CK KPJ-1943/634

158

1943, ožujak 22.

Izvještaj Stipe Ugarkovića Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji i radu partijskih organizacija u Zumberku

Centralnom Komitetu K. P. H.

Šaljem vam izvještaj o stanju partijske organizacije i o političkom stanju na ovom terenu. Kada sam stigao u Žumberak, upoznao sam se odmah sa stanjem u kotaru Žumberak, a kada odem na teren drugih kotareva izvijestit ću vas.

Kotar Žumberak imade kotarski komitet i tri partijske jedinice sa ukupno 24 člana i oko 35 kandidata. Članovi Partije su većinom drugovi koji su došli iz Zagreba, domaćih ima svega 5 i to 3 u jednoj općini, a 2 rade u drugim jedinicama. U kotarskom komitetu su također mlađi drugovi, oni su odani našoj Partiji, ali radi premalog iskustva u radu su imali dosta nepravilnosti. Jedinice su organizirali pri kotarskom komitetu, tako su drugovi morali pješačiti po sedam sati sa terena na kojem su djelovali, da bi stigli na mjesto gdje se nalazi kotarski komitet i tamo držali jedan dan radni, a drugi dan prosvjetni sastanak. Poslije svakog sastanka članovi jedinica

[5] Edvard Kardelj
[6] Ivan Krajačić
[7] Dokument je bez potpisa, ali se iz teksta vidi da ga je napisao Ivo Lola Ribar.

odlazili šu na novi teren, tako da su uvjek morali počimati iz nova. Isto tako i članovi kotarskog komiteta nisu imali pravilnu raspodjelu rada i odlazili su na sve strane. Prema tome nisu niti mogli upoznati stanje u cijelom kotaru. Ja sam na sastanku kotarskog komiteta drugove uputio i raspodjelili su rad tako, da svaki drug dobije po jednu općinu i da se dobro upozna sa stanjem, te da pomaže i kontrolira rad jedinica, kako bi što prije uzdigli domaće drugove kandidate i stvarali našu organizaciju po svim općinama. Jedinice su dobile zadatak, da im bude teren svakoj po jedna općina, te da obuhvate sve sektore rada, da ne moraju gubiti vrijeme, nego na terenu gdje djeluju održavaju i sastanke, a na svakom sastanku da prisustvuje član kotar, komiteta, koji je odgovoran za dotičnu općinu, gdje djeluje jedinica.

Budući da rad nije bio sadržajan i točno određeni zadatci, niti sastanci jedinica nisu bili sadržajni, niti su drugovi znali riješavati probleme, kako bi više koristili našoj borbi. Drugovi su mnogo raspravljali o pojedinim ljudima, a malo se trudili da stvaraju masovne narodne organizacije iz kojih bi mogli pronalaziti ljude najbolje i najodanije i privlačiti ih našoj Partiji.

Drugovima sam na sastancima ukazao na nedostatke, oni sami se izvjašnjavaju da su usko shvatili svoje dužnosti i da je to posljedica što nemaju dovoljno iskustva, kako političkog, tako i organizacionog.

Okružni komitet nije davao dovoljnu pomoć drugovima iz kotar. komiteta i to baš zato, što se i oni premalo sastaju i dogovaraju. Sada se dvojica drugova iz Okružnog nalaze na terenu samoborskog i pisarovinskog kotara. Oni rijetko šalju izvještaje, prema kojima se vidi, da se i oni dosta slabo snalaze, a i ova tri druga, koji se nalaze na teritoriju Žumberačkog kotara kažu, za ove drugove, da su premalo iskusni u radu. Radi premalo sastanaka okružni komitet nema točan pregled o organizacionom i političkom stanju svoga okruga. Iz izvještaja drugova iz nekih kotareva /Samobor i Velika Gorica/ vidi se, da ima nepravilnosti u radu. Oni pišu, da odmah treba početi ubijati vođe HSS-a, a ne govore ništa o tome u kolikoj su mjeri uspjeli objasniti narodu njihovu izdajničku rabotu. Osim toga drugovi su skloni tome, da se više drže u onim selima u kojima dobro ide, a druga zapuštaju. U Velikoj Gorici kako izgleda drugovi se orijentiraju na bogate seljake i privlače ih partiji, umjesto da ih koriste na drugi način u narodno-oslobodilačkoj borbi. Oni kažu da su ovi napredniji od sirotinje, istovremeno govore, da ih se nemože aktivirati, jer bremzaju u radu. O tome ću obavijestiti tačnije kad odem na teren.

U političkom pogledu drugovi su pravilno uvidjeli da je glavni zadatak raskrinkavanje izdajničkog rada vođa HSS-a, ali nisu u dovoljnoj mjeri pravilno koristili sve mogućnosti za to raskrinkavanje. Nisu se služili konkretnim podatcima, nego uvjek po istoj šabloni i općenito. U vezi s time drugovi su dobili konkretna uputstva.

Masovne organizacije: Obilazeći nekoliko općina sa partijcima i SKOJ-evcima vidi se, da drugovi nisu pronalazili načina kako da zainteresiraju svu omladinu na konkretnim omladinskim pitanjima i pristupe stvaranju USAOH-a. Oni su tražili pojedinačno SKOJ-evce umjesto da okupljaju svu omladinu gdje bi imali mogućnosti, da pronađu najbolje omladince i uvlačili ih u SKOJ. Ovdje su drugovi također dosta suzili masovnost.

Približno isti slučaj je i sa ženama, u tom radu su drugarice članice Partije, kao i drugovi također usko shvatili i nisu privlačili široke mase žena, nisu priređivali ženskih sastanaka, gdje bi im davali određene zadatke, nego su se zadovoljili time, što su u nekim selima otvorili odbor žena, koji je jako malo radio ili sasvim ništa. A drugarice koje nisu članice Partije, inače zadužene u radu sa ženama, nisu imale nikakovih sastanaka ni dogovora, te su se pomalo osjećale zapostavljene. Pošto nema općinskih, kotarskih i okružnog odbora žena, uputili smo drugarice koje rade na tom poslu, da se sastanu, te da počnu stvarati odbore žena po općinama i kotarevima. A njima u tom radu da uvjek pomažu članovi Partije i kotarskih komiteta.

Narodno-oslobodilački odbori organizirani su u većini sela, ali niti oni do sada nisu odraz borbene narodne vlasti, a nisu niti aktivni, niti politički, niti pomaganjem narodno-oslobodilačke borbe. Svim organizacijama treba mnogo pomoći, a partijski kadar teško obuhvata sve sektore rada radi toga, što nema dovoljno političkog ni organizacionog iskustva.

Mislim da bi bilo potrebno što prije organizirati partijsko savjetovanje i da bi baš to donijelo razultate i drugovima pomoglo, da bi se lagnje snalazili u radu. To sam predložio i drugovima iz okružnog komiteta i oni se slažu s time.

Političko raspoloženje naroda: U razgovoru sa narodom i po izvještajima drugova vidi se, da svi vjeruju da će fašizam izgubiti rat. Kod naroda postoji mržnja prema Talijanima i često puta naglašavaju, partizani nas brane od žabara i pitaju, hoće li doći još koja brigada. Međutim, nigdje se ne čuje da govore, da će ih obraniti ustaše i domobrani. Ali bez obzira na to, u mnogim selima postoje obveze prema ustašama, negdje radi nejasnoće o njihovoj ulozi, negdje opet familijarnost i t.d. Jedno je tačno, da mi nismo kod naroda uspjeli u potpunoj mjeri stvoriti mržnju prema ustašama.

Na cijelom terenu, osjeća se sve veća aktivnost pojedinih Mačekovih političara. Oni istupaju na razne načine. Oni govore u mnogim krajevima kako treba ići na poziv u domobrane, drugi opet govore kako će sve raditi Englezi, neki isto spominju povratak Habsburgovaca. Oko Pisarovine govore ljudima, da neka se ne odazivlju u vojsku, već da rade kod kuće. Za sada nemaju nekog naročitog uspjeha, jer su simpatije naroda svaki dan više uz nas, ali bez obzira na to vidi se da će oni biti svaki dan sve aktivniji i smetati nas u radu. Radi toga drugovima je skrenuta pažnja, da je baš ovdje glavni politički zadatak — raskrinkavanje pojedinih vođa HSS-a i to služiti se konkretnim podacima o njihovom radu, kako iz ranijih vremena, tako i danas. Svaki od tih imade dovoljno podataka i nije teško narodu objasniti protunarodnu ulogu svakog pojedinca i sviju zajedno. Uz te konkretne podatke služite s njihovom povezanosti sa vladom u Londonu i Dražom Mihajlovićem, kako bi narodu bilo jasno što im ovi pripremaju. Još uvijek ima dosta ljudi koji nisu uvjereni da Maček vodi protunarodnu izdajničku politiku. Naši drugovi također nisu u dovoljnoj mjeri popularizirali Sovjetski Savez, uspjehe naše vojske i Antifašističko Vijeće. Sve te stvari drugovi su objašnjavali dosta uskom krugu ljudi a premalo su priređivali širokih sastanaka naroda, a isto tako slabo su se pripremali i napola objašnjavali događaje u svijetu i kod nas.

Radi učvršćivanja i osamostalenja partijskog kadra i uopće radi obuhvatanja širokih narodnih masa duhom narodno-oslobodilačke borbe, treba mnogo pomoći kotarskim komitetima i svim jedinicama, a bilo bi vrlo dobro, kada bi neka veća jedinica naše narodno-oslobodilačke vojske prokrstarila terenom između Karlovca, Zagreba i Siska, što bi mnogo doprinjelo masovnom okupljanju naroda i lakšem odvajanju pojedinih voda HSS-a od naroda.

Sa dobrim sistematskim radom i pomoći kadrovima, mogu se brzo postizavati rezultati, jer se osjeća kod svih drugova dobro raspoloženje i volja za rad, samo nemaju dovoljno iskustva i neznaju sistematski okupljati široke mase i na taj način postati rukovodioci borbom naroda.

Kada se temeljito upoznam sa stanjem u cijelom okrugu izvijestit ću vas opširnije.

Uz drugarski komunistički pozdrax S.Ugarković[1]

Javite mi nešto u vezi sa ovim izvještajem i dajte neke primjedbe.[2]

Orginal, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-20/933

[1] Stipe Ugarković
[2] Posljednja rečenica dopisana rukom.

159

1943, ožujak 22.
Zagreb

Potjernica Političkoga odsjeka Redarstvene oblasti za grad Zagreb upućena Kotarskoj oblasti Samobor za grupom komunista i suradnika iz Sesveta koji su otišli u partizane

REDARSTVENA OBLAST ZA GRAD ZAGREB
- POLITIČKI ODSJEK -
USTAŠKA NADZORNA SLUŽBA
ZAŠTITNO REDARSTVO
ZA GRAD ZAGREB I VELIKU ŽUPU PRIGORJE U ZAGREBU

Broj: 5974 /1943. Zagreb, dne 22. ožujka 1943.

Predmet: Bene Josip i drugovi,
iz Sesveta potraga

KOTARSKOJ OBLASTI
SAMOBOR

Redarstvena Oblast za grad Zagreb Politički odsjek svojim dopisom broj 07217/43 od 2. III. 1943 potražuje:

1./ Bene Josip, šofer, rođen u Lepoglavi kotar Ivanec, 28. godina star, srednje visine, sitan, mršav, kosa obrve i brkovi kestenjavi, na gornjoj čeljusti manjkavi zubi, oči plave, obučen u crno odielo, crni zimski kaput

2./ Šagut Nada, stara 14. godina, dosta visoka, i razvijena, lice bliedo, i okruglo, oči zelene, nos i usta naravna, obučena u plavu haljinu, visoke žute cipele i crni zimski kaput.

3./ Kirin Anđela, 14. godina stara, rasta malena, sitna u licu crnomanjasta, oči crne, kose crne, obučena u sivu haljinu, na nogama ima niske cipele na sebi crni zimski kaput.

4./ Čukelj Lojzika, služavka stara 16. godina, srednjeg rasta, mršava, blond lica, oči plave, lice ozbočeno, nos i usta naravna, obučena u smeđu haljinu, na nogama crne cipele, a na glavi običnu maramu, na sebi ima stari zimski kaput.

5./ Ivanoš Katica, služavka 19. godina stara, visoka i krupna, lica okrugla, blieda, oči plave, nos i usta naravna, kose crne obučena u obično odielo, i stari zeleni zimski kaput.

6./ Križan Vjekoslav, radnik 20. godina star, visok oko 168. cm., krupan, crvenog debelog lica, kose smeđe, oči plave, bradu i brkove

brije, obučen u braun odielo i braun šešir, i sivi zimski kaput na nogama ima teške radničke cipele.

7./ Dikmić Ivan, radnik star 20. godina, visok oko 166. cm., dosta razvijen, crven u licu, kose kestenjave, oči plave, bradu i brkove brije, obučen u crno odielo, sivi zimski kaput i zeleni šešir, na nogama ima obične crne cipele.

8./ Subotić Milo, narednik od radne bojne iz Sesveta, star oko 26. godina, roden u Cerovljanima, općina Hrv. Dubica kotar Kostajnica, visok oko 170. cm., u licu blied i mršav, obučen u vojničko odielo i veliki kožnati braun kaput.

9./ Petrović Momir, domobran, 20. godina star, roden u Gabošu, kotar Osiek, malen, crn, mršav, obučen u vojničko odielo.

10./ Eror Nikola, domobran, rođen u selu Dvor na Uni, občina i kotar isti 20. godina star visok mršav, lice okruglo, oči smeđe, nos i usta naravna, obučen u vojničko odielo.

11./ Bosanec Mile, domobran rođen u Voćinu obćina ista, kotar Podravska Slatina, 20. godina star, visok oko 180. cm., tanak, lica blijeda, oči plave, kose kestenjave, bradu i brkove brije.

U koliko gore navedeni borave na području Naslova iste uhititi i pod sigurnom pratnjom dopratiti Redarstvenoj oblasti za grad Zagreb Politički odsjek pozivom na broj i predmet gornji.

Napominje se da su napred navedeni u noći od 22. na 23. veljaču 1943. pobjegli od svojih kuća u Sesvetama s time da se priključe partizanima.

ZA DOM SPREMNI!

VODITELJ POLITIČKOG ODSJEKA
u. z:
M. P.[2] **Dr. Z. Petruščak**[1] v.r.
/Dr. Z. Petrušćak/

Original, strojopis
Sign., AH, KOS, kut. 8, taj. br. 187/1943.

[1] Zvonimir Petruščak
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Redarstvena oblast za grad Zagreb

160

1943, ožujak 24.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o neprijateljskoj ofenzivi na slobodni teritorij Zumberka

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
24. III. 43

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

22. III ustaše su otpočeli ofanzivu zajedno sa Talijanima protiv našeg slobodnog teritorija Zumberka.[1] Neprijatelj je krenuo iz tri pravca: Jaske, Samobora i Draganića. Pošao je sa 23 tenka i ostalim naoružanjem. Njegove snage broje oko 5.000 vojnika.

Naše jedinice vodile su sa neprijateljem uporne bojeve kroz sva tri dana, ali je neprijatelju stalno dolazilo pojačanje i bacao je u borbu svježe snage, te uspio da postisne naše snage do Sošica. Neprijatelj je zauzeo Kalje, Krašić i Slavetić, odakle i dalje nadire u pravcu naših položaja. U toku ovih borbi neprijatelj je imao preko 100 mrtvih i uništena su tri tenka. Mi smo imali 3 mrtva i 4 ranjena.

Zbog stalnog nadiranja neprijatelja odlučili smo da evakuišemo bolnicu, jer se neprijatelj nalazi blizu bolnice. Bolnicu upravo sada evakuišemo u Sloveniju. Pošto imademo veliki broj nepokretnih ranjenika, moramo napustiti teren, jer cijela brigada mora da evakuiše ove ranjenike, a terenski je bataljon sam nesposoban da vodi borbu sa ovakvim neprijateljskim snagama. Na evakuaciju smo se odlučili radi toga da nam bude brigada što pokretnija i elastičnija za daljnju borbu, jer su ranjenici stalan balast. Nije nam bilo moguće manevrisati sa jedinicama, jer smo morali držati položaje u pravcu naše bolnice. Tako nas je neprijatelj stalno silio na frontalnu borbu i nastojao da nam što više razvuče naše snage.

Prilikom evakuacije bolnice sa sobom poveli smo i odbornike iz pojedinih općina, koji su izloženi opasnosti.

[1] **Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 76.**

Opširan izvještaj poslat ćemo naknadno.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar:[2]

Kopija, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 1472, reg. br. 12/3.

Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 80, str. 368.

161

1943, ožujak 27.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o akcijama partizana u kotaru Ludbreg i hapšenjima članova Komunističke partije u Varaždinu i okolici

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU
Broj: V.T. 30/43. Varaždin, dne 27. III. 1943.

Predmet: Izvještaj

1.—GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST N.D.H.
2. —GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJ. X.
3. — OBĆI ZAPOVJEDNIK REDARSTVENE STRAŽE ZAGREB
4. — **VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN**
5. — ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST BJELOVAR

IZVJEŠTAJ

Kotar Ludbreg:

Dne 26. III. 1943. u 18 sati brzoglasom javlja oruž. krilo: Grupa partizana nepoznatog broja nalazi se kod Crvenog Kamena sjeverno od Vel. Bukovca. Izvidi u toku. —

[2] **U to je vrijeme komesar Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske bio Marko Beli-**

Sinoć je jedna grupa partizana došla u selu Globočec kraj Ludbrega, te odveli sa sobom vojne obveznike Kuntešić Gjuru i Škvorc Josipa, za udes pomenutih se ne zna. —

U selo Poganec posječene su b.b. žice u dužini 1 km. Kod Selnice posječeni su b.b stupovi u družini 1 km. Sinoć 26. III. 1943. bila je jedna grupa partizana nepoznatog broja u selu Luki. Potjera upućena.

Grad Varaždin

Savezno sa uhićenjima članova komunističke partije koja su počela 4. I. t.g. uhićenja se nastavljaju i to u selima: Majerje, Sračinec, Petrijanec, Strmec, Vratno i Vinica. Odkriven je dio Oblastnog komiteta kao i odbor narodno-oslobodilačkog pokreta. Protukomunistička akcija od strane ove oblasti na području kotara i grada Varaždina u punom je toku.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
M.P.[1] Župske redar,oblasti:
Krunoslav Batušić v.r.

Original, strojopis
Sign., AH, VZZZ, kut. 2201, taj. br. 830/1943.

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

1943, ožujak 28.

Obavijest Okružnoga komiteta KPH Krapina Okružnome komitetu KPH Zagreb o slanju mobiliziranih grupa u partizane, za što im je potrebna stalna veza OK KPH Zagreba s Kalničkim partizanskim odredom, te o drugim pitanjima

O. K. Krapina

Drugarskom

O. K. ZAGREB

Dragi drugovi !

Sprovodeći direktive o mobilizaciji najdosljednije u život, mi imamo mobiliziranih nekoliko grupa, a imamo i daljnjih izgleda, međutim veze sa Odredom[1] nikako. Znate i sami kako se stvar veze odvijala. Već 3 puta ste nam javljali da je kanal otvoren i da se mogu ljudi slati, a u času kada su trebali krenuti stigla je vijest da je veza prekinuta. Takav Vaš postupak nam onemogućava mobilizaciju i ometa rad. Vi se nalazite, t.j. Vaš je teren između Odreda i našeg terena, mi po svom terenu veze imamo i jedina zapreka za slanje u Odred, je nepostojanje veze po Vašem terenu što je velika šteta.

Stalno nam javljate o ofenzivama što je prilično nejasno,.....[2] i držimo da takove ofenzive ne vrši banda da bi blokirala svaki pedalj zemlje i vjerujemo da je uz malo više truda moguće sprovesti mobilizirane drugove u Odred.

Povjerenstvo nam javlja da preko Vas šaljemo drugove za Odred te Vam šaljemo ovu mobiliziranu grupu, koja čeka već mjesec dana. Također Vam javljamo da ćemo Vam u toku idućeg tjedna slati novu grupu, a i sve daljnje tjedne napred, stoga radite svim marom na stalnoj vezi sa Odredom.

O tome isto obavještavamo Povjerenstvo, budući da nam je, zbog Vašeg stalnog javljanja o nepostojanju veza, već više drugova otpalo od mobilizacije.

[1] Odnosi se na Kalnički partizanski odred.

[2] Tekst nečitak.

Druže Prigorac![3]

Prema naprijed izloženom stanju vidiš i sam važnost veze i poradi na tome da to funkcionira. Jer ako mi možemo imati vezu sa Vama, držim da trebate i Vi održavati pod svaku cijenu vezu sa susjednim O.K. a na kojima se i nalazi Odred.

U prilogu Ti šaljemo 2 primjerka, »Izdajničko i reakcionarno vodstvo HSS-a« i 1 primjerak »Što znači biti član K.P.«, te »Radio vijesti« br. 4.

Drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

28.III 1943.

Za
O.K. Krapinu
Crni[4] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2363

163

1943, ožujak 29.

Izvještaj Stjepana Korena, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje, Okružnome komitetu KPH Pokuplje o aktivnosti HSS, prebacivanju ljudi na oslobođeni teritorij, te o organizacijskom stanju Partije i ostalih masovnih antifašističkih organizacija na terenu KK KPH Velika Gorica

Dragi drugovi,

Organizaciona nepovezanost, nedostatak veza nisu nam dali mogućnost da brzo djelujemo, te da vam šaljemo izvještaj o stanju na terenu kao i o svemu ostalom. Radi nedostatka samih veza dosta je spriječeno prebacivanje među pojedinim mjestima.

Dolaskom na moj određeni sektor 12/111 postavilo se pred nas neophodno urediti sigurne i dobre veze, te povezati medu sobom i organizacije i pojedince. Trebalo je po nekoliko dana čekati na pojedinim mjestima dok se moglo nešto uraditi i krenuti dalje.

Dragi drugovi, vanjsko politička situacija, a posebice pobeđonosna ofanziva Crvene Armije, te zadavanje smrtonosnih udaraca ranjenoj fašističkoj zvijeri na istočnom ratištu, te potpuno unište-

[3] Pavao Lončar
[4] Josip Tucman

nje neprijateljske ofenzive na našu oslobođenu teritoriju i te kako se odrazuje na sve slojeve naroda. Gotovo u svakoj kući, po svim selima govori se samo o partizanima. Nema više niko, osim rijetkih **ustaških** zagrižljivaca, da bi hvalio fašizam ili mu pripisivao pobjedu. Po svim selima ima danas vrlo mnogo vojnih bjegunaca koji se ne dadu više u vojsku u borbu. Isto tako i oni koji odbivaju pozive sada se ne odazivaju, nego se kriju pred ustaškim vlastima, vraćaju se iz Bosne razbijeni legionari i oni se zadržavaju oko svojih kuća. Postojeće posade (Bušcvac, Kravarsko, Turopolje) gotovo su demoralizirane. Govore samo da hoće doći partizani da ih razoružaju.

Ustaške vlasti su morale pomoću vojske ići od sela do sela i oduzimati određenu količinu kukuruza. Oduzimalo se od onih koji nisu sami htjeli da daju, a takvih je bilo dosta. Zatim su ubirali kukuruzovinu iz cijelog kotara uz minimalnu odštetu, te prisilno etkupljivali blago. Sve je to prouzrokovalo mržnju prema ustaškim vlastima. Naročito treba istaknuti da su HSS-ovski pretstavnici bez prigovora sve davali.

Iz ovoga nije ništa jasnije nego odrediti naše zadaće. Zaoštravati odnose ustaških vlasti i naroda. Tu pasivnu gomilu /masu koja već i sama pojedinačno i neodredeno dolazi u sukob sa tim vlastima/ uvlačiti u borbu, aktivizirati je, iz nižih stepena borbe uvlačiti u više i imati pred očima glavni cilj sveopćeg narodnog ustanka. Na gore iznesenim suprotnostima i te koliko se može postići i na nama stoji da to pravilno iskoristimo. Naročito nam se u zadatak postavlja mobilizacija svih tih vojnih bjegunaca, djelovanjem na njih i propagandom i materijalom i ostalim, a ako nisu voljni svlačiti i razoružavati ih u koliko imaju oružje.

Te zadatke smo postavili pred sve organizacije partijske i ma sovne kao i ostale rodoljube.

Dragi drugovi, ono prividno povlačenje HSS-ovskih bandita, o kojem su drugovi izvjestili na našem sastanku, nakon raskrinkavanja istih kao četnika, u stvari nije bilo povlačenje, nego su oni još konspirativniji i sastaju se sve češće. Na te sastanke dolaze svi bivši mjesni, seoski i općinski pretsjednici. Direktive dobivaju iz Zagreba i to imaju pod maskom »Semenarska zadruga«. Tu idu kako kažu po semenje ljekovitog bilja koje se sad u proleće sadi. (Robić, Kovačević, Plepelić). Parole su im. Ne u partizane, Nijemac je jak, sve će uništiti. Bolje sačuvati glavu i živjeti pod bilo kakvom vlasti, nego li ići u šumu. Šta će ti i zemlja, i bolji život, kad tebe ne bude, kad ti sve ponište. Sada već imađu na geštetner umnožene one direktive što piše neki kako kaže »javni radnik«. Te iste imate vi već gore. Kažu naročito: da smo mi mali narod da mi samo možemo kao takvi propasti, a ništa polučiti. O tome da svejedno odlučuju veliki.

Engleska da je iz dana u dan jača, što rat dulje traje, i ona da će ga dobiti sigurno jer su oba protivnika iskrvavljena. Pojedinci iz sela mogu samo svoje selo upropastiti svojim radom, i ništa više.

Jedno je jasno, a to je da su ti banditi počeli raditi svim silama da narod ostane pasivan. Njihovi redoviti sastanci i sa ustaškim pretstavnicima (Kravan, Bračićka) koji se sada održavaju vrlo konspirativno svjedoče o vrlo pojačanom njihovom radu. Ja sam došo do jednog njihovog načina organiziranja kao vojnik razoružan u Bosni na putu kući. Kaže on između ostaloga. Mi se organiziramo tajno kao i nekad »komunci«. Po kotarevima postoje kotarski odbori i svaki član toga odbora ima oko sebe pretstavnike iz pojedinih općina, i to se okupljaju samo bivši pretstavnici stranke koji imaju za dužnost da djeluju jednostavno na masu sa označenim parolama, koje će vješto znati ubacivati. Naročito se ne smije dopustiti da narod odilazi u partizane. To je iznio jedan malo poznati HSS-ovac. Drugo se nije ništa moglo doznati. Opaža se i povezivanje gotovo na puno slučajeva, HSS-ovaca i ustaša. Do nekada pred par dana ni riječi nisu govorili jedan s drugim, a sada su najbolji prijatelji. Čujemo da je Maček bio ovih dana u Zgb-u i pregovarao sa njemačkim vlastima.

Kao glavni neprijatelj narodno-oslobodilačkog Pokreta stvarno su postali pretstavnici bivše [Hrvatske] seljačke stranke, i to kao ozbiljni neprijatelji sa kojima i te kako sada računaju okupatori u borbi protiv N.O.P. i naše vojske.

Odatle izlazi potpuno raskrinkavanje gospodarskog izdajničkog vodstva HSS kao i njihove pretstavnike u kotaru i to Robića, Kovačevića, Plepelića kao izdajice koji danas već otvoreno pomažu okupatora i ustaše, a sutra hoće dovesti kralja Petra, i četnike — kao narodne neprijatelje koji narodu hoće prirediti novu klaonicu, i uništenje našeg naroda. I ne samo to nego ih raskrinkati kao ljude koji su iskoristili narodno poverenje u svoje lične svrhe. (Plepelić dobio posjed i gostionu, a ostali živjeli na račun opć. novca).

Taj zadatak iznesen je pred sve i partijske i masovne organizacije. Na svim sastancima se najenergičnije raskrinkava izdajnička uloga HSS i prikazuje njihova izdaja i krivnja ove nesreće koja je zadesila našu zemlju te njihova sadašnja izdajnička uloga i rad. Parole smo dali: Ništa okupatoru, ništa ustašama. Ne snabdjevati grad ničim. Ni zrno žita, ni kap mlijeka, ni grla stoke, ni šaka sijena okupatoru i njegovim slugama. Svi u partizane — sve za partizane. Nitko u vojsku da služi Pavelića, da ne ide nitko u borbu protiv naših Saveznika — Sovjetskog Saveza, jer odanle nema povratka. Nitko u borbu protiv svoje rođene braće, protiv narodno oslobodilačke Vojske, protiv sebe samoga. Nitko u borbu za propale stvari

zlikovca Hitlera. Svi u borbu za narodno-oslobođenje od okupatora i izdajica našeg naroda. Sve što je sposobno u borbu protiv fašističkih porobljivača do njihovog potpunog uništenja. Sve za front — sve za pobjedu.

U pogledu organizacionog pitanja Partije stanje je vrlo loše. Postoji jedino jedinica od 3 čl. koja ima jednog aktivnog člana. Sve ostalo je rasplinuto, bez nekog određenog i konkretnog sadržaja rada, neznanje, neupućenost, bezinicijativnost, očekivanje da uvijek neko drugi izvrši zadatak, — to je oznaka ove organizacije.

Odmah smo formirali Kotarski Komitet od 5 članova. Sekretar je drug Vinko — stolar.[1] Hoće raditi, ima volje, ali nema nikakva marksističkog-lenjinističkog znanja, pokazao se discipliniran ali bez inicijative u radu. Još je legalan. Drug Stef[2] iz K. Vrlo je poduzetan i aktivan, ima veliku volju i samoinicijative, ali ne posjeduje nikakva znanja. Neobično požrtvovan i disciplinovan, legalan, Drug Zvonko[3], hoće raditi i ima volje za rad, ali ne zna pravilno da radi inače trom i nepokretan. Znanja nema. Inače disciplinovan. Uvjek nastoji imati podršku od drugoga, i teško se odlučuje sam u donošenju odluke. Drug Mato[4] također hoće raditi ima volju požrtvovan, ali slabo pokretan i teško se odlučuje u radu kod donošenja zaključaka. Znanje nema. Drug Zorko[5] nešto malo ima znanja, ali radi bez ikakva plana, volje ima, zasada bio disciplinovan, nije se primjetilo da bi do sada skretao.

Kotarski Komitet trebaće nadzor i podršku u svemu, punu pomoć sa strane drugova koji su4m zato poslati. Općenita oznaka je nesamostalnost u radu, nesnalaženje u nastalim situacijama, neodlučnost u donošenju odluka, dok svi imadu vrlo veliku volju za rad i stvarno bi htjeli raditi, požrtvovani nekad do u sitnice, a svi hoće i vole učiti. Od te petorice drugova dvojica su još legalni. Ima izgleda da će se stvoriti i izgraditi dobro partijsko rukovodstvo. Održan je već drugi sastanak. Drugovi su raspoređeni na rad po općinama. Sastanci će se održavati svakih 10 dana, a svaki drugi trajaće po dva dana radi proučavanja zajedničkih materijala.

Osim ovih drugova u kotaru ima još 8 članova Partije, sve mladi po partijnosti i zaduženi gotovi do sada po održanju veza osim one trojice iz jedinice. Ostali tih pet drugova nalazi se po različitim selima i od njih su trojica legalna.

' Vinko Smolković
[2] Stjepan Simec
[3] Zvonko Antolić
* Mato Kumic
[5] Mijo Kos

Iz toga samoga izlazi treba postaviti temelje Partije uvlačiti u Partiju nove borbene, odane, poštene i požrtvovne drugove, pravilno raspoređivati kadrove, pravilno im pristupiti i pridizati ih da se izgradi čvrsta borbena Partija koja će imati zasobom sav narod, koja će biti u stanju voditi mase, ostvariti potpuno rukovodstvo u narodno oslobodilačkoj borbi i povjerenje čitava naroda.

Partiju, riješenu svakog skretanja i od oportunizma i od sektašenja, koja će dosljedno moći sprovoditi partijsku liniju.

Članovima dat će se odmah konkretni zadaci i rasporediti ih na takove dužnosti gdje će najviše koristiti. Tako ćemo neke sa veze prebaciti na politički rad, a veze prenijeti na Skojevce i odbore.

Od proverenih i poštenih i borbenih drugova napravili smo tri kandidatske grupe po dva. Te grupe vodi jedan partijac. Ima izgleda da će se ipak uspjeti stvoriti dobra i borbena partijska organizacija kroz izvjesno vrijeme. Sve bivše članove antipartijske elemente i oportunizam njihov raskrinkavamo i njih se sasvim odjeljuje od Partije i takove ih se pred ostalima prikazuje.

Pred sve masovne organizacije postavljeni su gore izneseni zadaci i parole. Uspjeli smo skupi[ti] i organizirati po još nekoliko sela u odbore. Jedino svi ti odbornici nisu bili aktivizirani ili u vrlo maloj mjeri, niti su uspjeli čvršće se povezati sa masama. To nam najjasnije svjedoči: nikakva mobilizacija, nešto fonda.

Formirali smo Kotarsko Rukovodstvo SKOJ-a od 4 člana. Sekretar drug Zorko, članovi: Joža[6] iz K., omlad. iz Strmca[7] i drugarica[8] iz Kobilića. U najkraće vrijeme popuniće se sa dva omladinca jedan iz Lukavca[9], a jedan iz Jezera.[10]

Kotarski komitet treba dati punu pomoć Rukovodstvu i osamostaljivati ga u radu. Omladini posvetiti najveću pažnju, i nastojati ih što više organizaciono povezati i mobilizirati. Najviše se može stvarno djelovati preko omladine, ona je borbenija i poletna. To je potrebno razvijati i pravilno iskoristiti.

Po pitanju okupljanja žena u antifašistički front također sve ljepše napreduje, naročito su žene mnogo pristupačnije za okupljanje u organizaciju u posavskim selima negoli muškarci.

Agitaciono propagandni rad se također kreće u gore spomenutim granicama. Popularizacija antifašističke fronte — Narodno Oslobodilački Pokret, uspjesi naše vojske, popularizacija preko toga

[6] Slavko Brdek
[7] Stjepan Antolović
[8] Kata Jurenović
[9] Juraj Križanić
[10] Ivan Fijan

svega naše junačke Partije. Izdaćemo letak da se raskrinka HSS-ovska banda. Tekst ćete dobiti gore da ga preradite i dadete umnožiti u većem obimu.

Svima drugovima skrenuta je naročito pažnja u pogledu konspiracije.

Pitanje mobilizacije postavljeno je pred sve organizacije. Do sada se vrlo malo uspjelo.

Podržavamo veze sa posadama u B.,[n] u Kr.,[12] i sa domob. radnom satnijom u Vel. Gor.'[3]

Svim organizacijama dati su konkretni zadaci prema predviđenom planu za mjesec dana. Kroz par dana imaćemo sve veze potpuno ispravne u svim smjerovima. A uspostavljamo i nekoliko kanala za prebacivanje i ljudi i materijala. Sada smo uspostavili i nekoliko civilnih veza.

Formirana je jedna udarna grupa od 6 omi. Dobiće zadatak. Za sada je vodi jedan član partije.

Podrobnije u slijedećem izvještaju. Drug Mika[14] leži bolestan od gripe već desetak dana. Sa Prigorcem[15] još se nisam uspio sastati. Druga Miku traži Povjerenstvo P. K. SKOJ-a za rad u Zgb. u saglasnosti sa Povjerenstvom C.K. K.P.H.

O pojedinostima samog rada iznaša izvještaj K.K.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

P.S. O svemu dajte svoje mišljenje i direktive za dalji rad ukoliko ima što izmjeniti i nadopuniti.

S.F. - S.N.!

Uz drugarski komunistički pozdrav
Benđo"' v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/77

" Buševac
12 Kravarsko
13 Velika Gorica
14 Mika Spiljak
15 Pavao Lončar
16 Stjepan Koren

1943, ožujak 30.
Zagreb

Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o stanju mjesne partijske organizacije nakon provale, o radu SKOJ-a AFŽ i o stanju u tvornicama u ožujku 1943. godine

Mari 1943.

IZVJEŠTAJ BROJ 3.

Mjesna partijska organizacija ima ukupno 73 čl. Partije (12 ćelija), 4 Rajonska komiteta sa 10. čl. — Mjesni komitet ima 4 člana[1] u koji su u toku mjeseca kooptirana 2 nova člana.

U toku mjeseca uhapšeno je 10 čl. Partije dok je izgubljeno još 11 čl. Partije za koje točno neznamo jesu li uhapšeni ili ne. (Željeznica) (U velikom hapšenju na želj. uhapšeno je oko 60-100? ljudi, te nam nije točno poznato koliko je među njima članova Partije.[3])

Poginuli su 3 člana partije medu njima jedan član MK.[4] 4 člana Partije su poslata u partizane. U Partiju je primljeno 10 članova.

U toku mjeseca marta part, organizacija pretrpila je velike gubitke. Masovno hapšenje u želj. radionici zahvatilo je veliki broj radnika te izdajom provokatora i anti-partijskog tipa Rcnđulića[5] prokazan je i uhapšen veći broj članova Partije i radništva, medu njima i čitavi ćeli j ski biro od 4 čl. O broju uhapšenih ostalih članova točno neznamo ali je sigurno da ih je većina pohapšena i nestalo nam je 15 čl. Partije — Sem toga na ulici su nam ubijena 3 člana Partije medu njima i 1 član i/ VIK (Drug Debeli)[6] i jedan iz Vojnog rukovodstva.[7]

Ostali uhapšeni članovi su 3 člana MK SKOJ-a[8] i 2 člana RK. te inače bolji članovi Partije su nam pohapšeni i poginuli. Stim je

[1] Boris Bakrač, Perica Dozet, Ladislav Parfant i Vinko Neđeral.

[2] Boris Bakrač i Vinko Neđeral

[3] Do hapšenja je došlo pošto je u Branimirovoj ulici 23. ožujka 1943. likvidiran ustaški agent Ivan Hescheimer, poslovođa u željezničkoj radionici.

[4] Josip Preskar (9. III 1943), Stjepan Bubanić (19. III 1943) i Ivan Mećar, član MK KPH Zagreb.

[5] Mato Rendulič

[6] Ivan Mećar

[7] i '2. Stjepan Bubanić

* i [10]. Mirko Peršen, Stjepan Đureta i Branko Tušak

part. org. pretrpila jaki gubitak u rukovodećem kadru. Isto tako imali smo gubitaka i izgubili neke djelove masovnih organizacija.

Pored slabog teoretskog nivoa neiskustva i mladosti članova partije, opšta slabost u stanju part, organizacije stoji i u tome stoje vrlo malen broj članova Partije zaposlenih u fabrikama i ind. poduzećima koja upošljavaju veći broj radnika. Tako da pored priličnog broja ilegalaca članova (koji se kriju od vojske ili politički progonjeni) ima ljudi koji su zaposleni po malim obrtima ili kancelarijama ili pak nigde ne rade. Tako broj članova Partije zaposlenih u fabrikama medu masom radnika je minimalan.

Ova odvojenost partijske organizacije od Tvornice i mase radnika je vrlo osjetljiva stvar te se osjećaju poteškoće u radu sa masovnim organizacijama i poznavanjem ljudi u njima za ocjenu njihovih kvaliteta i kriterijum kod primanja u Partiju jer nedostaju nam članovi Partije koji bi lično poznavali fabričko radništvo.

Mjesni komitet je počeo proučavati stanje naših masovnih organizacija po fabrikama te uslove i način stvaranja part, organizacije u njima tako da se počelo brižljivo raditi na primanju ljudi iz Tvornica u Partiju.

Mi do sada u svim tvornicama imamo uporišta, a u 90% stvorenu organizaciju tj. NOO ili AFŽ organizaciju a priličan broj ljudi iz poduzeća nalazi se u kružocima te tako postoje mogućnosti za stvaranje part. org. u tvornicama. Po teoretskoj izgradnji članova nije se postigao nikakav naročiti vidljiv uspjeh. Vrlo teški uslovi zajedničkog rada i proučavanja materijala onemogućili su rad po tom pitanju — dok i pojedinačno se partijski materijal nedovoljno čita i proučava.

Novi broj »Proletera« dobili su svi članovi Partije. Još nam nije poznato koliko je proučen. U toku mjeseca kurs je polazilo 11 ljudi. — Proučavana je Historija osnove Lenjinizma — te materijal o savi, dir. part, linije.

Reonski komiteti su momentalno nepotpuni II i III imadu po 2 člana.

NOO

Mjesni Narodno oslobodilački odbor ima 3 člana (članovi su Partije sva trojica) postavlja se pitanje i potreba nadopune sa bar još jednim članom.

Mjesna organizacija NOO ima oko 150 viših i nižih odbora te uz to preko 50 sabiračkih odbora (odbori londa) u svim tim odborima ima oko 500 članova odbora (aktivista). Narodno osi. odbori okupljaju oko sebe 3.500 do 4.000 simpatizera i ljudi koji materijalno po-

mažu i prilažu u NO Fond (ovaj broj je nemoguće statistički točno sakupiti i on je svakako i veći, — što pokazuje novčani prihod).

Hapšenjem na željeznici izgubljen je jedan Kotarski NOO i 28 NOO ali i pored toga broj NOO je znatno porastao. Sada imadu 4 kotarska NOO koji su uglavnom potpuni i nešto su kvalitativno bolji nego pred mjesec dana. U opšte uzevši stanje se kod NOO popravilo, ali je još rad dosta jednostavan i mrtav. Rukovodeći kadar veoma je neiskusan i politički slabo izgrađen te u radu krut i bez samoinicijative.

Rad se odvija bez naročitog političkog djelovanja organizacije NOO i bez planskog rada.

Partijska organizacija usljed sopstvene slabosti NOO slabo i nedovoljno pomaže. Često ima i nepravilnosti u radu NOO. NOO su svakako najmasovnija naša organizacija i kao najmoćnija samim tim što se u tvornicama nalazi najveći broj NOO.

NOO nedostaje organizacione čvrstine i politički rukovodećeg rada i djelovanja u masama i tvornicama.

U posljednje vrijeme kod NOO osjeća se znatan porast u novčanim prihodima. Od novembra mjeseca 1942. pa do konca februara 1943. prihodi NOO povećani su od 250.000 — na 725.000 kuna. NOO imadu velike mogućnosti rasturanja naše literature ali je nažalost broj štampanih primjeraka još uvijek nedovoljan i ne iskorišćava se racionalno.

Na skladištima se nalaze prilične količine odjevnog materijala za koji se nije našlo načina da ga se pošalje u većim količinama.

Poslato je jednom prilikom za Hrv. primorje 24 para čarapa (pamučnih), 4 para cipela, 2 para veša, 1 zimski kaput i 1 odjelo i nešto sitnih odjevnih predmeta zatim ranog sjemenja za povrće u vrednosti 3.000 kuna.

U logore Jasenovac, N. Gradiška, Mitrovica, Lepoglava i Požega poslano je:

50 kg Pekmeza (7.000 kuna)
5 kg šećera (512 kuna)
45 kg brašna O-gg (1800 kuna)
35 kg braš. kukuruznog (2.100 kuna)
38 kg šljiva (3.040 kuna)
23 kom. kavin surogat
20 kom. čaja
4 kg sapuna
20 kom Žen. Hvala
103 kg kobasica (17.450 kuna)
25 kg jabuka
23 kg luka

9 kg češnjaka
123 limuna (1.180 kuna)
28 kom kruha
raznog —
Ukupna vrednost 41.015 kuna

AFŽ.

Mjesni odbor AFŽ ima sada 2 člana — treća je uhapšena posljednjih dana ovog mjeseca (27./III)

Mjesna organizacija ima ukupno 81 odbor (od tog 4 kotarska). U odborima radi ukupno 235 članica odbora.

Kod Organizacije AFŽ u organizacionom pogledu vlada prilično rasplinutost bez čvršće povezanosti tako da neki odbori vise u zraku i imaju tek povremene veze. Održavanje sastanaka je neredovno i sami su sastanci vrlo slabog dnevnog reda. Uzrok je tome što još part. org. nije pružilo dovoljno pomoći u tome pogledu.

Broj obuhvaćenih žena je nešto porastao ali je još uvijek relativno malen u odnosu prema broju odbora. Sa ženama se općenito malo politički radilo, tako da je politički nivo vrlo slab. Vrlo su slabe u pronalasku načina za sastajanje.

Rad se polako poboljšava i proširuje od januara do februara postignuto je povećanje novčanog prihoda za 10.000 kn. Ukupni novčani sabrani prilozi iznosili su prošlog mjeseca 95.000 kuna te nešto odjeće.

Nameće se problem popunjavanja Mjesnog AFŽ odbora.

Žene su po fabrikama aktivnije nego muški. Opažaju se javni protesti i organizovano odupiranje i istupanje žena za poboljšanje rad. uslova.

U fabrici Hartman obustavile su žene rad nekoliko sati i tražile povišicu plaće (dobile su nešto i nastavile rad).

U fabrici Duhana za vrijeme ručka organizovale su žene 2 minuta šutnje u počast (komemoracija) ubijenom fabričkom radniku drugu »Bobiju« članu MK[9]. Na negodovanje i protest ustaša digle su glasnu galamu i ušutkale ih.

U tvornici »Gaon« zbog toga što nije dobivena obećana mast za radnike, glasno su protestovale i stvorile graju i poklike »Masti. Masti«. U ovim slučajevima bilo je i muških, ali su se žene posebno više istakle.

[9] Marko Linarić, ranjen 15. siječnja 1943; u bolnici slijedećeg dana podlegao ranama.

Omladinski sektor SKOJ

U ovom mjesecu su uhapšena 3 člana MK SKOJ-a[10] te još nekoliko ljudi iz skojevske organizacije, tek pred kratko vreme uspjelo se uhvatiti izgubljene organizacije te prvo stanje nije ni konstatovano. U Mjesni Komitet SKOJ-a uzet je još jedan [iz] Partije tako da sad MK SKOJ-a ima 2 člana[11] koji još nisu upućeni dobro i uvedeni u rad organizacije. Postavlja se hitno i potrebno nadopunjavanje MK Skoja.

SKOJ je počeo da se uspješno razvija i radi, otpočelo se sa stvaranjem masovne organizacije odbora USA omi. Prema posljednjim statističkim podatcima bilo je formirano 28 odbora USA omi.

Od 3 niža rukovodstva koja postoje 2 su nepotpuna (radničko i srednjoškolsko). Još uvijek je SKOJ-evska organizacija od partijske org. odsječena i odvojena, tako da SKOJ odavde ne dobiva dovoljno pomoći od part. org. U mobilizaciji ljudi za partizane dali su nešto više rezultata nego prošlih mjeseci.

Vojna organizacija

Hapšenjem na željeznici zatim padom druga iz Vojnog rukovodstva[12] potpuno [je] bilo raspršeno i izgubljeno više ljudi koji još nisu pronađeni.

Počelo se sa stvaranjem vojne organizacije na jednoj šire postavljenoj bazi i sa bolje rastumačenim pojmovima te pri tom se više oslonilo na part, organizaciju. Od onda do sada je na dva rajona bilo rezultata, na jednom je formirana grupa od 3 a na drugom od 5 čovjeka.

O. [bavještajna] S. [lužba][13]

Po stvaranju organizacije obavještajne službe do sad se nešto više postiglo.

Zadužen je jedan član Partije i na jednom je rajonu uredio i povezao se sa povjerenicima koji nam šalju obavještenja. Ima još ljudi koji daju obaveštenja ali još nisu povezani i organizirani posebno u Org. O. S.

Povjerenicima se počelo davati savjete i konkretno im davati zadatke i upute.

[11] Fumica Fedel i Ivica Habunek

[13] O radu obavještajne službe vidi: Lepa Perović. Ilegalni rad u Zagrebu, Zbornik sjećanja — Zagreb 1941/1945, Zagreb 1984, knj. IV. str. 3-17.

Nešto o stanju po Tvornicama

U većim tvornicama organizaciono i politički mnogo lošije stojimo nego u tvornicama koje zapošljavaju manje radnika. Uzrok tome je što su veće tvornice obično u državnim (ili gradskim) rukama t.j. nisu privatno vlasništvo. U ta državna poduzeća su još od prvo svi režimi namještali sa protekcijom svoje ljude. Dolaskom okupatora državna i gradska poduzeća su postala sigurno mjesto zaposlenja svih ustaških pristalica i raznih izbjeglica koji su uslijed svoje prljavosti pobjegli iz raznih krajeva pred partizanima u Zagreb, tako da je u ovim poduzećima upravo sabran ološ. Iz takvih poduzeća su otpustili mnoge radnike koji su im bili nepoćudni. Otpustili su mase radništva koji su nekad bili organizirani u URS-. U takvim poduzećima su postavili za povjerenike HRS. organizacije ustaše, agente i razne plaćenike koji vrše špijunažu i vrše teror te predstavljaju strah i trepet za radništvo. Po pravima i sistemu koji vlada u HRS org. jedino pravo govoriti imaju Povjerenici i oni rešavaju sva pitanja na tajnim sjednicama tako da je HRS u većini tvornica potpuno u rukama policije.

Inače (sem vrlo malog broja radnika u privatnim poduzećima) radništvo su prisilno upisivali u HRS. u svim državnim poduzećima.

Teror u poduzećima kako državnim tako i privatnim vlada veliki, međusobno povjerenje radnika nedostaje i strah je prilično velik u većini fabrika.

Primjeri:

U tvornici »Union« (radi oko 220 radnika) bilo je čestog hapšenja i saslušavanja iz dana u dan naročito je to vršio agent muž od jedne radnice iz iste tvornice, dolazio je i u tvornicu kod nje i upoznavao ljude po njezinom prokazivanju.

U tvornici »Meba« (280 radnika radi) vršili su hapšenja i naterali strah kod ljudi. Otpustili sve radništvo koje je nekad bilo u URS (Likvidirali part, ćeliju).

U tvornici »Elka« (110 radnika radi) bila su uhapšena 2 člana Partije i još radništva. Većinu su radništva vodili na saslušavanje. Oduzimali im iskaznice HRS, uzeli od njih ulog za tvorničku aprovizaciju te oglasili ih da nisu ravnopravni članovi HRS. Zatim ih prisiljavaju da potpišu izjavu zapisnik, koji daje pravo Povjereniku HRS da čim nešto primjeti da ih dade hapsiti, tek su im onda vraćene legitimacije.

Ako se zametne govor i raspravljanje o potrebi radništva i t.d. povjerenici ušutkavaju radnike sa pretnjOm: »Ti samo šuti dok neće biti kasno!« U manjim i privatnim poduzećima je političko stanje nešto bolje i dok u većim poduzećima sa od 150-600 radnika mi ima-

mo okupljenih od 5 do 15%, u manjim poduzećima sa 10 do 100 uposlenih radnika imamo slično 30-70% obuhvaćenih ljudi negde i više.

Iz manjih poduzeća je dosad uspjelo mobilisati ljude u partizane negde čak imamo i Povjerenike iz HRS u NOO.

U nekim poduzećima ima ljudstva koje je bilo pa i sad HSS. (Kožara 65 radnika zaposleno 17 naših simpatizera). U ovom poduzeću imali smo člana Partije koji je pravio lijevo skretanje i nije umio prići radništvu HSS-ovog uticaja.

Radništvo je vrlo slabo plaćeno u odnosu na cijene i bez volje, radi manje sabotaže i krađe ima ponešto.

Mobilizacija ljudi u partizane se je nešto povećala i proširila sem ljudi ugroženih od policije i vojnog poziva veći broj je otišao svojevoljno, u toku mjeseca poslano je u partizane 145 ljudi.

U toku mjeseca odštampano je:

»Proletera« broj 16 = 200 komada.

»Radio Vijesti« od 1 /111-20/III svakih 3-4 dana zajedno po 400-500 primj.

Iz »Borbe« broj 36 odštampano je 2 članka (govor druga Manuilskog i Nota V.S. i AVNOJ-a saveznim vladama SSSR, E. i Amer. u 400 primjeraka).

»Narodna Borba« broj 1 u 500 primjeraka.

Tehnika funkcioniše, u štampi je »Reakcionarno vodstvo HSS-a«.

30./III-1943. **Tomek,*[4] v.r.**

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-45/379

165

1943, ožujak
Varaždin

Upute Okružnoga komiteta SKOJ-a Varaždin skojevskim organizacijama na ovom području o zadacima i o radu SKOJ-a medu omladinom

SKOJEVSKIM ORGANIZACIJAMA NA PODRUČJU OK SKOJ-a VARAŽDIN

Naša oružana borba protiv' fašizma postaje iz dana u dan sve odlučnija i uspješnija. Takav bi morao biti i naš rad medu masama. Zadaci SKOJ-a u Narodno oslobodilačkoj borbi veliki su i teški. Komunistička omladina je rukovodioc, organizator cjelokupne antifašističke omladine. SKOJ mora pokrenuti, otrgnuti od fašizma i aktivizirati ogromne omladinske mase u borbi protiv fašizma. Uspjeh rada pojedinih skojevskih organizacija cijeni se prema tome, jesu li ili nisu ispunile najglavniji zadatak: masovno obuhvatanje omladine.

Polazeći sa tog stanovišta rad naših skojevskih jedinica nije zadovoljio. Naš SKOJ ne pretstavlja mase, već pojedine grupe, a često samo izolirane pojedince. Savez mlade generacije, u kome bi zapravo morala ležati naša masovna podloga, ne postoji ili je jako slaba.

Mi moramo poboljšati naš rad i moramo pokrenuti najšire omladinske mase! Uv jeti za to postoje. Uspjeh ovisi jedino o nama. Da bi rezultati bili što bolji iznijeti ćemo ovdje liniju omladinskog rada, dati nove upute i time omogućiti što veći uspjeh.

Prva naša dužnost je otrgnuti široke omladinske mase od fašizma*. U tome ćemo uspjeti samo ako budemo znali pravilno pristupiti omladini. Da bismo stekli njezino povjerenje i ljubav moramo joj se približiti, zaći u njezin život, postati ono isto što i ona, postati jedan njezin dio. U radu i zabavi, pjesmi i veselju moramo prednjačiti. Kada na ovaj način steknemo povjerenje omladine, pokušati ćemo u njoj probuditi težnju za ljepšim životom, nezadovoljstvo protiv besmislenosti naše svakidašnjice, pobunu protiv ropskih uslova rada. U svakom omladincu, živi čežnja za veselim, pravim omladinskim životom, punim rada i stvaranja. Pokažimo mu, da je sovjetska omladina već postigla sve ono, za čim mi težimo, da je izgradila sebi nov život u novoj državi.

[1] Ocjena o masovnom utjecaju fašizma na omladinu suviše je općenita i ne odgovara stvarnosti — znatan dio omladine varaždinskog okruga već je bio u redovima NOV.

Ako uspijemo u omladini probuditi revolt protiv njezinog današnjeg životarenja, onda ćemo joj lako dokazati da je fašizam glavna zapreka ostvarenju omladinskih prava. Dokazati ćemo joj, da je fašizam donio Hrvatskoj nacionalno ugnjetavanje, ekonomsku pljačku, umjesto omladinskog života vojničke i radne logore, odašiljanje na istočno bojište, ubijanje u masama naprednih omladinaca, i još čitav niz sličnih zločina i nepravda. Na konkretnim primjerima ukazati ćemo na zvjerstva ustaša, podsjetiti ćemo ih na popaljenu Bosnu, Liku i Kordun. Pred ovim našim dokazima, pred ovakovom slikom današnjice probuditi će se revolucionarnost u svakom poštenom omladincu. Mi mu moramo pokazati put, koji vodi do promjene: to je jedino borba.

Na ovaj način, direktnim dodirom sa omladinom, buđenjem težnje za novim životom, radom i stalnim raskrinkavanjem fašizma postići ćemo prvu našu zadaću: odvojiti mase od fašizma.

Svu ovu omladinu koju smo uspjeli otrgnuti od fašizma okupljamo u Savezu mlade generacije. Ova organizacija ima najširu podlogu. Ona mora da okuplja mase, njezina snaga leži u masovnosti. SMG treba da prodre svuda: u sva udruženja, kulturna, športska, zabavna, u sve ustanove. Rukovodioci SMG su SKOJ-evci, oni stvaraju iz ove organizacije rezervu svojih kadrova, izgrađuju nove komunističke omladince.

Druga naša zadaća jest aktiviziranje tih masa u borbi za novi život, za rušenje fašizma. Tu treba biti naročito pažljiv. Svakome čovjeku se treba dati posao koji mu odgovara, za koji ima volje, pogrešno je opterećivati omladince dužnostima koje nisu za njih. Time se postiže obratno od onoga što se je htjelo postići. Odbija se ljude od rada. Aktiviziranje, uvlačenje u rad mora teći postepeno, skoro neosjetno. Na početku se pred omladinca, koga hoćemo uvesti u pokret, postavljaju sasma malene zadaće. Prema tome, kako ih je izvršio ocjenjuju se njegova sposobnosti i zadaju mu se nove dužnosti.

Postoji čitav niz zadataka kojima se mogu aktivizirati omladinske mase.

1/ Propagandistički rad među još nepokrenutom omladinom. Svaki novi aktivnista mora odmah naći ljude s kojima će raditi i izgrađivati ih. Mjesto aktivnih omladinaca je među masama.

2/ Širenje naše štampe, letaka, brošura. Zajedničko prorađivanje ovih stvari vrlo je korisno, jer se time postiže okupljanje ljudi i razvija se diskusija. Štampanje materijala staje mnogo novaca, zato je potrebno sakupljati priloge, da bi se omogućilo daljnje izlaženje naših listova.

3/ Organizacija dopisne službe, slanje suradnje za omladinsku štampu. U člancima se može pisati o svim problemima, koji interesiraju omladinu, o dogadajima u zemlji, akcijama partizana, zvjerstvima ustaša itd.

4/ Rad za narodno-oslobodilački fond. Sakupljanje priloga u novcu, hrani i odijelu za nastradale drugove, za njihove obitelji, za drugove ilegalce, partizane itd.

5/ Slanje paketa u logor. Da bi se pomoglo drugovima koji trpe i stradaju zatvoreni u logorima, potrebno je najmanje jedanput mjesečno poslati u logor bar jedan paket. Hrana se sakupi, zapakira i pošalje na određenu adresu.

6/ Formiranje omladinskih borbenih grupa, koje će u pozadini rušiti sve objekte koje služe neprijatelju: ceste, željeznica, mostove, telefonske stupove itd.

7/ Organizacija informativne službe o brojnom stanju, naoružanju i kretanju neprijateljskih oružanih snaga, o akcijama koje se mogu izvršiti.

8/ Sastavljanje crvenih lista sa imenima svih onih koji su se ogriješili o narod, klali i ubijali i lime zaslužili smrt.

9/ Organiziranje obavještajne službe o političkom radu fašista, o njihovim namjerama, špijunima itd.

10/ Organiziranje redovitih veza za obavještenja i štampu i njihovo točno održavanje.

SKOJ-evske grupe moraju biti organizatori i rukovodioci cjelokupnog ovog rada. One su odgovorne za rad SMG, za pravilno provođenje SKOJ-evske linije i cjelokupni omladinski rad.

Evo, ovakav mora biti Vaš SKOJ-evski rad. Samo tako postići ćete uspjehe, stvoriti masovnu podlogu, ispuniti glavnu ulogu Skoja: ulogu organizatora i rukovodioca omladine.

Sekretar OK SKOJ-a Varaždin
Kata[2] v.r.

Original, strojopis
Sign., Kseroks-kopija originala u posjedu Redakcijo.

[2] **Milica Pavlić, o njenoj pogibiji vidi: Dok. br. 175.**

166

943, ožujak

Izvještaj Augusta Prosenika, člana Kotarskoga komiteta KPH Zagreb, Mjesnome komitetu KPH Zagreb o djelovanju »Diplomate«[1], uz molbu da se njegov rad provjeri

IZVJEŠTAJ

Na području Zagreba Mjesnoga NOO sarađuje jedan čovjek pod imenom »Diplomata«, a da nitko iz pokreta NOB nema pregleda preko njegovog rada, to jest gore navedeni prikuplja razne odjevne predmete i obuću za NOV a nitko nezna da li te iste stvari stvarno stižu tamo za kamo su skupljene.

Koliko sam ja ustanovio isti je odpremio u zadnjih 6 mjeseci oko 350 pari cipela i nekoliko pari čizama od Sloge, zadruge postolara.

Isti čovjek se nalazi negdje u blizini Zagreba i više puta dolazi u grad.

Da bi se ustanovilo, da li su gore spomenute cipele stigle na teren — istoga čovjeka pozna drug Boris to jest Vlado Hus koji se nalazi na terenu u Ježevu. Ja sam pokušao kod drugova »Sloge« da podignem cipele ali mi je rekao drug od Sloge da mu je Diplomata rekao da nesmije nikomu ništa dati, da je, on bog u pokretu i da nesmije sa nikim drugim imati nikakove veze.

Ja sam druga upozorio na neizpravnost ovakovog postupka i štetnost za pokret tako da je ipak pristao da se drži direktiva koje će dobivati od M. N.O.O., zato molim drugove da se hitno iztraži da li navedeni »Diplomata« imade kakovu vezu sa drugovima na terenu i kakovu funkciju vrši.

S.F. S.N.

Drug Žarko[2] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-66/1214

[1] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.

[2] **August Prosenik**

167

1943, ožujak
Zagreb

Izvještaj Ruže Crnković, člana Petoga rajonskog komiteta KPH Zagreb, Mjesnome komitetu KPH Zagreb o hapšenju većeg broja mornaričkih oficira koji su radili za obavještajnu službu NOP-a

IZVJEŠTAJ

Filip' je uhapšen dno 23. III. ov. g. sa još 9 mornaričkih časnika[2]. Kod hapšenja pronađen je kod njega materijal, i to: Izvještaj od visokih generalštapskih časnika koji je on imao uz sebe. Hapšenje je izvršeno na redovitom ustaškom sastanku koje časnici redovito održavaju. Od kuda je poteklo hapšenje nije poznato, ali on je imao zadaću da organizira mornaricu, što je i učinio, i vjerojatno je medu njima bio provokator. Ovih uhapšenih 9 časnika svi su navodno teretili Filipa, a on je do sada izdao svoju višu vezu SAŠU[3]. Navodno da su ga strašno tukli tako da je dobio živčani slom i leži u ambulanti na Savskoj cesti

Njegova zaručnica (ona gospoda[4]) bila je u velikom strahu i jako se žalostila, te mi je tom prilikom i/pričala da je taj dan stigao njezin šef iz Ljubljane i da joj je dao na raspoloženje 1,000.000 kn. da ga se spašava (i onda se brzo popravila i ostale časnike). Ona da ga je uvjek upozoravala da ne nosi nikakav materijal sa sobom, jer da je on to češće radio, i da je tako lijepo organizirao mornaricu, složio odbore, i organizirao da prebjegnu dva broda, jedan Jugoslavenski koji su Njemci zaplijenili i jedan Talijanski, koji su imali posadu naše časnike i momčad te su trebali da u danom momentu prebjegnu u Bari i saobraćaju između N.O.V. Brodovi su bili usidreni u Trstu.

Izvještaj koji su kod njega pronašli bio je o kretanju Njemačke vojske kod nas. O sadržaju izvještaja bio je upoznat i Saša. U vezi sa time da je još uhapšeno 10 lica od mornarice, Filip pozna sve časnike lično koji su davali izvještaj, i Gospođa se boji da nebi i njih

' Redakcija nije ustanovila na koga sc to odnosi.

[2] Odnosi se na grupu mornaričkih oficira koji su radili u Zapovjedništvu mornarice NDH u Zagrebu.

[1] Redakcija nije ustanovila na koga sc to odnosi.

[4] Isto.

odao a i nju. Jer navodno da je on kao 18 godišnji mladić liječen od neurastenije, i da su u familiji imali više slučajeva ludila.

Olga[5]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-70/1575

168

1943, travanj I.

Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama izvršenima od 13. do 28. ožujka 1943. godine

ŠTAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
N.O.P.O.H.
1. IV. 1943.

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

Nakon reorganizacije našeg odreda, o kojoj smo vas izvijestili u prošlom izvještaju[1] od 13. III o.g., smjestili smo bataljone u bliske baze, gdje smo podučili partizane i novoimenovane starješine u njihovim dužnostima i potrebnoj disciplini. Za isto vrijeme stvorili smo plan našeg budućeg rada i akcija. Tako po tom planu, a po naređenju druga sekretara Vlade[2] sektor našeg jačeg djelovanja treba da bude sektor Cazma-Križ. Istovremeno I bataljon slati u Posavinu, sektor Sisak-Ivanić Grad. Ovaj zaključak pao iz dva razloga: jer smo previše slabi za vršenje akcija na dosadašnjem sektoru, jer je (neprijatelj) preduzeo sve fortifikacione radove za defanzivu, a drugo radi što šireg političkog djelovanja i mobilizacije hrvatskih sela. Tek slabije naše snage ostale su na starom sektoru Moslavine.

[5] Rn/a Crnkovic

[1] Vidi: Dok. br. 143.

[2] Vladimir Popović, sekretar CK KP Hrvatske

Akcije

13. III naišla je na našu bazu Popovac iz Bjelovara skupina Nijemaca' (oko 400 vojnika). Naše dvije čete I bataljona nakon borbe od jednog sata vratile su neprijatelja. Neprijateljske namjere nisu nam bile poznate. Gubitaka nismo imali, a neprijateljski gubitci također nam nisu poznati.

13. III jedna desetina istog bataljona, preobučena u civilna odijela, ušla je u bolnicu za umobolne u mjestu Popovača. Po planu trebalo je zaplijeniti 15 karabina i novac. Noću bilo je tu akciju malo teže izvršiti, jer je bolnicu branilo 15 ustaša, a udaljeni su nepunih 500 metara od neprijateljskog garnizona u Popovači. Zbog toga smo odlučili da se akcija izvrši danju sa pištoljima u civilu, jer ustaše preko dana odlaze kući, a puške ostavljaju u bolnici. Akcija je u potpunosti uspjela, te je zarobljeno 14 karabina, 600 metaka i 800.000 kuna. Ubijen je jedan domobranski poručnik koji se je tu slučajno nalazio, a dao je otpor. Naši nisu imali nikakovih gubitaka.

14. III jedna četa I bataljona odlazi u sela oko Čazme, sa zadatkom da mobilizira par sela, da vrši manje akcije na tom sektoru i da čisti teren od izdajica i špijuna, ruši prugu i kida telefonske stupove. Istoga dana otposlata je jedna četa II bataljona u pravcu Kutine sa istim zadatkom.

15. III izvršena je mobilizacija u selima: Mala i Velika Ludina i Katoličko Selišće. Jedna patrola vršila je akciju na vojnu spremu u selu Pavličani. Plijen: 2 vojnička odijela, jedne cipele i 2 kišne kabanice.

16. III postavljena je zasjeda n jačini od dvije čete neprijatelju koji vrši rekviraciju živežnih namirnica. Banda nije naišla.

17. III na jednu našu četu napala je jedna satnija Gorskog zdruga. Nakon pola sata borbe banda je pobjegla, jer je dobila bočnu vatru jedne naše desetine. Utrošeno 170 metaka, gubitaka nismo imali, a neprijateljski nam niMi po/nati Jedan vod vrši mobilizaciju u selima Okešinec i Vezisce. Usput su uhvaćena dva bandita i likv idirana.

18. III mobilizacija u selima Razljcv, Rećica, Mustafina [Klada], Vrtlinska i Pobjenik. Usput je zaplijenjen jedan pištolj. I bataljon pari odijela, da se očisti od ušiju.

20. III jedna četa vrši akciju na željezničku stanicu Deanovcc. Stanica, odjavnica i sav materijal su spaljeni. Istovremeno dvije patrole vršile su mobilizaciju u selima Širinec i Graberje

[1] **Odnosi se na dijelove njemačke 187 rezervne divizije.**

s=;i

Dvije čete I bataljona i/vršile su napad na ustaško uporište u selu Okoli, jedino selo takove vrsti na daleko i široko. Akcija nije uspjela zbog lošeg prilaženja i slabih vodiča. Naši borci ipak su uspjeli da se privuku do /grade i bacali nekoliko bombi, dok se sama zgrada nije dala zapaliti. Za dulje opsjcdanje nije bilo mnogo vremena, jer su u velikoj blizini jači neprijateljski garnizoni, pa se je prema tome moralo otstupiti. Naši su imali 2 ranjena, dok je neprijatelj imao više mrtvih i ranjenih.

U borbi je utrošeno 800 metaka.

21. III jedna patrola zaplijenila je u selu Krivaja: 1 karabin, 25 metaka, 1 šinjel, 3 para cipela, 4 para čizama, I bluzu, 2 ćebeta i 1 šat. krilo. Istoga dana dvije čete I bataljona krenule su za šumu Brezovicu u Posavini.

22. III zasjeda u jačini od tri čete na pruzi Zagreb-Novska na voz. Voz nije naišao, vjerojatno zato što smo bili primjećeni da radimo na pruzi. Razrušeno je 100 metara pruge i pokidano oko 500 metara žice i telefonskih stupova. Promet je bio zaustavljen 10 sati.

23. III jedna četa je izvršila napad na žandarmerijsku stanicu Ivanič Kloštar. Akcija je uspjela samo djelomično. Zarobljeno: 3 karabina, 120 metaka, jedna civilna puška, dva pištolja, 9 metara pšeničnog brašna, 70 kg masti, 12 kg[4] ..... 13.800 kuna gotovog novca.

24. III jedna patrola zaplijenila je u selu Vučani: 1 karabin, 2 pištolja, 2 bombe, 50 metaka, 3 opasača, 1 šinjel i ostale vojne spreme. Uhvaćen je jedan ustaški bandit i likvidiran.

25. III jedna patrola zaplijenila je 1 karabin, 75 metaka, 4 pištolja i rekvirirala 5 metara brašna u jednom mlinu. Uhvaćen je jedan domobran sa cijelom ratnom spremom, koji je ostao kod nas. Istoga dana jedna četa srušila je na pruzi telefonske stupove u dužini od jednog kilometra. Promet je bio obustavljen 9 sati.

26. III postavljena je zasjeda na cesti Sisak-Popovača. Zapaljen je jedan vojni automobil, ubijen jedan stož. narednik i zarobljena 4 domobrana. Zaplijenjeno je 5 pušaka i nešto municije.

28. III izvršena je po danu uspješna akcija na voz Bjelovar-Garešnica. Akcija je izvršena na želj. stanici Hercegovac. 20 drugova preobučenih u domobrane sačekalo je voz na samoj stanici, do je 50 drugova bilo u šumi iza stanice, za svaku eventualnost. Očekivano je da se u vozu nalazi oko 12 ustaša, kao pratnja za vlak. Kad je vlak ušao u stanicu, pala je komanda od našeg druga, preobučenog u poručnika, da se ulazi u voz. To je bio istovremeno znak za one u šumi da jurnu na vlak. Otvorena je paljba od strane ustaša na dru-

[4] **Dokumenat je na tom mjestu oštećen.**

gove u šumi, ali su bili velikom brzinom likvidirani od drugova preobučenih u domobrane. Ubijeno je 7 ustaša (više ih nije ni bilo), a zarobljen je jedan domobranski narednik, 2 domobrana i 2 financa. Zadobiven je 1 novi njemački puškomitraljez, 6 karabina i preko 1.200 metaka. S naše strane nije bilo nikakovih gubitaka. Prilikom pucnjave ubijene su 2 žene, a jednog domobrana ubile su ustaše, jer se je htio predati. Voz je pušten punom parom u pravcu Garešnice. računajući da će se tamo stumati, jer je kraj pruge, ali se je zaustavio prije stanice, jer nije bilo više dovoljno pare. Za uništenje voza na samoj stanici nije bilo dovoljno vremena jer je samo mjesto udaljeno svega 2 km, a posada broji 300 vojnika. Ipak je na vozu pričinjena prilična šteta.

Uz ove akcije izvršeno je još nekoliko manjih akcija i radova.

Općenita vojna situacija u Odredu

Naš odred je u porastu, nove snage neprestano pridolaze. Od našeg prošlog izvještaja uputili smo 200 drugova za Slavoniju.[5] To su ljudi uglavnom mobilisani oko Čazme i Ivanić Grada. Medu mobilisanima bio je lijep broj Čeha koji će ući u sastav češke brigade koja se osniva.[6] Stanje u našim bataljonima i četama popravlja se, ali se još uvijek osjeća neiskustvo vojnopolitičkih kadrova. Ljudstvo kojim raspolažemo je dobar materijal, te se poboljšanje vidno osjeća, nakon provođenja kroz akcije. S druge pak strane uočavaju se oni koji se teže snalaze u partizanskom životu, tako da smo imali dva slučaja dezerterstva.

Organizirali smo vojno-politički kurs za sve novopridošle omladince, koji već broji preko 100 ljudi. Naoružani su francuskim i ruskim puškama, ali nam za to oružje manjka municija. Od najmlađih omladinaca mislimo formirati omladinsku četu sa najboljim komandnim kadrom.

Vaš dopis u vezi sa slanjem mobilisanih k vama izgleda prilično teško jer ste daleko, a znamo kakve smo poteškoće imali sa odašiljanjem u Slavoniju koja je mnogo bliže. U principu se slažemo s vašim prijedlogom, samo bi trebalo raspraviti kako ćemo to izvesti. Za sada to uopće neće biti moguće, jer je za diviziju u Slavoniji potrebno 2.000 ljudi, u čemu i mi treba da dademo svoj dio. Vaša uputstva i sugestije smo primili, pa ćemo po njima postupiti, koliko nam god to bude moguće.

[5] Ovi drugovi ušli su u sastav Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske.
[6] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 13.

Perspektive budućeg rada

Pojačano djelovanje na sektoru Čazma — Ivanić Grad — Posavine te razvući snage na ove sektore. Da se krećemo kao odredska cjelina nemoguće nam je zbog toga što se ne možemo brzo i konspirativno kretati, a imali bi poteškoća i u ishrani. Na dosadašnjem sektoru također ne možemo ostati, jer su neprijateljska uporišta utvrđena i brojčano jaka, a mi smo preslabi za te napade. Očekujemo odlazak Gorskog zdruga na Istočni front, pa će se u tom slučaju i vojne i političke prilike na našem sektoru mnogo izmijeniti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Kezele[7] v. r.

Komandant:
Janić[8] v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, reg. br. 20/3

Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 2, str. 10-13.

169

1943, travanj 1.

Izvještaj informativnog oficira Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju u neprijateljskim uporištima na području Moslavine

Štab
Moslavačkog Odreda
N.O.P.O.H.
1. IV. 1943.

IZVJEŠTAJ INFORMATIVNOG OFICIRA

Stanje neprijatelja u pojedinim garnizonima je na dan 30. III. 1943. bilo slijedeće:

1. Buljinac: jedna kombinirana satnija, 150 vojnika
2. Pisanica: dvije satnije 4. bojne I. Gorskog Zdruga

[7] Slavko Kezele
[8] Vjekoslav Janić

3. V. Grđevac: 2 satnije 4. bojne I. Gorskog Zdruga i štab bojne
4. Hercegovac: dvije poljoprivredne satnije, 300 vojnika
5. Garešnica: 1. satnija G. Z. i 40 ustaša
6. B. Jaruga: 4 satnije I. bojne I. G.Z. i 6. satnija istog Zdruga /nešto od te satnije je na Gojilu/.
7. Gojilo: 1. pohodni sat /180 ljudi/, jedna satnija I. G.Z. i nešto opkopara iz Siska. Zatim oko 200 Ukrajinaca, mješanih s Nijemcima. Ukupna jačina svega oko 600-700 vojnika.
8. Kutina: jedna satnija I. G.Z. i 600 Nijemaca i Ukrajinaca koji su samo na vježbi.
9. Popovača: jedna satnija G.Z. i 200 Crna Legija. —
10. Vojni Križ: jedna njemačka satnija, jedna domobranska, 30 ustaša i 12 žandara. —
11. Čazma: jedna satnija.—
12. Ivanjska: 1. pohodni sat /160 ljudi/.—
13. Veliki Zdenci: stožerna satnija, jedna satnija 2. bojne I. G. Z. i stožer I. G. Z.
14. Grubišno polje: tri satnije I. G.Z.

To je stanje neprijatelja na našem sektoru na dan 30. III. 1943, a u toku ranijih dana bilo je promjene, ali samo dnevne. U posljednje vrijeme stupio sam u vezu sa neprijateljskim starješinama. Rezultat: pregovora se još nije pokazao, ali u najskorije vrijeme nadam se da ću dobiti povoljan odgovor.

U izgledu imadem još jedan razgovor i to ovih dana. Razgovori se ne sastoje samo u tome da dobijem informacije o stanju neprijateljskih posada, nego im postavljam konkretne zahtjeve u korist našeg Odreda. —

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Informativni oficir:[1]

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1477, reg. br. 10/13.

[1] **Nikola Vrančić**

170

1943, travanj 1.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje sa sastanka Kotarskoga komiteta na kojemu je razmatrana politička situacija, organizacijsko stanje i rad organa KPH, SKOJ-a, NOO i AFŽ na području samoborskoga kotara

KOTARSKI KOMITET SAMOBOR
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

Drugarskom O.K.K.K.P. Pokuplje

Izvještaj

1. IV. 1943. održali smo sastanak K.K. Samobor, na kojem je bilo prisutno 5 čl. K.K. i 1 čl. O.K. na kojem je bio dnevni red slijedeći:

1/ Politička situacija
II/ Organizaciono pitanje K.P.
III/ N.O.O. i N.O.F.
IV/ S.K.O.J. i U.S.A.OJ.
V/ A.F.Ž.
VI/ Agitacija i propaganda
VII/ Akcije
VIII/ Zemunice
IX/ Razno

I. Politička situacija: H.S.S. svaki dan oštrije istupa protiv Narodno-oslobodilačke borbe. Izjavili su da [je] žalosno za Hrvatsku dok u njoj gospodare Nijemci Talijani i Ustaše, a još žalosnije bi bilo da zagospodare ti »balavanderi« /Partizani/. Govor još kako će dati kad se rat svrši partizanima najmještenja zato što se danas bore, ali da ih nikako ne puste na vlast. Još saznajemo da vodstvo H.S.S-a polaže veliku nadu u okolicu Zagreba: Samobor, Vel. Gorica, Pisarovina kao i Zagorje, Moslavina i Slavonija. Navodno da su već u te krajeve poslali svoje »povjerenike«? Šire propagandu da neki ljudi idu u domobrane, jer da domobranski oficirski kadar je u njihovim rukama, i da imadu formirano 20000 svoje zaštite. Šire glasine da se Jugoslavenska vlada koja se danas nalazi u Londonu, preseljava u Ameriku. Počeli su se sve otvorenije sastajati, kao na pr. na Levina Fresia do sada je pazio jedan Ustaša da nebi tko do njega dolazio, dok danas dolaze k njemu neki bivši funkcioneri, Fa-

bijan Lenard i drugi, te se otvoreno razgovaraju pred otim Ustašom kako će Njemačka izgubiti rat i da je Hitler poludio.

Dok kod Ustaša se osjeća potpuno demoralizacija i samo traže veze kako bi se spasili i sačuvali živu glavu.

II. Organizaciono pitanje:

U samom Kotarskom komitetu nepromjenjeno. U Sv. Nedelji postoje 2 ćelije, 1 broji 3 čl., 1 broji 4 čl. i 1 kandidat. U Sv. Martinu je osnovana jedna ćelija, jer su dva druga primljena u Partiju i jedan drug iz K.K te od njih trojica osnovana jedna ćelija. 4 kandidata. U Stupniku postoji 1 ćelija od 3 čl. 1 drug se odselio u Kotar Vel. Gorica te je također dodjeljen 1 drug iz K.K. te i ona broji 3 člana, 1 kandidat. Sa ćelijama se održavaju svaki tjedan sastanci sa izvještajima, a također i naučni sastanci, kao i sa kandidatima.

III. N.O.O. i N.O.F.: Kotarski N.O.O broji 7 članova, koji imaju organizirano 11 selskih N.O.O. U Sv. Nedelji 5, u Sv. Martinu 2, i u Stupniku 4 N.O.O. K.N.O.O. je uspio prodrijeti još u nekoja sela i pronašao nekoliko ljudi preko kojih će pokušati osnovati nove odbore.

IV. S.K.O.J. i U.S.A.O.J.: Kotarsko Rukovodstvo SKOJ-a broji 4 člana postoje 3 selska aktiva. Aktiv Sv. Nedelja 3 čl., Sv. Martin 3 čl., i Stupnik 6 čl.

Kotarsko rukovodstvo S.K.O.J-a zajedno sa seoskim aktivima S.K.O.J-a imadu osnovano 9 odbora U.S.A.OJ. Ti odbori U.S.A.O.J. obuhvaćaju ukupno 59 omladinaca i omladinki.

V. A.F.Ž.: U našem, Kotaru imamo organizirano 7 odbora A.F.Ž.

VI. Agitacija i propaganda: Raspačali smo letke od Okružnog Komiteta Pokuplja i Kotarskog komiteta Samobor, koji su prihvaćeni od naroda vrlo dobro. Uspjeli smo sa agitacijom i propagandom mobilizirati u mjesecu ožujku 26 ljudi u partizane. Zadatke koje smo si uzeli na zadnjem sastanku nismo potpuno izvršili, jer nismo imali tehničkih sredstava. Drugovi pošaljite nam materijal za žene i omladinu, koji nam je nužno potreban, jer takovog materijala ništa ne dobivamo. Omladina je pisala parole na cesti Zagreb-Samobor koje su ustaše cijeli dan prali sa benzinom i nisu usjeli da očiste, parole su ostale i dalje neoštećene.

VII. Akcije: Udarne Grupe izvršile su akcije, gdje su potukle 4 bandita i svukle 3 domobrana, time je dobivena jedna puška i 3 kompletna odjela.

Šaljemo Vam obračun za mjesec ožujak:

Partijska članarina		1160 kuna
Partijski prilog		630 kuna
	ukupno	1790 kuna

Kotarski N.O.O.	5420 kuna
	50 kg. krumpira
	1100 kg kukuruza
	100 kg bažula
	11 kg masti
	5 kom. plahti

N.O.O. su nahranili 50 partizana, i dali su pomoć porodicama od kojih su staratelji u partizanima.
Izdali su razne stvari:

1280 kom. cigareta		1416 kuna
40 kom. koverti		40 kuna
2 kom. vrpce za mašinu		60 kuna
1/2 litre petroleuma		24 kuna
	ukupno	1540 kuna

A.F.Ž

Sakupio u ožujku mjesecu 1097 kuna, 1 plahtu, 1 stolnjak, 2 ručnika, 3 k[omada] sapuna, 34 jaja, 2 kg kukuruza.
Ostatak novca zadržan kod nas radi nabavke potrebnih stvari.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Uz drugarski pozdrav

Ivan' v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/78

[1] **Pavao Videković**

171

1943, travanj 1.
Zagreb

Izvještaj Ustaškoga stožera Velike župe Prigorje Zapovjedništvu grada Zagreba i ostalim vlastima NDH o djelatnosti partizana u općinama Brdovec i Stenjevec

USTAŠKI STOŽER VELIKE ŽUPE PRIGORJE ZAGREB

Broj Taj. 153/1943.— Zagreb, 1. travnja 1943. —

ZAPOVJEDNIŠTVO GRADA
Redarstvena oblast — Politički odsjek
Oružničko krilo
Velika župa Prigorje
Glavni Ustaški stan

ZAGREB

Svakodnevno se primjećuje bezobzirna, skoro reći bezobrazna djelatnost partizana u obćinama Brdovec i Stenjevec.

U mjestu Brdovec kreću se tako reći javno i u petak dana 26. ov. mj. opazile su Castnc Sestre u Lužnici t.j. u samom Brdovcu jednu grupu partizana od 45. — dobro oboružanih ići u pravcu šume zvane Veliki Vrh, koja je iznad samog mjesta Brdovca.

U obćini Stenjevec došli su u selo Borčec Gornji ustaši i članu Ustaškog pokreta Jadancu, čiji je sin došao iz Bosne ranjen kući i tražili od njegovog sina da im preda vojničku pušku, koju je sigurno donio sa sobom i kada nisu našli vojničku pušku oduzeli su mu lovačku. Dalje su Križanec Tomi odnjeli dva bicikla, jer da ih trebaju za svoju obavieštajnu službu.

Također je primjećena manja grupa na Ponikvama iznad Stenjevca. — Tamo se nalazi više podzemnih špilja, gdje se mogu potajno zadržavati. — Također je u zadnjih par dana odmetnulo se u partizane iz obćine Brdovec 8 obvezanika godišta 1923. i 1924. kao i 2 djevojke rođene 1923. godine.

Iz gore navedenog molim, da bi se sa jednim vojničkim odredom najmanje u jačini od 1 sata prokrstarilo šumu u Brdovcu zva-

«Q

nu Veliki Vrh i Limbuš, kao i onu šumu iznad Stenjevca, (Glavicu i Ponikve) prema Kamenim Svatovima. —

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

STOŽERNIK
USTAŠKI PUKOVNIK U.P.
(M. P Z. **Kovačević**[1] v.r

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA - VELIKA ŽUPA PRIGORJE

-T-Broj 661/1943.- Zagreb, 2. trav nja1943.-

1) MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA
   Operativni odjel
2) MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
   Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost

ZAGREB

Predlaže se molbom na znanje i daljnji postupak u svojem djelokrugu.

ZA DOM SPREMNI!

Staro
5. IV. 1943.

VELIKIŽUPAN:
Dr Lamešić[2] v.r.
(Dr. Lamešić)

M.P.'

Original, strojopis
Sign. AVII, Fond NDH, kut. 22, reg. br. 5/1-56

172

1943, travanj 2.
Zagreb

Izvještaj Velike župe Prigorje Ministarstvu oružanih snaga i ostalim vlastima NDH o napadu partizana na mjesto Borčec

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA - VELIKA ŽUPA PRIGORJE

- T - Broj 671/1943. - Zagreb, 2. travnja 1943.—

PREDMET: Borčec, općina Stenjevec kotar Zagreb
- napad partizana 29. III. 1943. -

[1] Zvonimir Kovačević
[2] Marko Lamešić
' Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Prigorje — Zagreb

<;AO

1) MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA
Operativni odjel
2) ZAPOVJEDNIĆTVO GRADA ZAGREBA
3) MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost

ZAGREB

Oružničko krilo zapovjedničtvo dne 1. IV o.g. u 16 sati brzoglasno izvjestilo je:

Dne 29. III. 1943. oko 22.30 sati oko 25 naoružanih bandita došlo je u selo Borčec kotar Zagreb 7 km. jugo-istočno od Podsuseda naoružani vojničkim puškama i obučeni u domobranskom, njemačkom i građanskom odielu i oteli iz kuće Josipa Proham 3 para čizma vriednih 15.500 kuna, od Janka Jantoljak 1 građansku pušku vriednu 15.000 Kn. od Josipa Križanić oduzeli 1 kotur[1] vriđan 15.000 Kuna i od Stjepana Križanić 1 kotur vriedan 15.000 Kuna.

Oduzete stvari odnieli su sa sobom u pravcu odkuda su došli.

Kod napried navedenih osoba ulazili su banditi po 3 u kuću, a ostali su u zasjedi čekali oko kuće. Pri ulazu u kuću izjavili su da su oni narodna vojska.

Imenovane bandite kad su došli i otišli vidjela je djevojka Regina Bolunec iz istog sela, kotar Zagreb.

Sumnja se da je ista banda ubila 12. II. 1943. logornika Janka Radića i njegovog sina Janka, obojica iz tog sela, kotar Zagreb.

Potjere su upućene.

Banditi nisu nikog zlostavljali, a niti sobom odveli.

Predlaže se molbom na znanje i daljnji postupak u svojem djelokrugu. —

ZA DOM SPREMNI!

VELIKI ŽUPAN:
M P.[3] **Dr Lamešić**[2] v.r.
(Dr. Lamešić)

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 22, reg. br. 3/1-30

[1] Bicikl
[2] Marko Lamešić
[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Prigorje, Zagreb

173

1943, travanj 2.
Sisak

Izvještaj Državne realne gimnazije u Sisku Ministarstvu narodne prosvjete NDH o radu škole u prvome polugodištu školske 1942/1943. godine

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
Državna realna gimnazija u Sisku
Broj: 258-1943.

PREDMET: Izvješće o I. polugodištu šk. godine 1942/43.

MINISTARSTVU NARODNE PROSVJETE
Odjelu za srednje školstvo
u/
ZAGREBU

Savezno s okružnicom broj 9742 od 5. II. 1943. čast mi je podnieti sliedeći izvještaj o radu škole za vrieme od 17. VIII 1942.-31. III. 1943.

Redoviti upis je obavljen po uputama, a Ministarstvo je dozvoljavalo i naknadni upis.

Obuka je počela ovim zaprekama: nekoji nastavnici nisu redovito nastupili dužnost, nekoji /5/ nalazili su se na talijanskom tečaju, trojica su na vojnoj dužnosti, o čemu je Ministarstvo pravodobno bilo izvješćeno, pa su se poduzele mjere, da se stanje popravi. Uz to je školi nedostajalo još 8 nastavnika.

Drugom polovicom listopada zgrada se morala izprazniti za njemačku vojsku, pa su se morale tražiti prostorije drugdje po privatnim zgradama. Dne 4 studenoga odnosno 11. studenoga započeta je obuka na raznim mjestima, o čemu sam pravodobno izviestio Ministarstvo. U glavnom smo bili zadovoljni sa radom i stegom, a uspjeh je zadovoljavao. Najveća potežkoća je bila s učenicima-putnicima i onima sa sela, jer nije promet pravilno funkcionirao zbog vojničkih operacija u ovome kraju; ni do danas uza sve potrage neznamo za nekoje učenike, jer još promet nije uređen, niti je u kraju mirno. Tako je obuka trajala do 15. prosinca, kada smo morali prekinuti zbog pomanjkanja ogrijeva: ugljen nije mogao stići, a drva se nisu mogla prevoziti iz šume.

Konačno je i te prostorije zauzela vojska.

Broj radnih dana: I razred:o 1 -72
II. razred: 70-83
III. razred: 71-84
IV. razred: 70-82
V. razred: 83-87
VI. razred: 85-87
VII. razred: 114-
VIII. razred: 114-117.

Prema ustmenim uputama g. pročelnika odnosno g. nadstojnika počeli smo obuku 15. veljače 1943. za VII i VIII. razred u privatnim prostorijama: Banka i gostiona.

Školsko gradivo smo prešli srazmjerno, a uzimali smo sa ciljem da se uglavnom dovrši I. polugodište prije Božića, a neznatni dio, da se ostavi za siečanj. Iz gradiva smo izabrali ono, što je bitno, i ono što služi kao predhodno znanje daljnjoj školskoj izobrazbi, a da pri tome ipak ostane neka cjelina. Prije prekida obuke zadali smo jedan dio gradiva za siečanj i veljaču sa uputama za rad i namjerom, da 15. veljače počnemo sa izpitivanjem i ocjenjivanjem, a 31. ožujka da završimo I. polugodište. Međutim je Ministarstvo obustavilo taj način rada. U ovoj školi taj način smo dobro organizirali jednolično gradivo razporedili, tako da smo očekivali dobre posljedke. Najveći je zaostatak u gradivu talijanskog jezika zbog neprikladne knjige, a većina nastavnika talijanskog jezika su početnici odnosno bez iskustva. U higijeni je zaostatak u III. i IV. razredu, jer nije bilo dovoljno nastavnika, a tjelovježbe nije bilo, jer nema nastavnika za taj predmet. Propisane školske zadaće nisu se mogle pisati, domaćih je zadaća bilo više. U nekim razredima radilo se dosta referatima. I izleti su obavljani.

Bila su tri klasifikaciona odsjeka, na kojima je utvrđeno, da uspjeh zadovoljava kao i stega usprkos teškim okolnostima rada.

Od prvog dana obuke vrijedilo je u ovoj školi kao temeljno didaktičko načelo hrvatska narodnost i samorad učenika sa osobitom brigom za odgoj duše i srca, a ustaška načela moraju se obrađivati posvuda.

Mnogi učenici ove škole žive vrlo težkim družtvenim prilikama zbog poteškoće u prehrani i prometu, a skoro petina učenika dolaze vlakom ili pješice daleko iz sela. Đaci-putnici izloženi su mnogim napastima i neprilikama u vlaku i na kolodvorima, što loše djeluje na njihov odgoj, pa su često kažnjavani zbog tučnjave, nepristojnih izraza, surovosti i slično. Uza sve to dobar dio putnika dolično se ponaša i dobro napreduje i uredno pohađa školu. Ove školske godi-

ne sa lošim putnicima postupali smo vrlo strogo, i to zlo naše škole treba temeljito riešiti.

Na sjednicama razrednih vieća u prosincu mjesecu pronašli smo stotinjak učenika, koje bi trebalo na koncu I. polugodišta odstraniti, što se nije moglo izvršiti zbog gore spomenutih potežkoća obuke i stege.

Komunistička zaraza je zahvatila dobar broj učenika i učenica, a djelomično se zaraza širila iz nastavničkoga zbora za vrieme bivših pučkofrontaških režima. Utvrđeno je, da su mnogi učenici pobjegli u šumu sa mladićima izvan škole iz pučkih redova, a nekoji i sa intelektualcima. Školske vlasti su stajale u neposrednoj vezi sa ustaškim i redarstvenim vlastima i vladao je između svih vlasti sklad i podpuno razumjevanje, s napomenom da mi školnici smatramo, da je izvor zaraze pretežno izvan škole. Naše mišljenje smo podkrijepili dokazima. Još nije danas središta zaraza nisu odkrivena, niti su putovi bijega poznati. Škola je poduzimala sve mjere i služila se svim sredstv ima, da pobije taj đački komunizam, koji je svakako u vezi sa obeim prilikama u svietu i nije mjestna pojava.

Od 25. ožujka nalazi se u zatvoru 10-12 učenica, različitih razreda pod iztragom zbog namjeravanog biega u šumu, a između tih nalaze se opasne komunistkinje, koje je škola svojedobno nadzirala u skladu sa ostalim vlastima. Škola predlaže mjerodavnim vlastima, da se sve zalutale učenice odvoje iz ove sredine i smjeste u kakav odgojni dom, a ne u zatvor, pogotovo to vrijedi za one mlađe III. i IV. razreda. Ujedno smo predložili, da se odvoje i sve one, koje se puste iz zatvora, jer su svakako bar djelomično zaražene.

S tim u vezi noćas je odveden u pritvor g. Danilo Jeletić, učitelj vješHna.

Na sjednicama razrednih v ieća i nastavničkog zbora kao i na sastancima sa ustaškim i redarstvenim v lasti ma utvrđeno je, da se može još očekivati sličnih komunističkih pojava u v išim razredima. Upravitelj i samo nekoji nastavnici su vrlo pesimističkih pogleda na ovdašnju mladež, jer su se do sada mnogi slučajevi dogodili tamo, gdje smo se najmanje nadali i gdje su mnogi držali izključenim, a težko je ući u trag, jer su organizirani u trojkama, pa su se uvukli i u vodnike ustaške mladeži, a u građanstvu u redove najčistijeg hrvatstva. Izkorišćuju sva moguća i nemoguća sredstva i sve težke okolnosti ovoga vremena.

Za borbu sa komunizmom potrebno je izvršiti podpunu reorganizaciju Ustaške mladeži u Sisku, u koju svrhu sam posjetio svojedobno vodstvo u Zagrebu i stavio konkretne priedloge, a na konferenciji u Sisku sa predstavnikom iz Zagreba utvrđene su bile sve mjere i reforme — a do danas nisu izvršene. Na ovu školu treba

premjestiti dvojicu mladih nastavnika, koji će preuzeti vodstvo Ustaške mladeži i uz pomoć nastavnika tjelov ježbe i pjevanja graditi na drugim temeljima i metodama. Ova je škola doživila mnoge neugodnosti sa strane tc mladeži, a u/.a sve to sačuvali smo blagi odnos.

Dne. 29. ožujka 1943. nastavili smo obuku sa svim razredima: Svaki dan prije podne i svaki dan poslije podne imaju obuku viši razredi: U građanskoj banci, u gostioni Haller, u Poreznom uredu i u prostorijama Križara po jednu sobu. U Građanskom slikokazu svaki dan od 8 — 11 ima obuku IV. razred /a, b, c, odjeljenje, a od 11 — 2 ima obuku II. razred /a, b, c, d, odjel./. U Domu slikokazu svaki dan od 8 — 11 ima obuku III. razred /a, b, c,/, a od 11 — 2 ima obuku I. razred /a, b, c. d, e/. Obuka u višim razredima je redovita i uzimlje se propisano gradivo. Klasilikaciona sjednica za VIII. razred biti će 5. travnja, a klasifikaciona sjednica za V. —- VIII. razreda biti će u zadnjem tjednu mjeseca svibnja, a daljne klasifikacione odsjeke odredit ćemo prema okolnostima.

Rad u slikokazima ne može se odvijati po aktivnoj metodi sa svim učenicima, jer se broj kreće od 120 — 250 učenika, nego nastavnici rade sa manjim skupinama, a od vremena do vremena postavljaju orientacionalna pitanja i ostalim učenicima. Takav rad se vrši zbog bilo kakvog zaposlenja svih učenika, a u vezi sa političkim nezgodama učenika ove škole.

Čim se nadu potrebite prostorije počet će se obuka u I. — IV. razredu po odjeljenjima.

Prema ličnoj rasudbi mogla bi vojska prepustiti školi potrebne prostorije, u koju svrhu molim Ministarsvo, da bi na mjerodavnom mjestu posredovalo. Mali broj vojnika zauzimlje nerazmjerno velike prostorije.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

U Sisku, dne 2. travnja 1943.

Upravitelj:
Ivo Bolčić

Kopija, strojopis
Sign., HAS, Fond Državna realna gimnazija Sisak, br. 258/1943.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o djelovanju HSS, rekviziciji hrane od strane ustaša, dolasku domobrana u Cvetnić Brdo, kontroli isprava, te o akcijama KK KPH Pisarovina u ožujku 1943. godine.

K.K. K.P.H.
Pisarovina

ZA O.K. POKUPLJE

Dragi drugovi:
Rad H.S.S.-a u zadnje vrijeme na terenu opć. Pisarovina.

Tor (Tomić)[1] radi na obnovi H.S.S.-a govori ljudima da mi sprovodimo komunizam koji da donosi scljacima zlo i da se trebaju organizirat pod rukovodstvom Mačeka u borbu protiv nas. Traži ljude koji će raditi na obnovi stranke. Pokušao je održati sastanak **u Lu**čelnici. U prisutnosti naših drugova govorio je da je došao po svom privatnom poslu, a u stvari je došao da im kaže što treba da rade. 7. III. vodio ga je Jože[2] u Ujevicu. to je jedno selo gdje je isto održao sastanak. Bio je kod Cestara* u Bratini gdje je sa njime održao sastanak.

Za sve ovo imadc dokaza. Doznali smo da je iz Zagreba stigla jedna grupa ljudi koji su navodno stigli u lov a dovezli su se autom od N.[arodnog] Zast. [upnika] Mraka,[4] po izgledu da će biti nešto u vezi sa organizacijom. Od jedne drugarice doznali smo da je iz Beograda došao u Zagreb njima neki rođak pod krivim imenom. Taj isti bio je ranije neki voda Sokola, a došao je da izvidi stvar kako stoji. Navodno da je izjavio da je jako slabo, da je komunizam već uhvatio maha, i da se može obratiti samo na pojedince. Od K.K. Sisak obaviješteni smo da je H.S.S. bivši HRS-ov povjerenik **u** Pokupskom za Ruševac, taj se nalazi na granici našega kotara, a preko njega je išla pošta za K.K. Sisak. Isti je donesao do drugova otvo-

[1] Ivan Tor
[2] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[3] Mika Cestar
[4] Karlo Mrak

reno pismo da ga je on otvorio. Isto da je vidio dva omladinca koji su pošli u partizane da im je govorio da još nije vrijeme za borbu da ako neće u domobrane neka idu u šumu pa se neka sakrivaju da što će u partizanima uši hraniti. Za ovaj slučaj vodi se istraga. Da bi koji drug razgovarao da idu u domobrane nismo mogli primjetiti. Već govore da se ne ide nikako u vojsku da ako se ne može izvući da je bolje u partizane. Što se tiče odlaženja u vojsku, Pokupsko se ne odaziva nitko; Pisarovina skoro nitko; Kupčina imade dosta koji se ne odazivaju, na drugim dijelovima isto svi se izvlače. Vidi se koji dođe kući taj se više ne vraća, svi govore da u Varaždin neće da idu, da idu rade k nama, pa izgleda da će početi mobilizacija za nas na našem terenu a naročito ako počnu vlasti da ih tjeraju u vojsku.

Ustaše su u zadnje vrijeme rekvirirali mast i stoku u Šišljaviću i u Pisarovini, ko nije imao masti uzeli su krumpira ili graha. Vlasti su odredile da se cigarete prodaju za kukuruz i to 6 cigareta litar kukuruza. Od naroda uopće nitko nije htio da kupuje. Pušači su na taj postupak ogorčeni. Situacija se okreće u našu korist. U Pokupsko je došlo u zadnje vrijeme 700 domobrana, u Cvetnić Brdu se nalazi 320 ustaša a od Cvetnić Brda do Ruševca 600 ustaša, neznamo kakove imaju namjere. Ostale posade su nepromjenjene. Iz više posada kombiniraju s vremena na vrijeme. 31. u noći njih oko 350 zasjeli su Kupčinu, kasnije su tjerali sve u općinu i pregledavali vojne isprave. Zašli su u šumu odpeljali su popove bačve u kojima smo mi odvezli vino, odpeljali su nam jednu staru pokvarenu pisaću mašinu.

Priloženo vam šaljemo popis o izvršenim akcijama na našem terenu u 3. mjesecu i to: u Pokupskom likvidiran jedan izdajica, u Pisarovini Sredičko jedan, u Dobroncima jedan, u Rečici rekvirirano žito i poništena arhiva u općinama Šišljavić i Rečica. Svučeno [je] više domobrana i legionara kao i nekoliko ustaša. Porušeno na cesti Pisarovina — Zdenčina 40 stupova i ispresječeno žica.

Šaljemo vam na 6.000 kuna od Vuje[5] što mu je dano da odkupi neku robu. Taj novac je od priloga za Partiju podignite odmah.

Važnijih promjena nema.

Drugarski pozdrav

S.F. S.N.

3. IV 1943. **Prebeg**[6] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-166/80

[5] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.

* Nikola Brezović

175

1943, travanj 3.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o akcijama partizana u kotaru Novi Marof / ubojstvu sekretara Okružnoga komiteta SKOJ-a

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU
Broj: V.T. 32/43. Varaždin, dne. 3. IV. 1943.
Predmet: Izvještaj

1.—GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST N.D.H.
2.—GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJ. X.
3.— OBĆE ZAPOVJEDNICTVO REDARSTVENE STRAŽE ZAGREB
4.— **VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN**
5 —ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST BJELOVAR

IZVJEŠTAJ

Kotar Novi Marof:

Noćas od 23 do 3 sata u jutro trajao je napad partizana na mjesto Novi Marof. Partizana je navodno bilo oko 300. Željeznička postaja i skladište su zapaljeni i izgorili. Napadaj na oružničku postaju, općinu, lječilište i kotar, oblast — odbijen je po domobranima. Jača grupa partizana obkolila je zgradu gdje stanuje kotarski predstojnik, te odvela sa sobom 33 domobrana!! Kotarski predstojnik Samobor[1] nije odveden, već je na neki za sada još nepoznat način se izvukao iz nezgodnog položaja. Dva domobrana su ubijena i jedan partizan je ostao na licu mjesta mrtav, osim toga nađeno je više krvavih tragova, te se može zaključiti, da su partizani imali veće gubitke. Željez. pruga prema Varaždinu dignuta je eksplozivom u zrak, a brzoglasne i brzojavne veze pokidane.

Zatražena vojna pomoć iz-Varaždina stigla je prekasno — tek oko 3 sata u jutro! Potanki izvještaj sliedi.

Grad Varaždin:

Danas oko 13 sati poslije podne pojavila se u gradu partizanska sekretarica Okružnog komiteta »SKOJ« poznata pod imenom »Mi-

[1] Stjepan Samobor

la« i »Kata«[2]. Po primljenoj obaviesti podpisani se uputio sa samovozom i izvidnicima Dragutinom Dubićem, te Franjom Bonjšekom u potragu gradskim ulicama. U 14 sati zatečena je pomenuta na Zagrebačkoj cesti, gdje ide u pravcu tvornice »Tivar« iz koje su baš u to vrijeme izlazili radnici sa posla /smjena/. Sva trojica pomenutih izkočili su iz samovoza, te se uputili prema dolazećoj, koja je stala u udaljenosti oko 20 — 25 koraka i odmah otvorila na nas paljbu iz samokresa F.N. cal. 9, te izpalila 6 metaka od kojih nijedan nije pogodio — pograbila je iz džepa bombu — u tom času upotrebljeno je oružje, te ie pomenuta jednim metkom pogođena u srce ostala na mjestu mrtva. Od mase prolaznika nije nitko ranjen. Kod ubijene pronađeno je: 1 pištolj F. N. cal. 9 sa još 2 metka, 1 ofenzivna bomba, 1 izkaznica sa njenim svjetlopisom, ali pod imenom: Pavlić Emilija učenica III. Drž. realne gimnazije iz Zagreba. Ova izkaznica vidirana je po ravnatelju. Osterman Olga za godine VI/c 1939/40., VII/c 1940-41, VIII/c 1941-42., a nosi redni broj 24. — Nadalje pronađen je 1 notes sa raznim zabilježbama u komunističkom duhu, te pronađeni sliedeći let.:

1. — Pismo saveza mlade generacije omladini /tri primjerka/

2. — Potsjetnik iz referata sa kursa / I primjerak/

3. — Izjava Vrhovnog Štaba Nar. Oslobodilačke vojske Antifašističkog Vjeća Nar. Oslobođenja Jugoslavije, pođpis: Vrhovni kom. Tito.

4. — Hrvatskom i Srpskom Narodu u okolici Bilosore, Ivančice i Kalnika /I primjerak/.

5. — Skojevskim organizacijama na području Okr. kom. SKOJ-a Varaždin, sa podpisom: Sekretar O.K. SKOJ-a Varaždin »Kata«[3]. Ista je 18 — 22 god. stara, dobro razvijena, te zgodna, pa je kao takova bila tim opasnija i mogla lakše da djeluje na mladiće, koje je kao »sekretarica« »SKOJ-a« imala za dužnost da obrađuje.

Pošto postoji sumnja u izpravnost njenog imena ova oblast pozvala je oglasom građanstvo, da ju pogleda radi točnog ustanovljenja identiteta. —

Kotarska oblast Ivanec:

U mjestu Ladanje Donje uhićena su 4 mladića, koji su pjevali pjesme »Crveni se istok i zapad.....« Podvrgnuti su saslušavanju po

[2] Milica Pavlić, opširnije o tome vidi: Ivanka Stager, »Pregled razvoja i djelovanja SKOJ-a i USAOH-a u kotaru Varaždin 1941-1945«, Sjeverozapadna Hrvatska u NOB i socijalističkoj revoluciji, Varaždin 1976, str. 723-727.

[1] **Vidi: Dok. br. 165.**

organima ove oblasti, te je ustanovljeno — tko ih je podučavao i naučio tu pjesmu.

Izvidi su u toku. —

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
M.P.[4] Župske redar,oblasti:
Krunoslav Batušić v.r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut 2201, Taj. 904/1943.

176

1943, travanj 4.

Zapisnik sa sjednice Plenuma Okružnoga komiteta KPH Krapina upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkome i organizacijskom stanju u okrugu

Sjednica
PLENUMA O.K. KRAPINA 4. IV. 43.

Dnevni red:

1. Polit, situacija
2. Organizaciono stanje
3. SKOJ i SMG
4. N.O.O.
5. AFŽ
6. Agitprop-tehnika
7. Akcije, mobilizacija, partizani
8. Razno

1. Polit, stanje u kotaru Krapina

Narod nije neprijateljski raspoložen prema Nar.-osl. borbi što dokazuje postepeno prodiranje i organizaciono zahvaćanje pojedinih sela. O partizanima lijepo govore, ali djelovanjem nekih pojedinaca, koji govore ako dodu partizani da će sva sela stradati od bombardiranja plaši narod, stvara strah i paniku. Njih raskrinkavati preko naših organizacija.

[4] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

HSS djeluje u veoma ružnoj formi u Radoboju gdje se čak naoružavaju radi borbe protiv partizana i ustaša. Zatim djelovanje HSS i preko popa u Zaboku.

Kotar Zlatar

Pojavilo se djelovanje popova u formi raznih organizacija kao n.pr. gradnja cesta, kanalizacija itd. Cilj im je okupiti narod oko sebe.

HSS se također pojavljuju, ali u manjoj mjeri.

Raspoloženje pretežno antifašističko i borbeno.

Kotar Klanjec

Počelo djelovanje HSS, te djelovanje popova na liniji HSS.

Zatim djelovanje klerikalaca, borba protiv fašizma ali i partizana.

Ustaše koji se razoružavaju ulaze u HSS.

Kotar Pregrada

HSS počeo jače djelovati, ali se u posljednje vrijeme malo povlače.

Jedan pop veoma aktivan po liniji ustaštva.

Opće stanje u okrugu:

HSS počeo djelovati u svim kotarevima no sa neznatnim brojem istomišljenika. Razoružani ustaše ulaze u HSS djelovanja što je dokaz suradnje svih reakcionarnih klika. Antifašističko raspoloženje sve više raste što se očituje u sve jačem našem organizacionom zahvatu, porastu N.O.F. i počecima mobilizacije.

2. Organizaciono stanje u kotaru Klanjec

5 part, jed., 25 čl., 2 kandidata.

Kotarski komitet ne postoji, ali ima izgleda za formiranje. Partijske jedinice rade prilično samostalno.

SKOJ-a nema.

N.O.O. 10. opć. u formiranju u Klanjcu, Sela Zagorska, Luka i Vel. Trgovište.

Kvaliteta i samostalnost odbora veoma niska.

AFZ odbora 3

SMG 3 odbora

Kotar Pregrada

Kotarski komitet 4 lica radi dosta dobro.

3 part, jed., 14 čl., radi prilično aktivno.

SKOJ-a nema.

N.0.0. 8, dosta slabi, upornom kontrolom i uputama će se popraviti.

AFŽ ništa

SMG ništa

Kotar Krapina

2 part jed., 10 čl., **Kotarski komitet,** Part. jed. dosta dobre i aktivne.

1 kand. grupa

1 SKOJ. jed. — dobra jedinica, daje garanciju za rad.

5 N.O.O., dosta slabi

AFŽ ništa

SMG ništa

Kotar Zlatar

Kotarski komitet, dobro radi i samostalno radi

7 part, jed., 30 čl., 5 kandidata Teoretski nivo dosta nizak u radu nesamostalni

2 SKOJ jed., 8 čl., dosta dobre, u radu sve aktivnije

N.O.O. 13, kvaliteta slaba.

AFŽ 5 odbora

SMG 6 odbora

Opć. N.O.O. u Bedekovčini

Opć. AFŽ u Hraščini

Opć. SMG u Hraščini.

3 O SKOJ-u

Drug Matek[1] otišao na jedan kotar nije se ni na traženja javio.

Veze nije podržavao sa O.K. O vezama sa Povjerenstvom nije nas obavještavao.

Za formiranje O.K. SKOJ-a treba predradnje izvršiti, kao odašiljanje drugova na teren, nakon izvjesnog vremena sazvat savetovanje i formirati O.K. SKOJ-a. Isto tako poraditi aktivnije na Ujed. Savez Antifašističke omi. Jugoslavije.

4. O Narodno-oslob. odborima

Narodno-oslobodilački odbori slabi, nesamostalni. U njima ima bivših HSS ali oni ne kolebaju.

' Josip Kolar

5. O AFŽ

Donesen zaključak za osnivanje I.O. AFŽ za okrug Krapina. Sastanak će se održati u nedjelju 11. VI

6. Agitport-tehnika

Kritika na »Glas« koji je suviše općenit i treba biti mnogo konkretniji, bliži narodu.

Tehnika radi punim tempom.

7. Akcije, mobilizacija, dolazak partizana.

Predstoji dolazak partizana, s time u vezi poradit svim silama i to brzo na učvršćenju veza, obavještajnoj i informativnoj službi.

Telefonske veze pokidat, mostove rušiti i bandite likvidirat.

8. Razno

Jedan partizan, partijac bacio pušku, treba da ju nabavi.

Zaključak sjednice.[2]

Original, rukopis
Sign., AIHRPH. KP-81/2973

177

1943, travanj 4.

Izvještaj Okružnog komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkome i organizacijskom stanju i radu u okrugu u ožujku 1943. godine

O.K. Krapina 4. IV. 1943

MJESEČNI IZVJEŠTAJ

P.H. Čaće

Dragi drugovi!

Šaljemo Vam slijedeći izvještaj o radu kroz mjesec ožujak.

1 • Političko stanje u okrugu.

Antifašističko raspoloženje i borbenost sve više raste što se očituje u sve jačem našem organizacionom zahvatu, N.O.F. i počecima mobilizacije.

[2] **Dokumentu nedostaje dalji tekst.**

HSS počeo veoma perfidno djelovati u svim kotarevima, na dva mjesta i kroz popove, u farmi raznih organizacija kao **gradnja cesta i kanalizacija,** nastojeći na taj način okupiti narod oko sebe. Broj svih njihovih saradnika nije doduše velik. Često naročito naglašavaju borbu protiv ustaša, ali i protiv partizana, dotle razoružane ustaše, »pripremnih bojna« uzimaju u svoje HSS redove.

U jednoj općini, t.j. Radoboj, kotar Krapina se čak naoružali njih 16 sa ciljem borbe protiv partizana.

Radi suzbijanja njihove djelatnosti poduzeli smo slijedeće: izbacili ponovno »Reakcionarno vodstvo HSS« pripremamo idući broj »Glasa« poglavito ispunjen člancima o izdajničkom radu HSS, te raskrinkavanjem među masom preko svih naših partijskih i narodno-oslobodilačkih organizacija.

2. **Organizaciono stanje**

17 partijskih jedinica sa 77 članova.

Postoje 2 kotarska komiteta, a na ostalim dvim kotarima ćemo doskora formirati.

Jedinice, dakako, nisu suviše samostalne, jer su mlade, ali stalnim izdavanjem partijskog materijala kojeg im šaljemo na proučavanje, držimo, da ćemo tih doskora podignuti.

U kotaru Zlatar pripremamo jedan partijski kurs, koji će trajati 8 dana. Kurs će održavati sekretar O.K. drug Crni.[1]

Zatim imamo 3 kandidatske grupe.

3. **O SKOJ-u.**

Postoje 3 SKOJ-evske grupe.

Sa SKOJ-em stojimo veoma slabo. Konstatiramo da se premalo radilo, a pogotovo je drug Matek,[2] koji je poslat na naš teren od Povjerenstva SKOJ-a morao izdržati tešku kritiku. Zaključen je plan o predradnjama za formiranje O.K. Skoja, jer drug Matek i nije mogao obići sav teren, te će povećan broj drugova na radu po pitanju SKOJ-a, krenut stvar naprijed.

4 O N.O.O.

36. N.O.O. Odbori su slabi i nesamostalni, razlog je nenaviknutost naroda na organizacioni rad, te se upornim našim radom osjeća napredak. Među njima ima mnogo HSS-ovaca koji pojavom HSS rada na kolebaju.

[113] Josip Tucman

[2] Josip Kolar

5. O A.F.Ž.

8 Odbora AFŽ. I tu se opaža oporavak koji ćemo još više ubrzati osnivanjem I.O. AFŽ za Okrug Krapina.

6. Agitprop i tehnika

Kratko vrijeme je rad tehnike stajao zbog reakcije, ali sada opet radi i to punim tempom; što možete i sami ocijeniti po poslanom materijalu. Ovaj »Glas« je izašao kao dvobroj zbog gore spomenutog zastoja.

7. Akcije, mobilizacija, dolazak partizana.

Povodom predstojećeg dolaska partizana na naš teritorij poduzete su sve mjere i pripreme za uspješno djelovanje Odreda na našem teritoriju. Mi smo predvidjeli u momentu dolaska sa svojim snagama izvjesne akcije, naročito na telefonske veze i komunikacije.

U mjesecu ožujku mobilizirali smo 14 drugova, a daljna mobilizacija se provada.

8. Razno

Obračun N.O.F. i part, članarine ćemo Vam poslati u idućem pismu. Molimo, da nam pošaljete kopiju obračuna za prošlu godinu 1942. te mjeseca januara 1943. jer su nam se zagubili.

Franjo Poklin nalazi se na našem teritoriju i traži vezu sa nama. On se izdaje kao potpredsjednik Narodnog suda u Drvaru, koji je za vrijeme reakcije došao ovdje.

Molim da se to provjeri, i da nam se o tome javi.

U prošlom izvještaju smo Vas obaviještavali o rekviraciji žita.

Međutim daljnji tok rekviracije je pošao drugim putem nego je bio početak, t.j. narod se sve više odupirao, prosto oglušivao na pozive, u čemu se mnogo uspjelo, i rekviraciju zaustavilo. Bilo je čak prijetnja od strane naroda na adresu seoskih starješina koji su u tom poslu pomagali ustaške vlasti.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu

Uz drugarski pozdrav
za O.K. Krapina
Crni.' v.r.

P.S.

Šaljemo Vam 5 kom »Glasa« br. 12 i 13 koji je umnožen u 338 kom.
5 kom. »8 mart«. Izdanje »Žena danas« umnoženo 214 komada.
5 kom »Dužnosti N.O.O. na neoslob. teritoriju« umnoženo u 180 kom.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-45/382

178

1943, travanj 4.
Zagreb

Izvještaj jednoga od povjerenika Obavještajne Službe Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Mjesnom komitetu KPH Zagreb o najnovijim vijestima u Zagrebu'

Najnovije iz Zagreba. Prekjučer u noći ubijen je metkom iz revolvera u čelo pred svojim stanom u Remetincu, preko Savskog mosta, ustaški satnik Golubić, pomoćnik stožernika Peroša poznatog pod nadimkom »pijani Peroš«.

S-23 4/IV.

Iz Priekog suda

Zagreb, 25. III. — Jučer je pokretni prieki sud, pod predsjedanjem zloglasnog Banjevića[2] osudio na smrt sedam lica u vezi s nedavnim ubistvom nadzornika radnika Železničke radionice Eiskamera. Osuđeni su među ostalim ovi drugovi: Frančeški Ivan, Frgačić Martin, Kovačić Ivan, Kostanjevac Ivan, Magdić Ljudevit i Benz Dragutin.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH. KP-70/1576

[1] O organizaciji obavještajne službe vidi: Dok. br. 164, bilj. 13.
[2] **Odnosi se na Ivana Vidnjevića, ime u dokumentu je pogrešno navedeno.**

179

1943, travanj 4.

Bilješka sa sastanka Alexandra Löhra, komandanta njemačkih trupa Jugoistoka i Glaisea von Horstenau, njemačkoga opunomoćenog generala u NDH o vojno-političkoj situaciji i usavršavanju okupacijske uprave u NDH

»... RAZGOVOR
SA GOSPODINOM KOMANDANTOM' OD 4. APRILA 1943...«

»... 2) Izvršna vlast na ćelom nemačkom okupacionom području Hrvatske.

S obzirom na neophodnost da se javna uprava na ćelom nemačkom okupacionom području stavi pod strožiji nadzor i da se na nju u velikoj meri utiče, preporučuje se proširenje »izvršne vlasti« i na teritoriju severno od Save. Momenat stupanja na snagu ovog proširenja: uspostavljanje jedinstvene komandne jurisdikcije južno i severno od Save.

S prigovorima od strane hrvatske vlade treba računati u svakom slučaju. Zbog toga, pre donošenja ove odluke pribaviti suglasnost W. F. St. i AA...[2]«

»... 4) Stavljanje celokupnih hrvatskih oružanih snaga na nemačkoj okupacionoj teritoriji pod nemačku komandu.

Oružane snage pod komandu komandujućeg generala; žandarmerija, policija i ES' pod komandu komandanta policije. Najtešnja saradnja između ova dva rukovodeća organa. Široko korišćenje hrvatskog vojnog komandnog i upravnog aparata, ali pod punom nemačkom odgovornošću...«

»... 6) Iskorišćenje situacije severno od Save stvorene operacijom »Braun«.[4]

a. Zadržavanje regruta u 187. rez. diviziji moguće je do popune, da bi se moglo sprečiti okupljanje i organizovanje bandi.

b. Upućivanje jednog nemačkog bataljona u Srem da bi se sprečilo da se Fruška gora pretvori u jak oslonac neprijatelja. Obezbeđenje skladišta benzina u Vrdniku.

' Odnosi se na komandanta njemačkih trupa Jugoistoka.

[2] Auswärtiges Amt (Ministarstvo vanjskih poslova Reicha).

[3] Einsatzstaffel (odredi za anagažiranje ili neka vrst operativnih jedinica koje su pripadale folksdojčerima na teritoriji NDH).

[4] Vidi: Zbornik VII, tom XII, knj. 1, dok. br. 1,11, 15, 20, 27, 32, 44, 53, 54, 73 i 74, te knj. 2, dok. br. 185.

c. Preseljavanje folksdojčera u opustela srpska mesta duž železničke pruge.

7) Poziv komunistima za predaju oružja nemačkim vojnim vlastima. U naknadu za to garantovanje života i prebacivanje u logor za upućivanje u Rajh u svojstvu radnika. (U vezi s ovim: predlog general-lajtnanta Braunera[5]).

8) Štab za obezbeđenje železnica reorganizovati u diviziju.

Uključiti 20 hrvatskih bataljona (14 ranijih i 6 novih) i 4 ustaške saobraćajne brigade. Pod komandom general-majora Rajherta...«

Fotokopija originala, strojopis, na njemačkom jeziku
Sign., AVI I, NOV-T-501, r. 267, s. 415-7.

Zbornik VII, tom XII, knj. 3, str. 206-208.

180

1943, travanj 5.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o situaciji na terenu i organizacijskom stanju Komunističke partije.

KK KPH Pisarovina

OKRUŽNOM KOMITETU KPH POKUPLJE

Politička situacija

Dolaskom vojske u Pokupsko na novo je odvedena jedna obitelj od dva člana, njihovu imovinu su odvezli, samo u svinjama u vrijednosti 200.000 kuna. Isto su odveli stoku što im sada zamjenjuje repu i divlje jabuke. Od jednog druga koji je bio na vezi odveli su ženu i dvoje djece, njega su bili uhvatili, kasnije im je pobjegao. Na svakoj kući mora da na vratima visi obiteljska iskaznica sa natpisom koliko imade članova, njihovu starost i spol i napisana imena.

0 radu HSS nismo u zadnje vrijeme doznali ništa novog pošto je i naš dolazak i rad jako smetan od vojske koja je stalno u zasjedama 1 u pokretu. Ustaše su izjavili da su došli na Pokupsko da iz njega izvuku više vojske nego imade njih.

[5] **Jozef Brauner fon Haydringen.**

Pisarovina

Tor[1] se je u zadnje vrijeme sa Perom i još dvojicom posvadio, otkazali su mu poslušnost da neće sa njime raditi, jedan od njih pobjegao je u Njemačku. Tor je postao u zadnje vrijeme nekako mekaniji, počeo je da pomaže, svoga sina izvukao je iz općine, a u vojsku ga ne pusti tj. zaustavio ga je. Naš rad je u zadnje vrijeme pojačan u toj općini, imade vidnih uspjeha a naročito kod omladine.

Kupinec

Primjećuje se da pojedinci zastupaju mišljenje istaknuto u pismu vodstva HSS-a i to kod Ašpergera Ivice u Kraljevcu kasnije na naše izlaganje i prikazivanje ciljeva naše borbe rekao je da se neće više baviti sa ničim da je on terao narod sa batinom na sastanke pa da ga kasnije narod osudio. Kod Cestara[2] se u zadnje vrijeme primjećivalo da nešto radi, izgleda da je sa trojicom održao sastanak. Po prosuđivanju tamošnjih drugova koji bolje poznaju situaciju, kažu da Maček neće imati nikoga pošto da je njega već ranije narod poznao, da se narod neće dati pokrenuti već jedino k nama.

Kupčina

U noći od 30. na 1. ustaše su blokirale čitavo selo. Ujutro su tjerali seljake pred općinu gdje su pregledavali vojne isprave i držali govor, da neka pogledaju da imade još ustaša da su došli da ih vide kako su lijepi a da imade u Kupčini dvanaest partizana ljudoždera koji plaše cijelu pokrajinu. Kažu ustaše došli smo dva puta kada dođemo treći puta sve ćemo potući ako vi njih sami ne potućete. Kažu ustaše: znamo zašto se bore pravoslavni, njima smo sve uzeli a nedamo im ništa, ali zašto se ovi bore njima nije ni ništa oduzeto. Jedan drugi dan opkolili su opet selo i oduzimali su stoku od seljaka. Tražili su da sami nose mast i kukuruz ali nije niko htio da nosi. Seljaci su ogorčeni na ova djela ustaša.

Šišljavić

Narod i tu isto i u Rečici uviđa da neće biti ništa bez borbe. Nekoji HSS-ovci zastupaju mišljenje iz pisma vodstva, tj. jedan je iz Sišljavića rekao za jednog partizana da je rekao ustaški vodnik da se neka vrati doma da mu se neće ništa dogoditi.

U Rečici je primijećeno da Mika Jovica više puta odlazi do NZ Jandre Pavlića, njihov drugi rad nije nam poznat.

[1] Ivan Tor
[2] Mika Cestar

U Draganiću je situacija pogledom na ostali sektor slabija. Mjesto je stalno blokirano, prilaz je unutra težak, a isto tako je i rad težak. Drugovi koji se nalaze unutra nisu još uspjeli da se povežu sa širokim narodnim masama. U Pokupskom govorio je jedan bojnik jednom našem drugu da će za nekoliko dana svi biti partizani. U Pisarovini je govorio jedan satnik na sajmu kako je došao u narod samo sa pištoljem da ga mogu u(biti) ako hoće, ali da im on jamči da će za par dana i oni udarit na Talijane. Dok sa jedne strane pred narod izlaze sa raznim parolama, dotle sa druge strane nastoje da nam pod svaku cijenu onemoguće rad, da odvuku narod od nas kako ustaše tako i pojedini HSS-ovci, samo ovaj puta su zakasnili niko više ne vjeruje njima i neće da se bori za njihove interese.

Po čitavom Pokuplju ore se borbene partizanske pjesme, više toga neće moći niko zaustaviti naročito kod omladine, borba se između naroda i okupatora vidno zaoštrava. 3. IV došao je u Pisarovinu Veliki župan i njegov tajnik gdje su govorili narodu kako su prije Božića već mislili da su gotovi, da su partizani imali bolje oružje od njih i da su svagdje bili premoćni, ali da sada su gotovi, da u istočnoj Bosni već mjesec dana nije pukla niti jedna partizanska puška, da u Zumberku više nema partizana da je još jedino ovdje gdje naših nekoliko imade da to mogu sami seljaci potući ili da javljaju ustašama gdje se nalaze pa da će sa njima ustaše obračunati. Ova skupština koja je jako slabo bila posjećena na uzvik spremni odgovorilo je samo nekoliko glasova dok su ostali svi šutjeli. Kaže veliki župan recite i našim protivnicima što ste čuli, ali vidim da ih imade i među vama. Narod se smije ustaškim izlaganjima. Navodno da je neki kancelist rekao dosta je bilo obećanja. Pa da su ga zatvorili. Mi stalno i neumorno prikazujemo narodu da će jedino borbom moći spasiti sebe i svoju imovinu. Stalno prikazujemo narodu ulogu vodstva HSS i njegove izdajničke planove.

Organizaciono stanje

KK broji 5 članova, sačinjava jednu ćeliju	5 čl.	
Pokupsko jedna ćelija	5 čl.	3 kandt.
Pisarovina jedna ćelija	3 čl.	2 kandt.
Kupčina jedna ćelija	6 čl.	7 kandt.
U formiranju jedna ćelija od 3 člana		1 kandt.

4 ćelije sa člana 22 i 13 kandidata.

Iako je Partija čišćena, rad još uvijek ne zadovoljava još nisu svi drugovi shvatili svoje dužnosti, i još se uvijek događaju razni propusti. Sekretar ćelije u Pokupskom nije mogao doći na teren deset dana a nije vodio računa da pozove drugove da dođu tamo gdje bi

se mogao održati sastanak sa drugovima. Jedan član KK i drug S. nisu isto mogli tamo stići pošto je situacija bila dolaskom vojske u početku još ne ispitana, sada se nalaze svi članovi ćelije na terenu. Pisarovina novo formirana ćelija imade izgleda na razvitak radi još na terenu općine Pisarovina. U zadnje vrijeme zapažaju se uspjesi u radu kako na terenu tako i u samoj ćeliji. Kupčina nanovo pojačana ćelija sa dva člana još do sada nije osamostaljena. Drugovi su još neiskusni, u organizacionom radu sastanci su održavani postepeno se organizaciono učvršćuje uz pomoć lično druga S. Imade iszled[a] za proširenje part, organizacije. Ćelija koja je u formiranju imade za djelokrug rada opć. Šišljavić, Rečicu i Draganiće.

Drugovi se nalaze na terenu uz pomoć jednog člana KK koji je uvijek tamo. I ovdje će se broj kandidata popeti sa jedan na tri koji će se po izgledu moći razviti u dobre Partijce. U Kupinec odlazi sa vremena na vrijeme jedan član KK tamo ostane nekoliko dana poslije se vraća natrag. Sada smo obuhvatili sve općine na našem terenu i članovi Partije pomažu i kontroliraju postojeće organizacije i stvaraju nove samo još ni kod nas svih nema dovoljno sposobnosti, potrebno je još mnogo napora dok to savladamo. Zaključci na sastanku KK su donešeni: Drug Kopač[3] određen je do slijedećeg sastanka u Pisarovinu i Pokupsko da pomaže u radu; Drug Gajdaš[4] u Kupinec; Drugovi Mija[5] i Filip[6] ostati će u Kupčini sa time da drug Mijo otiđe i u Kupinec na sastanak sa omladinom. Slijedeći sastanak održati ćemo 21. IV; Šišljavić, Rečica, Draganići — Prebeg[7], NOO sastanak koji je bio predviđen nije se održao, drugovi nisu došli radi promjena koje su nastale na terenu. Sazvan je novi sastanak. Kotarski NOO još nije preuzeo u svoje ruke poslove kojima treba da rukovodi, pošto kada je reorganiziran nije se uspjelo sve predati njemu već je zaključeno da se to uredi na idućem sastanku, ali taj još do sada nije održan. Predviđeno je da će se Odbor povećati za jednog člana. Općinski odbori a isto i seoski do sada njihov rad bio je politički tj. propagandni, dok na mobilizaciju nisu uspjeli tako rekuć ništa. Na prilozima za NF rade svi, samo je i taj rad dosta slab. Organizaciono još nisu utvrđeni ni dovoljno upućeni ni upoznati sa radom. Kod pojedinih odbora pojavljivao [se] narod tako da nisu ni izdaleka odgovarali svojim dužnostima. Tako se dogodilo i u Šišljaviću. Po našem mišljenju krivnjom HSS-a i mi smo takav odbor raspustili. Pošto niie odgovarao ni izdaleka zadatcima

[3] Franjo Mikulić
[4] Tomo Mikulić
[5] Miško Mikulić
[6] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[719] Nikola Brezović

jednog odbora, niti je bilo izgleda da bi se popravio. Zaključci sa sastanka KK sazvati novi sastanak Kot. NOO i ispitati zašto nije održan sastanak. U Pisarovini raspustiti jedan seoski NOO kod kojega se pojavio nerad i HSS imade na njega upliva. Pokupsko da se bolje učvrste postojeći odbori. Kupinec da se organiziraju dva seoska odbora. Kupčina uvrstiti. Šišljavić, postojeći učvrstiti, pronaliziti ljude za novi. Račića jedan reorganizirati, jedan učvrstiti. Draganić učvrstiti i proširiti.

SKOJ.

Stvoren je Kotarski komitet od 4 člana, imade 5 aktiva sa 22 člana SKOJ-a, jedno općinsko rukovodstvo sa 5 članova, 3 SKOJ-evca. Ukupno 14 odbora sa 64 člana omladine, muških i ženskih. Kod većine omladine zapaža se nagli polet, idu u akcije, svlače domobrane i ruše stupove na cesti i na pruzi. Organizirane su 4 udarne grupe od ukupno 18 članova. Organizaciono se postepeno učvršćuju. Do sada su sabrali nešto novaca i nešto hrane. Radili su i pomagali kao kuriri i obavještajci.

AFŽ.

Uza sav naš napor na tom pravcu još uvjek stojimo tako rekuć na nuli pošto se uvijek tapka na mjestu, slabo smo pristupani ženama. Kada bi ikako mogla da dođe na naš teren jedna sposobna drugarica imala bi mnogo više pristupa a i uspjeha u radu.

Agitprop.

Nemamo dovoljno materijala. »Radio vijesti« kojih dobivamo od O.K. Karlovac i to po trideset komada slali smo po čitavom terenu. Te vijesti ni izdaleka ne odgovaraju. Trebali bi barem 100 komada ako bi htjeli da donekle zadovoljimo potrebe. Mi smo počeli sami umnažati, ali kasnije smo prestali, pošto smo posudili drugovima iz Samobora šapirograf. Najveća smetnja nam je što još do sada nismo uspjeli organizirati tehniku koja je prijeko potrebna, te što nemamo tehničara. Zaključci su donešeni da se umnoži izjava VS i AVNOJ-a i letak ZAVNOH-a od 17. i 18. IV i da se po mogućnosti nastavi sa umnažanjem »Radio vijesti«.

U mjesecu martu mobilizirana su dvojica u NOV i to jedan preko Draganića a drugi iz Pokupskoga. Sada imade izgleda da će se nešto više moći mobilizirati. Donešen je zaključak na sastanku KK da se tamo gdje god je moguće pokupe svi omladinci koji su dobili pozive i da im se razjasne naši ciljevi te da im se prikaže da se neće smjeti više nikada povratiti kući i ako bi koji od njih slučajno ostao u životu. Da se to izvede traže isto naši omladinci koji su dobili pozive.

Veze još do sada nisu bile toliko smetane da se nebi moglo održavati, jedino veza Kordun-Sisak je od dolaska vojske ugrožena, ali se još do sada održava. I to tamo su postavljena dva partizana pošto je to bilo potrebno tako da pošta ne ide u ruke koje kakovih ljudi. U zadnje vrijeme moglo bi se dogoditi da bi bila'ugrožena veza Kordun-Šturman[8]-Zagreb, dok kanal Kordun-Samobor još sada dobro funkcionira. Za proslavu 2 godišnjice osnutka NDH je omladina Rečice srušila 20 stupova na pruzi Karlovac-Rečica i odvukla sve žive tako da ih više neće moći okupator pronaći.

Drugarski pozdrav

S.F. — S.N. Za K.K.

Iup s **Prebeg,'** v.r.

U Karlovcu se raspušta pripremna bojna. Neki su došli kućama. U Pisarovini narod se postepeno presvlači u domobrane. **Prebeg** v.r.

PREGLED PARTIJACA NA TERENU

			Redni broj	3
KOMITETI			K.K. Pisarovina	15. IV. 1943.
		1	broj članova	5
		2	od toga partizana	
		3	od toga žena	
	Socijalni Sastav	4	radnici	1
		5	seljaci	4
		6	obrt., trg. i namj.	
		7	intelektualci	
		8	ofic., podof. i si.	
	Nacional. sastav	9	Hrvati	5
		10	Srbi	
		11	Muslimani	
/ JEDINICE		1	broj ćelija	4
		2	od toga ćel. s odjel.	
		3	broj ćel. odjel.	
		4	broj članova	22
		5	od toga žena	
		6	broj kandidata	13
	Socijalni sastav partije	7	radnici	2
		8	seljaci	20
		9	obrt., trg. i namj.	
		10	intelektualci	
		11	ofic., podof. i si.	
	Nacional. sastav partije	12	Hrvati	22
		13	Srbi	
		14	Muslimani	

*** Nikola Mardetko**

[10] Dalji tekst dopisan rukom.

			Redni broi	3
			K.K. Pisarovina	15. IV. 1943.
SKOJ	Broj	1	član komiteta	4
		2	aktiva	5
		3	aktivista	22
		4	ostalih čl. SKOJ-a	
	part.	5	u komitetu	4
		6	ostali	
		7	Obuhvać. u USAOJ	64
	Socijalni sastav part.	8	radnici	
		9	seliaci	4
		10	intelektualci	
	Nacional. sastav part.	11	Hrvati	
		12	Srbi	
		13	Muslimani	
N. O. 0.	Broj odbora	1	kotarskih	1
		2	općinskih	3
		3	seoskih	17
		4	broi odbornika	100
		5	od toga partijaca	8
	Socijalni sastav odborn.	6	radnici	
		7	seljaci	94
		8	obrt., trs. i nami.	6
		9	intelektualci	
		10	ofic.. podof. i si.	
	Nacional. sastav odbora	11	Hrvati	100
		12	Srbi	
		13	Muslimani	
A. F. 2.	Broj odbora	1	kotarskih	
		2	općinskih	
		3	mjesnih	1
		4	broi odbornica	5
		5	od toga parti i ki	
		6	obuhvaćeno ž. u AF2-u	
	Socijalni sastav odbor.	7	radnica i radn. 2	
		8	seljanki	
		9	žena trg. i obrtn.	
		10	intelektualki	
	Nacional. sastav odb.	11	Hrvatica	
		12	Srpkinja	
		13	Muslimanki	
PRIMJEDBA				

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/87

181

1943, travanj 6.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o izvršenim akcijama i o neprijateljskoj ofenzivi na oslobođenom području Žumberka u drugoj polovini ožujka 1943. godine

ŠTAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Op. Broj: 387/43.
Dne 6. IV. 1943.

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Žumberak:

Naročito predviđenog plana za akcije nije bilo. XIII Proleterska brigada i Zumberački odred popunjeni su posljednjih dana novim borcima koji su većim dijelom iz Zagreba. Primljeni borci većinom su služili vojsku. Popuna Brigade novim borcima osposobila je Brigadu, koja je bila jako oslabljena brojno,[1] da sada može preduzeti i veće akcije. Moral i disciplina kod boraca Brigade je vrlo dobar. Kod Zumberačkog odreda, koji je većinom popunjen od domaćih boraca, borbenost je mnogo slabija, a i disciplina nije na dovoljnoj visini. Za obuku boraca i starješinskog kadra izvršena je noćna vježba od koje su borci i starješine imali veliku korist. Sa Brigadom izvode se vježbe predviđene rasporedom u cilju usavršavanja starješina i boraca.

Izvedene akcije: — XIII Proleterske brigade:

Noću 13. na 14. III. 1943 dva bataljona Brigade porušili su prugu između Zagreba i Karlovca na dužini od 1.300 metara.[2] Tom pri-

[1] Brigada je 17. ožujka 1943. god. imala ukupno 557 boraca i rukovodilaca, a početkom travnja: 632. Vidi: Dok. br. 154. i Zbornik VII, tom V, knj. 14. dok. br. 3.

[2] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 61.

likom porušena su i dva propusta. Uništeno je 3 km telefonskih stupova i minirano je 5 stupova od armiranog betona električnog **voda** Ozalj — Zagreb.

22. III. 1943. otpočeo je neprijatelj sa ofanzivom na Žumberak.[3] On je pošao u ofanzivu sa oko 5.000 vojnika, ustaša, Njemaca, Talijana i Bugara[4] i to iz pravca: Stojdrage i Draganića a sa manjim snagama od Ozlja. Naše jedinice bile su raspoređene tako da su štitile bolnicu i ostale važne strateške točke. Toga dana neprijatelj koji je kretao iz Draganića sa 6 tenkova, jednom baterijom i ostalim svojim pješačkim snagama sukobio se sa jedinicama II Bataljona XIII Brigade kod sela Brlenić, uspio je da rasprši jedan vod ovog bataljona i nanese nam gubitke i to: 2 mrtva i 2 ranjena, dok naše jedinice nisu uspjele zadržati neprijatelja koji je prodirao prema Krašiću. Neprijatelj je otvorio jaku artiljerijsku i mitraljesku vatru i naše su snage pod njegovom brojčanom nadmoći bile prisiljene povlačiti se na Prekrižje. Neprijatelj je sa artiljerijskom vatrom razrušio mnogo kuća u Krašiću, Strmcu i Pribiću.

23. III. 1943. krenula je jaka neprijateljska kolona ustaša i Njemaca iz Stojdrage prema Pokleku. Tu se je nalazio na položaju Zumberački bataljon koji je davao neprijatelju otpor od 7 sati ujutro do 1 sat poslije podne. Tom bataljonu bio je dodijeljen III Bataljon XIII Brigade koji je također istoga dana stupio u borbu sa neprijateljem. Neprijatelj je bio također kod Novog Sela gdje je zanoćio i drugog dana nastavio sa daljnjim napredovanjem. Dok su ustaše i Nijemci sa 13 tenkova prodirali iz Stojdrage, jedna veća kolona Njemaca krenula je iz pravca Brežice prema Kalju. Tako da su naše jedinice bile u vrlo teškom položaju jer je neprijatelj nastojao da ih opkoli kod Budinjaka i nanese im teške gubitke. Istovremeno prodirala je jedna kolona ustaša i Bugara od Draganoša i dospjela do Slavetića da zaobiđe naše snage koje su se nalazile na sektoru prema Krašiću.

III Bataljon XIII Brigade i Terenski bataljon povukli su se na nove položaje iznad Tomaševaca gdje su drugog dana nastavili borbu sa ustaškim i njemačkim snagama. Prvog dana ustaše su imali 52 mrtva a broj ranjenih ostao nam je nepoznat. Na našoj strani bilo je 4 ranjena i jedan mrtav drug. Za vrijeme borbe 23. III. 43. ustaše su uspjeli da opkole komandanta III Bataljona sa jednim vodom, koji je na 5 metara vodio borbu sa ustašama i uspio je da potuče sam iz šmajsera 14 ustaša. Ustaše su bili razbijeni a komandant III

[1] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 76.

[4] Na području Žumberka nije bilo bugarskih vojnih formacija.

Bataljona drug Mamula[5] pošto su ustašama dolazila nova pojačanja, povukao se je sa ovim vodom na nove položaje.

24. III. 1943 neprijatelju je dolazilo uvijek i dalje pojačanje iz pravca Stojdrage, koji je uspio da potisne naše borce na kote iznad Sošica odakle je III Bataljon XIII Brigade pojačan sa jednom četom I Bataljona i Terenskim bataljonom davao kroz cio dan žestoki otpor i nije dozvolio da ga i dalje neprijatelj potiskuje sa njegovih položaja. Borba je bila sa sviju strana veoma žestoka. Neprijatelj je prodirao sa tenkovima i uspio je da se probije do Tomaševaca. Naši su borci dočekali tenkovsku kolonu, potukli su posadu od 2 tenka i nakon toga zapalili tenkove. Mi smo imali u toku ovih borbi 12 ranjenih i 3 mrtva druga. Na strani neprijatelja u toku borbe /toga/ dana bilo je preko 100 mrtvih ustaša i Njemaca, a broj ranjenih ostao nepoznat.

Istog dana neprijatelj nastavio je svoja napredovanja iz pravca: Slavetića, Draganića i Ozlja cestom prema Vivodini, težeći k tome da opkoli naše snage koje su se nalazile na položajima od Prekrižja prema Visoču i Kordićima. II Bataljon XIII Brigade i dvije čete I Bataljona uslijed jakog nadiranja neprijatelja bili su stalno u povlačenju prema Visoču i Malincima. Neprijatelj koji je prodirao sa tog pravca nije bio zadržan već je nastavio i dalje sa napredovanjem, dok je Terenski bataljon i III Bataljon XIII Brigade uspio zadržati neprijatelja na kotama iznad Sošica koji je prodirao u pravcu naše bolnice. Vidjevši kakva je situacija, da je neprijatelj brojčano i u vatri daleko nadmoćniji, a prisilio nas je da se razvučemo na dugačkom frontu, jedno nam je bilo osnovno pitanje obraniti našu bolnicu, to smo donijeli odluku da evakuišemo bolnicu na sigurnije mjesto. Pošto smo imali veliki broj ranjenika koji su bili nepokretni za tu evakuaciju, morali smo upotrebiti čitavu Brigadu. Tako smo jedinice povukli istog dana podveče sa njihovih položaja a sa manjim dijelovima zadržavali smo vatru dok je glavnina evakuirala bolnicu.

U toku noći od 24. na 25. III. 1943 bolnica je bila evakuirana te smo krenuli sa svim svojim snagama u pravcu Slovenije preko Suhora. Dok su naše glavne snage pratile ranjene drugove da se smjeste na sigurnije mjesto, ostavili smo u Žumberku jednu jaku četu zbog održavanja veza i kontroliranja neprijateljskog nadiranja. Sa našom vojskom krenulo je i 520 civila zajedno sa svojom djecom i imovinom, pa smo i njima bili prisiljeni dati potrebno osiguranje. Civili nisu htjeli ostati u Žumberku dok nema naših jačih jedinica. Tako smo i njih evakuirali.

[5] Bogdan Mamula

U toku ovih borbi neprijatelj je imao ukupno 152 mrtva. Na našoj strani 14 ranjenih, 6 mrtvih a jedan nestali drug. Gubitka u ožujku nismo imali. Isto tako nismo uspjeli pokupiti oružje koje se nalazilo na bojištu od poginulog neprijatelja, jer je neprijatelj taj teren držao pod jakom vatrom tako da se nismo mogli približiti.

Utrošak municije: oko 2.000 Mauzer, 140 talijanskih metaka, 100 kom. za teške mitraljeze »Breda«, 4 kom. defanzivnih i 10 kom. ofanzivnih bombi.

Naše jedinice XIII Udarne brigade i štab naše zone nakon smještaja ranjenih boraca krenuli su 28. III 1943 za Bosiljevo gdje smo stigli 29. III 1943 navečer. Terenski bataljon ostao je u Sloveniji sa evakuisanim civilima, koji se 29. III. 1943 zajedno sa narodom vratio u Žumberak.

Neprijatelj uspio je da prokrstari cijelim Žumberkom i zapalio je selo Četiše, dok je po ostalim selima djelomično palio, pokušao u izvjesnoj mjeri da pljačka, što mu nije uspjelo jer su ljudi pobjegli za našom vojskom.

Do 1. IV. 1943. neprijatelj se nalazio u Sošicama, Gornjoj Vasi, Novom Selu, Visoču i Kostanjevcu. Poslije povukao se iz Sošica i Visoča na položaje oko Oštrca i Prekrižja. U Krašiću neprijatelj se nije zadržao.

31. III. 1943 oko 6 sati ujutro tri ustaške satnije napale su na selo Prilišće u kome se nalazio naš II Bataljon XIII Proleterske brigade.[6] Neprijatelj je uspio da iznenadi Bataljon. Štab bataljona nije se snašao, tako da je u prvom momentu Bataljon bio rastrojen. III Bataljon, koji se nalazi u Vukovoj Gorici, napao je odmah na neprijatelja i na taj način pomogao II Bataljonu da se sredi i da odbije neprijatelja. Stab brigade, koji se nalazio u Vukovoj Gorici, nije se najbolje snašao ni onda kad je neprijatelj počeo da otstupa, tako da nije iskorišćena situacija da se neprijatelju nanesu teški gubitci. Štab brigade pokazao se neodlučan. U toj borbi imali smo 8 mrtvih i 14 ranjenih boraca. Neprijatelj je imao 12. mrtvih, od kojih su komandira satnije, i 18 ranjenih.[7] Zaplijenjene su 4 puške i oko 1.000 metaka. Izgubljene su 2 puške a utrošeno je 1500 met.

Kritički osvrt na akcije:

U ofanzivi na Žumberak našim jedinicama bio je postavljen kao glavni zadatak zaštita bolnice i transport ranjenika. Taj zadatak naše jedinice izvršile su u potpunosti. Pored ovog zadatka Brigada

[6] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br.13.

[7] U dokumentu je ova rečenica nejasna. O ustaškim gubicim^u ovoj borbi vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 13

je bila u stanju da zada neprijatelju i jači udarac i da dođe do plijene. U tome je falilo inicijative. Prepadom ustaša na Prilišće ponovo je dokazano da Štab brigade ne funkcioniše kako treba. I tu je propuštena prilika, iako smo bili brojčano nadmoćni, da neprijatelja potučemo. Zbog toga u saglasnosti sa Komandantom G.Š.H.[8] koji se kod nas nalazio izvršene su izmjene u Štabu brigade i u štabovima bataljona.[9] Ova izmjena sigurno će pozitivno djelovati i vjerujemo da će se stanje u XIII Proleterskoj brigadi popraviti.

Plan za buduće akcije:

U zajednici sa slovenskim brigadama i našom XIII Proleterskom brigadom izvršit će se čišćenje slabijih neprijateljevih posada u dolini rijeke Kupe. Po završenim operacijama pristupit će se čišćenju Zumberka.

Očekujemo i pojačanje u hrvatskim brigadama po završenim operacijama u Lici.[10] Danas ovamo je stigao I Partizanski odred V Operativne zone sa dva bataljona, oko 230 boraca. Odred će djelovati u predviđenim akcijama uz Kupu."

Napomena: Izvještaje iz Kalničkog i Moslavačkog odreda nismo primili.[12]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NRODU!

Politkomesar:[13] V.d.komandanta:[14]

Kopija originala, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, reg. br. 13/3

Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 22, str. 55-59.

[8] Komandant Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske bio je tada Ivo Rukavina.

[9] Izmjene su izvršene utoliko što je za komandanta brigade postavljen Milan Zeželj, a za komandanta Drugoga bataljona Dušan Pekić. Dotadašnji komandant brigade Rade Bulat postavljen je za načelnika Štaba Druge operativne zone, dok je prijašnji komandant Drugoga bataljona otišao na dužnost operativnog oficira Žumberačko-pokupskoga NOP odreda.

[10] Misli se na jedinice Osme divizije, koje su, djelujući zajedno s jedinicama Seste divizije i Šestom NOU brigadom Pete operativne zone, u toku travnja vodile borbe za oslobođenje Vrhovina i Otočca, te blokirale garnizon u Gospiću.

[11] Po dolasku na Žumberak, odred je, zajedno s Trinaestom proleterskom NOU brigadom »Rade Končar«, prebačen u Sloveniju radi zajedničkih operacija s Drugom i Trećom slovenskom brigadom. Na području Slovenije ostao je do 12. svibnja 1943. god. O borbama Odreda na ovom području vidi: Dok. br. 226.

[12] Odredi su izvještaje poslali, ali su oni stigli sa zakašnjenjem. Vidi: Dok. br. 168. i 193.

[13] Politkomesar Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske bio je tada Marko Belinić.

[14] Vršioc dužnosti komandanta Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske bio je tada Vlado Matetić.

182

1943, travanj 6.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu partijskih, skojevskih i vanpartijskih organizacija na području Okružnoga komiteta u ožujku 1943. godine

IZVJEŠTAJ ZAGREBAČKOG O.K. K.P. ZA MJESEC OŽUJAK 1943.

Politički pregled:

Naša Partija ima dobar uticaj na narod u pojedinim mjestima, a osobito po zagrebačkom kotaru. Našoj Partiji je uspjelo na više mjesta svojim utjecajem spriječiti rekviziciju, /osobito kod živežnih namirnica/, tako da je neprijatelj imao samo prosječno od 30-60% uspjeha. Kod mobilizacije za Pavelićevu vojsku neide nitko sa voljom, pogotovo ne za istočni front; mnogi od mobiliziranih po Paveliću je svijestan da mu je mjesto kod partizana i rade bi išao tamo, ali se boje za roditelje, familije, kuće itd. Takav strah se u zadnje vrijeme razbija, a otpočela je u svim kotarevima mobilizacija za partizane.

Široke mase sa velikim simpatijama gledaju na narodnu vojsku, mnogo se govori o partizanima i o partizanskim uspjesima; a svaki i najmanji uspjeh je kod širokih masa primljen sa velikim veseljem.

Ustaški agenti sazivaju skupštine i sastanke u kotarskim i općinskim mjestima, ali od naroda gotovo niko ne dode, osim namještenika, koji su pozvani pozivima. Više ne dolaze ni domaći zapisani ustaše, osim zločinaca.

U zadnje vrijeme Zvonko Kovačević, bivši inspektor Hrvatske seljačke zaštite, a sada je ustaša i pojedini ustaše obilaze pojedince bivše bataljonske komande i satnike Hrvatske seljačke zaštite i ispituju koliko bi se zaštitara moglo mobilizirati. Ta bi se zaštita zvala Civilna zaštita i bila bi oboružana. Ista bi išla u Zagreb i bila bi za obranu grada Zagreba. Do sada nisu imali nikakvog uspjeha.

Agenti HSS-a su počeli obilaziti bivše kotarske i općinske pretsjednike i ugledne seljake, preko kojih hoće obnoviti organizaciju HSS-a i zaštitu te se raspituju za pojedince. Direktive daju tako: »Trebamo se organizirati«, ali neodređeno nabacuju »mi smo organizirani, samo trebamo ojačati organizaciju i zaštitu« i čekati spremni. Fašizam i ustaše će pasti, a mi ćemo preuzeti vlast. Ne dozvoliti da ljudi odlaze u šumu, ne davati oružje, već treba oružje

sakupljati i čekati dok bude vrijeme. Za detaljne i daljne informacije upućuju u Zagreb, na dr. Debelića.

Dr. Pernar[1] je održao jedan sastanak na kojem je bilo 6 ljudi, a među njima jedan naš. Pernar je dao direktive također kako se trebamo spremiti da preuzmemo vlast. Partizane ne pomagati, ne ići u šumu, ali ako ko mora pobjeći u šumu, treba mu savjetovati da ostane vjeran HSS-u. Pernar je kazao: »Doći će do jedne vlade, koja će zagarantirati slobodan povratak iz šuma, a onu rulju koja će ostati nju ćemo lako razoružati.« Među ostalim je mnogo popularizirao Ameriku.

Jugoslavenska vlada u Londonu nema gotovo nikakvog uticaja u narodu, već je poznata da potpomaže četnike Draže Mihailovića. Pristaša jugoslavenske vlade u narodu nema. Rijetkost je da se nađe koji pristaša, ali takav ne pretstavlja u narodu ništa, već samo može poslužiti kao špijun.

AVNOJ je na nekim mjestima primljen dobro i govori se to je naša vlada, a na nekim mjestima narod još nije dovoljno upućen. Postavlja se, na primjer, pitanje, zašto se zove »jugoslavensko« vijeće. Mi opravdavamo tako, što se narodi Jugoslavije zajednički bore protiv fašizma i unutarnjih neprijatelja, pa trebaju i zajedničko vijeće.

Organizaciono stanje Partije:

Kotar Zagreb: ima K.K. sa 6 članova; 1 opć. K. sa 3 člana; 11 jedinica sa 53 člana; 8 kandidata. Socijalni sastav: 25 radnika, 22 seljaka, 2 intelektualca, 4 obrtnika.

Kotar Stubica: ima K.K. sa 4 člana; 3 jedinice sa 19 članova; 3 kandidata. Socijalni sastav: radnika 5, 14 seljaka, 1 intelektualac i 1 obrtnik.

Kotar Sv. Ivan Zelina: ima K.K. sa 5 članova; 3 jedinice sa 14 članova; 2 kružoka sa 6 članova. Socijalni sastav: 3 radnika, 5 seljaka, 1 intelektualac, 3 trgovca, 2 obrtnika.

Kotar Dugo Selo: ima K.K. sa 6 članova; 6 jedinica sa 28 članova; 2 kružoka sa 6 članova. Socijalni sastav: 10 radnika, 12 seljaka, 4 intelektualca i 2 obrtnika.

O.K. sa 7 članova; Sekretarijat sa 3 člana; Biro sa 5 članova. Socijalni sastav: 3 radnika, 3 seljaka, 1 obrtnik.

Partijski kadar je dosta slab. Pojedini drugovi partijci se ne snalaze pred postavljenim zadacima. Često puta ne provedu zadatke koji su im postavljeni i drugovi iz foruma moraju izvršavati onaj

[1] Ivan Pernar

posao koji bi morali izvršavati drugovi iz jedinica. Odlučili smo da se počinje sa nižim partijskim kursevima, tako da bi se partijski kadar podigao. Kursevi počinju početkom travnja.

Organizaciono stanje SKOJ-a:

Kotar Zagreb: 4 opć. rukovodstva sa 14 članova; 7 SKOJ-evskih grupa sa 40 članova. SAO 49 članova; 9 vasp. gr. sa 30 čl; 1 g. pion. sa 5 čl.

Kotar Stubica: kot. rukovodstvo sa 4 člana. SAO 10 članova.

Kotar Sv. Ivan Zelina: 1 opć. rukovodstvo sa 3 člana; 1 Skojevska grupa sa 5 članova, SAO[2] 13 članova; 2 grupe pionira 7 članova.

Kotar Drugo Selo: kotarsko rukovodstvo sa 5 članova; 1 opć. rukovodstvo sa 4 člana; SKOJ-evskih grupa 6 sa 28 članova; 11 vaspitnih grupa sa 40 članova. SAO 34 članova; 3 grupe pionira sa 14 članova.

O.K. SKOJ-a sa 3 člana.

Organizaciono stanje N.O.O.-a:

Kotar Zagreb: 5 opć. odbora sa 22 člana; 26 mjesnih odbora sa 98 članova.

Kotar Stubica: nema odbora, no pripreme su gotove za formiranje kotarskog i općinskih odbora, a odgovorni drug je dobio zadatak da se do 10. o. mj. formira kotarski odbor.

Kotar Sv. I. Z.: kotarski odbor sa 6 članova; 5 općinskih odbora; mjesnih 33 odbora.

Kotar Dugo Selo: kotarski odbor; 2 općinska i 25 mjesnih odbora.

U više mjesta N.O.O.-i politički su slabo istaknuti i ne djeluju organizaciono. Nemogu shvatiti da su oni buduća vlast, a pojedini odbornici nemaju autoriteta u narodu. Nisu borbeni, osobito se boje djelovati organizaciono, ali se takav strah u zadnje vrijeme pomalo razbija.

Organizaciono stanje AFŽ:

Kotar Zagreb: 1 opć. odbor sa 5 članica; 5 mjesnih odbora.

Kotar Dugo Selo: 13 mjesnih odbora sa 80 članica.

Kotar Sv. I. Z. i Stubica nema organizacije AFŽ-a, stoga smo donijeli zaključak da se formira inicijativni odbor žena O.K. koji bi imao zadatak da se formiraju kotarski odbori i općinski AFŽ-a. Isti bi se imao sastati prvih dana druge polovice travnja.

[2] Ujedinjeni savez antifašističke omladine

Rad u vojsci:

Na našem okrugu nema vojnih partizanskih jedinica. Neprijateljskih vojnih ganizona ima jedan sa kojima imamo veza sa pojedincima. Ima željezničkih straža sa kojima isto održavamo veze sa pojedincima. Ima jedan ustaški garnizon sa kojim nemamo nikakovih veza. Podržavamo veze preko pojedinih odbornika N.O.O.-a sa pojedinim žandarima.

Obavještajna služba:

Obavještajnu službu nemamo organiziranu osim preko pojedinaca.

Tehnika:

U tehnici je umnoženo: 600 komada Reakcionarno i izdajničko vodstvo HSS-a, 150 komada I. glava Historije SKP/b/, 2.000 komada Izjava Vrhovnog štaba NOV i POJ i AVNOJ, 2.000 komada Vladi SSSR, vladi Velike Britanije i vladi SAD, 200 komada 8. mart međunarodni dan žena, 150 komada Proleter od decembra, sve u ožujku. Rezerve materijala u tehnici: 100.000 ciklostil papira, 1.500 matrica, 15 tuba Otina.

Obračun za mjesec XII 1942:

Primitak 38.504. — izdatak 18.945. —

Obračun za mjesec I 1943:

Primitak 81.299. — izdatak 79.529. —

Zaostatak iz januara mjeseca primitak 4.490. — izdatak 1.290. —

Obračun za mjesec II 1943. —

Primitak 114.605. — izdatak 47.500. —

Ako je potreban detaljan izvještaj o primicima i izdacima, poslaćemo naknadno.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Prigorac,[3] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-45/384

[3] Pavao Lončar

183

1943, travanj 6.
Zagreb

Izvještaj Velike župe Prigorje Ministarstvu oružanih snaga i ostalim vlastima NDH o dolasku partizana a područje općine Posavski Bregi

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA - VELIKA ŽUPA PRIGORJE

-T- Broj 708/1943.- Zagreb, 6. travnja1943.-

PREDMET: Pojava partizana sa područja
obćine Pos. Bregi. —

1) MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA Operativni odjel
2) ZAPOVJEDNIĆTVU GRADA ZAGREBA
3) MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost

ZAGREB

Kotarska oblast u Dugom Selu predložila je ovo izvješće:

»Dana 28. III. 1943. godine oko 21 sat bili su partizani u selu Dubrovčak Lijevi i Topolje, provedenim izvidima ustanovljeno, da su partizani izvršili sliedeće:

Spomenutog dana oko 21 sat došli su u kuću Ivana Ivoš, iz Dubrovčaka Lijevog i to njih dva muškaraca i jedna ženska, naoružani vojničkim puškama i bombama oko pojasa i zatražili od njega da im izruči svoj revolver. Ivoš im je izjavio, da on revolvera nema, no oni su tvrdili da imade, nakog čega im je Ivoš pokazao neki stari neuporabivi revolver, kojeg u prvi mah niesu htjeli uzeti, no na odlasku je ipak jedan od spomenute trojice partizana rekao: daj Ti nama taj revolver, jer tebi i onako ne treba i uzeli su ga. Kratko vrieme iza toga došao je ponovno k Ivošu jedan partizan, koji je naredio njegovoj ženi, da spremi večeru za šestoricu ljudi. Ivoševa gospođa je spremila večeru i nakon nekoliko časaka došlo je 6 partizana koji su tamo večerali. Kad su se navečerali naredio je Ivošu jedan partizan da upregne konje i da sa kolima ode pred crkvu u Dubrovčaku Lijevom. Ivoš je nato dao upreći konje, te su dva njegova sluge otišli kolima pred crkvu i tamo stali sa kolima, dok im nije na kola natovaren neki plijen, koje su oni kolima vozili u šumu zvanu Pleso.

Istoga dana oko 21 sat došli su partizani trgovcu Franji Klepcu u Dubrovčaku Lijevom i iz njegovog dućana po izjavi Klepca uzeli i

K;CU

platili mu 23 komada džepnih rubčića, 9 pari muških čarapa, 3 košulje, 19 metara platna, oko 2 kg. bombona, 20 flaša pive, 2 litre likera, 5 litara vina i par škatulja cigareta.

Ti partizani, koji su bili u Dubrovčaku nakon ovoga došli su u gostionu Antuna Zavolovšeka u Dubrovčaku Lijevom i tamo popili par litara vina, te su oko 3 sata u jutro slijedećeg dana otišli prema šumi Pleso Žutica.

Istog dana oko 21 sat bili su partizani u selu Greda i odveli sliedeće mladiće:

Rošin Tomu rođenog 1924. godine sin Đure i Kate rođene Klobuk iz Grede kbr. 73.

Mareković Ivana rođenog 1923. godine sin Stjepana i Mare rod. Pocuga iz Grede kbr. 22.

Škulec Dragutina rođenog 1924. godine sin Stjepana i Bare rod. Hudjin iz Greda kbr. 76.

Novosel Ivana rođenog 1924. godine sin Franje i Kate rođ. Rošin Grge iz Grede kbr. 32.«

Predlaže se molbom na znanje i daljnji postupak u svojem djelokrugu.

ZA DOM SPREMNI!

VELIKI ŽUPAN:
M P.[2] **Dr. Lamešić**[1] v.r.
(Dr Lamešić)

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 22, reg. br. 9/1-48

[1] Marko Lamešić
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Prigorje — Zagreb

184

1943, travanj 6.
Zagreb

Izvještaj Velike župe Prigorje Ministarstvu oružanih snaga i ostalim vlastima NDH o dolasku partizana u Dugoselski Crnec, Veliku i Malu Ostrnu te Leprovicu

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA — VELIKA ŽUPA PRIGORJE

-T-Broj 707/1943.- Zagreb, 6 travnja 1943. —

PREDMET: Pojava partizana u Dugoselskom Crncu, Velikoj i Maloj Ostrni te Leprovici. —

1) MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA Operativni odjel
2) ZAPOVJEDNICTVU GRADA ZAGREBA
3) MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost

ZAGREB

Kotarska oblast Dugo Selo u gornjem predmetu predložila je ovo izvješće:

»3. ov. mj. oko pola 2 sata došao je neustanovljen broj partizana u selo Leprovica, gdje su trojica od njih ušla u trgovinu Agate Klepac i tamo uzeli 100 komada cigareta Rama i 2 para čarapa, što su vlastnici trgovine i platili.

Nešto kasnije t.j. oko 2 sata neustanovljen broj partizana obučenih u ustaške i domobranske odore bio je u selima Maloj i Velikoj Ostrni te Dugoselskom Crncu.

U Maloj Ostrni odnjeli su partizani vojničke odore Pavlić Tomi, Meglić Stjepanu i Habečić Vidu iz M. Ostrne, dok su Pavlića odveli sa sobom, jer im se kod oduzimanja odore odupro.

U V. Ostrni oduzeli su partizani vojničku odoru Habeković Ivanu iz V. Ostrne. —

U Dugoselskom Crncu oduzeli su Slavku Hrdanu Grenadiru njemačku vojničku odoru, karabinu i 35 naboja za karabinu.

Po svemu sudeći izgleda da se partizani zadržavaju u šumi Šiškovo kod Ježeva te u šumi Žutici, pa bi ove šume trebalo pročistiti.—”

Predlaže se molbom na znanje i daljnji postupak u svojem djelokrugu. —

ZA DOM SPREMNI!

Poznato

M.P.[2]

VELIKI ŽUPAN:
Dr Lamešić[1] v.r.
(Dr. Lamešić)

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 22, reg. br. 9/1-47

185

1943, travanj 7.

Dopisnik Agitpropa Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Kotarskome komitetu KPH Samobor s uputama za otvaranje novog punkta na Jarunu za prebacivanje ljudi iz Zagreba na oslobođeni teritorij, te s uputama o prikupljanju papira i drugih pomagala u štampariji

Agit-prop O.K. Pokuplje
Komunističke Partije Hrvatske
7. travnja 1943.

DRUGARSKOM
KOTARSKOM KOMITETU K.P.H. SAMOBOR

Radi velikog priljeva zagrebčana u našu vojsku, potrebno je da u najkraćem roku, osim postojećih punkteva otvorite još jedan punkt na Jarunu. To treba da učini drug Ivan[1] u sporazumu sa drugom Prigorcem[2]. Veze sa Zagrebom držite stalno.

Drug Ivan treba da se spoji sa Kalinovicom i da nabavi što hitnije veče količine seruma protiv trbušnog tifusa.

Radio (ručni) kojeg je nabavio drug Fabijan[3] šaljite odmah po povjerljivom kuriru gore do nas. Drug Fabijan neka nabavi drugi radio.

[1] Marko Lamešić
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Prigorje — Zagreb
' Pavao Videković
[2] Pavao Lončar
[3] Ivan Sokolčić

U našem okrugu pristupiće se uskoro formiranju okružnog NOO-a kao i inic. odbora AFŽ-a za okrug. Potrebno je da odmah pristupite pripremama u tu svrhu. Mi smo predvidjeli iz vašeg kotara druga Fabijana i druga Ivana koji je bio na kursu.

Mobilizirajte najhitnije sve partijske i masovne organizacije da nabavljaju odmah što više papira svih vrsta. Za štamparsku boju kao i za ciklostil pisali smo vam, ali do danas nismo primili ništa. Poznato vam je da Agit-prop C.K. izdaje »Dnevne vijesti« koje treba da prodru gotovo u svaku kuću, napose na neoslobođeni teritorij, ali uslijed pomanjkanja papira, štamparske boje i slova »Dnevne vijesti« često izlaze u vrlo malom broju primjeraka ili nikako. Radi toga najhitnije pristupite nabavkama crne štamparske boje i štamparskih slova marke »Garmond«.

Mi smo također ostali bez boja i mrežice za ciklostil, tako da nam je nemoguće izdavati ni »Radio-vijesti«. Radi toga poduzmite sve da što više i što prije nabavite boje za ciklostil marke Kores i mrežicu za ciklostil.

Prikupite najhitnije podatke o radu HSS-ovih glavešina i šaljite ih nama, da bismo mogli što uspješnije na konkretnim podacima raskrinkavati neprijatelja. Vi i dalje nastavite sa raskrinkavanjem.

Veze sa Hitlom u Kerestincu iskoristite što više i tražite od njega da nabavi što više odijela, oružja, municije itd. Sav skupljeni materijal šaljite na nas.

Prije nekoliko dana formiran je ponovno Žumberački odred,[4] kojeg treba mi da popunimo i koji treba da preraste u brigadu u što kraćem vremenu. Radi toga pojačajte rad na mobilizaciji.

Javite nam kako ste zadovoljni sa radom drugarice Vipotnik.[5]

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Za Agit-prop O. K. Pokuplje[6]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-173/697

[4] Odred je formiran 2. travnja 1943. godine.

[5] Anka Vipotnik, član Kotarskoga komiteta KPH Samobor.

[6] Nedostaje potpis, u to vrijeme za rad Agitpropa bio je zadužen Ivica Lopaić, član OK KPH Pokuplje

1943, travanj 8.

Izvještaj Kotarske oblasti Garešnica Velikoj župi Bilogora o ofanzivi protiv Moslavačkoga NOP odreda na području Garešnice

KOTARSKA OBLAST GAREŠNICA
Taj. broj 215/1943.

Garešnica, dne 8. travnja 1943.

Predmet: Akcija vojske protiv partizana na području kot. oblasti Garešnica — započela. —

Na taj. br. 1015-43.

VELIKOJ ŽUPI BILOGORA

Bjelovar -

Savezno gornjim naređenjem izvješćuje se, da je predmetna akcija[1] završena 6. travnja 1943. g.

Prema primljenim podatcima ova akcija nije završila s uspjehom, jer je partizanima[2] uspjelo izmaknuti iako je kod ove akcije sudjelovalo oko 8 bojni, naših i njemačkih. Kuda su partizani pobjegli odnosno kuda su se sklonili nije poznato. Izgleda da su se partizani povukli duboko u šumu Garjevica, kada je naišla vojska, a vojska nije išla u šumu. Osim toga prema primljenim podatcima vojska nije bila u Malom Prokopu, obćine Garešnica gdje se nalazi štab partizana. —

Prigodom ove akcije na području kotarske oblasti ubijena su 3 partizana u Vel. Bršljanici, obćine Vukovje, i zarobljene 3 puške. Jedan partizan je ranjen u Dišniku, obćine Garešnica, kojem je usjelo pobjeći. --

Osim toga u Dišniku, obćine Garešnica, uhvaćeni su bez pušaka sliedeći partizani:

[1] Protiv snaga Moslavačkoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 199. i Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 124.

[213] Odnosi se na Moslavački NOP odred. Vidi: Dok. br. 199. i Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 133.

Klasić Stjepan, star 30 god., rkt. vjere oženjen, otac 2 djece iz Dišnika,

Kajgana Vaso, star 35 g., pravoslavne vjere, otac 1 djeteta, iz Dišnika,

Sladić Stevo, star 23 g., pravoslavne vjere, neoženjen, iz Dišnika,

Banović Nikola, star 38 god., pravoslavne vjere, oženjen, otac 1 djeteta,

Martinić Slavko, star 42, g., rkt. vjere, oženjen, otac 6 djece, iz Dišnika,

Kajgana Tomo, str 60 g., pravoslavne vjere, oženjen, otac 7 djece, iz Dišnika.

Svi napried navedeni, osim posljednjeg svojedobno su dobili pozive za vojsku, ali se pozivu nisu odazvali.

Prema izvješću oružničke postaje u Garešnici navedeni su partizani. Svi navedeni prepraćeni su I. gorskoj diviziji u Daruvar.

Prigodom predmetne akcije kod naše vojske na ovom području nije bilo gubitaka ni ranjenih. To su za sada svi podatci koje je ova kotarska oblast mogla prikupiti o predmetnoj akciji.

Prema primljenim podatcima koji su posve vjerodostojni, partizani[3] se ponovno nalaze u selu Dišniku, Mali Prokop i Popovac, općine Garešnica, kuda su se povratili dana 7. travnja 1943. g.

Prema tome situacija na ovom području je sada ista kao i prije akcije.

Moli se prednji izvještaj uzeti na znanje. —

Izvještaj predložen i župskoj redarstvenoj oblasti. —

ZA DOM SPREMNI!

V.D. kotarskog predstojnika
Drag.[4] Skojić v. r.

Broj: V.T. 2/62-1943.

Ta točnost prepisa jamči:

M.P.[5]

Odjelniupravitelj
za vezu sa državnim vlastima:
(Prof. M. Eterović)
M. Eterović v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 22A, reg. br. 14/1-41.

Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 131, str. 398-399.

* Dragutin Skojić

[5] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Garešnica

AHO

187

1943, travanj 9.

Obavijest Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Centralnome komitetu KP Hrvatske o primljenoj pošti iz Zagreba, situaciji na Žumberku i formiranju partijske jedinice u Štabu Druge operativne zone

DRUGARSKOM
CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE
HRVATSKE

Dragi drugovi!

Jučer smo primili poštu iz Zagreba, među ostalim primili smo i za Vas jedan primjerak »Narodne Borbe«, koju izdaju naši drugovi u Zagrebu. U Prilogu šaljemo Vam taj primjerak. Veze sa Zagrebom smo opet uspostavili i one normalno funkcioniraju. Ako ćete imati što za Zagreb možete slati preko nas.

U Zumberku situacija se normalno razvija. Neprijatelj se povlači iz svih mjesta osim Kalja i Novog Sela. Naši partizani i politički radnici nalaze se na terenu i provode dalje rad koji je započet prije ofanzive. Dakle, 6 općina je slobodno, i to: Radatović, Sošice, Vivodina, Krašić, Petrovina i Sv. Jana.

Mi smo u našem Štabu formirali partijsku jedinicu. Ona je sada počela sa radom. Formirali smo odjeljenje za štabske oficire i stražu i jedno odjeljenje za uži dio Štaba. Izvještaj o radu ove ćelije ću Vam poslati naknadno. Mene su izabrali za sekretara naše Štabske ćelije.

Primite drugarski komunistički pozdrav!

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu!

9. IV. 43. **Marko'**v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-21/971

188

1943, travanj 9.
Zagreb

Izvještaj Zapovjedništva grada Zagreba Ministarstvu oružanih snaga NDH o akcijama na području Zapovjedništva o ožujku 1943. godine

I. DIO

OPERACIJE I AKCIJE
u kojima su učestvovale pojedine čete na operativnom području grada Zagreba u mjesecu ožujku 1943. god.

A.) OPERACIJE I AKCIJE.

1. III. 1943.

Napad neustanovljenog broja partizana na Ludbreg[1] odpočet 28. II. 1943. u 23.30 sati, završen 1. III. 1943. u 03.45 sati. Cilj napada tamošnja željeznička postaja i pošta. Napad odbijen. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Neprijateljski gubitci nepoznati.

Ludbregu u pomoć upućena I. bojna Dom. Sred. škole iz Varaždina, koja je tamo stigla nakon odlaska partizana. Pretraga Ludbrega ostala bezuspješna.

7. III. 1943.

Noću od 6/7. III. 1943. kod Budinščine prerezana 2 brzoglasna stupa. U kraju oko Konjščine i Budinščine nađeni razbacani letci komunističkog sadržaja. Takvi letci nalaženi su i ranije još pred dva mjeseca razbacani u okolici.

9. III. 1943.

Završena akcija podhvata »Mirko«,[2] koja je bila započeta 27. II. 1943. god. Vlastitih gubitaka nije bilo. Protivnički gubitci neustanovljeni.

10. III. 1943.

U 01.20 sati oko 50-100 partizana napali sa sviju strana željezničku postaju Konjščina. Borba je trajala oko 5-10 minuta. Straža od

[112] **Napad izvršio Kalnički NOP odred. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 135.**

10 domobrana 1. sati Križevačkc stražarske bojne razoružana i ostavljena na postaji. Odnešeno im je 10 Manlieher-pušaka sa streljivom, 15 bombi, nadalje 3 kabanice, 3 gunja i 5 pari cipela. Željeznička postaja i prozori na istoj mjestimično oštećeni od puščanih zrna. Brzoglasne i brzojavne naprave nisu oštećene, osim što je pokidano nekoliko žica. Partizani su došli s područja S. Ivan Zelina, kamo su se i povukli.

14. III. 1943.

Razviđanje iz Ludbrega pravcem s. Globočec —s. Čukovec po novačkoj sati I. konjan. sklopa. U 08.30 sati sat stigla u s. Čukovec, obkolila selo, obavila pretres po kućama u tom selu, te je ustanovljeno da manje grupe partizana gotovo svake noći prolaze iz pravca s. Segovina preko s. Čukovec i s. Globočec u nizinu, pa su upravo prošle noći (12/13. III. 1943) posjetili s. Čukovec i s. Globočec te nekoliko klijeti. Tamo su obhodnje pronašle ostatke njihovog jela. Partizani su odatle zorom nestali u šumu jugozapadnim pravcem.

Zadatak razviđanja završen je u 10.00 sati. Sat se vratila pravcem s. Čukovec —k. 302 —k. 217 —Ribnjak Šuma — Katalena — Ludbreg, češljajući šume, bez da je pri tome došla u dodir s partizanima.

15. III. 1943.

Nov. sat I. konjan. sklopa izvršila razviđanje pravcem Ludbreg —s. Hrastovsko —s. Leskovec —dolina Bednje —Varaždinske Toplice — i to radi pročišćenja s. Slanje —doline Bednje od partizana. Polazak u 15.00 sati. Obkolivši s. Hrastovsko, pretresavši kuće nije se ništa moglo ustanoviti iz čega bi se dalo zaključiti na dolazak partizana u to selo. Obkolivši s. Slanje, obavljen je pretres po kućama i preslušani su očevidci odvođenja poručnika Horvat Valenta. Prema primljenim obaviestima upalo je u s. Slanje te noći oko 30 partizana s jednom ženskom. Bili su slabo naoružani, gotovo polovica ih je bila bez oružja. Iz nekih trgovina odnijeli su razne artikle, te nestali pravcem k. 218, gdje su po obhođnji nov. sati I. konjan. sklopa nađeni tragovi krvi.

U s. Slanju nov. sat I. konj. sklopa prenoćila je, a u 23.15 sati partizani su izvršili jak napadaj na sat iz pravca Baloni-Brusnica.[3] Sudeći prema vatri moglo je biti oko 40 pušaka sa 2 parabela. Nakon kraće borbe napadaj je odbijen vatrom pušaka i 2 strojnica. Neprijatelj se povukao u šumu. Radi mraka i šume nije se moglo ustanoviti pravac odstupanja.

[4]. Napad izvršili dijelovi Kalničkoga NOP odreda.

16. III. 1943.

U 06.45 sati, u produženju zadataka predhodnog dana, nov. sat I. konjan. sklopa zatvorila je s. Gornje Poljane. Pretres sela bez rezultata. U 10.00 sati nakon što je pročešljana dolina Bednje, nov. sat. stigla je u Var. Toplice. Razvidanje bez rezultata.

17. III. 1943.

1. pohodna sat 14. pp. završila krstarenje u prostoru Podrute — — Konjščina, odpočeto dne 15. III. 1943. Vlastitih gubitaka nije bilo, neprijateljski gubitci nepoznati.

18. III. 1943.

Noću 17/18. III. 1943. napadnuta po partizanima posada Stojdraga[4]. Napadaj odbijen bez vlastitih gubitaka. Protivnički gubitci nepoznati. U 07.00 sati nov. sat I. konjan. sklopa iz Ludbrega krenula pravcem Puhlaki —Vinogradci —Crnoglavec —s. Globočec sa zadatkom pročišćenja tog prostora od partizana, koji su se ovdje dan prije pojavili. U akciji učestvovala jedna bojna i koturaška sat iz Koprivnice. U 11.00 sati zaposjeli s. Segovinu, pretresli ga, bez uspjeha. Partizani predhodno odveli dvoja kola iz s. Segovina i to za prievoz ranjenika, a prema dobivenim podatcima izmakli su jugozapadnim pravcem preko s. Radeljeva. Završeno čišćenje prostorije Varaždin — Ludbreg — Marija Bistrica, koje je po zapovjedi I. dom zbora Op. br. 766/taj. od 13. III. 1943 bilo odpočeto dne 16. III. 1943. gl., a sa raspoloživim snagama zapovjedničtva grada Zagreba. Akcija nije dala nikakvog rezultata, jer upućena potjerna odjeljenja nisu nigdje naišla na odpor partizana. Područje prokrstareno u raznim pravcima.

20. III. 1943.

Dne 20. III. 1943. jutarnjim vlakom upućena je 2. strojnička sat Zagrebačke ust. posadne bojne kao stalna posada u M. Bistricu, sa zadatkom da neprekidnim krstarenjem, danju i noću osigurava područje ograničeno — sa zapada putem Zabok —Varaždin do kolodvora Golubovec, sa sjevera grebenom Ivanščice do trigonometra Hrastov 591, sa iztoka s. Makojišće —Hum — Bisag —Komin, s juga Komin — G. Orešje — Podgorje — Sagudovec — Dolnja Stubica —Stub. Toplice —Zabok.

Ova sat vršila je razvidanje prema dobivenom zadatku obhodnjama jačine 1-4 roja, ali za cielo vrieme nije došlo ni do kakvog sudara s partizanima na dodieljenom joj području.

21. III. 1943.

Nasilno razviđanje 2. poh. sati 12. pp. sa 2 voda obkoparske sati I. gorske divizije na prostoru Kravarsko —Šestak Brdo. Dodira sa partizanima nije bilo. Prije zore krenula nov. sat I konjan. sklopa iz Ludbrega pravcem Marijanec —Jalžabet sa zadatkom da protjera i uništi partizane, koji su tamo ugrožavali sigurnost želj. postaje, pruge i brzoglasne veze. U 06.45 sati stigli u Novakovec, odakle je jedan vod poslan pravcem Debela Seća —Lug—Imbriovec —Jalžabet a jedan vod pravcem Pustika —k. 182 —k. 192 —k. 185 —Jalžabet sa zadatkom razviđanja. Nije nađeno ništa sumnjiva. Izpitivanjem stanovnika ustanovljeno je da je noću 19/20. III. 1943. jedna grupa partizana (6 muških i jedna ženska) prolazila kroz s. Novakovec tražeći hrane, te su u južnom pravcu napustili selo.

23. III. 1943.

U 06.00 sati nov. sat I. konjan. sklopa krenula iz Ludbrega pravcem: Crnoglavec—Rečički Krči —k. 321 — M. Rijeka sa zadatkom da uništi partizane, koji su se navodno nalazili u M. Rijeci. U 08.45 sati sat je zaposjela s. M. Rijeku, pretresli su selo, te su tamo saznali da je jedna grupa partizana još 22. II. 1943. god. pod večer napustila to mjesto i krenula pravcem Ribnjak —Veliki Poganac, a druga, koja je došla iz s. Slanje-Nikolin Jarak da je u 06.00 sati prošla kroz selo M. Rijeku i otišla odavde istim pravcem ka Velikom Pogancu.

Nov. sat I. konjan. sklopa krenula je u 10.45 sati pravcem Duga Rijeka —Jesenovac (k. 292) —Duga Greda, dok je jedan vod iste sati išao grebenom Vražjeg Korita sa zadatkom, da uspostavi vezu sa satom iz Varaždina. U 13.30 sati stigle su obje kolone u s. Slanje, nakon što su pročešljale šume u tome prostoru.

Na povratku u Ludbreg, na raskršću puteva, kod slova »A« od »Prodanica«, nađen je jedan partizanski letak, koji je navodno nadležnim putem već odposlan, po zapovjedničtvu posade Ludbreg.

U s. Slanje saznali su od mještana da je jedna grupa partizana pod noć dne 22. III. 1943. zaposjela s. Slanje, odakle da je jedan dio partizana krenuo pravcem s. Martijanec, a drugi prema s. Jalžabet. Iz s. Jalžabet odveden je tamošnji općinski liečnik da pruži pomoć jednom teško ranjenom partizanu.

Dovršeno utvrđivanje postava kod posada Stojdraga i Samobor, koje je odpočeto dne i. III. 1943. Za svo to vrieme Zapovjedničtvo Samoborskog odsjeka vršilo je razviđanje u pravcu Pokleka. Za cielo to vrieme do ozbiljnog sukoba s partizanima nije nigdje došlo, osim što je bilo mjestimičnog puškaranja, koje nije imalo nikakvog rezultata ni na jednoj strani.

1. pohodna sat 14. p.p. prokrstarila sjeverne obronke Kalnika. Partizana nije našla.

24. III. 1943.

Obhodnja od 19 domobrana upućena od strane zapovjedničtva Lekeničkog odsjeka iz posade Dubranec u s. G. Dragonožec u cilju razviđanja u stvari odvođenja obćinskog načelnika Petra Markulina. Ovom je prilikom obhodnja napadnuta od partizana između s. Bukovčaka i s. Vukomerića u vinogradima. Vlastiti gubitci: 2 ranjena, 1 uganuo nogu i 7 nestalih domobrana. Protivnički gubitci nisu ustanovljeni.

25. III. 1943.

Nov. sat I. konjan. sklopa krenula iz Ludbrega pravcem Rasinja u cilju razviđanja prostora zapadno od spomenutog pravca. U s. Cukovcu saznalo se od seljaka da su noću 24/25. III. 1943. partizani bili u s. Čukovcu i da su odande odveli 4 mladića poručivši ostalim mladićima đa im se jave dne 26. III. 1943. u selu Segovina. Povodom toga nov. sat I. konjan. sklopa zaposjela je s. Segovinu —k. 282 —Strana šuma s namjerom da se partizanima zatvori odstupnica.

U s. Segovina nov. sat je legitimirala sve muškarce. Svi su legitimacijama dokazali svoju istovjetnost. Rezultat razviđanja negativan.

Nasilno razviđanje posade u Kravarskom s 1 vodom obkop. sati I. g. div. iz Buševca u saradnji s. V. G. zđr. prema s. Kravarsko —s. G. Hruševac — Šestak Brdo bez dodira s partizanima.

26. III. 1943.

Noću između 26/27. III. 1943. napadnuta je željeznička postaja Lepavina.[5] Izvan op. podr. ov. zap.

27. III. 1943.

U 06.00 sati krenula nov. sat I. konjan. sklopa iz Ludbrega pravcem: s. Sigetec —s. Slokovec —s. Apatija —s. Sv. Petar —s. Lunkovec skrenuvši prema sjeveru do k. 141, pročešljavši šumu zvanu »Križancija« do potoka Segovina, a zatim skrenuvši od potoka Segovina do mlina u s. Kutnjak. Pretresom ovoga sela nije se našlo ništa sumnjivoga.

[5] Napad izvršili dijelovi Kalnićkoga NOP odreda. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 187.

Prema tamo dobivenim podatcima partizani su dne 26. III. o.g. bili kod sela Selnica, porušili brzoglasne stupove između s. Selnica —Mali Bukovec, ali u samo s. Selnicu nisu ulazili. Partizani su se tada navodno nalazili u s. N. Meka, kamo su prešli preko tada presušenog rukava rijeke Drave.

Nov. sat krenula je odatle u 12.15 sati prema s. M. Bukovec —k. 148.

Cestom od s. Selnica do izpred s. M. Bukovec porušeni su brzoglasni stupovi u duljini od oko 2.5 km. Isti su prerezani u visini od 0.70 m.

Treći vod nov. sata s jednim bacačkim ščetom krenuo je iz Ludbrega u 07.00 sati pravcem s. Sigetec —s. Slokovec —s. Kapela —s. Veliki Bukovec, gdje je izvršen pretres sela, bez uspjeha. Ovdje im je saopćeno da se partizani navodno nalaze u s. N. Meka. Vod je odavde krenuo dalje do k. 148, gdje je sačekao nov. sat, odakle je cijela nov. sat krenula prema Ludbregu.

28. III. 1943.

Završen podhvat na Žumberak, koji je poduzet od strane pukovnika Moškova[6] sa jedinicama Poglavnikovog Tjelesnog zdruga, a koji je podhvat bio odpočet dne 23. III. 1943., te u kome su sudjelovale jedinice Samoborskog odsjeka.

U 04.47 sati, po zapovjedi I. domobranskog zbora br. Op. 972/taj. od 27. III. 1943. upućena je jedna pohodna sat 2. pješ. puk. u Križevce radi osiguranja željezničke pruge Križevci —Koprivnica.

Jačina sata: Ćastnika 3, dočastnika i momčadi 120.

2. pohodna sat 12. pješ. puk. iz Kravarskog i Dubranca u sastavu III. bojne V. gorskog zdruga izvršila je akciju čišćenja na crti Šestak Brdo — s. Dolački — s. Gladovec.

Dodira s partizanima nije bilo.

30. III. 1943.

Od 07.00 sati nov. sat I. konjan. sklopa krenula na razviđanje iz Ludbrega u pravcu Selnik — Obrankovec — Sv. Đurd —s. Hrženica prema selu Prelog do rijeke Drave. Šuma između s. Hrženice i rijeke Drave pročešljana, vrativši se okolnim putevima u Ludbreg preko s. Hrženica. Rezultat razviđanja negativan.

[6] Ante Moškov

31. III. 1943.

Obkoparski vod I. gorske divizije poslan od strane zapovjedn. Lekeničkog odsjeka na nasilno razviđanje u s. Lomnicu, ali dodira s partizanima nije bilo.

B.) IZKUSTVA

Osjeća se velika suzdržljivost stanovništva u pogledu davanja podataka o kretanju partizana. Izvještajna služba posredstvom pouzdanika — konfidenata ne može se dobro organizovati, jer se stanovničtvo od toga suzteže iz straha pred osvetom ili djelomično i iz simpatije prema partizanima.

Za što bolje razviđanje na području Lekeničkog odsjeka, gdje nema stalnih većih odmetničkih snaga, trebalo bi imati snagu od 80-100 domobrana sa dobrom obućom, obskrbljenih sa suhom hranom za 5 do 10 dana, a koji bi cijelo vrijeme bili izvan svojih posada na krstarenju, te koji bi tome mijenjali smjer kretanja. Dosadanji način operacija veže jedinice stalno uz posadu i to najviše zbog prehrane, a s vraćenjem jedinica u posade mnogo se gubi na vremenu i otežava se rad na izvršenju primljenih zadataka.

Na području zapovjedničtva mjesta Varaždin izleda kao da među partizanima dobar dio njih sačinjava domaći živalj, koji po danu radi svoj posao, a noću vrši prepade.

Sada na području Kalnika ne rade partizanske skupine zajedno, već u manjim grupicama, i to istovremeno na više mjesta.

Desilo se da su pojedine postrojbe krenule u podhvate na područje drugog zapovjedničtva ili da su sa područja dotične postrojbe otišle jedinice drugamo u poduhvat bez da su o tome bila predhodno obavještena susjedna zapovjedničtva. Time se znatno otežava rad odnosnih zapovjedničtava, a takav postupak očito može dovesti često u opasnost i sam podhvat.

Letci komunističke sadržine nađeni su u okolini s. Budinščina i s. Konjščina. Ovo upućuje na zaključak da među mještanima očito ima pripadnika komun. organizacije.

C.) NEDOSTATCI

Dosadanje operacije pokazuju:

1.) da je na raspoloženju premalo snaga za vršenje temeljitih akcija čišćenja;

2.) premaloima posadnih mjesta u savezu s malim brojčanim stanjem za vršenje temeljitog nadzora nad prielazima na rieci Savi, a naročito na r. Kupi;

3.) Velika udaljenost posada od oslonili točaka;

4.) premalo prevoznih sredstava za brzo prebacivanje snaga iz jednog kraja u drugi.

5.) Naročito se osjeća potreba za brzim obavještavanjem, jer se za partizanske podhvate često saznaje istom za dan-dva, kada je svaki protupoduhvat uzaludan i bezuspješan.

Zapovjednik grada Zagreba
General Markulj
Markulj[7] v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 53, reg. br. 6/2-25.

Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 136, str. 410-417.

189

1943, travanj 9.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o čišćenju Ivanščice od partizana te o hapšenju Ivana Hercega i Ivana Telebara

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU

Broj: V.T. 34/43. Varaždin, dne 9. IV 1943.

Predmet: Izvještaj

GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST
N.D.H.
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST
ODSJ. X.
OBĆI ZAPOVJEDNIK REDARSTVENE STRAŽE ZAGREB
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST BJELOVAR
VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN

IZVJEŠTAJ

Čišćenje Ivanšćice od partizana:

Kako je već bezbroj puta u povremenim izvještajima podpisani naglašavao, da od strane Kalničkog partizanskog odreda prieti

[7] Jure Markulj

opasnost po Hrv. Zagorje — to se u posliednih par dana i dokazalo. —

Grupa od par stotina partizana prebacila se preko ceste Varaždin — Zagreb u područje Ivanšćice, te preko sela Željeznice —-Stražnjevca upala u Ladanje Dolnje, te uništila tamošnji rudnik, tako da je proizvodnja onemogućena za dulje vremena! Rudnik je ujedno i opljačkan, te je odnešeno 20.000 Kuna i oko 40 kg dinamita. Inače prava šteta nije još utvrđena!

Partizani povukli su se opet u Ivanščicu, te je prietila opasnost još preostalim rudnicima Golubovec Stari i Novi, Radoboj i Zajezda, da se predusretne ogromnoj opasnosti podpisani zamolio je brzoglasom zamjenika glav. rav. g. Dra Vidalia, da mu se stavi na razpolaganje 200 ljudi. Istoga dana prispjela je iz Zagreba 1 satnija 102 čovjeka Poglavnikovog tjelesnog zdruga pod zap. nadpor. Petra Čorića, koji se stavio na razpoložbu.

Podpisani osobno je u 23 sata krenuo sa pomenutom satnijom na teren. Izhodivši predhodno pojačanje 1. pohodnog sata domobrana i 80 topnika, te priključiv sve područne oruž. postaje, bilo je donekle omogućeno sastaviti slabije potjerne odjele i postaviti izvjesne zasjede. Južne obronke Ivanšćice osigurao je oruž. nadpor. Rukavina iz Krapine sa 1 satom posadne bojne Zagrebačke sada u Mariji Bistrici — među kojima se dogodio žalostan slučaj, da je vojničar Valenčić Stjepan poginuo neopreznošću svog druga.

Partizani primjećeni su danas 9. IV. 1943. oko 15 sati u jednom zaselku više Podruta — dali su se u očajan bijeg po veoma težkom terenu izbjegavajući neprestano borbu. Potjera se sutra nastavlja.

Grad Varaždin:

Njemački poslanik g. Sigfried vitez Kasche odputovao je jučer dne 8. IV. u 14.30 sati iz Varaždina u Zagreb. Podpisani izpratio ga je do granice ove oblasti. Za čitavo vrieme boravka g. viteza Kaschea u Varaždinu preduzete su bile naročite mjere opreza, te nije nigdje došlo ni do najmanjeg incidenta. Opasnost je stalno prietila, jer su se za vrieme poslanikovog putovanja partizani nalazili jedva 6 km udaljeni od ceste u Beli. Gospodin Kasche naročito se zahvalio za pruženu mu pratnju.

Jučer uhićeni je u Varaždinu Ivan Herceg klobučarski obrtnik, koji je bio član O.K. Varaždin i prije 2 mjeseca otišao u partizane. Također je uhićen Telebar Ivan član mjestnog komiteta iz Strmca, koji se zajedno sa Hercegom odmetnuo!

Za 10. travnja preduzete su mjere sigurnosti. —

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
Župske redar, oblasti:
M **P.**[1] **Krunoslav Batušić,**v.r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2201, taj. 952/1943.

190

1943, travanj 10.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o neprijateljskim posadama u Pokuplju

K.K. Pisarovina

IZVJEŠTAJ O NEPRIJATELJSKIM POSADAMA U POKUPLJU.

U Pokupskom nalazi se bojna domobrana, nešto ustaša i žandara, ukupni broj 750. Žandari ostaju stalno u Pokupskom. Ovi vojnici su naoružani teškim mitraljezima i bacačima mina. Bunkere imaju oko Pokupskog. Bunkere prave i uza cestu do šume zvane Kljuka. Oko 25 ustaša iz Pisarovine preoblači se u domobransko odijelo i kreću se u Lučenicu, Kupčinu, Sišljavić i Rečicu. U Rečici na željezničkom mostu mjesto ustaša nalaze se Talijani, broj nije poznat. Lasinja ima posadu od dvije satnije ustaša sa jednom haubicom. Kupinec ima dvije satnije ustaša. Draganić oko 600 Talijana sa 4 tenka i 2 teška topa, nalazi se kod općinske, školske i vatrogasne zgrade. Na željezničkoj stanici u Draganiću 120 talijana i 60 domobrana. Na pruzi Draganić-Karlovac nalazi se po željezničkim zgradama po 10 ljudi.

U Kupincu imaju jedan top.

10/IV [1943.] D.P. S.F.S.N.**Prebeg**[1] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-166/83

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

[1] **Nikola Brezović**

191

1943, travanj 11.
Zagreb

Izvještaj Ravnateljstva Državnih željeznica Prometnome odsjeku Glavnoga ravnateljstva za promet NDH o napadu partizana na pilanu Brestovac

NEZAVISNA DRŽAVA
HRVATSKA
RAVNATELJSTVO
DRŽAVNIH ŽELJEZNICA
Broj: Taj. 920 1943;
ZAGREB, dne 11. travanja 1943.
MIHANOVICEVA ULICA 12

GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA PROMET
PROMETNI ODSJEK

Zagreb

Savezno sa brzojavnom prijavom postaje Pavlovac Dražice pod brojem 1F od 23. II. o. g. dostavljamo istražno izvješće:

»Dne 23. veljače 1943. izvšren je napad partizana na tovarište Brestovac Pilana kojom prilikom su partizani zapalili kola HDŽ Gc 153194, C 140066, Gc 130707 i I 452823 tovarena drvima za Konzumnu zadrugu željezničkih službenika Zagreb i ista su sasma izgorjela dok su nagorjela prazna kola K 751554, Iz 441756, Ic 450099, I 440765, Ic 454204, K 780582, K 750353, Ic 440357 i K 750109. Osim toga su minirali skretnicu broj 1 i to priključne šinje na korjenima i srcu, te razbili sve skretničke likove. Od vrućine zapaljenih kola potpuno je uništeno 6 komada šinja serije I te oko 40 komada pragova.

Napad je izvršen po danu u jačini od 10 partizana, a tovarište nije bilo branjeno od nikoga.

Partizani su bili obučeni u vojničkim odorama, a oboružani puškama i parabelama.

Govorili su hrvatskim jezikom, a većinom su bili iz Brestovac Pilane, bivši radnici Brestovac Pilane.

Nakon napada povukli su se partizani u smjeru sela Popovca gdje se navodno nalazi štab partizana. —«

Šteta na kolima 570.000 Kn, na robi 160.000 Kn, a na pruzi 85.000 Kn. — Napad se dogodio na području općine i kotara Garešnica, Velika župa Bilo Gora.

Poduzete su mjere za naplatu štete. —

Po nalogu Upravitelja
Nadstojnik prometnog odsjeka:
/V. Moslavac/
Moslavac v.r.

M.P.[1]

M.P.[2]

Original, strojopis
Sign., Kseroks-kopija originala u posjedu Redakcije

192

1943, travanj 12.

Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o pogibiji Pavla Videkovića, sekretara Kotarskoga komiteta i Alojza Vivodića, sekretara partijske ćelije Rakitje

K.K. K.P.H.
Samobor

DRUGARSKOM O.K. POKUPLJE!

Dragi drugovi! Na dan proslave N.D.H. t.j. 10 travnja 1943 poginula su naša dva druga i to:
sekretar Kotarskog komiteta drug Ivan (Pavel)[1] i drug Blaž (Lojz)[2] sekretar P. ćelije.

Drugovi su se nalazili u jednoj kući kraj ceste, najednom su došli Nijemci i nekoliko agenata, te počeli opkoljavati kuću. Kad su drugovi vidjeli što se događa počeli su bježati. Kako su bili Nijemci

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ravnateljstvo hrvatskih državnih željeznica
Zagreb

[2] Zaprimni pečat Ministarstva prometa — Zagreb, Glavno ravnateljstvo za promet, taj. br. 1691. od 23. IV 1943. godine.

[1] Pavao Videković

[2] Alojz Vivodić

u blizini pogodili su obadvojicu 100 metara daleko od kuće i ostali su na mjestu mrtvi.

Stime je uhvaćeno u torbi druga Ivana nešto našeg materijala i svi izvještaji Kotarskog komiteta, te su dobili pregled rada čitavog Kotara, uhvatili su i nešto novaca.

To se dogodilo između 11 — 12 sati i drugove su isti dan poslije podne pokopali cigani na groblju.

Ništa zato svejedno će biti

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

12. IV. 1943.

Uz drugarski pozdrav

Zorić[3] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/97

193

1943, travanj 14.

Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Novi Marof i o drugim akcijama

ŠTAB KALNIČKOG
NAROD. OSLOBODILAČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA

Op. Br. 101
14. travnja 1943.

Primjerakza
O.K.' Varaždin

KOMANDANTU II OPERATIVNE ZONE[2]

Stanje neprijatelja na terenu Kalničkog partizanskog odreda.

Neprijatelj se nalazi u svojim starim bazama, uglavnom sa istim brojnim stanjem. Dobro utvrđen na liniji Koprivnica-Križevci, započeo je sada ubrzanim radom na obrani Koprivnice a naročito Križevaca. Po našem teritoriju neprijatelj od zgode patrolira sa

[1] Ivan Pipić

[1] Okružni komitet KPH Varaždin.

[2] Komandant Druge operativne zone bio je tada Vlado Matetić.

jednom do 2 satnije. Na to patroliranje upućuju se sada i Njemci,[3] čija borbena snaga izgleda nije na visini, to se očituje sve novim dolaskom njezinih vojnika u naše redove. Jedino legija i ustaše pokazuju veću borbenost i svoju neodoljivu mržnju prema borcima narodne vojske. Tako su oni prvi poslije borbe na pruzi[4] vješali javno naše mrtve drugove, dok su ih ustaše u posljednjoj borbi palili.

Akcija.

2. IV. Izvršena je odredska akcija na Novi Marof. Akcija u cjelosti nije uspjela. Umjesto 80 neprijatelja, u mjestu se nalazilo blizu 200.[5] To pojačanje neprijatelj je dobio pola sata prije samog napada, pošto su naše kolone još za dana primjećene u svome nastupanju. Nakon trosatne borbe mi smo se povukli imajući jednog mrtvog. Zarobili smo 40 domobrana, 4 puškomitraljeza, 32 mauzera, 4 francuske trometke, 8 bombi, 5.400 metaka, ćebad i ostalu spremu. Od vojnih uporišta osvojena je stanica i škola u gradu. Stanica je uništena, skretnice minirane a vagoni zapaljeni.

6. IV. Jedna naša patrola uputila se u Svibovec i tu razoružala 3 žandara i 1 legionara. Plijen: 4 karabina, 3 pištolja, 250 metaka i ostala sprema.

6. IV. Na povratku na svoj sektor,[6] naš II bataljon prelazeći razoružao je 2 domobrana sa karabinima i municijom.

7. IV. jedna četa I bataljona koja je upućena na patroliranje Ivanšćica-Ravna Gora, izvršila je akciju na rudnik Ladanje. Zarobila je 20 domobrana. Plijen: 1 puškomitraljez, 20 Manlihera sa municijom i ostalom spremom. Puškomitraljez je uzela sa sobom, dočim puške i spremu konspirirala u šumi. Rudnik je uništen, dok je u blagajni zaplijenjeno 100.000 kn.

7. IV. Jedna patrola I bataljona ubila je 3 legionara i 2 ranila. Zaplijenjeno je 250 metaka.

7. IV. Naš II bataljon izvršio je akciju na Pitomaču u kojoj se prema podacima nalazilo 60 ustaša i 20 domobrana. Iste večeri neprijatelj je napustio uporišta. Uništena je šumarija, željeznička stanica, uhvaćen 1 ustaša sa 1 karabinom. Naši gubitci: 2 ranjena.

10. IV. Naša četa vodila je dvodnevne kratke borbe na liniji Ivanščica-Ravna Gora. Zarobila 2 domobrana sa 2 karabina, a njezini gubitci: 1 mrtav, 1 ranjen, 2 nestala.

[3] **Iz sastava 187. rezervne divizije.**

[4] **Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 77.**

[5] **Posadu u Novom Marofu sačinjavali su dijelovi Prve pješačke divizije. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 121.**

[6] **Odnosi se na područje Bilo-gore.**

16. IV. Zapažen je jači pokret bande na sektoru Kalnika. Oko 300 Njemaca krenulo je iz Rasinje u pravcu Poganca, dok je 1 ustaška bojna pojačana sa 2 satnije konjice krenula iz sela Kalnika u pravcu Duge Rijeke. Naše patrole sukobile su se najprije sa njemačkim patrolama, ispalile obostrano nekoliko metaka, nakon čega su se naše 4 čete I bataljona (dan prije toga povratila se četa iz Ravne Gore) razvila na liniji Ivančec-Rasinica-Duga Rijeka, i odmah zatim prihvatile borbu sa ustaškim bandama koje su nastupale u tom pravcu. Borba je započeta nešto prije 15 sati, a završena u 22. Naši gubitci: 3 mrtva, plijen: 5 karabina sa municijom i ostalom spremom.

Ustaška bojna bila je sastavljena od 2 satnije željezničke bojne, 2 satnije Poglavnikove tjelesne bojne. Odmah na početku borbe konjica je izbačena i u priličnoj trci povukla se u pravcu Ludbrega. Ustaške snage nadirale su uporno a naši borci još upornije držali su svoje položaje. Zanimljivo je naglasiti da su se njemačke snage povukle prema svojim bazama premda su se na početku borbe nalazile u neposrednoj blizini. Neprijateljsko naoružanje bilo je solidno. Pored lakih i teških automatskih oružja on je raspolagao i 1 pješadijskim topom. Ukupna snaga ustaške bojne zajedno sa konjicom, prema izjavama zarobljenika, kretala se oko 800. Noću prekinula se borba, s time da je neprijatelj jurišem izbrisan iz nekih položaja držeći uporno visove nad Dugom Rijekom koje je u prvom naletu osvojio. Njegovi gubitci toga dana prema sada prikupljenim podacima iznosili su 19 mrtvih i 13 ranjenih.

17. IV. Prema mnogim znacima neprijatelj je imao namjeru da se probije u pravcu Ludbrega. U tome je prvi dan bi spriječen i morao se noću zadržati na položajima. U vezi s time Štab odreda donio je zaključak da se bandi postavi zasjeda u pravcu Ludbrega, što je i učinjeno rano ujutro. Oko 10 sati zaista je naišla banda ali bočno na našu zasjedu i to svojom pobočnicom. Ubrzo razvila se krvava borba sa jurišima i protujurišima. Borba se vodila u šumi i po šikarama. U dvosatnoj borbi mi smo izgubili 3 mrtva i dvojicu ranjenih, dok su gubitci neprijatelja zaista golemi i svakako ne ispod gubitaka prvog dana. Među ostalim ubijen je i ustaški natporučnik (emigrant), dok je jedan vodnik zarobljen. Mi smo zaplijenili i njemački puškomitraljez, 1 šmajser i 6 karabina, dok smo izgubili 2 karabina. Naši gubitci, obzirom na klanje kakovo je bilo za vrijeme juriša, zaista su neznatni...

Opća situacija u odredu.

Naš Odred ima danas 2 bataljona, od kojih prvi ima 4 a drugi 3 čete. Posljednje akcije i borbe pokazale su da je naš odred što se ti-

če borbenosti na zamjernoj visini. Bataljon koji operira na Bilo Gori,[7] i to sa svoje 2 čete, upućen je zajedno sa zamjenikom komandanta odreda[8] na patroliranje duž linije Bilo Gora-Križevci-Sv. Ivan Zelina-Kalnik. Podatke još nemamo konkretne. Prvi bataljon također će produžiti sa patroliranjem u dubinu neprijateljskog područja a ujedno nastojati proširiti naš poluoslobođeni teritorij razbijajući liniju Ludbreg-Varaždinske Toplice, za što postoje svi preduvjeti. Time bi mi pod svoju kontrolu dobili desetak isključivo hrvatskih sela. Politički i vojnički naše su jedinice uglavnom pripremljene za te zadatke. Kod toga ćemo se koristiti iskustvom dosadašnjih sličnih podhvata. Komandni kadar naših bataljona, niže starješine i partizani prožeti su borbenim duhom i pružaju najbolju perspektivu.

Naše perspektive.

Ocrtali smo već donekle u gornjem pasusu. Uz to još uvijek očekujemo neprijateljsku ofanzivu s kojom nam se banda svakodnevno grozi. Ohrabreni posljednjim borbama mi je s mirom očekujemo ako uopće i dođe.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar,
Horvat Josip v.r.

Komandant,
Štrok[9] v.r.

P.S. Ovaj izvještaj započet je 14. IV a završen u stvari 20. IV 1943.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1600, reg. br. 16/3

Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 64, str. 185-188.

[7] Na Bilo-gori je tada djelovao Drugi bataljon Kalničkoga NOP odreda.
' Zamjenik komandanta Kalničkoga NOB odreda bio je tada Stjepan Kučiš.
* Izidor Štrok

1943, travanj, 14.

Izvještaj partijske jedinice Žumberačkoga NOP odreda sekretaru Okružnoga komiteta KPH Pokuplje s drugoga partijskog sastanka na kojemu je razmatrano o političkoj situaciji na terenu, organizacijskom stanju u odredu i o drugim pitanjima

PARTIJSKA JEDINICA ŽUMBERAČKOG ODREDA
II. Operativne Zone

Dne. 14. IV. 1943. god.

SEKRETARU OKRUŽNOG POKUPSKOG KOMITETA K.P.H.

Izvještaj sa drugog partijskog sastanka jedinice Zumb. odreda održanog dne. 12. IV. 1943. godine.

Dnevni red
1. Polit, situacija
2. Organizaciono pitanje K.P.
3. Pregled stanja po sektorima
4. Vojska
5. Bolnica i problem ishrane
6. Razno

Politička situacija osim na teritoriju općine Radatović nije zadovoljavajuća. Na pojedinim dijelovima terena narod sa nepovjerenjem gleda na vašu vojsku i borbu zbog toga što se momentano ne nalazi naša vojska u većim formacijama na ovom terenu i prema tome nasjedaju neprijateljskoj propagandi da su partizani uglavnom uništeni. Na ostalom dijelu terena narod je dosta neprijateljski raspoložen što se je moglo vidjeti po kresovima i svetkovanju na 10. aprila iz čega svega se može vidjeti da je neprijatelj djelomično uspio.

U poslednje vrijeme opaža se naročito rad HSS-a no konkretno ne možemo još za sada ništa uhvatiti jer rade prema uputstvima konspirativno i podmuklo. Obaveštajnoj službi dat je zadatak da posveti naročitu pažnju tom radu raskrinkavanja, dočim sa političke strane pojačati rad na objašnjavanju i raskrinkavanju neprijateljski namjera.

Organizaciono pitanje Partije u Odredu je uglavnom rešeno tj. uspostavljene su jedinice žumberačkog odreda tj. uspostavljene su jedinice partijske i date im direktive za daljnji rad.

Komesar odreda obišao je bataljon u kojem polit, situacija nije baš najbolja zbog slabog rada komesara četa i potpuno neaktivnog rada komesara bataljona koji sektaši i na političkim časovima četa proučava partijski materijal po čemu izgleda da bi se imala odgajati komunistička vojska. Isto tako nije niti sam komesar odreda bio tačno upućen u svoj rad. Sada je dobio uputstva i sam politički rad u bataljonu bolje će se razvijati. Kao osnovne teme za politički rad u ovom bataljonu jeste upoznavanje narodno oslobodilačke borbe i njenih ciljeva kao i upoznavanje sa radom HSS-a prije, za vrijeme n.o. borbe i sada konkretno.

Opaža se da je Odred tj. vojska premalena za održavanje i kontroliranje terena na kojem se nalazi. Zadatci koji su se pred njih stavljali uglavnom su se izvršavali a to je prekopavanje cesta, rušenje mostova i patroliranje. Sam štab bataljona nije previše samoinicijativan, mora ga se stalno gurati ako se hoće da se postavljeni zadatci izvrše.

Obavještajna služba je organizaciono postavljena no sada je treba precizirati i više aktivizirati što uvjetuje polit, situacija i vrijeme u kojem se nalazimo.

U zadnje vrijeme od poslednjeg sastanka niko nije bio likvidiran. Uhapšenih je bilo nekoliko ali im se nije moglo ništa dokazati i bili su pušteni svojim kućama.

Prema naređenju II. Op. Zone da se formira II. bataljon nemože se postupiti pošto nemamo dovoljan broj ljudi i komandni kadar. Sa time će se još nekoliko dana pričekati.

Za izgradnju bolnice sada momentano nemamo mogućnosti već će se sada privremeno smjestiti u selo dok će se bolnica graditi od kuća nar. neprijatelja. Ishrana bolnice i vojske na terenu isto tako će se vršiti sa hranom rekviriranom od nar. neprijatelja i sakupljanjem preko nar. O.O. a. Zbog toga a isto tako zbog lošeg političkog djelovanja istih odmah će se pristupiti svestranoj istragi da se krivci kazne. Pri tome će se naročito paziti na političku situaciju.

U samokritici pojedini drugovi su kritički gledali na sebe i može se kazati da je samokritika i kritika za prvi puta uspjela i da je postigla željeni uspjeh.

S.F. S.N. Sekretar

Čuljat Josip v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/84

195

1943, travanj 14.
Zagreb

Iz izvještaja Glavnoga ravnateljstva za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova Ministarstvu oružanih snaga NDH o akcijama Kalničkoga i Moslavačkoga NOP odreda

»NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST
U ZAGREBU

Broj: V.T. 21/1943. Zagreb, dne 14. travnja1943.

Predmet: Izvješće o stanju
do 14. IV. 1943. u
. 12. sati. —

IZVJEŠĆE

I. Velika župa Bilogora:

Željeznička postaja u Bjelovaru jučer je brzojavno izvjestila, da su istog dana popodne odmetnici kod tunela Paulovac, 12 km s.i. od Bjelovara napali i zapalili putnički vlak na pruzi Bjelovar-Kloštar[1]. Prilikom napada 4 pripadnika prometnih zdrugova su ubijena, dok je oko 30 domobrana i njemačkih vojnika odvedeno...«

»... VI. Velika župa Zagorje:

Župska redarstvena oblast u Varaždinu izvješćuje dopisom od 7. ov. mj. prema podatcima primljenim od oružničke postaje u Novom Marofu, da jedna skupina partizana namjerava napasti Podrute i Budinšćinu. Skupina od 70 partizana[2] obučenih u ustaške odore pojavila se 5. ov. mj. u rudniku Ljubelj i zabranila je radnicima da

[1] Akciju izvršile dvije čete Drugoga bataljona Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 150.

[2] 13 Dijelovi Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 150.

dolaze na rad. U šumi Margečan nedaleko Varaždina primjećena je 7. ov. mj. skupina od oko 300 partizana.[3]

ZA DOM SPREMNI!

GLAVNI RAVNATEU:
u.z.
Dr. Viđali[5] v.r.
(Dr Viđali)

M.P.[4]«

15/IV D

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 22, reg. br. 15/1-10

Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 153, str. 460-462.

[4] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ministarstvo unutarnjih poslova
Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost
U Zagrebu

[5] **Danko Viđali**

196

1943, travanj 14.
Sisak

Iz izvještaja Zapovjedništva Prve oružničke pukovnije Glavnome zapovjedništvu oružništva NDH o političkom stanju i akcijama partizana na području pukovnije od 22. ožujka do 10. travnja 1943. godine

»... ZAPOVJEDNIČTVO
1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 474/Taj.

U Sisku, 14. travnja 1943.

Predmet: Doglasno izvješće
za vrijeme od 1. do 15.
travnja 1943.

1. GLAVNOM ZAPOVJEDNIĆTVU ORUŽNIĆTVA **ZAGREB**
2. PREDSJEDNIČTVU VLADE NA RUKE POMOĆNIKU PREDSJEDNIKA VLADE DRŽ. TAJNIKU G. DR. **VJEKOSLAVU VRANČIĆU** **ZAGREB**
3. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST **ZAGREB**
4. ZAPOVJEDNIĆTVU I. DOMOBRANSKOG ZBORA **SISAK**
5. ZAPOVJEDNIĆTVU 2. 3. 4. 5. i 6. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
6. RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJEK X. **ZAGREB**

Na temelju zapovjedi Glavnog zapovjedničtva oružničtva J.S. Br. 320/Taj. od 31. srpnja 1941. predlažem za minulih 15 dana izvješće kako sliedi:

I. OPĆE UNUTARNJE STANJE:

1. Raspoloženje naroda: Hrvatski narod na području pukovnije velikim dielom zadovoljan je sa Državnim uređenjem i odan Poglavniku i ustaškoj ideologiji. Podhvatima naše i savezničke vojske protivu odmetnika narod je bio uvjeren da će odmetničke bande biti uništene ili raspršene, te se počeo osjećati sigurnijim i zaštičenijim i da će nastupom proljeća moći mirno pristupiti obradi polja. Ali kako našim i savezničkim snagama nije pošlo za rukom uništiti odmetničke bande, koje se za vrieme podhvata sklanjaju u šume i pribjegavaju više gerilskom ratovanju, samo u većim skupinama

napadaju na svekolike državne objekte a u manjim na pojedine osobe i njihovu imovinu, te postaju sve drskiji i smjeliji. Odvode i ubijaju istaknutije ljude iz ustaškog pokreta i ovima naklonjene, te zbog toga narod gubi vjeru u moć države i njenu vlast.

Zbog svega toga narod je zabrinut za svoju osobnu i imovnu sigurnost.

ŽIDOVI: U koliko ih je ostalo na području pukovnije, ne osjeća se nikakovo djelovanje, čak se ne pokazuju da ih ima.

GRKOISTOČNJACI: Na područjima, gdje se kreću i borave odmetnici, ove pomažu ili im se pridružuju, neki milom, a neki silom i usljed prietnji odmetnika. — Na područjima gdje nema odmetnika, drže se lojalno i mirni su.

NARODNOSTNE SKUPINE: Njemačka skupina je zadovoljna uzpostavom N.D.H., ali u pojedinim selima, koja su izložena napadajima odmetnika, nisu raspoloženi, jer ih odmetnici pljačkaju.

Česi su povučeni, javno ne izpoljavaju svoje misli, ali se može zaključiti, da nisu raspoloženi prema N.D.H., drže se po strani i čekaju, kako će se završiti ovaj rat.

Mađari su više naklonjeni Mađarskoj nego N.D.H., osobito oni pored mađarske granice, nerado se odazivaju u vojsku i priželjkuju pripojenje Mađarskoj, te zbog toga često dižu i neopravdanu viku za brzu pomoć i intervenciju kod svojih predstavnika samo da bi time ukazali na nesređeno i nesigurno stanje kod nas i pospješili odavno namjeravanu želju Mađarske za zaposjednućem naših krajeva...«

»3. KOMUNISTI: Nastavljaju sa svojim djelovanjem kao i do sada. Ciljevi, sredstva i predmeti napadaja i metoda rada i dalje su isti.

Na području oružničkog krila Bjelovar postoje još uvijek Moslavački, Bilogorski i Kalnički odredi i djeluju na istim područjima kao i prije, a u posljednje vrijeme osobito su ugroženi kotarevi Bjelovar, Koprivnica, Đurđevac, Grubišno Polje, Garešnica i Čazma, gdje su odmetnici postali djelatniji. Još je dosta djelatan i odred Žumberački, koji uviek ugrožava područje kotareva Jastrebarsko i Samobor.

Da bi što više seljački narod i radničtvo zavarali i predobili za sebe, komunisti nastupaju i djeluju u redovima partizana, kao tobože narodna oslobodilačka vojska, koja se bori protiv okupatora za slobodu i obstanak naroda.

U kotaru Sisačkom pojavili su se u najnovije vrieme sa hrvatskom, srpskom i jugoslavenskom zastavom, na svakoj crvena zviezda.

Kako među odmetnicima imade najviše grkoistočnjaka, to se sela sa grkoistočnjacima po odmetnicima zaposjedaju, samo onda kada se ne očekuje podhvat naše i savezničke vojske, u protivnom namjerno se zaposjeda hrvatsko selo, kako bi ono stradalo.

Od posljednjeg izvješća na području pojedinih krila ove pukovnije zbili su se sliedeći događaji:

KRILO ZAGREB

23. III. u 0100 sat na pruzi Zagreb-Novska između želj. postaje Popovača i Križ jedna skupina odmetnika posjekla je 8 b.b. stupova zatim otišla u šumu Brezovica.

Iste noći na želj. pruzi kod sela Gračanica na istoj želj. pruzi razvaljen je jedan slog tračnica. Ovo je primjećeno i pruga popravljena.

23. III. u 2200 sata nepoznati broj odmetnika došao je u selo Trebovec (6 km s. od Ivanić Grada), od dvojice legionara na dopustu oduzeli odoru.

23. III. u 2400 sata nepoznati broj odmetnika došao je u selo Poljana (1 km j.-z. od Ivanić Grada), odveli sobom 4 mladića u dobi od 19-21 g. navodno za svoju vojsku.

23. III. pred večer dva nepoznata odmetnika došla su u selo Remetinec (6 km j.-z. od Zagreba), Milana Golubić bivšeg načelnika i tabornika obć. Stupnik ubili, a zatim otišli u pravcu Žumberka.

25. III. u 1700 sati na putu Popovača-Sisak (3,5 km j. od Popovače), 8-10 odmetnika ubili su ustašu Benka Ivana, a zatim otišli u šumu Brezovica.

25. III. u 0300 sata veća skupina odmetnika došla je u selo Oborovo (13 km j. od Dugog Sela), od jednog ustaše oduzeli ustašku odoru, i samokres i 1 građansku pušku, od dvojice domobrana na dopustu vojničku odoru i od više mještana 5 građanskih pušaka i 1 samokres, a zatim se izgubili u nepoznatom pravcu.

27. III. u 2230 sati oko 25 naoružanih odmetnika došlo je u selo Borčec (5 km j. — i. od Podsuseda), od 4 seljaka oduzeli 3 para čizama, 1 građansku pušku i 2 kotura, a zatim otišli u nepoznatom pravcu.

30. III. oko 30 odmetnika došlo je na Gračaničko brdo (8 km s.-z. od Kutine), od seljaka Gućan Tome oduzeli 600 litara vina, jer da mu je sin ustaša. Vino su odvezli za Prokop (10 km s.-z. od Garešnice).

Istoga dana u 2400 sata oko 30 odmetnika došlo je u salo Donja Lomnica (4 km z. od Vel. Gorice), 5 domobrana koji su bili na zdravstvenom dopustu svukli, a zatim otišli, prema Šiljatovini (10 km j.-z. od Vel. Gorice).

1. IV. 6 odmetnika došlo je u državnu bolnicu u selo Stančić (7 km s.-i. od Dugog Sela), te odniele 30.000 kuna gotovog novca, 1 samokres, 100 grama joda i sve instrumente iz ambulante.— Po svršenom činu otišli su u šumu Štakorovac (3 km j.-z. od Stančića).

2. IV. u 2300 sata nepoznati broj odmetnika došao je u selo Ostrma (4 km j.-i. od Dugog Sela), od trojice domobrana oduzeli vojničku odoru, od kojih se je jedan protivio odmetnicima, te su ga odveli sobom i za njegovu se sudbinu nezna.

2. na 3. IV. oko 8-10 odmetnika došlo je u selo Potok (4 km j.-z. od Popovače), ustašu Češković Ivana ubili, a zatim otišli u šumu Brezovica.

3. IV. u 0200 sata nepoznati broj odmetnika došao je u selo Crnec (6 km j.-i. od Dugog Sela), jednog legionara razoružali i svukli.

3. na 4. IV. kod sela Domaslovci (4 km s.-i. od Samobora), nepoznati odmetnici posjekli su b.b. žicu.— Veza je uspostavljena 4. IV.

4. IV. u 2300 sata skupina oko 500-600 naoružanih odmetnika prošla je kroz selo Vidrenjak (7 km s.-z. od Popovače) i otišli za šumu Žutica.

4. IV. u 0300 sata nepoznati broj odmetnika došao je u selo Ši-Ijakovina (10 km j.-z. od Vel. Gorice), od domobrana 2. pješ. pukovnije iz Varaždina Lučan Josipa, koji je bio na dopustu, oduzeli otvorenu zapovied, od brata mu Franje i građansku pušku i od lugara Zlodi Ivana 1 građansku pušku, a zatim otišli u nepoznatom pravcu.

4. IV. u 2330 sati oko 150 odmetnika prošlo je kroz selo Rakov Potok (10 km j.-i. od Samobora) iz šume Stupnik za šumu Molvice (13 km s.-i. od Rakovog Potoka).— Ovom prilikom u selu Lovrić (1 km s. od Rakovog Potoka) od domobrana Lovrić Stjepana, koji je kao teklić iz Križevaca za Karlovac navratio kod svoje kuće, oduzeli vojničku odoru i pušku sa 40 naboja i od 1 domobrana na dopustu voj. odoru.

7. IV. u 2200 sata nepoznati broj odmetnika došao je u selo Okoli (9 km s.-z. od Popovače), od 1 seljaka oduzeli građanku pušku, a zatim otišli u nepoznatom pravcu.

10. IV. u 0300 sata tri nepoznate osobe na vojničku stražu od tri vojnika u selu Mikulić (4 km s. od Kustošije) iz samokresa izpalile su oko 10 naboja i bacile jednu bombu.— Napadači su odbijeni, koji su pobjegli prema Sljemenu.— Žrtava nema.

10. IV. u 1100 sati u selu Kerestincu (8 km j.-i. od Samobora) 2 nepoznata odmetnika napala su jedan njemački samovoz izpalivši nekoliko naboja iz samokresa.— Njemački vojnici su obojicu ubili.

10. IV. u 0100 sat na želj. pruzi Zagreb-Novska kod želj. postaje Voloder oko 200-300 naoružanih odmetnika napalo je domobransku obhodnju od 22 domobrana 4. satnije, V. stražarske željez. bojne iz Popovače te ih bez borbe zarobili, razoružali i odveli sobom u nepoznatom pravcu. Jedan domobran je uspjeo pobjeći.

10. IV. u 2300 sata u gostioni Jurčec u Brdovcu (4 km s.-z. od Zaprešića), pobočnik logora br. 3 iz Zagreba, Andrija Marcijuš, prilikom legitimiranja napadnut je od strane komuniste Maleković Vida iz Brdovca koji je bio naoružan samokresom i bombom. Marciuš je Malekovića iz samokresa na mjestu ubio.

10. IV. u 2200 sata nepoznate osobe napale su na kuću obć. načelnika Potočnjak Andrije iz sela Kraljevca (4 km z. od Dugog Sela), te ga sa jednim nabojem iz puške ranili u desno rame.

10. IV. u 2300 sata oko 200-300 naoružanih odmetnika došlo je u selo Mala Ludina (6 km s.-z. od Popovače), odveli sobom 6 mladića u dobi od 17-24 g. i dvojicu starijih ljudi pripadnika ustaške prip. bojne u pravcu šume Kopčić Brdo (11 km s. od Popovače) odakle su i došli.

KRILO VARAŽDIN

22. III. oko 2300 sata 20 naoružanih odmetnika došlo je u selo Jalžabet (12 km j.-z. od Varaždina), iz obćinske uredovnice odnieli 1 pisaći stroj, 12 blagajničkih dnevnika i 14.650 kuna gotovog novca; iz trgovine Cesaree Agneze duhana i cigareta za 3.800 kuna, koje su platili; iz trgovine Vilima Krčmar 50 kg. kože (podplata), cigareta u vriednosti 5.500 kuna i gotovog novca 65.000 kuna; iz poštanskog ureda 812 kuna gotovog novca i poštanskih maraka u vriednosti 6.818 Kn., a brzoglasnu napravu razbili.— Sobom su imali dvoja kola sa zapregom, na kojima su vozili oduzete stvari.

25. III oko 2300 sata 30 odmetnika došlo je u selo Globočec (3 km j.-i. od Ludbrega), odveli sa sobom dva mladića za čiju se sudbinu ne zna.

Iste noći ova skupina odmetnika na putu Selnica —Mali Bukovec (11 km s.-i od Ludbrega) posjekla je b.b. stupove u dužini od 1 km.

27. III. nepoznati broj odmetnika došao je u selo Luka (4 km s.-z. od Ludbrega), gdje su pronašli rizničkog činovnika Blažić Andriju i oduzeli mu 7.650 kuna državnog novca.— Legionara na dopustu Mirka Safranec tukli, a zatim mu oduzeli odoru i ostavili ga.

27. III. na putu između sela Slanja i Hrastovskog (5 km j.-z. od Ludbrega), nepoznati odmetnici posjekli su 32 b.b. stupa.

28. III. u selu Vel. Grabičani (11 km j.-i. od Ludbrega), nepoznati odmetnici ubili su seljaka Tintar Franju.

29. III. u selu Vel. Grabičanima (11 km j.-i. od Ludbrega) ne-
poznati odmetnici ubili su seljaka Pavličević Juru.

30. na 31. III. iz sela Ivančeca (7 km j.-i. od Ludbrega), odmetni-
ci su odveli seljaka Jankaš Petra i ženu mu Mariju na mjesto zv. »Strana« kod sela Segovine (5 km j.-i. od Ludbrega) i oboje zakla-
li.— Razlog ovome je, što je njihova kćerka Franca udata za ustašu.

1. IV. u 0830 sati na mjestu zv. »Severuša« (500 m s. od Duge Rijeke), jedna naša konjanička satnija jačine 90 momaka sukobila se je sa većom skupinom odmetnika.— Borba je trajala do 1045 sati, kada se je satnija pred nadmoćnijim odmetnicima morala povući.— Na našoj strani 1 mrtav, a 1 teško ranjen.— Prema prikupljenim podatcima odmetnici su imali 6-8 mrtvih i više ranjenih.

Ovi odmetnici istog dana u 1530 sati povukli su se preko sela Ludbreškog Ivanca (10 km j. od Ludbrega), u pravcu Kalnika, a sobom su odveli 4 seljaka grkoistočnjaka i troje goveda iz Duge Rijeke.

Vođa ovih odmetnika bio je Nagari Đuro rodom iz Međimurja.

2. IV. u 2330 sati oko 300 odmetnika napalo je na mjesto Novi Marof. — Oružnička momčad njih 10 na broju od oružničke vojarne napad odbili bez žrtava.— Domobranska straža kod kotarske oblasti i obćine napad odbila uz vlastite gubitke 2 domobrana, koji su poginuli.— Od domobrana, koji su branili školu svi su zarobljeni.— Straža od 9 domobrana kod želj. postaje razbježala se.— Skladište petroleja i robno skladište na želj. postaji zapaljeni su.— Na tri mjesta odmetnici su na želj. postaji postavili mine, te su tračnice na svakom mjestu prekinute u dužini po 40 cm, a koje su istog dana popravljene.— Iz ljekarne odmetnici su odnijeli liekova u vriednosti 7.000 kuna.— Kod škole 1 odmetnik nađen je mrtav, dok drugi gubitci odmetnika nisu poznati.— Ovi odmetnici su došli od sela Vel. Kalnika (13 km s.-z. od Križevaca), kuda su se i vratili.

2. na 3. IV. oko 80 odmetnika došlo je u selo Bolfan (6 km j.-i. od Ludbrega), te odveli 1 seljaka i seljakinju i za njihovu se sudbinu do sada ne zna.

3. IV. četiri odmetnika došla su u selo Ludbreški Ivanec (9 km j.-z. od Ludbrega), od seljaka oduzeli 8 komada goveda i otišli u selo Osijek[1] (12 km s. od Križevaca).

3. na 4. IV. u selu Belanovo Selo (8 km j.-i. od Ludbrega), odmetnici su dijelili pismene pozive mladićima za stupanje u odmetničke redove.— Mladić Branković Srbobljan predao je svoj poziv na oruž. postaji Rasinja.— Odmetnici su za ovo saznali, te su ga uhvatili i, nepoznato kuda odveli, pa se za njegovu sudbinu ne zna.

[1] **Odnosi se na Vojakovački Osijek.**

3. na 4. IV. na željez. pruzi Varaždin-Ludbreg, 5 km od želi. postaje Ludbreg prema Varaždinu, odmetnici su posjekli 21 komad b.b. stupova.

5. IV. u 2300 sata oko 50 odmetnika došlo je u selo Ludbreški Vinogradi (3 km j. od Ludbrega), od seljaka Tomljenović Mihovila otjerali 5 komada goveda, 1 konja, 80 litara rakije i 50 litara vina za selo Dugu Rijeku (7 km j.-z. od Ludbrega).

5. na 6. IV. oko 120 odmetnika prebacilo se je iz Ljublja-Kalnika (7 km i. od Novog Marofa) u selo Pokojec (9 km z. od Novog Marofa), tu su predanih, a tokom noći prebacili se u selo Seljanec (10 km s.z. od Novog Marofa).

7. IV. jedna skupina odmetnika prebacila se je iz Ljubelja (5 km j. od Varaždinskih Toplica) u selo Svibovec (4 km i. od Vraždinskih Toplica) te sobom odveli oružnika začasnog narednika Horvat Josipa, krila Gospić, koji se je tamo nalazio na zdravstvenom dopustu i djelatnog domobranskog narednika Pečika Franju.

Isti odmetnici iz sela Leskovca (7 km i. od Varažd. Toplica) odveli su kaptolskog lugara Pokosa Ivana, legionare Brleković Antuna i Paradić Stjepana i 1 domobrana u selo Duga Rijeka (7 km j.-z. od Ludbrega).— Legionara Brlekovića su ubili, a ostale pustili kući. . .«[2]

Original strojopis
Sign., AVII kut. 86, reg. br. 4/14-1

197

1943, travanj 15.
Zagreb

Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkim i organizacijskim pitanjima u zagrebačkome okrugu, o pojačanoj aktivnosti HSS, o pljački sela u čazmanskom okrugu i o brojnom stanju partijske organizacije u Kalničkome NOP odredu *

Dragi drugovi!

Primili smo vaša Pisma od 28. II i 22. III. kao i pismo G. S., na koje smo već odgovorili. Od našeg posljednjeg redovnog izvještaja

[2] Tekstu nedostaje kraj.

* Uz dokument nisu pronađene šifre, te Redakcija nije uspjela sve šifre objasniti. Šifre koje se ponavljaju označene su istim brojem.

prošlo je već dva mjeseca, a ipak ni ovaj naš izvještaj neće biti onako podpun, kako bi mi želili, jer od nekih O. K. nemamo izcrpnih izvještaja, nego samo kratka pisma, a prilike nam momentalno ne dozvoljavaju, da ih obiđemo. Iz samog izvještaja vidjeti ćete, da postavljene zadatke nismo uspjeli izvršiti djelom radi velikih potežkoća na koje nailazimo, a dijelom radi naše nedorastlosti.

Politička situacija: Vjerojatno ste već čuli i obavješteni sa druge strane o tome, da je između talijanskih predstavnika u Dalmaciji i četnika (Dobrosav Jevđević) stvoren slijedeći sporazum: Ako pobijedi osovina, četnici dobivaju Crnu Goru, a ako pobijede saveznici, četnici osiguravaju Talijanima povlačenje II. armate. Ta je vijest iz dosta pouzdanih izvora.—

Izgleda, da Njemci nisu zadovoljni sprovođenjem mjera po pitanju totalne mobilizacije u N. D. H.— Pavelić je izjavio na sjednici vlade, da se mobilizacija ne može sprovesti naglo, jer da će od svakih 15.000 mobilisanih otići 10.000 u Partizane. I privredne mjere, koje je pokušao sprovesti Kraft, nisu imale uspjeha, jer su pojedini ustaški ministri švercovali sa robom i zlatom, te na taj način onemogućivali njemačke planove. Zadnjih dana otkriven je veliki šverc napoleondora preko Mađarske i Švicarske. Uhapšen je ing. Havranek, koji je od strane drž. riznice bio postavljen za tajnika u Savezu nabavljačkih zadruga, lični prijatelj Košaka' i dr. Kolak, šef kabineta ministra Lorkovića[2]. Obojica su švercovala za račun ministara, a naročito Lorkovića i Košaka. Čitav grad je govorio o ovoj aferi i računalo se je da će doći do promjene vlade, ali se je stvar svršila strijeljanjem Havraneka i Kolaka u roku od 15 dana. U ovu aferu je upleteno više ustaških ministara i radi toga su ova dvojica tako brzo likvidirani. Njemci su zato poslali svoga povjerljivoga čovjeka (Vesemeyer-a)[3] sa zadatkom, da skrati ovlasti Paveliću i ustaškoj vladi, te namjeravaju da i civilnu vlast uzmu pod svoju kontrolu kao, i vojsku.—

Do sada kod nas ni u Zagrebu ni u okruzima nije proglašena opšta mobilizacija, nego su pozivana po dva godišta najedanput, a ostali pozivani učestalim pozivima. U Zagrebu je izdan proglas, da se u roku od 5 dana prijave svi muškarci od 22-42/rez. oficiri do 52/godine. Nakon prijavljivanja dobiva se vojna legitimacija sa slikom, a tko ne bude imao tu legitimaciju neće moći da se kreće po gradu poslije 15. ovoga mjeseca.—

[1] Vladimir Košak
[2] Mladen Lorković
[3] Edmund Wessemeyer

Teror je pooštren naročito otkako su se povratili agenti, koji su bili na kursu u Njemačkoj. Hapšenja i puškaranje na ulici su svakodnevna. Racije i legitimisanje, te blokada ulica i četvrti vrši se u svako doba dana a ne samo u veče kao do sada. Izdano je tajno naređenje da se pregledaju sva lica, koja nose pakete po gradu. Ljudi pohvatani u racijama šalju se na rad u Njemačku.—

Njemci su u nekoliko sela Čazmanskog okruga izvršili bezobzirnu pljačku pokupivši predhodno ljude na »miting« tako da kuće ostanu prazne i da se na taj način omogući nesmetana pljačka. Pljačka i mobilizacija ne uspjeva u onim krajevima, koje kontrolišu partizani. Njemci su zapalili hrv. selo Simljanik i Veliki Prokop, a u selu Oštri Zid pobili oko 40 ljudi (6 Srba, 6-8 Mađara, a ostalo Hrvata). Narod mrzi Njemce i ustaše, a koliko su ustaše omrznuti, dokazuje činjenica, da na pr. — prema izvještaju drugova — u Zagrebačkom okrugu ne mogu da organizuju niti jedan sastanak, jer seljaci neće da se odazivaju. Na seljake se tada viče, da su komunisti i partizani.

U posljednje vrijeme osjeća se sve veća aktivnost HSS i bivših Jugoslavena. HSS za sada imade 2-3 grupice, jedna oko Košutića[4] (Pernar[5], Reberski[6], Andres[7], Torbar[8]), druga oko Pezelja[9], biv. Krnjevićevog[10] tajnika, a treća oko profesora Urbana[11], koji politički djeluje iz zatvora u Karlovcu (podatke vam šaljemo posebno). Sve tri grupe se pozivaju na Mačeka, ali koja sa njime imade veze nismo ustanovili. Letak »Veritas« potekao je od grupe anglofila, oko koje se okupljaju dr. Rudolf Šalek, biv. tajnik min. vanjskih poslova u Jugoslaviji, dr. Polić, dr. Nikola Frangeš, dr. Lakša, dr Hanžeković ml., a napisao ga je dr. Rudolf Meixner, biv. urednik »Obzora«. Ova grupa imade vezu sa rumunjskim konzulom Milićem i Stepincom[12], a također i sa gestapovcima i Didom Kvaternikom[13]. Za ovu grupu nismo mogli ustanoviti, da li imade veze sa kojom od one tri gore. Pezelju dolaze ljudi iz Slavonije i Srijema.—

Po unutrašnjosti HSS održava sastanke sa seljacima. U općini Sela Zagorska održali su sastanak, na kome je bilo 15 ljudi, veličali

[4] August Košutić
[5] Ivan Pernar
[6] Josip Reberski
[7] Ivan Andres
[8] Josip Torbar
[9] Branko Pezelj
[10] Juraj Krnjević
" Stjepan Urbani
[12] Alojzije Stepinac
[13] Eugen Kvaternik

su Ameriku i Roosewelta, a manje Englesku i govorili protiv partizana, te da povjerljivi HSS-ovci moraju biti na okupu radi preuzimanja vlasti. U Brdovcu, kotar Zagreb, održao je Pernar sastanak sa 6-7 seljaka, na kome je rekao, da partizane mogu pomagati u novcu i hrani ali ne u ljudima i oružju, da u partizane ide samo onaj, kome prijeti opasnost po život od ustaša, da će se donijeti reforme, koje će većinu povratiti iz šuma, a sa onom ruljom koja ostane u šumi, lako će se obračunati. Brdovec je općina u kojoj seje Pernar rodio. HSS radi i u vojsci. Tako su domobrani razbacali po Garešnici Mačekovu sliku uokvirenu hrvatskom trobojkom. Prema izvještajima drugova djelatnost vodstva HSS nije do sada naišla na jači odziv seljaštva, ali nailazi na podršku pojedinih ljudi. Iz toga vidimo, da postoji opasnost od HSS, u koliko ih ne budemo na vrijeme razkrinkali.—

Bivši Jugoslaveni raznih boja također su aktivni, ali oni nemaju većeg utjecaja. Oni se obraćaju jugoslavenski opredjeljenim istaknutijim Hrvatima, te oficirima, sokolima i skautima. Šaljemo vam dva njihova listića »Sloboda i Slavenstvo« i »Jugoslavenska revolucija«.—

Rad oko slanja ljudi za ZAVNOH malo je zaostao zbog pada druga Slavka[14], ali smo sada obnovili razgovore sa nekim ljudima. Onaj, koga smo u zadnjem izvještaju spomenuli pod VI[15], o.dputovao je u Slavoniju, jer nije bilo kanala do vas, ali će ga drugovi uputiti k vama. XVI[16] (šifra iz zadnjeg izvještaja) pristaje, da ide, kada vi javite datum zasjedanja. On je rekao, da će još jedanput razgovarati sa onim svojim prijateljem prije odlaska. U toku su razgovori sa nekim novim ljudima, o čemu ćemo vas obavjestiti, kada bude pozitivnih rezultata. Neki pošteni ljudi su neodlučni najviše radi porodice. Da li možemo da ih šaljemo sa porodicama?

Djeda[17] je poručio drugu S[18] i M[19] u B.[20] slijedeće: »Činjenica, da Draža Mihajlović ima uspjeha, da regrutuje hiljade četnika i da ih baca proti vaših vojnih jedinica i partizanskih odreda, pokazuje bez sumnje, na potrebu svestranog pojačanja vašeg političkog rada među masama u okupiranom teritoriju, a također i među samim četnicima. Mihajlović regrutuje nemalo četnika među seljacima i sitnom buržoazijom! Treba točno znati pomoću kakovih sredstava i parola

[14] Ivo Marinkovic
[15] Filip Lakuš
[16] Antun Augustinčić
[17] Kominterna
is. so 162 stevo Ivan Krajačić
'9 ' 59 Mihailo Blagoje Nešović
[10] Beograd

vrbuje Mihajlović ljude i nemilosrdno razgolićavati ta sredstva i parole. Kod toga je potrebno neprestano razjašnjavati i popularizirati program N.O.V. Vrlo je važno naporedo sa vojničkim udarcima po četničkim bandama istovremeno ih politički demoralizirati, cjepati njihove redove i predobivati na svoju stranu zavedene četnike. Zar nemate mogućnosti, da u tu svrhu bolje izkoristite radio-emisije unutar zemlje kao i druga propagandistička sredstva?

Molimo, da nam saopćite vaše predloge i želje, kako bi pojačali i poboljšali ovaj politički rad i preko »Slobodne Jugoslavije«.

Još jedna zanimiva stvar! Jedan Njemac, koji ovdje boravi, došao je prije osam mjeseci u dodir sa našim drugovima i činio nam je usluge (davanje stana, nabava saniteta). Prije 2 mjeseca on se je pred nama izjasnio kao član »Slobodne socijal. partije Njemačke« (Freisocialist) i ponudio nam je saradnju, koja bi se sastojala u tome, da oni nama davaju obavještenja o prilikama u Njemačkoj, a mi njima o pravom stanju narodno-oslobodilačke borbe kod nas; da oni pomoću svojih ljudi oslobode iz logora u Sloveniji neke sovjetske zarobljenike, dovedu ih u Zagreb, a mi da ih prebacimo u Partizane; da oni nas pomažu materijalno, a mi da možemo objaviti preko štampe i radija, da je »Slobodna socialistička partije Njemačke« za antifašističku borbu. Kažu, da oni imadu vezu sa Njemačkom, da će dobiti radio vezu. U zadnje vrijeme oni insistiraju, da im se dade odgovor. Mi ne vjerujemo, da je to istina, nego smatramo, da su to Gestapovci. Trudimo se provjeriti čitavu stvar, te ćemo vas o tome obavjestiti.—

Upisivanje zajma smo popularizirali i ljudi nam nude da ga upišu. Radnici predlažu upisivanje zajma na rate. Mi ne znamo pod kojim se uslovima zajam upisuje, pa nismo mogli ništa poduzeti. Molimo vas, da nam javite opširnije o tome.

Mi proširujemo naš rad na suzbijanju i razkrinkavanju rada reakcionarnog vodstva HSS, a i svih ostalih narodnih neprijatelja. U vezi sa time pisali smo pismo O.K.-ima, u kojem smo istakli razne mogućnosti za raskrinkavanje svih narodnih neprijatelja. Priložili smo im i vaše pismo, koje ste o tome pisali. Izdali smo prvi broj »Narodne borbe«, od kojeg smo vam poslali jedan primjerak, pa vas molimo, da nam dadete svoju kritiku. Mi smo i sami vidili neke slabosti, ali nismo mogli više da se posvetimo listu. Smatrali smo, da je bolje da list izađe sa nekim nedostatcima, nego da ne izađe nikako. Drugi broj je u štampi. U njemu su članci protiv mobilizacije, Veritasa i t.d. —

Smatramo, da bi naša borba protiv reakcionara iz HSS i svih ostalih njima sličnih klika u Hrvatskoj mnogo bila olakšana osnivanjem ZAVNOH-a. Seljaci u našim okruzima rado slušaju o osniva-

nju ZAVNOH-a i sa oduševljenjem bi ga primili kao nešto svoje, dok u AVNOJ-u ne vide još svoje pravo predstavništvo.—

Povodom ovih političkih pitanja, koje smo vam iznijeli, nadamo se vašoj pomoći i savjetu.—

Organizaciono pitanje: Zagreb: Organizaciono stanje partijske organizacije nije se poboljšalo od posljednjeg našeg izvještaja.

Protivnik zadaje stalne udarce našoj mjesnoj organizaciji, koji se teško osjećaju u našim redovima. Organizacioni sekretar (Musliman)[21] o kojem smo vam u posljednjem pismu javili, da je ranjen, ubijen je na ulici sa mjestnim tehničarom[22]. U borbi su oni ubili dva agenta. Organizacioni sekretar bio je najduže član mjestnog komiteta (od marta 1942.) najbolje je poznavao prilike u Zagrebu i naše kadrove. Kratko vrijeme poslije njega (5. aprila) ubijen je član M.K. Umjetnik[23], također na ulici. Iza Muslimana on je bio najbolji član M.K. — M.K. ostao je sada vrlo slab i to sa tri člana: dva kooptirana[24] i Pero:[25] Drug Pero iako požrtvovan i odan, i pored naše svakodnevne pomoći, u težoj situaciji vrlo teško se snalazi. Ranije smo vam pisali, da ima izgleda da će se on dobro razviti, ali pod uslovima sve težeg terora on ne savladava situaciju, koja se nameće sekretaru mjestne organizacije. Radi pogibije dvojice najboljih članova M.K., koju nismo mogli razjasniti, a i po još nekim neobjašnjivim hapšenjima, mi smatramo, da se u blizini M.K, nalaze provokatori, koji nam zadavaju te udarce. Kada dovedemo u vezu pad druga Slavka (onaj, koji ga je izdao bio je želj. radnik[26] i mogao je biti čovjek Žutog)[27] sa najnovijim ubistvima drugova, vidimo, da moraju postojati provokatori u organizaciji. To nam zadaje velike brige, jer do sada nismo uspjeli, da im uđemo u trag.

U rajonima smo također imali nova hapšenja. Na ulici je uhapšen jedan član II. i jedan član III. rajona. Uslijed toga su nam II. i III. rajon nepodpuni (po dva člana). A najteži udarac pretrpili smo na željeznici. Poslije ubistva gestapovca Eishammera, čiju je likvidaciju na zahtjev želj. part, rukovodstva izvršila jedna naša udarna grupa, nastalo je masovno hapšenje na željeznici. Glavni prokazivač je bio izdajnik Mate,[28] koji je također i Slavka provalio. Uhapšeno je oko 60 ljudi, a oko 20 smo prebacili u Partizane. Hapšenju je bilo

[21] Ivan Mećar
[22] Stjepan Bubanić
[23] Ladislav Parfant
[24] Boris Bakrač i Vinko Neđeral
[25] Perica Dozet
[26] '[28] Mato Rendulić
[27] Ivan Jordan

teško izbjeći, jer je bila blokirana cijela radionica, tako da je palo cijelo rukovodstvo i većina članova partije. Izvjestan broj uhapšenih drugova izveden je pred »prijeki sud«, koji je odsudio 7 drugova na smrt. Šestorica od njih bila su pomilovana na doživotnu robiju, a jedan, član rukovodstva Franjo Kolar, strijeljan. Prije samog strijeljanja on je rekao: »Ja sam komunista! Možete me ubiti, ali znam, da će me moji drugovi osvetiti!« Za ostale neznamo, što je sa njima, ali mislimo, da su u logoru ili na radu u Njemačkoj. Jedan od uhapšenih željezničara, član partije i član jedne udarne grupe, Drago Bene, koji je osuđen na doživotnu robiju, doveo je policiju na sastanak drugu Bolteku,[29] članu I.,[30] koji je kod vas svršio kurs. Policija je druga Bolteka iza leđa na mjestu ubila, te nam je tako I. ostalo na jednom članu. Uslijed ovog velikog udarca na željeznici moramo rad počinjati skoro iznova. U zadnjim provalama i hapšenjima izgubili smo 21 člana partije.—

Poslije svega ovoga imamo ukupno II.[31] U fabrike smo prodrli pomoću N.O.O. i A.F.Z., ali partijski slabo stojimo. Naročito je težak rad u državnim preduzećima, gdje su većinom zaposlene izbjeglice. U posljednje vrijeme nastojimo da prodremo u sindikat i Radničku komoru i ako će to teško ići. To smo postavili zato, što smo vidili, da se radnici okupljaju na razne priredbe.—

Prije izvjesnog vremena odkrili smo neke ljude i među njima glavnog pokretača listova »Partizanski vijesnik« i »Budućnost«. To je krojač Đorđe Ivanković, biv. Orsovac[32] i prijatelj Vilima Haramine, sada šef odsjeka u Okružnom uredu. On je prema podatcima, koje imamo, stajao u vezi sa Žutim (obojica su imali vezu sa Šašem i Slavonijom, te sa Primorjem, njegovi ljudi osuđuju likvidaciju Žutog), premda se je pred nekojim članovima partije izjasnio proti njega. Nazivao se »Komandir Zagreb« i pred nekim našim ljudima prikazivao se kao jedini odgovorni drug u Zagrebu. Koristeći veze, koje je sigurno dobio od Žutog, izvukao je od III[33] 12 pušaka, 15 šatorskih krila, 2 sanduka sapuna i ostale vojničke spreme. Ustanovili smo, da je sabirao i novac. Ni jedno ni drugo nije došlo u naše ruke. Uspjeli smo da ga raskrinkamo kod III,[33] a također na Baniji i Primorju. Ne znamo, da li ima još kakovih veza, ali ćemo nastojati saznati. Kada smo ga odkrili, on je rekao, da je mislio, kako nikoga nema da radi u Zagrebu, te da je on zato radio na svoju ruku, da pristaje na saradnju i obustavlja svoj list. No kada je postavljeno pi-

[29] Josip Preskar

[30] Rukovodstvo Udarne grupe Mjesnoga komiteta KPH Zagreb

[31] Redakcija nije dešifrirala ovu šifru.

[32] Opći radnički savez

tanje, gdje je materijal dobiven od III[33] rekao je, da ne zna točno, **tko smo** mi i tražio je sastanak sa odgovornim drugovima, na što **nismo** pristali. On i dalje izdaje i rasturava »Partizanski vijestnik«. **Nadamo** se, da ćemo uskoro odkriti i ostale njegove veze.—

U zadnja dva-tri mjeseca odkako su počela hapšenja i provale i pored naših nastojanja nismo uspjeli da učvrstimo i proširimo partijsku organizaciju, nego jedino, da je održimo. U sadanjim prilikama naš je glavni zadatak da očistimo partiju od provokatora, ali sa ovakovim mjestnim rukovodstvom ne ćemo moći brzo riješiti to pitanje, bez čijeg riješenja ne ćemo moći krenuti naprijed.—

SKOJ: Organizacija SKOJ-a pretrpila je također udarce. Pala je tehnika M. K. SKOJ-a, a tehničara je prijeki sud osudio na smrt i on je strijeljan (Aleksa Tomšić)[34]. Najprije je uhapšen jedan član[35] M.K., koji je osuđen na 20 god. robije, poslije toga su uhapšeni IV[36] i tako je V[37] ostao sa jednim članom.[38] Poslije njihovog hapšenja uspjelo je uspostaviti veze sa svima organizacijama, koje su oni držali, a u V[37] je kooptiran jedan novi član,[39] dok ostale za popunu treba tek pronaći. U Skojevskim nižim organizacijama također je bilo hapšenja. Velikih hapšenja bilo je u Varaždinu, a nešto i u Zagrebačkom okrugu. Glavni nedostatak Skojevskog rada, kako u Zagrebu, tako i u okruzima je uskost i začahurenost. Nije se uspjelo šire zahvatiti omladinu i uvući je u narodno oslobodilačku borbu. M.K. partije, koliko god je slab, daje pomoć SKOJ-u.

N.O.O. N.O.O. su naše najmasovnije organizacije. VI[40] ima tri člana i postavlja se pitanje njegove nadopune. U Zagrebu imade oko VII[41] viših i nižih Narodno oslobodilačkih odbora, te usto VIII[42] odbora N.O.F.-a. U svim tim odborima imade IX[43] članova. N.O.O. okupljaju oko sebe oko X[44] članova-simpatizera. Hapšenjem na željeznici izgubljen je jedan kotarski N.O.O. i 28 nižih odbora. Sada u Zagrebu imade XI[45] N.O.O. Općenito uzevši stanje se je kod N.O.O. popravilo, ali je rad još mrtav, rukovodeći drugovi su na to-

[55] Kao bilješka 31.
[34] Nikola Aleksa
[35] Branko Tušak
[36] Mirko Peršen, sekretar i Stjepan Đureta, član Mjesnoga komiteta SKOJ-a Zagreb.
[37] Mjesni komitet SKOJ-a Zagreb
[31] Fumica Fedel
M Ivica Habunek
[40] Mjesni NOO Zagreb
[41] Kao bilj. 31.
[47] Isto.
[43] Isto.
[44] Isto.
[45] Isto.

me sektoru neinicijativni i nesamostalni. Radi se bez dovoljno piana, a NOO nisu na političkoj visini. Najviše naše literature rasturamo preko naših N.O.O. Uvijek možemo rasturiti više, nego možemo umnožiti. U poslijednje vrijeme osjeća se kod N.O.O. znatan porast u novčanim prihodima. Od novembra 1942. pa do konca februara 1943. prihodi N.O.O. povećani su od 250.000.- na 750.000.- kuna. Točne podatke o N.O.O. u okruzima nemamo, ali rad na njihovom organiziranju napreduje. U idućem izvještaju nastojaćemo, da vam dademo jasniji pregled.

A.F.Ž. XII[46] imao je četiri člana. Jedna je morala otići u Partizane, druga je prije deset dana XIII.[47] Tako je XII[46] ostao na dva člana. U Zagrebu imade oko XI[V][48] odbora A.F.Ž. sa XV[49] članica odbora. Kod A.F.Ž. vlada prilična organizaciona labavost. Sastanci su neredoviti i bez određenog dnevnog reda. Uzrok tome je slaba pomoć Partije. Ali se rad ipak polako poboljšava i proširuje. Od januara do februara povećao se je novčani prihod za Kn 10.000.-. U mjesecu februaru sakupio je A.F.Z. 95.000.- kuna. Žene po fabrikama su aktivnije nego muškarci, opažaju se javni protesti i organizovano istupanje žena za poboljšanje radnih uslova. U tvornici Hartmann obustavile su žene nekoliko sati rad i tražile povišicu plaća. Nastavile su rad istom onda, kada su dobile povišicu. U tvornici duhana organizovale su žene dva minuta šutnje za druga Bobija,[50] koji je radio u toj tvornici. Na negodovanje ustaških špiona digle su glasnu galamu i ušutkale ih. U tvornici Gaon zbog toga što nije dobivena obećana mast za radnike, glasno su protestovale i vikale: »Masti, masti!« U okruzima rad među ženama ne zadovoljava, ali gdje se je ozbiljno počelo, tu se vide i uspjesi. Tako na pr. su žene u kotaru Dugo Selo za nekoliko dana sakupile oko 500 darova za Partizane. Rad A.F.Z. je daleko od onoga, što bi morao da bude, ali ipak kreće na bolje.

Udarne grupe: Sa udarnim grupama stojimo vrlo slabo. U zadnjim hapšenjima, a naročito onima na željeznici, razbijeno je pet udarnih grupa, zato što su njihovu srž sačinjavali želj. radnici. Uvidjeli smo, da ćemo morati najprije stvoriti mrežu borbenih grupa, donekle ih učvrstiti, pa tek onda pristupiti akcijama, jer se današnja praksa pokazala, da malobrojne i neučvršćene udarne grupe ni-

[46] Mjesni odbor AFZ Zagreb
[47] Uhapšena
[48] Kao bilj. 31.
[49] Isto.
[50] Marko Linarić

su u stanju da izdrže nalet policije, te bivaju razbijene. Sada su formirane XVI[51] nove udarne grupe.

Obavještajna služba: Do sada smo ipak pronašli XVIII[52] dosta **dobrih** povjerenika za obavještavanje čija vam obavještenja u glav**nom** šaljemo. Odredili smo jednog odgovornog druga, za mjestnog povjerenika, koga ćemo povezati sa ostalima. Mi ćemo nastojati, da osposobimo ovaj sektor, te mislimo, da nije potrebno ubuduće u **našim** izveštajem o tome pisati, nego ćemo vam slati samo obav**ještenja.**

Agitprop: Naprijed smo vas izvjestili o »Narodnoj borbi«. Točne podatke o umnoženom materijalu imamo samo za mjesec mart. U martu je umnoženo »Proleter« br. 16. u 200 primjeraka, govor Manuilskog u 400 primjeraka, »Narodna borba« br. 1. u 500 primjeraka. Štampaju se radio vijesti svaka 3-4 dana u 400-500 primjeraka. Poslije ubistva mjestnog tehničara, tehnika i dalje dobro funkcioniše. Od vas smo primili: zadnje brojeve »Borbe«, Dnevnu zapovjed Staljina, O Kadrovima od Dimitrova, Rev. Vojska i rev. Vlada od Lenjina, »Druže Tito, vodi nas pobjedi«, Avnoj i V.Š. vladama saveznika, »Dnevne vijesti« do marta, Izjava V.Š, N.O.V. i P.O.J., »Nacionalno pitanje u Jugoslaviji u svjetlosti nar. oslob. borbe«, »Borba proti okupatora prvi i najvažniji zadatak« od Tita, brošuru »Osmi mart«, »Proleter« br. 16., »Iz pitanja Lenjinizma«, »Dokumenti o izdaji Draže« (2 komada) i neke listove, koji izlaze na slobodnom području. Materijale dobivamo od vas vrlo neuredno i raspakovane. Nekada dobijemo materijal bez popratnice, a nekada popratnicu bez materijala. Rijetko kada dobijemo onoliko materijala, koliko stoji u popratnici. To je svakako greška do kanala.

Preko II. zone poslali smo vam: 5 kg. crne štamp. boje, 2 kg. plave boje za plakate, 2 kg. crvene boje za plakate, 2 kg. sirove gume, 1 minimum garmont antikva slova, boje za Gestetner. Javite nam, da li ste primili sve ove stvari.

O.K.-i: Od okružnih komiteta nemamo potpunih izvještaja, ali smo za XVIII[53] zakazali sastanak XIX,[54] pa ćemo iza toga podnijeti iscrpan izvještaj. Za sada vam navodimo neke podatke o stanju part, organizacije u Kalničkom odredu. Odred ima tri bataljona. Od part, organizacije ima 4 štabske ćelije, 6 četnih ćelija i jednu ćeliju u bolnici. Ćelija štaba odreda ima 8 članova, dok ćelije štabova bataljona imadu po 5 članova. U I. bataljonu ćelija 1. čete ima 6 čla-

[51] Kao bilj. 31.
[52] Isto.
[51] Isto.
[54] **Isto.**

nova, a ćelija 2. čete 7 članova. U II. bataljonu ćelije 1. čete ima 6, a 2. čete 5 članova, dok u III. bataljonu svaka četna ćelija ima po 3 člana. U bolnici je ćelija od 5 članova. Članova ima ukupno 58, a brojno stanje ljudstva u odredu je XX.[55] I. i II. bataljon imade bataljonske biroe, a u III. bataljonu još nije formiran. Veliki dio partijaca je sasvim mlad i politički slabo izgrađen, te se je najprije moralo pristupiti upoznavanju linije Narodno oslobodilačke borbe. Partijska organizacija u odredu radi također i na selu. Taj rad se svodi na razgovore sa ljudima, u kojima ih se upoznaje sa ciljevima Nar. oslob. borbe, našim neprijateljima, te organizacijom narodne vlasti. Mitinge održavaju članovi štab. ćelija, a zabavni dio organizuju članovi Skoja, kojih imade oko 70. Rad sa A.F.Ž. je tek u začetku. Održana su 3 sastanka sa ženama. To su podatci iz izvještaja, koje nam je poslao zamjenik politkomesara odreda[56].—

U pogledu mobilizacije u partizane sada stojimo mnogo bolje, nego što smo stajali, kada smo vam pisali zadnji izvještaj. Nemamo točnih podataka, koliko je otišlo u Partizane iz pojedinih okruga, ali iz onih podataka, koje imamo, vidi se, da se broj mobilisanih stalno povećava. Iz Zagreba je u februaru otišlo oko 70, a u martu 145, većinom radnika. Iz okoline Zagreba (Sesvete, Vrapče, Stenjevec), gdje je većinom radništvo, otišlo je također mnogo u Partizane. Radnici iz Zagreba i okolice išli su većinom za Žumberak i Moslavinu. Nemamo još točnih podataka, koliko je otišlo za jednu, a koliko za drugu stranu. Drug Marko[57] nam je javio, da ih je priličan broj stigao u II. zonu, a mi smo rekli drugovima, da od sada većinu radnika šalju u Žumberak. Među mobilisanima ima priličan broj partijaca i aktivista iz vanpartijskih organizacija, koji su morali da odu iz Zagreba, a ostali su dobrovoljno pošli u Partizane. Drugovi iz Moslavine su nam javili o onima, koji su stigli: »Što se tiče pridošlih drugova mišljenja smo, da je to dobar materijal, iz kojega ćemo za najkraće vrijeme moći izvući dobre komandire i niže polit, rukovodioce, u čemu smo do sada najviše oskudjevali.« U buduće slaćemo vam točnije podatke o broju mobilisanih u Partizane.—

Veze su za sada prilične, ali ćemo nastojati, da ih poboljšamo. Jedino veze sa XXI[58] u posljednje vrijeme ne možemo uspostaviti. Mi smo slali već 4 puta našeg kurira na određeno mjesto, ali od njih nitko nije došao. Po svim izgledima tamo je teror najcrniji u našoj zemlji. Kako pričaju ljudi, ne može se vidjeti na ulici grada čovjeka

[55] Isto.
[56] Vidi: Dok. br. 133.
[57] Marko Belinić
[58] Beogradom

ispod 45 godina. Iza našeg posljednjeg izvještaja 3-4 dana kasnije dobili smo posljednju vijest od M.,[59] ali od toga vremena više ništa. Ako se ne jave za desetak dana, pokušati će S.[60] da ode sam do njih, jer mu je potrebno znati, što je sa ljudima iz njegove grupe. Mi se bojimo, da je protivnik zadao teške udarce našim drugovima.

O drugu Slavku već dugo vremena ništa ne možemo saznati. Obavješteni smo, da su pregovori za razmjenu u toku i da se traži prof. Marinković, ali da policija tvrdi, da ga nema.

Vi ste nas u zadnjem pismu učinili odgovornima za pad druga Slavka. Jasno nam je, da je učinjena reška, što je drug Slavko išao na taj sastanak. Mi smo stvari riješavali zajednički sa drugom Slavkom, ali se nismo dogovarali o svakom pojedinom sastanku, koji će nekoji od nas održati. Istina je, da smo često diskutirali o tome, kako treba da se čuvamo, a posebno smo drugu Slavku skretali pažnju na neke njegove neopreznosti. Kao na pr., da je u početku često puta nosio tašku sa poštom i materijalom iz stana u stan i da je njegova XXII[61] znala za sve naše stanove. Mi smo se trudili zajedno sa drugom Slavkom, da se sačuvamo od pada jer smo stalno imali na umu vaše savjete, da se čuvamo u interesu Partije. Ali baš zato, što smo to stalno imali na umu, teško nam pada tako oštro postavljena vaša kritika, a pogotovo ono, gdje kažete, da je trebalo više pameti i ozbiljnosti. Nastojaćemo i u buduće da se očuvamo, ali uslovi su svaki dan teži, a sa njima moramo računati.

Onaj mornar za kojega ste nam poslali lozinku, pomoću koje smo se sa njime povezali, uhapšen je dva dana iza našeg sastanka sa njime, zato što je na svome putu govorio proti Talijana. On je bio vrlo neoprezan, družio se sa Mrakom i Ćuinom, koji su ustaše, ali on je tvrdio, da ih je 60% uvjerio, da su na krivom putu. Kako smo saznali dotični je bio zakleti ustaša još za vrijeme Jugoslavije.

Doktora, za kojega ste javili pod brojem III nismo mogli do sada poslati, jer on zbog porodice nije mogao odmah krenuti, ali uskoro ćemo ga poslati.

Molimo vas, da nam odgovorite opširnije na naše izvještaje, jer nam je potrebna vaša pomoć.

Drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

15.aprila 1943. Stevo[62] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-21/988

[61] Kao bilj. 31.

198

1943, travanj 17.
Sisak

Popis djece koju Kotarska oblast Daruvar upućuje Sabirnome logoru Sisak

DJECA PRISPJELA DANA 17. IV. 1943. BROJ 792. OD KOTARSKE OBLASTI DARUVAR

1. Margetić Dafina	Dragan	1941.	Klokočevik Si. Bro<
	Milka		Tmjani Prav.
2. Fuka Pavica	Adolf		
	Helena	1930.	Sisak

DJECA PREŠLA IZ POPISA ODRASLIH U POPIS DJECE

1. Perić Anka	Tode			Ogulin
	Zorka	1930.	Perić	
			G. Dubrave	
2. Perić Milica	Nikola			
	Sima	1928.	tt rt	
3. Mirić Jelena	Simo		Lugani	
	Ruža	1929.	G. Dubrave	
4. Zatezalo Smilja	Raco		Mirići	
	Manda	1928.	G. Dubrave	
5. Višnjić Milica	Simo			
	Stana	1927.	Gor. Dubrave	
6. Mirić Sirnica	Stanko	1928.	Lugani	
	Marta		G. Dubrave	
7. Mikašinović Nada	Rafael		Mikašinovići	
	Mila	1928.	G. Dubrave	
8. Mikašinović Vida	Rafael			
	Mila	1929.	tt rt	
9. Perić Marija	Đuro		Perić	
	Anka	1928.	G. Dubrave	

Original, strojopis
Sign., Dokument se čuva u Muzeju grada Siska

199

1943, travanj 19.

***Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o izvršenim akcijama i o neprijateljskoj ofenzivi u** Moslavini*

ŠTAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
N.O.P.O.H.
19. IV. 1943.

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

Ovih dana poslije ofenzive na Slavoniju[1] neprijatelj je poduzeo skoro sa istim snagama ofenzivu na Moslavinu. Ova ofenziva uz sve teškoće na koje smo za vrijeme njezinog trajanja naišli imala je i pozitivnih strana. Ta pozitivnost odrezuje se najviše kod mladih drugova koji su osjetili da unatoć jakih neprijateljskih snaga ostali smo uščuvani.

Kao i u prošlom izvještaju[2] još uvijek ostalo je nas kod mišljenja da što više radimo i da se što češće bacamo u krajeve Posavine, Čazme i Ivanić Grada. Poslije neprijateljske reakcije izvršili smo smjenjivanje triju komandira koji su se pokazali momentalno nedoraslim. Te iste komandire imenovali smo uslijed naglog porasta našeg odreda i nemajući uvid na mlađe pridošle. Znali smo da ti komandiri nisu najbolji. Nemajući bolje prisiljeni smo bili da ih postavimo. Neprijateljska ofenziva, i niz akcija naših, izbacila nam je bolje ljude koje smo sada imenovali za komandire na mjesto degradiranih.

Akcije

Naš Prvi bataljon, o kome smo javili[3] da je prebačen u Posavinu, izvršio je niz sitnih akcija. U tim akcijama dobiveno je 20 karabina, 2 prsna mitraljeza (šmajsera); ubio 3 neprijateljska vojnika a zarobio 5. Od naših nije ranjen niko. Isto tako unio je u posavska

[1] Odnosi se na ofenzivu »Braun«, koja je počela 20. ožujka i trajala do početka travnja 1943. god. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 75. i Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 67.

[2] ' [3] Vidi: Dok. br. 168.

sela našu partizansku zastavu i sa mitinzima koji su održani u pet velikih sela postignut je i politički uspjeh. Uhvatio je vezu sa jednim domobranskim poručnikom koji je odmah otposlao sanduk mauzerske municije. Ovo je rad I bataljona prije neprijateljske ofenzive. Sami rad bataljona za vrijeme ofenzive mećemo po datumskom redu.

1. IV. Jedna četa pošla u zasjedu na prugu Garešnica-Bjelovar, bila je primjećena, tako da voz nije došao.

2. IV. Isto tako zasjeda na cesti Ivanska-Berek. Banda nije došla.

3. IV. Uslijedila je reakcija jakih neprijateljskih snaga. Naše snage bile su podijeljene. Naš II bataljon ostajao je u Moslavini (Garić), dok se naš I bataljon u to vrijeme prebacio na protivnu stranu planine Kopčić. Za reakciju smo bili obaviješteni noću između 2. na 3. Ovdje nije krivica na informativnoj službi, nego na brzom koncentriranju neprijatelja. Neprijatelj se je pomoću kamiona i željeznice prebacio iz Slavonije i iznenadio nas svojom brzinom. Naša informativna služba je zatajila pošto su ofenzivom rukovodili Nijemci. Neprijateljska snaga bačena na naš teren bila je u jačini 15.000 ljudi plus domaći garnizoni od 3.500 ljudi.[4]

Neprijatelj je preko noći stegao obruč naročitom jačinom, zaposjeo je mjesta gdje smo mi za vrijeme prijašnjih reakcija odstupili. Neprijatelj se na naše baze približavao lagano i oprezno, tako da je stvaran kontakt uslijedio u 3 h poslije podne. Zaposjeli smo dobre dominantne pošumljene položaje sa tri strane sa tri čete koje smo imali u sastavu II bataljona koji je ostao u Moslavini. Neprijatelj nas je obasipao sa jakom složenom vatrom pušaka, mitraljeza, bacača, topova i aviona. Tu smo navalu izdržali, uz nekoliko metričnih povlačenja, do u noći. U noći uspjeli smo se povući nesmetano niz jedan klanac. Pri tom su nam veliku smetnju činili civili koji su se zajedno sa nama povlačili. Mislili smo da se prebacimo preko pruge u Brezovicu, ali uslijed velike nepokretne kolone bili smo prisiljeni da se zakonspirišemo u guštiku. Neprijatelj se zadržao još do 5. IV i zatim nenadanom brzinom uslijed nepoznatih razloga napustio daljnje pretraživanje šume.

U toj borbi imali smo 3 mrtva i 1 ranjenog, dok su nam nepoznati gubici neprijatelja. Istog dana kada je napadnut naš II bataljon u Moslavini napadnut je i naš I bataljon na Kopčiću. Ujutro istoga dana isti bataljon sa jednom svojom četom bio je u zasjedi, ne znajući za reakciju, u blizini Čazme. Na toj zasjedi uhvaćen je na

[4] Prema izvještaju Kotarske oblasti u Garešnici od 8. travnja 1943, u ofenzivi na Moslavini sudjelovalo je tada osam neprijateljskih bojni. Vidi: Dok. br. 186.

motor-kotaču jedan njemački natporučnik i njegov šofer, isto vojnik. Ovaj uhvaćeni njemački oficir pokazao je odmah planove reakcije i opomenuo drugove na tenkove koji su iza njega dolazili. Naši su jedva umakli tenkovima koji su zbilja došli. Borba na Kopčiću koju je držao naš I bataljon trajala je dva dana. Tekar treći dan naši su uspjeli da se probiju u Žuticu. Naši gubici su dva mrtva. Jedan naš drug[5] u selu opkoljen ubio je devet bandita a onda ubio sebe. Računa se po iskazu seljaka da je banda imala oko 90 gubitaka, što mrtvih što ranjenih.

I bataljon prebacivši se u Žuticu, imao je poslije dva dana napad ali se uspio bez borbe da provuče na Moslavinu u sastav Odreda.

8. IV. Jedna naša patrola bila je da izvidi stanje u Okolima gdje smo vršili akciju 21. III koja nije uspjela. Patrola je naišla na zasjedu i jedan drug je lakše ranjen. Naši su otvorili paljbu na njih; ubili zastavnika i 2 vojnika. Banda je napustila Okole. Zaplijenjeno je nekoliko odijela, 1 pištolj i oko 60 puščanih metaka.

10. IV. Akcija jedne čete na željezničku stanicu Voloder-Krivaj na pruzi Kutina-Popovača. Zarobljeno 5 domobrana, ostalih 20 uteklo. Zarobljeno 5 ruskih pušaka sa 150 kom. metaka. Mi gubitaka nemamo.

14. IV. Jedna četa vršila jc akciju na željezničku stanicu Krivaj--Voloder. Stanica je zapaljena a razrušeno je nekoliko stotina metara telefonske linije.

15. IV. Jedna četa izvršila je akciju na željezničku stanicu Brestovac. Zapaljena su tri vagona. Jedan vagon bio je radionica za popravak željezničkih vagonskih vaga. Istovremeno je razrušeno 100 metara pruge.

17. IV. Jedna patrola naišla je u selu Kaniška Iva na tri njemačka vojnika. Ubila je vodnika i još jednoga ranila. Dobiven je jedan karabin.

Općenita vojna situacija u Odredu:

Otkako su drugovi prošli kroz niz borbi, želja za borbom kod njih raste. Istovremeno te borbe izbacile su i one koji ne valjaju. Uočili smo mnogo dobrih drugova boraca kojima se može povjeriti svaki zadatak. Desila su se četiri dezerterstva. Razlog taktičko postupanje neprijatelja, koji ne čini ništa prebjeglima. Sa druge strane nedovoljno poznavanje karakterističnosti[6] njihova pristupanja u Odred.

[5] Redakcija nije mogla utvrditi na koga se odnosi.

[4] Misli se vjerojatno na motive koji su ih rukovodili pri stupanju u NOB.

Čini se sve da se u časovima kada nema akcija drugovi vojnički izobrazuju. U sastav bataljona ušlo je 90 drugova sa vojnopolitičkog kursa.

Komandni sastav još nam nije na visini, ali se osjeća brže kretanje na bolje. Održane su dvije konferencije sa svim vojno-političkim starješinama.

Perspektive budućeg rada:

Stalno ponavljanje kretanja po Posavini i na sektoru Čazma--Ivanić Grad. Više posvetiti pažnje zasjedama. Borba protiv neprijateljskih garnizona sa našim snagama nije još moguća.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[8] Komandant:[9]

M. P.[7]

Kopija, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1473, reg. br. 23/1

Zbornik VII, tom V, knj. 14. dok. br. 83, str. 257-260.

200

1943, travanj 19.

Iz izvještaja Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Centralnome komitetu KP Hrvatske o situaciji na Žumberku te o održanoj konferenciji Antifašističke fronte žena za okrug Pokuplje

»DRUGARSKOM CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

Dragi drugovi !

Nakon našeg povratka u Žumberak i savjetovanja sa drugom Andrijom[1] rad je ovdje krenuo malo naprijed. Politički radnici ra-

[7] Okrugli pečat: Štab Moslavačkog odreda NOPOH
(u sredini petokraka zvijezda)

[8] U to je vrijeme politkomesar Moslavačkoga partizanskog odreda bio Slavko Kezele.

[9] U to je vrijeme komandant Moslavačkoga partizanskog odreda bio Vjekoslav Janić.

[115] Andrija Hebrang

zasuli su se u glavnom po terenu općine Radatović, Vivodina i Sošice. Oni doduše nisu obuhvatili čitavi svoj teren, već su se ograničili na prostor kojeg sam vam naprijed spomenuo. Na ovom prostoru počeli su konkretnije raditi sa N.O.O-rima, tako da odbori oko sebe okupe narod, a da ne stoje izolirani od naroda, kao što je to slučaj bio ranije. Naime prije su odbori bili neka tehničko-administrativna tijela, a u političkom pogledu bili su veoma slabi, jer politički i nisu djelovali. Sada odbori rade na političkom polju i po svim pitanjima koja su aktuelna vežu sa sa narodnom. Ova rade i ostale masovne narodne organizacije. Pored ovakvog rada sazivaju te organizacije razne konferencije po svakodnevnim pitanjima i postepeno se prilazi radu, da narod sam preko tih organizacija odlučuje o svim svojim pitanjima. Ranije to nije bio slučaj.

No, imade još nedostataka u radu. On još uvijek ne ide u širinu. O.K. slabo posvećuje pažnje Krašiću i Sv. Jani, te Petrovini i Kalju. Ova su mjesta za nas u političkom pogledu svakako najvažnija, jer baš u tim mjestima HSS najviše provodi svoju harangu. Za vrijeme dok nas nije bilo u Zumberku HSS-ovci su održali jednu konferenciju, na kojoj su raspravili pitanje borbe protiv nas. Ta je konferencija održana u Krašiću. Nakon te konferencije ustaše su im ponudili da formiraju novu općinsku upravu, ali se oni nisu usudili formirati općinsku upravu, jer se boje da će partizani skoro doći natrag u njihova mjesta. Narod je u većini na našoj strani, a pogotovo sada kad pristalice Mač[e]ka tjeraju omladinu u domobrane, za koje se znade da idu svi na Istočni front. U općini Vivodina stanje je povoljnije nego što je bilo prije ofanzive na Žumberak. Neki ustaše koji su bili ranije u raznim bojnama, sada dolaze kući i neće više u Pavelićevu vojsku. Ima, doduše još nekolicina smutljivaca, koji vrše harangu protiv nas, ali je tamo organizirana udarna grupa, koja nije u partizanima i nastoji da spriječi njihovu harangu. Kad bi se O.K. sada bolje snalazio moglo se ipak po svim općinama organizaciono učvrstiti političko raspoloženje masa, koje su u većini na našoj strani. U općini Radatović je stanje zadovoljavajuće. Jučer je održana konferencija A.F.Z-a za formiranje inicijativnog okružnog odbora. Ova je konferencija sjajno uspjela. Bilo je na konferenciji starih žena, koje su uzimale učešća u diskusiji i mnogo doprinjele pravilnim zaključcima ove konferencije.

Na konferenciji govorili su drugovi ispred Partije i to Stipe[2] i Mika.[3] Oni su skrenuli u svojim referatima malo u lijevo. Kad je jedna žena postavila pitanje zašto se bori naša Partija, dali se ona

[2] Stipe Ugarković
[5] Lutvo Ahmetović

bori protiv vjere, ili ne. Drug Mika je doduše u svom govoru prilično dobro stvar objasnio, ali je među ostalim rekao da mi ipak ne vjerujemo, što nije bilo važno, da se baš o tome govori. Mi smo naknadno stvar objasnili na prilično zgodan način iz čega su žene vidjele, da se mi ne borimo protiv vjere, nego se borimo protiv okupatora. Stipe je u svojim izlaganjima bio jasniji, ali ipak nije u cijelosti objasnio političku situaciju što je morao u svom referatu da objasni, jer baš po tom pitanju trebao da govori. Nije bio dovoljno konkretan. Njega su drugarice kasnije u svojim referatima upotpunile.

Dakle, stanje u Žumberku nije se ništa pogoršalo time što smo mi za kratko vrijeme napustili Žumberak. Jedino se je stanje pogoršalo u općini Kalje, gdje se sada nalazi ustaška posada. Ali i tamo se ljudi prilično dobro drže.

O.K. još nije održao svoju sjednicu nakon našeg povratka u Žumberak, nego je istu zakazao za 26. o. mj. Na ovu sjednicu će doći svi članovi O.K...«

»... Inače je stanje u našem štabu dobro. Sa Vladom[4] i ostalim drugovima smo se snašli, pa rad kreće naprijed.

Za Zagreb smo našli jednog druga, kojeg ćemo ovih dana poslati na njegovu dužnost, kao što dogovorili sa drugom Andrijom[5].

Sa Zagrebom imamo vezu. Jučer smo dobili poštu, ali za Vas nije bilo ništa.

Opširan izvještaj o svemu poslat ću Vajn za koji dan.

Primite drugarski komunistički pozdrav!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

19. IV. 43. **Marko**[6] v.r.«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-21/996

Vlado Matetić
Marko Belinić

201

1943, travanj 19.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama pripadajućih jedinica na području Kalnika, Moslavine i Žumberka

STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V i P.O. HRVATSKE
Oper. br. 435/43.
19 aprila 1943.

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. i P.O. HRVATSKE

U vojničkom pogledu jedinice Kalničkog, Moslavačkog i Žumberačkog partizanskog odreda kao i XIII Proleterska brigada »Rade Končara« nisu na dovoljnoj vojničkoj visini. Kalnički i Moslavački odred od kako su dali po jedan svoj bolji bataljon za formiranje Slavonske divizije[1] vojnički su mnogo oslabili. Sada su ti odredi primili nove borce, tako da svaki odred ima od 300-350 boraca. Kalnički odred uspio je sve nove borce naoružati. Moslavački odred za sada ima još veliki broj nenaoružanih, preko 100, ali će vjerojatno u skoro vrijeme uspjeti da ih naoruža. Žumberački odred formiran je pred kratko vrijeme,[2] slab je brojno, svega 200 boraca, slabo je naoružan. Njemu ćemo posvetiti mnogo truda da ga vojnički uzdignemo i osamostalimo. XIII Proleterska brigada popunjava se radnicima iz Zagreba i sada broji 660 boraca, od kojih je 100 nenaoružanih. Novi borci koje su jedinice primile dobri su i za kratko vrijeme od njih ćemo dobiti dobre borce i nove rukovodioce. Sa novodošlim borcima drži se vojnička obuka, pa ih se potom šalje u jedinice.

[1] Potkraj prosinca 1942. god. Kalnički NOP odred je dao dva bataljona u sastav Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 80.

[2] Žumberački NOP odred formiran je 2. travnja 1943. god. Komandant odreda bio je Boris Balaš, a politički komesar Jurica Draušnik. Prilikom formiranja odred je imao samo jedan bataljon. Drugi bataljon formiran je od čete »Kljuka« i novopridošlih boraca, te je naredbom štaba Druge operativne zone, od 8. svibnja 1943, odred dobio naziv 2umberačko-pokupski NOP odred. Odred je djelovao na Žumberku i Pokuplju, sjeverno od Kupe i južno od Save.

Izvedene akcije:

Kalnički odred: 7. III. 1943: Izvršena je akcija na željezničku stanicu Veliko Trojstvo.[3] Stanica je zapaljena. Neprijatelj je imao 2 mrtva i nekoliko ranjenih. Zaplijenjena su 2 karabina i 140 metaka.

9. III. 1943. Izvršena je akcija na želj. st. i žand. st. Pitomača.[4] Zarobljeno je 14 domobrana i žandara. Zaplijenjeno je 18 pušaka, 22 bombe, oko 1.000 metaka i razne druge vojničke spreme.

10. i 11. III. 1943. neprijatelj iz Velike Pisanice napao je na Odred.[5] Neprijatelju su naneseni gubici u mrtvima i ranjenima. Zaplijenjena su 2 karabina.

13. III. 1943. neprijatelj je napao naše snage u S. Javorovcu.[6] Nakon kratke borbe neprijatelj je odbijen. Neprijatelj je imao preko 10 mrtvih i ranjenih. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez i 2 karabina. Zarobljena 2 domobrana. Istoga dana izvršena je akcija na ž. st. Kloštar.[7] Stanica je zapaljena, zaplijenjena su 4 karabina i 2 pištolja.

24. III. 1943. vršena je akcija na pruzi Križevci-Koprivnica.[8] Zarobljeno je 6 domobrana. Zaplijenjeno je 1 puškomitraljez i 6 pušaka, i preko 1.100 metaka.

25. III. 1943. uništen je rudnik ugljena Trešnjevica.[9]

27. III. 1943. izvršena je akcija na ž. p. Suha Katalena.[10] Stanica je zapaljena. Zarobljeno je 6 domobrana, zaplijenjeno 6 karabina.

29. III. 1943. Odred se prebacivao preko pruge Križevci-Koprivnica i naišao na neprijateljsku zasjedu." Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 2 zarobljena domobrana. Naši gubici 6 mrtvih i 5 ranjenih.

30. III. 1943. izvršena je akcija na Carevdar.[12] Akcija nije uspjela. Naši gubici: 1 mrtav i 3 ranjena.

Moslavački odred:

U vremenu od 18. II. do 28. II. 1943. Odred je vršio zajedničke akcije sa Slavonskom divizijom.[13]

2. III. 1943. izvršena je akcija na stražu ž. mosta kod sela Deanovac.[14] Razoružano je 25 domobrana. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez, 20 pušaka i 1.500 metaka.

5. III. 1943. izvršena je akcija na ž. st. Posavski Bregi.[15] Zaplijenjeno je 8 pušaka, 3 pištolja, 500 metaka, 20 ćebadi i razne druge spreme.

6. III. 1943. izvršena je akcija kod Sesveta.[16] Razoružano je 10 domobrana i zaplijenjeno 10 pušaka.

[3] do [12] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 77.
[13] do [16] Vidi: Dok. br. 143.

Žumberački odred:

Od 1. IV do 11. IV. 1943. vršio je rušenje komunikacija i objekata i sprečavao neprijatelju kretanje duž ceste Samobor-Karlovac.

12. IV. 1943. neprijatelj je napao jednu četu Odreda u selu Višoševići. Ceta je bila iznenađena i pretrpjela gubitke: 4 mrtva, 3 lakše ranjena, 1 teško ranjen i 1 nestao borac. Tom prilikom izgubljeno je 6 pušaka. Neprijatelj je imao 10 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Od 13. IV. do 18. IV. 1943. vršene su akcije zasjeda i rušenje putova i mostova.

XIII Proleterska u. brigada »Rade Končara«:

Od 9. do 13. III. 1943. Brigada je izvršila pokret iz Bosiljeva za Žumberak.

16. na 17. III. 1943. u zajednici sa Brigadom »Matija Gubca«[17] i I Odreda V Operativne zone izvršila je Brigada akciju rušenja željezničke pruge od ž. st. Dobravice do ispred ž. st. Gradec. Srušeno je 2 km pruge, zapaljeno 9 bunkera i likvidiran jedan veliki bunker kod ž. st. Dobravice, koga su Talijani uporno branili. Neprijatelj je imao 4 mrtva. Zaplijenjeno je: jedan puškomitraljez, 3 puške i 2.500 metaka, oko 5 km telefonskog kabla i razne druge vojničke spreme. Naši gubici: 1 mrtav i 3 lako ranjena. Utrošeno je 10 granata i 100 metaka.

Cilj ove zajedničke akcije bio je da se omete neprijateljska ofanziva na Sloveniju o kojoj se mnogo priča.[18]

Plan akcija: ostaje bez promjene od ranije predviđenog plana.[19] Vrše se pripreme za izvršenje akcija. Za sada nalazi se kod nas još uvijek I Odred V Operativne zone.[20]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[21] Belinić v.r.

V. d. komandanta:
Vlado Matetić v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, reg. br. 18/3
Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 82, str. 254-256.

[17] Riječ je o Drugoj (slovenskoj) NO brigadi »Matija Gubec«.
[18] Na području Slovenije neprijatelj tada nije poduzeo ofenzivu većih razmjera.
[19] Vidi: Dok. br. 181.
[20] Vidi bilješku br. 11, uz dok. br. 181.
[21] Marko Belinić

202

1943, travanj 19.

Izvještaj političkoga komesara Druge operativne zone NOV i Po Hrvatske političkome komesaru Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o poli. tičkom stanju u jedinicama i o situaciji na terenu zone

ŠTAB II. OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
K/broj: 438/43
Dne 19. IV. 1943

POLITKOMESARU N.O.V i P.O. HRVATSKE

Komesarski izvještaj:

Moslavina:

Dolaskom IV. Divizije na sektor oko Garešnice, narod je mnogo očekivao od naše vojske, računajući da će Garešnica biti oslobođena. Međutim, akcija nije uspjela iako se je borba vodila dva dana.[1] Uslijed jakog pritiska neprijateljske vojske (njemačke), koja je došla iz pravca Bjelovara, a s drue strane veliki broj ranjenika, naš odred[2] zajedno sa Divizijom morao se povući prema Slavoniji. Povlačenje naših snaga iz okolice Garešnice, narod je tumačio kao našu slabost.

Njemci su nakon povlačenja naših snaga provalili u ovu okolicu, te otpočeli sa hajkom. Spaljeno je više sela, među ostalima do temelja spaljeno selo Šimljanik i Vel. Prokop. U selu Oštri Zid spaljeno je mnogo kuća i poubijano 36 ljudi, a ranjeno je 15. Među ubijenima velika je većina Hrvata i nekoliko Mađara i 5 Srba.

Zbog ovog zvjerstva Njemaca zavladao je veliki strah kod pučanstva. Ljudi se boje partizana, jer računaju da će i opet doći Njemci i poklati sve. Partizani se sada ne mogu zadržavati u napred spomenutom kraju, jer narod bježi pred njima. Ovu situaciju koriste razni petokolonaši (HSS-ovci) šireći paniku, strah i mržnju naroda prema partizanima.

[1] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 12, dok. br. 72, 73, 75, 77. i 84, te knj. 13, dok. br. 31. i 39.
[2] Riječ je o Moslavačkome NOP odredu.

Za vrijeme povlačenja naše vojske iz ovih krajeva u Slavoniju ostao je jedan bataljon na ovom terenu sa zadatkom da suzbija paniku i strah kod naroda, a ako će mu se pridružiti povoljan momenat da usput napadne neprijatelja. Boravak ovog bataljona u tim krajevima bio je veoma težak uslijed napred navedenog držanja naroda. No ipak je zadnje vrijeme uspjelo ublažiti strah i narod pomalo dolazi k sebi.

Zanimljiv je slučaj kako su Njemci i ustaše vršili pljačku u okolici Garešnice. Oni su najprije pozvali seljaštvo na skupštinu, a koji nisu prihvatili njihov poziv natjerali ih prisilno. Dok su jedni držali skupštinu na jednom kraju sela, dotle su druge bande provalile u selo i vršile pljačku po praznim seoskim kućama.

I pored našeg političkog gubitka, kojeg smo pretrpjeli radi povlačenja naših snaga, mi smo ipak nešto dobili. Dobili smo to, da je narodu sada jasno, da njemački razbojnici nemaju obzira prema nikome, nego jednako uništavaju Hrvate, kao što uništavaju Srbe i ostale narode u Jugoslaviji.

Stanje u Odredu:

U posljednje vrijeme uspjelo izvršiti mobilizaciju novih boraca, koji su većim dijelom došli iz Zagreba i Čazme. Dolaskom novih boraca iz Zagreba u ovaj Odred, kvalitet ovog Odreda je porastao. Komandni kadar koji je prije bio bolno pitanje ovog Odreda, u zadnje vrijeme se je i to pitanje počelo sređivati. Postavljeni su novi komandiri i komesari, koji pokazuju prilično sposobnosti na svojim dužnostima. Nacionalni sastav ovog Odreda također je sada bolji, naime sada je u Odredu više Hrvata od Srba.

Politički rad u ovom Odredu još uvijek je slab. Partizani u cijelosti još nisu sposobni da bi svuda u dodiru sa narodom pravilno tumačili liniju narodno-oslobodilačke borbe, jer i sami tu liniju još dovoljno ne poznaju. Da je politički rad u Odredu slab glavni uzroci leže u tome, što se Odred nije uspio srediti nakon onoga kada su mu dva bataljona uzeta za Diviziju.[3] Pored toga Odred je bio u zadnje vrijeme stalno u pokretu, kojom prilikom se nije poduzimalo potrebne mjere za politički rad među borcima. Ovako slab politički rad u Odredu imao je za posljedicu, da je prilikom povlačenja u Slavoniju dezertirao veći broj novomobiliziranih partizana. Život u ovom Odredu još uvjek nije na potrebnoj visini, jer se slabo radi na

[3] Od ljudstva iz sastava Moslavačkoga NOP odreda (oko 300 boraca) formiran je 2. bataljon 17. hrvatske (3. slavonske) brigade, koja je, zajedno s 12. hrvatskom (1. slavonskom) i 16. hrvatskom (2. slavonskom) brigadom, ušla u sastav 4. hrvatske (slavonske) NOU divizije.

kulturno-prosvjetnom izdizanju partizana. Akcije ovog Odreda vidjet ćete iz našeg operativnog izvještaja.[4]

Kalnik:

Nakon neprijateljske ofanzive na Kalnik, koja je otpočela početkom mjeseca ožujka, Kalnički odred povukao se je na Bilo Goru, odakle je produžio put za Slavoniju. Prilikom svog boravka u Slavoniji ovaj odred je i opet dao jedan bataljon Slavonske divizije. Mi o tome nismo bili prethodno obavješteni. Tek kada je stvar već bila gotova primili smo izvještaj od Kalničkog odreda.

Komandant i komesar ovog odreda sastali su se u Slavoniji sa drugom Vladom,[5] koji im je savjetovao da Vam pošalju direktni izvještaj o stanju na njihovom sektoru, pa vjerujemo da ste Vi taj izvještaj i primili, iz kojeg ste vjerojatno mogli vidjeti stanje u ovom odredu.

Kalničkom odredu je uspjelo u zadnje vrijeme da izvrši mobilizaciju i tako povećati Odred na tri bataljona. U ovaj Odred došlo je prilično radnika iz Zagreba. Stanje u Odredu je prilično povoljno. Udarna snaga ovog Odreda i opet se je povećala. Prema našim uputama, jedan dio snaga Odred je uputio na Ivanščicu sa zadatkom da vrši operacije u pravcu Zagorja. Do sada izvršili su jednu akciju na Novi Marof, kojom prilikom su razoružali žandare i domobrane.

Kao što je bio slučaj sa Moslavačkim odredom, koji seje bio povukao u Slavoniju, isto tako je bilo i sa Kalničkim odredom. Za vrijeme njegove odsutnosti sa svog terena političke prilike su se mnogo pogoršale. Neprijatelj je vršio za to vrijeme pljačku i hapšenje, što je kod naroda izazvalo veliki strah. Narod se je bojao jednako Njemaca, kao što se je bojao i partizana. Naime ljudi su se bojali partizana zbog toga, jer da će i opet doći Njemci i terorizirati ga zato što imade vezu sa partizanima. Uslijed toga veze našeg Odreda su mnogo oslabile. Sada se međutim to stanje sređuje. Ponovnom aktivnošću našeg Odreda narod uviđa da neprijatelj ne može slomiti i uništiti našu vojsku.

Na ovom terenu također je počela aktivnost HSS-a. Razni vođe ove stranke tjeraju omladinu u domobrane. Oni vrše upornu propagandu protiv partizana. To je primjećeno naročito u Podravini u okolici Koprivnice.

[4] Vidi: Dok. br. 201.
[5] Vladimir Popović

U svrhu što jače agitacije i propagande ovaj Odred je poslednje **vrijeme** pristupio izdavanju svoga lista. Mi međutim nismo primili **ni** jedan primjerak njihova lista pa Vam ga zbog toga ne možemo **poslati** na pregled. Tražili smo da nam pošalju list, pa kad ga primimo poslat ćemo Vam ga na pregled i odobrenje.

Žumberak:

Novoformirani Žumberački odred još se nije u cijelosti sredio.[6] Štab Odreda još ne funkcionira kao jedna cjelina, jer se drugovi još u cijelosti /nisu/ snašli na svom poslu. No, ovaj Odred je ipak otpočeo sa aktivnošću. Imao je već nekoliko borbi sa ustašama, koje doduše nisu imale nekog naročitog rezultata, ali je ipak uspio da ustašama nanese gubitke od 9 mrtvih. Pri tome je i Odred imao 5 mrtvih i 3 lakše ranjena druga. Sada se formira u ovom Odredu II. bataljon.[7]

Mi ćemo za ovo vrijeme dok se nalazimo u Zumberku pomoći kod njegovog sređivanja.

Nakon našeg povratka u Žumberak stanje u Zumberku je ostalo **u** glavnom nepromjenjeno od ranije. Narod je zaista na našoj strani **u** velikoj većini. Imade nešto smutljivaca u općini Sošice i Kalje, ali naše jedinice odlaze u ta mjesta i tamo se zadržavaju, gdje ih narod dobro prima. Jedino ne mogu da idu u Kalje, jer se u Kaljama nalaze ustaše, ali idu u većinu sela općine Kalje.

Ustaše su u Kaljama provizorno postavili i općinsku upravu u koju su ušli neki još od ranije njihovi ljudi. To isto su pokušali sa Krašićem ali se njihovom pozivu nije nitko usudio odazvati. Ljudi koje su pozvali da uđu u općinsku upravu izjavili su im, da se ne mogu prihvatiti posla kojeg im nuđaju, jer da će i onako naskoro opet partizani doći u njihov kraj. Tako je općina Krašić, Vivodina, Sošice, Sv. Jana, Radatović i Petrovina i opet slobodna. Neprijatelj doduše sa jačim patrolama od vremena na vrijeme prokrstari oko Pribića, ali ne pokušava da se tamo zadrži.

Naš povratak u Žumberak narod je sa oduševljenjem prihvatio. Održali smo nekoliko zborova, koji su mahom bili veoma dobro posjećeni.

Za vrijeme marša od Bosiljeva u Žumberak naši borci XIII. brigade bili su dobro raspoloženi. Ali sama kolona koja je kretala bila

[6] Žumberački NOP odred formiran je 2. travnja 1943, komandant mu je bio Boris Balaš, a politički komesar Jurica Draušnik. Kasnije, 8. svibnja 1943, preimenovan je u Zumberačko-pokupski NOP odred, dobivši zadatak da djeluje sjeverno do r. Kupe i južno od r. Save, tj. na području Zumberka i u Pokuplju.

[7] Jezgro je toga bataljona bilo prijašnja samostalna četa »Kljuka«.

je vojnički nesređena. Tako je u više navrata došlo do prekidanja veza u velikom razmaku. Pokazalo se je da naši borci još nemaju iskustva za dugačke marševe. U Žumberak smo stigli 13. o. mj.

Dali smo se odmah na ispitivanje mogućnosti akcija na našem terenu. Tako smo zajedno sa Slovencima dogovorili akciju na Dobravice kod Metlike. Akcija je izvršena zajedno sa Slovencima i Goranskim odredom 16. o. mj. Porušeno je 2.000 metara željezničke pruge Metlika-Črnomelj. Pored ovoga naši su borci zauzeli jedan bunker pred željezničkom stanicom Dobravice, a istovremeno je zapaljena jedna zgrada na stanici. Iz operativnog izvještaja vidjet ćete uspjeh ove akcije. Neprijatelj je imao nekoliko mrtvih i ranjenih, a na našoj strani jedan mrtav i 3 lakše ranjena druga.

Dok je jedan dio naših snaga bio na akciji od Dobravica, jedan bataljon XIII. brigade bio je upućen na zasjedu između Novog Sela i Stojdrage. Taj bataljon kada je došao na određeno mjesto kod Pokleka nije izvršio svoj zadatak. Borci su polijegali, a zajedno s njima i štab bataljona. Neprijatelj ih je iznenadio, došavši im iza leđa, pa je nastalo čitavo rasulo među bataljonom. Umjesto da su napali oni neprijatelja, napao je neprijatelj njih. Tako zasjeda nije uspjela.

Tom prilikom dezertirala su dva Talijana i jedan Žumberčan. Mi vodimo istragu povodom ovog slučaja pa ćemo vas nadnadno o tome izvjestiti. Izgleda da je štab bataljona skrivio ovaj slučaj. To je bio I. bataljon.

Što se tiče općeg stanja u brigadi nakon izmjena koje su učinjene u štabovima, ono je prilično dobro. Mi smo održali dvije konference sa komesarima, na kojima smo im skrenuli pažnju na pravilno djelovanje u političkom pogledu kako među narodom tako i među vojskom. Rezultati tih konferencija se još ne vide. Još uvjek imade dosta slabosti u brigadi i morat ćemo svojski zapeti da ju sredimo.

Ovih dana primili smo iz Zagreba 85 novih boraca za naše jedinice. Jedan dio ovih boraca predali smo Odredu,[8] kako bi se i njegov kvalitet podigao.

Neprijatelj je izgleda saznao da se kreću ljudi iz Zagreba u Zumberak, pa je u više navrata postavljao zasjedu na raznim mjestima, ali ni jednom zgodom nije uspio.

U Samoborskom kotaru neki HSS-ovci vrše otvorenu špijunažu i prokazuju naše drugove. Tako je jedan od njih prokazao druga Pavla Videkovića[9] Njemcima, koji su ga u bijegu ubili. U tom kota-

[8] Riječ je o Žumberačkome NOP odredu.

[9] Sekretar Kotarskoga komiteta KPH Samobor ubijen je 10. travnja 1943. godine. Vidi: Dok. br. 204.

ru imade dosta zapreke od strane HSS-ovaca, koji omladinu tjeraju u domobrane.

Rad našeg štaba:

Dolaskom komandanta za naš štab,[10] prilike se pomalo sređuju. Za kratko vrijeme naš štab moći će da radi u potpunosti...

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar:[11]

Kopija, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, kut. 1474, reg. br. 30/1

Zbornik VII, tom IX, knj. 3, dok. br. 115, str. 477-481.

203

1943. travanj 19.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Agitpropu Centralnoga komiteta KP Hrvatske o političkoj situaciji i aktivnosti udarnih grupa na području velikogoričkoga, pisarovinskoga i samoborskog kotara

Okružni komitet Pokuplje
Komunističke Partije Hrvatske

DRUGARSKOM AGIT-PROPU CK KPH

Dragi drugovi,

U odsutnosti druga koji je odgovoran za naš Agit-prop javljamo vam nekoliko slučajeva, koje vi možete prerađene uvrstiti za »Dnevno Vijesti« dok ćemo ih mi iznijeti sa svojim komentarom u »Rodoljubu«.

Kotar Velika Gorica: Propala ofenziva okupatora na oslobođeni teritorij veoma se dobro odrazila na mišljenje naroda. Gotovo u svakoj kući po svim selima govori se samo o partizanima. Nema više nikoga osim rijetkih ustaških zagrižljivaca ko bi hvalio fašizam ili vjerovao u njegovu pobjedu. Po svim selima ima danas vrlo mno-

[10] Za komandanta Druge operativne zone postavljen je Vladimir (Vlado) Matetić.
[11] Marko Belinić

go vojnih bjegunaca koji se ne dadu u vojsku u borbu. Isto tako oni koji dobivaju pozive veoma se rijetko odazivaju, a u velikoj većini se skrivaju pred ustaškim vlastima, vraćaju iz Bosne razbijeni legionari i oni se zadržavaju oko svojih kuća. Postojeće njihove vojne posade gotovo su demoralizirane i govore da hoće doći partizani da ih razoružaju. Ustaške vlasti su pomoću vojske išle od sela do sela i oduzimale određenu količinu kukuruza. Oduzimali su od onih koji nijesu sami htjeli dati, a takovih je bilo dosta. Oduzimali su kukuruzovinu iz cijelog kotara uz minimalnu odštetu, te prisilno otkupljivali blago. HSS-ovi predstavnici su sve bez prigovora davali.

HSS-ovci se organiziraju kako oni kažu kao »komunci«. Imaju svoje kotarske odbore, čiji su odbornici zaduženi da po selima okupljaju najpovjerljivije svoje ljude i preko njih šire svoje vijesti i mišljenja. Organizacija je konspirativna. Direktive za rad dobivaju iz Zagreba i te im dolaze pod maskom »Sjemenarske zadruge«. Tu oni u dopisima govore kako idu po sjemenje ljekovitog bilja, koje se sada u proljeće sadi. Kod »sijanja« su najaktivniji Robić bivši narodni poslanik za kotar Vel. Gorica, Kovačević, komandant zaštite za 3 kotara Sisak, Dugo Selo i Velika Gorica. Evo nekoliko njihovih parola: Ne u partizane, Nijemac je jak, sve će uništiti. Bolje sačuvati glavu i živjeti bilo pod kojom vlasti, nego li ići u šumu. Sta će ti i zemlja i bolji život kada tebe ne bude, kada ti sve poništе. Sada već imadu na geštetner umnožene one direktive »javnog radnika« »Veritasa« koje smo vam već ranije poslali. Kod ovoga rada se ističe neki bogati seljak Plepelić, nijesmo sigurni, ali nam izgleda da je bio zamjenik narodnog poslanika. Inače je ranije bio veoma utjecajan u ovom kotaru.

Predstojnik /današnji/ V. G. kotara je govorio u selu Vukovini, da treba birati stare HSS-ovske odbore, jer ustaše ne valjaju, oni su krivi za ta sva zla, Pavelić je dobar i on ne snosi nikakove odgovornosti, prema tome treba njega pomagati u nastojanju da se »država sredi«. Dakle HSS-ovci spremaju sada već otvoreno i sporazumno sa ustašama svoje organizacije za preuzimanje vlasti sutra.

Naša udarna grupa likvidirala je načelnika općine Dubranec, Markulin Petra, inače poznatog ustaškog krvoloka, tabornika za opć. Dubranec. Isti je lanjske godine prijavio vlastima da se partizani nalaze u tom selu kod crkve te su ih avioni bombardirali. On je to na saslušanju i priznao, kao i to da je bio organizator špijunaže za čitavi kraj. Likvidiran je prije 14 dana, t.j. negdje početkom ovoga mjeseca.

Kotar Pisarovina: Ustaše krstare po čitavom kotaru, oduzimajući od naroda stoku, žito i mast. Ovih dana su došli u selo Kupčinu koju su blokirali i silom tjerali narod na skupštinu na kojoj je govo-

rio neki ustaški satnik o raspadu partizana. Vi seljaci pogledajte ove naše hrabre ustaše, a i vi biste trebali ići u domobrane ili ustaše da se još ove male preostale grupice partizana likvidiraju. Narod je za vrijeme cijelog tog »zbora« šutio i nije prihvaćao niti jedne njihove parole. Drugu skupštinu sazvali su 4. IV. te su i na njoj govorili kako su se partizani raspali u Bosni i na Žumberku. Našom propagandom narod se nije htjeo odazvati na tu skupštinu, ali su žandari išli od sela do sela i tjerali silom seljake. Kako se u općini Pokupsko narod ne odaziva u vojsku mora svaka kuća imati na vratima izvješenu »obiteljsku izvjesnicu« na kojoj su napisana sva imena članova porodice. Na taj način kontroliraju tko je kod kuće, a tko je odsutan. Ipak i pored toga narod se ne odaziva u vojsku.

Omladinska udarna grupa svlači domobrane i legionare koji dolaze kućama na dopust. Porušili su 2-3 km telefonskih stupova na pruzi Pisarovina-Zdenčina. Omladina iz Šišljevića i Rečice (ne iznositi imena sela) izvršila je akciju u noći između 8. i 9. ov. mj. na želj. pruzi Karlovac-Rečica i porušila nekoliko telefonskih stupova.

Samoborski kotar: Na pitanje postavljeno jednom HSS-ovcu što će biti sa partizanima nakon rata prema njihovom mišljenju odgovor je bio: Daćemo im neko pravo, dozvoliti ćemo im da se vrate iz šume, daćemo im neka namještenja, ali vodeća mjesta neće dobiti, jer će vodstvo biti u rukama naše stranke na čelu s Mačekom.

Udarne grupe u par navrata su likvidirale 8 nar. neprijatelja. Na cesti Zagreb-Samobor /asfaltnoj/ omladinci su napisali parole: Živjela NOV i POJ, Živio drug Tito, Živio Glavni štab NOV i PO Hrvatske, Živjela n.o. borba i druge parole u dužini od 4 km. Ustaše su 4 dana brisali te parole, ali im ih nije uspjelo potpuno izbrisati, tako da je narod mogao čitati.

U selu Rakov-potok naši drugovi su izvjesili izjavu VŠ i AVNOJ-a po svim plotovima, te je sa ostalim letcima i brošurama visila nekoliko dana. Nitko se nije usudio skinuti te proglase, nego su dapače neki dječaci išli okolo i tražili da se ponovno prilijepi na njihova vrata jer im ga je neko skinuo. Prije toga par dana naši su tamo likvidarali neke ustaše.

Za brisanje ovih parola žandari su tjerali narod i seoske pandure da brišu taj katran po cesti sa benzinom, ali su svi odbijali izgovarajući se da će ih ubiti oni koji su te parole pisali.

Još za Kupčinu. U jednom zaselku **samo** [iz] ovoga velikog sela su oduzeli 150 komada rogatog blaga i to većim djelom krava. Jedan slučaj za istaknuti. Kod seljaka je prema popisu moralo biti dvije krave. On je ranije jednu prodao. Ustaše oduzimaju i ovu zadnju.

Na granici kotara Velike Gorice u selima koja pripadaju Sisku izvešen je oglas kojim se prijeti svim onima koji će nakon 11. III. otići u partizane da će im se porodice otjerati u logor. I pored toga narod hrpimice ide u partizane.

Toliko za sada. Inače nešto više će biti od našeg agit-propa kada se drug vrati.

Danas smo vam poslali 4000 listova papira za umnažanje. Slijede daljnje otpreme. Veće količine odjednom nije moguće za sada odjednom otpremiti. Poslali smo vam ranije 1 kutiju boje za štampariju.

Za vas smo naručili novinskog i mesarskog papira, koji će vam moći služiti za štampanje kako dnevnih vijesti tako i letaka. Ovih dana će vam stići preko OK Karlovca od nas nešto novinskog papira.

Molimo da nam odmah pošaljete neki materijal koji vi sigurno spremate za proslavu 1. maja. Pored takmičenja u mobilizaciji i održavanju zborova na kojima će se sakupljati prilozi za našu vojsku i raskrinkavati vodstvo HSS-a te vršiti mobilizacija u mjesecu maju, mi ćemo sa svoje strane organizirati paljenje krijesova na svim vrhovima koji se vide iz Zagreba i Karlovca tako da ćemo oko Zagreba nastojati učiniti obruč od naših krijesova.

»Rodoljub« ćemo ovaj put izdati kao dvobroj, tako da bismo ga u buduće mogli izdavati redovito početkom meseca kako bi nam on poslužio i kao organizator nekih naših akcija, koje bi se trebale provesti u onom mesecu za koji se on izdaje.

Drugarski komunistički pozdrav

19.IV. 1943

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH. KP-166/89

204

1943, travanj 19.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o pogibiji Pavla Videkovića i Alojza Vivodića, formiranju Inicijativnoga okružnog odbora Antifašističke fronte žena Pokuplje i o drugim pitanjima

Okružni komitet Pokuplje
Komunističke Partije Hrvatske

DRUGARSKOM CENTRALNOM KOMITETU KPH

Šaljemo vam Kna 50.000. — /pedeset hiljada kuna/ s molbom da nam potvrdite primitak.

Za agit-prop vaš smo danas otpremili istim putem za sada samo 4.000 listova papira, jer nam nije moguće odjednom otpremiti veće količine. Novinskog papira ćemo odmah otpremiti, jednu količinu. Slova za štampariju ćemo moći nabaviti. Jedino nam neće uspjeti uskoro radi toga što nam je drug Ivan /Pavle Videković/ iz Novaka sekretar KK Samobor i drug Blaž /Alojz Vidaković/[1] sekretar partijske ćelije iz Rakitja poginuli od gestapovske ruke. Bili su opkoljeni u kući od strane gestapovaca i pri pokušaju da se izvuku bili su obojica pogođeni i na mjestu mrtvi ostali. Uslijed toga su nam momentano na ovom kanalu i prekinute veze sa Zagrebom- Međutim, naše veze preko VG[2] su ponovno uspostavljene i uskoro ćemo moći primiti i veće količine materijala za otpremu do vas preko Dugogsela /Banija/

Formirali smo i Inicijativni odbor AFŽ za okrug. Već su drugarice održale konferenciju za općinu Radatović na kojoj je bilo prisutno oko 100 žena. O ovome slijedi opširniji izvještaj.

Naše ovdašnje veze sa Zagrebom nijesu baš najbolje uslijed toga što neprijatelj kontrolira sve one krajeve kuda su prolazili naši kanali. Njegove patrole krstare po svim krajevima Žumberka osim općine Radatović.

Naši udarnici su izveli nekoliko uspješnih akcija, o kojima danas šaljemo neke podatke »Dnevnim Vijestima« dok ćemo vam o njima javiti u slijedećem izvještaju.

[1] Alojz Vivodić
[2] Velika Gorica

Za prvi maj pripremamo paljenje velikih krijesova po svim visovima koji se dobro vide po cijelom ovom kraju, a oko Zagreba ćemo nastojati napraviti od krijesova obruč. Za mjesec maj ćemo organizirati natjecanje u vojsci i udarnim grupama u likvidiranju neprijatelja i rušenju pruga i telefonskih žica, dok ćemo preko narodno-oslobodilačkih organizacija provesti takmičenje za mobilizaciju i pomoć vojsci. Isto tako ćemo se takmičiti u održavanju masovnih sastanaka na kojima će se popularizirati naša oslobodilačka borba i raskrinkavati vodstvo HSS-a. Letak kojeg ćete vi izdati molimo da nam šaljete čim prije kako bismo ga mogli čim skorije umnožiti i raspačati.

Izvještaj slijedi.

Drugarski komunistički pozdrav

19. aprila 1943. Miško[3] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/88a

205

1943, travanj 21.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji u okrugu, organizacijskom stanju partijskih organizacija te ostalih masovnih antifašističkih organizacija kao i o radu Okružnoga komiteta

O.K. K.P.H.
Bjelovar

POVJERENIŠTVU CK KPH

Zagreb

Dragi drugovi!

Šaljemo vam izvještaj o radu tek sada, jer nam je provalom u Koprivnici ona veza kojom smo slali poštu postala nesigurnom. Sada vam šaljemo preko O.K. Zgb, a to ćemo i u buduće činiti pa mis-

[3] Lutvo Ahmetović

limo da bi i vi nama mogli siati istim putem. Tu ćemo vezu učvrstiti tako da će biti stalna. Dragi drugovi! Zelili bi nešto materijala jer već dugo nismo ništa dobili. »Borbu«, »Vjesnik« i ostalo. Slali smo vam ispunjen obrazac za kadrove za članove O.K. no to drug koji je nosio spalio, jer — kako kaže — prijetila je opasnost. To ćemo vam poslati uskoro.

Pišite nam št'o prije, jer nam je potrebna vaša pomoć.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav

21-IV-1943. Viktor[1]v.r.

O.K. K.P.H.
Bjelovar

POVJERENIŠTVU C.K. K.P.H.

Zagreb

Dragi drugovi!

Šaljemo vam izvještaj o našem radu. Prvo ćemo iznijeti **političku situaciju u našem okrugu.**

Utjecaj naše partorge je općenito još uvijek prilično malen. Nešto jači utjecaj naše partorge osjeća se u jednom dijelu bjelovarskog kotara dok je u ostalim kotarevima utjecaj slabiji. Jači utjecaj smo imali u koprivničkom kotaru no uslijed nedavne provale u tom kotaru utjecaj je oslabio. Usprkos toga ugled naše Partije raste i pojačava se uporedo njenim organizacionim jačanjem. Moglo bi se reći da u bjelovarskom kotaru naša Partija ima presudan utjecaj na mase hrvatske i srpske, gdje te rimase vole našu Partiju i naše polit, radnike kao pretstavnike Partije. U posljednje vrijeme se osjeća jači utjecaj naše Partije na hrvatske mase što se očekuje u prilaženju Hrvata u partizane. Iako imamo priličan broj srpskih sela utjecaj četnika je vrlo malen. Srpske mase bjelovarskog kotara potpuno su odane narodnooslobodilačkoj borbi i sami Srbi raskrinkavaju četnike i londonsku vladu, što je svakako zasluga naše partorge. Otkrili smo jednu četničku organizaciju među željezničarima u Koprivnici, ali uslijed provale u tom kotaru nismo dobili daljnje podatke o

!. 2 i is j_{van} Matačić

njihovom radu osim da postoje. Ima ih četiri u Koprivnici i ovi su vezani sa Mučnom Rijekom. Doznali smo imena tih četnika, od kojih su dvojica Hrvata, i ta smo imena predali Štabu K.P.O. Masovne sklonosti četništvu biće jedino u tom kotaru i to u opć. Sokolovac, i to što je u toj općini rad naše partorge nikakav. U samom Đurđevcu pojavio se neki četnički provokator koji pokušao provocirati neke naše simpatizere ali bez uspjeha. U bjelovarskom kotaru postoje u jednom selu (Ravneš) veće sklonosti četništvu gdje ima dvojica sposobnijih seljaka koji u razgovorima sa seljacima propagiraju londonsku vladu i time ih odvraćaju od partizana. Ne znamo, što bi načinili s tim tipovima jer se oni ne izjašnjavaju otvoreno kao protivnici nar. osi. borbe.

Rad i utjecaj HSS je najjači u Podravini i to naročito u đurđevačkom i djelomično u koprivničkom kotaru. Tamo se opaža neko sastajanje HSS-ovaca među kojima naročito radi Božidar Magovac. No napr. u opć. Đelekovac je HSS raskrinkan i utjecaj nikakav. Ali ipak HSS ima u Podravini priličan utjecaj, i HSS-ovci u Đurđevcu agitiraju za povratak londonske vlade.

U jednom selu bjelovarskog kotara (Šandrovcu) postoji bivši narodni poslanik HSS-a, Luka Ileković, koji podmuklo radi protiv nas, ali javno nigdje na istupa. On ima presudan utjecaj samo u svom selu. Naši polit, radnici su s njime razgovarali o tome da i on pomogne aktivno narodno-oslobodilačku borbu no on nato nije pristao. Usprkos toga situacija se mijenja i u tom selu odlaskom četvorice mladića u partizane.

Utjecaj ustaša i općenito fašizma je potpuno oslabio naročito u poslijednje vrijeme, naročito nakon paljenja sela sa strane njemačkih bandi. Njemačke su bande palile sela Bedenička, Ribnjačka, Bačkovica u bjel. kot. U selu Bedenička je osim toga ubijena 21 osoba (od toga 8 Srbina, a ostalo 10 Hrvati i [3] Mađari). Glas o tome paljenju je proširen daleko naročito u Podravini, tako da su mase jasno uvidjele što znači fašistički »novi poredak«. O tom paljenju govorimo i mi u našem letku koji smo upravo dali u štampu, a i na svim mitinzima govori se o tome pa tako uspješno raskrinkavamo fašizam. To paljenje je naročito pokrenulo Mađare.

U Podravini su mase ogorčene zbog stalnih rekvizicija. Rekviriranje se vrši svaki čas pa su već i Podravci malo progledali. Odaziv Podravaca u vojsku i domobrane je vrlo malen tako da ima jako mnogo vojnih bjegunaca ali ipak ne daju se u partizane. Iz Đurđevca su zadnji mjesec 60-orica otišla u partizane, dok se ostali skrivaju i bježakaju. Da je njihov odaziv u partizane malen uzrok je svakako slabost partorge s jedne strane, a s druge strane važan je tu faktor, sam mentalitet i špekulacija Podravaca.

Unazad dva mjeseca mobilizirali smo oko 140 boraca od kojih je jedan dio išao u Slavoniju a drugi dio u II. bataljon K.P.O. Najveći broj mobiliziranih je iz Bjelovarskog kotara gdje dolaze i Hrvati u partizane. Jedno hrvatsko selo, Severin dalo je 16 partizana Hrvata, i tu se očituje utjecaj naše partorge.

Sto se tiče popularizacije AVNOJ-a još uvijek stoji slabo. Mi smo stalno govorili o njemu i naglašavamo njegov osnutak no to polako prodire u mase tako da ga mase još uvijek ne osjećaju kao svoju vlast. Na popularizaciji AVNOJ-a je naša partorga zakazala no još pred mjesec dana smo to uočili i upozorili nato sve organizacije.

Općenito je raspoloženje masa prema narodno oslobodilačkoj borbi povoljno, ali ipak sa nekim razlikama. Naime dobar dio masa je pasivan iako se povoljno izražava o našoj borbi dok je drugi manji dio aktivno radi. Među ovim posljednjima također postoje razlike, jer neki rade već dulje a drugi su tek na početku aktivizacije. Najaktivnije su mase uz Bilogoru i to s južne strane Bilogore tamo od V. Pisanice pa dalje. Što se više približavamo Kalniku aktivizacija opada i najslabija je u križevačkom kotaru. Sjeverno podnožje Bilogore je manje više na početku rada no ima mjesta gdje je rad i razvijeniji. Najveća pasivnost i neaktivnost je u selima jugo-zapàdno od Bjelovara prema Križevcima. Za neaktivnost tog kraja krivi smo mi, jer još nismo počeli s organiziranjem seljaštva u tom dijelu.

Prema tome mogli bi stanje u nešem okrugu karakterizirati ovako: Uspjeli smo kod masa raskrinkati fašizam i ustaštvo i tako stvoriti uvjerenje o potrebi borbe protiv njega, a sada treba da te mase, koje su za sada uvidjele potrebu borbe pokrenemo u aktivnu borbu protiv fašizma. Manje smo uspjeli u raskrinkavanju fašističkih slugu četnika i izdajničkog vodstva HSS koje nam je ovdje glavni takmac.

ORGANIZACIONO STANJE NAŠE PART-ORGE

Čitav O.K. ima 12 partijskih jedinica s ukupno 54 člana i 26 kandidata. Te jedinice su ozbiljno shvatile svoj rad no glavne slabosti su im, niski teoretski nivo, kršenje konspiracije i discipline. Većina jedinica se sastaje redovno i ima raspodjelu rada po sektorima. Dvije slabije jedinice su u đurđevačkom kotaru i jedna u bjelovarskom dok u križevačkom opće ne postoje. Jedinice u Kopriv. kotaru su bile vrlo dobre no zadnjom provalom su jako popustile.

Imamo 4 kot. komiteta i to dva po 4 člana i dva po 3 člana. Kotar Bjelovar je podijeljen u dva rejona na kojima treba da rade rejonski komiteti. Svaki rejon im 6 općina. Postoji jedan rejonski istočno od Bjelovara i to je za sài jedan najbolji komitet. Na drugi

rejon (bjel. kotara) poslan je drug Franjo Kokor (Grab) sa zadatkom da formira drugi rejonski no on je ubijen u jednoj kući, tako da je taj rejon ostao bez polit, radnika. Tu prazninu smo popunili tako da smo jednog druga iz K.K. Đurđ. i jednog iz K.K. Bjel. uputili na taj sektor sa zadatkom da uspostave part. orgu. kao i ostale organizacije.

U đurđevačkom kot. isključena su dvojica drugova iz članstva K.P. Jedan od njih je bio član kot. komiteta, a isključen je zbog oportunističkog, nekonspirativnog rada i nediscipline. Drugi drug je isključen zbog nediscipline. Uopće je taj komitet bio pun oportunizma, tako da smo proveli reorganizaciju i uveli nove ljude u rad. Koprivnički K.K. imao je 5 ljudi no provalom je pao jedan tako da su ostala četvorica. Taj komitet još nije uspio da se oporavi od provale.

Kotarski kom. Križevci izbubio je dva člana koja su uhapšena i otpremljena u Njemačku na rad.

Glavna sklonost k. komiteta je još uvijek nesamostalnost kao i pomanjkanje samoinicijative. Nadamo se da ćemo reorganizacijom O.K. ispraviti te greške.

Nedavno smo izvršili reorganizaciju našeg O. Komiteta, i to tako da smo (prema uputstvima iz Zgb.) formirali veće rukovodeće tijelo za okrug — plenum okružnog komiteta koji imade 9 članova. U plenum su ušli dosadašnji članovi O.K., zatim predstavnici kotarskih komiteta, i predstavnica žena koja je ujedno partijski odgovorna za rad sa ženama u okrugu. Iz plenuma je izabran biro O.K. od 5 lica, a iz biroa sekretarijat od 3 lica. U Biro-u je raspored rada po sektorima, i to je novo jer smo mi do sada radili tako da je uvijek isti član O.K. odlazio u »svoj« kotar, i radio po svim sektorima. U Birou O.K. su ušli drugovi članovi O.K. a u Sekretarijat su izabrani drugovi: Viktor,[2] politički sekretar — Sijedi,[3] organizacioni sekretar, i drug Pepo,[4] odgovoran za Agitprop. Prema tome org. plenuma izgleda ovako:

Viktor — politički sekretar — sektor N.O.O.
Sijedi — organizacioni sekretar — sektor partorga.
Pepo — za Agitprop. — sektor tehnika, obavještajna služba.
Boris[5] — sektor vojska (partizani i vojska u NDH)
Zvonko[6] — sektor SKOJ
Maca[7] — rad sa ženama

[3] Stjepan Kenđel
[4] Ante Dobrila
[5] Stjepan Bogdan
[6] Franjo Zajšek
[7] Maca Kenđel

Seka[8] — sekretar K.K. Bjelovar
Ćuk[9] — delegat K.K. Koprivnica
Čelik[10] — sekretar K.K. Križevci

Još nije riješeno tko će ući iz K.K. Đurđevac, no to će biti uskoro.

Drugarica Maca koja je član plenuma došla je k nama na rad iz O.K. Čazma i to zato što u ovom okrugu radi njen drug Sijedi.

Zaključili smo da se Plenum sastaje jedanputa mjesečno, Biro dva puta a sekretarijat prema potrebi no najmanje svakih sedam dana. Potrebno bi bilo da sekretarijat bude stalno na okupu no to nam još prilike ne dopuštaju. Vjerujemo da će taj novi način rada koristiti našem radu, naročito dok se drugovi priviknu na taj način rada. Svakako ovakova organizacija rada uvjetuje već razvijeniju partijsku organizaciju nego što je naša no uskoro ćemo i mi srediti našu partorgu tako da će uspješno funkcionirati i taj novi aparat.

Prvi sastanak Plenuma održan je 31. ožujka. Tom su sastanku prisustvovali svi drugovi osim Borisa, Zvonka i Čelika. Biro se sastaje također redovno kao i sekretarijat. Teško je naći sjedište sekretarijatu zbog teških uslova rada. Po selima našeg okruga stalno krstari koje kakova banda i to negdje Nijemci, negdje ustaše, negdje domobrani, negdje i žandari. Banda često puta iznenađuje sela dolazeći i noću tako da je kretanje polit, radnicima otežano. Nedavno je sekretarijat O.K. morao po danu da bježi iz kuće ispred Švaba, te uopće mora salno da seli.

Pred mjesec dana je bila provala u koprivničkom kotaru i to padom jednog SKOJ-evca partizana rodom iz Novigrada, koji se predao. Isti partizan Gabuhut Ivan bio je član SKOJ-evskog kotarskog rukovodstva u koprivničkom kotaru a znao je i neke druge drugove tako da je provalio sve koje je poznavao. Uhapšeno je u svemu oko 30 osoba, a nekoliko ih je pobjeglo. Od uhapšenih četvorica su Partijci, i jedan član kotar. kom. Taj član K.K. ranjen je prilikom bijega i tako uhapšen. Osim toga je palo SKOJ-evaca, tačan broj neznamo. Kakovo je držanje drugova nije nam za sada poznato, no izgleda da su mnogi od njih progovorili. Hapšenje je prestalo, jer je širenje provale spriječeno. Postojala je opasnost da se provala proširi i na Đurđ. kotar, a bila je u opasnosti i tehnika no te su opasnosti uklonjene našom intervencijom. Preostali članovi K.K. Koprivnica su se razbježali kako da ih je bilo prilično teško sakupiti, i kao što smo naveli taj se K. K. oporavlja od provale. Ta provala je mnogo štetila radu naše partorge, a specijalno radu organizacije kotara Koprivni-

[8] Paula Martinčić
[9] Ivan Horvatić
[10] August Sket

ca koja je bila vrlo mlada inače lijepo započela s radom. Taj nam je kotar uz bjelovarski bio najbolji no sad nam je vrlo slab.

U Križevcima je hapšeno 15 osoba kao sumnjivi, od toga 2 člana K. K. i svi otpremljeni u Njemačku.

Jedan politički radnik, drug Franjo Kokor (Grab) koji je trebao ući u Plenum ubijen je 26. III. 43. u jednom selu i to zbog toga što je bio u noći primjećen kad je ušao u kuću. Primjetio ga je jedan ustaša koji je kod te kuće špijunirao i pazio čitavu noć tko će doći. Taj je ustaša došao drugi dan sa još nekim ustašama i domobranima koji su ušli u kuću i ubili Graba.

Takovo stanje naše partorge koja je vrlo mlada. Stara je tek tri mjeseca, jer u prosincu mjesecu mi nismo još ništa imali samo jedan oportunistički kotarski kom. sa jednom part, jedinicom. Sada ipak imamo neku partorgu koja se povoljno razvija i opire svim tim jakim naletima reakcije.

RAD SA OMLADINOM.

Taj je sektor lijepo počeo raditi no Koprivnička provala nam je oduzela najbolje SKOJ-evce. Koprivnički kotar je imao kotarsko rukovodstvo SKOJ-a i 6 aktiva sa 18 članova, kao i SMG sa 29 članova. Koliko je od toga ostalo nije nam još podnešen točan izvještaj.

Osim toga imamo još jedanaest aktiva SKOJ-a sa ukupno 41 član. Dobri SKOJ-evci su u Bjelovarskom kotaru koji već prave akcije te su palili neprijateljske bunkere.

Da pojačamo rad sa omladinom odlučili smo da formiramo okružno rukovodstvo SKOJ-a koje bi se sastojalo od 4 člana, no budući da nam je provala u Koprivnici oduzela dva dobra SKOJ-evca morali smo odgoditi formiranje tog rukovodstva, ali ta misao još nije napuštena i mi ćemo je realizirati.

Dobili smo od K.P.O. jednu drugaricu SKOJ-evku iz Zgb-a gimnazijalku koja je trebala raditi po SKOJ-u, no međutim ona ne vrijedi ništa i to nam je — izgleda — odred dao samo zato jer je on nikako nije mogao upotrijebiti. Dotična drugarica nije nikad bila na selu tako da uopće nezna — a što je i najgore i neće razgovarati sa seljacima tako da nam samo šteti a ne koristi. Uopće to je neka malograđanka i mi smo je vratili odredu.

NARODNO OSLOBODILAČKI ODBORI.

Ćitav O.K. imade 36 N.O.O. sa 161 član i tri općinska N.O.O. Najbolji odbori su u Bjelovarskom kotaru koji sam ima 20 odbora i 3 općinska. Jedan općinski (Vel. Pisanica) radi potpuno legalno kao i svi seoski iste općine. Ti legalni odbori su prilično samostalni naročito općinski koji pravilno riješava sva pitanja ekonomske naravi

koja se nameću tim selima. Tako na pr. imadu bunkere za hranu i sva je hrana spremljena. Zatim imadu bunkere za ljude za eventualnu zaštitu od bombardiranja i za zaštitu od bande.

U tim selima imade dosta praznih gospodarstva i općinski N.0.0. se pobrinuo zato da se ta zemlja obradi zajednički i da plod tih gospodarstva ide u korist N.O.F. Ti odbori imadu stalne kurire koji obavještavaju o kretanju bande. Teritorij tog jednog opć. N.0.0. je stvarno poluoslobođen. Po uzoru tog opć. N.0.0. pokušavaju raditi i ostali odbori u Bjelovarskom kotaru koji su mlađi i služe se iskustvima ovog. Odbori tog kotara se razvijaju napreduju i osamostaljuju.

Odbori u ostalim kotarevima su slabiji budući da su ilegalni i ilegalni uslovi rada ne dopuštaju takav zamah rada kao legalni. Glavna slabost tih odbora je u tome što im je još uvijek težište rada u sakupljanju materijalnih doprinosa.

U radu sa N.0.0. još se uvijek događaju greške što pojedini naši polit, radnici diktiraju odborima. Upozorili smo sve partijske organizacije da pravilno ostaruju rukovodeću ulogu Partije u odborima.

Budući da ćemo u bjelovarskom kotaru uskoro osnovati polukotarski N.O.O., pa vas pitamo da li bi bilo moguće da taj polukotarski N.O.O. povežemo sa Antifašističkim Vijećem. Mišljenja smo da bi to vrlo povoljno djelovalo na rad i sam razvoj N.O.O. Recite nam svoje mišljenje (kao i mogućnost ostvarenja) po tom pitanju.

RAD SA ŽENAMA

Taj sektor se polako razvija. Bjelovarski kotar imade 13 odbora A.F.Z. sa 70 drugarica i dva općinska A. O.Ž. Osim toga postoji još pet odbora u ostalom dijelu. Raspala su se 4 odbora u koprivničkom kotaru i to zadnjom provalom, jer su neke drugarice morale bježati u partizane a ostale su se prepale.

Postojeći odbori žena rade vrlo dobro i drugarice su vrlo savjesno shvatile svoj rad. Njihov rad osjećaju naši partizani koji su dobili već dosta veša od naših ženskih organizacija.

RAD U VOJSCI

A/ **Partizani.**

Kao što vam je poznato zaključeno je bilo u Slavoniji da se formira jedna četa partizana za naš teren. Ta četa je formirana u saglasnosti sa štabom K.P.O.[11] 12 — 1 — 43. no isti je štab odveo tu četu

[11] Kalnički NOP odred

na Kalnik da ona nije uopće samostalno operirala. Teren je opet bio prazan sve do početka ožujka kad je došao na naš teren drugi bataljon K.P.O. Drug Horvat,[12] komesar K.P.O. saopćio nam je da je razgovarao sa drugom Vladom,[13] sekretarom K.P.H. i da je tada odlučeno da se ovamo pošalje bataljon, a ne četa.

Taj bataljon je stigao 6. III. 43. i naš O.K.se je s njime odmah povezao i odredio jednog člana O.K. za rad sa tim bataljonom. Stanje je u bataljonu slijedeće: Bataljon se sastoji od tri čete. Četa koja je bila na terenu K.K. Bjelovar ušla je u sastav ovog bataljona osim 22 druga koji ostaju na tom terenu zbog sakupljanja i spremanja hrane, kao i mobiliziranja i slanja novih drugova u mobil, centre.

Borbenost drugova nije na visini naročito u četi koja je sada ušla u bataljon. To su u glavnom sve novi partizani koji još nisu bili u većim akcijama. U cijelom bataljonu je u pogledu komandnog osoblja učinjeno dosta promjena. Moral kod drugova partizana nije loš a sad sa ovim izmjenama imade izgleda da će se stanje popraviti u vojničkom i političkom pogledu. Do sada je bataljon održao tri mitinga i dvije akcije. Osim toga je bataljon učestvovao u jednoj odredskoj akciji.

Četa koja je bila na terenu Bjelovarskog K.K-a koja je sada ušla u bataljon izvršila je niz malenih akcija i oko 15 mitinga. Politički rad u toj četi je bio vrlo slab jer [je] političko rukovodstvo bilo slabo. U bataljonu je stanje po političkom radu mnogo bolje što se očituje u većoj disciplini i borbenosti, no ipak imade dosta nedostataka, koje treba uklanjati.

Rad Partije u bataljonu nije zadovoljavao u prosvjetno-teoretskom pogledu no i u tom pravcu će stvar krenuti na bolje jer je bataljon dobio nešto više partijskog i propagandnog materijala. U bataljonu imade ukupno 4 partijske ćelije sa 25 članova, od toga je jedan ranjen, a jedan je na kursu. Tu nisu uračunata i tri člana K.P. koja su u zadnjih deset dana poginuli. Osim toga je poginuo jedan SKOJ-evac.

Nacionalni sastav članova K.P.: 9 Srba, 15 Hrvata i 1 Nijemac. Socijalni sastav: 13 radnika, 9 seljaka i 2 namještenika i jedno vojno lice. Bataljon imade 10 kandidata.

Rad sa omladinom je dobar te bataljon imade 24 SKOJ-evaca sa kojim rade članovi ćelija. SMG je obuhvatio sve drugove do 24 god. Sastanci ćelija te ostalih jedinica održavaju se redovno. U samom štabu bataljona postoji neslaganje između druga komesara Miće[14] i

[12] Josip Horvat
[13] Vlado Popović
[14] Mićo Ostrolučan

ostalih članova štaba. To neslaganje štetno djeluje na rad samog **bataljona.** U pravcu popravljanja tih odnosa održan je 10 —IV —43. **Sastanak** bataljonske ćelije kojemu je prisustvovao član našeg O.K. **Boris i** drug komandant[15] K.P.O.

Nadalje osim bataljona imademo udarnu jedinicu od 6 boraca u koprivničkom kotaru, koja je nedavno osnovana i započela čišćenjem sela od bandita. Njom rukovodi K.K. Koprivnica.

Osnovana je bila udarna jedinica u B jelovarskom kotaru koja je i imala 10 ljudi. No u vrlo kratkom vremenu ona je narasla na 120 boraca, jedan dio njih je poslan za brigadu, a na terenu K.K.

Bjelovar je ostala jedna četa koja je sada pripojena II bataljonu K.P.O.

B/ Vojska u NDH.

Te veze su nam vrlo slabe jer se stalno prekidaju. Imamo čvrste veze u bjelovarskom kotaru sa jednom domobranskom jedinicom. U Koprivnici imamo vezu sa domobranima koturašima i sa nekim tamošnjim oficirima koji nas izvještavaju o kretanju bande. Te oficire smo povezali i sa štabom K.P.O. Imamo u izgledu za uspostavljanjem veze sa zapovjedništvom divizije u Bjelovaru. Rad u neprijateljskoj vojsci je zato slab budući da u mjestima gdje se nalazi ta vojska imamo vrlo slabe organizacije.

AGTTPROP I TF.HNIKA

Naša tehnika je do sada radila vrlo slabo. Bolno pitanje koje nam se stalno nametalo bilo je smještaj tehnike. Prikupili smo dosta materijala tako da ćemo moći zadovoljavati naše potrebe. U najnovije vrijeme samo dobili dva druga iz K.P.O. koji će raditi u našoj tehnici. Oni su već počeli raditi i pokazali su za taj posao prilično sposobnosti. U radu naše tehnike bio je jedno vrijeme zastoj i to nakon provale u Koprivnici. Prije zastoja umnožila je tehnika slijedeće letke:

Vojnici i podoficiri 300 komada,
Pismo poštenog HSS-ovca 1400 komada,
Četnička kama u srcu Hrvatske 300 komada,
Glavni unutarnji neprijatelji 300 komada

Nakon toga zastoja rad je nastavljen i tehnika je umnožila dosta materijala. Umnožena je brošura »Izdajničko i reakcionarno vodstvo HSS-a i narodno oslobodilačka borba«, zatim »Osnivanje AVNOJ-a, Proglas AVNOJ-a, te nadalje pismo sa partijskog savjetovanja koje je održano 25., 26, 27. prosinca 1942. god.

[15] **Izidor Strok**

Točan broj o količini umnoženog materijala poslat ćemo Vam naknadno. Do sada sve umnažamo na hektografsku rolu, jer geštetner stroj koji imamo ne možemo upotrijebiti jer je prevlaka od svile na situ uništena dugim boravkom u zemlji. Molićemo Vas da nam pošaljete takovu svilu ako je to moguće.

Po pitanju agitacije i propagande smo učinili vrlo malo. Upravo nabavljamo radio aparat kako bi mogli izdavati »Radio vijesti«. Paralelno s time izdavati ćemo propagandističke letke i plakate koji će se vješati na vidna mjesta, zatim manje letke ispisane parolama..

Uzroci za slab rad okružne tehnike jest s jedne strane bolest druga Pepe koji je za nju odgovoran, pomanjkanje tehničkog osoblja, a sa druge strane naše nesnalaženje po pitanju smještaja iste. Ta smo pitanja riješili pa će tehnika uskoro uspješnije proraditi.

K.K. Bjelovar imade također tehniku koja lijepo radi i umnožila je već dosta materijala, medu ostalim i Dvanaest uslova za boljševiziranje partije.

Tehnika osnovana u koprivničkom kotaru pala je zadnjom provalom.

Obavještajnu službu nismo organizirali i očekujemo od Vas da nam uskoro pošaljete uputstva za organiziranje iste.

VEZE

To nam je najbolnija točka. Veze unutar okruga su vrlo slabe i to našom krivnjom jer nismo tom pitanju posvetili punu pažnju. Veze sa susjednim O.K. kao i sa Slavonijom su dobre. Prekinutu vezu sa Zagrebom sada uspostavljamo preko O.K. Zagreb.

To bi bio naš izvještaj pa bi Vas molili da nam dadete drugarsku kritiku izvještaja kao i rada.

Prilažemo blagajnički izvještaj za mjesec veljaču.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav

21 -IV-1943.

Za O.K. Bjelovar
Viktor[16] v.r.

O.K. K.P.H.
Bjelovar

Povjereništvu C.K. K.P.H.
Zagreb

Dragi drugovi!

Šaljemo Vam blagajnički izvještaj za mjesec veljaču. Blagajnički izvještaj za mjesec ožujak poslaćemo Vam naknadno.

Primici:

Partijska članarina i prilozi	Kuna	6.770
SKOJ-evska članarina.....	Kuna	380 Predano Pov. SKOJ-a
Ukupno . . .	Kuna	7.150

Izdaci:

Politički radnici.....	Kuna	3.200
Tehnika O.K.....	Kuna	3.885
Ukupno . . .	Kuna	7.085

Ostaje gotovina Kuna 65.

Primici:

N.O. fond i A.F.Ž.....	Kuna	52.278

Izdaci:

Pomoć žrtvama reakcije.....	Kuna	5.900
Sol za partizane.....	Kuna	3.000
Cigarete i baterije za partizane . .	Kuna	3.933
Ukupno . . .	Kuna	12.833

Ostaje gotovina Kuna 39.445.
Ukupni čisti dobici:

N.O. Fond i A.F.Ž.....	Kuna	39.445
Partijska članarina i prilog	Kuna	65
Ukupno . . .	Kuna	39.510

Svotu od 39.510 Kuna vam šaljemo u cjelosti.
Osim toga vam šaljemo 40.000 /četrdeset hiljada/ kuna na ime zajma koje je raspisao AVNOJ.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav

21-IV-1943.

Za OKBjelovar
Viktor, v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-45/389

206

1943, travanj 22.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Karlovac Okružnome komitetu KPH Pokuplje u vezi s naređenjem Centralnoga komiteta KP Hn atske o redovnom slanju kurira za raznošenje pošte, te o dužnosti Okružnoga komiteta KPH Pokuplje da prima poštu za Zagreb, Bjelovar, Varaždin i druge okružne komitete

OKRUŽNI KOMITET
(petokraka zvijezda)
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
KARLOVAC
Br. si.
DNE 22/ IV. 1943

OKRUŽNOM KOMITETU
POKUPLJE

Dragi drugovi,

Kako naša štampa! »DNEVNE VIJESTI«, brošure itd. vrlo neredovito dolaze i mnogo se putem gube, dobili smo od strane Centralnog Komiteta direktivu da svu tu poštu nose specijalni kuriri. Mi šaljemo specijalne kurire za Agitprop C.K., a vi ste dužni da šaljete vaše posebne kurire do nas. Kurire morate slati svaka 3 dana i to šaljite ih redom toliki broj dok vam se prvi poslani kurir ne vrati i tada se krug opet ponavlja. Odmah po primitku ovog pisma potrebno je da pošaljete prvog kurira. Vi ćete preuzimati poštu za Zagreb, Bjelovar, Varaždin i susjedne Okružne Komitete. Kako je stvar vrlo hitna i C.K. nas u tome požuruje mi ćemo uputiti i jedno pismo vašem Kotarskom komitetu Pisarovina s tim da oni odmah otpočnu sa slanjem kurira koji će preuzimati poštu određenu za Zagreb. Oni su nam javili da im veza sa Zagrebom dobro funkcionira. I tu poštu moraju u Zagreb nositi specijalni kuriri.

Kako je kod nas prehranbena situacija vrlo teška, a na našem terenu ima mnogo političkih radnika bolesnih od tifusa, molimo vas da nam pomognete u tome tako da nam se sa terena kotara Pisarovine sakupi krumpira, kukuruznog brašna, masti itd. Molimo vas da obavijestite K. K. Pisarovinu da ste onih 20 mtc. hrane koji su oni sakupili, odredili za nas, tako da bi mi to što prije prebacili

na našu stranu i na taj su način mnogo olakšali prehranu političkih radnika.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

M.P.[2]

Drugarski pozdrav
Mićo[1] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/92

207

1943, travanj 23.

Pismo Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Povjerenstvu PK SKOJ-a u Zagrebu o održavanju višega skojevskog kursa za rukovodioce skojevskih organizacija

POKRAJINSKI KOMITET 23. IV.1943.
SAVEZA KOMUNISTIČKE OMLADINE JUGOSLAVIJE
za HRVATSKU

POVJERENSTVU PK SKOJ-a
Z4 *ZAGREB I ZAGORJE*

Dragi drugovi!

Kod Pokrajinskog Komiteta SKOJ-a za Hrvatsku održava se viši skojevski kurs za rukovodioce naših organizacija. Ti skojevski kursevi trajat će po 15 dana sa deset tema.

Stoga je odlučeno da održimo jedan kurs za rukovodioce skojevskih organizacija sa neoslobođene teritorije, koji poslije svršenog kursa bi mogli da uspješnije vode sa radom naših organizacija po dotičnim okruzima odakle su ili gdje rade već do sada. Vi sa teritorija Povjerenstva trebali bi poslati 17 drugova ili drugarica. Kod biranja drugova ili drugarica za isti kurs trebate se rukovoditi slijedećim:

[1] Savo Zlatić
[2] Okrugli pečat: Okružni komitet KPH Karlovac
(u sredini petokraka zvijezda)

Drugovi treba da budu spremni i sposobno toliko, da će moći da savladaju materijal na istome kursu, da bi mogli poslije da koriste našoj organizaciji, a trebate se rukovoditi i time, da pošaljete drugove iz Okružnih komiteta koji daju garanciju u radu sa omladinskim organizacijama.

Iz Zagreba bi trebali da pošaljete pet drugova ili drugarica, već prema tome za koga vi smatrate da može poslije povratka da aktivno radi i dalje na onim sektorima gdje je i dosad. O socijalnom sastavu treba da pošaljete tri radnika, dva intelektualca t.j. jedan iz srednjoškolskog rukovodstva i jedan iz studentskog. Iz OK Čazme treba da pošaljete tri druga ili drugarice, a također treba pripaziti na socijalni sastav kao što smo vam naveli kod Zagreba. Iz Zagorja t.j. okrug Varaždinski i Krapinski treba da pošaljete pet drugova ili drugarica, koji poslije svog povratka mogu da rade aktivno na proširenju i učvršenju naših organizacija, također pazite kod socijalnog sastava.

Kako još do danas ne postoji Okružni komitet SKOJ-a za Bjelovar smatramo da bi bilo potrebno da pošaljete četiri druga ili drugarice i to onakove drugove koji bi mogli poslije svršenog kursa stvarno da pomognu našim organizacijama ujedno da budu rukovodioci u Okružnom komitetu.

Ako iz pojedinih okruga i mjesta imade koji drug koji bi bio sposoban poslije završetka ovoga kursa da rukovodi sa nižim skojevskim kursevima koji će se organizovati kod Okružnih komiteta, možete ga poslati tako, da bi što više se koristilo s time našim organizacijama.

Kod polaska trebate drugovima naglasiti da po mogućnosti ponesu sa sobom barem po jedan par čistog veša, ako i eventualno brijački pribor, tako da bi se mogli držati u redu t.j. u čistoći. Drugovi će ujedno i praktično raditi u onom mjestu gdje ćemo biti, tako da bi po povratku mogli da znaju organizovati kako politički, tako i kulturni rad na oslobođenom teritoriju svoga okruga.

Kurs će početi 6. lipnja 1943. i imajte u vidu da drugove na vrijeme pošaljete. Kod polaska trebate drugove uputiti preko veza kojima će ići, da se jave kod Okružnog komiteta SKOJ-a za Karlovac, koji će ih uputiti do našeg Komiteta.

Svakako šaljite one drugove koji mogu da se vrate natrag po svršetku kursa i rukovodite se s time što smo vam u pismu naglasili.

Druže M.filutine] Zeljko,[1] neznamo šta je s tobom, da li si primio posljednje pismo neznamo, jer nismo dobili nikakvog odgo-

[1] Milutin Baltić, rukovodilac Povjerenstva PK SKOJ-a u Zagrebu.

vora i također ne znamo kako stoji stvar sa Povjerenstvom. Mi smo ti pisali da treba da se vratiš natrag u naš Komitet, stoga ako nisi primio to pismo onda se vrati odmah po primitku ovoga pisma.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

23. IV. 1943. g. DRUGARSKIPOZDRAV:
Sekretar:[2]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-3/255

208

1943, travanj 25.
Sisak

Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o napadu Kalničkoga NOP odreda na Zelinu

»Zapovjedničtvo I. Domobranskog Sbora
Op. Br. 1286/Tajno
U Sisku, dne 25. travnja 1943

Predmet: Dnevno izvješće
za dne 25. travanj 1943 g.

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(Operativni odjel)«

»... 4. — 25. IV. u 02.30 sati napala je jedna skupina partizana' (navodno oko 700) oružničku postaju u Sv. Ivanu Zelini[2] (26. km. s. i. od Zagreba) Nakon kratke borbe oružnici su savladani, razoružani i svučeni, a potom pušteni.

Zgrada kotarske oblasti, obćine i oružničke postaje demolirane, a pismohrana iz ovih ureda spaljena. B.b. veze oko Sv. Ivana Zeline prekinute.

Partizani su došli iz pravca Križevaca, kamo su se i povukli.

[2] Ivica Kranželić
[1] Napad izvršio Drugi bataljon Kalničkoga NOP odreda.
[2] Današnja Zelina

Upućena je pomoć i Marije Bistrice 1 ojačani vod 2. sata ustaške bojne u Sv. Ivanu Zelini...«

»PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA
ZASTUPA GLAVARA
bojnik (Šteger)
Šteger[3] v.r.«

P 28. IV. 1943 D

Original, strojopis
Sign., A VII, Fond NDH, kut. 22A, reg. br. 11/1-9
Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 175, str. 511-512.

209

1943, travanj 26.

Izvještaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Pokuplje Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o političkoj situaciji i radu članova Okružnoga komiteta SKOJ-a i skojevskih organizacija na području okruga

Okružni Komitet SKOJ-a
POKUPLJE
26.IV. 1943.

POKRAJINSKOM KOMITETU SKOJ-a
Z/l *HRVATSKU.—*

Dragi drugovi !

Primili smo odgovor[1] na naš prvi izvještaj, te vam sada opširno odgovaramo na njega. Sve naše nedostatke koje ste uočili prema našem izvještaju mi smo zajednički pretresli i nastojati ćemo da ih što prije uklonimo.

Odmah ćemo vam dati detaljne karakteristike našeg komiteta, što ste tražili u vašem odgovoru. Prvo, drug Jura,[2] o kom smo vam već zadnji puta javili da je dosta nepokretan, morao je biti smjenjen sa dužnosti člana O.K. jer uopće nije mogao zadovoljiti, te je kao takav krnjio ugled komitetu. Na pr. bio je na radu u kotaru Samobor, te su članovi Kotarskog komiteta rukovodili njime, a ne on s njima. To je izvršeno po odobrenju O.K- Partije, tako da naš ko-

[1] Rudolf Steger
' Vidi: Dok. br. 129.
[2] Jura Mikulić

mitet imade sada 4 člana i to: Duka Pavić, mladi SKOJ-evac imade poleta i volje, još mu treba dati puno podrške da bi se osamostalio, tako da bi mogao rukovoditi pojedinim kotarskim rukovodstvima. Anđelka Babič[3], imade prilično iskustvo, ima način pristupanja vrlo dobar, ali ima kod nje površnosti u postavljanju organizacije, na pr. brzo bi stvorila organizaciju na papiru, ali bez organizacione čvrstoće, koja bi joj se brzo rasplinula. Zajedničkim radom, kontrolom i podrškom to će se ispraviti. Izgled za razvitak ima dobar. Tomac Joža, dosta dobar, način pristupanja omladini prilično surov, te kao ni ostala dvojica nije se osjetio rukovodiocem jednog okruga već je preuzimao poslove kotarskog rukovodstva tako da nije težio osamostaljenju tog rukovodstva, već ga je time potiskivao u stranu a sam je gubio pregled i perspektive okružnog rukovodioca. Opća karakteristika sve trojice: da se ne osjećaju kao okružni rukovodioci i trebat će upornog rada da se osamostale. Špiljak Mika, od 1936 do Sovjetsko-njemačkog rata stalno je radio sa SKOJ-em u Sisku, naročito po pitanju seljačke omladine. 1940. na Pokrajinskoj konferenciji SKOJ-a izabran u plenum P.K., a na VI Zemaljskoj konferenciji SKOJ-a izabran u plenum C.K. SKOJ-a. Od 18. VII 1941. u partizanima, od tada gubi vezu sa P.K. SKOJ-a, radi po Partiji, kako u vojsci tako i u pozadini. Osnivanjem O.K. SKOJ-a za Pokuplje, O.K. Partije, pošto je radio partijski na njegovom terenu, povlači ga na rad po SKOJ-u, te sad vrši dužnost sekretara O.K. SKOJ-a. Karakteristike tražite od O.K. Partije.

Poslije prve održane sjednice uslijed onakvog stanja mi smo se razišli po kotarevima, da bi uspostavili kotarska rukovodstva koja nisu postojala. Poslije toga kad smo trebali da održimo sjednicu na Žumberak je uslijedila ofenziva, te se i vojska i polit-radnici povukli za Bosiljevo. Tako smo dulje vremena bili bez zajedničkog sastanka, i djelovali više pojedinačno nego kao komitet. 22. VI smo se sastali u Zumberku, ali nismo mogli dovršiti sastanak, jer nas je prekinula ponovna ofenziva. Svu arhivu i izvještaje hitno smo spremili u zemunicu, a sami se povukli na neoslobođeni dio okruga. Sjednicu smo dovršili ali zbog izvanrednih prilika morali smo se opet razići po terenu, tako da nismo zajednički mogli poslati ni izvještaj, nego to činim ja i to bez izvještaja kotarskih rukovodstva, tako da ovaj izvještaj vjerojatno neće dati tako jasan pregled organizacionog stanja.

Kotar Žumberak: Od zadnjeg izvještaja do prve ofenzive situacija se u mnogom popravila. Organizacije se malo učvrstile, bolje povezale i pokrenulo se odozdo, i to po konkretnim pitanjima. Tako se

[3] **Anđelka Poljak.**

prestalo ono postavljanje organizacije odozgo, gdje se dolazilo i postavljalo: »Vi ste odbor USAOJ-a«, »Vi aktiv SKOJ-a«. Iako mnogo nije učinjeno brojčano, ali upoznavanjem pravilnijeg sistema u radu, upoznavanjem pravilnog organizacionog postavljanja odbora USAOJ-a odnosa i zadataka SKOJ-a u USAOJ-u upravo su stvorene mogućnosti za brži razvoj naših organizacija.

Međutim, nastupom ofenzive napuštanjem terena sa strane naše vojske i polit-radnika, nastalo je malo kolebanje, koje je našim povratkom na jedan dio Žumberka bilo opet popravljeno i rad stavljen ponovno u tok. Sada je opet uslijedila druga ofenziva, naša se vojska povukla a kakovo stanje bude sada poslije svega toga, nemožemo predvidjeti, ali jedno znamo, čeka nas mnogo rada i baš zbog toga posvetit ćemo se za to vrijeme ostalim kotarevima, kako bi ih što više podigli i osamostalili. Točno brojčano stanje ne mogu navesti, pošto nemam izvještaja. Postoji kotarsko rukovodstvo od 5 članova i općinsko rukovodstvo za općinu Radatović od 5 članova, dok općinsko rukovodstvo za općinu Sošice poslije ofenzive se raspalo, te je bilo u formiranju novo. Ostale općine nisu nikako ili su slabo obuhvaćene.

Kotar Jaska: Tu nemamo još rukovodstva osim jedan aktiv od 6 članova i 4 odbora USAOJ-a. Tu smo postavili zadatak što prije formiranje kotarskog rukovodstva.

Kotar Samobor. U tom kotaru poslije ubistva 2 druga[4] iz Partije gdje su nađeni izvještaji o stanju organizacija u cijelom kotaru, nastala su velika hapšenja u cijelom kotaru. Pojačane su posade, ustaše prave prepade u sela, blokiraju sela pa pretražuju kuću po kuću. Nekoje cijele udarne grupe nisu se mogle održati, već su prešle kompletne u partizane. Poslije ubistva ova dva druga, naše udarne grupe skupa sa partizanima pohvatale su i ustrijelile 4 narodna neprijatelja. Situacija se mnogo zaoštrila, prekinute su veze sa Zagrebom, koje su bile preko toga kotara, mnogi legalci prešli u ilegalnost, otežan je pristup selima i uopće rad sa masama. Ovih dana uhvaćeno je oko 80 kg papira i nešto sanitetskoga materijala, prilikom prebacivanja kolima iz sela u selo, i poapšeni ljudi koji su to vozili. To im je dalo povoda za masovna hapšenja, koja su u toku kao i istrage. Za sada nisu uspjeli uhvatili ni jednog aktivistu ni rukovodioca, ali simpatizere masovno. Prema tome poremećena je i čitava SKOJ-evska organizacija, jer su mnogi omladinci otišli u partizane. U glavnom postoji kotarsko rukovodstvo od 4 člana, i ono je stalno na terenu. Zbog stalnih promjena i hapšenja za sada nemamo pregleda o organizaciji.

[4] **O tome vidi: Dok. br. 204.**

Kotar Pisarovina: U tom kotaru rad je prilično živnuo, organizacija se malo stabilizirala tako da uz to što neprijatelj stvara nove posade u Pokupskom 900 domobrana i krstari cijelim terenom, osjeća se vidni napredak. Formiran je kotarski komitet od 4 člana, svi partijci, 5 SKOJ-evskih aktiva, ukupno 22 SKOJ-evca, 1 općinski odbor USAOJ-a od 5 članova i 15 odbora USAOJ-a. Postoje 2 udarne grupe koje su izvršile već neke akcije. I uz to što je rad malo pokrenut moglo se učiniti još više. K.K. SKOJ-a nije se dovoljno saživio sa načinom organizacije, nije znao da pravilno iskoristi povezane omladince, poduzeto je sve da im se pomogne, kako bi se rad što više podigao.

Velika Gorica: U tom kotaru od zadnjeg izvještaja malo je učinjeno. Omladinski rad nije se osamostalio, ovisan je od Partije. Kotarsko rukovodstvo koje [je] formirano nije se osamostalilo, još se nije povezalo sa već postojećim organizacijama, a niti sa ostalom omladinom. Sada smo predvidjeli sve potrebno i pružit ćemo im punu pomoć, da bi se ti nedostaci što prije uklonili. Postoji kotarsko rukovodstvo od 5 članova, 4 aktiva SKOJ-a i 4 odbora USAOJ-a.

Na teritoriju toga okruga formira se odred, koji je tek u formiranju, a dok se postavi vojnički odmah ćemo pristupiti formiranju SKOJ-a u njemu.

To bi uglavnom bio pregled situacije, kakova se momentalno nalazi. Uz opetovani nedostatak na koji ste nam ukazali u odgovoru na naš prvi izvještaj, a koji je ovaj puta uvjetovan prvo time, što su izvještaji kotarskih rukovodstva spremljeni uslijed nagle ofenzive u zemunicu, drugo što kotarska rukovodstva uslijed svoje nesamostalnosti i s naše strane nedovoljnog ukazivanja nisu slala iscrpnih izvještaja 6 životu i radu omladine, a naročito o izvršenim akcijama, kojih je od zadnjeg izvještaja bilo prilično, naročito na neoslobođenom terenu.

Mi ćemo nastojati da čim prije ponovno održimo našu sjednicu, te da vam pošaljemo mnogo iscrpniji izvještaj, i ispravimo sve nedostatke, a vi nam odmah ukažite ono što smo izostavili.

Napomena: Ovo je prepis drugog izvještaja za kojeg sumnjamo **da ga** niste dobili, odnosno prepisano iz koncepta, jer taj izvještaj bio je pisan rukom za vrijeme ofenzive.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav
Mika[5] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-3/257

[5] **Mika Spiljak**

210

1943, travanj 26.

Obavijest Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« pri. padajućim jedinicama o pozivu Štaba Drugoga bataljona na jednomjesečno međusobno natjecanje

ŠTAB
XIII. PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONČAR«
26. aprila 1943. godine

ŠTABOVIMA BATALJONA I KOMANDAMA
SAMOSTALNIH ČETA XIII. PROLETERSKE BRIGADE

Stab II. Proleterskog bataljona uputio nam je ovaj dopis koji vam u cjelosti donosimo:

»Predlažemo vam, da ovaj naš poziv sa svoje strane, a u naše ime uputite drugarskim štabovima I. i III. Proleterskog bataljona i komandama samostalnih četa naše Brigade.

U našoj Brigadi, a naročito u našem II. Proleterskom bataljonu ustanovilo se je u zadnje vrijeme niz nedostataka i slabosti. U cilju likvidiranja toga stanja Stab naše Brigade izvršio je niz promjena među rukovodiocima i dao nove i pravilnije upute za rad ali to ne može biti dovoljno, već je dužnost svih nas, a naročito rukovodioca da radom marljivim i beskrajno strpljivim u duhu novih uputa pomognemo oporavljanje i uzdizanje naše Brigade do visine proletera, koji će zaslužno i sa ponosom nositi ime najvećeg heroja našeg naroda slavnog Rade Končara.

Imajući u vidu to stanje ovaj Stab, u želji da čim prije dostigne pravu visinu i da prebrodi krizu, organizirao je i proglasio drugarsku proletersku utakmicu u ovom bataljonu, takmičiti će se desetine i vodovi u četama, a čete međusobno u bataljonu. Predviđamo, da će utakmica trajati jedan mjesec dana od dana proglašenja. Nakon čega će Štab bataljona uz svestrano ispitivanje ustanoviti ko je na kojem polju pobjednik.

Utakmica će obuhvatiti sve sektore našeg vojničkog života i rada, na pr.:

Vojničke vrline, politički nivo boraca, kulturno-prosvetni rad, borbenost, stanje higijene, pitanje pljačke, drugarstvo, likvidiranje nepismenosti i t.d.

Način borbe treba da je na visini dostojanstva proletera, a **sredstva** borbe ustrajni i marljivi rad.

Dosljedno gornjoj utakmici unutar naših bataljona pozivamo drugarske štabove bataljona i komande samostalnih četa naše Brigade na prihvaćanje i proširenje ove utakmice unutar svojih jedinica i između svih bataljona i samostalnih četa naše Brigade.

Uvjereni smo, da ćemo našom proleterskom utakmicom ubrzano i snažno doprinjeti jačanju i podizanju naše Brigade na stepen pravih proletera.

Nepristrani drugovi iz Štaba Brigade pratiće razvoj utakmice i na koncu proglasili rezultate.

Obavjestite nas preko Štaba naše Brigade da li prihvaćate našu utakmicu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik komesara
Drezga Porin v.r.

Komandant
Dušan Pekić v.r.«

Štab Brigade najtoplije pozdravlja nastojanje Štaba II. Prol. bataljona, da svoj bataljon vojnički i politički uzdigne na visinu dostojnu proleterskog imena. Uvjereni smo da je ovo najispravniji put kojim treba da krenu svi naši bataljoni i sve čete naše Brigade da bi u što skorijem vremenu dali još mnogo bolje i značajnije rezultate. Nastojanje naših štabova i komandi četa nadamo se da će naići na najveće razumjevanje sa vaše strane, borci XIII. Proleterske brigade. Vi ćete uložiti još više energije i ljubavi u radu i naša Brigada uskoro postat će najbolja brigada u Hrvatskoj, dostojna da nosi slavno ime heroja borca druga Rade Končara. Nekavas u vašem radu vodi divni lik revolucionara, borca i organizatora, lik Rade Končara. Neka naša Brigada postane ponos Glavnog štaba i našeg C.K. K.P.H.!

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Božo Spaček v.r.

V.d.komandanta,
Milan Žeželj v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 722, reg. br. 1/4-4

Zbornik VII, tom IX, knj. 3, dok. br. 121, str. 500-501.

1943, travanj 27.
Sisak

Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o predviđenoj akciji na području Kalnika

»Zapovjedničtvo I. Domobranskog Sbora
Op. Br. 1317/Tajno TAJNO!
U Sisku, dne 27. travnja 1943

Predmet: Dnevno izvješće
za 27. travanj 1943. godine.

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(Operativni odjel)

Savezno zapovjedi Op. Br. 3219/Tajno od 9. VIII. 1942. godine, dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1 : 100.000)

l.-A — KRATKA OCIENA SITUACIJE:
bez osobitih promjena.

1. — B — DJELATNOST PODREĐENIH CETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:
Operativno područje grada Zagreba:
bez događaja.
Operativno područje 1. pješačke divizije:
bez događaja.
Operativno područje V. gorskog zdruga:
1. — Podhvat III. bojne iz Pokupskog pravcem: s. Hotnja —s. Cerje —Lekenik u cilju čišćenja područja s. Cerje —s. Perkovec (8 km j. s. od Lekenika) završen je — bez dodira sa neprijateljem...«
»... 1. C.
Od 28. IV. do 2. V. izvršit će se podhvat na području Kalnika.[1]
28. IV. o. g. odpočinje podhvat i u 04.30 sati imaju biti učestvuju-će postoj be grupirane kako sliedi:
Koprivnička podgrupa: Koturaška bojna, **1.** polubitnica **I.** top. sklopa na postavima u Rasinji (10 km. z. od Koprivnice).

[1] O ovoj akciji vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 175, i izvještaj Kalničkoga NOP odreda od 13. svibnja 1943. god. Štabu Druge operativne zone.

Ludbreška podgrupa: 1 sat 2. novačke bojne, 1 pohodni sat 14. **p.** p. iz Varaždina i 1 sat I. top. sklopa (pješke) na postavima 2 *Vi* km. j. z. i južno od Ludbrega.

Križevačka podgrupa: (III. bojna V. gorskog zdruga) i 1 polubit-**nica** II. topničkog sklopa na crti: Gušćerovec —Sv. Petar Orehovec (6-9 km. s. z. od Križevaca).

Novomarofska podgrupa: XI. ustaška bojna bez 1 sati na crti: Finčevec —G. Rieka (12—15 km. s. z. od Križevaca).

Željeznička grupa: Legionarski sat, konjanički sat I konjaničkog sklopa i 13. sat 2. p. p. na osiguranju željezničke pruge Križevci — Koprivnica.

Sv. Ivan Zelina: 2. ustaški sat ustaške posadne bojne iz Zagreba.

2. — Promjena postrojbi vidi se iz toč 1 C. za podhvat na području Kalnika.

3. — Nije bilo.

Osobitosti:

Kod 11. pješačke pukovnije u Starom Selu pojavilo je u vremenu od 18. do 25. IV. o. godine 15 slučajeva pjegavog tifusa. Ovi domobrani prebačeni su u Topusko.

PO NALOGU ZAPOVJEDNIKA
ZASTUPA GLAVARA
bojnik (Šteger)
29/IV P D Šteger[2] v.r.

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 22A, reg. br. 13/1-23

Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 176, str. 513-514.

[2] Rudolf Steger

212

1943, travanj 28.
Zagreb

Izvještaj Ravnateljstva Državnih željeznica Prometnom odsjeku Glavnoga ravnateljstva za promet NDH o napadu partizana na stajalište Repušnica

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
RAVNATELJSTVO
DRŽAVNIH ŽELJEZNICA
Broj: Taj. 324 1943.
ZAGREB, dne 28. travnja 1943.
MIHANOVICEVA ULICA 12

Predmet: Dne 19. I o. g. izvršen napad partizana na stajalište Repušnica

GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA PROMET
Prometni odsjek
ZAGREB

Dostavljamo izvješće o napadu partizana na stajalište Repušnica dne 19. I o. g.:

»Dne 19. I 43. u 1 sat u noći od strane partizana napadnuto je stajalište Repušnica. Stajalište je bilo branjeno od 7 domobrana želj. straž. bojne, koji su nakon žestoke borbe i otpora od 30 časaka svladani i razoružani od premoćnog neprijatelja /100 napadača). Nakon svršene borbe napadači su probudili stražara otpremnika Miju Jušića i prisilili ga da otvori blagajnu, iz koje su odnijeli gotovog novca u iznosu od 3.-kn. Osim toga porazbacali su vlakovnice koje su kasnije pokupljene tako da nije manjkala niti jedna. Također su razbili indikator brzoglasa.

Druge štete nije bilo. Mrtvih i ranjenih nije bilo. Razoružani domobrani nisu odvedeni. Za napadačima traga redarstvo i vojne vlasti.«

Šteta na zgradi 1665.-kn., odnešen novac 3.-kn, a na b.b. uređajima 3.520.-kn.

Napad se dogodio na području općine Moslavina —Popovača, kotar Kutina, Velika župa Prigorje.

Poduzete su mjere za naplatu štete.

PO NALOGU UPRAVITELJA
NADSTOJNIK PROMETNOG ODSJEKA:
(Moslavac)
Moslavac v.r.

MP.[1]

M.P.[2]

Original, strojopis
Sign., Kseroks-kopija originala u posjedu Redakcije.

213

1943, travanj 29.

Pismo Centralnoga komiteta KP Hrvatske Okružnome komitetu KPH Bjelovar o potrebi suzbijanja političkog djelovanja izdajničkog vodstva HSS u okrugu i o upućivanju Grge Jankesa, koji će kao sekretar pomoći Okružnome komitetu u daljem radu

Dne 29. IV. 1943.

OKRUŽNOM KOMITETU BJELOVAR

Dragi drugovi,

obavješteni smo da partijske organizacije na Vašem terenu vrlo slabo rade. Vaš je kraj od neobične važnosti po daljnji razvitak Narodno-oslobodilačke borbe, jer je on nastanjen gotovo isključivo hrvatskim stanovništvom. U tom kraju ima izdajničko vodstvo HSS-a dosta jak politički upliv. Izdajničko vodstvo HSS-a pojavljuje se danas kod nas kao najveća zapreka za mobilizaciju Hrvata u borbu protiv okupatora i njihovih ustaško-četničkih plaćenika. Ono predstavlja danas najveću političku opasnost ne samo u Hrvatskoj nego i u cijeloj Jugoslaviji.

U cilju suzbijanja političkog uticaja izdajničkog vodstva HSS-a s Mačekom na čelu i njegovog raskrinkavanja kao izdajnika narodnih interesa, potrebno je izgraditi, učvrstiti i pojačati djelovanje naših

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ravnateljstvo hrvatskh državnih željeznica Zagreb

[2] Zaprimni pečat Ministarstva prometa — Zagreb, Glavnog ravnateljstva za promet, taj. br. 1969, od 13. V 1943. godine

partijskih organizacija osobito među hrvatskim seljaštvom. Istovremeno s borbom protiv izdajničkog vodstva HSS-a treba vršiti mobilizaciju Hrvata u partizane. Ti se zadaci mogu ostvariti jednom širokom sveobuhvatnom propagandom i kampanjom protiv izdajničkog vodstva HSS-a. Naša borba protiv izdajničkog vodstva HSS-a mora biti sistematska, uporna i konkretna. Nije dovoljno u kampanji za raskrinkavanje izdajničkog vodstva HSS-a navoditi samo opće stavove i argumente iz naših brošura, letaka i ostale štampe, nego se ti opći stavovi moraju primjeniti i konkretizirati za svako mjesto. U raskrinkavanju pojedinih vođa i agenata izdajničkog vodstva HSS-a treba na osnovi naše opće linije navoditi što su i kako su oni radili prije porobljavanja Jugoslavije, kako su se držali u času napada fašističkih osvajača na našu zemlju, kako su se držali i što su radili od časa porobljavanja naše zemlje do danas, kako su se odnosili prema narodno-oslobodilačkoj borbi, kakovi su u privatnom životu itd.

U cilju poboljšanja rada naših partijskih organizacija i izgradnje i aktiviziranja vanpartijskih organizacija, šaljemo Vam kao pomoć druga Grgu.[1] Drug će Grga vršiti kod Vas funkciju sekretara. Po njegovom dolasku treba da održite sjednicu Okružnog Komiteta, te da nam pošaljete podroban i pregledan izvještaj o stanju kod Vas. U izvještaju treba navesti opće političke prilike, snagu i djelovanje narodnih neprijatelja, brojčano stanje partorganizacija po kotarevima, djelovanje SKOJ-a, AFŽ-a i N.O.O.-a.

Vaš O.K. ukoliko nije potpun treba popuniti s novim drugovima. U svim kotarevima, gdje ne postoje K.K. treba ih formirati. Preko K.K. treba izgrađivati općinske komitete i ćelije po selima. Partijske su organizacije dužne da pruže svestranu pomoć radu SKOJ-a, USAOJ-a, AFŽ-a i N.O.O-a. Partorganizacije su dužne da pomognu izgrađivanje spomenutih organizacija, da im pružaju potrebnu političku i drugu pomoć i da osiguraju rukovodstvo partije u njima.

Nadamo se, drugovi, da ćete ispuniti sve ove zadatke koje stavljamo pred Vašu organizaciju. C.K.[2] će nastojati da Vam pruži svu potrebnu pomoć.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski pozdrav:[3]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-21/1018

[1] Grga Jankes

[2] Odnosi se na Centralni komitet KP Hrvatske.

[3] Dokument je bez potpisa, u to je vrijeme sekretar CK KPH bio Andrija Hebrang.

214

1943, travanj 29.
Zagreb

Izvještaj Ravnateljstva Državnih željeznica Prometnom odsjeku Glavnoga ravnateljstva za promet NDH o napadu partizana na željezničku postaju Pušća Bistra

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
RAVNATELJSTVO
DRŽAVNIH ŽELJEZNICA
Broj: Taj. 79 - 1943.
Zagreb, dne 29. travnja 1943.
Mihanovićeva ulica 12

Sadržaj: Napad na postaju Pušća Bistra dne 2/3. I 1943.

GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA PROMET
Prometni odsjek
ZAGREB

Savezno s prijavom postaje Pušće Bistra broj 20 od 3. I o. g. dostavlja se istražno izvješće:

»Dana 2/3. I 1943. god. u Oh 10', došli su u ured postaje Pušća Bistra partizani, te su tom prilikom otvorili blagajnu i odnijeli u gotovom novcu 47.086 kn i 51 banicu. Novac je bio određen za sekcijske radnike kao mjesečna isplata. Osim toga, razlupali su i uništili čitav brzojavni uređaj, brzoglas, napravu za postavljanje štitnica, bacili i poderali sliku Poglavnika kao i sve promičbene plakate.

Nadziratelj brzojava istog dana obavješten, te istog dana uspostavio brzojavnu vezu i napravu za postavljanje štitnica.

Sve nadležne vlasti bile su obaviještene, te se još istog dana vodila na sve strane istraga.

Mišljenja smo, da ovaj napadaj nisu izvršili partizani, nego obični plačkaši.«

Ovim napadom prouzrokovana je šteta na polupanoj slici kn. 200. — na b.b. uređaju kn. 18.400. — u gotovu kn. 47.086,51, ukupno kn. 65.686,51.

Napad se dogodio na području općine Pušća Bistra, kotar Zagreb, Vel. župa Prigorje.

Mjere za naplatu štete su poduzete.

PO NALOGU UPRAVITELJA
NADSTOJNIK PROMETNOG ODSJEKA:
(Moslavac)
Moslavac v.r.

MP.[1]

MP.[2]

Original, strojopis
Sign., Kseroks-kopija originala u posjedu Redakcije.

215

1943, travanj 30.

Zapisnik sa sastanka Kotarskoga komiteta KPH Dugo Selo upućen Okružnome komitetu KPH Zagreb o političkoj situaciji u kotaru, organizacijskom stanju partijske organizacije, provedenoj mobilizaciji i akcijama

30-VI-43-gd.

Z A P I S N I K
[SA] SASTANKA K.K.P. DUGO SELO

Na sastanku su prisustvovali svi drugovi, osim druga Pere[1] koji iz nepoznatih razloga drugovima nije prisustvovao. Drug Pero morati će dati izjašnjenje zašto nije prisustvovao na sastanku.

Za člana u K.K. ie primljen drug Gorski,[2] koji će raditi kao terenac na teritoriju kotara Dugo Selo — po pitanju N.O.O. kao i stvaranju kotarskog N.O.O.

Dnevni red:

I./ Politička situacija — u kotaru

Na sastanku se vodila diskusija o raskrinkavanju reakcionarnog vodstva H.S.S-a raskrinkavanju politički pristalica Mačeka. ko-

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ravnateljstvo hrvatskih državnih željeznica Zagreb

[2] Zaprimni pečat Ministarstva prometa — Zagreb, Glavnog ravnateljstva za promet od 10. V 1943. godine

[1] Đuro Srac

[2] Mirko Herak

ji još pokušavaju podpuno djelovati u narodu.— Djelatnost pristaša Mačeka je vrlo skučena, budući su od naše strane organizaciono obuhvaćeni i s nama saraduju ljudi koji su bili prije poznati kao političari i imali su mase iza sebe.

Borba protiv te klike reakcionaraca je uspješna i nastavit će se dalje preko ljudi koji su organizaciono obuhvaćeni — a imaju mase iza sebe. — Nakon bacanja naših letaka — koji su vrlo povoljno djelovali na mase — bacali su banditi ustaše svoje letke koji nisu imali nikakvi utjecaj na mase.

II./ Organizaciono pitanje partije

Formiran je Opć. komitet za opć. br. 3 (Dugo Selo) od 3 člana. Za sada dok se taj komit. popuni — komitet obuhvaća 4 jedinice sa 17 članova. U samom komitetu jesu jedan radnik i 2 seljaka i to siromašna seljaka. Nastojat ćemo da u sam Opć. komitet uđu još barem dva radnika i to kod popunjenja samog komiteta.

Raspodjela rada u opć. kom. je slijedeća:

Drug sekretar je odgovoran po organizacionom pitanju partije.

U opć. broj. 1. — Posavski Bregi postoji jedna partijska jedinica od 3 člana koja je do nedavno formirala Sr. — kružoka po 37 člana, ukupno ima 18 članova kružoka. K.K. zaključuje da drug Tomić[3] i drug Pero obiđu i rade sa tim kružocima i najodlučnije traže da do idućeg sastanka izvjeste K.K. o stanju tih kružoka i da li će biti moguće od istih stvoriti koju partijsku jedinicu.

U opć. broj 2. — Oborovo je partijska jedinica od 3 člana — koja je prestala postojati s razloga što je od nje odpao drug Mile.[4] Pošto je sada u tu jedinicu ušao drug Iskra,[5] koji se prije 20 dana vratio s kursa koga nije mogao svršiti uslijed jake reakcije i ofenzive koja je za onda bila još u punom jeku, to je ta jedinica opet počela djelovati samostalno po svim svojim partijskim zadacima.

Drug Ribar[6] član K.K. izjavljuje da je jedinica iz opć. broj (4) osnovala kružok od 5 članova i predlaže da se taj kružok primi kao partijska jedinica, jer članovi kružoka odgovaraju svim uslovima da postanu članovi K.P. K.K. zaključuje da drug Ribar osnuje partijsku jedinicu iz spomenutog kružoka i da o tome podnese izvještaj na idućem sastanku K.K.

Stanje na N.O.O. opć. broj 1/1 Posavski Bregi jest nepromjenjivo, opć. Oborovo i Brckovljan isto. Za opć. broj 3 Dugo Selo formiran je opć. N.O.O. od 7 članova.

[3] Tomo Sović
[4] '9 Đuro Ban
[5] Ivan Vranić
[6] Josip Iveković

A.F.Ž. stanje nepromjenjeno

Mobilizacija.

Od posljednjeg sastanka K.K. mobilizirano je u našem kotaru 7 drugova i 6 drugarica za Moslavački odred koji su većinom išli dobrovoljno. 2 mladića bila su primjećena kao neki špijuni i tu su pohapšeni i sada se nalaze u Slavonskoj Brigadi, iz istog sela.

Od strane opć. Dugo Selo i kotar Dugo Selo iz njih otišlo je još 10 drugih svi u Moslavački odred.

Kakovo je brojno stanje našeg kotara to ćemo slati posebnim dopisom od početka borbe do 1942. gd. samo po broju kao za mjesec siječanj i veljaču gd. 1943. po broju i u karakteristikama a posebno za mjesec ožujak i travanj, i dalje ćemo slati sve karakteristike od svakog meseca od svih koji su mobilizirani u našem kotaru, za Moslavački i druge partizanske odrede.

Akcije — Na teritoriju K. K. Dugo Selo izvršeno je 7 akcija. Kod tih akcija su sudjelovali drugovi iz N.O.O. S.K.O.J. i udarna grupa i drugovi iz odreda.

Političkom kao i u materijalnom uspjehu o samim akcijama slati ćemo posebnim dopisom. - Akcije u našem kotaru ili izvještaj o njima, i odmah je previđen plan o daljnjim akcijama u našem kotaru.

Udarna grupa za K. K. Dugo Selo formirana je od 12 drugova koji su vršili već 2 akcije.

Kritika i u samokritici.

Povodom pritužaba skojevaca Penezića[7] i drugova iz sela Opatinca opć. Posavski Bregi protivu druga Tomića K. K. određuje komisiju od 3 člana i to druga Posav[ca][8] i druga Milu te druga Ribara koja ima po svim točkama provesti izvide i stvoriti svoj zaključak o tome a izvještaj dati K. K. i nadležnom forumu O. K. Zgrb.

Članarina K. P.

Općina broj 1/ Posavski Bregi	
Članarina i prilog KP	100Kn-
Općina Oborovo	
čla. KP	60Kn
Općina Dugo Selo	
čl. **i pri.**	320Kn
Opć. Brckovljani	
čl. i pri. KP	700Kn
Ukupno:	1180Kn

[7] Rudolf Penezić

[8] Ivan Skubić

F. N.O.V.

Opć. Oborovo za F.N.O.V. Kn.	2.600
Opć. Dugo Selo za F. N. O. V. Kn.	23.730
Opć. Brckovljani za F.N.O.V. Kn.	4.000
Ukupno	30.333
	1.180
sa članar. KP	31.513

Izdatak:

Na 10 terenaca sa kuririma po kuna svakome	3.060 Kn
Za lek jednoj drugarici koja je došla na naš teren iz kursa i Slavonije po A.F.Ž.	180 Kn
Za žnirance drugovima koji su vršili akciju u Brckovljanima 2 para X 25 kn	50 Kn
istima za cigarete	40 Kn
Za udarnu grupu	1.050 Kn
Ukupno.-	4.320 Kn
	31.513 Kn.
	4.320 Kn.
Na čisto ostaje ukupno	27.193Kn.

Sa drugarskim pozdravom

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

K.K. K.P. Dugo Selo
Mile[9] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-80/2820

216

1943, travanj

Proglas Okružnoga komiteta KPH Varaždin i Štaba Kalničkoga NOP odreda hrvatskome i srpskome narodu na području okruga u povodu dvogodišnjice napada fašista na našu zemlju, s pozivom u narodnooslobodilačku borbu

HRVATSKI I SRPSKI NARODE!

Ovih dana navršila se druga godina kako su u našu zemlju provalile divlje horde njemačkih i talijanskih fašista. Stotine popalje-

nih sela, hrvatskih i srpskih, stotine hiljada poklanog našeg naroda, donio je fašizam našoj zemlji. Vjekovni neprijatelji naših naroda potpomognuti domaćim izdajicama, bacili su se na nas, da nas porobe, da unište našu lijepu domovinu i da se zatim nasele na našu djedovinu. Podrovana protunarodnim radom svih bivših režima, naša je zemlja pala kroz nekoliko dana u ralje krvavih fašističkih zvijeri. Oni, koji su do tada »vodili« narod, pobjegli su. Neki se zabili u mišje rupe ili su prešli otvoreno na stranu neprijatelja. Svakim danom je okupator povećavao svoja zlodjela i da bi do kraja uništio naše narode, započeo je organiziranjem bratoubilačkog rata. Izdajice hrvatskog naroda, krvavi ustaški psi uništavali su imovinu i živalj nedužnog srpskog naroda. Izdajice srpskog naroda, krvavi četnički banditi uništavali su hrvatska i muslimanska sela, klali i zlostavljali nedužni hrvatski narod. U te teške i najcrnije dane po naš narod, kada je izgledalo da nikome spasa nema, odjeknuo je čvrsti glas naše junačke Komunističke Partije, koja je smjelo i odlučno pozvala narod u oružanu borbu. Svoj poziv ona je uputila svim poštenim ljudima, svim političkim strankama bez obzira na njihove bivše suprotnosti. Na poziv svoje Komunističke Partije ustao je naš narod i uz cijenu najtežih žrtava započeo sveti narodno-oslobodiiački rat. Prošle su dvije godine, teške, krvave ali i herojske. Dovoljno vrijeme da se zastane na čas i da se vidi gdje smo, što smo učinili i što stoji pred nama.

Fašizam je dobio smrtonosne udarce, fašizam će uskoro pasti.

Neprijatelj našeg naroda i neprijatelj slobode sviju naroda, krvavi fašizam, slabi iz dana u dan. Moćni udarci nepobjedive i herojske Crvene Armije, razbili su u prah sve luđačke planove Adolfa Hitlera. Crvena radničko-seljačka vojska uništila je njegove najbolje jedinice. Hitlerova ratna mašina pretstavlja danas još samo podrtinu od onoga što je bila. Veliki i slobodoljubivi narodi Engleske i Amerike nanose svakim danom sve nove i teže udarce fašističkim razbojnicima. Porobljeni narodi cijele Evrope dižu se sve smjelije u borbu protiv zajedničkog neprijatelja. Fašizam je namislio porobiti slobodu sviju naroda. Danas svi narodi ustaju da zajedničkim silama unište fašizam.

Naša je borba pravedna, pobjeda će biti naša!

U sveopćoj borbi protiv fašizma, naši narodi zauzimaju vidno mjesto. Okupljeni oko svoje Komunističke Partije, vodeći teške i uporne bojeve za slobodu i čast naše zemlje, stekli su oni kroz ove dvije godine niz golemih uspjeha, kako vojničkih tako i političkih, uspjeha, koji im u njihovoj daljnjoj borbi osiguravaju skori i uspješan završetak. Evo ih redom: Pod mudrim rukovodstvom naše Partije, uz teške i neprocjenjive žrtve, stvorena je iz sitnih partizanskih

grupica, dobro opremljena silna i nepobjediva narodno-oslobodilačka vojska. Umjesto bratoubilačkog rata, kojeg je spremao i provodio okupator preko narodnih izdajica, pod rukovodstvom naše partije izgradilo se čvrsto jedinstvo sviju naših porobljenih naroda u borbi protiv fašizma. Umjesto klasnog rata kojeg je našoj borbi htio naturiti okupator, naša je Partija uporno širila liniju narodno-oslobodilačke borbe i pod nju okupila sve najbolje sinove naših naroda, bez obzira na vjeru, ime i njihovu bivšu političku pripadnost. U redovima narodne vojske nalaze se danas Srbi i Hrvati, Slovenci, Muslimani, Crnogorci, seljaci i radnici, profesori, svećenici, umjetnici, nalaze se svi oni, koji vole svoj narod i koji su spremni da radije izginu, nego da žive u ropstvu i sramu.

Herojskom borbom naše Narodno-oslobodilačke vojske, oslobođeni su mnogi krajevi ispod terora fašističkih razbojnika. Na oslobođenom teritoriju po prvi puta organizirana je prava i istinska narodna vlast. Pod cijenu najtežih žrtava, naša Narodna vojska spasila je našem narodu neprocjenjivo narodno dobro, koje bi inače palo žrtvom fašističkih pljačkaša.

Krunu uspjeha u našoj zajedničkoj narodnoj borbi pretstavlja Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Jugoslavije i Zemaljsko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske. To je po prvi puta u našoj historiji, slobodnim putem, izabrana najviša, prava i istinska, narodna vlast.

Naša narodno-oslobodilačka borba premašila je po svom značenju okvire naše zemlje. Vojnički, ona je postala značajan faktor u borbi protiv fašista, vežući uz sebe goleme snage neprijatelja slobode. Naša narodno-oslobodilačka vojska postala je najvjerniji saveznik bratsko) i herojskoj Crvenoj Armiji. Politički, naša narodno-oslobodilačka borba postala je zastava i putokaz porobljenim narodima cijele Evrope.

U cjelini, naša je borba produženje onih svijetlih i slobodoljubivih puteva, kojim su pošli naši pređi, boreći se za svoju slobodu pod vodstvom Matije Gupca, Matije Ivanića, Starine Novaka i mnogih drugih.

Krug narodnih izdajica zatvorio se do kraja.

Dok su naši narodi vodili teške borbe za svoju slobodu i za bolji život, otvoreni i prikriveni neprijatelji našeg naroda, otkrivali su svoje karte i stvarali pod vodstvom okupatora jedinstveni blok narodnih izdajica.

Izbjeglička i izdajnička jugoslavenska vlada u Londonu, koja je u prvim danima naše borbe nastojala pod svaku cijenu spriječiti njezin razvitak, nalazi se danas u otvorenoj borbi sa našim narodima i našom narodno-oslobodilačkom borbom. Preko svoga mini-

stra rata, četnika Draže Mihailovića ona danas organizira napadaje na jedinice narodne vojske, stojeći otvoreno u službi okupatora. U svojoj neodoljivoj mržnji prema našim narodima, povezala se i sklopila sporazum sa ustaškim palikućama, ne bi li barem uz njihovu pomoć spriječila pobjedonosno napredovanje narodne vojske.

Pokvareno gospodsko vodstvo Hrvatske seljačke stranke, također je izdalo naš hrvatski narod. U najtežim njegovim časovima Maček je svijesno i planski prepustio naš narod ustaškim i njemačkim razbojnicima i još ga je pozvao da bude miran i da strpljivo podnosi pljačku i bezakonja, koja su se svakodnevno vršila nad narodom. Svijestan svoje krivnje za zlo koje je zadesilo naš narod i bojeći se suda narodnog, on je otvoreno stupio u službu okupatora i velikosrpske klike u Londonu, ne bi li preko njih sačuvao svoje gospodske interese. Njegov Jurica Krnjević sjedi u izdajničkoj, izbjegličkoj vladi u Londonu zajedno sa četnikom Dražom Mihailovićem koji već danas, vrši klanje i bezakonje po hrvatskim selima u Gorskom Kotaru, Dalmaciji i drugdje. Jedan dio njegovog vodstva prošao je otvoreno na stranu ustaša i sjedi u tako zv. hrvatskom saboru, dok se ostatak na oko povukao iz javnog života, a u stvari mešetari i radi svim silama da spriječi širenje naše borbe i time i opet koristi samo okupatoru i njegovim slugama. Danas se vodstvo HSS sa Mačekom na čelu sprema, da kao lješinar iskoristi svete i krvave žrtve svog vlastitog naroda i da mu ponovno uspostavi stari režim pljačke i prevare.

Naši narodi nisu pošli putem svojih izdajica. Niti je srpski narod pošao putem velikosrpske izdajničke bande u Londonu, niti je hrvatski narod pošao putem izdajničkog, gospodskog vodstva HSS-a. U dvogodišnjoj borbi otkrite su konačno karte do kraja. Zbog svoje zajedničke mržnje prema našim narodima, okupili su se u jedinstveni front njemački i talijanski fašisti, ustaški i četnički plaćenici, lješinari iz vodstva HSS-a i velikosrpska bagra u Londonu. No zato su i naši narodi, pod vodstvom svoje Komunističke partije ostvarili jedinstveni front sviju poštenih rodoljuba protiv okupatora, otvorenih i prikrivenih izdajica.

Hrvatski i srpski narode, napred u borbu do konačnog cilja.

Na dan dvogodišnjice upada krvavih fašističkih horda u našu zemlju, sjetimo se sviju bezakonja i sviju žrtava našeg naroda. Sjetimo se sviju izdajica, koji su pripomogli porobljenju naše zemlje i koji još danas rade na novom porobljivanju našeg naroda. Krvavi okupator sprema se na novu pljačku i na nove žrtve.

Zakunimo se da ćemo produžiti našu borbu do kraja i prikratiti patnje našeg naroda. Okupljeni oko naše herojsko Komunističke Partije, u čvrstim redovima jedinstvenog narodnog fronta, uz po-

moć naših velikih saveznika, Rusije, Engleske i Amerike, mi ćemo ispuniti zakletvu, koju smo položili našem narodu. Oružje iz ruku ispustiti nećemo tako dugo, dok posljednji okupator ne napusti našu zemlju, dok posljednji četnički i ustaški pas, dok posljednji izdajica ne plati narodu svoju sramnu rabotu. Krvlju svojih najboljih sinova naš narod izgrađuje svoju slobodu, bori se na život i smrt sa nadmoćnijim protivnikom, ali baš u toj borbi on je provjerio svoje prijatelje i saveznike, on se čeliči i politički izgrađuje, i uz pomoć svoje Narodne Vojske koju je mukom izgradio znati će zadržati vlast u svojim rukama i organizirati novi život u pravoj i istinskoj slobodi.

DOLJE OKUPATORI NAŠE ZEMLJE, DOLJE NARODNI IZDAJICE!
ŽIVIO JEDINSTVENI FRONT U BORBI PROTIV FAŠIZMA I NJEGOVIH PLAĆENIKA!
ŽIVJELA NAŠA JUNAČKA KOMUNISTIČKA PARTIJA, PREDVODNIK I ORGANIZATOR NARODNO-OSLOBODILACKE BORBE!
ŽIVIO DRUG TITO VRHOVNI KOMANDANT NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE!
ŽIVIO DRUG STALJIN, OTAC SVIJU POROBLJENIH NARODA!
ŽIVJELA HEROJSKA I NEPOBJEDIVA CRVENA ARMIJA!
ŽIVJELI NAŠI VELIKI SAVEZNICI, SOVJETSKA RUSIJA, ENGLESKA I AMERIKA!

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Štab
Kalničkog
Narod, oslobodilačkog
[partizanskog odreda]

Okružni komitet
Komunističke Partijė
Varaždin

Original, umnoženo na šapirografu
Sign., Arhiv CK SKJ, Fond Hrvatska 11/138

217

1943, travanj

Proglas Okružnoga komiteta KPH Varaždin narodu Međimurja u vezi s dvogodišnjicom madžarske okupacije Međimurja s pozivom za stupanje u Narodnooslobodilačku vojsku

BRAĆO MEĐIMURCI!

Navršava se druga godina od kako stenjete pod jarmom madarskog nasilja. Sramnom izdajom krvavog razbojnika Pavelića Vi

ste prodani Mađarima. Vaše plodne njive, Vaše šume i pašnjaci, Vaši domovi, čak Vaši životi, to je cijena, koju je taj zločinac platio za utočište na Janka Pusti.

Protiv Vaše volje, protiv volje cijelog hrvatskg naroda, Vi ste istrgnuti iz hrvatske zajednice i izručeni na milost i nemilost Vašem vjekovnom tlačitelju. Omražene crne perjanice ponovno lepršaju po Vašim selima, potsjećajući Vas na prošla vremena grofovskog nasilja i kmetstva. Ti krvavi psi čuvari grofovskih veleposjeda uvađaju ponovno stare metode batinanja, mučenja, samo u još žešćem svjesnijem obliku.

Nasilna mađarizacija sprovodi se s nečuvenom surovošću. Po uredima Vas sile da govorite mađarski. Djecu Vam šalju u mađarske škole, u kojima ih odgajaju u stranom, mađarskom duhu. Namjerno Vam uništavaju jezik kvareći ga mađarskim riječima — sve to u cilju da Vas otuđe i otcijepe od hrvatske narodne zajednice s kojom Vi činite nerazdvojnu cjelinu.

Pljačka koju nad Vama vrše strahovita je. Nabili su Vam tako visoke poreze i namete, da ih Vi ne možete plaćati a da se ne upropastite. Istovremeno dok Vam uz niske cijene oduzimaju Vaše žito, kukuruz, stoku, plodove Vašeg poštenog i mukotrpnog rada, prodaju Vam za skupe pare štofove iz kopriva i drvene cipele. Vi ste goli i bosi kao nikada do sada!

Ali to nije dosta! Oni se spremaju da Vam otmu Vaše zemlje i da ih vrate grofovima, nekadašnjim vlasnicima. Oni hoće da uspostave stanje kako je to u Mađarskoj, hoće da Vas ponovo pretvore u kmetove!

Svoje pljačkaške interese sakrivaju pod plašt uspostavljanja tako zvane velike Mađarske. Ne pitajući Vas jeste li s tim sporazumni, nameću Vam se za tutore, gazeći nogama osnovno pravo svakog naroda na samo-određenje i na samostalni nacionalni i kulturni život.

U namjeri da ostvare tu ludu zamisao, oni su postali saveznici najvećeg neprijatelja slobode i napredka, krvavog njemačkog i talijanskog fašizma. Taj savez međunarodnih razbojnika, koji je pod maskom »novog poretka« htio čitavom svjetu nametnuti svoje gospodarstvo, znao je vrlo dobro, da narode Evrope ne može držati u ropstvu, da ih ne može mirno pljačkati, dokle god postoji moćni zaštitnik slobode i nezavisnosti malih naroda, dokle god postoji Sovjetski Savez. Da bi si osigurali nesmetanu pljačku, da bi učvrstili jaram, koji su nametnuli narodima Evrope, fašističke bande i njihovi saveznici podmuklo su napali zemlju mira i slobode, napredka i blagostanja, zemlju radnika i seljaka, bratski Sovjetski Savez.

Međimurci!

Mađarski okupatori ne zadovoljavaju se time, što iz Vaših sela odvlače zadnje zrno žita, zadnje svinjče, zadnje grlo stoke, već od Vas traže Vaše živote! Šalju Vas na frontu, da bi Vam što lakše oteli zemlju, da prolijevate krv svoju i svoje slavenske braće, da bi fašističkim razbojnicima omogućili porobljavanje ostalih naroda.

Zar ćete dozvoliti da Vas dalje pljačkaju, da Vam otmu zemlju, da Vam se nametnu za tutore, da Vam unište jezik i narodnost, da Vas tuku i ubijaju, da Vas pošalju na istočni front u borbu protiv vlastite braće? Hoćete li pristati na to, da sami sebi iskujete lance ropstva?

Ne! Vi to nećete dozvoliti!

U tim teškim i sudbonosnim trenucima, sve političke stranke, kojima ste nekada dali svoje glasove, ostaviše Vas na cjedilu, a u prvom redu bivša Hrvatska seljačka stranka. Kada je razbojnik Pavelić izvršio zločinačku prodaju Međimurja, izdajničko vodstvo HSS-a ne samo da se tome nije protivilo, već su čak mnogi od te gospode priključili ustaškom pokretu dokazujući time svoju saglasnost s tim zločinom. Drugi pak dio vodstva HSS-a sjedi u izbjegličkoj vladi u Londonu i ništa joj ne smeta, da ministar vojni te vlade, zloglasni Draža Mihajlović sa svojim četničkim bandama pali hrvatska sela i kolje hrvatski živalj. Ta gospoda, koja su uvijek toliko naglašavala svoje Hrvatstvo, sada mirno gledaju kako hrvatski narod krvari, rascjepkan, razjedinjen, pod jarmom krvavog fašizma. Oni tijesno sarađuju sa poznatom velikosrpskom beogradskom klikom, koja je 22 godine davila hrvatski narod, sarađuju na uspostavi stare Jugoslavije žandara i korupcije, da bi ponovno mogli zajašiti na grbači svog naroda.

Jedina stranka koja je ostala uz Vas, koja je uvijek nepokolebiva bez obzira na žrtve, stajala uz narod jeste Komunistička Partija Hrvatske. Kako u ostaloj Hrvatskoj tako i u Međimurju komunistička Partija stala [je] na čelo borbe za oslobođenje svog naroda i dala najteže žrtve u ovoj borbi. Ni masovna hapšenja, ni mučenja, ni ubijanja ne može nas spriječiti u tome, da svom narodu, da mu ne ukažemo put, kojim treba da pođe za svoje oslobođenje, za ljepšu budućnost.

Taj put koji Vam pokazuje Komunistička Partija Hrvatske težak je i trnovit, ali jedino mogući put, put zajedničke borbe svih rodoljuba bez obzira na stranačku i vjersku pripadnost, borba protiv fašističkih ugnjetača i njihovih slugu mađarona — tih izroda i izdajnika svog naroda.

Rodoljubi!

Nedajte se tući i ubijati! Ne odazivajte se pozivu u vojsku! Ne dopustite da Vas pošalju na frontu, gdje ćete uludu izginuti! Neidite na robovski rad u Njemačku da bijedno poginete od engleskih bombi!

Ugledajte se u našu junačku Narodno-oslobodilačku vojsku i Partizanske Odrede, koji se već dvije godine uspješno bore protiv okupatora i njihovih slugu ustaških i četničkih bandi. Ugledajte se u borbu francuskih, belgijskih, poljskih, grčkih i rodoljuba ostalih potlačenih naroda Evrope, koji se svi dižu protiv okupatora. Svi Vi, koji volite svoj narod, svoju slobodu, ujedinite se pod rukovodstvom Komunističke Partije u zajedničku borbu protiv tlačitelja!

Stvarajte narodno-oslobodilačke odbore, okupljajte se oko njih, jer samo tako, samo zajedničkom i složnom borbom svih rodoljuba, bez obzira na stranačku i vjersku pripadnost postići ćemo svoj cilj, oslobođenje našeg dragog Međimurja. Izvojevanje narodne vlasti i istinskih demokratskih sloboda.

Oružajte se! Stvarajte udarne grupe i partizanske odrede! Rušite željezničke pruge i ceste, uništavajte vojna slagališta, ubijajte krvave žandare i špijune! Spojite Vašu borbu sa borbom Kalničkog Partizanskog Odreda!

Radnici i radnice!

Vi najviše trpite od terora podivljalih žandara i od fašističke pljačke. Dok su cijene tvorničkih proizvoda porasle na tro- i četvorostruko od prijašnjih cijena, Vaše nadnice su jedva povišene. Povrh toga još Vam i od te bijedne nadnice vrše odbitke iz raznih naslova, koje novce Vi nikada nećete vidjeti, jer im služi za pokriće troškova rata. Vaš je položaj neizdržljiv!

Vršite sabotažu u tvornicama! Dižite štrajkove za povišenje nadnica i protiv velikih odbitaka! Stupajte u borbu u prvim redovima protiv nacionalnog i ekonomskog robovanja!

Braćo Međimurci!

Vi u toj borbi niste osamljeni. Uz Vas se bore svi narodi Jugoslavije, uz Vas se bori nepobjediva Crvena Armija, armija radnika i seljaka, pod čijim se strahovitim udarcima razbija i lomi njemačka ratna mašina. Uz Vas se bore sloboduljubivi narodi Engleske i Amerike. Cijelo napredno čovječanstvo uz Vas je u borbi protivu zajedničkog neprijatelja, u borbi za rušenje zločinačkog novog pokreta!

Dani nasilja i pljačke, terora i ubijanja odbrojeni su! Neka drhću krvnici i izdajnici — Narodnom sudu neće izmaći! Sunce slobode već sviće porobljenim i potlačenim narodima Evrope.

Ono će i Vama svanuti, braćo Međimurci! Svanuti će Vam u vi-
du uskrsnuća prave i zaista slobodne Hrvatske, ujedinjene u slobodnu — bratsku zajednicu ravnopravnih naroda Jugoslavije.

ŽIVJELO PRISAJEDINJAVANJE MEĐUMURJA OSTALIM HRVATSKIM KRAJEVIMA!
ŽIVJELA NASA NARODNO OSLOBODILAČKA BORBA I NJEN NOSILAC NARODNA VOJSKA I PARTIZANSKI ODREDI!
DA ŽIVI KOMUNISTIČKA PARTIJA, ORGANIZATOR I RUKOVODIOC NARODNO-OSLOBODILAČKE BORBE!
DA ŽIVI BRATSKI SOVJETSKI SAVEZ I NJENA JUNAČKA CRVENA ARMIJA, ZAŠTITNIK POROBUENIH NARODA!
ŽIVIO JEDINSTVENI FRONT SVIJU SLOBODOLJUBIVIH NARODA U BORBI PROTIV FAŠIZMA!

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

OKRUŽNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE
VARAŽDIN

Original, umnožen na šapirografu
Sign., Arhiv CK SKJ, Fond Hrvatska 11/137

218

1943, svibanj 1.

Proglas Centralnoga komiteta KP Hrvatske upućen radnicima, seljacima i građanima Hrvatske u povodu 1. svibnja 1943. godine

Proleteri sviju zemalja
ujedinite se!

RADNICI, SELJACI I GRAĐANI!

Preko pedeset godina slavi radnička klasa cijelog svijeta 1. Maj kao svoj borbeni praznik rada. To je dan međunarodne solidarnosti proletarijata, dan mobilizacije i smotre njegovih borbenih snaga.

Radnička je klasa svakog 1. Maja obustavljala rad u tvornicama, radionicama, poljima i na željeznicama. Privredni je stroj bivao potpuno ukočen. Buku su tvorničkih strojeva i lokomotiva zamijenjivali masovni zborovi, krvave demonstracije i ulične borbe. Radni

je narod toga dana izlazio na ulicu da manifestira svoju gotovost za odlučnu borbu, za bolje uvjete rada i života, za političke slobode, za bolju i ljepšu budućnost. Međunarodna je reakcije strepila pred 1. Majem.

Pojavom fašizma razvio se moćni svjetski antifašistički pokret na čelu sa S.S.S. R. i radničkom klasom. Sve su se napredne snage čovječanstva uključile u antifašističku frontu. Prvi je Maj postao antifašistički praznik, dan mobilizacije svih naprednih snaga svijeta u borbi protiv barbarskog fašizma i njegovih plaćenika.

Ovogodišnja se proslava 1. Maja vrši u znaku silne i ogorčene borbe na frontovima i u pozadini za uništenje fašističke nemani i oslobođenje porobljenih naroda. Zimska je ofenziva Crvene Armije zadavala smrtonosne udarce fašističkim hordama i prisilila ih na uzmak. Borbe saveznika u Africi potiskuju i uništavaju fašističke snage. Ogromni uspjesi slavom ovjenčane Crvene Armije zadivljuju cijeli svijet. Oni raspaljuju i jačaju antifašistički pokret i nacionalno oslobodilački rat u napadnutim i porobljenim zemljama. U sve većem broju zemalja se — Francuskoj, Poljskoj, Češkoj, Grčkoj, Belgiji itd. — razgorjeva nacionalno oslobodilački rat u obliku partizanskog pokreta, sabotaža, diverzija, štrajkova i atentata. I u Italiji postaje sve očiglednije nezadovoljsto i otpor naroda prema ratu i fašističkim zločincima. U Njemačkoj se gubi vjera u pobjedu fašizma i pravednost njegove stvari. To su posljedice teških poraza fašista na Istočnoj fronti, uspjeha Saveznika u Africi i jačanja otpora u porobljenim zemljama.

Zakleti neprijatelji čovječanstva, fašistički imperijalizam, gubi bitku za bitkom na svim frontama. Fašistička je neman teško ranjena, ali još nije dotučena. Ona uzalud napreže svoje posljednje snage da bi se spasila od neizbježne propasti. Od te je propasti ne će i ne mogu spasiti ni prisilna mobilizacija u porobljenim zemljama za Istočnu frontu, ni pojačano pljačkanje porobljenih naroda, ni nasilno odvođenje žena, iznemoglih staraca i djece na prisilan robovski rad u Njemačku, niti pojačani teror i zvjerstva. Sve mu to ne će i ne može pomoći. Fašistička je neman teško ranjena, ona će biti i dotučena.

HRVATSKI I SRPSKI NARODE!

Fašistički okupatori i njihove ustaško-četničke sluge već dvije godine siju pustoš i smrt u našoj zemlji. Masovni pokolji Srba i Hrvata, prepune tamnice i logori, prisilna mobilizacija za Istočnu frontu, nasilno odvođenje na stotine hiljada žena, djece i staraca na robovski rad u Njemačku, neobuzdana pljačka naroda i uništavanje

njegove imovine, nacionalno ropstvo, bijeda i glad to su posljedice njihove zločinačke vladavine.

Fašistički su okupatori osudili Hrvate i Srbe na uništenje i smrt. Ogavni izdajnik Pavelić po nalogu okupatora vrši pokolje Srba i pljačka njihovu imovinu. Podli izdajnik Draža Mihailović, po nalogu istih gospodara, kolje Hrvate i pljačka njihovu imovinu. Izdajnička jugoslavenska vlada u Londonu i izdajničko vodstvo HSS-a s Mačekom na čelu saraduju s krvnicima naših naroda, fašističkim okupatorima i njihovim slugama i guše narodno oslobodilačku borbu.

Kad su fašistički okupatori porobili i raskomadali našu domovinu, a njihovi ustaški plaćenici otpočeli svoje krvave zulume, u tim najtežim časovima izdali su naše narode sve stranke i svi vođe: i izdajnička jugoslavenska vlada i izdajničko vodstvo HSS-a s Mačekom na čelu. Jedino je Komunistička Partija Hrvatske ostala vjerna narodu. Da bi spasla naše narode od sigurne propasti, Komunistička Partija je pozvala narode na oružje i povela nacionalno oslobodilački rat. U teškoj i neravnoj dvogodišnjoj borbi s fašističkim okupatorima i njihovim plaćenicima ustašama i četnicima, naš je narod izgradio moćnu Narodno-oslobodilačku Vojsku Hrvatske, vojsku narodnih zaštitnika i narodnih osvetnika. Naša junačka Narodnooslobodilačka Vojska, pod vodstvom vrhovnog komandanta druga Tita i Glavnog Štaba Hrvatske, zadaje teške udarce fašističkim okupatorima i njihovim ustaško-četničkim slugama. Na desetine hiljada fašističkih gadova i njihovih slugu platilo je glavom svoje zločine. Mnogobrojna su sela, gradovi i krajevi naše domovine spašeni i oslobođeni. Naša je Narodno-oslobodilačka Vojska pokazala svoju nesalomljivu vojničku i političku snagu osobito u toku nedavne generalne ofenzive na oslobođeno područje. Nadčovječnim naporima, pod najtežim okolnostima, ona je zadala teške udarce njemačkim i talijanskim fašistima i njihovim slugama, razbila ofenzivu bolje naoružanih i nadmoćnijih neprijatelja. Prešavši odmah u protu ofenzivu Narodno je Oslobodilačka Vojska oslobodila gotovo cijelu Liku i Kordun, natjerala u bijeg Talijane i ustaše te razbila četnike.

RADNICI, SELJACI I GRAĐANI!

Narodna je oslobodilačka vojska zapalila požar narodno-oslobodilačkog rata u svim krajevima Hrvatske. Naš narod u selima i gradovima, na oslobođenoj i neoslobođenoj teritoriji pokazuje neviđeno junaštvo, upornost i požrtvovanje u borbi protiv okupatora, ustaša i četnika. Vidjevši da ni najzvjerskiji teror ne može spriječiti širenje narodnog ustanka, neprijatelji naroda: okupatori, ustaše,

četnici i izdajničko vodstvo HSS-a pribjegavaju klevetama i podvalama. Svi oni trube u jedan glas, da Komunistička Partija Hrvatske i Narodno-oslobodilačka Vojska vode borbu za neke prikrivene »komunističke ciljeve«. Četnici trube, da se na čelu Narodno Oslobodilačke borbe nalaze Hrvati, koji će izdati Srbe. Ustaše i izdajničko vodstvo HSS-a trube, da se na čelu narodno oslobodilačke borbe nalaze Srbi, neprijatelji Hrvatskog naroda. Svi oni nastoje, da razbiju borbeno jedinstvo Hrvata i Srba, da izazovu bratoubilačko klanje i građanski rat u cilju slabljenja i ugušenja narodno oslobodilačkog pokreta.

Tim klevetama neće nitko nasjesti. Ciljevi su Narodno-oslobodilačke borbe jasni i nedvosmisleni. U Nacionalno oslobodilačkoj fronti Hrvatske okupljene su sve antifašističke i rodoljubive snage Hrvatske bez obzira na stranačku, nacionalnu i vjersku pripadnost. U redovima se Narodno-oslobodilačke Vojske Hrvatske bore pripadnici svih stranaka, narodnosti i vjera.

Cilj je našeg svetog oslobodilačkog rata, da protjeramo fašističke okupatore iz naše domovine i uništimo njegove ustaško-četničke sluge, da se odcijepljeni dijelovi naše domovine — Istra, Dalmacija, Primorje, Međimurje — povrate svojoi matici, da Hrvati i Srbi kao slobodni i ravnopravni narodi urede svoj život i svoje odnose prema drugim zemljama onako, kako to najbolje odgovara njihovim interesima.

Ti se veliki ciljevi nacionalne slobode ne mogu postići neodlučnošću, pasivnim držanjem, kolebanjem i mešetarenjem. Dvogodišnje iskustvo nacionalno oslobodilačkog rata pokazuje, da je jedino pravilan onaj put na koji ukazuje Komunistička Partija, put oružanog narodnog ustanka i nemilosrdnog oslobodilačkog rata.

RADNICI I RADNICE!

Vi ste kao najsvjesniji i najborbeniji sinovi naroda prvi poveli borbu protiv fašističkih okupatora i ustaških krvoloka i stavili se na čelo narodno oslobodilačke borbe. U toj ste borbi dali ogromne žrtve. Te žrtve nisu bile uzaludne. Na kostima najboljih sinova radničke klase nastala je i razvila se moćna Narodno-oslobodilačka Vojska. Ona nemilosrdno uništava zaklete neprijatelje radničke klase — fašističke okupatore i njihove ustaško-četničke plaćenike krčeći put narodnom oslobođenju.

DRUGOVI PROLETERI!

Komunistička Partija, vaša vas Partija poziva da povedete još smjeliju i odlučniju borbu, da u još većem broju stupate u partizane i da plamen nacionalno oslobodilačkog rata prenesete u sve neoslobođene dijelove naše domovine.

HRVATI ZAGORJA, PODRAVINE, POSAVINE I SLAVONIJE!

Ugledajte se na vašu braću Dalmatince, Primorce i Gorane, koji **se gotovo** listom digoše na oružje protiv tlačitelja i krvnika našeg **naroda.** Dižite se i širite narodni ustanak, priključujte se Narodno-**oslobodilačkoj** vojsci Hrvatske i partizanima, jer o borbi hrvatskog **naroda ovisi** naša sloboda i ljepša budućnost.

HRVATI I SRBI! RADNICI, SELJACI I GRAĐANI!

Čuvajte i jačajte oružano bratstvo svih naroda Jugoslavije. Siri-**te** nacionalno oslobodilački rat u svim krajevima naše zemlje, stu-**pajte u** Narodnooslobodilačku Vojsku i zbacite sa sebe fašistički **jaram** i ustaško-četničku tiraniju.

PARTIZANI, KOMANDIRI I POLITIČKI KOMESARI!

Zbijte se u neprobojne redove oko svog vrhovnog komandanta **druga** Tite i Glavnog Štaba Hrvatske. Osvećujte nevine **žrtve, još smjelije** uništavajte fašističke gadove i izdajnike naših **naroda ustaše i** četnike. Oslobađajte nova sela i gradove i čistite još **odlučnije našu** napaćenu zemlju od fašističkih okupatora.

ŽIVIO PRVI MAJ DAN MOBILIZACIJE SVIH ANTIFAŠISTIČKIH SNAGA!

ŽIVJELO ORUŽANO BRATSTVO SVIH NARODA JUGOSLAVIJE!

ŽIVIO CENTRALNI KOMITET KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE!

ŽIVIO VRHOVNI STAB NOV I PO JUGOSLAVIJE I VRHOVNI KOMANDANT DRUG TITO!

ŽIVJELA KOMUNISTIČKA PARTIJA HRVATSKE!

ŽIVJELA NARODNO-OSLOBODILAČKA VOJSKA HRVATSKE I NJEN GLAVNI STAB!

ŽIVIO SOVJETSKI SAVEZ ZAŠTITNIK MALIH NARODA I NJEGOVA NEPOBJEDIVA CRVENA ARMIJA!

ŽIVIO VELIKI VOĐA I GENIJALNI STRATEG DRUG STALJIN ORGANIZATOR POBJEDE NAD FAŠISTIČKIM OSVAJAČIMA!

Centralni komitet
Komunističke Partije Hrvatske

1. Maj 1943.

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AIHRPH, KP-22/1026

219

1943, svibanj 1.
Zagreb

Proglas Mjesnoga komiteta KPH Zagreb rodoljubima porobljenog Zagreba u povodu proslave 1. svibnja 1943. godine s pozivom u narodnooslobodilačku borbu

RODOLJUBI POROBLJENOG ZAGREBA!

RADNICI, GRAĐANI, POŠTENA INTELIGENCIJO!

Naš veliki blagdan, dan solidarnosti radnog naroda čitavog svijeta, ovogodišnji 1. maj, slavimo još uvijek pod krvavom čizmom fašističkih okupatora i njihovih bijednih slugu.

Neprijatelji naroda uzeli su naš 1. maj za svoj službeni blagdan ne bi li na taj način obmanuli narode porobljenih evropskih zemalja. Ti krvnici htjeli bi proslavom ovoga dana pokazati kako su oni nosioci onih težnja za koje se je radni narod uvijek borio.

Na dan 1. maja govorit će vam niz besramnih fašističkih lajavaca pozivajući vas na pojačani rad u tvornicama i ostalim poduzećima. Ali ne slušajte ih, jer dok vam to govore, njihove plaćene sluge po zagrebačkim ulicama prolijevaju dragocjenu krv najboljih hrvatskih sinova.

RODOLJUBI ZAGREPČANI!

Naš narod širom zemlje slavi 1. maj u znaku pojačane narodnooslobodilačke borbe. Propali su planovi fašističkih okupatora i njihovih slugu da uguše našu borbu. Hiljade novih pušaka i mitraljeza, smrt hiljada okupatora, ustaša i četnika, desetine novo oslobođenih gradova i sela uveličava proslavu 1. maja, blagdana naše borbe.

Naš 1. maj je zajednički sa borcima Crvene armije, koji ga proslavljaju novim pobjedama nad fašističkim okupatorima.

Naš 1. maj je onaj za koga prolijevaju krv borci naše Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda.

Naš 1. maj je onaj za kojega se bore rodoljubi cijelog svijeta i [za] kojeg su dali svoje živote stotine tisuća najboljih sinova svih naroda.

RODOLJUBI POROBLJENOG ZAGREBA!

RADNICI, GRAĐANI I POŠTENA INTELIGENCIJO!

Pozivamo vas da u duhu pojačane narodno-oslobodilačke borbe proslavite 1. maj. Sabotirajte krvavu fašističku pozadinu. Svim

sredstvima potkapajte snagu neprijatelja. Vršite sabotaže u tvornicama, radionicama i uredima. Ne odlazite na ropski rad u Njemačku. Ne odazivajte se u Pavelićevu vojsku, koja je pod zapovjedništvom njemačkih generala. Time ćete oslabiti fašističku ratnu mašinu.

Pozivamo vas da učvrstite i očuvate jedinstvo svih narodnih snaga u borbi protiv okupatora.

Pojačajte našu borbu mobilizacijom svih rodoljuba i svih materijalnih sredstava za narodno-oslob. borbu. Povećajte priloge za Narod.-Oslob. fond, sakupljajte lijekove, oružje i municiju, osnivajte Narod.-osi. odbore.

Napuštajte tvornice, radione, urede i vojarne, jer one služe okupatoru. Slijedite primjer hiljada zagrebačkih rodoljuba koji se nalaze u redovima narodno-oslobodilačke vojske.

Pretvorite 1. maj u blagdan pojačane borbe za što bržu pobjedu. Bojkotirajte ustaške sramotne proslave. Naša proslava je borba za slobodu naroda.

ŽIVIO 1. MAJ BLAGDAN BORBE I RADA!
ŽIVJELA CRVENA ARMIJA! ŽIVIO DRUG STALJIN!
ŽIVJELA NASA NARODNO-OSLOBODILAČKA VOJSKA! ŽIVIO DRUG TITO!
ŽIVJELO BRATSTVO SVIH NARODA JUGOSLAVIJE!
ŽIVJELI NASI SAVEZNICI SSSR, ENGLESKA I AMERIKA!
ŽIVJELA NAŠA KOMUNISTIČKA PARTIJA!
SMRT OKUPATORIMA I PLAĆENIČKOJ ČETNIČKO-USTASKOJ BANDI!
SLAVA BORCIMA ZA SLOBODU DOMOVINE I RADNOG NARODA ČITAVOG SVIJETA!

Mjesni komitet
U Zagrebu, 1. V. 1943. **Komunističke partije Hrvatske**

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AIHRPH, KP-22/1024

220

1943, svibanj 1.
Zagreb

Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Centralnome komitetu KP Hrvatske za travanj 1943. godine

IZVJEŠTAJ ZA MJESEC APRIL 1943.

Partijska organizacija ima ukupno 64 člana Partije, 11 ćelija.

U ovom mjesecu izgubljeno je 12 članova Partije, među njima izgubili smo jednog člana MK. koji je poginuo (drug Umjetnik),' 5 članova raojonskih komiteta od kojih je jedan poginuo. U partiju su primljena 3 nova člana.

MK ima 3 člana[2]. 4 RK **imadu ukupno 10 članova.** II. RK ima svega 1 člana.

Stanje part. org. po rajonima.

II. RK ima 1 člana RK, 2 nepotpune jedinice sa ukupno 5 članova.

Na terenu ovog rajona u toku su hapšenja i provale. Početkom ovog mjeseca popunjen je bio ovaj rajonski komitet te je imao 3 člana. Stanje se je počelo popravljati, rad je krenuo naprijed. Prodrli su u nova poduzeća »Gaon« i »Papirnica«, gdje su stvorili NOO. Bilo je u planu stvoriti još jednu jedinicu. Radilo se je na izgradnji i spremanju 3 kand. za tu jedinicu. Međutim 25-26/IV. pala je 1 drugarica iz ove kand. grupe (radnica iz Heinzelove 42). Nije ustanovljeno kako je došlo do hapšenja (prema nepotvrđenim podacima uhapšena je u nečijem stanu, na Savskoj c.). Ona je inače bila kompromitovana i za god. NDH preventivno hapšena i puštena. U njezinom stanu u zasjedu je upala druga članica tog kružoka i hapšena (radnica kod »Belajeca«), U isti stan je idućeg dana, upao član otpremnog odbora, koji je radio sa njom po otpremi i nakon borbe uspio ubiti jednog agenta i pobjeći (Britva)[3]. Iza toga u isti stan dolazi i jedna drugarica član part, biva hapšena, međutim uspjeva pobjeći sa policije. Nekoliko dana prije ovog hapšenja uhapšeno je u jednom odjelenju »Papirnice« 17 ljudi među njima i čitav nedavno formirani odbor. Hapšeni članovi odbora poznavali su lično preds. II. kotara NOO i 1 člana RK (pekar). 26. IV. ubijen je u Dežel̆ićevoj ul. član RK (pekar) koji je držao kotarski NOO. S tim je ne-

[117] Ladislav Parfant
[2] Perica Dozet, Boris Bakrač i Vinko Neđeral
[3] **Slavko Petreković**

stalo i preds. kotar. NOO za kojeg se tvrdi da je par dana ranije već hapšen što se nije točno ustanovilo.

28. IV. nestao nam je i sekretar ovog rajona. O njemu se ništa ne zna.- Upozoren je bio na sve opasnosti u vezi sa padovima i obećao da će se sklonuti u ilegalnost. Mi zaključujemo da je i on hapšen. Stanje na rajonu nakon svega ovog i zbog izgubljenih veza, ne može se ustanoviti točno. Partijka koja je pobjegla mora se poslati u partiz. zajedno sa još jednom koja je pobjegla ispred hapšenja o 10-god.[4] tako da se računa na svega 3 preostala člana.

Rad part. org. II Rajona sastojao se u ovom mjesecu u prikupljanju ljudi, koji su bili izgubljeni prijašnjim padovima; uspjelo je sakupiti oko 40 ljudi, te osnovati NOO u »Gaonu« i »Papirnici« i NOO u desetak sitnih poduzeća (stolarskih).

Rajon obuhvaća u glavnom tvorničko radništvo. Od većih tvornica: »Papirnicu« (600 uposlenih) 55 obuhvaćenih, »Iskra« (200-35), »Munja« (100-23-2 NOO), »Ivančica« (100-32), »Franjetić« (80-12), »Belajec« (60-17), »Kožara« (65-16) te niz manjih poduzeća »Ventilator«, »Prpić«, »AŽB«, »Silk«, »Centroterma«, »Tvornica krpa«, »Rapid«, »Elektra«; svi od 30 do 50 ljudi zaposleno, u svima se uspjelo stvoriti po neki odbor NOO ili AFŽ. Političko stanje u tvornicama je uglavnom: vrlo pasivni i uplašeni radnici uslijed hapšenja, inače u većini simpatizeri NOB, uslovi rada u tvornicama vrlo teški uslijed većeg broja konfidenata, provokatora i pobjeglog ološa iz Bosne, te ustaških tipova kojih ima dosta. Djelovanje HSS-a u spomenutim tvornicama nije naročito zapaženo, osim nešto u Kožari (bivši zaštitaši).

III. RAJON.

RK ima sad 3 člana, 2 jedinice sa ukupno 8 čl. P.

Početkom ovog mjeseca uslijedila su na ovom rajonu hapšenja i provale, tako da je među ostalim hapšeno 5 čl. P. među njima čitavi RK od 3 člana. Najprije je pao član RK (Cvikeraš-Petričić).[5] Konstatira se da je uzrok pada: provokatori sestra i brat Brkić. Oni su poznavali druga Cvikeraša i viđen je istih dana sa Brkića sestrom u kinu. Sektor koji je držao Cvikeraš dosad je ostao nedirnut. Odmah iza toga 30 — 31. III. pao je još jedan član RK-Krznar i sekretar jedinice koju je on držao (poštar). Jedinica je djelovala na »Pošti«, »Union« i »Penkala«. Nekoliko dana kasnije hapšen je još jedan član iste jedinice. 5. IV. pao je i sekretar rajona u prostoru Kazališnog trga zajedno sa nekim čovjekom za kojeg nije ustanovljeno ko je, (spominje se ime Jože Horvata — ne znamo tko je). Sekretar je

[4] Riječ je o dvogodišnjici NDH.

[5] Boris Petričević

pokušao bježati i pri bjegu je ranjen i hapšen. U svim poduzećima koje je obuhvaćala ta jedinica (II.) uslijedili su padovi. Broj palih aktivista i simpatizera nije bilo moguće ustanoviti. Sve veze sa AFŽ i NOO su prekinute i izgubljene (izgubljeno je desetak NOO i AFŽ). Na samoj pošti hapšeno je preko 40 ljudi.

Sekretar II. jedinice (poštar) držao se izdajnički. Konstatovano je po razvoju padova da je provalio mnoge ljude te i neke stanove, među kojima i stan u Boškovićevoj ul. 19.[6] gdje je 5. IV. naišao na zasjedu član MK drug Umjetnik,[7] te u borbi poginuo. Za ostale članove RK i jedinice nije se moglo vidjeti držanje, padova nije bilo koji bi se mogli povezati sa njima.

Uslijed ovih padova u radu je nastao zastoj (skrivanje, bježanje) te se utrošilo mnogo vremena oko hvatanja izgubljenih veza.

Na posljednjem sastanku MK 26. IV. donesen je zaključak da se stvori RK od 3 čl. i rješeno je da se uzme 1) drug Vilko,[8] stol. radnik, star 36 god. familijaran, primljen u P. januara 1943. Dugogodišnji član URS-a od 1936. bio je član odbora Stranke rad. naroda. 26. VI. 1941 bio hapšen i tučen, dobro se držao, teorijski slab, čitao samo osnovne stvari. Privatnog života primjernog, inače vrijedan i ozbiljan drug. Mislimo ga uzeti za sekretara RK. 2) Vladimir[9] 45 god. star, mehaničar, primljen u KP januara 1943, prognan iz Italije za vrijeme Jugosl. (Istrijanac) ima dva sina u partizanima, žena radi po AFŽ, privatni život solidan, čovjek vrlo hrabar, marljiv, teoret. slab i neiskusan. 3) Mato postolar.[10] radnik 30 god. star, čl. P. od januara 1943, pripadao Stranci rad. naroda, bio proč. birališta, član URS-a više god. hapšen za vrijeme Jug. januara 41. bio u zatvoru 15 dana, držao se dobro. Radio u NOO te u kot. NOO. Familijaran čovjek, 4 djece, slab teor. nije organizator, inače vredan i pošten. Svi su mladi i neiskusni, ali mišljenja smo da će ipak moći raditi.

Isto tako svi ostali članovi P. na ovom rajonu su vrlo mladi i slabi. Teren je vrlo velik i obuhvaća velik broj poduzeća i ljudi. Radi se na što hitnijem stvaranju novih jedinica. Prikupilo se je nešto podataka kao i karakteristike pojedinih kandidata, te su u toku radovi na primanju u P. Na ovom terenu su masovne organizacije prilične i brojne (20 NOO, 28 odb. AFŽ sa 130 akt.) te ima dobrih uslova za stvaranje P. Org. Obuhvaćena su veća poduzeća: »Gorica« (200-radnika) »Meba« (280), »Arko« (100), »Lipa Mili« (100), »Elka« (110) te

‘ U stanu porodice Maričić, u Boškovićevoj 19, bila je smještena partijska tehnika koja je nesmetano djelovala od listopada 1942. do 4. travnja 1943. godine.

“ Mijo Krošelj

[9] Ivan Spetić

[10] Mato Cifrek

desetak poduzeća sa 30-40 uposlenih radnika, u njima su stvoreni NOO i AFŽ odb.

IV-RAJON.

IV. RK ima 3 člana, 3 jedinice sa ukupno 5 članova.

Na sastanku MK 26. IV. rješeno je da se dosadašnji sekretar IV RK Martin" uzme u mjesni NOO te da se IV. RK dopuni sa 1 čl. Uzet je sekretar II. jed. drug Andrija [12] intelekt, priv. čin. 31 god. star. čl. KP od augusta 1942. Naš simpat. više god. lično poznat kao pošten i solidan, inače predan pokretu. Na dužnost sekretara RK uzet je Ernest,[13] radnik dosada član RK od feb. 42. star 30 god. čl. P. od 1938. Bio delegat na part. konf. 39. Hapšen bio 41. dobro se držao, veoma točan i marljiv, ima iskustva u prakt. radu, teor. preslab, čitao naše liter, prilično, nije dovoljno energičan. Popravlja se u tom pogledu.

Na rajonu su također mladi članovi P. Polovina ih je primljena u ovoj god. Preko pol. članova čine intelekt, te se nešto više bave čitanjem i proučavanjem literature, nego na drugim rajonima. Pohađaju predavanja historije, koju predaje Ignac (predavač).[14] Ima nekoliko dobrih ljudi u kružocima, za koje se misli da će brzo biti primljeni u P. Na terenu IV rajona, postoji samo nekoliko poduzeća: »Centrala« (zapos. 830 obuhv. 129), »Vodovod« (270-53), »N. i St. Plinara« (70-35). U ovim poduzećima djeluje jedna jedin. od 5 čl. koji su zaposleni u njima, te ima 11 NOO unutar poduzeća. Ovdje ima dobrih uslova za proširenje P. org. Ostale jedin. i organizacije djeluju po ulicama, kancelarijama i tome slično, te obuhvaćaju intelekt, dio grad. redova (inženjere, profesore, agronome, itd). Od masovnih organizacija NOO su prilični, dok je vrlo slaba org. AFŽ. Postoji kot. AFŽ odb. i nekoliko manjih. Na ovom rajonu ima izgleda i uslova da se rad proširi i poveća broj part, članstva.

V. RAJON.

V. RK ima 3 člana, 3 jedinice sa 18 članova.

Na V. rajonu su svega nekoliko članova stariji po članstvu (2-6 god.) dok su svi ostali mladi. Rajon je prilično usčuvan od padova; velik dio čl. P. živi ileg. (6 ljudi) i teoret. su vrlo slabi. Rajon je vrlo prostran, obuhvaća velik broj ind. poduz. u kojima je uspjelo stvoriti AFŽ i NOO. Prema statist, podacima okupljaju oko 2000 ljudi većinom radnika. Od većih poduzeća obuhvaćena su: »Tvor. duha-

" Mato Cehovski

[12] Ivan Darović

[13] Marko Miličić

[14] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.

na«, (350 uposl. 60 okupljeno). »Vojna odjeća« (750-40), »Auto-komanda« (340-25), »Carinarnica« (250-52), »Polak« (550), »Pivovara« (200), »Topnička« (350), ZET (1000), »Siemens« (120) te nekoliko poduzeća sa 30-50 uposlenih radnika. U većim i u manjim poduzećima postoje organizacije NOO ili AFŽ koje su općenito slabe, kao što je i part. org. dosta slaba. Na ovom se rajonu nameće potreba, da se rajon radi prostranosti razdvoji. Bila bi bolja kontrola i pomoć i rad manje kompliciran. Poteškoće su u pomanjkanju rukovodećeg kadra. Uslijed vlastite slabosti u izgrađenosti i sposobnostima članova Partije vrlo su spori u stvaranju novih članova i ne primaju ljude u Partiju, našto ih se nastoji pokrenuti. Sa ovog rajona dva člana P. moraju ići u partizane (kompromitovani i traži ih policija).

Željeznička radiona.

Na željeznici je iza masovnog hapšenja ostalo, koliko nam je poznato, 3 člana Partije. Povezana su u jednu jedinicu, uz koju postoji nekoliko NOO. Radi pada druga Umjetnika bili smo ih izgubili, te smo opet našli načina da ili pronađemo. Po izjavi jednog člana NOO sa željeznice, koji je pušten sa policije, na željeznici je bilo velikih provala. Neki članovi Partije su se loše držali te teretili ljude iz NOO.

N.O.O.

Ukupan broj NOO prema najnovijim podacima je 134 NOO-478 čl. NOO, 61 odbor fonda — 154 člana. U ovom mjesecu izgubljen je 10-12 NOO (na III kot. »Pošta«, »Union«, »Penkala« te uličnih nekoliko i na drugom kotaru »Papirnica«).

Novčani prihodi su se povećali za 100.000 Kn te ukupni doprinos u NOF sakupljen preko NOF iznosi oko 825.426 Kn

Mjesni N.O.O. je u ovom mjesecu izgubio 2 člana. Ostao je od prvih članova svega jedan. O uzrocima padova članova M.N.O.O. se dosad nezna. Koliko se je dosad moglo ustanoviti, predsjednik je 13— 14. IV. noću uhapšen u stanu.[15] Nije kod njega ništa nađeno niti je ostavljena zasjeda. Dosad se nije moglo konstatirati loše držanje ovih dvaju članova. Drugi član je hapšen početkom mjeseca; nezna se gdje i kako.

Na poslednjem sastanku MK riješeno je da se u mjesni NOO uzmu 3 nova člana i to 1) dosadašnji sekretar IV RK drug Martin, intelekt. član P. od juna 1942. naš je simpatizer od 31. god. Čerkez[16] ga je primio u P. dobro nam je poznat kao čestit čovjek, živi solidno, sa familijom, siromašnog stanja, discipliniran. Mišljenja smo

[15] Bogdan Ogrizović
[16] Boris Bakrač

da bi vršio dužnost preds. 2) Cvergl[17] 34 god. stolar, radnik, član P. od 39., dosada preds. V. kot., član URS-a nekoliko god., hapšen bio 40 god. i imao izgon iz Zgba, teoret. slab, dobar karakter, snalazi se dobro u radu NOO, bivši preds. mjesnog NOO preporučavao ga. 3) Tomislav,[18] mehaničar, sin radničke obitelji, primljen u KP marta 1943., dosadašnji preds. IV. kot. NOO, bio višegod. član URS-a i naš simp., solidan, discipliniran, ima volju za rad, omiljen kod radništva.

Za sada su II. i III. kot. NOO nepotpuni te se nameće hitno pitanje formiranje i popunjavanja istih. Rad NOO je još uvijek rasplinut i jednostavan. Ne dostaje rukovodećeg iskusnog kadra, kontrola i pomoć kroz organiz. je mala radi vlastite slabosti. Sastanci se neredovito održavaju, te je i politička kontrola slaba.

U konc. logore je poslano 239 kg hrane u vrednosti 70.363 kn od toga u St. Gradišku 177, Lepoglavu 65 kg, Požegu 20,5, Jasenovac 49,6 i Mitrovicu 22 kg hrane. Poslano je raznog sjemenja od povrća u Hrv. Primorje u vrednosti od 30.000 kn.

A. F. Ž.

Mjesni odbor AFZ sastojao se od 3 člana, jedan član pao je početkom ovog mjeseca u stanu [slikara Butozana][183]. Preds. mjesnog **AFŽ** hapšena je 24-25. IV. Zaključujemo da je hapšena po provali iz II rajona gdje je ona dosada bila u jedinice, a možda ju je provalila i prije uhapšena članica mjesnog odbora. O držanju se još točno nezna. MK je riješio da se u mjesni odbor AFŽ uzme preds. V. kot. Nada,[19] član P. od marta 1943. priv. čin. 22 god. stara, živi solidno, ima naročito volju za rad. Org. AFŽ je prilično u radu počela napredovati i bilo je vidljivih rezultata. Pomoć od strane P. org. se donekle pojačala radom kroz jedinice. Doprinos u novcu koji je org. sakupila, povećao se za 10.000 kn te su ukupni prihodi iznosili 105.579 kn. Nameće se kao najvažnije dopuna mjesnog AFŽ.

OMLADINSKI SEKTOR SKOJ.

SKOJ-evska org. broji 299 članova SKOJ-a. Do sada postoji 60 odb. USAO sa 219 član. u odborima. Mjesni komitet SKOJ-a ima sad 3 člana (sva 3 člana P.).[20] Postoje tri niža rukovodstva za sektore: studentsko sa 4 čl. srednješkolsko sa 2 i radničko sa 2 čl. MK Part, riješio je da se mjesni komitet SKOJ-a pojača sa 1 čl. te je uzet

[17] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[18] Isto.
[183] U tekstu prekriženo.
[19] Zlata Bognar- Kunštić
[20] Ivica Habunek, sekretar, i članovi: Fumica Fedel i Franjo Kunstić.

drug Pero,[21] tapetar, radnik, dosad član P. jedin. na V. rajonu, primljen u KP marta 43. Star 24 god, od 36 bio član SKOJ-a, roditelji seljaci, on od malena šegrt i radnik. Nije teoret. ni drukčije naročito sposoban. Omladinski sektor mu odgovara i ima iskustva u radu sa omladinom. Uslijed pada MK SKOJ-a, rad među omladinom zastao je i olabavio, niža rukovodstva su slaba i nepotpuna, te se nameće pitanje popunjavanja istih, po mogućnosti sa članovima P. i osposobljavanja istih. Naročito je slabo stanje na radničkom sektoru, uslijed raštrkanosti omladinaca i teških uslova za rad i sastajanje (šegrtski dio omladine). Rad je počeo da se oživljava. Sada se vrše pregrupisavanja unutar organizacije, osnivaju se meduškolski odbori, radi lakšeg rukovođenja i povezivanja rukovodstva sa svim školama. Isto tako na studentskom i na radničkom sektoru. Dosada su osnovana 2 takva odbora (forma matični na radničkom i dva na studentskom sektoru koji obuhvaćaju po dva fakulteta) (2 SKOJ-evska rajona). Opće stanje omladinske organizacije je vrlo loše. Velika labavost i mrtvilo vlada kod organizacije, rukovodeći kadar slab, nedovoljna jc pomoć od strane part. org. uslijed vlastite slabosti.

Vojna Organizacija

Vojna org. postoji na IV i na V rajonu, ukupno ima 5 vojnih grupa sa 18 ljudi u njima. Od toga su 6 članova P. ostali su članovi NOO. Drug iz vojnog rukovodstva[22] održao je sastanke sa odgovornim drugovima iz rajona i objasnio im način org. te sa njima ima redovite veze i sastanke.

Način organizacije

U svakom rajonu je jedan član zadužen i odgovoran za vojni sektor i on objašnjava po tom pitanju i vodi brigu o napretku organizacije. Njemu podnose izvještaj ostali članovi rajonskog K. o radu prema dolje. U svakoj ćeliji je opet'određen jedan član koji vodi računa o radu po vojnoj liniji i njemu podnašaju izvještaje ostali članovi ćelije. Taj izvještaj sekretar ćelije, ukoliko je član RK predaje drugu u RK, odgovornom po vojnoj liniji, ili ga predaje nekom članu vojne org. koji se povezuje sa njim do RK. Ćelija je najniži forum na kojem se govori o vojnoj organizaciji na sastanku. Članovi ćelije svaki u svome kružoku ili u NOO izvlači na vojni rad pojedine članove, nakon što s njima pojedinačno govori i smatra ih doraslim. Više takvih simpatizera slažu je u trojke, četvorke. Članovi ćelije pored svoje redovne dužnosti dobivaju po jednu takvu formaciju za rad. On drži sa njim jedamput tjedno sastanak i dnevne veze.

[21] Franjo Kunstić
[22125] Ivan Javornik

Rad na sastancima

1) Konspiracija i držanje na policiji sa primjerima, 2) HSS, četnici, londonska vlada, te u vezi s tim potreba stvaranja vojnih org. u gradu, 3) upoznavanje oružja i rukovanja sa njima, 4) revoluc. vlada i rev. vojska.

Naš rad u domobranskoj vojsci

Dosada su naše org. uspjele prodrijeti i povezati se sa Jjudima u domobran, vojsci. Počelo se sa stvaranjem organizacije tj. vojnih odbora, te je uspjelo formirati vojni odbor u Posadnoj bojni Černomerec, 2 grupe tenkista i 1 odbor u Topničkoj kasarni. Na aerodromu je obuhvaćeno oko 30 vojnika, te su nas izvjestili da su organizirali sabotaže sa rezultatom (2 oborena aviona) u kojima su bili ljudi žigosani po Slob. Jugoslaviji. Radu u domobranskoj vojsci, mislimo posvetiti najveću pažnju te odrediti ljude koji će rukovoditi sa radom u domob. vojsci. Osjeća se veliko nezadovoljstvo u dom. vojsci
— simpatije za NO pokret su uzele maha, te postoje dobri uslovi za org. rad u domobranstvu.

OBAVJEŠTAJNA SLUŽBA

Odgovorni drug po ovoj službi povezao se i drži nekoliko ljudi koji nas izvještavaju. Osim svojih direktnih veza on drži jednog člana P. iz IV rajona koji ima također nekoliko ljudi iz domobr. koji nam daju dokumente iz minist, koje smo vam poslali. Osim ovih ljudi posebno smo uspjeli ubaciti u redove bliske vodstvu HSS-a našeg jednog člana P. u kojeg oni imaju dovoljno povjerenja. On je do sada putovao i u provinciju, o čemu je podnio pismeni izvještaj, kojeg vam u originalu šaljemo (priloženo).[21] Izvještaj je kratak i neprecizan, te ćemo ga zadužiti, da napiše detaljni novi, koji ćemo vam poslati. Trebamo ga detaljno uputiti kako treba izvještavati.

OTPREMA PARTIZANA I OTPREMNI ODBOR

U otpremni odbor smo dali osim Jože[24] i Lale[25] još 3 čl. P. i to druga Krivog,[26] metal, radnik, od 42 čl. P. od 32. do 40. bio član URS-a. Drug Umetnik ga je dobro poznavao i primio u KP, bio je hapšen 39 radi štrajka, bio u štrajkaškom odboru, nije kolebao i držao se dobro, oženjen, živio solidno i radi u poduzeću, vrlo točan i solidan, konspirativan. Mišljenja smo, da bi eventualno mogao zamjeniti Jožu. 2) dali smo druga Malog,[27] trg. pom. član P. od marta 42. ilegalac, dosada radio na V R. Vrlo točan i marljiv, solidan u

[21] Navedeni prilog nedostaje.
[24] Mirko Lončarec
[26] Vjekoslav Brlek
[27] Ivan Mučnjak

priv. životu. 3) drug Munja,[28] stol. radnik, čl. P. od marta 43., bio duže vremena član URS-a, naš simp, odavno, hrabar i discipliniran.

U prošlom mjesecu poslano je u partiz. 102 čovj. od toga u Žumberak 21 u Moslavinu 81. Među poslanima su 72 radnika 13 intelekt. ostalo razno.

Izvješteni smo da rade 2 kanala za Moslavinu i 1 za Žumberak. Na 1 kanalu za Žumberak bilo je hapšenje te on više ne radi — javlja se, da su bili hapšeni drugovi (seljaci) koji su prebacivali ljude u partiz.

TEHNIKA

Tehnika je u prošlom mjesecu uspostavljena i sad funkcionira — drug koji radi je početnik, ali radi dosta dobro. Inače je točan, discipliniran i odvažan. Izrađeno je 478 kom. »Narodne borbe« i »Prvomajski letak«[29] u 2500 kom. Imamo u štampi I. II. VIII. i X. glavu Historije koje su dosada otštampane na matricama.

NABAVNI ODBOR

Sastoji se iz jednog čl. P. i 7 simp. Nabavili su 1 Gestetner i prilično uredskog materijala — matrice, korekturlak, papira i druge sitne stvari.

RADIO ODBOR

Sastoji se iz 1 čl. P. i 4 simp. Napravili su 1 primopredajnik na struju i nakupovali raznog sitnog radio materijala u vrednosti od 40.000 Kn. Sada se radi 1 odašiljač. Potrebno je naći načina za odašiljanje materijala.

POLITIČKI PREGLED

Općenito uzevši političko raspoloženje među radništvom je slijedeće:

U poduzećima je 70-80% simp. NO borbe i SSSR-a. To se dade zaključiti iz razgovora i poznavanja ljudi i iz izražavanja mržnje u koje čemu, prema postojećem poretku i vlastima, te prema okupatorima. Radničke mase su inače uspavane i pasivne, te pod strahom od silnog terora, navikle biti u običajenoj ukočenosti. Hapšenja, streljanja, robija i logori su dohvatila sva poduzeća i to djeluje i unosi među radništvo strah i razbija međusobno povezivanje, te se ljudi teško dobivaju za stupanje u org. i za akt. pomaganje NOB. Uz to je naša org. slabost tolika, da nismo u stanju staviti u gibanje radničke mase i povesti kakve masovne akcije. Sabotaža je poznata

[28] Ivica Kunštić

[29] Vidi: Dok. br. 219.

kao dužnost radništvu i ona se vrši spontano u obliku zabušavanja — radi se sporo i bez volje.

Pristalice HSS-a kao i djelovanje HSS-a opaža se tek u vrlo maloj mjeri u nekim poduzećima. Dosad je opaženo u »Vojnoj odjeći«, »Šefčik«, »Polak«, »Carinarnica«. HSS-ovce se opaža po razgovorima te isticanju Mačeka, dok same organizacije nije uspjelo otkriti.

0 aktivnosti HSS-a nema sumnje, to se vidi iz priloženog izvještaja.

Kod širokih grad. slojeva je polit, raspoloženje sa našeg gledišta puno lošije, nego kod radništva. Ima mnogo ljudi neobavještenih, koji nasjedaju neprijateljskoj propagandi, pored toga, što se vidi mržnja prema okupatoru. Osjeća se dobar dio nac. šovinizma kod grad. slojeva, te zamišljaju partiz. pokret »srbofilstvom«. U višim grad. slojevima koji dosad nisu bili stvarno ustaški, susreće se dobar dio Mačekovih pristalica.

Ustaški pokret i org. se ne širi niti se vidi oduševljenje i dobrovoljno stupanj u nj. U pobjedu Njemaca vrlo mali dio radništva i grad. vjeruje.

Četnički elementi su i dalje aktivni te nastavljaju sa štampanjem dosta poznatog lista »Sloboda i slavensko bratstvo«. Izišao je 4. broj u kojem naročito ističu kralja Petra i citiraju njegov govor »čekanje i slušanje Draže Mih.« te ističu skori dolazak engleskih trupa na Balkan.

Zgb., 1. V. 1943. **Tomek[10]v.r.**

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-22/1030

3° $p_{er}j_{ca}$ Dozet, tada politički sekretar MK KPH Zagreb.

221

1943, svibanj 1.
Petrinja

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Petrinja Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova NDH za dan 30. travanj 1943. godine

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U PETRINJI

Taj: Broj: 457/1943 U Petrinji, dne 1. svibnja1943.
Predmet: Svakodnevno izvješće za 30. travnja 1943.

1/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA **GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST — ZAGREB**
2/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST - ODJEK X.
3/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST - **ODJEL II/A.**
4/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST — **ODJEL II/B**
5/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA OBĆEM ZAPOVJEDNIČTVU REDARSTVENE STRAŽE — ZAGREB
6/ MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA **za Dr. E. BAUERA - ZAGREB**
7/ I. DOMOBRANSKOM ZBORU **na ruke pukovnika g. KLISANIĆA — SISAK**
8/ VELIKOJ ŽUPI GORA - PETRINJA
9/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - BANJA LUKA
10/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - NOVA GRADIŠKA
u/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI — KARLOVAC

Prema nalogu Ministarstva Unutarnjih Poslova — Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost od 10. II. 1942. Prs. broj 611/1942. predlaže se izvješće za 30. travnja 1943. kako slijedi:

Prema brzoglasnom izvješću Kotarske oblasti u Petrinji od danas čula se je u noći od 30. IV. 1943. jaka detonacija iz pravca Blinjski Kut — Caprag.

No međutim, nije se do sada moglo ustanoviti uzrok toj detonaciji.

Iste noći naišao je Njemački transportni vlak V.62 između Turopolja i Lekenika na 399 km. na jednu minu, pa se je usljed eksplozije iste prevrnuo stroj i dva vagona.

Uništeno je pedeset metara pruge, ali žrtava nema.

Prema Izvješću Oružničke postaje Kraljevčani od 30. IV. 1943. broj 547/1943. prevezlo se je tridesetog travnja 1943. oko sedamdeset partizana iz Kraljevčana cestom kroz Jabukovac Gornji prema Pastuši.

Naoružani su bili puškama, bombama i parabelama, a obučeni u razne vojničke odore.

U isto vrijeme druga grupa partizana prošla je preko Jabukovca za Šušnjar.

Istoga dana oko 10 sati čula se je pucnjava pušaka negdje oko Pastuše, no međutim do sada se nije moglo ustanoviti, odnosno doznati od kuda dolazi pucnjava.

Drugih izvješća ova redarstvena oblast do danas nije primila.

Moli se ovo izvješće primiti do znanja.

ZA DOM SPREMNI!

Zamjenik Upravitelja
Župske redarstvene obl.
(Lipnjak)
Lipnjak[1] v.r.

M.P.[2]

M.P.[3]

Original, strojopis
Sign., HAS, Fond Župske redarstvene oblasti Petrinja, taj. br. 457/1943.

[1] Zvonimir Lipnjak

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Petrinja

[3] Zaprimni pečat Župske redarstvene oblasti Karlovac, taj. br. 8, od 5. V 1943. godine.

222

1943, svibanj 1.
Ča da vac

Izvještaj učiteljice Državne pučke škole u Čadavcu, Kotarskoj oblasti Bjelovar, o tome da su Nijemci spalili školsku zgradu

Pučka škola u Čađavcu
Broj 31/1943. dne 1 svibnja 1943.

Predmet: Škola Čađavac upaljena.

KOTARSKOJ OBLASTI
BJELOVAR

Dne 30. IV. 1943 godine upalila je Njemačka vojska selo Čađavac. Tom prilikom upaljena je zgrada Drž. pučke škole u Čađavcu. Spašena je školska arhiva, knjižnica i mali dio školskog namještaja, te je prevezen u školu Vel. Pisanica.

Za Dom spremni!

Ravnajući učitelj:
M **P.**[2] u.z. **Kermak Marija**[1] v.r.

Original, strojopis
Sign., HAB, Zbirka neprijateljskih dokumenata o akcijama partizana, D 5-299.

[1] Pogrešno navedeno prezime. Treba stajati Kermek.
[2] Zaprimni pečat Kotarske oblasti u Bjelovaru, br. 8004, od 3. V 1943. godine.

223

1943, svibanj 1.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o akcijama partizana i političkim prilikama na području kotara Pregrada, Klanjec, Krapina i Ludbreg te grada Varaždina

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU
Broj V.T. 47/43. Varaždin, dne 1. V. 1943.

Predmet: Izvještaj o položaju

GLAVNO RAVNATEUSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST N.D.H.
GLAVNO RAVNATEUSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJ. X.
OBĆE ZAPOVJEDNIČTVO REDARSTVENE STRAŽE ZAGREB
VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN
ŽUPSKA RBDARSTVENA OBLAST BJELOVAR

IZVJEŠTAJ

Kotar Pregrada:

Sinoć u 20 sati nastreljen je iz zasjede logornik iz Pregrade Eduard Masnec i ranjen u lijevu nogu. Stanje ranjenog prilično je težko! Pokušaj umorstva političke je naravi, te je u tom pravcu povedena iztraga.

Kotar Klanjec:

Noćas u selu Mala Erpenja posječeno je 19 b.b. stupova, te prekinuta veza sa Klanjcem. Počinitelji bili su naoružani, jer su izpalili oko 20 metaka od kojih su pronađene čaure.

Kotar Krapina:

Na putu između Djurmanca i Macelja posječeno je noćas 7 komada b.b. stupova. Za počiniteljima se traga.

Kotar Ludbreg:

U južnom djelu kotara t.zv. Kalničkom području naše snage vode akciju čišćenja proti partizana. Sinoć se spustila grupa od 300 — 350 partizana u selo Leskovec na granici kotara Ludbreg i Novi Marof. Tu su večerali — prenoćili i danas u jutro u 5 sati otišli u pravcu Gabrinovca prema brdu »Vražje Korito«.

O vojnoj akciji nema potanjih podataka, ali se znade, da su partizani prigodom sukoba iztočno od Duge Rieke imali 4 mrtva i 7 težko ranjenih.

Ludbreg mjesto:

U 17 sati javlja služb. častnik druge novačke puk. da se u II. satniji pojavio trbušni tifus i da je do sada obolilo 30 /trideset/ ljudi. Sanitetske mjere /cijepljenje/ preduzete su.

Grad Varaždin:

Od kako su 4. I. t.g. provedena brojna uhićenja u gradu i okolici Varaždina nisu se više pojavili nikakovi akti sabotaže, a niti kakovi letači, pa čak niti danas na 1. svibnja nije bilo ni jednog letka — premda su isti bili razbacani na većem području ove oblasti!

Danas prije podne održana je na Tomislavovom trgu proslava 1. Svibnja, bila je službena sv. misa, a bilo je prisutno oko 2500 — 3000 ljudi — upalo je u oči, da se za vrieme govora drž. tajnika prof. Seitza[1] koji je bio krugovalom prenašan — sav narod razišao — ostalo je jedva stotinu ljudi.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
Župske redar, oblasti:
M.P.[2] **Krunoslav Batušić,** v.r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut 2201, taj. 1063/1943.

Aleksandar Seitz
Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

224

1943, svibanj 2.
Varaždin

Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Vrhovnome otužničkom zapovjedništvu i ostalim vlastima NDH o akcijama partizana 30. travnja i 1. svibnja 1943. godine

ORUŽNIČKO KRILNO ZAPOVJEDNIČTVO
VARAŽDIN
1. oružničke pukovnije
Broj 441 / Taj.

TAJNO

2. svibnja 1943.

Predmet: Pismeno dnevno izvješće, predlaže

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIĆTVU / J.S./ ZAGREB.
ZAPOVJEDNIČTVU 1. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE /J.S./ SISAK.
ZAPOVJEDNIĆTVU GRADA ZAGREBA ZAGREB.
MJESTNOM ZAPOVJEDNIĆTVU VARAŽDIN.
VELIKOJ ZUPI ZAGORJE VARAŽDIN.

Temeljem zapovjedi Vrhovnog oružničkog zapovjedničtva J.S. broj 29 / Taj. od 5. siječnja 1943. toč. 8. predlažem sliedeće dnevno izvješće:

30. IV. na 1. V. jedna grupa partizana, koja je noćivala u selu Leskovcu (7 km istočno od Varaždinskih Toplica) posjekla je između sela Leskovca pa do mosta na Bednji (1 km istočno od Leskovca), 17 b.b. stupova. — B.b. saobraćaj je tokom 1. V. uspostavljen.

30. IV. na 1. V. posječeno je na cesti Djurmanec — Macelj (7 km sjeverno-zapadno od Krapine) 7 b.b. stupova.

1. V. u 0100 sati istočno od željezničke postaje Čukovec (5 km istočno od Ludbrega) minom je razorena željez. pruga u dužini od 30 m., Do 12 sati istog dana bila je opravljena.

1. V. po našim oružanim snagama pronađeno je između sela Rasinjice i Ribnjaka (9— 10 km južno od Ludbrega) u jednoj kleti partizansko tajno skladište oružja, streljiva, krugovalih aparata, ratne opreme i živežnih namirnica.

30. IV. na 1. V. u selu Martijancu (7 km zapadno od Ludbrega) bila je istaknuta crvena zastava od krep-papira na jednoj jabuki, a u selu Poljancu (5 km zapadno od Ludbrega) na putokazu. — Oružničke obhodnje skinule su zastave.

1. V. u 23.00 sati pucano je na mjesto Ludbreg sa južne strane. — Izbačeno je nekoliko rafala iz parabele. — Žrtava nema.

1. V. na 2. V. na željez. pruzi između postaje Martijanec i Poljanec (5 — 7 km zapadno od Ludbrega) posječeno je 29 b.b. stupova.

Zapovjednik, bojnik:
Gustav Kržišnik v.r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽZZ, kut. 2201, taj. 1050/1943.

225

1943, svibanj 2.
Samobor

Izvještaj Ivana Birkića, rukovodioca Izaslanstva UNS-a u Samoboru Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o djelovanju nekih predstavnika bivše HSS u kotarevima Samobor, Jaska i Pisarovina te o suradnji učitelja Silvia Mikolića iz Zdenčine s partizanima

Broj: 2/43

Predmet: Izvještaj. Samobor, 2. svibnja1943.

GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
ODSJEK II-B/IV.
Zagreb

Kako sam već javio u izvještaju br. 1/43 sa svim bivšim predstavnicima mjestne organizacije Hrvatske seljačke stranke u kotarevima Samobor, Jaska i Pisarovina preko mojih obavještajaca stupio sam s njima u vezu, jer su oni glavni koji narod u ovim kotarima zavađaju i daju im direktive što će raditi. Od nekojih su za Uskrs gore navedenih predstavnika izdani letci po selima pod naslovom »HRVATSKI NARODE«. Taj letak Vam se dostavlja u priepisu.[1] Isto tako dostavlja Vam se jedan komunistički letak pod naslovom »KOTARSKI KOMITET ZUMBERKA - KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE« od 1. V. 1943. god. u priepisu.[2] Po cielom iz-

[1] Letak nije priložen uz dokument.
[2] Isto.

gleda da ću stupiti u vezu preko mojih ljudi ondje gdje se ti letci tiskaju, pa postoji sumnja da nebi u Žumberku postojao kotarski komitet komunističke partije u Hrvatskoj.

Napomenuti mi je, da u Zdenčini, kotar Jaska, učitelj SILVIO MIKOLIĆ održava vezu sa partizanima jer su partizani kada su zapalili općinu u Klinča Selu kod njega bili cielu noć. Njegov jedan sin nalazi se u logoru u Novoj Gradiški radi komunizma, a jedan mu je sin student tehnike po imenu BOGDAN MIKOLIĆ u Zagrebu, te svaku večer sa vlakom odlazi u Zdenčinu, pa bi bilo potrebno da Vi stupite s njim na univerzi u vezu, jer postoji temeljita sumnja da on iz Zagreba odnosi materijal za partizane u Žumberak.

U prigibu dostavljam Vam obširan izvještaj o kretanju partizana u Žumberku.[3]

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Izvjestitelj :
/I. Birkić/
Birkić[4] v.r.

Original strojopis
Sign., Kseroks-kopija originala u posjedu Redakcije

226

1943, svibanj 3.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o borbama pripadajućih jedinica u ožujku i travnju 1943. godine

STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. i P.O. HRVATSKE
Oper, br.: 463/43.
3 maja 1943.

Operativni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

U mjesecu aprilu na sektoru Žumberka i Moslavine neprijatelj je otpočeo ofenzivu.

[3] Izvještaj nedostaje.
[4] Ivan Birkić

3. IV. 1943. po završenoj ofenzivi u Slavoniji,' Nijemci u jačini 15.000 ljudi, pojačani domobranima i ustašama, otpočeli su ofenzivu na oslobođeni teritorij Moslavine s ciljem uništavanja naših baza u podnožju šume Garić.[2] Neprijatelj je u toku noći stegao obruč oko šume Garić, nastupajući pod jakom zaštitom vatre minobacača, topova i aviona. Na Gariću se tada nalazio II Bataljon Moslavačkog odreda. Bataljon je vodio čitav dan borbu i uspio zadržati odbrambene položaje do noći, kada se izvukao iz obruča i pošao u pravcu Posavine, u Brezovicu, ali usljed kratkoće vremena nisu prešli preko pruge, nego su zadanih u guštiku pored šume Garić.

4. IV. — Neprijatelj je iz nepoznatih razloga obustavio ofenzivu ne prešavši šumu Garić i izvršio dekoncentraciju svojih trupa na tom sektoru. I Bataljon Moslavačkog odreda za to vrijeme nalazio se u Posavini.

21. IV. — Talijani i Bela garda izvršili su ispad jačim snagama na oslobođeni teritorij Žumberka, prelazeći iz baza Novo Mesto, Semič, Črnomelj, Metlika, Jaske[3] i Karlovca. Neprijatelj je skoncentrisao oko 4.000 vojnika, i nekoliko baterija topova. Cilj ovog ispada bio je odbacivanje naših snaga od glavne neprijateljske komunikacije — željezničke pruge Karlovac —Novo Mesto. Za razliku od svih dosadašnjih ofenziva koje je neprijatelj izvodio na Zumberak, ovoga puta neprijatelj je primjenio novu taktiku; on nije kretao kolonama, glavnim putevima, nego je odmah po izlasku iz ovih baza počeo zauzimati dominirajuće kote, ne zatvarajući pri tom obruč. Istog dana kolona Talijana i bijelih u jačini od 1.000 vojnika krenula je iz Novog Mesta cestom za Metliku do sela Podgrad i Jugorje, odakle se razvijala na koti Oklinak (k. 886 sekc. Novo Mesto). U 16 sati krenuo je neprijatelj iz Metlike do sela Grabrovec i pokušao nastupati pravac sela Lešče. Neprijatelj koji je kretao iz Jaske i Karlovca stigao je do Prekrižja.

22. VI. — XIII Proleterska brigada, Primorsko-goranski odred[4] i Udarna brigada »Matije Gubca«[5] sa ranjenicima prešli su preko rijeke Krke u Sloveniju, na sektor oko Škocjana, dok se Žumberački odred zadržao na Zumberku. Istog dana, noću povukao se neprijatelj u svoje baze, zapalivši u Zumberku dva sela, i pljačkao sela kroz koja se kretao.

[1] Neprijateljska ofenziva »Braun« počela je u Slavoniji 20. ožujka 1943. god. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 75.

[2] Opširnije o ovoj ofenzivi vidi: Dok. br. 199.

[3] Jastrebarskoga

* Riječ je o Prvom NOP odredu Pete operativne zone.

[5] Riječ je o Drugoj slovenskoj NOU brigadi.

U organizacionom pogledu stanje u našim jedinicama jeste ovako: Žumberački odred nije još u potpunosti reorganizovan. Dosada je formiran jedan bataljon, koji se nalazi u Žumberku,[6] dok drugi, koji će operisati u Kljuki,[7] nije još formiran iz razloga što četa »Kljuka«, koja će poslužiti kosturom tog bataljona, prebacila se preko Kupe u Baniju i nije još stigla u Žumberak. Ovih dana ona će svakako doći i formiranje Odreda bit će u cjelosti gotovo.

Moslavački odred formirao je dva bataljona, dok od Kalničkog odreda nismo primili novih izvještaja. Kalničkom i Moslavačkom odredu izdali smo naređenje da formiraju po jedan udarni bataljon koji će poslužiti kao jezgra za formiranje Druge brigade u našoj Zoni.[8]

XIII Proleterska brigada formirala je Prateći bataljon od četa: pratećih oružja, mitraljeske i pionirsko-pontonerske.

U vojničkom pogledu komandni kadar ne zadovoljava, osjeća se da mu manjka iskustvo, teoretska sprema, naročito je to slučaj kod komandnog kadra odreda. Stoga smo poslali odredima raspored rada za usavršavanje desetara, vodnika i kao glavni zadatak postavili pred štabove odreda podizanje komandnog kadra, da organiziraju vojnička predavanja za niži komandni vojni kadar.

Da bi služba veze u našoj Zoni što bolje tunkcionisala, u našem štabu nalazi se jedan odgovorni drug za vezu. Danas služba veze u našim jedinicama stoji ovako:

XIII Proleterska brigada raspolaže sa tri poljska telefona i jednom poljskom centralom i sa 7 kim pješadijskog kabla. Ima četu za vezu koja broji 30 boraca. Vezu može održavati brzom borbenom signalizacijom i telefonom u svako doba. Stručni kvalitet boraca čete dosta je dobar.

Žumberački odred ovih dana formirao je vod za vezu koji sada prolazi kurs. Raspolaže sa 5 kim konjičkog kabla, jednom poljskom centralom i 2 telefona. Sada se uspostavlja stalna telefonska veza Sošice —Kostanjevac. Naš štab ima telefonsku vezu sa Štabom Žumberačkog odreda.

Moslavački i Kalnički odred nisu još organizovali vezu na ovaj način. Izdali smo naređenje svim odredima da počnu sa prikupljanjem telefona, telefonskog kabla, da organizuju zasebne jedinice za vezu koje trebaju proći kurseve.

[6] Vidi: Dok. br. 201.
[7] Odnosi se na šumu Kljuku.
[8] O formiranju ove brigade vidi Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 9. i 67.

IZVEDENE AKCIJE:

Moslavački odred:

13. III. — Jedna desetina I Bataljona, preobučena u civilna odijela, ušla je u bolnicu za umobolne u mjestu Popovača.[9] U bolnici se noću nalazilo 15 ustaša, stoga je akcija izvedena po danu. Borci naoružani pištoljima upali su u bolnicu, ubili jednog domobranskog poručnika, koji je pružio otpor, zaplijenili 14 karabina, 600 metaka i 800.000 kuna. Ustaše u bolnici nisu bile, jer se preko dana običavaju zadržavati kod svojih kuća.

20. III. — Dvije čete I Bataljona izvršile su napad na ustaško uporište u selu Okoli.[10] Napad nije uspio zbog lošeg prilaženja i slabih vodiča. Neprijatelj je imao više mrtvih i ranjenih, a mi 2 ranjena. Utrošeno 800 metaka.

22. III. 1943. — Razrušena je pruga Zagreb — Novska na dužini 100 m i pokidano 500 m žice i telefonskih stubova. Promet je bio zaustavljen 10 s."

23. III. 1943. — Jedna četa izvršila je napad na žandarmerijsku stanicu Ivanić Kloštar.[12] Akcija je uspiela samo djelomično. Zaplijenjeno: 3 karabina, 120 metaka, 2 pištolja, 3 pisaća stroja, 2 šapirografa i ostale spreme, i 13.800 kuna.

24. III. — Jedna patrola zaplijenila je u selu Vučani jedan karabin, 2 pištolja, 2 bombe, 50 metaka, 3 opasača, 1 šinjel.[13]

25. III. — Jedna patrola zaplijenila 1 karabin, 75 metaka i 4 pištolja. Istog dana jedna četa srušila je na pruzi telefonske stubove u dužini 1 kim. Promet bio je zaustavljen 9 sati.[14]

26. III. — Zasjeda na cesti Sisak —Popovača uništila jedan vojni kamion, ubila jednog stožernog narednika i zarobila 4 domobrana. Zaplijenjeno 5 pušaka i nekoliko municije.[15]

28. III. — Izvršena je po danu uspješna akcija na voz Bjelovar —I Garešnica.[16] Akcija je izvršena na željezničkoj stanici Hercegovac. 20 drugova preobučenih u domobrane sačekalo je voz na samoj stanici, dok je 50 drugova bilo u šumi iza stanice za svaku eventualnost. Kad je vlak ušao na stanicu pala je komanda od druga preobučenog u poručnika da se ulazi u voz. Istovremeno drugovi iz šume napali su vlak. Ustaše iz voza (njih 7) otvorili su vatru na naše u šumi, ali su bili brzo likvidirani od drugova preobučenih u domobrane. U toj akciji ubijeno je 7 ustaša (više ih nije ni bilo), zarobljen jedan domobranski narednik, dva domobrana i dva financa. Zaplijenjen je jedan novi njemački puškomitraljez, 6 karabina i preko 1.200 metaka. Prilikom pucnjave ubijene su 2 žene koje su se nalazile u vozu i pronađen je jedan mrtav domobran koga su ubile ustaše

[9]-[16] **Vidi: Dok. br. 168.**

jer se htio predati. Voz je pušten punom parom u pravcu Garešnice, ali mu je ponestalo pare tako, da nije stigao do same stanice. Akcija je izvedena 2 kim daleko od posade u kojoj se nalazilo 300 vojnika.

3. IV. — Otpočela je ofenziva. Gubici neprijatelja nisu nam poznati. Mi smo imali 3 mrtva i jednog ranjenog. Istog dana I Bataljon koji se u to vrijeme nalazio na Kopčiću vodio je borbu sa Švabama. Borbu je vodio dva dana, kada se probio preko pruge u Žuticu šumu. Prema podacima od civila neprijatelj je imao 90 što mrtvih, što ranjenih. Naši gubici bili su 2 mrtva. Jedan drug opkoljen u selu ubio je 9 bandita a onda ubio sebe. Prvi bataljon prebacivši se u Žuticu šumu imao je poslije dva dana napad ali se bez borbe prebacio u Moslavinu.

10. IV. — Jedna četa izvršila je napad na željezničku stanicu Voloder — Krivaj, na pruzi Kutina — Popovača.[17] Zarobljeno je 5 domobrana. Zaplijenjeno 5 ruskih pušaka sa 150 metaka.

14. IV. — Zapaljena je željeznička stanica Brestovac i 3 vagona. Jedan vagon bio je radionica za popravak željezničkih vagonskih vaga. Razrušeno je 100 m pruge.[18]

17. VI. — Jedna patrola u selu Kaniška Iva ubila jednog njemačkog vodnika i ranila jednog vojnika. Zaplijenjen 1 karabin.[19]

Osim ovih u međuvremenu izvršeno je nekoliko sitnih akcija na terenu. Tako je n. pr. u Posavini pored ostalog zaplijenjeno 20 krabina, 2 šmajsera, te su ubijena 3 neprijateljska vojnika, a 5 zarobljeno.[20]

Žumberački odred:

Na sektoru Zumberačkog odreda (Žumberak) nije bilo značajnih akcija. Četa »Kljuka« u međuvremenu od 15. —20. IV. zaplijenila je 36 pušaka, 1.100 Manliher metaka, 800 Mauzer metaka, 36 pari vojničkih uniformi i cipela, zarobila 31 domobrana, 6 ustaša ubila.

XIII Proleterska brigada »Rade Končara«:

16. IV. — I Bataljon postavio je zasjedu između Novog Sela — Stojdrage. Svrha zasjede bila je sačekati ustaške patrole i kamione koji se kreću tom cestom. Naišla je ustaška patrola u jačini 50 vojnika koja se nije kretala cestom, nego bregovima pored ceste. Ustaše su uspjele potpuno iznenaditi bataljon. Razlog tome leži u prvom redu: borci su na položaju spavali, pa i sam komandni kadar. Bataljon se u neredu povukao u dva pravca. Jedan dan kasnije uspio se sakupiti. Tom prilikom dezertirala su dva talijanska vojni-

I? d°₂o vidi: Dok. br. 201.

ka sa oružjem, dok je 5 boraca nestalo, ali po svim znacima oni su poginuli. Izgubljen je jedan talijanski puškomitraljez sa rancem municije i 5 karabina.

20. IV. — otpočela je borba sa Talijanima i bjelogardejcima. Pred borbu I i III Bataljon Brigade nalazili su se u selima Popovići, Doljani (sekc. Novo Mesto), II Proleterski bataljon u Sošicama, Primorsko-goranski odred u s. Bušinja Vas, Brezovica, I Bataljon Žumberačkog odreda u s. Gornji Oštre (sekc. Samobor). Slovenska Udarna brigada »Matije Gubca« koja se nalazila na položajima iznad Jugorja povukla se u pravcu s. Gaja dozvolivši tako neprijatelju nesmetano nastupanje. Stab iste brigade i oficirska patrola s kojim je izviđao komandant Dolenjske operativne zone[21] i komandat naše zone[22] utvrdili su da je neprijatelj otstupio prema Novom Mestu.

21. IV. — Talijani su uspjeli bez borbe zaposjesti kotu Oklinak i sve dominirajuće visove iznad sela Popovići, Doljani i Drage. Istom tada bili su opaženi po komandantu Dolenjske operativne zone i komesaru naše zone,[23] koji su odmah izdavali naređenje I i III Bataljonu XIII Brigade da protjeraju neprijatelja sa visova iznad sela Popovići i Doljani. Oni su se u to vrijeme nalazili u selu Popovići. I i III Bataljon uspjeli su gotovo bez žrtava protjerati neprijatelja sa nekih visova i zauzeti jurišne položaje. Odmah je izdato naređenje sa strane njih dvojice, da Gubčeva brigada napadne neprijateljski lijevi bok sa dva bataljona, a I Proleterski bataljon da napadne neprijatelja od desnog boka, dok je III Proleterski bataljon trebao napadati neprijatelja sa čela. Sve jedinice nisu otpočele istovremeno sa napadom. Tako se dogodilo da je III Proleterski bataljon prvi otpočeo sa napadom nepotpomognut od I Bataljona i od Brigade »Matije Gubca«. Neovisno od njega sa napadom otpočeo je i I Bataljon. Udarna brigada »Matije Gubca« za sve vrijeme juriša I i III Bataljona nije došla u borbeni kontakt s neprijateljem. Razumije se da se, na osnovu ovakvog rada, neprijatelja koji se nalazio na koti nije moglo satjerati i zadati mu jače udarce. Uslijed slabe povezanosti bataljona sa svojim Štabom brigade i nejedinstvenog rukovođenja komandanta i komesara[24] Dolenjske operativne zone, koji su se za sve vrijeme borbe nalazili na položaju, oni nisu uspjeli kordinirati napade proleterskih bataljona i iskoristi naše snage koje su bile dovoljne da satjeraju neprijatelja sa kote. Naš štab u tom momentu nalazio se je od položaja 2 sata, tako da u prvom momentu

[21] Komandant ove operativne zone bio je narodni heroj Milovan Saranović. Poginuo je 31. srpnja 1943. god. kod Novog Mesta u Sloveniji.

[22] Komandant Druge operativne zone bio je tada Vladimir Matetić.

[23] Politički komesar Druge operativne zone bio je tada Marko Belinić.

[24] Viktor Avbelj

nije imao punu mogućnost rukovođenja sa borbom. Primorsko-goranski odred spriječio je da prodre talijanska kolona iz Metlike za Lešče, i zadržao položaje iznad Brezovice. I Bataljon Žumberačkog odreda, koji se nalazio na položaju kod Oštrca, nije imao borbe.

XIII Brigada u borbi s Talijanima imala je 39 ranjenih drugova i 10 mrtvih. Borci su najviše ranjavani od granata i mina. Usljed slabo organizovane evakuacije ranjenih i mrtvih boraca sa položaja nije se uspjelo sa mjesta borbe povući 7 mrtvih drugova. Izgubljeno je 6 pušaka. Neprijatelj je u Novo Mesto dopremio dva transporta mrtvih i ranjenih vojnika.

Razmotrivši situaciju naš štab donio je odluku da evakuiše ranjene borce za Sloveniju i da na Žumberku ostavi Žumberački odred, a Brigada da krene u Sloveniju.

U Sloveniji formiran je zajednički operativni štab za akcije na tom sektoru u koji je ušao komandant naše Zone kao komandant operativnog štaba; komesar Zone i ostali članovi sa lako ranjenim borcima vratili su se 26. ov. mj. u Žumberak. Brigada je ostala u Sloveniji.

27. IV naša Brigada u zajednici sa Primorsko-goranskim odredom izvršila je napad na njemačku posadu u selu Bučki (sek. Novo Mesto). Napad je izveden noću. Samu posadu je napadao II Proleterski bataljon do neposredne blizine zgrada u kojima su bili smješteni Njemci. Pred zgradama nalazili su se rovovi i bodljikava žica. Ipak pored duže borbe ručnim bombama zauzeta je crkva. Neprijatelj nije likvidiran, jer se moglo na tim mjestima zadaniti i [zbog moguće] brze reakcije okolnih neprijateljski posada. Gubici neprijatelja nisu poznati, ali se cijene na 5-10 mrtvih. Naši gubici bili su 5 ranjenih. Zaplijenjena je jedna pisaća mašina i 300 bombi. Utrošeno ie 580 kom. Mauzer, 130 kom. talijanskih metaka i 11 ofanzivnih i 7 defanzivnih bombi. Stab II Bataljona u samoj borbi napravio je veliki propust što za sve vrijeme napada nije uopće održavao vezu sa Štabom brigade.

Jedan bataljon Primorsko-goranskog odreda zapalio je dvorac u Dolenjem Radulju, oslobodio 36 radnika.

PLAN AKCIJE:

Dolaskom primorsko-goranske divizije na naš sektor,[25] u zajednici sa slovenskim brigadama počet ćemo sa čišćenjem St. Jernejske doline, a potom se baciti na Gornju [Vas], Novo Selo, Stojdragu, na prugu Karlovac —Zagreb (gdje ima nekoliko povolj-

[25] Glavni štab NOV i PO Hrvatske planirao je uputiti Trinaestu primorsko-goransku diviziju na područje Žumberka, ali do toga nije došlo. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 8. i 45.

nih manjih domobranskih posada) i na prugu Karlovac —Novo Mesto. Poslije likvidacije Novog Sela, Gornje [Vasi] i Stojdrage i spuštanja na prugu sa manjim snagama (2 brigade) prokrstarili bi Kljukom. Nadamo se da ćemo za ove operacije uspjeti angažovati 3 slovenske brigade,[26] koje danas zajedno sa našom XIII Brigadom operišu duž rijeke Krke, u neposrednoj blizini Novog Mesta. XIII Brigada ostat će još par dana u Sloveniji. Žumberaćki odred vršit će akcije na neprijateljske patrole i prikupiti podatke o neprijateljskim posadama u Žumberku i prugama. Moslavačkom odredu naredit ćemo da manjim snagama stalno krstari po Posavini i čisti sela duž Save, da bi prebacivanje brigade, koje će biti najvjerovatnije tim putem, bilo što lakše.[27] Prije pokreta brigade, jedan od članova našeg štaba krenuće naprijed da organizuje što lakše prebacivanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Za komandanta
v. d. načelnika Zone
Bulat R.[28]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB. kut. 1472, rcg. br. 22/3
Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 7, str. 27 — 33.

[26] Odnosi se na Prvu NOU brigadu »Tone Tomšič«, Drugu NOU brigadu »Matija Gubec« i Treću NOU brigadu »Ivan Cankar«.

[27] Radi pružanja pomoći Moslavačkomc i Kalničkome NOP odredu, bržega razvoja NOP i stvaranja jačih vojnih jedinica na području sjeverne Hrvatske, Stab Druge operativne zone namjeravao se s Trinaestom proleterskom NOU brigadom »Rade Končar« prebaciti na Kalnik i Moslavinu, ali do toga nije došlo. Drugom polovicom lipnja 1943. god. na Kalnik je stigao načelnik Štaba Druge operativne zone Rade Bulat, a potkraj srpnja iste godine stigli su i komandant zone Vladimir Matetić i politički komesar Marko Belinić. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 87, i Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 9. i 67.

[28] Rade Bulat

227

1942, prosinac 12. do 1943, svibanj 3.

Iz dnevnika Milovana Šaranovića, komandanta Dolenjske operativne zone, o borbama i akcijama slovenskih udarnih brigada na teritoriju Hrvatske

»... OPERACIJE U HRVATSKOJ

Gorjanci — Žumberak

Pri pristizanju naših brigada u Belu Krajinu, na teritoriju Hrvatske na Žumberku, na položajima oko Krašića nalazile su se IV U.B. Hrvatske i XIII Proleterska brigada »Rade Končara«.

U ovo vreme neprijatelj je već otpočeo svoju ofanzivu na slobodnu teritoriju, a u Karlovcu nalazilo se preko 15.000 neprijateljskih vojnika. Po našem operativnom planu trebali smo jedinicama ugroziti neprijateljske glavne komunikacije, saobraćajna sredstva, veze i pojedine garnizone i izvršiti pritisak i napade na neprijatelja iza leđa. Pored neprijateljskih garnizona sa većim brojem trupa u Metlici, Ozlju, Karlovcu, Jastrebarskom i Samoboru neprijatelj je imao manje ili veće posade pored glavne željezničke pruge Zagreb—Karlovac—Metlika. Pored ovoga nalazile su se neprijateljske posade u dolini reke Krke: Št. Jernej, Brezovica, Pleterje, Kostanjevica i u Zumberačkim Planinama, Stojdraga blizu Samobora.

Vivodina — Krašić

Dok su se sve naše i hrvatske jedinice nalazile na označenim položajima, na dan 29. januara 1943. jedna italijanska kolona jačine 1500 vojnika s teškim oružjem i nekoliko tenkova pošla je iz Karlovca preko Draganića ka Krašiću a ciljem da tu napadne IV i XIII hrvatsku brigadu.

Istog dana pošla je iz Metlike jedna italijanska kolona jačine oko 3000 vojnika, naoružana sa nekoliko topova, i do kraja dana, nailazeći na vrlo mali otpor terenskih jedinica II operativne zone Hrvatske, prodrla do položaja oko Vivodine, gde je i prenoćila.

Selo Vivodina nalazi se na sredini puta koji vodi iz Metlike za Krašić. Odatle vodi dalje kolski put, pored leve obale reke Kupe, za Draganiće prema Karlovcu i za Jastrebarsko prema Zagrebu. Ceo taj kraj nalazi se u brdovitom predelu južnih padina Žumberačkih Planina, koji je dubokim potocima sa strmim stranama ispresecan i obrazuje dugačke, uske i šumovite kose. Na ovoj prostoriji ističe se važan položaj Sv. Križ (k. 476), koji dominira čitavim terenom od reke Kupe i ravnice u dolini reke Kupčine. Sa severne strane označenog puta ističe se usamljena i oštra tačka — položaj Oštre (k. 569).

Istočno od sela Vivodina prema Krašiću nalaze se sela: Dvorišće, Lović Prekriški, Radušče, Bukovica, Cerovica, Konjarić Vrh, Prekrižje i Hrženik.

Neprijateljsko nadiranje iz pravca Karlovca i Metlike imalo je za cilj da razbije ili možda opkoli hrvatske brigade oko Krašića, te da se na taj način najpotpunije obezbedi u svojim garnizonima i posadama na glavnoj željezničkoj pruzi.

I[1], II[2] i III[3] Slov. U. B. koje su se do tada nalazile u selima Suhor, Bušinja Vas i Brezovica primile su zadatak da krenu preko sela Radovica ka neprijatelju i da ga 30. januara pri njegovom pokretu iz Vivodine ka Krašiću napadnu sa leđa i bokova. Pokret je vršen u toku noći tako da su sutradan naše jedinice (bile) na položajima oko Vivodine. I Slov. U. B. imala je pri tome zadatak da se postavi na položajima oko sela Drašćice i stvara zaštitu ostalih brigada od neprijatelja, koji bi nastupao iz pravca Metlike.

30. januara 1943. neprijatelj [je] otpočeo vrlo rano svoje nastupanje od Vivodine prema Dvorišću, Radušću i Bukovici ka Krašiću. Oko ... časa izbio je neprijatelj sa svojim prednjim delovima do Kuprezove Gorice i Bukovičkog potoka. Jedinice II Slov. U.B. razvijale su se za borbu pravcem preko Sršića, Brezja ka Oštrcu i Galinu sa severne strane označene ceste, da bi sa tog pravca ugrozile neprijateljski levi bok. Jedinice III Slov. U.B. razvijale su se za borbu preko položaja Lovića u pravcu Sv. Križa i Prekriškog, da bi tim pravcem izvršile udar u neprijateljski levi bok i leđa.

Obavešteni o pokretu neprijatelja iz Vivodine odmah su upućeni po jedan bataljon hrvatskih brigada sa zadatkom da što [pre] uhvate dodir sa neprijateljem, da napadnu i spreče njegovo nadiranje ka Krašiću i u zajednici sa slovenačkim brigadama da ga potuku na položajima gde se bude nalazio. Ova dva bataljona, to jest 2. bataljon XIII hrvatske brigade i 3. bataljon IV hrvatske brigade, su oko 12 časova došli u dodir sa prednjim delovima neprijatelja oko sela Radine Gorice. Bataljoni su se razvili za borbu i to: 2.b. XIII B. vršio je frontalno nastupanje i dejstvo na neprijatelja. U produženju desnoga krila 2. bat. na položajima preko Prekrižja dejstvovala je Mitraljeska četa XIII proleterske brigade, tukući neprijatelja pri njegovom kretanju i razvijanju za borbu. 3. bataljon IV brigade izvršio je razvoj za borbu i upravio svoje dejstvo stranama Bukovičkog potoka u neprijateljski desni bok. Neprijatelj je bio iznenađen pojavom ovih jedinica i nastalo je kod njega veliko pomešanje. Bat-

[1] I proleterska slovenska NO brigada »Tone Tomšič«
[2] II slovenska NO brigada »Matija Gubec«
[1] III slovenska NO brigada »Ivan Cankar«

aljoni su brzo nadirali i oko 15 časova stupio je u dejstvo i 2. bataljon IV brigade pravcem preko Prekrižja i Konjarić Vrha, hvatajući veze sa jedinicama 3 bataljona II Slov. U. B. Posle manjeg otpora neprijatelj je počeo da se brzo povlači u pravcu preko Radušće i Dvorišća ka Vivodini. Neprijatelj je bio u tom momentu obasut jakom vatrom naših delova sa skoro svih strana, te je zavladala prava panika kod njega, i nastalo je bežanje na sve strane po položaju tražeći zaklona od naše jake vatre, lzvesni neprijateljski delovi uspeli su da se probiju i pobegnu u pravcu Kupe, dok se najveći deo, ne mogavši da se probije, povrnuo nazad i već razbijen počeo se sakupljati i organizovati za odbranu na pojedinim usamljenim hribovima kod Radušća, Bukovice i škole kod Radine Gorice. Sa svih položaja tukao je neprijatelj na sve strane vrlo jakom vatrom na naše delove koji su se u mraku približavali usamljenim grupama u cilju njihove likvidacije. Neprijateljsku grupu, koja je bila na brdašcu kod sela Radušće u prvi sumrak napale su jedinice 2. bat. IV U. B. i 3. bat. III Si. B. i posle kratkotrajne a uporne i požrtvovne borbe uspele da unište i poslednjcg fašistu, koji se nalazio na tom prostoru, zabarikadiran u kućama. Samo na ovoj tačci palo je oko 60 fašista i zaplenjeno sve njihovo oružje: puške, municija i dva laka bacača. Na neprijateljsku grupu koja je bila najveća i gde se nalazilo oko 400 fašista kod grupe kuca u Bukovici, vršio je napad u prvi sumrak II bataljon IV brigade ali nije uspeo zbog velike i vrlo jake vatre, koju je neprijatelj otvarao iz svih oruđa. Neprijateljsku grupu kod škole u selu Radina Gorica uspeo je II bataljon XIII brigade i delovi III bataljona IV brigade da potpuno uništi. Na tim položajima palo je oko 100 neprijateljskih vojnika te zapleniena velika količina oružja i municije kao i delovi brdskog topa. U toku ove noći, tj. od 30. na 31. januar 1943, u ponovnom napadu na italijansku grupu kod sela Bukovice učestvovao je III bataljon II slovenačke brigade i II bataljon IV hrvatske brigade, koji su na neprijatelja izvršili dva snažna juriša, ali nisu uspeli da ga likvidiraju iako su mu bili naneti veliki gubici. Naši delovi tom prilikom u jurišu bili su potpomagani dejstvom topova XIII proleterske brigade.

Na dan 31. januara 1943. na položajima oko Bukovice ostao je za držanje blokade I bataljon II slovenačke brigade, dok je III bataljon iste brigade zauzeo položaje oko Cerovice, II bataljon IV brigade sa topom XIII proleterske brigade zauzeo je položaje oko Konjarić Vrha, odakle je u toku dana dejstvovao iz automatskog oružja i topa na Italijane. koji su se branili na položajima kod sela Bukovice. Od ove vatre, naročito topa, neprijatelju su naneti veliki gubici.

III bataljon IV brigade pošao je u sastav svoje brigade na položajima oko Pribića.

Neprijateljska grupa koja je nadirala od Karlovca, preko Draganića ka Krašiću, sukobila se još 30. januara 1943 sa jedinicama XIII brigade oko Brlenića i Bresarića te su toga dana vođene oštre borbe sa neprijateljem, u kojima su mu naneti teški gubici i tom prilikom uništen je jedan tenk. Ova neprijateljska grupa uspela je da jedinice XIII brigade odbaci na položaje oko Hrženika, gdje se neprijatelj zadržao pri kraju toga dana. Drugoga dana, tj. 31 januara 1943, ova neprijateljska grupa, koja je stigla do Hrženika, nadirala je dalje ka Prekrižju, praćena tenkovima, a jedan deo pokušao je da nadire ka Bukovici, ka opsednutim Italijanima kod toga sela, ali nije uspeo da pristigne u pomoć.

Ovoga dana neprijatelj je sa nekoliko svojih aviona leteo, bombardovao i mitraljirao naše položaje, te je uspeo da u Konjarić Vrhu, dejstvom svojih bombi, zapali nekoliko kuća, dok je ostalim selima pričinio manju štetu.

Ovoga dana neprijatelj je tukao i vrlo jakom artiljerijskom vatrom iz Metlike i Ozlja.

Noću 31. januara 1943. I i III bataljon II slovenačke brigade i II bataljon IV brigade vršili su ponovno juriš na neprijatelja u selu Bukovici, ali zbog velike vatrene nadmoćnosti nisu uspeli da neprijatelja unište. Ovom prilikom neprijatelju su naneti veliki gubici.

Na dan 1. februara 1943. neprijatelj je na pravcu od Karlovca dovlačio nova pojačanja i vršio snažno nadiranje od Krašića preko Hrženika i Grandić Brega u cilju da se spoji sa delovima koji se nalaze oko Bukovice. Na pravcu od Krašića prema Jezerini, Strmcu i Prekrižju neprijatelj je također vršio snažan pritisak sa ciljem da naše delove odbaci ka Kostanjevcu. Na pravcu Prekrižje njegovo nadiranje uspešno je odbijala XIII proleterska brigada. Na pravcu prema Strmcu i Pribiću bile su jedinice IV hrvatske brigade. Neprijatelj je upotrebio i tenkove. Skoro čitavog dana neprijatelj je bio zadržan i sprečeno je bilo da opsednutim delovima priskoči u pomoć. Jednoj jačoj neprijateljskoj koloni uspelo je da sa Grandić Brega, pri kraju dana, razvijajući se više u levo prema Kupi, pređe Bukovički potok i da se oične hvatati kosa ispod Lovića i Predkriškog, kojom su prilikom Italijani selo potpuno opljačkali i skoro celo popalili. Isto tako odpočeli su sa paljenjem i drugih sela pored leve obale Kupe. Popalili su isto tako i neke kuce oko sela Strmca i Pribića. Na pravcu neprijatelja koji je nastupao kroz Lović, Prekriški, na najvišim kotama položaja oko crkve Sv. Križa (k. 476) nalazile su se jedinice III Slov. U. B. Pri kraju dana neprijatelj je sa snagom jačine oko 500 vojnika nadirao i hteo ovladati kotama oko Sv.

Križa. Ovom prilikom 111 Slov. U. B. odbila je dva uzastopna neprijateljska juriša. Neprijatelj je neprekidno i stalno zasipao njihove položaje jakom artiljeriskom vatrom iz Metlike i Ozlja.

U noći od 1. do 2. februara 1943. po ranije dobijenim naređenjima sve naše brigade imale su zadatak da izvrše napad svim svojim snagama na neprijatelja. Na osnovu te zapovedi III Slov. U.B. posle odbijenih neprijateljskih juriša izvršila je juriš na neprijatelja na položajima kod Sv. Križa, Lovića i Prekriškog je uspela da ga razvije i goni u pravcu Grandić Brega i Brlenića odakle su razbijene neprijateljske grupe u paničnom begu prebacile se preko Kupe ka Ozlju. II Slov. U. B. izvršila je udar na neprijatelja kod sela Bukovice, razbila ga i gonila u pravcu Hrženika. Jedinice IV i XIII brigade izvršile su udar na neprijatelja koji se nalazio na položajima oko Jezerina i Strmca i gonile ga prema Krašiću i Bresariću.

Ovim našim udarom neprijatelj [je] bio potučen i razbijen na svim položajima. Neprijatelj na dan 2. februara 1943. na položajima oko Krašića ostavio [je] za kraće vreme manje svoje delove i sa ostalim svojim snagama vršio povlačenje ka Draganićima i Karlovcu. Zbog zamorenosti naših jedinica u borbama, koje su trajale neprekidno tri dana i noći, nismo mogli vršiti gonjenje neprijatelja te je tako isti uspeo da izvuče svoje snage i ne doživi pravi poraz. Pošto je neprijatelj napustio svoje položaje, naše jedinice zadržale su se i dalje na položajima.

I u ovim borbama naneti su neprijatelju teški gubici. Računa se da je bilo oko 600 neprijateljskih vojnika uništenih. Zaplenjena je bila velika količina raznovrsnog oružja, među kojom laki i teški bacač i jedan brdski top, mnogo vojničke spreme i veliki broj mazgi. U tim borbama imali smo i mi izvesne gubitke. Naši borci pokazali veliku istrajnost i požrtvovanje. Za najveći dio naših jedinica bilo je da prvi put vode ovakove duže borbe sa većim neprijateljskim snagama i sa svim rodovima oružja, te su u tim borbama stekli dragoceno iskustvo za dalje borbe.

Klinča Selo — Zdenčina

Pošto su u borbama oko Vivodine i Krašića neprijateljske [snage] bile razbijene i proterane, IV hrvatska i II te III Slov. U. brigada dobile su zadatak da u noći od 4. na 5. februar 1943. izvrše napad na ustašku i italijansku posadu u Klinča Selu i Zdenčini. Klinča Selo nalazi se sa severne a Zdenčina sa južne strane glavne železničke pruge Karlovac —Zagreb, na udaljenju oko jedan km od iste. Neprijateljska posada iznosila je u Klinča Selu oko 60 ustaša a u Zdenčini oko 80 Italijana. Obe posade bile su dobro naoružane i utvrđene. Sela se nalaze na potpuno ravnom terenu, koji se prema jugu širi u veliku ravnicu prema Kupi. Na severu penju se blage kose, kao

ogranci Plešivice, koja se na zapadu povezuje sa Žumberačkim Planinama.

Pred akciju određene jedinice bile su raspoređene na prostoriji Sv. Ana —Vranov Dol — Plešivica. Odatle su jedinice pošle na svoj zadatak. Pored prednjega zadatka jedan deo naših jedinica trebalo je da ruši prugu prema Jastrebarskom i Zagrebu. Jedinice određene za osiguranje blagovremeno su stigle na određeno mjesto kao i delovi za rušenje pruge. Jedinice određene za napad stigle su zbog velike daljine, slabe vidnosti i teške orijentacije, osobito kroz šumu i na podvodnom terenu, sa zakašnjenjem od nekoliko časova. Kod napada IV brigade neprijatelj — ustaše — davao je manji otpor i jednog momenta pobegao je, zadržavajući se kod italijanske posade u železničkoj stanici u Zdenčini. Neprijatelj je tom prilikom imao znatne gubitke i ostavio nešto oružja, municije i veću količinu vojničke spreme. Bila je velika pogreška naših jedinica što nisu prema rasporedu neprijatelja opkolili i sprečili njegovo bekstvo. Po napuštanju neprijateljskog položaja naše su jedinice zapalile zgradu u kojoj se neprijatelj nalazio.

Jedinice I i II Slov. U.B. došle su do neprijateljske posade u Zenčini, obkolile i izvršile napad. Neprijatelj je bio iz nekih zgrada i bunkera proteran, kojom su mu prilikom bili naneti izvesni gubici. Prema rasporedu i predviđenom planu povukle su se s napadnih ciljeva i razporedili se na stare položaje. Jedinice određene za rušenje pruge uspele su da zapale dve železničke stanice, miniraju jedan železnički most i poruše jedan km železničke pruge.

Neprijatelju su naneti izvesni gubici i računa se da je bilo izbačenih iz borbe oko 30 neprijateljskih vojnika. Zaplenjena je bila veća količina vojničke spreme, nešto oružja i municije. U borbama nismo imali gubitaka.

Draganići

Selo Draganići nalazi se između Karlovca i Jastrebarskog, na krajnjem zapadnom delu Pokupske ravnice i u neposrednoj blizini železničke pruge Zagreb-Karlovac. Kroz selo prolazi glavni kolski put od Karlovca za Jastrebarsko i Zagreb. Neprijateljske posade u njemu imaju za cilj neposredno obezbeđenje glavnih komunikacija. U Draganićima se nalazila neprijateljska posada jačine oko 150 domobrana i oko 100 Italijana, dobro utvrđenih i naoružanih.

I, II, i III Slov. U. B. i IV i XIII Hrvat. U. B. dobile su zadatak da u noći od 9. do 10. februara 1943. izvrše napad i unište neprijateljsku posadu u Draganićima, a delom svojih snaga da ruše železničku prugu i vrše osiguranje prema Zagrebu, Jastrebarskom i Karlovcu. Osiguranje prema Karlovcu i rušenje železničke pruge prema Zagrebu vršila je IV H.B. Ostali delovi vršili su napad na posadu u Drag-

aniću. Jedinice određene za napad uspele su da u toku narednoga dana zarobe oko 150 domobrana, sa svom njihovom spremom, oružjem i municijom. Tom prilikom zarobljeno je 15 automatskih oružja, uspeh napada na Italijane je samo delimičan. Uspelo je da ih se protera iz nekih bunkera, a nije uspelo da ih se do kraja uništi. U toku drugoga dana vršena je blokada. Jedinice određene za zaštitu ostale su čitavo vreme na mestu.

Na pravcu iz Karlovca neprijatelj ove noći nije intervenisao te su jedinice III S. U. B. uspele da poruše znatan deo železničke pruge. Isto tako na pravcu prema Jastrebarskom u toku noći nije bilo nikakvih neprijateljskih intervencija, pa je i jedinicama IV H. B. uspelo da poruši železničku prugu u znatnoj dužini, da zapali želez. stanicu Lazina i da uništi jedan železnički voz, koji je išao iz Zagreba za Karlovac. Rano ujutro neprijatelj je uputio dva kamiona sa vojskom ka Draganićima. Jedinice IV H. B. koje su u zasedi kod sela Izimje sačekale neprijatelja zarobile su a delom uništile sve neprijateljske vojnike i zapalile kamione. Oko 10 časova neprijatelj je poslao iz Jastrebarskog svoje jedinice, da bi proterao naše snage sa položaja kod Izimja. Međutim dogodilo se obratno. Neprijatelj gonjen našim jedinicama brzo je pobegao u Jastrebarsko i otuda uputio nekoliko tenkova na mesto gdje su se nalazili zapaljeni kamioni i posle ih odvukao u Jastrebarsko. Na pravcu prema Karlovcu, gde se nalazila III S. U. B., neprijatelj je toga dana poslao nekoliko svojih oklopnih automobila sa vojskom, koje su naše jedinice razbile i naterale ka Karlovcu. Posle toga upućene su znatne neprijateljske snage iz Karlovca i Mahičnog [s] namerom da odbace naše jedinice i priteknu u pomoć napadnutoj posadi u Draganićima. Neprijateljske snage nadirale su u širokom frontu, a jedinice II S. U. B. uspevale [su] da ih do kraja dana zadržavaju u nadiranju. Oko 14 časova naišlo je 5 kamiona natovarenih kožama, koji materijal trebalo [je] da se prevuče iz Karlovca ka Zagrebu. Naše jedinice su kožu zaplenile. Drugu noć naše su jedinice trebale da ponove napad na posadu u Draganićima. Ove noći izvršena je priprema sa topom i bacačem za upad u Draganiće ali oko 21 čas iz pravca od Karlovca prodiralo je glavnom cestom nekoliko neprijateljskih tenkova i oklopnih automobila sa vojskom. Po njihovom upadu u Draganiće naše jedinice morale su se povući na svoje polazne položaje.

U ovim borbama neprijatelju su zadati teški gubici. Izbačeno je iz borbe i uništeno oko 40 neprijateljskih vojnika, a 145 domobrana sa jednim oficirom je zarobljeno. Zaplenjeno je preko 150 pušaka, velika količina municije, 15 automatskih oruđa, 5 brzostrelnih

pušaka i druga vojnička sprema. U ovim borbama imali smo i mi izvesne gubitke u ranjenima.

Rušenje železničke pruge

Na dan 13. februara 1943. formiran je kombinovani odred iz dva bataljona III S. U. B. i jednog bataljona IV H. B. pod zajedničkim rukovodstvom štaba III S. U. B. Taj odred imao je zadatak da poruši železničku prugu između stanica Domagovići i Lazina na prugi Zagreb — Karlovac i to u noći od 13. na 14. februara 1943. U isto vreme imao je odred da uništi železnički voz koji bi u to doba prolazio prugom. Po pristizanju odreda na određeno mesto pruga je bila porušena na obe strane, i kad je naišao voz iz Zagreba izkliznuo je i zadržao se na porušenom delu pruge. Odred je izvršio udar na voz i povela se kratka borba sa italijanskim vojnicima, koji su bili u vozu. Tom prilikom palo je preko 50 italijanskih vojnika i 3 oficira te dva važna ustaška funkcionera. Zarobljeno je 23 Italijana i 15 domobrana. Italijani zadržani kod naših jedinica a domobrani pušteni svojim kućama. Tom prilikom uništen je čitav voz sa dve lokomotive. Zaplenjena je znatna količina oružja, mnogo municije, razna sprema i namirnice. Mi nismo imali nikakvih gubitaka.

Noću od 17. na 18. februar 1943. jedinice III[4] S.U.B. rušile su železničku prugu između stanica Karlovac i Draganići. Porušeno je više od jednog km pruge i minirani neki mostovi na istoj. Pri akciji nije bilo nikakvih sukoba sa neprijateljem.

Noću od 18. na 19. februar 1943. II S.U.B. rušila je železničku prugu Zagreb- —Karlovac, na delu između stanica Domagovići i Lazina. Porušeno je nekoliko stotina metara pruge. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo...«

» ... Stojdraga

Selo Stojdraga nalazi se na istočnim padinama žumberačkih Planina u blizini Samobora i doline reke Save. Sa Samoborom je povezano dobrim kolskim putem, koji se probija kroz dugačku i usku klisuru dok ne izbije u široku ravnicu oko sela Bregane. Od Stojdrage u jugozapadnom pracu preko grebena i kosa Žumberačkih Planina prolazi kolski put za Krašić i Draganiće. Ceo ovaj predeo je brdovit i ispresecan dubokim potocima, koji ga dele u pojedine usamljene, uske, vrlo strme i dugačke kose. U severnom pravcu teren na vrlo kratkoj daljini, posle strmog spuštanja prelazi u ravnicu oko reke Krke i Save, dokle se u svima pravcima a naročito u zapadnom terenu povezuje preko pojedinih osamljenih brda i prevoja u široku površ. koju obrazuje Zumberačke Planine, koje se

[4] **Pravilno II brigada**

dalje nastavljaju na Gorjance. Stojdraga ima vojnički značaj za neprijatelja u tome što je, u odnosu na njegove posade u Samoboru i posade u dolini reke Save i Krke, postavljena kao istaknuta pretstražarska tačka i zatvara sve prilaze ka ovim posadama te na taj način štiti njegovo zaleđe u odnosu na Zagreb i glavne komunikacije u dolini reke Save. U ovom mestu nalazila seje neprijateljska posada u jačini oko 200 ustaša dobro naoružanih i utvrđenih u pojedinim zgradama.

III S. U. B. i XIII H. P. B. dobile su zadatak da u noći od 26. na 27. februara 1943. god. izvrše napad na ovu posadu i unište je. III S. U. B., koja se nalazila na položajima između Kostanjevice i Sv. Križa, i XIII H. P. B., koja se nalazila oke Petričkog Sela i Gornje Vasi, izvršile su pokrete i koncentraciju svojih snaga oko Kerljeva i Pokleka. U napadu su učestvovale izvesne jedinice ovih brigada, a ostale vršile su osiguranje prema Samoboru i nemačkoj okupiranoj teritoriji. Zbog vrlo velikog zakašnjenja XIII H. P. B. napad je otpočeo vrlo kasno i neprijatelj nije se mogao razbiti. Sledećeg dana neprijatelj je znatnim snagama i motoriziranim jedinicama pošao od Samobora ka Stojdragi te se na položajima oko Ćadra, Javorka, Kostanjevca i Gabrovice vodila čitavog dana vrlo oštra i bliska borba sa ustašama, koji su nadirali tim pravcem. Borba seje produžavala i u toku noći. Pošto je neprijatelj vršio napade većim snagama i došao u neposrednu blizinu svojih opsednutih delova, mi smo nemajući dovoljno snaga za vođenje dalje borbe, izvršili povlačenje svih naših snaga i jedinice koje su se zadržale oko Novog Sela, Budinjaka, Mrzlog Polja, Gornje Vasi i Petričkog Sela, odakle su se naredni dan prebacile na položaje oko Krašića i Oštrca...«

»... Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

20. V. 1943
Položaj

Štab Dolenjske operativne zone[5]«

Prijepis, strojopis
Sign., Muzej narodne osvoboditve v Ljubljani.

Zbornik VII, tom VI, knj. 5, dok. br. 102, str. 270-321.

[5] Dnevnik je pisao Milovan Saranović, komandant Dolenjske operativne zone. Ovdje su dati samo oni dijelovi iz Dnevnika koji se odnose na borbe i akcije slovenskih brigada u Hrvatskoj od siječnja do svibnja 1943. godine.

228

1943, svibanj 3.
Varaždin

Dopis Župske redarstvene oblasti Varaždin Gradskom poglavarstvu Varaždin o otpremanju 53 varaždinska Židova u Zagreb te o zahtjevu za hitnim određivanjem povjerenstva za upravu njihovom imovinom

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU
Broj: V.T. 50/43. Varaždin, dne. 3. V.1943.

Predmet: Komisije za popis
židovske imovine

Hitno!
VEOMA ŽURNO!

GRADSKOM POGLAVARSTVU
/na ruke g. gradonačelnika/
VARAŽDIN

Nalogom Ministarstva unutarnjih poslova ravnateljstva za javni red i sigurnost /Odsjek Ila/ br. V. T.614/43-1- od 1. V. 1943. zatvoreni su i imadu se odpremiti u Zagreb sliedeći Židovi:

1. Blumschein Vjekoslav
2. Blumschein Ivka
3. Blumschein Zvonimir
4. Blumschein Vladimir
5. Blumschein Selima
6. Blumschein Zvonimir
7. Blumschein Vjekoslav Bruno
8. Blumschein Ivka
9. Blumschein Branko
10. Blumschein Dorica
11. Kolman Hugo
12. Steiner Edo
13. Steiner Ivka
14. Spitzer Olga
15. Takač Eugen
16. Takač Renata
17. Takač Kornelija
18. Krauz Rašela
19. Krauz Laura

740

20. Krauz Morie
21. Ganz Irma
22. Ganz Aladar
23. Ganz Božidar
24. Ganz Zvonimir
25. Levković Ognjen
26. Levković Renata
27. Leitner Berta
28. Blass Leo Edo
29. Blass Matilda
30. Blass Milan
31. Grenberger Regina
32. Hirschler Berta
33. Leitner Katarina
34. Klein Gizela
35. Salamon Kabiljo
36. Kreiilerblüt Benjamin
37. Löwi Ilona
38. Löwi Irma Mira
39. Meller Irena
40. Neuman Hermina
41. Spitzer Filipina
42. Steiner Julijana
43. Weiss Eugen
44. Hirschler Ruža
45. Henigsberg Hermina
46. Sparing Otto
47. Blau Samuel
48. Blau Edita
49. Blau Branko
50. Blau Ljubica
51. Blau Edita
52. Rozner Artur
53. Pollak Gustav

Njihovi stanovi stoje pod nadzorom organa ove oblasti — pa se umoljava najžurnije odrediti barem 5 /pet/ povjerenstva, koja će preuzeti njihovu imovinu — tako, da se redari mogu osloboditi, da država ne trpi štetu.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
Župske redar, oblasti:
/Krunoslav Batušić/

---------- M.P.[1]

[1] Okrugli pečat: Nazavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

POGLAVARSTVO
SLOB-. I KRALJ. GRADA VARAŽDIN
Primljeno: 4. V. 1943.
Br. Glav. urudžbenog zapisnika
Prilozi Ref.
Taj. 45./ Nač.

Vezano na broj:
raniji..... kasniji 46/43.

POREZNOM UREDU
na ruke Nadstojnika ureda
g. Szöke Ladislava
VARAŽDIN

Ustupa se prednja zamolnica naslovu na nadležno uredovanje pošto je u smislu Zakonske odredbe od 30. 10. 1942. o podržavljenju židovske imovine u nazočnom predmetu nadležan naslov, a ne ovogradsko poglavarstvo.

Gradsko poglavarstvo
U Varaždinu, dne 4. svibnja 1943.

Gradski načelnik:
M P.[2] **Vjekoslav dr Medvedović** v.r.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
POREZNI URED VARAŽDIN
Odsjek za podržavljeni imetak
Broj 202/p. 1943.
Dana 4./V. 1943.

GRADSKOM POGLAVARSTVU
VARAŽDIN

U vezi brzoglasnog razgovora podpisanog sa nadstojnikom Ministarstva državne riznice, odjela za državnu imovinu, navjeru i du-

[2] Okrugli pečat: Nezavisna država Hrvatska
Gradsko poglavarstvo Varaždin

gove, Ureda za podržavljeni imetak gosp. Barića, od danas, Ured za podržavljeni imetak u Zagrebu, ovlašćuje gradsko poglavarstvo u Varaždinu da u ime državne riznice izvrši po svojim dužnostnicima popis pokretnina u napred spomenutim stanovima, da izvrši procjenu i prodaju istih.

Ovaj spis vraća se naslovu na osnovu brzoglasnog razgovora od danas između podpisanog i gosp. gradonačelnika.

U Varaždinu, dne 4. svibnja 1943.

M.P.[3]

Nadstojnik ureda:
/Ladislav Seke/
Seke v.r.

Original, strojopis
Sign., HAV, Zbirka Židovska imovina, 50/1943.

229

1943, svibanj 4.

Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o dolasku Trinaeste primorsko-goranske divizije na Žumberak i o drugim pitanjima

STAB II OPERATIVNE ZONE
N.O.V. I P.O. HRVATSKE
Oper. br. 466/43.
4 maja 1943.

GLAVNOM ŠTABU N.O.V I P.O. HRVATSKE

Primili smo vaš dopis od 24. IV. ov. g. u kojem ste nas obavijestili pored ostalog i o tome, da na naš sektor dolazi Primorsko-goranska divizija, što nas je svakako obradovalo.[1] Vjerujemo da ćemo uz pomoć tih brigada ubrzo likvidirati XIII Ustašku bojnu[2] a time i očistiti Žumberak. Bilo bi dobro da nam javite koliko će vremena ove brigade ostati na našem sektoru. Što se tiče mobilizacije

[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Porezni ured Varaždin

[1] Trinaesta primorsko-goranska divizija nije došla na Žumberak.

[2] Ova je bojna tada bila u Samoboru.

ljudstva za našu i goranske brigade u Žumberku ne postoje neki naročiti uslovi, ali zato postoji mogućnost mobilizacije u Samoborskom, Pisarovinskom i Velikogoričkom kotaru. U tom slučaju ove bi brigade morale krenuti s nama zajedno u onome pravcu, t.j. do Kljuke, a to bi značilo njihovo zadržavanje barem oko mjesec dana na našem terenu.

Naše veze sa Slovencima za sada su vrlo dobre. Nema nikakvih nesuglasica između štabova i jedinica. Mi smo doduše u izvjesnoj mjeri popustljivi i nastojimo da naše veze budu što bratskije i čvršće. U tome smo za sada potpuno uspjeli i mnogo napredovali od ranije. Prema vašim uputstvima postupit ćemo i u buduće tako, da po nikakvim pitanjima ne dolazi do nesuglasica, o svemu sporazumjet ćemo se sa drugovima Slovencima.

Naša brigada[3] momentalno se nalazi u Sloveniji i vrši akcije zajedno sa slovenskim brigadama u pravcu Ljubljane i Zidanog Mosta.[4] Ona će ostati u Sloveniji još jedno 10 dana, nakon toga povratit će se u Žumberak. Mi smo izradili zajednički plan sa drugovima Slovencima o operacijama naše i njihovih brigada. Naš komandant[5] nalazi se također sa našom brigadom a ujedno je i komandant Operativnog štaba za vrijeme zajedničkih operacija sa Slovencima.

Već smo poduzeli potrebne mjere za odlazak naše brigade na Moslavački i Kalnički sektor.[6] Jedino nam drugovi iz Moslavine javljaju, da je za Slavonsku diviziju potrebno još 2.000 ljudi i da će oni također dati nešto ljudstva da bi se taj broj postigao.[7] Mi smo vam već u prošlom izvještaju javili, da je ponovno Kalnički odred dao jedan bataljon za ovu diviziju,[8] bez da je predhodno o tome obavijestio naš štab, a sada izgleda da i opet drugovi iz Slavonije namjeravaju uzeti neke djelove našeg Moslavačkog odreda za svoju diviziju. Ako će borci sa našeg terena stalno odlaziti u Slavoniju, mi ćemo teško moći izvršavati zadatke koje ste vi pred nas postavili a to je da i mi konačno pređemo na formiranje jedne divizije, na terenu

[3] Riječ je o Trinaestoj proleterskoj NOU brigadi »Rade Končar«.

[4] Vidi: Dok. br. 226.

[5] Vladimir Matetić

[6] Brigada nije otišla na to područje. Opširnije o tome vidi: Dok. br. 226.

[7] Riječ je o novoformiranoj Desetoj diviziji Prvoga slavonskog korpusa. Moslavački NOP odred uputio je tada u Slavoniju svoj Prvi bataljon, koji je ušao u sastav Dvanaeste NOU brigade. Vidi: Zbornik VII, tom V. knj. 15. dok. br. 13, 53, 54. i 63.

* Riječ je o Trećemu bataljonu Kalničkoga NOP odreda, koji je 11. ožujka stigao u Slavoniju i ušao u sastav Šesnaeste NO brigade Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 29. i 77. Prvom polovinom svibnja uputio je Kalnički NOP odred u Slavoniju i svoj Prvi bataljon, koji je ušao u sastav Sedamnaeste NO brigade Desete divizije. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 48, 75. i 79.

naše Zone. Smatramo, da u našoj Zoni danas postoje sve mogućnosti za formiranje te divizije jer ljudi (omladina) iz Zagreba, Varaždina pa i okolice Bjelovara u sve većem broju pristupaju u redove N.O.V. Od kolike je važnosti formiranje divizije na našem terenu nije potrebno ni da vam mi govorimo jer ste vi još ranije bolje ocijenili to pitanje pa ste nam radi toga i stavili u zadatak u kojem pravcu da krenemo i da pristupimo formiranju za sada još jedne brigade, a mi ćemo sami nastojati da formiramo barem dvije.[9] Zato vas molimo da javite Štabu III Oper, zone da nam ne uzimaju više borce iz našeg terena.

Poduzeli smo potrebne mjere za organizaciju otsjeka našeg štaba u Zgb. Glavnog čovjeka koji bi rukovodio radom našeg otsjeka konačno smo pronašli, a za konačnu organizaciju ovog otsjeka otići će naš komesar[10] u Zgb. i organizirati u sporazumu sa ostalim drugovima ovaj otsjek. Nadamo se da ćemo sve to srediti prije našeg polaska na izvršenje dobivenih zadataka.

Žumberački odred i sve ostalo sredit ćemo prema vašim uputstvima prije nego ćemo otići dalje.

Naš Golub" tražio je vašeg, ali nam nije poznato da li ste ga vi čuli jer odgovora nije bilo nikakvog, odnosno nismo mogli čuti vašega. Mi imademo dosta poteškoća sa ljudima pri golubu jer su oni slabo verzirani u njegovu konstrukciju i nisu u stanju da pronađu izvjesne greške, da li se nalaze kod vas ili kod nas. Sad se opet tuže da im prijemnik ne valja. Kod njih stalno nešto ne valja a kako izgleda najmanje valjaju oni sami. Naskoro ćemo dobiti jednog inžinjera pa se nadamo da ćemo i tu krizu prebroditi. Ako slučajno imate vi na raspolaganju neki vibrator i dobar primjenik, ne bi bilo loše da nam ih pošaljete.

Našu brigadu pripremit ćemo za polazak prema dobivenim uputama od vas. Vjerujemo da će ona moći izvršiti svoj zadatak. Također ćemo nastojati da ne činimo pa i najmanje političke greške, koje bi nas mogle odvojiti od naroda. Mi to nismo činili ni do sada.

Čim se brigada vrati poslat ćemo vam što će nam više bit moguće stručnih radnika a slat ćemo vam i one koji će nam dolaziti iz Zagreba jer su bila velika hapšenja u Samoborskom kotaru a u okolici Pisarovine stalno krstare ustaše sa jačim patrolama. Mi smo već poduzeli potrebne korake da nam kanali budu u redu, kako bi što

[9] Na Kalniku je 4. rujna 1943. god. formirana Druga NO brigada »Braća Radici«, a u Moslavini 21. rujna iste godine Moslavačka NO brigada. Vidi: AVII, kut. 724, reg. br. 40/5 i 44/5.

[10] [12] Marko Belinić

" Riječ je o radio-stanici.

veći broj Zagrebčana mogao dolaziti u naše jedinice. Prije našeg odlaska to ćemo urediti i sa Žumberačkim odredom.

Kursiste na vojni kurs poslat ćemo, ali oni neće stići na vrijeme, jer se momentalno brigada ne nalazi na našem terenu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar:[12]

Za komandanta
v. d. načelnika štaba:[13]

Kopija, strojopis
Sign., A VII, Fond NOB, kut. 1472, reg. br. 23-3

Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 11, str. 41-43.

230

1943, svibanj 4.

Iz izvještaja Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama pripadajućih jedinica protiv partizana na području Pisarovine, Kalnika, Bilo-gore i Siska od 1. do 3. svibnja 1943. godine

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 124
(po podatcima primljenim 4. V. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R SAVE I KUPE:

Podr. Pisarovine:

3. V. kod s. Lijevi Štefanki (9 km j. izt. od Pisarovine) u vatrenom okršaju sa partizanima poginulo je 7 partizana, a 3 domobrana su ranjena.

Podr, Kalnika:

U toku 1. i 2. V. vršeno je krstarenje na području između s. Ivančec i Osijeka[1] (6 km j. j. izt. i 14 km j. j. z. od Ludbrega). 1. V. na ovom području u jednom partizanskom skrovištu opreme pronađeno je: 1 krugovalna postaja, 3 brzoglasa,'36 pušaka, 1 strojnica, 10.000 naboja i razno drugo tvorivo.

1. V. jedna ustaška bojna je ponovo upućena na cestu: Ludbreg—Varaždinske Toplice i djeluje prema sjevernim padinama Kalnika.

[13] Rade Bulat
[1] Vojakovački Osijek

1. V. kod Čukovca (4 km j. izt. od Ludbrega partizanska skupina nepoznate jačine oštetila je želj. prugu. Kvar je popravljen.

3. V. kod s. Apatovac (11 km j. z. od Ludbrega) raspršena je skupina od oko 100 partizana na području s. D. Rijeka (7 km j. z. od Ludbrega) koturaška bojna sukobila se sa jakom partizanskom skupinom.[2] Upućeno je pojačanje.

Podr. Bilo Gore:

1. V. kod s. Hudovljani (10 km j. od Koprivnice) naše čete sukobile su se sa partizanima koji su noću 29/30. IV. prešli iz Kalnika u Bilo Goru.[3] Vlastiti gubitci: 2 ranjena i 4 nestala, dok partizanski gubitci nisu poznati. ..«

».. .Podr. Siska:

Noću 2/3. V. između želj. postaje Blinjski Kut i Brđani (na pruzi Caprag —Sunja) naišao je teretni vlak sa cisternama na minu.[4] Stroj i 10 vagona su iskliznuli. Ložač i dva zavirača odvedeni su po partizanima. . .«

»>. . . ZA TOČNOST :

Pročelnik operat. odjela
general (Dragojlov)
Dragojlov[5] v.r.

Glavar glavnog stožera
general (Prpić)
Prpić[6] v.r.

M. P.[7]«

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 23, reg. br. 3/1-52

Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 121, str. 344-347.

[2] S prvim bataljonom Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 249.

[3] Na Bilo-goru su krenule dvije čete Drugoga i jedna četa Prvoga bataljona Kalničkoga NOP odreda, u cilju formiranja Trećeg bataljona. Vidi: Dok. br. 249.

[4] Prugu je minirao Prvi bataljon Četvrte banijske NOU brigade. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 23.

[5] Fedor Dragojlov

[6] Ivan Prpić

[7] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Glavni stožer domobranstva
Operativni odjel

231

1943, svibanj 5.
Zagreb

Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu se govori o situaciji u Zagrebu, potvrđuje primitak pošte i lista »Rodoljub«, obavještava o antipartijskom radu Pepića iz Jernejeve grupe te upozorava na otpremanje pošte utvrđenim kanalima

SUSJEDU[1]

Dragi drugovi !

Primili smo vaše pismo od 6. III., 13. III. i 25. IV., te od 7. IV. (od vašeg agitpropa). Ranije vam nismo odgovorili, jer smo bili preopterećeni poslom.-

Kod nas se teror svaki dan pooštrava. Svaki dan su puškaranja i hapšenja po ulicama, blokade kvartova i ulica. Zadnja tri mjeseca poginuli su na ulici Bobi,[2] Boltek,[3] Musliman,[4] Umjetnik[5] i još nekoliko odličnih drugova. Po tome možete vidjeti, kakovi su uslovi rada kod nas.-

Ali usprkos toga simpatije za Narodno oslobodilačku borbu rastu, niču novi borci, ali samo sa malo iskustva za rad pod teškim ilegalnim uslovima.-

Vodstvo HSS je kod nas vrlo aktivno, kako u Zagrebu, tako i u okruzima. Ono manje ili više otvoreno sarađuje sa ustašama. Pišite nam opširnije i konkretno o djelovanju vodstva HSS kod vas, a pogotovo o tome, koji povjerenici vodstva HSS sa vašeg terena imaju veze u Zagrebu, tako ćemo lakše odkriti njihovu mrežu.-

Primili smo »Rodoljub« br. 2. Po našem mišljenju ovaj je broj mnogo bolji od prvoga. Naročito nam se dopada, što su članci kratki i konkretni, te iz života borbe naroda toga kraja. List je pregledan i kratak. Samo nam se čini, da ste pojedine stvari trebali stilski bolje dotjerati i življe opisati. Prvi članak je preštampan a vi niste stavili odakle. Po našem mišljenju to treba uvijek staviti. Tehnički je list prilično slab.

»Rodoljub« br. 2. ćemo istaći kao primjer našim O.K-ima, koji još nisu uspjeli naučiti, kako trebaju izgledati naši listovi. Zato vas

[1] Okružni komitet KPH Pokuplje
[2] Marko Linarić
[3] Josip Preskar
[4] Ivan Mećar
[5] Ladislav Parfant

molimo, da preko O.K.Z.[6] pošaljete svakom našem O.K-u bar po dva primjerka »Rodoljuba« i to za: OKK,[7] OKV,[8] OKĆ,[9] OKB[lu] i OKZ. Također pošaljite za KPO[u] i MPO.'[2] Sve će im to uručiti OKZ, jer ima zato mogućnosti, tako da to ne mora ići preko Zagreba. Nama šaljite 3 primjerka. U koliko niste »Rodoljub« br. 2. već poslali našim okruzima, pošaljite ga naknadno, a od njih tražite, da vam šalju ono, što oni imaju.-

Jedan član našeg otpremnog odbora za Partizane Lala (Ratko)[13] povezao se je na svoju ruku preko nekih privatnih veza sa KK Velika Gorica i uz pomoć njega stvorio posebni kanal za prebacivanje u Partizane. Upozorite KK Veliku Goricu, da ne smiju ni s kim da se povezuju iz Zagreba bez vašeg odobrenja. Vi se dogovarajte o svim pitanjima veza sa Prigorcem,[14] sa kojim mi imamo čvrstu vezu, pa će se na taj način izbjeći, da se ponovi slučaj Žutog.[15] Sve veze treba čvrsto kontrolisati. Vezu, koju je Lala napravio sa KK V. Gorica, treba odmah prekinuti, jer postoji bolja.

Ovde postoji antipartijski tip iz Jernejeve bande, koji se potpisuje **»Pepić komandir Zagreb«.** On na pisma udara žig **»Okružni Komitet Kom. Partije Jugoslavije«.** Izdaje također na šapirografu antipartijski list »Partizanski vjesnik« i »Budućnost — list kom. omladine«, te nastoji na sve načine, da se poveže sa našim partijskim organizacijama i odredima, pa su mu poneki drugovi i nasjeli. On se je sa nekim našim drugovima bio povezao, nudeći im papir. Da li vi još preko koga nabavljate stvari iz Zagreba, osim preko nas? Ako nabavljate, pišite nam, sa kojim ste ljudima povezani, a i sami provjerite te veze, jer baš na taj način su nekoji drugovi nasjeli.-

Ovdje su kod nekog advokata, našeg simpatizera, dolazili u dva maha neki ljudi i tražili od njega da za račun O.K. Pokuplje kupi zlata u vrijednosti od 1,000.000.- kuna. Ovaj se advokat ispočetka nije znao snaći, da ispita, tko su ti ljudi, nego im je skoro povjerovao. Kad smo mi rekli, da ispita stvar, ti ljudi nisu više dolazili. Na pismu, koje su pisali advokatu, kad ga jednom nije bilo u kancelariji, stajalo je u gornjem lijevom uglu: O. K. POKUPLJE. Da li nešto znate o čitavoj toj stvari?

[6] Okružni komitet KPH Zagreb
[7] Okružni komitet KPH Krapina
[8] Okružni komitet KPH Varaždin
[9] Okružni komitet KPH Čazma
[10] Okružni komitet KPH Bjelovar
[11] Kalnićki partizanski odred
[12] Moslavački partizanski odred
[13] Ivan Javornik
[14] 1 19 Pavao Lončar, sekretar OK KPH Zagreb.
[15] Ivan Jordan

Ovdje postoji neka djevojka, rodom iz Karlovca, a ovdje namještena. Zove se B.L. Tvrdi se, da ona drži ili je držala vezu između OK Pokupje i nekog druga Ure iz Karlovca. Da li vi nešto znate o tome? Ako znate, pišite nam, kakova je to djevojka.

Naš otpremni odbor je već davno izgubio vezu sa seljakom, koji je vozio stvari iz Zagreba. Možemo li opet dobiti tog seljaka? Ako možemo, predajte ga OKZ-u. O tome nam je nešto pisao i Šturman,[16] ali od toga se dalje nije otišlo. Sa Štefom[17] više nemamo veze.-

Drug Bendo[18] vas je valjda izvjestio, da je sa Prigorcem[19] uredio pitanje veza, pa nastojte, da te veze sa svoje strane učvrstite.

Stenografa i tipkača nemamo. To pitanje možete riješiti na taj način da ih potražite od odreda, gdje ih sigurno ima u četama. Da li je preko vas ili II. zone otišla štamparska boja i slova, koja smo poslali za G.Š.?

Što se tiče novih punktova za Partizane, koje nam predlažete, to predajte O.K.Z.-u.-

Desio se slučaj, da su vaši kuriri, ili kuriri II. zone, upućenu na nas poštu dostavljali sa kanalom, kojim idu Partizani. Tako je pošta dospjela u ruke nekih neodgovornih drugova oko našeg mjesnog otpremnog odbora, a tako lahko može dospijeti i do policije. Jedanput za uvijek, drugovi, treba naučiti kurire, da razlikuju poštu od pošte (privatna pisma mogu se bez opasnosti dati ljudima oko odbora za otpremu, ali **naša** pošta **mora** da ide utvrđenim kanalom preko Gubca[20], ili koga drugog pouzdanog kurira direktno za O.K.Z. Zao nam je, da drug Mika[21] nije došao, kada smo ga pozvali preko O.K.Z., pa bi se o svemu mogli lično dogovoriti.

Drugovi iz vašeg Agitpropa traže »Leica« aparat od nekog omladinca, ali nisu kazali njegovo ime, te sumnjamo, da ćemo ga moći pronaći.

Pišete nam, da su tamo napadali Bugari i Mađari. Mi o tome neznamo ništa. Da li je to točno?

Pišete za nekakvog druga Susovića, ali mi ne znamo, što je s njime. Objasnite, o kome se radi.

Da li je k vama prije dva i pol mjeseca stigao drug Šime (Hromi)[22], bivši član M.K.Z., sa drugaricom, koga smo poslali u Partizane i gdje se on sada nalazi?

[16] Nikola Mardetko
[17] Stjepan Simec
[18] Stjepan Koren
[20] Milan Kuren
[21] Lutvo Ahmetović
[22] Janko Zrinšćak

Rotacionku vam nismo nabavili. Šaljemo vam zato natrag **Kn.** 25.000.-, a vi ćete nam novac lahko nadoknaditi, ako vam pošaljemo mašinu-

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Dne 5. maja 1943.

Drugarski pozdrav
Stevo[23] v.r.

[24] P.S. Još do danas niste zarobili doktora sa zdravstvene stanice Dragonošci, koji svakog četvrtka dolazi tamo. Sto čekate kad su Vam liječnici potreb[ni]?

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/102.

232

1943, svibanj 5.
Sisak

Izvještaj Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o pojačanoj djelatnosti partizana na području Lekeničkog odsjeka, napadima na Dubranec i Kapelu te o pripremama za veći pothvat na području Lekeničkog odsjeka

ZAPOVJEDNlCTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
GLAV. STOŽ. ODJEL
Op. br. 1410/taj.
U Sisku, dne 5. svibanj 1943

»Veoma žurno«
Tajno!

Predmet: Dnevno izvješće za
5. svibanj do 18. s.

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA.
(Operativni odjel)

Savezno zapovjedi operativ, br. 3219/taj. od 9. VIII **1942 godine dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:**

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

[23] Ivan Krajačić
[24] Dopisano tintom.

l.-A-KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Pojačana djelatnost partizanskih skupina na području Lekeničkog odsjeka. Željeznička pruga i cesta Sisak —Zagreb uslied toga su ugroženi.

Isto tako poslije podhvata u Kalniku, pojačala se djelatnost partizanskih skupina u sjevero-zapadnom dielu Bilo Gore.[1]

1.-B-DJELATN0ST PODREĐENIH CETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU

Operativno područje Zagreba:

1.-4. V. ove godine oko 22,00 sati jedna skupina partizana (navodno 150) izvršila je napad na posadu Dubranec (13 km. j. z. od Velike Gorice).

Gubitci: vlastiti: 1 častnik, 7 dočastnika i 35 domobrana zarobljeno a 2 domobrana pobjegla.

2.-4. V. oko 24,00 sati, oko 40 partizana upali u obćinu u s. Novo Čiče (3 km. ist. od Velike Gorice) i odnieli našasta.

Partizani se povukli prema s. Lazini i Strmcu (4-8 km. s. i. od Velike Gorice).

Operativno područje 1. pješačke divizije:

Noću 5. ovog mjeseca jedna jača skupina partizana (navodno 800-1000) izvršila je napad na s. Kapelu[2] (9 km. s. od Bjelovara). U borbi koja je trajala do 04.30, partizani su uspjeh rastrojiti 2. pohodnu sat i povukli se prema s. G. Zdelice (5 km. s. i. od Kapele).

Gubitci:[3] vlastiti — 1 domobran poginuo, 6 domobrana teško ranjeno, a preostali broj lakše ranjenih povedeni sa partizanima, 40 domobrana zarobljeno, a 40 domobrana nestalo, partizanski nepoznati, ali su odveli sa sobom 6 kola poginulih i ranjenih.

Operativno područje V. **gorskog zdruga:**

Razvidanje dielova zdruga bez događaja.

l.-C-VLASTITE NAMJERE:

Savezno zapovijedi Gruppe West abt. I. a br. 2860/taj. od 26. IV. ove godine, biti će jedan veći podhvat izveden na području Lekeničkog odsjeka, po povratku dviju bojni V. gorskog zdruga iz podhvata Kalnik.

[1] Početkom svibnja na ovom području djelovao je Prvi bataljon Kalničkog NOP odreda. Vidi: Dok. br. 230, 236. i 249. i Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 113, 116, 117. i 127.

[2] Na ovo jesto napao je Drugi bataljon Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 249.

[3] O gubicima vidi: Dok. br. 249.

Učestvujuće snage: XI. ustaška bojna dolazi 6. V. u Lekenik a III. bojna u Zdenčinu.

Početak podhvata javit će se.

2 i 3: Nema

P. n. zapovjednika
glavar stožera pukovnika
Klišanić[4]

P6/VD

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 23, reg. br. 6/1-3

Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 124, str. 351-352.

233

1943, svibanj 6.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Zagreb kotarskim komitetima KPH na području okruga s direktivama za dalji rad

Dragi drugovi !

Šaljemo vam nekoliko direktiva, tako da bi se mogli bolje snaći u slijedećem radu. Pojačati raskrinkavanje reakcionarnog vodstva HSS-a i svih njegovih aktivnih pristalica na terenu. Treba da svi komiteti i jedinice obavezno i planski razkrinkavaju reakcionarno vodstvo HSS-a i vezati ih sa okupatorom i ustašama. Konkretno prikazati njihovo vezanje i suradnju sa okupatorima i ustašama. Treba pojačati sprečavanje, rekvizicije stoke, žita itd. Rad oko vojnih bjegunaca treba pojačati i to tako: sa vojnim bjeguncima održavati sastanke na kojima im prikazati cilj narodno-oslobodilačke borbe, kao i cilj fašizma, njihovih slugu i svih onih koji se vežu uz njih (HSS-ovci). Ne mora se uzeti šablonski, može se i sa pojedincima, tu treba biti elastičan, a nastojati da ih se mobilizira za narodno-oslobodilačku vojsku, pojedince, grupe itd.

Treba budno pratiti kakvim se metodama služi neprijatelj, kod rekvizicije, mobilizacije, metode terora, itd.

Raspodjela rada po jedinicama, komitetima, po sektorima i terenu a podjela po sposobnosti odozdo prema gore. Veze: OK sa KK tako da KK da jednog kurira Part, disciplinirano i savjesnog, koji

[4] **Ivan Klišanić**

će dobiti punkt od OK a dolazit će na taj punkt dva puta tjedno, a po istoj vezi će se slati pošta i materijal za susjedni OK., ako je na liniji.

Obezbjeđenje partije: Treba posvetiti pažnju konspiraciji, a ilegalni politički radnici moraju biti naoružani sa bombama, kratkim vatrenim oružjem, nožem, a po svim mjestima kuda se kreću trebaju si iskopati bunkere, dobro ih kamuflirati i zakonspirirati. Politički radnici ne smiju sa sobom nositi kompromitirajući materijal.

U svim partijskim jedinicama, komitetima, t.j. drug koji je odgovoran po SKOJ-u treba svakih osam dana podnijeti detaljan izvještaj o rezultatu o omladini, koliko je organizirao, omladine u USAOJ. Isti drug neka radi i u susjednim selima, općinama itd. Svakom omladincu-ki treba dati konkretne zadatke, a u radu svakog pratiti kakav je, da li je odan, kako je shvatio zadatak mu povjeren i onda od najboljih najbolje primiti u SKOJ. Kod primanja (saopštenja) da je SKOJ-evac treba provesti sa širim obrazloženjem dužnosti SKOJ-a itd.

Drug odgovoran po NOO-rima u jedinici, treba redovno dolaziti na sastanke mjesnog odbora, a nastojati da članovi odbora redovno dolaze na sastanak. Predsjednik odbora treba sastaviti dnevni red sjednice, uz pomoć svih članova. Drug Partijac treba nastojati da se po svakom pitanju povede diskusija, a u koliko članovi odbora skrenu iz linije NOB, onda treba drug da zadnji uzme riječ da se isprave i zaključi kako će se postupiti. Svaki član odbora treba daje odgovoran o svom sektoru rada, koji se rad nalazi pred njima (vidi okružnicu broj 4.). Drugovi! Rad odbora će se vidjeti kod mobilizacije, koliko će odbori mobilizirati za narodnu oslobodilačku vojsku, koliko će se spriječiti rekvizicije, Pavelićeva mobilizacija. Koliko će odbori biti aktivniji o gornjim pitanjima to ovisi od vas, a prema tome ćemo cijeniti vaš rad.

Odgovorni drug u jedinici, komitetu po AFŽ-u treba da pronađe poštenih žena bez obzira njezine političke svijesti. Svakoj ženi treba dati zadatak da radi, prema tomu će se smatrati da je obuhvaćena po liniji AFŽ-a, a kada radi onda ju treba vezati za organizacioni rad, održavati s njima sastanke i politički ih izgrađivati, prikazati im kakove važnosti je rad u današnjoj NOB i kakva će prava žena u današnjoj borbi dobiti.

Odmah treba pristupiti organizaciji dopisnika za centralnu štampu: »Borba«, »Vijesnik«, kao i lokalne članke za »List Prigorja«, lokalni članci trebaju biti tako pisani, da dopisnik opiše događaje iz mjesta, općine, sela ili kotara. Svim partijskim jedinicama i komitetima treba dati konkretne zadatke da pronađu i organiziraju dopisnike. Dopisnici moraju biti svi članovi partije svi članovi van-

partijskih organizacija, te među ostalim pučanstvom treba organizirati dopisnike bez obzira na njihovo političko opredjeljenje. Ako članci i nebudu gramatički dotjerani ništa ne smeta, mi ćemo ih ispraviti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

6. V. 1943. **Prigorac**[1] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2370

234

1943, svibanj 6.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o situaciji u okrugu i o akcijama Kalničkoga NOP odreda u travnju 1943. godine

IZVJEŠTAJ ZETA[1] ZA MJESEC APRIL
POLITIČKI PREGLED:

Djelovanje HSS-ovskih agenata, se sve više primjećuje, mnogo se primjećuje Dr. Pernara[2]. U općini B. Prigorje Pernar u razgovoru sa seljacima kaže: da nije partizana u zemlji bi bio mir. On je pod konac mjeseca aprila putovao po Zagorju, a posjetio je slijedeće ljude: Gregorić trgovac Bedekovčina, Jandreković trg. Poznanovac, Čehulić trg. Mače, Tomljenović seljak Ivanec, Zdravko Berković trg. Varaždin, Anić Nikola, hotelijer Varaždin, Rukljač ustaša tvorničar koža Poznanovac, Dr. Nikulić liječnik Varaždin. On je kod pojedinih u razgovoru izbacio parolu: »Badava prolijevati krv po šumama, treba čuvati glave i krov nad glavom, veliki će odlučiti«. U kotaru Sv. I. Z.[3] naročito su aktivni narodni poslanik Papa[4] i njegov zamjenik Meglaj[5], a navodno da su djelili i neki novi letak HSS-a,

[1] Pavao Lončar

[1] Okružnoga komiteta KPH Zagreb.
[2] Ivan Pernar
[3] Sv. Ivan Zelina, današnja Zelina.
[4] Andrija Papa
[5] Petar Meglaj

ali točne podatke još nemamo. U Dugoselskom kotaru su sve aktivniji, ali uspjeha nemaju, jer nailaze na ljude koji su obuhvaćeni po liniji narodno-oslobodilačke borbe, kao i u ostalim kotarevima. Pojedini ti agenti se mnogo interesiraju za sastanke NOO-a, a među njima i senator Malčić[6]. Malčić žali ljude i kaže da će ljudi stradati u vezi tih sastanaka.

Ustaše su održali skupštinu u Brdovcu. Skupština je bila u nedjelju, a ljude su dočekali kad su izašli iz crkve i zadržavali ih da ostanu na skupštini, a javno se izrazili koji će otići to su crveni. Na skupštini su pripremali ljude za mobilizaciju. Ustaški sastanak u Sesvetama. Na sastanku su pripremali ljude za mobilizaciju.

Mi smo poduzeli protiv tih mačekovih agenata i ostalih slijedeće mjere, i to tako: u mjestima gdje oni dobivaju više zamaha, u tim mjestima ćemo pojačati našu usmenu i pismenu propagandu u razkrinkavanju tih pojedinih reakcionaraca kao i čitavo reakcionarno vodstvo HSS-a, a narodu prikazati konkretne činjenice o suradnji reakcionarnog vodstva HSS-a i ustaša, a ujedno pojačati popularizaciju Kom. Part. AVNOJ-a, NOB-a.

Promjene u organizaciji Part.

Kotar Zgb.

Jedan je ubijen od ustaša u lokalu, jedan je izbačen radi ne discipline i oportunizma, jedan je uhapšen od žandara na šumskoj cesti. U općini B. Prigorje je formiran Opć. kom. od 4. člana.

Kotar Stubica

Jedan član koji je radio po SKOJ-u je ubijen od ustaša na cesti. Ustaše su na njega pucali bez da su mu vikali stoj, ili pitali za legitimaciju. Kad su otvorili na njega vatru drug je pucao na njih iz pištolja. U toj borbi je drug teško ranjen, a onda se ubio sam.

Kot. Dugo Selo

Formiran je Opć. kom. od tri člana, u opć. DS[7].

Ok. kom. predlaže da se kooptira druga Gubca[8] u OK, a njega bi uzeli u Biro, jer bi dobio sektor rada od druga Suce[9], a Suco bi bio član Plenuma.

Stanje SKOJ-a

Na sastanku je konstatirano da je Part, premalo posvetila pažnju SKOJ-u. Stoga so poduzeli mjere, da se SKOJ-u da puna pomoć od strane Part., a svi drugovi u jedinicama, komitetima, su do-

Franjo Malčić
Dugo Selo
Milan Kuren
Josip Kemfelja

bili konkretne zadatke i upute kako treba dati pomoć SKOJ-u i okupiti masovno omladinu (u) USAO, a od strane OKP. pojačati kontrolu, nad zadanim zadacima.

AFŽ

Okružni inicijativni odbor žena nije formiran, radi bolesti jedne žene, a s druge strane i labavost organizacije oko formiranja. Isti će se formirati u prvoj polovici maja 1943.

Rad u vojsci:

U više mjesta je došla vojska, (domobrani), a straže su pojačane. Na jednom mjestu smo dobili vezu. Da se rad pojača među vojskom, dodijelili smo taj sektor drugome drugu, koji se bolje snalazi oko organizacije po pitanju vojske, kao i ostalih pitanja, koja spadaju tome sektoru.

Tehnika:

U tehnici je umnoženo: 150 Proletera, II. glava historije SKP/b/ 150 komada, letak Hrvatski narode, 18.-III 1943., sa podpisom Gl. Štab NOV i POH i Inicijativni odbor ZAVNOH 4.000 komada. Rezerve materijala u tehnici su povećane: papira ciklostila sa 45.000 listova, matrica 500 komada, 60 tuba otina (boja) i ostalih sitnih stvari.

Akcije:

U kotaru Sv. I. Z. je izvršena akcija, po Kalničkim partizanima i to: Na sresko načelstvo, ustaški logor, kancelariju njemačkog poduzeća Stuag, nutarnju i vanjsku općinu, žandarmerijsku stanicu i poštu. Akcija je u svim navedenim mjestima uspjela, a politički među pučanstvom u mjestu i okolici odlično odjeknula. U kotaru Stubici je raztrgana telefonska mreža na cesti Sesvete —Marija Bistrica. U Zgb. kotaru su svučena dva domobrana, ubijena dva zloglasna ustaša, napadnut municijski magazin, kod tog napada je bilo ranjeno 5 domobrana, prekinut električni vod Karlovac — Zagreb. U kotaru D. S. je svučeno preko trideset domobrana, jedan oficir iz Zgb-a koji je bio u posjetu kod svoga prijatelja. U dvije općine zapaljen je arhiv, među arhivom akti, gdje su bili popisani konji, a koje su trebali iste dane predavati za Pavelićevu vojsku. Sve gornje akcije su od naroda odlično primljene.

Manjkavost izveštaja ćemo poslati naknadno ili sa sledećim izvještajem.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

6/V-1943. **Prigorac**[10] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-46/398

[10] **Pavao Lončar**

235

1943, svibanj 6.
Zagreb

Obavijest jednog od povjerenika Obavještajne službe Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Mjesnome komitetu KPH Zagreb o nekim osobama povezanima s njemačkom obavještajnom službom i pripremama za osnivanje SS-divizije

AGENTI GESTAPO-a

Vilinger (Jakob?) trgovac iz Sarajeva, Ulica Ante Pavelića, prodaje radioaparate, bicikle i slično, zastupnik njemačkih fabrika, ali samo zbog kamuflaže, inače agent Gestapoa otkrio se na taj način, jer je pokušao vrbovati nekog čovjeka koji je imao poći u Bugarsku i Tursku, da radi za Gestapo. Lični opis: Malen čovjek, jake konstrukcije, plav, oči krupne plave, kosa plava, zubi zdravi, povučen, vozi automobil.

Šuljak Alija, profesor i poglavni pobočnik, rodom iz Trebinja, ustaša, ali u isto vrijeme agent Gestapoa, čovjek velikog povjerenja njemačkog poslanstva u Zagrebu i Kašea. Odlazi često u Bosnu sa povjerenim misijama. Denuncira ljude. U najnovije vrijeme po naređenju Nijemaca boravi u Bosni, radi vrbovanja dobrovoljaca u novu SS-diviziju. Lični opis: starost 45 godina, visok, mršav čovjek, ima krupnu glavu visoko čelo, dugoljasto lice, nepravilne zube, isposnički izgled lica, oči plave, kosa kestenjasta, bradu i brkove brije.

Šuljak Hasan, šef nekog odsjeka Glavnom ravnateljstvu za promičbu, inače agent Gestapoa, odlazio u Bugarsku, Njemačku i Tursku, u stalnom dodiru sa Njemačkim poslanstvom i šefovima špijunaže dr Katschinkom i dr Mahlbergom, te sa predstavnicima njemačke vojske, sa kojima je naročito sarađivao prilikom ove zadnje ofanzive u Bosni. Denuncira ljude. Lični opis: starost 27 godina, stas srednji, mršav nosi naočare, ima šiljast nos i bradu, brkove i bradu brije, prednji zubi vještački, oči i kosa plave.

VALENT IV/4
K.

Organizacija jedne SS divizije od Bosanaca i Hercegovaca

Kasche[1], njem. poslanik u Zagrebu otpočeo je sa radom na osnivanju jedne SS divizije od oko 30.000 ljudi, koja bi se upotrebila u

[1] Siegfried von Kasche

Bosni protiv partizana. U početku je bila ideja Nijemaca, da to bude muslimanska divizija i to radi fiksne njihove ideje o simpatijama islamskog svijeta za njih. To bi bila prva muslimanska divizija na svijetu, koja bi se borila za njih. U tu svrhu otputovali su u Bosnu A. Šuljak, Ragib Čapljić, Vel. župan u min. unutrašnjih poslova i njem. oficir Klemper (?). Najprije su bili u Tuzli radi dodira sa majorom Hadžiefendićem, koji je osnovao neku postrojbu muslimana, navodno samo proti četnika. Ovaj je pristao da surađuje na osnivanju te divizije, ali od samih Muslimana, jer vjerojatno on lično nema u druge povjerenja. Za tu tezu bio je i njem. major i Šuljak. Pošli su i na teren u sela oko Tuzle i u Kladanj, a zatim se krenuli u Sarajevo, da nastave sa akcijom.

Međutim, na sjednici Pavelićeve vlade stvar je privremeno stopirana, jer su se katolici »pobunili«, da bi i oni htjeli u SS diviziju. Naročito je to podupirao dr. Vrančić[2], pomoćnik Pavelića. Riješeno je, da se pored Šuljaka i Čapljića koji vrbuju Muslimane, pošalju u Bosnu Mime Rosandić i Marko Čović radi vrbovanja katolika. Od njem. poslanstva je traženo, da se opozove kao nepoćudan major Klemper koji je za osnivanje čisto muslimanske divizije. Divizija će dobiti opremu i najmodernije oružje iz Njemačke kao i oficire i podoficire Nijemce.

General Neidhold, komandant »Vražje divizije«, koja je u Bosni, bio je duže vremena u Kini kao instruktor gerilskih odreda Čangkajšeka. Zbog toga je poslan u Bosnu.

Jedan njem. major savjetovao je nekoj ženi u Bihaću, da se skloni u Zagreb, jer da će Nijemci napustiti Bihać, pa će ga vjerojatno zauzeti partizani. Ona je došla u Zagreb.

Zamjene. U njem. poslanstvu zajedno sa uredom Horstenau-a[3] vrše se pripreme i prave popisi za zamjenu zarobljenih Nijemaca za partizane i zatvorenike.* Učestvuje i Kasche lično. U isto vrijeme pravi Glavni stožer domobranstva spisak 130 domobrana, koje treba zamijeniti za partizane i zatočenike. Ova potonja stvar je u zastoju, jer partizani traže nekog prof. Marinkovića,[4] koji je ubijen međutim već prije.

U njem. ustaškim krugovima priznaje se, da su Nijemci dali partizanima za neke svoje ljude 5 kamiona i veliku količinu lijekova. Navodno je bio neki dr. Petrović i preuzeo te lijekove. Kažu, da je Hitler rekao, da može napraviti kamione, ali ne dobre oficire.

[2] Vjekoslav Vrančić
[3] Edmund Glaise von Horstenau
[4] Ivo Marinković

Kamionski promet Sarajevo — Mostar imao bi se otvoriti, te su u **tu** svrhu poslani u Sarajevo od drž. željeznica 5 kamiona sa prikolicama i 2 autobusa.

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-70/1580

236

1943, svibanj 6.

Iz izvještaja Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama pripadajućih jedinica protiv partizana na području Kalnika, Bilo-gore i Siska

»DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 126
(po podatcima primljenim 6. V. 1943 godine do 9 sati)

A) SJEVERNO OD R. SAVE I KUPE:

Podr. Kalnika: 3. V. kod s. Duga Rijeka (7 km j. j. z. od Ludbrega) raspršena je partizanska skupina.[1] — Istog dana u sukobu kod s. Jesenovac (7 km j. z. od Ludbrega) poginulo je navodno 20 partizana, a 4 su zarobljena.[2] Plien: 12 pušaka 1.000 pušč. naboja. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Podr. Bilo Gore: 30. IV. završen je podhvat njemačkih postrojbi i jedne naše sati iz Bulinca (13 km j. izt. od Bjelovara) u smjeru Pupelica —Bačkovica i Čađavac (14.5, 21 i 22 km izt.j.izt. od Bjelovara). Sela Bačkovica i Čađavac su spaljena i uništena. Iz s. Bačkovica iseljeno je u s. Vel. Pisanica (18 km j.izt. od Bjelovara) oko 20 hrvatskih i mađarskih obitelji a pravoslavno pučanstvo pobjeglo je u šumu. Vlastiti gubitci: 1 njemački vojnik ranjen, a partizanski: 3 poginula i 1 zarobljen.

Prema izvješću 1. pješ. divizije jača partizanska skupina napala je s. Kapela (9 km s. od Bjelovara) i porušila oruž. postaju.[3] Po izvršenom napadaju partizani su se povukli prema sjeveru.

[1] Prvi bataljon Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 249. i Izvještaj Štaba Druge operativne zone od 3. lipnja 1943. godine Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske u Zborniku VII, tom V, knj. 16, dok. br. 18.

[2] O gubicima vidi: Dok. br. 249.

[3] Napad izvršio Drugi bataljon Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Dok br. 249.

Podr. Vel. Gorice: Prema izvješću kotarskog predstojnika iz Vel. Gorice, noću 4/5. V. partizani (Ličani) napali su općinu Novo Čiče (4 km izt.j.izt. od Vel. Gorice) i Dubranec (14 km j.z. od Vel. Gorice).[4] U s. Dubranec partizani su navodno razoružali i odveli 40 domobrana od kojih je 6 uspjelo pobjeći. . .«

»**. . . Podr. Siska:** Noću 5/6. V. između želj. postaje Caprag i Blinjski Kut eksplodirala je mina.[5] Istodobno između Blinjskog Kuta i Brđana naletio je teretni vlak na minu. Izgleda da je 47 vagona zapaljeno a pruga u dužini od 300 metara oštećena. Bližih podataka još nema...«

»... ZA TOČNOST:

Pročelnik operat. odjela
general (Dragojlov)
Dragoilov[6] v.r.

Glavar glavnog stožera
general (Prpić)
Prpić[7] v.r.

M.P.[8]«

Original, umnožen na šapirografu
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 23, reg. br. 5/1-43

Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 126, str. 357-358.

[4] Napad izvršila minerska grupa Žumberačko-pokupskog NOP odreda, uz pomoć terenskih radnika. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 11.

[5] Miniranje izvršio Drugi bataljon Četvrte banijske NO brigade. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 23.

[6] Fedor Dragojlov

[7] Ivan Prpić

* Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Glavni stožer domobranstva
Operativni odjel

237

1943, svibanj 7.

Iz izvještaja političkoga komesara Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Marku Beliniču, političkome komesaru Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o političkome radu u jedinici

»ŠTAB
XIII. PROLETERSKE BRIGADE
»RADE KONCAR«
7. MAJA 1943 GODINE

POLITKOMESARU II. OPERATIVNE ZONE N.O.V. i P.O. HRVATSKE

Uslijed toga što smo prekasno dobili obaveštenje da će kuriri kretati na Žumberak, nije bilo mogućnosti da sastavim opširan politički izvještaj. U glavnom osvrnut ću se na najvažnije momente.

Od našeg dolaska u Sloveniju[1] pa do danas držanje naših boraca prema slovenskom narodu bilo je vrlo korektno i toplo. U nizu mjesta održate su priredbe koje su vrlo uspjele. Osjetili smo posle ovakovih priredbi da nam se narod vrlo lijepo približavao. Osjećaj bratstva među naša dva naroda, kod slovenskog naroda vrlo je lijepo razvijen.

Po bataljonima održavani su redovito politički sastanci, na kojim se borcima govorilo o značaju suradnje hrvatskih i slovenskih partizana za budućnost i sadašnjost.

Drugim pokretom kroz Sloveniju naša se Brigada u velikoj mjeri očeličila. Osjeća se da je disciplina i vojnička čvrstina u velikoj mjeri porasla. Slovenski borci gledaju u nama elitnu vojsku, naši borci trude se da to povjerenje i opravdaju pred slovenskim partizanima. 1 maj proslavili smo svečano koliko su to prilike dopuštale, pošto smo vršili pripreme toga dana za akciju. U akcijama nismo u potpunosti uspjeli iz mnogih razloga. U glavnom odlučnost i borbenost naših boraca bila je na visini. U akciji na St. Rupertu, koja nije uspjela u glavnom zbog toga što je neprijatelj imao vrlo jake betonske bunkere koji su bili debljine 60 cm. pa čak i do jednoga metra, ipak su borci dva dana na sve načine pokušavali uništiti neprijateljsku posadu; u akcijama na prugu razvila se je prava udarnička

[1] **Vidi: Dok. br. 201, 226. i 229. i Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 19. i 31.**

utakmica između bataljona. I. i II. Proleterski bataljon ovoga puta pokazali su vidan napredak. U akciji na Št. Rupertu poginuo nam je drug Ilija Popović, komandant bataljona,[2] svojom nepažnjom i nesretnim slučajem. Njegovu dužnost za sada obavlja drug Ivan Denac, komesar, a komesarsku dužnost obavlja Slavko Markon. Kada se budemo vratili na Žumberak, u dogovoru sa tobom izvršiti ćemo izvjesne promjene kod našeg komandnog kadra. . .«

». . .Danas proslavljamo godišnjicu formiranja. I. Proleterskog bataljona, povodom te godišnjice izdali smo letak za našu Brigadu u kome se govori u glavnom o historijatu Proleterskog bataljona i njegovim uspjesima kao i zadatcima koji se postavljaju pred Brigadu.

Agitprop sprema treći broj našeg brigadnog lista, za koga je već skupio priličan broj članaka. Interesovanje za pisanje ovoga puta pokazao je veći broj boraca i rukovodioca naše Brigade.

Proleterska udarnička utakmica svakim danom postaje sve popularnija i daje već vidne rezultate, koji još nisu bog zna kakovi ali koji će u budućnosti biti mnogo veći. Ističem da se u zadnjim borbama istakao, veliki broj novih boraca Zagrepčana.

Sanitetska služba u Brigadi funkcioniše dobro. Obaveštajna služba funkcioniše također dobro. Slučajeva dezerterstva u zadnje vreme nije u opće bilo. . .«

». . . Nekih naročitih novosti nema. Materijala za čitanje novoga, osim radio vješti, nemamo od kako smo se sa vama rastali. Nadamo se da ćemo imati neku uspješnu akciju i time vas obradovati.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR
Božo Spaček v.r.«

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1474, reg. br. 22/1

Zbornik VII, tom IX, knj. 3, dok. br. 136, str. 563-565.

[2] Ilija Popović je bio komandant 1. bataljona.

238

1943, svibanj 7.

Proglas Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« borcima, komandirima, komandantima i političkim komesarima Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« prigodom prve godišnjice osnutka Prvog proleterskog bataljona Hrvatske

Štab XIII Proleterske N.O.O.
brigade »Rade Končar«
7-V-1943

BORCIMA, KOMANDIRIMA, KOMANDANTIMA I POLIT.
KOMESARIMA XIII PROLETERSKE BRIGADE
HRVATSKE.

7. maja 1943. god. navršava se točno godina dana od osnutka I Proleterskog bataljona Hrvatske[1]. Toga dana je od najboljih boraca iz svih dijelova naše zemlje formiran I Proleterski bataljon i izvršena svečana predaja zastave. Prvi puta Proletarijat Hrvatske, u ovoj historijskoj borbi organizovan u jednoj vojnoj jedinici, pod crvenom zastavom i svojim oznakama vodi svetu borbu za oslobođenje i bolji život našeg naroda.

7. maja predajući zastavu politički komesar Hrvatske drug Vlado Bakarić obrativši se borcima govori: »Vaš bataljon organizovan u jednu čvrstu jedinicu, imaće veliki zadatak da svojom udarnom snagom svojom disciplinom i političkom sviješću bude uzor jedinica na koju će se ugledati i ostale jedinice naše narodne vojske, da bude sigurna garancija našem narodu da će bespoštedno voditi borbu protiv okupatora njegovih slugu ustaša i četnika i svih onih kolebljivaca i izdajica koji pokušavaju služiti neprijatelja. Vaš bataljon bit će slat na ona mjesta gde se još nije rasplamsao val narodnog ustanka, gde su naše snage još slabe da vašom proleterskom čvrstinom, rasplamsate val narodnog ustanka i očeličite naše jedinice. Predajući vam crvenu zastavu, nikad do sada ne okaljanu, uvjeren sam da ćete je nositi iz pobjede u pobjedu.« Zvonile su dubo-

[1] Prvi proleterski bataljon Hrvatske formiran je 7. svibnja 1942. godine, a 7. studenoga iste godine uključen je u sastav Trinaeste brigade »Josip Kraš« (od 11. XII 1942. godine — Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«).

ko riječi druga komesara Hrvatske u srcima proletera. Zvonile su također riječi delegata C.K. K.P.H. »Komunistička partija organizator i rukovodioc proletarijata, organizator ove svete borbe za narodno oslobođenje, očekuje od vas da ćete dostojno nositi naziv Proletera biti nemilosrdni u borbi sa neprijateljem i opravdati poverenje koje ulaže u vas naša proslavljena Komunistička partija.« »Sa gromoglasnim pjevanjem Internacionale, poklicima Komunističkoj partiji drugu Staljinu i Drugu TITI, dat je čvrst odgovor predstavniku C.K. K.P.H.

Sutradan po svečanosti bataljon je krenuo na svoj teški ali slavni put kroz Liku, Dalmaciju, Primorje, Gorski Kotar, Kordun, Baniju, Žumberak i bratsku Sloveniju. Svuda odjekuju mitraljezi i puške slavnih boraca proletera, svuda se čuje njihova pjesma. Strepi neprijatelj pred njima, a narod sa više pouzdanja gleda u svoju budućnost. Padaju borci kroz sve pokrajine naše zemlje, padaju u borbi sa Talijanima, četnicima, ustašama, Bijelom gardom i Nijemcima, padaju ali ipak pobjeđuju, narod im se divi čudi se njihovoj snazi čudi se njihovoj pjesmi sa kojom i u smrt idu za slobodu svoga naroda. Na njihova mjesta dolaze novi, dolaze nam dalmatinski ribari kršni Ličani, sušački lučki radnici, mladi Kordunaši, Zumberčani i Zagrebački proleteri dolaze i bataljon uskoro prerasta u brigadu. I danas i nikad nećemo zaboraviti one koji su pali, kojih više nema u našim redovima koji su svojim životima cementirali ovu našu čvrstu vojsku. Nikad nećemo zaboravit našeg div junaka Jovicu Zlatara koji je na cesti pred Kninom i ako gladan i umoran posle dva dana i dve noći borbi sam potukao preko 20 fašista zarobio jedan top, i izneo jedan teški mitraljez pavši u nesvest kad ga je donio na sigurno mjesto. Nikad nećemo zaboraviti veliku borbu kod Prevesa u Dalmaciji u kojoj je junački pao puškomitraljezac Marko Ulemek na svoj puškomitraljez ni pred smrt nedajući ga neprijatelju, videći da mu je pao drug priskače mu Jovo Zlatar pa i on pogođen pada na puškomitraljez za njim pada i Josip Sobol na isti mitraljez. U ranu zoru našli smo ih svu trojicu na puškomitraljezu koga su čuvali i za koga su svoje živote dali. Ovom prilikom pokazaše visoku svijest drugarstva ne žaleći jedan za drugoga svoj život dati. Hrabro nam pade u jurišu na tenkove mladi heroj operativni oficir naše Brigade drug Vojo Ivetić, u borbama padoše politkomesar I. bataljona drug Mejašić Mato, drug Vaso Todorić, Simo Vučinić, Ilija Popović i mnogi drugi, na današnji dan odajemo im priznanje za njihov ustrajan rad, i kličemo Slava Im!

Svima borcima koji su od prvog dana proleteri čestitamo godišnjicu. Odajemo im priznanje na izdržanim naporima kroz godinu dana teških ali slavnih borbi. Ostanite i dalje čvrsti i snažni kao što

ste i do sada bili. Borci i rukovodioci, budite ponosni na tradicije n'aše brigade. Pojačajte aktivnost u svome radu, razvijajte udarničku Proletersku takmicu. Neka ono poverenje koje ulaže u nas Centralni komitet Komunističke partije i Glavni štab Hrvatske, bude u podpunosti opravdano. Neka i na današnji dan kao i pre godinu dana prostruji kroz našu krv ponos boraca Proletera.

Pronesimo i dalje slavu i čast Proleterske brigade. Dignimo visoko Crvenu zastvu neka se slavno i pobjedonosno leprša iznad naših glava, nosimo je i dalje iz pobjede u pobjedu.

Razvijajmo bratstvo i jedinstvo naših naroda, dižimo naš narod na narodni ustanak, tjerajmo okupatora i njegove sluge iz naše zemlje. Neka naš narod u nama vidi svoju najbolju vojsku.

Borci i rukovodioci neka današnji dan bude prava naša proslava.

Neka žive naši rukovodioci Glavni štab Hrvatske i C.K. K.P.H.

Živeo naš obljubljeni vrhovni komandant drug TITO!

Živela naša Narodno Oslobodilačka vojska.

Živela nepobjediva Crvena armija.

Živeo veliki učitelj vod. i strateg drug STALJIN

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

polit, komesar
Božo **Spaček** v.r.

V.d. komandant
Milan Žeželj, v.r.

Original, strojopis
Sign., Muzej revolucije naroda Hi'vatske, Zbirka NOB, Inv. br. 1281.

239

1943, svibanj 7.

Zapisnik sa sastanka Kotarskoga komiteta KPH Zelina upućen Okružnome komitetu KPH Zagreb o političkim prilikama u kotaru, organizacijskom stanju i radu partijskih i skojevskih jedinica i drugih masovnih antifašističkih organizacija, radu agitpropa, izvršenim akcijama te budućim zadacima

Sv. I. Zelina

ZAPISNIK

Sastanka K.K. K.P.H. za Sv. Ivan Zelinu od 7/V. 1943. poč. 23^{h}. K.K. sastoji se od 6 članova. Novi član K.K. Rudo[1] soc. polož. radnik.

[1] **Josip Markulinčić**

Politički pregled

Počelo je kretanje H.S.S. koji je počeo dobivati više simpatizera a neki istaknuti bivši funkcioneri počeli su i organizaciono pokretati rad. Bivši kot. pred. Petar Meglaj održao satanak u Dobromdolu op. Kašina sa šestoricom ljudi a bivši bataljunski Habek Franjo održao je 19/IV 43. sastanak u selu Majkovac op. D. Zelina sa pet ljudi. Ti bivši funkcioneri održavaju vezu biv. zastupnikom Papom[2] koji je Meglaju uputio jedan letak koji se prilaže zapisniku[3]. U op. Dol. Zelina Meglaj podržava vezu sa bivšim satnikom Jarac Ivan[om]. Pojavio se red svetih »pismonoša« svetog Antuna ili Petra, koji širi razne ideje i time pasivizira mase pozivajući se na sv. Janu i tobožnje pojavljivanje Majke Božje koja opominje da je zabranjeno ubijati.

Svoju propagandu šire na taj način da šalju letke.. . osoba novih, kad sam primiš jednoga, jer ako to ne učiniš dogoditi će se nesreća.

Kretanje ustaša i okupatora sa njihovom propagandom ne osjeća se mnogo u glavnom ljepljenje zidnih novina i usmena propaganda, o propasti partizana.

A.V.N.O.J. [je] slabo poznat širokim masama, a isto tako je slabo popularizirana K.P. kao predvodnik u borbi za narodno oslobođenje.

U posljednje vrijeme sve više se širi zeleni kadar vojnih bjegunaca koji ne žele služiti vojsku okupatora ali isto tako neće ići u N.O.V. a osjeća se to da se žele naoružavati.

ZAKLJUČAK

Pojačati rad usmenom i pismenom propagandom o raskrinkavanju H.S.S. te prilaziti pojedinačno svim onim ljudima na koje su se H.S.S. počeli obraćati te ih ubjediti i prikazati im izdajnički i protu narodni rad voda H.S.S. i time ih vezati za narodnu oslob. borbu.

Potrebno je naročito posvetiti pažnju populariziranju A.V.N.O.J. i inicijativnog odbora Z.A.V.N.O.H.a te K.P. kao predvodnika u narodnoj borbi za oslobođenje naroda.

Na samom raskrinkavanju reak. vodstva H.S.S. potrebno je naročito prikazati suradnju Ustaša sa vođama H.S.S. i potkrepljivati sa konkretnim činjenicama.

2. Organizaciono stanje

Članstvo K.K. K.P.H. S.I. Zeline sastoji se od 6 članova 3 selj., 2 obr., 1 proleter.

[2] Andrija Papa

[3] Navedeni prilog nedostaje.

Op. br. 1-par. jedinice nema
Op. br. 2-1 par. jed. od 4 člana., 2 selj., 1 ob., 1 činov.
Op. br. 3-par. jedinice nema.
Op. br. 4-1 partijska jedinica od 4 čl. selj. i ob.
Op. br. 5-1 part. jed. od 4 čl. 3 selj. 1 proleter
Op. br. 6-1 par. jed. od 4 čl. 3 selj. 1 radnik

Rad Partijskih jedinica

Par. jed. op. br. 2. Sastaje se ali dosta neredovito pošto se događa da jedan član više puta izostaje. Rad se odražava u glavnom po pitanju N.O.O. N.O.F. A.F.Ž. [i] vezama prebacivanjem partizana.

Politička kvaliteta dosta niska, zapaženo da se dovoljno postavljanim zadacima ne polaže važnosti.

Napuštanje političkog rada, pretvaranje u kurire vodiče i prepušteno formiranje 2 kružoka o 6 članova što je bilo već prije postavljeno u zadatak.

Pogreška par. jed. se nalazi u tome što je formiranje kružoka prepušteno čekanju da se dobije materijal za proučavanje premda je materijal bio na terenu kao Reak. vodstvo H.S.S. drugovi nisu posvetili dovoljno pažnje kao da proučavanje istoga nije važno.

Zadaci: drugovi su upozoreni, da te nedostatke uklone kako u pogledu održavanja sastanaka tako u izvršenju ostalih zadataka.

Partijska jedinica br. 4.

Rad par. jedinice se uglavnom odnosi na rad po B.F.[4] i prebacivanju ljudi. Sastajanje neredovito. Politička kvaliteta slaba i politički rad vrlo slab, te ne savladava postavljene zadatke.

Zadaci

Potrebno održavati redovite sastanke, proučavati tekući materijal i sprovoditi rad po pitanju N.O.O. te dvojicu kandidata više uposliti.

Par. jedinica br. 5.

Rad jedinice uopće ne postoji pošto se ne sastaje i budući da na nekoliko poziva dvojica članova uopće se nisu odazvali.

Zadaci

Da se iste drugove pozove na odgovornost, u koliko se nebi uspjelo iste aktivizirati morat će ih se isključiti.

Ima izgleda čvršće povezati jedinicu i pojačati ju jednim kandidatom.

Par. jedinica br. 6.

Sastanci se održavaju redovito, Politička kvaliteta jako slaba. Rad se odnosi na N.O.O., B.F., veze, prebacivanje ljudi.

[4] Vjerojatno — Borbeni fond

Zadaci

Redovito sastajanje i proučavanje tekućeg materijala pokrenuti rad po pitanju N.O.O.

Mogućnost formiranja par. kruž. od 3 člana.

Zadaci

Održavanje redovitih sastanaka svakih 8 dana proučavanje.

Pojačanje par. članstva te uvlačenje žena u Partiju.

Organizovanje kružoka te čišćenje Partije od kolebljivaca i oportunista.

Pravilna raspodjela rada.

Pojačati budnost prema kretanju neprijatelj., političkoga djelovanja među masama na širem temelju.

Obezbediti Partiju, pojačanom konspiracijom naoružanjem i kopanjem bunkera.

3.N.O.O.

K.N.O.O. sastoji se od 5 čl. 2 partijca.

Op. br. 1 odbora nema

Op. br. 2 imade op. NOO od 11 članova, 11 mjesnih sa 50 čl.

Op. br. 3 imade op. NOO od 6 članova, 6 mjesnih sa?

Op. br. 4 imade op. NOO od 5 članova, 5 mjesnih sa?

Op. br. 5 imade op. NOO od 5 članova, 3 mjesna sa13 čla.

Op. br. 6 imade op. NOO od 6 mjesnih, čl. ?

Op. br. 2. NOO. Ne sastaje se redovito isto tako se ne sastaju ni mjesni. Politički rad ne odvija se nikako, većina odbora opće ne radi se. Rad ostalih odbora odnosi B.F. i prebacivanje partizana.

Op. NOO op. br. 3 sastaje se ali ne redovito.

Mjesni se gotovo ne sastaju. Čitav rad se sastoji u sakupljanju B.F. i prebacivanju partizana i manji politički rad te prebacivanjem u susjedna sela.

Op. NOO op br. 4. Ne sastaje se redovito isto tako ni mjesni. Sam rad se odnosi na skupljanje B.F., prebacivanje partizana i druge veze.

Političkog rada uopće nema.

Op. N.O.O. op. 5. se ne sastaje a isto tako ni mjesni te rada u ni jednom pogledu nema /čak i sakupljanje B.F. je prestalo i vlada potpuna dezorganizacija i raspad/.

Op. NOO op. 6. M.NOO se ne sastaju redovito.

Čitav rad NOO se temelji na sakupljanju B.F. i prebacivanju ljudi u partizane, te dijelom na prodiranje u susjedna sela. Pol. planskog rada nema.

Zaključak

Prema samom izvještaju po općinama vidi se da u čitavoj organizaciji počevši odozgo pa do dolje vlada neaktivnost i dezorgani-

zovanje, budući da nema nekakvog planskog rada u odborima i da se ne sprovodi direktiva i kontrola po odborima.

Zadaci

Potrebno je sprovesti reorganizaciju i čišćenje razornih elemenata koji više štete radu i aktivnostima u odborima. Odbore aktivizirati počevši od najnižih pa do najviših počevši od održavanja sastanaka, redoviti mjesni se treba održati svakih 8 dana, op. svakih 10 dana.

Okupljanje svih rodoljuba simpatizera i povećanje aktivnosti po liniji N.O. Povećanje B.F. postavljajući svakodnevno široku političku agitaciju i raskrinkavanje otvorenih i prikrivenih narodnih neprijatelja naročito vođa H.S.S., popularizirati A.V.N.O.J., N.O.P., Z.A.V.N.O.H. Kotarski NOO sastat će se u nedjelju 16. ov. mj. do sastanka kotarskog, održat će se opštinski i provesti izbor drugova za kotarski NOO. Budući da u općini br. 1 nema odbora niti partijske jedinice a ima mogućnosti, osnovat će se /od/ simpatizera N.O.O. i kroz njih proširiti rad.

4. A.F.Ž

Kotarskih i općinskih odbora nema osim pojedinih mjesnih odbora po selima i to:

Op. br. 1 — ima izgleda za formiranje 1 odbora od 5 članica
op. br. 2 — ima 2 odbora od 9 članova i mogućnost 1 odbora 2 člana
op. br. 3 — ima mogućnost formiranja odbora od 4 člana
op. br. 4 — odbor od 4 člana
op. br. 5 — 1 simpatizerka
op. br. 6 — 2 odbora od 6 članova

Zaključak

Za sada pošto su ti odbori tek formirani njihov rad se odnosi na pomaganje u NOO sakupljanjem B.F. i hranom.

Zadaci

Organizaciono povezivati i na samim konkretnim sitnim svakodnevnim zahtjevima, izgrađivati provjeravati njihovo djelovanje podizati politički nivo pripremati teren za što skorije formiranje K. odbora A.F.Ž.

5. S.K.O.J

Kotarskog rukovodstva SKOJ-a i kot. odbora U.S.A.O.J. nema ali se je pristupilo formiranju odbora.

Op. br. 2 — SKOJ. grupa 2 odbora U.S.A.O.J.-a od 10 članova
Op. br. 1 — odbora nema formirati će se odbor od 3 čl. ž.
Op. br. 3 — odbora nema ali će se for. 3 odb. od 8 članova
Op. br. 4 — odbor od 9 čl. u formiranju odb. od 3 člana

Op. br. 5 — 1 SKOJ-ev. grupa od 3 čl. Op. odb. U.S.A.O.J. od 3 čl.
Op. br. 6 — 1 SKOJ-evac i formiraju se 2 odbora U.S.A.O.J. od 6 č.

Zaključak

Budući da je rad SKOJ u Kotaru slab potrebno je da partija pruži SKOJ-u punu pomoć i da uskladi suradnju sa SKOJ-em pošto se pokazalo da su pojedini partijci gotovo sabotirali rad SKOJ-a.

Zadaci

Čvršće povezivanje SKOJ-a i U.S.A.O.J .-a organizirati op. i kot. odbore U.S.A.O.J.-a i posvetiti pažnju političkoj izgradnji SKOJ i prodiranje u šire mase omladine preko U.S.A.O.J.

6. Agitprop

Rad agitpropa naročito u pogledu pismene propagande nije dopreo do masa nego se materijal zadržao u samim odborima, a mjestimično i u partijskim jedinicama. Dok je usmena propaganda bila nešto življa ali u glavnom ni izdaleka nije obuhvatila široke mase kako je to zaista bilo nužno. Nije bilo nikakvog planskog rada.

Ustaška propaganda vršila se usmeno ali i ljepljenjem zidnih novina i slika te pisanjem parola.

Propaganda H.S.S. odnosila se na usmenu propagandu pozivanjem na pasivnost »na mir« da smo mi mali da će i tako veliki odlučiti i trebamo čuvati glave.

Izdavanjem letaka za popularizaciju Mačeka kojim opravdavaju ulazak Mačeka u Jug. vladu.

Zaključak

Uticaj ustaške propagande među masama dosta slab i doživiće temeljiti poraz. Međutim propaganda H.S.S. imade odjeka u masama pošto njihove parole o miru su pristupačne. Pojavilo se uvjerenje da će saveznici uništiti fašizam a Maček opet doći na vlast.

Naša usmena propaganda naročito pismena koliko dolazi do naroda imade stvarnog uspjeha pogotovo ako se odnosi na akcije likvidaciju bandita razbijanjem neprijateljskih uporišta i druge. Uzrokom što A.V.J. i K.P. kao predvodnik N.O.B. nije poznato narodu je to što se slabo polagalo tome pažnje.

Zadaci

Svestrano proširiti rad u masama kako usmenom tako i pismenom propagandom te sprovoditi kontrolu dali materijal dolazi do mase i kakav je odjek. Pojačati pažnju Neprijateljskoj propagandi i njezin odjek u masama. Te naročito pristupiti što masovnijem pisanju članaka o svakodnevnim akcijama i raspoloženju kao i potrebom naroda. Time ukazivati na protivničku rabotu javnih i tajnih neprijatelja. Posvetiti pažnju pronalaženju stalnih dopisnika za naše listove.

7. Vojno pitanje

Veza sa vojskom. Uspostavljena je veza sa žandarmerijskom stanicom po obaveštajnoj službi, radi male posade nije moguća uspostava vojnih komiteta.

Mobilizacija

Mobilizirano je sa terena svega 24 partizana od toga 18 mobilizirano po SKOJ-u

8. Akcija

Izvršene su akcije na kotaru i to prigodom mobilizacije zaplijenjena su 9 lovačkih puški, 1 karabin, 1 pištolj, razoružan jedan domobran, zaplijenjena 1 puška.

Zaplijenjeno 55 kg masti koja je bila sakupljena za ustaše.

Likvidirana su neprijateljska uporišta, 25/IV 1943. i t.d. Žandarmerija, Poreska uprava, Pošta, Kotarska oblast, stan organizacije Todt., Ustaški logor, Magazin Stuag, Unutarnja općina, radionica Stuag i Veleprodaja duhana.

Količina plijena nije poznata dok štab ne izvjesti.

Zadaci

Potrebno je populariziranje N.O.V. i P.O. te pojačati agitaciju za N.O.V. i time pojačati mobilizaciju koja do sada ni izdaleka nije izvršena onako kako bi trebalo zbog slabog posvećivanja pažnje tome sektoru. Kanali kojima prolaze partizani dosta slabo rade pošto su na njima zaposleni drugovi odnosno odgovorni po tom sektoru drugovi koji [su] isto odgovorni po drugim sektorima i ne posvećuju radi preopterećenosti dovoljno pažnje ovako važnom sektoru.

Stoga će kanale preuzeti NOO, tako da drugovi partijci samo vode kontrolu nad istima i da se ukaže na odgovornost pri nevršenju dužnosti. A drugovi partijci će u isto vrijeme moći obavljati druge dužnosti.

9. Podjela rada po sektorima.

Budući da je KK povećan za jednog člana pa je u vezi s time ponovo izvršena podjela rada, formiran je Sekretarijat u kojega su ušli drugovi ... Zelina[5] Stari[6] i Stanko[7], Biro od 5 članova kojeg su ušli (još) drug Mičurin[8] i drug Mrki.[9]

Završen 8./V. 43. u 20 sati

Kotarski Komitet
Sv. Ivan Zelina

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-80/2840

[5] Marko Milatović
[6] Mato Zigrović
[7] Mato Benički
[8] Marijan Kos
[9] Martin Popović

240

1943, svibanj 7.

Pismo Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o ustaškom teroru i neprijateljskoj ofenzivi na području kotara, a izražavaju i potrebu da na taj teren dodu partizanske jedinice.

K.K. Pisarovina. 7.V.1943.

Dragi drugovi !

Kod nas je situacija posve u kritičnom stanju pošto ustaški banditi stalno vrše teror nad narodom, vataju ljude. U Kupčini su ulovili 10 ljudi, svaki dan vataju i čine zasjede u noći, tako blokiraju cijelo selo i onda počinju sa hapšenjem i tako su ulovili naša 4 SKOJevca 2 člana partije i ostali N.O.O. tako da su u ruke pali sami naši ljudi, neki su došli u šume u partizane a neki još bježe sami nevezani s nama. Ustaše su svakog dana u šumi i u selu, narod je sav uplašen a naročito koji su naši, od ustaša.

Jedno jutro su ustaše došli u selo Donja Kupčina to je bilo 5. V. i tom zgodom su ustaše pucali na konjušare tako su konjušari poskakali sa konja a među njima je bio i jedan naš drug na kojega su i otvorili vatru, on je bježao sa konjima i između toga je vidio da mu prijeti opasnost na konju pa je skočio sa konja dole i ostavio konje i pobjegao u šumu.

Ustaše su uzeli konje i otjerali ih u Lasinju a sada traže druga pošto su i njega imali u spisku. U selu Šišljavić su isto uhvatili dvojicu a u Rečici dvojicu, iz Rečice je jedan član N.O.O.-a a drugi je drug Vidak[1].

Ustaše hvataju ljude koji imadu pozive za vojsku i to po cijelom našem terenu. Jednog dana kada je bila ofanziva na čitavu našu šumu, to je bilo 4. V. išla je neprijateljska vojska u šumu, u jačini iz Karlovca jedna satnija, iz Rečice 3 satnije, iz Lasinje 2 satnije, iz Pisarovine jedna satnija, iz Kupinca jedna i iz Zdenčine jedna satnija i tako su sa svih strana obkolili šumu i tom zgodom su uhvatili jednoga druga i jednu drugaricu iz terenske čete (Kljuka), istog druga i drugaricu teraju po selima i s njima plaše narod, a isto su ih terali u šumu da im pokazuju naše logore.

Ofenziva je na našem terenu već 7 dana bez prekida, kako u šumi tako i u selu, ustaška banda sada proganja sve naše ljude za ko-

[1] Josip Ivančić

ga samo malo nešto posumnjaju, a isto su doznali sa neke strane da je ovde relejna stanica i sada su si uzeli za zadatak da pod cijenu života moraju da nas sve pohvataju.

Iz toga se vidi da je ustaška banda kod nas sve terorizirala i uzela toliko maha pošto se u zadnje vrijeme ne kreću po našem terenu nikakove snage naše vojske.

Dragi drugovi bilo bi potrebno da po našem terenu prokrstare čim prije naše snage da se razbije to ustaško gnijezdo pošto je sada ovde pripremljen teren za mobilizaciju jer samo na takav način bi ubrzali ustanak ovog naroda pošto će neprijateljska reakcija postati još jača među narodom i tako bi se narod povlačio u narodno oslobodilačku vojsku.

Drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Gajdaš,[2] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/10

241

1943, svibanj 7.
Petrinja

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Petrinja Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova NDH o napadu partizana na vlak između Brđana i Blinjskog Kuta te zarobljavanju 7partizana i trojice njihovih suradnika u šumi Žutici

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U PETRINJI

Taj: Broj: 474/1943. U Petrinji, dne 7. svibnja1943.
Predmet: Svakodnevno izvješće za
6. svibanj 1943.

1/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST — ZAGREB

[2] Tomo Mikulić, sekretar Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina.

2/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST — **ODSJEK X**
3/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST — **ODJEL II/A**
4/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST — **ODJEL II/B**
5/ MINISTARSTVU UNUTARNJIH POSLOVA
OBĆEM ZAPOVJEDNICTVU REDARSTVENE STRAŽE — ZAGREB
6/ MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA **za Dr. E. BAUERA — ZAGREB**
7/ I. DOMOBRANSKOM ZBORU **NA RUKE PUKOVNIKA KLIŠANIĆA — SISAK**
8/ GLAVARU GRAĐANSKE UPRAVE, ZA ISTOCKU I ZAPADNO BOSNU, KOD ZAPOVJEDNIKA NJEMAČKIH CETA U HRVATSKOJ — **SLAVONSKI BROD**
9/ VELIKOJ ŽUPI GORA — PETRINJA
10/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - BANJA LUKA
11/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI — NOVA GRADIŠKA
12/ ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI - KARLOVAC

Prema nalogu Ministarstva Unutarnjih Poslova — Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost od 10. II. 1942. Prs. broj 611/1942. predlaže se izvješće za 6. svibnja 1943. kako sliedi:

Prema do sada dobivenim podatcima napali su partizani noću od 5. na 6. o. mj. manipulant i vlak, na taj način što su ispod istoga postavili minu usljed čije eksplozije bila je izbačena iz tračnica lokomotiva i prva dva vagona.

U času eksplozije napali su partizani sa sviju strana vlak, a malo zatim su ga zapalili, te je izgorijela gotovo čitava kompozicija od 40. vagona sa svakovrsnom robom i živežnim namirnicama.

Isto tako su izgorjeli i pragovi ispod vagona u duljini od 400 metara.

Partizani su sa sobom odveli osim strojovođe, dva zaviraća i jednoga manipulanta.

Međutim ne zna se za sudbinu dvojice zaviraća.

Prema izvješću Kotarske oblasti u Petrinji od 6. V. 1943. Prs. broj 279. 1943. primjećena je jedna grupa partizana koja je prošla pjevajući kroz Letovance ispod Blinje za Bjelnik i nastavila odmah prema Šamarici, pa postoji vjerojatnost, da je ta grupa i učinila napadaj na prugu.

Nakon eksplodirale mine između Brđana i Blinjskog Kuta došao je oklopni vlak te se čula jaka strojopuščana vatra.

Prema dobivenim podacima organizira se u Tremušnjak t. j. na području obćine Jabukovac pokraj Šamarice druga partizanska brigada, njihov stožer je navodno u selu Tremušnjaku.

Prema izvješću Izpostave Župske redarstvene oblasti u Sisku od 6. V. 43. broj Prs. uredovno, uhićeni su akcijom ustaša i domobrana 5. svibnja o.g. u šumi Žutici djelatni partizani i to: Krznarić Nikola iz Hrastelnice, politički komesar od siječnja mjeseca 1942, Šaponja Ljubo iz Potrkaća vođa udarne brigade od veljače mjeseca 1943, Šaponja Reza djelatna partizanka od mjeseca veljače 1943, Jelekovac Ivan djelatni partizan od 16. IV. 1943. iz Hrastelnice, Gregec Ivan iz Lubovca djelatni partizan od 26. I. 1943, Žagar Nikola iz Budaševa djelatni partizan od rujna mjeseca 1942, Gajdek Ivan iz Svinjičke djelatni partizan od 4. IV. 1943. Osim toga uhićeni su radi prikrivanja istih na svome sjeniku Tudović Nikola lugar zemljištne zajednice iz Posavski Bregi, Tudović Ljubica supruga Nikolina, Bužan Stjepan lugar iz Posavski Bregi.—

Gore spomenuti partizani spavali su istoga dana na sjeniku lugara Tudovića Nikole. Nakon kratke borbe uspjelo je iste sve žive pohvatati. Od naših postrojbi ranjen je domobran Halužan iz II. sata I. opkoparske bojne iz Siska.

Zaplenjeno je 12. pušaka, oko pet stotina puščanih naboja, i mnogobrojan komunistički materijal.

Ista grupa imala je zadaću..... [1] obćinskih odbora koji bi imali raditi u korist partizana.

Istraga je još uvijek u toku, pa će se posljedak iste naslovu naknadno dostaviti.

Prema izvješću Oružničke postaje Gušće od 3. V. 1943. broj Taj. 133/43. došli su partizani noću od 1. svibnja na državno dobro Šašinu Gredu, obć. Topolovac, te su sa sobom odveli nekoliko radnika — a otišli su u pravcu šume Sepčina Bukovica.

Partizana je bilo oko 150, te su se rasporedili oko svih zgrada državnog dobra, a bili su oboružani bacačem mina, 4 (teške) teškim strojnicama puškama, a bili su dobro odjeveni.

[1] Tekst nečitak

Drugih izvješća ova redarstvena oblast nije primila.
Moli se ovo izvješće primiti do znanja.

ZA DOM SPREMNI!

UPRAVITELJ
Župske redarstvene oblasti
M.P.[3] u. z. (Lipnjak)
M.P.[4] **Lipnjak**[2] v.r.

Original, strojopis
Sign., HAS, Župska redarstvena oblast Petrinja, taj. br. 474/1943.

242

1943, svibanj 8.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o uspostavljenim vezama sa slovenskim partizanima

Okružni Komitet
K.P.H. 8. V.1943.
Krapina

P.H. ĆAĆE[1]

Dragi drugovi !

Izvještaj kao i obračun za ovaj mjesec poslati ćemo naknadno.

Hitno Vas izvještavamo, da smo uspostavili vezu sa Kozjanskim part, odredom Slovenije. Ponajprije smo stupili u vezu sa drugom Andrejem koji je sekretar P.K. Štajerske. Drug je tražio vezu sa svojim C.K. Sloven, pa je morao ići preko našeg terena. Ujedno smo uspostavili vezu sa drugom Zvonkom[2] iz P.K. iz Zagreba odnosno iz odbora Slovenskog pri Povjerenstvu Zagreb.[3]

[2] Zvonimir Lipnjak

[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Petrinja

[4] Zaprimni pečat Župske redarstvene oblasti Karlovac, taj. br. 8, od 11. V 1943. godine.

[1] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu

[2] Ing. Zorko Beker

[3] O ilegalnom radu Slovenaca u Zagrebu vidi: Anica Turnšek, **Ilegalni rad iseljenih Slovenaca,** Zbornik sjećanja, Zagreb 1941-1945, Zagreb 1984, knj. IV, str. 210-225.

Drug Zvonko je u prvom redu zatražio hitnu pomoć od naših partizana te Vam u tu svrhu prilažemo prepis pisma[4] Štaba II. oper. Zone, a ujedno smo isto javili u Štab Kal. part, odreda. Pa Vas molimo, da nas pomognete u izvođenju ove akcije.

Kako se vidi iz ovog prepisa, pokazala se neophodna potreba formiranja svog vlastitog odreda, ali to bi nam bilo moguće samo onda ako bi dobili izvjestan broj partizana, koji bi nam služili kao jezgra našeg odreda a i drugovi bi već imali izvjesno iskustvo u partizanskom ratovanju. U tom pogledu bi Vas molili da nam pomognete, a bilo bi od velike koristi, kada se bi prebacili svi naši mobilizirani drugovi, koji se nalaze u Slavoniji, Kalniku i Zumberku.

Kako i prepisa vidite, za nas bi bila izvrsna mogućnost stvoriti bazu, logor i sve ostalo potrebno preko Sutle na Slovenskoj strani. A to bi naročito koristilo našoj mobilizaciji, kao i političkom radu, pošto svi naši ljudi traže i odgovaraju na poziv za mobilizaciju uvjek istim riječima: »Kada bi bili partizani ovdje gdje u blizini i kada bi stalno bili ovde doma na terenu, da bi išli u partizane«.

Sa drugom Zvonkom smo govorili i učvrstili stalnu vezu. Drug je ujedno zatražio, da im šaljemo, do uspostave njihove tehnike, nešto našeg materijala, što i činimo koliko nam je moguće.

Molimo Vas da nam hitno odgovorite, da li je ta veza sa Slovencima preko druga Zvonka ispravna.

Smrt fašizmu — sloboda narodu

Uz drugarski pozdrav
Crni[5] v.r.

P.S. Šaljemo Vam nove »Radio-Vijesti br. 8«
Lenjin: Rev. vojska rev. vlada
Le nj in: Seljačkoj sirotinji
Staljin: Seljačko pitanje
2 popratnice
1 popratnica druga za Z.A.V.N.O.H.
Letak koji je razbacan u 1 općine i to u 3 sela kotara Zlatara
potpisan sa Smrt fašizmu — sloboda narodu
Potvrda o primitku materijala
Mačekov letak razbacan za Uskrs.
Pismo za Štab II. oper. Zone Žumberak, te molimo pošaljite ga za Žumberak

[4] Navedeni prijepis pisma nedostaje.
[5] Josip Tucman

Pismo za druga Cazija[6] te Vas molimo odpošaljite ga za druga.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-46/399a

243

1943, svibanj 8.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Krapina, Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o uspostavljenoj vezi s Kozjanskim partizanskim odredom Slovenije

Okružni komitet
K.P.H. Krapina 8. V.1943.

ŠTABU II. OPERATIVNE ZONE
ŽUMBERAK

D r a g i d r u g o v i !

Uspostavljena je veza između ovog okruga i Partizanskog Kozjanskog odreda Slovenije.

Drugovi Slovenci zamolili su hitnu pomoć od našeg odrefla u jačini od 70-80 partizana za oslobođenje ruskih zarobljenika, koji se nalaze na njihovom području. Ovdje se radi o jednoj većoj akciji, to jest razbijanje i čišćenje granice u duljini od svojih 20 km. kao i oslobođenju oko 150 ruskih zarobljenika. Kako je Kozjanski part, odred preslab to je tražio hitnu pomoć. Jedna naša jedinica u jačini od 70-80 partizana prebacila bi se preko granice i pomogla njima a druga jedinica u jačini od 40-50 partizana potpomognuta našim udarnim grupama štitila bi odstupnicu. Akcija je lahko izvediva sa ovim predviđenim snagama, pošto granica nije jako čuvana i što su već drugovi Slovenci poduzeli sve potrebne mjere. Samo im je hitno potrebno pojačanje od ovih dviju naših jedinica.

Mi smo o svemu ovome obavijestili štab Kal. part, odreda a ujedno se obračamao na Vas, da se pospješi izvođenje ove akcije, koja će nam jako pomoći u našem radu na terenu kao i o uspješnom provođenju mobilizacije.

[4] **Josip Cazi**

U našem okrugu pokazala se mogućnost i potreba formiranja jednog odreda. U tu svrhu bi nam bila potrebna jedna jezgra od 100 do 150 drugova partizana koji su već prekaljeni borci sa čvrstim rukovodstvom. Naročito potreba se pokazala kod izvršenja mobilizacije. Sve drugove koje se ovdje pokušava mobilizirati traže da bi se održali ovdje na terenu odnosno gdje bliže a ne u Kalnik. A napose kotarevi koje leže uz granicu gravitiraju prema Sloveniji. Mi smo o toj mogućnosti razgovarali sa drugovima Slovencima, to jest da bi se Stab ovog novo formiranog odreda sa logorom i bolnicom smjestio na slovenskoj strani, te bi u zajedničkoj suradnji sa drugovima Slovencima bilo moguće u najskorijoj budućnosti stvoriti oslobođeni teritorij; jednim dijelom u Zagorju (dolaze dva kotara Klanjec i Pregrada) i većim dijelom u Sloveniji. Drugovi Slovenci su potpunoma sporazumni sa našim planom.

Slovenija je naročito prikladna za smještaj logora, bolnice i dr. što je i naročito poznato komesaru II oper. Zone drugu Marku Beliniću, koji je već prošle godine pregledao teren i našao naročito slovensku stranu vrlo prikladnom za vođenje part, akcija. To bi i u veliko koristilo i pomoglo nas u našem radu kao i u izvršenju mobilizacije, to bi podiglo duh i moral dosadašnjih seljaka, pošto bi odred mogao izvrsno djelovati radi blikosti odreda. Kako ovdje nismo imali već dulje od 6 mjeseci nikakove partizanske jedinice a naše akcije sa udarnim grupama su preslabe da dokažu našim ljudima jakost i čvrstinu naših partizana, to je tim više potrebnije da se formira ovaj odred sa bližom bazom i što većim akcijama.

Mi smo[1]

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Uz drugarski pozdrav[2]

Kopija, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-81/2976

[1] U dokumentu nedostaje daljnji tekst.

[2] Dokument je bez potpisa, u to je vrijeme sekretar Okružnoga komiteta KPH Krapina bio Josip Tucman.

244

1943, svibanj 8.
Sisak

Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama partizana Moslavačkoga i Kalničkoga NOP odreda

»ZAPOVJEDNICTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
Op. br. 1437/taj. **»Veoma žurno«**
U Sisku, dne 8 svibanj 1943 **Tajno!**

Predmet: Dnevno izvješće
za 8 svibanj 1943
do 18 sati

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(Operativni odjel)

Savezno zapoviedi op. br. 3219/taj. od 9. VIII. 1942. god. dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1 : 100.000)

1. - A - KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Bez osobite promjene.

1. - B — DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU :

Operativno područje Zagreba:

1. — 7. ovog mjeseca na ulazu u s. Ježevo (10. j. i. od Dugog Sela) napadnuta je u 15 sati oružnička ophodnja od 5 oružnika, koji su vodili dva vojna bjegunca. Zapovjednik ophodnje i 2 bjegunca zarobljena, a ostali su se povukli pod zaštitom vatre. Partizani se povukli u šumu Šiškovo (2 s. i. od Ježeva).

2. — Partizani[1] koji su se u toku 7. V. kretali u pravcu Ivanšćice ka željeznici, povukli su se u pravcu Kalnika, danas u 09.50 sati primjećeni su kod s. Ključa (3 s. i. od Novog Marofa) gdje prelaze Bednju.

Pri svom povlačenju noću 7/8 o. mj. partizani su srušili prugu između Krušljevca i Novog Marofa. Pruga popravljena.

[1] Odnosi se na dijelove Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 249.

Posada iz Varaždinskih Toplica i Novog Marofa, 1 vod 14. p. pukovnije iz Varaždina i bitnica I. top. sklopa iz Bele vršili su razviđanje na prostoru: Krušljevac-Novi Marof-Ključ (5 km. s. z. — 3 s. i. od Novog Marofa). Bez događaja.

3. — 8. ovog mjeseca partizani napali na Ludbreg. Napad odbijen bez gubitka.

4. — 8. ovog mjeseca partizani kod s. Presečna napali dva teretna samovoza, jednoga razlupali a drugoga zarobili[2].

Operativno područje 1. pješačke divizije:

7. ovog mjeseca pojavila se jedna skupina partizana,[3] oko 80 ljudi, između V. Poganca i Prkosa (lij. — 10. j. i. od Ludbrega). Djelovi koturaške bojne upućeni u potjeru.

Operativno područje V. gorskog zdruga:

1. — 8. ovog mjeseca jedinice V. gorskog zdruga vršile su razviđanja u pravcima:

a) 2. sat II. boj. V. gor. zd. Suvača-Lijevi Štefanki (5. 5-6. 5 s.z. od Pokupskog). Bez događaja...«

»...2. — Pokretanje i premještaji vlastitih četa:

Zapovjedničtvo odsjeka Kalnik-Bilo premjestilo se iz Koprivnice u Rasinju.

Po n. zapovjednika
glavar stožera pukovnik (Klišanić)
Klišanić[4] v.r.

P 9/V **D**

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 23, reg. br. 9/1-7

Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 137, str. 379-380.

[1] Isto.
[3] Isto.
[4] Ivan Klišanić

1943, svibanj 9.

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu za travanj 1943. godine

KARLO'

9. maja 1943.
P.H. ĆAĆE[2]

Izvještaj
za mjesec travanj 1943.

1/ Utjecaj naše zadruge[3] i kakav utjecaj imaju druge stranke.

U posljednje vrijeme Mačekovci su promijenili svoju taktiku. Prema posljednjim opažanjima, povukli su se posve sa javnog rada i agitiranja, te su se bacili posve na potajan i strogo konspirativan rad.

U prošlim mjesecima, kako smo izvjestili, Mačekovci su održavali sastanke i ako tajno ali ne previše prikriveno. Međutim kako smo gore spomenuli, sada izgleda na oko, kao da su se posvema povukli a u stvari hoće na svaki način da ubace svoje ljude u naše organizacije /na nekoliko mjesta uspjelo nam primjetiti taj njihov podmukli plan/. Primjećujemo, da gdje god je nama uspjelo jače organizaciono obuhvatiti koji kotar, tu Mačekovci ne mogu nikako poduzeti ništa i nikako prodrijeti ni među narod a još manje u naše organizacije.

Mačekovci su se bacili potpunoma na prikriven rad i to usljed naših mjestimičnih akcija kao i upornog raskrinkavanja. Neki viđeniji mačekovci istupaju sada kao otvoreni naši prijatelji, te daju lijepe izjave o partizanima kao i o našoj N.O.B. Svi ovi i njima slični tipovi nijesu do danas nikako, /ni na brojne pozive sa naše strane/, htjeli sa nama surađivati, pa nam je ovo prevrtanje njihovog mišljenja u posljednje vrijeme vrlo sumnjivo, te stoga pojačavamo nadzor nad svim njihovim kretanjima i djelovanju.

U dva naša kotara i to kotarevima 9191, 4235, 1657, 3512, 6156 i 1512, 5135, 1461, 5416, 7131, 1000[4] pojavile su se omanje bande zelenokadraša. Izveli su neke pljačke, gdje su se izdavali kao partizani.

[1] Okružni komitet KPH Krapina
[2] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu
[J] Odnosi se na Partiju.
[4] Zlatar i Krapina

Još prije izvedenja njihovih pljačkaških akcija, pozvani su od naših ljudi, da stupe u našu vojsku /pošto su to vojni bjegunci koji su odbjegli sa oružjem iz domobranstva/ ali su ovaj poziv odbili sa motivacijom, da oni neće ni u partizane a ni u fašističku vojsku. Mi smo donijeli zaključak pohapsiti ih, i tok istrage će donijeti i rasvijetliti njihovu političku pozadinu. Ujedno je zaključeno da se smjesta pristupi njihovom likvidiranju.

Utjecaj naše zadruge u ovom okrugu stalno je u porastu. Možemo računati sa 40% od cjelokupnog stanovništva koje simpatizira sa našom zadrugom.

Narod čitavog Okruga sa simpatijama govori o partizanima, i priprema se na njihov dolazak. Ali nam je mobilizacija jako otežana usljed nedolaska partizana na naš teren. U zadnje vrijeme se situacija dosta poboljšala, ali nam ljudi stalno naglašuju, da bi oni mnogo rade ostali ovdje u ovim krajevima. Naglašuju, da je odred predaleko, a kako ustaše stalno dolaze i odvlače im stoku hranu i dr. to bi htjeli da si sami čuvaju svoja sela. Kada im mi napominjemo da se odupru rekviziciji, izbjegavaju svaki oštriji istup uvjek sa istom motivacijom, da su preslabi i da su zato potrebni partizani, koji međutim nijesu već preko 6 mjeseci bili ovdje na ovom terenu.

2/ Organizaciono stanje Zadruge

Organizaciono stanje u našem okrugu se popravlja. Do sada imamo 3 dopisnika kotara[5], 22 zadruge[6] sa 101 porodicom.[7]

Izgledi za budući rad su dosta dobri zahvaljujući porodicama koje se pomalo počinju osamostavljivati, naročito u posljednje vrijeme, od kada se posvećuje naročita pažnja proučavanju zadrugarskom i u opće materijalu.

Izvršene su sve pripreme o reorganizaciji Agitprop-komisije u koju ulaze nova tri druga što će nam ujedno omogućiti organizaciju kurseva.

3/ Zajednica l[8] i Zajednica mala[9]

Imadem 1 kotarsko rukovodstvo zajednice 1,5 zajednica grupa i 10 malih zajednica.

Izgledi za proširenje rada su dosta dobri. Izvršene su sve pripreme za formiranje Karla zajednice l[10] koji će se formirati 16. o.m.

[5] Kotarskog komiteta
[6] Partijske jedinice
[7] Članom
■ SKOJ
* USAOJ
[10] Okružni komitet SKOJ-a Krapina

4/ Zajednica 2“

Imademo 2 kotarska saradnika, 2 općinska saradnika i 47 zajednica 2.

Činimo sve napore za osamostaljenje zajednica 2. U prvome redu podižemo im njihovu političku svijest i to tumačenjem i proučavanjem materijala, te im ujedno dajemo konkretne zadatke za njihov budući rad. A preko naših porodica koje se nalaze u tim zajednicama 2, vršimo kontrolu o sprovođenju naših direktiva u život.

Naš seljak je vrlo nepristupačan bilo kojem organizacionom radu i ako je 80% antifašistički raspoložen.

5/ Zajednica 3[12]

Postoji jedna općinska zajednica 3 i 9 zajednica 3.

Izgledi za budući rad su dosta dobri. Naročito u zadnje.vrijeme osjeća se jak polet kod naših žena.

Izvršene su sve pripreme za formiranje inicijativnog okružnog zajednice,[13] koji će se formirati 23. o. m.

Vjerujemo, da će nam formiranjem ine. okr. zajednice u veliko pospješiti rad oko organiziranja žena u ovom okrugu.

6/ Udarne grupe

2 udarne grupe postoje u našem okrugu, koje su izvršile više akcija.

Za prvi maj izvršene su slijedeće akcije:

Na međi kotareva kotara Klanjeca i Pregrada popiljeno je 19 telefonskih i telegrafskih stupova i uništena sva žica i materijal u duljini od 800 metara.

U kotaru 5782 5134 6378 2513 7136 5351[14] izvršena je akcija na logornika koji je teže ranjen.

U kotaru 1512 5135 1461 5416 7135 1000[15] razrušena je telefonska i telegrafska veza sa Njemačkom. Uništeno je preko 300 metara kabla kao i žice.

U kotaru 9191 4235 1657 3512 6156[16] likvidirana su 2 ustaška bandita.

Krijesovi su paljeni djelomično po čitavom okrugu.

Isto tako je izvješena crvena zastava od rodobljuba kotara Klanjec na zidovima starog grada Cesargrada koji se nalazi iznad Klanjca.

[11] NOO

[12] AF2

[13] Inicijativni Okružni odbor AFŽ Krapina

[14] Dešifrirano glasi: Pregrada

[15] Dešifrirano glasi: Krapina

[16] Dešifrirano glasi: Zlatar

Sve ove akcije bile su primljene sa oduševljenjem od naroda.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Uz drugarski pozdrav
Crni[17] v.r.

P.S. Prilažemo obračun za mjesec travanj 1943.[18]

Potvrđujemo primitak pisma bez datuma kojem je bila priložena uputa o organizaciji 9613 5234 4978 3768 7920 4351 5625 7637 6605 1022 7545 9201 0356[19] kao i primitak pisma od 8. maja ove godine, kao i poslanih 300 Kn.

Prilažemo i potvrdu o primitku 20.000 Kuna.[20]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-46/400a

246

1943, svibanj 9.
Sisak

Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o dolasku dijelova Kalničkoga NOP odreda kod Novog Marofa i o akcijama na području Kalnika

»ZAPOVJEDNIČTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
Op. br. 1440/taj. **»Veoma žurno«**
U Sisku, dne 9. V. 1943. **Tajno!**

Predmet: Dnevno izvješće za 9. V. 1943 do 18 sati.

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(operativni odjel)

Savezno zapoviedi op. br. 3219 od 9. VIII. 1943. godine dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1 : 100.000)

[17] Josip Tucman, sekretar OK KPH Krapina
[18] Navedeni obračun Redakcija nije uspjela pronaći.
[19] Dešifrirano glasi: Obavještajna služba.
[20] Navedenu potvrdu Redakcija nije uspjela pronaći.

1. — A — KRATKA OCIENA SITUACIJE:

Bez osobite promjene.

1. B. DJELATNOST PODREĐENIH ČETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:

Operativno područje Zagreba:

1. — 8 svibnja ove godine jedna skupina partizana u jačini oko 150 do 200 partizana skupila se oko Petkovca[1] (3. 5. km. s. i. od Novog Marofa).

9. ovog mjeseca jedan dio ove grupe krenuo je u pravcu Kotari (3 s. s. i. od N. Marofa) a druga skupina krenula je u pravcu Ljubelja (6 i. od Novog Marofa).

Bitnica iz I. top. sklopa i pohodni sat iz 14 p. p. slijede skupinu u pravcu Kotari, a 1 sat 2. novačke pukovnije sliedi skupinu u pravcu Ljubelja. Dosada bez rezultata.

Operativno područje 1. pješačke divizije:

1. — 8. ovog mjeseca je u podhvatu koturaška bojna u pravcu: Prkos-Poganac-Apatovac (10-11-12 j.j.z. od Ludbrega). Jedna manja skupina partizana u toku jučerašnjeg dana razbijena. Magla i velika kiša u toku jučerašnjeg dana otežala podhvat.[2] U toku jučerašnjeg dana bojna napala na Vel. Poganac, ali je odbijena. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Gubici u tvorivu javit će se naknadno.

2. — Po dolasku njemačke vojske iz Kapele, primjećuje se ponovo prikupljanje partizana oko tog mjesta. Oružnička postaja povučena.

3. — 8/9. ovog mjeseca upala manja skupina partizana u s. Haganj (12 km i. s. i od Vrbovca). 1 ustaša poginuo, jedan ranjen...«

[1] Riječ je o dijelovima Prvoga bataljona Kalničkoga NOP odreda, koji su se sa Štabom odreda vraćali s Ivanščice na Kalnik. Vidi: Dok. br. 249.

[2] O ovoj akciji vidi: Dok. br. 230, 232, 236, 249. i Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 113, 116, 117. i 127.

»... 3. Osobiti događaji:

9. ovog mjeseca u 06.35 sati na putu između Križa i Novoselca (12 km j.z. od Ćazme) ubijen je od dvojice nepoznatih ljudi sa dva hitca iz samokresa narodni zastupnik Ivan Pavičić.

P. m. zapovjednika
U. Z. glavara stožera bojnik
Heger
Heger v.r.«

P 10/V D

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 23, reg. br. 10/1-18

Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 140, str. 383-385.

247

1943, svibanj 12.

Izvještaj štapske partijske jedinice Žumberačkoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Pokuplje sa sastanka na kojem je razmatran rad partijske organizacije, vojnički rad u bataljonu, neke kadrovske promjene i druga pitanja

ŠTABSKA JEDINICA ZUMBERACKOG
ODREDA
Dne 12. V 1943.

Predmet: Izvještaj sa 5 partijskog sastanka

Dnevni red:

1. Pol. situacija
2. Organizaciono pitanje partije
3. Izvještaj po sektorima rada
4. SKOJ
5. Obavještajna služba
6. Razno

O političkoj situaciji nije se vodila nikakova diskusija, jer je dan prije toga na konferenciji svih partijaca održao po njoj referat drug Marko[1], komesar II. Op. zone.

[1] Marko Belinić

Partijska jedinica održavala je redovito sastanke. Za sada u njoj još nije bilo nikakovih izmjena, samo što će drug Čanžek, dosadašnji obavještajni oficir biti postavljen za obavještajnog oficira I bataljona, a na njegovo mjesto će doći drug Prebeg,[2] te će i na taj način ova partijska jedinica dobiti novog člana. Pri štabu odreda postoje dvije partijske jedinice. Jedna kod straže broji 3 člana i jedna radionička koja broji 4 člana. Za novog partijca predložen je drug Joco Hreljac, koji u svojem radu pokazuje dosta aktivnosti i ima svojstva da bi se mogao primiti u partiju. Kandidat je samo jedan, i to Sotošek Josip, koji je vrlo pošten marljiv i odan, samo mu nedostaju najosnovniji pojmovi o N.O.B. Održavali su se teoretski sastanci na kojima se proučavalo: Nacionalno pitanje u Jugoslaviji od druga Staljina i Nacionalno pitanje od druga Tita. Teoretski sastanci nisu se odvijali u najboljem redu, a naročito se na njima ispoljila nevoljkost pojedinaca da priznaju svoje neznanje i prazno filozofiranje. To se naročito ispoljilo kod druga Jurice,[3] te mu je na to skrenuta pažnja. Partijska jedinica pri štabu (radionička) proučavala je o Partiji, a pri štabu Nacionalno pitanje. Sam rad partijske jedinice nije bio na visini. U radu su pokazali dosta labavosti drug Jurica i Boca[4]. Oni su to priznali, ali nije se moglo ostati na tome, te je stvoren zaključak: Još jedan ovakav slučaj i iz partije van. Prema dosadašnjem radu druga Jurice, mišljenja sam da on neće moći vršiti svoju dužnost.

0 svojem radu podnio je izvještaj drug Jurica. Ograničio se na nekoliko sastanaka po četama, gdje se je govorilo o N.O.B. Održao je jedan sastanak sa komesarima i delegatima. Stanje u bataljonu: delegati nemaju dovoljno poznavanja N.O.B. Komesar bataljona vršio je suviše dužnost intendanta, ali se u radu pokazao vrlo aktivan i marljiv. Od komesara je smenjen komesar 1 čete Milček, zbog nesposobnosti.

Za vojnički rad u bataljonu bio je stvoren jedan plan. Drug Boca u svojem izvještaju veli da je plan dao u bataljon, ali sam nije po njemu ništa radio. Kod komandanta bataljona pokazale su izvjesne nepravilnosti u radu, npr. da odlazi u patrolu i na taj način gubi pregled nad ostalim jedinicama svojeg bataljona. Na to mu je skrenuta pažnja. Održao je jedan sastanak sa štabom bataljona. Osim toga bio je u I. i II. bataljonu gdje je dao uputstva za rad.

Drug Joža Zganec radio je na postavljanju linije. Tumačio komandantu bataljona plan rada. Vod za vezu uči signalizaciju. Sa lampicama nisu mogli početi raditi, jer ih još nema.

[2] Nikola Brezović
[1] Juraj Draušnik
[4] Boris Balaš

Drug Simić[5] ispitivao je teren oko Gorinje po Pećnom i okolici.

SKOJ je bio organizaciono postavljen po četama i održani su bili sastanci, ali budući da su mnogi mladi drugovi izdignuti na odgovornija mjesta, to se mora organizacija SKOJ-a nanovo provesti.

Obavještajna služba nije uopće zadovoljila, te je zaključeno da se drug Čanžek smjeni, a na njegovo mjesto da dođe drug Prebeg. Zatim su donešeni zaključci: Formirati bataljonske biroe, organizaciono postaviti SKOJ, srediti partijske i kandit. grupe. Stvoriti plan političkog rada sa komesarima. Prenesti jedan njegov dio na komesare. Kontrolirati kako će to oni prenjeti na delegate. Stvoriti plan vojničkog rada. Održati sastanke sa komandnim kadrom. Akcije i operacije. Taj rad će međusobno podjeliti komandant, zamj. i op. oficir.

Primjećeno je da se po malo uvlači birokratizam u štab odreda. Naročito se to primijetilo kod druga Jurice, a i kod druga Boce. Obadvojica su opomenuta da se prihvate više konkretnog rada, a manje teoretskog, samog teoretskog postavljanja stvari. Iako su u toku tjedna bili opomenuti da se bataljon organizira, oni su pod izgovorom da će to uraditi čim dođe Kljuka i tako čekati Kljuku stajalo je to na mrtvoj točci i ništa nisu uradili. Upozoreni su da se takav rad neće trpjeti i još jedamput nek se to pojavi, drugi put iz partije van. Skrenuta je pažnja drugu Jurici na nepravilan njegov odnos spram druga Simića koji je bio diktatorski. Osim toga upozoren je na političke greške koje čini u radu, tako da govori seljacima o tome da je bio satnik, o svojem mlinu i kako mi znamo šta i kako HSS radi, te ga na taj način sam popularizira. Isto mu je tako skrenuta pažnja na grešku koju je načinio na zboru u Radatoviću gdje je u govoru rekao. »Mi HSS-ovci ...« Ujedno mu je i prikazano uslijed čega takove greške: Nedostatan teoretski rad, premali konkretni rad, i povezanost nedovoljna sa masama. Drugu Boci je skrenuta pažnja da vodi računa o redu, o štabu, o štabskim sastancima, kako bi se sve odluke donašale jedinstveno. Kod druga Jože primjećeno je da se pomalo pretvara u oficira za vezu, a ne osjeća se njegovo djelovanje kao zamjenika komandanta. Upozoren je da se i on sam treba vojnički uzdizati i više učestvovati u donošenju odluka.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!'

Sekretar
Marijan Badei v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/103

[5] Milan Mraović

248

1943, svibanj 12.

Pismo Alojza Valečića, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje, Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu se javlja o hapšenjima, uspostavi veze sa Zagrebom i o drugim pitanjima s područja Jastrebarskoga

Teren Jaska

Dragi drugovi!

Primili smo Vaš dopis od 9. V. 43. u kojem tražite da pošaljemo d. Matu[1] gore, o vezi sa Pisarovinom i o drugarici za kurs A.F.Ž. Drug Mato je u petak 7. o.m. otišao po potrebi polit, rada i uspostavljenja veze sa Pisarovinom u Zdenčinu, gdje je u jutro 8. o.m. opkoljen po ustašama zatečen spavajuć uhapšen. Sa drugom Matom uhapšeno još 15 ljudi, od kojih je 9 pušteno na slobodu, a 6 njih skupa sa Matom zadržano u zatvoru. Uzrok Matinog uhapšenja izgleda da je neka prijava, jer su se ustaše hvalili kako su ga 12 dana čekali i napokon ipak dočekali. Iz Matinog su sela pobegla od uhapšenja dva druga, od kojih jedan bježi pred vojskom a drugi zbog veza sa Matom jer je radio u N.O.O. Oba ova druga mislimo zadržati ovdje na terenu, po potrebi pomoći u pol. radu održanja veza i prebacivanja ljudi. Vezu sa Horvatima smo uspostavili, a oni drže vezu sa Pisarovinom. Mi ćemo također nastojat a već bi to i bilo da nije Mato uhapšen uspostavit vezu sa Pisarovinom.

Nastojat ćemo a već smo i vodili razgovore da potražimo drugaricu za kurs A.F.Ž.-a.

Uspostavljena je veza sa Zagrebom za prebacivanje ljudi, koji bi se prebacili dva puta tjedno. Vi se dogovorite sa Jurom[2] i ovim drugovima, da uvjek šaljete patrolu pred naše vodiče kako bi mi vodili samo do granice našeg kotara. Ako bi prebacivanje do nas kasnilo, a nebi se moglo u ugovoreni dan prebaciti preko, Vi šaljite patrolu odmah slijedeće jutro, kako naši vodiči nebi morali skroz voditi.

U ponedeljak bi imali dobit iz Zagreba jednog liječnika kojeg bi odmah prebacivali do Vas, pa Vi gledajte da se dogovorite sa Jurom

[1] Mato Matasić
[2] Jura Mikulić

da nam pošaljete iz pon. na ut. noć nešto ranije patrolu, ako u isti dan nebi bili prebacivani i ljudi iz Zagreba.

Uz drugarski komunistički pozdrav

Lojz[3] **v.r.**

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-166/105

249

1943, svibanj 13.

Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju na Kalniku i akcijama od 13. travnja do 11. svibnja 1943. godine.

ŠTAB
KALNIČKOG
NARODNO-OSLOBODILAČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA

Broj: 25/V. Oper. br. 494'
13 svibanj 1943.

KOMANDANTU II OPERATIVNE ZONE[2]

Stanje neprijatelja na terenu Kalničkog part, odreda

Kao što je u prošlim izvještajima rečeno, neprijatelj se uglavnom nalazi u svojim starim bazama. Brojno stanje posada stalno se mijenja. U Ludbregu nalazi se prema poslednjim izvještajima oko 1200 neprijateljskih vojnika, a od toga je oko 600 regruta. U Koprivnici nalazi se koturaška bojna, 1 satnija padobranaca i oko 300 Nijemaca. Koturaška bojna ne nalazi se uvijek u Koprivnici već često mijenja svoje mjesto. Tako se ovih dana nalazi u mjestu Prkosu i već par dana vodimo s njome borbu. U Križevcima nalazi se ukupno oko 800 što domobrana što legionara. Među legijom nalazi se i

[5] Alojz Valečić
[1] Datum i broj pod kojim je izvještaj zaveden u Štabu Druge operativne zone.
[2] Vladimir Matetić

oporavilišni sat koji redovno ne stupa u borbu. U Varaždinskim Toplicama nalazi se također jedna satnija domobrana koja je smještena u Josipovoj kupelji. U Novom Marofu nalazi se također osim žandarmerije 1 satnija domobrana. Na Bilo Gori nalaze se posade u Kapeli (oko 200 domobrana), Đurđevcu, Pitomači, Kloštru, kao i u Bjelovaru (oko 12.000). Posade u Đurđevcu, Kloštu, Pitomači stalno se mijanjaju i njihovo brojno stanje teško je utvrditi. Obično se u tim mjestima nalazi više vojske kada se sprema kakova reakcija bande. Osim toga na sektoru Kalničkog partizanskog odreda nalazi se još uvijek niz malih domobranskih i žandarskih posada. Žandarske stanice naročito su utvrđene i nalaze se u jednokatnicama sa zazidanim prozorima. U pravcu Ivanščice, Lepoglave nalaze se također manje posade koje uglavnom osiguravaju rudnike. To bi bile uglavnom posade na kojima djeluje Kalnički partizanski odred. Željeznička pruga Križevci-Koprivnica još uvijek zaposjednuta po neprijateljskim snagama, i njihovo brojno stanje nije stalno. U novije vrijeme na toj pruzi stalno krstari oklopni vlak. Borbena snaga neprijatelja na sektoru našeg odreda popušta. Sve više vide se znaci raspadanja Pavelićeve vojske. Sve više prebjegavaju domobrani iz raznih garnizona. Ima primjera da naših 7-8 drugova znade rastjerati po čitavu satniju neprijateljsku. Opazili smo prema izjavama domobrana koji dolaze u naše redove da još imade mnogo i mnogo domobrana, pa čak i grupa, koje žele da se bore u redovima narodno-oslobodilačke vojske. Nepriajtelj stalno želi da uništi naš odred i stalno poduzimlje ofanzivu. Tako je i koncem prošlog mjeseca (28. IV) poduzeo ofanzivu na naš odred. U toj ofanzivi sudjelovale su najbolje Pavelićeve jedinice. Tako je sudjelovala i Pavelićeva tjelesna bojna, gorski zdrug, koturaška bojna, konjica, itd. Ukupni broj računa se oko 4.000 do 5.000 vojnika.[3] U ofanzivi sudjelovalo je topništvo. Mi smo tu ofanzivu uglavnom razbili i kod toga zarobili mnoštvo municije, kako će se kasnije iz samih akcija vidjeti. Kao što poslije svake ofanzive tako je i poslije ove ostala na Kalniku čitava koturaška bojna sa zadatkom da nas uznemirava i otjera sa našeg sektora. Veze naše sa neprijateljskim garnizonima prilično su dobre i u tom vidu nastojimo da se što bolje učvrste.[4] Prema nekim informacijama trebala bi ovih dana nastupiti ofanziva na Bilo Goru gdje djeluje naš II bataljon. Kolike će snage u ofanzivi sudjelovati nije nam točno poznato, a prema izvještajima koje smo dobili — oko 9 satnija. Prema nekim glasinama trebala bi ponovno na-

[3] O sastavu i jačini neprijateljskih snaga angažiranih u ovoj ofenzivi vidi: Dok. br. 211.

[4] Misli se na osobe koje su obavještavale jedninice NOV o vojnom, političkom i ekonomskom stanju (kao i o raznim drugim pitanjima) u neprijateljskim garnizonima.

stupiti ofanziva na naš odred. Koliko će biti od toga istine, vidjećemo. Mi ćemo svakako ofanzivu dočekati na našem sektoru i poduzeti sve da istu razbijemo.

Akcije.

13. IV. Naš II bataljon izvršio je napad sa 2 čete na putnički voz na prugi Križevci-Bjelovar-Kloštar, zarobljeno 47 domobrana, 13 ustaša, 5 domobranskih oficira, 1 časnički namjesnik, 1 njemački vojnik i 3 legionara. Nadalje zarobljen 1 puškomitraljez, 16 karabina, 6 pištolja, 1 sanduk municije, 16 bombi, 59 bluza, 58 hlača, 49 kabanica, 57 pari cipela i 17 pari čizama. Neprijatelj je imao 7 mrtvih, 2 ranjena. Naši gubici: 3 ranjena, od toga 2 teže, 1 lakše. Istog dana kad su se te dvije čete vraćale sa akcije u Ćađavac, sukobile su se sa bandom koja je došla radi rekviriranja kod sela Lasovca. Neprijatelj bio je u jačini od 120 domobrana. Neprijatelj je razbijen, zarobljena 2 domobrana, 3 karabina, postave teškog mitraljeza, 6 sanduka municije sa redenicima i 14 ručnih granata. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

19. IV. II bataljon bio je napadan kod mjesta Gornje Sredice od jedne satnije domobrana koji su došli iz pravca Kapele. Neprijatelj je odbijen i razjuren. Zarobljen 1 domobran, 2 karabina i 180 metaka. Mi nismo imali ni mrtvih ni ranjenih.

Prema naređenju Štaba K.P.O.[5] krenule su 2 čete II bataljona u pravcu Sv. Ivana Zeline na patroliranje.

22. IV. Spaljena je arhiva u općini Raven. Zaplijenjena pisaća mašina, 3 šapirografa, 20 lovačkih pušaka i nešto kancelarijskog pribora. Isto tako uništen je telefonski uređaj u pošti Raven. Zaplijenjena je također mast u količini od 500 kg, koja je skupljena na području općine Raven za fašističku gamad.

24. IV. Napad na kotarsko mjesto Sv. Ivan Zelina.[6] Razoružana žandarmerijska stanica, spaljena arhiva poreske uprave, kotarskog poglavarstva, djelomično općina. Isto tako uništena je pošta. Uništena je i ustaška arhiva u ustaškom logoru. Zarobljeno 15 karabina, 5 vojno-državnih pištolja, 5 gasera, 30 bombi, 400 komada metaka za vojno-državni pištolj, oko 4.000 puščanih metaka, razervna cijev za mitraljez, 7 koluta kože, 1.000 komada kapsla. U firmi Stuag zaplijenjeno mnoštvo papira, 5 pisaćih strojeva, radioaparat, radiostanica, 3 ciklostila, osim toga zaplijenjeno je 60 ustaških uniformi, 6 pari čizama, 12 pari cipela, 49 gunjeva.

[5] Kalnički partizanski odred
*** Vidi: Dok. br. 208**

Uslijed mnoštva plijena krenule su te dvije čete II bataljona zajedno sa plijenom prema Kalniku da se isti može spremiti i upotrebiti.

22. IV. Napad I bataljona na Mučnu Reku. Četa koja je napadala na samu posadu na željezničkoj stanici nije uspjela. 2 četa I bataljona zarobila je 100 domobrana radne bojne, 27 karabina (trometke).

25. IV. Napad I bataljona na žandarsku stanicu u Đelekovcu. Zarobljeno 8 karabina Mauser, 13 Manlihera i 1 parabela.

27. IV. u noći primili smo obavijest da će neprijatelj poći iz Ludbrega prema Dugoj Rijeci i da će stvarno 28. IV početi ofanzivu na naš odred. Naš I bataljon tokom noći otišao na zasjedu prema Ludbregu. Naša zasjeda se nakon kraće borbe povukla. Poslije toga izvršen je u zajednici sa snagama II bataljona juriš na tu neprijateljsku kolonu. Tom prilikom razbijena je ta kolona i zarobljeno preko 25.000 Mauser metaka, 10 karabina, radio-stanica i mnogo druge ratne spreme. Neprijatelj je imao nekoliko mrtvih i ranjenih.[7] Borba je trajala čitav dan. Zarobljeno 2 domobrana i 1 motorbicikl. Naši gubici: 4 mrtva i 6 ranjenih drugova.

29. IV. Naše snage su na položajima i na zasjedi. Oko 10 sati naša je zasjeda prema Vel. Pogancu vodila borbu neko vrijeme i zatim se povukla. Te noći, t.j. od 29. na 30. IV, krenule su 2 čete II bataljona sa još 1 četom I bataljona na Bilo Goru gdje je formiran naš III bataljon.

30. IV i 1. V. naše snage nisu bile u borbi, već su bile konspirirane u šumi.

2. V. Naš I bataljon napao je na neprijatelja u jačini od 150 neprijateljskih vojnika, na selo Ribnjak. Napad je ostao bez uspjeha, zbog zamorenosti drugova.

3. V. Naš I bataljon imao je borbu iznad Rijeke. Nakon toga povukao se na kosu kod Jasenovca i smjestio se u nekoliko kuća. Tu je naš I bataljon iznenadio neprijatelj paklenskom mitraljeskom vatrom i neprijatelj je uspio da razbije naš bataljon na nekoliko grupa. Jedna grupa sa komandantom odreda, komandantom bataljona,[8] komesarom bataljona[9] prebacila se tokom noći na Bilo Goru. Te noći uspio je ostatak Štaba odreda da spoji još dvije grupe i nekoliko osamljenih drugova sa 5 puškomitraljeza da krenu u pravcu Ivanščice. Prema dosadašnjim podacima naš I bataljon tom prilikom izgubio je: 2 mrtva druga, 1 ranjena drugarica i 5-6 nestalih,

[7] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 113.

[8] Jovica Mandić

[9] Ivo Robić

koji su navodno uhvaćeni živi, među njima i informativni oficir I bataljona.[10]

5. V. U mjestu Grani zarobila je ova grupa partizana koja je krenula za Zagorje 1 domobrana, 1 žandara, 3 vojnodržavna pištolja, 15 pari odjeće a isto toliko i cipela. Istog dana napao je naš II bataljon neprijateljsko uporište Kapelu. Poslije borbe od 3/4 sata naše snage slomile su žilav neprijateljski otpor i ušle u samo mjesto. Zarobljeno je: 31 domobran, 4 žandara, 1 teški mitraljez, 1 postolje teškog mitraljeza, 21 sandučić sa punim redenicima za teški mitraljez, 49 karabina, 1 pištolj, 14 ručnih granata, 1 puškomitraljez, 2 rezervne cijevi za puškomitraljez, 11.000 Mauzer municije, 50 šatorskih krila, i mnoštvo ostale razne vojničke spreme. Gubici neprijatelja nisu nam do sada poznati. Naši gubici: 1 mrtav, 2 ranjena.

8. V. Akcija na rudnik Sv. Marija kod Završja sa ostatkom razbijenih snaga I bataljona koji je zajedno sa komesarom odreda i zamj. komandanta odreda" krenuo na taj put. Sva postojenja u rudniku minirana i dignuta u zrak. Zaplijenjeno oko 30.000 kuna i 1 vojnodržavni pištolj.

9. V. Vraćajući se natrag na Kalnik, prilikom prelaza željezničke pruge Novi Marof —Varaždin, dignuta je pruga i uništena 2 luksuzna njemačka auta, te 1 kamion.

10. V. Prilikom ulaza u selo Lovrentovec naišla je naša predhodnica na neprijateljsku ophodnju. Kad su isti opazili da u selo ulaze partizani počeli su bježati prema rijeci Bednji. 3 domobrana iz posade Varaždinskih Toplica utopila se a 1 zarobljen. Naša zasjeda koja je u to vrijeme bila postavljena na cesti Ludbreg —Varaždinske Toplice zarobila je 2 oficira, 1 ustašu (koji je ostao u našim redovima) i 2 domobrana. Zarobljena 1 parabela i 1 karabin.

11. V. Sastao sa čitav I bataljon u selu Apatovac.

5. V. Stigli su dijelovi razbijenog I bataljona iz Bilo Gore zajedno sa novoformiranim III bataljonom.

7. V. Jedna desetina III bataljona razbila je satniju koturaša. Mi nismo imali gubitaka.

8. V. III bataljon imao je za zadatak da razoruža 2 satnije koturaša koje su bile ukopane u Prkosu. Tom prilikom banda je krenula u 1 sat u noći da napadne partizane koji su se nalazili u Vel. Pogancu. Naše jedinice susrele su se u selu Grabičanima sa neprijateljem. Naša jedna četa izvršila je juriš i razbila neprijatelja na više pravaca. Tom prilikom zarobljeno je: 2 teška mitraljeza, 1 laki minobacač, 3 karabina, 1.500 metaka, raketni pištolj sa više raketa, 50 kaps-

[10] Nije se moglo utvrditina koga se odnosi.

[11] Stjepan Kučiš

la za mine. Gubici neprijatelja do danas nam nisu poznti. Na našoj strani nema gubitaka.

Opća situacija u odredu.

Usljed prirasta novog ljudstva Štab odreda odlučio je da se formira naš III bataljon. Taj bataljon imao je zadatak da djeluje u pravcu Sv. Ivan Zelina. Isto tako osnovana je terenska četa sa zadatkom da prikuplja hranu i kopa zemunicu, da čisti špijune i da štiti političke radnike na ovom sektoru. Formiranje III bataljona izvršeno je na Bilo Gori usljed toga što je na Kalniku bila ofanziva. Zajedno sa djelovima razbijenog I bataljona vratio se ponovo na Kalnik. Uslijed uspješnih akcija u kojima su naši borci zadobili nekoliko teških mitraljeza i minobacač odlučeno je da taj III bataljon bude zajedno sa I bataljonom i da zajednički djeluju, kako bi se što više osposobili da uđu u sastav naših jačih jedinica, sposobnih da uđu u sastav kalničke brigade, koju nastojimo svakako ostvariti.[12] Zbog toga formirali smo i četu pratećeg oružja, koja će imati 4 teška mitraljeza i 1 laki minobacač. Inače situacija u odredu u cijelini zadovoljava. Naši su se borci u posljednjim borbama očeličili. Njihova udarna snaga mnogo se je razvila. Disciplina zadovoljava. Za vrijeme ofanzive naš I bataljon bio je razbijen u nekoliko grupa. Jedna grupa sa komandantom odreda, komandantom bataljona i komesarom bataljona prebacila se preko pruge na Bilo Goru, dok je ostale djelove I bataljona uspio sjediniti ostatak Štaba odreda na samom Kalniku. Ta grupa zajedno sa komesarom odreda i zamj. komandanta odreda krenula je u pravcu Ivanščice i nakon nekoliko dana vratila se natrag na Kalnik gdje se spojila sa ostalim dijelovima I bataljona. Tom prilikom naš I bataljon nije izgubio ni jedan puškomitraljez. Njegovi gubici iznose: 2 mrtva, 1 ranjena drugarica i 5-6 nestalih drugova, od kojih je nekoliko uhvaćenih živih, među njima i informativni oficir I bataljona. Glede razbijanja toga bataljona provesti ćemo strogu istragu.

Tokom ofanzive izgubili smo naš plijen dobiven u akciji Sv. Ivan Zelina kao i u borbi nad Dugom Rijekom. Zemunica gdje je bio plijen izdana je po jednom partizanu koji je uhvaćen od bande. Municija koju smo tokom ofanzive dobili dobro je spremljena i vjerujemo da neće pasti bandi u ruke. Tokom čitave ofanzive imali

[12] Do formiranja ove brigade tada nije došlo, jer je Kalnički NOP odred 16. svibnja 1943. god. poslao u Slavoniju svoj Prvi bataljon i mitraljesku četu radi formiranja Desete divizije NOV i PO Hrvatske. Na Kalniku je Prva brigada formirana naredbom Štaba Druge operativne zone od 4. rujna 1943. god., kao Druga NO brigada ove zone. Naredbom Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske, od 21. rujna iste godine, ona je preimenovana i dobila naziv NO brigada »Braća Radići«. (Dokumenti u arhivi Vojnoistorijskog instituta pod reg. br. 40/5, k. 724 i 45/5, k. 724)

smo 8 mrtvih, 6 ranjenih i nekoliko nestalih. Bolnica u toku ofanzive nije pronađena premda je neprijatelj u nekoliko navrata krstario šumom, no isti se držao uglavnom puteva.

Isto tako formirana je Zagorska četa koja ima čisto hrvatski vojno-politički kadar. Ta četa krenuti će ovih dana na putu prema Ivanščici. Strahinščici i Ravnoj Gori. Vjerujemo da će se ta četa razviti u bataljon. Spomenuti nam je da smo već prije slali jednu četu u Zagorje koja se je usljed reakcije neprijatelja nakon 11 dana vratila natrag. Ona je tom prilikom uništila rudnik Ladanje i zarobila puškomitraljez i oko 20 karabina.[13] Ta četa spremila je te karabine, no usljed nekonspirativnosti pali su ti karabini natrag bandi. Četa koja odlazi u Zagorje nastojat će svim silama da se održi na onom terenu.

Dezerterstvo u našem odredu češće se pojavljuje. Svi prisilno mobilizirani, na pr. u Sandorovcu njih 7 na broju, dezertirali su zajedno sa puškama. U cjelini komandni kadar naših bataljona zadovoljava i isti su sposobni da rukovode još većim jedinicama. I niži vojni kadar uglavnom zadovoljava. Stvarno raspolažemo sa dobrim komandantima bataljona a isto tako su u vidu novi komandiri i zamjenici komandanata bataljona koji će se brzo osposobiti da mogu preuzeti bataljon. Koliko je god moguće, sa ljudstvom se vježba kako borbena obuka tako i iz ratne službe. Naš I bataljon od svih naših bataljona izgleda da je sada po svojoj borbenosti najslabiji. To je sve posljedica onog iznenadnog neprijateljskog napada kod Jasenovca kada je neprijatelj uspio razbiti naš I bataljon. Nastojimo svim silama da popravimo moral toga bataljona.

Usljed ofanzive terenska četa pripojena je I bataljonu i još uvijek se nalazi u sastavu I bataljona. Za kratko vrijeme izvršit će se reorganizacija terenske čete.

Službeni naziv Zagorske čete biti će: I udarna četa K.P.O. Naše brojno stanje je oko 420 sa 4 teška mitraljeza, 1 lakim minobacačem i 20 puškomitraljeza. To je brojno stanje boraca i štaba. Cijelo brojno stanje Odreda jeste oko 450 ljudi.

Perspektive našeg djelovanja.

Kao što smo već u prošlim izvještajima spomenuli, mi ćemo usmjeriti naše djelovanje u pravcu Zagorja. Zbog toga poslati ćemo odmah jednu četu koja će djelovati na terenu Ivanščica — Ravna Gora—Strahinšćica. Ta četa trebala bi se pod svaku cijenu održati na tom sektoru. Naš I i III bataljon, koji se nalaze na terenu Kalnika djelovaće zajedno kako bi se što više saživili u akcijama, pokretima

[13] **Vidi: Dok. br. 193.**

itd., kako bi što lakše mogli djelovati u samoj brigadi koju naši borci tako mnogo žele. Naš II bataljon, koji operira sada na sektoru Bilo Gore, slati ćemo u pravcu Moslavine, kako bi se što tješnje sa njima povezao i izvršio zajedničke akcije, kako bi se i taj bataljon što bolje osposobio za ulazak u brigadu. Osim toga pripremati ćemo sve kako u ljudstvu tako i u naoružanju da bi mi sami mogli prerasti u Kalničku brigadu.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar
Horvat[14] v.r.

Komandant
Štrok[15] v.r.

Dodatak

24. IV. 43. Jedinice našeg I bataljona imale su kod sela Slanja zasjedu. Uništen 1 vojnički kamion, ubijeno 2 ustaše, zaplijenjeno: 2 karabina, 120 kom. Mauser municije i 25 pari čizama.[16] Nakon što su iz Ludbrega došla pojačanja,[17] naše su se snage povukle bez ikakvih gubitaka.

Komandant
Štrok v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, reg. br. 32-3

Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 42, str. 145-150.

[14] Josip Horvat

[15] Izidor Strok

[16] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 175.

[17] Napadnutom kamionu pošla je u pomo<f jedna satnija Poglavnikova tjelesnog sklopa i jedan konjanički vod. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 175.

250

1943, svibanj 13.

Iz izvještaja Glavnoga zapovjedništva oružništva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama partizana na području Prve oružničke pukovnije od 1— 11. svibnja 1943. godine

»NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
GLAVNO ZAPOVJEDNIČTVO ORUŽNIČTVA
SIGURNOSTI ODJEL
Broj 133/tajni
U Zagrebu, dne 13. svibnja 1943.

Predmet: Dnevno izvješće od 13. svibnja do 8 sati.

1/ GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (Operativni odjel)
2/ GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

PODRUČJE 1. ORUŽNIĆKE PUKOVNIJE:

1. V. sa državnog dobra Šašna Greda (9 km izt. Siska) partizani su odveli 6 namještenika.

5. V. u selo Bulinac (14 km j. izt. Bjelovara) upalo je oko 120 partizana i zapalili sve bunkere koje je izradila naša vojska i zgradu u kojoj je bila smještena obćina, u kojoj je izgorio sav namještaj i obćinski spisi...«

»... 11. V. došla je u selo Bresarić (1.5 km j. Krašića) XI. partizanska udarna brigada,[1] čija se jačina cieni na 2000 boraca. Razmijestili su se u selu i bližoj okolici.

12. V. skupina partizana nepoznate jačine upala je u Željezničku postaju Prečec (10 km j. izt. Dugog Sela) i razlupali sav uređaj i od-

[1] U Hrvatskoj uopće nije bilo brigade sa takvom numeracijom. Oko 15. svibnja 1943. god. vratila se iz Slovenije na Žumberak Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«.

nieli željezničke karte. Od jednog trgovca u selu opljačkali sav duhan...«

»... Pročelnik sigurnostnog odj.
Pukovnik (Osmanagić)
Osmanagić v.r.«

M. P.[2]«

Original, umnoženo na šapirografu
Sign., AVI I, Fond NDH, kut. 23, reg. br. 13/1-14

Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 147, str. 397-398.

251

1943, svibanj 15.

Pismo Pavla Beluhana, člana Okružnoga komiteta KPH Zagreb, Pavlu Lončaru, sekretaru OK KPH Zagreb, o situaciji u dugoselskom kotaru

Teren 15/V. 43.

Druže Prigorac![1]

Ja ti nisam ništa javio jer nisam bio na nikakovom sastanku šta se tiče partij. jedinice ili van part, organizacije osim na jednom sastanku radi dogovora jedne akcije, no akcija nije izvršena, a zašto nije to će ti pisati drug Mile[2]. Sastanka nismo mogli održati jer su došli na rekviziciju 20 domobrana, i oko 40 ustaša koji su je osiguravali, radi toga su se neki drugovi poplašili pak nisu bili sporazumni da se održi sastanak. Sastanci su zakazani za večeras i sutra po danu, i to večeras sa par. jedinicom, a sutra sa omladinom.

Moje zapažanje: Šta se tiče terenaca i njihovog rada među ljudima i koliko sam zapazio ljudi je vole i imadu ugleda među narodom. Prilično dobro je organizirana obavještajna služba. Narod se dosta boji pogotovo sada kada su počeli rekviracijom. Bjegunaca vojnih ima dosta, ali sad kada su rekvirirali nisu pitali za bjegunce premda su se razbježali od kuća. Po svemu izgleda da nisu imali samo za cilj rekviraciju nego da pronađu kakovoga sumljivog čovjeka i to iz tih razloga jer su jednoga seljaka pitali za legitimaciju.

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Vrhovno oružničko zapovjedničtvo
Odjel za javnu sigurnost

[1] Pavao Lončar
[2] Đuro Ban

Koliko sam primjetio na članovima K. K. i njihovom radu: oni dobro rade i sve pismeno izvještavaju. Drug Mile mi se vidi najbolje elastičan i pozna rad u selu i pravilno postavlja stvari a drug Gorski[3] mi se vidi malo neozbiljan, ali je isto dobar, a drug Posavac[4] je malo spor, ali zato požrtvovan.

Drugih članova još ne poznam t.j. članova K.K. dalje ću ti sve izvještavati o drugim članovima par. i van par. članovima.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu

Pozdravlja te
Škrba[5] v.r.

Original, rukopis
Sin., AIHRPH, KP-77/2372

252

1943, svibanj 15.

Dopis Kotarskoga komiteta KPH Dugo Selo Okružnome komitetu KPH Zagreb, u kojem se šalju pritužbe omladinaca iz kotara Dugo Selo

OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H.
ZAGREB

Šaljemo Vam pritužbu omladinaca drugova Molotova' i dr. kojom se pritužuju protiv druga Tomića[2].- Ujedno Vam šaljemo zapisnik o provedenim izvidima povodom te tužbe i o saslušanju žalitelja.-

Na temelju ovih izviđa K.K. u ovoj stvari daje ovo mišljenje:

Omladinci koji se žale pali su pod utjecaj nekih drugova iz Odreda, koji su se u to vrijeme nalazili na dopustu.- Pod njihovim utjecajem i s njima zajedno, vršili su neke akcije, koje nisu imale nikakav politički niti stvarni značaj, nego su što više bile u protivnosti sa našom N.O.B., jer su vršene svojevoljno i bez plana, što bi se moglo usporediti čak sa avanturizmom.-

[3] Mirko Herak
[4] Ivan Skubić
[5] Pavao Beluhan
[1] Stjepan Vandek
[2] Tomo Sović

Drug Tomić kao odgovorni terenac po akcijama prigovorio je omladincima zbog takovih akcija, a isto tako i drugovima iz Odreda.- Tada je nastala zategnutost odnošaja, jer se drugovi sa omladincima nisu htjeli okaniti daljnjih akcija i popraviti u vladanju.-

Samo ovaj razlog povod je i pritužbe omladinaca protiv druga Tomića, koja je također podnesena pod utjecajem drugova iz Odreda.-

Prema tome pritužba omladinaca nije osnovana na njihovim stvarnim razlozima, što se vidi i iz samog njihovog preslušavanja, te na drugu Tomiću ne leži nikakova krivnja.-

Napominjemo, da su drugovi pod čijim su utjecajem stajali žalitelji omladinci, otišli već duže vremena natrag u svoje jedinice i poslije toga ne događaju se više ovakove stvari.-

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

K.K. Dugo Selo
15/V. 1943. Sekretar:
Mile[3] v.r.

Drugovi

Mi niže potpisani omladinci izvještavamo O.K. K.P.H. Zgb. o radu sektora i našega mjesta šta se događa kod nas.

Od kad smo dobili na teren Tomića u naše mjesto, od onda nemamo točnoga rada, a što se tiče ni reda.

Ja omladinac Stjepan Pokos izjavljujem što nam je tumačio kao partizan i terenac na sastanku, da se imamo maniti te partizanske bolesti — vi akcijunaši.

1) Makar da je on kao terenac i Partizan dao pušku za tamburu i to onom čovjeku koji za ono vrijeme nije ni smjeo za to znati. A nama je htio da nam oružje oduzme. A mi omladinci nismo dali oružje pošto nam je potrebno za vezu i druge nužne službe koje vršimo.

Drugovi mi omladinci smo.

Koji smo radili pred dvije godine (Mato)[4] sa drugom Bosim[5] i Crnim[6] i s drugovima koji su u Odredu. Ako ne vjerujete možete se informirati kod drugova.

2) A sada upotrebljava Tomić one koji su bili špijuni našega pokreta. I pred kojima smo se morali sakrivati skoro pred 6 mjeseci, a sada su svi oni kao prvi a mi zadnji.-

[3] Đuro Ban
[4] Mato Svetlečić
[5] Ivàn Pokas
[6] Mato Santek

Iz tih razloga vas molimo da nam pošaljete kontrolu čim prije u naše mjesto da usmeno izvjestimo kako se radi kod nas. I molimo vas 3) da nam izmjenite terence osim Martina.[7]

4) Pošto kod nas ima 8 terenaca dok bi bili dosta i dva dobra terenca. I molimo vas da se osvjedočite. Navesti ćemo par primjera kako je sada kod nas. Tomić kao terenac ovdje radi samo sa pismom 5) a ne sa nogama, nego izvršavaju omladinici, a kamo mora Tomić ići tamo na mjesto njega 6) mora Molotov po njegovoj naredbi i s tim se Molotov žali da mora terenske poslove izvršavati.

Mi vas molimo da nam čim prije pošaljete kontrolu jer mi ne možemo ovako 7) raditi i čak ne stoji u pravilima kako se ovdje radi. Jer čak i onima koji dođu na bolovanje iz odreda dopušta da delaju 8) koje kakove divlje akcije.

Sa pozdravom.
Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Potpisi:
Molotov v.r.
Mato Vandek v.r.
Rudolf Penezić v.r.
Pokos Stjepanv.r.

Original, rukopis
Sign., AIHPRH, KP-77/2373

253

1943, svibanj 15.
Velika Pisanica

Izvještaj bilježnika općine Velika Pisanica Kotarskoj oblasti u Bjelovaru o akcijama partizana na području općine Velika Pisanica

Broj 1723-11-1943. 15.5.1943.

Predmet: Općina Velika Pisanica, smještaj svoje uredovnice moli.

KOTARSKOJ OBLASTI U
BJELOVARU.

Posljednjim napadajem partizana na selo Bulinac, uništena je potpunoma zgrada, u kojoj je bila smještena uredovnica ove općine, tako da je ovo poglavarstvo izvršenim tim napadajem partizana, ostalo bez potrebnih prostorija za smještaj svoje kancelarije.

[7] **Martin Lončar**

Kako je naslovu poznato, uredovnica općine, prije palenja općinske zgrade u Severinu, smještena je bila u samoj zgradi općine Severin, a palenjem Severinske zgrade, preselila je svoju kancelariju u zgradu iseljenog Vukadinovića u Bulincu, dok sada palenjem Vukadinovićeve zgrade u Bulincu, mjesto Bulinac, a u onom području odnosno obruču koje je zaposjela tamošnja nalazeća se satnija, nema više podesne zgrade u kojoj bi se uredovnica mogla smjestiti, pa je sada ovo poglavarstvo ponovno prisiljeno premjestiti sjedište.

Sada se momentalno nalazi u Velikoj Pisanici, jedna satnija Gorskog zdruga, pa su podpisani mišljenja a da se makar za ovo vrijeme kada je mjesto Velika Pisanica osigurana sa vojskom, ne prenaša sjedište općine u Bjelovar, jer bi prenos uredovnica nailazio na velike poteškoće kod samih općinara, — da se privremeno uredovnica smjesti u Velikoj Pisanici a razumljivo je u obruču koje je zaposjela vojska.

U pomenutom obruču, nalaze se dvije zgrade koje bi bile pogodne za smještaj općine, a to su školska zgrada vlasnost reformirane crkvene općine, u kojoj su sada smješteni vojnici, te zgrada odnosno trgovina Dukčević Tome, koja je sada prazna jer se je vlasnik preselio u Zagreb a svaki rad u trgovini obustavljen je još u mjesecu prosincu 1942 godine.

Umoljava se naslov, da na temelju gornjeg predloga izvoli izdati odluku o smještaju općinskih uredovnica u jednu od zgrada gore navedenih.

Izvješćuje se, da je potpisanima bez uredovnice onemogućen svaki pa i najmanji rad, u koju se svrhu umoljava naslov da što žurnije izvoli izdati odluku o smještaju, kako bi se radom moglo što prije odpočeti.

Općinsko poglavarstvo

U Velikoj Pisanici dne 15 svibnja 1943

Za Dom-Spremni!

Načelnik:[1] Bilježnik[2]

M.P.[3]

M.P.[4] ----------

Original, strojopis

Sign., HAB, Fond Velike župe Bilogora, E 3-Ia, 1098.

[1] Potpis nečitljiv

[2] Isto.

[3] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Općinsko poglavarstvo V. Pisanica
Kotar Bjelovar

[4] Zaprimni pečat Kotarske oblasti u Bjelovaru, br. 8976 od 17. V 1943. godine.

254

1943, svibnja sredina

Iz izvještaja Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o razvitku narodnooslobodilačke borbe i akcijama Kalničkoga NOP odreda za razdoblje siječanj-svibanj 1943. godine

»RAZVITAK NARODNO-OSLOBODILAČKE BORBE U OKRUGU VARAŽDIN...«

»...5. I. 1943. g. izvršena je akcija na tunel Paulovac. Zarobljeno je 9 domobrana, 13 francuskih trometaka, 350 metaka za iste, 5 defanzivnih bomba i jedan pištolj štajer sa 4 metka.

11.1. 1943. g. postavljena je zasjeda u Zrinskoj na bandu, koja je kretala iz Grđevca. Dobivena su dva puškomitraljeza (jedan Njemački), pet mauzer karabina, tri bombe i 550 komada municije. Neprijatelj je imao oko 10 mrtvih. Naš jedan lakše ranjen.

Povodom jačanja jedinica našeg Odreda, a u cilju što bolje organizacije naših snaga je dne 19. I. 1943. g. formiran II bataljon Kalničkog partizanskog Odreda iz dosadašnje 3 čete I. bataljona i bilogorske čete (t.j. 4. čete I. bataljona).

25. I. 1943. g. izvršena je akcija jedne čete na stanicu Veliku Mučnu. Miniran je željeznički most. Isti je oštećen. Dignuta je skretnica. Iste noći druga četa je uništila rudnik u Carevdaru. Zatim su na samoj stanici minirane skretnice. U rudniku je zaplijenjeno oko 7 kg eksploziva.

3. II. 1943. g. izvedena je uspjela akcija na željezničku stanicu Čukovec. Zarobljeno je 29 domobrana — koturaša, 25 karabina tipa mauzer, 1 pištolj, 3500 komada municije, 1 teški mitraljez. U isto vrijeme minirane su skretnice. Porušeno je oko 50 bandera na pruzi kao i na cesti. Naša jedinica nije imala gubitaka. Neprijatelj je imao jednog mrtvog.

5. II. 1943. g. u noći u tri sata pokušao je neprijatelj napasti naše jedinice u Vel. Botinovcu i Malom Pogancu. Neprijatelj je odbijen. U jutro u 7 sati ponovno je neprijatelj pod zaštitom magle napao naše položaje. Nakon jednosatne borbe naše jedinice su se povukle, zadavši neprijatelju slijedeće gubitke: 8 mrtvih (od toga 4 Nijemca, 3 legionara i jedan žandar), a broj ranjenih nepoznat. Naši gubici iznose 2 mrtva i 3 ranjena (od tih dva lakše ranjena). Teže ranjen je komandir čete. Neprijatelj je napadao sa snagom oko 1000 ljudi: 400 Nijemaca, križevačka legija, domobranski koturaši i sokolovački žandari.

Priliv ljudi u naš Odred je priličan. U zadnjih 20 dana porasao je broj partizana od 160 na 350.

Povodom 25 godišnjice osnovanja Crvene Armije organizirali smo februarsko natjecanje. To natjecanje nije dalo nekih naročitih rezultata. Dobili smo doduše tokom mjeseca februara više oružja nego u januaru, no ipak to nije dovoljno. U natjecanju pokazalo se, da drugi bataljon predstavlja udarnu snagu našeg Odreda. Ispunili smo svoje obećanje u februarskom natjecanju i formirali III. bataljon. Isto tako smo organizirali i svoju prvu bolnicu na Kalniku.

24. II. 1943. g. izvršen je upad u garnizon u Ludbregu. Akcija je zamišljenja tako, da se jednim klinom u samo mjesto onemogući bandi, da se iz rovova povuče u same kasarne, a druge naše snage da unište željezničku stanicu, žandarsku stanicu, mlin i kolni most prema Koprivnici. Zadatak nije u cijelosti uspio. Naše snage, koje su napadale kolni most nisu ga mogle osvojiti, jer je isti dobro branjen i noću postavljena na njega kao prepreka žica. Lijevo i desno od kolnog mosta isto nisu mogle naše snage preći zbog nabujalosti rijeke. Uspjelo je na juriš osvojiti mlin i kod mlina zarobljeno je 24 domobrana, 19 karabina, 1 puškomitraljez, 1 prsni mitraljez te 1300 metaka. U samom mlinu pao je jedan neprijateljski zastavnik. Napadačka grupa koja je trebala uništiti željezničku stanicu nije uspjela. Ta grupa zarobila je jednog domobrana sa karabinom i municijom. Isto tako nije uspjela grupa, koja je trebala napadati žandarmerijsku stanicu, jer je ona morala dobiti pomoć preko kolnog mosta. Domobrani, koji su se nalazili u rovovima, pobjegli su i sakrili se. Kod čitavog napadaja osjetilo se, da su otpor davali samo puškomitraljezi i teški mitraljezi. Napad je počeo u 22 sata i pol, a povlačenje je izvršeno u 3 sata. Kod čitavog napadaja imali smo dva mrtva i 3 ranjena. Da je napad samo djelomično uspio treba pripisati donekle netočnim podacima o fortifikaciji i broju ljudstva u pojedinim uporištima, a i neodlučnosti partizana i štabova bataljona, koji još uvijek osjećaju nemoć pred utvrđenim zgradama.

Zbog ofenzive, koja se je spremala na Kalnik, donešena je odluka, da krene cijeli Odred prema Sv. Ivan Zelina, gdje će stupiti u kontakt sa Moslavačkim odredom sa ciljem, da vrši neke zajedničke akcije, a isto tako da djeluje politički kroz ta mjesta, jer tuda još nisu prolazile partizanske formacije većeg obima. 27. II. 1943. g. krenuo je Odred na put. Taj dan je jedan naš bataljon držao zasjedu u Kamešnici, naišao je neprijatelj kojega je taj bataljon razbio i protjerao. Neprijatelj je kod toga imao oko 10 što mrtvih, što ranjenih. Mi smo imali jednog ranjenoga. Čitav Odred krenuo je prema Velikom i Gornjem Tkalcu, saznavši da Nijemci kane popodne za-

posjesti to mjesto, upućena je na glavnu državnu cestu Križc vac —Zagreb zasjeda. No iz Križevca već su dolazili kamioni i razvila se žestoka borba. Nijemci su stalno dobivali pojačanje. Kod te žestoke borbe uništili smo 3 kamiona, a Nijemci su imali oko 15 što mrtvih što ranjenih. Mi smo imali jednog mrtvog i 5 ranjenih. Istu noć smo sa čitavim Odredom kao i sa ranjenim drugovima krenuli u pravcu Bojane, gdje smo se tu noć i odmarali. Saznavši, da neprijatelj stiže za nama sa kamionima i tenkovima, naredili smo pokret, ali tankete i kamioni već su stizali u selo Bojanu. Neprijatelj se je dao odmah u potjeru za našim Odredom i stalno je stiskao obruč oko naših snaga u šumi zvanoj Pijesak. Neprijatelj uspio je razbiti Odred. Dva bataljona zajedno sa štabom nastojali su da se izvuku iz obruča. No kako to nije uspjelo, konspirirali su se u šumi i tokom noći izvukli se iz tog obruča i krenuli u pravcu Šamarice — Podgarić. III. bataljon zajedno sa svojim štabom odjelio se od glavnine i povukao se za Bilogoru, te smo se sastali s njim tek 10. III. 1943. g. kod Bačkovice. Broj neprijateljskih gubitaka nije nam poznat, dok smo imali 21 ranjenih i mrtvih drugova. 4. III. 1943. g. stigao je Odred sa dva bataljona u selo Podgarić, gdje je uhvatio vezu sa Moslavačkim odredom i organizirao odmor u selu Gornja Garešnica, odakle je krenuo ponovno na svoj sektor.

Putovanje za Moslavinu obogatilo nas je novim iskustvom. Vidjeli smo dobre i slabe strane našeg Odreda. Učinjena je greška, što nismo ostavili jedan bataljon na Kalniku, te s time vezali izvjesne neprijateljske snage za Kalnik, a ujedno bi se povećala pokretnost glavnine, koja se probijala za Moslavinu. Prilikom borbe sa neprijateljskom motorizacijom pokazalo se da ne raspolažemo sa čvrstim i neustrašivim borcima i pokazala se potreba, da osposobimo desetinu za borbu protiv tenkova. Tako je osnovana jedna desetina antitenkovska snabdjevana sa benzinskim bocama. U cijelini se je naš Odred u borbi sa pješadijom ojačao. Naš I. bataljon uputili smo u dogovoru sa jednim članom O.K K.P.H. u Slavoniju u sastav brigade. Jedan bataljon odposlan je početkom ožujka na sektor Bilogore. Kad je naš treći bataljon bio u Bačkovici, tamo se nalazila i grupa od 50 drugova (naoružanih) pod vodstvom K.K. Bjelovar. Tu grupu od 50 drugova stavili smo pod vojničku kontrolu i uključili ih u naš sadašnji drugi bataljon. (Tako je formirana treća četa tog bataljona).- Došavši na Kalnik naš Odred našao je na tom sektoru oko 50 novih drugova, koji su regrutirani prikupljanjem partizana sa bolovanja, novo pridošlim i si. Ti drugovi raspodjeljeni su u naš I. bataljon (prije II. bataljon) po svim vodovima i nakon toga je formirana 3 četa. Naš Odred ponovno je porasao i sada broji oko 300 partizana.

2. IV. 1943. g. izvršena je odredska akcija na Novi Marof. Akcija u cijelosti nije uspjela. Umjesto 80 neprijateljskih vojnika, u mjestu se nalazilo oko 200. To pojačanje neprijatelj je dobio pola sata prije samog napada, pošto su naše kolone još za dana primjećene u svom nastupanju. Nakon trosatne borbe mi smo se povukli imajući jednog mrtvog. Zarobili smo 40 domobrana, 4 puškomitraljeza, 32 mauzera, 4 francuske trometke, 8 bombi, 5.400 metaka, ćebad i ostalu spremu. Od vojnih uporišta osvojena je stanica i škola u gradu. Stanica je uništena, skretnice minirane, a vagoni zapaljeni.

7. IV. 1943. g. jedna četa I. bataljona, koja je upućena na patroliranje Ivanščica — Ravna gora, izvršila je akciju na rudnik Ladanj. Zarobila 20 domobrana. Plijen jedan puškomitraljez, 20 manlihera sa municijom i ostala sprema. Puškomitraljez je uzela sa sobom, dok je municiju i puške zakonspirirala u šumi. Rudnik je uništen, dok je u blagajni zaplijenjeno 100.000.- Kn.

13. IV. 1943. g. II. bataljon izvršio je napad sa 2 čete na putnički voz na pruzi Križevci —Bjelovar —Kloštar. Zarobljeno je 47 domobrana, 13 ustaša, 5 domobranskih oficira, 1 časnički namjesnik, 1 njemački vojnik i 3 legionara. Nadalje je zarobljen 1 puškomitraljez, 16 karabina, 6 pištolja, 1 sanduk municije, 16 bomba, 59 bluza, 58 hlača, 49 kabanica, 57 pari cipela, 17 pari čizama. Neprijatelj je imao 7 mrtvih i 2 ranjena. Naši gubici tri ranjena, od toga dva teže, jedan lakše. Istog dana, kad su se te čete vraćale sa akcije Čađavac, sukobile su se sa bandom, koja je došla radi rekviriranja kod sela Lasovca. Neprijatelj je bio u jačini od 120 domobrana. Neprijatelj je razbijen, zarobljena dva domobrana, 3 karabina, postava teškog mitraljeza, 6 sanduka municije sa rednicima i 14 ručnih granata. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

Prema naređenju štaba K.P.O. krenule su 2 čete II. bataljona u pravcu Sv. Ivan Zelina na patroliranje.

22. IV. spaljena je arhiva u općini Raven. Zapljenjena je pisaća mašina, 3 šapirografa, 10 lovačkih pušaka i nešto kancelarijskog pribora. Isto tako uništen je telefonski uređaj u pošti Raven. Zapljenjena je također mast u količini od 500 kg, koja je skupljena na području općine Raven za fašističku gamad.

24. IV. 1943. g. Napad na kotarsko mjesto Sv. Ivan Zelina. Razoružana žandarmerijska stanica, spaljena arhiva poreske uprave, kotarskog poglavarstva i djelomično općina. Isto tako uništena je pošta. Uništena je i ustaška arhiva u ustaškom logoru. Zarobljeno je 15 karabina, 5 vojno-državnih pištolja, 5 gasera, 30 bombi, 400 komada metaka za vojno-državni pištolj, oko 4000 puščanih metaka, 4 pištolja za rakete i oko 70 samih raketa, raznih boja, nizač metaka, rezervna cijev za mitraljez, 7 koluta kože, 1000 komada kapsla. U fir-

mi Stuag zaplijenjeno je dosta sanitetskog materijala, mnoštvo papira, 5 pisaćih strojeva, radio-aparat, radio stanica, 3 ciklostila. Osim toga zaplijenjeno je 60 ustaških uniformi, 12 pari čizama, 12 pari cipela i 48 gunjeva.

27. IV. 1943. g. primili smo obavijest, da će neprijatelj poći iz Ludbrega za Dugu Rijeku i da će 28. IV. početi ofanziva na naš Odred. Naš I. bataljon tokom noći otišao je u zasjedu prema Ludbregu. Naša zasjeda se nakon kraće borbe povukla. Poslije toga izvršen je na tu neprijateljsku kolonu u zajednici sa snagama II. bataljona juriš. Tako je razbijena ta kolona i zarobljeno preko 25.000 mauzer metaka, 10 karabina, radio-stanica i mnogo druge ratne spreme. Neprijatelj je imao nekoliko mrtvih i ranjenih. Borba je trajala čitav dan. Zarobljena 2 domobrana i motorbicikl. Naši gubici 4 mrtva i 3 ranjena druga.

U mestu Grani zarobila je grupa partizana, koja je krenula za Zagorje 1 domobrana, 1 žandara, 3 vojno-državna pištolja, 15 pari odjeće i isto toliko cipela. Ta akcija izvršena je 5. V. 1943. g.

Istog dana napao je naš drugi bataljon neprijateljsko uporište Kapela. Poslije borbe od tričetvrt sata, naše snage slomile su žilav otpor neprijatelja i ušle u samo mjesto. Zarobljen je 31 domobran, 4 žandara, 1 teški mitraljez, 40 karabina, 1 pištolj, 14 ručnih granata, 1 puškomitraljez, 2 rezervne cijevi za puškomitraljez, 11.000 mauzer municije, 50 šatorskih krila i mnoštvo ostale vojničke spreme. Gubici neprijatelja nisu nam poznati. Naši gubici 1 mrtav i 2 ranjena.

8. V. 1943. g. izvršena je akcija na rudnik Sv. Marija kod Završja od nekih snaga I. bataljona. Sva postrojenja u rudniku su minirana i dignuta u zrak. Zaplijenjeno je oko 30.000.- Kn i 1 vojnodržavni [pištolj].

Vraćajući se natrag na Kalnik prilikom prelaza preko željezničke pruge Novi Marof —Varaždin 9. V. 1943. g. iste snage dignule su u zrak prugu i uništile 2 luksuzna auta (njemačka) i 1 kamion.

Uslijed prirasta novog ljudstva odlučeno je, da se formira novi bataljon (III.). U tu svrhu otišli su dne 30. IV. 1943. g. 2 čete II. bataljona i jedna četa I. bataljona za Bilogoru, gdje se je formirao III. bataljon, jer je bila na Kalniku ofenziva. III. bataljon vratio se je na Kalnik i imao je zadatak da djeluje u pravcu Sv. Ivan Zelina. Isto tako osnovana je terenska četa sa zadatkom, da prikuplja hranu, kopa zemunice, da čisti špijune i štiti političke radnike na ovom sektoru. U uspješnim akcijama naši borci zadobili su nekoliko teških mitraljeza i minobacač, pa je uslijed toga odlučeno, da će novoosnovani III. bataljon zajedno djelovati sa I. bataljonom, da bi se što više osposobili borci, da će moći ući u sastav naših jačih jedini-

ca, sposobnih da uđu u sastav brigade, koju namjeravamo formirati. Zbog toga formirana je i četa pratećeg oružja, koja ima 4 teška mitraljeza i jedan minobacač. Isto tako formirana je »Zagorska četa«, koja ima vojno-politički kadar od samih Hrvata. Službeni naziv te čete jest I. udarna četa K.P.O. Određeno je da ona radi na sektoru Ivančica, Strahinjščica i Ravna Gora. Nastojat će se da se ta četa razvije u bataljon. Naše brojno stanje jest 420 boraca. Imademo 4 teška mitraljeza, 1 laki minobacač i 20 puškomitraljeza. Naši su se borci u posljednjim borbama očeličili, njihova udarna snaga mnogo se je razvila, a i disciplina zadovoljava.

Sredinom svibnja poslan je naš I. bataljon u IV. Diviziju pa su radi toga opet izvršene neke reorganizacije naših jedinica.[1]«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-92/3949

255

1943, svibanj 16.
Zagreb

Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o rezultatima rada na organiziranju dopisničke službe, o dolasku njemačkih aviona i gestapovaca u Zagreb, o djelovanju HSS, koji organizira odrede »Zaštite« te o održavanju partijskoga savjetovanja u Moslavini

Dragi drugovi!

Primili smo vaše pismo od 27. IV. i pismo agitpropa od 25. IV.

Mi smo vam naš posljednji izvještaj poslali 15. IV., pa mislimo, da se je on razmimoišao sa vašim zadnjim pismom. U izvještaju smo vam javili, koje smo materijale od vas primili, ali vam nismo pisali, koliko smo čega primili. Ovog puta šaljemo vam broj primljenih materijala. Popratnice, (potvrđene) vam ne šaljemo, jer ih u zadnje vrijeme gotovo ne dobivamo uz materijale.

Za naše dopisništvo smo se trudili, da ga organizujemo na onakav način, kako ste nam vi dali opširne upute, kako u Zagrebu, tako i u okruzima. Poslali smo vaše upute svima našim organizacijama. Na sastancima MKZ, kao i na sastancima OK, koje smo do sada održali objasnili smo opširno drugovima, kako treba organizirati dopisništvo. No do sada nam to nije uspjelo, što se vidi po tome, da ne dobiva-

[1] Dokument je bez potpisa, u to vrijeme sekretar Okružnoga komiteta KPH Varaždin bio je Stjepan Ivić.

mo stalnih dopisa. Mi smo nekoliko puta drugove potsjećali na taj zadatak, no rezultati su vrlo slabi. Po našem su mišljenju razlozi slijedeći: naši su drugovi u organiziranju rada vrlo neiskusni, politički slabi, a poslom preopterećni. Zato pored ostalih svako-dnevnih organizacionih pitanja i poteškoća ne dospijevaju, da na vrijeme svladaju i to pitanje. Mi smo dobili nekoliko dopisa, ali po našem su mišljenju toliko slabi, da ne dolaze u obzir za štampanje, a toliko nekonkretni, da ih ne bi mogli iskoristiti kao materijal. Naši drugovi nisu naučili, da pišu o svakodnevnim problemima, nego pišu općenito, a politički nezrelo. Šaljemo vam nekoliko dopisa,[1] pa ćete se i sami o tome uvjeriti. No mi ćemo i nadalje nastojati, da riješimo to pitanje.-

Okružnim komitetima ćemo javiti, da vam šalju izvještaje, ali mislimo, da ti izvještaji trebaju ići preko nas, jer naši OK-i nemaju sa vama direktne veze.-

Javili smo vam, da smo za Agitprop poslali 9 kg štamparske boje, 2 kg sirove gume, jedan minium garmunt antiqa slova, ali nam ne potvrđujete, da ste to primili. Još dok je Slavko[2] bio na slobodi poslali smo 95.000 araka papira, o čem nam niste javili, da li ste to primili.-

U zadnje su vrijeme ovdje nastale promjene u vezi sa vojničkom situacijom, u kojoj se nalazi »Osovina«. Vojni se transporti svakim danom povećavaju. Tako je u ožujku otišlo 183, u travnju 246, a sada dnevno ide po 10 i više vlakova. Prugom Bos. Brod — Sarajevo šalje se od 1. svibnja 6 — 8 njemačkih transportnih vlakova. U Zagreb stižu Stu-Ka avioni tako, da ih je do sada stiglo 75, a iz njemačkog izvora saznajemo, da će ovdje biti baza za 150 Stu-Ka. Došlo je pojačanje od 2.500 »Feldžandarma«, koji trebaju da pojačaju hrvatsku žandarmeriju. Pred dolazak Himmlera[3] došlo je ovamo oko 300 gestapovaca, a poslije još jedna grupa. Ovdje se sprema teren za dolazak feldmaršala Lista,[4] koji bi navodno imao biti komandant jednog sektora na jugu .-

Sarajevo, Zemun, Beograd i Novi Sad biće sjedišta pomoćnih štabova za Romela[5], a u jednom od ovih mjesta biće navodno i njegov glavni štab. Iz Sarajeva se moraju evakuirati sve hrvat, vojne postrojbe, a u njihove će zgrade useliti Njemci. Prema istim obavještenjima prepušteno je Italiji, da se sama brani protiv eventualne invazije uz pomoć oni njemačkih trupa, koje se nalaze tamo. Sada se sprema ofenziva na Slavoniju, a vjerovatno će pokušati napasti i ostale naše jedinice.

[1] Navedeni prilozi nedostaju.
[2] Ivo Marinković
[3] Heinrich Himmler
[4] Wilhelm List
[5] Erwin Romei

Njemci tvrde, da ovdje treba provesti čišćenje radi toga, jer su procijenili, da u.Zagrebu ima oko 30.000 komunista i njihovih pristaša. Oni vele, da se to mora učiniti pod svaku cijenu.-

Sa muslimanskom SS divizijom doživjeli su Njemi neuspjeh, pa su u nju dali »Folksdojčere«, a sada izgleda, da će toj SS diviziji morati dodati neke ustaške postrojbe. Za niže komandantno osoblje pozvali su časnike i podčasnike muslimane iz domobranstva.-

Od naših ljudi u redovima novoorganizovanih HSS organizacija u Zagrebu dobili smo ove podatke: Vodstvo HSS drži veze sa inozemstvom i to preko KAPTOLA na više linija. Mi znademo za dvije sigurne: a) (dr. Andres[6] — kanonik Bićanić) šogor dra Andresa i b) ing. Pavešić,[7] bivši odjelni predstojnik, — kanonik Marić. Kaptol preko svojih kurira (sa znanjem Stepinca)[8] drži vezu sa Vatikanom. Tim putem drži se stalna veza sa Krnjevićem[9], kojega ovdje smatraju svojim najsposobnijim diplomatom i pravim predstavnikom.

Vode se stalni pregovori sa jednim dijelom ustaša. Suština pregovora je slijedeća: Ovo će stanje pasti i »vodeći« se mogu spasiti, ako uredno predadu vlast u zadnjem času, a HSS će im omogućiti dijelom bijeg, a dijelom će ih zaštiti. Od HSS vode pregovore dr. Smoljan[10] i dr. Ivančić sigurno, a izgleda i dr. Pernar" i dr. Andres. Linije pregovora su slijedeće:

a) dr. Ivančević, dr. Šercer i dr. Vranešić[12] — posredno na Artukovića,[13]

b) dr Smoljan i neki stručnjak u drž. riznici posredno na grupu dra Sušić Lovre. Ustaše nude, da netko od vodećih HSS-ovca uđe u vladu (na to pristaju i Njemci), ali ovi neće, nego nude koju svoju manju ličnost. Izgleda, da je dolazak Artukovića za ministra unutarnjih poslova i ulazak Sušića u vladu izvjesna koncesija HSS-u.-

HSS u pregovorima naročito naglašava, da se čuva dr Maček, jer bi on u momentu prevrata svojim proglasom imao najjače djelovati. U slučaju, da se Mačeku štogod dogodi, vodstvo će dati po svojoj organizaciji što brže proglasiti i popularizirati novog vođu, koga oni već znadu, ali mi još nismo saznali, tko je taj. U proglasu bi se imali u prvom redu pozvati kućama svi seljaci i pošteni građani iz šume, da se time (pošto drže, da je seljaku dosta rata) naglo oslabi N.O.V. Osim toga ima se pozvati domobranstvo, da sluša narodnog vođu.-

[6] Ivan Andres
[7] Zvonimir Pavešić
[8] Alojz Stepinac
[9] Juraj Krnjević
[10] Bariša Smoljan
[11] Ivan Pernar
[12] Jure Vranešić
[13] Andrija Artuković

Kao jezgra onih snaga, koje bi preuzele vlast, organiziraju se odredi »Zaštite« i to naročito na selu, jer u grad previše ne vjeruju. Vodstvo te »Zaštite« preuzeli bi naročito mornarički oficiri za koje HSS tvrdi, da su 90% njihovi i proti Jugoslavena. Direktnu organizaciju preuzeo je pod nadzorom inga Pavešića mornarski kapetan Pajtler (stalno rade skupa), koji organizira morn, oficire u odbore. U domobranstvu imadu svojih časnika, ali priznaju većinom Jugoslavene, te ih se dapače i pribojavaju.

Za uspjeh na selu (tako oni drže) su sigurni, ali se grada, a naročito Zagreba jako boje. Zbog toga se izrađuje naročiti plan za pritisak pomoću hrane: sva hrana na selu ima se sakriti i seljak u slučaju prevrata ne smije bez odobrenja HSS bilo kome prodati niti jedno jaje. Time oni kanè prisiliti pojedina mjesta na kapitulaciju. Ova je uputa o sakrivanju hrane poslana do sada, što mi znamo na četiri strane: u Sv. Ivan Zelinu, Vinkovce, Bjelinu i u područje Jaske s tim, da povjerenici HSS u tim krajevima kroz određeno vrijeme sastave po tom pitanju detaljne predloge. Neki su povjerenici odgovorili, da imadu već spremne štaglje za sakrivanje hrane, a i nešto oružja, da čuvaju tu hranu. Posjedujemo imena izvjesnih ljudi, koji davaju veću novčanu pomoć HSS-u. Vodstvo HSS tvrdi, da sadanja vlast tolerira organiziranje HSS-a.-

Partijsko savjetovanje sekretara okruga održano je u Moslavini, no bez drugova iz Varaždina i Bjelovara. Od njih smo tražili obrazloženje, ali do danas nismo dobili nikakovog odgovora. O ovom nepotpunom savjetovanju pisaćemo u redovnom izvještaju opširnije. Ponovno savjetovanje smo zakazali za idući mjesec, jer nam je najvažnije, da dobijemo drugove iz Varaždina i Bjelovara na to savjetovanje.- O drugu Slavku nažalost još ništa nismo mogli saznati u posljednje vrijeme. Drugarica druga Starog, o kojoj ste pitali, je zamjenjena.-

Ovdje se ozbiljno govori o mogućem napadu na Tursku. Njemci će navodno napasti Tursku radi moreuza.

Dne 16. maja 1943.

Drugarski pozdrav
SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Stevo[14] vr.

P. S. U zadnjem pismu smo primili
1 Vjesnik br. 2., 1 broj
»Naprijed« i 4 primjerka
prvo-majski letak.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-22/1080

[14] **Ivan Krajačić**

1943, svibanj 17.
Klanjec

Dopis Hrvatskoga ustaškog logora Klanjec Ustaškome stožeru Varaždin o hapšenju u Mihanovićevu Dolu kraj Klanjca

HRVATSKI USTASKI LOGOR
KLANJEC
VELIKA ŽUPA ZAGORJE
Broj: 290-Taj-43.

Priepis.-

Klanjec 17. svibnja1943.

USTAŠKOM STOŽERU
VARAŽDIN.-

Dne 16. svibnja 1943. oko 9 sati na večer vraćao se je podpisani logornik u družtvu sa logornim pobočnikom Marijanom Sinkovićem i ustašom Gjurom Borošakom sa šetnje iz Zelenjaka prema Klanjcu. Prošavši kojih 100 koraka gostionu Mime Posavca u Mihanovićevom Dolu, opaljen je na nas jedan hitac iz samokresa od osoba, koje su se nalazile u gostioni spomenute Mime Posavec i koji su u taj mah bili pred gostionom.

Sva trojica nas brzim koracima pohitali smo prema gostionici Mime Posavec i tamo pronašli sliedeća lica:

1) Krstu Ivekovića, odvjetničkog perovodu iz Klanjca,
2) Josipa Milčića, kožara iz Klanjca,
3) Gjuru Zupanića, iz Mihanovićevog Dola,
4) Božu Milčića, sudskog dočinovnika iz Klanjca, sada na vježbi kod zagrebačkog popunidbenog zapovjedničtva.
5) Ivicu Lovrečkoga, sudskog čin. pripravnika iz Klanjca sada na vježbi u Zagrebu kod popunidbenog zapovjedničtva.
6) Šteficu Posavec iz Mihanović Dola
7) Ljubicu Posavec iz Mihanović Dola

Ista smo lica odmah pretresli ne bi li se kod njih našao samokres iz kojeg je na nas hitac izpaljen, no kod sebe nisu imali oružja, no bili su u mogućnosti u tami ga prije toga odbaciti. Izpitali smo iz tko se je još nalazio u to vrieme u gostionici, te smo doznali, da su osim gore spomenute sedmorice bili još u gostioni i u njihovom družtvu još i òvi:

8) Stjepan Tončić, veterinar rodom ih Mihanovićevog Dola
9) Slavko Tončić, učitelj tjelovježbe iz Zagreba i
10) Viktor Šoštar, trgovački pomoćnik iz Cesargradskih Dvora.

Drugih lica u gostioni uobće nije bilo osim trojice državnih službenika, rizničkih stražara iz Klanjca, koji su sjedjeli kod svoga stola.

Hitac je dakle iz samokresa na nas izpalio jedan od gore spomenutih osoba.

Sva gore spomenuta lica poznata su već kroz dugi niz godina kao najodlučniji protivnici hrvatstva uobće, a Hrvatske države i ustaškog pokreta napose, pa je jamačno gorni čin učinjen u dogovoru između svih gore spomenutih 10 osoba, a jedan od njih izvršitelj.

Krsto Iveković, sin je poznatog jugoslavena dr. Stjepana Ivekovića, koji je već odgovarao pred Izvanrednim narodnim sudom zbog djela, koja je izvršivao za vrieme bivše Jugoslavije protiv hrvatstva. U istoj gostioni je pred kratko vrieme ustaši Ivici Andriću iz Varaždina, koji se sada nalazi u akcijama čišćenja u Bosni nalazeći se u družtvu gore spomenutih lica dobacio: »Ustaša marš van!« Isti Krsto Iveković jest brat Stjepana Ivekovića zvanog Brace, koji se nalazi među aktivnim partizanima, bratić je Ing. Mladena Ivekovića člana »Antifašističkog vieća za narodno oslobođenje Jugoslavije«, te bratić poznatoga komuniste Kamile Horvatina.

Josip Milčić, odvajkada je jugoslavenski nastrojen, bivši vođa Jugosokola u Klanjcu, sudjelovao je za vrieme Jugoslavije zajedno sa srbskim oružnicima kod batinjanja seljaka; prisni prijatelj Brace Ivekovića partizana, s kojim je hodao po nepoznatim poslovima po kotaru i okolici.

Djuro Županić, bivši viši dužnostnik »Udruženja ratnih invalida Jugoslavije« čiji jugoslavenski rad je vrlo dobro poznati današnjem vodstvu »Ratnih invalida«. Boravio je za vrieme Jugoslavije preko 20 godina u Srbiji, te se je istom nakon 10 travnja 1941. vratio kući iz Srbije. Opasan protivnik današnjega poredka.

Božo Milčić, dočinovnik kod kotarskog suda u Klanjcu, bivši aktivni član i dužnostnik Jugosokola, nerazpoložen spram današnjeg poredka i države te uviek i svakom zgodom kritikuje rad današnjih vlasti i ustaškog poredka. Isti je već u godišnjem izvještaju ovoga logora od 4. I. 1943. broj taj-1039/42. predložen na odpust iz državne službe.

Ivica Lovrečki, čin. vježbenik kod kotarskog suda u Klanjcu koji javno kritizira i ustaše i rad ustaških i državnih vlasti, te je čak i jednom zgodom kao domobran nalazeći se u Klanjcu na dopustu pred više ljudi govorio: »Ako država odpusti, kako je to ministar go-

vorio 15.000 državnih službenika, neka zna, da će imati 15.000 partizana. I ja ću među te partizane. Ako je kome krivo evo me, tu su moje grudi, ubijte me.« Nadalje je psovao otca i mater državi i onomu koji ju je stvorio, govoreći, da država i ustaške vlasti same stvaraju partizane i t.d. I ovaj Ivan Lovrečki predložen je gore citiranim dopisom odnosno u godišnjem izvještaju na odpust iz državne službe.

Obojica gore spomenutih t.j. Božo Milčić i Ivan Lovrečki nalaze se već dulje vremena na vojnoj vježbi, no premda su sposobni za svaku terensku službu, čitavo vrieme služe kod zagrebačkog popunidbenog zapovjedničtva kao bubreg u loju i više su kod kuće nego u vojsci, a bave se raznim intervencijama i zametanjem vojnih poziva i t.d.

Štefica i Ljubica Posavec, sestre, bliže rođakinje spomenutoga Krste Ivekovića i dr. Stjepana Ivekovića, poznate komunistkinje, neprekidno su na dvokolicamà po ovom kotaru i daljoj okolici, temeljito sumnjive, da šire komunističku literaturu. Brat im je pred kojih mjesec dana, kad je vidio da dobiva poziv za vojnu vježbu, odmaglio netragom iz Klanjca. Dne 1. svibnja 1943. nađena je na ruševinama grada Cesargrada komunistička crvena zastava, koja je skinuta, zaplienjena i nalazi se kod kotarske oblasti u Klanjcu. Ta je zastava napravljena iz ženske pregače, kakovu su nosile obje te sestre, te postoji temeljita sumnja, da su tu zastavu i napravile i izvjestile obje te sestre, što bi još trebalo iztragom utvrditi.

Stjepan i Slavko Tončić, također bliži rođaci spomenutog Krste Ivekovića, jugoslavenski nastrojeni od najmlađih dana, mrzitelji svega to je hrvatsko. Posljednji od njih bio je u bivšem vodstvu jugosokola jedan od najuplivnijih dužnostnika i generacije mlađeg naraštaja odgajao u jugoslavenskom duhu. Obojica su državni činovnici i dolaze češće kući u Klanjec i tada se stalno sastaju sa svim protudržavnim elementima na razne sastanke.

U sredinu gore spomenutih devetorice dobro pristaje i posljednji Viktor Šoštar, koji je također temeljito sumnjiv, da širi razne alarmantne glasine, a vidjeva se češće gore spomenutih kao i ostalih protuhrvatskih osoba.

Prema gore iznesenom podpuno je utvrđeno, da je na podpisanog logornika, logornog pobočnika Sinkovića i ustašu Borošaka opaljen hitac iz samokresa po jednom od gore naznačenih 10 osoba. Isti neće odati tko je od njih pucao, iz čega jasno sliedi, da je napadaj bio prije organiziran i spremljen u dogovoru između svih njih. Stoga ovaj logor predlaže, da se protiv svih gore povede strogi postupak a da se onemoguće daljnje zločinačke akcije tih individua, bilo bi potrebno, da ih se odpravi u logor.

o i *n*

Na zahtjev podpisanog logornika svih gore navedenih 10 osoba pritvoreni su i nalaze se u pritvoru kod kotarske oblasti u Klanjcu.
O tom izvješteno je župsko redarstvo u Varaždinu, koje je brzoglasom obaviestilo, da će jedan izaslanik ovih dana doći u Klanjec provesti iztragu.

U interesu općenitosti kao i toga, da se jednom predusretne daljnjim ovakovim akcijama sa strane protunarodnih ljudi Klanjca moli se stožer, da kod Žup. red. oblasti u Varaždinu poradi, da se opravdanom zahtjevu ovoga logora za odaslanje prijavljenih lica u logor udovolji.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Logornik:
M.P. **dr. Milivoj Stahuljak**v.r.

Kopija, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2201, taj. 1168/1943.

257

1943, svibanj 19.

Direktivno pismo Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Povjerenstvu PK SKOJ-a u Zagrebu u kojemu ukazuje na nove zadatke koji se postavljaju pred skojevske organizacije, naročito naglašavajući značenje mobilizacije hrvatske omladine i natjecanja među omladinom

19. V. 1943.

POVJERENSTVU P.K. SKOJ-a ZAGREB

Dragi drugovi,

Dolaskom druga Željka[1] ovamo dobili smo prilično jasnu sliku o stanju i radu naših Skojevskih organizacija na terenu vašeg povjerenstva.

Vidimo da su nekoje vaše organizacije krenule prilično napred kao n. pr. u Cazmanskom okrugu i donekle u Zagorju, a ovog puta ćemo vam skrenuti pažnju na nekoliko vrlo važnih pitanja u vezi sa političkim i organizacionim zadaćama koje stoje pred vama.

[1] **Milutin Baltić**

1) Pojačati svim snagama mobilizaciju hrvatske omladine, istu postaviti kao jedan od najglavnijih zadataka naših organizacija. Daljnja mobilizacija specijalno hrvatske omladine jeste životno pitanje proširenja Narodno-oslobodilačke borbe u vašim krajevima kao i ojačanje naše Narodno-oslobodilačke vojske novim i svježim brojnim snagama novih boraca. Međutim treba se osvrnuti na neodgovornost i aljkavost naših drugova u sisačkom kotaru koji su posvetili slabu pažnju odpremanju omladinaca iz Siska u partizane, te je upravo i njihovom krivnjom palo u zatvor preko 60 omladinaca koji su pošli u partizane. Ne samo što mobilizaciju treba svestrano politički pripremiti, već je potrebno i svestrano pripremiti prebacivanje tih omladinaca do prvih partizanskih jedinica a ne da vam se dogode slični slučajevi — kao što je to bilo u Sisku.

2) 28. VI. o.g. održaje se Pokrajinska konferencija USAOJ-a za Hrvatsku. Pred sve naše skojevske organizacije kao i odbore USAOJ-a postavljen je zadatak takmičenja sve naše omladine. Kod vas to takmičenje treba postaviti na slijedećim pitanjima:

a) koje će organizacije i okruži mobilizirati više omladinaca u Narodno-oslobodilačku vojsku,

b) koje će organizacije i okruži sakupiti više pomoći u odjeći, hrani i novcu za NO Vojsku,

c) koje će organizacije i okruži formirati više borbenih omladinskih grupa i izvesti akcija na neprijateljske špijune i komunikacije,

d) koje će organizacije i okruži uspjeti više proširiti organizacije USAOJ-a u ona sela i kotareve gdje one još do danas ne postoje.

To su konkretne zadaće koje se pred vas postavljaju a na prvom mjestu mobilizacija hrvatske omladine u tom predkonferencijskom takmičenju. Rezultate takmičenja treba sve srediti i poslati Pokrajinskom odboru USAOJ-a za Hrvatsku kao i P.K. SKOJ-a. Za istu Konferenciju trebate poslati bar petoricu drugova iz pojedinih okruga pa i više. Iz Zagreba treba da bude svakako bar dvoje drugova-ca. Vodite računa o tome da će se sa tim drugovima koje ćete poslati održati ovdje Skojevski kurs, te prema tome treba da budu dobri naši skojevski rukovodioci ili aktivisti.

3) Što se tiče rada vaših skojevskih organizacija trebate pristupiti što hitnijem sprovađanju svih direktiva i zadaća postavljenih na održanom savjetovanju našeg povjerenstva. Pored tih direktiva mi ćemo vam ukazati na nekoliko pitanja koja nisu dovoljno istaknuta i postavljena na vašem zadnjem savjetovanju.

a) Kod samih skojevskih organizacija kod vas osjeća se prična rasplinutost kao i pogreška i nedostatak u radu na formiranju Skojevskih grupa na dolje,- na primjer Zagreb, neformiranje tih grupa na pojedinim fakultetima, školama, i preduzećima. Skojevske org-

anizacije naročito u Zagrebu počele su prilično jednostranim radom i pretvorile se manje više na odbore pomoći, na mjesto da im je to bio jedan od sektora njihovog djelovanja. Nadalje su Skojevske organizacije u mjestu, a naročito na radničkom sektoru kojima rukovode i postavljaju omasovljenje jedino preko tih odbora, a ne da su one same na prvom mjestu postavile pitanje prodiranja u preduzeće i stvaranje novih skojevskih grupa i odbora. Takav rad doveo je do prilične začahurenosti skojevske organizacije i samog omladinskog pokreta na radničkom sektoru, koji bi ustvari po općim političkim prilikama i objektivnim uslovima i mogućnostima trebao biti najjači, a od sektora jedan od naših najvažnijih u Zagrebu.

b) Vidi se da kod vas još nije dovoljno jasno širina samog USAOJ-a niti njegovo organizaciono postavljenje, što je dovelo da su organizacije USAOJ-a vrlo uske i u većini slučajeva vise u zraku i ne nalaze svoje prave aktivizacije među omladinom. Ogromna većina hrvatske omladine jeste antifašistički rasplożena, ali nije organizaciono obuhvaćena. Međutim pogrešno je shvaćati da su pripadnici USAOJ-a samo oni koji daju pomoć ili vrše neki posao u korist NO Borbe. Pripadnici USAOJ-a jesu i svi oni omladinci koje naše organizacije USAOJ-a pokreću u akcije na pojedinim pa makar i sitnim pitanjima n. pr. za bolje uslove u školama, protiv terora profesora i raznih ustaških špijuna. Svi oni koji se pokreću na pojedinim ekonomskim pitanjima boljih radnih i plaćevnih uslova radničkoj omladini, svi oni koji simpatišu NO Borbu i protivnici su neprijateljske mobilizacije, a rukovođeni su od organizacije USAOJ-a. Na ovim pitanjima treba dati i akcionu širinu USAOJ-a, naročito na pitanju mobilizacije te će on u stvari i postati borbena organizacija antifašističke omladine. Treba najhitnije otkloniti sektaške greške gdje se u USAOJ-u skoro svugdje a naročito u Zagrebu okupljala omladina samo lijevo orijentirana te se na taj način USAOJ počeo pretvarati u neku komunističku vrst organizacije i na taj način izgubio svoju širinu kao antifašistička omladinska organizacija koju treba da ima. U organizacionom pogledu USAOJ-a treba učiniti daljnji korak nego što je to kod vas, to je: stvarati odbore USAOJ-a za radnički sektor, srednjoškolski, studentski kao i mjesni odbor u gradovima koji će rukovoditi sa svim tim odborima. Po okruzima treba stvarati osim seoskih, opštinske, kotarske i okružne odbore i tom pitanju pristupiti odmah.

Sprovađanju ovih zadataka kao i onih sa savjetovanja treba da pristupite što hitnije.

Šaljemo vam letak Privremenog odbora USAOJ-a za Hrvatsku kojega podijelite i po kojem pristupite kod takmičenja. Za kratko

vrijeme šaljemo vam isto »Pionir« broj 5-6 isto u većim količinama. Sav taj materijal šalje se prema zadnjoj ugovorenoj vezi kada se drug Željko vraćao od vas. Pred kratko vrijeme poslali smo vam najnoviji broj »Omladinskog borca« 10-11 i »Omladinsku Borbu« broj 4-5 samo ne znamo jeste to primili. Primitak svakog materijala potvrdite.

Šaljemo u čazmanski okrug jednu drugaricu koja će pri O.K. SKOJ-a za Čazmu održavati kratke skojevske kurseve te o njoj vodite računa i izvještavajte nas o njezinom radu. Karakteristiku njezinu poslat ćemo sa njome.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav:[2]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-4/287

258

1943, svibanj 19.

Dopis Inicijativnoga odbora AFŽ Hrvatske Mjesnom odboru AFŽ Zagreb u kojemu se javlja da će se u lipnju održati konferencija AFŽ Hrvatske

INICIJATIVNI ODBOR
ANTIFAŠISTIČKOG FRONTA ŽENA HRVATSKE
19. V. 1943.

Drugarskom
MJESNOM ODBORU AFŽ, ZAGREB

Drage drugarice,

Dne 12. i 13. idućeg mjeseca održat će se konferencija Antifašističkog fronta žena Hrvatske, pa vas pozivamo da i vi pošaljete svoje pretstavnice na ovu konferenciju. Delegatkinje (čiji smo broj

[2] Dokument je bez potpisa, u to vrijeme rukovodioc Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku bio je Ivica Kranželić

odredili sa 3) neka priprave izvještaje o radu i stanju vaše organizacije.

S drugarskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M.P.[1]

Tajnica:
Jelena Bićanić v.r.

Pretsjednica:
Vlatka Babić v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, AFŽ-8/1120

259

1943, svibanj 19.

Izvještaj informativnog oficira Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o djelovanju informativne službe odreda i stanju u neprijateljskim uporištima na području Moslavine

Štab
Moslavačkog Odreda
N.O.P.O.H.
19. V. 1943.

IZVJEŠTAJ INFOR. OFICIRA

Do sada sam slao nekoliko izvještaja na II. i III. Zonu, ali izgleda da ih niste primili. U jednom izvještaju poslao sam Vam organizaciju naše informativne službe, ali ne znam da li ste primili. U koliko niste, javite mi pa ću Vam ponovno opisati organizaciju naše inf. službe i odmah poslati.

U djelokrug moje službe spada: svakodnevno stanje neprijatelja u njegovim uporištima, njegovi pokreti, naoružanje i reakcija, zatim pronalaženje akcija (u vezi sa operativcem) razni pregovori sa neprijateljskim oficirima itd.

Prije nego što ću Vam iznijeti stanje neprijatelja u njegovim uporištima nekoliko riječi o sastancima sa neprijateljskim oficirima. Do sada sam imao nekoliko sastanaka, ali gotovo bezkorisne,

[1] Okrugli pečat: Inicijativni odbor Antifašističkog fronta žena Hrvatske (u sredini petokraka zvijezda)

jer svi oni sebe osiguravaju, a malo daju za našu vojsku. U posljednje vrijeme imao sam jedan sastanak sa dosta pozitivnim rezultatom: nešto municije, pravovremeni izvještaji o pokretu neprijatelja na našu teritoriju, o reakciji itd.

Što se tiče reakcije na našu teritoriju, imam direktnu vezu sa neprijateljskom divizijom i dobivam izvještaje gotovo uvijek na vrijeme.

U svojem posljednjem dopisu tražili ste fortifikaciju svih neprijateljskih uporišta oko našeg teritorija: mogu Vas izvjestiti da sam prikupio ove podatke o naoružanju, kao i samu fortifikaciju svih neprijateljskih uporišta.

Stanje neprijatelja oko našeg teritorija na dan 18. V. 1943. bilo bi slijedeće:

1. Garešnica: 3 satnije 4. bojne I. Gorskog Zdruga.
2. Banova Jaruga: 1 satnija G.Z. i 1 satnija Nijemaca.
3. Goilo: Ukupno ima posade oko 750 što domobrana, što Nijemaca i Ukrajinaca. Pored normalnog naoružanja G.Z. nalaze se ovdje još 2 topa.
4. Kutina: Ukupno ima posade oko 1.300. Posadu sačinjavaju domobrani, G.Z., Nijemci i Ukrajinci. Posada ima 3 topa.
5. Popovača: 2 satnije G.Z. i jedna satnija želj. straže od 130 ljudi, dakle ukupno 430 ljudi.
6. Križ: 1 satnija G.Z. i 1 satnija Nijemaca sa nešto žand.
7. Čazma: 1 satnija domobrana i 80 žandara.
8. Ivanjska: 1 pohodni sat (150 ljudi), pojačanje u domobranima od 65 ljudi i 35 žandara dakle ukupno 250 ljudi.
9. Hercegovac: 3 poljoprivredne satnije, ukupno oko 300 ljudi.

Stanje neprijatelja u uporištima gotovo je nepromijenjeno, ali u uporištima, koji su na glavnim prugama, često se mijenja. Zatim se posade pojedinih uporišta međusobno stalno izmjenjuju, kako ne bi zbog duljeg bavljenja na istom uporištu stupili s nama u vezu. Na našem teritoriju uglavnom operira I. Gorski Zdrug sa Nijemcima i nešto žandara — ustaše su svi povučeni prema Koprivnici.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Informativni oficir
Odreda:
Vrančić Nikola v.r.

Original, strojopis
Sign., AVI I, Fond NOB, kut. 1974, reg. br. 17/3

260

1943, svibanj 19.

Iz Direktive br. 48 Adolfa Hitlera, vrhovnog komandanta Wermachta, Aleksandru Löhru, komandantu njemačkih trupa Jugoistoka, o preuzimanju jadranske obale i otoka od talijanskih oružanih snaga za organizaciju obrane

».. . Firer i vrhovni komandant Vermahta — Firerov glav. stan, 19. V 43.

Br. 661095/43. str. pov. — 3 primerka

Generalštab Vrh. komande Vermahta — **1.** primerak

Strogo poverljivo
Za načelnika!
Samo po oficiru!

Koncept!

DIREKTIVA BR. 48b[1]

1) Razvoj situacije može zahtevati da se Balkan mora braniti samo nemačkim i bugarskim jedinicama.

2) U tom slučaju komandant Jugoistoka treba najprije da svim raspoloživim snagama što brže zauzme odnosno preuzme najvažnije delove obale i ostrva i da ih drži kao uporišta dok ne pristignu dovoljna pojačanja.

3) Radi izvršenja ovog zadatka predviđeno je da se, pored već naređenih pojačanja dovedu sledeće snage sa Istoka:

a) u prostor Zagreba dve pešadijske divizije,

b) 1—2 oklopne divizije preko Bukurešta u Bugarsku (divizije treba predvideti za angažovanje u Grčkoj),

c) dve pešadijske divizije na Peloponezu, koje bi se kretale što bržim tempom putem za Atinu. ..«

» . . . Dostavljeno:

Original, strojopis na njemačkom jeziku

Sign., Walter Hubatsch, Hitlers Weisungen für die Kriegführung 1939-1945, Beograd und Graefe Verlag, Frankfurt am Main, 1962. str. 217-218.

Zbornik VII tom XII, kni. 3, dok. br. 71, str. 307-309.

[1] Vidi Zbornik VII, tom XII, knj. 3 dok. br. 111.

[2] U dokumentu su izostavljena imena komandi i odjeljenja kojima je ova direktiva dostavljena.

261

1943, svibanj 19.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o kretanjima partizana na teritoriju župske oblasti

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU
Broj : V.T.59/43. Varaždin, dne 19. V. 1943.

Predmet: Izvještaj

GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST N.D.H.
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST ODSJ.X.
OBĆE ZAPOVJEDNIČTVO REDARSTVENE STRAŽE ZAGREB
VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST BJELOVAR

IZVJEŠTAJ

Kretanje partizana:

Kako je ova oblast putem »dnevnih izvještaja« vrlo mnogo puta obavještavala mjerodavne, da postoji opasnost prodiranja partizana u Zagorje — pa kako se uzprkos toga svega **nije ništa** poduzelo, da se to prodiranje sprieči, to na žalost danas moram izvjestiti, da su se i opet izpunila predviđanja podpisanog!

Grupa partizana, neustanovljenog broja, koja je u noći 17-18.V. o.g. napala Budinščinu, uništila sve što je nosilo službeni karakter, zarobila 10 oružnika, odvela nadstojnika željezničke stanice — ostala je punih 36 sati na južnom podnožju Ivanščice u selima Belec i Selnica. Vojne vlasti bile su odmah obavještene!

Danas u 13 sati krenuli su partizani u pravcu sela Martinšćina — Lobor — odnosno u pravcu rudnika Golubovec stari i novi! Pobliže namjere partizana nisu poznate, no postoji mogućnost napadaja na Ivanec i Lepoglavu!

Nastavljeno 20. V. 1943.

Napried spomenuta grupa partizana napala je ove noći selo Lobor — uništila sve općinske spise i poštan. ured, te se ovoga časa (11.30 m) odmara u selu Gregurovac 4 km. daleko **od rudnika Novi Golubovec!**

Ova grupa je naročito opasna, jer se znade, da se sastoji iz samih domaćih Zagoraca, te je pod vodstvom Hudeka,[1] Merkocia,[2] Golenka[3] i t.d.

Kotar Varaždin:

Noćas je odveden iz Sela Trnovca po partizanima radnik Petar Magić — za njegovu sudbinu ne zna se.-

ZA DOM SPREMNI!

M.P.[4]

Upravitelj
Župske redar, oblasti:
Krunoslav Batušić, v.r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2201, taj. 1162/1943.

262

1943, svibanj 20.

Izvještaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Pokuplje Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o političkoj situaciji, radu skojevskih komiteta i rukovodstava, te o prvomajskim i ostalim akcijama u okrugu

OKRUŽNI KOMITET SKOJ-a
za POKUPLJE

POKRAJINSKOM KOMITETU SKOJ-a ZA HRVATSKU

Dragi drugovi,

Šaljemo Vam izvještaj o stanju u našem okrugu i o Prvomajskim i ostalim akcijama.

U zadnje vrijeme ustaški teror strašno je pojačan,-posvud vrše masovna hapšenja, strijeljaju po selima, šalju špijune na sve strane i nastoje zastrašiti narod. Mi na sve odgovaramo našim akcijama, tako da se oni neutralni, koji su mislili dočekati svršetak borbe bla-

[1] Sime Hudek
[2] Slavko Mrkoci
[3] Josip Golenko
[4] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

ženo spokojni, ne osjećaju više tako, već su stalno uzbuđeni, svaki **čas se** nešto događa, padaju naši drugovi, padaju njihovi špijuni i domaći izdajice. Nijedan domobran nemože biti u uniformi odmah **ga** svlače, svaki čas se zapucava, osjeća se rat na vratima Zagreba, i mi **sve više mobiliziramo.**

HSS tu i tamo radi sve aktivnije. Kočnica u radu je ogromna, ali sve se jasnije osjeća da ga narod, a pogotovo omladina napušta i sve više prilazi k nama, samo što uvlačenje u aktivnu borbu ide teško. Najlakše smo ih nagovorili da ne idu nikuda u vojsku, i danas imamo na stotine vojnih bjegunaca, i naravski kad reakcija stisne eto partizana. Svi su izgledi da HSS-ovci direktno sarađuju sa ustašama, kod izdavanja naših drugova. To nam izgleda po ovim hapšenjima po okrugu, i to nije zapaženo samo u jednom kotaru, mi nastojimo da bi što prije mogli dokazati. Da bi mogli detaljnije prikazati cijeli okrug mi ćemo se osvrnuti po kotarevima.

Žumberak

U tom kotaru poslije pravilnijeg postavljanja organizacija, a i poslije ovih ofanziva neprijatelja, dosta će se toga izmijeniti u našim organizacijama. Mnogi ti aktivi o kojima su nam podnašani izvještaji, neće postojati. Čitav omladinski rad nije bio organizacio-no vođen, nije bilo organizacione jasnoće, u mnogim selima omladinski rad bio je prirepak ostalih masovnih organizacija, tako da rad kojim je trebao da rukovodi SKOJ, a preko USAOJ-a, nije nicao na pobudu same omladine. Navesti cemo primjer radne čete, gdje se to naročito ispoljilo. Kad se pokazala potreba njih praktički, one nisu bile politički spremljene za one ciljeve čemu su one namijenjene, iako su bile formalno postavljene, i kad je trebalo na rad, onda se nemože skupiti omladine, već je potrebna intervencija odbora, tako se ispoljilo ono direktno postavljanje odozgo. To nam je postalo jasno, kad smo obišli po svim aktivima i vidjeli kako oni shvaćaju SKOJ nema discipline, nema osjećaja odgovornosti, već se susretala izjava, pa ispišite me ja to nemogu. Tad smo doznali da se njih jednostavno upisivalo u SKOJ, kotarsko je rukovodstvo podnašalo lažne izvještaje o svome radu, naime dva člana rukovodstva, sekretar i još jedan, te su smjenjeni. Rukovodstvo ima sada tri člana i momentalno ga nemamo s kime popuniti. Poduzeli smo masovne sastanke i zborove da bi se objasnilo, i što bolje zainteresovala omladina za rad i borbu, te stvorili aktive, koji će preko USAOJ-a pravilno rukovoditi. Sam Žumberak je raznolik, jedna općina je slobodna, dok su druge poluoslobodene ili neoslobođene. I tu je politička situacija prvenstveno ovisna od jačine naše vojne snage na Zumberku. Rad HSS dosta je razvijen u dvije općine Krašić i Vivodina, dok u Kalju i Sošicama imaju ustaše dosta utjecaja i razvijenu

»petu kolonu«. Sa aktivima SKOJ-a i odborima USAOJ-a moramo sve pročistiti i preispitati, pa ćemo onda podnijeti izvještaj o njima.

Samobor

Već smo vam javili da su u tom kotaru bila velika hapšenja koja su momentalno prestala dok se ustaški teror nastavlja sve jače. Upadaju u sela i danju i noću, prave pretrese, pljačkaju mast, meso itd. Omladina bježi pred njima kad ulaze u selo, pastiri bježe po polju, a oni pucaju za njima. Jedna omladinka ranjena je u obadvije noge, dok su dva omladinca ubijena na bijegu. Omladina se dobro drži, mjesto zastrašivanja ustaše su postigli aktivizaciju one omladine, koja je do sada kolebala. Mnogi su otišli u partizane, akcije omladine nisu prestale, a i mržnja prema HSS-u samo se povećala. Broj organizacija na terenu se smanjio, rad je prilično zastao, dok su veze sve uspostavljene osim one sa Zagrebom.

Postoji kotarsko rukovodstvo od pet članova, dva aktiva sa sedam članova, dok odbora USAOJ-a ima 9 sa 44 člana.

Pisarovina

Ustaški teror u zadnje vrijeme naročito je pojačan, uhvaćen je jedan polit, radnik, Tomo Mikulić i strijeljan usred sela Donja Kupčina kod čega su sazvali cijelo selo. Sve to izaziva revolt kod omladine, omladinske akcije se nastavljaju. Ovih su dana ustaše ubacili parolu, da će biti partizani sada gotovi, jer da je Engleska, Amerika, SSSR i Njemačka sklopili primirje na 80 godina. Utjecaj HSS-a na omladinu sve više slabi, i omladina sve aktivnije stupa u borbu. Organizaciono stanje je ovakovo: kotarski komitet SKOJ-a ima 4 člana, 5 aktiva 22 člana, 1 općinski odbor USAOH-a 5 člana i 15 seoskih odbora 67 članova.

Velika Gorica

Ovdje se jače opaža rad HSS-a iako im se nemože ući u trag direktno, ali se vidi po parolama koje se tu i tamo susreću, vidi se kretanje pojedinih prvaka i njihovo sastajanje, kao i njihovo odilaženje u Zagreb. Ustaše nemaju upliva na narod uopće, sva naređenja provađaju samo silom. Ovih je dana narod trebao predati viškove živežnih namirnica, i trebao je za ustaše voziti drva iz šuma, ali se vidi da narod sve odlučnije istupa protiv toga govoreći, da ne daju ništa dok im silom ne uzmu. Kotarsko rukovodstvo još uvijek nije postalo organizator i rukovodioc omladinskog rada, jer sekretar rukovodstva nije na tom niti nastojao te je smjenjen. Uvjeta za rad ima dobrih, ali su slabo iskorišćeni. Prvo je mladost omladinske organizacije, niska izgrađenost rukovodioca, koji su stvarno slabi za rukovođenje, ali drugo što sekretar kao najsposobniji nije htio da shvati i da druge uči pravilno primjenjivati direktive. Postoji Ko-

tarsko rukovodstvo od 3 člana, ali biti će uskoro povećano, 4 aktiva SKOJ-a i 4 odbora USAOJ-a.

Jaska

Tu smo skučeni. Još uvijek kontrolišemo jednu općinu, tek se pomalo ide u druge dvije. Zbog toga se može vidjeti da tu HSS razvija svoj rad, a i ustaše tu i tamo imaju uticaja. Ovih je dana živ uhvaćen na spavanju polit, radnik Mato Matasić. Povodom njega su hapšeni neki omladinci. Ovdje je naročito došlo do izražaja kod omladine ono što je svojstveno i na pojedinim drugim mjestima, da je omladince samo u jednom selu dosta teško skupiti na sastanak, dok smo ih na primjer iz više sela bez muke skupili da idu u akciju na svlačenje domobrana, a za Prvomajske akcije na rušenje stupova išlo ih je preko 25. Postoje 2 skojevska aktiva i 3 odbora USAOJ-a.

Prvomajske i ostale akcije

U proslavi 1. Maja omladina je učestvovala u čitavom okrugu. Krijesovi su paljeni svuda, a u Žumberku su održana 3 velika zbora, gdje je najviše bilo omladine, dok su neoslobođeni kotarevi osim krijesova vršili akcije. Tako je omladina Jaske uoći 1. Maja svukla 7 domobrana, koji su došli na odsustvo, a na pruzi Zagreb — Karlovac ispilila 15 stupova i porezala žice, objesila na vod visok 25 metara koji spaja Ozalj-Zagreb transparent koji je visio nekoliko dana na glavnoj cesti Zagreb — Karlovac.

Samoborska omladina uoči 1. Maja, izvjesila je nacionalnu zastavu i okitila grobove palih drugova iz Kerestinca i postrijeljanih i doveženih iz Zagreba, ispilila 8 stupova na pruzi Zagreb-Karlovac i porezala žicu.

Velikogorička omladina na sam 1. Maj izvršila je akciju na općinu u Odri, gdje se u selu nalazi žandarmerijska stanica i zaplijenila 160 kg graha od naroda opljačkanog, 2 pisaće mašine, 1.000 araka papira, 1 telefon i 1 karabin.

I Pisarovinačka omladina imala je nekih akcija, samo nas nisu o tom obavijestili, osim jedne akcije koju je izvršilo 10 polit, radnika, a gdje je učestvovala i omladina, na posadu od 43 domobrana. Plijen: 4 »šmajsera«, 1 puško-mitraljez, 40 karabina, pisaća mašina, papira, spreme, itd.

13. V. omladina iz Jaske izvršila je akciju na 10 domobrana na stanici Desinec pruga Zagreb — Karlovac. 5 ih se je razbježalo 5 su ih pohvatali i zaplijenili 5 karabina i spremu. Iste noći su iz općine Desinec odnijeli 2 pisaće mašine papira i raznih knjiga. Dva dana poslije toga jedna grupa omladine dočekala je u zasjedi /po dogovoru/ jedan luksuzni auto gdje se vozio doktor koji je išao u partizane te su fingirali napad, šofera poslali u Zagreb, a u auto strpali

mašine, papir pa ravno u Žumberak, što je po Žumberku izazavalo senzaciju.

Na teritoriju okruga formiran je odred[1] sa dva bataljona, postavljeni su bataljonski biroi i aktivi po četama. Ti su Skojevci vrlo mladi data su im uputstva i pružat ćemo im stalno pomoć.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

20. V. 1943.

Uz drugarski pozdrav
Mika[2] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, SKOJ-4/280.

263

1943, svibanj 20.

Pismo Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu se obavještava o hapšenju i strijeljanju Tome Mikulića

KOTARSKI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
20. V. 1943.
PISAROVINA

O.K. POKUPLJE

Dana 28. IV. 1943. oko 4 sata poslije podne su ustaški banditi uhvatili našeg druga Tomu Mikulića[1] člana Komunističke partije u šumi Šišljavić, gdje je pošao da se napije vode te su mu ti ustaški zlikovci postavili zasjedu i uhvatili ga.

Kako su ga uhvatili i pred samu noć su ga terali kroz selo te su ga smjestili preko noći u jednu štalu gdje su ga cijele noći mučili i isprebijali i u jutro su ga oterali u njegovu kuću kod crkve te su ga tamo opet počeli mučiti gdje su mu i kožu sa glave ogulili i svega po tijelu izmrcvarili i izboli sa noževima, a prije samog mučenja sve

[1] Zumberačko-pokupski NOP odred formiran je 9. svibnja 1943. godine.
[2] Mika Špiljak, sekretar Okružnoga komiteta SKOJ-a Pokuplje.
[1] Odnosi se na druga koji je održavao vezu, prevozio ljude preko Kupe između Kupčine i Prkosa.

susjede su istjerali iz kuća, tako da nebi oni mogli čuti njegovo zapomaganje i jauk, ali se je jedna ženska nekako sakrila u svojoj kući te je čula sav postupak koji su s njim imali, naime kako su ga mučili i čula sva njegova zapomaganja i vrisak!

Dana 29. IV. 1943. oko 10 sati u jutro poslao je zloglasni ustaški poručnik Stjepan Ramić svoje čarkare po selu da dotjeraju sav narod pred crkvu gdje da bi se imao održati kao neki govor, ali među tim to nije bila ta svrha već da ljude zaplaše sa njegovim streljanjem pred crkvom.

Kako se je narod sakupio pod pritiskom ustaša imenovani poručnik je dao našeg druga dovesti iz njegove kuće gdje su ga mučili pred crkvom gdje je bio narod sakupljen, te kada je drug Tomo došao tamo onda su ga izveli pred narod opremljenog sa njegovom puškom i pištoljem te ostalom spremom i prislonili ga na zid izgorjelog župnog dvora, te je tada počeo zlikovac Ramić da govori mašući sa nožem u ruci da ga neka sada gledaju i kazao »Vidite ovakovi pale općine, škole i župne dvore to su Vam oni koji se bore za narod, jeli znate da su ovakovi najgori koji su u civilu, da su to pravi banditi koji se u civilu prevlače koje kuda, te je još kazao da će ovako biti svima onima koji će surađivati sa partizanima ili im davati jesti kod kuće ili nositu u šumu, a nakon toga ga zapitao da jeli on palio školu, jeli palio općinu i jeli palio župni dvor, našto je drug odgovorio da nije a na pitanje dali zna tko je on je kazao da nezna.

Nakon ovoga je naredio svome suradniku zloglasnom ustaškom stožerniku Juri Luliću da izabere krvoločne ustaše koji će druga streljati, nakon čega imenovani zlikovac odmah izabere 6 krvoločnih ustaša koji će pucati u našeg druga.

Kada je zlikovac poručnik Ramić dao znak sa nožem s kojim je mahao po zraku prvi metci su pali i nakon toga su još dva puta pali-li t.j. svega 18 metaka.

Kad su ljudi sakupljeni vidjeli o čem se radi počeli su se okretati na obratnu stranu i odilaziti dalje samo da ne vide ovaj divljački zločin, a kad je drug Tomo pao ostao je ležati tamo 2 dana pošto ti zlikovci nisu dozvolili da ga rodbina i seljaci pokopaju.

Drug Tomo bio je čaln Komunističke partije od 15. VIII. 1942., bio je odan Komunističkoj partiji kao i Narodno-oslobodilačkoj borbi, volio je svoj narod i za njega se borio. Među narodom ovoga kotara imao je dobar ugled pošto je drug Tomo sa svojim radom pokazao najveću ljubav spram svojega naroda, za to ga je narod i volio. Drug je radio na političkom polju i borbi protiv okupatora od prvog dana porobljavanja našeg naroda, te za njega nije bilo nigdje ni u kakvom slučaju zapreke da on nebi dolazio među svoj narod.

Drug Tomo je ostavio ženu sa dvoje malodobne djece i to jedan 11. god. drugi 9. godina.

Uz drugarski komunistički pozdrav!

Smrt fašizmu sloboda narodu!

Sekretar:[2]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-175/885

264

1943, svibanj 20.

Pismo Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu se obavještava o sukobu s ustašama u šumi kod Kupčine

KOTARSKI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
20. V. 1943.
PISAROVINA

O.K. POKUPLJE

Dana 19. V. 1943. oko 4 sata u jutro su ustaški banditi došli u šumu z.z. Kupčina, sa tri satnije ustaša te su obkolili naše drugove na spavanju, te su otvorili vatru na naše drugove i oni su svi poskakali ali u tom je drug Ladislav Koren ml. stradao te su mu prostrijelili noge, pa po svemu izgleda da se je on onda sam ubio sa bombom samo da ustaškim krvnicima ne dođe u ruke, pošto je drug Ladislav bio svjestan borbe i onih mučenja koja bi doživio da je ustaškim gadovima pao živ u ruke s toga se je sam usmrtio. — Nakon toga su skočili do njega ustaše te mu pretražili sve džepove misleći da ima novaca ali kad su vidjeli da nema ništa bacili su ga na vatru i na njega razne pokrivače tako da je on počeo na vatri goriti, dok je nakon nekoliko vremena došao naš drug Jura[1] i skinuo ga sa vatre i ugasio vatru na njemu.—

[2] Tomo Mikulić-Gajdaš

[1] Jura Mikulić

Drug Ladislav je bio zaprimljen za člana Komunističke partije pred 8 dana i pokazao se sa svojim političkim radom kao odan za našu borbu i trudio se dane i noći da što više učini za našu partiju i narodno-oslobodilačku borbu, te za njega nije bilo nikakove zaprieke ići i u najjače osigurana sela od neprijatelja.

Drug Ladislav ostavio je ženu i muško dijete staro 3. godine.—

Uz drugarski komunistički pozdrav!
Smrt fašizmu sloboda narodu![2]

Kopija, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-175/884

265

1943, svibanj 20.
Zagreb

Upute Redarstvene oblasti za grad Zagreb Kotarskoj oblasti Zagreb i ostalim kotarskim oblastima na području Velike župe Prigorje o proširenju njenog političko-redarstvenog djelovanja na području župe

REDARSTVENA OBLAST ZA GRAD ZAGREB
ODSJEK JAVNE SIGURNOSTI

Prs. broj 11226-I-G-43. Zagreb, 20. svibnja1943.

Predmet: Redarstvena oblast
za grad Zagreb, proširenje
političko-redarstvenog djelokruga
na područje Vel. župe
Prigorje — slanje izvještaja.

KOTARSKOJ OBLASTI - ZAGREB
KOTARSKOJ OBLASTI - VEL. GORICA
KOTARSKOJ OBLASTI - SAMOBOR
KOTARSKOJ OBLASTI - SV. IVAN ZELINA
KOTARSKOJ OBLASTI - DONJA STUBICA
KOTARSKOJ OBLASTI- DUGO SELO
KOTARSKOJ OBLASTI - KUTINA

Kako je ukidanjem Ustaške nadzorne službe sveukupno poslovanje tadašnjeg Zaštitnog redarstva zagrad Zagreb i Vel. župu Pri-

[2] Dokument je bez potpisa, u to vrijeme sekretar KK KPH Pisarovina bio je Tomo Mikulić-Gajdaš.

gorje kako u stvarnom tako i u područnom pogledu preneseno na Redarstvenu oblast za grad Zagreb, te prema tome svi poslovi političko-redarstvene naravi na području Vel. župe Prigorje spadaju kao i istovrsni poslovi u gradu Zagrebu ovoj Redarstvenoj oblasti to se umoljava naslov da u buduće sve izvještaje o događajima političke prirode dostavlja ovoj oblasti na odsjek javne sigurnosti a ne više na politički odsjek, kao što je do sada bilo uobičajeno.

Umoljava se podjedno o svakom važnijem događaju koji se može dostaviti putem brzoglasa izvjestiti za uredovnih sati na brzoglas broj 44-64 a van uredovnih sati na brzoglas službujućeg činovnika ove oblasti broj 44-53.

Umoljava se prednju uputu primiti na znanje i u buduće po istoj postupati.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Po ovlasti redarstvenog upravitelja
Nadstojnik odsjeka javne sigurnosti:
Gustović[1] v.r.

M.P.[2]

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1034/43

266

1943, svibanj 21.

Obavijest Centralnoga komiteta KP Hrvatske Stipi Ugarkoviću o odluci Centralnoga komiteta da privremeno ide na rad u Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu, uz zadatke koji se postavljaju pred Povjerenstvo

CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

Dne 21. V. 1943.

Dragi druže Stipe,[1]

padom druga Slavka[2] naše je Povjerenstvo u Zagrebu oslabljeno. Riješili smo, da Ti privremeno odeš u Z.[3] u naše Povjerenstvo.

[1] Artur Gustović
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Redarstvena oblast za grad Zagreb
[1] Stipe Ugarković
[2] Ivo Marinković
[1] Zagreb

A

Tvoj će boravak tamo biti privremen. Nastojat ćemo u roku od mjesec-dva pošaljemo tamo jednog drugog druga, a Ti ćeš se tada ponovno vratiti na sadašnji teren.

Upozoravam Te, da su prilike u Zagrebu vrlo teške i da se pred naše Povjerenstvo postavljaju ozbiljne i krupne zadaće.

1./ Po čestim hapšenjima i ubijanjima partijskih funkcionera na ulici može se sa sigurnošću zaključiti, da se u zagrebačkoj mjesnoj organizaciji i u blizini njenog rukovodstva nalaze provokatori. Prvi i najvažniji zadatak, koji se postavlja pred zagrebačku organizaciju, jeste čišćenje njenih redova od svih sumnjivih, nesigurnih elemenata i provokatora. Za ozdravljenje mjesne organizacije moraju se poduzeti hitne i odlučne mjere. U prvom redu treba provjeriti svo partijsko članstvo odozgo do dolje. Zatim ispitati veze viših i nižih organizacija i pojedinih članova Partije sa njihovom okolinom. Sve što je sumnjivo i nesigurno, treba udaljiti iz partijske organizacije i presjeći sve veze koje vode do nesigurnih i sumnjivih elemenata. Na osnovu savjesnih ispitivanja valja utvrditi provokatore i njihove saradnike i nemilosrdno ih uništiti. Pri tome treba paziti, da ne nastradaju nevini ljudi:

2./ Partorganizaciju treba proširiti i učvrstiti. Kao najglavniji zadatak u tom pravcu jeste povezivanje partorge sa proleterijatom. Ako ne uspijemo da našu organizaciju usidrimo u velika poduzeća, ona će biti osuđena na životarenje. U cilju povezivanja širokim slojevima proletarijata, potrebno je proučavati njegove radne i životne uslove i isticati one svakodnevne parole na kojima se on može okupiti i pokrenuti u borbu. Naše Povjerenstvo, da bi pružilo pomoć mjesnoj organizaciji, mora pokazati više vještine i elastičnosti u radu. Potrebno je kombinirati različite oblike i metode rada. Osim ličnog povezivanja sa radnicima u pojedinim poduzećima, ubacivanje našeg propagandnog materijala među njih, potrebno je uspostaviti veze sa svim onim organizacijama i ustanovama /Sindikati, radnička komora, sportska i pjevačka društva itd./ u kojima se okuplja manji ili veći broj radnika. U tim organizacijama i ustanovama treba pronaći ljude preko kojih će se u njima razvijati naš rad.

3./ I ako je rad vanpartijskih organizacija krenuo nešto naprijed, on još uvijek ne zadovoljava. U prvom redu valja učvrstiti rukovodeću ulogu Partije u vanpartijskim organizacijama. Pored daljnjeg omasovljenja i proširenja utjecaja vanpartijskih organizacija /USAOJ-a, N.O.O.-a i AFŽ-a/ njihovom radu treba dati političku sadržinu. Njihovo se djelovanje do sada ograničavalo na prikupljanje materijalnih sredstava. Njihovo djelovanje treba u buduće usmjeriti tako, da one osim prikupljanja materijalnih sredstava, budu ne

samo propagatori linije narodno-oslobodilačke borbe, nego da ujedno ostvaruju i sve one političke zadatke koji se postavljaju pred narodno-oslobodilačku borbu /mobilizacija, borba protiv okupatora, ustaša i izdajničkog vodstva HSS-a, borba protiv gladi, skupoće i pljačke, borba protiv terora fašističkih okupatora i njihovih slugu itd./. Nema i ne može biti ni jednog političkog ili ekonomskog pitanja koje ne bi moglo interesirati dotične organizacije i biti predmet njihove političke aktivnosti i borbe.

4./ Povjerenstvo mora pružati daleko veću pomoć no do sada Okružnim komitetima na njegovom području. U cilju poboljšanja rada O.K. i njihovih organizacija, potrebno je pored svakodnevne i svestrane pomoći učvrstiti njihova rukovodstva, proširiti djelokrug njihovog rada i izdizati nove kadrove.

5./ Pitanje mobilizacije na području našeg Povjerenstva, a osobito mobilizacije u Zagrebu još ni izdaleka ne zadovoljava. Poduzmite sve, da se u Zagrebu mobilizira i pošalje što veći broj radnika i ostalih rodoljuba. Isto je tako važno da se na području Povjerenstva, u prvom redu iz redova Hrvata mobilizira što veći broj ljudi. U vezi s mobilizacijom treba voditi žilavu sistematsku i široku borbu protiv izdajničkog vodstva HSS-a i ostalih grupa koje sprječavaju mobilizaciju hrvatskih masa.

6./ Naša propaganda kako usmena tako i pismena daleko je od toga da bude zadovoljavajuća. Našu propagandu treba usavršiti i proširiti. Treba obratiti veću pažnju osiguranju i učvršćenju veza s nama pa ćemo i na tom polju moći Povjerenstvu pružiti veću pomoć kako u slanju propagandnog materijala tako i savjetima. Iz prvog broja »Narodne Borbe« vidimo na kakvom je niskom stupnju naša propaganda. Prilažemo kritiku tog broja.[4] Ona će Vam vjerojatno pomoći, da se naša propaganda poboljša.

I ako shvaćamo sve poteškoće s kojima se naša organizacija na porobljenom dijelu naše domovine imaju boriti ipak smatramo da se smišljenim i upornim radom mogu postići daleko veći uspjesi. Prema svim izvještajima nezadovoljstvo se hrvatskih masa i njihova mržnja protiv okupatora i ustaša svakim danom sve više povećava i širi. Samo o radu naših organizacija ovisi kad će se i u kolikoj mjeri ta mržnja i nezadovoljstvo pretvoriti u aktivnu narodno-oslobodilačku borbu.

Treba biti na oprezu s Nijemcem o kome je riječ u zadnjem izvještaju Povjerenstva. Ta je stvar vrlo sumnjiva.

[4] **Navedena kritika nedostaje.**

Javili smo Povjerenstvu, da će [se] uskoro održati osnivačka skupština ZAVNOH-a. Delegati za skupštinu sa područja Povjerenstva treba da budu najkasnije kod Inicijativnog Odbora ZAVNOH-a do 12. VI. o.g. Požurite slanje delegata. Povjerenstvo može poslati na oslobođeni teritorij i članove porodica onih kandidata ZAVNOH-a koji bez porodica ne mogu otići.

Naša centralna štampa još uvijek premalo piše o teškim prilikama u kojima živi narod na okupiranom dijelu naše domovine i o njegovoj borbi protiv fašističkih okupatora i svih njegovih plaćenika i pomagača. To je veliki nedostatak naše štampe. Krivnja za to leži kako na našem Povjerenstvu tako i na ostalim organizacijama, koje uprkos višekratnog poziva da nam šalju dopise za našu štampu još uvijek nisu shvatile važnost tog pitanja. Za nas nije važno da nam se šalju uglađeni i dotjerani dopisi. Dovoljno bi bilo, da nam se ukratko bar mjesečno jednom nabace na papir svi važniji događaji i sva krupnija pitanja od općeg interesa. Mi bismo na temelju tog materijala, koji treba biti potkrijepljen stvarnim činjenicama, pisali članke za naše centralne listove. To bi s jedne strane omogućilo, da se narod na oslobođenom području upozna sa poteškoćama i stanjem na neoslobođenom području, dok bi s druge strane time poboljšali /preko centralnih listova/ propagandu na neoslobođenom području i doprinijeli mobilizaciji hrvatskih masa.

Ovo pismo pišemo i Tebi i ostalim članovima Povjerenstva koji se nalaze u Zagrebu. U njemu se nalaze i najvažnije primjedbe i odgovori na zadnji izvještaj Povjerenstva.

Skrećemo Ti pažnju, da su uvjeti rada u Zagrebu vrlo teški. Zato moraš biti oprezan do najveće mjere. Tvoje kretanje po danu a i po noći mora biti ograničeno. Vezati se smiješ samo sa onim ljudima preko kojih moraš obavljati razne poslove. Pri svemu tome moraš se strogo pridržavati konspiracije. Ni ostali članovi Povjerenstva ni Ti ne smijete se baviti raznim sitnicama organizacione prirode. Vaš je glavni zadatak, kao političkih rukovodioca, da pravilno sprovodi le partijsku liniju, da pomažete izgradnji partijskih organizacija, da osigurate rukovodstvo partijskih organizacija u vanpartijskim organizacijama, i da preko cijelog tog aparata osigurate ostvarenje svih oni aktuelnih zadaća koje se postavljaju pred narodno-oslobodilačku borbu.

Skrećemo Ti pažnju da je kretanje u Zagrebu jako otežano. Pored dobroga i sigurnoga stana potrebno je imati i sigurne papire. O svemu ćeš se tome dogovoriti s drugovima iz Povjerenstva.

Nastoj da što prije dođeš u vezu s Povjerenstvom i da odeš u Zagreb. Držimo, da ćeš naš savjet shvatiti ozbiljno i da ćeš raditi tako da ne[5] smiješ pasti u ruke neprijatelju.

MP.[6]

Drugarski pozdrav:
Andrija[7] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-46/407

267

1943, svibanj 21.

Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama i stanju u odredu

ŠTAB
MOSLAVAČKOG ODREDA
N.O.P.O.H.
21.V. 1943.

IZVJEŠTAJ O AKCIJAMA

Jedan bataljon našeg Odreda ostao je u starim krajevima, a drugi je krenuo u pravcu Posavine. Prvi bataljon, koji je ostao u staroj bazi,[1] imao je zadatak da sprovede mobilizaciju i organizira odašiljanje četa u Slavoniju, te djelovati akcijama u istome kraju. Drugi bataljon, koji je krenuo u Posavinu, imao je zadatak obići liniju Čazma —Ivanić Grad —Sesvete, izbiti na Sisak i preko Popovače vratiti se u staru bazu, ako ih prisili neprijatelj na to. U predviđanju smo imali par akcija, do kojih nije došlo uslijed slabe veze i informacija i nedovoljne konspiracije. Na pr.: akcija na Ćažmu. Isto smo čvrsto odlučili da je izvršimo, zbog vodiča koji su nas zaveli mi smo prekoračili 3 sata vremena za napad. Sve pripreme za tu akciju bile

[5] Dalji tekst dopisan rukom.
[6] Okrugli pečat: Centralni komitet KP Hrvatske
(u sredini petokraka zvijezda)
[7] Andrija Hebrang
[1] **Misli se na Garić (Moslavačko gorje).**

su gotove i sa puno optimizma gledali smo u uspjeh. Stvar je propala radi vodiča. Drugi dan imali smo u vidu ponoviti akciju, ali radi dezerterstva 3 Ukrajinca prvog dana, koji su došli pred 2 mjeseca k nama, u samu Čazmu, u istoj je nastao alarm. Tako zbog slabe obaviještenosti, morali smo povjerovati raznim verzijama, kao na pr. o dolasku 30 kamiona Nijemaca u Čazmu.

Naređenjem IV divizije i dolaskom jednog njihovog odgovornog druga trebali smo da ustupimo jedan bataljon od 150 drugova u sastav novoformirane divizije, odnosno Korpusa.[2]

Vaš izvještaj od 4. V primili smo 17. V a naš jedan bataljon otišao je 12. V.

Drugovi, za nas pitanje kojem štabu zone pripadamo nije jasno. Ne znamo naprosto kuda spadamo, te čija sve naređenja moramo da izvršujemo.[3] Kod nas ima toliko stvari koje bi se trebale da riješe, i da se upoznate sa općenitim našim prilikama.

To rješenje postiglo bi se dolaženjem jednoga odgovornog druga u ovaj Odred.[4]

Izvještajem, koji nam vi šaljete 1. V naređujete nam da formiramo i 3. bataljon.

Eto k*ako stoje sada ove mogućnosti. Za Slavonsku diviziju dali smo naš Prvi bataljon. Prvi bataljon brojao je 260 ljudi, od toga broja 150 pušaka (mauzer). Sam bataljon imao je 114 pušaka mauzer, ostale su bile: ruske, manliher i nešto francuskih. Dopunjavanja broja 150, odnosno broj od 36 mauzera, pristupili smo oduzimanjem od II bataljona. Isto tako naoružali smo 34 za udarne grupe. Puške ruske i frane, su dobre, ali nema municije za njih, ukoliko se ne zarobe, dobije se najminimalniji broj. Pošto smo bili prisiljeni mnogo tih pušaka povući iz bataljona, da bi povećali broj municije pojedincima sa istim puškama, doneseno je rješenje da čitavi bataljon otputimo za brigadu.

Sa municijom dobivenom od I bataljona, ruskih, franc, i manliher pušaka popunili smo II bataljon.

Sada kada se postavlja pitanje formiranja III bataljona, stvari stoje ovako kako ih navodimo. Mišljenja smo da se ne može prići momentalno formiranju III bataljona.

[2] O formiranju Desete divizije i Prvoga slavonskog korpusa vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 13, 53 i 54.

[3] Moslavački i Kalnički NOP odred slali su svoje bataljone u Slavoniju na zahtjev Treće operativne zone, a po odluci Vlade Popovića, sekretara operativnoga partijskog rukovodstva CK KPH. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 10, dok. br. 45.

[4] Početkom lipnja 1943. god. došao je u Moslavinu načelnik Štaba Druge operativne zone Rade Bulat. Vidi: Dok. br. 287. i Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 87. i knj. 16, dok. br. 59.

Akcije

18. IV. Jedna četa I bataljona vrši zasjedu na cesti Sisak — Popovača. Neprijatelj nije naišao. Na povratku uhvaćena dva automobila od Gradskog ureda u Sisku i uništena.

19. IV. Povlačenjem vojske iz Ivanske, zapaljeno pet državnih zgrada, gdje se je nalazila vojska.

20. i 21. IV. Mobilizacija u 4 sela za brigadu.

25. IV. Jedna četa prati mobilizirane za Slavoniju.

27. IV. Dvije čete prate transport od 30-40 kola žita i pasulja za drugove u Slavoniji.

30. IV. Akcija u Kolarevom Selu. Zaplijenjeno je mnogo blaga, svinja i žita.

Drugi bataljon, koji je krenuo u pravcu Čazme, zadržao se na Kopčić Brdu, gdje se je imalo u vidu par akcija. Međutim, neprijatelj je učinio ofenzivu u dva navrata. Uslijed slabih informacija bili smo iznenađeni ali u borbi partizani su se pokazali na visini, te jurišem odbacili bandu nazad u njena uporišta.

18. IV. Ponovni napad, odnosno drugi, u snazi 7 neprijateljskih satnija (Gorski zdrug, Nijemci i ustaše). Naglim dolaskom neprijatelja, a unaprijed neinformirani, pošto je još dolazio sa sviju strana, mislilo se da se radi opet o velikoj reakciji. Borba je prihvaćena i vodila se 4 sata. Jedna kolona neprijatelja je raspršena, a druga time dovedena u zabunu, te se brzinom povukla.

Zarobljeno je jedno postolje i štit teškog mitraljeza, jedan domobran, karabin sa 150 metaka. U ovoj borbi poginula su nam 4 naša druga, a 6 ih je ranjeno. Neprijateljski gubitci nisu točno poznati, ali prema izlaganju seljaka bilo je do 15 ranjenih i oko 7 mrtvih.

19.-23. IV. Vršili smo mitinge u selima oko Čazme, na kojim se je narod upoznao sa linijom naše borbe i vidio našu vojsku u množini. Na sam Uskrs imali smo u vidu akciju, do koje nije došlo uslijed pojačane pažnje i zbog primjećivanja nas u blizini.

4. V. Jedna naša četa, koja je imala zadatak: akcije ekonomskog značenja, naišla je na neprijateljsku patrolu na pruzi Gračenica — Kutina, te ih razoružala. Dobiven je belgijski puškomotraljez i 9 ruskih pušaka.

5. V. Imali smo manji napad na neprijatelja, kojega su naše dvije čete raspršile. Neprijatelj je imao dva ranjena, a od nas nitko.

16. V. Jedna četa vrši zasjedu na stanici Hercegovac, ali neprijatelj nije došao.

17. V. Razrušena je pruga i telefonski stubovi na pruzi Bjelovar — Garešnica.

18. V. Rušenje pruge na pruzi Kutina-Popovača i zasjeda, ali nitko nije došao. — Jedna četa ponavlja zasjedu na želj. stanicu Herce-

govac. Uhvaćeno je 20 vojnika sa 20 manliher pušaka i 500 kom. metaka. Jedan narednik je ubijen, a jedan domobran ranjen. Na našoj strani nema gubitaka.

Opće stanje u odredu:

Stanje u Odredu u svakom pogledu se je jako popravilo, kako u vojno-borbenom pogledu tako i u političkom pogledu. Naši bataljoni bili su u svakom pogledu izjednačeni.

Drugovi! Jedan dio rada Štaba odreda odpada na poslove Komande područja, koja ovdje ne postoji, te svi poslovi te vrste padaju na Štab našega odreda, tako da smo prisiljeni u danu više vremena posvetiti ovim poslovima.[5] U prošlom izvještaju tražite izvještaj naše sanitetske službe. Pošto sada vršimo u tom pogledu reorganizaciju, obzirom na naše snage i predviđene eventualne prilike, javićemo vam o tome u slijedećem našem izvještaju.

Perspektive:

Zbog specijalno predviđenih eventualnih događaja moramo da svoje snage osposobimo za što veću elastičnost. Zbog nemogućnosti da vršimo sa svojim snagama akcije na našem sektoru, moraćemo da krenemo opet u pravcu Zagreba i Siska. — Učinićemo sve da što prije opet ojačamo naš Odred i da što više tučemo neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Kezele[6] **v.r.**

Komandant:
V.[7] Janić v.r.

M.P.[8]

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1602, reg. br. 32/10

Zbornik VII, tom V, knj. 15. dok. br. 63, str. 201-204.

[5] Komanda moslavačkoga područja formirana je u kolovozu 1943. Vidi: AVII, kut. 1472 A, reg. br. 21/9.

[6] Slavko Kezele

[7] Vjekoslav Janić

[8] Okrugli pečat: Štab Moslavačkog odreda NOPOH
(u sredini petokraka zvijezda)

268

1943, svibanj 21.
Zagreb

Okružnica s nadopunom Ministarstva unutrašnjih poslova NDH velikim župama o osnivanju i nadležnosti Njemačke redarstvene organizacije na području NDH

Nezavisna Država Hrvatska,
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA, Ured Ministra.

U.M.V.T. broj 27-1-1943. Zagreb, 21. svibnja1943.
ŽURNO!

OKRUŽNICA
svim velikim župama —
na ruke gg. velikih župana

Ured predsjedničtva vlade dopisom od 19. svibnja 1943. V.T. broj 1/43 u predmetu dostavio je ovom ministarstvu, sliedeće:

»Sporazumom između hrvatske vlade i predstavnika njemačkih oružanih snaga u Hrvatskoj, sklopljenim dana 24. travnja 1943. bit će — u svrhu produženja vojničkih akcija protiv odmetnika — u okviru njemačkih oružanih snaga u Hrvatskoj osnovana jedna »Njemačka redarstvena organizacija« sastavljena iz hrvatskih i njemačkih državljana. Na čelu te organizacije stoji SS Brigadefiirer general-major redarstva Kammerhofer.'

Kako je zadaća te organizacije, da u sastavu njemačke vojske sudjeluje kod pobijanja odmetnika, to njezinim ustrojavanjem hrvatsko oružničtvo i hrvatske redarstvene oblasti ostaju i nadalje **u** posjedu čitavog svoga dosadanjeg djelokruga. Hrvatsko redarstvo i hrvatsko oružničtvo obvezani su da na području održavanja javnog reda i sigurnosti najtjesnije sarađuju sa spomenutom »Njemačkom redarstvenom organizacijom«. U samoj borbi protiv odmetnika organi hrvatskog oružničtva bit će podvrgnuti »Njemačkoj redarstvenoj organizaciji«. **To međutim ne vriedi za hrvatsko-redarstvo.**

Sve ostale hrvatske oblasti davat će »Njemačkoj redarstvenoj organizaciji« na njezino traženje potrebne obaviesti i pružiti joj potrebnu pomoć u njezinom radu.

[1] Konstantin Kammerhofer

»Njemačka redarstvena organizacija« bit će ustrojena na istom načelu, na kojemu su ustrojene i hrvatske legionarske divizije u sastavu njemačke vojske. Prema tome njeni pripadnici nosit će njemačke odore sa hrvatskim grbom. Služba u toj organizaciji za hrvatske državljane računat će se kao služenje u hrvatskim oružanim snagama.

Djelatnost »njemačke redarstvene organizacije« neće se prostirati na čitavo područje Nezavisne Države Hrvatske, već će od vremena na vrieme dogovorom između hrvatske vlade i njemačkog opunomoćenog generala u Hrvatskoj biti određeno, na koje područje će se prostirati djelatnost te organizacije. Za sada je uzeto u izgled operaciono područje njemačke vojske južno od Save. O tome će zanimane hrvatske oblasti biti pravovremeno upućene.

Jednako sve će zanimane oblasti biti upućene o načinu, na koji će se novačiti potrebne snage za sastav te organizacije, čiji će pripadnici u ogromnom dielu biti hrvatski državljani.

Za provedbu toga sporazuma o osnivanju »Njemačke redarstvene organizacije« u Hrvatskoj određen je po Poglavniku sa hrvatske strane državni ministar dr. Lorković[2] te se na njega u toj stvari imadu obraćati sve oblasti.

Napominje se, da se ovo ne odnosi na ona područja velikih župa, koja sačinjavaju tzv. II. zonu /obalni pojas/

Velike župe na čija se područja ovo odnosi imaju s ovime točno upoznati sve područne im oblasti.

ZA DOM SPREMNI!

Ministar unutar, poslova:
dr. Artuković[3] v.r.

Nezavisna Država Hrvatska,
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
Ured Ministra
U.M.V.T. broj 27/1-1-1943. U Zagrebu, dne 31. svibnja 1943.
Predmet: Njemačka redarstvena organizacija. ŽURNO!

OKRUŽNICA

Velikim župama — s v i m a
/na ruke gg. velikih župana/

Dodatno tamošnjoj okružnici u predmetu od 21. svibnja 1943. U.M.V.T. broj 27-1-1943. dostavlja se ova nadopuna:

[2] Mladen Lorković
[3] Andrija Artuković

1/ Kao dopuna sa hrvatske strane poduzetih mjera za uzpostavu i održanje javnog reda i mira dostavljen je dne 13. ožujka 1943. u okviru njemačke vojske jedan »opunomoćenik državnog vođe SS za Hrvatsku«, koji će podhvate njemačke vojske podupirati i upodpuniti postavljanjem njemačke redarstvene organizacije.

2/ Opunomoćenik državnog vođe SS za Hrvatsku osnovat će u određenim velikim župama redarstvene postaje, podporne postaje i oružničke postaje.

U ovu »njemačku redarstvenu organizaciju« biti će dodieljene i hrvatske snage.

3/ Sve-hrvatske oblasti kao i hrvatsko redarstvo i oriižnićtvo obvezani su davati »Opunomoćeniku državnog vođe SS za Hrvatsku« i njemu podređenim organima u svemu što se odnosi na njegove zadaće obaviesti i izvještaje.

»Opunomoćeniku državnog vođe SS za Hrvatsku«, podređeni su sliedeći njemački organi: oblastno nadležni vođa redarstvenog područja /Polizeigebietsführer/ župski zapovjednik oružničtva Gendarmeriehauptmannschaftsführer/ kotarski zapovjednik oružničtva/ Gendermeriebezirksfiihrer/ i oružničke postaje/ Gendarmerieposten/.

U borbi protiv odmetničkih banda hrvatsko oružničtvo podređeno je »Opunomoćeniku državnog vođe SS za Hrvatsku« u područjima Nezavisne Države Hrvatske, za koje će to biti posebno određeno.

4/ U svim velikim župama, u kojima je njemačko redarstvo započelo svoju zadaću i u kojima je ustrojeno njemačko župsko zapovjedničtvo oružničtva /Gendarmeriehaputmanschaft/ mogu hrvatske snage za uzdržavanje reda namj eravane podhvate za borbu protiv banda provoditi samo u sporazumu sa nadležnim njemačkim područnim redarstvenim zapovjednikom.

S ovom se nadopunom imaju žurno upoznati sve područne oblasti.

ZA DOM SPREMNI!

Ministar unutar, poslova:
DR. ARTtJKOVIĆ v.r.

Nezavisna Država Hrvatska,
VELIKA ŽUPA ZAGORJE U VARAŽDINU.
Broj: V.T.284/1943. Varaždin, 2. lipnja 1943.
Predmet: Njemačka redarstvena organizacija.

Župskoj redarstvenoj oblasti — 1
Oružničkom krilu —

Kotarskim oblastima **1-9**
/za sve na ruke glavara ureda/

Na znanje u vezi ovostranog riešenja od 26. V. 1943. broj V.T. 221-1943 — predmet gornji.

ZA DOM SPREMNI!

VELIKI ŽUPAN:
/Simunić/ v.r.
Šimunić[4] v.r.

Original, strojopis
Sign., Muzej revolucije naroda Hrvatske, Zbirka NOB, Inv. br. 142.

269

1943, svibanj 22.
Zagreb

Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu Partije i SKOJ-a te masovnih organizacija NOO, AFŽ i USAOH u Zagrebu i na području zagrebačkoga, čazmanskoga, bjelovarskoga i krapinskog okruga *

D r a g i d r u g o v i !

U pismu od 16. V. iznijeli smo vam nekoje stvari iz političke situacije ovdje. Zato ćemo u ovome izvještaju iznijeti samo neke novije stvari u Zagrebu kao i u okruzima.-

Iz istog izvora, odakle smo dobili podatke o djelovanju vodstva HSS, koje smo vam poslali u zadnjem pismu, saznali smo nove stvari. **Iz Londona je vodstvo HSS dobilo sugestiju,** a ujedno i upit, da li je moguća suradnja sa Dražom. Ovdje vodeći iz HSS, naročito dr. Pavešić,[1] koga smo spomenuli, to odbijaju, ali će o toj stvari biti još diskusija. HSS-ovci se jako boje Dražine grupe ovdje, a naročito oficira, pa su dosta neodlučni u tom pitanju. Momentano ovdje boravi bivši poslanik **Pavlić,**[2] za koga još nismo provjerili, od kuda je došao. **On, kao i još nekoji iz samog Zagreba, trebaju prenijeti**

[4] Branimir Šimunić

* Dokument je šifriran, s obzirom da se šifre ponavljaju, radi lakšeg snalaženja, bilješke koje se odnose na istu šifru označene su s istim brojem.

[1] Zvonimir Pavešić

[2] Andrija Pavlić

najnovije instrukcije HSS-a u provinciju. Te instrukcije su slijedeće: organizira se stranka i »zaštita«. Stranka se organizira po kotarima (u Zagrebu kao i u provinciji). Kotar se dijeli u odbore. Odbori sakupljaju pristaše stranke, a sada im je stavljeno još u dužnost, da sakupljaju novčana sredstva, da izviđaju, što je važno da stranka sazna i da vrši propagandu protiv svih ljevičara i ustaša. Stalnoga sastajanja nema zato, što se članovi odbora poznaju privatno, te se mogu po dogovoru sastajati potpuno bez opasnosti. Kada pretsjednik odbora ima što važno, tada on to javlja članu kotara. Kotar se isto ne sastaje stalno, već po dogovoru.

Osim ove obične stranačke formacije postoje još odbori za viši rad. Tako ima u Zagrebu intelektualni odbor za istočni dio grada. Ime mu je proizvoljno, jer članovi tog odbora nisu iz istočnog dijela grada, a svrha mu je, da bude veza između votstva i stranke. Ispred votstva je u tom odboru bio ranije Pernar,[3] a sada je dr. Ivančević.[4] Stavljeno je u zadatak svima, da sakupljaju papir za tiskanje slijedećeg letka »Veritas«.[5] Taj bi letak imao u glavnom iznijeti sadašnje stanje i to naročito tako, da djeluje na građanstvo, koje je bilo naklonjeno ustašama. Želi se naime postići dojam, da je svima osigurana glava /pa i ako su i malo krivi/ jedino u slučaju pobjede prave demokracije, t.j. HSS-a. Prikazaće se sva pogibelj raznih »stranih ideologija«, koje — bilo lijeve, bilo desne — savršavaju time, da ih narod odbacuje. Taj bi letak imao izaći čim prije, samo je pitanje, kako i gdje će se štampati.

Izdan je poziv na sve bivše zaštitnike, koji nisu postali ustaše, da se ponovno prikupe.

Pernar je pod konac mjeseca aprila putovao po Zagorju i posjetio tom prilikom slijedeće ljude: trgovca Gregurića iz Bedekovčine, trgovca Jambrekovića iz Poznanovca, trgovca Cehulića iz Mače, seljaka Tomljenovića iz Ivanca, trgov. Zdravka Berkovića iz Varaždina, hoteljera Nikolu Anića iz Varaždina, Nikulića, liječnika iz Varaždina i tvorničara koža iz Poznanovca, koji je ustaša. U tim razgovorima bila mu je osnovna parola: **»Badava je prolijevati krv po šumama, treba čuvati glave i krov nad glavom, veliki će odlučiti.«** Pojedini se agenti HSS-a interesiraju za sastanke N.O.O. Senator **Malčić**[6] iz Sv. Ivana Zeline zastrašuje ljude, da će stradati zbog sastanka N.O.O.

[J] Ivan Pernar

[4] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.

[5] Vidi: Firekta Jelić-Butić, **Hrvatska seljačka stranka,** Zagreb 1983, dok. br. 10, str. 321, i AIHRPH, IO HSS i NG, kut. 492.

[6] Franjo Malčić

Po izvještajima iz okruga i odavde glavni je organizator HSS-a za kotare Križevci i Sv. Ivan Zelina bivši nar. zastupnik HSS-a **Papa,**[7] a za Varaždin trg. kože iz **Varaždina Martinušić.**

U Podravini je uticaj HSS-a prilično jak, naročito u Đurđevačkom kotaru, gdje HSS-ovci agitiraju za povratak londonske vlade. U Bjelovarskom kotaru /Sandrovac/ radi protiv nas prilično lukavo i podmuklo bivši nar. zastupnik HSS-a **Luka Ileković.** On je uvijek odbijao uporno sve naše predloge o suradnji.-

Osobito lukavo radi HSS u užem Zagorju. Drugovi iz OKK nam pišu: »Neki viđeniji Mačekovci istupaju kao otvoreni naši prijatelji, te daju lijepe izjave o partizanima. Svi ovi i njima slični tipovi nisu do danas nikako ni na brojne pozive sa naše strane htjeli sa nama surađivati, te nam je ovo prevrtanje njihovog mišljenja u zadnje vrijeme vrlo sumnjivo tim više, što smo u zadnje vrijeme primjetili na nekoliko mjesta, da pokušavaju ubaciti svoje ljude u naše organizacije.«

Ustaše su održali u zadnje vrijeme nekoliko sastanaka, gdje su agitirali za mobilizaciju. Ljude ne mogu sakupiti, nego dođu, kada narod izlazi iz crkve i govore, da tko ne sluša njihov govor, da je »crveni«

U bjelovarskom kotaru su Njemci zapalili tri sela: Bedeničku, Ribnjačku i Bačkovicu. U Bedeničkoj su ubili 21 osobu, od toga trojicu Srba, a ostalo su Mađari i Hrvati. Glas se o tome raznio po čitavoj Podravini. Uslijed toga i stalne rekvizicije, koja se vrši u Podravini, ustaše su tamo potpuno izgubili utiecaj. Podravci se vrlo slabo odazivaju u domobrane, ali također idu slabo i u partizane. Ima mnogo vojnih bjegunaca.-

U krapinskom okrugu pojavio je se »zeleni kadar« u Zlataru i Krapini. Zeleno-kadrovci su izveli neke pljačke, gdje su se izdavali kao partizani. Oni su pobjegli s oružjem iz domobranstva, a kada su pozvani u partizane, rekli su, da neće ni u partizane ni u fašističku vojsku. Drugovi su riješili, da ih pohapse, ispitaju, da li to ima kakvu političku pozadinu i da ih likvidiraju.-

Od OK Varaždina nismo više od tri mjeseca primili nikakav izvještaj, iako postoje **tri** kanala do nas. Sva naša nastojanja, da nam pošalju izvještaj nisu uspjela. Četiri puta smo im pisali, ali bez odgovora. No znamo pozitivno, da se na terenu sastaju sa drugovima iz OKK i OKZ i da imaju sa njima stalnu vezu. Zato iz toga okruga ništa ne navodimo. Iz ostalih izvještaja vidi se, da **politički najslabije stojimo u kotarima Krapina, Donja Stubica, Sv. Ivan Zelina, Križevci i Đurđevac.** Najbolje stojimo u Zlataru, zagrebačkom

[1] Andrija Papa

kotaru, Dugom Selu, Garešnici, Čazmi, Bjelovaru i Sisku. U ostalim je kotarima naš uticaj u porastu.

Iz OKB[8] nas izvještavaju, da u Koprivnici postoji grupa od **četvorice četnika** /dvojica su Hrvati/, koja je povezana sa selom Mučna Rijeka. Osjeća se također uticaj četnika u općini Sokolovac, istoga kotara. U selu Ravneš, bjelovarski okotar, postoje dvojica seljaka, koji vješto i prikriveno agitiraju za četnike. U Zagrebu je izišao četvrti broj »Sloboda i slovensko bratstvo«, u kome naročito ističu kralja Petra, te skori dolazak engleskih trupa na Balkan.-

Što se tiče **samog Zagreba,** raspoloženje je radnika u većini za nas ali mi nismo u stanju, uslijed naše partijske slabosti, da povedemo masovne akcije, sa kojima bi razbili zaplašenost, koja je nastala uslijed svakodnevnog terora. Nema gotovo tvornice, u kojoj nije bilo hapšenja, odvođenja u logor ili strijeljanja. U jednoj su tvornici pohapsili sve muške i ženske radnike /60-70 radnika/ zbog prvomajskog letka, koji je izdao MK.[9] Većina je građanstva protiv sadašnjeg stanja i ne vjeruje u pobjedu Njemaca, ali naš je uticaj na njih mnogo slabiji, nego na radnike, te oni uslijed toga ponekad nasjedaju neprijateljskoj propagandi.

Ponovno ističemo, da bi stvaranje hrvatskog antifašističkog vijeća nama vrlo mnogo pomoglo — specijalno u ovim krajevima — za razbijanje podmukle djelatnosti HSS i svih naših ostalih protivnika. Zato smatramo, da bi to trebalo **čim prije** ostvariti.

Mi smo izvršili pripremu za naš zajam.[10] Pisali smo vam, da je to naišlo na dobar odziv, ali su nam za daljnji rad ruke vezane, jer ne znamo, kada će se zajam raspisati, ni kakovi su uvjeti za upisivanje. Drugovi su iz OKB već do sada poslali na ime zajma Kn 40.000.-, što smatramo, da je vrlo nezgodno, kada ne znamo uvjete. **Zato nam što prije javite o zajmu.**

Drugovi iz Krapine su poslali u Vijeće I." Da li je stigao? Držimo, da je ponio sa sobom karakteristiku, ali ako je nema, javite nam, pa ćemo vam poslati ocjenu, koju je za njega dao OKK."[a] Da li je tamo stigao II.[12], koga je poslao OKZ?[13] Jeste li primili njegovu karakteristiku, koju smo vam poslali posebnim pismom?

[8] 1 57 Okružni komitet KPH Bjelovar.

[9] Vidi: Dok. br. 219.

[10] Zajam je raspisao Izvršni odbor AVNOJ-a, 15. siječnja 1943. godine, za potrebe NOV i PO Jugoslavije i za potrebe postradalog stanovništva. Vidi: **»Bihaćka republika«.** Zbornik dokumenata, knj. II, Bihać 1965, dok. br. 135. i 136.

[11] Stjepan Tuđman

[a] 1 49 Okružni komitet KPH Krapina.

[12] Filip Lakuš

[13] Okružni komitet KPH Zagreb.

Organizaciono stanje

Zagreb:

I najnovija hapšenja pogađaju našu mjestnu organizaciju. Jake je udarce podnio drugi rajon tako, da su nam ga gotovo razbili. Poslije martovskih hapšenja na ovome rajonu, početkom aprila, bio je ovaj RK popunjen tako, da je imao tri člana. Stanje se je počelo popravljati i rad je krenuo naprijed. Ponovno se je prodrlo u poduzeća »Gaon« i »Papirnicu«, gdje su osnovani NOO. Pred 1-og maja uhapšeno je 17 ljudi iz »Papirnice«. Odatle je potekla provela po liniji NOO, koja je zahvatila i Partiju. U toku je provala ubijen u Deželićevoj ulici član rajona, pekarski radnik, a izgleda, da mu je policiju doveo neko iz odbora, koje je on držao, dok je jedan naš drug — naišavši u stanu na zasjedu — ubio jednog agenta. Kasnije je pao sekretar rajona, i ako je na vrijeme bio upozoren, da se skloni. Taj nam je rajon vrlo važan, jer obuhvaća velik broj industrijskih poduzeća.- MK sada sa drugim rajonom tek uspostavlja veze i to preko narodno-oslobodilačkih odbora. Tu treba obrazovati novi RK.-

Početkom aprila uslijedila je provala i hapšenje na trećem rajonu. Pored hapšenja u vanpartijskim organizacijama pala su sva tri člana rajona /III./[14] i dva člana Partije. Uzrok hapšenja: simpatizerka Brkićka, gimnazijalka, koja je postala provokaterka. Izgleda, da je provaljivao samo jedan član Partije — poštar, jer na drugim sektorima nije bilo većih hapšenja. Na pošti je uhapšeno 40 ljudi. Drugih 35 ljudi sa pošte, većinom šefova raznih odsjeka, pozvani su od strane policije, gdje im je jedan ustaški satnik iz UNS-a održao lekciju: da nisu nikakovi Hrvati, da su pomagali Crvenu pomoć, da oni svi — osim dvojice-trojice — dobro znaju, zašto su davali pomoć, da bi prije godinu dana za to bili strijeljani, ali sada im se milošću poglavnika sve oprašta. To je njihova slabost, ali ujedno i lukavost.

Formiran je novi IV.[15] U njega su ušli: V,[16] primljenu u Partiju januara 1943, dugogodišnji član URS-a, 1936. bio član odbora Stranke radnog naroda, za NDH bio uhapšen i tučen i dobro se držao, teorijski slab, vrijedan i ozbiljan. On će biti VI.[17]

VII,[18] primljen u Partiju januara 1943, ima dva sina u Partizanima, drugarica mu radi po AFŽ, vrlo hrabar i marljiv, ali teoretski slab;

[14] Jedan ranjen.
[15] Rajonski komitet Trećega rajona.
[16] Vilko, stolarski radnik.
[17] Sekretar
[18] Vladimir, mehaničar.

VIII,[19] član Partije od januara 1943, višegodišnji član URS-a, radio u Stranci radnog naroda, bio hapšen za vrijeme Jugoslavije i dobro se držao, teoretski slab. Drugovi misle, da će novi IX[20] odgovoriti zadacima iako je mlad;

X,[21] je potpun, samo su izvršene neke izmjene. Zbog pada XI,[22] XII[23] potrebno je bilo dopuniti ga. Zato je za XIII[24] uzet bivši VI,[17] IX,[20] a za VI,[17] IX[20] uzet je XIV,[25] član Partije od 1938, bio je delegat na partikonferenciji 1939, član XV[26] od februara 1942., hapšen 1941. i dobro se držao, točan i marljiv, ima iskustva u praktičnom radu, teoretski slab. Polovina članova Partije na ovome rajonu je primljena ove godine u Partiju. Ima uslova, da se rad proširi i poveća broj partijskog članstva.

XVI[27] je usčuvan do sada od provala. Odatle većinom uzimamo potrebne kadrove za rad u drugim rajonima. To je XVII.[28]

U željezničkoj radioni još uvijek stojimo slabo. Tu imamo samo XVIII[29] i nekoliko XIX.[30] Neki su se partijci loše držali prilikom posljednje provale, te teretili ljude iz NOO, pa nam to otežava rad.

Partijska organizacija ima ukupno XX[31] partijaca i XXI[32] ćelija. U aprilu smo izgubili XXII[33] članova Partije, među njima jednog člana MK i XXIII.[34] U partiju je primljeno XXIV[35] nova člana. Tako mali broj primljenih u Partiju je zato, što smo nastojali provjeriti i očistiti okolinu Partije od sumnjivih elemenata.

SKOJ: Poslije zadnjih provala u SKOJ-u uspjelo je povezati skojevske organizacije XXX.[36] Postoje tri niža rukovodstva za sektore: XXXI[37] sa 4 člana, XXXII[38] sa 2 člana i XXXIII[39] sa 2 člana. Uslijed

[19] Mato. postolar.
[20] Rajonski komitet Trećega rajona.
[21] Četvrti rajon.
[22] Predsjednik i jedan član.
[23] Mjesni NOO.
[24] Predsjednik NOO
[25] Ernest, radnik.
[26] Rajonski komitet.
[27] Peti rajon.
[28] Trešnjevka.
[29] Jedna ćelija.
[30] NOO.
[31] Šezdeset četiri.
[32] Jedanaest.
[33] Dvanaest.
[34] Pet članova Rajonskoga komiteta.
[35] Tri i
[36] Obrazovan je novi Mjesni komitet.
[37] Studentsko.
[38] Srednjoškolsko.
[39] Radničko.

zadnje provale rad je među omladinom zaostao i olabavio, niža rukovodstva su slaba i nepotpuna, te se nameće pitanje njihovog popunjavanja. Naročito je slabo stanje na radničkom sektoru radi raštrkanosti omladinaca i teških uslova za rad i sastajanje. Opće je stanje omladinske organizacije vrlo loše. Najnovijim dopunama rukovodstva rad je malo oživio. Skojevska organizacija broji sada **XXXIV[40] članova SKOJ-a i XXXV[4]« odbora USAOJ sa XXXVI[42] članova.**

NOO: Hapšenje i provale zahvatile su naročito NOO kao naše najmasovnije organizacije. Osim pada XI,[22] XII,[23] koji se do sada dobro drže, izgibili smo još XXV.[43] Sada je stanje slijedeće: XXVI[44] NOO sa XXVII[45] članova, te XXVIII[45]* odbor fonda sa XXIX[46] člana. XII[23] je popunjen i sada ima tri člana.-

AFŽ: Do sada nam je AF2 bio pošteđen od većih provala. Ali provale u Partiji povukle su i pad XXXVII.[46]“ Treća mora u partizane, jer je ugrožena. No većih provala nije bilo. Izgleda, da se drugarice dobro drže. Formira se novi XXXVIII.[47] U aprilu je AFŽ prikupio Kn 105.579.- za NOF

OKZ

Samo OKZ ima 7 članova, sekretarijat je od tri člana, a bio je od 5 članova. Socijalni sastav: 3 radnika, 3 seljaka i 1 obrtnik. Predloženo je, da se kooptira još jedan član, što smo odobrili tako da će OK 8 članova imati. OK SKOJ-a ima 3 člana i dosta je slab. Inicijativni odbor AFZ se formira ovih dana.

Kotar Zagreb: ima KK od 6 članova, dva opć. komiteta, **11** jedinica sa 53 člana, 8 kandidata. Socijalni sastav: 25 radnika, 22 seljaka, 2 intelektualca i 4 obrtnika. U toku ovog mjeseca je jedan drug poginuo, jedan uhapšen, jedan isključen radi oportunizma.

SKOJ: 4 općinska rukovodstva sa 14 članova, 7 skojevskih grupa sa 40 članova,

USAOJ: 49 članova, 9 odgojnih grupa sa 30 članova, 1 grupa pionira sa 5 članova.-

NOO: 5 općinskih odbora sa 22 člana, 26 mjestnih NOO sa 98 članova.-

« 299

[41] **Šezdeset.**

« 219

[43] **Dvanaest NOO.**

[44] 134

[45] 478

45a 61

« 154

4‘a Dvije drugarice iz odbora AFZ.

[47] **Novi Mjesni odbor AFZ.**

AFŽ: 1 opć. odbor sa 5 članica i 5 mjestnih odbora AFŽ.-

Kotar Sv. Ivan Zelina: ima KK od 5 članova, tri jedinice sa 14 članova, 6 kandidata. Socijalni sastav: 3 radnika, 5 seljaka, 1 intelektualac, 3 trgovca i 2 obrtnika.

SKOJ: 1 opć. rukovodstvo od 3 člana, jedna skojevska grupa od 5 članova.

USAOJ: 13 članova, 2 grupe pionira sa 7 članova.

NOO: kotarski sa 6 članova, 5 opć. odbora, 33 mjestna odbora.

AFŽ: organizacije nema u tom kotaru.

Kotar Stubica: ima KK od 4 članova, 3 jedinica sa 19 članova, 3 kandidata. Socijalni sastav: 5 radnika, 12 seljaka, 1 intelektualac i 1 obrtnik.

SKOJ: kotarsko rukovotstvo od 4 člana,

USAOJ: 10 članova.

NOO: nema, a odbora AFŽ nema u ovome kotaru.-

Kotar Dugo Selo: ima KK sa 6 članova, 6 jedinica sa 28 članova, 6 kandidata. Socijalni sastav: 10 radnika, 12 seljaka, 4 intelektualca i 2 obrtnika.

SKOJ: kotarsko rukovotstvo od 5 članova, 1 opć. rukovodstvo sa 4 člana, 6 skojevskih grupa sa 28 članova, 11 odgojnih grupa sa 40 članova.

USAOJ: 34 člana, 3 grupe pionira sa 14 članova.

NOO: 1 kotarski odbor, 2 općinska i 25 mjestnih odbora.

AFŽ: 13 mjestnih odbora sa 80 članova.

OKZ ima svega 23 jedinice sa 124 člana Partije i 23 kandidata. Drugovi su iz OK-a sve bolji, te imaju uslova, da se razviju u dobre rukovodioce, a naročito drug Prigorac.[48]-

OKK.[49]

O ovome vam okrugu nismo pisali skoro ništa, pa o njemu imadete sigurno najlošiji pregled. Zato ćemo sada biti opširniji.

Do februarskog savjetovanja bio je to jedan od naših najslabijih okruga, poslije savjetovanja stalno napreduje. Poslije povratka sa kursa druga Crnoga[50] i na njegovu inicijativu sazvano je savjetovanje toga okruga. Savjetovanje je održano 6. i 7. veljače, a od nas je prisustvovao drug Slavko.[51] Prisutno je bilo 15 delegata. Na savjetovanju je izabrano novo rukovotstvo od 7 članova sa sekretarom drugom Crnim. Ni jedan stari član OK nije ušao u novo rukovotstvo osim druga Crnog. Na savjetovanju su postavljeni ovi zadaci:

[48] Pavao Lončar

[50] Josip Tucman

?' Ivo Marinković

1/ Da se Partija očisti od oportunista.

2/ Da se u Partiju uvedu novi borbeni drugovi, koji su već predhodno isprobani u borbi i radu.

3/ Članove Partije nastojati izgraditi ideološki, podići im politički nivo i to kako na kursevima, tako i na sastancima ćelija.

4/ Partijski rukovodioci treba da **rade na vojnički, ratni način,** a to znači da budu odlučni, dovitljivi, brzi u odlukama, nepopustljivi, elastični, neustrašivi, uporni i neumoljivi u svome radu.

Poslije savjetovanja ispitala je partijska komisija greške bivših članova OK drugova Tonča,[52] Hercega[53] i Mike.[54] Na predlog komisije isključen je Tonč iz Partije radi oportunističkog držanja i saboterstva, Herceg je isključen iz rukovotstva, a ostaje u Partiji, Mika se isključuje iz rukovotstva, ali ostaje član Partije sa napomenom, da može doći u koje niže rukovotstvo, jer se odnosi kritički prema svojim greškama.

Iz toga OK nemamo detaljnih podataka po kotarevima. U veljači je bilo 15 partijskih jedinica sa 69 članova Partije, u ožujku 17 partijskih jedinica sa 77 članova, u tavnju 22 jedinice sa 101 članom Partije.

SKOJ: u veljači imao jednu skojevsku grupu od 5 članova i 10 odbora SMG. Sada ima jedno kotarsko rukovotstvo SKOJ-a, 5 grupa SKOJ-a i 10 odbora USAOJ-a. Rad je po SKOJ-u počeo nešto prije savjetovanja, dok ga ranije uopće nije bilo. U formiranju je OK SKOJ-a.

NOO: U veljači je u kotaru Pregradi postojao jedan mjestni NOO, u kotaru Klanjec 6 mjestnih NOO, u kotaru Zlatar 11 mjestnih NOO, a u kotaru Krapini nijedan. Sada postoje: 2 kotarska NOO, 2 općinska i 47 mjestnih NOO.

AFZ: U veljači su bila u čitavom okrugu svega 2 odbora AFZ, a sada postoji 1 općinski i 9 mjestnih odbora AFŽ, a u formiranju je inicijativni odbor AFŽ-a. Kako izvještavaju drugovi, izgledi su za budući rad medu ženama vrlo dobri.

Već 6 mjeseci nisu bili partizani u krapinskom okrugu, pa je zato mobilizacija u partizane na tom terenu vrlo otežana. Stab je Kalničkog odreda nas kao i OKK nekoliko puta izvještavao, da će poslati jedan svoj bataljon u Zagorje, ali to nije učinio. Na savjetovanju je sekretara zaključeno, da se obrazuje partizanska jedinica, koja će stalno operirati u Zagorju. Drugovi iz OKK došli su u vezu sa slovenskim Partizanima, pa su se dogovorili, da logor te jedinice može

[52] Antun Jakuš
[53] August Herceg
[54] Ivan Jadan

biti XXXIX,[54a] te da zajednički sa slovenskim partizanima vodi akcije. U tom je smislu OKK uputio pismo II. Zoni, da se obrazuje Zagorski partizanski odred, čije bi jezgro bilo sastavljeno od dobrih boraca iz Zagorja, koji se nalaze u raznim jedinica II. Zone. To bi omogućilo masovniju mobilizaciju Zagoraca, koji hoće da se bore na svom terenu. Mi smo također pisali II. Zoni, da pomogne organizovanje tog odreda, jer smatramo, da je politička situacija i priprema naših drugova za osnivanje odreda daleko bolja, nego u proljeće prošle godine.

Za prvi maj su izvršene u krapinskom okrugu ove akcije: između Klanjca i Pregrade je srušeno 19 telefonskih stupova i uništena sva žica i materijal u duljini od 800 metara. U kotaru Pregradi je izvršena akcija na logornika, koji je teže ranjen. U kotaru Krapini je razrušena TT linija za Njemačku, uništeno je preko 300 metara kabela i žice. U kotaru su Zlatar likvidirana dva ustaška bandita. Krijesovi su paljeni na mnogim mjestima u okrugu. Izvješena je crvena zastava na zidovima starog grada Cesargrada, koji se nalazi iznad Klanjca. O tome se je pričalo i u Zagrebu. Od ostalih OK-a nemamo podatke o prvomajskim akcijama.

OKČ.[55]

Drugovi su iz OKČ nemarni u podnašanju izvještaja, zato detaljne podatke po kotarima ne možemo dati. Sam OKČ ima 9 članova. Od organizacija ima 4 KK, 3 općinska komiteta, 2 bataljonska biroa i 48 jedinica sa 252 člana Partije. Od toga je u Moslavačkom odredu oko 65 članova, a ostalo je na terenu.

SKOJ: Postoji OK SKOJ-a, 40 grupa SKOJ-a sa 218 članova, 57 odbora USAOJ-a sa 645 članova, 17 odgojnih grupa sa 71 članom, 12 odbora pionira sa 150 članova.

NOO: Postoje 3 kotarska NOO /samo Kutina nema/ i 90 mjestnih NOO. U garešničkom su se kotaru odbori afirmirali kao narodna vlast. Tu su u preko 20 sela provedeni slobodni izbori.

AFŽ: Postoji inicijativni odbor AFŽ, 3 kotarska i 45 mjestnih odbora AFŽ-a.

Prilikom savjetovanja sekretara OK-a održali smosastanak plenuma OKČ. Iako je to jedan od naših najjačih komiteta, zapazilo se je mnogo propusta i nedostataka. OK je politički nebudan, što se je naročito ispoljilo u tome da su dali umnožiti »Partizanski vjesnik«, koga izdaje »komandir Zagreb«, a uspjeo ga je proturiti u Moslavački odred zbog njihove nebudnosti. Mi smo njima kao i ostalim OK-ima pisali o tome listu, no oni to nisu zajednički pročitali. Ne

[543] Na slovenskoj strani.

[55] Okružni komitet KPH Čazma.

djeluju kolektivno kao rukovotstvo, niti imaju dovoljno plana i sistema u radu, pa su uslijed toga česti propusti, nedovoljna kotrola i pomoć nižim organizacijama. Postoji neslaganje između komandanta i ostalih članova OK i zbog toga rukovodstvo nije dovoljno saživljeno. I u pitanju veza se je ispoljila njihova ne budnost. Partijsku poštu im nose kojekakvi kuriri, tako da se je pismo druga Vlade,[56] koje je išlo preko njih izgubilo, dok su dva pisma iz Slavonije, koja su sa tim pismom poslana, stigla do nas. Pismo je baš nestalo od Štaba odreda do OKČ na putu, jer se zna, da je u odred stiglo. O svim je tim pitanjima detaljno prodiskutovano sa drugovima iz OKČ, pa se nadamo, da će rad krenuti na bolje.

OKB.[57]

Prema izvještaju, koji smo dobili nakon dva mjeseca, stanje je u OKB slijedeće:

Izvršena je reorganizacija i organizovan plenum OK od 9 članova. U plenum su ušli dosadašnji članovi OK, 3 člana KK i drugarica odgovorna za rad sa ženama. Izabran je biro od 5 drugova i sekretarijat od 3 druga. U birou je rad raspodijeljen po sektorima, dok je ranije svaki odlazio u »svoj« kotar, gdje je radio po svim sektorima. U sekretarijatu su drugovi: Viktor[58]- politički sekretar, Sijedi[59] — organ, sekretar, Pepo[60] — odgovoran za Agitprop.

Postoje 4 kotarska komiteta, 12 partijskih jedinica sa 54 člana i 26 kandidata. Partijsko je članstvo teoretski slabo i nedovoljno disciplinirano. Kotarski su komiteti nesamostalni i nesamoinicijativni. U martu je bila provala u koprivničkom kotaru. U borbi se je predao partizan, inače član kotarskog rukovotstva SKOJ-a, Ivan Gabud. On je znao dosta drugova i počeo je provaljivati. Uhapšeno je u svemu oko 30 osoba, među kojima 4 partijca i jedan član KK. Izgleda, da su se mnogi slabo držali. Postojala je opasnost za đurđevački kotar i tehniku, ali je to otklonjeno. Preostali članovi KK su se razbježali, tako da se je teško uhvatila veza sa njima. Sad se organizacija popravlja od te provale, ali je rad mnogo zakočen. Taj je kotar poslije bjelovarskog bio najbolji, a sad je vrlo slab.

U križevačkom je kotaru uhapšeno 15 osoba kao sumnjivi, od toga 2 člana KK. Svi su otpremljeni u Njemačku. Ubijen je drug Franjo Kokor, koji je trebao ući u OK.-

SKOJ: Taj je sektor počeo lijepo napredovati, no u koprivničkoj provali su pali najbolji Skojevci. Koprivnički je kotar imao kotars-

[56] Vlado Popović
[58] Ivan Matačić
[59] Stjepan Kenđel
[60] Ante Dobrila

ko rukovodstvo SKOJ-a i 6 aktiva sa 18 članova, kao i Savez mlade generacije sa 29 članova. Koliko je od toga ostalo poslije provale, točno se još ne zna. Osim toga ima još 11 aktiva Skoja sa ukupno 41 članom. OK SKOJ-a ne postoji, a formiranje je odloženo radi koprivničke provale. Skojevci su dobri i borbeni, te već vrše manje akcije.

NOO: U okrugu ima 3 općinska i 36 mjestnih NOO sa 161 članom. Najbolji su odbori u bjelovarskom kotaru, koji sam ima 20 mjestnih i 3 općinska NOO. Jedan općinski radi potpuno legalno, kao i svi mjestni te općine. Ti legalni odbori su prilično samostalni. Dobro su organizirali skrivanje hrane, zaštitu od zračnih napadaja, obradu napuštene zemlje i obavještajnu službu. Ilegalni su odbori mnogo slabiji.

AFŽ: Taj se sektor rada polako razvija. Bjelovarski kotar ima 13 mjestnih odbora AFŽ i 2 općinska. U ostala 3 kotara postoji još svega 5 mjestnih odbora. Zadnjom su provalom razbijena 4 odbora AFŽ u koprivničkom kotaru. Žene u AFŽ rade vrlo dobro i savjestno su svatile svoj rad; osobito rad na pomoći partizanima.

Partizani: Početkom marta je stigao na teren predviđeni bataljon, koji će tu voditi akcije. On se sastoji od 3 čete. Borbenost partizana nije na visini, jer nisu bili u većim akcijama, ali se je stanje popravilo i u vojničkom i u političkom pogledu. Bataljon je do sada održao 3 mitinga i izvršio dvije akcije. Rad part, organizacije u bataljonu nije zadovoljavao, pa je OK odredio za taj rad jednoga člana OK. U bataljonu ima ukupno 4 part, jedinice sa 25 članova. U zadnjim su akcijama 3 člana poginula. Ima 10 kandidata Partije. Nacionalni sastav članova Partije: 15 Hrvata, 9 Srba, i 1 Njemac. Socialni sastav: 13 radnika, 9 seljaka, 2 namještenika i jedno vojno lice. U bataljonu ima 24 Skojevca. Sastanci su partijskih i Skojevskih jedinica redovni. Uslijed slabe veze sa nama mi nismo mogli pomoći OKB-u u onoj mjeri, koju iziskuje situacija kod njih.

20. aprila je trebalo biti savjetovanje sekretara OK, ali nisu došli drugovi iz Varaždina i Bjelovara. Oni nam do danas nisu pisali, što je spriječilo, da ne dodu. Mi smo prema tome održali sastanak samo sa trojicom sekretara. Pretresena su opširno sva pitanja politička i organizaciona, ali samo iz tri okruga. Zato smo XL,[61] ali ovog puta samo XLI.[62]

Na našim područjima, koja su većinom još neoslobođena, osnivamo XLII.[63] Ispočetka su one bile dosta labave, nedisciplinirane i

[61] Ponovo zakazali savjetovanje.
[62] Pozvali i organizacione sekretare.
[63] Udarne grupe.

vojnički slabe. Na savjetovanju smo postavili ove zadatke u pogledu XLII:[63] učvrstili XLII,[63] uvesti strogu vojničku disciplinu, stvoriti im XLIII,[64] gdje će se odmoriti poslije akcija, da ne budu stalno XLIV.[65] zadaci su im [XLV]:[65a] likvidiranje špijuna, rekvizicija namirnica oduzetih narodu, iz opć. magazina, sabotaža na željeznici i tt mreži, pomoć drugovima za mobilizaciju u Partizane i t.d. Prema uslovima jedne od tih XLII[63] biće XLVI,[66] koje će stalno vršiti akcije, a druge će biti XLVII,[67] a kada treba, onda idu u akcije XLVIII.[68] U prvima smo riješili, da u svakoj XLII[63] XLIX?[69] a u drugima, da članovi XLII[63] i dalje ostaju u ćeliji ili odboru, jer njihova XLII[63] vrši akcije samo s vremena na vrijeme.

X LI 1[63] već imamo: L,[70] LI,[71], LII,[72] LIH,[73] LIV,[74] LV.[75] Uslovi u ostalim kotarevima su također vrlo povoljni za osnivanje XLII.[63]

Naše XLII[63] imale su vrlo lijepih uspjeha. Tako su izvršile i stalno vrše niz sitnih akcija, o kojima ćemo vam konkretno pisati, kada dobijemo detaljnije podatke. Tako je XLII[63] LVI[76] pohvatala neku razbojničku bandu, koja je pljačkala sela, postrijeljala razbojnike, a novac vratila seljacima, što je naišlo na odličan prijem kod seljaka.

LVII[77] XLII.[63] Plan za akcije XLII[63] stvaraće OK, a direktnu kontrolu imaće KK. Ovaj način, izgleda, da će se pokazati kao vrlo dobar naročito za ravne krajeve, gdje se teško mogu održati veće partizanske jedinice. LVIII.[78]

Da ne moramo uvijek šifrirati, kada budemo o njima pisali, mi ćemo ih nazivati LIX.[79]

21. aprila održano je također savjetovanje Povjerenstva SKOJ-a o kome vam nećemo pisati opširnije, jer se nadamo, da je već stigao drug Milutin[80] tamo i on vam može usmeno o svemu referirati.-

[64] Baze u šumama u obliku dobro kamufliranih zemunica.
[65] Po seoskim štagljima.
[653] Osiguranje političkih radnika.
[66] Stalne vojničke grupe kao male partizanske jedinice.
[67] Po danu radnici i seljaci.
[68] Kao u Zagrebu.
[69] Obrazujemo partijsku ćeliju.
[70] U Sisku 215 udarnika.
[71] U Kutini jedna sa pet.
[72] U Garešnici dvije sa deset.
[73] U Čazmi jedna sa deset.
[74] U zagrebačkom kotaru jedna sa petnaest.
[75] U Dugom Selu jedna sa pet.
[76] Iz Dugog Sela.
[77] Suma Žutica, Marča i Brezovica, u Dugom Selu, Čazmi i Sisku za sada su baze naših.
[78] Neprijatelj ne zna još organizacionu formu nego misli da to vrše partizani.
[79] Turisti.
[80] Milutin Baltić

O broju mobiliziranih u partizane mi vas ni ovoga puta ne možemo točno izvjestiti, jer i pored našeg traženja nismo te podatke dobili od OK. Jedino znamo za Zagreb. Iz Zagreba je u mjesecu aprilu otišlo u partizane ukupno 102 čovjeka, od toga u Žumberak 21, a u Moslavinu 81. Od njih su 72 radnika, 13 intelektualca, ostalo razno.

Za naša 4 okruga znamo, da imadu dobro organizirane tehnike, naročito OKK i OKZ. Tehnika OKK izrađuje i umnožava dobro. Sav materijal, kako partijski, tako i propagandni, umnožava se redovno. Mi ćemo vam za Agitprop ĆAĆE,[81] kada imadnemo vremena, napisati poseban izvještaj, koliko je materijala umnoženo i rastureno od strane naših OK-a. OKK i dalje izdaje »Glas Zagorja«, koji se je sada dosta poboljšao. Mi izdajemo »Narodnu borbu«. »Glas« vam nismo slali, jer smo to jednostavno propustili. Otsada ćemo vam redovno slati »Glas« i »Narodnu borbu« i molimo vas, da nam pošaljete kritiku na ta dva lista.

Za 1. maja izdao je MK letak, koga vam na žalost ovoga puta ne možemo poslati, jer nam je otišao iz ruke. Štampan je bio u 2.500 primjeraka, ali nam je pao raznosač, pa ga nismo uspjeli razdijeliti onako, kako smo zamišljali, nego smo 1.000 komada, koliko je preostalo, razdijelili od ruke do ruke. Raznosač je, izgleda provalio tehničara, taj je dalje provaljivao, ali je provala zaustavljena i tehnički materijal spašen, samo nemamo još stana za tehniku.

22. maj 1943.

Drugarski pozdrav
SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Stevo[82] v.r.

[83]P.S. Kako nam je propao dosadašnji put za slanje pošte, prisiljeni smo da vam sada šaljemo preko II.z, dok neuspostavimo novi put. Za ZAVNOH vam šaljemo B.M.[84] sa porodicom koja nam zadaje velike poteškoće kod prebacivanja. Nadamo se da će liječnik speci, ubrzo stići do vas.

[85]I 42444671 97348680819955994877738629543445 3353Stjepan Tuđman

" To jest CK KPH.

[82] Ivan Krajačić

[83] Dopisano rukom.

[84] Božidar Magovac

[85] Šifre su, pošto su zaprimljene u Centralnom komitetu KP Hrvatske, dešifrirane i dopisane rukom.

II 7258 1194 3030 8782 8839 4780 1559 1091 Filip Lakuš
III 7397 4405 5061 9755 8639 4816 7390 5687 6876 jedan ranjen
IV 5269 4247 6586 3596 3839 9018 9080 5174 9976 8860 9127 r.k. trećeg rajona
V 1262 4526 8287 5785 47466584 2980 41576547 7600 70586091 3082 1072 8237 Vilko stolarski radnik
VI 1422 6128 7819 6204 3604 1556 sekretar
VII 4482 2816 9308 7882 99718839 2593 79029149 2607 88317304 5160 Vladimir mehaničar
VIII 2191 2953 9847 9578 6747 4486 5942 1830 4413 Mato postolar
IX 5167 2051 9336 3195 4831 9058 9183 6421 6877 8160 8126 rk. trećeg rajona
X 6286 0052 9418 5164 1621 5526 1292 3692 6846 četvrti rajon
XI 5255 4636 9529 5477 69784713 8362 55912831 9512 71793199 2806 7826 8354 8460 pretsjednik i jedan član
XII 2992 8627 1464 8568 4193 5524 9160 mjesni NOO
XIII 5955 8637 9519 5277 3976 4753 8462 3592 29455649 8642 pretsjednik N.O.O.
XIV 3195 3685 6379 5975 2984 9169 3888 1600 0217 Ernest Radnik
XV 5262 4700 r.k.
XVI 8186 2044 6265 5163 3425 6976 8960 peti rajon
XVII 5395 4637 9588 8967 2936 9488 2173 0428 Trešnjevka
XVIII 2263 3968 9836 3646 2864 0278 7987 8915 9159 jedna ćelija
XIX 2205 4486 70 N.O.O.
XX 5286 8047 9669 3591 4223 1426 3173 0951 9728 8397 4824 šezdeset četiri
XXI 7996 8067 9364 8561 4973 4424 5190 jedanaest
XXII 3384 8833 4896 1397 1490 9416 dvanaest
XXIII 8486 2048 6618 2063 1487 6976 4881 7989 9863 Pet članova r.k.
XXIV 5495 6628 5285 tri i
XXV 3884 6814 9826 3940 7655 7436 8168 2754 4544 dvanaest NOO
XXVI 4244 4656 4416 5268 3134 8650 5676 7058 9698 3194 0672 8819 7380 stotridestčetiri (134)
XXVII 3973 8957 9869 7585 4743 6524 5173 2934 8169 8853 1830 9527 7345 4952 4444 3848 9527 četirisedamdesetosam (478)
XXVIII 4853 7946 9659 7441 3222 1416 2463 6938 8129 8460 šezdesetjedan (61)
XXIX 5275 4987 7888 7946 8937 9567 2515 4963 8329 5197 0888 9708 stopedesetčetiri (154)
XXX 5243 4557 6189 4298 4747 8384 2207 4967 0280 9264 4877 8289 2275 4437 8589 8297 4867 8288 1292 4037 4374 Obrazovan je NOV i MK od tri člana
XXXI 5274 4657 0689 2912 1050 9527 7509 4652 studentsko
XXXII 5175 3635 9378 8962 2654 4465 1420 8517 7208 3729 srednjoškolsko

■

XXXIII 5261 4936 8280 7286 4826 7887 radničko
XXXIV 3184 2873 9349 5574 6697 6388 3994 2834 9368389517620549 6593 6947 8680 5990 Dvjestodevedeset devet (299)
XXXV 5183 2943 9348 3595 6727 1589 šezdeset (60)
XXXVI 7134 0879 9389 5774 6685 7348 2314 2871 4509886149261979 5992 dvjestodevetnaest (219)
XXXVII 6994 8877 8769 3596 4953 6125 0181 2954 6861781211205429 2795 2409 1330 4903 dvije drugarice iz O.A.F.2.
XXXVIII 2405 5446 8275 2295 4406 1380 4903 novi M.O.A.F.Ž.
XXXIX 2201 4958 7814 5044 2834 9270 1522 8751 4799527426546129 2607 2834 na slovenskoj strani
XL 56558456 3584 42854352 4449 1697 8011 9439 119238255577 1594 7872 9640 5698 8741 8139 8567 7969 0690 ponovo zakazali savjetovanje
XLI 51553445 9478 19929828 5275 9665 5604 8139 220215409129 3462 6558 4210 3091 2222 1720 8497 2458 9129 5963 3924 pozvali i organizacione sekretare
XLII 56068912 9849 9650 8602 8948 5608 8832 9329 udarne grupe
XLIII 11012943 9349 45756847 7885 1998 1512 9437 946355268275 7805 9039 8584 3755 6695 6740 3342 2951 0007 8040 1052 6334 8460 5006 9479 3892 9941 7829 7386 4735 4354 baze u šumama u obliku dobro kamufliranih zemunica
XLIV 59558447 4764 55444423 7225 2195 0850 9314 028238246359 4687 7888 5199 po seoskim štagljima
XLV 51442473 8049 45756617 9886 7993 9988 8877 864758446235 3272 1722 5039 8491 5936 8270 0807 9011 9119 osiguranje političkih radnika
XLVI 5174 2613 9248 2503 6947 8887 7992 0079 8688 7703 6905 8948 4375 2531 9207 1198 2723 9149 2583 6987 8189 9985 2974 8469 1892 9052 7843 2612 8639 9328 2458 6628 5791 2210 stalne vojničke grupe kao male partizanske jedinice
XLVII 5055 1432 8139 2405 5086 9179 3882 9079 8687 7787 6855 7349 2387 2910 9316 2250 po danu radnici i seljaci
XLVIII 7201 4996 6580 4291 4906 8889 3291 4056 0560 kao u Zagrebu
XLIX 5940 8217 1169 45944773 9329 21950452 5149 5664 86225547 7605 8062 8640 5612 8522 6145 obrazujemo partijsku ćeliju
L 4275 4726 5587 22714536 8488 22524636 9587 1295 45261486 2201 4936 9587 5295 4066 9189 8292 4026 5780 1293 u Sisku dvijesta petnajst udarnika
LI 4177 2053 0549 75826077 8789 69062924 0169 5871 29848660 5891 u Kutini jedna sa pet
LII 4970 8817 9566 35954823 0225 61770860 9418 7287 39349152 1696 7968 0890 2114 2635 U Garešnici dvije sa deset
LIII 4273 4716 9489 22924576 9784 61983635 4172 1996 19630850 3794 9631 u Čazmi jedna sa deset

LIV 4974 8917 90685563 4903 2129 6187 0080 7219 2275 34446051
8694 7778 9690 3982 8017 9162 0518 4873 4426 8161 0930 9517
4261 u zagrebačkom kotaru jedna sa petnaest (15)
LV 4973 8847 70685542 4953 7329 2184 0772 9339 3482 50169172
1898 9832 9549 u Dugom Selu jedna sa pet
LVI 2254 4966 9185 0185 0401 8567 3392 4815 9159 Iz Dugog Sela
LVII 5985 8027 93694505 4053 9728 6171 0920 9119 9286 38149758
6665 šume Žutica, Marča i Brezovica u Dugom Selu, 7638 9499
5144 2823 5346 15946767 95800989 16229537 3492 58467377
1894 9922 9748 76858721 55077104 37459179 5971 19639159
5774 9701 2334 1573 7929 0314 5380 5007 9079 Čazmi i Sisku za
sada su baze naših
LVI 11 2003 1982 88390407 5916 9579 3862 9822 6240 3694 89210109
7298 2793 0936 84904815 92407684 49179346 2858 47290540
7159 2692 8229 53052323 10388372 49245547 2482 55348169
5499 7644 8586 54869085 81099584 16255429 1392 40758758
Neprijatelj ne zna još organizacionu formu nego misli da to
vrše partizani
LIX 5294 4756 6788 5174 0620 5205 Turisti

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-22/1107.

270

1943, svibanj 22.

Izvještaj jednog od povjerenika Obavještajne službe Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Mjesnome komitetu KPH Zagreb o djelovanju nekih pojedinaca za koje se pretpostavlja da rade za Inteligence Service

Dne 22. V. 1943. oko 4 sata poslije podne posjetili su Tihomira Krečića, studenta tehnike Bjenička ulica 29/1. gostiona: gg. Rade Spitzer, domobranski zastavnik i ing. Mataković domobranski nadsatnik, radi kupnje jedne radio stanice za davanje vijesti pomoću Morzeovih znakova. Mataković je radiostanicu ustanovio potpunoma ispravnom. Cijena radio-stanice bila je oko 100.000,---a ponuđeno je 70.000—. Gg. Rade Spitzer i ing Mataković prema utvrđenjima rade za Intelegens Servis, te su u interesu osiguranja za vrijeme posjeta kod Krečića oko njegove kuće i okolice postavili svoje ljude kao izvidnice i straže, koji su nosilr većinom crne naočale i bili naoružani raznim pištoljima, a bilo ih je oko 10 osoba. Članovi Inteligens Servisa su prilično oprezni, ali ujedno i bojažljivi, te stoga ni-

su kupili radio stanicu. **Spitzer Rade,** domobranski zastavnik sa službom u Minorsu,[1] bivši Jugo-soko, član Jadranske straže i drugih jugo organizacija, sada aktivni član Inteligens Servisa, koji podržaje vezu sa Srbijom i Zemunom bilo lično bilo preko drugih osoba, sakupljač vojnih dokumenata, streljiva, oružja i raznih vojnih odora. Isti je oženjen te izgleda da i žena sarađuje s njime.

Ing Mataković, domobranski nadsatnik, sa službom u Dojavnom uredu, Rendićeva ulica 13. Angažiran za I.S., možda je jedan od vodećih članova I.S. za Zagreb i Hrvatsku. Isti je oženjen otac dvoje djece, sa stanom u Šubićevoj ulici 16, Zagreb.

Tihomir Krečić, student tehnike, član Američke radio lige, od iste i diplomiran. Za sada proizvođač radio stanice i trgovac istim.

Krečić je oko 18. VI. 1943. odputovao u Italiju da podigne novac za prodanu radio stanicu i da kupi neki radio materijal. Vraća se oko 1. VIII. 1943. Za vrijeme posjeta kod Krečića na straži su bili: Balog, bivši đak i jugo-soko, Stranberger, neki kriminalac i bivši član jugosokola, sada se nalaze obadvojica u zatvoru sa još bivšim jugosokolašima, samo se nezna zašto. Braća Ludvig trg. pomoćnici došli u Zagreb iz Zemuna, stari Jugovići i drugi.

Teodor (Tedy) Salamon sa stanom Palmotićeva 68/11. nastojao je da se Krečićeva radio stanica proda bilo kome te je isti na temelju prodaje dobio stanovitu proviziju. Isti je sin jedne arijevke i jednog Židova, te naginje na Anglofilsku i po mogućnosti radi za iste. Cilj mu je novac. Sve u glavnom prodaje Anglofilima, jer iste mnogo poznaje. Student je tehnike i prisustvovao je za vrijeme posjete kod Krečića.

Radio stanica je prodana Zvonimiru Pšeničniku namješteniku knjižare »Ognjište« Šuflajeva ul. 5, i knjižare »Epoha« trg Kulina bana 12. Star oko 25 god. nosi naočale. Isti trguje: zlatom, streljivom, raznom valutom i sličnim. Ideološko opredeljenje nije poznato, ali postoji mogućnost da ima veze bilo sa jugoslovenima ili Intelegens Servisom. Vlasnik knjižare Donković, grkokatolički vrhovni svećenik, koji skriva češće puta razne anglofile i Židove i stvara im mogućnost za prebacivanje bilo četnicima ili u Italiju, sigurno je u sporazumu sa **Pšeničnikom svojim namještenikom.**

Da vlast za sve to ništa nezna, to je njihova lična opreznost i veza. Neki Porubić, na redarstvu agent sa službom na redarstvenoj radio stanici, daje im mogućnost da mogu pregledavati razne redarstvene kartoteke.

[1] Ministarstvo oružanih snaga NDH.

Navedene podatke podkrepljujem time, da sam kod nekih slučajeva prisustvovao lično, ili koji čovjek iz moga djelokruga, koji radi za nas.

Ljubica Birtić i brat sa stanom Petrinjska 36, bivši članovi Jugoslavenske revolucionarne omladine sada također aktivni oko sakupljanja članova i bivših Jugovića. Jedna većina bivših Jugoslavena se skuplja u pjevačkom društvu Harambašić u Harambašićevoj ulici, kod Maksimira.

E.5.

U prilogu izvještaj E.5., uz koji napominjem da je Pšeničnik (uz podatke koje sam dao) još 1939. pa dalje išao sam, a uz to sakupljao mladiće i vodio u Italiju na logorovanje fašističke mladeži, te ih učlanjavao u fašističku stranku. — Logorovanje je trajalo preko ljeta.-
O tome sam saznao od čovjeka, kome je taj Pšeničnik nudio prije 1939., da pođe na to logorovanje.- Pšeničnik je i onda raspolagao sa većom sumom novaca.-- Prema svemu držim da radi za Italiju.-

Za Donkovića sam dao opasku.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-70/1582

271

1943, svibanj 23.

Pismo Pa via Belu hana, člana Okružnoga komiteta KPH Zagreb, Pavlu Lončaru sekretaru Okružnoga komiteta KPH Zagreb o situaciji na području dugoselskoga kotara i o radu NOO

23. V. 43.

Druže Prigorac[1]

Mogu ti javiti da sam bio na sastanku sa drugom Milom[2] sastali smo se sa N.O.O. u Sprevici bilo je na sastanku 7 članova odbora. Razgovarali smo po svim pitanjima što se tiče samoga sela. Govorili smo o N.O.V. o važnosti narodno oslobodilačke borbe, kako je potrebno da se sav narod pridruži k narodno oslobodilačkoj vojsci,

[1] Pavao Lončar
[2] Đuro Ban

i da je samo na taj način moguće da se narod oslobodi fašizma i da se osigura da neće biti pljačkan.

Dalje smo govorili o važnosti N.O.O. kao već začetka nove vlasti, i na taj način moraju u odboru sudjelovati ljudi najpošteniji koji će onda kada se narod oslobodi i kada će biti moguće da sav narod u selu javno i tajno bira odbor, biti baš izabrani oni koji sada sudjeluju u odboru i u svem radu oko narodno-oslobod. borbe. Popularizirali smo pred odborom K.P. kao rukovodeću Partiju u današnjoj N.O.B. kako je potrebno da se narodu govori tko rukovodi današnjom borbom i zašto rukovodi, rukovodi zato što nije izdala narod u najtežim časovima okupacije, porobljavanja, pljačke i paleža, i zato jer je bila u istim patnjama uvjek s narodom i podnosila iste patnje, ista stradanja, u mnogo slučajeva još u gorem položaju od masa. Dočim su sve druge stranke izdale narod i služile neprijatelju. Govorili smo o obaveznom raskrinkavanju vodstva H.S.S. kao glavnog neprijatelja u političkom pogledu, jer ustaše nisu više politički nama opasni jer je sam narod protiv njih. Govoreno je o raznim dužnostima odbora po pitanju sakupljanja pomoći za narodnu vojsku, organizirati narod za stanove, obavještajnu službu, organizirati vojne bjegunce za partizane, sprečavati rekviraciju, puntati narod da neide u vojsku Pavelićevu.

Ovdje je reakcija, vršili su pretres po nekim selima tražili su partizane, vojnih bjegunaca nisu dirali, osim jedan je bježao iz sela za njim su pucali.

U Dugom selu su pohapsili oko 45 ljudi i to viđene ljude iz H.S.S. a bilo je i naših ljudi. Prilike se sve više zaoštravaju ljudi većim dijelom ne spavaju doma.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Pozdravlja
Škrbo' v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2378

[3] **Pavao Beluhan**

272

1943, svibanj 23.
Sisak

Iz izvještaja Zapovjednika Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama dijelova Žumberačko-pokupskoga i Kalničkoga NOP odreda

»ZAPOVJEDNICTVO I. DOMOBRANSKOG SBORA
Op. br. 1595/taj. **»Veoma žurno«**
U Sisku, dne 23. V. 1943. **Tajno!**

Predmet: Dnevno izvješće
za 23. V. do 18 s.

GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (OPERATIVNI OD.)
GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA (IZVJEŠTAJNI OD.)

Savezno zapovjedi op. br. 3219/taj. od 9. VIII. 1942. g. dostavlja se sliedeće dnevno izvješće:

(Sekcija mjerilo 1:100.000)

1 - A - KRATKA OCIENA SITUACIJE:

a) Područje Kalnika i Ivanšćice jače insurgirano, osobito oblast Ludbrega i Varaždina. . .«

». ..1 - B - DJELATNOST PODREĐENIH CETA I POJEDINOSTI O NEPRIJATELJU:

Operativno područje Zagreba:

1.-22. V. u 23.40 sati teretni vlak 200 metara dalje od željezničke postaje Turopolje (22 j.i. od Zagreba) u pravcu Siska naletio je na minu.[1] Stroj sa službenim kolima i 2 teretna vagona izkliznuli su. Bez gubitaka.

2.- 23. V. u 00.00 sati jedna skupina partizana, oko 15, napala je na stražu kod tvornice svile u Varaždinu. Partizani raspršeni.

3.- Noću 22/23. V. naletio je oklopni vlak između postaje Ćukovec i Globočec (4 j.i. — 3 j.i. od Ludbrega) na minu.[2] 3 teretna vagona sa pjeskom ostala su na pruzi.

4.- Iz sela Sv. Petar (6 i. od Ludbrega) partizani odveli su 30 novaka, koji su trebali stupiti na odsluženje svoga djelatnog razdoblja, i jednu ženu.

[1] Minu je postavila diverzantska grupa Žumberačko-pokupskoga NOP odreda. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 11.

[2] Miniranje izvršili dijelovi Kalničkoga NOP odreda. Vidi: Dok. br. 284.

5.- Savezno izvješću oružničkog krila Varaždin nalazi se 30-40 partizana u Brezovici (4 s.z. od Krapine). Oružničtvo i jedan vod 6. sata zagrebačke ustaške posadne bojne upućen je u razvidanje u pravcu Brezovice iz Krapine.

6.- Savezno izvješću ravnateljstva za javni red i sigurnost nalazi se jedna skupina oko 60 partizana u Očuri (2.5 s. od Golubovca). Satnija I. top. sklopa iz Golubovca upućena je u razvidanje u pravcu Očure.

Operativno područje 1. pješačke divizije:

Noću 22/23. ovog mj. skupina oko 80 partizana napala je posadu željezničke postaje Severin (11 j. i. od Bjelovara). Napad odbijen. Gubitci: 2 domobrana zarobljena, 1 razoružan.«

»... 1.- C — VLASTITE NAMJERE:

Potrebno je izvršiti bezuvjetno podhvat čišćenja oblasti Kalnika i Ivanšćice, radi uništenja ovih partizanskih skupina.

Obzirom na raspoložive operativne postrojbe na operativnim područjima grada Zagreba i 1. pješačke divizije u vezi sa jačim partizanskim skupinama u oblasti Kalnika i Ivanšćice, kao i sa prostorom na kome se ove nalaze, ove snage su nedovoljne radi izvršenja jednog uspješnog podhvata. Potrebno bi bilo pojačanje od najmanje dvije bojne. Inače izvršenje podhvata imajući u vidu napred izložene taktičke činjenice neće dati pozitivan posljedak.

2. i 3./

P. n. zapovjednika
zastipa glavara stožera
(bojnik Šteger)
Šteger«[3]

P. 24/V D

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 23a, reg. br. 8/1-6

Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 170, str. 449-451.

[3] Rudolf Šteger

A

273

1943, svibanj 23.
Zagreb

Prijepis izvještaja Heinricha Schliea, koji je jedan od povjerenika Obavještajne službe Mjesnoga komiteta KPH Zagreb dostavio Mjesnome komitetu KPH Zagreb, a u kojemu organ njemačke tajne službe u Zagrebu izvještava o situaciji u Hrvatskoj

»A-15« od 22.6.43: **GESTAPO**

Izvještaj Heinricha Schlie-a, organ njemačke tajne službe u Zagrebu; taj izvještaj prenesen je automobilom preko hrvatske granice-
Prijevod glasi:
Heinrich Schlie **Zagreb, 23. maja 1943**
Nikolićeva ul. 10

IZVJEŠTAJ.

Danas hoću da Vam izložim utiske iz razgovora koje sam imao u krugovima ovdašnje inteligencije i zaključke koji se odatle dadu izvesti. Problem Hrvatske izgleda da je težak za riješiti, jer osim vjerskih, političkih i gospodarskih suprotnosti treba uzeti u obzir i od neprijatelja mobilizirane centre Židova i masona. Izolovanje obih ovih polova, koji su protunjemački orjentirani bilo bi relativno lako, i ako bi to prouzrokovalo jake potrese u hrvatskom privrednom životu, i to zato što je ostao veliki procenat propagatora u zemlji, i jer su za vrijeme jugoslavenske ere najuplivniji inteligente i najveći dio privrednika bili natjerani od strane beogradske vlade u masonske lože. Bezobzirno eleminiranje svih masona dovelo bi dakle u hrvatskoj privredi tako reći do njenog raspadanja. Riješenje židovskog i masonskog pitanja izgleda ipak neodložno, jer se prije toga neće postići ozdravljenje nutarnje političkih odnosa a s time u vezi neće se moći dotle stvoriti za Njemačku pogodna atmosfera. Stalno dobivam utisak, da je oslanjanje na Njemačku latentno i da se samo od Njemačke očekuje svagdje željeni unutarnji mir i ponovna izgradnja privrede, osobito seljačke privrede, očekuje se u najširijim krugovima, osobito među seljacima. Jako ogorčenje koje postoji protiv Njemačke je uglavnom zato jer cijeli narod, osim nekolicine koji imadu od današnjeg režima koristi — nije apsolutno zadovoljan sa sadanjim režimom.

I u današnjim razgovorima došla je do izražaja konstatacija, da treba tragediju hrvatskog naroda tražiti u tome, da mu je nakon hi-

ljadugodišnje borbe za narodnu slobodu u času postignuća tog cilja nametnuta vlada, koja stoji pod utjecajem jedne strane sile (Italija) bez obzira na nacionalne interese, i da ta vlada izdaje Njemačku u svakoj mogućoj prilici, protiv osjećaja naroda t.j. Njemačku, kojoj ima da zahvaljuje svoju slobodu; ta ista vlada umjesto da potpomaže pripadnike Rajha pri njihovom nastojanju izgradnje mlade države, ona ih zapostavlja. Činjenice iz tih izlaganja bile bi, da u vrijeme kritičnih dana, kada je po talijanskom planu bio uveden ustaški režim, nije bilo ovdje ili što je vjerojatnije u berlinskom ministarstvu inostranih poslova, ljudi, koji bi pravilno poznavali političku i psihološku liniju jugoistočnog prostora. Opetuje se ogorčena kritika njemačke politike, koja nije znala da spriječi katastrofalne odnose, za čiji razvoj je jedino kriva Njemačka.

Po mnogim izvještajima koje dobivam iz provincije, izgleda hitno potrebno da se sa njemačke strane nešto poduzme da dođe do smirenja zemlje, i to ne oružjem, jer to bi napetost između ovdašnjeg pučanstva i Njemačke samo povećalo (osobito seljačkog pučanstva), i izazvalo bi sve jače slabljenje radnog potencijala zemlje. Kod kritike ustanka treba na svaki način praviti razliku između tobožnjih idealista, koji iz političkog uvjerenja odnosno iz ogorčenja prema sadašnjem režimu nisu vidili drugog izlaza nego da se oružjem bore, i onih ustanika, koji nisu iz nacionalnih osjećaja, nego uslijed komunističkog huškanja ili iz aspcijalnih instikata našli izlaz u hajdukovanju. Tobožnji idealisti koji su otišli u »zeleni kadar« ispred razbojničkoga i ubojičkog terora ustaških banda i momci koji su mobilizirani od strane komunističkih pobunjenika po selima nasilno, treba da se tretiraju kao pozitivni elementi. Ove treba vojničkim mjerama ali pomirljivim putem iz ustanka eliminirati i to je zadnji čas za to. Pozvao sam gospodina generalmajora Glaise von Horstenau-a' na rekonstrukciju vlade da bi se time sanirali unutarnji odnosi u NDH. U drugom redu od isto tako velike važnosti je da se taj pokušaj izvede smjesta da bi se ovogodišnja žetva, koja mnogo obećava, spasila. Ovo treba na svaki način izvesti! Politikom cijena sadašnje vlade nema seljak ni najmanji interes da provede žetvu. On će toliko požnjeti koliko je njemu i njegovoj familiji potrebno i koliko može sakriti pa da to poslije na crnoj burzi proda da tako smogne sredstva za upotrebljeni inventar itd., da ga obnovi i da nabavi ostale potrebe a sve ostalo ostavit će na polju. Tako glase izvještaji iz različitih krajeva zemlje. Sa vojničke strane ne može se kod svakog žitnog polja postaviti straža. Nadaje se prema tome perspektiva da će žito na polju propasti ukoliko neće biti požnjeto

[1] Edmund Glaise von Horstenau

od odmetnika ili od njih zapaljeno. Postoji dapače mogućnost da će seljaci zapaliti žito koje im nije potrebno i nadati partizane kao uzročnike samo da nebi žito došlo u ruke omražene vlade. Treba dakle računati sa vjerojatnošću da cijela žetva bude ustegnuta pučanstvu. Uzme li se u obzir da sve te činjenice ukazuje na promjenu vlade to je jasno da se mora tome posvetiti pažnja. Kod ove zadnje prilike hrvatski narod kao masu vezati na nas, bilo bi svrsishodno na dane odnose obratiti pažnju. Ovi momenti bili su za mene odlučujući kada sam g. generalmajoru Glaise Von Horstenau-u predložio listu kolacione vlade pošto sam kod izbora uzeo u obzir samo najsposobnije, čiji je izbor mali, osim one gospode koju seljaštvo na svaki način očekuje.

Kod kritike cijeloga problema nesmiju se dane činjenice ispustiti iz vida. 0 vlastitom narodnom karakteru nemože se danas govoriti, jer narod je stajao oko 800 godina pod stranom vlašću, žrtvovao krv za strane interese pa je prema tome odučio se u našem smislu nacionalno misliti. Već stoga razloga nemožemo mentalitet hrvatskoga naroda sravnjivati sa našim baš kao što se nemože presaditi palma na Sjeverni pol. Od raznih stranih vlasti ostavila je možda Mađarska najjače tragove. Dobro stojeći Hrvati nastoje život mađarskih magnata da kopiraju dakle, ugodan način života bez da sami rade. Ovaj način života ocrtava se i u najnižim narodnim slojevima i objašnjava pored klimatskih prilika nazore života kao tumaranje po ulicama zatim dobro jesti i piti. Strane vlasti kojima su Hrvati trebali za borbene trupe koje su stvorile ovaj životni nazor su uzrok da masa hrvatskog naroda naše nacional-socijalističko idejno dobro odmah ne shvaća. (Ja objašnjavam ovaj psihološki momenat tako opširno samo zato da potvrdim svoju primjedbu da se palma nemože presaditi na Sjeverni pol). Uviđavni Hrvati ukoliko oni i ne sipatiziraju sa Njemačkom, slažu se samnom da treba upotrebiti neki drugi način propagande ukoliko se želi postići podizanje hrvatskog naroda i njegove privrede, ali i onda ako nakon dužeg vremena bude provediv priključak Hrvatske na Njemačku. Ako se uzme kao mjerilo preobražaj nekih ljudi koji su nekoliko mjeseci u Njemačkoj kao vojnici bili na vježbama i vratili se natrag disciplinirani i sa osjećajem dužnosti može se zaključiti da će doći do temeljitog preobražja u karakteru hrvatskoga naroda ako bude moguće da se sve hrvatske regrute izobrazi u Njemačkoj. U vezi sa time često sam bio pitan zašto se Njemačka ograničila na to da zove Hrvate na frontu po sistemu dobrovoljaca, jer upravo zreliji oficiri i to austrofili, koji često sabotiraju nisu pri tome bili obuhvaćeni, a oni bi teško mogli da [se] izvuku ispod njemačkog utjecaja kada bi bili na fornti.

Pri objašnjavanju ovog kompleksa pitanja treba uzeti u obzir da svi Hrvati bez iznimno do cca 30 godina starosti koji su prošli škole u jugoslavenskoj eri, da su odgojeni u srpskom dakle antinjemačkom duhu. Tako se objašnjava činjenica da mi Njemci nailazimo u mnogim hrvatskim uredima na srpsko-ljubezni ali nepobjedivi otpor! Treba dakle naći puta da dobijemo utjecaj na hrvatsku mladež time da djecu u svrhu školovanja ili u nekoj drugoj formi otpremimo u Njemačku. Djeca bi samo trebalo da budu duže vremena oslobođena ovdašnjeg utjecaja. Djeca oslobođena srpskog odgoja postala bi disciplinirana i vratila bi se ozbiljnoj volji za rad, a nakon rata bi očevi koji su godine ratovali u duhu njemačke životne volje i koji bi opet preuzeli svoje seljačke posjede, stvorili jedan narod u Hrvatskoj s kojim bi Njemačka mogla računati.

Glede promjene vlade koju traži velika većina zemlje primjetio bih još slijedeće: sadašnji mentalitet hrvatskog seljaka je baština seljačkog vođe Stjepana Radića koji je politički prosvjećivao seljaka još u vrijeme kada su oni u Hrvatskoj bili još neke vrsti kmetova i on je u njima stvorio samosvijest da u agrarnoj zemlji sve o njima ovisi i da su samo oni odlučujući faktor. Ovaj mentalitet postoji i kod onih koji se sele sa pokrajine u gradove. Može se dakle reći da osim onih koji od sadašnjeg režima imaju koristi i inteligenata koji se većinom sastoje od politički apsolutno elastičnih činovnika učitelja itd., cijeli hrvatski narod želi promjenu sadašnjeg režima. Postoji sve opće uvjerenje da se može računati da će nastati odmah smirenje u cijeloj zemlji ako se o tim hitnim željama hrvatskog naroda bude vodilo računa. Odmah će položiti oružje oni seljaci, koji su uzeli oružje u ruke da eliminiraju sadašnji režim a s njima zajedno oni mladi momci koji su od pobunjenika prisilno mobilizirani, ako na temelju jedne amnestije oni budu vraćeni svojim domovima, ako se ustaški režim otstrani i na njegovo mjesto metne vlada u kojoj će biti ljudi njihovog povjerenja. Ja međutim ponovno naglasujem da treba najhitnije postupati ako se misli žetva spasiti.

Heil Hitler!

Heinrich Schlie, v.r.

Doživio sam na selu dva puta slučaj
da su mi pristupili sasvim obični se-
ljaci kad su čuli da sam Njemac za-
molili su me neka pišem Hitleru i neka ga
zamolim da vrati Mačeka i ostale vo-

đe seljačke stranke i da [će] smjesta biti sve u redu.

Kopija, strojopis, na njemačkom jeziku
Sign., AIHRPH, KP-70/1583

274

1943, svibanj 24.
Novi Marof

Izvještaj Kotarske oblasti Novi Marof Velikoj župi Zagorje o kretanju i akcijama partizana na području novomarofskoga kotara

Kotarska oblast u Novom Marofu
Broj: 33 V.T. 1943. Novi Marof, dne 24. svibnja 1943.
Predmet: Partizana kretanje.-

VELIKOJ ŽUPI ZAGORJE

Varaždin

Sinoć oko pola 11 sati neustanovljena grupa partizana obkolila je cielo mjesto Novi Marof i počela napadati pucanjem iz strojopušaka i strojosamokresa. Naše oružane snage su odgovarale oružjem. Ovo pucanje uz prekide trajalo je do 4 sata.-

U isto vrieme jedna grupa partizana nalazila se kod zaselka Krč udaljeno od Novog Marofa 1 kilometar sjevero-zapadno uz željezničku prugu, gdje su čitavo vrieme pjevali i ponekada izpalili koji hitac. Nakon povlačenja partizani su krenuli u zapadnom pravcu u šume nad mjestom Madžarevo.-

Zapovjedničtvo posade u Varažd. Toplicama brzoglasno je izviestilo, da je grupica partizana neustanovljeni broj došla noćas oko pola 3 sata sa sjeverne strane preko šetališta i pokušala se približiti iza gospodar, zgrada poštanskom uredu. Pucalo se s jedne i s druge strane.

Partizani ni u Novom Marofu ni u Varažd. Toplicama niesu imali nikakove uzpjehe niti su koga posjetili. Mrtvih kao i ranjenih ni na jednoj strani nije bilo.-

ZA DOM SPREMNI!

Kotarski predstojnik:
M.P.[2] S. Samobor[1] v.r.

Predloženo:

1.) Velikoj Župi Zagorje Varaždin
2.) Zup. redar, oblasti Varaždin
3.) Zapovjedničtvu mjesta Varaždin
4.) Ravnateljstvu za jav. red. i sigur. X. Odsjek Zagreb
5.) Obavještene su i susjed, kot. oblasti.-

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2202, broj 1202/1943.

275

1943, svibanj 24.
Brezovica

Izvještaj Oružničke postaje Brezovica Kotarskoj oblasti Zagreb o napadima partizana na željezničku stanicu u Horvatima i na dvije obližnje željezničke straže

ORUŽNIČKA POSTAJA
BREZOVICA
Broj: 167/Taj.

BREZOVICA, dne 24. svibnja 1943.
Predmet: Pojava partizana
izvješće.

KOTARSKOJ OBLASTI
ZAGREB

Dne 22. svibnja o.g. oko 21,30 sati pojavila se skupina od oko stotinu partizana obučenih u razne vojničke odore, a naoružanih sa puškama, strojnicama, parabelumima i bombama na prugi u šumi zvanoj »Stupnička šuma« zapadno od Zagreba udaljene 15 km.

Ovi partizani napali su u isti čas u toj šumi na tamo se nalazeće dvije željezničke stražare i to broj 7 i 8, na kojima se nalazilo na

[1] Stjepan Samobor
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Novi Marof

straži 15 domobrana 3. sata željezničke I. stražarske bojne, koje su sve zarobili i skupa sa oružjem i svim stvarima otjerali oko 21.45 sati u šumu te ih tamo svukli i razoružali i pustili sve osim dvojice domobrana, koje su sa sobom odveli.

U isto vrieme napadnuta je i straža na željezničkoj postaji Horvati[1] u blizini navedenih napadnutih željezničkih stražarnica te je i tamo zarobljeno 8 domobrana i oduzeta im sva oprema i oružje, a dvojica od njih su također odvedena po odmetnicima. Na željezničkoj stražarnici broj 8 odmetnici su polupali brzoglasni aparat.

Jačina pobunjenika bila je oko 100 njih naoružanih puškama, parabelama, strojnicama i bombama.

Jačina naših snaga 23 domobrana.

Gubitaka na strani pobunjenika i plijena nema.

Gubitak naše momčadi, oružja, streljiva i ostale opreme jest: 23 puške, 2.760 naboja za pušku, 23 bombe, 23 kompletne vojničke odore, 23 pribora za jelo i ostalo kuhinjsko posuđe tih straža, a 4 zarobljena domobrana nijesu se povratila.

Pobunjenici su došli od šume zvane Gračec, područje kotara Pisarovina, i otišli u istome pravcu natrag.

Jedinica i vođa pobunjenika nije poznato.

Odjelenje domobrana 14. sata 2. pješačke pukovnije kao i oružnici ove postaje nalaze se u potjeri za odmetnicima.

Odposlato:
Zapovjedništvu I. oruž. pukovnije
Sisak

Zapovjednik postaje narednik:
Petar Katalinić v.r.

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1035/43

[1] Akciju je izvršio II bataljon (»Kljuka«) Žumberačko-pokupskoga NOP odreda.

276

1943, svibanj 25.
Zagreb

Dopis ustaškog logora Zagreb III Kotarskoj oblasti Zagreb u kojemu se traže podaci o sumnjivim osobama u Stenjevcu, Kustošiji, Vrapču i Stupniku

USTAŠA
HRVATSKI OSLOBODILAČKI POKRET
LOGOR ZAGREB III.
Brzoglas broj 40-73-- Trg Ante Pavelića 9/1
Br. 124/V.T. Zagreb, 25. svibnja 1943.

KOTARSKOJ OBLASTI
Zagreb

Umoljava se Naslov, da što žurnije zatraži od niže navedenih općina obširne podatke za dolje imenovane u pogledu njihovog političkog opredjeljenja, rada, te svih pojedinosti i sa naznakom mjesta stanovanja, te godine rođenja i to:

Stenjevec za: Cikada Branko, Birač Tomo, Birač Pavao, Kosek Ivan, Bernad Ivan, Bernad Marko, Bolfan Petar, Mateša Ivka, Kozarčin Marija, Zima Marija, Ozvačić Baltazar, Cvek, piljar, Panić, postolar, Svenda, stolar, Boloti, vrtljar i Penzeš Šime.

Kustošija za: Križanek stan Zagrebačka 32, Perinović Josip, Skender gostioničar, Barbarić stan Dinarska, Zore Stjepan stan Vatrogasna, Ivičić Josip Stjepana.

Vrapče za: Zepek, bolničar, Krušlin Milka iz Bereka, Kavrekt Pajo, krojač, Pavliško (radi u tvornici duhana), Znidarić Roza, Novosel Franjo i Đurđević, željezničar.

Stupnik za: Konjušić Josip, Stjepan Meglaj, Anton Pišk, Crnečki Stjepan, Munđar, Tumbri Mirko, Ljubo Lovrić, Bartol Runtas, Bačićek, Josip Drobile Stjepana.

Moli se zadržati u strogoj tajnosti i odgovor što prije dostaviti ovom logoru.

Za Poglavnika i Dom Spremni!

M.P.[1]

Logornik:
Milan Banek v.r.

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1046/43

[1] Okrugli pečat: Ustaša — Hrvatski oslobodilački pokret
Logor Zagreb

277

1943, svibanj 26.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu s prijedlogom za proširenje Okružnoga komiteta, o dolasku manje jedinice Kalničkoga partizanskog odreda, vezama sa slovenskim partizanima i o hapšenju u Klanjcu

Karlo[1] 26. V.43.

P.H. Ćaće[2]

Dragi drugovi !

Predlažemo Vam proširenje Karla sa dva druga i jednom drugaricom, i to; jedan seljak, jedan intelektualac i jedna seljanka.[3]

Prvi, partijac 2 god, sekretar K.K., dobar i aktivan.

Drugi, partijac 2 god, poletan i odan.

Treća, partijac 2 i pol god. bila u partizanima, marljiva i aktivna.

To činimo zbog proširenja rada i zbog odlaska jednog člana Karla za ZAVNOH.

Od Kalničkog odreda je bila poslana jedna manja jedinica (45 ljudi) na naš teren, sa namjerom da vrši akcije, održava mitinge te da se spoji sa Slov. partizanima. Jedinica je bila stalno napadana, po tim uporištima banda nije bila još nikada razbijena, i mogućnost brzog koncentriranja bande onemogućila je daljnje kretanje tako male jedinice i ona se povukla put Kalnika. Partizani su bili željno očekivani i lijepo primljeni te bi za razbijanje tih banditskih uporišta po prvi puta trebala jedna jača jedinica.

Molili smo već dva puta da li je to prava veza Slovenac Zvonko[4] koji nam se pretstavio kao član Slov. odbora pri našem Povjerenstvu. Sa Zvonkom stojimo i dalje u vezi s time što nam je javio da je promjenio ime na Tina.

Drugovi Slovenski partizani i polit, radnici naglašavaju još uvijek mogućnost uspješnog izvršenja akcije o kojoj smo Vam pisali ali zato bi trebale malo jače snage nego je bila ova jedinica. Molimo vas poraditi i sa svoje strane da bi se rad oko toga ubrzao.

Hapšenje u Klanjcu se održalo na slijedeći način:

[1] Okružni komitet KPH Krapina
[2] Povjerenstvo CK KPH Zagreb
[3] Vidi: Dok. br. 80, bilj. br. 13.
[4] Ing Zorko Beker

U nedjelju 16. o. mj. neki naši drugovi nalazili su se u društvu simpatizera na kupalištu na Sutli.

Pri prolazu pijanih ustaša jedan drug je ispalio jedan metak iz pištolja. Ustaše koji su bili udaljeni oko 1 km vratili se natrag sa uzdignutim pištoljima pretražili sve prisutne i nijesu našli kod nikog pištolja.

Banda je otišla na žandarmeriju te uveče dala pohapsiti sve ono koji su bili u tom društvu. Pohapšeno je 10 lica. Pozvano je ustaško redarstvo iz Varaždina koje je izbatinalo 2 druga i 2 djevojke.

Jedan je otpremljen u Varaždin, a drugi dan petorica pobjegla, dva se vratila neimajući veze a trojica su kod nas.

Nakon toga su i ostala šestorica otpremljena u Varaždin.

Daljnjih hapšenja nema.

Od sedmorice koja se sada nalazi u zatvoru 2 su zadrugara[5], a jedna je članica zajednice br. 3.[6]

Šaljemo Vam potvrdu o primitku materijala.

Molimo najhitnije odgovor o drugu Zvonku ili novo ime Tina.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

uz drugarski pozdrav

---------- **Crni**[7] v.r.

Original, rukopis
Sign., AIHRPH, KP-46/416

278

1943, svibanj 26.
Bjelovar

Izvještaj Ustaškoga stožera »Bilogora« Glavnome ustaškom stanu o djelovanju partizana na području stožera u razdoblju od 15. travnja do 1. svibnja 1943. godine

USTAŠKI STOŽER »BILOGORA« BJELOVAR

Broj: T. 760/43 Bjelovar, dne 28. V. 1943

GLAVNOM USTAŠKOM STANU
Zapoviedničtvu Postrojnika
Zagreb

Ovaj Stožer je u više mahova izvještavao o razornom radu partizana u ovom gospodarski važnom kraju naše države. Ovdje se izno-

[5] Članovi Partije
[6] Clanica AF2
[7] Josip Tucman

se podatci o njihovoj djelatnosti u razdoblju od 15. IV.- 1. V. 1943 i iz tih podataka za jedno vrlo kratko razdoblje naslov će jasno razabrati, kakove prilike vladaju i presuditi da li se može pod tim prilikama narod politički i gospodarski organizirati.-

»16 na 17 travnja o.g. u noći u selo Molve (8 km sjev. zap. od Đurđevca) neustanovljeni broj partizana podrezao 5 b.b. stupova i prekinuli brzoglasnu žicu u duljini oko 300 metara. Iste noći sa ovim partizanima otišao je pričuvni domobran Vranar Josip 3. sata 5 željez. stražar. bojne u Novoselec Križu, koji se je nalazio na dopustu.-

17. travnja o.g. u 15.30 sati u selo Kaniška Iva (5 km. južno od Garešnice) od Njemačke posade Kutinsko Goilo (15 km j.z. od Garešnice) došlo je 5 njemačkih vojnika, koji su prošli kroz selo Vel. Vukovje. Za njima se odmah uputilo 10 partizana, koji su ih u selu Kaniška Iva napali pušćanom vatrom i jednoga ubili, a 4 su pobjegli. Prema nađenim izpravama kod ubijenoga zove se Parthen Herman. Prevežen je u Goilo gdje je pokopan.-

18. i 19. travnja o.g. u selima Gor. Zdjelice i Gor. Sredice (14-15 km. sjev. od Bjelovara) i u selu Budrovac i Čepelovac (5-6 km. juž. od Đurđevca) kretalo se oko, 400 partizana.-

18. travnja o.g. oko 21 sat u selo Delovi (12 km jug. ist. od Koprivnice) došla je partizanska obhodnja od 5. partizana. U mjestnoj školi skinuli Poglavnikovu sliku i na dvorištu spalili, a po zidovima u školi crvenom olovkom izpisali »Živio Staljin« »Živio Tito« »Dolje Poglavnik«, »Dolje Hitler«, »Dolje fašizam«.-

18. travnja og. u 23 sata u selo Tomašica (7 km. sjev. istočno od Garešnice) prebacilo se iz Slavonije preko rieke Ilove oko 50 partizana, sa sobom su imali dvoja kola i otišli u pravcu sela Popovac (10 km. sjev. zap. od Garešnice).

18. travnja o.g. u 21.30 sati u selo Ciglenica (2 km. juž. od Garešnice) došlo je 7 oboružanih partizana i od seljaka Damjanović Ivana otjerali državnog bika u selo M. Prokop (10 km. sjev. zap. od Garešnice).

18. travnja o.g. oko 23 sata kroz selo Prkos i Graberje (4-6 km. ist. od Ivanić grada) prošlo je prema izjavi seljaka očevidaca oko 1000 partizana oboružanih puškama i strojopuškama i otišli u pravcu Križa (12 km .j.z. od Čazme). U selu Prkos uhvatili i sobom odveli 2 domobrana, koji su bili na dopustu.-

19. travnja o.g. u 23.45 sati oko 500 partizana napalo je mjesto oružničku postaju Ivanska (13 km. juž od Bjelovara). Partizani su zapalili 2 školske zgrade, obćinu, zgradu — stan obć. liečnika, vatrogasno spremište, na pošti opljačkali pakete, a listovnu poštu spalili. Iz dvije mjestne trgovine odnieli sav duhan i šećer.-

Napadaj ha oružničku postaju odbijen je. Gubitci kod oružnika, jedan domobran teže ranjen, a kod partizana nepoznati, nađene su samo lokve krvi. Partizani su se oko 4 sata povukli iz Ivanske preko sela Bereka južno prema Moslavačkoj Gori.-

19. travnja o.g. u 23.30 sati u selo Zdenčac (6 km. sjev. od Garešnice) došlo je 8 partizana, koji su od seljaka Sačarić Josipa otjerali državnog bika u selo M. Prokop (10 km. sjev. zap. od Garešnice).-

19. na 20. travnja o.g., u noći u selo Babinac (17 km. jug. ist. od Bjelovara) došlo je oko 30 partizana, koji su po selu hvatali i nasilno u šumu Bilogora odveli 11 seljaka između 25 i 30 godina za partizansku vojsku.-

20. travnja o.g. u 22 sata u Ivanovo Selo (8 km. jug. ist. od Grubišnog Polja) došla je skupina od 36 partizana i od dvojice trgovaca odnieli svu željeznu robu, porculansko posuđe, 1 konja, 1 bika, 2 velike svinje, sve živežne namirnice. Opljačkane stvari natovarili su na troja kola, koja su odpremili sobom i odvezli u pravcu sela M. Dabčevica (10 km. ist. od Grubišnog Polja).

20. travnja o.g. u 5 sati iz sela Kapela (10 km. sjev. od Bjelovara) pošao je 2. pohodni sat sa 10 oružnika i domobrana postaje Kapela u akciju proti partizana, koji su se nalazili u selu Gornje Sredice (6 km. sjev. zap. od Kapele). U sukobu 1 domobran ranjen, a 1 zarobljen. Pošto je bilo oko 400 partizana i premoćniji, to su se domobrani povukli u Kapelu.-

Istog dana u 22 sata partizani su napustili selo Gor. Sredice i otišli do sela Hudovljani (10 km. sjev. zap. od Kapele) gdje se razdvojili u dvije skupine od kojih je jedna oko 300 partizana otišla sjev. zap. prema Sokolovcu, a jedna oko 100 prema Koprivnici.-

21. travnja o.g. oko 20 sati u selo Trojeglava (6 km. j.u. od Grubišnog Polja) došlo je 10 partizana i od koloniste Božić Mihajla oduzeli 2. konje, 1. kravu, a od koloniste Gamilec Stjepana 3. svinje. Partizani su sobom poveli i seljaka Božića i za njegovu sudbinu se ne zna.-

21. travnja o.g. oko 21. sat u selo Radulec (12 km. sjev.zap. od Ćazme) došlo je 16 partizana, upali u kuću Breški Ivana, poljodjelca, odveli ga pod selo Brezje i ubili.-

22. travnja u 22. sata u selo Vel. Črešnjevica (7 km. j.z. od Pitomače) došla je skupina oko 50 partizana i od 4 seljaka oduzeli 4. svinje, 5 kokoši, 4 pokrovca, 100 1 vina, i 5. 1. rakije.- Istovremeno su u mjestnoj školi održali zabavu, na koju su silom morali doći seljaci.-

22. travnja u 22. sata u selo Kaniška Iva (6 km. juž. od Garešnice) došlo je 7 partizana i od seljaka Cvitaš Valenta otjerali 2 vola i 1.

kravu u selo M. Prokop (10 km. sjev. zap. od Garešnice) gdje se nalazi partizanski štab.-

22. travnja o.g. oko 24 sata na mjesto Raven (jug. zap. od Križevaca) napala je jedna skupina oko 250-300 partizana. Iz obćine odnieli oko 50 kg. svinjske masti 20 lovačkih pušaka, 1 pisaći stroj, i spalili pismohranu. Iz pošte odnieli 900 kuna i brzoglas. Od trgovca Bakun Milana odnieli šećera i trafiku, ali su platili.-

Ovi partizani došli su iz Kalničkog Gorja i tamo se vratili.

22. travnja o.g. oko 8 sati u selu Mustafina Klada i Kopčić Brdo (9 km. juž. od Čazme) došlo je do borbe između domobrana iz posade Novoselec — Križ i gorskog zdruga iz Popovače sa jednom većom skupinom partizana. Borba je trajala do 12 sati, kada su se partizani povukli u šumu Garjevica. Gubitci nepoznati.-

22. travnja o.g. u 04.15 sati u mjesto Križ (12 km.j.z. od Čazme) došla je skupina partizana i od trgovca Franić-Knežević odnieli razne manufakturne robe u vriednosti- 165.000 kuna i 7.680 kuna gotovog novca.-

23. travnja o.g. oko 00.15 sati jedna skupina partizana oko 150 ljudi oboružanih puškama i strojopuškama napala je u mjesto Vel. Mučna (8 km. jug. zap. od Koprivnice) posadu koturaške bojne iz Koprivnice, koja se tu nalazi na osiguranju pruge i momčad 4. sata 1. radne bojne.-

Borba je trajala do 0.5 sati. Gubitci na našoj strani jedan domobran radne bojne poginuo, a tri ranjena. Partizani imali 3 ranjena, koje su na kolima odvezli u pravcu Vel. Poganca. Partizani su zarobili i sobom odveli zapoviednika 4. sata 1. radne bojne nadporučnika Čobanovića Vlajka i 90 momaka iz istog sata. Iz skladišta radne bojne odnešeno je vojničke razne odore i veša, 25 francuskih pušaka, neustanovljeni broj naboja i sve živežne namirnice.-

24. travnja o.g. u selo Lipnica (7 km. sjev.zap. od Vrbovca) došla je jedna skupina oko 150 partizana i odveli sobom 6 pravoslavaca u dobi od 17-23 g. Među njima dvojica su iz domobranstva došli na dopust svojim kućama.-

25. travnja o.g. iz istog sela udaljili se od svojih kuća i pridružilo partizanima još tri pravoslavca.-

25. travnja o.g. u 2 sata u selo Sredska (15 km. juž. od Bjelovara) došla je jedna skupina oko 40 partizana i od tamošnjih šestorice kolonista oduzeli 4 konja, 1 kola, 1 par hamova, 6 kom. rogate marve, 400 1 vina, 2 bicikla, posteljinu i razne živežne namirnice.

Istog dana u selo Šimljanicu (20 km. juž.od Bjelovara) 20 partizana, od mještana nasilno tražili jesti, od trgovca Devčić Mate oduzeli 190 lit. petroleuma i jedan bicikl.-

Sve opljačkane stvari i stoku otjerali u pravcu sela Popovac 10 km. s.z. od Garešnice.-

25. travnja o.g. oko 19 sati u Selo Tomaš (6 km. j.i. od Bjelovara) došlo je 40 partizana i od tamošnje crkve gdje su mještani održavali sastanak sa igrankom pokupili i sobom otjerali 12 mladića u selo Bačkovicu (21 km. i. od Bjelovara) gdje se nalazi partizanski štab radi uvrštenja u partizansku vojsku.-

25. travnja o.g. iz sela Vel. Barna (5 km. s. z. od Grubišnog Polja) partizani su silom odveli 16 mlađih ljudi za svoju vojsku, a iz sela Gor. Kovačica (9 km. s. z. od Grubišnog Polja) 36 mlađih ljudi i 4 krave.-

Sve su otjerali u selo Šibenik (12 km. s. z. od Grubišnog Polja) i prisilno ih uvrštavaju u svoju vojsku.-

25. travnja o.g. u selo Vukšinac (11. km. sjev. od Čazme) došao je neustanovljeni broj partizana, prisilno sakupljali narod i održali zabavu na kojoj su održali više govora protiv današnjeg državnog uređenja.-

Istog dana u mjestu Dubrava (11 km. s.z. od Čazme) neustanovljeni broj partizana održali su zabavu i držali promičbene govore.-

26. travnja o.g. u 00.30 sati na mjesto i oružničku postaju Đelekovec (10 km. sjev. od Koprivnice) skupina oko 100 partizana izvršila je napadaj. Oružnici iz postaje dali su odpor. U borbi je poginuo vodnik Prša Joso, a teško ranjen domobran Carevski Ljudevit i 3 oružnika razoružani. Partizanima palo u plien 5 pušaka i 549 naboja i odora, koju su svukli sa oružnika. Na strani partizana jedan ranjen. Na mjestnoj pošti razlupali brzoglas i odnieli poštanskih maraka za 6.000 kuna i 2.700 kuna u gotovom novcu. U obćinskom uredu spalili sve spise i uništili jedan pisaći stroj

Istodobno napali su na razdjel rizničke straže, razoružali svu momčad, koja nije davala odpor i odnieli 12 Manhliher pušaka sa 40 naboja.-

26. travnja o.g. oko 17 sati u selu Suhaja (3 km. j.i. od Čazme) partizani su uhvatili 3. domobrana 2. pohod, sata 2. pj. pukovnije iz posade Čazma, koji su samovoljno i bez oružja napustili mjesto i otišli u selo. Istodobno su partizani uhvatili drž. lugara Petričević Matu i svu četvoricu odveli u šumu Garjevicu.-

27. travnja o.g. u 1. sat u selo Poljančani (15 km. sjev. od Bjelovara) došla je skupina oko 150 partizana iz sela Gor. Zdjelice i uhvatila 4 seljaka i 1. prič. domobrana na dopustu te ih odveli do sela Gor. Velika (9 km. sjev. zap. od Kapele) i tamo ih ubili.-

27. na 28. travnja o.g. u noći iz sela Ravneš (14 km. j. i. od Bjelovara) partizani su odveli 16 mlađih ljudi. Iste noći iz sela Velika Pisanica (20 km. j.i. od Bjelovara) odveli su 20 mlađih ljudi.-

Sve su otjerali u selo Brzaju (15 km. sjev. od Grubišnog Polja) da ih uvrste u svoju vojsku.-

27. travnja o.g. u selu Vel. Dapcevića (9 km. ist. od Grubišnog Polja) gdje se nalazi glavno partizansko zapoviedničtvo vršeno je novačenje prikupljenih mladića sa područja, koje su zaposjeli partizani. Na stavnju je prisilno privedeno oko 400 mladića većinom pravoslavaca, a bilo je i Hrvata. Sve unovačene pustili su kući navodno da nešto prirade i da se za 20 dana jave. Tko se ne bude javio biti će ubijen, a njegova porodica otjerana i imovina uništena.-

28. travnja o.g. oko 9 sati u Cepelovačkim vinogradima (7 km. j. z. od Đurđevca) neustanovljeni broj partizana ubili seljaka Tomašek Đuru, što je 7 travnja o.g. obaviestio oružničku obhodnju postaje Đurđevac o prisutnosti partizana, te je dvojici oružnika uspjelo pobjeći, a zarobili su samo domobrana Tot Antuna.-

29. travnja o.g. oko 24 sata kroz selo Tomašica (7 km. s.i. od Garešnice) prošla je jedna skupina partizana oko 150 sa 30 natovarenih kola i otišli preko r. Ilove u selo Sokolovac, a odatle dalje u Slavoniju. Ova skupina došla je od sela M. Prokop 10 km. s. z. od Garešnice.-

29. travnja o.g. oko 22. sata u selo Ladislav (4 km sjev. od Hercegovca) došla je skupina oko 20 partizana sa jednim kolima i po selu sakupljali kruh i mast. Oko 3 sata vratili se natrag u selo M. Prokop (10 km. s.z. od Garešnice) odakle su i došli.-

29. i 30. travnja o.g. po našim i njemačkim oružanim snagama vršena je akcija protiv pobunjenika u selima Bačkovici, Čađavac i Polun (15-17 km. sjev. zap. od Grubišnog Polja). U selu Bačkovica gdje je bilo glavno partizansko sjedište došlo je do borbe između partizana i njemačke vojske, koja je trajala do 12.30 sati 29. travnja. U toku borbe ubijeno je 5 partizana i 2 uhvaćena živa, dočim se ostali povukli prema šumama Bilogore. Kod njemačke vojske jedan dočastnik ranjen.-

Poslije povlačenja pobunjenika u Bilogoru, preostalo stanovništvo iz sela Bačkovice i Cađavca izseljeno je u selo Vel. Pisanicu, sva stoka i živežne namirnice pokupljene, a zatim oba ova sela zapaljena.-

30. travnja o.g. na 1. svibnja o.g. u noći u Kolarevo Selo (9 km. juž. od Bjelovara) došla je skupina oko 500 partizana, oboružani puškama, strojopuškama i bombama, te od 6 seljaka — kolonista nasilno oduzeli 9 konja, 6 hamova za konje, 3 kola, 14 krava, 7 junica, 9 svinja, 47 lit. masti, 100 kg kukuruza, 60 kg pšenice, 60 kg graha, 35 kg bielog brašna i 1 bicikl.-

Sve opljačkane stvari i stoku otjerali u pravcu sela Popovac (10 km. sjev. zap. od Garešnice).-

30. travnja o.g. oko 5 sati jedna skupina oko 100 oboružanih partizana prošla je na kolima kroz selo Prugovac (9 km. j.i. od Đurđevca.-)

Istog dana oko 21 sat ova ista grupa došla je u selo Dinjevac (5 km. zap. od Pitomače) gdje su tražili jesti i oko 23 sata otišli u pravcu Vel. Črešnjevica (7. km. j.z. od Pitomače).

Za vrieme kretanja po svim selima raspitivali se o jačini i naoružanju oružnika u Kloštru Podravskom.«

Moli se naslov, da se zauzme na najvišem mjestu, da se pristupi što prije najozbiljnijim podhvatima na uništenju partizana, jer ostane li takovo stanje još najkraće vrieme prieti katastrofa ovom kraju, a kakove će posljedice to imati u pitanjima prehrane ne treba ni govoriti. Sve osnove o pitanjima prehrane naše države ostati će puko slovo na papiru.-

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Stožernik:

M. P.[1] Dr. Jurčić, v.r.

DOSTAVU A SE:
MINISTARSTVU NARODNOG GOSPODARSTVA
na ruke Ministra dra Balena
HRVATSKOM SAVEZU SELJAKA
na ruke savezničara Jagetića

Zagreb

Original, strojopis
Sign., AH, MNG, fase. 105, broj 1014/1943.

[1] Okrugli pečat: Ustaša — Hrvatski oslobodilački pokret
Stožer Bilogora Bjelovar

279

1943, svibanj 26.
Dugo Selo

Izvještaj Kotarske oblasti Dugo Selo Velikoj župi Prigorje o napadu partizana na domobrane kod sela Posavski Bregi

KOTARSKA OBLAST DUGO SELO

T. broj :221/1943. Dugo Selo, dne 26. V 1943. godine
Predmet: Napad partizana na vojnu ekipu u selu Posavski Bregi izvješće.

VELIKA ŽUPA PRIGORJE ZAGREB
REDARSTVENA OBLAST ZA GRAD ZAGREB
Odsjek javne sigurnosti
DEUTSCHE STANDORTKOMANDANTUR
AUSSENSTELLE NOVA GRADIŠKA

Savezno brzoglasnom izvješću Redar, oblasti za grad Zagreb od 24. V 1943. po gornjem predmetu izvješćuje se sliedeće:

»Dne 24. svibnja 1943. oko 18 sati jedna skupina partizana u jačini od 100 do 110 ljudi obučena u njemačku, domobransku i ustašku odoru i naoružana sa strojnicama, karabinama, parabelama i bombama na izlazu iz sela Posavski Bregi, obćine iste, kotara Dugo Selo iz busije postavljene uz ovu cestu Posavski Bregi — Ivanić grad sačekala je i napala vojnu ekipu domobranske poljoprivredne straže 3. satnije, 1. bojne, koja je vršila osiguranje prisilnog otkupa kukuruza po Zempru, koja se ekipa sastojala od 1 nadporučnika i 45 domobrana, te sa strojnicama napali samovoz koji je vozio odkupljeni kukuruz i 15 domobrana, te su 9 domobrana teško ozliedili od kojih je Debeljak Franjo podlegao ozliedama, a nadporučnik Molk Branko i 6 domobrana su po partizanima zarobljeni.

Ophodnja oružničke postaje Dugo Selo na licu mjesta ustanovila je, da su partizani došli iz šume »Žutice« koja je udaljena od Posavskih Bregi 4 km prema istoku, te zauzeli busiju uz samu cestu sa živicom, te u času nailaska samovoza koji je vozio kukuruz i 15 domobrana i 1 nadporučnika, odmah su obasuli strojopuščanu vatru na samovoz i u prvom momentu ozliedili 9 domobrana, a ostali su domobrani sa nadporučnikom Molk Brankom skočili sa samovoza našto su odmah po partizanima razoružani i odvedeni u šumu Žuticu. Drugi samovoz koji je istodobno vozio kukuruz i 39 domobrana

bio je zaostao oko 500 metara, te kada su čuli pred sobom na cesti strojopušćanu vatru skočili su sa samovoza i pošli u pravcu vatre, ali kada su došli do mjesta našli su samo ozliđene, dočim su 6 domobrana koji nisu bili ozliđeni i nadporučnika po partizanima otjerani skupa sa šoferom samovoza.

Partizani su zarobili nadporučnika Molk Branka, pričuvnog razvodnika Cik Pavla, pručuvnog domobrana Dujan Ivana, Svetec Ivana, Blažun Martina, Đurišić Antuna i Novoselec Josipa koje su odveli u šumu Žuticu gdje su im skinuli odoru, te iste noći pustili osim nadporučnika Molk i razvodnika Cik koje su zadržali.

Ozliđenim pričuvnim domobranima pružena je liečnička pomoć i nakon ukazane pomoći odpravljeni u glavnu domobransku bolnicu u Zagreb na liečenje.

Moli se prednji izvještaj uzeti na znanje.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj kotara:
Jelinić[1] v.r.

Kotarskoj oblasti 1-6

Dostavlja se znanja radi.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj kotara:
Jelinić v.r.

M.P.[2]

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102. taj. br. 1211/43.

[1] Franjo Jelinić
[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Dugo Selo

280

1943, svibanj 26.
Šestine

Izvještaj oružničke postaje Šestine Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na domobrane u Sesvetama

ORUŽNIČKA POSTAJA
ŠESTINE
Broj: 186/taj.
Šestine, 26. svibnja 1943.

Domobrani radne bojne iz Sesveta po banditima odvedeni.

KOTARSKOJ OBLASTI ZAGREB

Dne 24. svibnja 1943. oko 023.300 sati došlo je 8 nepoznatih bandita u općinsku kuću, koju je općina rikvirirala kao židovsku u selu Sesvetama općine iste, kotara Zagreb, Vel. Zupe Prigorje i odveli 10 domobrana, 1 narednika i 3 stražara radne bojne iz Prečkog na udjelbi u Sesvetama.[1]

Ophodnja ove postaje oružnik Ivan Budak, Josip Rupčić i pok. oružnik Petar Orešković povela je izvide i ustanovila sledeće: po izjavi Ivke Labrović supruge oruž. narednika Ivana Labrovića koja stanuje u neposrednoj blizini gdje su se nalazili domobrani ista izjavljuje da je bila budna kada je netko došao u dvorište, te da je pogledala kroz zatvoreni prozor i vidila 8 naoružanih bandita kako vode gore označene domobrane sa svom spremom koju su imali kod sebe od kuda su došli da joj nije poznato, samo da je vidila kada su otišli sa cestom u pravcu Dugog Sela sjeverno istočno od sela Sesveta.

Po saznanju da su odmetnici odnesli 3 vojničke puške, 300 kom. naboja, 3 nabojnjače, 3 bodeža sa opasnim remenom, sa kojim su oružjem bili naoružani stražari, svi označeni domobrani bili su Grkoistočne vjere.

[1] Vidi AVII, Fond NDH, kut. 86, reg. br. 7/14-11 i Pero Popović, Neprijateljski podaci o akcijama partizanskih udarnih grupa u okolici Zagreba, Zagrebački partizanski odred, Zagreb 1976, str. 87.

Ova postaja će dalje tragati za nepoznatim banditima kao i odvedenim domobranima.

Dostavljeno:
Oruž. krilu Zagreb
Oruž. vodu Zagreb

Zapovjednik postaje narednik:
Medak[2] v.r.

Original, rukopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1054/43.

281

1943, svibanj 27.

Pismo Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Okružnome komitetu KPH Zagreb o potrebi mobiliziranja boraca i o formiranju jednoga odreda u Zumberku

DRUGARSKOM
ZAGREBAČKOM O.K., K.P.P.H.

Dragi drugovi !

Primio sam pismo druga Prigorca[1] od 14. V. o.g. Ovaj drug kojeg ste poslali za kurira treba redovito i što češće da dolazi ovamo. Naročito je važno da nam osigurate brzu i direktnu vezu sa PH Ćaće.[2] Mi ćemo preko Vas držati s njim vezu.

Mi se spremamo na izvršenje novih zadataka. Naskoro ćemo se vidjeti. U svrhu toga nastojte da mobilizirate što više novih boraca, koje upućujete u našu brigadu[3], ili Kalnički i Moslavački Odred. Borce koji pridolaze iz Zagreba nastojte svakako zadržati i slati u ove odrede, a ne u Slavoniju. Mi ćemo tamo u najskorije vrijeme organizirati našu diviziju, a zato su nam potrebni borci. U Zumberku smo u zadnje vrijeme organizirali jedan Odred[4] pored naše brigade, koji je sada prilično jak. Sigurno ste slušali preko SJ[5] o njegovim uspjesima.

U posljednje vrijeme promjenile su se neke stvari, odnosno one su se razvile na viši stupanj. Sigurno Vas je iznenadilo raspuštanje

[2] Mile Medak

[1] Pavao Lončar
[2] Povjerenstvo CK KPH
[3] Trinaesta proleterska NOU brigada »Rade Končar«.
[4] Vidi: Dok. br. 201, bilj. br. 2.
[5] Radio stanica »Slobodna Jugoslavija«.

K.1.[6] tome se sigurno niste nadali. Međutim, ovo svjedoči da se narodno-oslobodilački rat razgara i prelazi u višu fazu. Valja se učiti od toga kako treba raditi na mobilizaciji narodnih masa, da se otstrani sve što bi moglo biti zapreka za uspješno provođenje narodno-oslobođilačke borbe. Sada morate naročito paziti da se ne zasektašite. Koliko sada postoje veće mogućnosti za mobilizaciju svih rodoljuba, toliko postoji veća opasnost od skretanja. Dakle, morate paziti da ne sektašite.

Kod nas nema ništa nova. Javite na O.K. SKOJ-a da je brigada primila cigarete i torbu. On će dobiti posebno pismo od brigade. Uredite punkt o kojem je drug Prigorac govorio sa drugom Miškom[7].

Primite borbeni pozdrav!

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

27- V.-43 Marko[8] vr.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-77/2379

282

1943, svibanj 27.

Pismo Okružnoga komiteta KPH Karlovac Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu javljaju o namjeri stvaranja punkta u Dugom Selu za prenošenje materijala, šalju vijesti o radu pristaša HSS i šalju traženu štampu

OKRUŽNI KOMITET
(petokraka zvijezda)
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
KARLOVAC

Br. si. Dne 27./V 1943.

OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H.

Pokuplje

Dragi drugovi

U vezi s vašim dopisom od 3. V. o.g. u kojem tražite da damo mi naše kurire do Kupe, a vi vaše do one strane Kupe, mi smo riješili

[6] Komunistička internacionala.
[7] Lutvo Ahmetović
[8] Marko Belinić

da stvorimo naš punkt u Dugom Selu[1] s jednim našim odgovornim drugom, na kog ćemo mi slati naš materijal za vas i za druge organizacije koje ide preko vas. Vi s vaše strane uredite tako da vaši kuriri dolaze na taj punkt u Dugo Selo i da pitaju za materijal. Javite nam da li se stime slažete tako da se riješi to pitanje prenašanja materijala čim brže i čim jednostavnije, da materijal ne leži na jednom mjestu predugo.

Što se tiče hrane mi bi je sada neophodno trebali, jer se od sada moramo sami brinuti za hranu za naše osoblje i za polaznike kursa koji stalno traje. Osim toga nam je jedan izvor sada u zadnje vrijeme slab t.j. karlovački kotar gdje neprijatelj vrši ofenzivu i ometa nam prebacivanje hrane i materijala. Javite nam kada ćete moći poslati hranu koju bi vi donijeli do same Kupe, a mi bi pomoću naših drugova prebacili na ovu stranu. To obavjestite naš punkt u Dugom Selu kada se uspostavi i dobijete vezu s njime, a on će tamo organizirati i prenos te hrane na našu stranu.

Radi vašeg ravnanja dajemo vam izvadak jednog izvještaja o radu HSS-a u vašem Okrugu:

»U Draganiću se nalazi izvjestan Turk Antun trgovac ili slično koji je do sada navodno radio za nas, a sada da radi za HSS. Povodom HSS letaka bio je kod njega sastanak jedne grupe ljudi koji su ga pitali a što ćemo mi sada? A Turk im je odgovorio: »Samo malo strpljenja i mi ćemo sa partizanima obračunati. Tu je navodno umješan i kurir Hlopek /bit će: Hloupek/ pa vas molimo da tu stvar pažljivo izvidite.«

U vezi sa radom HSS-a možemo vas izvjestiti da se Tor /Tomić/[2] nalazi na našem terenu, pa u koliko trebate možete pitati, pa ćemo vam javiti gdje se nalazi. Ako vi možda još nešto znate o njemu javite nam. Molimo vas da nas izvjestite o Miki Orečiću koji također izgleda da radi za HSS, ako znadete vi štogod o njemu. Na tom terenu je počeo raditi HSS, pa kako nemamo nikoga sposobnog da tamo ispituje taj njihov rad, javite nam ako štogod više znadete o tome.

Što se tiče materijala kojeg tražite u našem pismu od 7. o.mj. naš Agitprop vam je uvjek slao po jedan primjerak naših izdanja. Mi vam svejedno šaljemo neke primjerke koji su bili još kod nas kao višak. Od materijala za AFŽ šaljemo vam »Riječ Žene« i »O radu Antifašističkog fronta žena«. Materijal za AFŽ imadete u »Prole-

[1] Odnosi se na Dugo Selo na Kordunu.
[2] Ivan Tor

teru« br. 16 i u zadnjem broju »Žena Danas« koja je izašla u decembru ili januaru o.g.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav
Anka' v.r.
M.P.[4]

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-166/110

283

1943, svibanj 27.

Komesarski izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju u odredu i na terenu Kalnika, Bilo-gore i Podravine

ŠTAB
KALNIČKOG
NARODNO-OSLOBODILAČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
Broj 20
27 svibanj 1943

KOMESARU II OPERATIVNE ZONE[1]

Zadnji Vaš dopis kojeg smo primili[2] bio je datiran od 15. IV. o.g. Od onda do danas mi od Vašeg štaba nismo primili nikakav daljni dopis. Jedino nam III Operativna zona poslala ponovno naređenje da joj predamo naš I bataljon, što smo mi i učinili.[3] U tom dopisu upozoreni smo da o tome i Vas izvijestimo, što smo mi i učinili našim dopisom od 1. V. o.g.[4]

[3] Anka Vujčić, organizacioni sekretar OK KPH Karlovac.
[4] Okrugli pečat: Okružni komitet KPH Karlovac
(u sredini petokraka zvijezda)

[1] Marko Belinić
[2] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 67.
[3] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 48.
[4] Vidi Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 48.

Odlaskom našeg bataljona ponovno su poremećeni naši planovi, a napose obzirom na Vaš dopis koji ste uputili Moslavačkom redu i po kome bi zajedno s njihovim snagama trebali formirati brigadu.[5] Dakako, mi smo već navikli na takve događaje i oni nas neće smetati da pojačamo ponovno svoje napore kako bi što brže nadoknadili ljudstvo i oružje. Konačno, odlazak našeg bataljona smatramo također kao uspjeh našeg odreda. Naš odred dao je do sada u sastav naše IV Divizije 600 naoružanih boraca sa priličnim brojem automatskog oružja.[6]

Perspektive koje su nam se otvorile poslednjih dana, daju nam pravo da ustvrdimo kako ćemo uskoro imati III i IV bataljon kako ste Vi to sugerirali u predzadnjem dopisu.[7]

Opća situacija na terenu Kalničkog partizanskog odreda:

Bilo Gora: Prema izvještaju zamjenika komesara odreda koji se ne dugo vratio sa tog sektora, situacija na ovom dijelu Bilo Gore nije uvijek pročišćena u korist narodno-oslobodilačke borbe. Na ovom dijelu osjeća se neosporno utjecaj sabotera iz HSS koji se očituje u neodazivanju na mitinge (Malo Trojstvo), dezertiranju mobiliziranih (Šandrovac), kao i u samom prijemu narodne vojske, razgovoru ishrane partizana i tome slično. Našim drugovima nije još uspjelo otkriti neku mrežu organizacije, no upali su neki pojedino kao na pr. Luka Ileković iz Šandrovca (bivši poslanik). Na tom sektoru, kao i drugdje, banda provodi organiziranu pljačku a vjerovatno posljednjih dana i širu mobilizaciju.

Mitinzi su održani u selima Sredice, Zdelice, Šandrovac, Kašljavac i Ravneš, dok u selu Malo Trojstvo nije se odazvao narod. Od ovih mitinga, naročito je dobro bio posjećen onaj u Šandrovcu i Sredicama. Na svim ovim mitinzima naročito se posvetila pažnja otkrinkavanju izdajničkog rada vodstva HSS-a.

Kalnik: Posljednji dani na ovom sektoru karakterizirani su bili u prvom redu pljačkom koju je banda provodila na ovom sektoru. Na poluoslobođenom teritoriju, t.j. u domenu naših oaza, banda je vršila prisilnu pljačku, dok je po ostalim selima organizirala pljačku preko poziva a napose po pitanju konja i svinja. Narod je naročito u Podravini na različite trikove izvrdavao predaju stoke i u tome

[5] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 9.

[6] Odred je u Slavoniju poslao četiri bataljona i jednu mitraljesku četu, i to: dva bataljona u prosincu 1942. god., kada je formirana Četvrta divizija NOV i PO Hrvatske, jedan bataljon u ožujku 1943. god. (ovaj bataljon ušao je u sastav Šesnaeste NO brigade) i jedan bataljon s mitraljeskom četom u svibnju 1943. god., kada je formirana Deseta divizija i Slavonski korpus. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 14, 48, 52, 53, 54; Zbornik VII, tom V, knj. 11, dok. br. 80; Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 29.

[7] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 9.

je imao dosta uspjeha. Pokazalo se da su i općinske uprave ovom zgodom pokazale punu labavost u vršenju svoje dužnosti provodeći na nekim mjestima otvorenu sabotažu. Na našem sektoru, t.j. u srpskim selima, banda je pored ostalog pljačkala i hranu i tu je imala donekle uspjehe jer je ovdašnji narod još uvijek imao izvjesnog povjerenja u bandu i nije na vrijeme sakrio živežne namirnice. Hrana je također oduzimana i hrvatskim selima.

Drugi važni faktor jeste masovna mobilizacija koju banda provodi ovih dana. S tim u vezi otvorila se i nama široka perspektiva za mobilizaciju Podravaca. Narod iz pojedinih sela traži da mi dođemo po njih i da ih mi mobiliziramo, jer kad već moraju ići u vojsku, rade prilaze k nama nego bandi. Prema izvještajima terenskih radnika mi bi mogli danas mobilizirati nekoliko stotina Hrvata. Do danas smo ipak mobilizirali samo 50 ljudi koji se vrlo brzo saživljuju sa našim drugovima. Razlog tome leži u činjenici što mi ovdje nemamo rezervnog oružja a otpremanje u Slavoniju neobično nam je otešćano, tim više što momentalno imamo ovdje samo jednu četu, dok su nam ostale jedinice na krstarenju u pravcu Zagorja, Sv. Ivana Zeline, i same Bilo Gore.[8] Mi smo jučer od tih 50 uputili 25-oricu, uz jednu desetinu, u pravcu Slavonije, i ako taj transport sretno pređe, uputićemo odmah novi i možda još veći.

Prema tome situacija na ovom sektoru izmijenila se znatno u našu korist i sada ovisi posvema od nas koliko ćemo uspjeti iskoristiti, mobilizirati ljude, naoružati ih ili uputiti ih u Slavoniju.

Ovakova situacija možda će nas prisiliti da izvršimo akciju na »koze«,[9] koje ćemo možda i uništiti, no izvući nekoliko stotina mauzera svakako bi više vrijedjelo (300 novomobiliziranih i oružanih Hrvata) nego ta ista akcija sa »kozama« u kasnije vrijeme, kad bi to možda oružje moralo ostati u zemlji.

Naš letak potpisan od Hrvata iz odreda, protiv Mačeka i kompanije naišao je na vrlo dobar prijem u narodu. Selo Slanje koje je od vajkada bilo čvrsto uporište HSS-a postalo je danas isključivo naše i do sada dalo našem odredu desetak krasnih partizana. Tamošnji pretstavnici bivše HSS otvoreno daju izjave u korist naše borbe. To isti primjećeno je i u nekim susjednim selima (Poljana i okolina), tako da situaciju na istočnom dijelu našeg sektora uz Dravu smatramo neobično povoljnom.

Na ovom sektoru zadržava se dosta zelenokadraša iako oni još nisu ni organizirani, t.j. u cilju svoje konspiracije. Nema tome dugo

[8] Vidi: Dok. br. 284.

[9] Riječ je o topovima domobranskoga topničkog sklopa (diviziona) u Jalkovcu, koji se predao našim jedinicama 7. srpnja 1943. god. Opširnije o tome vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 13, dok. br. 31.

kako je iz varaždinskog garnizona pobjeglo u jednom danu oko 150 ljudi koji se još uvijek sakrivaju oko svojih kuća.[10]

Sv. Ivan Zelina: Naš bataljon koji već 8 dana operira na tom sektoru poslao nam je upravo danas kratak izvještaj u kojem nas izvještava da ga narod vrlo lijepo dočekuje i prijateljski se odnosi. U tom kraju utjecaj HSS-a navodno je znatan. Traže materijala i danas ćemo im ga poslati.[11] Nisu nam dostavili podatke o održavanju mitinga.

Ivanščica: Naša četa pod vodstvom zamjenika komandanta odreda[12] koja se već 2 tjedna nalazi na krstarenju nije nam do sada poslala nikakav izvještaj, pa Vam prema tome ne možemo dostaviti nikakove podatke.

Neprijateljska propaganda i opće stanje kod neprijatelja:

Na posljednje naše letke banda je odgovorila svojim letkom. Ujedno produžuje razbacivanje starog propagandnog materijala (pasiršajna) grozeći se skorim uništenjem Kalničkog partizanskog odreda. Kraj svega toga i u redovima samih ustaša zavladala je prilična potištenost. Pripremaju se civilna odijela, hvataju veze sa našim ljudima i ukratko pripremaju se za svaku eventualnost. U neprijateljskoj vojsci slične su pojave. U mnogočemu smo preslabi da iskoristimo sve veze koje nam se svakodnevno javljaju kao moguće.

Opća situacija u odredu:

Danas mi stvarni pregled imamo jedino nad četom koja se nalazi na samom Kalniku, dok nam ostale jedinice nisu poslale podrobniji izvještaj. U ovoj četi, koju ćemo podići na bataljon, novomobilizirano ljudstvo neće pretstavljati naročite zapreke za brzo saživljavanje i osnovnu vojno-političku izgradnju. To su domaći ljudi, Podravci, mahom mladi, među kojima je došlo dosta skojevaca. Veću teškoću pretstavljaće formiranje samog štaba bataljona a napose komesara. Svakako još to nije u toj mjeri da kadrova ne bi imali. Oni se uvijek nađu, iako ne uvijek onakovi kako bi mi to uvijek željeli. Odlaskom našeg operativca druga Čorkovića[13] popunili smo ponovo štab drugom Mirnom[14], dosadašnjim komandantom našeg II bataljona. On je vrlo dobar drug, sposoban da se uzdigne u štab odreda ili brigade.

[10] Odnosi se na dezertere iz domobranskih jedinica.

" Riječ je o propagandnom materijalu.

[12] Stjepan Kučiš

[15] Dušan Čorković

[14] **Miloš Manojlovič**

Rad komesarijata:

Stari zadaci koje si komesarijat postavio, nisu još uvijek ostvareni. List naš: »Kalničan« još uvijek nije u tisku. Naša tehnika javila nam je tek danas da je spremna preuzeti list. Kurs 0. K. o kome smo Vam zadnji put pisali završen je,[15] no naš komesarski kurs ne možemo organizirati jer nam jedinice nisu ovdje. Izdali smo proglas rudarima, kojeg Vam u prepisu dostavljamo. Isto tako izdali smo kratak letakPodravcima povodom mobilizacije, koji Vam također dostavljamo. Našagitprop, koji je u stvariagitprop O.K. Varaždin, ponovno ćemo ojačati nekim ljudima kako bi ga konačno osposobili za stvaran i uspješan rad.

Naši budući zadaci:

Prikupiti i naoružati što više Podravaca i zatim formirati po mogućnosti bataljon od samih Podravaca koji bi operirali na tom sektoru, kao što smo i u Zagorje poslali četu isključivo od Zagoraca.

Javite nam da li je moguće i na kom mjestu da se nađemo, pa makar jedan član našeg i jedan član Vašeg štaba.[16]

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar,
Horvat[17] v.r.

Komandant,
Štrok[18]v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1600, reg. br. 23/3

Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 90, str. 270-274.

[15] Riječ je o nižem partijskom kursu koji je organizirao Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske, Varaždin.

[16] Radi pružanja neposredne pomoći Moslavačkome i Kalničkome NOP odredu, u lipnju 1943. god. došao je u Moslavinu, a zatim, na .Kalnik, načelnik Štaba Druge operativne zone Rade Bulat. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 87, i knj. 16. dok. br. 98.

[17] Josip Horvat

[18] Izidor Strok

284

1943, svibanj 27.

Operativni izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju neprijatelja na terenu, općoj situaciji u odredu te o akcijama od 14— 26. svibnja 1943. godine.

ŠTAB KALNIČKOG
NARODNO-OSLOBODILAČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA
Broj: 21
27 svibanj 1943

KOMANDANTU II OPERATIVNE ZONE'

Stanje neprijatelja na terenu Kalničkog partizanskog odreda

Kao što je u prošlom izvještaju javljeno[2] o posadama na sektoru Kalničkog partizanskog odreda, brojno stanje u raznim garnizonima svakog časa se mijenja. Garnizon Ludbreg: nalazi se oko 600 vojnika i to većinom novaka koji su nedavno stupili u vojsku. U garnizonu Koprivnica nalazi se oko 400 vojnika i to više redova vojske. Tu se nalazi jedna manjina Njemaca koji su nesposobni za frontu. U zadnje vrijeme došlo je nekoliko ustaša, koji imaju cilj: rekviriranje stoke i žita u okolnim selima. U garnizonu Križevci imade 300-400 vojnika i to razne grane. Između Koprivnice i Križevaca pruga je osigurana od 3 satnije, i to koturaši, legija i konjica. Istu prugu kontrolira jedan oklopni voz. U Novom Marofu nalazi se osim žandarmerije jedna satnija domobrana. Na Bilo Gori nalaze se posade Đurđevac, Pitomača, Kloštar, kao i u Bjelovaru (oko 6.000). Posade u Đurđevcu, Kloštru i Pitomači stalno se mijenjaju i njihovo brojno stanje teško je utvrditi. Obično se u tim mjestima nalazi više vojnika kada se sprema kakva reakcija bande. Osim toga na sektoru Kalničkog partizanskog odreda nalazi se još uvijek niz malih domobranskih i žandarskih posada. Zandarske stanice naročito su utvrđene i nalaze se u jednokatnicama sa zazidanim prozorima. U pravcu Ivanščica-Lepoglava nalaze se također manje posade koje uglavnom osiguravaju rudnike. To bi bile uglavnom posade na kojima djeluje Kalnički partizanski odred. Borbena snaga neprija-

[1] Vlado Matetić
[2] Vidi: Dok. br. 249.

telja na sektoru našeg odreda popušta. Sve jasnije se primjećuju znaci raspadanja Pavelićeve vojske. Nema dana da ne bi pobjegao koji domobran u naše redove iz raznih garnizona [na području] na kojem djeluje naš partizanski odred. Posada koja je bila privremeno u Prkosu sa zadatkom da nas goni po našem sektoru bila je prisiljena da ode sa tog sektora za našim jedinicama koje su prošle u raznim pravcima, naročito prema Zagorju, tako da je danas sektor Kalnik čist.

Akcije:

14. V. Naša jedna jedinica imala je zasjedu između Prkosa i Rasinje, te je tom prilikom naletio kamion koji je vozio sljedovanje za koturašku bojnu. Posada kamiona koja je pratila hranu bila je uništena od naše jedinice. Neprijatelj je imao 8 mrtvih, među njima jedan poručnik. Kamion je uništen. Zaplijenjeno je 8 pušaka i ostale spreme.

15. V. Naša jedinica razoružala je jednu patrolu od 6 žandara. Plijen: 6 karabina, 7 bombi i ostale spreme.

16. V. Naše jedinice napravile su zasjedu između Prkosa i Rasinje. Neprijatelj je imao 3 mrtva. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

19. V. Naše su jedinice pravile zasjedu na prugi Križevci-Koprivnica na blindirani vlak i minirale prugu kako bi ga razoružale. Tom prilikom kamufliran je napad na Križevce tako da bi isti vlak išao u pomoć njima i naletio na naše mine. Pošto on nije pošao na svu pucnjavu što je bila, akcija je propala. Zarobljena su 2 domobrana, 1 karabin.

22. V. Naše jedinice koje su krenule prema Sv. Ivanu Zelini došle su u sukob sa jednom ustaškom satnijom koja je imala namjeru da spriječi našim jedinicama put za Sv. Ivan Zelinu. Neprijatelj je imao prilikom tih borbi 30 što mrtvih što ranjenih. Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Zaplijenjen je 1 šmajser, 1 pištolj i nešto municije.

23. V. Minirana je pruga Ludbreg-Koprivnica. Iste noći naletio je vlak sa transportom koji je kretao prema Ludbregu te su uništena 2 vagona. Poslije toga transport se vratio u Koprivnicu. Promet je bio obustavljen 6 sati.

24. V. Minirana je pruga između Koprivnice i Velike Mučne. Tom prilikom naletio je blindirani voz na mine. Uništen je jedan blindirani vagon i jedan sa pijeskom koji vodi ispred njega. Promet je bio obustavljen gotovo cijeli dan,

25. V. Naše jedinice razoružale su posadu na željezničkoj pruzi Koprivnica-Križevci, na stanici Majurec. Zarobljena su 8 domobrana, a plijen je bio sljedeći: 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 2

šmajsera, 1 laki minobacač sa 7 mina, 4.000 metaka, 15 bombi i ostale ratne spreme. Neprijatelj je imao 3 mrtva a na našoj strani nije bilo gubitaka.

26. V. Minirana je pruga Križevci-Koprivnica. Rezultat nije do sada poznat.

Opća situacija u odredu:

Odlaskom I bataljona u Štab IV Divizije, kako smo Vam u dopisu već javili,[3] situacija u našem odredu nešto se izmijenila i bili smo prisiljeni da reorganiziramo naše jedinice da možemo lakše naš sektor obuhvatiti. Na sektoru Bilo Gore ostavili smo jednu četu sa komandnim kadrom čitavog dosadašnjeg bataljona,[4] samo smo uzeli komandanta bataljona[5] koji je ušao u Štab odreda za operativnog oficira, pošto naš operativni oficir bivši otišao u Slavoniju kao zamjenik brigade.[6] Ista četa koja je ostala na sektoru Bilo Gora ima perspektive da brzo preraste u bataljon kao što je i prije bio. Na samom sektoru Kalnik ostala je jedna jaka četa, koja se ovih dana već razvila u dvije čete te će za kratko vrijeme razviti se u jaki bataljon. Jedan bataljon[7] prešao je u pravcu Sv. Ivan Zelina da prodire prema Zagrebačkoj Gori. Novoformirana Zagorska četa krenula je na put 16. V sa zamjenikom komandanta odreda[8] i dobrim komandnim kadrom, tako da je sposobna da brzo preraste također u bataljon. Akcije do danas od ove čete nisu nam poznate zbog slabih veza između nas i ove jedinice.

Poslije ofanzive na naš sektor naše jedinice su se skupile, nema dezerterstva, kao što je bilo javljeno u prošlom izvještaju. U cjelini komandni kadar naših jedinica zadovoljava. Isti su sposobni da rukovode još većim jedinicama. Niži vojni kadar uglavnom zadovoljava. Koliko god je moguće sa ljudstvom se vježba kako borbena obuka tako i ratna služba. Borbeni duh, disciplina i moral u svim našim jedinicama su podjednaki.

Naša terenska četa poslije ofanzive ponovo radi na svome sektoru, njezino brojno stanje danas se kreće oko 20. Ona će se po mogućnosti razviti u pravu jedinicu.

Dopis što smo primili od Moslavačkog partizanskog odreda, upućen od Vas, da formiramo jedan udarni bataljon od oko 150

[3] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 48.

[4] Na području Bilo-Gore prije je djelovao Drugi bataljon.

[5] Miloš Manojlović

[6] Riječ je o Dušanu Ćorkoviću. Trebalo je da primi dužnost zamjenika komandanta Dvadeset prve NO brigade. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15. dok. br. 13 i 90.

[7] Drugi bataljon.

[8] Stjepan Kučiš

partizana koji bi ušao u brigadu novoformirane divizije II Operativne zone[9] — poslije toga nismo dobili nikakvog naređenja za isti bataljon. U pošti koju smo dobili od Vas uopšte niste ništa napominjali povodom ovog dopisa što ste slali Moslavačkom partizanskom odredu. [Na] dopis što smo primili od Vas: da li imamo vod za vezu u našem odredu, [odgovaramo:] do danas ga nismo uspostavljali. To je naš jedini nedostatak što nismo tome posvetili pažnju da osposobimo naše bataljone sa signalizacijom. Potrudićemo se da nađemo jedno tehničko lice koje će vježbati sa ljudstvom voda za vezu.

Naše brojno stanje odreda ukupno je 356. Naoružanje je slijedeće: 1 teški mitraljez, 2 laka minobacača, 17 puškomitraljeza, 5 parabela. Od ovog brojnog stanja boraca imademo 300.

Poslani I bataljon za IV Diviziju imao je sljedeće naoružanje: 4 teška mitraljeza, 4 puškomitraljeza, 2 parabele, i ostalo sve mauzere.

Perspektive našeg djelovanja:

Kao što smo već prije spomenuli, mi ćemo usmjeriti naše djelovanje u pravcu Zagorja i Podravine, a ostale snage naročito će posvetiti pažnju što će se uništavati komunikacije a to su u prvom redu pruge Koprivnica-Zagreb i Koprivnica-Varaždin a i ostale linije. Naša tješnja suradnja sa Moslavačkim partizanskim odredom ima dosta velikih poteškoća za zajedničke akcije jer bi time gubili mnogo vremena a ne raspolažemo sa tolikim snagama.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Komesar,
Horvat'°v.r.

Komandant,
Štrok[11] v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 1472, reg. br. 34/3

Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 89. str. 267-270.

[9] Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 14, dok. br. 9.
[IU] Josip Horvat
". Izidor Štrok

285

1943, svibanj 27.

Pismo Pavla Bel u hana člana Okružnoga komiteta KPH Zagreb, Okružnome komitetu KPH Zagreb o radu na području dugoselskoga kotara i situaciji u općini Pušća

Druže Prigorac![1] z/- v

Ja sam poslan na ovaj teren kao član O.K. i to sa dužnošću da politički radim u ovom kotaru. Za ovo malo vremena ja sam prilično upoznao narod ovoga Kotara i ako nisam bio po cijelom kotaru, a pogotovo sam upoznao drugove sa K.K.-ta, kao njihovim radom među narodom, njihovom utjecaju na sam narod. Prema tome našao sam za shodno da ti pišem o tome.

Ako se radi o tome da se sve postavlja u tome cilju da će biti čim veće koristi u današnjoj našoj borbi, koja zauzima sve većeg maha u ovom kotaru među narodom. Izgleda potpunoma pogrešna odluka O.K. da se sada kada dolaze ovako sudbonosni dani, da se premiješta pojedine političke radnike na druge terene to jest na nepoznate terene i to da stalno rade na njima. Nije od štete ako pojedini član O.K. se malo upozna sa prilikama u cijelom Okrugu, ali raditi kao stalni radnik na nepoznatom terenu, dolazi potpuno neispravno. Ja iznašam razlog i tvrdnju:

1.) Mislim da ti je najbolje poznat slučaj prošle godine gore kod nas, i da si stekao iskustvo u tom pogledu, kada se je izvršila akcija bili su pozvani svi politički radnici u partizane narod je ostao sam bez igdje ikoga, bez veze, politički rad je potpunoma zatajio, moral naroda je opao, a moral naših neprijatelja porasao, vojni bjegunci pobjegli su u vojsku. Poznato ti je i to da je općina Pušća slovila kao najbolja općina u Zagorju sa našim organizacijama, a danas je potpunoma zatajila, a isto tako rad u tvojoj općini bio je prilično dobar, danas nemaš nikoga, nemaš nijedne par. jedinice, odbori uopće ne postoje.

Da se nisu napravile takove pogreške danas mi ne bi imali sa svih triju općina u našoj vojsci jedva 40 drugova, nego ih bi imali najmanje 40 iz svake općine, imali bi jake organizacije a ovako nemamo ništa. Ako se ovako nastavi dalje biti će još i slabije. S tim u vezi podvlačim slučaj druga Posavca[2] koji je isto premještan u dru-

[1] Pavao Lončar
[2] Ivan Skubić

gi kotar na politički rad. Vidio sam sada kada je nastupila reakcija u ovim selima, što traži narod, narod pita samo za drugove, Posavca, Milu[3], Gorskog[4] i poznate drugove partijce, naravska stvar za one koji su srasli sa narodom koji poznaju i znaju kako narod diše, poznaju narodne težnje a i običaje i sam govor, način prilaženja k narodu. Zato mislim da niko strani nemože imati takovoga uspjeha u pogledu organizacije kao drugovi koji rade na ovom terenu koji su rođeni u narodu. Ako se je mislilo popuniti kakova praznina u pogledu teoretske izgradnje samih kadrova na ovom terenu, i to samnom mislim da je potpunoma nepotrebno jer šta se tiče samoga političkoga kadra tu ja ne mogu ništa popraviti jer sami drugovi su politički izgrađeni i teoretski sposobni, te o mnogo čemu imam ja da se učim od njih. A terenaca u ovom kotaru ima dosta prama broju terenaca u kotaru Z.[5] a sam rad u ovom kotaru je dosta dobar i prilično organiziran.

Za mene je ovdje potreban vodič jer ne poznam teren, prama tomu ja sam ovdje nepotreban iz gore već navedenih razloga. A mislim da ćemo gubiti na radu gore u kotaru Z. specijalno u općinama Br.[6] Z.[7] Pu.[8] Gore je potrebno mnogo raditi samo da se učvrste organizacije bez da se ide povećavanju organizacije.

A držim da nijedan drug terenac neće imati uspjeha u tim općinama kao ja kojemu je poznat teren i sam narod i narodni običaji, koji su tijesno povezani sa mogućnostima organizacije.

Poznato ti je da drug Crni Joža[9] radi u drugom Okružju, prema tomu je potpunoma rad u općini P.[10] zatajio on jedini je mogao nešto stvoriti u toj općini, a isto tako ti imaš druge zadatke, ne radiš više u svojoj općini pa pogledaj rad danas kada te nema u općini i kada je rad prepušten tvojemu rođaku koji i sam znaš nema nikakovoga autoriteta među narodom.

Promisli o tome dobro i pošalji odgovor, o tome smo razgovarali na sastanku K.K., a i drug Posavec će ti o tom pisati ili usmeno govoriti.

Pozdravlja:

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Original, rukopis ---- ---------- Škrba" v.r.
Sign., AIHRPH, KP-77/2380

[3] Đuro Ban
[4] Mirko Herak
[5] Zagreb
[6] Brdovec
[7]- Zaprešić
“ [1,0] Pušća
[9] Josip Tucman
[11] Pavao Beluhan

286

1943, svibanj 27.
Varaždin

Molba Dragutina Petkovića, gradskoga namještenika, Gradskome poglavarstvu Varaždin koji kao voditelj poslova likvidacije židovske pokretne imovine moli povišenje plaće

Predmet: Dragutin Petković gradski namještenik-voditelj poslova likvidacije židovske pokretne imovine — moli povišenje nagrade.

Prijepis

GRADSKOM POGLAVARSTVU

VARAŽDIN

Rješenjem bivšeg Državnog ravnateljstva za gospodarstvenu ponovu u Zagrebu od 22. X. 1941. 0 broj 120-1941. odobrena mije mjesečna nagrada za rad na likvidaciji židovske pokretne imovine u mjesečnom iznosu od iznosa od 4.000 Kuna počem od 1. kolovoza 1941.

Ovaj posao vršim neprekidno od navedenog vremena pošto su Židovi iz Varaždina povremeno odpremani u logore.

Pošto moj rad na likvidaciji ove židovske imovine nije vezan na uredovno vrieme, jer ga obzirom na narav posla /popis, procjena i rasprodaja/ moram izvršiti skoro svakodnevno do kasno u noć, to se dosadašnja nagrada od 4.000 Kn. — obzirom na nastale životne prilike pokazuje kao vrlo neznatna.-

Navodim da uslied odvođenja većeg broja židovskih porodica nedavno u logore moram ovaj svoj rad vršiti još intenzivnije pošto su stanovi u kojima se nalazi židovsko pokućtvo moraju što prije isprazniti i dodijeliti raznim državnim službenicima koji su obzirom na vrlo teške stanbene prilike u Varaždinu bez stana.-

Uslied razloženog umoljavam da se kod Državne riznice, ureda za podržavljeni imetak predloženjem ove moje molbe zamoli da mi se nagrada povisi barem za 50%-100% što mi je i usmeno obećano kod Državne riznice prigodom mojeg zadnjeg boravka kod navedenog ureda gdje sam po službenom poslu u istom predmetu osobno tražio potrebne upute i gdje je moj rad detaljno poznat.-

ZA DOM SPREMNI!

U Varaždinu, dne 27. svibnja 1943.

Kopija, strojopis
Sign., HAV, Zbirka Židovska imovina

287

1943, svibanj 28.

Pismo Rade Bulata, v.d. načelnika Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske, Štabu Kalničkoga NOP odreda o zadacima vezanima uz formiranje brigade iz sastava Kalničkoga i Moslavačkoga NOP odreda.

V.D. Načelnika
Štaba II Operativne Zone N.O.V.
i P.O. Hrvatske.
28. maja 1943 godine.

ŠTABU KALNIČKOG N.O.P. ODREDA

Kao što vam je poznato uskoro ću stići i do vašeg Odreda. Ja momentalno dola/im u Moslavinu od kuda ću vjerovatno do 15. idućeg mjeseca stići k vama. Do mog dolaska u vezi sa formiranjem Brigade iz vašeg i Moslavačkog Odreda potrebno je vršiti slijedeće:

U sastav te novo formirane Brigade ući će po dva bataljona iz svakog Odreda, dok će na terenu ostati po jedan bataljon. Vaša Zagorska Udarna četa koju ste formirali i uputili u pravcu Varaždina ući će u sastav bataljona koji će ostati na terenu, a bit će pod izravnom komandom vašeg Štaba. Bataljon koji će ostati na terenu treba biti u jačini od 150 boraca sa 5 p. mitraljeza. Bataljone koje formirate za ulazak u Brigadu držite zajedno i u zajedničkim akcijama vaš Štab neka sa njima rukovodi, dajte im dobar vojnički i politički kadar, ali drugove komandante i komesare bataljona nemojte naredbom postavljati, već neka budu vršioci dužnosti u koliko već prije nisu prišili oznake. Ti bataljoni trebaju potpuno vojnički da žive i da se kreću, da nisu razbacani na jednom širem sektoru, jer se na taj način ima bolji uvid u stanje bataljona i kako se snalaze i razvijaju naši vojni i politički rukovodioci.-

Četa pratećeg oruđa vašeg Odreda ući će u sastav novolormirane Brigade.- Operacijski sektor djelovanja treba da bude pruga Zagreb-Koprivnica i Zagreb-Bjelovar. Naredbom druga Tite naše jedinice zajedno sa slovenskim imaju vrlo važne zadatke za onemogućavanje uspješnog vođenja ofenzive u Crnoj Gori, Sandžaku, djelujući na prugama i uništavajući transporte. Osim toga trebate nastojati doći do što čvršćeg kontakta sa Moslavačkim Odredom, jer će i on dobiti naređenje a pravac operacijskog djelovanja usmjeri ka vama. Tako ćemo prije doći do povezanosti i ostvariti brže for-

miranje Brigade koja je u ovom momentu jedno od najaktuelnijih pitanja naše Zone. Na tom sektoru pripremite podatke o posadama neprijateljskim i same planove.-

Sve izvještaje koje budete od sada slali ići će preko mene što uzmite do znanja, ali ako imate otvoren kanal, koji drugi sem prema Moslavini, koristite ga i šaljite izvještaje našem Štabu, ali uslijed neredovite veze i udaljenosti vašeg Odreda od našeg Štaba i zbog jedinstvenijeg rukovođenja našim jedinicama u Moslavini i Kalniku, potrebno je da mi šaljete izvještaje koje ću kanalom Moslavine za naš Štab upućivati.

Izvještaje šaljite redovito svakog 1. 10. i 20. u mjesecu i prema potrebi.-

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

V.D. Načelnika Štaba
Bulat R.[1] v.r.

P.S. U koliko nemate formiran vod za vezu, odmah to učinite. Trebate naći nekog od drugova koji je služio u jugoslavenskoj vojsci kod veze i sve tako sakupiti u jednu jedinicu koja treba u tom pravcu da se razvija. Pristupite prikupljanju telefonskog kabla (poljske linije) i poljskih telefona i poštanskih centrala. Ako nemate telefoniste, telefone i materijal spremajte u zemunice, koji ćemo svakako iskoristiti kod formiranja Brigade.-

Original, strojopis
Sign., Kseroks-kopija originala u posjedu Redakcije.

[1] **Rade Bulat**

288

1943, svibanj 28.
Sisak

Spisak osoba koji Pokretni prijeki sud upućuje Predstojništvu kotarskog suda u Sisku, a koje su osuđene na smrt strijeljanjem

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
Predstojničtvo kotarskog suda
SISAK

Primljeno: 28/5. 1943.
Broj Pps. 104/1943. Broj Su 199-25/1943.

PREDSTOJNIČTVU KOTARSKOG SUDA

u SISKU

Pokretni prieki sud osudio je na kaznu smrti striljanjem i to:

I.

Dana 27. svibnja 1943.

1/Ljubicu Tudović kćerku pok. Stjepana Gruice, rođena 1905.
2/Tereziju Šaponja, kći Mate i Jele rođene Gredić, rođena 1910.
3/Vjekoslava Pisarek, sina Ivana i Marije rođene Netopil, rod. 1895.
4/Stjepana Kozarić, sina Nikole i Mare r. Rebić, rođen 1898.
5/Nikoli Mravinca, sina Mije i Jage rođene Ćuk, rođen 1905.
6/Milu Zindarića, sina Mije i Jage rođene Borić, rođen 1898.
7/Stjepana Grguranića, sina Đure i Ane rođene Horvat, rođen 1905.
8/Ivana Gereci, sina Luke i Mare rođene Kušalj, rođen 1899.
9/Nikolu Tudović, sina Nikole i Kate rođene Tomašić, r. 1904.
10/Iliju Kostreša, sina Petra i Mare, rođene Kresić, r. 1905.
li/Stjepana Šalkovića, sina Stjepana i Franjice, r. Medvedec, r. 1905.
12/Ivana Gajdeka, sina Pavla i Jage rođene Horvat, rođen 1920.
13/Ivana Gregeca sina Stjepana i Jane r. Lokmar, rođenog 1913.
14/Ivana Jalekovca, sina Nikole i Mare rod. Šmint, rođen 1909.
15/Nikolu Zagara, sina Ivana i Dore, rođene Vračan, rođen 1921.

16/Ljubana Šaponju, sina Petra i Bare r. Jokić, rođenog 1905.

17/Nikolu Krznarica, sina Stjepana i Mare rođene Perković, r. 1908.

II.

Dana 28. svibnja 1943.

1/ Ivana Pokazića, sina pok. Mate i Kate rođene Rogoz, rođ. 1910.

III.

Dana 28. svibnja 1943.

1/ Veljka Vukmirovića, sina Tome i Julije rođene Pavlica, r. 1916.

2/ Ivana Dragičevića, sina Stjepana i Agate rođene Matijašić, r. 1908.

3/ Janka Radetića, sina Steve i Ane rođ. Nožinić, rođenog 1891.

4/ Pavla Radetića, sina Miška i majke rođene Ičitović, rođen 1904.

5/ Živko Radetić, sina Uroša i Julke rođene Tintor, rođen 1925.

Osuđeni imaju biti strieljani redom kako je to navedeno gore osim treće grupe, koja ima biti strieljana obrnutim redom.

Prvo će biti strieljana pod I, zatim pod II i konačno pod III.

Osuđeni i branitelji molili su Milost Poglavnika.

Moli se g. predstojnik suda, da odredi sudca, liečnika i perovođu, koji će prisustvovati izvršenju smrtne kazne kao i oružane osobe koje će izvršiti kaznu smrti.

U koliko, koji od osuđenih bude pomilovan, to se imade istome saobćiti zapisnički i zapisnik dostaviti Pokretnom priekom sudu u Zagreb.

0 izvršenju smrtne kazne nad onima, kojima je molba za Pomilovanje odbivena imade se sačiniti zapisnik koji imadu potpisati sudac, liečnik i perovođa te imade biti naznačen dan i sat strieljanja. Ova se zamolnica temelji na zakonskoj odredbi od 25. 2. 1942. Narodne novine broj 47.

Osuđeni se nalaze u zatvoru kotarske oblasti u Sisku, odnosno Ispostave Župske redarstvene oblasti u Sisku.

Osuđeni koji budu Pomilovani imaju se odvojiti i kad se naslovu dostavi kazneni listovi i prepisi osuda, sprovesti ih na izdržavanje kazne u kaznionu.

Za dom spremni!

Pokretni prieki sud

Predsjednik:

U Sisku, dne 28. svibnja 1943. w ,

M.P.[1]

/Dr ^an Vidnjević/

Dr Ivan Vidnjevic v.r.

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Pokretni prijeki sud

UREDOVNA ZABILJEŠKA
od 1. lipnja 1943.

Danas sam brzoglastnim putem u 11 sati prije podne nazvan po Ministarstvu Pravosuđa preko činovnika Mije Blaškovića, koji mi je prenio sliedeće:

ISPOSTAVI ŽUPSKE REDARSTVENE OBLASTI

SISAK

U kaznenom predmetu protiv Nikoli Krznariću i drugovima priobćuje se, da su milošću Poglavnika pomilovani i to, Nikola Zagar, tako da mu je kazna smrti zamienjena sa doživotnom teškom tamnicom, Nikola Tudović i Ljubica Tudović, tako da im je kazna smrti zamienjena svakome sa 2 godine teške tamnice, Ivan Gereci, Stjepan Grguranić, Nikola Mravinac, Stjepan Kozarić i Vjekoslav Pisarek, tako, da im je kazna smrti zamienjena svakome sa 20 godina teške tamnice, dok se nad Nikolom Krznarić, Ljubanom Šaponja, Ivanom Jelekovac, Ivanom Gregec, Ivanom Gajdek, Stjepanom Šalković, Ilijom Kostreš i Mijom Žnidarić imade kazna smrti izvršiti, jer je pomilovanje odbijeno, a isto tako odbijeno je pomilovanje za Veljka Vukmirovića, Ivana Dragičević, Janka Radetić, Pavla Radetić i Živka Radetić, te se nad istima ima izvršiti kazna smrti. Glede Terezije Šaponja, budući je u gradivnom stanju, odlaže se izvršenje kazne iza poroda, kada će se o tome naknadno odlučiti.

T. broj 742/43.

Isto tako u 12 sati po istoj osobi saobćeno mi je brzoglastnim putem sliedeće:

U kaznenom predmetu protiv Ivana Pokasić priobćuje se, da je pomilovanje na smrt osuđenom Ivana Pokasić odbijeno, te se nad istim ima izvršiti kazna smrti. T. broj: 736/43.

Primio:
M.P.[2] **Ferdinand Škarek** v.r.

M.P.[3]

Original, strojopis
Sign., HAS, Fond Kotarski sud Sisak, br. 199-25/1943.

[2] Zaprimni pečat Izpostave Župske redarstvene oblasti u Sisku br. 599 od 1. VI 1943. godine, koja je to proslijedila predstojniku Kotarskog suda u Sisku. ,

[3] Zaprimni pečat Predstojničtva kotarskog suda u Sisku broj Su 199-25/43. od 1. VI 1943. godine.

on=;

1943, svibanj 28.
Varaždin

Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o situaciji na području grada Varaždina i kotara Zlatar i Krapina

ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST U VARAŽDINU
Broj: V.T. 63/1943. Varaždin, dne 28. V.1943.
Predmet: Izvještaj

1./ GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST N.D.H.
2./ GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED ODSJEK X.
3./ OBĆI ZAPOVJEDNIK REDAR. STRAŽE ZAGREB
4./ VELIKA ŽUPA ZAGORJE VARAŽDIN
5./ ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST BJELOVAR

IZVIEŠTAJ

Grad Varaždin:
Tokom noći pronađen je u ovdašnjem parku letak: »Iz Vrhovnog Štaba N.O.V.« Broj: 1726/1943. od 15. V. t.g. »Zapovjed« a podpisan sa »Vrhovni komandant Tito«, isti se u prilogu pod ./• prilaže[1].

Kotar Zlatar:
U šumi kod Persa Vesi u noći 24 — 25. V. nalazila se grupa partizana. Kod staroga grada »Belec« također se jučer između 11 — 12 s nalazila grupa oko 60 partizana. Kod Mihovljana selo Gorjanec partizani odveli Ferek Florijana i njegovu majku — nakon toga pronađeni su po partizanima ubijeni:
1. Ferek Florijan
2. Šestarec biv. oružnik
3. Kovačić

Imena posliednje dvojice nisu još poznata /sliedi naknadnim detaljnim izvještajem/. Majka Ferek Florijana pobjegla.

[1] Navedeni letak nedostaje.

Kotar Krapina:

U selo Svedruža 8 km zapadno od Krapine u tamošnju školu šestorica partizana doni jeli su jednog teško ranjenog »druga« — isti je malo za tim upalio bombu i metnuo pod glavu, te počinio samoubojstvo —■ identitet se ne može ustanoviti.

Kotar Zlatar:

Naknadno Noćas **29. V.** od **2 — 3** sata napadnuta je Konjščina. Željez. postaja demolirana, skladište zapaljeno, 8 /osam/ domobrana odvedeno, **2** utekla. Partizani su razišli u **3** pravca i to:

I. grupa:

Prema: St. Ivan Zelina

II. grupa:

Prema: Zlataru.

III. grupa:

Pravac, sjever vjerojatno Budinščina ili Ivanščica. Još uvjek nema nikakove protuakcije — narod strašno ogorčen i uplašen — zaista je krajnji čas — da se Zagorje očisti.

Sve ceste, koje vode u Zagreb stalno su ugrožene.

ZA DOM SPREMNI!

Upravitelj
M.P.[2] **Župske redar, oblasti:**
Krunoslav Batušić, v.r.

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2202, taj. 1221/1943.

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Župska redarstvena oblast Varaždin

290

1943, svibanj 29.

Izvještaj Zapovjedništva grada Zagreba Ministarstvu oružanih snaga NDH o napadu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« na jedriličarsku školu u Svetoj Nedelji

BRZOGLASNO IZVJEŠĆE

TKO JAVLJA:	VRIEME	KOME SE JAVILO:
Zapovjedničtvo grada Zagreba-nadporučnik Drage ljević	SATI 09.00 DAN 29 MJESEC V	
PRIMIO: Bojnik Jelaković	GODINA 1943.	PREDAO:

SADRŽAJ

Noćas oko 02.30 sati jedna jača grupa partizana[1] oko 200 ljudi napala je jedriličku školu u Sv. Nedelji i istu spalila. Tamo su se nalazila 2 krilaša koji su spaljeni zajedno sa svima jedrilicama Vojna oprema: gunjevi, odjeća i naboji odnešeni su. Posada koja je brojala oko 60 ljudi[2] odvedena je osim 4 koji su se sakrili. Iz škole su otišli u Sv. Nedelju i iz obćinske zgrade iznieli sve spise i na ulici spalili. Iz trgovine Živković odnieli su cigarete i šećer. Gradsko lječničko pomoćište opljačkano i od 2 sestre pomoćnice jedna odvedena. Od škole 1,5 km daleko nalazio se hangar koji je zajedno sa svima zgradama spaljen.

Ostalo je samo nekoliko bačeva benzina koje nije spaljeno.

Pravac kretanja partizana: Hangar —Mala Gorica —Molvice preko Sv. Martina.

P 29/V D

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NDH, kut. 23a, reg. br. 12/1-37.

Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 189, str. 486.

[1] Napad je izvršio Treći bataljon Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar«. Vidi: Dok. br. 292. i Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 88.

[2] Vidi: Dok. br. 292, i Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 190. i 192.

291

1943, svibanj 30.

Iz izvještaja Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o stanju u okrugu

OKRUŽNI KOMITET POKUPLJE
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
30. svibnja 1943.

DRUGARSKOM
CENTRALNOM KOMITETU K.P.H.

Dragi drugovi

Od našeg sastanka sa drugom Andrijom[1] oslobođeni teritorij Žumberka doživio je jedan jači talijanski ispad, te smo mi radi toga odlučili /ne znajući da će ta borba biti kratkotrajna/, da je bolje da se prebacimo svi na okupirani dio našeg okruga, nego li da ostanemo uz Odred i da tako izgubimo ponovno onoliko vremena koliko smo izgubili prilikom prebacivanja u Bosiljevo. Dolje se osjećala potreba da temeljito pređemo kroz sve naše organizacije i da im pomognemo. Odmah, par dana nakon našeg odlaska neprijatelj se povukao zapalivši sela Brezovicu i Grabovac /na granici nas i Slovenije/. Narod je pred njim bježao u šume. Bijeli[2] sa Talijanima istakali su seljacima vino. Streljali su u Lešću jednog čovjeka. Nakon njihovog odlaska **četnički elementi digli su glavu** i počeli harangu protiv odbornika. Kasnije su širili po selima razne na oko naivne, ali veoma smišljene prijedloge i glasine. Tako su u vezi sa stvaranjem radnih četa pod njihovim utjecajem neki odbori donijeli zaključke, da radne čete treba plaćati. Ovime su omeli osnivanje i djelovanje radnih četa u tim selima. Došlo bi i do težih posljedica da nijesmo na vrijeme intervenirali sakupivši narod na jedan zbor, gdje smo narodu otkrili njihove namjere. Nakon toga provedeno je čišćenje u općinskom NOO-u Radatović.

U ostalim krajevima našeg okruga prilike su različite. U kotaru Samobor ustaše su postavili u selu Rakov Potok svoju posadu u jačini od 150 do 200 ustaša iz željezničke bojne. Ovi su na sam prvi

[1] 1 24 Andrija Hebrang
[2] Bijela garda

dan Uskrsa pohapsili sve muškarce iz svih pet sela koja spadaju pod Horvate. Od tada pa do danas njihove patrole stalno krstare po cijeloj okolini i postavljaju zasjede. Po svemu izgleda da su oni preko ovog kompromitiranog sela terorom i nasiljem htjeli da dođu do naših organizacija. Narod se pod batinama prilično dobro držao i provala se od tada nije proširila dalje, iako je to bilo moguće. Od 60 do 80 uhapšenika, 10 ih je odvedeno u Zagreb na ustašku policiju dok su ostale pustili kućama. Domaći ustaše i Mačekovci nastojali su ove zatvorenike vaditi, prvi kako sami govore da njih ne ubijemo, a drugi, kako izgleda da steku neko uporište kod onih koje će vaditi.

Što se tiče **Mačkovaca** oni u našem okrugu nastupaju sa raznim parolama, već prema tome, kakve su prilike i kakav je naš uticaj. U ovom kotaru šire glasine kako su svi oni poimence iz jednog sela, koji su otišli u partizane poginuli. Nadalje, bacaju parolu **»Niti u ustaše, niti u partizane, a ni u domobrane«.**

U kotaru Pisarovina ustaški teror je veoma jak. Dvije satnije ustaša krvoloka iz Lasinje na čelu sa satnicima Ramićem[3] i Lulićem,[4] stalno krstare danju i noću po općinama Kupčina, Rečica, Šišljavić i Pisarovina, kao i po okolnim šumama, te postavljaju zasjede našim političkim radnicima. Prije svojih 20 dana uhvatili su druga Tomu Mikulića,[5] člana K.P., odveli ga u Lasinju i nakon toga, što im ništa nije htio odati, mučili, pekli i napokon sa prerezanim grkljanom doveli u Kupčinu i pred njegovom kućom streljali. Narod koji je bio silom dovučen da to gleda protestirao je govoreći, da su oni krvoloci i da streljaju najboljeg čovjeka u selu. Satnik Ramić sa golim nožem u ruci komandirao je 6-orici ustaša da pucaju govoreći narodu, da je za njih **važniji jedan u šeširu nego stotina u partizankama.** Nakon toga su uhapsili jedan SKOJ-evski aktiv i jednom SKOJ-evcu prerezali grkljan, iščupali nokte i kako izgleda otpremili su ga u Zagreb u bolnicu. Taj je nešto provaljivao. Prije 8 dana opkolili su seljake izbjeglice, koji su spavali u šumi, otvorili na njih mitraljesku vatru i tom prilikom ranili u noge druga Ladislava Korena. Drug Koren je bombom dokončao svoj život, da im nebi živ pao u ruke. Od uhapšenih i pobjeglih u šumu ustaše pljačkaju kuće. Pod ovakovim prilikama rad HSS-ovcima je sada olakšan, jer je našim drugovima kretanje ograničeno na jedan uzak teren. **Ovdje imademo kako izgleda i pojavu njihovih oružanih bandi. U Kraljevcu,** općine Kupinec, jedna grupa od 9 ljudi oružana sa puš-

[3] Stjepan Ramić
[4] Jure Lulić
[5] Vidi: Dok. br. 263.

I

kama i pištoljima oduzima novce i hranu od seljaka i predstavlja se partizanima. Kad su naše udarne grupe pošle da ih uhvate i potuku, doznali su, da se ovi stalno zadržavaju po šumama.

Narod je ovakvim terorom ustaša prilično zastrašen i dodir sa njime nam je otežan, te je tako i mobilizacija u ovom kotaru vrlo slaba. Pljačka goveda je na dnevnom redu, a osobito krava muzara. Kukuruz se oduzimlje po maksimiranoj cijeni.

U kotaru Jaska nijesmo obuhvatili u cjelini teren, pa radi toga ne možemo niti reći točno, koliki je utjecaj Mačkovaca na mase. Inače znamo, da se ovi povezuju sa Zagrebom. Mišljenja smo da oni tamo rade nešto više nego u drugim kotarevima i to radi toga, što neki njihovi kanali iz Zumberka idu ravno u samu Jasku. Ustaše i ovdje krstare po nekim općinama, koje su nam naklonjene. Oduzimanje hrane i nestašica galice su momenti na kojima bi se dalo okupiti puno više naroda, da su nam partijski radnici na ovom terenu bolji.

Što se tiče same Velike Gorice, tamo se tek zadnjih mjesec dana počeo osjećati naš jači utjecaj gotovo ravnomjerno po cijelom kotaru. Mačkovci reagiraju na ovakovo stanje sa parolom **»Treba sačuvati glavu i krov nad glavom».** Zadnjih par mjeseci neprijateljski teror se ne osjeća kao u ostalim krajevima. Nema sela u kojem nema po nekoliko vojnih bjegunaca, ali ih i ustaške vlasti ne ganjaju. To nam tamo u dosta slučajeva smeta da provedemo jednu jaču mobilizaciju. Hrana do sada nije oduzimana gotovo u cijelom kotaru. Seljaci se bave švercom i može se reći da sada gotovo bolje žive nego li ranije. Oduzimaju im se jedino krave.

U **našem okrugu kao cjelini teror ustaša se pojačava.** Njihova vlast se jedino tako osjeća. Simpatija nemaju nigdje. I ona sela koja su ranije bila njima naklonjena približuju se užurbano k nama. Nitko ne vjeruje u pobjedu fašizma. **Ispred vojske bježi oko 500 do 600 ljudi.** Naše partijske organizacije nijesu do sada bile **u** stanju pronaći jedan zgodan način na koji bi mogli mobilizirati te i tolike vojne bjegunce.

Partijska organizacija u kotaru Samobor — ima za sada na terenu 12 partijaca svrstanih u 3 ćelije. U komitetu ima 5 drugova. Rukovodstvo je padom druga Ivana,[6] koji je bio sekretar prilično olabavilo, 3 druga u komitetu rade sa puno poleta, dok je jedan frazer /Sokolčić/,[7] a jedan nepokretan i strašljiv /iz Stupnika/.

[6] Pavao Videković
[7] Ivan Sokolčić

Partijske ćelije na terenu su nesamostalne i vrlo usko shvaćaju liniju partije. Za vrijeme našeg boravka održali smo kratko savjetovanje. Kurs nismo mogli održati jer je vrijeme bilo prekratko.

SKOJ-evo rukovodstvo za ovaj kotar ima 4 člana koji su vrlo poletni **ali im nedostaje znanja i pomoći od OK SKOJ-a.** Omladinu su u glavnom okupili oko udarnih grupa i za kurirsku službu. Odavde su im nicali članovi. Odbora protiv ustaške mobilizacije, pljačke i slično nemaju, kao što ne drže i veze sa mladim domobranima u vojsci.

Do sada je postojao formalno kotarski NOO, ali se njegovo djelovanje nije gotovo uopće osjećalo, i to u glavnom radi toga, što se nije redovno sastajao. Zahvaljujući nemanju KK i ustaškom teroru gotovo svi odbori su olabavili u koliko se nijesu raspali /slučaj Sv. Nedelja/.

Po liniji AFŽ-a osjećala se ista manjkavost kao i po liniji NOO-a. Do sada nije se nastojalo poći dalje u organizacionom pitanju od sela i seoskog odbora. Postoji nekoliko seoskih odbora u raznim općinama cijelog kotara.

Zadnjih mjesec dana mobilizirali su nešto oko 40 drugova.

Kanali koje smo preko njih imali sa Zagrebom sada ne rade. Za ZAVNOH do sada nijesu mogli pronaći niti jednog pogodnog čovjeka.

Partijska organizacija u kotaru Jaska je veoma slaba. Drug[8] koji je od nas poslan dolje da pripremi organizaciju za formiranje KK pokazao se ne samo nesposobnim, nego i oportunistom u tolikoj mjeri, da je razlabavio i postojeće masovne organizacije i na svoj kalup navukao tamošnje partijce. Toga druga smo dobili iz KK Delnice preko vas. On je rodom iz ovog kotara a član je Partije od 1935. g-

Sastanke sa masovnim organizacijama nije redovito održavao, uslijed čega oni nijesu radili onako kako je to bilo moguće. Na terenu imamo svega 7 članova Partije, te se tako brojčano, a ni utjecajno nijesmo naišta pojačali. Partijci su svrstani u 2 ćelije. Kada se uzme u obzir, kolike su se promjene dogodile zadnjih par mjeseci u našoj zemlji a i u našem okrugu, onda se naš utjecaj nije mnogo proširio na narod u ovom kotaru. Pošto je njegova porodica sva Mačkovska izgleda nam, daje i on sa svojim bratom /članom Partije/ plivao u njihovim vodama, ne dotičući se nigdje rada Mačkovaca u svom kotaru. Radi toga smo na sjednici zaključili da ga se premjesti u vojsku, a mjesto njega pošaljemo tamo druga Grivonju[9]

[8] Alojz Valečić
[9] Tomo Pipić

/bivšeg člana OKZ iz Horvata/ na rad, dosadašnjeg kurira II. Op. Zone.

Rad po SKOJ-u nosi isto takvo obilježje njegovog stava i rada, smo ne u tolikoj mjeri, pošto je omladina poletija i željna akcija. Za sada postoje 4 aktiva sa 6 odbora USAOJ-a. Glavni rad je njihov oko prebacivanja ljudi i pošiljaka za nas i vojsku, te razoružavanje domobrana, ustaša, koji dolaze kućama i rezanje telefonskih žica. Okupljeni su u dvije udarne grupe od po 15-20 omladinaca.

AFZ organizaciji do sada nijesu uopće posvećivali nikakove pažnje. Raspoloženje žena za rad i akcije je dobro.

Partijska organizacija u **Pisarovini** broji 28 članova od kojih je 5 u komitetu. Prije mjesec i po dana izmjenili smo sekretara Prebega[10] i poslali ga u vojsku. U samom komitetu bila su 3 brata," te smo jednog od njih poslali u Veliku Goricu, a mjesto njega dali jednog člana KK Žumberak. Koliko je ostalo do sada ne razbitih i ne provaljenih ćelija nemamo točnog uvida sada. Komitet sačinjavaju sve mlađi partijci, koji imadu volje i poletnosti samo im ne dostaje znanja, a osobito znanja raditi pod ilegalnim okolnostima. Nemaju sistema u radu a osjeća se i slaba partijnost ovoga komiteta.

Prilikom našeg posljednjeg sastanka određeni su bili drug Stipe[12] i Duka[13] da odu u taj kotar sa zadatkom, da srede malo prilike, održe savjetovanje i kratki kurs, te da se sastanu tamo sa prvim bataljonom ZPO i održe sastanak sa partijcima. Međutim je drug Duka otišao u Veliku Goricu sa drugom Miškom[14] sa namjerom **da** prihvati jednog liječnika iz Zagreba, kojega je trebalo tamo formalno uhapsiti. /Toga liječnika vam šaljemo sa drugovima koji idu za ZAVNOH/. Uslijed toga se drug Duka zadržao u VG[15] više nego što je smio, pa je tako drug Stipe sa jednim članom iz OK SKOJ-a došao sam u Pisarovinu. U to vrijeme su ustaše redovito krstarili po selima i šumama oko Kupčine, što je naše partijce, nenavikle na ovakav teror unekoliko zbunilo i uplašilo. Došavši tamo, tražio je drug Stipe od sekretara druga Gajdaša[16] da sazove sastanak KK. Kako drug Gajdaš nije odmah sazvao sastanak izgleda da je drug Stipe malo oštrije nastupio prema njemu naglasivši mu, da je on **poslan od CK da sredi** tamo organizaciju, što je po našem mišljenju bilo nepravilno, jer ga vi nijeste poslali u Pisarovinu, nego nama, a

[10] Nikola Brezović
[11] Tomo Mikulić, Jura Mikulić i Mijo Mikulić
[12] Stipe Ugarković
[13] Duka Vasić
[14] 1 26 Lutvo Ahmetović
[15] Velika Gorica
[16] Tomo Mikulić

mi smo ga poslali u Pisarovinu. **Nakon toga je drug S. u jednom momentu ošamario nekog partizana koji ga je nehotice udario mušicom od puške pod oko.** Od tada pa za cijelo vrijeme Stipinog zadržavanja u tome kotaru između njih je vladalo napeto stanje, koje se prenjelo na cijeli KK i partijce ilegalce, koji su bili oko KK. Naš komitet je od strane KK bio odmah obaviješten sa dva pisma, jednim koje je bilo upućeno drugu Mišku, a drugim koje je bilo upućeno na naše sjedište...«

»... Dobivši ovo pismo drugovi koji su se nalazili u sjedištu javili su drugu Mišku da se svrati kod KK Pisarovine i da vidi šta se tamo događa. Sa svoje strane savjetujući se sa drugovima Benđom[17] i Dukom, Miško je otišao tamo skupa s njima i nastojao stvar ispitati. Prvi naš dojam kod dolaska tamo bio je, da je stvarno stvoren jedan veoma nezdrav odnos, koji bi mogao imati i težih posljedica za cijelu partijsku organizaciju u ovom kotaru, ako se stvar na vrijeme ne uredi. Svi članovi KK Partije i KK SKOJ-a ostali su kod tvrdnji, koje je naveo drug Gajdaš u svom pismenom izvještaju. U prvi mah smo mislili da primljeno pismo uputimo vama, ali smo naknadno zaključili, da to sve iznesemo na našoj sjednici i nakon toga što čujemo izjavu druga Stipe, da vam rezultate diskusije javimo. Na sjednici smo stvar iznijeli pred cijeli komitet uz prisutnost druga Marka.[18] **Drug Stipe odbija** da je psovao išta članovima komiteta, tvrdi da su sve činjenice navedene u pismu lažne. Priznaje jedino da je tukao nekog partizana, te da je Gajdašu rekao da se prema njemu odnosi špijunski. Sjednica je stekla dojam da drug Stipe nije ispravno postupio u odnosu prema Gajdašu i još jednom članu komiteta i to tim više što i sam kaže da Gajdaš i drugovi nisu neprijatelji Partije nego da će za Partiju i glavu dati. Naše je mišljenje da jedan rukovodioc u svom odnosu prema mlađim i neiskusnim drugovima nesmije tako nastupati jer na takav način neće kod mlađeg druga razviti ljubav za našu Partiju, nego će postići obratan učinak, a ujedno rušiti ugled same Partije i foruma u ime kojega on dolazi. Radi toga je zaključeno da se drug Stipe sa drugom Dukom ponovno uputi na taj teren, da izvide kako je došlo do toga da se mnoge činjenice iz izvještaja ne poklapaju. Njih dvojica imaju prenjeti zaključke naše sjednice na taj komitet, pošto su ti zaključci donešeni u vezi sa nastalom situacijom unutar naše zemlje i vani. Prijedlog da se druga Gajdaša smjeni i pošalje u vojsku ili na oslobođeni teren Žumberka nije prihvaćen, nego je zaključeno da se drugu skrene pažnja na neke neistinite tvrdnje i ako se pokaže da se drug u tom

[17] Stjepan Koren
[18] Marko Belinić

pogledu samokritički osvrne i na svoje postupke, da ga se i dalje tamo ostavi. Po našem mišljenju izmjena druga Gajdaša djelovala bi na KK i partijce tako, kao da smo i mi spremni pod partijskim imenom trpiti izvjesne greške. Drug Stipe se nakon ovog prvog sastanka ima vratiti u samoborski kotar. Za vrijeme svog zadržavanja drug Stipe je održao jedno savjetovanje sa partijcima i jednu sjednicu sa komitetom kao i kraći kurs.

Uslijed ovako stvorenih odnosa niti drug Stipe, a niti mi nijesmo mogli dobiti tačan uvid u stanje partijske i masovnih organizacija, jer smo se mi morali baviti smirivanjem prilika.

Znamo jedino da postoji kotarski NOO koji se ne osjeća kao rukovodioc u cijelom kotaru jer još nije povezan sa svim postojećim odborima a niti se on redovno sastaje. Općinski NOO-i postoje u općinama Pokupsko i Kupčina, dok po mnogim selima postoje seoski odbori.

SKOJ-ev komitet broji 4 člana. Njihovi aktivi su rasuti po selima raznih općina. Tamo gdje imadu aktive imaju i odbore USAOJ-a. SKOJ kao i u ostalim kotarevima nije iznikao iz borbenih antifašističkih odbora omladinskih. Udarne grupe nijesu im u tolikoj mjeri aktivne kao u drugim kotarevima, ipak je jedan dio njih sa nekoliko partizana koji rade na relejnoj stanici razoružao domobransku posadu u Dubrancu, o čemu je podnio izvještaj Štab II. Op. Zone. Mobilizacija im je slaba.

Odbori AFZ-a su osnovani samo u nekoliko sela, između sebe nisu povezani, sakupljaju tu i tamo priloge za vojsku.

Partijska organizacija u Velikoj Gorici broji **15** članova, od toga ih je 6 u kotarskom komitetu, dok su ostali razdijeljeni po raznim selima i općinama. Postoji samo formirana jedna partijska ćelija. Ostali partijci su povezani na kandidatske grupe sa kojima rukovode članovi komiteta. Ovaj komitet nam je najmlađi, ali ima izgleda na najuspješniji razvoj. Svi drugovi osim jednoga moći **će** zadovoljiti na svome položaju. Ne očišćeni partijski redovi od ranijih kapitulanata, smotali su nam da ovdje uhvatimo jačeg korjena u masama. Masovne organizacije su nam najbrojnije u Posavini i Turopolju, dok smo u krajevima gdje je seljaštvo siromašnije slabi.

U formiranju su dva općinska NOO-a nakon čega slijedi odmah i kotarski. Na mobilizaciji već pomalo rade i NOO-i i odbori AFZ-a. Prodiranje u siromašnije krajeve već je počelo po liniji NOO-a.

SKOJ-evo rukovodstvo ima 5 članova i ima izgleda da će se uz češću pomoć OK SKOJ-a uspješno razvijati. Ranijeg sekretara rukovodstva smo promijenili jer je bio nemaran, a pomalo i neiskren prema Partiji. Tamo gdje postoje SKOJ-evi aktivi postoje redovite

udarne grupe i odbori USAOJ-a, koji rade na prebacivanju ljudi i materijala.

AFŽ organizacija je mlada. Žene su borbene i vole ostobito raditi kao kuriri. Raspoloženje žena prerasta organizacione sposobnosti naših aktivistkinja.

Unazad svojih dva mjeseca dana mobilizacija im je nešto živnula. Borbene grupe su im veoma aktivne tako, da se ni jedan domobran nemože pojaviti u selu a da ga oni ne svuku. U općinama Vukovina, Novo Čiče i Orle su zapaljeni spisi i odnesen razni pisaći pribor. To su izveli udarnici skupa sa diverzantima ŽPO.

Partijska organizacija u Žumberku ima svega 34 člana Partije, od toga je domaćih 24. Komitet ima 4 člana. Na terenu postoji 5 ćelija. U općini Radatović imamo i općinski komitet, koji broji 3 člana. Komitet je oslabio od kada smo jednog člana poslali u Pisarovinu. Karakteristika sviju njih od sekretara pa na dolje je u tome, da su sav rad šablonizirali i da hoće čitavo zbivanje ukalupiti u svoje šablone. Ne umiju naći ono bitno na čemu će pokrenuti narod svoga kraja u borbu, na aktiviranju u pomaganju narodne vlasti u mobilizaciji. Od tuda im se moglo i dogoditi da su im neprijateljski elementi rovarili po NOO-ima.

SKOJ-evo rukovodstvo ostalo je momentalno na dva člana, pošto su 2 drugarice ispale, jer im roditelji ne daju ići na teren. Aktivi postoje gotovo u svim selima Sošice i Radatović, dok ih imaju u velikom broju sela općine Vivodina i Kalje, koje se sada nalazi i pod našom i ustaškom kontrolom.

Općinski NOO-i postoje u Radatoviću, Sošicama i Vivodini, a nepovezani seoski u mnogim selima općina Kalje i Krašić. Izbore će provesti do sredine idućeg mjeseca, nakon čega će biti formiran i stalni kotarski NOO. Partija je u odborima postala diktator tako, da se upravo osjećalo, što su neprijatelji iskoristili za sabotažu svakog rada.

AFŽ organizacije su oživjele nakon konferencije, koja je s njima održana po našem povratku iz Bosiljeva. Općinski odbori postoje u Sošicama i Radatoviću. U Vivodini se osjeća brzo prilaženje žena organizaciji. Pred osnivanjem je kotarski odbor AFŽ-a.

Dobrovoljna mobilizacija je najslabija u ovome kotaru.

Agitacija i propaganda im je poprimila kao i ostali rad šablonu i ne kreće se iz tog kruga. Svakog tjedna održavaju po nekoliko zborova po raznim općinama.

Inicijativni odbor AFŽ-a za okrug formiran je već prije mjesec i po dana. Drugarice iz odbora su krenule nakon prve njihove sjednice na neoslobođeni dio našeg okruga. Otišle su i vratile se skupa sa našim članovima. Njihovo zadržavanje na terenu imalo je svrhu

upoznavanja sa prilikama i organizacijama koje postoje tamo, te međusobno povezivanje postojećih odbora i njihovo povezivanje u Inicijativni odbor.

Za vrijeme od osnivanja do danas održano je jedno savjetovanje žena u općini Radatović, a u pripremi su takva savjetovanja za Vivodinu i Sošice. Kroz dva dana se upravo završava kurs kojim je obuhvaćeno svojih dvadesetak žena iz sviju kotareva. Nakon kursa će drugarice biti upućene u kotareve odakle su. Od kursistica iz Samobora biti će odmah ovdje formiran Inicijativni odbor AFŽ-a za kotar Samobor.

Partijska ćelija u Inicijativnom ima 5 članova od kojih je jedna bolesna. Ovdje se pronio u cijelosti onakav odnos Partije prema Inicijativnom kakav je bio u općinskom NOO-u za Radatović. Svoje nedostatke partijke su pokrivale autoritetom Partije, tako, da je ovdje Partija postala kočnica a ne pokretač rada. **Drugarica Marija[19] kao rukovodioc zapostavljana** je bila i bremzana od strane jedne partijke koja je za vrijeme našeg zadržavanja dolje ostala sa njome na oslobođenom terenu. Ovo stanje smo ispravili. **Predlažemo vam da Mariju primimo u Partiju,** jer se na terenu pokazala dobra, agilna i iskrena drugarica.

Okružni NOO nijesmo još uvijek uspjeli formirati i to u glavnom radi toga, što su nam drugovi većinom predlagali i htjeli slati za njega članove Partije, tako da bi on bio u stvari naše drugo izdanje. Baš u vezi sa ovim novim prilikama koje su nastupile raspuštanjem Kominterne i mogućnošću ostvarenja drugog fronta na Balkanu nijesmo mogli po našem mišljenju niti smjeli pristupiti [osnivanju] jednog tako sastavljenog odbora. Osnovali smo zato Inicijativni okružni NOO sastavljen od 5 drugova, od kojih je jedan član našeg komiteta. Sutra se već ponovno vraćamo na isti teren na kojem smo bili s time, da prenesemo naše zaključke na komitete i ubrzamo sakupljanje svih onih snaga koje još nijesu stale otvoreno na našu stranu ali njesu ni protiv nas. U tome radu ćemo mi sami nastojati doći u dodir sa uglednim ljudima i njih privlačiti u naše odbore a prvenstveno u naš Okružni NOO.

Za ZAVNOH vam šaljemo drugove:

Janka Obradovića iz Kašta, općine Sošice, kotar Jaska, srednji seljak ugledan u okolici, sekretar općinskog NOO-a za Sošice. Član Partije svega mjesec i po dana.

Lovru Mikana iz Gornjeg Lovića, općine Vivodina, srednji seljak, inače ranije amerikanski socijalista, sekretar Inicijativnog op-

[19] **Marija Dorčić-Đerđa**

ćinskog NOO-a za Vivodinu, član je KP svega mjesec dana i ima najviše ugleda od sviju ljudi koji se oko nas kupe.

Janka Pavića iz Dragoševaca, općine Radatović, (sada spada pod Italiju srez Črnomelj, inače ranije Jaska), srednji seljak, ranije jugoslavenski orijentiran, kasnije na HSS, dok se partizani nijesu ovdje pojavili. Ugledan je, član je Partije 3 mjeseca i sekretar općinskog komiteta, te predsjednik općinskog NOO-a.

Prvi i treći su grko-katolici, dok je drugi rimo-katolik. Svi se žele vratiti nakon konferencije u Žumberak.

Iz Velike Gorice smo bili predvidjeli jednog ranijeg HSS-ovca, veoma uglednog po cijelom Turopolju i Posavini. Neznamo da li će on tamo stići do 10. kako nam je Marko rekao, da moraju stići. On je pristao samo nismo sigurni da li ćemo ga na vrijeme obavijestiti. Zove se Katulić, predsjednik je Turopoljske Zemljišne Zajednice i još nekih bivših organizacija HSS-a. Samo ime mu neznamo pa vam tako neće moći poslužiti niti njegov potpis na proglasu ako on na vrijeme ne stigne.

Iz kotara Pisarovine, općine Kupčine šaljemo vam druga Konjačića, koji je u cijeloj Kupčini i okolici, veoma ugledan, inače je član KP. Detaljnu karakteristiku za njega poslati ćemo vam odozdo preko Banije.

Sigurni smo, da bismo vam poslali još nekoliko uglednih ljudi--antifašista, da smo na vrijeme bili obaviješteni o tome, odnosno da nam je na vrijeme skrenuta pažnja na to. Javite nam odmah radi toga, da li je kasno ako vam nekoga naknadno pošaljemo i da li će moći ući u Vijeće da se znamo ravnati u našim razgovorima sa ljudima. U protivnom mi ćemo ih svakako povući onda u okružni NOO. Dobro bi bilo da se svi vijećnici iz našeg okruga navrate preko Zumberka dolje, da bi smo se mogli s njima sporazumjeti o njihovom daljnjem radu.

Od OK SKOJ-a doznajemo da PK SKOJ-a ima namjeru podvesti **druga Miku**[20] na neki drugi posao. Ovakva odluka bi nama mnogo štetila i to tim više, što nas je i onako malo u komitetu, pa nijesmo u stanju dati onoliku pomoć komitetima kolika bi im trebala. Njegovim odlaskom osjetila bi se kod nas jedna velika šupljina. Sam OK SKOJ-a bi se mogao dovesti u jedno kritično stanje jer je i njih malo, a naročito malo iskusnih. Mi smo bili mišljenja da se drug kroz par mjeseci posveti SKOJ-u, te da pridigne još dvojicu, trojicu u OK, a da ga mi onda damo na drugi posao. On je i tako ostario i ne može dati omladini poletnosti po raznim aktivima i ljudima puno mlađim od sebe. On po tome sektoru može raditi jedino kao in-

[20] **Mika Špiljak**

struktor, ali ne nikako kao što sada radi kao organizator SKOJ--evskih aktiva i odbora USAOJ-a. Od ostalih članova jedan ima nešto znanja ali nema dobrog odnosa prema omladini, te ga omladina ne prima baš najbolje, drugi je mlad i neiskusan, ali ima volje i treća je drugarica koja ima volje, vrlo dobro je primljena od omladine, ali joj ne dostaje znanja. Za ovaj teren trebalo bi ih najmanje još tri da bi mogli biti rukovodstvo, koje bi moglo da radi.

Po agitaciji i propagandi poslan je izvještaj vašem Agit-propu, a mi vam možemo za sada reći jedino, da je u štampi dvobroj »Rodoljuba«, a iza njega slijedi novi dvobroj od kojih ćemo vam poslati po jedan primjerak. Odredili smo dopisnike po kotarevima za našu štampu, pa nam i dopisi polako stižu.

Za vaš Agit-prop smo poslali 60 kg slova (Garmond i Petit) preko Banije i OK Karlovca, pa vas molimo da nam javite jeste li ih u redu primili. Drug Draušnik[21] je pisao IO ZAVNOH-a da je to on poslao i nabavio, međutim je Odred samo dao novac što vam radi ravnanja javljamo. Papir i boja za ciklostil, koja može služiti i za štampariju ide stalno u manjim količinama preko Korduna tamo za vas. Neka nam Agit-prop javi koje su pošiljke do vas stigle. Slijedi otprema ostatka od te partije slova, koja je stajala 60.000 kuna.

Na predprošloj našoj sjednici mi smo formirali svoj Biro, u koji su ušli drug Miško kao politički sekretar, drug Bendo kao organizatorski sekretar, drug Ivica[22] kao odgovoran za naš Agit-prop. Drug Nacek[23] odgovoran je za rad NOO-a, drug Duka za rad s vojskom, a drug Mika za rad sa SKOJ-em. Biro rukovodi sa KK Zumberak i Inicijativnim Odborom AFŽ-a, t.j. on će slati redovito na sjednice jednog od svojih članova. Pod ovakvim prilikama Biro neće moći biti na jednom mjestu, jer će se članovi morati redovito nalaziti po terenu našeg okruga.

Svakako da su mnogi nedostaci u našem radu rezultat našeg ranijeg rijetkog sastajanja i ne savjetovanja po pojedinim pitanjima, što nam je i drug Andrija[24] napomenuo. Vidimo sada da smo mnoga pitanja temeljito razbistrili tek onda, kada smo se češće sastajali.

Na našoj prošloj sjednici smo pretresali pitanje naših unutarnjih odnosa i došli do slijedećeg zaključka: da su postojali nezdravi odnosi između drugova Miška i Stipe, što je moglo dovesti do većih

[21] **Jurica Draušnik**
[22] **Ivica Lopaić**
[23] **Ignac Pipić**

razmimoilaženja u komitetu, da se na vrijeme nije stvar uredila. **Dolaskom druga Stipe k nama drug Miško nije nastojao da priđe odmah drugu Stipi, koji se nakon prvih razgovora osjetio nekako usamljen, i unekoliko se odvajao od nas.** Iz toga se kasnije izrodile još veće udaljavanje jednog od drugog tako, da se po mnogim pitanjima nije vršilo njihovo međusobno sporazumjevanje. Izgleda uslijed toga drug Stipe je, kako smo već ranije izvijestili druga Andriju počeo sa okupljanjem drugarica koje su došle iz Like oko sebe, što je dovelo i do izvjesnih razmimoilaženja kod drugarica koje rade po AFŽ-u, jer se stalno naglašavalo **»ličanstvo«.** U isto vrijeme je prošao glas oko KK Žumberak i političkih radnika na tome terenu, da je drug Stipe član CK. Upitan od nekih drugova drug Miško je odgovorio, da je drug Stipe to ranije bio i koliko je to njemu poznato da to sada nije. To je međutim prenešeno do druga Stipe tako, kako da je drug Miško htjeo Stipi rušiti autoritet, kako je to on shvatio. To je dovelo do još jačeg odvajanja i separiranja druga Stipe od naših članova, koji su se u to doba nalazili u Žumberku. Mlađi drugovi u komitetu kao Ivica su isto tako stajali po strani od Stipe. Drug Nacek koji je za cijelo to vrijeme bio na neslobođenom terenu napravio je kod toga najveću pogrešku, nalazeći se povrijeđenim što je naša sjednica izmijenila njegovu odluku o postavljanju druga Zorića[25] za sekretara KK Samobor. Tu odluku pripisivao je on drugu Mišku i nakon zaključka počao je da u izvjesnoj mjeri i harangira protiv tog zaključka. Na ovoj našoj sjednici drugovi su se ponovno izjasnili daje taj zaključak bio pravilan i iznijeli svoje mišljenje zašto su se složili sa prijedlogom o promjeni. **Ovakvo stanje moglo je dovesti do izvjesne podvojenosti u našem komitetu da na vrijeme nije stvar ispravljena.** Greška drugova S. i N. u tome, je, što se nijesu odmah nakon prvog slučaja obratili jedan drugome i stvar drugarski riješili. Drugovi vide svoje greške i mišljenja smo da se strane druga M. i S. neće više ponoviti, dok smo stekli ubjedenje da drug **N. neće moći u odnosu prema drugovima za još jedno vrijeme biti dovoljno objektivan i samokritičan.**

Drug Miško bi može biti i stvar ranije iznio pred komitet, da nije mislio, da to nije stvar naša nego da je to stvar CK i druga S., pa je zato i govorio drugu Marku o tome razmimolaženju.

Iz Odreda vam momentalno ne možemo podnijeti izvještaj jer ni sami nemamo tačnih uvida u rad partijske organizacije tamo, pošto je on nedavno formiran, a njegove snage su rasute u manjim

[25] **Ivan Pipić**

jedinicama po cijelom terenu. U slijedećem izvještaju ćemo se osvrnuti na njihov rad.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Drugarski komunistički pozdrav
Miško[26] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-22/1141

292

1943, svibanj 31.

Izvještaj Štaba Trećega bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu brigade o napadu na jedriličarsku školu u Svetoj Nedelji

STAB III BATALJONA
XIII PROL. BRIGADE
»RADE KONCAR«
31-V-1943 god.

Predmet: Operativni izvještaj.

ŠTABU XIII PROLETERSKE BRIGADE »RADE KONCAR«

U vezi zapovijedi od 28. V. 1943 god.[1] o akciji na jedriličarsku školu u Sv. Nedelji, naš Bataljon dobio je zadatak da napadne neprijatelja u pomenutom mjestu i da ga zarobi, te po likvidiranju neprijatelja da evakuiše sav plijen.

Bataljon je stigao na položaj u 12.30 sati, odakle je krenula jedna kao domobranska ophodnja[2] iz I čete koja je razoružala stražara i stražu, koja je bila u jačini od 12 domobrana, dok je istovremeno jedna desetina ušla u baraku gdje su [se] nalazili 2 oficira i oko 70 pitomaca gore navedene škole te iste razoružala i zarobila. Druga desetina iste čete ušla je u šatore u kojima su spavali oko 30 naoružanih domobrana te iste zarobila.

[1] **Ovo je vjerojatno datum prijema zapovijesti. Stab Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« izdao je zapovijest za napad na Svetu Nedelju 27. svibnja 1943. god. Vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 88.**

[2] **Riječ je o patroli obučenoj u domobranske uniforme.**

Dok je I četa razoružavala domobrane, u isto vrijeme cijela Druga četa opkolila je neprijatelja sa suprotne strane po nekoj grabi i onemogućila neprijatelju da se razbježi, koji su se nalazili u šatorima i barakama.

III četa našeg bataljona dala je 1 vod koji je opkolio hangar u kome se nalazilo 15 domobrana sa 1 teškim mitraljezom te iste razoružala i zarobila. Jedan vod III čete ostao je u rezervi, koji se nalazio sa Štabom bataljona.

Od ratnog materijala, među ostalim, zarobljeno je: 3 teška mitraljeza, 2 puškomitraljeza, oko 100 pušaka, municije, te mnogo drugog vojnog i sanitetskog materijala.

Ovom akcijom neprijatelju nije izginuo ni jedan vojnik, samo je zarobljeno oko 140 vojnika.[3]

Sopstvenih gubitaka također nije bilo.

Kritički osvrt na akciju: Sam tok akcije izveden je po predviđenom planu. Naši borci pri samom napadu i evakuaciji plijena pokazali su se jako dobro. Mišljenja smo, da bude što brže evakuisanje plijena, neophodno je potrebno organizirati prevozna sredstva prije samoga napada, odnosno da sa sobom dovedemo kola koja bi čekala u neposrednoj blizini i u svakom trenutku kada su potrebna bila pri ruci. Imali smo prilike vidjeti ukoliko je otežan sam rad oko evakuacije ako u blizini nema prevoznih sredstava.

Municije se nije potrošilo ništa, a također niti izgubilo. Tako isto nije izgubljeno ništa niti od oružja.

Poginulih niti ranjenih drugova nema.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politkomesar	V. d. op. oficira	Komandant,
Dijanović[4] v.r.	**Veselko Julije** v.r.	**Mamula B.**[5] v.r.

Original, strojopis
Sign., AVII, Fond NOB, kut. 726 A, reg. br. 12/13

Zbornik VII, tom V, knj. 15, dok. br. 108, str. 312-315.

[1] **Opširnije o napadu na ovo uporište vidi: Zbornik VII, tom V, knj. 16, dok. br. 18.**

[4] **Tomo Dijanović**

[5] **Bogdan Mamula**

1943, svibanj 31.
Zagreb

Izvod iz knjige evidencije »Hrvatskih državnih željeznica« o sabotažama, diverzijama i napadima na prugama sjeverozapadne Hrvatske od 1. siječnja do 31. svibnja 1943. godine'

»KNJIGA NEZGODA
HRVATSKIH
DRŽAVNIH ŽELJEZNICA 1943.«

Tekući broj udesa	Datum	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
10	5. I	Caprag-Blinjski Kut	U 0 h 40' pod vlakom V-52 (preselica br. 326.125) eksplodirala je mina. Vlak izkliznuo i zapaljen. Pom. vlak sa njemačkom i ustaškom vojskom izaslan i vratio se po pojačanje. Borba u 4 h i 50, još traje. Mjesto nezgode nalazi se između predsignala i ul. signala postaje BI. Kut.	Prekid prometa: do 16 h 15' Šteta na vozilima i voj. zobi i stoci 1 967.000.- kn. pruzi: 47.300.- kn. usmrćeno: 2 želj. služb. Žrtve poginuli: 17 njem. voj. ranjeni: 4 njem. voj. nije poznata sudbina 102 vojnika
22	9. I.	Jastrebarsko Desinec	Oko 1 h u km 4537/8 postaja neprohodna, a b.b. stupovi porezani. Stajalište Desinec zapaljeno.	Stajalište Desinec zapaljeno, kod stražare 278 gosp. zgrade zapaljene, b.b. stupovi porezani. Šteta na pruzi i zgradama kn. 188.500.-
63	17.1.	Ozalj--Kamanje	U 0.20 h u km 23 2/4 napadnut je vlak 492 i isti je zapaljen	Šteta na pruzi radna snaga 45.000 k tvorivo 137.000 k stroju 9.633 k kolima 383.961 k robi 3,270.000 k Ukupno 3,845.594 k Pruga prohodna 21. I. u 17 h.

[1]U izvodu su navedene samo one akcije koje su od vlasti NDH posebno obilježene kao akcije komunista i partizana, a izostavljene su rubrike: uzrok krivice i kazne, primjedbe i broj (pod kojim se raspravlja).

Tekuć broj	i Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
80	21/22.1.	Mučna Reka	U noći 21/22. I oko 23.45 h napad partizana na postaju Mučna Reka, djelomično izgorjele prijemne zgrade	Šteta na zgradi 400.000 kn Šteta 63.620 kn B.b. urđ. 158.980 kn
7	4/5.11	Zdenčina--Desinec	Napad na prugu Zdenčina--Desinec u km 450.8-451-2, postaju Zdenčina i stajalište Desinec	Pruga prekinuta od 5. II. Putnički promet se vrši, prelaženjem. Šteta na pruzi Kn. 20.000 na mostu Kn. 385.000 na zgradi 40.000 na b.b. vodu 32.838 Ukupno Kn. 477.838
26.	9/10. II	Jastrebarsko--Draganići	Oko 23.40 h napadnut vlak 382 u km 461.9-462.3 i zapaljen	Požarom oštećena 23 vagona Šteta na vagonima Kn 2,380.000 na stroju Kn 7.000 na pruzi Kn 2.000 na robi Kn 8,000.000 na b.b. vodovima Kn 7.070 Ukupno Kn 10,396.070 Strojovođa Josip Zabić kod iskakanja povriedio desnu nogu
32	11.11	Ludbreg	U 20.30 prekinuta b.b. veza sa Koprivnicom i Varaždinom U km 220.8 — 222.8 porušeno 40 b.b. stupova između Ćukovca i Rasinje	Šteta na b.b. vodovima — Kn 51.208.
46.	13.11	Jastrebarsko--Draganići	Između Jaske i Draganića dne 13. II 1943. napadnut je vlak 314 i sav izgorio	Šteta na pruzi 18.000 kn na vozilima 9,000.000 kn Ukupno 9,018.000 kn Poginulo — 10 ljudi Ranjeno — 10 ljudi
63	15.11	Kamanje--Ozalj	15. II u 21.10 h u km 22.950 napadnut je vlak 486 između postaja Ozalj i Kamanje	Šteta na pruzi 38.400 kn na vozilima 767.134 kn roba 7,000.000 kn stroj 7.000 kn Ukupno 7,812.534 Kn
151	22.11	Postaja Garešnica	U 20.20 h napadnuta postaja Garešnica po partizanima i spaljena	Šteta na zgradama 790.000 kn na pruzi 0 na kolima 170.000 kn b.b. uređaji 30.240 kn razno 35.000 kn na materijalu 167.530 kn

	Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
	163	28. II	Ivanić Grad	28. II 1943. napadnuta straža od 20 domobrana na mostu u km 62/5-6. Partizani su zapalili baraku i odveli domobrane.	Šteta na baraci 50.000 kn
	10	1/2.III	Križevci--Kloštar	1-2/III napadnuta pruga po partizanima u km 50/013 između Križevaca i Kloštra	Šteta na pruzi 30.000 kn
	24	5/6. III	Varaždin--Koprivnica	U km 220/9-222/2 na duljini od 1.300 metara posječeno 26 b.b. stupova	Šteta na b.b. vodovima 5.222 kn
I	37	13/14. III	Kloštar	13/14. III napali su partizani na postaju Kloštar	Šteta na zgradi 68.800 kn Šteta 34.070 kn B.B. 46.714 kn roba 5.000 kn
1	78	15/16. III 18/19. III	Koprivnica- -Ludbreg	15-16.III 1943. u km 219/0-219/300, pokidana B.B. linija po partizanima Dne 18/19. III prekinuto u km 223/7-224/0	Šteta na b.b. uređajima 6.032.- kn
	84	20/111	Pitomača--Vukosavljevica	U km 155/6-156/9 napadnuta pruga u dužini 300 metara porezana 92 brzoglasna stupa	Šteta na pruzi 250.000 kn B.B. linija 24.130 kn
	103	16/17. III	Blinjski Kut--Sisak	16-17. III 1943. napadnuta postaja Blinjski Kut i odjav. XXVII u km 365/530 demontiran jedan štos u km 356 razrušena pruga	Šteta na zgradama 438.950 kn na nasaštaru i tvorivu 36.840 kn Ukupno 475.790 kn Odveden promet. Božo Lončar i 45 domobrana i 2 dočasnika
	147	18.III	Hercegovac Trnovi tica--Pavlovac Dražica	28.III 1943. napadnut v. 1530 na postaji Hercegovac Trnovitica po partizanima	Stete nema Ubijeni: Martin Corić, Tomo Međimorec, Alojz Peršić, Ćiril Jagetić, Kata Mlinarić, Murat Koloković ranjen Poginuo 1 ustaša želj. boj., a ostali zarobljeni
	165	30/111	Pitomača	30. III 1943. u km. 4156/1-157/3 porušena pruga i porezano 76 brzojav, stupova	Šteta 164.000 kn

Tekući broj	Datum uclesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
166	30/III	Carevdar	30. III 1943. napadnuta postaja Carevdar po partizanima te na stražarne broj 82 i 83	Poginuo legionar Ante Šojat i Mehmed Čavčić. Šteta na pruzi i tvorivu 70.000 kn
167	26/27. III	Lepavina-Dugo Selo-Botovo--Koprivnica	27. III 1943. napadnuta postaja Lepavina i pruga Dugo Selo-Botovo u km 494-2/3/78	Šteta na pruzi 37.000 kn šteta na postaji Lepavina 60.500 kn Ukupno 107.500 kn
3	2/3. IV	Novi Marof	Postaja Novi Marof napadnuta i zapaljena od strane partizana	Izgorila zgrada postaje, ručno spremište i pisarna u robnom skladištu. Pruga minirana u km 72 3/4 s 2 mine, a isto tako i skretnica br. 7; nagorila kola br. 301507 i 441124. Odnieto Kn 21.300 gotovog novca. Ukupna šteta-Kn 719.670.-
67	13. IV	Voloder	13. IV partizani napali Vododer i zapalili drveni namještaj u službenoj prostoriji, te prerezali b.b. stupove	Ukupna šteta-174.967 Kn
70	13. IV	Paulovac--Bjelovar	13. IV 1943 pred tunelom Paulovac kod stražare 21 napadnut vlak 1412 po partizanima	Šteta na kolima oko 2,400.000 kn Poginulo 4 ustaše I sata Poglavnikovog zdruga željezničke vojnice — Šimun Sparić, Petar Opančar, Rudolf Krpić i Slavko Sunković. Odvedeno 30 domobrana. Teško ranjena, 1 putnica, lakše ranjeno 4 putnika
91.	19. IV	Blinjski Kut-Sunja	U 0.35 h u km 385.485 naišao je vlak V-54 na minu. Vlak je napadnut i zapaljen	Promet prekinut od 19. IV u 0.35 sati. Vlakovođa Janko Draganić iz Novske mrtav. Domobran Salih Salčinović iz X bojne (Sunja) mrtav. Jedan njemački i pet talijanskih vojnika mrtvi. Nestali strojovođa Škrablin, jedan talijanski i dva njemačka vojnika. Stroj 22.064 prevrnut, dvoja kola oštećena. Trideset i jedna kola podpuno izgorila. Putnički promet se vršio prelaženjem, a teretni je bio obustavljen. Ukupna šteta-2,331.380 Kn

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i šteta)
116	21/22. IV	Mraclin	Oko 23.30 h napadnuto stajalište Mraclin. Jedan domobran mrtav, jedan ranjen, a četiri odvedena.	Šteta: na b.b. uređaju kn 2.000 u gotovom kn 380 Ukupno Kn 2.380
144	21/22. IV	Bjelovar--Garešnica	Napadnut most u km 15-1/2 pruge Bjelovar-Garešnica, zarobljena 3 domorana	0
178	12/13. IV	Draganići--Karlovac	Tokom noći napadnuta i odvedena domobranska straža na stražarnici br. 301 i 302 u km 470.084 i km 471 963 Brzoglasni aparati oštećeni u objema stražarnicama	Šteta na brzoglasnim aparatima Kn. 42.000.
4	1. V	Rasinja--Čukovec	U km 222 1/2 eksplozivom dignuta pruga u dužini od 12 m	Pruga popravljena u 14 h; vi. 1319 kasnio 272'
7	1/2.V	Jalžabet--Ludbreg	U km 231/3-232/8 porezano 28 km. b.b. stupova	Šteta na b.b. vodovima 15.480 k
8	1. V.	Turopolje--Lekenik	u lh 10' naišao vlak V-62 u km 399/389/9 na minu. Stroj 20/220 iskliznuo s jednom osovinom služ. i daljnja 3 kola iskliznula	Šteta na pruzi 16.037 kn vozilo 30.831 kn Ukupno 46.867 kn
9	2. V	Blinjski Kut--Sunja	U 23 h 40' naletio je vlak V^46 II u km 359 5/6 na minu	Pruga popravljena 4. V. 43. u 14 h Šteta: Radna snaga 7.664 kn materijal 97.400 kn stroj 40.000 kn kola 580.000 kn Ukupno 725.064 kn
29	8. V	Novi Marof--V. Toplice	U km 731/732 u 10 h minirali su partizani prugu zajedno s jednim samovozom	VI. 914 čekao u N. Marofu 100 min. Šteta na pruzi 2.500 kn radna snaga 1.500 kn Ukupno 4.000 kn
77	15/16.V	Šaš Su.br. 344 f	Napadnuta i spaljena postaja Šaš odpr. = 22. V 43 glr.II 1 b, III-2 d 31. V %	Šteta na pruzi 3.500 kn zgradama 610.000 kn našast. i mater. 142.046 kn b.b. uređaj 153.100 kn Ukupno 908.646 kn

Tekući broj	Datum udesa	Mjesto	Kratki opis udesa	Posljedice udesa (nastradali i štete)
73	17/18. V	Budinščina	Napadaj na postaju. Nadstojnik postaje Ožeg i nekoliko oružnika odvedeno.	Šteta: Gorivo 6.000 kn zgrada 1.000 kn b.b. uređaj 43.600 kn Invent, i 33.300 kn Ukupno Kn 83.900
102	24/V	Odra	24. V 1943. napadnuto stajalište Odra te polupani brzogl. i signalni uređaji	Ukupna šteta 150.000 kn
147	28. V	Konjščina	28. V. 1943. izvršen je napad na postaju Konjščina po partizanima i spaljena	Šteta: Zgrada 280.000 kn Invent. 86.520 kn b.b. 15.800 kn Ukupno 382.320 kn

Original, strojopis
Sign., Sindikat radnika saobraćaja i veze Jugoslavije — Republički odbor za Hrvatsku, Zagreb

294

1943, svibanj 31.
Zagreb

Izvještaj Ravnateljstva Državnih željeznica Prometnom odsjeku Glavnoga ravnateljstva za promet NDH o napadu partizana na željezničku postaju Gradec, te stajališta Majurec i Repinec

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
RAVNATELJSTVO
DRŽAVNIH ŽELJEZNICA
Broj: Taj. 2015. 1943.
ZAGREB dne 31. svibnja 1943.
MIHANOVIĆEVA ULICA 12

Predmet: Napad na postaju Gradec, stajalište Majurec i Repinec, dne, 25. V 1943.

GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA PROMET
Prometni odsjek
ZAGREB

Savezno s prijavom prometnog kontrolora Koprivnica br. 1416 od 25. V o.g. izvješćujemo:

Dne 24./25. V 1943. oko 23.55 sati napadnuta je postaja Gradec kojom je prilikom zapaljena i do temelja izgorila postajna zgrada i robno skladište.

Ovaj je napad izveden kako slijedi:

Oko 23.55 sati došlo je nekoliko partizana u skretničarsku kućicu sa strane Križevci, gdje je jedan s oružjem u ruci pozvao skretničara na predaju, a drugi je odmah otkinuo slušalicu brzoglasa i metnuo je na stol. Nakon toga pozvali su skretničara da ide s njime prema postaji, no nakon 25 metara jedan mu je uzeo signalnu svjetiljku, odredio mu da ide natrag k skretničarskoj kućici i neka čeka dok se oni povrate. S tom su svjetiljkom otišli k postajnoj zgradi i tamo iznenadili stražu koja je bila vani i koja je mislila da to dolazi skretničar sa svjetiljkom. Drugi su opet upali u čekaonicu gdje se nalazio ostali dio straže i njih iznenadili. Od posade 13 domobrana, koji su čuvali postaju svučeno je i razoružano 10 ljudi, dok su se trojica nekako spasila. Za vrijeme napada nije bilo pucnjave. U isto doba jedna je grupa dolazila od skretničarske kućice sa strane Vrbovca gdje su otkinuli slušalicu brzoglasa i odnijeli sobom, a neki opet ispred postajane zgrade tako da je bilo jasno da je postajni prostor opkoljen sa svih strana. Dok su jedni svlačili stražu, a drugi su upali u prometni ured i pozvali upravnika vlakova na predaju. Iz putničke blagajne su odnijeli gotovog novca oko Kn 2.000.-. Istodobno je jedna grupa otišla u stan nadstojnika postaje i rekla mu da će postaju zapaliti, neka si spašava stvari, pretražili cijeli stan, a kod iznošenja stvari pomogli su mu iznijeti neke sitnice. Doveli su ga u njegovu kancelariju i iz postajne blagajne odnijeli oko Kn. 3.000.- dakle, sav novac koji se je nalazio u postaji i dali mu potvrdu na svotu od Kn. 5.000.- t.j. za obje blagajne zajedno. Otpravnik vlakova morao im je otvoriti robno skladište gdje su od starih knjiga i tiskanica načinili hrpu papira i zapalili, pa je tako robno skladište izgorilo do temelja sa svim pošiljkama koje su se tamo nalazile. Do samog skladišta naslagano je mnogo gorivog drva drž. šumarije Sv. Ivan Žabno, te je ista vatra zahvatila, pa je izgorilo oko tri vagona gorivog drveta. Istodobno su opet drugi partizani pripremali potpalu u postajnoj zgradi gdje su potrgali sve knjige na jednu hrpu i s petrolejem iz svjetiljke, koju su razbili, polijali i zapalili. Tako je postajna zgrada izgorila do temelja sa svim našastarom i svim onim što se u njoj nalazilo, dok su ostali samo goli zidovi.

Nekako u isto vrijeme napadnuto je stajalište Majurec gdje su od posade ostala dva mrtva i jedan ranjen dok ih je sedam nestalo, a ujedno je odnijeto nešto oružja i streliva. Brzoglas je razbijen.

Nadalje je istodobno napadnuto stajalište Repinec odakle je odvedeno 12 domobrana i čuvar pruge, no njega su odmah pustili. Sve

što se nalazilo u službenoj prostoriji je razbijeno i uništeno. Odnijete su dvije bunde, praskalice i sanduk za prvu pomoć, te Kn 4.995.- gotovog novca, dok su voznice porazbacali. U km 474.2/3 na samom stajalištu minom je oštećena pruga što je popravljeno u 7.40 sati.

Oko 1 sat počelo je puškaranje oko postaje Vrbovec koje je trajalo do 1,30 sati, no bez učinka.

U samom napadu je sudjelovalo u Majurcu oko 20 ljudi, Repincu oko 150, a u Gradecu oko 50 ljudi. Koliko ih je bilo okolo na straži nije poznato.

Za vršenja prometne službe na postaji Gradec određena je za sada skretničarska kućica sa strane Vrbovca, dok se ne uredi koja podesnija prostorija.

U mjestu Gradec demolirana je pošta koja se nalazi u posebničkoj kući dok je općina spaljena.

Štetu prouzrokovanu ovim napadajima javit ćemo naknadno.

PO NALOGU UPRAVITELJA
NADSTOJNIK PROMETNOG ODSJEKA:
(V. Moslavac)
Moslavac v.r.

M.P.[1]

M.P.[2]

Original, strojopis
Sign., Kseroks-kopija originala u posjedu Redakcije.

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Ravnateljstvo hrvatskih državnih željeznica Zagreb

[2] Zaprimni pečat Ministarstva prometa — Zagreb, Glavnog ravnateljstva za promet, taj. br. 2393, od 9. VI 1943. godine

295

1943, svibanj 31.
Bjelovar

Upute Velike župe Bilogora kotarskim oblastima i gradskim poglavarstvima da se rekvirirane živežne namirnice odmah, uz pomoć vojske, otpreme u sigurna mjesta kako ih ne bi »pokupili« partizani.

VELIKA ŽUPA BILOGORA

Broj: Taj. 2102-1943.- Bjelovar, dne 31. V. 1943.-

Predmet: Pojava partizana u Vel. i Mal. Botinovcu općine Sokolovac.

KOTARSKOJ OBLASTI - SVIMA
GRADSKOM POGLAVARSTVU — SVIMA

Dogodio se slučaj, da su činovnici Zempra[1] uz osiguranje jednog voda domobrana vršili rekviziciju zemaljskih plodina, a nakon dovršene rekvizicije trebalo je odkupljene zemaljske plodine odpremiti u skladište tek drugi dan, drugi i treći dan bilo je međutim loše vrieme, pa seljaci rekvirirane živežne namirnice nisu odpremili, a četvrtog dana izjutra došli su partizani i sve rekvirirane živežne namirnice pokupili i odvezli.-

Da se takav slučaj ne ponovi, određuje se, da se sve količine rekviriranih živežnih namirnica imadu odmah u prisutnosti organa, koji vrše odkup i u prisutnosti vojske, koja odkup osigurava, odpremiti u osigurana mjesta, po mogućnosti u skladište Zempra u sjedištima Kotarske oblasti.

[1] Državna poslovana središtnjica za zemaljske proizvode.

O tom će naslovu obaviestiti sve organe, koji rade na prisilnom odkupu na njihovu području, a kotarske će oblasti također o tom obaviestiti i područna općinska poglavarstva s istim nalogom.-

ZA DOM SPREMNI!

VELIKI ŽUPAN:
Dr. Vladimir Sabolić v.r.

M.P.[3] M. P.[2]

Original, strojopis
Sign., HAB. Zbirka neprijateljskih dokumenata o akcijama partizana D 5-304.

296

1943, svibanj 31.
Dugo Selo

Izvještaj Kotarske oblasti Dugo Selo Velikoj župi Prigorje o likvidaciji ustaškoga logornika Petra Bubala od strane partizana

KOTARSKA OBLAST DUGO SELO
T. broj: 226/1943 Dugo Selo, dne 31. V 1943.g.

Predmet: Bubalo Petar, ustaški logornik iz Dugog Sela — ubijen, izvještaj.

VELIKA ŽUPA PRIGORJE ZAGREB
Redarstvena oblast za grad Zagreb
Odsjek javne sigurnosti Zagreb

DEUTSCHE STANDORTKOMANDANTUR AUSSENSTELLE —
- NOVA GRADIŠKA

Savezno sa brzoglasnim izvještajem od dana 29. ovog mj. Velikoj Župi Prigorja Zagreb, Redarstvenoj oblasti za grad Zagreb i Ustaškom Stožeru Župe Prigorje Zagreb predlaže se po gornjem predmetu izvještaj oružničke postaje Dugo Selo kako sliedi:

»Dne 29. svibnja 1943. godine u 17.45 sati na seoskom putu Dugo Selo —Sv. Martin, kod Dugog Sela, općine i kotara Dugo Selo

[2] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Velika župa Bilogora

[3] Zaprimni pečat Gradskog poglavarstva Bjelovar, br. 7530, od 5. VI 1943. godine

sjeverozapadno od Dugog Sela 500 metara po partizanima Balog Stjepana Vjekoslavu kbr. 4 i Skora Mate Stjepanu kbr. 26 oba iz Lukarišća, obćine i kotara Dugo Selo sa 8 revolverskih hitaca ubijen je ustaški logornik za kotar Dugo Selo Bubalo Petar rodom iz sela Široke Rieke, kotara Mostar, župe Hum.

Ophodnja narednik Jakobović Josip, Đaković Branko, oružnik Rajić Jure, Karlić Ivan, Ceboci Josip i Lukačević Franjo, na licu mjesta ustanovila je, da je ustaški logornik zastavnik Bubalo Petar čitajući novine pošao seoskim putem prema vinogorju Sv. te kada se udalji od mjesta Dugog Sela sačekali su ga partizani Balog Vjekoslav i Skora Stjepan te bez rieči počeli pucati, koji je počeo ispred istih bježati i trčao 30 metara zatim u šanac pao našto su isti još na njega pucali, partizani su ispalili iz samokresa 7.65 mm 5 naboja, a iz samokresa'9 mm 3 naboja, te su mu zadali ozliede 1. u lievu stranu vrata, 1 u lievu sliepoočicu, 1 u grlo, 1 u lievu stranu prsa, 1 u desnu mišicu, koje su ozliede bile smrtonosne i odmah je ostao mrtav.

Vranek Đuro kbr. 16 ophodnji izjavio da se sa svojom suprugom nalazio na njivi i kopao kukuruz, koja je njiva udaljena od mjesta gdje je izvršeno umorstvo oko 120 metara, te nije vidio nikoga ići cestom, a kada je čuo pucanje vidio je logornika Bubalu Petra gdje se rukama drži za glavu i bježi cestom prema Dugom Selu, a za njima trčati dvie osobe u građanskom odielu sa pištoljama u ruci, te kada je logornik Bubalo pao u šanac pokraj ceste još su ispalili nekoliko hitaca zatim se dali u bjegstvo prema šumi Lazine, a logornik Bubalo je ostao mrtav ležati u šancu. Od ubojica jedan je bio srednjeg stasa, obučen u zeleno odielo, a drugi visokog stasa obučen u crno odijelo.

Belek Jelka kbr. 75 iz Dugog Sela, ophodnji izjavi, da je 29. svibnja 1943. oko 17 sati susrela u mjestu Dugom Selu Balog Vjekoslava i još njoj jednu nepoznatu osobu, Balog Vjekoslav bio je obučen u zeleno odielo, a nepoznati u crno odielo, koje je susrela na ulazu u mjesto Dugo Selo na putu Dugo Selo —Rugvica, koji su ulazili u mjesto Dugo Selo.

Graborec Đuro kbr. 68 iz Prozorja ophodnji izjavi, daje 29. svibnja 1943. oko 18.30 sati u šumi »Šikara« sjeverno od Dugog Sela 5 km vidio dvije sumnjive osobe od kojih je jedna bila obučena u zeleno odielo, a druga u crno odielo sa samokresom u ruci, koji su išli kroz šumu prikrivajući prema selu Cerju.

Vođenom tjeralicom za Balog Vjekoslavom i Skora Stjepanom nisu se mogli pronaći, pošto su se imenovani 6. svibnja 1943. od svojih kuća udaljili i pridružili partizanima.

____m__m

Umorstvo nad logornikom Bubalo Petrom izvršeno je vjerojatno iz razloga što je otac Balog Vjekoslava Stjepan po ustaškom redarstvu u Zagrebu radi sumnje komunizma uhićen i pritvoren, a po prijavi logornika Bubalo Petra.«

S molbom radi znanja.

ZA DOM SPREMNI!

UPRAVITELJ KOTARA:
(Jelinić)

Kotarskoj oblasti 1-6
S molbom radi znanja.
Za dom spremni!
M.P.[1]

Upravitelj kotara:
(Jelinić)
Jelinić[2] v.r.

Original, strojopis
Sign., HAZ, KOZ, kut. 102, taj. br. 1098/43.

297

1943, svibanj 31.
Varaždin

Izvještaj Kotarske oblasti Varaždin Župskoj redarstvenoj oblasti Varaždin o općim političkim prilikama na području varaždinskoga kotara od 15. do 30. svibnja 1943. godine

Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast u Varaždinu
Broj: 548-taj-1943.

Varaždin, dne 31. svibnja 1943.

Predmet: Izvješće o položaju.
Na broj 181-Prs-1943
od 15. I. 1942.

ŽUPSKOJ REDARSTVENOJ OBLASTI
Varaždin

Savezno sa gornjim nalogom predlaže se naslovu za razdoblje **od 15. do 30. svibnja o.g.** o položaju u kotaru varaždinskom sljedeće izvješće:

[1] Okrugli pečat: Nezavisna Država Hrvatska
Kotarska oblast Dugo Selo

[2] Franjo Jelinić

I.

Obći politički položaj

i./ **Obće političke prilike:Obče** političke prilike su u glavnom iste kao i do sada te nijesu zapažene nikakove značajnije promjene a/ **Komunizam:** na području ovog kotara imade osoba sklonih komunizmu naročito u selima Kućan Marof, Kućan Gornji, Kućan Dolnji, Trnovec. Žabnik, Sračinec i Zbelava, dok u ostalim selima imade isto tako ali u manjoj mjeri komunizmu naklonjenih osoba, a to su većinom sve tvornički radnici. Na ove osobe sklone komunizmu obraća se stalno pažnja.

Dne 16. svibnja o.g. između sela Šemovca i Bartolovca nađeno je nekoliko komada partizansko-komunističkih letaka, koje su letke vjerojatno razbacali sami partizani koji se kreću s vremena na vrieme u manjim skupinama ovim selima.

Sa područja ovog kotara nalaze se u bjegstvu i to vjerojatno među partizanima sljedeće osobe: Franjo Žitnjak, Franjo Beli, i August Novko iz Kućan Gor., Slavko Kobal i Jelenski Mirko iz Kućan Marofa, Slavko Habek iz Jalkovca, Stjepan Buhin iz Beletinca i Vjekoslav Novak iz Poljane. Ivan Telebar, Mato Oreški, Franjo Vidović, Josip Husnjak i Stjepan Telebar iz Strmca, općina Petrijanec, Stjepan Melinček, Andrò Kuhar, Aleksa Drožđek, Stanko Drožđek, Stanko Kuhar, i Stjepan Kuhar iz Sračinca, Mirko Dubravec iz Cerja, općina Vidovec i Vlado Antolić iz Vinice. Napominje se da je jedan dio ovih odmetnika pobjegao radi toga da se ne odazove vojnoj dužnosti.

Kretanje odmetnika partizana na području ovog kotara primjećeno je na području obćine Jalžabet i Bartolovec.

Dne 20. svibnja o.g. između 1-2 sata u noći odveden je od svoje kuće po nepoznatim osobama od strane partizana Petar Magić, ustaški zbirnik iz Trnovca, koji je nađen poslije umoren u rukavu rieke Drave. Prema do sada vođenim izvidima ustanovilo se da je ovu skupinu partizana doveo u selo partizan Đuro Ivanuša iz sela Trnovca, koji se sada nalazi među partizanima Kalničkog partizanskog odreda. Savezno sa ovim umorstvom uhićeni su Tomo Labaš, Tomo Skupnjak i Martin Tuđan svi iz Trnovca koji su osumničeni da su podržavali vezu sa partizanom Đurom Ivanuša, te su isti predani Župsko redarstvenoj oblasti u Varaždinu sa izvješćem br. 539-taj od 29. svibnja 1943.

U noći 21 na 22 svibnja t.g. uhićeni su po organima župskog redarstva u Varaždinu Matko Seršen (doseljenik Slovenac), Josip Kržan, kuhar na vlastelinstvu Opeka i Marko Hip privatnik činovnik a razlog njihovog uhićenja poznat je Župskoj redarstvenoj oblasti u Varaždinu.

b/ **Srpstvo:** Srba na području ovog kotara nema, a kod malog broja pravoslavnog življa nisu nastale nikakove promjene,
c/ **Židovstvo:** U gornjem razdoblju kod Židova nije bilo nikakovih promjena, jer su prije toga odvedeni i zadnji Židovi koji su se nalazili na području ovog kotara.

II. Kriminalitet

Za gornje vrieme na području kotara bilo je 6 zločina 5 prestupa i 8 prekršaja. Prema tome vidi se da je kriminal u ovom razdoblju bio nešto u porastu i stalno se povećava. Dne 14. V. o.g. nađen je pokraj državne ceste u Semovcu ubijen od nepoznate osobe Stjepan Tkalčec iz Zamlake.

III. Socijalno pitanje i prehrana

Socijalno pitanje i prehrana na području ovog kotara mogu se smatrati kao povoljnim i nedolaze u obzir da bi mogli ugroziti javni red i mir. U pogledu prehrane ova kotarska oblast poduzima sve potrebno kako bi pučanstvo ovog kotara moglo biti podmireno prema raspoloživim količinama.

IV. Ostali važniji događaji

1/ Prema primljenom izvještaju općinskog poglavarstva u Križovljan —Cestici Njemačke vlasti počele su uz granicu zabijati stupove radi pravljenja žične ograde te kod toga uzimaju jednaki pravac tako, da stupove nezabijaju točno po granici — koja nije jednaka — već djelom i po našem državnom teritoriju. Sa jedne i druge strane tih stupova sječe se šuma i kose žita u širini od 60 metara čime se narodu pravi velika šteta.

2/ **Skupštine:** Dne 23. svibnja o.g. održan je ustaški sastanak u selu Biškupcu, kotar Varaždin na kojem je govorio izaslanik Glavnog ustaškog stana prof. g. Danijel Crljen i stožernik g. Ivo Stipetić iz Varaždina. Na ovom sastanku govorilo se u unutrašnjim i vanjskim prilikama, te je narod govornicima odobravao, a sastanak je bio dobro posjećen.

Drugih važnijih događaja nije bilo.

Za dom spremni!

Kotarski predstojnik:
(Mrkalj[1])

Original, strojopis
Sign., AH, VŽŽZ, kut. 2202, taj. 1241/1943.

[1] **Milan Mrkalj**

298

1943, svibanj

Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji u okrugu i organizacijskom stanju i radu partijskih i skojevskih te ostalih masovnih antifašističkih organizacija

»IZVJEŠTAJ«
O.K. K.P.H. Čazma.

1. POLITIČKA SITUACIJA.

Glavna karakteristika našeg okruga jest ta da je narod u ogromnoj većini antifašistički raspoložen. Kritika ustaša kao okupatorskih slugu postala je gotovo javna. Oni su kod naroda najomraženiji skup ljudi svako je sretan da nemora s njima razgovarati.

Rekviziciju koju obavlja ustaška vlast uz sudjelovanje vojske do kraja su raskrinkali. Velika većina seoskih ustaša (koji su bili zavarani ili špekulirali da na taj način neće ići u vojsku) zahvalio se a ostaje još jedan mali broj koji bježi od svojih kuća u gradove ili u vojna utvrđenja. Dakle ustaštvo u našem okrugu ne egzistira kao politički faktor ono je potpuno razbijeno, kako organizaciono tako i idejno. Vlast okupatora oslanja se jedino na vojsku koja je smještena po čitavom okrugu u nekoliko garnizona.

Partizani su kod većine naroda vrlo popularni tako da ih narod smatra pravom svojom vojskom. Naša Partija kao organizator i predvodnik N.O. borbe nije dovoljno popularizirana isto tako karakter N.O. borbe nije poznat u pravom smislu, što neprijatelj iskoriščuje u propagandne svrhe, nastojeći prikazati N.O. Borbu na klasnoj osnovi. A.V.N.O.J. kao političko pretstavništvo nije dovoljno popularizirano osim u jednom kotaru gdje je djelomično narodna vlast bila provedena u život. Jugoslavenska izbjeglička vlada u Londonu ne pretstavlja također nikakav politički faktor u našem okrugu, jedino u Garešničkom kotaru i to u vrlo maloj mjeri koja je izražena u četničkoj tendenciji, veće organizacione forme nismo mogli otkriti (osim u siječnju kad smo u zametku ugušili).

Teror okupatora postaje svakim danom sve žešči. Koji se odražava u sve većem hapšenju, tjeranju u logore, ubijanju i provokacijama.

Mobilizacija u N.O. Borbu nije onakova kakva bi trebala biti t.j. nije u porastu nego dapače od prošlog mjeseca u djelomičnom opadanju, mišljenja smo da je to posljedica nedovoljne poitičke pripreme za mobilizaciju, koja je došla do izražaja onda kad je počelo dje-

lovanje reakcionarnih vođa H.S.S. kao i taktiziranje ustaških vlasti, reakcionarno vodstvo H.S.S. počelo je svoju izdajničku rabotu još u siječnju kad su se neki njihovi prvaci vratili iz Lepoglave, njihova rabota sastojala se najpre u tome da pokupe sve svoje najodanije pristaše, zatim u pismenoj propagandi (veritas)[1]. Tendenca im je ta da pasiviziraju narod da se ne odaziva u partizane. Organizaciono oni ne pretstavljaju nikakav faktor i veliki dio članstva bivšeg H.S.S. kao i dio nižih funkcionera pristupaju u N.O. redove. Ali treba biti budan s razloga [što] ima stanovite tradicije koje će oni htjeti da iskoriste. Ustaška vlast odnosi se tolerantno prema njihovom radu tako da im dozvoljava putovanja, sakriva ih u bunkere, i kako izgleda daje novčanu pomoć. Ti prvaci H.S.S. su većinom omraženi jedni zbog svojeg prijašnjeg korumpiranog rada drugi zbog svojeg vezivanja s ustaškim vlastima.

U najnovije vrijeme pojavile su se neke nazovi sekte, i to kod srpskog stanovništva tkzv. sveto pismaši. (Baptisti). A kod Hrvata tkzv. lanac sv. Antuna pod tim nazivom okuplja se omladina i proučava neki materijal. Tendenca jednih i drugih je ista, ne primati oružje u ruke i ne ići u vojsku. Prave inicijatore još do danas nismo otkrili. Prema svemu izgleda, da se prvi kriju iza četnika a drugi iza vodstva H.S.S.

2. **POLIT. SITUACIJA PO KOTARIMA.**

Garešnički kotar

U nekim selima se opaža, da Srbi postaju pasivniji pa se to odražava u N.O. Odborima. Kako prema svemu izgleda ima netko ko djeluje na njih ali do sada nam nije uspjelo pronaći inicijatore.

Djelovanje H.S.S. se sve življe osjeća, po razgovorima među njima se osjeća da rade zajedno sa samostalcima.[2]

U selu Miklauška, postoji neka organizacija za koju nismo uspjeli saznati čija je (izgleda neka koalicija između četnika i ustaša, koji sada još nemaju nikakvog oslonca).

Skupina Mađara, u poslijednje vrijeme, drži se sve neprijateljskije, među njih je ubačeno, da će ih izseliti odavle i zbog toga to treba da budu pasivni.

U selima Vukovje, Bršljanica pohapšeno je oko 20 ljudi, zato što su u tim selima, od naše udarne grupe uhvaćena dva Njemca. Tom prilikom ubijena su dvojica koji su se pokušali bjegom spasiti, također na njemačku zasjedu naišao je komesar udarne grupe i poginuo.

Rekviriranje je obavljeno samo u pojedinim selima.

[1] Vidi AIHRPH, IO HSS i NG, kut. 492.

[2] Odnosi se na bivše pristalice Samostalne demokratske stranke.

Kotar Čazma

Po čitavom kotaru osjeća se djelovanje H.S.S.-ovaca tkzv. (njihovih bivših prvaka i to Blažaka[3] i Haglijana[4]) koji odlaze svaki tjedan u Zagreb gdje primaju direktive. Dotični Blažak dao je izjavu, da netreba ići, ni u domobrane ni tu partizane. Nadalje zamjenik bivšeg narodnog zastupnika Marković[5], slao je nekima od svojih prijašnjih saradnika neka povjerljiva pisma, do kojih još do sada nismo došli.

U jednom dijelu sjevero od Čazme i to u selo Marinkovac dolazio je neki čovjek tamošnjim Srbima, i govorio: »Zašto ste vi pošli za tim partizanima zar ne vidite da vas to šokadija vodi, nije tu vaše mjesto«. Ljudi su nam to kazali, ali ipak taje ime toga čovjeka, dakle svakako mora biti netko, ko uživa kod njih neko stanovito povjerenje. Da je tu u pozadini neka četnička rabota, o tom nemože biti nakakve sumnje. Nadalje u selu Lipovčani postoji neki Stevo Radinović, koji je odbijao saradnju s nama i napada i huška pojedine političke radnike, tako da je jednom prilikom izjavio sekretaru K.K. da rat neće dobiti ni partizani niti fašisti, taj isti je nedavno u Čazmi uhapšen, pa izgleda da je njegovo hapšenje četničko izdanje hapšenja i interniranja H.S.S-ovaca. Narod sam kaže, da je on zapravo otišao na neki kurs, a ne u zatvor. Što se tiče takozvanih sv. Antonaša, primjećeno je, da su obdržavali neke ritualne obrede, u nekim smiješnim odjelima. Mi smo htjeli među njih ubaciti jednu našu drugaricu, ali ta drugarica je bila već donekle kompromitirana pa ju nisu htjeli primiti. Dakle očito je, da je tu neka politička pozadina. Svi ti koji su izašli iz mišjih rupa, za sada nemaju nikakve podrške u narodu, jer narod za sada goji ljubav za Narodno Oslobodilačku Vojsku. A imali smo slučajeva, da narod sam traži sudjelovanje u svojim čisto privatopravnim poslovima.

Najveći problem, pretstavljaju ljudi sa pozivima za Pavelićevu vojsku. Oni se ne odazivaju tim pozivima, ali neidu ni u partizane. U posljijednje vrijeme počela ih je hvatati ustaška vlast, ali su oni u takvim slučajevima redovito izmakli.

Kotar Sisak.

Osim djelovanja HSS najvažnije je momentano, provokacije ustaških krvoloka, koji su pred par dana upali u selo Hrastilnicu obučeni u civilna odjela i uniforme, jedan dio tih bandita imao je partizanke na glavi, i oni su se pretstavili kao Zumberački odred koji hoće da se prebaci za Moslavinu, na taj način im je nasjeo je-

[3] Josip Blažek
[4] Đuro Hagljan
[5] Martin Marković

dan naš drug koji ih je upoznao s nekim vezama. Banditi se nisu time zadovoljili, oni su uzeli konje i kola i stali kupiti hranu po selu, polazeći u pojedine kuće, i pokušali silovati neke žene koje su se po njihovom pričanju, upravo jedan sat borile, one su bile čvrste i odlučne, te su uspjele da te gnjusne krvnike spriječe od njihovih namjera.

Nakon toga uslijedilo je hapšenje većih razmjera. Poslije toga narod iz tog sela kao i iz bliže okolice, još je više zamrzio ustaše.

Još se nepovoljnije odigrala jedna stvar, 5. o.mj. pet drugova iz udarne grupe, i dva politička radnika, uhvaćeni su u šumi Žutici, oni su bili iznenađeni i pohapšeni i odvedeni u Sisak. Trojica su od njih članovi Partije, i jedan od tih partijaca kako izgleda provalio je čitavu općinsku organizaciju.[6]

U ovome kotaru predala se jedna obitelj vlastima, ta obitelj je bila dulje vremena u partizanima, kako će vlast postupiti prema njima to nam nije poznato, a isto tako još nisu ispitani uzroci, te predaje. Isto tako uhapšen je jedan SKOJ-evac.

U gradu Sisku uhapšeno je oko 60 omladinaca, među njima oko 30 SKOJ-evaca i sekretar mjesnog SKOJ-a[7]. Ovo je izazvalo jednu mučnu situaciju.

Kotar Kutina

Kutinski kotar karakteriše uglavnom pojačani teror, pretresi sela po vojsci. Banda se osjeća tako jakom, da se usudi logorovati u šumi. Javno mišljenje je raspoloženo za N.O.B. Druga politička strujanja ostalih grupacija su slabija nego u drugim kotarevima.

U selima Potok, Stružac i Donja Jelenska se osjeća neko gibanje među HSS-ovcima. Sada smo uspjeli dobiti za našu borbu, bivšeg kotarskog zapovjednika zaštite, a preko kojeg ćemo moći doznati za direktive, preko zastupnika Mije Stuparića. Još imademo u Osjekovu Mađarsku organizaciju (kulturna zajednica) koja će biti uskoro razbita posredstvom naših drugova Mađara iz tog sela.

Česi u našem kotaru su — kao i cijelom okrugu — odani našoj N.O.B. Narod cijelog ovog kotara je protiv sadašnje vlasti, ali neprijatelj taktički postupa tako da se ne odaziva u dovoljnoj mjeri u partizane, zaletava se u sela radi rekvizije ali ne oduzima prisilno, nego pristupa narodu s molbom, redak je slučaj da sam određuje, koliko, tko ima dati žita i si.

Mobilizacija je također vrlo blaga, jer većina ljudi koji se pozivima ne odazivlju, vlast pušta na miru već nekoliko mjeseci.

[6] Vidi: Dok. br. 241.
[7] Vidi: Dok. br. 257 i AIHRPH, SKOJ-4/330.

Politička situacija u vojsci

Politička svest partizana u općem smislu, u poslednje vrijeme mnogo se popravila, što se ima zahvaliti u provom redu, pravilnom shvatanju partijskih jedinica po četama u pitanju polit, odgoja, gdje se sada sistematski radi, tako da je svaki partizan i individualno obuhvaćen po partijskoj jedinici, rezultat toga je, da partizani uglavnom pravilno zastupaju sva polit, pitanja, ali još nisu u stanju većina njih da prenose to i na druge.

Glavni nedostatak je da se još uvijek događa kod pojedinaca nepravilno shvatanje u odnosu prema narodnoj vlasti, tako da se više puta narodna vlast omalovažava, što ima svakako negativnih posljedica, no kod svega toga važno je učiniti, da je političko rukovodstvo, shvatilo tu važnost polit, rada, te da se upoznalo s uzrocima nedostataka koje nastoji ukloniti.

Popularnost komandnog osoblja, kod naroda je na priličnoj visini, nedostatak jest taj da bi bilo bolje kad bi jedno lice, bilo Komesar bilo Komandant bio po narodnosti Srbin, ali samo u tom slučaju ako smatramo Moslavački Odred vezan uz Garešnički kotar, što ali i kako prema svemu izgleda, neće biti slučaj s obzirom na perspektive ukoliko to nebi diktirao strateški momenat.

2. ORGANIZACIONO STANJE.

Dolaskom fašista na vlast bila je partijska organizacija u našem okrugu tekoreći potpuno razbijena, tome su doprinjeli još i nekoji pojedinci koji su bili likvidatorski oportunistički nastrojeni, tako da na čitavom okrugu nije ostao ni jedan forum, a od preko stotine članstva ni deset koji bi bili Partijci. U od nepune godine, uspjelo je organizirati partijsku organizaciju koja je sada višestruko jača nego što je bila prije rata, kotarske forume okružni komitet sa agitprop komisijom, jedan mjesni komitet, i četiri opštinska komiteta. Nadalje je uspjelo partiju organizirati, naše masovne organizacije i to SKOJ, AFZ, NOO kroz čitavu liniju. U najnovije vrijeme sistem udarnih grupa sa odgovornim licem triju kotarskih komiteta. A u toku su iako dosada nedovršene organizacije zemuničara — skladištara i obavještajne službe.

Dok samim Odredom partija rukovodi istom poslije nove godine, jer prije je tzv. komandantska linija prevladavala.

Glavna karakteristika partijske organizacije jest,-da su većina članova sa stažom do jedne godine. Nedostatci su uglavnom da sve partijske organizacije nemaju dovoljno čvrstoće, što je s jedne strane bolest rašćenja a s druge strane slaba povezanost između komiteta i komiteta, što je bilo uzrokom da se nije imalo pregleda, te je pomoć kao i kontrola bila svedena na nulu. To se najbolje vidi po

tome što nisu politički radnici, opštinski komiteti, a također i kotarski komiteti slali izvještaje, tako da okružni komitet nije imao cjeloviti pregled a više puta i najnužnije podatke. Da bi se takvom stanju došlo na kraj, govoreno je o tome i na svim partijskim savjetovanjima po kotarima. Još jedan od glavnih nedostataka bio je taj što se nije u dovoljnoj mjeri pridavala pažnja političko-teoretskoj izgradnji. Sve te greške uvidjeli su drugovi iz foruma. Konspiracija također nije na visini, a osobito u Garešničkom kotaru, gdje je bio tzv. poluoslobođeni teritorij.

Partijske organizacije broje 252 člana, 40 podupirajućih,[8] zajednica I[9] 218 članova, male zajednice[10] 645 članova.

Po kotarima stanje je ovo,

Kotar Čazma:

Postoji 9 porodica" sa 48 članova i 7 podupirajućih soc. sastav 30 seljaka, 8 radnika, 2 intel. i ostalih osam priv. nam. Organizaciono obuhvaćeno je preko 60 sela od 101 koliko ih ima u kotaru. /26 je u potpunosti neobuhvaćeno./

Rad zadruge[12] općenito uzevši u ovom kotaru nije zadovoljavajući, porodice se ne sastaju redovito. Održano je partijsko savjetovanje ali samo za pola kotara jer druga polovica nije zbog tehničkih razloga mogla doći. Dopisnik[13] broji 7 članova, 4 radnika (jedna žena), 2 intel. i 1 seljak.

Garešnički kotar:

U Garešničkom kotaru ima 6 porodica sa 33 člana i 55 podupirajućih. Dopisnik broji 7 članova, 3 člana porodice su zatvorena.

Opaža se da se premalo posvetilo pažnje izgradnji članova. Radi toga je tamo donet zaključak, da se uvede kontrola. Održano je savjetovanje zadruge kotara.

Kutinski kotar:

Ima 3 porodice sa 16 članova, 22 podupirajuća. Kotarski dopisnik ima 4 člana. Porodice se ne sastaju redovno i na prilično niskom nivou, savjetovanje se nije moglo održati radi, vojske koja je dolazila u selo. O.K. je uputio jednog člana da pomogne drugu dopisniku, jer je dopisnik izgubio 4 člana, 2 su bila ubita, a druga 2 su zatvorena (pred dva mjeseca).

' Kandidata

[9] SKOJ

[10] NOO

[11] Partijskih organizacija

[12] Partije

[11] Kotarsld komitet KPH Čazma

Sisački kotar:

Ima 14 porodica sa 72 člana, i 14 potpomagajućih (4 žene) Dopisništvo se sastoji od 6 članova. Dopisništvo sprovodi, čišćenje tako da je jedna porodica raspuštena, razlog je, radi oportunizma.

Vojska:

Broji 12 porodica sa 67 članova i 40 podupirajućih. Biro broji 4 člana, sastaje se redovno, proučavaju materijal i rad uglavnom zadovoljava. U borbenim grupa još nije sprovedena porodica.

VOJSKA:

a. Partizani:

U našem Odredu nastale su veće promjene tako da je, na traženje divizije i zone, otposlano preko 350 ljudi, jedan čitav bataljon sa 150 karabina. Taj fakat kao događaji koji bi mogli nadoći, kao i direktiva da Odred treba da bude pokretniji uvjetovali su da poduzmemo slijedeće mjere i to. Učiniti Odred pokretnim, što znači riješiti ga, djece, civila, bolesnika, stajaćih radiona i t.d.

Učvrstiti ga u vojnom pogledu što znači svaki vojnik obvlada oružjem, da se priuči na jednu disciplinu koja je u tom slučaju neophodna. Također i komandnoosoblje, da se osamostali i upozna sa ratnom vještinom što do sada nije bio slučaj. Osamostaliti pojedine jedinice t.j. čete.

Podići moral kod vojske tako da pod svim okolnostima koje bi mogle naići a koje bi bile nove za njih, koje bi mogle, ako ih se nebi predvidjelo imati loših posljedica.

Načiniti plan za akcije koje će se moći vršiti s ovim snagama koje imamo, i također predvidjeti planove za prebacivanje na teritorij drugih okruga, razumije se u koliko bi to bilo neophodno potrebno.

U čisto vojnom pogledu, Odred nije zadovoljio obzirom na diverzije na prugu.

Odnos komandnog osoblja i partizana je uglavnom zadovoljavajući osobito poslije četnih sastanaka. Odnos partizana prema civilnom stanovništvu više puta ne zadovoljava, ali to samo u pojedinim slučajevima.

b. Udarne grupe:

Obzirom na potrebu brzih reakcija kao što je čišćenje pojedinih bandita, diverzije, zaštita od pljačkaških bandi, okupljanje svih onih koji žele doći u partizane a ne mogu doći do većih jedinica da ih organiziraju u vojnom pogledu a isto i to da u slučaju pojačanog rada nema neprijateljski raspoloženih grupacija, imamo čime brzo i efikasno reagirati a dalje da djeluju i politički u agitaciono-propagandnom pogledu, (mitinzi, uži sastanci i si.), osiguranje puteva,

postavljanje zasjeda i t.d. A da ne govorimo u slučaju preloma koliko je neophodno nužno imati čvrsto organizirane i na stanovitom političkom nivou izgrađene grupe.

Udarne grupe po kotarima:

a. **Kotar Čazma:**

Broji 4 grupe u dva sjedišta sa ukupno 28 članov^.

b. **Kotar Kutina:**

Broji 2 grupe od ukupno 14 članova.

c. **Kotar Garešnica:**

Broji 3 grupe sa 18 članova.

d. **Kotar Sisak:**

Broji 3 grupe se 18 članova.

Obzirom na veliku važnost koju pridajemo postojanju udarnih grupa uzet je u obzir, kod organiziranja jedan strogi kurs, jer se pokazalo da mnogi nisu za to dorasli. Takove mi šaljemo odmah u četu.

Dvojica od tih udarnika su već pala. Jedan je naišao na njemačku zasjedu, a drugi je ubit po članu K.K. Dugoselo, (ovaj slučaj još nije ispitan).

IV. **SKOJ**

Glavna karakteristika SKOJ-a je njegovo osamostaljenje, koje je na priličnoj visini, radi se samo o tome da se i tehnički i u pogledu rukovođenja sa ostalom omladinom. Do sada su bili nedostaci organizacione prirode: greška je bila po pitanju odgojnih grupa /jedinica/ koje su postale paralelna organizacija SKOJ-evim grupama. Održana je Konferencija na kojoj je došlo između ostalim do promjene Okružnog Komiteta, tako da je drug Zlatko[14] biran za sekretara SKOJ-a Čazma. Na Konferenciji bio je prisutan drug Željko.[15]

Ukupno na čitavom Okrugu imade:

72 Skojevske grupe sa 376 članova

88 odbora USAOJ sa 853 članova

Imade 3 kotarska komiteta i jedno rukovodstvo, te 6 općinskih rukovodstava. Formiran je samo jedan kotarski odbor USAOJ i 2 općinska, sada se radi na formiranju ostalih kotarskih odbora kao i okružnog.

V. **N.O.O.**

Narodno-oslobodilački odbori uživaju ugled u narodu. I tamo gde N.O.O. djeluju javno narod ih poštuje i smatra svojom vlašću. Po čitavoj liniji mi nastojimo da se osamostale. Do sada imademo

[14] Zlatko Gliik

[15] Milutin Baltić

Kotarske NOO u svim kotarevima osim Kutine. Ukupno brojimo oko 100 odbora, po kotarima:

Garešnica	28 —	4 općinska
Čazma	35 —	
Kutina	14 —	
Sisak	28 —	

VI **A.F.Ž.**

je organiziran na čitavom okrugu. Ženski odbori su više puta agilniji nego NOO-i. Postoje 3 kotarska odbora, Inicijativni Odbor sa dužnoću da još ovaj mjesec organizira Okružni Odbor A.F.Ž. Po kotarima:

Garešnica	26 —	2 općinska
Čazma	20—	1 ”
Kutina	6 —	
Sisak	19 —	

VII. **Agit-prop.**

Da bi učinili agitaciju i propagandu što efikasnijom O.K. organizirao je Agit-prop Komisiju kao pomoćno tijelo /prema uputama Pov./ Agit-prop izdaje dva puta nedjeljno »Partizanski list« koji osim radio izvještaja uvrštava i lokalne stvari. Izlaziti će još jedno mjesečno glasilo koje će imati Narodno-oslobodilački karakter, a u zadatku je svim kotarskim agitpropima kao i pri Odredu da samostalno izdaju tjedno 2 puta Radio vijesti. Tri kotarske tehnike su u pogonu, dok je četvrta u organiziranju. Momentalno izrađuje se »Izd. i reakc. vodstvo HSS« u oko tri hiljade primjeraka »Organizacija nar. vlasti« u 800 primjeraka »Materijal za kurs« — »Dvanaest uslova« i početi će se sa »Historijom SKP«.

VIII. **Obavještajna služba.**

Je u organiziranju prema uputama.

IX. **N.O.F.**

Ukupno je primljeno za prošla dva mjeseca 114.420 kn. Izdano iz NOF-a za Povjerenstvo 40.000 za tehnički materijal 50.000 — 20.420 za pomoć političkim radnicima i udarnim grupama.

X. **Članarina 6.880.**

Do sada je prilog za Partiju bio unašan u Fond. Svim kotarskim komitetima date su upute za tri rubrike.

Kotar Garešnica i Kutina uopće nisu dali ništa za Fond i uopće što se tiče novčane strane nisu polagali nikakovu važnost. Obračun za ovaj mjesec dobili smo samo od čazmanskog kotara, te ćemo vam obračunati kad primimo iz ostalih kotareva.

Napomena: Podatke koje je Povjerenstvo tražilo nismo jošte dobili iako je izvještaj poradi njih zakasnio.

Za O.K. K.P.H. Čazma:
Ćuk[16] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-46/419

299

1943, svibanj

Izvještaj Okružnog komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkom i organizacijskom stanju Partije, SKOJ-a, NOO, AFŽ i USAOH te njihovom radu u svibnju 1943. godine

IZVJEŠTAJ ZETA[1] ZA MJESEC SVIBANJ 1943.

Politički pregled:

Osjeća se sve veći uticaj naše Partije na narod, naročito u Zgb. i Dugoselskom kotaru, gdje se opaža veliko povjerenje u našu Partiju kao rukovodioca u Narodno-oslobodilačkoj borbi. U stubičkom kotaru i ako je rad naše Zadruge[2] skučen i nebi se moglo reći da ima široki uticaj ipak je raspoloženje naroda za Narodno-oslobodilačku borbu veliko. U Sv. Ivanjskom Kotaru je političko stanje nezdravo, narod i ako se oduševljava za Narodno-oslobodilačku borbu, neće puno da čuje za našu Zadrugu. Opaža se često čak nepovjerenje spram rukovodstva narodne borbe kao na primjer, da u njemu prevladavaju Srbi.

Tako se može reći da je u tome Kotaru uticaj naše Zadruge vrlo slab.

AVNOJ, kao i I.O. ZAVNOH-a još je uvijek u narodu slabo poznato i popularno. Narod samo govori o partizanima i njihovim uspjesima, oduševljava se sa njihovim akcijama i želi ih vidjeti. Za materijalno pomaganje partizana možemo reći, da se narod vrlo dobro odaziva, pogotovo gdje je naša aktivnost veća dok mobilizacija za Narodno-oslobodilačku vojsku još uvijek je vrlo slaba.

[16] Vinko Jeđut

[1] Okružni komitet KPH Zagreb.

[2] Partije.

Neprijatelj još uvijek uspjeva sa mobilizacijom do 50% ostalo što mi nismo mobilizirali su vojni bjegunci, naročito ih mnogo imade u Sv. Ivanjskom kotaru. Kod rekvizicije neprijatelj nastupa vrlo oprezno. Tako u Dugoselskom kotaru su slali domobrane napred, a ustaše su u zasjedama čekali. Domobrane su slali napred zato, da će narod imati spram njih više sažaljenja. Metode su im bile, da neka narod dade dobrovoljno. Međutim narod je skrivao što je bilo za rekvirirat, ali u nekim mjestima su im svejedno nešto dali i kraj toga su govorili, da je bolje nešto dati, da ih se riješi, nego da im silom otimaju puno više. Tako u Zgb. kot. u općini Vrapče nisu dali potrošačke kupone dok ljudi nisu donijeli mast koja im je bila određena za dati.

U cijelosti možemo reći da narod ne gleda mnogo na naše političke uspjehe već samo na vojničke. To se opravdava time što je narodu još uvijek slabo poznato A.V.N.O J. i I.O. Z.A.V.N.O.H.-a.

Izvještavali smo da je u zadnje vrijeme izakulisni neprijatelj to jest reakcionarno vodstvo HSS-a pojačao svoju aktivnost i to preko agenata, među kojima je zapažen Pernar[3]. Sada možemo izvjestiti, da su ti agenti prešli iz političke aktivnosti u organizacionu, tako je Dr. Pernar obrazovao u Zgb. Kotaru u općini Brdovec jedan odbor od tri člana bivši HSS-a od kojih je jedan aktivni ustaški tabornik Šantolić N. i neki gostioničar Smetko N. i Ivan Klinčić /Gluhi/. Dr. Pernar je preko čitavog dana orao na svojem imanju i ispoljavao se, kako je i on seljak, jer razumije seljački rad. Tako isto se osjeća politička aktivnost nar. zstupnika Malčića[4] u Zgb. kotaru dok nekog organizacionog rada nije još pokušao barem koliko nam je do sada poznato. U Sv. Ivanjskom kotaru je aktivnost tih reakcionaraca naročito velika, opaženo je također kretanje Pernara. Dok Nar. zastupnik Papa[5] dobiva direktivna pisma HSS-a i stavio se podpuno u službu narodnih neprijatelja. Neki inžinir Pavešić[6] je u Sv. Ivanjskom kotaru govorio pred nekim Berulcem da u partizanima ima 75% HSS-ovaca i da je dobro da te ljude vodi K.P., ali da oni ipak misle duhom HSS-a i da će HSS počekati još 14 dana, a onda će oni početi organizirati i mobilizirati ljude iz partizana za sebe, jer kaže Engleska će i Amerika pobijediti, a Rusija neće imati utjecaja. A mi ćemo formirati zaštitu i preuzeti vlast. A Berulac Stjepan je izjavio da mu je bliže Draža Mihaljević nego partizani, taj razgovor između Pavešića i Berulca je bio oko 10/V. Još se osjeća aktivnost nekih bivših HSS-ovaca, ali do sada nije im otkriven nikakav

[3] Ivan Pernar
[4] Franjo Malčić
[5] Andrija Papa
[6] Zvonimir Pavešić

uspjeh u organizacionom radu. Dok u Stubičkom i Dugoselskom kotaru nije osujećena do sada nikakova aktivnost HSS-a.

O sakrivanju žita nismo dobili još nikakovih podataka sa terena mislimo po direktivi HSS-a.

Ustaški banditi održavaju sastanke na koje osim plaćenika ne dolazi od naroda nitko. U Zagrebačkom kotaru u opć. Kustošiji održan je sastanak svih tabornika u kotaru, na kojem su se žalili, tako tabornik iz Šestina se žalio, da dobiva prijeteća pisma i da ga je netko zvao na telefon, pa da mu je rekao, da će u njegovu općinu doći partizani. Nije nam u detalje poznato što su raspravljali na tom sastanku, ali se vidi kako se izdajnici boje narodne kazne. U Dugoselskom kotaru nakon što su narodni rodoljubi zloglasnog i u narodu omraženog ustaškog bandita Fišerinca ubili, počeli su ustaški banditi terorizirati narod. Kada su počeli hapsiti seljaci su počeli bježati iz sela, a banditi su otvorili na njih vatru iz pušaka, tom prilikom je pohapšeno oko 40 ljudi muškaraca i žena od kojih su neki nakon par dana pušteni.

U istom Kotaru su se pojavile ciganske pljačkaške bande koje su nastupile pod imenom partizana. Ustaški banditi nisu ništa poduzimali protiv te bande, nego su naoružali seljake sa 12 pušaka i upotrijebili ih protiv partizana. Međutim seljaci se nisu dali zavesti, nego su mjesto na partizane upotrijebili stvarno oružje protiv tih pljačkaških bandi.

Konferencije sa narodom smo održali samo u dva slučaja u jednom je bilo 20 ljudi i dobro je uspjelo, dok je u drugom slučaju ispalo nepravilno, tako daje biran N.O. odbor, na te greške smo odmah ukazali drugovima. Odpočeli su sastanci sa vojnim bjeguncima, ali je to još dosta skučeno i to samo sa pojedincima. Proslavu 1. maja smo dosta zanemarili, bile su pojačane akcije protiv domaćih izdajica, no o značenju proslave prvog Maja nismo govorili pred našim Zadružnim organizacijama kao i pred zajednicama.

Raspust K.l. vrlo se malo komentira, radi toga što smo već vidjeli, da narod samo gleda na akcije partizana, koliko se je ipak komentiralo toliko su drugovi sektašili, na primjer, da je to samo taktički potez, da je to samo privremeno i td. Mi smo odmah upozorili drugove na te greške, da tako nesmijemo tumačiti narodu, jer bi time išli u prilog neprijatelju koji i onako govori da SSSR teži za svjetskom revolucijom.

Da bi se popravilo političko stanje, mi smo odlučili pojačati političku aktivnost na čitavom okrugu, a u Sv. Ivanjskom kotaru će drugovi posjetiti pojedine HSS-ovce, ujedno smo tamo dodjelili jednog druga iz Zeta, jer je u tom kotaru naš sav rad najslabiji.

Organizaciono stanje ZETA u mjesecu svibnju 1943.

ZET se sastoji od 7 čl. socijalni sastav 4 radnika, 2 seljaka 1 obrtnik.

4 K.K. od 24 čl. socijalni sastav 7 radnika, 12 seljaka, 2 intelektualca, 2 obrtnika i 1 trgovac.

3 općinska K. od 11 čl. 5 radnika, 5 seljaka i 1 intelektualac.

29 porodica[7] sa 136 čl. socijalni sastav: 54 radnika, 62 seljaka, 9 intelektualaca, 9 obrtnika i 2 trgovca.

38 pripravnika[8] i 4 Kruž. od 16 čl.

Kotar Zagreb: K.K. od 6 čl. 4 radnika i 2 seljaka.

2 općinska K. od 8 čl. 5 radnika i 3 seljaka.

11 porodica od 55 čl. 25 radnika, 24 seljaka, 2 intelektualca i 4 obrtnika. 12 pripravnika.

Kotar Dugo **Selo:** K.K. od 6 čl. 1 radnik, 4 seljaka i 1 intelektualac.

1 opć. K. od 3 čl. 1 radnik i 2 intelektualca.

8 porodica od 41 čl. 21 radnik, 14 seljaka, 5 intelektualca i 1 obrtnik. 4 pripravnika i 4 kruž. od 16 čl.

Kotar Sv. Ivan Zelina: ima K.K. od 6 čl. 1 radnik, 2 seljaka, 2 obrtnika i 1 trg.

5 porodica od 16 čl. 4 radnika, 7 seljaka, 1 intelektualac, 2 obrtnika, 2 trgov. 14 pripravnika.

Kotar Stubica: K.K. od 6 čl. 1 radnik 4 seljaka i 1 intelektualac.

5 porodica sa 24 čl. 4 radnika, 17 seljaka, 1 intelektualac i 2 obrtnika, 8 pripravnika.

Organizaciono stanje Zajednice broj I. /S.K.O.J.-a/

O.K. Zajednice od 3 čl. socijalni sastav: 2 radnika, 1 seljak.

1 Kotarsko rukovodstvo do 3 čl.

2 Općinska rukovodstva od 8 čl.

11 Grupa Zajednice I od 49 čl.

Kotar Zagreb: Kotarsko rukovodstvo od 3 čl.

2 Općinska rukovodstva od 8 čl.

6 Grupa Zajednice I od 23 čl.

Kotar Dugo Selo: 1 Grupa Zajednice od 9 čl.

Kotar Sv. Ivan Zelina: 2 Grupe Zajednice I od 10 čl.

Kotar Stubica: 2 Grupe Zajednice I od 7 čl.

Organizaciono stanje male Zajednice /U.S.A.OJ./

Kotarski odbor male Zajednice od 4 čl.

27 odbora male Zajednice od 128 čl. koji obuhvaćaju 72 mlada antifašista.

[7] Partijskih jedinica.

[8] Kandidata.

Kotar Zagreb.
10 Odbora male Zajednice od 44 čl. obuhvaća 24 antifašista.
Kotar Dugo Selo.
5 Odbora male Zajednice od 28 čl. obuhvaća 7 antifašista.
Kotar Sv. Ivan Zelina.
Kotarski odbor male Zajednice od 4 čl.
8 odbora male Zajednice od 36 čl. obuhvaća 30 antifašista.
Kotar Stubica
4 Odbora male Zajednice od 20 čl. obuhvaća 11 antifašista.

Organizaciono stanje Zajednice II u Zetu /N.O.O./
3 Kotarska odbora Zajednice II od 16 čl.
13 Općinskih odbora Zajednice II od 77 čl.
94 Mjesna odbora Zajednice II od 381 čl.
Kotar Zagreb: Kotarski odbor Zajednice II od 5 čl.
4 Općinska odbora Zajednice II od 22 čl.
35 Mjesnih odbora Zajednice II od 132 čl.
Kotar Dugo Selo: Kotarski Odbor Zajednice II od 5 čl.
3 Općinska odbora Zajednice II od 19 čl.
25 Mjesnih Odbora Zajednice II od 90 čl.
Kotar Sv. Ivan Zelina: Kotarski odbor Zajednice II od 6 čl.
5 Općinskih odbora Zajednica II od 29 čl.
33 Mjesna odbora Zajednice II od 154 čl.
Kotar Stubica: 1 Općinski odbor Zajednice II od 7 čl.
1 Mjesni odbor Zajednice II od 5 čl.

Organizaciono stanje Zajednice III u Zetu. /A.F.Z./
Inicijativni odbor Zajednice III od 3 čl.
2 Općinska odbora Zajednice III od 8 čl.
24 Mjesna odbora Zajednice III od 126 čl.
Kotar Zagreb: 2 Općinska odbora Zajednice III od 8 čl.
7 Mjesnih odbora Zajednice III od 27 čl.
Kotar Dugo Selo: 15 Mjesnih odbora Zajednice III od 90 čl.
Kotar Sv. Ivan Zelina: 2 Mjesna odbora Zajednice III od 9 čl.

Vojska, B. grupe i veze.

Kako smo već izvještavali, imademo kontakt preko pojedinaca sa nekim neprijateljskim vojnim jedinicama koje se u malom broju nalaze na našem terenu. Do sada nismo uspjeli formirati vojne komitete ali smo uspjeli neke pojedince mobilizirati, i izvući od njih ponešto oružja. Tako je iz časne radne otišlo 16 ljudi a iz jedne tvornice 2.

Turističkih jedinica[9] na našem terenu nema.

[9] **Udarnih grupa.**

O akcijama naših B.[orbenih] grupa izvjestiti ćemo Vas u jednom posebnom izvještaju.

Veze. Veze imademo sa svima Susjedima kod kojih imademo još dosta poteškoća radi sporosti i netočnosti.

Rad u tvornicama

U našem okružju imademo oko 10 tvornica, od kojih u dvije nemamo nikakovih veza. Kotar Zgb. imade 6 tvornica sa kojima preko pojedinaca održavamo veze, u jednoj imademo jednog zadrugara. Iz tih je tvornica mobilizirano oko 15 /petnaest/ ljudi. U kotaru Sv. I. Zelina imademo dvije odnosno četiri tvornice. Tri spadaju jednome vlasniku i u njima nemamo nikakvih veza dok u jednoj imademo dobre veze i iz nje mobilizirano 15 radnika /petnaest/. U Stubičkom kotaru imademo jednu tvornicu koja zapošljava oko 300 radnika. I tu imademo veze samo sa pojedincima. U dugoselskom kotaru imademo jednu tvornicu u kojoj nemamo nikakovih veza. U svim tim tvornicama zaposleno je oko 700 radnika. Pokupit ćemo točnije podatke o svim tvornicama pa ćemo Vam naknadno poslati.

Agitacija i propaganda

Naš agitprop još nije svladao sve poteškoće, tako još nemamo komisije koja bi samostalno rukovodila radom. U ovoj godini izdali smo samo dva letka samostalno. Vršimo pripreme za izdavanje našeg lokalnog lista po uzoru »Rodoljuba« i »Glasa Zagorja«. Od 1. januara do 1. juna naša je tehnika umnožila sledeći materijal.

80 kom. letak, proslava 25 god. Okt. Revolucije od KPH i KPJ-u.

200 kom. »Glas Hrv. Zagorja«, 50 kom. apel AVNOJ-a na 15-dnevnu kampanju za pomoć NOV i POJ, 150 kom. Organizacija Narodne vlasti na osi. teritoriji.

500 kom. Proglas AVNOJ.

600 kom. Izdajničko i reakcionarno vodstvo HSS.

2.000 kom. Izjava AVNOJ i VŠ NOV i POJ.

2.000 kom. Vladama SSSR, Vel. Brit. i USA.

200 kom. Osmi mart međunarodni dan žena.

2.000 kom. Posebno saopćenje I. Korpusa Hrvatske.

4.000 kom. Hrv. Narode.

150 kom. Proletera.

1. i 2. glava Historije SKP/b/ po 150 kom.

Od sada ćemo vam redovito slati po 1 primjerak od svega što ćemo izdati ili umnožiti u našoj tehnici.

Tehnika OK SKOJ-a umnožila je slijedeći materijal:

x 140 kom. Vjesnik-a 60 kom. govor druga Tita. 60 kom. Izdajničko i reakcionarno vodstvo HSS. 700 kom. Omladina u surovoj školi rata. 197 kom. Jasenovački logor. 330 kom. Borba Kineske omladi-

ne. 50 kom. Moslavački partizan, 60 kom. 12 uslova za boljš. Partije, 60 kom. O projektu ustava SSSR.

300 kom. letci omladine. 50 kom. Okružnica br. 3 i 40 kom. br. 4. Od centralne štampe primili smo od 1. januara do 1. juna i to: 10 kom. Borbe, 15 kom. Narodno oslobođenje, 15 kom. Žena danas, 35 kom. Ženama Jugoslavije /letak/, 1 kom. Proleter, 151 kom. Druže Tito od V. Nazora, 129 kom. Dnevna Zapovjed Crvenoj Armiji od druga Staljina, 30 kom. O kadrovima od Dimitrova, 30 kom. Revolucionarna vojska i revolucionarna vlada, 35 kom. Nacionalno pitanje u svetlosti NOB /Tito/, 11 kom. Borba protiv okupatora prvi i najvažniji zadatak, 95 kom. Vladama SSSR, V. Brit. i USA, 95 kom. Izjava AVNOJ i VŠ NOV i POJ, 1 kom. Glas Zagorja, 51 kom. (Letak) Hrv. Narode, 1. kom. (letak) Hrv. i Srpski narode, 10 kom. »Rodoljub-a«, 19 kom. Borimo se za čistoću i boljševizaciju KP., 85 kom. Naša pilana je proradila, 48 kom. Posebno saopćenje I. korpusa Hrvatske, 79 kom. »Naprijed«, 10 kom. (letak) Prvi Maj, Dnevne vijesti br. 35, 37, 38, 39, 40, 48, 49, 54, 59, 65, 67, 68, 73, 75 ukupno oko 631 kom.

Ovaj materijal smo dobili od centralne štampe, a ponešto i od PH Ćaće.[10]

Nismo posebno bilježili koliko smo od kuda dobivali pa Vam nemožemo dati točne podatke. Sav materijal kojeg smo primili od centralne štampe dao je vrlo lijepi utisak na mase kao i na naše organizacije, naročito je u masama lijepo primljeno (Nacionalno pitanje od Tita). Materijal kojeg smo dobivali zadovoljavao je naše potrebe osim nekih primjeraka koje smo umnožili.

Ocjena naših zadrugara.

Po svim gornjim sektorima rada i djeluju naši zadrugari. Počevši od jedinica pa do našeg foruma određeni su odgovorni drugovi za pojedine sektore odnosno zajednice. U prvoj zajednici imademo 8 zadrugara od tih je jedan u zatvoru. Isti se do sada dobro razvijaju, i ako je stanje u toj zajednici dosta slabo. To slabo stanje jeste radi toga što je veći broj SKOJ-evca otišlo u turiste." U zajednici II većinom su članovi svi naši zadrugari. U toj zajednici imade puno nedostataka. Njeni odbori ne djeluju samostalno.

U zajednici III imademo 4 zadrugarke. Ova je zajednica u zadnje vrijeme dobro krenula napred.

Na Kotarske komitete možemo se osloniti samo u Zgb. i donekle u Dugoselskom kotaru. U Stubici je KK vrlo mlad i nije još dao

[10] Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu.
[11] Udarne grupe.

osobite rezultate. Sv. I. Zelinski KK je dosta nepokretan. U njemu je jedan član koji je čak pregovarao sa neprijateljem za svoju legalnost.

Za popunjenje našeg foruma predlažemo dva druga i to: Druga Milu[12] sekretara KK Dugo selo. On je bio u turistima u Zagorju i Moslavini pa se vratio na teren na politički rad u kotar Dugo selo. Bio je u početku malo nepristupačan narodu, no sada se popravlja. Ozbiljan je i disciplinovan.

Druga Ivicu[13] sekretara OK SKOJ-a, koji se vrlo lijepo razvija i ima izgleda da će se sa malo više posvećene mu pažnje razviti u ozbiljnog rukovodioca. Marljiv je i odan. Njega bi uzeli u biro a Milu u plenum.

Izgradnja kadrova.

Osim što se po jedinicama održavaju prosvjetni sastanci na kojima se čita zadružni materijal, odpočeli smo 1. aprila u našem okružju sa kursevima. U Zgb. kotaru traje kurs redovito, a uči se Historija. Sada tamo traje druga glava. U Stub, kotaru je počeo kurs prvog o. mj. i ući se prva glava. U Sv. I. Zelini je proučena prva glava, tada je kurs prekinut kroz mj. dana, radi toga što je drug koji je održavao kurs bio spriječen drugim važnim poslom, po tehnici a kasnije radi reakcije koja je trajala oko 14 dana.

U Dugoselskom kotaru kurs uopće nije počeo. Ako nećemo moći savladati poteškoće radi predavača kursa kojeg za taj kotar nemamo onda ćemo u tom kotaru počet sa kursom čim u kojem drugom svrši.

Mobilizacija

Od početka ustanka mobilizirano je u našem okružju do prvog juna 421 turist. Od poslednja tri mj. najviše je išlo u martu. U aprilu manje, dok je u maju opet poraslo. K tome treba pribrojiti 11 turista 6 iz Dugog sela čije su karakteristike vraćene na ispravak i 6 iz Stubice za koje nemamo karakteristike, a niti ime a momentalno nemožemo ustanoviti. Prilažemo[14] imena drugova od kojih nemamo karakteristike, a od svih ostalih šaljemo karakteristike.

[12] **Đuro Ban**
[13] **Dragutin Plašć**
[14] **Navedeni prilozi nedostaju.**

Obračun za tri mjeseca

Mjesec ožujak

	Primitak	Izdatak	Ostatak
P.čl.	4.410	4.000	410
p.p.	2.500	2.500	
N.O.F.	90.892	22.660	68.239
A.F.Z.	8.350		8.350
Razno			
Svega	106.152	29.160	76.999

Mjesec travanj

	Primitak	Izdatak	Ostatak
P.čl.	4.500	4.000	500
P. P.	5.750	5.700	50
N.O.F.	95.183	11.815	83.368
A.F.Z.	3.500	800	2.700
Razno			
Svega	108.933	22.315	86.618

Mjesec svibanj

	Primitak	Izdatak	Ostatak
P.čl.	4.330	4.330	
P. P.	8.620		8.620 od fonda utrošeno za Part, pomoć 9.730
N.O.F.	115.480	30.470	85.010
A.F.Z.	9.040		9.040
Razno			
Svega	137.470	43.420	94.050

Ukupni primitak za sva tri mjeseca = 352.555
Ukupni izdatak za sva tri mjeseca = 94.895

Za tehniku kroz tri mj. izdano = 124.797
Ukupni ostatak kroz sva tri mj. = 132.863
Novaca imademo 216.600 što znači da je drug Pngorac kod prijašnjeg obračuna zadržao 83.737 Kn.

Mi Vam šaljemo 200.000 Kn. a 16.600 zadržavamo za slučaj kakovih potreba.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Brko[15] v.r.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-56/9a

300

1943, svibanj

Obavijest Okružnoga odbora USAOH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o rezultatima predkonferencijskog natjecanja u kotarima okruga

REZULTATI PREDKONFERENCIJSKOG[1] TAKMIČENJA

Kotar Velika Gorica

Mobilizirano omladinaca i omladinki 47
Sakupljeno u živežnim namirnicama
Pšenice..... .....kg. 1.150.-
Graha..... ” 300.-
Veša 59 pari košulja i gaća
Plahta 62 komada
Ručnika 85 komada
Jedan paket sanitetskog materijala
Omladinskog priloga 27.000 kuna

Kotar Pisarovina

Mobilizirano 16 omladinaca
Sakupljeno u živežnim namirnicama, odjevnim predmetima i **u** novcu
Pšenice.....kg. 1.000.-
Graha..... .. 300.-

[15] Rudolf Gluhak

[1] Misli se na Prvu konferenciju USAOH održanu 28. i 29. lipnja 1943. godine u Otočcu.

Jaja.....	
Maramica	11
Ručnika.....	 12
Plahta.....	 1
Čarapa	..... par 1
Papira.....	. . . . araka 2.000
Novca.....	. . . . kuna 7.000

Kotar Samobor

Mobilizirano 43 omladinca

Sakupljeno žita.....	..... kg 800
Masti.....	..... kg 30

4 paketa papira

Novca.....	. . . . kuna 20.000

300 komada cigareta

Zarobljeno 67 domobrana sa 38 pušaka, 3000 metaka i razne druge spreme 4 zaprege kola, konji i ostala sprema

Likvidiran 1 bandit

Kotar Jaska

Sakupljeno žita.....	..... kg 940
Graha	..... kg 120
Krumpira.....	..... kg 1425
Jabuka	..... kg 30
Luka	..... kg 35
Sira.....	. . . komada 4
Maslaca.....	..... 1/4 kg
Sirčeta	.....litara 2
Jaja.....	. . . komada 12
Brašna.....	..... kg 10
Novaca.....	..... kuna 8500

Zarobljeno 11 karabina, zaplenjeno 75 kg masti, 5 ćebadi, 5 uniformi, 1 dalekozor, 2 pištolja, 1 sedlo, 5 košulja i 4 para cipela

Kotar Žumberak

Sakupljeno pšenice.....	
Kukuruza.....	..... kg 1500
Krumpira.....	..... kg 5000
Brašna.....	..... kg 2300
Graha.....	..... kg 1700
Jaja.....	
Masti.....	..... kg 150
Mlijeka.....	

Voće razno	kg	1800
Cigareta	komada	5000
Buča	komada	150
Rubaca	komada	10
Plahte	komada	10
Košulja	komada	30
Gaća	komada	25
Ručnika	komada	28
Maramica	komada	42
Novca	kuna	7200
Novca	lira	10
Za papir izdano	kuna	6000

Zarobljeno 4 puške sa 300 metaka, 2 pištolja i 2 uniforme
Održano 420 sastanaka
Diletantskih komada napisano 17
Parola napisano 652
Napisano za Rodoljub i zidne novine 850 članaka

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, Zbirka USAOH-36/193

301

1943, svibanj
Zagreb

Iz izvještaja jednoga od povjerenika Obavještajne službe Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Mjesnome komitetu KPH Zagreb o hapšenju Franjice Budak i njezine djece.

»Polovicom maja ove godine uhapšeni su u svom stanu u Harambašićevoj ulici 33. gdja Franjica Budak[1] i njezin 12 godišnji sin Slobodan. O radu gdje. Budak nije potrebno poseno ništa naglasiti jer ona je poznata u krugu suradnika i znanaca kao jedna od najizgradenijih, a po uvjerenju čvrstih i odlučnih radnica. U radu za partiju, nije nikada oklijevala, stoičkim mirom — ne misleći na nikakvu veličinu žrtava, sva je bila odana ideji, koliko mi je poznato

[1] Franjica Budak, uhapšena je 18. svibnja 1943. Zamijenjena je, odlazi u partizane u siječnju 1944. godine. Bila je šifrant, načelnik šifr. odjeljenja u GŠH, a kasnije u OZN-i Hrvatske.

još od 1928. godine. Isto tako i njezin muž Divko,[2] koji se nalazi vani već po nekoliko puta, a sada od početka rata. Sin Gvozden, gimnazijalac bio je više od 6 mjeseci u zatvoru i nemilosrdno mučen od Ustaša iza što je bio zatvoren s mnogo ostalih dječaka gimnazijalaca radi požara zagrebačkog Stadiona. Nakon što nam je uspjelo maloga osloboditi, bio je dječak kod svog djeda u Karlobagu i kada je pozvan u vojsku — krenuo je u ličke planine, da se bori na strani svojih. To je bilo u mjesecu aprilu. Kći gdje. Budak, Volga, spremila se je isto da krene našima u društvu svoje zemljakinje Sabine Budak, poštanske činovnice. Kada su se spremale ove dvije, Sabina je otišla u dućan Josipa Hećimovića, na uglu Gajeve i Nikolićeve ulice. Taj Hećimović je poznati lički ustaša, žena Hećimovićeva je rođakinja Franjici Budakovoj i to bliža rođakinja. Franjica Budakova je radila u radnji Hećimovićevoj i tokom vremena stekla je uvjerenje, da se svoje rođakinje Hećimovićke ne treba bojati. Kada je prijateljica njezine kćeri Volge, Sabinka prije odlaska bila u dućanu kod Hećimovićke, neoprezno joj je povjerila, da se ona i Volga spremaju na odlazak. Hećimovićka je čitavu stvar prijavila zloglasnom krvniku ustaškom pukovniku Joci Rukavini. U kući, gdje je stanovala Franjica Budakova sa svojom djecom, stanuje i neki Miško Jagić, riznički podvornik, sada agent ustaške i vojne policije, zadnje vrijeme na radu u vojničkoj bolnici u Vlaškoj ulici. Toga gada dok je kuburio, mnogi od naših ukućana su podupirali njegovu porodicu. Franjica Budakova kao prva susjeda prala je rublje i odjeću njegovim curicama. Taj se je Jagić ponudio Volgi Budakovoj da će njoj on, svojim vezama isposlovati propustnicu za Karlobag, kada se bude spremala u posjete djedu. Kako je Jagić neposredni susjed Budakovoj on je budno pazio tko sve dolazi k njoj i izvještavao policijske vlasti. Budakova i njezin sin Slobodan uhapšeni su i odvedeni na večer oko 11 sati dne 17. V., a da do sutradan nije nitko od ukućana znao za to, jer su Jagić i njegova žena pazili na to. U stanu Budakove ostali su policij. agenti i čekali u zasjedi. Na prozoru hodnika je stajala žena Jagićeva i obavještavala agente tko dolazi u kuću, odnosno tko od znanaca Budakove dolazi. Tako je bilo pohapšeno nekih 20 osoba. Kada se je saznalo što se događa u stanu, ostale se je dolaznike upozorilo na pogibao. Budakova se nalazi u tamnici na Savskoj cesti, a maloga Slobodana je preuzeo Hećimović odnosno njegova žena, dakle krvnici njegove matere. Ovih dana pod vodstvom Jagića, dolaze pojedini policijski agenti i sporazumno s

[2] Divko Budak, uhapšen je 31. ožujka 1941, te predan ustašama koji ga zatvaraju u logor Kerestinec. Poslije neuspjela bijega iz logora, uhapšen i strijeljan 17. srpnja 1941. godine u Dotršćini, u Zagrebu.

njim pljačkaju stan Budakove. Napominjem, Miško Jagić odkako je u službi policije, (a i sada više puta nosi uniformu rizničkog podvornika), živi na veliko on i njegova žena i djeca. Troše mjesečno odprilike do 50.000 Kn. Opasan je jako...«

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-70/1585

302

1943, svibanj
Zagreb

Izvještaj jednoga od povjerenika Obavještajne službe Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Mjesnome komitetu KPH Zagreb o sastanku dijela reakcionarnog rukovodstva HSS i njihovim pregovorima s ustašama

IZVJEŠTAJ

Dne 4. V. održan je sastanak istaknutih vođa HSS-a u stanu ing. Kallaya[1], na kome su bili prisutni Dr. Ivančević,[2] ing. Cernjak,[3] Dr. Pernar,[4] ing. Pavešić[5] i još dvojica.

Ivančević je podnio izvještaj o stanju pregovora između HSS-a i ustaša. On je izvjestio da su se ustaše podijelili konačno u dvije glavne grupe i to jedna za Nijemce, a druga za Engleze, a unutar tih grupa da postoje još dvije frakcije: jedna za poglavnika, a druga bez njega.

HSS da sada drži već potpuno čvrste veze i redovitu suradnju sa nekim licima /većinom bivšim članovima HSS-a/ iz grupe za Engleze i to bez poglavnika. Ta saradnja dolazi do izražaja već na terenu, gdje su već mnogi ustaše seljaci dobili upute za eventualni prelaz u zaštitu i to sa oružjem u slučaju sloma. Osim toga da su time osigurane veće količine oružja za HSS i to naročito oko Koprivnice, u Karlovcu, Krapini i u Vinkovcima.

Osim toga da je postignut potpun sporazum između ustaša i HSS-a u Splitu, gdje uz HSS stoji i cijela Komanda mornarice zajedno sa komandantom.[6]

[1] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[2] Isto.
[3] Isto.
[4] Ivan Pernar
[5] Zvonimir Pavešić
[6] Odnosi se na Zapovjedništvo mornarice NDH u Zagrebu kojoj je komandant Gatin.

Jednako dobro da stoje stvari i oko Zagreba /Šestine, Sv. Simun, Sesvete/.

Nadalje Ivančević predlaže da HSS zagarantira sigurnost stanovitom broju vodećih ustaša, jer bi se time predobile iste za suradnju, što bi u času sloma bilo vrlo nužno. Pernar je na to izjavio da stranka u načelu nema ništa protiv toga, ali da mora o tom još govoriti i da bi trebalo odrediti lica koja surađuju i koja bi se spasilo. On da je čuo da neki ustaše isto tako prilaze partizanima i da bi takove trebalo raskrinkati.

Pavešić je izvjestio da organizacija zaštite dobro napreduje, samo da bi trebalo pribavljati veće količine oružja, jer da iz vojske premalo dobiva. On da je dobio izvještaje narodnih zastupnika Pape[7], Hagljana[8] i Zagorca[9], te dr. Kneževića[10] iz Jaske i dr. Vedriša[11] iz Podravine, koji svi da spominju pomanjkanje oružja. On drži da bi već sada trebalo po mogućnosti što više oružja dignuti, jer se ustaše u času sloma mogu i predomisliti i povući sa oružjem, a da partizani imaju ipak dosta toga. Jednako je izvjestio za slučaj u mornarici gdje je jedna grupa ljevičarskih časnika poapšena, jer je držala sastanke i birala novog admirala. To da je vrlo neugodno djelovalo na HSS-ove pristaše, jer nisu vjerovali da u mornarici ima ljevičara. S tim u vezi on opominje na opreznost u radu.

Nato je izvjestio Pernar o potrebi da se nađu stanovi za vodeće HSS-ovce za slučaj sloma i ti da budu u blizini Zagreba, ali rade prema Zagorju. Pavešić je izjavio da mu je moguće smjestiti nekolicinu kraj Bisaga i Sv. Ivana Zeline, a druge kraj Dugog Sela. Nadalje kaže Pernar da treba sada što više popularizirati uvjerenje da su Sovjeti sada smalaksali i da dalje više uopće ne mogu i da sada sve ovisi od Anglo-amerikanaca, koji da su taj čas čekali i da će sada početi ucjenjivati Sovjete i partizane. Nadalje da treba ljude uvjeriti da uređenje Hrvatske može provesti samo seljak i njegova stranka, a nipošto neki komunisti, jer da bi ovi opet krv lijevali, a te da je sada dosta i da treba svakog Hrvata čuvati. Sigurnost svakom Hrvatu da može pružiti samo HSS.

Original, strojopis
Sign., AIHRPH, KP-70/1586

[7] Andrija Papa
[8] Đuro Habijan
[9] Josip Zagorac
[10] Redakcija nije ustanovila na koga se to odnosi.
[11] Josip Vedriš

303

1943, svibanj
Zagreb

Proglas Rudolfa Liithersa, zapovjednika njemačke oružane sile u Hrvatskoj, pripadajućim jedinicama o proglašenju izvršne vlasti na području NDH, koje je zaposjela njemačka vojska

PROGLAS

Područje zaposjednuto od njemačke vojske je operaciono područje i izvršnu vlast u tome području vrši njemačka oružana sila.

Za osiguranje četa te za održanje sigurnosti i reda po njemačkoj oružanoj sili izdane odredbe imadu prvenstvo pred svakim drugim pravom. Svim odredbama njemačkih vojnih oblasti treba se bezuvjetno pokoravati. Svaki onaj, koji i nadalje bude sudjelovao u borbi protiv njemačkoj oružanoj sili protiv Hrvatskoj državi, odnosno tko jieprijatelje njemačke oružane sile i hrvatske države bude savjetom i djelom makar samo podupirao, bit će bez sudskog postupka kažnjen smrću. Nadalje će smrću biti kažnjena i ona osoba, koja čini nasilje i sabotaže. Sabotažom smatrat će se svako oštećivanje i suztezanje žetvenih proizvoda za rat važnih zaliha i uređaja bilo koje vrsti kao i deranje i oštećivanje izvješenih proglasa.

Osim toga bit će smrću kažnjen svatko, tko bez posebnog ovlaštenja bude nosio ili sakrivao vatreno oružje (uključivši i lovačko oružje, a izključivši spomen oružje bez vriednosti za upotrebu), municiju, ručne granate razprsljiva sredstva ili drugu kakvu ratnu opremu. Spomenuti predmeti imadu se smjesta predati najbližoj njemačkoj oblasti odnosno njemačkim četama.

Općine koje podupiru odmetničke bande i kuće, u kojima se pronađe oružje, bit će uništene. Osobama, koje su se borile zajedno sa odmetnicima ili su kod njih bile zaposlene kao pomoćne sile, zajamčuje se život ako se dobrovoljno kao prebjezi jave kod Njemačke oružane sile.

ZAPOVJEDNIK NJEMAČKE ORUŽANE SILE U HRVATSKOJ[1].

U mjesecu svibnju 1943.

Kopija, strojopis, na njemačkom jeziku.
Sign., AVII, Arhiva njemačka, kut. 156. reg. br. 55/10-2

[1] Rudolf Liithers

KAZALO OSOBNIH IMENA

A

Ahmetović Lutvo, Mika, Miško . 4, 143, 348, 508, 645, 646, 660, 691, 750, 887, 913, 914, 919,920, 921
Alavuković Milan..... 274
Alavuković Mirko 274
Aleksa Nikola 171,635
Altgayer Branimir..... 148
Amulić Ivo..... 513
Ančić Petar..... 133
Andres Ivan..... 630, 813
Andrić Ivica..... 816
Andrija vidi Ivan Darović
Andelinović Grga..... 421,495
Anić Nikola..... 755, 846
Antolić Vlado..... 935
Antolić Zvonko..... 535
Antolović Stjepan..... 536
Artuković Andrija..... 813,843, 844
Asić Milan..... 387
Ašperger Ivica..... 579
Augustinčić Antun..... 72, 227, 631
Augustinčić Bartol 227
Avbelj Viktor..... 173, 728
Avramović Vojin..... 72, 73

B

Babić Ivan..... 494
Babić Ljubo..... 72, 227
Babić Mirko..... 4
Babić Sava..... 299
Babić Vlatka..... 513,822
Baburić Tomo..... 445
Bačićek 874
Badel Marijan..... 790
Badovinac Đuro 39
BajerE..... 716,775
Bajić Rade..... 42
Bakarić Vladimir Vlado 129,250, 513, 764
Bakrač Boris Čerkez..... 420,538, 633, 706, 710
Bakun Milan..... 879
Balaban Franjo..... 42
Balaban Kosa..... 299
Balaban Stoja..... 300, 301
Balaš Boris Boca..... 647 789 790
Balen Josip..... 146 369 882
Balen Siine..... 512
Balog..... 862
Balog Stjepan 934
Balog Vjekoslav..... 933
Baltić Milutin Zeljko..... 20, 28 107, 108, 111, 235, 424, 674, 818, 857, 944
Balja Zorica..... 515
Ban Đuro Mile..... 689,690, 801, 802, 803, 863, 899, 953
Banek Milan..... 874
Banović Nikola..... 600
Banjac Ljuba..... 299
Banjević 576
Barbarić 874
Barbalić Ivo..... 26
Barić..... 743, 895
Barišić Stanko..... 175,199
Bartol August 270
Bartol Josip..... 490
Bašić Josip..... 489
Batušić Krunoslav..... 25,71, 151, 160, 214, 296, 308, 530, 570, 611, 720, 741, 826, 907
Batušić Zoran..... 4
Bauman Ljudevit 151
Bauman Ratimir..... 307
Bednarek Robert..... 151, 307
Beker Zorko Zvonko Tina..... 777,778, 875
Belas Milan..... 151, 307
Belek Jelka 933
Beli Franjo 935
Belinić Marko..... 11, 13,
51, 54, 58, 63, 103, 131, 139, 143, 154, 156, 173, 182, 239, 255, 260, 281, 284, 305, 311, 340, 346, 364, 416, 418, 432, 448, 449, 521, 529, 589, 601, 638, 646, 649, 655, 728, 730, 745, 762, 780, 788, 887, 889, 914, 918, 920
Belošević Mirko 4, 270
Beluhan Pavao Skrba..... 801,804, 863, 864, 898, 899

Benak Ivan 624
Bene Drago..... 634
Bene Josip..... 526
Bendo vidi Stjepan Koren
Benički Mato Stanko 4, 772
Bene Dragutin..... 576
Berković Zdravko..... 755, 846
Bernard Ivan..... 874
Bernard Marko..... 874
Berulac Stjepan..... 947
Bertaš vidi Marko Mrkoci
Berus Anka..... 4
Bešlić Jakov..... 133
Beve vidi Edvard Kardelj
Biber Antun..... 4
Bićanić 813
Bićanić Jelena..... 822
Bilić Jure..... 28
Birać Pavao..... 874
Birać Tomo..... 874
Birkić Ivan..... ..... 722, 723
Birta Mojca Zec..... 120
Birtić Ljubica 863
Bižić Nikola..... 42
Bjelajac Bosiljka..... 273
Bjelajac Dušan 273
Bjelajac Dušan Mirko..... 275
Blanuša Ilija..... 28
Blass Leo Edo..... 741
Blass Matilda 741
Blass Milan..... 741
Blašković Mijo 905
Blau Branko..... 741
Blau Edita..... 741
Blau Ljubica..... 741
Blau Samuel..... 741
Bla/.ek Josip 939
Blaženković Stjepan..... 4
Blažić Andrija..... 626
Blažić Antun..... 120
Blažun Martin..... 884
B. L..... 750
Blumschein Branko 740
Blumschein Dorica..... 740
Blumschein Ivka..... 740
Blumschein Selima..... 740
Blumschein Vjekoslav..... 740
Blumschein Vjekoslav Bruno . . . 740
Blumschein Vladimir..... 740
Blumschein Zvonimir..... 740
Bobetić Ivan..... 490
Bobi vidi Marko Linarić
Boca vidi Boris Balaš
Bodegrajac Sajka 273
Bogdan Stjepan Boris..... 35, 327
333, 334, 335, 664, 665, 669
Bognar Kunštić Zlata Nada 711
Bogožalec Josip 4
Bogun Deva..... 300
Bogun Sava..... 300
Bogun Stoja 300
Bokan Ana..... 300
Bolčić Ivo 565
Bolfan Petar..... 874
Bolt Valent Zelenko 81
Boloti 874
Boltek vidi Josip Preskar
Boltižar Ladislav..... 151
Boltižar Lavoslav 307
Bolunček Regina..... 561
Bonjšek Franjo..... 569
Boris vidi Stjepan Bogdan
Boris vidi Vlado Hus
Borošak Đuro..... 815, 817
Borović Vida..... 299
Bosanac Spaso 326
Bosanec Mile..... 527
Bosi vidi Ivan Pokas
Božić Ivan..... 137, 138
Božić Mihajlo..... 878
Božić Nikola..... 426
Božičević Ivan..... 4 112
118, 243
Braco vidi Stjepan Iveković
Bračićka 534
Branilović Mijo..... 151
Branković Srbobljan..... 627
Bratko Dora 188
Brauner fon Haydringen Jozef . . 578
Breko Stjepan..... 515
Brdek Slavko Joža..... 536
Breški Ivan 878
Brezović Nikola Prebeg..... 4, 123,
225, 348, 446, 567, 581, 583,
611, 789, 790, 913
Bricelj Jože 305
Britva vidi Slavko Petreković
Brkanac Ivan..... 293
Brko vidi August Herceg
Brko vidi Rudolf Gluhak
Brlek Vjekoslav Krivi..... 713
Brleković Antun 628
Broz Josip Tito 52,56,
57, 226, 228, 313, 367, 420, 508,
512, 569, 637, 695, 701, 703,
705, 765, 766, 789, 877, 906,
951, 952
Bubalo Petar..... 932,933,
934
Bubanić Stjepan..... 538, 633
Budak Divko..... 958
Budak Franjica..... 957
Budak Gvozden..... 958
Budak Sabina..... 958
Budak Slobodan..... 957
Budak Volga..... 958
Buder Ivan 308
Budmir Stana..... 298
Buhin Stjepan..... 935
Bulat Rade..... 4, 23,44,
97, 99, 182, 221, 259, 281, 360,
519, 589, 730, 746, 839, 893,
901, 902
Bura Josip..... 198
Burazer Stana..... 298
Burazor Ana 299
Butozan..... 711
Bužan Stjepan..... 776

C

Capan Lovro..... 189
Capo vidi Vjekoslav Janić
Car Josip..... 499
Car Vladimir..... 4
Carevski Ljudevit 880
Cazi Josip..... 779
Ceboci Josip 930
Cernjak..... 959
Cerovečki Jakob 151
Cesaree Agneza..... 626
Cestar Mika..... 566, 579
Cifrek Mato..... 708, 850, 859
Cik Pavle..... 884
Crlenjak Alojz..... 188
Crljen Danijel 936
Crnečki Stjepan..... 874
Crni vidi Mato Šantek
Crni vidi Josip Tucman
Crnković Nikola 120
Crnković Ruža Olga..... 549
Crnobrnja Stoja 301
Crnolatec Slavko..... 223
Crvenković Filip 24
Ćule vidi Dušan Čalić
Curić Stefan 494
Cvek..... 874
Cvergl 711
Cvikeraš vidi Boris Petričević
Cvitaš Nikola..... 15
Cvitaš Valent..... 878
Cvitković..... 352, 390

ć

Ćanica vidi Stanko Opačić
Ćetković Vlado..... 483
Ćosić Desa..... 28
Ćuk vidi Ivan Horvatić
Ćuk vidi Vinko Jeđut

č

Čalić Dušan Ćule 112
Ćalić Dušanka Seka..... 517
Ćangajšek 759
Ćanžek..... 789, 790
Capljić Ragib..... 759
Caušević Đuro..... 494
Čavčić Mehmed..... 926
Cavie Đuro..... 293
Ceho 169
Cehovski Mato Martin 709,710
Cehulić 755,846
Čelik vidi August Šket
Čerkez vidi Boris Bakrač
Češković Ivan 625
Cikada Branko 874
Čiko vidi Milutin Košarić
Čirić Anka.....*..... 298
Čobanović Vlajko 879
Čorapina Ante..... 190
Čordaš Vendei..... 187
Čorić Martin..... 925
Čorić Petar 610
Čorković Dušan..... 119 892 896
Ćović Marko 759
Čudić Stevo..... 4
Čuić Dane 203
Čuina..... 639

D

Dakić Milić..... 477
Damjanović Ivan..... 877
Darović Ivan Andrija..... 709
Debeli vidi Ivan Mećar
Debeljak Franjo..... 883
Debelić 591
Demirović Ahmet 126
Denac Ivan 41,219, 763
Devčić Mate.....'879
Dido vidi Eugen Kvaternik
Dijanović Tomo..... 42, 922
Dikmić Ivan..... 527
Dimitrov..... 637
Diplomata..... 548
Dobrila Ante Pepo.....> . . . 115, 327, 334, 664, 855
Dojmi..... 72
Domitar Josip..... 151,308
Donković..... 862
Došek Josip..... 151,308
Došen Branko..... 151, 307
Dorčić-Đerđa Marija..... 917
Dozet Perica Tomek 166,173, 229, 234, 420, 538, 544, 633, 706,715
Draganić Janko..... 926
Dragaš Milan..... 275
Dragičević Rosa..... 299
Dragičević Ivan..... 904, 905
Dragojlov Fedor..... 19,161, 210, 287, 343, 747, 761
Dragosavljević Grujo..... 42
Drapšin Petar..... 318
Draušnik Jurica..... 513,647, 789, 790, 919
Draženović Jure..... 133
Drezga Porin..... 681
Drobila Josip Stjepana..... 874
Drlić Milan 272
Drnić Nikola..... 275
Droždjek Aleksa 935
Droždjek Stanko..... 935
Dubić Dragutin..... 569
Dubravec Mirko .....^ . 935

Dugandžić Jakša..... 20, 125
Dugandžić Slavko..... 19
Dugonjić Rato..... 109, 129
Dujan Ivan..... 884
Dujmović Stjepan..... 442
DukčevićTomo..... 805
Dutt..... 338

Đ

Đaković Branko.....933
Đapa Marija..... 301
Đapa Zorka 298
Đarić Ljuban.....227
Đebalo Dragee..... 135
Đenadija Vukosava..... 300
Đenić Milinka 300
Đukić August..... 133
Đunđek Stjepan.....515
Đureta Stjepan 171,538, 635
Đurđević 874
Đurišić Antun 884

E

Ećimović..... 308
Eishammer..... 576, 633
Engelman..... 174
Erkatić Antun..... 191
Ernest vidi Marko Miličić
Eror Nikola..... 527
Eršek..... 458
Eterović M..... 201, 600

F

Fabbri..... 195
Fabijan vidi Ivan Sokolčić
Fabijan Franjo..... 119
Fabota Marijan..... 307
Farkaš Nikola..... 293
Fedel Fumica..... 171,542, 635, 711
Ferek Florijan..... 906
Ferek Ivan..... 307
Fijan Ivan..... 489, 536
Filip..... 549
Filipović Janja..... 299
Filipović Stanko 42
Fišer vidi Ivo Ribar
Fišerinac.....948
Flekač Rudolf..... 489
Forjan Josip 133
Francek vidi Franjo Tuđman
Francetić Jure.....20,66
Frančeški Ivan..... 576
Frangeš Nikola..... 630
Franić-Knežević..... 879
Franko..... 208
Fresi Levin 345, 556
Frgačić Martin 576
Fric Eduard..... 307
Fuchs Marta..... 308
Fučkan Slavko..... 72, 73, 227
Fuka Adolf..... 640
Fuka Helena..... 640
Fuka Pavica..... 640

G

Gabuhut Ivan (Gabud)..... 665, 855
Gaćeša Danica.....272
Gaćeša Mileva (Jove).....274
Gaćeša Mileva 272
Gaćeša Nada 272
Gaćeša Zorka.....272
Gaćeša Draga..... 274
Gajdaš vidi Tomo Mikulić
Gajdek Ivan..... 776,903, 905
Gajić Jovanka.....299
Gajić Rosa..... 300
Gajić Sava 299
Galjer Nada..... 136
Gambara Gasstone 164, 208, 212
Gamilec Stjepan..... 878
Ganz Aladar..... 741
Ganz Božidar..... 741
Ganz Irma..... 741
Ganz Zvonimir 741
Gatin..... 959
Gec Josip..... 293
Ger Hinka..... 136
Gereci Ivan 903, 905
Geršković Leo..... 62
Glaise von Horstenau Edmond . . 91, 147, 149, 394, 577, 759, 868, 869
Glavaš Petar..... 133
Gloria Alessandro..... 106
Gluhak Rudolf Brko..... 955
Gliik Zlatko..... 944
Gode..... 91
Goga Ranko..... 275
Golenko Josip 826
Golubić..... 576
Golubić Milan..... 624
Goričkі Stjepan..... 387
Gorski vidi Mirko Herak
Grab vidi Franjo Kokor
Graborec Đuro 933
Graf Vladimir..... 199
Grahovac Budo..... 28
Granđa Ivan 72, 73, 227
Graovac Desa 299

Graovac Milica 301
Graovac Vida..... 301
Gregec Ivan..... 776, 903, 905
Gregorić 755
Gregorić Pavle Pajo..... 71,512
Gregurić 846
Grenberger Regina..... 741
Gretić Branko..... 138
Gretić Ivica Marjan..... 270
Gretić Mirko..... 4, 270
Grgeč Mate..... 288
Grguranić Stjepan..... 903, 905
Grivonja vidi Tomo Pipić
Grubačević Milka..... 188
Gruica Stjepan 903
Grujica Blaž 495
Grulović Nikola..... 513
Gruzdjev..... 338
Gubec Matija..... 367, 693
Gubec vidi Koren Milan
Gućan Tomo..... 624
Gujić Desanka..... 298
Gumhalter 2eljko 305,377
Gušić Branko 99
Gustović Artur..... 834

H

HabečićVid..... 596
Habek Franjo 767
Habek Slavko 935
Habeković Ivan..... 596
Habijan Đuro 960
Habunek Ivica..... 544, 635, 711
Hadžić Antun 307
Hadžić Ivan..... 307
Hadžiefendić..... 759
Hagljan Đuro..... 939
HalapirJanko..... 270
Halužan..... 776
Hanžeković..... 630
Handžić Antun 151
Handžić Ivan..... 151
Haramina Vilim 634
Hariš Ivan Ilija Gromovnik..... 347,363, 385, 442, 443
Hass Herta..... 420, 814
Havranek..... 621
Hebrang Andrija..... 51,60, 69, 90, 277, 309, 312, 513, 644, 646, 686, 838, 909, 919, 920
Hećimović Josip 958
Hedi Franjo..... 133
Hegedušić Mladen..... 228
Heger..... 788
Henigsberg Hermina..... 741
Henrik Ferdo..... 173
Herak Mirko Gorski..... 688, 802, 899
Herceg August Brko..... 29 30 31, 32, 124, 138, 265, 402, 499 853
Herceg Emil 151,308
Herceg Ivan..... 160, 609 610
Herceg Ratimir..... 160, 213
Herceg Vera..... 307
Herman Parthen..... 877
Hescheimer Ivan..... 538
Himmler Heinrich..... 814
Hinić Stevo..... 219
Hip Marko..... 935
Hirschl Mladen dr..... 189
Hirschler Berta..... 741
Hirschler Ruža 741
Hiti 598
Hitler Adolf..... 206, 226, 245, 439, 440, 535, 557, 692, 759, 824, 870, 877
Hlopek (Hloupek)..... 888
Hlopek vidi Josip Spišić
Horvat Baltazar 473
Horvat Franjo..... 191
Horvat Josip Joža..... 68,120, 158, 284, 329, 409, 411, 417 617,628, 668,707, 799, 893, 897
Horvat Leopold..... 138
Horvat Valent 603
Horvatić Ivan Ćuk..... 665
Horvatić Josip..... 515
Horvatić Mato.....41,97, 140, 281, 361
Horvatin Kamilo.....816
Horžić Josip 458
Hrast Rudi vidi Avbelj Viktor
Hrđan Slavko..... 596
HreljecJoco.....789
Hrnčević Josip Joža..... 337
Hromi vidi Zrinšćak Janko
Hrvol Ivan.....515
Hržić 200
Hudek Šime.....826
Hundrić Nikola.....226
Hus Vlado Boris 548
Husnjak Josip 935

I

Ignac..... 709
Ileković Luka..... 662, 847, 890
Ilija Gromovnik vidi Ivan Hariš
Irgolić Antun..... 293,319, 320
Ivane Emil..... 4
Ivančević..... 813,846, 959, 960
Iskra vidi Ivan Vranić
Ivančić..... 813
Ivančić Ivan..... 151,308
Ivančić Josip Vidak..... 773

Ivanić Matija..... 693
Ivanković Đorde..... 634
Ivan vidi Pavao Videković
Ivanoš Katica 526
Ivanuša Đuro..... 935
Iveković Josip Ribar 689,690
Ivčević Ivan.....77
Iveković Stjepan Štef, Braco 4, 29,32, 124, 241, 268, 269, 270, 500, 816, 817
Iveković Krste..... 815,816, 817
Iveković Mladen..... 77,513, 816
Ivetić Vojislav..... 96, 208, 215, 220, 259, 765
Ivica vidi Dragutin Plašć
Ivić Stjepan Mali..... 80, 499, 811
Ivičić Josip..... 874
Ivoš Ivan..... 594

J

Jadan Ivan Mika..... 4, 265, 266, 270, 402, 499, 853
Jadanec 559
Jagetić..... 882
Jagetić Branko 152, 308
Jagetić Ćiril 925
Jagić Miško 958, 959
Jakaša Dalibor Mali 59
Jakobović Josip..... 933
Jakuš Antun Tonči..... 29,30, 31, 32, 124, 265, 266, 402, 499, 853
Jalekovac Ivan..... 903, 905
Jambreković 846
Jančić Katica..... 515
Jandreković.....755
Jandrić Milan.....472
Janić Vjekoslav Capo..... 4, 263, 304, 452, 453, 553, 644, 841
Jankaš Franca..... 627
Jankaš Marija..... 627
Jankaš Petar..... 627
Jankes Grga Marijan..... 686
Janko vidi Drago Peruško
Janjus Draginja..... 306
Jarac Ivan..... 767
Javornik Ivan Lala, Ratko.....712,713, 749
Jedut Vinko Ćuk 82,263, 381, 382, 946
Jelača Voj in.....4
Jelavić Ivan 18
Jelenski Mirko.....935
Jeletić Danilo.....564
Jelić-Butić Fikreta..... 139,192, 421, 846
Jelinić Franjo..... 884, 834
Jerković Mate..... 67
Jernej vidi Ivan Jordan
Jevđević Dobrosav..... 629
Jordan Ivan Žuti Jernej..... 168, 169, 170, 206, 231, 232, 233, 234, 418, 422, 505, 633,634,748,749
Jošić..... 470
Jovanić Đoko..... 513
Jovanović Arso 131
Jovanović Stevo..... 275
Jovica Mika..... 579
Joža..... 566
Joža vidi Slavko Baler
Joža vidi Mirko Lončarec
Juco vidi Josip Rukavina
Jug Gabrijel Rabus 30,31, 266, 270
Jurčić..... 882
Jureković Stjepan..... 62
Jureković Sandor 62
Jurenović Kata 536
JurićAnte 133
Jurin Tonka..... 270
Jurina August 125
Juršić Mato..... 227
Jušić Mijo..... 684

K

Kajgana Tomo..... 600
Kajgana Vaso 600
Kaladžija Spasoje..... 4
Kalanjek Marko..... 272
Kallav 959
Kapun Vladimir 4
Karađorđević Petar..... 534,715, 848
Karakatić M..... 201
Karan I li n ka..... 299
Karan Ljuba 301
Karan Mila 300
Karanović Vukašin..... 4
Kardelj Edvard Beve..... 522
Karlić Ivan.....933
Karlović Vinko..... 79, 241
Kasche Siegfried..... 421,610, 758, 759
Kasulan Mirko 489
Kata vidi Milica Pavlić
Katalinić Petar 873
Katarajin Milan..... 271
Katschinka 758
Katulić..... 918
Kavrekt Pajo..... 874
Kemfelja Josip Suco..... 756
Kenđel Ivan..... 190
Kenđel Maca..... 664, 665
Kenđel Stjepan Sijedi..... 81, 112, 113, 242, 327, 631, 664,665, 855
Kermek Marija..... 718
Kesar Milica..... 299
Kezele Slavko..... 304, 452, 453, 554, 644, 841

Kirin Anđela..... 526
Klak' Mara..... 298
Klas Ružica..... 35, 78
Klasić St jepan..... 600
Klein Gi/.ela..... 741
Klemar Malo..... 387
Klemper 759
Klepac Agata..... 596
Klepac Dragutin 417, 422
Klepc Franjo..... 594
Kleut Petar..... 54, 153, 173, 252,259
Klinčić Ivan (Gluhi)..... 947
Klišanić Ivan..... 716,753, 775, 782
Klokočar Vinko.....515
Kljajić Miloš.....475
Kneževič..... 960
Knežević Rade..... 350
Knežević Rosa..... 298
Kobal Slavko..... 935
Koboli..... 50
Kociper Zvonko..... 307
Kokor 127
Kokor Franjo Grab..... 664, 666, ‘ 855
Kolaić Ivan 438
Kolak..... 629
Kolar Đuro 188
Kolar Franjo..... 634
Kolar Josip Matek..... 4, 33, 108, 268, 270, 498, 572, 574
Kolenz..... 290
Kolesar..... 448
Koletić Mirko 151
Kolman Hugo..... 740
Koloković Murat..... 925
Kombol Rudolf..... 42
Komljenović Lovre..... 472
Komljanović Jovanka..... 274
Kondić Ana..... 301
Končar Rade..... 680,681
Konspirator vidi Dragutin Saili
Konstantin..... 842
Kontar Ivan.....308
Konjačić.....918
Kopinić Josip.....52
Korać Ilija.....488
Korać Miloš..... 111
Koren Ladislav ml..... 832, 833, 910
Koren Stjepan Bendo..... 348, 386, 505, 532, 537, 750, 914, 919
Koričan Viktor 305
Korošec Anton 244
Kos 254
Kos Marijan Mičurin..... 772
Kos Štefica 254
Kos Mijo Zorko..... 535, 536
Kosak 239
Kosek Ivan 874
Košić Đuro 304
Kosov Zorka..... 301
Kosovec..... 20
Kostanjevac Ivan..... 576
Kostijal Zivanović Zvonko 162
Kostreš Ilija 903, 905
Košak Vladimir..... 629
Košarić Milutin Ciko..... 73
Košić Tomo..... 307
Koštan Desa 28
Košutić August 421,484, 630
Koteran Zorka..... 301
Kovačević 533,534, 656
Kovačević Bogdan..... 275
Kovačević Boro..... 274
Kovačević Milan..... 274
Kovačević Milka..... 274
Kovačević Zvonko..... 590
Kovačević Zvonimir 21,560
Kovačec Stjepan..... 137
Kovačić..... 906
Kovačić Franjo 188
Kovačić Ivan..... 187, 576
Kozarčanin Marija 874
Kozarić Stjepan..... 903, 905
Kožić Ivan..... 235
Kožar Ivan..... 188
Kožulj 418
Kraft Stjepan 368, 699
Kragulj Mileva..... 299
Krajačić..... 293
Krajačić Ivan Stevo..... 238, 244, 419,522, 639, 751,814,858
Krajačić Joco..... 324, 326
Kralj Juraj..... 384
Kraljić Marko..... 188
Kranželić Ivica..... 27, 28, 415, 675, 821
Kratki vidi Josip Manolić
Krauz Lavra..... 740
Krauz Morie.....740
Krauz Rahela.....740
Kravan.....534
Krčmar Vilim.....626
Kreačić Tihomir..... 861, 862
Kreiilerblüt Benjamin..... 741
Kričevcov Josip..... 151,307
Križan Vjekoslav..... 526
Križanec Tomo 559
Križanek 874
Križanić Josip 561
Križanić Juraj 536
Križanić Stjepan 561
Križišnik Gustav 150,722
Krkač Ivan.....265
Krkač Stjepan.....515
Krle Pavao.....512
Krleža Miroslav..... 72
Krnjević Juraj 630, 694, 813
Krošelj Mijo Vilko..... 288, 708, 849, 859
Krpić Rudolt..... 926
Krušlin Milka..... 874
Krstulović Vicko..... 513

Krzan Josip..... 935
Krznarić Nikola..... 776,904, 905
Kržišnik Gustav..... 290, 441
Kućiš Stjepan 67, 796, 892, 896
Kufrin Milka..... 4, 27
Kuhar Andrò..... 935
Kuhar Stanko..... 935
Kuhar Stjepan..... 935
Kuhta Ivan.....515
Kukavica Draginja.....299
Kukurić Josip 494
Kumic Mato 535
Kunstić Alojz..... 133
Kunstić Franjo Pero..... 711,712
Kunštić Ivica Munja..... 714
Kupješić Jakqb..... 190
Kuren Milan Gubec..... 205, 448, 750, 756
Kursar Anton 42
Kvaternik Eugen Dido 630
Kvrgić Milka..... 273

L

Labaš Tomo..... 935
Ladišić 133
Ladišić Nikola..... 120
Lakša..... 630
Lakuš Filip 72, 73, 227, 631, 848, 859
Lala vidi Ivan Javornik
Lamešić Marko..... 560,561, 595, 597
Lampi Josip..... 151, 307
I-atas..... 90
Lazić Vajka 301
Leitner Berta.....741
Leitner Katarina.....741
Lekić Nikola..... 188
Lenard Fabijan 384, 501 557
Lenjin Vladimir Iljič 338,401, 637
Leskovar Edo 265
Leskovar Slavko..... 138
Leš Ivan..... 320
Levković Ognjen 741
Levković Renata..... 741
Linarić Marko Bobi..... 167,229, 240, 541, 636, 748
Lipar Vicko..... 35
Lipnjak Zvonimir 38, 294, 320, 473, 717, 777
Lisjak Marko..... 188
List Wilhelm..... 814
Livada Dane 250, 284
Lojz vidi Alojz Valečić
Loborec Božena 4
Lola vidi Ivo Ribar
Lončar Božo..... 925
Lončar Martin..... 804
Lončar Pavao Prigorac 240,311, 347, 381, 382, 386, 448, 532, 537, 593, 597, 749, 750, 757, 801, 852, 863, 886, 898, 955
Lončarec Mirko Joža..... 713
Lončarić Vlado Nos..... 231
Lopaić Ivica..... 348, 507, 516, 598, 919, 920
Lorković Mladen..... 629, 843
Lovrečki Ivica 815,816, 817
Lovrić Ljubo..... 874
Lovrić Stjepan..... 625
Lučan Franjo..... 625
Lučan Josip 625
Ludvigi 862
Luka vidi Franc Novak
Luka vidi Stjepan Mesir
Lukačević Franjo..... 932
Luketić Marko..... 489
LulićJure 831,910
Löhr Aleksander..... 439,577, 824
Lövvi Ilona..... 741
Löwi Irma Mira 741
Lüdtke..... 469
Liiters Rudolf..... ..... 91,439, 961

M

Maček Ivan..... 520, 521
Maček Vlatko 56, 103, 222, 267, 356, 357, 413, 414, 421, 502, 511, 525, 534, 566, 579, 630, 631, 688, 689, 694, 701, 715, 771, 813, 870, 891
Mađar Draginja..... 300
Mađar Joža..... 373
Madarić Štefica..... 78
Mađarić Vlado..... 4
Magdić Ljudevit 576
Magić Petar..... 826, 935
Magovac Božidar..... 116,228, 662, 858
Mahinček Bara..... 494
Mahlberger..... 758
Malčić Franjo 72, 73, 227, 756, 846, 947
Maleković Vid..... 626
Maletić Tomislav..... 263
Mali vidi Stjepan Ivić
Mali vidi Ivan Mučnjak
Mali vidi Dalibor Jakaša
Malina Josip..... 4
Malnec Eduard..... 719
Mamula Bogdan..... 39, 587, 922

Mandić Jovica..... 120,795
Manojlović Miloš Mima 120, 892, 896
Manolić Josip Kratki.....27
Manvilski..... 544, 637
Marcijuš Andrija.....626
Marđetko Nikola Šturman..... 206,445, 583,750
Marge ta Jure..... 293
Margetić Dafina 640
Margetić Dragan..... 640
Margetić Milka..... 640
Margetić Jozo..... 188
Margušić Ivan..... 293
Marević Srećko..... 398
Mareković Ivan..... 595
Mareković Mara rod. Pocuga . . . 595
Mareković Stjepan 595
Marić..... 813
Marić Mijo..... 275
Maričić 708
Marijan vidi Grga Jankes
Marija..... 422
Marjan vidi Ivica Gretić
Marijić Draginja..... 301
Marinković Ivo Slavo 22, 26, 33, 36, 51, 73, 182, 203, 242, 246, 247, 262, 263, 264, 266, 267, 268, 269, 309, 310, 311, 347, 381, 383, 418, 423, 448, 500, 631, 633, 639, 812, 814, 834, 852

Markon Slavko 763
Marković.....20
Marković Andrija..... 190
Marković Marko..... 25, 26
Marković Martin.....939
Marković Mika..... 299
Marx Karl 338
Markulin Petar 606, 656
Markulinćić Josip Rudo.....766
Markulj Jure 609
Martin vidi Mato Cehovski
Martinčić Rakamarić Paula Seka 4, 665
Martinić Slavko.....600
Martinović Mile..... 56
Martinušić..... 847
Matačić Ivan Viktor..... 112,117, 119, 327, 331, 332, 335, 661, 664, 670, 671, 855

Mataković..... 861, 862
Matasić Mato 791,824
Matek vidi Josip Kolar
Mateša Ivka..... 874
Matetić Vlado..... 589, 728, 730, 744, 792, 894
Matetić Vladimir Vlado..... 646,649, 655
Matić Svetozar 4
Matuš Stjepan..... 190
Mavrić Franjo..... 42
Mazica Marko..... 188
Mećar Ivan Debeli, Musliman ... 166 229 420, 538, 633, 748
Medak Mile..... 886
Medinski..... 338
Medvedović Vjekoslav..... 744
Međimurec Tomo..... 925
Meglaj Petar..... 755, 767
Meglaj Stjepan 874
Meglić Stjepan 596
Meixner Rudolf..... 630
Mejašić Mato..... 765
Melinček Stjepan 935
Meller Irena 741
Merkl Stjepan..... 187
Mesir Stjepan Luka..... 24
Mićo vidi Savo Zlatić
Mičurin vidi Kos Marijan
Mihailović Draža.....21,65, 205, 222, 345, 356, 362, 413, 421, 496, 504, 509, 510, 511, 525, 591, 631, 632, 637, 694, 697, 701, 715, 845, 947

Mihalinec Branko..... 151,307
Mihaljević Miško..... 190
Mihić Mate 219
Mijo vidi Miško Mikulić
Mikan Lovro..... 917
Mika vidi Lutvo Ahmetović
Mika vidi Ivan Jadan
Mikašinović Mila.....640
Mikašinović Nada.....640
Mikašinović Rafael 640
Mikašinović Vida..... 640
Mikec Stanko..... 190
MiklaužićTomo.....21
Miklaušić Budimir..... 151, 308
Mikolić Bogdan..... 723
Mikolić Silvio..... 722, 723
Mikulić Franjo Kopač.....581
Mikulić Đuro Jura..... 339, 384, 676, 791, 832, 913
Mikulić Miško Mijo.....581,913
Mikulić Slavko.....73
Mikulić Tomo Gajdaš 223,581, 774, 832, 833, 913, 914, 915
Mikulić Tomo 828, 830, 832, 834, 910

Miladnović Dušanka..... 301
Milajs 290
Milašinčić Grga..... 58
Milašinčić Ljubica..... 373
Milatović Marko Zelina..... 772
Milatović Mika 298
Milček..... 789
Milčić Božo..... 815,816, 817
Milčić Josip..... 815,816
Milčinović Dako..... 199
Mile..... 73, 105
Mile vidi Đuro Ban
Miletić Marija..... 275
Miletić Reza..... 275

Mileusnić Savka 301
Milić 630
Milić Vuka 298
Miličić Marko Ernest 709, 850, 859
Milinović Bosa 300
Milosavljević Duka 120
Milunić Josip..... 305, 363
Miljatović Stana 299
Miljetović Draginja 299
Miljković Dragan..... 70
Miljković Hasan 70
Mima vidi Miloš Manojlović
Miočinović Stevo..... 119
Mirić Marta..... 640
Mirić Ruža..... 640
Mirić Stanko..... 640
Mirić Simo 640
Miško vidi Lutvo Ahmetović
Mladen Ivan 39
Mlinarić Kata..... 925
Molk Branko..... 883, 884
Molotov vidi Stjepan Vandek
Morella Ela..... 73
Moslavac V..... 134,271, 613, 685, 688, 930
Moškov Ante..... 607
Mrak..... 631
Mrak Karlo..... 566
Mraović Milan Simić..... 257, 790
Mraović Petar..... 42
Mravinac Nikola..... 903, 905
Mrkalj Milan..... 936
Mrki vidi Martin Popović
Mrki vidi Vlado Mutak
Mrkoci Marko Bertaš 29, 30, 31, 32, 124, 266, 268, 270
Mrkoci Slavko..... 826
Mrša 21
Mrvoš Pavle..... 4
Mućnjak Ivan Mali 713
Munđar..... 874
Munja vidi Ivica Kunštić
Murković Ivan..... 150
Musa Dragutin 133
Musliman vidi Ivan Mećar
Mutak Vladimir Vlado, Mrki 67, 433

N

Nada 90
Nada vidi Zlata Bognar Kunštić
Nadežda vidi Marica Skrivanek
Nacek vidi Ignac Pipić
Nagari vidi Duka Pezelj
Nardeli Antun..... 458
Nazor Vladimir..... 52, 952
Nedić Milan..... 65, 89, 100, 205
Neđeral Vinko..... 420, 538, 706
Neidhold..... 759
Nemeti Josip..... 307
Nenezić Radojica..... 324, 326
Nešković Blagoje Mihajlo..... 22, 631. 639
Neuman Hermina..... 741
Nevajda Mara..... 301
Neževič Mila..... 300
Nežmahen Stjepan 137, 138
Nikoliš Gojko 513
Nikoliš Stevan Stevo..... 39, 280
Nikulić dr..... 755, 846
Nos vidi Vlado Lončarić
Novak Ante..... 305
Novak Franc Luka..... 305
Novak Franjo 4
Novak Vjekoslav..... 935
Novko August..... 935
Novosel Franjo..... 595, 874
Novosel Ivan..... 595
Novosel Kata rod. Rošin..... 595
Novoselec Josip..... 884

O

Obradović Janko..... 917
Obraz Antun 188
Ogrizović Bogdan..... 710
Olga..... 422
Olga vidi Ruža Crnković
Opačić Stanko Čanica..... 485,512
Opančar Petar..... 926
Orešić Mi ka..... 445, 888
Oreški Mato..... 935
Orešković..... 464,469, 493
Orrasch..... 161
Osmanagić Ćamil 262
Osterman Olga 569
Oštrolučan Mićo..... 120, 668
Ozvačić Baltazar..... 874
Ožvald Stjepan 293

P

Pajo vidi Pavle Gregorić
Pajtler..... 814
Palčić Nikola..... 42
Panić..... 874
Papa Andrija..... 755,767, 847, 947, 960
Paradić Stjepan..... 628
Parfant Ladislav Umjetnik..... 166,229, 230, 420, 538, 706, 708, 710, 713. 748
Paskaš Luka..... 219
PašićAzis..... 187, 188
Pavec Ivan..... 188
Pavelić Ante..... 20, 75, 100, 205, 226, 245, 253, 278, 288,

303, 339, 356, 357, 358, 367, 413, 421, 509, 510, 511, 534, 590, 629, 656, 695, 697, 701, 705, 757, 758, 759, 793, 864, 895, 939

Pavešić Ivan 317
Pavešić Zvonimir..... 813,814, 845, 947, 959, 960
Pavić Duka 339, 677
Pavić Ilija 4
Pavić Janko..... 918
Pavičić Ivan..... 788
Pavičić Ljeposava..... 274
Pavlešić..... 127
Pavlić Andrija.....845
Pavlić Emilija.....569
Pavlić Jandre.....579
Pavlić Milica Mila, Kata..... 547, 569
Pavlić Tomo..... 596
Pavlićević Jure..... 627
Pavlinić Ladislav..... 307
Pavliško..... 874
Pećar..... 165
Pećanac Košta..... 65
Pećika Franjo 628
Pejnović Kata 513
Pekić Dušan..... 589, 681
Pele vidi Lepa Perović
Penezić Rudolf 690, 804
Penežić Đuro..... 489
Penzeš Sime 874
Pepić..... 748, 749
Pepo vidi Ante Dobrila
Perić Anka 640
Perić Đuro..... 640
Perić Marija 640
Perić Milica..... 640
Perić Nikola 640
Perić Sima..... 640
Perić Tode..... 640
Perić Zorka..... 640
Perinović Josip 874
Pernar Ivan..... 72, 227, 421, 591,630, 631, 755, 846, 947, 959, 960
Pero vidi Đuro Srac
Pero vidi Franjo Kunstić
Peroš..... 576
Perović Lepa Zina, Zineta, Pele . . . 207, 246, 247, 310, 311, 422, 424, 500, 517, 542
Peršen Mirko..... 109,171, 235, 538, 635
Peršić Alojz.....925
Peruško Drago Janko.....517
Petersen 91, 92
Petić Zorka..... 301
Petković Dragutin..... 900
Petranović Josip..... 293
Petreković Slavko Britva..... 706
Petričević Boris Cvikeraš 707
Petričević Mate..... 880
Petrina Branko..... 151,307
Petriščak Zvonimir..... 527
Petrišević Dušan.....326
Petrović 759
Petrović Momir 527
Pezelj Duka Nagari.....627
Pezelj Branko.....630
Pilepić Melkior.....220
Pintarić Blaž..... 187
Pintarić Mate..... 187
Pipić Ignac Samoborac, Nacek ... 74, 121, 123, 348, 443, 445, 484, 485, 506, 919, 920
Pipić Ivan Zorić 444, 614, 920
Pipić Tomo.....443
Pipić Tomo Grivonja.....912
Pisarek Vjekoslav..... 903, 905
Pistrk..... 338
Pišk Anton 874
Piškor Pavao..... 515
Plašć Dragutin Ivica.....4, 953
Plepelić..... 533, 534, 656
Ploha Nikola.....490
Pohle Nina.....515
Pokas Ivan Bosi 803
Pokasić Ivan..... 904, 905
Poklin Franjo.....575
Pokos Ivan.....628
Pokos Stjepan..... 803, 804
Polak Franjo..... 151
Polić.....630
Pollak Gustav.....741
Poljac Leo.....366
Poljak Anđela Babić..... 339,445, 677
Pomperà Ivan..... 189
Popara Milan-Seljo..... 68
Popović Ilija 219,257, 763, 765
Popović Martin Mrki..... 772
Popović Pero..... 4, 885
Popović Vlado..... 22, 67, 81, 82, 111, 112, 228, 239, 243, 263, 329, 410, 419, 420, 423, 427,451, 550, 652, 668, 839, 855
Porubić..... 862
Posavac Mima..... 815
Posavec vidi Ivan Skubić
Posavec Ljubica..... 815, 817
Posavec Štefica..... 815,817
Potočnjak Andrija..... 626
Pott von Eugen..... 91,149
Pracaić Dragutin..... 4
Pratica Darinka..... 300
Pralica Smilja..... 300
Prebeg vidi Nikola Brezović
Predavec Đuro..... 277
Premuž Fabijan 133
Premuž Franjo..... 197
Preskar Josip Boltek..... 235,538, 634, 748
Prester Ivan..... 151

Prigorac vidi Pavao Lončar
Primieri elemento..... 135
Prisuda Ivan..... 188
Proham Josip 561
Prodanović Marica..... 300
Prodanović Mileva 300
Prodanović Milka..... 300
Prosenik August Žarko 548
Prpićlvan..... 287,343, 747, 761
Prša Joso 880
Pšeničnik Zvonimir 862, 863
Puškarić Franjo Tatek 484, 485
Puštek Martin Marin 67, 283, 286, 336, 338, 436

R

Rabus vidi Gabrijel Jug
Radetić Janko..... 904, 905
Radetić Pa vie..... 904, 905
Radetić Zivko 904, 905
Radić Janko..... 561
Radić Pavle..... 497
Radić Stjepan..... 497,670
Radinović Stevo 639
Radović Marija..... 236
Radojević Petra..... 299
Radović Milan Čokara..... 222
Radulović Dmitar..... 42
Radulović Mileva..... 301
Rafaj Dragutin 270
Rajaković Janko 42
Rajhert 578
Rajić Jure 933
Rak Vinko..... 386
Ramić Stjepan..... 831, 910
Ranić Danica..... 271
Ranić Branko 273
Ranić Draga..... 272
Ranić Đuro..... 272
Ranić Glišo..... 274
Ranić Jelena 272
Ranić Joca (Tešo) 273
Ranić Joco..... 273
Ranić Jovan..... 272
Ranić Ljuba..... 275
Ranić Mara..... 272
Ranić Milan (Đure)..... 273
Ranić Milan (Marko)..... 273
Ranić Milan (Tešo) 275
Ranić Milka..... 272
Ranić Nikola..... 272
Raos Boris..... 515
Rapljan Veljko..... 188
Ratić Đuro 326
Ratko vidi Ivan Javornik
Reberski Josip 630
Reljac Rudolf..... 131,443
Rendulić Mato..... 247, 262, 263, 418, 420, 423, 538, 633
Ribar vidi Josip Iveković
Ribar Ivan 226,513
Ribar Ivo Lola, Fišer..... 52, 109, 129, 348, 508, 520, 522
Richter Petar..... 137, 138
Rihtar Ferdo..... 151,308
Rizman Imbro..... 190
Robić..... 533, 534, 656
Robić Ivo..... 119,790
Robotti 194,211
Rogina Fric..... 190
Romei Erwin 812
Romić Ivan..... 188
Rončević Anka..... 272
Rončević Marko 273
Rončević Milan..... 274
Rončević Jela..... 275
Rončević Olga..... 273
Rončević Pajo..... 273
Rončević Petar 273
Rončević Velinka..... 272
Rončević Vojin 272
Rončević Zora..... 272
Rosandić Mime..... 759
Rošin Đuro..... 595
Rošin Kata rod. Klobuk 595
Rošin Tomo..... 595
Rozner Artur..... 741
Rožić Milan..... 160, 308
Ručno Darinka..... 299
Rudo vidi Josip Markulinčić
Ruggiero Vittorio 195
Rukavina..... 610
Rukavina Ivo..... 129, 589
Rukavina Josip Joso, Juco 71,210, 423
Rukavina Joco 958
Rukljač..... 30, 755
Rukljač Rudolf.....515
Rumiha Sanda..... 307, 308
Runjak Josip..... 4
Runtas Bartol..... 874
Rusmir Vida 299
Rušnjak..... 418
Ruž Vinko..... 133

S

Sabolić Vladimir..... 932
Sačarić Josip..... 878
Saili Dragutin Konspirator..... 21,26, 29, 52,59, 71, 72, 227, 238, 500
Salamon Kabiljo..... 741
Salamon Teodor..... 862
Salčinović Salih..... 926
Saldunović Mehmed..... 398
Samobor Stjepan 568, 872
Samoborac vidi Ignac Pipić
Sartori C..... 164
Saša..... 549

Sega..... 135
Seitz Aleksandar..... 144, 720
Seka vidi Paula Martinčić
Seka vidi Dušanka Čalić
Sekulić Jucko 28
Sekulić Mirko..... 39
Seršen Matko 935
Sertić Josip..... 320
Schiler..... 135
Schlie Henrich..... 867, 870
Schönwald 2iga..... 151
Scipione Pietro..... 200
Simić vidi Milan Mraović
Sinković Marijan..... 815, 817
Sijedi vidi Stjepan Kenđel
Skele Franjo.....138
Skender.....874
Skojić Dragutin 600
Skoliber.....380
Skora Stjepan..... 933
Skubić Ivan Posavac..... 227, 690, 802, 898, 899
Skupnjak Tomo..... 935
Sladić Stevo..... 600
Slanivić..... 191
Slavko vidi Ivo Marinković
Slukan Božena 151
Slukan Ljubica..... 151
Smederevac Mijo 133
Smetko N..... 947
Smoljan Bariša..... 813
Smolković Vinko..... 535
Sobol Josip..... 765
Sokolčić Ivan Fabijan..... 122, 597, 598, 911
SoleničkiVid 515
Sotošek Josip.....789
Sović Tomo Tomić..... 689,690, 802, 803
Spaček Božo..... 44, 94, 182, 221, 361, 518, 681, 763, 766
Sparić Simun 926
Sparing Otto..... 741
Spetić Ivan Vladimir..... 708, 749, 859
Spitzer Filipina..... 741
Spitzer Olga..... 740
Spitzer Rade..... 861,862
Srac Đuro Pero..... 688, 689
Sruk Branko..... 4
Stahuljak Milivoj..... 818
Staljin Josif Visarionovič..... 228,348, 401, 637, 703, 705, 765, 766 789, 877, 952
Stanič Vida Spelea 105
Stanko..... 78
Stanko vidi Mato Benički
Stanojević Dušan 222
Stanjek Ivan..... 126
Starina Novak..... 693
Stari vidi Mato Zigrović
Steiner Edo..... 740
Steiner Ivka..... 740
Steiner Julijana..... 741
Stepinec Alojz..... 630, 813
Stevo vidi Ivan Krajačić
Stipetić Ivo.....936
Stojaković Desanka 299
Stojaković Mato.....398
Stojaković Stana..... 300
Stojaković Pava 299
Stojanović Danica.....271
Stojinić Milka..... 300
Stranberger..... 862
Strikar Jovanka..... 301
Stubar..... 490
Stuparić Mijo 940
Stupljanec Martin..... 223
Subotić Milo..... 527
Sučević Petar..... 477
Suk Vilim 398
Sunković Slavko..... 926
Susović 750
Sušić Florijan..... 513
Sušić Lovro..... 813
Sužnjević Nikica.....326
Svetec Ivan.....884
Svetlačić Mato.....803
Szöke Ladislav..... 742, 743

Š

Šafarić Ljudevit..... 197
Šafranec Mirko..... 626
Šagi Ljubica 51
Šagut Nada..... 526
Šalek Rudolf..... 630
Šalković Štjepan..... 903, 905
Šantek Mato Crni..... 803
Šantolić N..... 947
Šaponja Ljubo..... 776
Šaponja Ljuban..... 904, 905
Šaponja Reza..... 776
Šaponja Terezija..... 903, 905
Šaranović Milovan Milan..... 173,256, 258, 305, 728, 731, 739
Šarić..... 369
Šaša Petar..... 39
ŠašićJefto..... 318
Šćurić Andrija..... 4
Šegula Franjo.....515
Šepac Petar.....133
Šepec Josip.....489
Šercer.....813
Šestarec.....906
Šibl Ema.....423
Šibl Ivan.....326
Šime vidi Janko Zrinšćak
Šimec Joža..... 288
Šimec Štjepan Štef..... 535, 750
Šimundža Mate..... 297
Šimunec Štjepan..... 73
Šimunić Branimir..... 845
Šintić Josip..... 219
Šipek Milan..... 151, 308
Škarek Ferdinand..... 905

Šket August Čelik.....665
Skrba vidi Pavao Beluhan
Šlibar Josip.....4
Šmigmator Franjo.....473
Skorić Milka..... 43
Škrablin 926
Škrivanek Marica Nadežda..... 381
Škrlec Bara rod. Hudin..... 595
Škrlec Dragutin..... 595
Škrlec Štjepan..... 595
Šojat Ante..... 926
Šokorac Aleksandar Šaša..... 49, 205, 378, 456
Šoštar Viktor.....816,817
Špelea vidi Vida Štanič
Špiler Josip.....293
Špiljak Mika..... 109, 236, 311, 339,341, 348, 505, 537, 677, 679, 830, 918, 919
Špišić Josip Hlopek..... 223
Štampar Miroslav..... 458
Štef vidi Štjepan Šimec
Štefanović..... 297
Štefuljak Rudolf..... 151,308
Šteger Rudolf..... 352, 676, 683, 866
Šteger Ivanka..... 569
Štrok Izidor..... 68,120, 158, 203, 286, 409, 411, 617, 669, 799, 893, 897
Šturman vidi Nikola Mardetko
Šubašić Ivan..... 25, 227
Šuco vidi Josip Kemfelja
Šulentić Franjo.....423
Šulentić M.....398
Šuljak Alija..... 758, 759
Šuljak Hasan 758
futelj Juraj.....25
vajger..... 162
Švenda.....874

T

Taborac Mika 499
Tadić Ljuba..... 274
Takač Eugen..... 740
Takač Renata..... 740
Takač Kornelija..... 740
Talijan Franjo..... 187
TarabićJoco..... 153, 173 252, 255, 256, 258, 259
Tarandek Valent..... 79 241 242
Tarbuk Đorde.....219
Tatalović Dušan..... 39 219 488
Tatek vidi Franjo Puškarić
Telebar Ivan..... 609 620 935
Telebar Stjepan 935
Tempo vidi Švetozar Vukmanović
Terzić.....21
Terzić T..... 127
Tetrac Đuro 494
Težak Šlavko.....517
Tiljak Đuro..... 513
Tintar Franjo 626
Tkalčec Štjepan 936
Todorović Vaso..... 765
Tomas Štana.....298
Tomaš Iso.....219
Tomašek Andrija 308
Tomašek Đuro 881
Tomašević Ivan..... 18,98, 128, 161, 165, 174, 175 •
Tomašić.....472
TomcJoža..... 339,412, 677
Tomek Vladimir.....489
Tomislav.....711
Tomić vidi Ivan Tor
Tomić vidi Tomo Šović
Tomljenović..... 755,846
Tomljenović Mihovil..... 628
Tomšić Aleksa..... 635
Tomšić Ivica..... 222, 361
Tonč vidi Antun Jakuš
Tončić Šlavko..... 816, 817
Tončić Štjepan 816,817
Tonković Ivan..... 133
Topinka Franjo..... 150
Tor Ivan Tomić..... 445, 484, 485, 566, 579, 888
Torbar Josip 630
Toroman Ana 274
Toroman Dobrica..... 274
Toroman Gina..... 274
Toroman Ljeposava 273
Toroman Milan..... 273
Toroman Milinko 272
Toroman Milica..... 274
Tot Antun 881
Tripac Josip..... 459
Trkuljak Draginja 298
Trkulja Jovanka..... 300
Trubarac Pava..... 300
Trubarac Štoja 300
Trubelja Đuro..... 4
Tucman Josip Crni 29, 30, 31, 32, 123, 124, 241, 264, 265, 266, 267, 268, 270, 383, 403, 532, 574, 575, 778, 780, 786, 852, 876, 899

Tudić Stjepan.....297
Tudović Ljubica..... 776, 903, 905
Tudović Nikola..... 776, 903, 905
Tuđan Martin.....935
Tuđman Franjo Francek..... 32, 62, 76, 125, 241
Tuđman Štjepan..... 848, 858
Tumbri Mirko.....874
Turk Antun..... 888
Turković Perei Beška.....51,52
Turkulin Artur.....483

Turnšek Anica..... 777
Tušak Branko..... 171,235, 538, 635

U

Ugarković Stipe 311,508, 522, 525, 645, 646, 834, 913, 914, 915, 919, 920
Ulemek Marko..... 765
Urbani Stjepan..... 103, 139, 484, 486, 501, 630
Ure..... 750
Utješinović Danica.....274
Utješinović Dušan.....275
Utješinović Jovanka.....273
Utješinović Mara 274
Utješinović Mile.....273
Utješinović Mileva 273
Utješinović Mirko.....275
Utješinović Petar 274
Utješinović Stoja 272
Utješinović Tošo 272
Utješinović Vaso.....273
Utješinović Zorka.....273
Uzelac Radosava..... 28
Uzelac Slobodan.....28

V

Valečić Alojz Lojz..... 506,791, 912
Valenčić Stjepan..... 610
Valent.....758
Vandek Mato 804
Vandek Stjepan Molotov 802, 804
Vanić Mirko.....448
Varga..... 297,338
Vasić Duka..... 122, 207, 348, 505, 913, 914, 919
Vaskrsenski Sergij dr.....489
Vedriš Josip.....960
Velimirović Mile..... 27, 28
Verner Ivica..... 398
Veselko Julije..... 922
Vetrano..... 195
Vezner Stevo..... 42
Vidak vidi Josip Ivančić
Viđali Danko..... 610, 621
Videković Pavel Ivan..... 183,184, 384, 385, 386, 443, 558, 597, 598, 613, 654, 659, 911
Vidnjević Ivan..... 576, 904
Vidović Franjo.....935
Vilić Milka 300
Vilinger Jakob 758
Vilko vidi Mijo Krošelj
Viktor vidi Ivan Matačić
Vipotnik Anka..... 383 504 505, 598
Višnjić Milica.....640
Višnjić Simo.....640
Višnjić Stana..... 640
Vitanović Branko.....326
Vitez Ljudevit.....151,308
Vivodić Alojz.....613, 659
VladićJanko..... 143
Vladimir vidi Ivan Sretić
Vojnović-Kromiček..... 191
Vojnović-Mutavdžić Branislava . 4
VokićAna.....301
Vorkapić Adam.....39
Vragović Franjo.....515
Vrančić Nikola..... 453, 555, 823
Vrančić Vjekoslav..... 759
Vranek Đuro..... 933
VranešJure..... 813
Vranić Ivan Iskra 689
Vrga Ljuban 41,43
Vrhovec Verica 517
Vučetić Božidar..... 4
Vučinić Simo..... 765
Vučinić Stevo 488
Vučko Đuro..... 191
Vuga Ankica 272
Vuga Dušanka..... 272
Vuga Jelena..... 273
Vuga Mileva..... 272
Vuga Petar..... 272
Vujčić Anka..... 889
Vujo..... 567
Vukmanović Svetozar Tempo ... 22, 204, 243
Vukmirović Veljko..... 904,905
Vurdelja Branko..... 219
Vusić Jakov..... 390

Z

Zagorac Josip.....960
Zajić Mile.....42
Zajšek Franjo Zvonko..... 112, 327, 664, 665
Zanussi Giacomo 135
Zatezalo Đuro.....263
Zatezalo Raco..... 640
Zatezalo Manda..... 640
Zatezalo Smilja..... 640
Zavolovšek Antun..... 595
Zgaga Mirko..... 393,471
Zec Marija 299
Zelenko vidi Valent Bolt
Zelenjak Rudolf..... 489
Zelina vidi Marko Milatović
Zima Marija..... 874
Zimonja Milan.....293
Zina i Zineta vidi Lepa Perović
Zinić Josip 297

cm

Zlatar Jovica Jovo..... 765
Zlatarić Branko 513
Zlatić Savo Mićo.....673
Zlodi Ivan.....625
Zlokaza Mirko 40
Zore Stjepan..... 874
Zorić Mile..... 477
Zorko vidi Mijo Kos
Zrinšćak Janko Hromi, Sime . . . . 166, 229, , 420,750 ,
Zvonko vidi Zvonko Beker
Zvonko vidi Franjo Zajšek

Ž

Žabić Josip 924
Žagar Nikola..... 776,903, 905
Žalić Žugdija..... 42
Žarko vidi August Prosenik
ŽganecJoža 789,790
Željko vidi Milutin Baltić
Žepek..... 874
Žeželj Milan..... 58, 361, 589,681,766
Žigrović Mato Stari 772
Žindarić Mile.....900
Žitnjak Franjo.....935
Živković..... 373, 377, 908
Živković Anica 73
Živković Franjo.....515
Žižić Ivo..... 233
Žinavee..... 162
Žnidarić Mijo..... 905
Žnidarić Roza.....874
Žubrinović Marija..... 167
Žuić Petar..... 297
Žukina Pavle..... 4
Županić Đuro..... 815, 816
Žuti vidi Ivan Jordan
Žužić dr. Marko 19, 25, 226, 424

KAZALO GEOGRAFSKIH IMENA

A

Afrika..... 22, 700
Aginci..... 298
Ajderovac..... 299, 300, 301
Amerika..... 65, 396, 399, 510, 556, 591, 631, 692, 695, 705, 828, 947
Ametovci 300
Apatija..... 606
Apatovac 459,460,467, 491,747,787,796
Atina..... 824

B

Babinac..... 392, 878
Bačka..... 100
Bačkovica..... 328, 390, 662, 760, 808, 847, 880, 881
Badovinci..... 455, 456
Baira 274
Balabani..... 95
Balkan..... 59, 715, 824, 848, 917
Baloni 603
Balta 301
Banat..... 153
Banija..... 109,136,152, 153, 231, 233, 256, 351, 413, 634, 659, 725, 765, 918, 919
Banova Draga 136
Banova Jaruga..... 14, 132, 133, 453, 555, 823
Banski Kovačevac..... 287
Banja Luka..... 20, 37, 291, 292, 319, 472, 716, 775
Bari 549
Barilović 136
Bartolovec..... 935
Bedekovčina..... 30, 266, 572, 755, 846
Bedenička 342, 662, 847
Bedenik..... 188,391
Bednja..... 603, 604
Bednja rijeka..... 405,721,781,
Begovo Brdo 53, 219, 209
Bela..... .. .. 610, 782
Bela Krajina..... 359,731
Belanovo Selo..... 627
Belec 30, 825, 906
Belgija..... 700
Beletinec 935
Bencetići 178, 179
Beograd..... 5,7,9,21,62,75, 147, 153, 244, 277, 513, 566, 631, 638, 814, 824
Berek..... 190,191,451, 642, 878
Berlin..... 358
Bihać..... 52, 77, 104, 129, 226, 261, 344, 379, 759, 848
Bijelnik 147
Bilogora..... 58, 64, 66, 68, 115, 186, 187, 190, 243, 282, 342, 351, 355, 364, 388, 390, 391, 392, 404, 406, 408, 409, 427, 429, 433, 449, 457, 459, 463 , 464 , 465 , 468, 469, 492, 493, 569, 617, 652, 663, 746, 747, 752, 760, 793, 795, 796, 797, 799, 808, 810, 878, 881, 889, 890, 891, 894, 896
Bisag 464, 465, 466, 604, 960
Bistra..... 288, 289
Bistrac..... 121
Biškupec 936
Blinjski Kut..... 36, 37, 147, 472, 716, 747, 761, 774, 775, 925, 926, 927
Blinja..... 775
Bijeljina..... 814
Bjelnik..... 775
Bjelovar..... 2,7,21,35,110, 112, 113, 114, 115, 126, 127, 150, 156, 162, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 203, 213, 227, 243, 270, 295, 296, 297, 304, 306, 314, 315, 322, 327, 328, 329, 330, 342, 351, 352, 353, 364, 365, 387, 388, 391, 406, 410, 427, 437, 438, 447, 451, 457, 459, 463, 464, 466, 467, 488, 491, 492, 493, 494, 529, 551, 552, 568, 609, 620, 623, 642, 650, 663, 666, 667, 669, 672, 719, 720, 745, 760, 793, 794, 800, 804, 805, 809, 814, 825, 840, 847, 848, 856,

866, 876, 877, 878, 879, 880, 894, 901, 906, 926, 927, 931
Bojana..... 407, 462, 469, 492, 493, 808
Bolč..... 492
Bolfan 290,627
Borčec..... 560, 561, 624
Borčec Gornji..... 559
Bosanski Brod..... 20, 812
Bosanska Dubica..... 298, 299, 300, 301
Bosanska Kostajnica . . . 300, 301
Bosanska Krajina 174
Bosanska Pretinja..... 301
Bosanski Novi..... 292, 299, 300, 301
Bosiljevo 359,481,483, 588, 649, 653, 677, 909, 916
Bosna..... 87,102,117,126, 145, 202, 256, 294, 386, 413, 510, 521, 533, 534, 546, 559, 580, 656, 657, 707, 758, 759, 816
Botinovec..... 285, 404, 464
Botovo..... 126
Božić 300, 301
Božjakovina..... 15
Branderburg..... 298
Branjska..... 468
Braslovlje..... 262
Brašljevica..... 456
Bratelji..... 367, 374, 375, 455
Bratina..... 122, 566
Brckovljani 689, 690, 691
Brdovec..... 137, 240, 559, 626, 631, 756, 899, 947
Brdovečko Prigorje 755, 756
Brđani..... 472,747,761, 774, 775
Bregana..... 96, 121, 130, 147, 738
Bregi 391
Brekinja..... 298, 299
Bresarić..... 40, 43, 175, 180, 195, 199, 215, 258, 359, 378, 734, 800
Brestovac..... 321, 612, 643, 727
Brezina..... 133
Brezje..... 878
Brezovac..... 374, 375
Brezovački Marof..... 121
Brezovica (kod Novske) . 272, 274
Brezovica (Varaždin)... 866
Brezovica (Zagreb)..... 121,454,455, 642,724, 728,729,731,732, 872
Brezovica (Zum.)..... 909
Brezovljani..... 467
Brežice..... 586
Brlenić..... 18, 55, 93, 95, 153, 164, 175, 180, 195, 199, 215,252, 378, 475, 477, 478, 586 734, 735
Brod (Slavonski)..... 69, 423
Bršljanica..... 353, 938
Brusnica..... 603
Brzaja..... 63, 65, 198, 390, 434, 881
Brdo (Zum.)..... 455
Bubnjarci..... 100
Bučica ..... 225' 446
Bučka..... 729
Budaševo..... 473, 776
Budičina..... 37
Budinšćina..... 150, 214, 490, 602, 608, 620, 825, 907, 928
Budinjak 95, 209, 374, 375, 376, 377, 586, 739
Budrovac..... 877
Budrovci 278, 279
Bugarska..... 758, 824
Bujavica..... 133
Bukovčak..... 606
Bukovica 38,39,195,211, 215, 216, 217, 219, 257, 732, 733, 734
Bukovlje..... 187, 262
Bukurešt 824, 923
Bulići..... 454, 455
Bulinac..... 342,391,554, 760, 800, 804, 805
Buševac..... 446, 533, 537, 606
Bušinja Vas 728, 732

C

Caprag..... 36,37,292,716, 747,761,923
Carevdar..... 156, 157, 162, 281, 389, 390, 403, 405, 460, 464, 465, 466, 467, 648, 806, 926
Carski Bregi 165, 477
Cepelovački Vinograd ... 881
Cerje (Dugo Selo) 933
Cerje (Varaždin)..... 935
Cerje (kod Vivodine) 375, 378, 682
Cernik..... 444, 456
Cerovica..... 732, 733
Cerovljani.....527
Cesargrad..... 785, 817, 854
Cesargradski Dvori.....816
Cetingrad 26
Ciglena..... 352
Ciglenica..... 316, 877
Crikvenica..... 105
Crkveni Pribić vidi Pribić Crkveni
Crna Gora..... 629, 901
Crna Mlaka..... 166, 209
Crnec.....625
Crnoglavec 604, 605
Crno More..... 69, 367
Crveni Kamen.....529
Cvjetiše..... 47, 454, 455
Cvetkovečko Brdo..... 460
Cvetković 478
Cvetnić Brdo..... 566, 567

Č

Čadar 739
Čadavac..... 718,760,794, 809, 881
Čakovec..... 2, 79, 110, 160, 214, 242
Čazma..... 2, 21, 36, 81, 109, 110, 186, 188, 227, 302, 382, 392, 427, 451, 452, 453, 462, 463, 464, 492, 493, 550, 551, 553, 554, 555, 623, 641, 642, 651, 788, 823, 838, 839, 840, 848, 857, 860, 861, 877, 878, 879, 880, 939, 943, 944, 945
Čeglji..... 179,180,477, 478, 480
čeh i…… 121
Čelebinci.....300
Cepelovac.....877
Česma (rijeka).....451
Češka.....700
Četiše 588
Čevarlije.....299
Čremušina..... 390
Črnomelj..... 136, 164, 430, 479, 654, 724, 918
Čučerje.....381
Čučići 378
Čukovec..... 262, 284, 290, 342, 389, 390, 428, 603, 606, 721, 747, 806, 865, 924, 927
Čurilovec..... 188

D

Dalmacija..... 28,205,276,361, 413, 445, 495, 629, 694, 702
Dančulovići 48, 456
Dani..... 357, 374, 375, 455
Daruvar..... 326, 353, 494, 600
Deanovac..... 188, 451, 492, 551, 648
Debela Sećа..... 605
Delivuki..... 374
Delnice..... 488
Delovi..... 877
Denkerk..... 22
Dereza 275
Derići..... 279
Desinec..... 93, 94, 95, 98, 384, 829, 923, 924
Dinjevac..... 882
Dišnik..... 316,317,323, 353, 599, 600
Dobava..... 147
Dobra (rijeka) 136
Dobri Dol..... 767
Dobronci..... 566
Dolački..... 607
Dolenji Rodulj..... 729
Doljani..... 454. 455, 728
Dolnja Stubica..... 604
Dolnje Vončevo..... 299
Dolnji Oštre..... 456
Domagovići 179, 477, 738
Domaslovci 625
Donja Bistra..... 288
Donja Glogovnica..... 459
Donja Jelenska..... 940
Donja Kupčina..... 257, 773
Donja Lomnica 624
Donja Mlinoga..... 275
Donjara 156, 187, 189, 282,390,403,405,428,464, 466, 467
Donja Stubica 2, 288, 833, 847
Donja Zdjelica..... 187,460
Donja Zelina..... 767
Donji Mosti 460, 465, 467
Donje Prekrižje 218
Donje Vodičevo 300
Donji Bakovčin 467
Dotrščina..... 958
Draganac..... 462, 492
Draganić..... 19,94,95,98, 102, 130,137, 152, 161, 165, 174, 176,178, 179, 182, 195, 199, 200,208, 211, 215, 253, 254, 255,256, 278, 279, 287, 446, 475,477, 478, 480, 483, 528, 580 581, 582, 586, 611, 731, 734, 735, 736, 737, 738, 765, 888, 924, 927
Draganoš..... 95, 384, 586
Drage..... 455, 728
Dragonošci..... 751, 918
Dragoševci..... 454, 455
Draksenić..... 274
Drašći Vrh..... 39
Draščica..... 177, 734
Drava (rijeka)..... 242, 380, 607, 891
Dražica..... 490, 925
Drvar..... 575
Dubica..... 274
Dubranec..... 606, 607, 656, 752, 761, 915
Dubrava..... 462
Dubrava (kod Čazme) . . 492, 880
Dubravica..... 265, 649, 654
Dubrovčak..... 595
Dubrovčak Desni..... 494, 495
Dubrovčak Lijevi..... 594
Dubrovčan..... 265
Dučići..... 454, 455
Duga Greda..... 605
Duga Resa 154
Duga Rijeka..... 63,213,290,295, 355, 459, 491, 605, 616, 627,» 628,720, 747,760,795,797,810
Dugopolje..... 205, 733,
Dugo Selo..... 2,15,110,117, 227, 241, 331, 381, 656, 659,

689, 690, 691, 756, 781, 800, 833, 848, 854, 857, 861, 864, 883, 885, 932, 933, 946, 947, 948, 949, 950, 952, 953, 960
Dugo Selo Kalnik)..... 926
Dugo Selo (Kordun). . 887, 888
Dugoselski Crnec..... 596
Dvorišće..... 195, 216, 299, 300, 732
Dvor na Uni..... 527

Đ

Đelekovec..... 328,662,795,880
Đurašini..... 374
Đurđevac..... 2, 113, 116, 156, 186, 192, 282, 327, 328, 329, 330, 334, 391, 441, 623, 662, 793, 847,877, 881, 894
Đurdić 187
Đurmanec 137, 138,719, 721

E

Engleska 65, 396, 399, 520, 534, 631, 692, 695, 705, 828, 947
Erd. Tišina..... 293
Evropa..... 292, 395, 396, 397, 510, 692, 693, 696, 698

F

Farkašić..... 222, 293, 319
Finčevec..... 683
Francuska..... 700
Frankfurt na Maj ni .. 824
Fruška Gora..... 577
Fuka..... 492

G

Gaboš..... 527
Gabrinovac..... 719
Gabrovica..... 739
Galgovo..... 77, 121, 264
Ga lovac 126
Gaj..... 455, 728
Galezova Draga..... 378
Galovac 352, 391
Garešnica..... 2, 14, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 242, 271, 312, 313, 314, 315, 318, 321, 322, 324, 325, 342, 343, 349, 351, 353, 391, 392, 449, 450, 451, 452, 453, 448, 489, 490, 491, 492, 494, 552, 553, 555, 599, 600, 613, 623, 624, 631, 642, 650, 651, 726, 823, 840, 848, 857, 860, 877, 878, 879, 880, 881, 924, 927, 944, 942, 946
Garić 81,82,642
Gati 205
Generalski Stol 154, 164
Gladovec 607
Gliboki Potok..... 389,428,461
Glibovaćki Potok 463, 464, 465
Glina 292, 352
Globočec 530, 603, 604, 626, 865
Glogovnica..... 460
Glušinja..... 374, 377, 455
Gojilo..... 14,314,349,350, 453, 555, 823, 877
Goleši..... 454, 455
Golubići..... 374
Golubovec 604, 866
Golubovec Novi..... 610
Golubovec Stari..... 610
Goljak..... 279
Gomirje..... 488
Gorenjska..... 522
Gorinje..... 377, 790
Gorjanci..... ..... 104, 136, 209, 212, 261, 731, 739
Gornik..... 375
Gornja Dubrava..... 640
Gornja Garešnica..... 392, 409, 808
Gornja Kovačica..... 880
Gornja Kupčina..... 165, 166, 175, 180, 195, 253, 477
Gornja Plavnica..... 187
Gornja Rijeka..... 463, 466, 683
Gornja Vas..... 24,93,95,176, 209, 357, 588, 729, 730, 739
Gornja Velika..... 880
Gornje Mosti..... 391
Gornje Orašje..... 604
Gornje Poljane..... 604
Gornje Zdjelice 391,754,877, 880
Gornje Sređice..... 187, 388, 465, 466
Gornji Dragonožec..... 606
Gornji Hruševac..... 606
Gornji Jelovac 300
Gornji Kovačevac..... 274
Gornji Križ..... 465, 466
Gornji Lović..... 917
Gornji Oštre..... 456, 728
Gornji Tkalec..... 406,461,469, 492, 807
Gorski Kotar..... 202,231,310, 361, 413, 694, 765
Gospić 589, 628
Grabar..... 372, 374, 375, 376, 377
Graberje..... 551,877
Grabičani..... 464, 796

Grabovac..... 909
Grabrovec 724
Grabovnica..... 187,191
Gračani 121
Gračanica..... 14, 425, 489, 624, 840
Gračaničko Brdo..... 624
Gradac..... 492
Gradec..... 417, 462, 649, 928, 929, 930
Gradina..... 274
Grana..... 796, 810
Grandić Breg..... 217,218,258, 734
Grdak..... 466, 467
Grđevac..... 15, 157, 806
Greda..... 494, 595
Gredice..... 467
Grčka..... 700, 824
Grič 374, 377
Grmki..... 455
Grnjosovac..... 300
Grubišno Polje..... 185,186,187, 188, 189, 191, 192, 343, 427, 458, 488, 490, 492, 555, 623, 878, 880
Guci..... 180, 200, 204, 253, 255, 477
Gudalji..... 454, 455
Gušće 494
Gušćerovec..... 683

H

Habljanovac..... 492
Haganj..... 462, 787
Hartje..... 374, 378
Hercegovac 14, 188, 189, 191, 270, 271, 315, 321, 324, 325, 450, 453, 490, 491, 492, 552, 555, 726, 823, 840, 925
Hodinci 378
Horvat i..... 122,384,791, 872, 873, 910, 913
Hrastelnica 293, 776, 939
Hrastovsko..... 603, 626
Hrašćina..... 214,572
Hrašćina —Trgovišće . . . 266
Hrvatić..... 184
Hrvatska 47, 48, 87, 100, 104, 105, 136, 147, 148, 155, 226, 266, 269, 277, 312, 394, 395, 396, 397, 400, 439, 495, 508, 509, 510, 512, 513, 521, 577, 685, 699, 701, 731, 739, 764, 765, 842, 843, 844, 862, 867, 869, 870, 960, 961
Hrvatska Dubica 299, 527
Hrvatske Moravice..... 488
Hrvatski Blagaj..... 485
Hrvatski Leskovac..... 385
Hrvatsko Primorje..... 413, 540, 711
Hrvatsko Zagorje 125, 260, 264, 267, 307, 355, 356, 366, 367 409,427,429,517,610
Hrženica..... 607
Hrženik 39,52,94,180, 195, 215, 216, 217, 218, 219 258, 479, 732, 734, 735
Hudovljani..... 465, 466, 747 878
Hum..... 464, 477, 604
Hutin..... 216, 217, 358, 479
Husain..... 14 426

I

Igman..... 84
Igrišće 288
Ilova..... 14,312,325,881
Ilovac..... 176
Imbrovec..... 605
Istra..... 702, 708
Italija..... 22, 106, 708, 862
Ivančani..... 492
Ivančec..... 616, 627, 746
Ivančica..... 65, 78, 569
Ivanec..... 2,78,108,110, 151, 308, 356, 526, 569, 755, 825, 846
Ivanec (Ludbreški)..... 63, 352, 355, 390, 404,405, 459, 460
Ivanić Grad ..... 2,15,35,78,302, 426, 427, 351, 452, 453, 492, 550, 553 , 554, 624, 629 , 641, 644, 838, 877, 883, 925
Ivanić Kloštar..... 552, 726
Ivanovo Selo 878
Ivanska..... 190,351,353, 392, 426, 453, 493, 555, 642, 823, 840, 877, 878
Ivanšćica 604, 609, 610, 625, 652, 781, 787, 795, 797, 798, 809, 811, 825, 865, 866, 892, 894, 907
Ivančec..... 459, 460
Izimje..... 175, 480, 737

J

Jabukovac 776
Jabukovec Gornji..... 717
Jadransko more..... 121, 154
Jakopovac 467
Jalkovac..... 935
Jalovac..... 301
Jalžabet..... 605, 626, 935, 927
Janka Pusta..... 696
Jankovac 490
Jarek 214
Jaruge 299

Jarun..... 74,375,597
Jarušje..... 95, 96
Jasenik..... 191
Jasenovac..... 73, 540
Jasenovo Brdo..... 467
Jasenjdol 137
Jastrebarsko 2, 19, 93, 94, 95, 98, 102, 130, 152, 154, 163, 164, 178, 181, 184, 195, 198, 200, 209, 211, 251, 252, 253, 254, 256, 260, 340, 344, 348, 364, 479, 480, 488, 501, 502, 506, 507, 528, 623, 678, 722, 723, 724, 731, 736, 737, 791, 814, 829, 911, 912, 917, 918, 923, 924, 956
Javor 377
Javorak..... 739
Javorovac..... 465, 648
Jazbina..... 195, 199
Jazavci..... 195, 278, 279
Jelavec..... 299
Jelenići..... 374
Jesenovac..... 605,711,760, 795
Jesenice..... 489
Jezerine..... 211,734,735
Jezernice 431,455,456
Ježevo..... 536, 548, 596, 781
Joho va..... 298, 299
Jugorje..... 724, 728
Jugoslavija 61,87,234,400, 496, 591, 639, 651, 685, 686, 697, 699, 703, 705, 709, 789, 816, 850
Jurkovo Selo..... 456
Južnoameričke države ... 22

K

Kabel..... 392
Kajgana..... 314,315,316, 321, 322, 325
Kalendari..... 299
Kalenderce..... 299
Kalinovica..... 77, 121, 130, 597
Kalničko gorje..... 187, 365, 463, 467, 879
Kalnik 58, 63, 65, 66, 156, 250, 260, 261, 282, 283, 284, 286, 287, 295, 307, 310, 329, 342, 351, 354, 355, 362, 379, 380, 390, 403, 406, 407, 408. 409, 417, 425, 428, 433, 457, 459, 460, 462, 463, 464, 466, 467, 468, 469, 490, 499, 569, 606, 608, 616, 617, 627, 628, 647, 652, 669, 682, 683, 730, 746, 747, 752, 760, 778, 780, 781, 782, 786, 787, 792, 793, 795, 796, 797, 798, 807, 808, 810, 865, 866, 875, 889, 890, 892, 893, 895, 896, 902
Kalje..... 39,42,48,49,55, 58, 93, 97, 100, 140, 143, 340, 357, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 455, 474, 503, 504, 528, 586, 601, 645 , 653, 739, 827, 916
Kamanje..... 106, 129, 130, 131, 152, 177, 182, 251, 254, 476, 481, 923, 924
Kamenci..... 454, 455
Kameni Svatovi..... 560
Kamešnica..... 406, 808
Kaniška Iva..... 494, 643, 727, 877, 878
Kapela..... 156, 187, 188, 282, 388, 460, 464, 465, 607, 752, 760, 787, 793, 794, 796, 810, 878, 880
Kapelica..... 316,317,349,353
Kaptolska Tišina 293
Karlobag 958
Karlovac..... 18,23,37,40,55, 101, 106, 128, 129, 130, 134, 135, 136, 152, 153, 154, 161, 163, 164, 165, 174, 176, 177, 178, 179, 184, 194, 195, 198, 200, 208, 209, 211, 251, 253, 254, 255, 256, 259, 263, 278, 287, 291, 292, 310, 319, 343, 346, 363, 417, 432, 443, 472, 475, 477, 478, 481, 484, 485, 501, 525, 583, 585, 611, 625, 630, 649, 657, 658, 716, 724, 729, 730, 731, 732, 734, 735, 736, 737, 738, 753, 757, 773, 775, 829, 927, 959
Kašina..... 767
Kašljavac..... 493, 890
Kašt..... 260, 378, 455, 456, 917
Katalena..... 603
Kataličko Selišće..... 551
Kerestinec..... 77, 121, 130, 184, 598, 625, 829, 958
Keseri..... 454, 455
Kina..... 759
Kirin..... 225
Kladanj 759
Klanjec..... 2, 124, 265, 268, 288, 399, 401, 490, 571, 719, 785, 815, 816, 817, 818, 853, 854, 875
Klimen..... 214
Klinča Selo..... 122, 262, 479, 480, 723, 735
Klokočevac..... ..... 315, 322, 325, 450

Klokočevik 640
Kloštar..... 112,156,243,
282, 464, 493, 620, 648, 793, 794,
809, 894, 925
Kloštar Ivanić..... 492
Kloštar Podravski..... 882
Ključ.....781
Kljuka..... 103, 143, 725,
730, 744
Knin.....765
Kobilić 536
Kokinac..... 354,391,493
Kolarevo Selo..... 840,881
Komin..... 604
Komlenac.....301
KonjarićVrh..... 732,733,734
Konjščina 30, 31, 33, 125,
382, 384, 437, 440, 441, 602, 604,
608, 907, 928
Kopčić..... 642, 643, 727
Kopčić Brdo..... 489, 626, 840,
879

Koprivnica..... 2, 65, 112, 113,
114, 115, 116, 150, 156, 157,
158, 187, 190, 192, 203, 243,
281, 282, 283, 285, 287, 295,
327, 328, 329, 342, 365, 379,
387, 389, 390, 403, 404, 405,
406, 410, 427, 428, 437, 457,
459, 460, 461, 464, 465, 466,
467, 468, 493, 604, 607, 614,
623, 648, 652, 660, 661, 662,
663, 665, 666, 669, 682, 683,
747, 782, 792, 793, 807, 824,
848, 877, 878, 880, 894, 895,
896, 897, 901, 924, 925, 926,
928, 959
Koprivnička Rijeka 116, 464, 467
Kordići..... 106, 209, 374,
456, 475
Kordun..... 98, 102, 136, 140,
142, 152, 153, 166, 177, 182,
201, 228, 231, 239, 251, 252,
256, 259, 263, 292, 363, 413,
474, 481, 484, 503, 546, 583,
701, 765, 919
Kostajnica..... 72, 299, 527
Kostanjevac..... 23,24, 39,40,47,
95, 101, 106, 208, 260, 357, 374,
456, 588, 725, 734

Kostanjevac (kod Gori-
ce) 317, 323
Kostanjevica..... 731,739
Kostel.....375
Kotari..... 184, 262, 787
Kozara 82, 196, 226, 380
Kozare vac..... 191
Kozji Hrbek 463
Kupa (rijeka)..... 51, 94, 102, 106,
130, 131, 136, 140, 143, 177, 178,
204, 251, 252, 343, 347, 431, 476,
481, 521, 589, 608, 647, 653, 725,
731, 733, 734, 735, 746, 760, 830,
9886, 888
735, 746, 760, 830, 9886, 888
Kraljevčani..... 292, 717
Kraljevec..... 579, 626, 910
Krapina..... 2, 21, 30, 109,
110, 137, 138, 214, 227, 241
263, 264, 265, 266, 268, 57o'
572, 574, 610, 674, 719, 721
783, 785, 847, 848, 853, 854
866, 906, 907, 959
Krapinske Toplice..... 266, 399
Kravarsko 103, 533, 537,
605, 606, 607
Krivaj..... 392, 552, 643,
727
Krašić..... 18, 19, 23, 38, 39,
40,41,48,53,54, 55,56,57,58,
93, 94, 95, 96, 97, 98, 101, 103,
121, 134, 135, 137, 140, 141,
164, 166, 174, 175, 178, 180,
182, 195, 199, 200, 208, 211,
212, 215, 217, 218, 219, 252,
253, 255, 256, 257, 258, 261,
340, 358, 361, 372, 375, 376,
377, 378, 431, 455, 474, 479,
501, 502, 503, 504, 505, 520,
528, 586, 588, 601, 645, 653,
731, 732, 734,738, 800, 827, 910
Križ 453,462,463,
464, 492, 550, 624, 788, 823,
877, 879
Križevci 2,15,65,112,
113, 115, 156, 157, 158, 187,
189, 192, 203, 243, 281, 283,
327, 352, 389, 403, 404, 405,
406, 417, 410, 428, 457, 458,
459, 460, 461, 462, 463, 464,
465, 466, 470, 491, 492,607, 614,
617, 625, 627, 648, 663, 666,
675, 683, 792, 793, 794, 808,
809, 847, 879, 894, 895, 896,
925, 929
Križovljan 490, 936
Krka (rijeka) 359,431,730,
724, 731, 738, 739
Krmačine..... 131
Krstinja..... 56
Krupače..... 199, 375, 376
Krušljevac 781,782
Kućan Dolnji..... 935
Kućan Gornji..... 935
Kućan Marof..... 935
Kukalji..... 455
Kukuljevac..... 133, 274
Kukunjevci..... 271
Kunčani..... 455
Kunovec..... 282, 342, 389,

Kupčina . . . ???'. . . 122, 123, 131,
183, 222, 254, 378, 506, 567,
579, 580, 581, 584, 611, 656,
657, 773, 830, 832, 910, 913,
915, 918
Kupčina (rijeka)..... 478, 731
Kupinec..... 579,581,582,
611, 773, 910

Kupres..... 82
Kupresova Gorica..... 217
Kustošija..... 625,874, 948
Kutina..... 2, 14, 110, 324, 419, 453, 489, 492, 555, 624, 643, 685, 727, 824, 833, 840, 854, 857, 860, 940, 942,944,946
Kutnjak 606
Kuzminec..... 460

Ladanje 415, 809
Ladanje Donje..... 569, 610
Ladislav..... 188, 189, 270, 465, 468, 492, 881
Lasinja..... 44S6, 611, 773, 919
Lasovac 188, 297, 794, 809
Lazina ..... 287,481,737, - 738, 752
Lekenik 251,291,293, 682, 717, 753, 927
Lepavina 64, 151, 157, 162, 355, 389, 390,461,466, 606, 926
Lepoglava..... 25, 62, 192, 307, 308, 526, 540, 711, 793, 825, 894, 938
Leprovi'ca..... 596
Leskovec 121, 136, 386, 603, 627, 719, 721
Lešće 143,722,909
Letovanci..... 775
Letovanić..... 485
Ličani..... 301
Lika..... 117,209,256, 261, 304, 449, 546, 589, 701, 765, 920
Lijevi Štefanki..... 746, 782
Lipa..... 136
Lipik..... 133
Lipnica..... 879
Lipovac 492
Lipovec..... 184
Lipovčani..... 934
Lipovo Brdo..... 460
Livno..... 513
Lobor..... 214, 266, 825
London..... 26,87,205,291, 400, 509, 525, 556, 591, 693, 694, 697, 701, 845, 937
Lomnica..... 667
Lonja (rijeka)..... 465
Lović 479
Lović Gornji..... 258, 375
Lović Prekriški..... 98, 217, 258, 732, 734, 735
Lovrentovec..... 796
Lovrić..... 625
Lubovac..... 776
Lučelnica..... 103, 122, 566, 611

Lučko..... 121
Ludbreg..... 2,78,108,110, 150, 156, 159, 213, 214, 262, 281, 283, 289, 290, 295, 306, 307, 352, 379, 380, 390, 404, 405, 406, 428, 468, 490, 491, 529, 530, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 616, 617, 626, 627, 683, 719, 720, 721, 722, 746, 747, 760, 782, 787, 792, 795, 796, 799, 807, 810, 865, 894, 895, 924, 925, 927
Ludbreški Ivanec..... 213, 214, 627
Ludbreški Vinogradi . . . 628
Ludina..... 15, 489
Lug..... 605
Lugani..... 640
Luka..... 265, 266, 288, 530, 571, 626
Lukarec..... 21, 207, 536
Lukarišće..... 933
Lukić..... 402
Lunkovec..... 606

U

Ljubelj..... 620, 628, 787
Ljubljana..... 163,175,211, 251, 549, 744
Ljubljanica..... 23

M

Macelj..... 719,721
Mače..... 30, 266, 755, 846
Mađarska..... 19,51,337,423, 488, 623, 629, 696, 869
Mađarevo..... 871
Magovci..... 176
Mahično..... 153, 182, 253, 737
Mahovo 293
Maja..... 147
Majerje..... 530
Maj kovač..... 767
Majurec..... 895, 928, 929, 930
Makojišće..... 604
Maksimir..... 863
Mala Branjska..... 465, 466, 468
Mala Erpenja..... 719
Mala Dabčevica..... 878
Mala Jarica..... 908
Mala Ludina..... 551, 626
Mala Mlaka..... 129
Mala Mlinska..... 353
Mala Mučna..... 187, 465, 466
Mala Crešnjevica..... 183
Mala Ostrna..... 596
Mala Rijeka..... 405, 605
Mala Trešnjevica..... 191

Mala Trnovitica..... 490
Male Sesvete 468
Mali Botinovec..... 931
Mali Bukovec..... 290, 607, 626
Malici..... 455
Malinci..... 454, 455
Mali Pašijan..... 315, 322
Mali Poganac..... 156, 282, 389, 390, 428, 466, 468, 806
Mali Prokop..... 599, 600, 877, 878, 879, 881
Malo Korenovo..... 493
Malo Liješće..... 455
Malo Trojstvo 890
MaloVukovje..... 313,314,316
Malunje..... 209
Maretić..... 214
Marča..... 492
Marčani..... 492
Marija Bistrica..... 604, 610, 676, 757
Marijanec..... 605,721,722
Marindol 131
Markašić 293
Martijanec..... 379, 380, 405, 459
Martinšćina..... 825
Mazić..... 299
Međimurje..... 79, 166, 242, 296, 337, 627, 695, 697,698, 699,702
Međurić..... 132, 134
Međuvođe..... 298, 299, 300
Metlika..... 102, 130, 136, 153, 154, 163, 164, 176, 211, 256, 258, 364, 416, 417, 430, 654, 724, 729, 731, 732, 734,735
Mihanovićev Dol 815,816
Miholjac..... 461, 462
Mihovljan..... 906
Mikašinovići..... 640
Miklouška 938
Miklouš 463
Mikulić..... 625
Milčinovići..... 455
Miličani..... 466
Mirici..... 640
Mirkovac..... 299, 300, 301
Mišulinovac..... 438, 494
Mitrovica (Sremska) . . . 540,711
Mlinoga..... 472
Molve..... 877
Molvice 908
Moskva..... 104,291,434
Moslavačka planina 392
Moslavačko Gorje..... 463, 878
Moslavina ..... 14, 58, 103, 250, 260, 302, 342, 351, 388, 391, 392, 403, 410, 417, 419, 425, 427, 429, 443, 449, 452, 461, 463, 464, 468, 552, 554, 556, 638 , 641, 642, 643 , 647, 650, 685, 714, 723, 724, 727, 730, 744, 799, 808, 811, 814, 822, 839, 858, 893,901, 902,939,953
Mostar..... 7^
Mraclin 927
Mrazovci 300
Mrežnica 136
Mrkonjić Grad..... 280
Mrzljak..... 279
Mrzlo Polje..... 209, 372, 374^ 376, 377, 378, 455, 739
Mučna 162, 464, 467
Mučna Rijeka..... 157, 162, 389, 662, 795, 848, 924
Mustafina Klada 489,551.879

N

Narta..... 15, 643
Nebojani 293, 494
Netretić..... 23, 136, 154
Nikolin Jarak..... 605
Noršić Brijeg..... 209
Norveška..... 92
Nova Gradiška..... 37, 185, 291, 319, 365, 472, 540, 716, 723, 775
Novaki 74, 178, 478, 659
Novakovec..... 605
Nova Marta..... 492
Nova Rača..... 188, 296
Nova Reka..... 606
Novi Grabovac..... 271, 272, 274, 275
Novi Golubovec..... 825
Novigrad Podravski 665
Novi Marof..... 2,78,110,281, 356, 465, 568, 614, 615, 620, 627, 628, 652, 719, 781, 782, 784, 786, 787, 793, 796, 809, 810, 871, 894, 926, 927
Novi Sad 75,812
Novo Ciče..... 752,761
Novo Mesto..... 105, 417, 479, 724, 728, 729, 730
Novoselec..... 453, 788
Novoselec-Križ..... 15, 453, 879
Novo Selo..... 24, 93, 209, 372, 430, 586, 588, 601, 654, 727, 729, 739
Novoseljani 390
Novska..... 271,272,274, 275, 299, 427, 552, 624, 626, 726, 926

NJ

Njemačka..... 30, 92, 154, 226, 298, 303, 367, 396, 413, 557, 579, 630, 632, 666, 698, 700, 705, 758, 759, 828, 854, 867, 868, 869, 870

O

Obrovnica 189
Oborovo..... 624, 689, 690, 691
Obrež..... 375
Očura..... 866
Odra..... 121,320,928
Ogulin 488
Okešinec..... 551
Okić..... 386,398
Okoli 552,625,643, 726
Opatinec..... 489, 690
Orahovica..... 226
Orlovac..... 188 467
Oroslavlje..... 240, 288, 289
Orovac'..... 297,492
Orsagovića šuma 460
Osekovo..... 489, 940
Osijek..... 92, 100, 149, 185, 527
Osijek /Vojakovački/ . 63, 355, 459, 461, 467, 468
Osredak..... 374,375
Osrednjak..... 175
Ostrma..... 625
Ostrožin..... 225
Oštre 47, 53, 106, 260, 357, 371, 374, 588, 729, 731
Oštri Zid..... 351,392,451, 463, 493, 630, 650
Otočac..... 589, 955
Ozalj..... 2,94,95,101, 102, 106, 129, 130, 136, 163, 164, 175, 176, 180, 191, 211, 216, 217, 255, 256, 257, 258, 475, 586, 731, 734, 735, 829, 923, 924

p

Pakrac..... 133,271,274, 275
Palančište..... 299
Palešnik 190,325,343, 353, 491
Pariz..... 338
Pastuša.....717
Pašijan..... 315, 322, 353
Pašijanski Gaj 353
Paulov Breg..... 216, 217
Paunovac..... 466
Pavkovići..... 374, 375
Pavlanci..... 374, 375
Pavlin Kloštar..... 465
Pavlovac..... 492, 493, 620, 806, 925, 926
Pavlovac-Dražica..... 189, 270, 391, 612
Pavlovčani..... 94
Pećno..... 49, 95, 357, 374, 375, 376,378, 455, 790
Peleponez..... 824
Perić..... 640
Perjasica 106
Perkovec 682
Pesak 195
Petkovac..... 787
Petričino Selo 357, 739
Petrijanec..... 530, 935
Petrinja 19, 20, 36, 37, 290, 293, 299, 319, 471, 472, 494, 716, 774, 775
Petrova Gora..... 292
Petrovina..... 195, 198, 199, 209, 252, 255, 357, 601, 653
Pilatovci..... 454, 455
Pisanica..... 554
Pisarovina ..... 122, 130, 131, 143, 152, 223, 287, 292, 340, 344, 358, 442 , 446 ,501,503, 505, 506, 507, 525, 556, 566, 567, 579, 580, 581, 582, 583, 611, 656, 679, 722, 745, 746, 773, 791, 828, 910, 913, 914, 916, 918, 955
Pitomača ..... 187, 189, 190, 191, 441, 442 , 615 , 648 , 793, 878, 894, 925
Plavci..... 57, 209, 455, 456
Plešivica..... 261,384,736
Pleterje..... 416,417,731
Pobjenik..... 551
Podbrežje..... 475
Podgarić..... 407, 808
Podgorje..... 604
Podgrad..... 724
Podravina..... 66, 116, 117,285, 362,662, 847, 889, 897, 960
Podravska Slatina..... 527
Podravska Subotica 490
Podravski Novigrad 465
Počinite 604, 610, 620
Podsused..... 561, 624
Poganac..... 63, 468, 530, 616, 787
Pokojec 628
Poklek 374, 376, 377, 586,605, 654, 739
Pokuplje..... 23, 103, 131, 142, 205, 251, 287, 358, 431, 432, 501,503,520,580,611,647,653
Pokupsko..... 103, 130, 221, 223, 319, 320, 446, 566, 567, 578, 580, 582, 611, 657, 679, 682, 782, 915
Poloj..... 239
Polun..... 881
Poljana..... 14, 132, 133, 494, 624, 891, 935
Poljana Dolnja..... 336
Poljančani 187, 465, 467, 880

Poljanec..... 78, 490, 721, 722
Poljavec..... 301
Poljska..... 700
Ponikve 559
Popovac..... 187, 188, 189, 190, 316, 317, 323, 353, 426, 494, 551, 600, 612, 877, 880, 881
Popovača..... 14, 189, 453, 489, 551, 552,555, 624,625, 626, 643, 685,726, 727,823, 838, 840, 879
Popovići..... 47, 455, 728
Portugal..... 22
Posavina..... 452, 550, 552, 554, 641, 644, 724, 727, 730, 838, 915, 918
Posavski Bregi..... 451, 489, 594, 648, 689, 690, 776, 883
Potok..... 625, 940
Potrkać..... 776
Poznanovec..... 30, 755, 846
Požega..... 540, 711
Pračno..... 494
Prečec..... 800, 489
Prečko..... 885
Pregrada 2, 124, 265, 266, 268, 399, 402, 571, 719, 785, 853, 854
Prekrižje 53, 95, 98, 106, 141, 164, 199,209, 215,218, 219, 261, 372,375, 479,586, 588, 724, 732, 733, 734
Prekrižje Donje 375
Prekrižje Gornje..... 375, 378
Prelog..... 110,337,607
Prespa 387
Prevagi..... 374, 376, 377, 455
Preves..... 765
Pribić..... 129, 199, 209, 375, 431, 586, 653
Pribić Crkveni 376, 378
Pribić Donji..... 376, 378
Pribić Gornji 375
Prigorje..... 240
Prijedor..... 299, 300, 301
Prkos /Kalnik/ 150, 157, 159, 160, 460, 461, 782, 787, 792, 796, 830, 877, 895
Prilišće..... 588,589
Primorje..... 205, 634, 702, 765
Primorska 521
Prnjavor..... 282, 428, 466
Prodin dol..... 261
Prokop..... 262, 353, 354, 489, 624
Prosečno 782
Prugovac 882
Prozor 933
Puhlaki..... 604
Pupelica..... 760
Pušća..... 356, 898, 899
Pušća Bistra..... 24, 240, 687, 688
PuškarovJarak 378
Puštika..... 605

R

Radaši 218
Radatović..... 12, 45, 46 47 101, 199, 260, 340, 356, 371 373, 374, 375, 376, 454, 455, 502, 503, 504, 601, 618, 645 653, 659, 678, 790,916,917,918
Radeljevo Selo..... 150, 159, 365, 460, 467, 468, 604
Radina Gorica..... 375, 732, 733
Radinovo Brdo..... 456
Radoboj..... 137, 268, 571, 574, 610
Radovica 732
Radušče..... 217, 732, 733
Radulec..... 878
Raj ići..... 374, 375, 376
Rajkovići..... 455
Rakitje..... 613, 659
Rakovčica šuma..... 460
Rakovica 304
Rakov Potok..... 76, 77, 625, 657, 909
Rasinja..... 159, 214, 282, 295, 389, 428, 459, 460, 466, 467, 468, 490, 606, 616, 627, 682, 721, 782, 895, 924, 927
Rasinjica 365, 468, 616
Rastovac šuma..... 315, 324
Rastovo 316
Ratkovići..... 455
Ravna Gora 615, 616, 798, 809, 811
Raven..... 794, 809, 879, 890
Raveš..... 622, 848, 880
Ravnice 265, 490
Razbojište 467
Razljev..... 551
Rečica..... 445,551,567, 579, 581, 583,611, 657, 773, 910
Rečički Krči..... 605
Remetinec..... 576, 623
Repinec 492, 928, 929, 930
Repušnica 14, 664
Reskovac..... 465
Reštovo 455, 456
Ribnjačka..... 64, 662, 847
Ribnjak 131, 178, 260, 343, 359, 365,467,605,721,795
Rieka..... 299
Rijeka /Duga/..... 461, 465, 466, 467
Rogoza..... 353
Rovište..... 466
Rozalnica..... 430
Rude..... 184,375,376, 378, 398, 455

Rugvica 933
Rusija /Sovjetska/..... 695, 947
Ruševac..... 566, 567

S

Samarica..... 493
Samobor ..... 8, 24, 39, 53, 55, 76, 93,95,96,99, 100, 101, 102, 106, 121, 130, 136, 140, 154, 182, 184, 209, 210, 251, 252, 262, 310, 340, 344, 345, 347, 385, 386, 397, 416, 417, 429, 442, 476, 480, 488, 489, 501, 503, 505, 507, 523, 524, 528, 556, 557, 582, 583, 605, 613, 623 , 625 , 649,654 ,657,658, 676, 678, 722, 728, 731, 738, 739,743, 828, 833, 909,917,956
Sandžak..... 901
Sarajevo..... 244, 438, 758, 760, 812
Sava..... 147, 206, 227, 287, 293, 343, 394, 499, 577, 608, 647, 653,730,738,739, 746
Sedlarica 187, 189, 190
Segovina..... 213, 603, 604, 606, 627
Sekulići 454, 455
Sela Zagorska 571
Selnica..... 530, 607, 626, 825
Selnik..... 404, 405, 607
Seljanaec..... 628
Seljansko Selo..... 165, 195
Semič..... 724
Sesvete 199, 240, 381, 526, 527, 638, 756, 757, 838, 885, 960
Sesvete (Podravske) 451, 648
Severin..... 296, 297, 392, 491, 492, 663, 805, 866
Šibenik..... 880
Sigetec..... 606, 607
Siječevac 357, 374, 375, 455
Sinj..... 72, 512
Sirqva Katalena..... 493
Sisak ..... 2,7,8,23,69,72, 110, 153, 223, 224, 271, 289, 291, 292, 293, 296, 298, 319, 320, 351, 352 , 387 , 431, 437, 440, 458, 472, 487, 494, 525, 550, 552, 555, 562, 564, 565, 583, 622, 623, 624, 640, 656, 675, 677, 682 , 716, 721, 726, 746, 747, 751, 752, 760, 761, 775, 776, 781, 786, 800, 819, 838, 840, 841, 848, 857, 860, 861, 865, 903, 904, 905, 925, 939, 940, 943, 944, 946
Sjedinjene američke
 države (SAD).....593
Sjeničak..... 513
Sjeverozapadna
 Hrvatska'..... 3,4,5,.6,147,923
Sjeverna Hrvatska..... 413
Slabinja..... 299,300,301
Slani Dol 96
Slanje..... 490, 603, 626, 799, 891
Slapnica..... 95
Slatina..... 288, 489
Slavetić 177,209,261, 398, 481, 586, 528
Slavonija..... 21,25,28,30,66, 67, 80, 81, 112, 115, 187, 228, 231, 242, 243, 244, 250, 277, 283, 310, 331, 337, 351, 362, 384, 409, 417, 423, 427, 451, 553, 556, 630, 631, 634, 641, 642, 650, 651, 654, 663, 667, 670, 691, 724, 744 , 778, 797, 808, 812, 838, 839, 840, 855, 877, 886, 891, 896
Slavonski Brod 775
Slavonska Požega 244
Slokovec..... 606, 607
Slovenija 21, 87, 104, 129, 131, 136, 199, 208, 209, 244, 259, 265, 305, 361, 417, 520, 521, 522, 528, 587, 588, 589, 649, 724, 728, 729, 730, 744, 762, 765, 778, 779, 780, 800
Slunj..... 128,226,485
Sljeme 75, 625
Smiljan..... 513
Sofija..... 228, 309
Sokolovac..... 157,162,191, 282, 328, 365, 389, 403, 428, 461, 462, 466, 467, 468, 662, 848, 878, 881, 931
Sopote..... 256
Sošice..... 45,46, 47, 48, 57, 58, 101, 140, 143, 209, 254, 260, 340, 357, 358, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 431, 455, 456, 503, 504, 528, 588, 601, 645, 653, 678, 725, 728, 731, 827, 916, 917
Sovjetska Rusija 396
Sovjetski Savez i SSSR 46, 65, 104, 142, 399, 435, 510, 525, 534, 593, 696, 699, 700, 703, 705, 714, 828, 952
Split..... 513, 959
Sprevica..... 863
Sračinec..... 530, 935
Srb..... 513
Srbija..... 21,76,87,418, 423, 445, 816, 862
Sredice..... 156, 157, 391,
Sredičko . . . **.@?9**..... 567
Sredska 190,879
Sremska Mitrovica 513
Srijem 75, 513, 577, 630

Srpska Kapela..... 462
Staničići..... 375, 378
Staljingrad..... 219, 226, 257
Stančić..... 625
Stara Gradiška..... 62, 73, 236, 275, 711
Stara Marča..... 492
Starlevljani 187
Stari Grad 372, 374, 376
Staro Pračno..... 494
Staro Selo 683
Stenjevec..... 240, 560, 874, 559, 538
Stići..... 375
Stojdraga..... 24, 93, 96, 100, 184, 209, 210, 364, 386, 398, 417, 429, 430, 489, 586, 604, 605, 654,727,729,730,738,739
Stokerau 20
Strahinšćica..... 798, 811
Stražbenica 292
Strmac..... 39, 40, 94, 261, 530, 536, 586, 610, 734, 735, 752, 935
Stružac..... 940
Stubica..... 110,240,591, 592, 756, 757, 852, 948, 949, 950, 951, 952, 953
Stubičke Toplice 604
Stupnik 183, 184, 240, 342, 346, 347, 384, 385, 397, 501, 557, 624, 874, 911
Stupnička Šuma..... 872
Subotica..... 282, 365, 428, 460
Sudovec..... 466
Suha Katalena..... 191,648
Suhača (šuma)..... 319
Suhaja..... 880
Suhor..... 67, 153, 587
Sunja..... 37,292,471,472, 747, 926, 927
Sušak..... 134, 513
Sutla (rijeka)..... 778, 876
Suvača..... 782
Svedruža 907
Sveta Ana..... 736
Sveta Jana..... 58, 94, 181, 199, 209, 261, 357, 398, 601, 645,653
Sveta Klara 121,240,309, 347, 418
Sveta Nedjelja..... 74, 121, 122, 183, 184, 310, 384, 385, 557, 908, 912, 921
Sveti Đurd..... 607
Sveti Ivan Zelina..... 30, 35, 110, 202, 240, 383, 406,410, 591, 592, 603, 617, 675,676, 755, 757, 766, 794, 797,807, 809, 810, 814, 833, 846,847, 852, 891, 892, 895, 896,907, 946, 947, 949,950,951,953,960
Sveti Ivan Zabno..... 462, 466 467 929
Sveti Križ..... 731,739
Sveti Marin (kod D. Sela) 932
Sveti Martin..... 77, 121, 183 184 262, 385, 557, 908
Sveti Nikola..... 209
Sveti Petar..... 290, 606, 865
Sveti Petar Orehovac . . 404, 683
Sveti Roko..... 94
Sveti Simun..... 960
Sveti Vid..... 466
Sveto Telo 195
Svibovec..... 615, 628
Svinjčina 465
Svinjička 776
Svrževo 375

Š

Šagudovec..... 604
Šamarice..... 463
Šandrovac..... 64,191,493,662, 798, 847, 890
Šarampov..... 426
Šaš..... 634, 927
Šašina Greda..... 776, 800
Šemovec..... 935, 936
Šestak Brdo..... 605, 606, 607
Šestine..... 885, 948, 960
Šiljatovina..... 624, 625
Šiljki..... 454,455
Šimljani..... 351, 392, 451, 630, 650, 879
Šimljanik..... 493
Šimraki 95, 374
Šinkovići 38
Šipački Brieg..... 209
Šipak..... 253,255
Širinec..... 551
Široka Rijeka..... 933
Široko 187
Širovica..... 466
Šiškovo..... 78
Šišljavić..... 103, 567, 579, 580, 582, 611, 657, 773, 910
Školjan..... 724
Šljučani 298, 300
Šobatovići 374
Španija..... 22, 208
Špišić Bukovica..... 282
Štajerska..... 521
Št. Jernej 729, 731
Št. Rupert..... 257, 762, 763
Švicarska..... 26, 226, 423, 629
Šuma Brezovica..... 552, 624, 857, 861
Šuma Bukovac..... 461,462
Šuma Garić 824
Šuma Garjevica..... 493, 494, 599, 890
Šuma Glavica..... 560

Suma Globočec..... 461
Suma Gokat..... 464
Suma Grabulin 467
Suma Gračec..... 873
Suma Kljuka 251,503,611
Suma Kupčina..... 832
Šuma **Lazina 933**
Šuma **Limbuš..... 560**
Šuma **Marča..... 857, 861**
Šuma **Margečane 621**
Šuma **Molvice 625**
Šuma **Novakuša..... 461**
Šuma **Ponikve..... 560**
Šuma **Pijesak..... 463, 464, 468, 808**
Šuma **Pleso 594, 595**
Šuma **Ribnjak 603**
Šuma **Sepčina Bukovica 776**
Šuma **Stupnik 625**
Šuma **Šikara 933**
Šuma **Siškovo 596**
Šuma **Sišljavić..... 830**
Šuma **Stakorovac..... 625**
Šuma **Trupinski Gaj ... 490, 491**
Šuma **Veliki Vrh..... 559**
Šuma **Zdenački Gaj 490, 491**
Šuma **Zlodava 467**
Šuma **Žutica..... 293, 595, 625, 776, 857, 861, 883, 884, 940**

T

Teslić..... 42
Tihočaj..... 374, 375
Tisovac..... 357, 374, 455
Tomaš 387, 880
Tomaševci 377, 586
Tomaševići..... 39, 95
Tomašica..... 315, 322, 450, 494, 877, 881
Toplica..... 219, 314
Topolovac..... 388, 465, 466, 467, 471, 472, 776
Topolje..... 594
Topusko..... 683
Trebinje..... 358
Trgovišće..... 214
Trebovec 489, 624
Tremušnjak..... 776
Treskavica..... 82
Trešnjevica..... 648
Trešnjevka..... 859
Trnava..... 491
Trnovac..... 826,935
Trnovitica..... 191, 297, 353, 391, 392, 925
Trnovitički Vinogradi . . 492
Trnjani..... 640
Trojeglava 878
Trst..... 549
Trupinski Gaj..... 315, 321, 325, 343, 353
Tuhelj..... 265
Tukućani 301
Tunis 22
Tupčina 456
Turčišće..... 337
Turopolje..... 533,717,865, 915, 918, 927
Turska..... 758, 814
Tušilović..... 512
Tuzla 759
Tvorište..... 300

U

Ujevica..... 566
Uljanik..... 315, 322
USA 952

V

Varaštovac..... 378
Varaždin..... 2, 7, 19, 21, 25, 35,70, 78,79,80, 108, 109, 110, 150, 151, 156, 159, 160, 185, 202, 213, 227, 242, 254, 289, 295, 306, 307, 336, 380, 406, 427, 440, 441. 458, 461, 467, 490, 529, 530, 545, 567, 568, 602, 604, 605, 608, 609, 610, 621, 625, 626, 628, 635, 672, 674, 683, 719, 720, 721, 740, 742, 743, 755, 796, 810, 814, 816, 818, 825, 844, 846, 847, 856, 865, 866, 876, 897, 900, 901, 906, 924, 925, 934, 935, 936
Varaždinske Toplice 281, 463, 603, 604, 617, 628, 721, 746, 782, 793, 796, 871, 927
Vatikan..... 22,813
Velika..... 406
Velika Barna 188, 880
Velika Blinska..... 323, 324, 353
Velika Branjska..... 187, 468
Velika Britanija..... 593, 952
Velika Bršljanica..... 599
Velika Črešnjevica..... 187, 390
Velika Dabčevica..... 881
Velika Gorica..... 74, 122, 140, 236, 263, 340, 344, 347, 348, 358, 442, 501, 503, 505, 507, 523, 537, 556, 624, 625, 655, 656, 658, 659, 679, 752, 761, 828, 833, 911, 913, 915, 918, 955
Velika Kladuša..... 70
Velika Ludina..... 551
Velika Mlaka..... 121
Velika Mučna..... 156, 157, 281, 403,404,464, 466, 806, 879, 895
Velika Ostrna..... 596
Velika Pisanica..... 15, 315, 322, 328, 342, 390, 392, 648, 663, 666, 718, 760, 804, 805, 880, 881

Velika Svinjička..... 494
Velika Trnovitica..... 187, 188, 189, 490, 492
Velika Trešnjevica..... 190,878,882
Velike Sesvete 468
Veliki Botinovac..... 282, 428, 806, 931
Veliku Bukovec 529, 607
Veliki Grabičani..... 365, 626, 627
Veliki Grđevac..... 190, 192, 324, 343, 427, 555
Veliki Kalnik..... 627
Veliki Pašijan..... 316, 322
Veliki Poganac..... 156, 190, 213, 287, 365, 463, 464, 467, 468, 605, 782, 787, 795, 796, 879
Veliki Prokop..... 186, 426, 630,650
Veliki Tkalec 807
Veliki Zdenci..... 14,191,316,322, 324, 343,427,450,491,492,555
Veliko Korenovo 126
Veliko Palančište..... 301
Veliko Trgovišće..... 265,401,571
Veliko Trojstvo 387,391,437, 438, 493, 494, 648
Veliko Vukovje..... 350
Vezišće..... 188, 551
Vidovec 935
Vidrenjak..... 625
Vinica..... 154,530,935
Vinkovci..... 814, 959
Vinogradci..... 604
Virje..... 156, 282
Virovitica..... 282, 427
Visoče..... 48, 57, 106, 455, 456, 588
Višči Vrh 374
Višoševići..... 95, 153, 374, 375, 649
Vivodina..... 39, 47, 48, 58, 101, 106, 131, 140, 143, 164, 195, 208, 211, 212, 216, 218, 256, 257, 258, 340, 356, 357, 371, 375, 376, 377, 378, 479, 481, 501, 503, 504, 507, 520, 601, 645, 653, 731, 732, 733, 735, 827, 916, 917

Vlašić..... 95
Vlaškovci..... 299, 384
Voćin..... 527
VojakovačkiOsijek 63, 189,627, 746
Vojni Križ..... 426, 555
Vojnovec 466
Volavje..... 161,165,177, 178, 181, 199, 252, 478
Voloder 626,643,727, 926
Vranov Dol..... 736
Vratnik..... 96
Vratno..... 150, 460, 467, 530
Vrapče..... 20, 197, 240, 513, 638, 874, 947
Vražje Korito..... 605, 719
Vrbanac..... 787
Vrbanci 175, 278
Vrbanki 378
Vrbanovac..... 405, 490
Vrbovec..... 2,461,879,929 930
Vrdnik..... 577
Vrgin Most..... 377
Vrhovac..... 94, 95, 150, 216 217, 258, 466, 475, 490
Vrhovčak..... 96
Vrhovine 589
Vrškovac 375, 378
Vrtlinska 188,493,551
Vrtljine..... 147
Vučani..... 552,726
Vučković..... 488
Vugrinica..... 222
Vukomerić..... 606
Vukomeričke Gorice ... 251
Vukosavljevica..... 925
Vukova Gorica..... 359, 588
Vukovje..... 184, 191, 599, 938
Vukovina..... 656
Vukšići..... 455
Vukšin Sipak..... 165, 178, 200, 253, 258
Vukšinac 462, 880
Vurdel 300

Z

Zabok..... 2,490,571,604
Zaginac..... 299
Zagorje..... 30, 61, 65, 122, 210, 295, 296, 400, 409, 433, 437, 516, 556, 652, 755, 780, 796, 798, 810, 818, 825, 846, 847, 853, 854, 891, 893, 895, 897, 907, 953, 960
Zagorska Sela 265, 399, 630
Zagreb..... 2, 3, 5, 7, 8, 19, 20,21,23,24, 25,27,27,33,34, 36, 37,49,51,59,61,62,63,69, 70,71,73,74,75,77,81,89,91, 92, 100, 101, 102, 107, 108, 109, 110, 111, 118, 121, 128, 132, 134, 137, 138, 139, 144, 145, 146, 147, 150, 153, 154, 159, 166, 171, 176, 177, 178, 182, 185, 188, 189, 192, 196, 197, 198, 199, 200, 202, 203, 204, 206, 207, 209, 213, 214, 225, 227, 229, 233, 234, 237, 245, 251, 253, 254, 255, 256, 259, 260, 261, 262, 263, 266, 268, 270, 271, 276, 277, 278, 287, 289, 295, 298, 299, 300, 301, 306, 308, 309, 310, 319, 333, 342, 346, 347, 348, 352, 353,

356, 358, 363, 368, 369, 370, 371, 379, 384, 386, 394, 397, 398, 406, 407, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 421, 423, 424, 425, 427, 431, 432, 440, 441, 442 , 443 , 458 , 460, 462 , 465, 466, 467, 470, 471, 472, 476, 477, 478, 479, 480, 484, 486, 487, 489, 490, 492, 495, 496, 498, 501, 502, 505, 507, 508, 512, 513, 516, 522, 525, 526, 529, 533, 534, 537, 538, 542, 543, 548, 549, 552, 556, 557, 559, 560, 561, 564, 566, 569, 570, 573, 576, 583, 585, 586, 590, 591, 592, 594, 596, 597, 601, 602, 603, 604, 609, 610, 612, 620, 622, 624, 626, 629, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 638, 646 , 647 , 651, 652 , 654, 656, 658, 659, 660, 661, 664, 666, 670, 672, 674, 678, 682, 683, 684, 687, 688, 704, 705, 706, 711, 715, 716, 719, 721, 723, 726, 729, 731, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 743, 745, 748, 749, 750, 752, 755, 756, 757, 758, 759, 774, 775, 777, 781, 783, 787, 788, 791, 792, 800, 805, 808, 811, 812, 813, 814, 819, 820, 821, 825, 827, 828, 829, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 841, 842, 843, 845, 846, 848, 849, 851, 854, 857, 858, 860, 861, 862, 865, 867, 872, 874, 876, 882, 884, 885, 886, 897, 899, 900, 904, 906, 907, 908, 910, 911, 912, 913, 923, 928, 932, 934, 939, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 957, 958, 959, 960, 961

Zagrebačka Gora..... 896
Zajezda..... 610
Zamlaka..... 936
Zaprešić..... 240, 356, 626, 899
Završje..... 796. 810
Zbelava..... 935
Zbjegovača..... 14
Zdenčac..... 314, 316, 322, 324, 325, 343, 353, 494, 878
Zdenčina 94,130,164,211, 261, 262, 310, 479, 480, 567, 657, 722, 723, 735, 736, 753, 773, 791, 924
Zdjelice 157, 890
Zelenjak..... 815
Zelina..... 30, 382, 675
Zemun..... 69, 89, 92, 244, 249, 812, 862
Zidani Most..... 443, 744
Zlatar..... 29,30,31,32, 124, 214, 265, 266, 306, 307, 356, 402, 571, 572, 574, 778, 783, 785, 847, 853, 854, 906, 907
Zlatar Bistrica..... 2
Zorkovac 165, 180, 182, 195, 215, 279
Zrinjska..... 157,189,390,806

Ž

Žabnik..... 935
Žamarije..... 456
Žavnice '..... 464
Ždralovi..... 387
Željeznica..... 610
Željezno..... 23,24,38,39,53, 372, 377
Žumberačke planine . .. 731,736,738
Žumberak 18,23,24,39,45, 53, 54, 57, 58, 80, 97, 98, 100, 101, 102, 105, 106, 128, 129, 131, 136, 140, 142, 143, 152, 153, 156, 175, 177, 181, 182, 194, 195, 198, 200, 201, 206, 207, 208, 209, 210, 215, 231, 250, 251, 252, 254, 256, 258, 259, 260, 261, 283, 305, 310, 339, 340, 356, 357, 358, 359, 360, 374, 412, 413, 414, 415, 416, 422, 425, 431, 444, 474, 475, 481, 483, 499, 502, 503, 507, 508, 520, 522, 523, 528, 580, 585, 586, 587, 588, 589, 601, 607, 624, 638, 644, 645, 646, 649, 653, 657, 659, 677, 714, 723, 724, 725, 729, 730, 731, 743, 744, 762, 763, 765, 778, 779, 800, 827, 829, 830, 858, 886, 909, 911, 914, 916, 918, 920, 956
Žutica..... 643, 727

KAZALO PREDMETNIH POJMOVA

A

Agitprop /Agitaciono-propagandni odjel/ 115, 230, 238, 265, 269, 331 341 346, 377
Agitprop CK KPH 443,507,598,645,659,672,812 858, 919
Agitprop KK KPH Pisarovina 445, 582
Agitprop KK KPH Sv. Ivan Zelina 771
Agitprop MK KPH Zagreb 637
Agitprop OK KPH Bjelovar 664, 669
Agitprop OK KPH Čazma 945
Agitprop OK KPH Krapina 573, 575
Agitprop OK KPH Pokuplje 507,597,598,655,750,919
Agitprop OK KPH Zagreb 951
Agitprop Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« 763
Antifašistička fronta žena/AFŽ/ 17,30,33,34,45,46,61,78,79, 112. 114, 171, 183, 230, 237, 265, 268, 269, 285, 327, 330, 371, 375, 376, 377, 381, 401, 435, 504, 510, 538, 539, 541, 556, 558, 571, 572, 573, 575, 582, 584, 592, 634, 636, 638, 667, 671, 686, 690, 708, 709, 710, 754, 757, 769, 770, 785, 791, 835, 845, 849, 851, 852, 853, 856, 888, 912, 913, 915, 916, 919, 920, 941, 946, 950
Antifašistički odbor žena /AOZ/ 66
Antifašističko vijeće narodnog odlobođenja Hrvatske /AVNOH/, kasnije ZAVNOH 19, 61, 79, 143, 226, 246
Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije /AVNOJ/ 25, 49, 77, 112, 139, 172, 205, 265, 269, 328, 400, 508, 512, 513, 525, 582, 591, 593, 633, 637, 663, 669, 767, 770, 816, 937, 946, 947, 951, 952

B

Banjalučki zdrug 352
Bilogorska partizanska četa 65, 66, 68, 116, 119, 120, 203, 351, 352
Bilogorski NOP odred 14, 186, 189, 353, 623
Bilogorski partizanski bataljon 112
»Bilten VS NOV i POJ« 269
Bolnica Kalničkog NOP odreda na Kalniku 405, 637, 638
»Borba« 21, 77, 80, 143, 232, 331, 418, 434, 498, 544, 637, 661, 754

C

Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske/CK KPH/ 19,25,26,34,49,51,59,65,67,69, 71, 89, 111, 139, 167, 204, 225, 264, 279, 310, 311, 329, 344, 415, 416, 417, 418, 425, 449, 496, 500, 501, 517, 520, 522, 550, 601, 628, 644, 659, 672, 685, 686, 699, 703, 706, 765, 766, 811, 834, 845, 858, 909, 920

Centralni komitet Komunističke partije
Jugoslavije /CK KPJ ' 264, 520, 703
Centralni komitet Komunističke partije
Slovenije/CK KPSI./ 521,777
Centralni komitet Save/a komunističke
omladine Jugoslavije /CK SKOJ-a/..... 73, 82, 89, 107, 129, 348, 677
Crna legija..... 20, 66, 443, 555

ć

Četrnaesta pješačka pukovnija..... 604, 787
Četvrta banijska NOU brigada..... 747,761
Četvrta hrvatska /l. kordunaška/ NOU brigada 19, 23, 40, 54, 56, 94, 96, 97, 98, 99, 102, 106, 130, 135, 136, 141, 153, 161, 164, 165, 173, 174, 177, 178, 180, 195, 199, 209, 210, 252, 253, 255, 257, 259, 261, 262, 363, 372, 474, 476, 478, 479, 480, 481, 483, 731-738
Četvrta operativna zona NOV i PO Hrvatske..... 69
Četvrta /slavonska/ divizija NOV i PO Hrvatske..... 302, 312, 313, 321, 324, 342, 349, 351,382, 391,409, 410, 426,427,429,449, 553, 647, 648, 650,651, 811, 890, 896, 897
Četvrti gorski zdrug 353
Četvrti kotarski NOO Zagreb 711
Četvrti rajonski komitet KPH Zagreb..... 709, 850, 859

D

Deseta divizija Prvoga slavonskog korpusa 744, 797, 839, 890
Deseta ustaška bojna 130, 165, 166
Deveta domobranska novačka bojna..... 94, 130, 165, 175, 279
Dobrovoljna protukomunistička milicija..... 488
Dolenjska /istočno Dolenjska/ operativna
zona NOV i PO Slovenije..... 173, 174, 256, 728, 731, 738
Domobranska središnja škola Varaždin..... 602
Domobransko zborno zapovjedništvo 19
Druga NO brigada »Braća Radići«..... 745, 797
Druga operativna zona NOV i PO Hrvatske..... 10, 12, 30,32,38,53, 54, 58, 62,63, 93, 97, 103, 128, 129, 131, 143, 152, 156, 173, 176, 182, 202, 206, 215, 222, 233, 250, 260, 278, 281, 284, 302, 305, 309, 354, 403, 411, 416,425, 432, 443, 448, 449, 452, 516, 520, 528, 550, 554, 585, 588, 589, 601, 614, 619, 637, 641, 644, 647, 650, 655, 682, 723, 728,730, 731,743,760, 762, 778, 779,780, 788, 792, 797, 822, 838, 839, 854, 858, 886, 889, 893, 894, 897, 901, 913, 915
Druga pješačka pukovnija..... 607,880
Druga slovenska NOU brigada »Matija Gubec«..... 173, 209, 256, 262, 306, 589, 649, 724, 728, 730, 732-738
Drugi kotarski NOO Zagreb 236, 706, 707, 711
Drugi rajonski komitet KPH Bjelovar..... 664
Drugi rajonski komitet MK KPH Zagreb..... 706, 707
Dvadesetprva NO brigada..... 896
Dvanaesta pješačka pukovnija..... 605
Državna realna gimnazija Sisak..... 562

G

Gestapo..... 228, 229, 632, 758
»Glas Hrvatskog Zagorja«..... 22, 32, 125, 239, 269, 331, 437, 573, 575, 858, 951
Glavni stožer ministarstva domobranstva NDH 18, 23, 161, 162, 165, 287, 746, 760
Glavni stožer oružanih snaga NDH..... 261, 287, 342, 351, 675, 682, 746, 751, 760, 781, 786, 800, 865, 908
Glavni štab NOV i PO Hrvatske..... 10,11,12,29,53,56,60,61,90,97, 101, 103, 122, 128, 129, 152, 173, 178, 203, 225, 250, 256, 306, 309, 310, 354, 363, 417,

418, 512, 517, 518,520, 528, 585, 589, 628, 647, 650, 657, 701, 703, 723,743 750 757
760, 766, 957
Glavni štab NOV i PO Slovenije..... 256,361,520
Glavni ustaški stan..... 198, 876
Glavno poveljstvo NOV i PO Slovenije..... 306
Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet..... 174
Glavno ravnateljstvo za javni red i
sigurnost MUP-a NDH..... 36,37,290,319,471,472,620 716
722, 774, 775
Glavno ravnateljstvo za prehranu NDH..... 368
Glavno zapovjedništvo za promet NDH..... 131,270,612,684,687,928
Glavno zapovjedništvo oružništva NDH..... 261, 487, 622, 800
Gradsko poglavarstvo Varaždin..... 900
Gradsko poglavarstvo Zagreb..... 196
Grupa West..... 353, 354

H

Hrvatska radnička komora..... 144, 145, 146, 634
Hrvatska seljačka stranka /HSS/..... 19, 25, 49, 50, 61, 65, 72, 101, 112,
116, 123, 139, 140, 143, 192, 222, 223, 225, 226, 227, 228, 245, 267, 269, 276, 287,304,
327, 328, 336, 337, 345, 350, 357, 358, 359, 362, 371, 372, 373, 374, 377, 386, 399,400,
402, 413, 415, 418, 421, 422, 423, 443, 444, 445, 446, 484, 495, 496,497, 500, 501, 502,
503, 505, 508, 509, 511, 523, 524, 525, 532, 533, 534, 537, 544, 556, 566, 571, 572,574,
579, 580, 581, 582, 590, 591, 592, 598, 618, 619, 630, 631, 632, 645, 650, 652, 654,655,
656, 657, 658, 660, 662, 663, 669, 685, 686, 688, 694, 697, 701, 702, 712, 715, 722,748,
753, 756, 767, 771, 790, 811,813, 814, 827, 828, 829, 836, 845, 846, 847, 848, 864,887,
888, 890, 891, 892, 910, 918, 938, 939, 940, 945, 947, 948, 959, 960
Hrvatske državne željeznice..... 923
Hrvatski radnički savez /HRS/ 144, 145, 146,543, 544,566, 634

I

Inicijativni odbor AFZ Hrvatske..... 821
Inicijativni odbor AFZ za kotar Samobor..... 917
Inicijativni odbor ZAVNOH-a..... 508, 509, 510, 512, 757, 837, 919,
946, 947
Inicijativni okružni odbor AFZ Čazma..... 945
Inicijativni okružni odbor AFZ Krapina..... 401, 573, 575, 785, 853
Inicijativni okružni odbor AFZ Pokuplje 598,645,659,916,919
Inicijativni okružni odbor AFŽ Zagreb..... 592, 851, 950
Inicijativni okružni NOO Pokuplje..... 917
Inteligence service 861,862
Ispostava župske redarstvene oblasti u Sisku 37, 776, 905
Izaslanstvo UNS-a u Samoboru 722
Izvršni odbor AVNOJ-a..... 155, 226, 848

J

»Jasenovački logor«, brošura Mladena
Ivekovića, Bihać 1942,..... 77
Jedanaesta pješačka pukovnija..... 352, 406, 683
Jedinstvena narodnooslobodilačka fronta
Hrvatske 61,508
Jugoslavenska nacionalna stranka/JNS/ 371

K

»Kalničanin«..... 893
Kalnički NOP odred 10, 11, 12, 35, 58, 63, 78, 112, 115, 118, 119, 122, 156, 186,202,203,243,261,281,284,285,287,310, 329,336, 337,342, 351, 352, 354, 362, 379, 380, 381,382, 383, 388, 390, 391, 403, 410, 428, 429, 432,433, 434, 436, 460, 461, 462, 463, 468,499, 531, 589, 602, 603, 606, 609, 614, 617, 620,623, 637, 647, 648, 652, 662, 663, 666,667, 668, 669, 675, 682, 691, 698, 725,730, 744,747, 749, 752, 755, 757, 760, 778, 779,787, 792, 793, 794, 797, 806, 807, 808, 809, 839,853, 865, 875, 886, 889, 890, 892, 893, 894, 896, 901
Komanda mjesta Bosiljevo..... 432
Komanda mjesta Krašić..... 58, 101, 377
Komanda Moslavačkog područja..... 841
Komanda Zumberačkog područja Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske..... 10, 12, 100, 101, 141, 143, 174, 260, 306, 345, 346, 362, 375, 377, 431, 506
Komunistička internacionala /Kominterna/..... 228, 345, 631, 917, 948
Kordunaški NOP odred 287
Kotarska oblast Bjelovar..... 127, 387, 437, 438, 447, 718, 804
Kotarska oblast Daruvar..... 640
Kotarska oblast Dugo Selo..... 594, 596, 883, 932
Kotarska oblast Garešnica..... 599, 642
Kotarska oblast Jastrebatsko..... 198, 199
Kotarska oblast Koprivnica..... 365
Kotarska oblast Ludbreg 150, 159
Kotarska oblast Novi Marof..... 871
Kotarska oblast Petrinja..... 37, 472, 725
Kotarska oblast Samobor..... 76, 527
Kotarska oblast Sisak..... 319, 320, 472
Kotarska oblast Zagreb..... 833, 872, 874, 885
Kotarski komitet KPH Bjelovar..... 113, 329, 330, 664, 665, 668, 669, 670, 855
Kotarski komitet KPH Čakovec..... 79, 241
Kotarski komitet KPH Čazma 17, 854, 942
Kotarski komitet KPH Delnice..... 912
Kotarski komitet KPH Dugo Selo..... 17, 240, 517, 591, 688, 689, 690 691, 802, 803, 852, 898, 899, 949
Kotarski komitet KPH Đurđevac..... 113, 329, 334, 664, 665, 855
Kotarski komitet KPH Garešnica..... 81, 854, 942
Kotarski komitet KPH Klanjec..... 265
Kotarski komitet KPH Koprivnica..... 113, 243, 329, 664, 665, 669, 855
Kotarski komitet KPH Krapina..... 266, 572
Kotarski komitet KPH Križevci..... 113,329,664,665,666,855
Kotarski komitet KPH Kutina..... 17, 942
Kotarski komitet KPH Ludbreg..... 78
Kotarski komitet KPH Pisarovina..... 121, 122, 123, 140, 221, 348, 443, 444, 566, 578, 580, 582, 583, 584, 611, 672, 773, 774, 830, 832, 913, 914
Kotarski komitet KPH Pregrada 402,571
Kotarski komitet KPH Samobor 122, 183, 346, 347, 383, 384, 442, 504, 556, 557, 597, 598, 611, 654, 659, 911, 920
Kotarski komitet KPH Sisak 17, 566, 854, 943
Kotarski komitet KPH Stubica..... 240, 288, 448, 591, 852, 949
Kotarski komitet KPH Sveti Ivan Zelina..... 240,591,766,767,772,852,949
Kotarski komitet KPH Velika Gorica..... 121, 122, 505, 532, 535, 749, 915
Kotarski komitet KPH Veljun..... 240
Kotarski komitet KPH Vrgin Most..... 377, 445
Kotarski komitet KPH Zagreb..... 240,548,591,851,949
Kotarski komitet KPH Zlatar..... 266, 402, 572
Kotarski komitet KPH Žumberak 45,46, 101, 140, 346, 371, 373, 375, 376, 377, 454, 504, 522, 913, 916, 919, 920
Kotarski komitet SKOJ-a Vrginmost 377
Kotarski NOO-i Zagreb..... 170, 540, 950
Kotarski NOO Čazma..... 945
Kotarski NOO Dugo Selo 592, 688, 852, 950

Kotarski NOO Garešnica..... 945
Kotarski NOO Kutina..... 945
Kotarski NOO Pisarovina..... 223, 581, 582, 584, 915
Kotarski NOO Samobor..... 122, 504, 557, 558, 912
Kotarski NOO Sisak..... 945
Kotarski NOO Sveti Ivan Zelina..... 592, 769, 770, 852, 950
Kotarski NOO Žumberak..... 375, 504, 916
Kotarski odbor AFŽ Čazma..... 854, 945
Kotarski odbor AFŽ Garešnica..... 854, 945
Kotarski odbor AFŽ Sisak..... 854, 945
Kotarski odbor AFŽ Zagreb..... 177
Kotarski odbor AFŽ Žumberak..... 504,916
Kotarski odbor USAOJ-a Sveti Ivan Zelina..... 950
Kotarski odbor USAOJ-a Žumberak..... 412,416
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Čazma 110,944
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Dugo Selo 110, 519, 592, 852
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Garešnica..... 944
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Ivanec..... 110
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Koprivnica..... 114,329,666,856
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Kutina..... 110, 944
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Ludbreg..... 110
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Pisarovina..... 224, 339, 340, 582, 584, 679, 828, 914, 915
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Samobor..... 504, 557, 678, 828, 912
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Sisak..... 110, 944
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Stubica 110, 519, 592, 852
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Sveti Ivan Zelina..... 110
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Velika Gorica..... 340, 536, 678, 828, 915
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Zagreb..... 949
Kotarsko rukovodstvo SKOJ-a Žumberak..... 47,340,376,416,504,678,916
Kozjanski NOP odred Slovenije..... 779

L

»List Prigorja« 754

M

Ministarstvo domobranstva NDH /MINDOM/..... 245, 342
Ministarstvo narodne prosvjete NDH 562
Ministarstvo narodnog gospodarstva NDH..... 144, 368
Ministarstvo oružanih snaga NDH..... 207, 561, 594, 596, 602, 620
Ministarstvo unutrašnjih poslova NDH..... 75,137,138,447,842
Mjesni komitet KPH Krapina..... 266
Mjesni komitet KPH Varaždin..... 610
Mjesni komitet KPH Zagreb..... 20, 21, 51, 166, 167, 168,169, 170, 173, 229, 230, 232, 233, 277, 386, 420, 516, 538, 548, 549, 576, 633, 704, 705, 706, 708, 709, 715, 750, 758, 811, 848, 849, 858, 861, 867, 957, 959
Mjesni komitet SKOJ-a Sisak..... 940
Mjesni komitet SKOJ-a Varaždin..... 110,160
Mjesni komitet SKOJ-a Zagreb..... 27, 110, 171, 235,538, 542, 635, 711, 712, 850, 859
Mjesni NOO Zagreb 167, 170, 230, 539, 548, 635, 709, 710, 850, 851, 859
Mjesni odbor AFZ **Zagreb..... 171, 237, 541, 636, 711, 821, 851, 859, 860**
»Mladi komunist«..... 104
Moslavačka NO brigada..... 745
Moslavački NOP odred..... 10, 12, 14, 17, 81, 118, 186, 189, 240, 242, 243, 302, 312, 313, 315, 316, 317, 322, 342, 350, 351, 353, 381, 382, 391, 407,

418, 419, 425, 427, 449, 451, 452, 491, 550, 553, 554, 589, 599, 620, 623, 641,643, 644, 647, 648, 650, 651, 652, 690, 724, 725, 726, 730, 744, 749, 807, 822, 838, 841, 850, 854, 886, 890, 893, 896, 897, 901, 943
»Moslavački partizan« 17, 952

N

»Narodna borba« 238, 519, 544, 601, 637, 714, 836, 858
Narodna pomoć /NP/..... 17, 78, 79
»Naprijed«..... 814, 852
Narodnooslobodilačka borba /NOB/..... 45, 46, 48, 64, 65, 125, 142, 336, 400, 415, 545, 548, 638, 663, 695, 699, 702, 704, 754, 771, 783, 789, 802, 831, 864, 890, 937, 940, 946, 952
Narodnooslobodilačka fronta Hrvatske /NOFH/ 56, 510, 512, 571, 573, 575, 702
Narodnooslobodilačka vojska/NOV/ 59,112,228,357,372,413,415, 418, 454, 508, 511, 545, 548, 549, 582, 632, 695, 701,703, 705, 745, 766, 767, 793, 813, 819, 863, 946
Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi Jugoslavije/NOV i POJ/ 82,313,367,368,511,512,657, 698,772,848,951
Narodnooslobodilački fond 30, 114, 117, 118, 269, 375, 455, 456, 540, 556, 667, 671, 705, 710, 768, 945
Narodnooslobodilački pokret /NOP/..... 534, 536, 549, 770
Narodnooslobodilački odbori /NOO-i/ 17, 20, 30, 32, 34, 45, 46, 48, 78, 101, 102, 112, 113, 114, 117, 124, 142, 155, 169, 170, 183, 184,224, 227, 230, 236,265, 268, 285, 327, 330, 356, 357, 371, 374, 375, 376, 399, 400, 414, 444, 448,497, 502, 504, 505, 506, 507, 510, 524, 539, 544, 556, 558, 571, 572, 574, 582, 584, 592, 593, 598, 619, 634, 635, 636, 645, 664, 666, 667, 686, 688, 690, 698, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 712, 754, 756, 768, 769, 770, 772, 773, 785, 791, 835, 839, 845, 846, 849, 850, 851, 852, 853, 856, 859, 863, 864, 915, 919, 941, 942, 944, 946, 948, 950

NJ

Njemačka redarstvena organizacija u NDH..... 842, 843, 844
Njemačka 7. SSdivizija »Prinz Eugen« 76, 96, 102, 130, 153, 174, 176, 180,
Njemačka 714. SS divizija..... 91
Njemačka 717. SS divizija..... 91
Njemačka 187. rezervna divizija..... 92, 342

O

Oblasni komitet SKOJ-a za Dalmaciju..... 28
Okružni komitet KPH Banija..... 233
Okružni komitet KPH Bjelovar..... 21, 34, 35, 67, 68, 81, 111, 112, 113, 114, 118, 158, 203, 227, 242, 243, 244, 285, 327, 329, 331, 332, 333, 334, 335, 351, 410, 660, 661, 663, 664, 668, 669, 670, 671, 685, 749, 848, 855, 856
Okružni komitet KPH Čazma..... 16, 17, 21, 81, 82, 109, 112, 117 240, 242, 243, 244, 302, 381, 417, 419, 436, 665, 674, 749, 847, 854, 937, 942, 946
Okružni komitet KPH Karlovac..... 485, 582, 658, 672, 887, 889, 919
Okružni komitet KPH Krapina..... 19, 21, 29, 30, 32, 33, 61, 62, 75, 78, 123, 124, 155, 227, 240, 241, 244, 263, 265, 266, 267, 269, 270, 366, 399, 400, 401, 402, 495, 497, 498, 499, 531, 570, 573, 575, 749, 777, 779, 780, 783, 786, 852, 853, 854, 858, 875
Okružni komitet KPH Pokuplje 35, 45, 46, 74, 101, 103, 121, 123, 139, 143, 183, 204, 221, 239, 243, 260, 310, 311, 339, 344, 348, 371, 383, 386, 442, 444, 454,484,485, 501,515, 516, 517, 523, 532, 556, 557, 566, 578, 611, 613, 618, 645, 655, 659, 672, 748, 749, 750, 773, 788, 791, 830, 832, 887, 909, 955
Okružni komitet KPH Varaždin..... 21,34,66,67,68,71,77,79,117, 202, 242, 244, 337,410,417, 436,499, 610,614, 691, 695, 749, 806, 808, 811, 847, 893

Okružni komitet KPH Virovitica..... 68, 115, 117
Okružni komitet KPH Zagreb..... 20, 21, 34, 35, 78, 117, 202, 204
205, 227, 239, 240, 244, 265, 311, 331, 347, 381, 382, 385, 386, 448,496, 499, 500 516
531. 590, 591, 660, 670, 688, 749, 750, 753, 755, 766, 801, 802, 803, 847, 848, 851, 858'
863, 886, 898, 913, 946
Okružni komitet SKOJ-a Bjelovar..... 330, 674,856
Okružni komitet SKOJ-a Čazma..... 110, 854,844
Okružni komitet SKOJ-a Karlovac..... 339, 498,674
Okružni komitet SKOJ-a Kordun..... 415
Okružni komitet SKOJ-a Krapina..... 401, 572, 574
Okružni komitet SKOJ-a Lika..... 28
Okružni komitet SKOJ-a Novo Mesto..... 104, 105
Okružni komitet SKOJ-a Pokuplje /Žumberak/ 109, 338, 339,341, 346, 348, 348,
376, 377, 412, 676, 677, 826, 830, 912, 913, 915, 918
Okružni komitet SKOJ-a Varaždin..... 108,110,545,547,568,569
Okružni komitet SKOJ-a Zagreb..... 35, 110, 517, 592, 851, 887, 951
Okružni NOO Pokuplje..... 598, 918
Okružni odbor USAOJ-a Pokuplje/Žumberak/..... 416,955
»Omladinska borba«..... 88, 104, 109, 821
»Omladinski borac« 104, 821
Opće vojničko povjereništvo pri talijanskoj
Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija —Dalmacija« 18
Općinski AFZ Hrašćina..... 572
Općinski AFZ Kalje..... 504
Općinski AFZ Radatović..... 455, 504, 916
Općinski AFZ Sošice..... 504, 916
Općinski komitet KPH Brdovečko Prigorje..... 756
Općinski komitet KPH Dugo Selo..... 689, 756
Općinski komitet KPH Radatović..... 916
Općinski NOO Bedekovčina 572
Općinski NOO Dugo Selo 689
Općinski NOO Kalje 374, 504
Općinski NOO Kupčina..... 915
Općinski NOO Pećno..... 375
Općinski NOO Pokupsko..... 915
Općinski NOO Radatović 374, 455, 502, 504, 909, 916, 918
Općinski NOO Sošice 374, 456, 504, 916, 917
Općinski NOO Velika Pisanica 666
Općinski NOO Vivodina 916,918
Općinski SMG Hrašćina..... 572
Općinsko rukovodstvo SKOJ-a Radatović..... 504, 678
Općinsko rukovodstvo SKOJ-a Sošice 504, 678
Operativni štab hrvatskih i slovenskih
brigada Žumberak..... 173, 356, 278
Operativni štab Trinaeste proleterske NOU
brigade »Rade Končar« i Četvrte NOU brigade..... 136, 176, 178, 179, 180, 215, 217,
218, 221, 252, 254
Operativno odjeljenje Glavnog stožera
Ministarstva domobranstva NDH..... 353
Operativno područje Karlovac..... 18,161
Operativno područje Zagreba..... 752, 781, 787, 865
Oružničko krilo Bjelovar..... 488, 490, 623
Oružničko krilo Petrinja..... 494
Oružničko krilo Varaždin..... 289, 440, 490, 626, 721
Oružničko krilo Zagreb..... 489, 561, 624
Osma divizija NOV i PO Hrvatske..... 19, 130, 256, 474, 589
Osma NOU brigada 28
Odjeljenje za zaštitu naroda /OZN-a/ za Hrvatsku..... 957

p

Partizanska bolnica Zumberak..... 619
Partizanska četa OK KPH Bjelovar 115
Partizanski odred u Poznanovcu..... 30

Peta NOU brigada Osme divizije NOV i
PO Hrvatske..... 261
Peti gorski zdrug..... 682, 752, 782
Peti kotarski NOO Zagreb /Trešnjevka/..... 711
Peti kotarski odbor AF2 Zagreb /Trešnjevka/..... 711
Peti rajonski komitet MK KPH Zagreb /Trešnjevka/ 549, 709, 850, 859
Petnaesta NOU brigada Osme divizije NOV i
PO Hrvatske..... 261
»Pionir«..... 104, 446
Poglavnikov tjelesni sklop 799
Poglavnikov tjelesni zdrug..... 398, 607, 610
Pokrajinski komitet KPH za Dalmaciju..... 513
Pokrajinski komitet SKOJ-a za Hrvatsku..... 27, 28, 104, 105, 107, 108, 204, 235, 236, 338, 412, 673, 676, 677, 818, 819, 821, 826, 918
Pokrajinski /privremeni/ odbor USAOJ-a
za Hrvatsku..... 819, 820
Pokretni prijeki sud Zagreb 137, 576, 903
Povjerenstvo CK KPH za Slavoniju i Srijem 118, 227
Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu..... 16, 19, 22, 25, 29, 32,33,34,49, 59, 61,63,69,71,73,74, 75,77,81,89, 111, 115, 118, 123, 166, 182,202,203,204,207, 225, 231, 260, 263, 269, 276, 309, 310, 327, 332, 333, 336, 347, 382, 382, 399, 410, 416, 418, 432, 448, 495, 516, 531, 537, 538, 570, 573, 590, 628, 660, 661, 748, 755, 777, 783, 806, 811, 834, 835, 836, 837, 838, 845, 875, 886, 937, 946, 952
Povjerenstvo PK SKOJ-a u Zagrebu..... 33, 35, 51, 107, 109, 111, 239, 268, 424, 498, 537, 574, 673, 676, 777, 818, 857
Povjerenstvo PK SKOJ-a za Slavoniju 28
»Proleter«..... 167, 269, 276, 496, 500, 538, 544, 593, 637, 757, 889, 951, 952
Prosvjetni odjel ZAVNOH-a..... 283
Prva gorska divizija..... 353, 354, 391, 392, 600, 605, 608
Prva konferencija USAOH-a..... 955
Prva operativna zona Dolenjske..... 305
Prva operativna zona NOV i PO Hrvatske 434
Prva oružnička pukovnija..... 23, 261, 289, 296, 487, 800
Prva pješačka divizija..... 162, 352, 388, 392, 457, 615, 682, 752, 760, 782, 787, 866
Prva proleterska brigada 27
Prva slovenska NOU brigada »Tone Tomšić«..... 173, 174, 209, 261, 262, 280, 431, 730, 732, 738
Prvi domobranski zbor..... 351, 388, 457, 469, 607, 675, 682, 751, 781, 786, 865
Prvi gorski zdrug..... 190, 353, 426, 450, 453, 491, 551, 554, 555, 823
Prvi konjički sklop 603, 604, 605, 606, 607, 682
Prvi korpus NOV i PO Hrvatske..... 19, 38, 93, 176, 278, 474, 951, 952
Prvi partizanski odred V operativne zone
/Primorsko-goranski/..... 589, 649, 724, 729
Prvi rajonski komitet KPH Bjelovar..... 663
Prvi slavonski korpus NOV i PO Hrvatske..... 839
Prvi ustaško-domobranski sektor Karlovac..... 128, 165, 174
Pušćanska partizanska udarna grupa..... 24

R

Radio stanica »Slobodna Jugoslavija«..... 153, 178, 256, 345, 632, 886
Rajonski komitet KPH Bjelovar..... 329
Rajonski komitet V rajona MK KPH Zagreb..... 230
Rajonski komitet I rajona MK KPH Zagreb..... 230
Rajonski komitet III rajona MK KPH Zagreb..... 230,231,849,850,859
Rajonski komiteti MK KPH Zagreba..... 166, 167, 168, 170, 849, 850
Ratna mornarica NOV i PO Jugoslavije..... 69
Ravnateljstvo državnih željeznica NDH..... 132, 270, 612, 684, 687, 928
Ravnateljstvo ustaškog redarstva za
Veliku župu Prigorje i Zagreb..... 423

Redarstvena oblast za grad Zagreb..... 24, 526, 527, 833, 834, 883
»Rodoljub« 103, 139, 204, 205, 239, 346 348
503, 507, 655, 658, 748, 749, 919, 951
Rukovodstvo njemačke narodne grupe u Hrvatskoj..... 147
Rukovodstvo udarne grupe MK KPH Zagreb..... 634

S

Sabirni logor Sisak..... 271,298,640
Samoborski odsjek..... 397, 607
Savez komunističke omladine Jugoslavije/SKOJ/ 17,30,31,32,35,47,70,82 83
84,85,86,88, 104, 107, 108, 109, 112, 114, 118, 160, 171, 172, 183, 222, 224, 235, 23(
242, 265, 268, 317, 327, 329, 337, 339, 340, 341, 371, 376, 384, 412, 413, 414, 434, 43'
436, 443, 498, 516, 517, 524, 538, 542, 545, 546, 556, 557, 569, 571, 572, 574, 582, 58'
592, 638, 664, 665, 666, 668, 671, 677, 686, 690, 711, 754, 756, 770, 771,772,784, 79<
827, 828, 845, 851, 852, 853, 855, 910, 913, 915, 916, 919, 940, 941, 942, 944, 946, 94'
952
Savez mlade generacije/SMG/ 45,47,48, 104, 107, 112, 114, 118
183, 265, 268, 327, 329, 340, 546, 571, 572, 666, 668, 853
Sedamnaesta NO brigada Četvrte divizije
NOV i PO Hrvatske..... 312,314,315,316,317,321,324,
326, 342, 343, 353, 391, 450, 451, 744
Sekcija za ratnu mornaricu pri Štabu Četvrte
operativne zone NO\[i PO Hrvatske..... 69
Sekretarijat Zemaljskog odbora USAOJ-a 415,416

Š

Šesnaesta NO brigada Četvrte divizije NOV
i PO Hrvatske..... 312, 314, 315, 316, 317, 318, 321,
322, 349, 353, 390, 451, 651, 744, 890
Sesta NOU brigada Pete operativne zone NOV i PO
Hrvatske 589
Sesta NOU divizija NOV i PO Hrvatske 589

T

Talijanska divizija »Cacciatori delle Alpi« 94, 130, 163, 195, 215
Talijanska divizija »Isonzo« 130, 163, 164, 195, 211, 256
Talijanska divizija »Lombardia«..... 102, 104, 130, 135, 163, 164, 194,
195,211
Talijanska 85. legija crnih košulja..... 154, 164
Talijanska Viša komanda oružanih snaga
»Slovenija—Dalmacija« /Supersloda/..... 105, 134, 135, 211
Talijanski jedanaesti armijski korpus..... 163, 194, 211
Talijanski peti armijski korpus..... 105, 194
Terenska partizanska četa »Kljuka«..... 103, 143, 222, 251, 346, 361, 362,
432, 503, 653, 725, 773, 790
Terenska partizanska četa »Ribnik«..... 260, 363
Terenska partizanska četa »Zumberak«..... 101
Terenski partizanski bataljon »Zumberak« 260, 361, 566, 586, 587, 588
Treća operativna zona NOV i PO Hrvatske..... 63, 64, 68, 111, 115, 284, 337,
745, 889
Treća slovenska NOU brigada »Ivan Cankar«..... 67, 173, 174, 209, 280, 306, 398,
429, 430, 589, 730, 732-738
Treći kotarski NOO Zagreb..... 711
Treći rajonski komitet MK KPH Zagreb..... 707, 708
Tridesetpeta ustaška bojna..... 23, 40, 446
Tridesettreća ustaška bojna..... 23, 24, 39, 40, 53, 135
Trinaesta primorsko-goranska divizija..... 729, 743

Trinaesta proleterska NOU brigada
»Rade Končar« ..... 10, 12, 19, 23, 38,53,54, 56, 58, 67, 93, 96, 97, 98, 99, 106, 135, 136, 140, 141, 152, 161, 164, 165, 173, 174, 175, 176, 178, 195, 199, 208, 209, 210, 215, 219, 220, 221, 252, 253, 255, 257, 259, 261, 278, 306, 358, 359, 360, 361, 363, 398, 417, 419, 430, 431, 474, 476,477, 479, 480, 503, 515, 518, 519, 521, 585, 586, 588, 589, 647, 649, 653, 654, 680, 681, 724, 725, 727, 730, 731 -738, 744, 762, 764, 886, 908, 921
Trinaesta ustaška bojna..... 39, 102, 209, 398, 743

U

Ujedinjeni radnički sindikalni savez /URSS/..... 543, 713, 714, 850
Ujedinjeni savez antifašističke omladine -*•
Hrvatske /USAOH/..... 524, 542, 569, 592, 711, 757, 828, 845, 946
Ujedinjeni savez antifašističke omladine
Jugoslavije /USAOJ/..... 88, 224, 341, 371, 376, 413, 414, 416, 510, 556, 557, 572, 678, 686, 754, 770,771, 784, 819, 820, 827, 829, 835, 851, 852, 853, 913, 915, 916, 919, 944, 949
Ustaška nadzorna služba /UNS/ 229, 849
Ustaška posadna bojna iz Zagreba..... 102, 398
Ustaški logor Jastrebarsko..... 200
Ustaški logor Klanjec..... 815
Ustaški logor Zagreb III..... 874
Ustaški stožer Bilogora..... 876
Ustaški stožer Pokupje..... 198
Ustaški stožer Prigorje..... 559
Ustaški stožer Zagorje..... 815

V

Velika župa Bilogora..... 365, 599, 620, 931
Velika župa Gora..... 23
Velika župa Pokupje..... 23
Velika župa Prigorje..... 24, 560, 594, 596, 833, 834, 883, 932
Velika župa Zagorje..... 70, 150, 159, 160, 213, 295, 306, 529, 568, 609, 620, 719, 825, 871, 906
»Vjesnik«..... **50, 79,269,276,331,434,496, 661, 754, 814, 951**
Vlada jugoslavenska u Londonu..... 26,65,400,509,511,525,556,591, 693, 694, 697, 701
Vodstvo njemačke narodne grupe u Hrvatskoj..... 394
Vojno-partizanska bolnica II operativne
zone Hrvatske i I operativne zone Dolenjske 305, 363, 377, 431, 506, 527, 587
Vražija divizija tj. 369. legionarska divizija..... 20, 72, 91, 303
Vrhovna komanda njemačke vojne grupe »E«..... 147
Vrhovna komanda Vermahta..... 439, 824
Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije..... , . 27, 56, 57, 58, 68, 69, 87, 131, 143, 203, 226, 242, 269, 367, 368, 512, 513, 569, 593, 637, 657, 703, 951, 952
Vrhovno oružničko zapovjedništvo NDH..... 23, 200, 289, 440, 721

Z

Zagorska /Prva/ udarna četa Kalničkoga
NOP odreda..... 798, 811, 896
Zagorski partizanski NOP odred..... 854
Zagrebačka ustaška posadna bojna 604, 610
Zapadnodolenjski NOP odred..... 431
Zapovjedništvo grada Zagreba..... 559, 602, 604, 908
Zapovjedništvo lekeničkoga odsjeka 606

Zapovjedništvo mornarice NDH..... 549, 959
Zapovjedništvo Prve oružničke pukovnije..... 622
Zapovjedništvo samoborskoga odsjeka..... 605
Zapovjedništvo Ustaške nadzorne službe..... 23, 185
Zapovjedništvo ustaške vojnice 379
Zaštitno redarstvo za grad Zagreb i Veliku
župu Prigorje..... 24,71,207,833
Zavod za gluhonijeme u Zagrebu..... 196
Zborno zapovjedništvo MINDOM-a Banjaluka 20
Zborno zapovjedništvo MINDOM-a Petrinja..... 20
Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog
oslobođenja Hrvatske /ZAVNOH/ 19, 49, 50, 51, 71, 155, 400, 509
512, 514, 582, 631, 632, 633, 767, 770, 778, 837, 858, 786, 912, 913, 917

Ž

»Zena danas«..... 434, 446, 575, 889
Zumberački NOP odred..... 585, 598, 618, 623, 647, 649, 653,
654, 724, 725, 727, 729, 730, 745, 746, 788, 913, 916
Zumberačko-pokupski NOP odred..... 589, 647, 653, 761, 830, 865, 873,
886
Županska redarstvena oblast Bjelovar..... 127, 185
Županska redarstvena oblast Petrinja..... 36,290,319,471,716,774
Županska redarstvena oblast Varaždin 70, 150, 159, 213, 295, 306, 379,
529, 568, 609, 620, 719, 740, 825, 906, 934
Zupsko zapovjedništvo Velike župe Bilogora..... 127

SADRŽAJ

Predgovor 5
Skraćenice..... 7
1. 1942, prosinac 29.
Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske upućen Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske..... 10
2. 1942, prosinac 29.
Pregled socijalnoga i nacionalnog sastava i političke pripadnosti boraca i rukovodilaca Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske upućen Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske..... 12
3. 1943, siječanj 1.
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Bilogorskoga NOP odreda o brojnom stanju u neprijateljskim uporištima na području Moslavine 14
4. 1943, početak siječnja
Zaključci Okružnoga komiteta KPH Čazma upućeni Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu doneseni na sastanku Biroa Okružnoga komiteta u vezi s budućim zadacima 16
5. 1943, siječanj 2.
Karlovac
Telefonsko obavještenje Operativnoga područja Karlovac Operativnome odjeljenju Glavnoga stožera domobranstva NDH o zauzimanju Krašića i o pokušaju talijansko-ustaških snaga da ga povrate..... 18
6. 1944, siječanj 3.
Zagreb
Dopis Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome Komitetu KP Hrvatske u kojem obavještava o kandidatima za ZAVNOH, o legionarima koji se vraćaju s istočnoga fronta, o premještanju Domobranskoga zbornog zapovjedništva iz Petrinje u Zagreb i o drugim pitanjima..... 19

7. 1943, siječanj 3.
Zagreb
Iz izvještaja Zapovjedništva ustaške nadzorne službe Glavnome stožeru domobranstva NDH o zauzimanju Krašića, Kostanjevca i Željezna od strane partizanskih jedinica..... 23

8. 1945, siječanj 4.
Zagreb
Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o razgovoru s dr Markom Zužićem i puštanju HSS-ovaca iz Lepoglave..... 25

9. 1943, siječanj 4.
Pismo Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Mili Velimiroviču, članu Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku u kojemu ga *se* obavještava o održanoj konferenciji PK SKOJ-a za Hrvatsku, te o izabranom rukovodstvu.....27

10. 1943, siječanj 4. ,
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapine Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o slučaju i radu Marka Mrkocija i organizacijskom stanju Partije na području kotara Zlatar 29

11. 1943, siječanj 4.
Zagreb
Obavijest Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Krapina o planiranom održavanju Kongresa kulturnih radnika na oslobođenoj teritoriji . 33

12. 1943, siječanj 5.
Zagreb
Cirkularno pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu okružnim komitetima KPH Bjelovar, Varaždin i Zagreb o pripremama za održavanje Zemaljske konferencije AFŽ Hrvatske i Kongresa kulturnih radnika, na koje trebaju poslati delegate i što veći broj kulturnih radnika, te o drugim pitanjima..... 34

13. 1943, siječanj 5.
Petrinja
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Petrinja Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova NDH o eksploziji i napadu partizana na transportni vlak na pruzi između Blinjskog Kuta i Capraga 4. siječnja 1943. godine 36

14. 1943, siječanj 6.
Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu Prvoga korpusa i Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Krašić i borbama kod Željezna i Bukovice.....38

15. 1943, siječanj 6.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Zumberak Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji i organizacijskom stanju partijskih, skojevskih i drugih antifašističkih organizacija u Zumberku..... 45

16. 1943, siječanj 7.
Obavijest Centralnoga komiteta KP Hrvatske, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o pripremama za skupštinu Zemaljskoga antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja i o drugim pitanjima..... 49

17. 1943, siječanj 8.
Iz izvještaja političkog komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkom komesaru Glavnoga štaba NOV I PO Hrvatske o borbama za oslobođenje Krašića i o političkom radu na području Žumberka . . 53

18. 1943, siječanj 8.
Upute Centralnoga komiteta KP Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o daljem organiziranju obavještajne službe 59

19. 1943, siječanj 8.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji u okrugu.....

20. 1943, siječanj 8.
Brzaj a
Izvještaj Komesarijata Kalničkoga NOP odreda Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu i komesaru Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o općoj situaciji na operativnom području, te o stanju u odredu.....63

21. 1943, siječanj 8.
Obavijest centralnoga komiteta KP Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o slanju Okružnice Štaba Četvrte operativne zone o organizaciji službe Ratne mornarice NOV i PO Jugoslavije 69

22. 1943, siječanj 8.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Velikoj župi Za-

gorje i ostalim vlastima NDH o komunističkoj propagandi na području Varaždina i u Zagrebu..... 70
23. 1943, siječanj 9.
Zagreb
Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o slanju kandidata na osnivačku skupštinu Zemaljskoga antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske te o drugim pitanjima . 71
24. 1943, siječanj 11.
Dopis Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o potrebi uspostavljanja novih veza i osiguranju postojećih kanala sa Zagrebom ... 74
25. 1943, siječanj 11.
Obavijest Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o uspostavljenoj vezi u Ministarstvu unutarnjih poslova NDH 75
26. 1943, siječanj 11.
Rakov Potok
Izvještaj Oružničke postaje Rakov Potok Kotarskoj oblasti Samobor o dolasku i smještaju njemačke vojske na području postaje »radi čišćenja partizana« . 76
27. 1943, siječanj 13.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o stanju u okrugu 77
28. 1943, siječanj 13.
Garić
Obavijest Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o savjetovanju okružnih komiteta u Slavoniji te o organiziranju partijskog savjetovanja za okrug Čazmu 81
29. 1943, siječanj 14.
Upute Centralnoga komiteta SKOJ-a organizacijama SKOJ-a u vojsci o radu SKOJ-evskih organizacija u Narodnooslobodilačkoj vojsci i partizanskim odredima Jugoslavije 82
30. 1943, siječanj 14.
Obavijest Centralnoga komiteta KP Hrvatske Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o planiranom uspostavljanju veze grupe domobranskih oficira s partizanima . . 89
31. 1943, siječanj 14.
Zagreb
Bilješka s konferencije Edmunda Glaise von Horste-

naua, njemačkoga opunomoćenog generala u Hrvatskoj, i Rudolfa Liitersa, zapovjednika njemačkih trupa u Hrvatskoj, o tretmanu očekivanih zarobljenika u vezi s tzv. Četvrtom ofenzivom na oslobođenu teritoriju . 91

32. 1943, siječanj 15.
Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu Prvoga korpusa i Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akciji na željezničkoj pruzi Jastrebarsko —Desinec i upadu u Samobor..... 93

33. 1943, siječanj 16.
Iz komesarskoga izvještaja Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkome komesaru Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o vojnopolitičkoj situaciji i akcijama partizanskih snaga na teritoriji ove zone 97

34. 1943, siječanj 17.
Pismo Okružnoga komiteta SKOJ-a Novo Mesto Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku s prijedlozima o suradnji..... 104

35. 1943, siječanj 17.
Crikvenica
Iz izvještaja Komande Talijanskoga Petoga armijskog korpusa Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija--Dalmacija« o akcijama partizana na području Žumberka..... 105

36. 1943, siječanj 18.
Zagreb
Izvještaj Povjerenstva PK SKOJ-a u Zagrebu, Pokrajinskome komitetu SKOJ-a u Hrvatskoj o političkoj situaciji i organizacijskom stanju skojevskih organizacija na području Povjerenstva..... 107

37. 1943, siječanj 18.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o održanom partijskom savjetovanju pri Štabu Treće operativne zone NOV i PO Hrvatske, situaciji u okrugu, te sjednici Okružnoga komiteta, održanoj 5. siječnja 1943. godine.....111

38. 1943, siječanj 19.
Naredba Štaba Kalničkoga NOP odreda pripadajućim mu jedinicama o formiranju Drugoga bataljona te o izmjenama u komandnom kadru odreda..... 119

39. 1943, siječanj 19.
Izvještaj Ignaca Pipiča, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji i partijskom radu na području samoborskoga kotara te prekinutim vezama s kotarskim komitetima KPH Velika Gorica i Pisarovina . . 121

40. 1943, siječanj 19.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o situaciji u okrugu . . . 123

41. 1943, siječanj 19.
Veliko Korenovo
Izvještaj posadnog zapovjedništva u Velikom Korenovu ustaškom stožeru Bilogora u Bjelovaru o situaciji na području Prvoga stožernog zapovjedništva ustaškog pokreta Bilo-gore 126

42. 1943, siječanj 20.
Naređenje Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o poduzimanju akcija na pruzi Zagreb — Karlovac, a u vezi s početkom tzv. Četvrte neprijateljske ofenzive na centralni oslobođeni teritorij..... 128

43. 1943, siječanj 20.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o koncentraciji neprijateljskih snaga oko Zumberka i napadu na vlak kod Kamanja 129

44. 1943, siječanj 20.
Zagreb
Izvještaj Ravnateljstva Državnih željeznica Prometnome odsjeku Glavnoga ravnateljstva za promet NDH o napadu partizana na pomoćni vlak između Banove Jaruge i Poljane.....132

45. 1943, siječanj 21.
Sušak
Iz obavještenja talijanske Više komande oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« komandantu divizije »Lombardia« generalu Gasstoneu Gambari, o borbama za Krašić..... 134

1-6. 1943, sijačanj 21.
Zagreb
Oglas Pokretnoga suda o presudi grupi komunista i simpatizera iz Krapine..... 137

47. 1943, siječanj 22.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji i radu na području okruga..... 139
48. 1943, siječanj 22.
Zagreb
Dopis Ministarstva narodnog gospodarstva NDH gradonačelniku Zagreba Ivanu Werneru u kojemu se donosi predstavka Hrvatskoga radničkog saveza i Hrvatske radničke komore o nezadovoljstvu među radnicima u Zagrebu..... 144
49. 1943, siječanj 23.
Zagreb
Zapovijest Edmunda Glaisea von Horstenaua, njemačkoga opunomoćenog generala u Hrvatskoj, trupama podređenim generalu, koja je poslana i Rukovodstvu Njemačke narodne grupe u Hrvatskoj o akcijama protiv snaga NOP-a u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 147
50. 1943, siječanj 23.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o sukobu partizana i domobrana u okolici sela Prkosa te o hapšenju 33 osobe u Varaždinu »radi komunizma« . . . 150
51. 1943, siječanj 24.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o preduzetim mjerama za razbijanje neprijateljske koncentracije oko Zumberka..... 152
52. 1943, siječanj 25.
Dopis Okružnoga komiteta KPH Krapina partijskim jedinicama okruga o dostavi poziva Izvršnoga odbora AVNOJ-a, s apelom narodnooslobodilačkim odborima da vode kampanju sakupljanja pomoći za jedinice NOV 155
53. 1943, siječanj 25.
Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda komandantu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju u odredu i njegovim akcijama od 11—31. siječnja 1943. godine..... 156
54. 1943, siječanj 25. Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Veli-

koj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o sukobu partizana i domobrana kod Prkosa i o nastavku istrage protiv članova SKOJ-a u Varaždinu 159

55. 1943, siječanj 25.
Karlovac
Brzojav Operativnoga područja Karlovac Glavnome stožeru domobranstva NDH o napadu partizana na Draganiće 161

56. 1943, siječanj 26.
Bjelovar
Izvještaj Zapovjedništva Prve pješačke divizije Glavnome stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu na posadu u Mučnoj Rijeci i Carevdaru 162

57. 1943, siječanj 26.
Ljubljana
Naređenje komande talijanskoga Jedanaestoga armijskog korpusa podređenim jedinicama o razmještaju njihovih jedinica za zaštitu pruge Karlovac —Metlika i za napad na Zumberak 163

58. 1943, siječanj 26.
Karlovac
Brzojav zapovjednika Prvoga domobranskog sektora Glavnome stožeru domobranstva NDH o napadu partizana na rajon Draganići..... 165

59. 1943, siječanj 27.
Zagreb
Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o organizacijskom stanju partijske, skojevske i drugih antifašističkih organizacija u Zagrebu u siječnju 1943. godine.....166

60. 1943, siječanj 28.
Naredba Operativnoga štaba hrvatskih i slovenskih brigada pripadajućim jedinicama o formiranju zajedničke operativne komande..... 173

61. 1943, siječanj 28.
Karlovac
Izvještaj Zapovjedništva Prvoga domobranskog sektora Glavnome stožeru Ministarstva domobranstva NDH o napadu njemačkih i ustaško-domobranskih snaga u pravcu Krašića..... 174

62. 1943, siječanj 29.
Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade

»Rade Končar« Štabu Prvoga korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na Draganiće i komunikaciju Zagreb — Karlovac..... 176

63. 1943, siječanj 29.
Obavijest Marka Belinića, političkoga komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske, Ivi Marinkoviću, rukovodiocu Povjerenstva CK KPH u Zagrebu, o akcijama izvršenima od 12 — 26. siječnja 1943. godine na širem području Zumberka..... 182

64. 1943, siječanj 29.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o sastanku i radu Kotarskoga komiteta u drugoj polovini siječnja 1943. godine 183

65. 1943, siječanj 29.
Bjelovar
Iz izvještaja Župske redarstvene oblasti u Bjelovaru Zapovjedništvu ustaške nadzorne službe i drugim ustaškim vlastima o akcijama partizana na području te oblasti od 1. prosinca 1942. do 15. siječnja 1943. godine 185

66. 1943, siječanj 30.
Karlovac
Izvještaj Komande talijanske divizije »Lombardia« komandama Petoga i Jedanaestoga talijanskoga armijskog korpusa o napadu talijanskih i ustaško-domobranskih jedinica na partizanske jedinice u Žumberku . 194

67. 1943, siječanj 31.
Zagreb
Pregled i statistički podaci Zavoda za gluhonijeme u Zagrebu Gradskome poglavarstvu o bolestima i smrtnim slučajevima u Prihvatilištu Zavoda za djecu s Kozare..... 196

68. 1943, veljača 1.
Karlovac
Izvještaj Ustaškoga stožera Pokuplje Glavnome ustaškom stanu NDH o borbama na području Zumberka u toku druge polovine siječnja 1943. godine.....198

69. 1943, veljača 2.
Zagreb
Dopis Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Štabu Kalnič-

koga NOP odreda s uputama za povezivanje s Okružnim komitetom KPH Varaždin i o drugim pitanjima . 202

70. 1943, veljača 3.
Zagreb
Naređenje Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Pokuplje o osiguranju ispravnog funkcioniranja kanala s Centralnim komitetom KP Hrvatske, dostavi kopije izvještaja i primjedbama na prvi broj »Rodoljuba«..... 204

71. 1943, veljača 3.
Zagreb
Izvještaj Zaštitnoga redarstva Ustaške nadzorne službe za grad Zagreb i Veliku župu Prigorje Ministarstvu oružanih snaga NDH o napadu talijanskih jedinica na partizanske snage u Zumberku.....207

72. 1943, veljača 3.
Ljubljana
Izvještaj Štaba Jedanaestoga talijanskoga armijskog korpusa Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija--Dalmacija« o borbama s partizanskim jedinicama kod Vivodine i Krašića.....211

73. 1943, veljača 3.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o istrazi protiv grupe komunista u Varaždinu, kretanju i akcijama partizana na ludbreškom kotaru i širenju letaka u zlatarskom kotaru 213

74. 1943, veljača 4.
Iz izvještaja Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu Prvoga korpusa NOV i PO Hrvatske o borbama u toku ofenzive na Zumberak . . 215

75. 1943, veljača 4.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji, akcijama i radu na području pisarovinskog kotara . . 221

76. 1943, veljača 5.
Zagreb
Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu partijske, skojevske i drugih

masovnih antifašističkih organizacija na području Povjerenstva 225

77. 1943, veljača 5.
Izvještaj političkoga komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkom komesaru Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o borbama na području Žumberka od 16. siječnja do 5. veljače 1943. godine . . 250

78. 1943, veljača 5.
Zagreb
Iz dnevnoga izvještaja Glavnoga oružničkog zapovjedništva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o borbama s partizanima na području Žumberka i Kalnika . 261

79. 1943, veljača 6.
Zagreb
Pismo kurira Mate Rendulića Ivi Marinkoviću u kojemu mu zakazuje sastanak na kojemu je uhapšen Ivo Marinković..... 262

80. 1943, veljača 6 —7.
Zapisnik s partijskoga savjetovanja Okružnoga komiteta KPH Krapina upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o organizacijskom stanju Partije, SKOJ-a i drugih antifašističkih organizacija u okrugu te o izboru novoga Okružnoga komiteta i budućim zadacima . . 263

81. 1943, veljača 6.
Zagreb
Izvještaj Ravnateljstva državnih željeznica Prometnome odsjeku Glavnog ravnateljstva za promet NDH o napadu partizana na prugu između željezničkih postaja Pavlovac—Dražice i Hercegovac—Trnovitica . . . 270

82. 1943, veljača 8.
Sisak
Popis djece koju su njemačke vlasti dopremile u Sabirni logor Sisak, 8. veljače 1943. godine..... 271

83. 1943, veljača 9.
Dopis Centralnoga komiteta KPH Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o odnosu prema Hrvatskoj seljačkoj stranci..... 276

84. 1943, veljača 11.
Zagreb
Izvještaj jednoga od suradnika NOP-a Mjesnome komitetu KPH Zagreb o kretanju vlakova i o akcijama zrakoplovaca simpatizera NOP-a 277

85. 1943, veljača 12.
Izvještaj Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu Prvoga korpusa NOV i PO Hrvatske o napadu na Draganiće i okolna sela . . . 278

86. 1943, veljača 12.
Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama izvršenima od 1. do 12. veljače 1943. godine i stanju u odredu 281

87. 1943, veljača 13.
Izvještaj Komesarijata Štaba Kalničkoga NOP odreda političkome komesaru Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju u odredu i na području Kalnika.... 284

88. 1943, veljača 14.
Zagreb
Iz dnevnoga izvještaja Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o diverzijama i akcijama jedinica NOV i PO Hrvatske u Pokuplju i Kalniku 12. i 13. veljače 1943. godine.... 287

89. 1943, veljača 15.
Pismo s terena Kotarskoga komiteta KPH Donja Stubica upućeno Kotarskome komitetu KPH Donja Stubica o događajima na terenu, o mobilizaciji, te podacima o prikupljenom oružju na području općina Donja Stubica, Bistra i Oroslavje.... 288

90. 1943, veljača 15.
Varaždin
Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Oružničkome zapovjedništvu Zagreb o akcijama partizana na području Ludbrega 289

91. 1943, veljača 16.
Petrinja
Iz izvještaja Župske redarstvene oblasti Petrinja Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova i ostalim vlastima NDH o partizanskim akcijama od 1. do 15. veljače 1943. godine . . 290

92. 1943, veljača 16.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o kretanju partizana po selima kalničkog područja.... 295

93. 1943, veljača 17.
Nova Ra ča
Izvještaj Oružničke postaje Nova Rača Zapovjedništvu Prve oružničke pukovnije Sisak i drugim vlastima NDH o napadu partizana na općinsku zgradu u mjestu Severin 296

94. 1943, veljača 18.
Zagreb
Transportna lista Sabirnog logora Sisak s imenima, prezimenima i ostalim podacima radnica upućenih na rad u Njemačku 298

95. 1943, veljača 20.
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o političkom radu i stanju u odredu i na području Moslavine . . . 302

96. 1943, veljača 20.
Naredba Komande Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske i Prve operativne zone NOV i PO Dolenjske o organiziranju zajedničke sanitetske službe i osnivanju i imenovanju uprave zajedničke vojno-partizanske bolnice za obje operativne zone..... 305

97. 1943, veljača 20.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o situaciji u kotarevima Zlatar i Ludbreg sa spiskom osoba koje su u Varaždinu uhapšene »radi komunizma«..... 306

98. 1943, veljača 21.
Zagreb
Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o hapšenju Ive Marinkovića, rukovodioca povjerenstva, te o prilikama u Zagrebu.....309

99. 1943, veljača 21.
Obavijest Centralnoga komiteta KP Hrvatske Okružnome komitetu KPH Pokuplje o upućivanju Stipe Ugarkovića koji će pomoći u radu Okružnoga komiteta . . 311

100. 1943, veljača 21.
Naređenje Štaba Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske pripadajućim jedinicama za napad na neprijateljsko uporište u Garešnici.....312

101. 1943, veljača 21.
Petrinja
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Petrinja Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova NDH o akciji partizana u Farkašiću te nekim događajima u gradu Sisku..... 319
102. 1943, veljača 22.
Naređenje Štaba Sedamnaeste NO brigade pripadajućim jedinicama za napad za Garešnicu..... 321
103. 1943, veljača
Izvještaj Štaba Sedamnaeste NO brigade Štabu Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na Garešnicu 324
104. 1943, veljača 22.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o sjednici Okružnoga komiteta KPH Bjelovar od 5. veljače 1943. godine na kojoj se raspravljalo o političkoj situaciji u okrugu, o organizacijskom stanju Partije, SKOJ-a, NOO i AFZ, te o radu tehnike.....327
105. 1943. veljača 22.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o slučaju druga Stjepana Bogdana, člana Okružnoga komiteta te obavijest o primitku uputstva za pisanje izvještaja i uputstva za reorganizaciju rada Okružnoga komiteta 333
106. 1943, veljača 22.
Kadrovski upitnik Štabne ćelije Kalničkoga NOP odreda upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu s podacima Martina Pušteka, zamjenika komesara odreda . 336
107. 1943, veljača 23.
Izvještaj Okružnoga komiteta SKOJ-a za Pokuplje Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o stanju i radu skojevskih i omladinskih organizacija te o političkoj situaciji u okrugu.....338
108. Zagreb
1943, veljača 23.
Iz dnevnoga izvještaja Ministarstva domobranstva NDH Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama jedinica NOV i PO Hrvatske na području Kalnika, Bilo-gore, Moslavine i Zagreba..... 342

109. 1943, veljača 24.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o teroru Nijemaca, akcijama partizana i o radu Okružnoga komiteta 344

110. 1943, veljača 24.
Izvještaj Štaba Šesnaeste NOO brigade Štabu Četvrte divizije NOV i PO Hrvatske o napadu na Garešnicu . . 349

111. 1943, veljača 24.
Sisak
Iz dnevnog izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o borbama s partizanima na Kalniku i Bilo-gori i akcijama pripadajućih jedinica na području Banije . 351

112. 1943, veljača 24.
Daruvar
Telegram Zapovjedništva Prve gorske divizije u Daruvaru Operativnom odjelu Ministarstva domobranstva NDH i grupi West o napadu partizana na Garešnicu . 353

113. 1943, veljača 25.
Iz izvještaja političkoga komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkome komešam Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o moralno-političkom stanju u jedinicama i o općoj situaciji na terenu . . . 354

114. 1943, veljača 27.
Koprivnica
Izvještaj Kotarske oblasti u Koprivnici Velikoj župi Bilogora u Bjelovaru i ostalim vlastima NDH o aktivnosti partizana na području koprivničkoga kotara . . 365

115. 1943, veljača
Proglas Okružnoga komiteta KPH Krapina narodu Hrvatskoga zagorja da stupe u Narodnooslobodilačku vojsku..... 366

116. 1943, ožujak 1.
Zagreb
Dopis tajnika Ministarstva narodnoga gospodarstva Glavnome ravnateljstvu za prehranu s izvacima anonimnog pisma građanina u kojemu se kritizira stanje prehrane u Zagrebu, a koje se u prilogu donosi u cjeli-

117. 1943, ožujak 2.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Zumberak Okružnome komitetu KPH Pokuplje o političkoj situaciji na terenu i radu organizacija KPH i SKOJ-a, te masovnih antifašističkih organizacija NOO, AFZ i USAOH . . . 371

118. 1943, ožujak 2.
Zagreb
Izvještaj Općega zapovjedništva redarstvene straže Ministarstva unutarnjih poslova NDH Zapovjedništvu ustaške vojnice o napadu na Ludbreg i vojno-političkoj situaciji na Kalniku.....379

119. 1943, ožujak 4.
Pismo Vinka Jeđuta, sekretara Okružnoga komiteta KPH Čazma, Pavlu Lončaru, sekretaru Okružnoga komiteta KPH Zagreb, u kojemu ga obavještava o kretanju Kalničkoga NOP odreda i o drugim novostima . . 381

120. 1943, ožujak 5.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Krapina Okružnome komitetu KPH Zagreb o potrebi stalne međusobne veze, o prekinutom kanalu iz Zeline za Štab Kalničkoga NOP odreda preko kojega šalju 20 drugova u odred, a koje bi trebalo dočekati u Konjšćini.....382

121. 1943, ožujak 6.
Izvještaj Stjepana Korena, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o radu Kotarskoga komiteta KPH Samobor i političkom stanju u samoborskom kotaru 383

122. 1943, ožujak 6.
Bjelovar
Izvještaj Oružničke postaje Bjelovar Kotarskoj oblasti Bjelovar i ostalim vlastima NDH o akcijama partizana na području bjelovarskog kotara..... 387

123. 1943, ožujak 6.
Bjelovar
Izvještaj Zapovjedništva Prve pješačke divizije Zapovjedništvu Prvoga domobranskog zbora o borbama s partizanima na Kalniku, Bilo-gori i Moslavini u toku veljače 1943. godine.....388

24. 1943, ožujak 6.
Zagreb
Direktiva Edmunda Glaisea von Horstenaua, njemačkoga opunomoćenog generala u Hrvatskoj, Vodstvu

njemačke narodne grupe u Hrvatskoj o propagandnoj aktivnosti protiv NOP-a.....394

125. 1943, ožujak 6.
Samobor
Izvještaj Zapovjedništva samoborskoga odsjeka zapovjedniku grada Zagreba o akcijama partizana u drugoj polovini veljače 1943. godine na području odsjeka . 397

126. 1943, ožujak 7.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji, zaključcima plenarne sjednice Okružnoga komiteta i organizacijskom stanju u okrugu.....399

127. 1943, ožujak 7.
Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju neprijatelja na području Kalnika, te o akcijama odreda od 12. veljače do 7. ožujka 1943. godine 403

128. 1943, ožujak 7.
Obavijest Štaba Kalničkoga NOP odreda Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o uspostavljenim kanalima i vezama s Okružnim komitetom KPH Varaždin . . . 410

129. 1943, ožujak 8.
Direktivno pismo Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Okružnome komitetu SKOJ-a za Pokuplje kojim traži da im se dostavi popis svih članova OK SKOJ-a s njihovim karakteristikama, daju upute za rad s organizacijom USAOJ-a na oslobođenom i na neoslobođenom području, kao i upute za održavanje kotarske konferencije USAOJ-a u Zumberku.....412

130. 1943, ožujak 8.
Obavijest Marka Belinića, komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske, Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o partizanskim akcijama kod Samobora, Pleterja i Metlike i o zadacima okružnih komiteta KPH Varaždin i Čazma prema Kalničkome i Moslavačkome NOP odredu.....416

131. 1943, ožujak 9.
Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o hapšenju Ive Marinkovića, kooptiranju novih članova u Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu, o teroru i hapšenjima u Zagrebu, aktivnos-

ti HSS, mobilizaciji u NOV i ofenzivi na Moslavački NOP odred.....418

132. 1943, ožujak 9.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama i borbama pripadajućih jedinica na području Moslavine, Kalnika i Žumberka.....425

133. 1943, ožujak 9.
Izvještaj Štabne ćelije Kalničkoga NOP odreda Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o partijskom radu u Odredu od 9. siječnja do 28. veljače 1943. godine.....432

134. 1943, ožujak 9.
Članak iz »Glasa Hrvatskog Zagorja« o napadu grupe partizana na Konjšćinu.....437

135. 1943, ožujak 9.
Bjelovar
Izvještaj Oružničke postaje Bjelovar Kotarskoj oblasti Bjelovar i ostalim vlastima NDH o dolasku partizana u Veliko Trojstvo.....437

136. 1943, ožujak 10.
Naredba Adolfa Hitlera, vrhovnog komandanta Wermachta, Alexandru Löhru, komandantu njemačkih trupa Jugoistoka, da se na teritoriji NDH, zaposjednutoj od njemačkih trupa, organizira i njemačka policijska uprava 439

137. 1943, ožujak 10.
Varaždin
Dnevni izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Vrhovnome oružničkom zapovjedništvu u Zagrebu i ostalim vlastima NDH o napadu partizana na željezničku stanicu Konjšćina 440

138. 1943, ožujak 10.
Pitomača
Izvještaj Razdjela rizničke straže Pitomača Povjereništvu rizničke straže Đurđevac o napadu partizana na Pitomaču.....441

139. 1943, ožujak 11.
Samobor
Pismo Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu javlja da su formirane udarne grupe, te da Ivan Hariš može doći na njihov teren.....442

140. 1943, ožujak 12.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o situaciji na terenu, teroru neprijatelja i neprijateljskim posadama 444

141. 1943, ožujak 12.
Bjelovar
Dopis Kotarske oblasti Bjelovar općinskim poglavarstvima o proglašenju Zakonske odredbe o suzbijanju nasilnih čina protiv države, pojedinih osoba i imovine, od 20. srpnja 1942. godine 447

142. 1943, ožujak 13.
Pismb Marka Belinića, komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske, Okružnome komitetu KPH Zagreb u kojem osvrćući se na rad Okružnoga komiteta, daje upute za dalji rad 448

143. 1943, ožujak 13.
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama odreda i Četvrte NO divizije od 22. veljače 1943—10. ožujka 1943. godine..... *449

144. 1943, ožujak 13.
Izvještaj informativnog oficira Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o organizaciji informativne službe i brojnom stanju u neprijateljskim uporištima 452

145. 1943, ožujak 13.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Zumberak Okružnome komitetu KPH Pokuplje o sakupljanju zimske pomoći i pomoći bolnici s brojčanim podacima te o odlasku omladinaca u Narodnooslobodilačku vojsku . 454

146. 1943, ožujak 13.
Bjelovar
Izvještaj Zapovjedništva Prve pješačke divizije Zapovjedništvu Prvoga domobranskog zbora o ofenzivi jedinica divizije protiv partizana na području Kalnika i Bilo-gore, od 27. veljače do 8. ožujka 1943. godine . . 457

147. 1943, ožujak 13.
Petrinja
Iz izvještaja Župske redarstvene oblasti u Petrinji Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova NDH o napadu partizana na Sunju i Topolovac.....471

148. 1943, ožujak 14.
Iz izvještaja Štaba Osme divizije NOV Hrvatske Štabu Prvoga korpusa NOV i PO Hrvatske o borbama Četvrte NOU brigade na Zumberku i na Kordunu, od 25. prosinca 1942. do 26. veljače 1943. godine 474

149. 1943, ožujak 14.
Pismo Ignaca Pipića, člana Okružnoga komiteta KPH Pokuplje, Okružnome komitetu KPH Pokuplje o poslanim pismima profesora Urbanija prijateljima, te o zauzimanju stava prema njemu, s prilogom Urbanijeva pisma Franji Puškariću..... 484

150. 1943, ožujak 14.
Sisak
Iz izvještaja Zapovjedništva Prve oružničke pukovnije Glavnome zapovjedništvu oružništva NDH i ostalim vlastima o akcijama partizana na području pukovnije za razdoblje od 1. do 15. ožujka 1943. godine 487

151. 1943, ožujak 15.
Zagreb
Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Krapina u kojemu se zahtijeva raskrinkavanje reakcionarnog vodstva HSS u okrugu, odgovara na primljeni izvještaj Okružnoga komiteta te šalje na nj primjedbe 495

152. 1943, ožujak 17.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KPH o situaciji na terenu Okružnoga komiteta, o aktivnosti HSS, o planiranim akcijama u Pokuplju te o drugim pitanjima..... 500

153. 1943, ožujak 17.
Zajednički proglas Inicijativnoga odbora ZAVNOH-a i vijećnika AVNOJ-a iz Hrvatske hrvatskome i srpskome narodu u kojemu iznose zadatke Inicijativnoga odbora te pozivaju sve rodoljube u redove JNOF i NOV, u borbu za konačno oslobođenje zemlje.....508

154. 1943, ožujak 19.
Obavijest Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Politbirou Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« o upućivanju 19 drugarica i drugova iz Hrvatskog zagorja u brigadu 515

155. 1943, ožujak 20.
Zagreb

Pismo Povjerenstva Centralnoga komiteta KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Zagreb s uputama o uvođenju kolektivnoga rukovođenja unutar okružnih komiteta SKOJ-a..... 517

156. 1943, ožujak22.
Pregled brojnog stanja i naoružanja Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« za 15. ožujak 1943. godine upućen Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske..... 518

157. 1943, ožujak 22.
Zumberak
Pismo Ive Lole Ribara Centralnome komitetu KP Hrvatske i Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o suradnji slovenskih i hrvatskih partizana.....520

158. 1943, ožujak 22.
Izvještaj Stipe Ugarkovića Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji i radu partijskih organizacija u Zumberku .....'.....522

159. 1943, ožujak 22.
Zagreb
Potjernica Političkoga odsjeka Redarstvene oblasti za grad Zagreb, upućena Kotarskoj oblasti Samobor za grupom komunista i suradnika iz Sesveta koji su otišli u partizane..... 526

160. 1943, ožujak 24.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o neprijateljskoj ofenzivi na slobodni teritorij Zumberka . . 528

161. 1943, ožujak 2.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o akcijama partizana u kotaru Ludbreg i hapšenjima članova Komunističke partije u Varaždinu i okolici..... 529

162. 1943, ožujak 28.
Obavijest Okružnoga komiteta KPH Krapina Okružnome komitetu KPH Zagreb o slanju mobiliziranih grupa u partizane za što im je potrebna stalna veza OK KPH Zagreba s Kalničkim partizanskim odredom, te o drugim pitanjima..... 531

163. 1943, ožujak 29.
Izvještaj Stjepana Korena, člana Okružnoga komiteta

KPH Pokuplje, Okružnome komitetu KPH Pokuplje o aktivnosti HSS, o prebacivanju ljudi na oslobođeni teritorij, o organizacijskom stanju Partije i ostalih masovnih antifašističkih organizacija na terenu KK KPH Velika Gorica.....532

164. 1943, ožujak 30.
Zagreb
Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o stanju mjesne partijske organizacije nakon provale, o radu SKOJ-a, AFŽ i stanju u tvornicama u ožujku 1943. godine 538

165. 1943, ožujak
Varaždin
Upute Okružnoga komiteta SKOJ-a Varaždin skojevskim organizacijama na ovom području o zadacima i o radu SKOJ-a među omladinom..... 545

166. 1943, ožujak
Izvještaj Augusta Prosenika, člana Kotarskoga komiteta KPH Zagreb, Mjesnome komitetu KPH Zagreb, o djelovanju »Diplomate«, uz molbu da se njegov rad provjeri..... 548

167. 1943, ožujak
Zagreb
Izvještaj Ruže Crnković, člana Petoga rajonskog komiteta KPH Zagreb, Mjesnome komitetu KPH Zagreb o hapšenju većeg broja mornaričkih oficira koji su radili za obavještajnu službu NOP-a 549

168. 1943, travanj 1.
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama izvršenima od 13. do 28. ožujka 1943. godine 550

169. 1943, travanj 1.
Izvještaj informativnog oficira Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju u neprijateljskim uporištima na području Moslavine.....554

170. 1943, travanj 1.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje sa sastanka Kotarskoga komiteta na kojemu je razmatrana politička situacija, organizacijsko stanje i rad organa KPH, SKOJ-a, NOO i AFŽ na području samoborskoga kotara 5 5 6

171. 1943, travanj 1.
Zagreb
Izvještaj Ustaškoga stožera Velike župe Prigorje Zapovjedništvu grada Zagreba i ostalim vlastima NDH o djelatnosti partizana u općinama Brdovec i Stenjevec . 559

172. 1943, travanj 2.
Zagreb
Izvještaj Velike župe Prigorje Ministarstvu oružanih snaga i ostalim vlastima NDH o napadu partizana na mjesto Borčec.....560

173. 1943, travanj 2.
Sisak
Izvještaj Državne realne gimnazije u Sisku Ministarstvu narodne prosvjete NDH o radu škole u prvome polugodištu školske 1942/1943. godine 562

174. 1943, travanj 3.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o djelovanju HSS, rekviziciji hrane od strane ustaša, dolasku domobrana u Cvetnić Brdo, kontroli isprava, te o akcijama KK KPH Pisarovina u ožujku 1943. godine 566

175. 1943, travanj 3.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o akcijama partizana u kotaru Novi Marof i ubojstvu sekretara Okružnoga komiteta SKOJ-a..... 568

176. 1943, travanj 4.
Zapisnik sa sjednice Plenuma Okružnoga komiteta KPH Krapina upućen Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkome i organizacijskom stanju u okrugu . . 570

177. 1943, travanj 4.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkome i organizacijskom stanju i radu u okrugu u ožujku 1943. godine . 573

178. 1943, travanj 4.
Zagreb
Izvještaj jednoga od povjerenika Obavještajne službe Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Mjesnorile komitetu KPH Zagreb o najnovijim vijestima u Zagrebu . . . 576

179. 1943, travanj 4.
Bilješka sa sastanka Alexandra Löhra, komandanta

njemačkih trupa Jugoistoka i Glaisea von Horstenaua, njemačkoga opunomoćenog generala u NDH o vojno--političkoj situaciji i usavršavanju okupacijske uprave u NDH..... 577

180. 1943, travanj 5.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o situaciji na terenu i organizacijskom stanju Komunističke partije 578

181. 1943, travanj 6.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o izvršenim akcijama i o neprijateljskoj ofenzivi na oslobođenom području Žumberka u drugoj polovini ožujka 1943. godine..... 585

182. 1943, travanj 6.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu partijskih, skojevskih i vanpartijskih organizacija na području Okružnoga komiteta u ožujku 1943. godine 590

183. 1943, travanj 6.
Zagreb
Izvještaj Velike župe Prigorje Ministarstvu oružanih snaga i ostalim vlastima NDH o dolasku partizana na područje općine Posavski Bregi..... 594

184. 1943, travanj 6.
Zagreb
Izvještaj Velike župe Prigorje Ministarstvu oružanih snaga i ostalim vlastima NDH odolasku partizana u Dugoselski Crnec, Veliku i Malu Ostrnu te Leprovicu .596

185. 1943, travanj 7.
Dopis Agitpropa Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Kotarskome komitetu KPH Samobor s uputama za otvaranje novog punkta na Jarunu za prebacivanje ljudi iz Zagreba na oslobođeni teritorij, te s uputama o prikupljanju papira i drugih pomagala u štampariji . . 597

186. 1943, travanj 8.
Izvještaj Kotarske oblasti Garešnica Velikoj župi Bilogora o ofenzivi protiv Moslavačkoga NOP odreda na području Garešnice.....599

187. 1943, travanj 9.
Obavijest Štaba Druge operativne zone NOV i PO

Hrvatske Centralnome komitetu KP Hrvatske o primljenoj pošti iz Zagreba, situaciji na Zumberku i formiranju partijske jedinice u Štabu Druge operativne zone 601

188. 1943, travanj 9.
Zagreb
Izvještaj Zapovjedništva grada Zagreba Ministarstvu oružanih snaga NDH o akcijama na području Zapovjedništva u ožujku 1943. godine..... 602

189. 1943, travanj 9.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti u Varaždinu Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o čišćenju Ivanščice od partizana te o hapšenju Ivana Hercega i Ivana Telebara..... 609

190. 1943, travanj 10.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o neprijateljskim posadama u Pokuplju 611

191. 1943, travanj 11.
Zagreb
Izvještaj Ravnateljstva Državnih željeznica Prometnome odsjeku Glavnoga ravnateljstva za promet NDH o napadu partizana na pilanu Brestovac 612

192. 1943, travanj 12.
Izvještaj Kotarskoga komiteta KPH Samobor Okružnome komitetu KPH Pokuplje o pogibiji Pavla Videkovića, sekretara Kotarskoga komiteta i Alojza Vivodića, sekretara partijske ćelije Rakitje 613

193. 1943, travanj 14.
Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o napadu na Novi Marof i o drugim akcijama 614

194. 1943, travanj 14.
Izvještaj partijske jedinice Zumberačkoga NOP odreda sekretaru Okružnoga komiteta KPH Pokuplje s drugoga partijskog sastanka na kojemu je razmatrano o političkoj situaciji na terenu, organizacijskom stanju u odredu i o drugim pitanjima..... 618

195. 1943, travanj 14.
Zagreb
Iz izvještaja Glavnoga ravnateljstva za javni red i si-

gurnost Ministarstva unutarnjih poslova Ministarstvu oružanih snaga NDH o akcijama Kalničkoga i Moslavačkoga NOP odreda.....620
196. 1943, travanj 14.
Sisak
Iz izvještaja Zapovjedništva Prve oružničke pukovnije Glavnome zapovjedništvu oružništva NDH o političkom stanju i akcijama partizana na području pukovnije od 22. ožujka do 10. travnja 1943. godine.....622
197. 1943, travanj 15.
Zagreb
Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkim i organizacijskim, pitanjima u zagrebačkome okrugu, o pojačanoj aktivnosti HSS, o pljački sela u čazmanskom okrugu i o brojnom stanju partijske organizacije u Kalničkome NOP odredu.....628
198. 1943, travanj 17.
Sisak
Popis djece koju Kotarska oblast Daruvar upućuje Sabirnome logoru Sisak.....640
199. 1943, travanj 19.
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o izvršenim akcijama i o neprijateljskoj ofenzivi u Moslavini 641
200. 1943, travanj 19.
Iz izvještaja Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Centralnome komitetu KP Hrvatske o situaciji na Zumberku te o održanoj konferenciji Antifašističke fronte žena za okrug Pokuplje.....644
201. 1943, travanj 19.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama pripadajućih jedinica na području Kalnika, Moslavine i Zumberka.....647
202. 1943, travanj 19.
Izvještaj političkoga komesara Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske političkome komesaru Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske o političkom stanju u jedinicama i o situaciji na terenu zone 650
203. 1943, travanj 19.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Agitpropu

Centralnoga komiteta KP Hrvatske o političkoj situaciji i aktivnosti udarnih grupa na području velikogoričkoga, pisarovinskoga i samoborskog kotara . . . 655

204. 1943, travanj 19.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o pogibiji Pavla Videkovića i Alojza Vivodića, formiranju Inicijativnoga okružnog odbora Antifašističke fronte žena Pokuplje i o drugim pitanjima.....659

205. 1943, travanj 22.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Bjelovar Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji u okrugu, organizacijskom stanju partijskih organizacija te ostalih masovnih antifašističkih organizacija kao i o radu Okružnoga komiteta..... 660

206. 1943, travanj 22.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Karlovac Okružnome komitetu KPH Pokuplje u vezi s naređenjem Centralnoga komiteta KP Hrvatske o redovnom slanju kurira za raznošenje pošte, te o dužnosti Okružnoga komiteta KPH Pokuplje da prima poštu za Zagreb, Bjelovar, Varaždin i druge okružne komitete.....672

207. 1943, travanj 23.
Pismo Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Povjerenstvu PK SKOJ-a u Zagrebu o održavanju višega skojevskog kursa za rukovodioce skojevskih organizacija 673

208. 1943, travanj 25.
Sisak
Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o napadu Kalničkoga NOP odreda na Zelinu..... 675

209. 1943, travanj 26.
Izvještaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Pokuplje Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o političkoj situaciji i radu članova Okružnoga komiteta SKOJ-a i skojevskih organizacija na području okruga 676

210. 1943, travanj 26.
Obavijest Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« pripadajućim jedinicama o pozivu Štaba Drugoga bataljona na jednomjesečno međusobno natjecanje.....680

211. 1943, travanj 27.
Sisak
Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o predviđenoj akciji na području Kalnika 682

212. 1943, travanj 28.
Zagreb
Izvještaj Ravnateljstva Državnih željeznica Prometnom odsjeku Glavnoga ravnateljstva za promet NDH o napadu partizana na stajalište Repušnica 684

213. 1943, travanj 29.
Pismo Centralnoga komiteta KP Hrvatske Okružnome komitetu KPH Bjelovar o potrebi suzbijanja političkog djelovanja izdajničkog vodstva HSS u okrugu i o upućivanju Grge Jankesa, koji će kao sekretar pomoći Okružnome komitetu u daljem radu 685

214. 1943, travanj 29.
Zagreb
Izvještaj Ravnateljstva Državnih željeznica Prometnom odsjeku Glavnoga ravnateljstva za promet NDH o napadu partizana na željezničku postaju Pušća Bistra 687

215. 1943, travanj 30.
Zapisnik sa sastanka Kotarskoga komiteta KPH Dugo Selo upućen Okružnome komitetu KPH Zagreb o političkoj situaciji u kotaru, organizacijskom stanju partijske organizacije, provedenoj mobilizaciji i akcijama . 688

216. 1943, travanj
Proglas Okružnoga komiteta KPH Varaždin i Štaba Kalničkoga NOP odreda hrvatskome i srpskome narodu na području okruga u povodu dvogodišnjice napada fašista na našu zemlju, s pozivom u narodnooslobodilačku borbu 691

217. 1943, travanj
Proglas Okružnoga komiteta KPH Varaždin narodu Međimurja u vezi s dvogodišnjicom madžarske okupacije Međimurja, s pozivom za stupanje u Narodnooslobodilačku vojsku 695

218. 1943, svibanj 1.
Proglas Centralnoga komiteta KP Hrvatske upućen radnicima, seljacima i građanima Hrvatske u povodu 1. svibnja 1943. godine 699

219. 1943, svibanj 1.
Zagreb
Proglas Mjesnoga komiteta KPH Zagreb rodoljubima porobljenog Zagreba u povodu proslave 1. svibnja 1943. godine s pozivom u narodnooslobodilačku borbu 704

220. 1943, svibanj 1.
Zagreb
Izvještaj Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Centralnome komitetu KP Hrvatske za travanj 1943. godine . . 706

221. 1943, svibanj 1.
Petrinja
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Petrinja Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova NDH za dan 30. travanj 1943. godine 716

222. 1943, svibanj 1.
Čađavac
Izvještaj učiteljice Državne pučke škole u Čadav.cu, Kotarskoj oblasti Bjelovar, o tome da su Nijemci spalili školsku zgradu 718

223. 1943, svibanj 1.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o akcijama partizana i političkim prilikama na području kotara Pregrada, Klanjec, Krapina i Ludbreg te grada Varaždina . 719

224. 1943, svibanj 2.
Varaždin
Izvještaj Oružničkoga krilnog zapovjedništva Varaždin Vrhovnome oružničkom zapovjedništvu i ostalim vlastima NDH o akcijama partizana 30. travnja i 1. svibnja 1943. godine.....721

225. 1943, svibanj 2
Samobor
Izvještaj Ivana Birkića, rukovodioca Izaslanstva UNS-a u Samoboru Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost NDH o djelovanju nekih predstavnika bivšeg HSS u kotarevima Samobor, Jaska i Pisarovina te o suradnji učitelja Silvia Mikolića iz Zdenčine s partizanima 722

226. 1943, svibanj 3.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o borbama pripadajućih jedinica u ožujku i travnju 1943. godine 723

227. 1942, prosinac 12. do 1943, svibanj 3.
Iz dnevnika Milovana Šaranovića, komandanta Dolenjske operativne zone, o borbama i akcijama slovenskih udarnih brigada na teritoriju Hrvatske . . . 731

228. 1943, svibanj 3.
Varaždin
Dopis Župske redarstvene oblasti Varaždin Gradskom poglavarstvu Varaždin o otpremanju 53 varaždinska Židova u Zagreb te o zahtjevu za hitnim određivanjem povjerenstva za upravu njihovom imovinom 740

229. 1943, svibanj 4.
Izvještaj Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Glavnome štabu NOV i PO Hrvatske o dolasku Trinaeste primorsko-goranske divizije na Žumberak i o drugim pitanjima 743

230. 1943, svibanj 4.
Iz izvještaja Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama pripadajućih jedinica protiv partizana na području Pisarovine, Kalnika, Bilo-gore i Siska od 1. do 3. svibnja 1943. godine 746

231. 1943, svibanj 5.
Zagreb
Pismo Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu se govori o situaciji u Zagrebu, potvrđuje primitak pošte i lista »Rodoljub«, obavještava o antipartijskom radu Pepića iz Jernejeve grupe te upozorava na otpremanje pošte utvrđenim kanalima 748

232. 1943, svibanj 5.
Sisak
Izvještaj Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o pojačanoj djelatnosti partizana na području Lekeničkog odsjeka, napadima na Dubranec i Kapelu te o pripremama za veći pothvat na području Lekeničkog odsjeka . . . 751

233. 1943, svibanj 6.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Zagreb kotarskim komitetima KPH na području okruga s direktivama za dalji rad 753

234. 1943, svibanj 6.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o situaciji u okrugu i o akcijama Kalničkoga NOP odreda u travnju 1943. godine . 755

235. 1943, svibanj 6.
Zagreb
Obavijet jednog od povjerenika Obavještajne službe Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Mjesnome komitetu KPH Zagreb o nekim osobama povezanima s njemačkom obavještajnom službom i pripremama za osnivanje SS-divizije 758

236. 1943, svibanj 6.
Iz izvještaja Glavnoga stožera domobranstva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama pripadajućih jedinica protiv partizana na području Kalnika, Bilo-gore i Siska 760

237. 1943, svibanj 7.
Iz izvještaja političkoga komesara Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Markii Beliniću, političkome komesaru Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o političkome radu u jedinici 762

238. 1943, svibanj 7.
Proglas Štaba Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« borcima, komandirima, komandantima i političkim komesarima Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« prigodom prve godišnjice osnutka Prvog proleterskog bataljona Hrvatske . . 764

239. 1943, svibanj 7.
Zapisnik sa sastanka Kotarskoga komiteta KPH Zelina upućen Okružnome komitetu KPH Zagreb o političkim prilikama u kotaru, organizacijskom stanju i radu partijskih i skojevskih jedinica i drugih masovnih antifašističkih organizacija, radu agitpropa, izvršenim akcijama te budućim zadacima 766

240. 1943, svibanj 7.
Pismo Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje o ustaškom teroru i neprijateljskoj ofenzivi na području kotara, a izraža-

vaju i potrebu da na taj teren dođu partizanske jedinice 773
241. 1943, svibanj 7.
Petrinja
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Petrinja Glavnome ravnateljstvu za javni red i sigurnost Ministarstva unutarnjih poslova NDH o napadu partizana na vlak između Brđana i Blinjskog Kuta te zarobljavanju sedam partizana i trojice njihovih suradnika u šumi Žutici 774
242. 1943, svibanj 8.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o uspostavljenim vezama sa slovenskim partizanima 777
243. 1943, svibanj 8.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Krapina Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o uspostavljenoj vezi s Kozjanskim partizanskim odredom Slovenije 779
244. 1943, svibanj 8.
Sisak
Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama partizana Moslavačkoga i Kalničkoga NOP odreda 781
245. 1943, svibanj 9.
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu za travanj 1943. godine . . 783
246. 1943, svibanj 9.
Sisak
Iz izvještaja Zapovjedništva Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o dolasku dijelova Kalničkoga NOP odreda kod Novog Marofa i o akcijama na području Kalnika..... 786
247. 1943, svibanj 12.
Izvještaj štapske partijske jedinice Žumberačkoga NOP odreda Okružnome komitetu KPH Pokuplje sa sastanka na kojem je razmatran rad partijske organizacije, vojnički rad u bataljonu, neke kadrovske promjene i druga pitanja..... 788
248. 1943, svibanj 12.
Pismo Alojza Valečića, člana Okružnoga komiteta

KPH Pokuplje, Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu se javlja o hapšenjima, uspostavi veze sa Zagrebom i o drugim pitanjima s područja Jastrebarskoga 791

249. 1943, svibanj 13.
Izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju na Kalniku i akcijama od 13. travnja do 11. svibnja 1943. godine 792

250. 1943, svibanj 13.
Iz izvještaja Glavnoga zapovjedništva oružništva Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama partizana na području Prve oružničke pukovnije od 1. do 11. svibnja 1943. godine..... 800

251. 1943, svibanj 15.
Pismo Pavla Beluhana, člana Okružnoga komiteta KPH Zagreb, Pavlu Lončaru, sekretaru OK KPH Zagreb, o situaciji u dugoselskom kotaru..... 801

252. 1943, svibanj 15.
Dopis Kotarskoga komiteta KPH Dugo Selo Okružnome komitetu KPH Zagreb, u kojem se šalju pritužbe omladinaca iz kotara Dugo Selo..... 802

253. 1943, svibanj 15.
Velika Pisanica
Izvještaj bilježnika općine Velika Pisanica Kotarskoj oblasti u Bjelovaru o akcijama partizana na području općine Velika Pisanica..... 804

254. 1943, svibanj sredina.
Iz izvještaja Okružnoga komiteta KPH Varaždin Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o razvitku narodnooslobodilačke borbe i akcijama Kalničkoga NOP odreda za razdoblje siječanj-svibanj 1943. godine 806

255. 1943, svibanj 16.
Zagreb
Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o rezultatima rada na organiziranju dopisničke službe, o dolasku njemačkih aviona i gestapovaca u Zagreb, o djelovanju HSS, koji organizira odrede »Zaštite«, te o održavanju partijskoga savjetovanja u Moslavini .....- 811

256. 1943, svibanj 17.
Klanjec
Dopis Hrvatskoga ustaškog logor;- Klanjec Ustaškome

stožeru Varaždin o hapšenju u Mihanovićevu Dolu
kraj Klanjca..... 815

257. 1943, svibanj 19.
Direktivno pismo Pokrajinskoga komiteta SKOJ-a za Hrvatsku Povjerenstvu PK SKOJ-a u Zagrebu u kojemu ukazuje na nove zadatke koji se postavljaju pred skojevske organizacije, naročito naglašavajući značenje mobilizacije hrvatske omladine te natjecanja među omladinom 818

258. 1943, svibanj 19.
Dopis Inicijativnoga odbora AFZ Hrvatske Mjesnom odboru AFŽ Zagreb u kojemu se javlja da će se u lipnju održati konferencija AFZ Hrvatske 821

259. 1943, svibanj 19.
Izvještaj informativnog oficira Štaba Moslavačoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o djelovanju informativne službe odreda i stanju u neprijateljskim uporištima na području Moslavine 822

260. 1943, svibanj 19.
Iz Direktive br. 48 Adolfa Hitlera, vrhovnog komandanta Wermachta, Alexandru Löhru, komandantu njemačkih trupa Jugoistoka, o preuzimanju jadranske obale i otoka od talijanskih oružanih snaga za organizaciju obrane..... 824

261. 1943, svibanj 19.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o kretanjima partizana na teritoriju župske oblasti.....825

262. 1943, svibanj 20.
Izvještaj Okružnoga komiteta SKOJ-a Pokuplje Pokrajinskome komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o političkoj situaciji, radu skojevskih komiteta i rukovodstava, te o prvomajskim i ostalim akcijama u okrugu.....826

263. 1943, svibanj 20.
Pismo Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu se obavještava o hapšenju i strijeljanju Tome Mikulića 830

264. 1943, svibanj 20.
Pismo Kotarskoga komiteta KPH Pisarovina Okruž-

nome komitetu KPH Pokuplje u kojemu se obavještava o sukobu s ustašama u šumi kod Kupčine . . . 832

265. 1943, svibanj 20.
Zagreb
Upute Redarstvene oblasti za grad Zagreb Kotarskoj oblasti Zagreb i ostalim kotarskim oblastima na području Velike župe Prigorje o proširenju njenog političko-redarstvenog djelovanja na području župe 833

266. 1943, svibanj 21.
Obavijest Centralnoga komiteta KP Hrvatske Stipi Ugarkoviću o odluci Centralnoga komiteta da privremeno ide na rad u Povjerenstvo CK KPH u Zagrebu, uz zadatke koji se postavljaju pred Povjerenstvo . . . 834

267. 1943, svibanj 21.
Izvještaj Štaba Moslavačkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o akcijama i stanju u odredu 838

268. 1943, svibanj 21.
Zagreb
Okružnica s nadopunom Ministarstva unutrašnjih poslova NDH velikim županama o osnivanju i nadležnosti Njemačke redarstvene organizacije na području NDH..... 842

269. 1943, svibanj 22.
Zagreb
Izvještaj Povjerenstva CK KPH u Zagrebu Centralnome komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji, organizacijskom stanju i radu Partije i SKOJ-a te masovnih organizacija NOO, AFŽ i USAOH u Zagrebu i na području zagrebačkoga, čazmanskoga, bjelovarskoga i krapinskog okruga 845

270. 1943, svibanj 22.
Izvještaj jednog od povjerenika Obavještajne službe Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Mjesnome komitetu KPH Zagreb o djelovanju nekih pojedinaca za koje se pretpostavlja da rade za Inteligence Service 861

271. 1943, svibanj 23.
Pismo Pavla Beluhana, člana Okružnoga komiteta KPH Zagreb, Pavlu Lončaru sekretaru Okružnoga komiteta KPH Zagreb o situaciji na području dugoselskog kotara i o radu NOO..... 863

272. 1943, svibanj 23.
Sisak
Iz izvještaja Zapovjednika Prvoga domobranskog zbora Glavnome stožeru oružanih snaga NDH o akcijama dijelova Žumberačko-pokupskoga i Kalničkoga NOP odreda..... 865
273. 1943, svibanj 23.
Zagreb
Prijepis izvještaja Heinricha Schliea, koji je jedan od povjerenika Obavještajne službe Mjesnoga komiteta KPH Zagreb dostavio Mjesnome komitetu KPH Zagreb, a u kojemu organ njemačke tajne službe u Zagrebu izvještava o situaciji u Hrvatskoj..... 867
274. 1943, svibanj 24.
Novi Marof
Izvještaj Kotarske oblasti Novi Marof Velikoj župi Zagorje o kretanju i akcijama partizana na području novomarofskoga kotara 871
275. 1943, svibanj 24.
Brezovica
Izvještaj Oružničke postaje Brezovica Kotarskoj oblasti Zagreb o napadima partizana na željezničku stanicu u Horvatima i na dvije obližnje željezničke straže . . . 872
276. 1943, svibanj 25.
Zagreb
Dopis ustaškog logora Zagreb III Kotarskoj oblasti Zagreb u kojemu se traže podaci o sumnjivim osobama u Stenjevcu, Kustošiji, Vrapču i Stupniku 874
277. 1943, svibanj 26.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Krapina Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu, s prijedlogom za proširenje Okružnoga komiteta, o dolasku manje jedinice Kalničkoga partizanskog odreda, vezama sa slovenskim partizanima i o hapšenju u Klanjcu..... 875
278. 1943, svibanj 26.
Bjelovar
Izvještaj Ustaškoga stožera »Bilogora« Glavnome ustaškom stanu o djelovanju partizana na području stožera u razdoblju od 15. travnja do 1. svibnja 1943. godine..... 876
279. 1943, svibanj 26.
Dugo Selo
Izvještaj Kotarske oblasti Dugo Selo Velikoj župi Pri-

gorje o napadu partizana na domobrane kod sela Posavski Bregi..... 883
280. 1943, svibanj 26.
Šestine
Izvještaj oružničke postaje Šestine Kotarskoj oblasti Zagreb o napadu partizana na domobrane u Sesvetama..... 885
281. 1943, svibanj 27.
Pismo Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske Okružnome komitetu KPH Zagreb o potrebi mobiliziranja boraca i o formiranju jednoga odreda u Žumberku..... 886
282. 1943, svibanj 27.
Pismo Okružnoga komiteta KPH Karlovac Okružnome komitetu KPH Pokuplje u kojemu javljaju o namjeri stvaranja punkta u Dugom Selu za prenošenje materijala, šalju vijesti o radu pristaša HSS i šalju traženu štampu..... 887
283. 1943, svibanj 27.
Komesarski izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju u odredu i na terenu Kalnika, Bilo-gore i Podravine 889
284. 1943, svibanj 27.
Operativni izvještaj Štaba Kalničkoga NOP odreda Štabu Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske o stanju neprijatelja na terenu, općoj situaciji u odredu te o akcijama od 14. do 26. svibnja 1943. godine . . . 894
285. 1943, svibanj 27.
Pismo Pavla Beluhana, člana Okružnoga komiteta KPH Zagreb, Okružnome komitetu KPH Zagreb o radu na području dugoselskoga kotara i situaciji u općini Pušća..... 898
286. 1943, svibanj 27.
Varaždin
Molba Dragutina Petkovića, gradskoga namještenika, Gradskome poglavarstvu Varaždin koji kao voditelj poslova likvidacije židovske pokretne imovine moli povišenje plaće..... 900
287. 1943, svibanj 28.
Pismo Rade Bulata, v.d. načelnika Štaba Druge operativne zone NOV i PO Hrvatske, Štabu Kalničkoga

NOP odreda o zadacima vezanima uz formiranje brigade iz sastava Kalničkoga i Moslavačkoga NOP odreda 901

288. 1943, svibanj 28.
Sisak
Spisak osoba koji Pokretni prijeki sud upućuje Predstojništvu kotarskog suda u Sisku, a koje su osuđene na smrt strijeljanjem..... 903

289. 1943, svibanj 8.
Varaždin
Izvještaj Župske redarstvene oblasti Varaždin Velikoj župi Zagorje i ostalim vlastima NDH o situaciji na području grada Varaždina i kotara Zlatar i Krapina . . . 906

290. 1943, svibanj 29.
Izvještaj Zapovjedništva grada Zagreba Ministarstvu oružanih snaga NDH o napadu Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« na jedriličarsku školu u Svetoj Nedelji..... 908

291. 1943, svibanj 30.
Iz izvještaja Okružnoga komiteta KPH Pokuplje Centralnome komitetu KP Hrvatske o stanju u okrugu . . 909

292. 1943, svibanj 31.
Izvještaj Štaba Trećega bataljona Trinaeste proleterske NOU brigade »Rade Končar« Štabu brigade o napadu na jedriličarsku školu u Svetoj Nedelji 921

293. 1943, svibanj 31.
Zagreb
Izvod iz knjige evidencije »Hrvatskih državnih željeznica« o sabotažama, diverzijama i napadima na prugama sjeverozapadne Hrvatske od 1. siječnja do 31. svibnja 1943. godine..... 923

294. 1943, svibanj 31.
Zagreb
Izvještaj Ravnateljstva Državnih željeznica Prometnom odsjeku Glavnoga ravnateljstva za promet NDH o napadu partizana na željezničku postaju Gradec, te stajališta Majurec i Repinec..... 928

295. 1943, svibanj 31.
Bjelovar
Upute Velike župe Bilogora kotarskim oblastima i gradskim poglavarstvima da se rekvirirane živežne na-

mirnice odmah, uz pomoć vojske, otpreme u sigurna mjesta kako ih ne bi »pokupili« partizani 931

296. 1943, svibanj 31.
Dugo Selo
Izvještaj Kotarske oblasti Dugo Selo Velikoj župi Prigorje o likvidaciji ustaškoga logornika Petra Bubala od strane partizana.....932

297. 1943, svibanj 31.
Varaždin
Izvještaj Kotarske oblasti Varaždin Župskoj redarstvenoj oblasti Varaždin o općim političkim prilikama na području varaždinskoga kotara od 15. do 30. svibnja 1943. godine 934

298. 1943, svibanj
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Čazma Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkoj situaciji u okrugu i organizacijskom stanju i radu partijskih i skojevskih te ostalih masovnih antifašističkih organizacija . . . 937

299. 1943, svibanj
Izvještaj Okružnoga komiteta KPH Zagreb Povjerenstvu CK KPH u Zagrebu o političkom i organizacijskom stanju Partije, SKOJ-a, NOO, AFZ i USAOH te njihovom radu u svibnju 1943. godine.....946

300. 1943, svibanj
Obavijest Okružnoga odbora USAOH Pokuplje Okružnome komitetu KPH Pokuplje o rezultatima predkonferencijskog natjecanja u kotarima okruga..... 955

301. 1943, svibanj
Zagreb
Iz izvještaja jednoga od povjerenika Obavještajne službe Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Mjesnome komitetu KPH Zagreb o hapšenju Franjice Budak i njezine djece..... 957

302. 1943, svibanj
Zagreb
Izvještaj jednoga od povjerenika Obavještajne službe Mjesnoga komiteta KPH Zagreb Mjesnome komitetu KPH Zagreb o sastanku dijela reakcionarnog rukovodstva HSS i njihovim pregovorima s ustašama . . . 959

303. 1943, svibanj
Zagreb
Proglas Rudolfa Lüthersa, zapovjednika njemačke

oružane sile u Hrvatskoj, pripadajućim jedinicama o proglašenju izvršne vlasti na području NDH, koje je zaposjela njemačka vojska..... 961

Kazalo osobnih imena..... 963

Kazalo geografskih imena..... . 979

Kazalo predmetnih pojmova..... ..... . ' . . 995

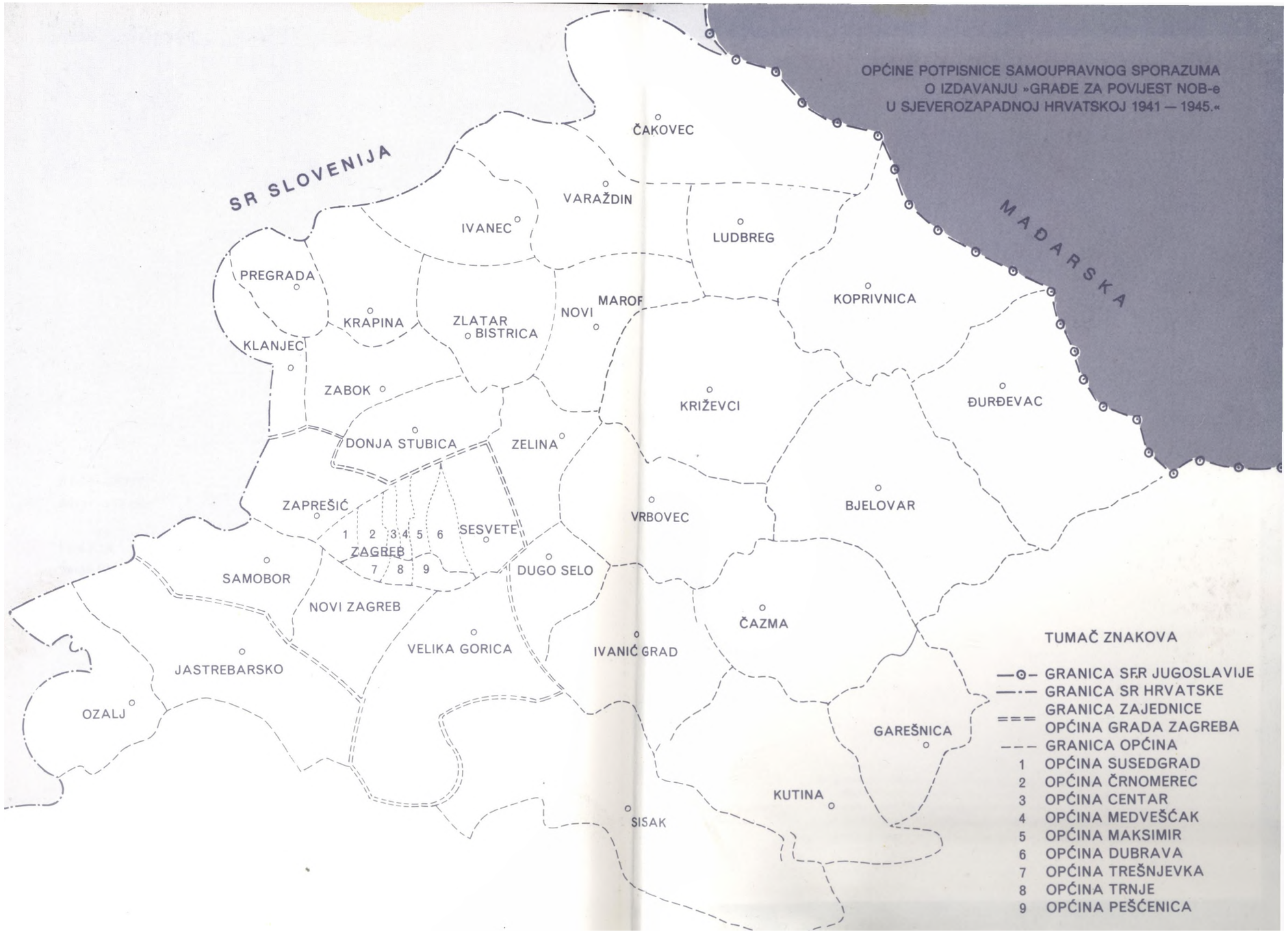
OPĆINE POTPISNICE SAMOUPRAVNOG SPORAZUMA
O IZDAVANJU »GRAĐE ZA POVIJEST NOB-e
U SJEVEROZAPADNOJ HRVATSKOJ 1941 — 1945.«
SR SLOVENIJA
MAĐARSKA
ČAKOVEC
VARAŽDIN
IVANEC
LUDBREG
PREGRADA
KOPRIVNICA
KRAPINA
ZLATAR BISTRICA
NOVI MAROF
KLANJEC
ZABOK
KRIŽEVCI
ĐURĐEVAC
DONJA STUBICA
ZELINA
ZAPREŠIĆ
VRBOVEC
BJELOVAR
1 2 3 4 5 6
SESVETE
ZAGREB
7 8 9
SAMOBOR
DUGO SELO
NOVI ZAGREB
ČAZMA
VELIKA GORICA
IVANIĆ GRAD
JASTREBARSKO
OZALJ
GAREŠNICA
KUTINA
SISAK
TUMAČ ZNAKOVA
GRANICA SFR JUGOSLAVIJE
GRANICA SR HRVATSKE
GRANICA ZAJEDNICE OPĆINA GRADA ZAGREBA
GRANICA OPĆINA
1 OPĆINA SUSEDGRAD
2 OPĆINA ČRNOMEREC
3 OPĆINA CENTAR
4 OPĆINA MEDVEŠĆAK
5 OPĆINA MAKSIMIR
6 OPĆINA DUBRAVA
7 OPĆINA TREŠNJEVKA
8 OPĆINA TRNJE
9 OPĆINA PEŠĆENICA